242
UVA. BHSC. IyR_242

607

~~609~~

UVA. BHSC. IyR_242

242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

Domine floret' liber
incipit ad bona cet'.
Semp eris tut' eius
documenta ſecutus.
Hic liber extractus ex plurib' eſt
vocitatus.
Recte floretus quia flos eſt inde
receptus.
Et breuitertextus fragratvirtute
repletus.
Collegi flores nō oēs ſʒ meliores.
Quos ī virgultʒ dñi vidi bñ cultʒ
Qui nō marceſcunt ſeruando do
nandoqȝ creſcunt.
Ergo dilecte valeas vt viuere recte
Multis pficere dño ſpqȝ placere
Suſcipe corde bono florum hos
quos tibi dono
Tollent languores tribuent tibi
ſemper honores
Si bene dulcores flores retines ꝛ
odores
Summo cultore florum clemente
datore.
Dogma ſacre fidei ponit prius or
do libelli
Poſtea pcepta ponunt pte ſcda.
Tertia pars vere mouſtrat pecca
ta cauere
Inde docet quarta pars eccleſie
ſacramenta.
Virtutes quinta mores docet et
documenta
Concludit ſexta de morte ſuaqȝ ſe
quela.

Anteq̄ lecturā commentiram ſublimis tanq̄ profunde indaginis aggredi pſumā ſi lectura dici mereatur tria ſeriatim habeo preponere. Primū diuinū implorare auxiliū. Scōm pteſtationes indicere prout qualitas ſuppetit viriū. Tertiuʒ cōmenti vtilitatum reſerare cōnubium. Quibus iuxta capacitatem mei ingenioli deductis ad litterre accedā elucidationē. ¶ Quātum ad primum in quo habeo diuinū implorare auxilium nedū in hac tenui opuſculum ad me cōpilatione verū etiā in cuiuſqȝ alterius operis valida inſtauratiōe ſm Platonē in thimeo: ꝛ recitatur ſm Boe. iij. de conſo. d. In minimis quoqȝ rebus diuinū dȝ implorari auxiliuʒ quo pretermiſſo nullū rite fundatur exordiū. Cum ex nobis ſimus inſufficientes. ij. ad Cor. iij. nō q̄ ſufficientes ſimus aliquid a nobis quaſi ex nobis excogitare: ſed ſufficiētia noſtra a deo eſt. ꝛ Johan. xv. Sine me nihil poteſtis facere. Lāguens animus in mari lugubriter nauigādo teterrimis agitatus fluctibus nequiēs de ſe rerum ſublimiū optatū attingere poculum ſm Boe. in. v. de conſo. ad deum glorioſiſſimū: q̄ ſue virtutis necnon inenarrabilis potentie diffuſione cūcta dirigit ꝛ cōſeruat in libro de intelligentijs. xx. c. humiliter anhelat ſuſpirando tanq̄ ad ſingulare refugiū. cum quo oīa ſine quo nulla validū ſortiuntur effectuʒ ſm Phm. xi. phiſi. prime Iac. i. Oē donū optimū ꝛ oē datum perfectū deſurſum eſt: vt mihi qui ſcamis ignorantie varijſqȝ facinoroſis irretit' maculis veluti temerarius attentans explanatiuā gloſam ſuper cōmendabilem textū Floreti cōpilare accumulādo. ea que in meditatione ſacrarū inſerūtur ſcripturaruʒ: intentū ad initiandū adaperiat: ad mediādū cōfirmet: ad finēqȝ poptatū deducere concedat. Que licet nō ſit digna prouidentie veſtre tamē ſi ſincero cordis ſcrinio recondatur proculdubio non deſiſtet fructū afferre q̄plurimū: ergo ꝛc. Regula cūctorū cui vis dans dona ſophie. Lecture ſue perluſtret corda reoruʒ. Te ſine ductore variet labor abſqȝ valore. Catholico more rogo ſis gloſetur honore. Pñs cōmentū mirum claudēs documentū. Si bñ prētū pinguat corde ſtudētuʒ. Ergo de' ꝟe q̄ curas quēq̄ fouere. Lumine gloſantʒ illuſtres intima mētis. Et hoc q̄ ad pmū. ¶ Venio ad ſcōm in q̄ habeo pteſtatōes īſerere p poſſe pmit' preſtādo q̄ i executōe pñtʒ lecture nō itēdo aliqd aſſerere qd in aliq̄ videat a recto tramite xpiane religiōis deuiare ſeu audiē

UVA. BHSC. IyR_242

tium quouiſmodo pias aures offendere
Qđ ſi ⁊ ignorātia inaduertētiaue ꝯtigerit:
qđ abſit:⁊ nunc reuoco retracto annullo ⁊
habeo ꝓ nō dicto me ſubmittēs in dictꝫ di
cēdiſq; correctiōi necnō limpide determīa
tioni oīm ⁊ ſingulorꝝ qs inſtinctu charitatꝫ
volo hr̄e exoratos:vt ſi qđ rephēſibile mi⸗
nuſue elegāter expoſitū pſpexerint ſubla⸗
ta ꝓrſus inuidie falſe dignētur in ꝑtem in
terp̄tari meliorē. ¶ Imputādo hoc potius
gloſantis ignorātie inaduertētieue ꝙ ꝑti⸗
naci maliciei: ⁊ attēto ꝙ in oībꝰ bn̄ agere ⁊
in nullo deuiare potiꝰ ſit diuinitatis ꝙ hu
manitatis. In.l.ij.§.ſꝫ qꝛ diuine.C.de ve.
iu.enucle. Si autē in p̄nti cōpilatiōe aliqđ
rite deductū repit nō mihi:ſꝫ diuine maie
ſtati grās ſatiactiōes dignāter referāt:a qua
oīs ſapiētia affluēter emanat.Eccl.i. Pro⸗
uerb.ij.Iac.i.⁊ hoc de ſcđo. ¶ Uenio ad ter
tiū in quo habeo vtilitates huiꝰ libelli de⸗
clarare cōmēdabiles:quarū aliquas eluci
dabo.Alias aūt textuali cōmittā diſcurſui
¶ Prima em̄ vtilitas pōt dici fundamētuꝫ
grē ⁊ glīe cū in hoc libello tractet̄ primitꝰ
de fide q̄ eſt primꝰ habitus ꝟtutū nō t̄pe ſꝫ
natura ſm̄ Alber.in.v.lib.ſui cōpē.Ip̄a em̄
eſt firma petra ſupra quā alie fundant̄ vir
tutes ſine qua impoſſibile eſt placere deo
ad Heb.xi.Sine h̄ em̄ fundamēto oē edifi
ciū ruinoſum vel nullū:tcū vbi fundamētū
nō ſit ſupedificari non poſſit.de preſ.non
bap.c.veniēs.⁊.i.q.i.c.cū paulꝰ. ¶ Alia vtili
tas eſt ſalubris excitatio ad bonū ⁊ obſer⸗
uātia a malo cū hic tractetur de preceptis
decalogi q̄ quicūq; cuſtodierit nō experiet̄
quicꝙ mali.Eccl.viij.Qui cuſtodit p̄ceptū
nō experiet̄ quicꝙ mali. ¶ Alia vtilitas in⸗
ſtructio ad bn̄viuendū cū hic tractet̄ de vir
tutibꝰ q̄ ſunt qualitates mētis quibus re⸗
cte viuitur ⁊ nemo male vtit̄:ſm̄ btm̄ Au⸗
gu.in lib.de libe.arbi.⁊ ſm̄ Philoſophū.ij.
ethi.c.v.vbi dr̄.Uirtus eſt q̄ habētē ꝑficit ⁊
opus eius bonuꝫ reddit. Ip̄e em̄ virtutes
diſponūt habentem ad meliꝰ.ſm̄ Ph̄m.ij.
⁊.vij.ethicorꝝ.Per ſciam enim huius libel⸗
li hortat̄ quiſq; fidelis mala euitare ⁊ bo⸗
na feruētius oꝑari per que ad vitaꝫ intro
ducitur eternam.Ergo q̄ tenuerit ſciaꝫ p̄n
tis cōmēti:btūs.Prouerbiorꝝ.iij. Alie vtili
tates in proſecutione littere manifeſtabū
tur de quibus hic cauſa breuitatis ſuper⸗
ſedeo. Iſtis tribus p̄ūctis taliter qualiter
vt premiſi deductis venio ad littere eluci⸗
datione in hūc qui ſequit̄ modum.

Incipit liber noīe Flo
retus a btō Bernardo cla⸗
reuallis metrice accumula
tus ex pluribꝰ ſacre ſcriptu
re voluminibꝰ ad eruditio⸗
nem vniuſcuiuſq; in fide ca
tholica. ¶ In cuiꝰ tituli cōtinuatione quat
tuor tāguntur cauſe. ¶ Cauſa materialis
cū dicit floretus.i.flos receptꝰ ⁊ accumula
tus a pluribꝰ ſacre ſcripture voluminibꝰ ⁊c̄.
¶ Cauſa formalis duplex.ſ.forma tractan
di ⁊ forma tractatus ſicut in alijs tractati⸗
bus:⁊ iſta tangit̄ cū dicit metrice. ¶ Cauſa
efficiēs tāgitur ꝑ hoc ꝙ dicit btūs Bernar
dus clareuallis. ¶ Cauſa finalis tāgit̄ per
hoc ꝙ dicit ad eruditioneꝫ vniuſcuiuſq; in
fide catholica q̄ eſt multiplex vt in alijs li
bris iſtud patet ſatis oī ſciētifico. ¶ Notā⸗
ter em̄ intitulat̄ floretus qꝛ vt p̄miſi iuxta
litterā flos ex pluribus voluminibꝰ ſacre
ſcripture receptꝰ.vel intitulat̄ floretꝰ qua
ſi flos aptꝰ ex ꝑte ſui ꝓducere ſaltē inſtru⸗
mētaliter vnūquēq; ad fructū incōparabi
lē.ſ.vitā eternā.Et recte floretꝰ ꝓpter tria
que flori vidētur cōpetere:q̄ ſunt lata odo
ris ꝑfuſio:fructꝰ p̄uiatio:prefulgēs cōpoſi
tio.Latꝰ em̄ eſt ſcie huiꝰ cōmēti ābitꝰ cū per
vniuerſum orbē a cūctis ortodoxis obſer⸗
uari nullatenꝰ ambigat̄.Cui niſi quiſq; fir
miter adheſerit ad vitā eternā ꝑuenire nō
valebit.Scđm eſt fructꝰ p̄uiatio illa em̄ vi
ſio btificata eſt fructꝰ ille ieſtimabilis quē
preuiat hic flos immarceſſibilis q̄ eſt ſciē⸗
tia huiꝰ cōmēti.Tertiū qđ flori cōpetere di
gnoſcit̄:eſt p̄fulgens cōpoſitio.compilatio
em̄ p̄ntis libelli p̄fulgēs eſt varijs dogma⸗
tū coloribꝰ quibꝰ veluti margaritis decora
tur p̄cioſiſſimis:ergo floretꝰ recte eſt voci
tatus:q̄ fuerūt ꝟba veſtris corā conſpecti
bus ꝑ me a principio ꝓpoſita q̄ ꝗuis rudi
ſtilo contexta:dignemini gratāter ſuppor
tare ſi placet. Noīe floretus ⁊c̄. Diuiſio lit⸗
tere eſt plana.Cōſtructionem littere ⁊ glo
ſam interlineareꝫ remitto peritie latorꝝ cā
euitādi faſtidiū pluribꝰ nimis inſtando.

Credere debemus q̄
chriſti nomē habemꝰ
Doctrinam chriſti qꝛ
nemo ſecꝰ placet iſti.
Nec poterit fieri ſaluus nec ſan⸗
ctus haberi.

UVA. BHSC. IyR_242

Dicit eniȝ chriſtus ad celum mox redditurus
Qui baptiȝatus fuerit valet eſſe beatus.
Si bene crediderit aliter ſine fine peribit.
Ergo ↄſtāter credas ac īdubitāter
Que docet eccleſia romana petra ſolidata.

Iſte titulus vſqȝ ad titulū ſequentē diuiditur p̄ria ſui diuiſiōe in duas ptes. In p̄ma parte docet neceſſitatē ⁊ modū credendi. In ſcđa p̄te determīat de ſinglis credendis prima in p̄ncipio. ſecunda ibi. Articuli fidei. ¶ Iterū prima ps diuiditur in tres. In prima determinat de duodecim articulis fidei habēdo reſpectū ad eorū cōpoſitores qui fuerūt duodecim ap̄li. In ſcđa pte determinat de nouē articulis habendo reſpectū ad illa q̄ radicaliter tenētur credere. In tertia pte epilogat docendo circūlocutiue q̄d ſit fides. prima in p̄ncipio. ſcđa ibi. Sȝ tū hic aliqui. tertia ibi. Hec eſt catholica. Itē prima ps diuiditur in tres. in p̄ma facit qđ dictuȝ eſt. in ſecūda aſſignat differentiā inter latriā ⁊ duliā. in tertia docet effectū fidei. Prima. hec eſt catholica: ſecūda. ſolus adorandus. tertia. Sa fides ſaluat cū ſuis annexis. illa eſt diuiſio p̄ntꝪ tituli ſub breuib⁹. Pria ps ptinet duo mēbra. p̄mū đ neceſſitate credēdi. ſcđȝ de mō credēdi. ſcđm mēbrū ibi. Ergo ↄſtāter credas q̄ docȝ eccl'ia. Quo ad p̄mū mēbrū qđ ē de ncitate fidei p̄bo tali rōne. Illud eſt neceſſariū ſine q̄ nullus pōt peruenire ad finē ad quē tēdit ⁊ ordinat: fides ē hmōi: ergo. maioꝛ eſt de ſe manifeſta: ⁊ minoꝛ p̄batur plurib⁹ auctoritatib⁹. p̄mo auctoritate Anaſtaſij in ſuo ſimbolo dicētis. Hec eſt fides catholica quam niſi quiſqȝ fideliter firmiterqȝ crediderit ſaluus eē nō poterit ⁊c. Qđ tangitur in littera auctoꝛis qñ dicit nec poterit fieri ſalu⁹ ⁊c. Et ad Hebreos. xi. Sine fide impoſſibile eſt placere deo: qđ tāgit in lr̄a auctoꝛis qñ dicit q2 nemo ſecus placet iſti. ⁊ Joh. iij. Niſi quis renatus fuerit denuo non pōt videre regnū dei: qui eñ crediderit ⁊ baptiȝatus fuerit ſaluus erit: qui vo nō crediderit cōdēnabitur. Mar. xvi. Qđ tāgitur in littera auctoris qñ dicit. qui baptiȝatus fuerit valet eē beatus. Ergo apparet euidēter ꝙ deſideranti p̄uenire ad finē peroptatū qui eſt illa fruitio beatifica in qua q̄eſcunt aīe ſanctoꝝ neceſſariū ſit catholica fide ſtabiliri. ¶ Quātū ad ſecundū mēbrū qđ eſt de modo credēdi. Eſt notandū ꝙ credere articulos fidei explicite non eſt de gñali fidei neceſſitate: niſi illis q̄ aſſumūt officiū p̄dicandi ⁊ docēdi. Ad cuius cōfirmationē precipitur. Deutero. xxiij. illis qui debebāt legere ⁊ docere ꝙ lex lucide ⁊ apte ſcribat' ſup lapides qui lapides ſm gloſaȝ ſunt laici ⁊ ſimplices. Credere aūt implicite oēs articulos non ſufficit ad ſalutē his q̄ rōne vtūtur. Credere aūt quoſdā implicite ⁊ quoſdā explicite eſt fidei neceſſarie ad ſalutem. Ad illos eñ tenētur rōne vtētes explicite credēdos: quos eccleſiaſticus vſus manifeſtat ſicut eſt de vnitate ⁊ trinitate perſonarum quā pñt noſcere ex ip̄o actu conſignationis. ſ. In noīe p̄ris et filij ⁊ ſpūſſcti. Sic etiā de incarnatione: natiuitate: ⁊ paſſiōe: ⁊ reſurrectione: ⁊ pctoꝝ remiſſiōe: quos recognoſcere pñt ex ſolennitatibus quas eccleſia celebrat: necnō ex actib⁹ ſacerdotum nec in iſtis ignorātia excuſat: q2 talis ignorantia nō pōt eſſe ſine neglígētia vel contēptu vel vtroqȝ. Alios aūt articulos non ita manifeſtos tenent' credere implicite: ſicut credit ſctā mater eccl'ia romana: petra ſolidata eſt: claue non errante: ita ꝙ in nullo in p̄ticulari diſcrepent. in. c. firmiter credimus de ſumma trinitate ⁊ fide catholica. Uñ glo. ſup illud Joh. vi. Collige que ſuperauerūt fragmēta. dicit fragmēta ſunt ſecreta myſteria que pp̄l's cōis nō pōt capere: ⁊ hec ſm Bonauenturā in. iij. ſniaꝝ. hoc ſatis tāgit auctoꝛ noſter in littera ſua per hoc qđ dicit: que docet eccl'ia petra ſolidata. Petra eñ dicitur xp̄s. prime ad Coꝛin. x. Petra autem erat chriſtus.

Articuli fidei bis ſex ſunt coꝛde tenendi
Quos chriſti ſocij docuerūt pneumate pleni
Credo deum patrem petrus inq̄t cuncta creantem
Andreas dixit ego credo deuȝ fore chriſtum

UVA. BHSC. IyR_242

Conceptum natuꝫ Jacobus: paſ-
ſumq̧ Johannes
Infera Philipp' fregit: thomaſ-
q̧ reuixit
Scādit bartholomeus: veniet cē-
ſere matheus
Pneuma minoꝛ iacobus. ſymon
peccata remittit
Reſtituit iudas carnem: vitamq̧
matthias.

ij. ¶ In qua pte auctoꝛ noſter determinat
de ſingulis articulis fidei habendo reſpe-
ctū ad eoꝝ cōpoſitores q̄ fuerūt duodeciꝫ
apl'i. d. ꝙ iſto reſpectu ſunt duodecim arti
culi ꝑut cōſtat in eorūdem apoſtoloꝝ ſym
bolo. ¶ Credo in deuꝫ patrē oīpotentē ⁊c.
hoꝝ duodecim articuloꝝ figura habet Jo
ſue. x. ⁊ Apoca. xij. Joſue. x. hr̄ ꝙ duodecim
viri per quos figurant duodeciꝫ apl'i. poꝛ
tauerūt de medio ioꝛdanis alueo. i. de me
dia ſcripture ſacre pꝛofunditate vbi ſtete
runt pedes ſacerdotū. i. affectiōes ſctōꝛuꝫ
patrū. Duodecim lapides duriſſimos per
quos figurant duodecim ptes ſymboli q̄
ſunt firme ⁊ imutabiles ⁊ poſuerūt in loco
vbi caſtramētati. ſunt. i. eccl'ia que eſt vt ca
ſtroꝝ acies oꝛdinata. Cāti. vi. vt fideles re
ſiſtant diabolo foꝛtes in fide. pꝛie Pet. v.
vigilate qꝛ aduerſari' vr̄ diabol' tanq̄ leo
rugiēs circuit querēs quē deuoꝛet ⁊ ſequi
tur remediū qn̄ dꝛ cui reſiſtite foꝛtes in fi
de ⁊c. Apoc̄ xij. hr̄ ꝙ mulier amicta ſole et
luna ſub pedib' ei' habebat coꝛonam duo
decim ſtellaꝝ. Mulier illa eſt eccl'ia q̄ eſt
amicta ſole. i. fulgida diuinitate ⁊ Mala-
chie. ij. Oriet nobis timentib' deum ſol iu
ſticie. Coꝛona dꝛ fides in qua micāt duode
cim ſtelle. i. duodeciꝫ articuli fidei q̄ dicūt
ſtelle eo ꝙ illumināt obſcuritatē mētis.

Anq̄ aggrediar ſingl'oꝝ articulo-
rum declarationē intēdo refare q̄d ſit ſim
bolū q̄d articulus ⁊ q̄ ſint cāe ſimboli ꝯtēro
rūue in eo ⁊ q̄ ſint ancedētia ⁊ fidē ſequen
tia ⁊ cōcurrentia cū fide. iij. Quātū ad pri-
mū eſt notādū ꝙ ſymbolū ē oim apl'oꝝ ſil'
vna ſniaꝫ ⁊ dꝛ a ſym qd̄ eſt ſil' ⁊ bole ſnia q̄ſi
ꝑ vnicā apl'oꝝ ſniaꝫ ꝯſtitutū. ⁊ totū a q̄libꝫ
approbatū ſm̄ Bon̄. ¶ Quātū ad ſcd̄ꝫ ē no
tādū ꝙ articul' eſt iudicialis ṽitas de deo
artās nos ad credēdū. Quātū ad tertium
eſt notādū ꝙ q̄druplex cā repit iſti' ſymbo
li. materialis. efficiēs. foꝛmalis. ⁊ finalis.
Materialis fuit illa ṽitas q̄ deus eſt ⁊ de
deo. vn̄ ſicut res viſa ē materia viſiōis ita
credita ṽitas ē materia fidei. de qua ṽita
te hr̄ Jo. xxvij. Sermo tu' ṽitas eſt ⁊ eodē
vij. Si veritatē dico vobis q̄re nō creditꝭ
mihi. Cauſa efficiēs fuit duplex pncipalis
⁊ ſcd̄aria. Pꝛicipalis fuit ſpūſſctūs. Actuū
ij. Ceperunt loq̄ ꝑut ſpūſſctūs dabat eloq̄
illis. Cauſa efficiēs ſecūdaria fuerūt apl'i
iuxta intitulationē ſymboli. Cauſa foꝛma-
lis fuit ⁊ eſt vnio coꝛdiū in ṽitate credita.
Coꝛda eī vnū ſunt qn̄ vni veritati eodem
mō ꝯſentiūt. Vn̄ Act. x. Multitudinis cre
dētiū erat coꝛ vnū ⁊ aīa vna. Cauſa finalis
fuit inſtructio fideliū in illis q̄ debent cre
dere. iiij. ¶ Quātū ad quartū eſt notandū
ꝙ q̄dā ſunt ancedētia ad fidē: vt ea q̄ ſunt
de iure naturali q̄ exprimuntur in decalo-
go. q̄ tenemur credere qꝛ ſupponūtur a fi
de vt ꝙ trāſgreſſio cuiuſlibet pꝛecepti ſit
pctm̄ moꝛtale: quedā ſunt ſequētia fidem
⁊ iſta ſunt in duplici differētia: qꝛ quedam
ſunt reducibilia ad articulos ſpāliter ⁊ il-
la tenemur credere vt deū eſſe vbiq̧ qd̄ re
ducit ad pmū articulū. ¶ Credo in deū pa
trē oīpotētē ⁊c. Alia ſunt q̄ nō ſunt reduci-
bilia ad articulos ſpāl'r et tn̄ tenemur ea
credere cū ſint determiata ab eccl'a vel i ſa
cra ſcriptura vt ātixp̄m eē venturū: tn̄ pōt
reduci ad iſtū articulū. Eccl'iaꝫ catholicā:
qꝛ eccl'ia catholica illud aſſerit eē verum.
Quedā ſunt ꝯcurrētia ſil' cū ipa fide: vt ar
ticuli. v. Nūc venio ad ſinguloꝝ articuloꝝ
declarationē dicēs iuxta lr̄aꝫ auctoꝝ. ꝙ p-
mus articul' eſt. ¶ Credere in deū pr̄eꝫ oī
potētē creatoꝛē celi ⁊ terre. Quē cōpoſuit
btūs Petr'. de q̄ Jere. iij. Patrem vocabis
me ⁊ poſt me igredi nō ceſſabis: ꝑ illum p
mū articulū. Credo i deū excludit duplex
erroꝛ. ſ. erroꝛ gētiliū q̄ nō credūt i deū ſed
in ydolū. Vn̄ p̄s. Simulachꝛa gētiū argen
tū ⁊ aurū. Itē excluditur erroꝛ manicheo-
rū q̄ ponebant duo pꝛicipia ſiue duos de-
os: ſcꝫ deū lucis ⁊ deū tenebraꝝ. vnū dicūt
pncipium bonitalium pꝛincipium mali.
¶ Queritur cum tria ſint que appꝛopri
antur tribus perſonis ſcilicet potētia pa-
tri ſapientia filio. bonitas ſpūiſancto. qua
re dicit eſſe articulus illud qd̄ appꝛopꝛiat
patri. Et nō illud qd̄ appꝛopꝛiatur filio et
ſpūiſancto, nō eī dicit filius ſapiens eſſe

UVA. BHSC. IyR_242

articulus nec ſpẽs bonusꝫ ſed bene dꝛ pa-
ter omnipotẽs. ¶ Solutio ſapiẽtia ⁊ boni
tas nõ dicũtur articuli eſſe: qꝛ per appoſi-
tos articulos intelligũtur per incarnatio
nẽ eẽñ ⁊ paſſionẽ ſapĩa oſtendiṫ. ſicut dicit
Augu. ſup Jo. Prudentia eiꝰ deuicit diabo
lũ ⁊ ſupbiã eius. Itẽ in illo articulo. Judi
care viuos ⁊ mortuos intelligiṫ ſapĩa. Nã
ſapiẽtis eſt iudicare. ¶ Item in illis articu
lis. Remiſſionẽ pctõꝝ carnis reſurrectio
nẽ vitã eternã. intelligiṫ ſumma bonitas.
Aliã cãm remitto ſufficientiori. Cũ deꝰ non
poſſit peccare nec facere ſibi equalẽ ⁊c. vi-
detur ꝙ nõ mereatur dici oĩpotẽs. vij. So
lutio. Actus culpabiles in deo nõ cadũt vt
peccare ⁊ ſiĺia nec penales vt metuere do
lere. Itẽ actus incõuenĩẽtes nõ cadunt in
deo. Pro quo eſt notandũ ꝙ actus dꝛ incõ-
ueniẽs tripliciter. Uno mõ qꝛ cõtradicit di
uine potẽtie vt facere maiorem ſe vel ſibi
equalẽ. Scdõ mõ qꝛ actus contradicit eiꝰ
veritatiꝫ vt facere idẽ ſimul eſſe ⁊ nõ eẽ vel
preteritũ futurũ. Tertio mõ qꝛ actus ꝯtra
dicit eius bonitati vt dãnare beatũ Petrũ
⁊ ſaluare Judamꝫ ⁊ hoc ẜm Alb. in ſuo com
pen. ⁊ Bonauen. vſij. ¶ Queritur de ver
bo Augu. di. ꝙ credere in deũ eſt credẽdo
amareꝫ credẽdo in eũ ire credẽdo adhere-
reꝫ credẽdo incorporari. Solutio quadru-
plex eſt actus annexus fideiꝫ ẜʒ ꝙ iũgitur
charitati: fides prout eſt iũcta charitati or-
dinat ad amandũ deũꝫ ad faciendũ bonũ.
ad ſuſtinendũ malũ. ad diligẽdũ proximũ
q. d. idẽ Augu. Credere in deũ eſt credẽdo
amare quantũ ad effectũꝫ credendo ire in
eum quantũ ad bonũ opus credẽdo adhe
rere ꝗtũ ad tolerandũꝫ credẽdo incorꝑari
mẽbris ꝗtũ ad dilectionẽ ꝓximiꝫ ⁊ hoc ẜm
Bonauen. Sequitur illud. Creatorẽ celi et
terre quod ſumitur a primo capitulo Ge-
ne. vbi diciṫ in principio creauit deus celũ
⁊ terrã. Per celũ intelligiturꝫ celũ empireũ
⁊ ſpirituales creature que in ipõ continen
turꝫ per terrã intelligũtur omnia viſibilia
¶ Queritur an exiſtens in pctõ mortali
poſſit dicere credo in deũ ſine pctõ ⁊ videṫ
ꝙ non per gloſaʒ ſuper illud ad Romã. iiij.
credenti in eũ vbi dꝛ ꝙ credere in eũ eſt in
eum ire credẽdo ⁊ credẽdo amare qđ ideʒ
eſt qđ eſſe in charitate qđ non cõpetit exi-
ſtẽti in peccato mortali. Solu. Sicut exñs
in ſupꝰno odio nõ peccat dicendo orationẽ
dñicãꝫ qꝛ non dicit eã in perſona ſuaꝫ ſʒ in ꝑ
ſona eccleſieꝫ ſic exiſtẽs in pctõ mortali nõ
mentitur dicẽdo credo in deũ. Similis re-
ſponſio poteſt dari de malo paſtore dicẽs.
Ego ſum paſtor bonus.

Secundus articulus eſt de perſo

na filij dei ibi. Et in ieſum xp̃m filiũ eiꝰ vni
cũ dñm nr̃m. Quẽ cõpoſuit btũs andreas.
De quo pſal. pſalmo. ij. Filiꝰ meꝰ es tu ego
hodie genui te. Cuiꝰ articuli ſenſus eſt fili
um eius. i. patris vnicũꝫ id eſt vnigenitũ in
quo mõſtratur ꝙ ꝗuis filius ꝓcedat a pa
tre ⁊ ſpũſanctoꝫ tñ ſpũſſanctus non eſt filiꝰ
qꝛ nõ ꝓcedit per modũ generationis ſʒ ſpi
rationis. x. Pro quo eſt notandũ ꝙ duplex
eſt emanatio in diuinis vna ꝑ modũ natu-
re ⁊ hec eſt generatio ſcdm quã filius eſt a
patre. ¶ Alia emanatio eſt per modũ volũ
tatis ⁊ hec diciṫ proceſſio ſeu ſpiratio ſcdʒ
quã ſpũſſanctus eſt a patre et filio tãꝗ ab
vno principio ⁊ dꝛ illa emanatio ꝑ moduʒ
volũtatis quia ſpirituſſanctus amor eſt ⁊
amor eſt ſcdm voluntatem ⁊c.

Tertius articulꝰ eſt credere in cõ-

ceptionẽ eius de ſpũſctõ ⁊ natiuitatem ex
maria virgine ibi. Qui cõceptus eſt de ſpi
rituſctõ natus ex maria virgine. quem cõ-
poſuit Jacobus maior. De quo yſa. vij. Ec-
ce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊ vocabi
tur nomẽ eius emanuel. Tñ Bonauẽ. ⁊ plu-
res alij ſolennes doctores tenent ꝙ conci-
pi de ſpirituſancto ⁊ naſci ex maria virgi-
ne ſint duo articuli. Et licet dicatur conce-
ptus de ſpirituſancto non tamẽ dicitur fi-
lius ſpirituſſanctiꝫ cũ illa conceptio fuerit
ſolum cooperatiõe ſpũſſancti. vt habetur
quarta diſtin. tertij ſentẽ. vbi diciṫ ꝙ ſpiri-
tuſſanctus in inſtanti cumulauit in beata
virgine qđ puriſſimum erat in ea. Indeꝗ
formauit corpus xp̃i ⁊ eodem inſtanti ani-
ma fuit infuſa vt taʒ cito eſſet verus deus
⁊ verus homo. ¶ Nõ eñ fuit infuſa anima
circa quadrageſimã diem a conceptione ſi
cut in alijsꝫ immo filius dei hominem vnũ
aſſumpſit. per magiſtrum ſcda diſti. tertij
ſentẽ. Et ideʒ Auſtinus in libro de fide ad
Petrum. vnde Grego. angelo annunciante
⁊ ſanctoſpiritu adueniente mox intra vte-
rum verbum factũ eſt caro. xi. Pro quo eſt
notandũ ꝙ verbũ caro factuʒ eſt q̃nꝗ mo-
dis ſcdm carnẽꝫ qꝛ ſcdm ꝟitatẽ carnis. yſa.
liij. ꝑter carnẽꝫ qꝛ ꝑter opationẽ carnalem.
Math. i. qđ in ea natũ eſt de ſpũſctõ eſt. ſu
pra carneʒ qꝛ meritis noſtris nõ exigenti-
bus ad Titũ. iij. Nõ ex opibus iuſticie que

UVA. BHSC. IyR_242

fecim⁹ nos: ſed ſm ſuã miam ſaluos nos fecit. ꝓpter carnẽ q2 ad ſuadã carnẽ ⁊ ḃ ꝯꝑtũ ad fideles efficiẽter lꝫ ꝑtũ ad oẽs etiã ſufficiẽter ideo vocatũ eſt nomen ei⁹ ieſus: q2 ſaluũ fecit ppl'm ſuũ. Lu. ij. Cõtra carnẽ q2 ad maiorẽ dãnationẽ infideliũ. vñ Joh. xv. Si nõ veniſſeꝫ ⁊ locut⁹ eis nõ fuiſſeꝫ pctm̃ nõ haberẽt. vñ Hier. xxx. Nouũ faciet ſup terrã. femina circundabit virũ. Et ſi aliqs argueret ꝯ illũ articulũ Nat⁹ ex maria ꝟgine ſic. Math. i. hr̃ pepit filiũ ſuũ primogenitũ. Sed prim⁹ dr̃ reſpectu ſcdi: ergo Maria habuit aliũ filiũ a xp̄o. rñ. Sol. Primũ dr̃ duob⁹ mõis. Uno mõ p abnegatõeꝫ prioꝝ ⁊ ſic ẽ ſenſus pepit filiũ ſuũ primogenitũ aũ ꝙ nullũ. i. ſolũ vnicũ. ¶ Alio mõ dicitur pmum reſpectu poſterioris ⁊ ſic eſt ſenſus pepit filiũ ſuũ priogenitũ. i. poſtꝙ peperit aliũ: ⁊ ſic nõ intelligit̃ rñ. ¶ Querit̃ vtrũ xp̄s verã carnẽ habuerit. Solu. Dicẽdũ eſt ꝙ ſic: iuxta illud Luc. xxiiij. palpate ⁊ videte q2 ſpũs carnẽ ⁊ oſſa nõ hꝫ ſicut me videtis hr̃e. xiiij. ¶ Querit̃ vtrũ xp̄s aſſũpſit aiam rõnalem cũ potẽtijs ei⁹. Sol. Dicẽdũ ẽ ꝙ ſic: vt hr̃ in Symbolo anaſtaſij vbi dr̃ Perfect⁹ de⁹ ⁊ pfect⁹ hõ ⁊c̃. ⁊ Math. xxvi. hr̃ ꝙ dñs nr̃ dixit. Triſtis eſt aĩa mea vſꝙ ad mortẽ. Nõ eñi eẽt pfect⁹ hõ ſine aĩa rõnali potẽtijſꝙ eius. ¶ Itẽ ſi diuinitas fuiſſet ei loco aĩe nõ dixiſſet Triſtis ẽ aĩa mea. Et ſi obijciat̃ illõ Jo. i. Uerbũ caro factũ ẽ. Rñdet̃ ꝙ Johãnes deſcripſit myſteriũ incarnationis ex parte carnis p ſynodochẽ. Q2 natura carnalis eſt nob notior ꝙ ſpũalis totũ eñi hoiem aſſumpſit vt totũ curaret ⁊ ſctificaret. l. iij. ſen. Unñ Jo Damaſ. oia q̃ i nr̃a ſit nã plãtauit dei ꝟbũ aſſũpſit corpus ⁊ aiam intellectualem ⁊c̃. Uñ in ꝯſilio Niceno vni⁹ ſubſtãtie credim⁹ deũ patrem ⁊ filiũ ⁊ ſpm̃ſctm̃: nõ tñ dicimus trinitatis vnitatẽ maria ꝟgo genuerit: ſꝫ tm̃ filiũ q̃ ſolus naturã nr̃am in vnitate ſue perſone aſſumpſit: incarnationẽ ꝙ hui⁹ filij dei tota trinitas opatã eſſe credẽdũ eſt ⁊c̃. ¶ Q2 opa trinitatis indiuiſa ſunt ad extra: quia q̃cq̃d vna pſona opat̃ ⁊ alia. Exẽplũ habemus in trib⁹ domicellis induẽtib⁹ tertiaꝫ ſhaꝝ veſtib⁹ ſuis de quib⁹ põt dici ꝙ q̃cq̃d facit vna facit alia. Tñ vna ſola induit̃. Sic ſolus filius incarnat̃. rv. ¶ Pro quo eſt notandũ ꝙ opus incarnatiõis q̃ñꝙ attribuit̃ patri: vt ad galathas. iiij. qñ venit plenitudo tẽporis miſit dñs filium ſuũ: q̃ñꝙ attribuitur filio. Joh. xvi. Exiui a patre ⁊ veni in mũdũ q̃ñꝙ attribuit̃ ſpũiſctõ: vt in ſymbolo. Qui cõceptus eſt de ſpũſancto ⁊c̃. Et hoc ideo dr̃ q2 opus incarnatiõis fuit maxie ſapie⁹ potẽtie ⁊ bonitatis q̃ trib⁹ pſonis attribuũtur. Nota tñ ſup illud Exiui a patre ⁊ veni in mundũ ꝙ nõ dꝫ intelligi loci mutatio: ſꝫ nature humane aſſumptio: q2 ipi⁹ mitti nõ eſt vbi prius nõ fuit. Sꝫ aliter et hoc rõne nature aſſumpte. vñ ſm Pħm in iij. phiſi. ⁊ in. iiij. in loci mutatiõe exigit̃ eẽ vbi prius nõ erat: ſꝫ de filio dei nõ p̃t dici.

¶ Querit̃ que fuit ꝑcipua cauſa incarnationis dñi. Solu. Reparatio humani generis fuit: q2 niſi ouẽ ſuaꝫ de⁹ ꝑdidiſſet de celo ad terrã nõ deſcẽdiſſet. vñ Aug. ſuper illud Joh. xi. Ecce quẽ amas infirmatur: ſi pctõres deus nõ amaret de celo ad terrã nõ deſcẽdiſſet. ⁊ ſup illud Math. xviij. Uenit filius hoĩs ſaluare qð perierat. Si hõ nõ perijſſet filius hoĩs non veniſſet.

¶ Querit̃ quare filius potius ſit incarnatus ꝙ pater vel ſpũſſanctus. Solu. ſm Aug. Quia hõ lapſus eſt appetendo dei ſimilitudinẽ ⁊ equalitatẽ q̃ filio attribuunt̃ reſpectu patris: ideo ſicut hõ ſumpſit ad hoc occaſionẽ lapſus ita debuit: de cõgruitate ſumere reparationẽ ſm Ber. ſup illud Jone. i. Tollite me ⁊ mittite in mare et ceſſabit tẽpeſtas ⁊c̃. ¶ Alia cauſa quare filius potius incarnatus fuit: q2 eſt ꝟbũ dei patris. ⁊ ſicut ad intẽriõis manifeſtatiõeꝫ ꝟbum intelligibile copulatur voci ſenſibili ſic ad diuinã reuelationẽ verbum patris cõgruũ fuit vniri carni. vñ Joh. xvij. Pater manifeſtaui nomẽ tuũ hoĩbus ⁊c̃. ¶ Alia cauſa: q2 cõueniẽtius mittit̃ qui eſt ab alio ſicut fili⁹: ꝙ q̃ eſt a nullo vt eſt pater in diuinis. etiam ſi pater fuiſſet incarnat⁹ nulla perſona fuiſſet ſine principio. alia cauſa q2 ſi ſpũſſctũs fuiſſet incarnat⁹ aut pater tũc eſſent duo filij. ¶ Alia cauſa: q2 medi⁹ inter perſonas debuit eſſe mediator dei ⁊ hoĩm: q2 ſm magiſtrũ ſenten. xp̄s ſm humanitatẽ et nõ diuinitatẽ dicit̃ mediator inter noſ ⁊ deum. vñ Aug. Mediator mediatorem inter nos ⁊ deum mortem oportuit habere tranſeuntẽ ⁊ beatitudinẽ permanentẽ ⁊ hoꝝ vtrꝙ cõpetit xp̄o ſm humanam naturã. Alia cauſa q2 imago debuit per imaginẽ reparari. ¶ Pro quo eſt notãdum ꝙ triplex eſt imago. ſ. equalitatis vt filius imitationis vt homo. repreſentationis vt mũdus. vñ Geñ. i. Faciam hoiẽ ⁊c̃. ¶ Alia cauſa q2 cõgruẽtius ſonat filiũ ſup

UVA. BHSC. IyR_242

ꝑlicare patri ꝙ aliam ꝑſonam. ¶ Alia ra-
tio qꝛ deus pater per ip̄m oīa fecit. Joh.i.
Et alibi omnia in ſapiētia feciſti.i. in filio.
ad He.ij. decebat eū̄ eū per quē oīa ⁊ ꝓpt̄
quē oīa qui multos filios in gloriā addu-
xerat ꝓ oībus guſtaret mortē: ideo cōgru
entius erat vt per ipſum filium repararet̄
humanū genus. Item vt qui filius erat in
diuinitate eſſet filiꝰ in humanitate. xviij.

¶ Queritur quare incarnationē filij dei ꝑ-
ceſſit angelica annūciatio. Solu. dicendū
ꝙ incarnationē debuit precedere angelica
annunciatio: ſicut hominis preuarica-
tionem preceſſit dyabolica temptatio vt
ſic ordo reparationis correſpondeat ordini
preuaricationis. Unde ſicut dyabolus tē-
tauit mulierē vt eam traheret ad dubita-
tionē: ⁊ ꝑ dubitationē ad conſenſum: ⁊ per
conſenſum ad lapſum: ſic angelus nuncia-
uit virgini vt nūciando excitaret ad fidem
⁊ per fidē ad conſenſum: ⁊ ꝑ conſenſum ad
cōcipiendū dei filiū ꝑ ſpm̄ ſctm̄. ¶ Alia cau
ſa pōt eſſe qꝛ beata virgo pro tunc erat in
ſtatu viatricis ⁊ angelꝰ in ſtatu cōprehēſo
ris: ⁊ ideo pro tunc clarius cognoſcebat ꝙ
beata virgo: qꝛ deū videbat facie ad faciē
Beata aūt virgo ꝑ ſpeculū ⁊ in enigmate.
Et ponitur iſta ꝓ ſolutione vnius rōnis q̄
poſſet fieri talis. Deus vicinior erat cordi
beate virginis ſm̄ grām quā angelice men
ti, ergo potius debuit tranſire illuminatio
per beatā v̄ginem ad angelū ꝙ ecōuerſo.
¶ Alia cauſa pōt eſſe ſeu congruētie ratio
qꝛ incarnatio ⁊ generis humani redēptio
nō tm̄ faciebant ad reparationem lapſus
hūani. ver etiā ad repatōez āgelice ruine
⁊ ideo angeli beati nō debuerūt excludi in
myſterio incarnationis in quo fuit cōcur
ſus angeli annūciantis v̄ginis concipien-
tis: ⁊ verbi dei carnem aſſumentis. xix.

¶ Queritur quare xp̄s tantum diſtulit in
carnari. Solu. Multiplex eſt cauſa. vna
ꝓpter manifeſtationē diuine iuſticie q̄ tā-
tos clamores ⁊ luctꝰ ſuſtinuit tāto tēpore
anteꝙ deſcēderet: vt peccatū hominis pu
niret̄. ¶ Alia cā vt hō de lege ſcripta ⁊ nā-
li cōuinceret̄ ⁊ ſic cōperto ꝙ nec ſic nec ſic
ſaluari poterat cum oēs ad inferos deſcē-
derēt ꝯuictus ꝯfugeret ad diuinā grām et
ſic efficacius curaretur. qm̄ morbꝰ ſpūalis
non curatur efficaciter niſi cognitꝰ. ¶ Alia
cā ꝓpter incarnatiōis bn̄ficiū amplꝰ cōmē
dādū: qꝛ qd̄ diuitꝰ deſiderat̄ ꝑciosꝰ reputa
tur dū obtinet̄. ¶ Alia cā vt ſicut ꝑmus hō
fuit ꝯditꝰ ſexta die ac totiꝰ mūdi cōplemē-
tū ſic deꝰ hō fieret in ſexta etate ac totius
creature ꝑfectionē. xx. ¶ Per verbū eīm in-
carnatū facta eſt hūani gn̄is repatio: non
qꝛ aliter ſaluari nō poſſet hō: ſꝫ qꝛ nullꝰ ali
us modꝰ ita ꝯgruꝰ fuit. Un̄ magiſter ſniaꝝ
Grā tm̄ eſt aſſumpta illa aīa ⁊ illa caro a v̄
bo dei. ⁊ Auguſti. xiij. de trini. In rebꝰ ꝑ tē
pus ortis illa ſumma grā eſt ꝙ hō invnita
te ꝑſone ꝯiūctꝰ eſt deo. ⁊ idē Auguſtinꝰ ibi-
dē de trini. Poterat vtiqꝫ deꝰ aliūde hoiē
ſuſcipe in quo eēt mediator dei ⁊ hoīm nō
de gn̄e illiꝰ ade q̄ pctō ſuo obligauit genꝰ
hūanū ſicut ip̄m quē priꝰ creauerat nō de
gn̄e alicuiꝰ creauit: ſꝫ de cōgruitate fuit ſic
aſſumpta a filio dei humana natura. Con
gruebat ille modꝰ reparatori qm̄ decebat
oñdere ſuā potentiā ſapiētiā ⁊ bonitatem:
Quid eīm potētiꝰ ꝙ ꝯiūgere duo extrema
ſumme diſtātia. i. creatorē ⁊ creaturā. Ma
gna eīm fuit potētia in ꝯiūctiōe diſparium
elemētoꝝ maior in cōiūctiōe illoꝝ ad ſpm̄
creatū. Maxia in ꝯiūctiōe illoꝝ oīm ad ſpi
ritū increatū vbi eſt maxima diſparitas.
Quid v̄o ſapiētiꝰ ꝙ qd̄ ad ꝑfectionē vniuer
ſi fieret ꝯiūctio ꝑmi ⁊ vltimi: hoc ē v̄bi dei
qd̄ eſt oīm ꝑncipiū hūane nature q̄ in opi-
bus ſex dierū fuit vltia oīm creaturarū: vt
habet̄ Geñ. i. Quid eīm beniuolentius ꝙ ꝙ
creator oīm rerū cōicare ſe voluit rebꝰ crea
tis. Cōgruebat etiā ille modꝰ ip̄i repabili:
quia homo per peccatum corruit in infir-
mitatem: maliciam: ⁊ ignorantiam: ꝑ que
ineptus factus eſt ad virtutem diuinam
imitandam: ad veritatem cognoſcendam:
⁊ ad bonitatem diligendam: ⁊ ideo deꝰ ho
mo factus eſt per quod reddidit ſe homi-
ni imitabilē: cognoſcibilem: ⁊ amabilem.
Congruebat etiam ille modus reparatio-
ni noſtre quo dn̄s in forma ſerui ꝓcreauit
ſalutem ſerui. Cōgruebat enium finaliter
quia ſicut preuaricator abſtulerat nobis
deum. Item vt ꝓphetie adimplerētur. Un̄
Iſa. lij. Ego ipſe qui loquebar ecce aſſum.
Abacuch. ij. c. Apparebit in fine ⁊ non men-
tietur. ¶ Item ad vitandum incōueniens:
quia ſi dn̄s incarnari non potuit neſciuit
vel noluit. videtur enim in ipſo impotētia
ignorantia vel inuidia quod abſit. ¶ Item
alia cauſa incarnationis de congruitate
poteſt eſſe vt tanta eſſet humilitas in re-
dēptore quanta fuit ſuperbia in preuari-
catore: qꝛ tanta ſuperbia fuit in homine vt
vellet eſſe vt deus. tanta autem humilitas

UVA. BHSC. IyR_242

in deo vt vellet fieri hō. Et qꝛ non potuit humiliari in natura diuīa aſſumpſit aliaȝ naturā. ſ. hūanā. ¶ Itē vt noſtrū amorem excitaret ꝛ ſpem erigeret ſicut in diuinitate vna eſt eſſentia ꝛ tres ſunt pſone: ita in xpo eſt ecōuerſo. ſ. vna pſona ꝛ tres eſſentie. ſ. diuinitas: anīa ꝛ caro. ꝛ caro hoc eſt eternū nouū ꝛ antiquū. diuinitas eſt eterna. aīa noua: qꝛ in aſſumptiōe creata: caro vō antiqua: qꝛ ab adā ꝑpagata. Et xpus ſm naturā diuinitatis eſt genit⁹. ſm aīam creat⁹. ſꝫ carnē fact⁹. xxi. ¶ Itē eſt notādū ꝙ vnio fuit triplex in xpo. ſ. diuinitatis ad aīam ꝛ ecōuerſo: deitatis ad carnē ꝛ aīe ad carnē. Due prime ſꝑ māſerūt: tertia ſeparata fuit in morte ꝛ fuit hec vnio in vnitate pſone nō hūane nec diuine: ſꝫ pſone filij. ¶ Pro quo eſt notādū ꝙ ad eſſe pſone triplex exigit diſtinctio. ſ. ſingularitas naturalis incōmunicabilitas ꝛ excellētia. xxij. ¶ Propter primū nullū vniuerſale eſt pſona. Propꝛ ſcđ3 aīa nō eſt pſona. Propꝛ tertiū xps ſm ꝙ hō nō eſt pſona. Itē eſt notādū ꝙ cōpoſitio ꝓprie eſt corporū. piūctio corpis ꝛ aīe. vnio eſt diuine nature ad humanā. xxiij. ¶ Itē ē notādū ꝙ qnqȝ fuerūt ſtat⁹ primi hominis ꝛ de quolibet ſtatu accepit xps aliqđ. ¶ Prim⁹ ſtat⁹ fuit innocētie de quo accepit imunitatē pcti. ¶ Scđs ſtatus fuit gīe đ quo accepit plenitudinē gīe ¶ Terti⁹ fuit culpe đ quo accepit recōpēſationē pene. ¶ Quart⁹ fuit pnie đ quo accepit panē doloris ꝛ triſtitie. ¶ Quint⁹ fuit glīe đ quo accepit plenā fruitioneȝ. xxiiij. ¶ Et qꝛ dꝛ i pꝛio articlo. Nat⁹ ex maria virgine. Eſt notādū ꝙ triplex ē xpi natiuitas diuīa hūana: ꝛ gratuita. Pꝛia ē ex pꝛe. Secūda ex mre. Tertia ex mēte fit. De pꝛe naſcitur eternaliter. de matre tpaliter. in mēte ſpiritualiter per gratiā. ¶ Has tres natiuitates repñtat eccl'ia in die natiuitatis chriſti in tribus miſſis. In prima que dicitur in media nocte ꝛc. vide in. c. de ſacramēto euchariſtie. xxv. ¶ Querit vtrum aliqua pura creatura potuiſſet ſatiſfacere ꝓ toto humano gñe. Solu. De duob⁹ cōſueuit fieri ſatiſfactio. ſ. de iniuria ꝛ de dāno. Iniuriā deo factā nulla creatura potuiſſꝫ nec poſſet recompenſare propter excellentiſſimā eius diuinitatē. De dāno null⁹ purus hō potuiſſꝫ nec poſſꝫ ſatiſfacere qꝛ nō potuiſſet nec poſſet toti hūano gñi equipollere nec ſimiliter alia pura creatura poſſet damnū recōpenſare quod ſi poſſet nō tū ſatiſfaceret qꝛ ad illū ſpectat ſatiſfactio ad quā ſpectat trāſgreſſio ꝛc. Querit vtꝝ maioꝛ ɔgruitas ſit diuine nature ad vnionē cum humana ꝙ cū angelica. Sol. Dicēdum eſt ꝙ ſic. Primo qꝛ homo magis indigebat quia ſolus lapſus erat. Item qꝛ angelus ſine medio ſuggerente eleuatus in ſuperbiā cecidit. hō autē dyabolica ſuggeſtiōe corruit. Itē hō non fuit obſtinat⁹ ſicut angeli mali: ſed ſuam culpā cognouit penitentiaȝ egit: modo diuina miſericordia non deliberat eos qui nolunt penitere. vñ Aug. Qui creauit te ſine te nō iuſtificabit te ſine te. Iteȝ dicit Greg. ꝙ natura humana cōmunicat cuȝ omni creatura: ꝛ ſic oīs natura exaltatur dum in ſuo ſimili diuinitati vnitur. Item quia quando aliquis deuenit ad terminū vie ſue non poteſt defle cti ab illo fine cui inheſit ſiue ſit bonus ſiue malus. Finis autem vie hoīs eſt mors ſua: finis autē angeli eſt ter terminus ſue electionis: quia bono adheſit ſine malo. Unde ſicut homines in bono vel in malo confirmātur poſt mortem: ita angeli poſt cōuerſionem vel euerſionem. Unde eadeȝ ratio obſtinationis inuenitur in hoīb⁹ dānatis ꝛ angelis peccantib⁹: qꝛ ſm Damaſ. quod eſt in angelis caſus: hoc eſt in hoīb⁹ mors. Et iđ angeli caſus fuit irrepabilis ꝛc. xxvij. ¶ Queritur quomodo intelligitur illud apli ad Galath. iiij. ꝛ Epheſ. i. Factuȝ ſub lege: quod dicit in ſymbolo gēnitū non factū. Solu. Xps ſm diuinā naturam eſt genitus nō factus quia non eſt creatura: ſed ſm humanam naturam ita eſt genitus ꝙ factus faciente diuina vtute. Item xpus non fuit ſub lege ꝙtum ad cauſam ſicut illi qui nati ſunt ſub peccato nec ad motiuum ſicut illi qui timore ſuāt ſed ſolū fuit ſub lege ꝙtum ad obſuantiā aliter tamen ꝙ alij homines qui ſuant legem ꝑpter obedientiam obligatoriam: qꝛ xpus ſuauit legem ꝙtum ad obedientiaȝ ſpontaneā ꝑpter exēplū obediētie. xxviij.

¶ Queritur vtrum xps aſſumpſerit oēs defectus noſtros. Solu. Xpus erat miniſter iuſticie ſegregatus a peccatoꝛ: ideo nō ſumpſit defectus qui ſunt via ad culpam: vt pnitas ad malum: difficultas ad bonū ꝛ ſimilia. Defect⁹ vō naturales aſſumpſit: vt famem: ſitim ꝛc ſm compen. theo. cum pene ſint: exercitatiue virtutis perfecte ꝛ teſtificatiue humane nature nō ſimulate aſſumpſit penalitates tam corporales ꝙ

UVA. BHSC. IyR_242

ſpũales que reſpiciunt naturam noſtram
in cõmuni: ſicut famem ⁊ ſitim in abſentia
alimenti: calorem: frigus: fatigationem et
hmõi: nec tamen omnes defectus corpora
les aſſumpſit: vt egritudies multiformes
neq̃ omnes defect⁹ ſpũales: ſicut ſunt pec
cata ignorantia rebellio carnis ad ſpiritũ
⁊c. Chriſtus eñ ſic penalitates ſuſcepit vo
luntarie ⁊ nullo mõ inuite. xxix. ¶ Que
ritur vtrum in xp̃o fuerint defectus a na
tura vel a voluntate. Solu. Penalitates
ſunt in nobis contracte ex concurſu duoꝝ
videlz: ꝓpagationis nature ⁊ corporis cõ
cupiſcentie: quoꝝ neutrum fuit in xp̃o. ⁊ iõ
non fuerũt in xp̃o defectus neceſſitate ge
nerationis: ſed voluntate diſpenſationis:
voluntate inq̃ diuina preueniente volun
tate humana concomitante. xxx.

Quartus articulus ẽ credere in
eius paſſionem: ibi. Paſſus ſub pontio py
lato crucifixus mortuus ⁊ ſepultus. Quẽ
compoſuit ſanctus Johãnes euangeliſta.
de quo Danñ. ix. Poſt ebdomadas. lxij. occi
deretur xp̃us quẽ iudas ſcarioth tradidit
⁊ ponti⁹ pylatus morti adiudicauit. ¶ Le
gitur enim de iuda in quadã hyſtoria licz
apocripha: q̃ fuit quidã vir in hierl'z noie
ruben qui alio nomine dictus eſt Symeõ
de tribu iuda. vel ſm Hiero. de tribu yſa
char. qui habebat vxorem nuncupatã cy
boream. Quadam ergo nocte cum ſibi de
bitum mutuo exoluiſſent cyborea obdor
miens ſomnium vidit quod perterrita ge
mitibus ⁊ ſuſpirijs viro ſuo retulit di. Ui
debatur mihi q̃ filiũ flagitioſiſſimũ pare
rem qui totius gentis noſtre perditionis
cauſa exiſteret. Cui rubẽ nephariam inq̃t
rem nec relatu dignam ꝓpharis: ⁊ ſpũ vt
puto phitonico raperis: cui illa. Si me cõ
cepiſſe ſenſero ⁊ filiuz peperero abſq̃ du
bio non ſpũs phitonicus extitit. ſed reue
latio certa fuit. Procedente igitur tpe cuz
filium peperiſſet: parentes plurimum ti
muerunt. ⁊ quid de eo facerẽt cogitare ce
perunt. Cumq̃ filium occidere abhorrerẽt
nec vellent deſtructiõem ſui generis enu
trire ipm in fiſcella poſitũ mari exponunt
quem marini fluctus ad inſulã q̃ ſcarioth
dr. ꝓtulerũt: ⁊ ab illa inſula iudas ſcarioth
appellatur. Regina aũt loci illius carens
liberis ad littus maris cauſa ſpaciandi ꝓ
ceſſit: ⁊ fiſcellã a marinis fluctibus iactari
videns ipam aperiri facit: inueniẽſq̃ ibidẽz
puerũ elegãtis forme ſuſpirãs ait. O ſi ſo
latijs tante ſubleuarer ſobolis ne regni
mei ſucceſſore ꝑuarer. Puerũ igiẽ ſecreto
nutriri fecit ⁊ ſe grauidã ſimulauit. Tãdez
ſe filiũ peperiſſe mentiẽ: ⁊ ꝑ totum regnũ
hec fama celebris diuulgaẽ. Princeps pro
ſucepta ꝓle vehemẽter exultauit ⁊ ingẽti
gaudio plebs exultaẽ ipmq̃ ſm magnifi
centiã regina educari fecit. Nõ poſt mul
tum tpis regina de rege cõcepit ⁊ ſuo tpe
filiũ peperit. Cũ aũt pueri aliquãtulũ cre
uiſſent adinuicem ſepius colludebant. Et
puerũ regium iudas crebris iniurijs mole
ſtabat: ⁊ ad fletum ſepius ꝓuocabat. Re
gina aũt hoc moleſte ferens ⁊ iudam ad
ſe nõ pertinere ſciens ipm crebrius v̄be
rabat: ſed nec ſic a moleſtia pueri deſiſte
bat. Tandẽ res pandiẽ: ⁊ iudas nõ regine
fili⁹ ſed inuentus fuiſſe ap̱itur. Qd' iudas
vt cõperit vehementer erubuit ⁊ fratrem
ſuũ putatiuũ regꝫ filiũ occidit latẽter. ob
capitalem ſniam timens cum tributarijs
in hieruſalem affugit: ſeq̃ pilati tunc pre
ſidis obſequio mancipauit. Et qm̃ res ſi
miles ſunt habiles: pylatuſq̃ iudam ſuis
moribus inuenit congruere: et ideo cepit
ipm valde charum habere. Uniuerſe eñ
curie pylati iudas preficitur: ⁊ ad ei⁹ nu
tum oĩa diſponitur. Quadam aũt die py
latus de palacio ſuo in quoddã pomeriũ
aſpiciens illorum pomorum tanto deſide
rio captus eſt vt pene deficere videretur.
erat aũt illud pomeriũ Rubẽ patris iude
ſz ne iudas patrem nec ruben filiũ cogno
ſcebat: quia ruben ipſum in marinis flu
ctibus periſſe putabat. ⁊ quis pater aut
que patria ſua iudas penitus ignorabat.
Pylato itaq̃ accerſito iuda ait. tanto illo
rum fructuum captus ſum deſiderio: q̃ ſi
his fruſtratus fuero ſpiritũ exalabo. Cõ
citus autem iudas in pomerium inſilit: ⁊
velocius mala carpit. Interea Ruben ve
nit ⁊ iudã mala ſua carpẽtẽ inuenit fortiter
q̃ ãbo cõtẽdũt: ⁊ iurgia ſuꝑaddũt poſt iur
gia ſurgũt ad v̄ba ⁊ mutuis ſe iniurijs af
fecerũt: tandẽ iudas ruben in ea pte qua
ceruix collo cõnectiẽ lapide percuſſit pari
ter ⁊ occidit: poma ergo ſuſtulit ⁊ pylato
quid acciderat enarrauit: iam die inclinã
te ⁊ nocte ſuꝑueniente ruben mortuus in
ueniẽ ⁊ ſubitanea morte preuẽtus putaẽ.
¶ Tũc pylatus oẽs faculates ruben iude
tradidit ⁊ cyboreã vxorẽ rubẽ i ꝯiugẽ iude
dedit. Quadã autẽ die dũ cyborea ĝuiter

quis iudas a quo scarioth

UVA. BHSC. IyR_242

ſuſpiraret ⁊ iudas vir eius q̄d hr̄et diligēter interrogaret: ipa rn̄dit: heu infeliciſſima ſum oīm feminarū: qꝛ infantulū meū marinis fluctib⁹ ſubmerſi: ⁊ virū meū morte p̄uentū inueni: ſed ⁊ dolori ac mihi miſere pylatus addidit dolorē: q̄ me meſtā nuptui tradidit: ⁊ inuictiſſimā me tibi ūi cōiugē copulauit. Cūqꝫ oīa illa de infantulo illo enarraſſet ⁊ iudas illa q̄ ſibi acciderāt retuliſſet inuentū eſt ꝙ iudas matrē ſuā in vxorē duxerat ⁊ patrē occiderat. Penitētia ergo duct⁹ ſuadēte ciborea dn̄m noſtrū ieſum xp̄m adijt ⁊ ſuoꝝ delictoꝝ veniā poſtulauit. Dn̄s aūt eū ſuum fecit diſcipulū ⁊ de diſcipulo eū fecit ap̄lm ſuū: deinde procuratorem quē poſtmodū ꝓtulit ꝓditorē. portabat eñ loculos: ⁊ ea que xp̄o dabant furabat̄. Uide paſſionē dn̄i ſup̄ reſiduo.

De pylato eñ legitur ꝙ fuit quidā rex noīe Titus qui quandā puellā noīe pilam filiā cuiuſdā molēdinarij noīe Atus carnaliter cognouit ⁊ de ea filiū habuit. pila aūt ex noīe ſuo ⁊ ex noīe p̄ris ſui q̄ dicebatur Atus vnum nomē cōpoſuit: ⁊ nato puero impoſuit nomen pilatus. Cū aūt pilatus tres annos haberet ip̄m ad regem patrē ſuū trāſmiſit. Habebat aūt rex filiū de regina coniuge ſua q̄ fere pilato coetaneus videbatur. Iſti dū annos diſcretiōis attigiſſent ſepius luctamie ⁊ pugna ⁊ funda adinuicē colludebant: ſꝫ regis legitim⁹ filius vt gn̄e erat nobilior ſic in oī gn̄e certaminis aptior. Ob hoc pilatus inuidie liuore mot⁹ nimio dolore ſtimulatus fratrē ſuū latēter occidit. Qđ rex audiēs vehemēter doluit ⁊ cōtione ꝯuocata q̄d de ſcelerato ⁊ homicida faciendū ſit ꝯſuluit. Cui oēs eū eē reū mortis acclamauerūt vnanimiter. Rex aūt ad ſe reuerſus iniq̄tatem noluit duplicare ſꝫ ip̄m ꝓ tributo qđ annuatim debebat romanis in obſidē miſit. tum volēs eē innoxi⁹ ab occiſiōe filij. tū a tributo romanoꝝ cupiēs liberari. Hic t̄pis erat rome filius regis Francoꝝ quē ſilr̄ regi romanoꝝ miſerat ꝓ tributis huic pilatus aſſociat⁹ cū ſe ab eo morib⁹ ⁊ induſtria p̄celli videret eū inuidie ſtimulis agitat⁹ occidit. Sꝫ cū romani q̄d de eo faciēdū eēt inq̄rerēt ꝯſiliū hn̄erunt tale. Hic ſi ſupuixerit q̄ fratrē necauit obſidē iugulauit. reipub. ꝯplurimū vtilis erit ⁊ colla feroциū hoſtiū ferox ip̄e domabit. Dixerunt ergo cū reus mortis habeat̄ in pōtos inſulā gētib⁹ illis q̄ nullū patiunt̄ iudicē iudex p̄ficiat̄. ſi forte ei⁹ neq̄tia ipoꝝ cōtumacia domet̄ ſi non qđ meruit patiat̄. Miſſus ē ergo pilat⁹ ad gētē ferocē ⁊ ſuoꝝ iudicū ꝑēptricē: attēdēs ad q̄s miſſus ſit ⁊ ꝙ pēdula vite ſn̄ia tacite rē ꝯſiderās vitā ſeruare voluit ⁊ gentē nequā ip̄e minis ⁊ ꝓmiſſis ſupplicio ⁊ precio penit⁹ ſubiugauit: qꝛ igit̄ tā dure gētis extitit victor a pōtos inſula ponti⁹ pilat⁹ nomē accedit. Herodes aūt hoīs illi⁹ induſtriam vt audiuit ei⁹ v̄ſutijs ꝯgaudēs ip̄e verſutus eū ad ſe munerib⁹ ⁊ internūcijs inuitauit ⁊ ſup̄ iudeā ⁊ hierl̄m ꝑtātē vicē ſuā ei tradidit. q̄ cū pecuniā innumerabilē cōgregaſſet neſciēte herode roma adijt: ⁊ infinitā pecuniā tyberio ip̄atori ꝯtulit ⁊ ab eo ſibi dari qđ ab herode tenebat muneribus impetrauit. Huiuſcemōi cā facti ſunt inimici. Pilat⁹ ⁊ herodes quoaduſqꝫ ad paſſionē dn̄i. Tūc aūt pilat⁹ miſit dn̄m nr̄m ad herodem ⁊ facti ſunt amici ⁊c. Un̄ reſiduū in paſſione domini noſtri.

PAſſio dn̄i noſtri ieſu xp̄i cōmendat̄ in ope ꝑ patientiā inſupabilē: in mō ꝑ hūilitatē admirabilē: in cā ꝑ charitatē ineſtimabilem ¶ Quātū ad ꝓmū xp̄s ſuſtinuit i tactu clauoꝝ aſꝑitatē. In auditu opprobrioꝝ cōfuſionē. In odoratu ſputoꝝ feditatē. In guſtu fellis ⁊ aceti amaritudinē. In oculis lachrimaꝝ effuſionē. In corde timorē. Nota ergo ꝙ xp̄s timuit. Pro q̄ ē no. ꝙ ſex ſunt ſpēs timoris vt īferi⁹ in ca. de donis. ti. de dono timoris notat̄. Sꝫ xp̄s timuit timore naturali q̄ q̄lꝫ timet nocumētū nature: ⁊ ille timor nec ē meritori⁹ nec demeritori⁹: qꝛ nō ſubiacꝫ. li. ar. ⁊ đ nālis nō a natura inſtituta ſꝫ deſtitutā: qꝛ ille timor ē pena ꝓ pctō ꝓmoꝝ parētū inflicta. vn̄ Mar. ix. Cepit ieſus pauere ⁊c̄. Sꝫ ꝯ h̄ pōt argui ſic. Perfecta charitas foras mittit timorē. i. Jo. iiij. Sꝫ xp̄s hn̄it ꝑfectiſſimā charitatē: ergo vr̄ ꝙ nō timuerit. Itē dic̄ Aug. ꝙ ſignū ꝑfectōis eſt null⁹ timor: ſꝫ i xp̄o fuit ſūma ꝑfectio: ergo null⁹ in eo fuit timor. So. aliq̄ doct. diſtinguūt dicētes ꝙ triplex ē timor. ſ. ꝯtuit⁹ libidinoſus ⁊ nālis. Itē timor nālis eſt triplex Nā q̄dē eſt timor pene: q̄dā timor offenſe: q̄dā timor reuerētie. Prim⁹ ⁊ ſcđs non fuerūt in xp̄o eo ꝙ ꝑfecta charitas foras mittit timorē. Terti⁹ aūt fuit in xp̄o: qꝛ ſic a ꝑfecta charitate nō expellit̄: ſꝫ conſummat̄:

UVA. BHSC. IyR_242

ſm illud Eſa.xi. Replebit eum ſpūs timoris dñi. Sed quia in eiuſdē Eſa.liij. habetˀ Oblatꝰ ē q2 voluit. ⁊ Mat.xxvi. hr̄ p̄riū: q2 dicit pr̄ ſi poſſibile ē trāſeat a me calix iſte

Queritur de volūtate xp̄i ꝑ quo ē no. ꝙ duplex volūtas fuit i xp̄o ſcꝫ increata ⁊ creata. increata eſt duplex. ſ. volūtas ſigni ⁊ volūtas bn̄placiti. volūtas ſigni qn̄ꝙ manet inexpleta q2 ſic volūtas dr̄ methaphorice. alio mō dr̄ volūtas dei ꝓprie ⁊ ſic eſt volūtas bn̄placiti. Capiēdo ꝓprie velle dei eſt ipe deus. ſꝫ capiēdo methaphorice eſt ſe habere ad modū volūtatis ⁊ hoc velle nō eſt deꝰ: tn̄ hec diuiſio nō rei ſed vocis eſt. Uolūtas bn̄placiti eſt duplex. ſ. aīs q̄ ſepe nō expletˀ: ⁊ p̄ns q̄ nunꝙ remanet inexpleta. Uolūtas creata ſm cōpendiū theologie eſt duplex. ſ. rōnis ⁊ ſenſualitatis. Itē volūtas rōnis eſt duplex. ſ. rōnis vt ratio eſt. Et voluntas rōnis vt natura eſt. volūtate rōnis vt ratio eſt conformauit ſe volūtate increate: ſꝫ volūtate rōnis vt natura eſt: ⁊ volūtate ſenſualitatis voluit aliqd̄ ꝓpriū qđ nō voluit volūtate rōnis vt ratio eſt. ſ. non mori. Scđm vero Bona. Uolūtas xp̄i tripl'r pōt cōſiderari. Primo ſm duas naturas. ſ. diuinā ⁊ humanā: ſic habet duas volūtates vt diuidit Damaſ. Scđo cōſideratˀ volūtas ſm potētias ꝑ quas qs vult ⁊ ſic fuit in xp̄o potentia diuina. potētia rōnalis creata. ⁊ potētia ſenſuū ꝑ quā q̄libet exibat iu actū volēdi. ⁊ ſic diuidit magiſter ſen. Tertio cōſideratˀ volūtas xp̄i ꝑ cōparationē volūtatis ꝙtū ad modū volēdi. Et ſic volūtas xp̄i diuiditur quadrupl'r ſm Hugo. d. ſic in xp̄o fuit volūtas diuinitatis: volūtas rōnis: voluntas pietatis: ⁊ volūtas carnis. Uoluntas diuinitatis ꝑ iuſticiā ſentētiā dictabat. volūtas rōnis ꝑ obediētiā veritatē approbabat. volūtas pietatis ꝑ cōpaſſiōeꝫ in malo alieno ſuſpirabat ⁊ volūtas carnis ꝑ paſſionē in malo ꝓprio gemebat. Et lꝫ diuerſa eſſent volita: volūtates tn̄ in xp̄o habuerūt conſonātiā. Uolūtas eī̄ ſuperior non vult inferiorē velle quod ipa vult: ſed ipa magis vult eam velle cōtrariū. ⁊ ſic eſt ei ſubiecta. Et ſic ptꝫ ꝙ xp̄s in oōne cū dixit Non ſicut ego volo ⁊c. Et qn̄ flebat ſuper hieruſalem non repugnabat diuine volūtati. erat eī̄ conformitas in rōne volendi ꝙuis nō eſſet in volito. qđ eī̄ ſic vellet habebat a deo: ⁊ deus volebat eum ſic velle voluntate patientis ⁊ pietatis: nec tamen caro xp̄i cōcupiuit aduerſus ſpiritum nec ſenſualitas rebellauit rōni: q2 diſſenſus ſenſualitatis ad rōnem pōt eſſe. ⁊ ꝙtū ad volitum ⁊ ꝙtum ad actum volendi: ⁊ hoc ptꝫ ad naturā lapſam ꝑ culpam ⁊ penam. ⁊ ē ponere cōſenſum ꝙtuꝫ ad vtrūꝙ. ita ꝙ ſenſualitas ſubiacebat rōni. ⁊ hoc ptinet ad naturā inſtitutā ⁊ eſt ponere mediū ita ꝙ ratio ꝯſentiat ſenſualitati reſpectu actꝰ volendi: ſed non reſpectu voliti: ⁊ hoc ptinet ad naturā habētem penā abſꝙ culpa qualis fuit natura a xp̄o aſſumpta q̄ habuit aliqd̄ de natura inſtituta: ⁊ aliqd̄ de natura lapſa ⁊c. Sꝫ quia fit mentio Mathei.xxvi. de oōne ſaluatoris noſtri. Eſt notandum ꝙ docuit xp̄m orare ꝓpter meritū: q2 ſua oratione meruit nobis vt eſſemus ydonei ad ſuſceptionem beneficiorū dei. Scđo ꝓpter exēplū virtutum: vt nos inuitaret ad orationis ſtudiū: cuius exercitio maxime ſuperatur aduerſarius. Tertio ꝓpter veritatis articulum: vt oſtenderet ſe verum hoīem ⁊ vere a deo miſſum. vnde Iohan.xi. Gratias ago tibi dn̄e qm̄ audiſti me. Ego aūt ſciebā q2 ſemꝑ me audis: ſed ꝓpter ppl'm qui circunſtat: dixi vt credant: q2 tu me miſiſti. Quarto propter officiū implendū: q2 xp̄s habebat dignitatem ſacerdotalem ⁊ pōtificalē: vnde ſicut obtulit ſacrificiū ꝓ peccatorib' ita orauit pro ipſis. ad Hebreos.v. Oīs pōtifex offerat dona ⁊ ſacrificia pro peccatis.

Queritur vtrum xp̄us in oratione: fuerit exauditus. Solutio. In oratione que procedebat a volūtate rationis ſemper exauditus fuit. Jo.xi. Ego aūt ſciebam quia ſemper me audis. in oratiōe vero que procedebat ex voluntate carnis ⁊ pietatis non ſemper exaudiebatur. Sic eī̄ magis petebat vt nos erudiret ꝙ vt deum patrem ad petitionem ſuā inclinaret. Petiuit eī̄ calicem ad ſe transferri et crucifixoribus condonari ⁊c. Sꝫ talis oōo erat ſenſualitatis. tamen dicitˀ ꝙ fuit ſenſualitatis quo ad naturam: rōnis quo ad formam ſenſualitatis vt a quo: rationis vt pro quo: ſenſualitatis: vt mouentis: rōnis vt proponentis.

Queritur cum ratio ſciret ſenſualitatem in hac petitione non exaudiendam quare ꝓponebat. Solu. Proponebat ꝓpter tria. Primo ꝓpter manifeſtādā veritatem nature aſſumpte que naturaliter abhorruit paſſionē ⁊ in hoc erū

quare xp̄9 orauit

in qua ora xp̄9 n'e exaudeb

quare sci... n'e exaudiendā orauerit

pete explicationem huius columne de Voluntate agentis

UVA. BHSC. IyR_242

duit fidē nr̄am. Scđo ad cōfirmādā nr̄aȝ ībecillitatē vt nō diffidam⁹ ꝗ paſſionū pericula abhorrem⁹. Et ī h̄ erexit ſpē nr̄am Tertio vt ondēret volūtatē noſtraȝ voluntati diuine ſubijciendā: qđ oſtēdit in conditione appoſita: non ſicut ego volo ꝛc. Et in hoc ordinauit charitateȝ que effectū diuine volūtati ꝑ oīa ſubijcere conatur. Sed ſm formam orationis orauit ꝓ ſe: ſed ſm intentionem orauit ꝓ nobis ꝛc. Quantum ad quartū in modo patiendi tenendū eſt ꝙ xp̄s paſſus eſt paſſione generali: q2 ſm oīa membra corporis. Iſaie. liiij. Non eſt ei ſpecies neꝙ decor. Item paſſiōe acerba Thren. i. O vos omnes qui tranſitis ꝑ viā attendite ꝛ videte ſi eſt dolor ꝛc. Paſſio em̄ xp̄i fuit maxime penalis. tum rōne intentionis ꝓpter optimā diſpoſitionem ipſius patientis. tum ꝓpter eius innocentiā. tuȝ ꝓpter bonoꝝ eius excellentiam. Honorabilis enim ſi confundit̄ plus leditur ꝛ precipue inter ſuos. Vilis aūt homo de morte ſua dolere nō debet cum turpitudo ſua tunc finem accipiat. ¶ Fuit em̄ paſſio ſaluatoris noſtri ignominioſa: q2 crucis patibulo que erat peſſimoꝝ ſuppliciū. in cōſortio iniquoꝝ. ſ. latronū cum quibus erat deputatus. Quātum ad tertiū. ſ. in cauſa attēditur charitas maxima qua nos liberauit ab inferno dando animam ſuam: qua mūdum renouauit largiendo gratiā qua celum aperuit conferēdo gloriā. Hec tria notantur in titulo crucis. Nam ꝓpter primum dicitur ieſus: ꝓpter ſecundū nazarenus: ꝓpter tertiū rex iudeoꝝ. xxij. ¶ Xp̄s ſex vicibus ſanguinē ſuū fudit: quīquies in vita: ꝛ ſemel mortuus: in vita: in circunciſione: in oratione: in coronatione: in flagellatione: ꝛ in crucifixione: ꝛ in morte: in lanceatione. Per primū docemur peccata abijcere. ꝑ ſecundū mentis anguſtiā ꝓ ſalute noſtra tenere. Per tertiū aīam nr̄am ꝟtutibus ornare. Per quartū carnē nr̄am domare. Per quintū membra noſtra mandatis dei ligare. Per ſextuȝ vulneratū cor vel eleuatū ī dei amore h̄re. xxiij. ¶ Circa illud quod ſeparata aīa a corpe remanſit diuinitas immediate vnita corpori ꝛ anīe Nota q2 quod ſemel aſſumpſit nūꝙ dimiſit. aſſumpſit cōiunctim ſupple.

De effectu paſſiōnis chriſti.

¶ Effectus paſſionis chriſti multiplex eſt. Paſſio xp̄i virtutē demonū debilitat. Job xl. Quaſi hamo capiat leuiatā. ſpoliat infernū. Iſa. viij. Uoca nomē eius accelera ſpolia: detrahe. Format ꝑ exēplum. i. Pet. v. Xp̄s ꝓ nobis ē paſſus nobis relinquēs exemplū. Vñ Bern. Super oīa te reddis mihi amabilē bone ieſu. Calix quem bibiſti opus redemptionis nr̄e eſt. Paſſio xp̄i reparat ruinā angeloꝝ. ipē em̄ xp̄us lapis eſt angularis qui fecit vtraꝙ vnū. ſ. paceȝ inter deum ꝛ hoīem: inter angelū ꝛ hoīem inter hoīem ꝛ hoīem. Vñ Eccl. xliiij. In tēpore iracundie factus eſt reconciliatio. Armat contra mundū carnem ꝛ dyabolū qđ ſignificatur ꝑ clipeum qđ leuauit Joſue cōtra hay. Joſue. viij. Sanat. ſ. mētis vulnera. vñ Nume. xxi. Aſpiciētes ſerpentē eneū ſanabant̄. Uiuificat. ſ. ſpūaliter. ad Ephe. ij. Cū eſſemus mortui pctīs cōuiuificabit nos xp̄s. Dulcorat exemplo de ligno miſſo in aquas marinas. Exod. v. Reſerat. ſ. celū Iſa. xxij. Dabo clauē domus dauid ſuper humerū eius ꝛ aperiet ꝛ nō erit q̄ claudat claudet ꝛ non erit qui aperiet. Tollit enim paſſio xp̄i ſeptē vitia capitalia. Superbiā tollit capitis inclinatio ꝑ quam videbatur titulus crucis in quo ſcriptū eſt rex iudeorum. Inuidiā brachioꝝ extentio ad amplexum nos inuitans. Auariciā multoꝝ erogatio q̄ in paſſione dicit. vnde Bern. Diſce xp̄iane q̄tum debeas diligere xp̄m qui dedit nobis carnem ſuā in cibum. ſanguineȝ in potum. aīam in preciū: aquam lateris in lauachrum. veſtem crucifixorib⁹: corp⁹ diſcipulis: matrem Johanni. Accidiā tollit feſtinatio ad paſſionē. Iram mollis rn̄ſio. Gullam fellis ꝛ accepti potatio. Luxuriaȝ lateris vulneratio. Circa paſſionem nota ſeptē ſuauitates: ſcȝ capitis inclinatiōem ad oſculum in ſignum noſtre reconciliationis. Brachioꝝ extenſionem ad amplexum in ſignum redēptionis redeūtis de peccato in gr̄am. Lateris apertionē ꝓpter effuſionem precij nr̄e redēptionis ꝛ abſulutionis. Exiuit em̄ ex latere xp̄i ſanguis ꝛ aq̄. Clauoꝝ in manib⁹ ꝛ pedib⁹ fixionē ꝓpter memoriā nr̄e recordatōis. Corporis denudationē in exemplū nr̄e cōfeſſiōis q̄ oȝ eē nuda: crucis portationē in exēplū ſue imitationis. Corone ſpinee impoſitionē in figurā nr̄e glorificatiōis. In redēptiōe nr̄a fuit mira gr̄a. Primo ex pte motus: q2 charitas dei vidit ꝙ neꝙ ꝑ amicos nec ꝑ ꝑcīū poteram⁹ redimi ideo fratrē nr̄m ſe fecit nr̄am naturā aſſumendo: ꝛ ꝑcīū reddidit

Vemes 7 effuſio sangui[illegible] xp̄i ad [illegible] formati[illegible] [illegible]am ac[illegible] [illegible]s datus

UVA. BHSC. IyR_242

ſanguiēꝫ ꝑ nobis fundēdo. vñ pſ. Miſere meiꝰ qꝛ vnicus. i. nō hñs amicos ⁊ pauper ſum ego. i. preciū nō hñs. Scđo ex pte redimentis qui cū liberare nos poſſet ex potētia potius voluit nos redimere ex mīa vt ad amorē nos aſtringeret ⁊ dei iuſticie ſatiſfaceret. Tertio ex parte redēpti q̄ opprimebatur criminū ſeruitute ⁊ detinebatur in carcere. Quātum ad primū videamus ꝙ mirū ſit vt filiꝰ dei qui erat liberrimus fieret ſuus. Quātū ad ſecūdum ꝙ dñs ad carcerē deſcenderit vt ſeruus inde exiret. Item ex pte iuſticie: qꝛ nulla iuſticia dictabat vt innocēs puniret̄ ꝑ reo. Itē ex parte excellētie diuine qua mirū erat ꝙ inpciabile ponebat̄ ſub preciovilis creature. Itē ex pte precij dati: qꝛ ſi redemiſſet nos ſolo corpe adhuc ad grās teneremur: nūc autē redemit nos aīa: corpe ⁊ vita: vt nihil eoꝝ ſubtraheremus ei. In cruce xp̄i nota q̄ ſequitur. ſuppliciū q̄ nullū maius nec eq̄le. Thre. i. O vos oēs q̄ trāſitis ꝑ viā attēdite ⁊c̄. Dico notāter q̄ nullū maiꝰ ex eo ꝙ ipſe iuſtiſſimꝰ paſſus ē ꝑ iiuſtis: ab iiuſtis cū iniuſtis ex iniuſtis cāis: iiuſtis iudicibꝰ ⁊ iiuſtis penis. Opprobriū q̄ nullū viliꝰ. Sap. ij. Morte turpiſſima ɔdēnemꝰ eū. Preciū q̄ nullū cōueniētiꝰ: qꝛ ſicut per lignū venit culpa: ſic ꝑ lignū redēptio. Myſterium q̄ nullo ꝓfundiꝰ. ad Ephe. iij. Ut poſſitis cōprehēdere cū oibꝰ ſctis q̄ ſit latitudo lōgitudo: ſublimitas: ⁊ ꝓfundū etiā ſupeminētē ſcie charitatē xp̄i ⁊c̄. Exēplū q̄ nullū ꝑfectiꝰ. i. Pet. ij. Xp̄s paſſus ē ꝑ nob: nob relinquēs exēplū. xxxiiij. Xp̄s eñ i cruce ꝓtulit ſeptem v̄ba. Primū. Pr̄ ignoſce illis: qꝛ neſciūt q̄d faciūt. Lu. xxiij. Scđꝫ v̄bū qđ dicit latrōi. Hodie mecū eris i ꝑadiſo. Lu. xxiij. Tertiū. Mulier ecce filiꝰ tuꝰ. Jo. xix. Quartū. Sitio. Jo. eod. Quintū. Hely hely lama zabatani. Mat. xxvij. Sextū. Pr̄ i manus tuas ɔmēdo ſpm̄ meū. Lu. xxiij. Septimū Cōſummatū ē. Jo. xix. Per p̄mū v̄bū docemur iiurias dimittē. Per ſcđm petētes exaudire. Per tertiū parētes honorare. Per q̄rtū ſalutē nr̄am deſiderare. Per q̄ntū ad deū i neceſſitatibꝰ clamare. Per ſextū auxiliū nr̄ꝫ i deū ponē. Per ſeptimū vitā nr̄am fine deteriato debito ɔſūmare. xxxv. ¶ In cruce eū ſūt q̄ttuor brachia q̄ ſignāt q̄ttuor v̄tutes q̄bus extendi oꝫ non hō interior. Pars ſuperior ſignat charitatē. Inferior hūilitatē. A dextris obedientiā: a ſiniſtris patiētiā. In quattuor brachijs charitatis notant̄ quattuor bñficia charitatis. Pars ſupior: ſignat ianue celeſtis aptionem. Inferior inferni deſtructionē. A dextris collationē grē. A ſiniſtris pctōꝝ remiſſionē. Dicit eñ magiſter in hyſtorijs ꝙ q̄ttuor ligna fuerūt in cruce: pes fuit de cedro per quā cedrō ſignificat̄ altitudo cōtemplationis. Stipes de cypreſſo ꝑ quā deſignat̄ fama bone opiniōis. Trāſuerſale de palma ꝑ quā deſignatur fructus iuſticie. Tabula de oliua ꝑ quā deſignatur lenitas miſicordie. xxxvi. ¶ Queritur vtrū paſſio triſticie fuerit in xp̄o. Solutio dicendū eſt ꝙ eſt triſticia p̄ter rōnis imperiū cōis bonis et malis ſapientibꝰ ⁊ inſipiētibus q̄ cōſurgit ex quadā neceſſitate ⁊ eſt triſticia cōtra ſtrationis iudiciū rectū: in qua rō ſubijcit̄ ſenſualitati ⁊ nō tm̄ turbat: ſꝫ etiā ꝑturbatur Itē eſt triſticia ſm̄ iudiciū rōnis rectū cuꝫ q̄s triſtatur rōne dictāte: de qua ad Rom. xij. Flere cū flētibꝰ ⁊c. Et hoc tertio mō fuit triſticia in xp̄o: qꝛ de nullo triſtis fuit: niſi ſm̄ ꝙ dictabat ratio. ⁊ hoc innuitur Jo. vi. Jeſus aūt infremuit ſpū ⁊ turbauit ſemet ipm̄. ⁊ de hac triſticia dr̄ Mat. xxvi. Triſtis eſt aīa mea vſq ad mortē: ⁊ Luce. xx. Fleuit ſuper hierlm̄. Et ſi obijciatur illđ Eſa. xxi. Non erit triſtis. dicēdū eſt ꝙ loquebatur de triſticia ꝑturbāte. xxxvij. ¶ Queritur vtrum paſſio vel afflictio ire fuerit in xp̄o. So. Ira reperit̄ in quadruplici differētia. Uno modo dicit pure affectū deteſtatiōis mali: ⁊ ſic potuiſſet fuiſſe in adā. Alio modo dicit deteſtationē mali cū inq̄etatione ⁊ turbatione ſenſualitatis: et ſic fuit in xp̄o. Alio modo dicit affectū deteſtationis non ſolū ꝑtis ſenſualitatis: ſꝫ ⁊ rōnis ad tp̄s: ⁊ hoc modo reperitur in viris iuſtis. Quarto mō dicit affectū deteſtationis cū cōmotione ſenſualitatis ⁊ etiā rationis ſeu mētis: ita ꝙ cōmotio illa habꝫ ꝑturbationem mentis annexam. ⁊ ſic eſt ira per vitium ⁊ eſt in pctōribus. vñ Lu. v. Uirum ſtultū interfecit iracūdia. Ad hoc Gre. Ira per vitium oculum mētis excecat. Ira per zelum turbat. xxxviij. ¶ Queritur vtruꝫ paſſio xp̄i liberauit nos a poteſtate diaboli. So. Diabolus ante paſſionē habebat duplicē manum. ſ. manum attrahentem ⁊ manuꝫ impellentem. Manus attrahens traxit ad limbum etiaꝫ iuſtos ⁊ ſanctos. hec fuit amputata omnino per paſſionē. Manus impellēs pene oēs p̄cipitabat i maluꝫ vel aſtutia vel violētia: qꝛ tentabat vt dracho

UVA. BHSC. IyR_242

⁊ leo. hec debilitata eſt per paſſionem vt
nullum poſſit ſeducere vel violenter ſub-
iugare niſi noſtra negligētia interueniat
vel peruerſitas reqrat ⁊ reſiſtere negliga-
mus. Jam eñ apparuit lumē veritatis in-
terius ꝑ diuinā inſpirationē: ⁊ exterius ꝑ
humanā inſtructionē ꝯ dyabolicā fraudu-
lētiā. Infuſa eſt eñ grā ſpūſſancti: q̄ repri-
mit ꝯcupiſcentiā. Datū eſt ⁊ angelicū preſi
diū qđ reprimit ptātes aduerſas ⁊ hoc fit
ꝟtute ⁊ merito paſſionis xp̄i. Un̄ dyabolꝰ
ſuꝑ oīa timet memoriā paſſiōis xp̄i ⁊ ſignū
crucis ꝑ que ſumus a poteſtate eius libe
rati: cuius etiam ꝓtectio ſe extendit ad in
fideles: vt patz in dyalogo Greg. de iudeo
quem dyaboli dixerunt vas vacuum: ſed
ſignatum. Unde apo. xx. Uidi angelum de
ſcendentem de celo ⁊ apprehendit dracho
nem qui eſt dyabolus: per angelum intel-
ligitur xp̄us. Et ſi obijciat̄ ꝙ dyabolus an̄
paſſionem nullum poterat tentare ſine cō
ſenſu ſicut poſt paſſionem. Dicendum eſt
ꝙ deus iuſto iudicio ipſum amplius tēta-
re permittebat ⁊ conſenſus noſter ei āpliꝰ
ſubiacebat ex vicio nr̄o ꝓpter hoc regna-
bat ignorantia ⁊ ꝯcupiſcētia: ⁊ deficiebat
virtus veritas ⁊ gratia. Unde Jo. i. Lex ꝑ
moyſen data eſt: grā ⁊ ꝟitas ꝑ xp̄m. xxxix.
¶ Queritur vtrum xp̄us meruit nobis ia
nue vite apertionem. ¶ Solu. Adam pec-
cante ex ſentētia diuini decreti clauſa fuit
paradiſus terreſtris in ſignum clauſiōis
ianue paradiſi celeſtis que eſt aperta dei
viſio. Decreuerat eñ deus neminē ad ſui
aſpectū admittere niſi eſſet ſibi facta emē
da pro peccato ſeu peccatis illis ⁊c. Et qm̄
xp̄s ſatiſfecit meruit nobis ianue apertio
nem. Unde Augu. Nō potuit nobis aperi
aditus ⁊ fieri ſalus niſi per mortem vnige
niti. Cui tanta fuit humilitas vt eius meri
to pateret credentibus regni aditus. Et
quia fit hic mentio de merito. eſt notandū
ꝙ xp̄s inq̄ntum comprehenſor non meruit
ſibi ſed inq̄ntum viator: ſm magiſtrū ſen.
meruit captiuorum redemptionem: regni
reſerationem: ſui corporis impaſſibilitatē
⁊ immortalitatē: iudiciarie poteſtatis di-
gnitatem ⁊ glorificationem: ac manifeſta-
tionem ſui nominis. Unde ad Philip. ij. c.
Xp̄us factus eſt pro nobis obediens vſq̄
ad mortem ꝓpter quod exaltauit illum: ⁊
dedit illi nomē quod eſt ſuper oīe nomē:
vt in nomīe ieſu omne genu flectatur cele
ſtium terreſtrium ⁊ infernorum ⁊c. Unde
ad illam auctoritātem ꝓficiabat ſapiētia
⁊ etate coram deo ⁊ hominibus. Rn̄detur
ꝙ intelligitur ad illum ſenſum qui ſequit̄
ꝙ in ſe non ꝓficiebat: quia ſciētia ab inſtā-
ti conceptionis ſue fuit plenus: q2 vt deus
eius cognitionem ſciam excellentiam ⁊c.
non amiſit ꝓpter aſſumptionem humane
nature ⁊c. Sed potius proficiebat in alijs
qui doctrina ſua ⁊ exemplo profecerunt. ⁊
hoc corā deo. i. ad gl'iam dei: ⁊ hominibꝰ. i.
ad vtilitatem hoīum ⁊c. De merito aūt fit
talis declaratio ſm doc. ꝙ aliquis dr̄ mere
ri tripliciter. Uno modo de non debito fa
ciendo debitum: vt in infuſiōe gratie ⁊ mo
tu liberi arbitrij. vel de debito faciendo
magis debitum: vel de vno modo debito
faciendo: alio modo debitum. primo ⁊ ſe-
cundo mō ſibi non meruit cuz a principio
fuerit ꝑfectiſſimus. Tertio mō ſibi meruit
q2 donū glorie qđ ſibi fuit debitū per gra-
tiā vnionis fecit ſibi debitū alio mō. ſ. ꝑ me
ritū bone actionis. Meruit eñ ſibi vitam
eternā iam habitā ſicut nobis habendaz.
ſm cōpen. theo. li. iiij. adhuc ſuper hoc re-
ſtat amplior diſtinctio: qm̄ mereri ꝯtingit
tripl'r. Uno mō abuſiue ſicut facere opus
de genere bonoꝝ praua intētione: ſicut fa
cere elemoſinā cū murmure. ⁊ talia aliquā
do remunerant̄ ex liberalitate diuine mīe
⁊ vocatur tale meritū interꝑtatū meritū.
Scđo modo dr̄ mereri ꝑtim abuſiue l'r, par
tim ꝓprie ſicut facere opus de genere bo-
noꝝ bona intentione: ſed nō ex charitate:
⁊ tale meritum dr̄ meritum cōgrui. Tertio
mō dr̄ aliquid mereri ſimpl'r ⁊ ꝓprie: ſicut
facere opꝰ de gñe bonoꝝ bona intētione ⁊
ex charitate. Et tale meritū dr̄ merituz cō
digni. Et adhuc contingit mereri ex condi-
gno tripl'r. Uno mō faciendo de indebito
debitum: vt ſupra dictū eſt vt in infuſione
gratie ⁊ motu li. ar. Alio modo faciēdo de
debito magis debitū ſicut in ꝓfectu de vir
tute in virtutē. alio modo faciēdo de debi-
to. vno mō debitū. alio modo ſicut debito
per habitū faciendo debitū per actuz ⁊ de
vno debito per actū faciēdo aliud debituz
per actū eque bonū. His tribꝰ meruit xp̄s
nobis gratie infuſionē: grē ꝓmotionem ⁊
bonoꝝ operū multiplicationē ſm Bon̄. Si
bi aūt nō meruit niſi tertio mō: tū poſt cō-
ceptionē ip̄e nō potuit de indebito ſibi fa-
cere debitū. cū oī bono eēt plenꝰ. nec potu
it de debito facere magis debitū; cū eēt ab
illa ꝯceptione omni gratia plenus: ſed qđ

UVA. BHSC. IyR_242

erat debitū vnō modo fecit debitum plu-
ribus modis:τ ita ſibi meruit ſm tertium
modū dicendi meritū:τ hoc nō fuit ꝓpter
perfectionē a pte meriti:ſ; ꝓpter pfectio-
nez a pte merētis.τ hoc dicit magiſter ſen
ten.d.nō ꝓfecit ſm meritū q̄ntū ad ṽtutez
meriti pfecit tm̄ q̄ntum ad numerum meri
torū.τ ſeq̄tur quo ad hoc:plura tm̄ habuit
in paſſiōe merita q̄ in cōceptiōe ſm.d.Bo
na.xl. ¶ Queritur cū fiat mētio de clau
ſione τ aptiōe ianue padiſi quō hoc intel-
ligit̄.So.p ianue celeſtis clauſionē ſpūali
ter intelligit̄ ꝓhibēda illa ꝓpter q̄ nullus
poterat ingredi ad dei aſpectū.illa aūt ꝓ-
hibenda erāt a diuina iuſticia iuſte puniē-
te τ a pctō pmi hoīs ꝓmerente τc̄.Apertio
ianue celeſtis vr̄ facta fuiſſe in paſſione.q2
hr̄ in glo.ad Col.i.Crucis eius ſiue q̄ in ce
lis ſiue q̄ in terris ſunt pacificās p ſangui-
nē τc̄.pt; per paſſionē introitus in celū:tm̄
ſm Bedā ſup Lucā hr̄ dn̄ ille iordanis aq̄s
ſubijt nobis celi ianuaz pādit exponēs illō
Lu.iij.Jeſu baptizato τ orāte aptū eſt ce-
lū:q̄ p baptiſmuz fuerit apta celi ianua:p
oſonem tm̄ q̄ cātatur in die reſurrectionis
videt̄ q̄ in reſurrectiōe fuerit apta qua dr̄
Deus qui hodierna die p vnigenitū tuum
eternitatis nobis aditū deuicta morte re-
ſeraſti. Sup pmiſſis eſt tenēdū q̄ obſtacu-
lū culpe amouebat baptiſm⁹:obſtaculū de
biti ratiōe offenſe amouit paſſio vbi facta
fuit ſatiſfactio.obſtaculū mortis xp̄i reſur
rectio.τ ita ianue aptio inchoari dr̄ in ba-
ptiſmo:pfectionē hr̄e in paſſione cōplemē
tū in reſurrectiōe:manifeſtationē in aſcen
ſione.xli.Et qm̄ h̄ iā facta ſunt.iō ṽtus ba
ptiſmi eſt ianuā apire non per ſe tm̄:ſ; pro
pter hoc q̄ iā facta eſt oblatio hoſtie vere.
¶ Querit̄ vtrū per paſſionē liberemur a
pena pcti.So.Duplex eſt pena.ſ.oppſſiua
τ ꝓmotiua a pena ꝓmotiua nō liberat:ſ;
animat τ aiando facit vt nō poſſit oppme-
re:illa pena:ſed vt exerceam⁹ p illā ad pati
entiam τ miam.A pena vero oppſſiua libe
rat q̄ eſt pena ſenſus.ſ.a morte eterna que
eſt etiā pena dāni que eſt carentia viſionis
diuine.Liberat etiā a pena ſatiſfactoria:ſi
cut pat; in ſacramēto baptiſmi.liberabit
etiam in futuro ab oī pena fame ſiti τc̄.vn
de.i.Pet.ij.Pctā noſtra ptulit in corpe ſuo
ſuper lignū.pctā.i.penam pctōꝝ ſm glo.et
Eſa.liij.Uere lāguores nr̄os ipe tulit:do-
lores noſtros ipe portauit vulneratus eſt
ꝓpter iniquitates noſtras.xlij. ¶ Que-
ritur vtrū ſolus filius fuerit redēptor.So
lu.Duplex poteſt aliquis dici redēptor aut
auctoritate aut ab executione.Si prio mo
do non tm̄ cōpetit opus redēptionis filio
ſ; pr̄i τ ſpirituiſancto.Si ſcdō modo ſic re
ſpicit humanitatē que aſſumpta eſt a ſolo
filio:τ ſic cōpetit ſoli filio.Apo.v.Redemi
ſti nos in ſanguine tuo:quō cōpetit patri
habetur Jo.iij.Sic dilexit deus mundū vt
filiū ſuū vnigenitū daret.Quō cōpetit ſpi-
rituiſancto pt; in illa parte ſymboli.Qui
cōceptus eſt de ſpūſctō τc̄.xliij.Quint⁹ ar-
ticulus eſt credere q̄ deſcenderit ad infer
na ſm aīam ibi.Deſcendit ad inferna que;
cōpoſuit brūs philipp⁹.De quo Oſee.xiij.
O mors ero mors tua morſus tuus ero in
ferne.Hic attendēda ē hoīs peruerſitas q̄
non vult deū ſeq̄ in celū.Qui hoīem ſecut⁹
eſt in infernū:aīa xp̄i poſt mortē deſcendit
ad inferna ſiue ad lymbū ad liberationez
eoꝝ q̄ xp̄i mēbra exn̄tes de hoc ſeculo tran
ſierant.Diabolus em̄ dū in eū manū exten
dit in quo nihil iuris hēbat merito amiſit
in alijs ptātē.Jlla fuit vna cā quare xp̄s de
ſcēdit ad inferna.Alia cā vt tātus fuiſſet de
ſcēſus q̄ntus fuit liberandoꝝ caſus.Prim⁹
em̄ hō ſic in ſtatu;.li.ar.poſitus fuerat vt
poſſet ad vitā aſcēdere vel ad mortē deſcē-
dere prout vellet ſ; pctō ppetrato ſic vnu;
brachiū ſtatere p onus culpe depſſium eſt
vt eſſet in ymo inferni.alterū ṽo brachiu;
in ſummo celi:nō em̄ deſcenderet brachiū
depſſum niſi aſcenderet aliud brachiū.De
ſcendit em̄ dn̄s vſq̄ ad infernū vt hoīez ca
ptiuū eleuaret vſq̄ ad celū.Alia cā quare
xp̄s deſcendit ad infernū.ſc; vt ſicut viuus
fuerat lumē mundi p pn̄iam corpalem ita
mortuus eſſet lumē inferni p diuinitatis
maieſtatē.Alia cā eſt vt idē xp̄s hoc exeq̄re
tur per efficaciā qō paſſione ſua meruerat
per ſufferentiā:meruit em̄ nobis pncipali
ter duo p ſuā paſſionē.ſ.ſatiſfactionez τ ia-
nue apertionē.τ ideo hec duo efficit in de
ſcenſu ſuo ad inferos:q2 p ſatiſfactionē ſo-
luta ſunt vincula captiuitatis.per aptionē
aūt ianue facta eſt illuminatio ipſi⁹ carce-
ris etiā ſm lucē exteriorem.Liberauit aūt
xp̄s oēs illos qui meriti ſui fuerunt capa-
ces ſicut fuerūt ſcti patres qui non ꝓpter
reatū perſone:ſ; tm̄ propter reatū nature
ſc; ꝓpter pctm̄ originale detinebantur.dā
nati em̄ huius meriti non erant capaces.
anima em̄ xp̄i per triduu; mortis ſue cum
ſanctis patribus in limbo fuit.ibide; fuit

UVA. BHSC. IyR_242

anima latronis cui dixit dñs: hodie mecū
eris in paradiſo ⁊ noīe paradiſi notat̃ dei
fruitio: qꝛ peracta paſſiōe tam latro ꝙ alij
qui erant in limbo viderūt deum per eſſen
tiam. Sed qꝛ dꝛ deſcendit ad inferna. No.
ꝙ nomen inferni dꝛ dupliciter. ſ. pro pena
⁊ pro loco pene. ſm primū modꝫ ſumitur
ꝙ demones ſemper infernū ſecū portāt: ſꝫ
inꝙtuꝫ infernus ſumitur pro loco pene in
fernus quadrupliciter diſtinguitur: quo-
niā vnus eſt infernus dānatoꝝ in quo ē pe
na ſenſus ⁊ dāni ac tenebre exteriores ⁊ in
teriores. i. abſentia gratie ⁊c. ſuper iſtū in-
fernum ſeu locū eſt limbus pueroꝝ: ibi eſt
pena dāni ⁊ non ſenſus: ⁊ ſunt ibi tenebre
exteriores ⁊ interiores: ſuper hūc locū eſt
purgatorius locus in quo eſt pena ſenſus
⁊ dāni ad tēpus: ⁊ ſunt ibi tenebre exterio-
res: ſed non interiores: qꝛ per gratiam ha
bent lucē interiorem. Supremus locus in
ter hec eſt lymbus ſanctorum patrum vbi
fuit pena dāni ⁊ non ſenſus: ⁊ fuerūt ibi te
nebre exteriores: ſed non tenebre priuatio
nis gratie. Ad hunc locū xp̃s deſcēdit ⁊ ſu-
os inde liberauit ⁊ ſic infernū momordit:
qꝛ ptē abſtulit ptē reliqͭt. mortem ṽo q̃ ad
electos xp̃s penitꝰ deſtruxit: ſicut dꝛ ī oſee
O mors ero morſus tuus. Hic quoqꝫ locꝰ
ſinus abrae dicebatur. qꝛ ibi abraaꝫ fuit:
ſed nunc celuꝫ empireū eſt ſinus abrae: qꝛ
ibi eſt abraā. Item a nullo predictoꝝ loco-
rum eſt tranſitus ad alium niſi a purgato
rio ad limbū ſanctoꝝ patruꝫ. Ex predictis
patet quare cantat ſancta mater eccl̃ia. Li
bera aīas oīm defunctoruꝫ de manu infer
ni ⁊ de profundo lacu. vbi infernus ſumit̃
pro purgatorio ſicut qñ dꝛ ꝙ xp̃s deſcēdit
ad inferna intelligitur ad lymbum ſancto
rum patrū. xliiij. Itē ex premiſſis eſt notā-
dum ꝙ xp̃s mortuus in corpore deſcendit
ad inferos in anima et ſurrexit in vtroqꝫ.
Itē eſt tenendnm ꝙ xp̃s in illo triduo totꝰ
fuit in ſepulchro: ſed non totū: qꝛ totus di
cit perſonā totū ṽo naturā. xlv. Iteꝫ eſt no
tandū ꝙ cū vnio anime cū corpe faciat ho-
minē xp̃s in illo triduo nō fuit homo licet
caro vnita eſſet cū ṽbo. xlvi. Sed videt̃ ꝙ
credere xp̃m deſcendiſſe ad inferna nō ſit
articulus nā dubitare de articulis infideli
tas eſt: cū ergo Io. bapti. de hoc dubitaue
rit. ⁊ Io. fidelis fuerit ⁊ ſctūs videt̃ ꝙ non
fuerit articulus. ꝙ dubitauerit apparet.
Mat. xi. c. tu es qui venturus es an aliū ex-
pectamꝰ. Glo. non ait qui veniſti. q. d. cū ad

inferna deſcēſurus ſim debeo nunciare te
inferis q̃ te nunciaui ſup terris. dubitauit
ergo Io. vtrum xp̃s deſcēſurus eēt ad infe
ros. So. duplex eſt dubitatio q̃dā infideli
tatis: de qua Mat. iij. gñatio adultera ſi-
gnū querit. Alia eſt dubitatio pietatis vel
cōpaſſionis. de qua habet̃ Mat. xvi. dixit
xp̃s petro ⁊ diſcipulis. ſ. ꝙ oportebat eum
pati ⁊ occidi a ſcribis ⁊ ṗncipibꝰ ſacerdotū
⁊ tertia die reſurgere a mortuis: cui petrꝰ
abſit hoc a te dñe. ṗmo mō non dubitauit
Ioh. cū eēt fidelis ſi crederet xp̃m deſcēſu
rū ad inferos: ſed ſcd̃o modo dubitauit ex
amore ⁊ cōpaſſione cōſiderans que paſſu-
rus erat ſicut mulier vidēs infantē ſuum
mortuū querit ex cōpaſſiōe es ne mortuꝰ
fili mi: ⁊ tñ nō dubitat hoc eſt qd̃ dicit glo.
Nō fide ſꝫ pietate dubitauit. xlvij. Sextus
articulus eſt credere ꝙ tertia die reſurre-
xit a mortuis quē cōpoſuit btūs Tho. de q̃
Oſee. vi. In die tertia ſuſcitabo eum. ⁊ ꝫa-
chā. ij. ſileat oīs terra a facie dñi q̃ conſur-
rexit de habitaculo ſctō ſuo. Xp̃s reſurre-
xit tertia die a mortnis reſumēdo corpꝰ nō
tale quale priꝰ habuit: ſꝫ impaſſibile ⁊ im-
mortale. Caro em̃ xp̄i q̃ in natiuitate flo-
ruit in paſſiōe cecidit ⁊ in reſurrectiōe reflo-
ruit: ⁊ ſic viuificatū eſt granū frumenti qd̃
cadens in terra mortuū fuerat: ⁊ tñ ſine cor
ruptiōe corpis. vñ p̃s. Nō dabis ſctm̃ tuuꝫ
videre corruptioneꝫ. Probauit em̃ dñs re
ſurrectionē eē verā ꝑ angelos q̃ nō mētiū-
tur. Math. xxviij. Rñdēs aūt angelus mu
lieribꝰ dixit nolite timere. ſcio em̃ ꝙ ieſum
qui crucifixus eſt q̄ritꝭ ſurrexit ſicut dixit:
⁊ Io. xx. Itē ꝓbauit ꝑ nūcios quoꝝ validiſ-
ſimū eſt teſtimonium. Mat. xxviij. angelꝰ
quoſdā de cuſtodibꝰ terruit q̃ venerūt in ci
uitatē ⁊c. Et nūciauerūt ṗncipibꝰ ſacerdo-
tū ⁊c. Itē ꝓbauit eā nō arte magica factaꝫ
⁊ hoc ꝑ comeſtionē. Lu. xxiiij. ⁊ cū māducaſ
ſet corā eis. Itē ꝓbauit eā eē factā in eodē
corpe: ⁊ hoc ꝑ oſtēſionē cicatricū. Iohā. xx.
Itē ꝓbauit eā eſſe factā in corpore glorifi-
cato vnito ſemper diuinitati: ⁊ hoc per in-
greſſum ad diſcipulos ianuis clauſis. Io.
xx. cū eſſet: ſero ⁊ fores eēnt clauſe vbi erāt
diſcipuli cōgregati ꝓpter metū iudeoꝝ ve
nit Ieſus ⁊ ſtetit in medio. Itē ꝓbauit eaꝫ
dñs idē multis alijs apparitionibꝰ. appa-
ruit em̃ ip̃a die reſurrectiōis q̃nquies ma
rie magdalene vt tenetur cōiter ab eccl̃ia.
Itē petro. ſꝫ nō inuenitur modus. Iteꝫ ap-
paruit diſcipulis euntibus in emaus. Luc.

UVA. BHSC. IyR_242

xxiij. Jtē iannis clauſis qñ Thomas erat
cū alijs diſcipulis. Joh. xx. Jtē apparuit in
ter reſurrectionē ⁊ aſcēſionem pluries ad
mare tyberiadis. Jo. xxi. Jn mōte thabor.
Mat. vlt. Jn hierl̄m qñ comedit cum diſci
pulis. Lu. xxiiij. Jn monte oliueti qñ aſcen
dit celū. Act. i. videntibus illis eleuatꝰ eſt:
⁊ Luce. xlviij. Multis de cauſis dñs ſurre
xit a mortuis: vna vt ſcripturas impleret
qm̄ dixerat ecce aſcēdimus hieroſolymā ⁊
filius hoīs tradetur ꝑ̄ncipibus ſacerdotū
⁊ ſcribis ⁊ condēnabūt euꝫ morte ⁊ ſequit̄:
tertia die reſurget. Jtē vt nos ſpūaliter ꝓ
uocaret q: turpe eſt vt ſedeat ſeruꝰ qñ corā
eo ſurgit dñs. Jtē vt futurā reſurrectioneꝫ
eſſe ꝓbaret. Jtē vt potentiā ſue diuinitatis
oſtenderet q: mortuos viuificare non eſt
opus nature: ſꝫ potētie diuine. Nō eſt eniꝫ
regreſſus de ꝓ̇uatiōe ad habitū in via na-
turali. Jtē vt nos ad cōtēnendū terrena ꝓ
adipiſcēda celeſti glīa aīaret ⁊c̄. reſurrexit
ergo tertia die. naꝫ ſicut ianuis clauſis ad
diſcipulos intrauit ⁊ ſicut ſalua ꝟginitate
de vtero mr̄is exiuit: ſic eū mortuū nec pe
tra in qua iacuit nec militū cuſtodia potu
it retinere. xlix. ¶ Querit̄ quare tertia die
reſurrexit. So. vt ꝓbaret̄ ꝟe mortuus. Et
ſicut in ore triū teſtiū ſtat omne ꝟbū: vt. c.
lꝫ de teſti. ⁊ Mat. xviij. ſic in tribꝰ diebꝰ ex
peritur oē factuꝫ. i. ad Cor. xv. Reſurrexit
tertia die. gl. ꝓbat vera morte. ⁊ ſic argue-
ret: ſicut fuit Jonas in vētre ceti. Mat. xij.
tribus diebus ⁊ tribꝰ noctibus ⁊ poſtea re
ſurrexit. ſic erit filiꝰ hoīs ī corde terre tribꝰ
diebꝰ ⁊ tribꝰ noctibꝰ h̄ ē ī ſepl̄chro ⁊ poſtea
reſurget: ſꝫ xp̄s non fuit tribus diebꝰ ⁊ tri-
bus noctibꝰ in ſepulchro per illud qđ ha-
betur ad Ro. vi. ſciētes ꝙ vetus hō noſter
crucifixus eſt. ibi dicit glo. Aug. ꝙ vna die
⁊ duabꝰ noctibꝰ fuit xp̄us in ſepulchro: er
go ⁊c̄. Sol. cōputatio in ſcriptura fit duo-
bus modis. vno modo cū preciſione vt tm̄
ita eſt ꝙ nec plus nec minus. ⁊ ita dicit Au
gu. ſuper illud Ro. vi. ſcientes ꝙ hō crucifi
xus eſt q̆ vna die ⁊ duabꝰ noctibꝰ iacuit in
ſepulchro. alio modo fit cōputatio ꝑ ſyno-
dochē: ita vt ꝑ ꝑtē intelligatur totum. ⁊ ita
intelligitur auctoritas bti Mat. ⁊c̄. l. Que
ritur qua hora reſurrexit dominꝰ. Quidaꝫ
dicunt ꝙ media nocte qđ probant per illđ
Jud. vi. Dormiuit ſanſon vſq; ad mediā no
ctem. glo. ſanſon ſi ſolum media nocte exi-
uit ſed portas tulit: ſic ſaluator noſter non
tm̄ liber exiuit de inferno: ſꝫ ⁊ clauſtra in-
ferni confregit ⁊ habetur per glo. ꝙ xp̄s ꝑ
ſanſonē deſignatur: ergo media nocte. Alij
dicūt ꝙ reſurrexit diluculo. iuxta illđ Ma
thei. iij. elegit liſias prolomeū. glo. ab ho-
ra mortis xp̄i vſq; ad horā reſurrectionis
xl. hore computantur: ergo diluculo reſur
rexit. Nam. xl. hore ſunt ab hora none pa-
raſceues vſq; ad diluculuꝫ diei dominice.
Ad hoc reſpōdet illi prime opinioni ꝙ nō
ſurrexit diluculo: ſꝫ dꝫ intelligi illđ de ma-
nifeſtatione reſurrectionis nō de tp̄e: ⁊ ſic
tenent ꝙ ſurrexit media nocte: ſed eius re
ſurrectio non fuit manifeſta vſq; diluculo
Mater noſtra eccleſia videt̄ tenere ꝙ di-
luculo ſurrexit. ⁊ idē tenet beatus Aug. in
lib. de tri. Sꝫ q: đr ꝙ multa corpora ſctōꝝ
ſurrexerūt cū eo. li. Queritur quid poſtea
de eis actū eſt. Solu. dicendū eſt ꝙ poſtea
redacta ſunt in puluerē. Unde Augu. Cor-
pora ſanctoꝝ de monumentis venientia ſe
retraxerunt vt vltimam reſurrectionē ex-
pectent ꝙuis aliqui fantaſtici tenuerint ꝙ
reſurrectio eoꝝ fuerit fantaſtica. Cōtra
q̄s Jo. in. vi. c. teſtes nō eſſent niſi vera eēt
eoꝝ reſurrectio. lij. Queritur quare diſci
puli cognouerunt xp̄m potius in fractiōe
panis ꝙ̄ in alio actu. Sol. quia fractio xp̄i
erat ſicut cultelli ſciſſio. liij. Queritur vlte
rius quare potius in domo ꝙ̄ in via. Sol.
ſm̄ Bonauenturā. quia veritas meliꝰ ope-
rando ꝙ̄ audiendo intelligitur. liiij. Que-
ritur vtrum Thomas tetigerit cicatrices
chriſti aut ſolum viderit. Solutio. ad ſuaꝫ
fidem ſibi ſufficit videre: ſed ꝓpter noſtrā
fidem tetigit. Unde dominus Thome. Jo-
hannis. xx. quia vidiſti me thoma credidi-
ſti: non eniꝫ dicit quia tetigiſti. lv. Nota ꝙ
reſurrectio chriſti ē cauſa ⁊ figura noſtre
reſurrectionis. cauſa ſupple motiua com-
paratione noſtri. Dum enim conſideramꝰ
gloriam reſurrectionis chriſti mouemur
ad reſurgendum in nouitate vite. Figura
enim fuit: quia ſicut chriſtus reſurrexit in
nouitate vite: ita ⁊ nos ī nouitate vite am
bulemus. Jtem ſicut diem reſurrectionis
chriſti preceſſit dies mortis in paſſione et
dies quietis in ſabbato ſequenti: ita glori
am noſtre reſurrectiōis precedit in nobis
mortificatio vitiorum et quies contempla
tionis eternorum. Jtem eſt notandum ꝙ
ſicut duplex eſt mors: ſcilicꝫ anime per cul
pam ⁊ corpis ꝑ extinctionē ita duplex ē re
ſurrectio. ſcꝫ aīe ꝑ grām ⁊ corpis ꝑ gloriā.
Et ſicut aīe mors cauſauit mortem corpis

UVA. BHSC. IyR_242

vt habetur Geñ.ij. econuerſo anie reſurre
ctio cauſabit reſurrectionem corporis glo
rioſam.lvi. Jtē ſciendū eſt ꝙ quidā reſuſci-
tātur ficte ſicut ſamuel. vt dicitur in hiſto-
ria eccleſiaſtica quidā imperfecte vt lazarꝰ
iterum moriturus: quidā ꝑfecte ſicut xp̄s
ſemper victurus: prima reſurrectio ſignifi
cat conuerſionē hypocritarum. ſcd̄a recidi
uantium cōuerſionē. tertia conuerſionem
perſeuerantium ⁊c̄. Septimus articulꝰ eſt
credere ꝙ aſcendit ad celos. et ꝙ ſedet ad
dexteram dei patris omnipotentis quem
compoſuit beatus bartholomeus de quo
Amos.ix. que edificat in celo aſcenſionē ſu
am: ⁊ Michee.ij. aſcēdit iter pandens an-
te eos.lvij. Unde differentia eſt inter aſcē
ſionem ⁊ aſſumptionē ⁊ euolationem ſeu
eleuationē: quoniam aſcenſio pertinet ad
chriſtū aſſumptio ad beatam virginē: euo
latio ſeu eleuatio ad alios ſanctos. Ratio
huius eſt quia aſcenſio fit propria virtute
aſcendentis: aſſumptio vero virtute dei aſ
ſumētis quia filius obſequitur matri. ele-
uatio ſeu euolatio fit miniſterio angeloꝝ.
Jtē eſt notandū ꝙ in loco eleuatoꝝ eſt di-
ſtinctio chororū: locus aſſumpte virginis
eſt ſuper oēs choros. locus chriſti aſcendē-
tis ſupra locū aſſumpte ꝟginis.lviij. Que
ritur vtrū aſcenſio chriſti fuerit motus na
turalis vel violentus. So. xp̄s ꝓpria virtu
te aſcendit. yſa.lxiij. quis eſt iſte qui venit
de edom: ⁊ ſequitur gradiēs in multitudīe
virtutis ſue: illud autē ꝙ dicit glo. ſuper il
lud. p̄s. angelis ſuis mandauit de te: ſcȝ ꝙ
manibus angeloꝝ ſublatus eſt chriſtus in
celum intelligit de obſequio venerationis
ſicut rex fertur a militibus: papa ab ep̄is
vel ſimilibus. vnde leo papa cū audis ele-
uatum agnoſce militie celeſtis obſequiū.
vnde. p̄s. Currus dei decē milibus multi
plex milia letantiū.lix. Queritur ſm̄ quā
naturam chriſtus deſcendit ⁊ aſcēdit. So.
deſcēſus dicitur dupliciter: ſcȝ improprie
⁊ proprie: improprie dr̄ deſcēſus de xp̄o ſm̄
diuinitatem deſcendit quidē diuinitas nō
localiter ſed inanitione qua exinaniuit ſe-
metip̄m formā ſerui accipiens. ad Philip.
ij. ⁊ hec deſcenſio non ponit motū ſed ter
minum vnionis glo. ſuper illud Epheſ.x.
deſcendit in inferiores partes terre. Deſcē
ſus autem ꝓprie eſt proprietatis ſubſtan-
tie diffinibilis in loco ſm̄ ꝙ dicit Jo. dama
ſce. Deſcēdit enī ſm̄ animam ad inferos ꝙ
uis diuinitas fuerit coniuncta anime ⁊ cor
pori: ſcd̄m corpus ⁊ animā aſcendit celos ⁊
ſic vtraqȝ fuit ſcd̄m humanā naturā qr̄ di-
uinitas eſt vbiqȝ. Circa aſcenſionem chriſti
ſunt octo cōſideranda que circūſtant aſcē-
ſioni ⁊ colliguntur in officio de aſcenſiōe.
primum eſt ꝙ videntibus diſcipulis eleua
tus eſt: vt deſideriū veniendi ad ip̄m exci-
taretur in eis. ſcd̄ꝫ ꝙ nubes clara ſuſcepit
eum ab oculis eoꝝ per vmbram nubis ſi-
gnificatur ꝙ ieſum non poſſumus videre
in alto in hoc mortali corpore. tertiū quia
eleuatis manibꝰ ferebatur in celū. eleua-
uit enī manus ꝓpter duo. ſ. vt ſuos pr̄i of
ferret: ⁊ vt inimicos alte manu retracta ꝑ
cuteret. quartū qr̄ bn̄dixit eis vt eos con-
tra hoſtem muniret ⁊ bonis celeſtibus au
geret. quintum qr̄ aſcendit in iubilatione
quod refertur ad vocem iocunditatis re-
demptorum aſcendentiū cum ip̄o qui priꝰ
voce lachrymabili clamauerant in parte
inferni. Aduiniſti deſiderabilis quē expe-
ctabamus in tenebris Sextum qr̄ aſcēdit
in voce tube. ⁊ hoc refertur ad ſonū predi
cationis apoſtolorū qui ſonus fuit in eis
tunc iniunctus dicente domino. Euntes in
mundū vniuerſum predicate euangelium
omni creature. Mar.xvi ⁊ extunc in oēm
terrā exiuit ſonus eorum. Septimū quia
aſcendens in altum captiuā duxit captiui-
tatē. i. captiuos captiuitate inferni quos
ſecum duxit. Octauum qr̄ dedit dona hoī-
bus: qr̄ omnia noſtra bona deſurſum ſunt
quo aſcendit dominus ieſus. Hoꝝ prima
duo habentur actuū primo. tertiū ⁊ quar
tum. Luce.xxiiij. quintum ⁊ ſextū per p̄s.
Aſcendit deus in iubilatione: et dominus
in voce tube. ſeptimū ⁊ octauum ſimiliter
per pſal. aſcendens in altum captiuam du
xit captiuitatem dedit dona hominibꝰ. re-
greſſus enī eſt ad celū tāq̄ obediens deo
patri tāq̄ bonus mediator facta pace ⁊ cō
cordia quo ad homines tanq̄ ſtrennuus
propugnator cōtra demones.lx. Xp̄s enī
aſcendit pluribus de cauſis ſcȝ vt quieſce-
ret poſt laborē quo fatigatus fuit. xxxiij.
annis nobis ſeruiens. ⁊ ad intercedendū
pro amicis, pro quibus vtiliter laborauit:
vnde Bernar. Securū habes acceſſum o
homo ad deum vbi habes filium media-
torem ⁊ matrem interuenientem filiꝰ oſtē
dit patri latus ⁊ vulnera mater oſtendit
pectus ⁊ vbera. ibi nulla poteſt eſſe repul
ſa vbi tot concurrunt amoris inſignia ⁊c.
Jtem chriſtus aſcendit ad conquerendum

UVA. BHSC. IyR_242

de inimicis pro quibus vices ſuas inutili-
ter expandit. yſa.xlix. in vacuum laboraui.
Item aſcendit xp̄s vt locū nobis prepararet
Joh.xiiij. vado parare vobis locū. Item vt
fiduciaʒ in ip̄m ſperandi nobis tribueret.
Item vt in corporalē poſſeſſionē eterne he
reditatis nos mitteret. Itē vt.ſſ.mitteret.
Jo.xvi. ſi non abiero paraclytus non veni-
et ad vos. Itē vt deſideriū noſtrum poſt ſe
traheret. Cant.i. trahe me poſt te. Item vt
nobis viā ad celū oſtenderet: dicitur enim
Luce vlti. Eduxit primū dn̄s diſcipulos ſu
os foras ciuitatem in bethaniā vt ipſi per
eductionem cognoſcerent hic ſe non habe
re manentē ciuitatem. ꝙ aūt in bethaniaʒ
eduxit eos prius que interpretatur dom⁹
obedientie ſignificat per opera obediētie
eos tranſituros ad eccleſiaʒ. poſt hec fecit
eos tranſire in montem oliueti.i. oliuaruʒ
vt per montē intelligatur eminentia ſpūs
in contemplatione. per oliuas enī puriſſi-
mi pectoris deuotio deſignatur. xp̄s enim
fuit exaltatus in terra per vite meritū: ſu-
pra terram per crucis ſuſpēdium ſuper ce
los per aſcēſionis iubilū. Aſcenſio xp̄i fuit
angelis mirabilis. yſa.lx. quis eſt iſte q̄ ve-
nit de edon tinctis veſtib⁹ de boſra ꝛc. fuit
demonibus terribilis. Ro.iiij. cuʒ veniſſet
archa dn̄i in caſtra vociferatus eſt popul⁹
iſrael cum clamore grandi ꝛ timuerūt phi
liſtijn dicentes nō fuit tanta exultatio ab
heri ꝛ nudiuſtertius ve vobis. hec ſunt ver
ba philiſtijn qn̄ vociferabantur filij iſrael
dum adduceretur archa federis de ſilo in
caſtra: vt per eam dn̄ adiutoreʒ haberent
in prelio. hominibus eſt ſalutaris ſicut ſu-
perius patet de multiplici fructu aſcenſio
nis. Aſcendit xp̄s patenter q2 videntib⁹ il-
lis eleuatus eſt. potenter q2 eleuatur ma-
nibus: ferebatur gaudēter q2 in iubilatio
ne aſcendit. decenter: q2 cum duabus tur-
mis gradiebatur.ſ. hominū ꝛ angeloꝝ nō
tamē dico ꝙ ibi fuerint angeli in adiutori-
um neceſſitatis ſed in obſequium dignita
tis: homineſqꜫ dico illos quos domin⁹ de
inferis liberauit ꝛ qui poſt reſurrectioneʒ
vſqꜫ ad aſcenſionem mortui ſunt de nume
ro ſaluandoꝝ nec purgatorio vl'teri⁹ indigē
tes aſcēdit clementer qn̄ benedixit illis.

¶ Queritur quare.xl. die aſcendit. Sol.
d.glo. Act.i. xl. horis mortuus fuerat xp̄s ꝛ
cum iſte.xl. hore fuerint tēpus tribulatio-
nis apoſtolorum. xl. dies debuerūt eſſe ꝓ
tempore conſolationis: et ſic dilatata fuit
aſcenſio vt veritas reſurrectiōis probare-
tur. Item vt poſt patiētiam noſtram infor
maret quam mercedem debemus equani
miter expectare ſicut agricola non ſtatim
poſt ſeminationem metit ſed fructuū ma-
turitateʒ expectat ꝛc. ¶ Queritur quid
ſibi velint illa verba ſedet ad dexteraʒ dei
patris. Sol. Per hoc duo intelliguntur.ſ.
equalis maieſtas ad quaʒ ſedet ſcd̄m diui
nitatem ad Hebre.viij. talē habemus pon
tificem qui cū ſedet in dextera maieſtatis
in excelſis. Itē intelligitur per dexterā po-
tiora bona glorie in quibus xp̄s ſedet ſcd̄ʒ
humanitatem quoniā collatuʒ eſt ei a deo
quicquid cōferri potuit ꝛc. ¶ Queritur
vtrū aliqua iocūditas occurrit xp̄o ex ſua
aſcenſione. So. Non quo ad numerū gau
diorum q2 de nullo gauiſus fuit in aſcēſio
ne ſua de quo prius non gauderet: preſcie
bat enī ſe ſeſſuruʒ ad dexteram patris: tn̄
nouus modus gaudendi accreuit humani
tati cum per experientiā ſciuit ꝛ vidit mili
tiam angeloꝝ ſibi ſubiectam. vnde p̄s. De-
lectationes in dextera tua. glo. delectatio
ꝛ leticia erit mihi in conſpectu tuo huma-
nis obtuitibus ſubſtractio ſm̄ Bona. que-
ſtio illa tractatur. compēdium tamē theo.
d. ꝙ aſcenſio fuit tam ad locum ꝙ̄ ad digni
tatē: in q̄ꝫtum quidem fuit ad locū ſic aſcen
dit ſup̄ omnes celos.i. vſqꜫ ad digniſſimuʒ
locum celi empirei eo ꝙ xp̄i corpori nobi-
liſſimo detur talis locus: tamē nō eſt dicē-
dum ꝙ xp̄i corpus ſit obligatum ad illum
locum: ſʒ quia illi locus ille ſit ſcd̄ʒ cōgruē
tiam deputatus. In q̄ꝫtū vero aſcenſio fuit
ad dignitatem ſic aſcendit ad equalitateʒ
patris quo ad diuinitatem ꝛ ad primi per
fectionem quo ad humanitatem intelligē
do experimentaliter: vt ſupra habitum eſt
Ex quibus cōcluditur ꝙ ſedet ad dexterā
patris. non enī quo ad ſitum qui patri nō
competit. ſed quo ad excellentiam duplicē
ſicut dictum eſt quia per dexteram intelli
gitur vel equalitas maieſtatis que compe
tit xp̄o ſm̄ diuinitatem vel perfectio p̄mij
que competit ſibi ſm̄ humanitatem. Me-
rito ſedere dicitur xp̄s ad dei dexteram q2
laborauit. p̄s. In laboribus fui a iuuentu-
te mea. ¶ Item dicitur ſedere ad dexteraʒ
dei: quia diu fuit in ſiniſtra aduerſitatis.
p̄s. Afflictus ſuʒ ꝛ humiliatus ſum nimis.
Sed videtur ꝙ chriſtum aſcendiſſe non ſit
articulus ꝛ ꝙ ſi aliquis ſine peccato poſſit
illud credere eſſe verum. Nam de magda.

UVA. BHSC. IyR_242

dicitur Jo.xij.ſuper illud noli me tangere
in glo.ꝙ illa adhuc in illum carnaliter cre
debat quem ſicut hoiem flebat:cui ait no/
li me tangere.i.ſic in me crede.Nondū em̄
in corde tuo aſcēdi ad patrem.i.nōdū cre/
dis me equalem patri:tunc autē tanges
cum me patri equalem credes:ergo magd/
da.non credidit ipm̄ aſcendiſſe ad celos.i.
ipm̄ eſſe equalem patri:⁊ tamē conſtat ꝙ
habebat charitatē.ergo relinquitur ꝙ ille
non eſt articulus:ꝙ ipa haberet charitatē
patet quia ſuper Joh.xx.c.Currit ergo ad
ſymonem petrū glo.ex nimio amore.Itē
cantat eccleſia ꝙ recedentibus diſcipulis
non recedebat.ſed nimio amoris igne ſuc
cenſa ardebat deſiderio.Ad hoc dicunt q̄/
dam ꝙ magda.nō credidit ⁊ dicunt ꝙ non
habuit charitatem ⁊ſic.⁊ exponūt illas au/
ctoritates dicentes ꝙ debent intelligi de
amore naturali non gratuito:vnde dicunt
ꝙ in ſola beata virgine remanſit fides de
xp̄o ꝙ eſſet verus deus ⁊ verꝰ homo ⁊ pro
pter hoc dicunt eius memoriā fieri in ſab/
bato.Alij dicūt ꝙ magda.habuit charita/
tem:⁊ ꝙ opponitur de glo.ſuper illō.No/
li me tangere ⁊c̄.dicūt ſic exponendo non/
dū credis me equalem patri.i.credēdo nō
dum aduertis.q.d.ꝙ credebat habitu ſed
non aduertebat actu ⁊ hoc credo meliꝰ pa
tet.Naꝫ ſi aduerteret ꝙ ⁊ peccata dimiſiſ/
ſet euꝫ deū crederet.Et ad hoc ꝙ ipſi dicūt
de beatavirgine ꝙ ꝓpter hoc in die ſabba
ti fiat cōmemoratio eius ꝙ ſola ſtetit inve
ra fide:dicunt ꝙ hec nō eſt cauſa:⁊ꝫ qꝛ ipa
maxime paſſa fuit ꝓpter paſſionē filij ſui
ſcd̄m verbum ſymeonis.Lu.ij.Et tuā ipſiꝰ
animā pertrāſiuit gladius:propter hoc ſi/
cut in ſexta feria celebratur memoria paſ/
ſionis xp̄i:ita in die immediate ſequēte de
buit celebrari memoria beate virginis cū
maxie paſſa fuerit in paſſiōe filij ſui.¶ Oc
tauus articulus eſt credere eius aduentū
ad iudiciuꝫ ibi.Inde venturus iudicare vi
uos ⁊ mortuus quem compoſuit beatꝰ ma
theus.de quo Johan.iij.In valle ioſaphat
iudicabit omnes gentes.⁊ in eodem.c.Cō
gregabo omnes gentes ⁊ deducam eas in
valle ioſaphat ⁊ diſceptabo cum eis ibi:et
in eodem.c.Conſurgēt ⁊ aſcendant gētes
in vallem ioſaphat:quia ibi ſedebo vt iudi
cem omnes gentes in circuitu. ¶ Que/
ritur de veritate huius articuli:naꝫ ſuper
illō p̄s.Impij nō reſurgēt in iudicio.Glo.
diſtinguit quattuor ordines futuros in iu

dicio.Nam quidam iudicabūt ⁊ non iudi/
cabuntur ſicut perfecti ⁊ vere apoſtolice:
Quidam iudicabunt ⁊ non iudicabūtur ſi
cut mali chriſtiani.Quidā iudicabunt ⁊ iu
dicabuntur ſicut mediocriter boni.Quidā
nec iudicabunt nec iudicabuntur:quia iaꝫ
iudicati ⁊ condemnati ſunt:ſicut infideles
de quibus dicitur Joh.iij.Qui non credit
iam iudicatus eſt.So.ad queſitum ꝙ xp̄s
iudicabit viuos ⁊ mortuos:quia om̄es ſta
bunt ante tribunal chriſti.ij.ad Corinth.
v.Omnes nos manifeſtari oportet āte tri
bunal xp̄i:vt referat vnuſquiſq; in corpore
proprio que geſſit ſiue bonum ſiue malū.
vnde Johā.v.Pater non iudicat quēq;:ſed
omne iudicium dedit filio ⁊c.Sed dicitur
non iudicare omnes quia nō exercebitur
in omnes ſolēnitas iudicij:vtpote illō.eſu/
riuit ⁊c̄.cum illis.qui fuerunt extra eccleſi
am:vt dicit glo.ſuꝑ illud Math.xxv.Sta/
tuet quidam oues a dextris.¶ Nonus ar
ticulꝰ eſt credere in.ſſ.ibi.Credo in.ſſ.queꝫ
compoſuit Jacobus minor:de quo Aggee
ij.Spiritus meus erit in medio veſtrum
nolite timere.In ſymbolo ſanctorū patrū
additur qui ex patre filioq; ꝓcedit.quod
negant greci.Dicunt enim ꝙ ex patre ſolo
procedit.per illud Joh.xv.Spiritum veri
tatis qui a patre procedit.non legitur au
tem vt dicunt in euang.ꝙ procedat a filio
quare ⁊c̄.Ad hoc tamē reſpondendū eſt ꝙ
neceſſariū eſt credere.ſſ.ꝓcedere ab vtro/
q; ⁊ rn̄.grecis ꝙ licꝫ legatur ꝙ procedat a
patre nō tamē a ſolo patre ⁊ ideo ab vtro/
q; procedit non tanq̄ a duabus cauſis ſeu
principijs ſed tanq̄ ab vno pricipio.¶ De/
cimus articulus eſt credere vnā ſanctaꝫ ec
cleſiam catholicaꝫ in qua eſt cōmunio ſan
ctorum per quā fit remiſſio peccatoꝝ his
qui ſunt in ea per gratiaꝫ ſpirituſſancti in
ſacramentis ⁊c̄.vel ſic credo inq̄ illos qui
ſunt de cōmunione ſanctoꝝ per veraꝫ fidē
id eſt mēbra eccl'ie ꝑ que remittuntur pec
cata virtute ſacramentorum ⁊ gratie.ſſ.ef
fectiue in ipſis ſacramentis operātis que
compoſuit beatus ſymon.d.Credo in ſan/
ctam eccleſiam catholicam ſanctoꝝ cōmu/
nionem:remiſſionem peccatorum de quo
Sophi.ij.hec eſt ciuitas glorioſa habitās
in confidēria que dicebat in corde ſuo ego
ſum ⁊ extra me non eſt alia ⁊ ſequitur pro
eodem articulo.Malach.ij.Cum odio ha
bueris dimitte dicit dominus deus iſrael
¶ Queritur cum fides ſolum ſit de deo

UVA. BHSC. IyR_242

qui eſt prima veritas ⁊ de eo quod eſt circa deum. ſicut de humana natura que eſt ei coniuncta. eccleſia vero nullum iſtorum ſcit qualiter dicit xp̄ianus credo eccleſiā ſanctam. Sol. quia eccleſia eſt corpus xp̄i miſticum. chriſtus vero caput vt ergo plene habeat fides de capite neceſſe eſt credere corpus quod eſt eccleſia catholica.

¶ Queritur quare non dicitur in vnā ſanctam eccleſiā ſicut dicitur credo in. ſſ. Sol. quia quādo dicit credo in. ſſ. ibi notat ſimpliciter finē: vt ſit ſenſus. Credo in. ſſ. ⁊ credendo tendo in eum ſicut in finē: eccleſia vero nō eſt finis vltima: ſed potius via ad finem. ideo ⁊c̄. ¶ Undecimus articulus eſt credere carnis reſurrectionē. ibi. Carnis reſurrectionem: quem cōpoſuit iudas frater ſymonis. de quo zach. ix. Suſcitabo filios ſyō: ⁊ Ezechielis. xxxvij. Oſſa arida audite verbum domini hec di. dn̄s deus ecce ego intromittam in vobis ſpiritum ⁊ viuetis: ⁊ Eſa. xxvi. Uiuent mortui tui ⁊ interfecti tui reſurgent. Expergiſcimini ⁊ laudate qui habitatis in puluere. Si chriſtꝰ ſua virtute mortuus ſurrexit. veriſimile eſt ꝙ ipſe iam viuens mortuos reſuſcitare poſſit

¶ Duodecimꝰ articulus eſt credere remunerationem beatorū vitam eternam: ⁊ dānatorum ſiue reproborum punitionem. ſ. penam eternam ibi. Uitam eternam: quē cōpoſuit beatus Matthias de quo abdie i. Et erit dominus regnum: ⁊ Dan̄. vij. Suſcipient autem regnū ſancti dei altiſſimi ⁊ obtinebunt vſq; in ſeculum ⁊ ſeculum ſeculorum. qui carnis reſurrectionem fideliter credit non timet miſerum corpus expēdere in ſeruitio chriſti ex quo ſperat ſe recepturum illō cum quadruplici gloria claritatꝫ impaſſibilitatꝫ: ſubtilitatꝫ ⁊ agilitatꝫ.

Sed tamen hoc aliqui ſic diſtinxere periti.
Sed nihil augetur fidei ſic nec remouet̄.
Unum crede deum perſonis dic fore trinum.
Sunt pater ⁊ natus ⁊ pneuma ſacrum deus vnus
Cuncta creans peccata lauans et premia donans.
Conceptus natus cruce mortuus inferna fregit
Surrexit ſcandit cunctos cenſere redibit.

IN iſta p̄te auctor noſter determīat de articulis fidei habendo reſpectū ad illaq̄ radicalr̄ tenemur credere di. ꝙ iſto reſpectu ſūt xiiij. articuli fidei: quorum vij. pertinēt ad diuinitatem qui ſignantur in Apo. i. ⁊ ij. c. vbi Joh. vidit ſimilem filio hoīs ad dexteram habentē ſeptem ſtellas luminoſas que ſunt ſeptem articuli reſpicientes diuinitatem. ¶ Primus articulꝰ eſt vnū credere eſſe deum qui tangitur ibi in textu. Unū crede deū. ¶ Secūdus articulus credere deū patrē eſſe deū. ¶ Tertius credere deū filiū eſſe deū. ¶ Quartus credere. ſſ. eſſe deū. Et hoc eſt credere trinitatem perſonarū: ⁊ iſti tres articuli tanguntur in textu vbi dr̄. Perſonis dic fore trinū ſunt pater ⁊ natus ⁊ pneuma ſacrū deꝰ vnꝰ ꝓpter eſſentiā. ¶ Queritur cū vnus ſit deꝰ quare dātur tres articuli de deo. So. hoc fit propter diſtinctionē pſonarum: ad eſſentiā eſt vnus articulus: qꝛ vnus deus. Credere em̄ debemus vnā eſſentiā in tribꝰ pſonis patre ⁊ fi. ⁊. ſſ. ſcilꝫ ꝙ pater ⁊ fi. ⁊. ſſ. vnus eſt deus. Pro cuius aliquali ſſilitudine accipe ſolē in quo ſunt tria ſubſtātialia ſcꝫ ſubſtātia ignea ſplendor ⁊ calor que in tm̄ ſunt inſepabilia vt ſi velis inde ſplēdorem ſegregare priues mūdū ſole. Et ſi iterum temptes calorē remouere careas ſole ſꝫ Aug. xi. de trini. In ignea ſubſtātia intellige patrē. in ſplendore filium. in calore ſſ. ⁊ idē ſm Anſel. ⁊ elucidarium in his tribus perſonis nihil maius aut minꝰ. nihil prius aut poſterius quoniā coeterne ſunt ⁊ coequales ⁊c̄. ſed hoc dicit beatus Bernardus pluralitatem perſonarum in vnitate eſſentie ⁊ ipſam vnitatem eſſentie in pluralitate perſonarum ſcrutari eſt temeritas. pietas autem credere. noſſe vero vita eterna: ⁊ illud recitat Alber. in primo libro ſui compen. ¶ Quintus articulus eſt credere deum omnia creaſſe in eſſe nature ex nihilo qui tangitur ibi. Cuncta creans. ¶ Sextus articulus eſt credere ꝙ deus recreat omnia in eſſe gratie qui tangitur. ibi. Peccata lauans. ¶ Alius arti-

UVA. BHSC. IyR_242

culus eſt credere ꝙ deus reſuſcitabit bonos in collectione glorie: ⁊ malos in reprobatione vite: qui tangitur ibi premia donans. iſta expoſitio eſt iuxta litterã auctoris. Iſtoꝝ ſeptem articulo. ad diuinitatem ſpectantiũ ſufficientia poteſt ſic haberi. qꝛ aut reſpiciunt eſſentiã in ſe: ⁊ eſt vnus articulus. ſ. ꝙ eſt vnica ⁊ ſimplex eſſentia diuina: ⁊ hoc innuitur credo in deũ. Aut reſpiciunt pſonas' diuine eẽntie: ⁊ ſic ſũt tres articuli quorum vnus eſt. Credo in patrẽ oĩpotentem. ſecũdus. Et in ieſum xp̃m filiuꝫ eius vnicum dñm noſtrum. tertius. Credo in. ſſ. Aut reſpiciunt diuine eſſentie operatiões. ⁊ hoc põt fieri tripliciter ſm ꝙ tres eius ſunt operationes. quarum vna eſt in collatione nature: ⁊ hec eſt creatio. alia eſt in collatione gratie: ⁊ hec eſt ſanctificatio. alia eſt in collatione ſeu datione glorie: et hec eſt reſuſcitatio. ⁊ ſm hoc ſunt tres articuli. vnus. Credo in creatorẽ celi ⁊ terre. alius. Sanctã eccleſiã catholicaꝫ. ſ. cum remiſſiõe pctõꝛuꝫ. alius. Carnis reſurrectionem ⁊ vitam eternaꝫ. ſm eũ Alber. in ſuo compen. primus articulus ſpectans ad diuinitatem eſt credere in vnum deũ. Secũdus credere deũ patrẽ eſſe deũ. Terti⁹ credere filiũ eſſe deum. Quartus credere. ſſ. eſſe deũ. Quintus credere remiſſionẽ peccatoꝝ fieri per gratiã. ſſ his qui ſunt in eccleſia. vi. articulus. Credere mortuorũ reſurrectionẽ. alius. Credere beatoꝝ remunerationẽ ⁊ malorum punitionẽ. prim⁹ ibi. Credo in deũ. ſecundus ibi. Patrem oĩpotentem. tertius ibi. Et in ieſum xp̃m filiuꝫ eius vnicum dñm noſtrũ. quartus ibi. Credo in. ſſ. quintus ibi. Sanctã eccleſiam catholicã ⁊c. ſextus ibi. carnis reſurrectionẽ. Cõgrue ſequitur ille articulus Carnis reſurrectionẽ remiſſioneꝫ peccatoꝝ. nam remiſſio peccatoꝝ eſt reſurrectio anime que eſt reſurrectio prima ad quã ſequitur reſurrectio corporis glorificati q̃ eſt reſurrectio ſcđa. Alius ibi. Vitam eternã. per vitã eternã faciliter comprehẽditur damnatio eterna reproborum: cum cognito vno oppoſitorum faciliter cognoſcatur reliquuꝫ. primũ ⁊ ſcđm compoſuit beatus Petrus. tertiũ beatus Andreas. quartum beatus Bartholomeus. quintum beatus Symõ. ſextum beatus Matheus. ſeptimũ beat⁹ Matthias. ¶ Septeꝫ articuli ſpectantes ad humanitatem ſignantur in Apo. capitulis preallegatis vbi vidit Joh. vij. candelabra aurea qui quidem articuli ſunt manifeſti in littera hac ibi. Conceptus: nat⁹: cruce mortuus: inferna fregit: ſurrexit: ſcã dit: cunctos cenſere redibit. primũ ⁊ ſcđm compoſuit Jacobus maior. tertiũ Johan. quartũ Tho. quintum Matheus. ſextum Jaco. minor: ſeptimũ Philippus. Horum ſeptem articuloꝝ ſufficientia poteſt ſic haberi. actus xp̃i qui ordinatur ad noſtram reparationẽ eſt ſimplex. quorum primus eſt incarnari. ⁊ de hoc eſt vnus articul⁹ ibi Qui conceptus eſt de. ſſ. ſcđs eſt naſci: ⁊ ſic eſt alius articulus ibi. Nat⁹ ex maria virgine. tertius eſt precium ꝓ nobis ſolueret ⁊ ſic eſt alius articulus ibi. Paſſus ſub põtio pilato crucifixus mortuus ⁊ ſepultus.

¶ Queritur circa iſtud cũ ſint hic quattuor actus differentes. ſ. paſſus: crucifix⁹: mortuus: ⁊ ſepultus: quare non faciunt q̃ttuor articulos ſicut iſti duo concipi ⁊ naſci faciunt duos. Solu iſti. iiij. actus ſub vno articulo cõprehenduntur propter cõtinuitateꝫ temporis: qꝛ iſti actus ꝙuis poſſent dici' paſſiones: fuerunt tamen eodẽ die cõcipi autem ⁊ naſci nõ ſic. quartus infernuꝫ ſpoliare ⁊ ſic eſt alius articulus ibi. Deſcẽdit ad inferna. quintus eſt de morte triũphare: ⁊ ſic eſt alius articulus ibi. Tertia die reſurrexit a mortuis. ſextus ad celum aſcendere: ⁊ ſic eſt alius articulus ibi. Aſcẽdit ad celos ſedet ad dexterã dei patris oĩpotentis. alius eſt ad iudicium venire. ⁊ ſic eſt alius articulus ibi. Inde venturus iudicare viuos ⁊ mortuos. ⁊ hoc ſm Bonauen.

¶ Queritur vtrum illos qui preceſſerũt aduentum chriſti oportuerit credere articulos humanitatis. Solutio. nullus poſt lapſum ade potuit ſaluari abſq꜄ fide mediatoris: tamen explicite hi ſoli credebãt q̃bus de⁹ reuelauerat articulos hũanitatis. alij xp̃o credebãt ĩplicite. Implicite aũt credere illos eſt expectare redemptorem futurum. vnde beatus Auguſtinus. eadeꝫ fides mediatoris ſaluos faciebat ãtiquos puſillos ⁊ magnos quia ſicut nos credim⁹ chriſtum in carne veniſſe: ſic illi venturum ſicut nos mortuuꝫ: ſic illi moriturũ. ¶ Pro maiori declaratione premiſſorum eſt notãdum ꝙ tria ſunt ſymbola. vnum apoſtolorum ſcꝫ Credo in deum pa. qđ dicitur ſubmiſſa voce. Cuius cauſa eſt: qꝛ tũc erat nouella eccl̃ia. ⁊ ideo nõ publice fiebat fidei ꝓfeſtatio. Aliud ſymbolũ. ſ. Credo in vnuꝫ deũ. eſt ꝯſiliũ niceni vel apl̃oꝝ inſimul con

UVA. BHSC. IyR_242

gregatoꝝ pꝛecipue ad extirpationem ⁊ ex pugnationē illi⁹ hereſis q̄ dicebat ad oꝛo nem non debere exhiberi.ſſ. Aliud ſymbolum.ſ. Quicūqꝫ vult ſaluus eſſe compoſuit Anaſtaſius ad expugnationē illi⁹ hereſis que dicebat̃ cōtra incarnationē ⁊ moꝛtuorum reſurrectionē: ⁊ dicūtur illa duo vltima alta voce: q: tunc fiebat publice fidei pteſtatio: ideo primū ſymbolū ad fidei inſtructionem ſecundum ad fidei explanationem. tertium ad fidei defenſionem. ſm Alb in ſuo cōpendio. ⁊ Bona. in lib. ſenten. dicuntur ſeu oꝛdinata ſunt.

Hec eſt catholica ſincera fides ⁊ amica.
A xp̄o lata per diſcipulos publicata
Signis firmata: diuina lege pꝛobata.

In iſta pte auctoꝛ noſter epilogat dicēs ꝙ hec q̄ dicta ē: eſt fides catholica oꝛnata artic̃lis ſupdict̃ ⁊c. ¶ Pꝛo cui⁹ pfundioꝛi declaratōie ē nodādū ꝙ fides ſumit̃ plrib⁹ mōis vno mō p ſacro baptiſmi xlv. diſt. c. de iudeis: ⁊ p btm̄ Aug. ad Bonifaciū dicentē quid eſt paruulus hr̄e fidez niſi baptiſmi ſacr̄m. alio modo ſumitur fides p caſtitate thoꝛi. xxvij q. ij. c. cōiuges ⁊. i. ad Thi. v. primā fidem. i. thoꝛi caſtitatē irritā fecerunt. Alio modo idem eſt ꝙ ſecuritas ſiue pax. xxiij. q. i. c. noli. Alio modo fides idem eſt qđ conſcia. xxviij. q. i. c. i. ⁊ ad Rom̄. xiiij. Omne qđ nō eſt ex fide. i. conſcia pctm̄ eſt. Alio modo fides idez eſt qđ fidelitas. Pꝛouerb. xx. virum aūt fidelē id eſt fidelitatē quis inueniet. Alio modo ſumit̃ p habitu mentis bn̄ conſtitute: ⁊ ſic ſumit̃ in ethi. Alio mō ſumit̃ fides p credito ſiue collectone creditoꝝ de quibus ſupꝛa quidē fidē niſi q̊s firmiter fideliterqꝫ crediderit ſaluus eſſe nō poterit ſm Anaſtaſium ⁊ oēs catholicos docto. ⁊ diffinit̃ ſic iuxta iſtam vltimā acceptionē ad Heb. xi. Fides eſt ſubſtātia rerum ſperandaruꝫ argumentū nō apparentiū. In illa diffinitione ponit̃ ſubſtātia p fundamento ſubſiſtente edificatione ſpirituali qđ eſt grā ⁊ gloꝛia. Ipſa em̄ fides genuit ſpē. ſpes charitatem ſm glo. ſuper illud Mat. i. Abraā genuit yſaac. yſaac genuit iacob. Ipſa em̄ fides eſt firma petra ſup quā ſapiens edificat domum ſuā: tn̄ charitas maioꝛ eſt q: poſterioꝛ: modo poſterioꝛa gn̄atiōe. i. pfectione ſunt pꝛioꝛa ſm Ph̄m. ix. metha. Notanter dꝛ rerum ſperādarum q: fides per aſcenſum fecit in nobis ſubſiſtere res ſperandas argumentū. i. arguēs mentem: q: fides inclinat intellectum ad credendum ea que non apparent. Et pꝑter hoc poti⁹ fides argumentū ꝙ̄ cōcluſio: q: fides pꝛobat ex non apparentibus ꝙ ſint ⁊ nō pbatur: q: ſm Greg. Fides magis innititur auctoꝛitati ꝙ̄ rōni: qm̄ fides nō habet meritum vbi vel cui ratio humana pbet experimentum: ſufficiēs ſupple. Notāter dꝛ non apparentiū q: fides ſua luce ⁊ virtutis diffinitione manifeſtat ea q̄ non apparent: q: apparentia nō hn̄t fidem ſed agnitionem ſm eundē Greg. in quadā omelia. hec em̄ fides catholica oꝛnatur articulis ſupꝛadictis ſicut coꝛona in capite ſponte oꝛnata ſtellis lucentibus. Hec em̄ fides a xp̄o eſt lata p diſcipulos publicata: varijs ſignis firmata: ⁊ diuina lege pbata vt habet̃ in pluribus paſſib⁹ ſacre ſcripture. Joſue. x. de ſtatione ſolis ⁊ lune ad ſpacium duodecim horarum. de obſeruatione ſolis ⁊ lune in paſſione. Math. xxviij. ⁊ Luce. xxiiij. de moꝛtuis reſuſcitatis a xp̄o a fidelibus eius in nomine ipſius.

¶ Sequitur textus.

Solus adoꝛādus de⁹ eſt ſctūſqꝫ rogandus
Latria debetur dn̄o quia ſummus habet̃
Nullus adoꝛare ſic debet ſiue rogare.
Effigiem factam ſed ſignificata per ipſam.

In iſta parte auctoꝛ aſſignat differentiā inter latriā ⁊ duliā dicens ꝙ latria dꝫ exhiberi ſoli deo qđ pꝫ p ei⁹ diffinitionez q̄ talis eſt. Latria ē ſumme venerati ōis cultus ſoli deo exibēdus ſm magi. ſen. ix. diſt. iij. li ⁊ talis veneratio pꝛpꝛie eſt adoꝛatio q̄ alij a creatoꝛe exhiberi nō dꝫ. Dulia aūt pꝑe eſt exhibitio vene

UVA. BHSC. IyR_242

rationis facte creature. Item inſinuat auctor in littera ꝙ null⁹ dꝫ adorare ſiue rogare effigiē ſiue imaginē: ſꝫ rē ꝑ ipſam effigiē deſignatā ſiue repſentatā ⁊ hoc ꝑ litterali expoſitiōe. Pro vlteriori declaratione p̄miſſoꝝ mouētur aliqua dubia. Primum eſt vtrū xp̄s inq̄tū hō ſit adorādus. Sol. Dama. dicit due ſūt nature xp̄i rōne ⁊ mō differētes vnite ꝟo ſm ypoſtaſim: ⁊ vn⁹ ergo xp̄s ꝑfect⁹ de⁹ ⁊ ꝑfect⁹ hō quē adoram⁹ cū patre. ⁊. ſſ. vna adoratiōe cū incōmutata carne ei⁹ nō inadorabilē carnē dicētes ⁊ idē tenet Boñ. Et iō nō dicimus xp̄e ora ꝓ nobis q: xp̄s ſupponit ſuppoſito ꝓ cui⁹ non eſt orare: ſed adiuuare ideo dicimus xp̄e audi nos. ¶ Querit̃ vtrū matri xp̄i debeatur latria. So. dicendū eſt ꝙ non ſꝫ ei debetur iperdulia quod ſumitur a glo. ſuper Iohā. viij. c. vbi dicitur de dulia eſt duplex maior ⁊ minor. ¶ Querit̃ vtrū cultus latrie debeatur cruci. So. dicendū eſt ſm Alber. in ſuo cōpendio ꝙ vere cruci xp̄i in qua pepēdit debet̃ ip̄dulia: q: inſtrumētū fuit noſtre redētiōis crucib⁹ aūt factis in quātum ſunt ligna ſiue res tales nihil' debet̃ ſꝫ crucib⁹ factis in ſignuꝫ xp̄i crucifixi bene debet̃ latria. vñ Boñ. ymago xp̄i rep̄ſentat nobis eum qui pro nobis crucifix⁹ eſt. Et ideo reuerentia que exhibetur ei exhibetur chriſto ⁊ ꝓpterea ymagini xp̄i debet exhiberi cultus latrie. Ad hoc concordat Damaſce. d. Honor ymaginis refertur ad prhotipum. Iteꝫ Geñ. xviij. dicitur ꝙ abraā vidit tres viros: tres vidit ⁊ vnū adorauit in quibus adorauit ſctām trinitatē. Glo. tñ ibidem videt̃ dicere ꝙ illi viri non erāt trinitas: ſed eā figurabāt tñ Augu. exponit illud: abraā tres vidit vnū adorauit. d. ꝙ viri illi erant angeli quibus vt creaturis intellectualibus exhibuit cultū dulie: ⁊ inquantum erant ſignum ſeu figura trinitatis exhibuit cultum latrie ⁊ iſta materia ſumpta eſt Exod. xiiij. capitu. vbi dicitur deum timete ⁊ adorate eum. Qui autem adorauerit beſtiam aut ymagineꝫ excitabit iram dei. Similiter illa materia habetur Exod. xix. c. Ubi dicitur. Deū adora. Et ſi obijciatur illud Exod. xx. Non facies tibi ſculptile neq̄ omnem ſimilitudinem que eſt in celo deſuper ⁊ que in terra deorſum. Item ſi obijciatur illud Damaſc. dicit magne impietatis ⁊ impietatis eſt figurare quod diuinitatis 'eſt. Reſpondetur ad iſta ꝙ habebat veritatem pro illo tempore in quo deus nondum humanum aſſumpſerat naturam. Tunc eñ'cū deus omnino ſpiritus eſſet ipſuꝫ figurare erat erroneuꝫ ⁊ impietas ſecus autem poſt humanitatē aſſumptā vñ narrat Augu. dñm miſiſſe regi ymaginē ⁊ lucā depinxiſſe dñꝫ ⁊ mr̄em ſuā. Ex hoc querit̃ q̄re ymagines introducte ſunt in eccl'ia. Solu. ꝓpter ſimplicium ruditatē vt qui ſcripturas legere neſciūt legēt i picturis. Itē ꝓpter affectuū tarditatē vt qui nō excitātur ad deuotiōeꝫ dū aure ꝑcipiūt ea q̄ xp̄s ꝓ nobis geſſit excitent̃ dū ea cernūt in figuris. Item ꝓpter memorie labilitatē q: q̄ audiuntur facili⁹ dant̃ obliuioni ꝙ ea q̄ vident̃. ¶ Querit̃ vtrū cultus latrie poſſit exhiberi aduerſario xp̄i ſi forte transfiguraret ſe in ſimilitudinē xp̄i. Solu. Si quis adoret ſimpl'r ſine cōditione eſt pctm̄ ydolatrie: nec excuſat ignorātia: q: triplex remediū pōt adhiberi ne erret. primum ſacra ſcriptura q̄ dicit multos venturos in noīe xp̄i mendaciter ſecundū orō vt cor illuminet̃. tertiū ꝙ non dꝫ ſe reputari ydoneū ad talem viſionem Si ꝟo ſub conditione actuali adoret non adorat xp̄i aduerſariū: ſꝫ ip̄m xp̄m q: non ſtat adoratio niſi ſtante cōditione. Si aūt ſimul habitualis cōditio nō ſufficit ad vitandum peccatum ydolatrie: q: ad tam inſolitā apparitionē nō dꝫ ſequi p̄cipitātur adoratio: ſꝫ cū maturitate ⁊ p̄uia annūciatiōe. ¶ Querit̃ vtrū cū dulia debeat̃ angelo bono q̄re angel⁹ ꝓhibuit ſe adorari a Io. So. ſm Boñ. q: Io. erat excellētior m'tis angelis merito. Item ꝓhibuit ne aliq̄s crederet ꝙ angeli deberēt adorari latria: Itē ꝓpter manifeſtatiōem dignitatis hūani gñis ⁊ incarnationis ſaluatoris.

¶ Sequitur textus.

VEra fides ſaluat quē vita decēs bñ firmat.
Nam fides aliqua ſine fact⁊ mortua dicta
Non prodeſt ſed obeſt ſi poſſit agens bene prodeſt.
Summe malum vita benefac hec eſt bona vita.
Sic bene credendo ſaluaberis et faciendo.

UVA. BHSC. IyR_242

Cur videas iſta que ſunt infra tibi ſcripta.

In iſta p̄te auctor noſter doc3 effectū fidei dicēs q̄ ſola fides ſaluat. Pro cui' declaratiōe eſt notādū q̄ fides ē multiplex. viua ⁊ mortua: ficta ⁊ nō ficta: magna: modica: explicita: ⁊ implicita. Fides viua eſt que potēs eſt elicere debitas ōrones q̄ ex charitate eliciūtur ⁊ in charitate fiunt. Fides mortua eſt q̄ impotēs ē elicere opationes finaliter ⁊ ſimplr̄ meritorias. Vn̄ Ja. ij. Fides ſine opib' mortua ē i ſemetipſa fides em̄ mortua eſt ſicꝫ cadauer deo oblatum. eodē ſecūdo capitulo in quo ſequit̄. Si frater aut ſoror nudi ſunt ⁊ indigeant victu quotidiano dicat aūt aliq̄s ḋ vobis ite i pace calefacimini ⁊ ſaturamini: nō dederitis aūtē eis q̄ neceſſaria corpi ſunt q̄d proderit: ſic ⁊ fides ſi nō habeat opera mortua eſt in ſemetipſa. Tu credis q̄m vn' eſt deus bn̄ facis ⁊ demones credunt ⁊ cōtremeſcūt. Vis o hō ſcire quō fides ſine opibus mortua eſt. Abraam pater noſter: nōne ex opibus iuſtificatus eſt offerēs yſaac filiū ſuū vnicū ſup altare. Uides q̄m fides coopatur opibus illi' ⁊ ex opibus fides cōſummata eſt. Credit abraā deo ⁊ reputatū eſt illi ad iuſticiā. eodē. ij. c. ⁊ ad Rom̄. iiij. Fides em̄ cedit in augmentū pene ⁊ culpe his qui habent ⁊ nō faciūt opa credentes: q: cū ſit cognitio aggrauat. vn̄ Bernar. ad dānatiōis culmē videt̄ nobis relicta fides future p̄miſſionis. ⁊ idē in lib. de contēptu mundi. Crede mihi magnū facit illa fides ſibi dānū. Quā neſciſſet fidei quid dogma fuiſſet. Melius em̄ erat illis nō cognoſcere viam iuſticie q̄ poſt agnitā retrorſum abire ab eo q̄d traditum eſt illis in ſancto mādato. ij. Pet. ij. cap. Ficta fides dr̄ eſſe in adultis qui ficte accedūt ad ſacramētum baptiſmi ſine deuotione qui ſacramētum tm̄: ⁊ nō rem ſuſcipiūt. de quib' Hiero. iiij. diſt. iiij. ſen. ſunt lauacra gentiliū ⁊ hereticorū: ſed nō lauant in ſalutē. Oībus em̄ iudeis cōia erāt ſacramenta: ſ3 nō cō's erat oib' grā q̄ eſt v̄tus ſacrorꝫ ſm Aug. Tales em̄ qui ſic ficte accedūt nō rebaptiſant̄: ſ3 veraci cōfeſſione purgantur. vn̄ Aug. lib. de pn̄ia. Oīs q̄ iam ſue volūtatis arbiter cōſtitutus eſt cū accedit ad ſacrm̄ fideliuꝫ niſi peniteat eum veteris vite: nouam nō poteſt inchoare. Tunc valere incipit bap. ad ſalutem cum ab illa fictione veraci cōfeſſione receſſerit que corde in malicia p̄ſeuerāte peccātorum ablutionem nō ſinebat fieri. ⁊ idē magiſter ſen. in. iiij. diſt. iiij. Non ficta eſt in adultis qui cū fide ⁊ deuotiōe ⁊ ſacramentū ⁊ rem ſacramenti accipiunt Item paruuli in baptiſmo merito paſſiōis xp̄i ſuſcipiūt ſacramētum ⁊ rem ſacramēti. Item merito fidei aliene: ⁊ v̄tute ſacramenti ſm Bona. magna dr̄ fides p̄pter firmitatē ⁊ ſtabilitatem credulitatis de qua habetur Math. xv. Mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. modica fides ē in incipiētibus opari ⁊ in his qui non credunt firmiter credenda ſine formidine. vn̄ Math. xiiij. Modice fidei quare dubitaſti. Quid ſit implicita ⁊ explicita p3 ſatis ex premiſſis q̄m explicita eſt cū publica p̄feſſione omniū articulorꝫ. Implicita autē tacita credendorum p̄feſſione. Quis enim vna ſit fides in preteritis p̄ntibus ⁊ futuris: tamen magis clara eſt ⁊ magis explicita in his que ſequūtur aduentum xp̄i q̄ in his que preceſſerunt ſm Alber. in ſuo compendio. Item q̄uis fides ſine charitate ſit qualitas mentis ſm ph̄m in Ethicis. tamen eſt in adultis ſicut in paruulis: vt habetur per beatū Auguſti. Item in adultis in mortali exiſtentibus. Fides em̄ dꝫ eſſe charitate formata ſaltem in adultis: q̄m nullus actus nat' eſt dici meritorius: niſi ſit informat' charitate extrinſece: ⁊ denominatiue ſm Landulphum. xxiij. diſt. iij. ſententiarum. ⁊ in hoc conueniunt omnes doctores. De hac loquitur Apoſtolus prime ad Corinthios. xiij. capitulo. Si linguis hominem loquar ⁊ angelorum charitatem autem non habeam factus ſum velut es ſonans aut cymbalum tynniens. Et ſi habuero prophetiam ⁊ nouerim myſteria omnia ⁊ omnem ſcientiam ⁊ habuero omnem fidem ita vt montes transferam charitatem autem non habeam nihil ſum ⁊ ſi diſtribuero in cibos pauperum omēs facultates meas: ⁊ ſi tradidero corp' meū ita vt ardeam charitatem autem non habuero nihil mihi prodeſt. Sine enim fide operante per dilectionem non eſt poſſibile deo placere ad Heb. xi. Sine fide non videtur dominus habere dominum in corde creature cum non habeat ibi ingreſſuꝫ Ezechielis. xlvi. capi. Ipſa eſt porta aurea

UVA. BHSC. IyR_242

per quam intraui mentem virginis lux et decus fabrice mũdi.prius enĩ intrauit filius dei mẽtẽ virginis ꝙ vẽtrẽ. Luce.i.Beata q̃ credidiſti qm̃ ꝑficient̄ i te q̃ dicta ſũt tibi ab angelo. Fides enĩ eſt fundamẽtuꝫ ⁊ initiũ noſtre ſalutis:qꝛ p̃mꝰ habitꝰ ordine nature ṽtutũ.vñ Aug.ille xp̃s in cruce exaltatus eſt qui ſanat a morſu ſerpẽtiuꝫ infernaliũ.Unde Joh.iij.Sicut moyſes exaltauit ſerpentẽ ĩ deſerto ita exaltari opꝫ filiũ hoĩs:vt oĩs qui credit in eũ nõ ꝑeat: ſed habeat vitã eternã.Et hoc figuratum fuit Nume.xxi.vbi legit̄ ꝙ deꝰ dixit moyſi ꝙ faceret ſerpentem eneum ⁊ poneret euꝫ in eminentiori loco deſerti ꝛc. Fides ergo ſaluat.Unde magdalene dictuꝫ fuit. Luc. vij.Fides tua te ſaluam fecit. Mat.ix. Et de muliere que patiebatur fluxuꝫ ſanguinis.Marci.v.Fides enim mundum vincit vnde prime Johan.v.Hec eſt victoria que vincit mundum fides noſtra. Et eodem. quis eſt qui vincit mundum:qui credunt quoniam chriſtus filius dei eſt.Fides enĩ contra mundum pugnat ⁊ eius oblectamenta.ad Hebre.xi.Sancti per fidem vicerunt regna.contra tentationes dyabolicas reſiſtit.vnde prime Petri.v. Fratres vigilate quoniam aduerſarius veſter dyabolus tanq̃ leo rugiens circuit querens quem deuoret:cui reſiſtite fortes in fide. Fides poſtulata impetrat. vnde Math. xv.O mulier magna eſt fides tua fiat tibi ſicut vis: perſeuerantiam dat. Unde Apocalip.tu autem in fide ſta. temporalia contennit.vnde ad Hebre.xi.Fide moyſes grandeuus effectus negauit ſe eſſe filium filie pharaonis magis eligens affligi cum populo dei.fides iuſtificat. Gene. xv.⁊ ad Roma.iiij.Credidit Abraam deo et reputatum eſt ei ad iuſticiam.⁊ eodem v.Juſtificati ex fide habemus pacem ad deum per dominum noſtrum ieſum chriſtum.Fides beatificat.Johan.xx.Thoma qꝛ me vidiſti:credidiſti:beati q̃ nõ viderũt ⁊ crediderunt. Ad fidei enim perfectionẽ ſeptem requiruntur:primum ꝙ ſit prime virtuti innixa:ſicut fides moyſi qui negauit ſe eſſe filium filie pharaonis ꝛc. Secũdum ꝙ fides ſit charitate formata ſicut fides magdalene.Tertium ꝙ ſit deuotione feruida ſicut illius mulieris cui dixit dominus.O mulier magna eſt fides tua ꝛc. Quartũ ꝙ ſit bonis opibꝰ ꝓbata ſic̄ fides cornelij.Act.x.Quintum ꝙ ſit fortitudine roborata ſicut fides beati ſtephani.laurẽtij ꝛc.Unde ſm Macrobiũ. Fortitudo eſt turpia metuere ꝓſpera ⁊ aduerſa fortiter tolerare:qm̃ fortis oĩa faciliter tolerat:ꝓpter illud quod amatur ſm Aug. Sextuꝫ ꝙ ſit obediẽtia decorata ſicut fides abrae Septimũ ꝙ ſit humilitate fundata ſicut fides beate marie dicẽtis.Ecce ancilla dñi fiat mihi ſm ṽbum tuũ.Luc.i. Sed quia dicit auctor in littera ſua ſic bene credẽdo ſaluaberis ꝛc. Eſt notandũ ꝙ differentia eſt inter credere deũ deo ⁊ credere in deũ Credere deo eſt credere vera eſſe q̃ loquit̄ Credere deũ eſt credere deuꝫ eſſe ita faciunt plures.Credere in deũ eſt credere diligere ⁊ diligendo ei adherere ⁊ eius mẽbris incorꝑari ſm magi.ſen.xxiiij. diſt.iij. Credendo in eum quis iuſtificat ſeip̃m ad Roma.iiij.ꝛc.

¶Sequitur textus.

Eſt mala vitandũ nec non bona continuandum.
Sunt data precepta que commoda ſunt et honeſta.
Primo nature lex vult ſic viuere pure.
Non facias alijs ea que tibi fieri non vis.
Poſtea lex moyſi data vult ſubſcripta teneri.
Sperne deos plures:non per dominum male iures.
Sabbata ſanctifices venerare tuoſq̃ parentes.
Non interficias non mechus corpore fias.
Non facias furtum:nec teſteris quoq̃ falſum.
Non cupias ſponſam:nec rem quam ſcis alienam.
Sic quoq̃ ius ſcriptum prohibet mala mandat honeſtum.

UVA. BHSC. IyR_242

Jus mandat cuiꝗ ꝙ viuat ſemꝑ honeſte.

Ut nullum ledat cunctis ſua iuraꝗ reddat.

Inde ieſus cuncta precepta reduxit ad iſta.

Dilige corde deū toto ſuper omnia verum.

Dilige quecunꝗ ſicut te dilgis ipſe.

Iſtis complete pendet lex atꝗ prophete.

Sic non offendes dominnm: fratrem neꝗ ledes.

Semper gaudebunt domini qui iuſſa tenebunt.

Et male peccabit qui iuſſa dei violabit.

Non fuit peccatū: niſi per iuſſum violatum.

Iſta littera vſꝗ ad rubricam ſequentem cōtinet tres partes principales et quartam adiungit. In prima parte determinat de lege nature. In ſecunda de lege ſcripta. In tertia pte reducit ꝑcepta oīa ad duo ꝓ̇ma ibi. Prīo nature. Scd̄a ibi Poſtea moyſi. tertia Inde ieſus cūcta. q̄rtā adiūgit ibi ſꝑ gaudebunt ⁊c̄. Cetere particule diuidēde parēt de ſe. Quātum ad primam partem in qua auctor ꝓponit ⁊c̄. Eſt notandum ꝙ preceptum eſt imperium faciendi vel non faciēdi. Unde preceptorum alia ſunt affirmatiua: vt ſolum credere deū: honora patrem ⁊ matrem ⁊c̄. Alia ſunt negatiua: vt non falſum teſtimonium dices. nō mechaberis ⁊c. Item notandum ꝙ precepta decalogi poſſunt intelligi vel data vel innata. Primo modo pertinent ad populum iſraeliticum. ſecundo modo ad omnes: qꝛ quicquid cōtinet decalogus explicite hoc cōtinet lex nature: que ſcripta eſt in corde cuiuſlibet implicite qđ eſt iſtud, qđ tibi nō vis fieri aliꝭs non facias. vñ legit Tho. ⁊ ꝑ Magi. ſen. xxxviiꝭ. di. iiꝭ. ⁊ hoc quo ad illđ qđ auctor noſter ꝓponebat ⁊ quo ad primam ptē qua habebat determinare de lege nature. Seq̄tur ſecunda pars in textu Poſtea lex moyſi ⁊c. vbi auctor determīat de lege ſcripta. Pro cuius partis declaratione premittēdū eſt ꝙ ꝑceptorū decalogi quedā ordināt nos ad deū ſicut illa tria q̄ ſunt in prima tabula: quorū primū ꝑtinet ad deū patrē qꝛ eſt de diuina vnitate: ſcd̄ꝫ ad filiū qꝛ eſt de iuramēti ỽitate. tertium ad ſp̄m ſanctū: qꝛ eſt de ſp̄ūali vocatione. primū ibi. Sperne deos plures. ſcd̄m ibi. Nō ꝑ dn̄ꝫ male iures. tertiū ibi. Sabbata ſctifices. Alia ꝑcepta ordināt nos ad proximū ſicut alia ſeptē ſcripta in ſcd̄a tabula quorū primū eſt de exhibēdis bonis parētibus qđ tāgitur ibi. Venerare tuoſꝗ parentes. Alia ſex ſunt de cauendis malis q̄ inferri poſſunt tribus modis: corde: ore: ⁊ ope. Opere leditur ꝓximus tripliciter ꝓpter qđ dantur nobis tria ꝑcepta: ꝓ̇mū eſt. Nō occides. ſcd̄m. Nō mechaberis. tertiū. Nō furtū facies. Ore leditur ꝓximus ꝓferendo cōtra ipſum falſum ꝓpter quod datur illi preceptū. Nō dices cōtra ꝓximū tuū falſum teſtimoniū. Corde leditur ꝓximus dupliciter. vno modo reſpectu rei rationalis ⁊ cōtra hoc datur nobis iſtud preceptū. Nō cōcupiſces vxorē ꝓximi tui. Alio modo leditur ꝓximꝰ reſpectu rei rationalis ⁊ cōtra hoc datur illud preceptū Non cōcupiſces rem ꝓximi tui. ⁊ de iſtis Exo. xx. ⁊ per Magi. ſentē. xxxviꝭ. di. iiꝭ. li. Primū ꝑceptū prime tabule eſt iſtud. Solū crede deū. qđ habet tres clauſulas. prima eſt. Nō habebis corā me deos alienos vnde Exod. xx. Audi iſrael nō erit in te deꝰ recens neꝗ adorabis deū alienū. ⁊ Leuit. xix. ⁊. xx. Loquar iudicia mea cū eis ſuꝑ oīē malicia eorum qui dereliquerunt me ⁊ liberauerunt diꝭs alienis ⁊ adorauerūt opꝰ manuum tuarum. Iere. i. c. Non ariolos ſuſciter neꝗ ſomnia obſeruet atꝗ auguria: non ſint malefici aut incantatores: ne phitones cōſulant atꝗ diuinos vt querāt a mortuis ỽitatem. oīa hec abhominat dn̄s ⁊ ꝓpter hmōi ſcelera delebo ip̄os inq̇t dn̄s ī circuitu tuo. Deut. xviiꝭ. Hic ꝓhibemur adorare creaturā ſp̄ūalē vt angelos ⁊c. Scd̄a clauſula eſt. Non facies tibi ſculptile hoc eſt imagines fictas q̄ nulliꝰ rei naturalis ſunt repreſentatiue. tertia.

UVA. BHSC. IyR_242

Neq; oēm ſimilitudinē ꝗ̄ in celo eſt deſup
vt ſol luna ⁊ ſtelle: neq; deorſuz in terra vt
bos leo ⁊c. Neq; eoꝝ ꝗ̄ ſunt in aquis vt pi
ſces nō adorabis ea actu exteriori neq; co
les ea affectu inferiori qm̄ ſolꝰ deꝰ eſt ado
rādus. Exod. xx. ꝑ Magi. ix. di. iij. ſen. de cō
ſe. di. iij. c. latū. ⁊. c. ſe. vnde Deut. xi. Cauete
ne forte decipiat̄ cor veſtruz ⁊ recedatis a
dn̄o ſeruiatiſq; aduerſarijs eiꝰ ⁊ adoretis
eos: iratuſq; dn̄s claudit celū ⁊ pluuie nō
deſcēdāt neq; terra det germē ſuū ꝑeatiſ-
q; velociter de terra optīa quā dn̄s datu-
rus eſt vobis ponite hec ꝟba i cordibꝰ ve-
ſtriſ ⁊ i manibꝰ veſtris: ⁊ docete filios vr̄os
vt illa meditāt̄. Si eñ feceritiſ ea ꝗ̄ ꝑ̄cipio
vobis diſꝑdet dn̄s oēs iimicos vr̄os añ fa
ciē veſtrā ⁊ poſſidebitis eos ꝗ̄ fortiores et
maiores vobis ſunt. tū̄ nō rep̄hēdūt̄ xp̄ia-
ni ꝗ̄ cōponūt imagines nō ꝗ̄dē ad adoran
dū ⁊ colēdū: ſʒ ad memorādū. Prima clau-
ſula oſtēdit ſaracenos ⁊ iudeos idolatras
eē ⁊ malos xp̄ianos ſortilegos: ſaracenos
ꝗ̄ adorāt machometū: iudeos ꝗ̄ meſſiam ⁊
antixp̄m. malos xp̄ianos ſortilegos ꝗ̄ con
ſulūt demones inuocatiōibus deteſtādis
ois eī diuiatio ꝓhibita eſt ⁊ maledicta tā-
ꝙ̄ idolatria. nā qđ ſoliꝰ dei eſt voluntꝰ ſcire
ſm̄ Ray. Scđa clauſula facit cōtra hereti-
cos ꝗ̄ nō credūt de deo niſi ꝙ̄ imaginatiōe
⁊ fantaſia confingūt. Tertia clauſula facit
cōtra malos xp̄ianos q: mali xp̄i ſuꝑbi co
lūt ſimilitudinē eorū ꝗ̄ ſūt in celo deſup: q:
diligunt prelaturā. Auarus colit ſimilitu-
dinem eorum que ſunt in terra. ſ. pecunie
⁊ diuitias: voluptuoſus ⁊ carnalis colit ſi
militudinē eorum que ſunt in aqua. ſ. deli
tias. Secūdū preceptū eſt nō aſſumes no
men dei tui in vanum. Exod. xx. prohibet̄
hoc iuramentun quod fit ſine cauſa ⁊ per
iurium: vterq; enim peccat: ſcilicet pro ni-
hilo iurans ⁊ aſſumens nomen dei in va
num: quia primus ſine cauſa ſummam no
minat veritatem: ſecundus autem nomi-
natam contēnit. Pro quo eſt notandum
ꝙ̄ nomē dei multipl̄r aſſumit̄ i vanū. ſ. ore
corde ⁊ ope. Corde ſic̄ mali ꝗ̄ tm̄ noīe ſiue
re dicūt̄ xp̄iani. tales eī ſacr̄m ſuſcipiūt: ſʒ
nō rē ſacr̄i. ſ. gr̄az ſpūſſcti ſʒ Magi. iij. ſen.
Ore aſſumit̄ mala intētiōe. ſ. voti trāſgreſ
ſiōe ⁊ p̄dicatiōe ꝗ̄ fit vana intētiōe ⁊ inde-
uota orōne de quo dr̄ Mat. xv. hipochrite
bn̄ ꝓphetauit đ vobis Iſaias di. iſaie. xxix.
populꝰ hic labijs me honorat: cor aūt eoꝝ
a me longe eſt. Opere ſumitur nomen dei

in vanū ſicut faciunt hypocrite i ſimulatio
ne opis exterioris ⁊ nō in puritate cordis
tales eñ ſumunt illud in vanū: q: recipiūt
mercedem ſuam in hoc mundo. Math. v.
oīa eñ faciunt vt videantur ab hoībus. ta
libus eñ infert dn̄s maledictionē. Mat.
xxiij. c. ve vobis ſcribe ⁊ phariſei hypocrite
qui dealbatis ſepulchra ꝓphetarū. Tertiū
p̄ceptū eſt. Memēto vt diē ſabati ſanctifi-
ces. Exo. ix. Sex diebus opaberis ⁊ facies
oīa opa tua. ſeptimo aūt die nō facies oē
opus: q: die ſeptima requieuit dn̄s. Gen.
ij. Exod. xxxi. Cuſtodite ſabbatū meū. ſan-
ctum eñ erit vobis: ꝗ̄ polluerit illud mor
te morietur: qui fecerit in illo opus ꝑibit aīa
illiꝰ đ medio ppl̄i ſui. ſex diebꝰ facietis opꝰ
in die ſeptima ſabbatū ē. requies ſctā dn̄o
pactum eſt ſempiternū inter me ⁊ filios iſ
rael: ſignūq; ꝑpetuū dicit dn̄s ⁊c. ⁊ lʒ ſab-
batū dicatur pluribus modis iuxta illos
ꝟſus ebrardi. Septīa feſta dies ſeptenaq;
ebdomada tota. Sabbata dicunt̄ hec tria
voce pari. ⁊ vltra capitur aliqū ꝓ gaudio.
Unde in ꝓſa in curſu tot fantaſmatū tur-
batur cordis ſabbatuz. i. gaudium: tamen
hic ſumit̄ ꝓ die dn̄ica: ⁊ pōt capi ꝓ oībꝫ die
ſtatuta ad diuinā venerationē quibꝰ ceſſan
dum eſt ab oī ope ſuili. i. a pctō ⁊ ab oī
ope impediēte vocationē ad deum. Quar
tū p̄ceptū eſt. Uenerare tuoſq; parentes
Exodi. xx. ⁊ Deut. v. honora patrem tuū ⁊
matrē tuā ſicut precepit tibi dn̄s deus: tuꝰ
vt lōgo viuas tp̄e ⁊ bn̄ ſit tibi in terra quā
dn̄s deus tuꝰ daturus eſt tibi. Maledictꝰ
hō qui non honorat patrē ſuū ⁊ matrem.
Deut. xxvij. ꝓ quo eſt notandū ꝙ̄ pater in
hoc mādato p̄cipue dicitur hō qui eſt prin
cipium ꝑ generationē quo ad eſſe nature
vt pater carnalis ⁊ mater ſil̄r ſuo modo vl̄
pōt dici pater qui eſt p̄ncipiū ꝑ miniſteriū
regn̄atiōis vt pater ſpūalis. Alio mō pōt
dici pater ſm̄ cōem rationē ꝓ rege vel ꝓ
patre etate vel cā honoris ⁊c. Pro cuiꝰ vl-
teriori declaratiōe eſt notādum ꝙ̄ duplex
honor eſt parētibꝰ exhibēdus: vnꝰ corꝑalis
in ſuſtētatione neceſſaria eis miniſtrando
⁊ ſpūalis in obedientia ⁊ debita venerātia
ſm̄ Magi. xxxvij. diſt. iij. ſen. vn̄ Bernar. in
ſuis ſmonibus. ꝙ̄diu de mūdo ſumꝰ debi-
tores conſtat nos eſſe parētibus. Quintū
p̄ceptū eſt. Nō occides. Exod. xx. hic explici
te ꝓhibet̄ homicidiū ſed implicite ꝓhibet̄
oīs motus ire ꝯ̄ ꝓximū ſiue ille ſit cordis
tm̄. vt ira ⁊ interior cōmotio: ſiue oris vt

UVA. BHSC. IyR_242

ɔtumelia: ſiue opis vt percuſſio citra mortem. Itē ꝓhibet̃ in hoc mādato oīs occiſio iniuſta que fit tripl'r. ex cā vt in illo qui occidit ſine culpa. ex ordine vt cū ille q̄ nō eſt miniſter legis occidit. ex aīo vt qn̄ miniſter legis occidit nō amore iuſticie ſed libidīe vindicte. Pro cuius vlteriori declaratione eſt notādū in pñti ꝙ duplex eſt genus homicidij. ſ. verū qđ dr̃ corpale ꝛ interpretatiuum qđ dr̃ ſpūale. Corpale fit ſiue ꝑpetratur pluribus modis cum effectu occidēdo hoīem iuuādo cōſulendo cōſentiēdo: ꝛ de iſtis plenius tractabo in capitulis de ira ꝛ penitētia. Homicidiū ſpūale ꝑpetrat̃ duobus modis. Uno modo omittēdo. vt cū q̄s videt alium in extrema neceſſitate ꝛ non ſubuenit ei dr̃ eū occidiſſe vt diſt. lxxxvi. c. non ſatis vbi dicitur quos eīn hoīes paſcere poteris ſi non paueris occidiſti. ꝛ. i. Io. iij. Qui habuerit ſubſtantiā mūdi huius ꝛ viderit fratrem ſuū: interpretatiue proximum: neceſſitatē habere ꝛ clauſerit viſcera ſua ab eo quomō manet charitas dei i eo. Scđo modo homicidiū ſpūale ſiue interp̄tatiuū ꝑpetrat̃ cōmittēdo ꝛ hoc contingit tripliciter. ſ. corde ore ꝛ ope. Corde odiendo. vnde. i. Io. iij. Qui oderit fratrē ſuum homicida eſt. Ore detrahēdo: q2 ille cui detrahit̃ occidit̃ in conſciētia illius qui audit detractorē in quem prius viuebat ꝑ bonam famam. Opere ſcʒ malo exemplo alicui occaſionem ruine preſtādo. iſtis modis dr̃ homicidiū interpretatiue per magiſtrū. xxxviij. diſt. tertij ſen. Sextū preceptū eſt. nō furtū facies. Exo. xx. vbi ꝓhibet̃ oīs contractatio rei aliene ex cupiditate. Pro cuius vlteriori declaratione eſt notādū ꝙ ɔtractio rei aliene pōt fieri trib' mōis licite Primo qn̄ nō fit ex cupiditate ſʒ obediētia ſicut fecerūt filij iſrael auferēdo vaſa egyptiorꝝ. Scđo mō qn̄ fit ex cautela vt ſi quis furaret̃ gladiū a furioſo ne ſibi vl' alijs noceat. Tertio mō qn̄ fit ex neceſſitate: vt ſi q̄s ad mortē eſuriēs furet̃ panem: q2 in neceſſitate oīa ſūt cōmunia. Septimū p̄ceptum eſt. non mechaberis. Exo. xx. in quo precepto ſm beatum Auguſtinū prohibetur omnis illicitus concubitus et omnis illegitimus vſus. de hoc habetur ad plenum. Leuitici. xviij. prout videbitur in ſequentibus in capitulo de luxuria. Octauum preceptum eſt: non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. Exodi. xx. in quo ꝓhibetur omne genus mendacij: ſicut dicit beatus Auguſt. Qui ꝓfert falſum teſtimonium eſt deo nociuus. Cui' preſentia conuenit iudicem quem mentiēdo fallit innocētem: quē falſo teſtimonio ledit. ꝛ idcirco ſm eundem Auguſti. lʒ falſus teſtis ſeptēnem pniam egerit de falſo teſtimonio nūdum liberatus eſt donec ei ſatiſfecerit ꝓ poſſe ſuo qui rem ſuam pro falſo teſtimonio amiſit. xxij. q. ij. c. nec artificioſo. Neq3 eīn artificioſo mendacio neq3 ſimplici verbo licet quemq3 decipere: quia quoquomodo quis mētitur occidit aīam ſuam. Sap. i. Os quod mentitur occidit aīam. De iſta materia tractabo plenius inferius in cap. de peccato lingue. ¶ Nonuʒ preceptum eſt. Non deſiderabis vxorem proximi tui. Exo. ca. preallegato. ¶ Decimuʒ preceptum eſt. Non concupiſces rem alienam: neq3 dnī ſeruum: ancillam: nō bouē non aſinum: nec oīa que illius ſunt. Exod. xx. In his duobus mandatis duo ꝓhibentur: ſcʒ concupiſcentia carnis in vxorem ꝓximi: ꝛ concupiſcentia oculorꝝ in re aliena: ꝛ de omnibus iſtis habet̃ per magiſtrum xxxvij. ꝛ. xxxviij. diſt. in. iij. ſen. ¶ Iuris eīn precepta ſunt honeſte viuere: alterum nō ledere: ꝛ vnicuiq3 quod ſuum eſt tribuere inſti. de iuſticia ꝛ iure. §. iuris p̄cepta. ꝛ. ff. eo. que tanguntur in textu actoris: ibi. ſi ꝙ ius ſcriptum. ¶ Sequitur tertia pars in textu. Inde ieſus cuncta. vbi reducūtur omnia precepta ad duo que ſunt. Diliges dnm deum tuum ex toto corde tuo ꝛ ex tota anima tua. Deut. vi. c. hoc eſt primū. Et ſecundum eſt. Diliges proximum tuum ſicut teipm. In his duobus mandatis pendet vniuerſa ꝛ pphete. Mat. xxij. ꝛ Lu. x. Oīa enim premiſſa ad illa duo mandata charitatis pertinent: quia per charitatē implētur ꝛ ad charitatem tāq3 ad finem referri debent. Uñ Aug. in libro de doctrina xp̄iana. totam magnitudinem ꝛ amplitationeʒ diuinorꝝ eloquiorum poſſidet charitas q̄ deum proximūq3 diligimus. Unde Auguſti. ench. Tunc precepta ꝛ conſilia recte fiunt cum referūtur ad diligēdū deum ꝛ proximū ꝓpter deum. ¶ Sed quomodo poteſt q̄s ſe dicere diligere deū quē nō videt cū non diligit ſuū proximū quē videt. i. Ioh. iiij. ꝛ intelligit̃ noīe ſeu poſitiōe proximi oīs homo: quia nemo eſt cum quo ſit male agendum ſm beatum Augu. in lib. de doctrina xp̄iana. Si igitur obedieritis mandatis meis que ego p̄cipio vobis vt diligatis dnm. et

UVA. BHSC. IyR_242

ſeruiatis ei in toto corde veſtro: ⁊ in tota anima veſtra dabit pluuiam terre veſtre temporaneam: vt colligatis frumentū vinum ⁊ oleum: ⁊ fenum ex aquis ad paſcēda iumēta: vt ipſi comedatis ac ſaturemini. Deu. xi. ¶ Pro cuius vlteriori declaratione queritur vtrum prior ſit dilectio in deum ꝙ in ꝓximum. Ad quod reſpondet ꝙ dilectio prius fertur in deum origine et dignitate ꝙ in ꝓximum: ſed exercitatiōe prius fertur in proximum. vnde qui vult bene amare deum exerceat amorem in ꝓximum. ſm Bon. Deus enī precipit vt nos diligamus inuicem. Joh. xv. Hoc eſt preceptum meum vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos. Et eſt intelligādum amore gratuito quo deus dilexit nos non precedentibus noſtris meritis. i. Johan. iiij. ⁊ ibi Aug. Donum ferueētiſſime charitatis quo nullum maius creatorem ꝓ ſua creatura intantum humiliari vt ſe offerret in aram crucis ꝓ debitis alienis. Iſta eſt vera ⁊ ꝑfecta dilectio que in tribulatiōe nō deſeritur: de qua Eccl. vi. c. Si poſſides amicum in tentatione poſſide eum. Eſt enim amicus ſm tempus ſuum ⁊ non permanebit in tempore tribulationis: ⁊ eſt amicus q̄ conuertitur ad inimicitiam: ⁊ eſt amicus qui odium rixam ⁊ conuicia denudabit. ⁊ eſt amicus ſocius menſe ⁊ non permanet in die neceſſitatis amicus ſi permanſerit fixus: erit tibi quaſi coequalis ⁊ in domeſticis tuis fiducialiter aget: amicꝰ fidelis ꝓtectio fortis: qui inuenit illū inuenit theſaurum. amico fideli nulla eſt cōparatio: ⁊ non eſt digna ponderatio auri ⁊ argenti contra bonitatem fidei illius. Alia eſt amicitia ficta ⁊ ſimulata. de qua loquit̄ Boe. de conſo. Quē felicitas amicū fecit: ⁊ infortunium inimicum eius amicitia vera non eſt. Et de iſta materia tractabo plenius in ca. de ꝟtutibus. ¶ Sequitur quarta pars textus que incipit. Semper gaudebūt ⁊c̄. vbi inſinuatur ꝙ quicunq; cuſtodierit precepta non experiet̄ quicq̄ mali. Eccl. viij. Quicſiq; ei cuſtodierit mādata viuet. Prouerb. vij. Serua mandata ⁊ viues ⁊ legem dei tui vt pupillam oculi. ⁊ Leui. xviij. Facietis iudicia mea: ſeruabitis precepta et ambulabitis in eis: q̄ faciens homo viuet in eis dicit dn̄s. Lu. x. Dicit ieſus legiſperito querenti quomodo vitam eternā poſſideret ⁊ hoc fac ⁊ viues. i. cuſtodi mandata ⁊ Mat. xix. Si ad vitam vis ingredi ſerua mandata. ⁊ Mar. vij. Ergo a cōtrario ſenſu qui non ſeruauerit precepta morietur. vnde Mar. vij. In vanum me colunt docētes doctrinas ⁊ precepta hoīm relinquentes mandatum dei. ⁊ Deu. xviij. Si audire volueris vocē dn̄i tui cuſtodias ⁊ facias oīa mādata eiꝰ ⁊ cerimonias q̄s ꝑcipio tibi venient ſuꝑ te oēs maledictiōes ⁊ apphēdēt te. maledictꝰ eris in ciuitate: maledictus in agro: maledictum horreum tuum: ⁊ maledicte reliquie tue: maledictus fructꝰ ventris tui: ⁊ fructus terre tue: armēta boum tuoꝝ: ⁊ greges ouium tuarum: maledictꝰ eris ingrediens ⁊ egrediens. adducet dn̄s ſuper te famem ⁊ ſitim. adiunget peſtillētiā donec cōſumat te de t̄ra ⁊c̄. Filij tui et filie tue tradentur alteri populo vidētibꝰ oculis tuis. fructus terre tue ⁊ oēs labores tuos comedet populus quē ignoras: ⁊ eris ſuper calūnias ſuſtinens. ⁊ plures alie maledictiones in eodem ca. ⁊ ſequit̄ eo ꝙ non ſeruieris dn̄o deo tuo ⁊c̄. ⁊ idem Leuit. xx. Cuſtodite leges meas atq; iudicia ⁊ facite ea ne vos euomat terra quam intraturi eſtis ⁊ habitaturi. ⁊ pſal. Dauid Si dereliq̄rint filij legem meam ⁊ in iudicijs meis non ambulauerint: ſi iuſticias meas ꝓphanauerint ⁊ mādata mea nō cuſtodierint: viſitabo in ꝟga iniquitates eoꝝ ⁊ in verberibus pc̄tā eoꝝ.

¶ Sequit̄ de cōſilijs ⁊ primo in genere.

Conſilium ꝓut diuiditur cōtra preceptum eſt ꝑſuaſio boni melioris ad quod non tenemur: cōſilia in multis differunt a preceptis. Primo quia ad precepta tenemur: ad coſilia vero nō: quia precepta ſeruare eſt neceſſitatis: conſilia vero voluntatis. Item lex vetus dat precepta euangeliorū lex vero perſuadet conſilia. Item conſiliū ꝑtinet ad perfectos: preceptum vero ad perficiendos. Item cōſilium ſuatū affert premium: preceptum nō ſeruatum adducit ſupplicium. Item ad precepta conſtringimur ex debito: ⁊ adꝰ conſilia non niſi ex voto. Item conſiliun per votum fit preceptum: ſicut ait Aug. Vouere inquit eſt voluntatis: reddere vero neceſſitatis. Item melius eſt deuotum in minoribus ꝙ indeuotum in maioribus ꝓmiſſionibus inueniri. vnde melius eſt nuda precepta ſeruare cum deuotione ꝙ ſe ad conſilia obli

UVA. BHSC. IyR_242

garet ꝛ in his negligentē eſſe. Item notan-
dum eſt ꝙ in lege moſayca fuerūt iudicia
cerimonialia ꝛ moralia. Lex aūt euangeli-
ca iudicia temperabat prem auferendo: fi
guras euacuabat rerū veritatē exhibēdo:
precepta cōſummabat adijciēdo. Addidit
enim tria inſtructionem documentoꝝ: pro
miſſionem pmioꝝ: ꝛ perfectionem conſilio
rum. ꝛ ideo dr lex moſayca differre ab euā
gelica: qꝛ illa figurarū iſta veritas: illa pe-
ne hec gratie. illa litteralis: hec ſpūalis. il-
la occidens: hec viuificās. illa timoris: hec
amoris. illa ſeruitutis: hec libertatis. il-
la oneris: hec amoris.

¶ Sequitur de cōſilijs in ſpecie.

Conſilia que xps ad-
iecit pceptis ſunt illa que
ſequuntur. Primū eſt pau-
pertatis qua cōſiſtit in ab-
dicatione ꝓprietatis. Luce
xiv. Qui nō renūciauerit oī-
bus que poſſidet non poteſt meus eſſe di-
ſcipulꝰ. ꝛ Mat. xix. Ois qui reliquerit do-
mum fratres ſorores agros ꝛc. propter no
men meū centuplū accipiet ꝛ vitā eternā
poſſidebit. Scdm conſilium eſt obediētie.
vnde Mat. xxiij. ſup cathedrā moyſi ſede-
rūt: ſcribe ꝛ pharifei. Oia igitur quecunqꝫ
dixerint vobis ſeruate ꝛ facite. ſm autem
opera eoꝝ nolite facere. dicūt enī ꝛ non fa
ciunt. alligāt enī onera grauia ꝛ importa-
bilia ꝛ imponūt in humeros hoīm. Digito
aūt ſuo nolunt ea mouere. ꝛ Mat. xvi. Si
quis vult venire poſt me ab. ſe. ꝛ tol. cru. ſu
am ꝛ ſe. me. ¶ Pro quo eſt no. ꝙ duplex eſt
obedientia: perfecta q̄ ſe extēdit ad omnia
que non ſunt cōtra deum vel cōtra regulā
quā quis profeſſus eſt ex diſpenſatione p̄-
lati. nā ſubditur. de qua dicit Bern. Perfe-
cta obedientia neſcit legem: terminis non
artatur ꝛc. Ad hanc nullus de debito tene
tur neceſſitatis: ſed ſolum perfectionis: ſi
cut ſp tenemur emulari charīſmata melio
ra. Alia eſt obedientia impfecta tamē ſuffi
ciens ad ſalutē qua quis obedit tm̄ in his
que ſeruire promiſit. vel in his q̄ implicite
in illis continentur: ſicut ſunt illa ſine qui-
bus religionis profeſſio nō ſeruatur: vt re
cipere officia ꝛc. ꝛ talis obediētia eſt neceſ
ſitatis. Cuꝫ ergo dicit beatus Bened. in re-
gula ſua: ꝙ ſi prelatus pcipiat aliquid im-
poſſibile tentandū eſt facere. Loquitur de
pfecta obediētia quā duꝫ ſeruat ſubditus
in his ad q̄ non obligatur ad plati pceptū
magne pfectionis eſt ꝛ nō neceſſitatis: ꝛ ſi
ſeruet tale quid ad ſimplicē admonitionē
adhuc eſt maioris perfectiōis. Tertiū cōſi
lium eſt caſtitatis: de qua Mat. xix. Sunt
eunuchi qui ſeipos caſtrauerunt ꝓpter re
gnū celoꝝ. ad id ptinet illud Mat. v. Audi
ſtis qꝛ dictū eſt antiquis. Nō mechaberis
Ego aūt dico vobis qui viderit mulierē ad
cōcupiſcendū eā iā mechatus eſt eā in cor-
de. Hic oñditur ꝙ nō ſolū dānabilis eſt cō-
ſenſus ad opus mechie: ſꝫ etiā ꝯſenſus ad
delectandū. ¶ Pro cuiꝰ vlteriori declaratio
ne eſt no. ꝙ cōcupiſcere ex ſubito motu ve-
niale eſt: ſed cōcupiſcere ex deliberatione
ad pficiendū mortale eſt. Predicta tria cō-
ſilia ſunt ois pfecte religionis: qꝛ ſuos ob-
ſeruatores elongant a malo: nō ſolū q̄tuꝫ
ad culpā: ſed etiā q̄tū ad cām. Oē enī ma
lū orit ex triplici radice. ſ. ex concupiſcētia
carnis ex ꝯcupiſcētia oculoꝝ: ꝛ ſupbia vite. i.
Jo. ij. Oē qd eſt in mūdo: aut ē ꝯcupiſcētia
oculoꝝ: aut ꝯcupiſcētia carnis: aut ſupbia
vite. Predicta vo cōſilia pfecte nos elōgāt
ab hac radice triplici. ¶ Quartū ꝯſiliū eſt
charitatis. Mat. v. Diligite inimicos vr̄os
ꝛ bene facite his qui oderūt vos ꝛ orate p
pſequentibus ꝛ calūniantibus vos vt ſitis
filij patris veſtri qui in celis eſt: qui ſolem
ſuū oriri facit ſup bonos ꝛ malos et pluit
ſup iuſtos ꝛ iniuſtos. Si enī diligitis eos
qui vos diligunt quā mercedē habebitis:
nonne ꝛ publicani hoc faciunt ꝛc. Iſtud q̄
tū ad dilectionē affectus eſt pceptū: quan-
tū ad dilectionē effectus eſt conſiliū. qꝛ ini
mico velle gloriam ꝛ grām neceſſitatis eſt
ſed oſtendere illa ſigna beniuolentie pfe-
ctionis ꝛ conſilij eſt. vñ ad hoc non oēs te-
nentur ſane negare homini ſigna familia-
ritatis qñ veniā petit vel qñ neceſſitas ex-
poſcit vindicta eſt: vel qñ ſe ille hoſtis ha-
betur ad familiaritatem ingerit ſi habea-
tur preſumptio ꝙ non ſimularie vel deri-
ſorie faciat: quia tūc diligit ꝛ inter amicos
deputādus eſt. ſed ꝙ aliquis vltra ſe ad fa
miliaritatē inimico ingerat pfectionis eſt.
vnde ꝙ aliquis iniuriatꝰ recōciliationē q̄-
rat vel amicitiam non eſt debitū neceſſita
tis ſine quo nō eſt ſalus: ſed eſt pfectionis
ꝛ cōſiliū quo magnū expectatur premiuꝫ.
ſm Alber. ¶ Quintū cōſiliū eſt manſuetu-
dinis. Math. v. Si quis pcuſſerit in dex-
traꝫ maxillā prebe ei ꝛ aliā: qd ſic intelligi
tur paratꝰ ſis ſuſtinere patiēter aliam. ꝛ il

UVA. BHSC. IyR_242

lud conſilium patiēti eſt reſpectu leſionis corporis. Ad idē patet: illḋ qḋ eſt reſpectu ablationis rerum, de quo Mat.v. Qui tecum vult iudicium contendere ⁊ tunicam tollere relinque ei ⁊ pallium. Pro quo no. eſt ꝙ contingit: ſua repetere coram iudice fideli dupliciter. Aut cū cōtentione ⁊ fraude: aut cum charitate. primum nulli libet. Scḋm licet. infirmis ⁊ imperfectis: ꝑfectis autem non: quare non repetere conſilium eſt infirmis: perfectis autem preceptum. Illis autem qui renunciauerunt proprietati non lꝫ repetere aliqua vt ſua: ſed vt cōgregationis: nec propter ſe: ſed ꝓpter commune bonū. ¶ Sextum cōſilium eſt miſericordie ⁊ erogationis. iuxta illud Luce.vi. Omnipotenti te tribue ⁊ qui aufert q̄ tua ſunt ne repetas. ⁊ illud Math.xix. Si vis perfectus eſſe vade ⁊ vēde oīa que habes ⁊ da pauperibus: ⁊ habebis theſaurū in celo veni ⁊ ſequere me. ¶ Pro quo eſt notādum ꝙ dare ſuperfluū eſt neceſſitatis: ſed dare ea quibus egemus eſt cōſilij. vñ Augu. Melius eſt magis egere ꝙ plus habere: quod autem dicit dominus. Math.vij. Omnia quecūꝗ vultis vt faciāt vobis homines ⁊ vos facite illis. Intelligitur quecunꝗ vultis rationabiliter ⁊ dictante charitate vt faciant vobis ⁊c. Unde ſi peteremus rem aliquā ⁊ non indigeremus nō vellem⁹ rationabiliter illā dari nobis. ¶ Septimū conſilium eſt de ſimplicitate verborum. iuxta illud Math.v. ⁊ Iacobi vlti. Sit ſermo veſter eſt eſt vel nō non: vt non ſub iudicio decidatis: cuius ſenſus eſt ſi affirmatio vel negatio eſt in ore: ſic in corde. Ad hoc conſilium reducitur illud Math.v. Audiſtis quia dictū eſt antiquis nō periurabis. Ego autem dico vobis non iurare omnino. ¶ Pro quo eſt notandum ꝙ iurare inquātū ad infirmitatem pertinet eſt permiſſionis non iurare autem inquātū ad perfectionem pertinet eſt conſilij. Prohibet enim domin⁹ iurare per creaturas: per celum: per terraꝫ ⁊c. Propter idolatriam ne ſcꝫ credamus aliquid numinis eſſe in illis: fit tñ interdum iuramentum ꝑ euāgelium per crucē: ⁊ per euꝫ cui hec ſunt dedicata. ¶ Octauum conſilium eſt de euitāda occaſione peccandi. vnde dicitur Mat.xviij. Si ocul⁹ tuus ſcādalizauerit te erue eū ⁊ ꝓijce abs te. bonū eſt tibi vnū oculum habentē in vitā intrare ꝙ duos oculos habentē mitti in gehēnam ignis. ſm̄ Aug. aurem nullū mēbroꝝ ad litterā erui ꝑcipitur ſed occaſio peccādi. Que ꝗdē occaſio pōt eē ex aſpectu: ⁊ ſic oculus ſcādalizat pōt eſſe ex viſu ⁊ tñ auris ſcandaliſat ex auditu. et ſic de alijs membris. ¶ Nonū cōſiliū eſt de rectitudine intētionis ac ſimplicitate finis iuxta illud Mat.v. Attēdite ne iuſticiā veſtrā faciatis coraꝫ hoibus vt videamini ab eis. Alioquin mercedē non habebitis apḋ patrē veſtrū qui in celis eſt. Cum igitur facis elemoſynā noli tuba canere ante te ſicut hypocrite faciunt in ſynagogis ⁊ in vicis vt honorificētur ab hoibus. Amē dico vobis receperunt mercedē ſuam. Te auteꝫ faciente elemoſynā neſciat ſiniſtra tua q̄d faciat dextera vt ſit elemoſyna tua i abſcōdito ⁊ pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi: ⁊ illud Mat.v. Sic luceāt opera veſtra corā hoib⁹ vt glorificēt patrē veſtrū qui in celis eſt. Pro quo notādū eſt ꝙ eſt cōſtituere duos fines tēporalem ⁊ eternū. Sed ſi eternus eſt finis vltim⁹ hoc bene licet. Actio aūt ſpūalis vt predicatio nō pōt referri ad finē tpalem: ita ꝙ illḋ tēporale referat̃ ad deū qꝛ nō ſunt faciēda mala vt inde eueniāt quecunꝗ bona: ⁊ hoc eſt qḋ ait Augu. Non debemus euangelizare vt māducemus: ſed māducare vt euangelizemus. Item eſt notandū ꝙ debemus ⁊ tenemur illos actus referre ad deū quoꝝ habemus dñium ex imperio rōnis vt cogitare eligere ⁊ ſilia: ſꝫ nō tenemur referre act⁹ virīū i obedietīū rōni vt ſūt nutritiua reſpiratiua ⁊ ſilia. Decimū ꝯſiliū ē de ꝯformitate opis ad doctrinā iuxta illḋ Mat.xxiij. Sup cathedrā moyſi ⁊c. alligant onera grauia ⁊ digito nolūt ea mouere. Dicūt eñ ⁊ nō faciūt. oīa opa ſua faciūt vt videātur ab hoib⁹ eo.c. ⁊ illud Mat.vij. Quid vides feſtucaꝫ in oculo fratris tui ⁊ trabē in oculo tuo non vides. Aut quō dicis fratri tuo. ſine eijciā feſtucaꝫ de oculo tuo ⁊ ecce trabs eſt in oculo tuo: hypocrita eijce primū trabē de oculo tuo ⁊ tūc videbis eijcere feſtucā de oclo fratris tui. Lu.vi. ¶ Pro quo eſt notādū ꝙ in ꝑdicatiōe aliqñ fit generalr̃ mētio de his q̄ ꝑtinēt ad ſtatū ſalutis. Aliqñ aūt aſſerit̃ aliq̄d ſꝫ ſtatū ꝑfectionis vt vota religiōis. Priō mō tenet̃ facere ꝑdicator illud qḋ dicit cū oēs teneātur ad hoc. Scḋo mō non tenet̃ niſi ⁊ ipe ꝑfectionē illā vouerit. ¶ Pro cuius vlteriori declaratione q̄rit̃ vtrū mal⁹ peccet ꝑdicando. Dicendū eſt qꝛ ſi ſit in notorio pctō peccat

UVA. BHSC. IyR_242

qn̄ p̄dicat:ſiue ex neceſſitate officij hoc fa/
ciat:ſiue ex volūtate.q2 ſcādalizat. Si autē
ſit in occulto pctō ⁊ nō ſtudet ex dicto ſuo
cōpungi adhuc videt̄ peccare:q2 videt̄ con
tēnere.⁊ ſm̄ Alber.in.v.li.ſui cōpen. Unde
cimū cōſiliū eſt de vitāda ſollicitudine.iux
ta illud Mat.vi. Nō poteſtis deo ſeruire
⁊ mammone:iō dico vobis ne ſolliciti ſitis
anime vr̄e q̇d mādu cetʒ:neq; corpi vr̄o q̇d
induamini. Nōne plus eſt aīa ꝙ eſca ⁊ cor
pus ꝙ veſtimentū. Reſpicire volatilia celi
⁊c̄.hec oīa gētes inq̇rūt. Scit eni̅ pater ve
ſter:q2 hec oīb⁹ indigetis. Querite primuʒ
regnū dei ⁊ iuſticiā eius ⁊ hec oīa adijcien
tur vobis. Nolite eni̅ ſolliciti eſſe in craſti
nū. craſtinus eni̅ dies ſollicit⁹ erit ſibijpſi.
¶ Pro cuius declaratiōe vlteriori eſt not.
ꝙ triplex eſt ſollicitudo. Pria eſt laudabi/
lis ⁊ eſt ꝓuidētie ſpūalis. Uñ apoc.i.Cor.
vij. Qui ſine vxore eſt ſollicit⁹ eſt ea q̄ ſunt
dei.⁊ quō placeat deo.q̄ aūt cū vxore ē ſol/
licit⁹ eſt ea q̄ ſunt mūdi:⁊ quō placeat vxo
ri ſue:⁊ diuiſum eſt cor eius. Mulier innu
pta ⁊ v̄go cogitat ea q̄ ſunt dn̄i:vt ſit ſan/
cta corpe ⁊ ſpū. Mlier aūt nupta ſollicita
eſt que ſunt mūdi ⁊ quō placeat viro. Se/
cūda eſt tolerabilis:⁊ iſta ē ſollicitudo cu/
re tp̄alis quo ad corp⁹ Lu.x. Martha mar
tha ſollicita es et turbaris erga plurima
⁊c̄. Tertia eſt vituperabilis:⁊ illa eſt in ſu/
perfluitate theſauriſatiōis. Eccl.ij. Pctōri
dedit deus afflictionē ⁊ curam ſup̄fluā:vt
addat ⁊ cōgreget.⁊ hec eſt vna ſollicitudo
mētis. ſollicitudo prima p̄cipit̄. ſcd̄a ꝑmit/
titur. tertia ꝓhibet̄. Duodecimū cōſiliū eſt
fraterne correctiōis. iuxta illō Mat.xviij.
Si peccauerit in te frater tu⁹ vade ⁊ corri
pe eū inter te ⁊ ipm̄ ſolū:⁊ ſi te audierit lu
cratus es fratrē tuū. Pro cui⁹ vlteriori de/
claratione eſt no. ꝙ corripe fratrē ſuū qn̄/
q; eſt cōſiliū vt qn̄ corripitur ſup̄ veniali/
bus:qn̄q; preceptū eſt:vt qn̄ corripitur ſu
per mortalibus.⁊ iſto ſcd̄o mō ad oēs ꝑti/
net ⁊ obligat ſemper:ſed non ad ſemp̄:q2
pro loco ⁊ tēpore.ſ.quādo vacat ⁊ creditur
ꝙ vtilis ſit correctio. ¶ Pro cuius vlterio/
ri declaratione notanduʒ eſt ꝙ triplex eſt
correctio:amoris:timoris ⁊ pudoris:hunc
ordinē ſup̄ne correctiōis docet dn̄s in euā
ge. Mat.xviij. Primo eni̅ innuit fratreʒ eē
reuocandum amore cū iubet eū ſingulari
ter cum amore corrigere dicēs. Corripe eū
inter te ⁊ ipm̄ ſolū. Scd̄o innuit fratrē eſſe
reuocandū timore.cū dicit in eodem. Si te
non audierit adhibe tecuʒ vnum vel duos
teſtes:vt in ore duoꝝ vel trium teſtiuʒ ſtet
omne verbū. Tertio innuit eū euocandum
pudore in eodem:dicens ꝙ ſi nō audierit
eos dic eccleſie:ſi autem eccleſiam non au
dierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus
id eſt excōicari debet ⁊ ſic euitari.

¶ Sequitur de peccatis in generali.

Omnia delicta tripli/ci ſunt nomine dicta
Eſtq; peccatū nobis ab origine natum.
Eſt graue mortale leuius fertur veniale.
Cum baptiſamur ab origine purificamur
Necnon peccato quodcūq; ſit ante patrato
Sed cuz peccamus grauiter poſt nos maculamus
Cum peccatis in id fertur quandoq; voluntas
Quod tenet ī ſe quid aliqualiter immoderatum.
Sic vt nec dei nec fratris oppugnet amori
Tale ſuo genere pctm̄ fit veniale:
Ut ꝑmo vacu⁹ v'ris⁹ nō moderat⁹
Si tamen ordinet vt ab hoc mortale ſequatur
Hoc mortale facit intentio praua volentis
Ut cum quis ridet ad adulteriū faciendum.
Aut ī ꝯtēptu dn̄i ꝯſentit in iſtis
Deſtituēs ratio mortale fit inde patēter
Sʒ qū velle peccātʒ fertur in illō
Nō ō ſe dn̄i friſq; repugnʒ amori
Pctm̄ genere mortaleq; dr̄ eſſe

UVA. BHSC. IyR_242

Sicut homicidium blaſphemia ſciſmaqꝫ furtum.
Si tamen hoc ſiſtat ſine conſenſu rationis
Meditans dominuꝫ corde reprimit cito motum
Cum nō ſit plenus actus tunc ſit veniale.

In iſto capi. auctor noſter ponit quoddā preambulū valens ad noticiam viciorum habendārū ꝑm diuidens prima ſui diuiſione in duas ptes. In prima parte determinat de pctis in gñe. In ſcda de eiſdē in ſpecie prima in principio. ſecūda ibi. Ne careas vita. Itē prima diuiditur in duas. Ju prima enumerat tria genera peccatoꝝ. In ſecūda proſequitur membris. Prima in principio. ſecunda ibi: cū peccatis in id. ⁊ illud in duas. Nam in prima docet q̄d ſit peccatuꝫ veniale ⁊ quomodo perpetratur. In ſecunda determinat de mortali et de modo perpetrandi. Prima ibi. cum peccatis in id. ſcda ibi. ſed quādo velle ⁊c. Itē cum peccatis in id. adhuc diuiditur: naꝫ in prima parte facit qđ dictum eſt. In ſecunda oſtendit quomodo ex veniali fit ꝓgreſſus in mortale. ſcda ibi. Si tamen ordinet. Item illa pars. Sed quando velle: diuidit nam in prima parte docet quomodo mortale perpetratur. In ſecūda reſtringit oſtē dens quomodo aliquando illud qđ apparet mortale fit veniale. ſecunda ibi. Si tamē hoc ſiſtat. In prima parte tituli determinat de primo genere peccatorum ſcilicꝫ originali peccato diuidens illam parteꝫ in duas. nam in prima oſtendit quid ſit peccatum originale ⁊ quomodo meretur dici originale. In ſecunda parte docet remedium contra peccatum originale. ſecūda ibi cum baptiſamur: ⁊ non ſolum cōtra originale: ſed contra quodcunqꝫ ante perpetratum: ibi nec non peccato quodcunqꝫ ſit ⁊c. Iſta eſt diuiſio preſentis tituli ſiue capituli. Pro maiori declaratione dicendorū premittendum eſt quid ſit peccatum in generali. Pro quo notandum eſt ꝙ peccatū ſecundum cauſam efficientē a beato Augu. ſic diffinitur. Peccatum eſt voluntas retinendi vel ſequēdi quod iuſticia vetat. ſm cauſam materialem diffinitur ſic. Peccatū eſt dictum vel factum vel concupitum contra legem dei ſm cauſam formalē ab Ambro. ſic diffinitur. Peccatum eſt preuaricatio legis diuine ⁊ celeſtium inobedientia preceptorum. ſm cauſam finalē ab Augu. ſic diffinitur. Peccatum eſt ſpreto incōmutabili bono rebus mutabilibus adherere Ex ꝓmiſſis apparet ꝙ in peccato ſunt duo ſcilicet auerſio a creatore et conuerſio ad creaturam. ſm Alber. in ſuo compen. Ueritamen peccatum ſm rem non eſt ſubſtātia vel res aliqua ſed defectus corruptela ⁊ boni ꝓuatio ſm Alber. in. iij. libro ſui cōpen. Peccatum eniꝫ nihil eſt formaliter: tamen circa aliquid eſt: ⁊ alicuius boni ꝓuatio eſt. ſm Magiſtrum ſententia. xxxvij. diſtin. ij. Naꝫ cauſa ⁊ origo peccati res bona extitit: quia ante primum peccatū nō erat aliquid mali vnde orietur. per eundeꝫ magiſtrum. xxxiiij. diſt. ij. ſenten. ſm Iſido. in lib. i. de ſummo bono. dicit malum a nullo eſt creatum nec factum ſed a diabolo inuētuꝫ. Et ſubdit poſt ꝙ enti bono inherebat. Quis enim peccatum ſit contrariū ipſi bono non tamen habet eſſe niſi in bono nec ortum trahit niſi a bono: quod quideꝫ bonum eſt liberum arbitrium ac voluntas a qua peccatuꝫ eſt ſicut a prima origine ⁊ in qua eſt ſicut in ſubiecto. voluntas enim ſꝫ ꝙ habet reſpectum ad ſuum pͥcipium a quo eſt. ſ. a deo non eſt nata elicere ex ſe niſi bonuꝫ ſed ſm ꝙ habet reſpectum ad pͥncipium ex quo eſt quod eſt nihil cum ipſa voluntas ſit ex nihilo tendit ad defectum ſm Alber. in. iij. cōpen. Item ꝙ peccatuꝫ nihil ſit habetur per glo. ſuper illud Joh. i. Sine ipſo factum eſt nihil. i. peccatū. Peccatum enim dicitur nihil propter tria. primum propter defectum quia peccatuꝫ nō eſt res aliqua naturalis: ſꝫ boni corruptio Unde Aug. in prima reſponſione cōtra pelagianos opera diaboli que vicia dicūtur ſunt actus non res. ⁊ ideꝫ Aug. Omne malum natura non eſt: ſed actus accidens alicui defectu boni. nec ob. obiectio Augu. in ench. dicentis. Alique ſunt res quibus homines mali ſunt. Tales autem non ſunt niſi vicia ⁊ peccata. ergo vicia ſunt res. nam ſm beatum Tho. ⁊ alios ſuper. xxxvij. diſt. ij. ſenten Res poteſt capi tripliciter. cōmuniter: proprie. ⁊ magiſ proprie. Cōmuniter dicitur res de reor reris: ⁊ ſic comprehen-

UVA. BHSC. IyR_242

dit omne illud quod cadit in cognitioneꝫ:
ſiue ſit res exterius:ſiue in ſola opinione:
⁊ ſic pctm̄ eſt res:⁊ ꝗtū ad actionē ſubſtra
ctā ⁊ ꝗtū ad deformitatē.⁊ ſic accipit Ful/
gerius.d.Deus illius rei eſt vltor cuiꝰ non
eſt auctor.Proprie res dꝛ de ratus ta.tuꝫ.
ſm ꝙ ratum dꝛ eſſe illd̕ quod nō tm̄modo
eſt in cognitione immo eſt in rerū natura:
ſiue ſit vnū ens in ſe:ſiue in alio.⁊ hoc mō
res cōuertitur cū ente.iiij.Meth.⁊ ſic pec
catū eſt res nō rōne deformitatis:ſꝫ ratio/
ne actus ſubtracti.⁊ ſic accipit Augu.in en
ch.Propriiſſime dꝛ res de ratus ta.tū.put
ratū dꝛ ens ꝑ ſe fixuꝫ.⁊ ſic res dꝛ ſolum de
creaturis ⁊ ſubſtātijs ꝑ ſe exiſtētibus:⁊ ſic
pctm̄ nec ē res rōne deformitatꝭ:nec rōne
actus ſubtracti.Et ſic accipit Aug.in ꝑma
reſponſione cōtra pelagianos.d.Opa dia
boli que vicia dicſitur ſunt actus ⁊ nō res.
ſcd̕o dꝛ peccatū nihil ꝓpter effectū:qꝛ pec/
catū annihilat hoīem:⁊ deficere facit a ve
ro eſſe.tertio dꝛ pctm̄ nihil propter deſpe/
ctū:qꝛ vilē reddit hoīem ⁊ indignū premio
ſm Alber.in.iij.lib.ſui cōpen.Itē ſm eūdē
loco ꝑallegato eſt notādū ꝙ aliud eſt pcti
actus:aliud eſt habitus:alid̕ reatus.Pec/
cati actus eſt aliꝗd ſed qn̄ non amplius ſit
eſſe deſinit etiā ſine grã:ſed habitꝰ pcti eſt
qui relinquitur ex malis actibꝰ ⁊ remanet
interdū etiā ceſſantibus actibus.⁊ ſm Al/
ber.etiā remanet poſt infuſaꝫ grãꝫ ac pec/
cati remiſſionē.Pcti vero reatus ſiue ma/
cula ſm rem nihil eſt:tñ deformat aīaꝫ nō
ꝑ modū poſitionis:ſꝫ ꝑ modū priuationis
ſicut truncatio mēbri deformat corpꝰ⁊ ma
culat.ſm eundē Alber.ad illud addit Au/
gu.ꝙ ſicut abſtinētia nulla ſubſtātia eſt:et
tñ ex ea corpus lāguet:ita pctm̄ nō eſt:ali/
qua ſubſtantia:tamē ex eo natura aīe cor/
rūpitur ⁊ ſemꝑ hꝫ deleri per grãm.Itē no
tandū eſt ꝙ pctm̄ qn̄ꝙ tranſit actu ⁊ rema
net reatu:ſicut pctm̄ actuale qn̄ꝙ tranſit
reatu ⁊ remanet actu:ſicut pctm̄ originale
poſt baptiſmū:quādoꝙ tranſit actu ſimul
⁊ reatu:ſicut peccatū actuale poſt peniten
tiā:qn̄ꝙ remanet actu ⁊ reatu ſimul:ſicut
originale pctm̄ ante baptiſmū.ſm Alber.
in.iij.li.ſui cōpen.⁊ ſm mag.ſenten.xlij.di.
ij.¶ Pro quoꝝ vlteriori declaratiōe eſt no
tandum ꝙ peccatum multis noībus nūcu
patur.vno modo dꝛ macula:qm̄ dei ima/
ginem deformat.i.aīam.Alio modo dꝛ rea
tus:qꝛ ad eternā penam obligat.Pro quo
no.ꝙ reatus multipliciter recipitur ſꝫ ma
gi.xxij.di.ij.ſent.Vno mō ꝓ culpa.alio mō
ꝓ pena.tertio mō ꝓ obligatōe pene vl' eter
ne vel tꝑalis.Si em̄ pctm̄ eſt mortale obli
gat nos ad penam eternam:ſi veniale obli
gat nos ad penā tꝑalem.Mortale em̄ eſt
ꝓpter qd̕ hō meretur penaꝫ eternam ſiue
mortem.veniale autem qd̕ hominē vſꝙ in
reatum ꝑpetue mortis nō grauat verſita
men pena meretur.alio mō pctm̄ dꝛ pollu
tio ⁊ hoc ꝗtū ad cōtractuꝫ ex carnali ⁊ ter
rena delectatiōe.alio modo pctm̄ vocatur
ſeu dꝛ pena inꝗtū reſpicit peccatū ꝑmi ho
minis in quo tota natura noſtra corrupta
fuit:ſm beatū Augu.in lib.de gratia ⁊ na/
tura.alio modo pctm̄ dicitur delictuꝫ.i.de
relictū inꝗtum eſt receſſus a diuinitate ⁊
gratia habita.alio modo pctm̄ dꝛ culpa.⁊
hoc:ſm qd̕ reſpicit penam.alio modo voca
tur offenſa:⁊ hoc inꝗtū oſtēdit diuinā ma
ieſtatē alio mō dꝛ preuaricatio.⁊ hoc inꝗ/
tum reſpicit mādata dei.alio mō dicit̕ vici
um inquātū eſt defectus denigrans bonū
gratie ⁊ offuſcās bona naturalia.alio mō
dꝛ peccatū ſm ꝙ auerſio ſit a bono incom/
mutabili.ſ.deo ⁊ conuerſio ad bonū cōmu
tabile cuiuſmodi ſunt creature.Alio mo/
do pctm̄ dꝛ ſcelꝰ ꝓpter iniuriā dei magnaꝫ.
alio mō dꝛ nefas quaſi non fas:qꝛ ꝑpetrat
illicitum.alio mō pctm̄ dꝛ crimen inꝗtum
eſt dignū pena ꝓpter illū actum illicitū ⁊c̄.
Iſtis deductis ad declarationeꝫ pcti in ge
nerali venio inſequēdo lr̃am auctoris.Ad
primū mēbrum vbi ꝓmiſi oſtendere ꝗd ſit
pctm̄ originale:⁊ quare dꝛ originale.Dico
ꝙ pctm̄ originale eſt viciū cōcupiſcētie qd̕
in omnes cōcupiſcētialiter natos ꝑ adā in
trauit eoſꝙ cōmaculauit ꝑ magiſtrū.xxx.
di.ij.ſen.⁊ ꝑ btm̄ Aug.in libro de baptiſ.ꝑ
uulorum.Non em̄ ſm animā:ſed ſm ſolaꝫ
carnē pctm̄ originale trahitur a parentibꝰ
Eſt enim pctm̄ originale ꝯcupiſcētia non ꝗ
dam actus:ſed vicium.ipa cōcupiſcētia eſt
lex mēbroꝝ vel carnis ꝗ morbidus effectꝰ
vel lāguor que cōmouet illicitum deſideri
um.i.carnalē cōcupiſcentiā:que lex pecca/
ti dꝛ que dicit̕ manere in carne nō ꝙ in aīa
ſit:ſed quia per corruptionē carnis in ani
ma ex vnione eius ad corpus.ſm Alber.in
iij.li.ſui cōpen.⁊ per magiſtrū.xxxi.diſt.ij.
ſen.de pe.di.iij.c.pigra.⁊.i.q.i.vulnerādo.
Ex quo patet ꝙ peccatum originale eſt in
carne ⁊ in anima.In carne materialiter et
originaliter:in anima vero formaliter tan
ꝗ in ſubiecto.Naꝫ ſola anima eſt ſuſcepti/

UVA. BHSC. IyR_242

bilis virtutis ⁊ vicij. Pro cuius vlteriori de-
claratione eſt notan. ꝙ peccatuꝫ originale
multis nominibus nūcupatur. vno modo
dicitur peccatum originale ſm quod com-
paratur ad ipm̄ hominē a quo ꝯtrahitur:
⁊ ſic eſt carentia debite iuſticie. Alio nomi
ne dicitur infirmitas inq̄tuꝫ reddit homi
nem impotentem ad reſiſtendum moribꝰ.
alio nomine vocatur feditas: quia per ipm̄
anima fedatur ſiue maculatur. alio nomi-
ne dicitur pronitas: q2 continuam inclina-
tionem habet ad malum. alio nomine dici
tur corruptio: q2 ducit ad nihiluꝫ. i. ad pec
catuꝫ. alio nomine dicitur vicium: q2 eſt di
minutio bonorum naturalium. alio nomi-
ne dicitur languor nature: q2 durat in na-
tura corrupta. alio nomine ſm ꝙ cōparat̄
ad corpus vocatur lex carnis: eo ꝙ lege di
uina carni ſit inflictum. alio nomine dicit̄
lex mēbrorū: quia mouet organa ad opa cō
cupiſcentie. alio nomine dicitur fomes: q2
ſicut cinis fouet ignem: ita per ipm̄ fouet̄
peccatum in carne ſm actū nutritiue ⁊ ge-
neratiue. Item alio modo dicitur ſtimulꝰ
carnis: quia ſtimulat carnē ad primos mo
tus ⁊ animam ad cōſenſum. alio modo ſm
ꝙ comparatur ad actus delectabiles dici
tur concupiſcentia que ſonat viciū in actu
prout eſt in adultis. Et alio modo dicitur
concupiſcitas que ſonat viciū in impoten-
tia ꝑut eſt in puulis: ſm Alber. in. iij. li. ſui
compē. ¶ Queritur quare deus plaſma
uit hominem quē ſciebat peccaturuꝫ. So
lu. plures ſunt cauſe. Prima fuit vt oſtēde
retur dei potentia qui ſolꝰ inuertibilis eſt
oīs aūt creatura vertibilis atq̄ mutabilis
eſt. Scd̄a cauſa vt oſtenderetur dei ſapiē-
tia qui ex malo ſcit bonuꝫ elicere. qd̄ tamē
fieri nō poſſet: niſi creaturam feciſſet ver-
tibilem. Tertia cauſa vt oſtenderetur dei
clementia: qua xp̄s per mortem ſuā homi-
nem perditum liberauit. Quarta cauſa vt
oſtēderetur dei iuſticia qui non ſolum bo-
nis dat premia: ſꝫ ⁊ malis ſupplicia. Quin
ta cauſa ne homo eſſet peioris conditiōis
q̄ alie creature quas ſicut deus diuiſit ſm
ſuos ꝓprios motus: ita ⁊ homo ſumet̄. ſcꝫ
ſm ſuum liberum arbitrium. Sexta cauſa
laus humana: q2 laus viri iuſti eſt ꝙ potu
it tranſgredi ⁊ nō eſt tranſgreſſus. Septi-
ma cauſa eſt exercitatio bonorū: q2 boni ꝑ
malos exercitant̄. ⁊ etiā oppoſita iuxta ſe
poſita magis eluceſcunt: ſm cōpen. theo.
¶ Queritur ſi adā comediſſet de ligno

vite ⁊ ſtetiſſet ī paradiſo an vixiſſet in eter
num. ⁊ videtur ꝙ ſic per illud Gen̄. iij. Ecce
adam factus eſt ſicut vnus ex nobis dixit
deus. nunc ergo eijcite eum foras ne forte
mittat manū ſuaꝫ ⁊ comedat de ligno vite
⁊ viuat in eternū. So. dicendū eſt ꝙ per il-
lud viuat in eternū nō intelligitur intermi
natio vite: ſed diuturnitas ſm Bon̄. ſuper
ij. ſen. Sequitur ſecunda pars in textu. Cū
baptiſaremur: vbi auctor docet remediuꝫ
pcti originalis purgatiuū nedum pcti ori-
ginalis: ſed cuiuſlibet pcti. d. ꝙ talis infe-
ctio que dicit̄ pctm̄ originale: nō tm̄ eſt pe-
na: ſed etiā culpa. Ipa em̄ culpa pcti origi-
nalis que macula eſt deletur in baptiſmo.
per magiſtrum di. iij. quarti. de ꝯſe. di. iiij.
c. ij. ⁊ iuxta litterā auctoris nō ſolum pctm̄
originale deletur in baptiſmo: imo omne
crimen perpetratū ſiue veniale ſiue mor-
tale. per mag. iiij. diſt. iiij. xxvij. di. c. deide
in. c. vt oſtēderet. ⁊ c. regenerāte. de conſe.
di. iiij. Cū dona baptiſmi ſint ſine luctu. de
conſe. di. iiij. c. ij. Pena tn̄ pcti originalis q̄
fomes ſiue peccandi ꝓnitas remanet poſt
baptiſmū. ¶ Pro cuius declaratione eſt
no. ꝙ in cōcupiſcētia ⁊ libidine ꝯcipit̄ caro
formanda in corpus prolis. vnde ipa caro
que cōcipitur in ipa cōcupiſcētia polluit̄ ⁊
corrūpitur ex cuius ꝯtactu ⁊ infectiōe ani
ma cū infunditur maculaꝫ trahit qua pol-
luitur ⁊ fit rea vicij concupiſcētie qd̄ eſt ori
ginale pctm̄. de conſe. di. iiij. c. firmiſſime. ⁊
c. ſequen. Ex quibus patet ꝙ perſona cor-
rūpit naturam ⁊ econuerſo natura corru-
pta corrūpit perſonam. Corruptio perſo-
ne eſt reatus mentis. corruptio vero natu
re eſt infectio carnis prout eſt principium
ad alterā carnē: quare apparet euidenter
ꝙ duplex pena conſequitur pctm̄ origina-
le. vna inq̄tū ꝑſonā inficit ſcꝫ carentiam vi
ſionis diuine: ⁊ iſta tollitur per baptiſmū
Alia pena eſt que naturā cōſequitur: ſicut
neceſſitas moriendi: rebellio carnis ad ſpi
rituꝫ ⁊ hmōi: que oīa ex principijs nature
cauſantur ⁊ totā ſpēm cōſequūtur. Et iſta
pena q̄tum ad motū concupiſcentie rema
net poſt baptiſmū quouſq̄ natura noſtra
ꝑfecte libertati reſtituatur. cōtra quā pe-
nā opꝫ nos q̄diu viuimꝰ pugnare: q2 nō ex
tinguitur cōcupiſcentia per grām cōem in
aliquo hoīe. ſm Alber. in ſuo cōpen. Notā
ter d2 ꝑ grām cōem ꝓpter beatā virginem
in qua fuit extinctio in cōceptione filij per
grām ſingularē: vt habet̄ ꝑ Alber. in. iij. li.

UVA. BHSC. IyR_242

ſui compen. ⁊ ꝑ beatum Aug. in lib. de grã ⁊ natura ⁊c. Qđ aũt vltima pena q̄ eſt natu-
re corruptio ſeu infectio carnis pro vt eſt principiuꝫ ad alterã carnẽ remaneat poſt baptiſmuꝫ poteſt oſtẽdi exẽplariter de iu-
deo circuncíſo qui generat filiũ cũ prepu-
tio ⁊ granũ nudum ſeminatũ ꝓcreat gra-
nũ cũ palea ⁊ hoc qꝛ homo nõ generat fili-
um ſm ꝙ creatus eſt in mẽte: ſed ſm ꝙ cor-
ruptus eſt in carne nec ſm ꝙ ſpũalis ſꝫ ſꝫ ꝙ carnalis. ſm Alber. in. iij. lib. ſui cõpen. ⁊ per magi. xxxi. di. ij. ſñiarum. Sequitꝛ illa pars textus. cũ peccantis vel cũ peccamus in id. vbi auctor oſtẽdit q̇d ſit pctm̃ veniale ⁊ quõ perpetratur di. ꝙ pctm̃ veniale ẽ vo-
luptas in creatura circa deũ vel amor vo-
luptatis. de quo dicit Augu. ꝙ hoĩem vſq̧ ad reatum ꝑpetue mortis non grauat pe-
nãtꝫ tñ meretur. ⁊ idem ꝑ magr̃m. xlij. diſt. ij. vt cum voluñtas hoĩs non fertur in aliud qđ repugnet ex contẽptu vel malicia amo-
ri dei ⁊ ꝓximi: ſꝫ ĩ aliđ aliq̃lr inordiatũ ſeu immoderatũ: vt in verbũ ocioſuꝫ ⁊ riſuꝫ ali-
qualiter ĩmoderatũ. ⁊ de iſta materia tra-
ctabitur in. c. de pctõ veniali. Sequitur in textu. Si tamen ordinet ⁊c. In iſta ꝑte au-
ctor oſtẽdit ꝙ aliqñ ex veniali fit ꝓgreſſus in mortale di. ꝙ ſi illa que videntꝛ ex ſuo ge-
nere eſſe venialia fiant praua intẽtione et in cõtẽptu dei merẽtur dici mortalia: vt cũ quis ridet cauſa adulteriũ faciẽdi: aut cuꝫ quis profert verbũ ocioſum ex cõtẽptu vel vt per ipm poſſit peruenire ad aliquẽ pra-
uũ actuꝫ ⁊c. Pro cuius vlteriori declaratio-
ne eſt no. ꝙ veniale quattuor modis dr̃ fie-
ri mortale ſm Alber. in. iij. ſui compẽ. Uno modo ex conſciẽtia: qꝛ quicq̇d fit cõtra con-
ſcientiã edificat ad gehennã etiã ſi ſit con-
tra cõſciam quia erroneã. Et hec eſt ratio: quia cũ in pctõ duo ſint: auerſio a creato-
re ⁊ cõuerſio ad creaturã penes primũ ꝑn-
cipaliter iudicatur pctm̃: qꝛ auerſio a deo eſt quaſi formale ⁊ cõuerſio ad creaturaꝫ materiale. Scđo modo veniale dicitꝛ mor-
tale ex cõplacentia. Unde Aug. Nullũ pec-
catum adeo veniale qđ nõ fiat mortale dũ placet: ⁊ hoc ꝓpter delectationem. Tertio modo ex diſpoſitione: quia per frequentẽ lapſum in venialia diſponitur hõ ad mor-
tale. ſm Alber. dicentẽ. peccatum veniale diſponit ad mortẽ. mortale infert morteꝫ: obſtinatio detinet in morte: ⁊ ſm hoc intel-
ligitur illud Grego. Uitaſti gaudia vite ne obruaris in arẽna. Naꝫ qui minima negli-
git paulatiꝫ diffinit ſicut deſinit illa. ignis fit maximus ignis niſi obijciatur in princi-
pio. Quarto mõ ex ꝓgreſſu qꝛ qñ inſurgit veniale ſi nõ ꝓhibetur poſſet ꝓgredi vſq̧ ad mortale nõ ꝙ ipm veniale in ſubſtãtia ſiue in ſpecie fiat mortale nec ꝯtrũ ad actũ nec ꝯtrũ ad maculã: qꝛ nulla res põt muta-
re ſpeciẽ ſuã. Pctm̃ aũt veniale ⁊ mortale ſunt diuerſe ſpecies. ſꝫ dr̃ ſm Alber. venia-
le mortale occaſionaliter ita ꝙ actus q̇ de-
beret dici de genere venialis dicitꝛ eẽ mor-
talis. Iſtud põt patere in primis motibus q̇ inter venialia cõputantꝛ: ſed qñ delecta-
tio cõualeſcit intm̃ ꝙ cõſenſus accidit iam pctm̃ eſt mortale ſm Alber. in. iij. li. ſui cõ-
pen. vnde ſm Bona. ꝯuis peccatum mor-
tale non fiat veniale nec ꝯtrum ad maculã nec ꝯtrum ad difformitatẽ tñ ꝯtrum ad rea-
tum põt: ptꝫ qꝛ aliquis qui prius obligatꝰ fuit ad mortẽ ſiue penã eternã poſt ꝑ diui-
nã miſericordiã obligatur ad penã tꝑaleꝫ licet tñ illa non ſit iſta. Sequitur in textu. Si tñ velle ⁊c. vbi auctor oſtẽdit quõ pctm̃ meretur dici mortale dicẽs ꝙ qñ voluntas peccãtis fertur in illud qđ de ſe repugnat dilectioni dei ⁊ ꝓximi tunc meretꝛ dici mor-
tale ſicut homicidiũ ⁊c. qꝛ ſic dicitur actus voluntarius. i. cũ deliberatione conſenſus ex imperio voluñtatis vt plenius dicetur in-
ferius cũ oſtendetur qñ ſeptem vicia dicũ-
tur eſſe mortalia ⁊ quando nõ. Sequitur in textu. Si tamen hoc ſiſtat ſine conſenſu rationis ⁊c. vbi dicit auctor in littera ꝙ ſi talis actus inordinatus non procedat ex conſenſu pleno ⁊ deliberato rationis ſꝫ ex motu ſenſualitatis: tunc non eſt mortale. Pro cuius vlteriori declaratione eſt notã-
dum ꝙ in ſtatu innocẽtie mouebatur ſen-
ſualitas ſm motum rationis: ideo ſtante homine non poterat in eo eſſe peccatum etiam veniale. nunc autem quia ſenſuali-
tas rationi repugnat: ideo per ꝑmos mo-
tus neceſſarie habemus committere pec-
catum veniale ſm Alber. in. iij. lib. ſui com-
pendij qui ab eodẽ ſic diffinitur. Primꝰ mo-
tus eſt qui nõ eſt motus ſenſualitatis: ſed impulſum fomitis impetuoſe tendens ad infectionem creature. Delectabilis em̃ eſt primus motus duplex. Primo primus: et ſecundo primus. primo primus eſt natu-
ralis. ſecundo primus eſt ſenſualitatis. Cum ergo loquimur de primis motibus ꝙ ſunt pctã intelligendum eſt de ſcđo pri-
mis; quia primo primus eſt naturalis; et

UVA. BHSC. IyR_242

extra genus mortis. qđ patet: qꝛ nõ ſequitur imaginationẽ: ſed naturaliũ qualitatũ actionem. ſcđo primi ſunt peccata: qꝛ ſunt motus inordinati in genere mortis. qđ patet: qꝛ tales ſunt ſenſualitatꝭ que ſubiacet dñio voluntatis: ideo qꝛ voluntas poterat prohibere ſunt pctã. non autẽ venialia: ſed mortalia: qꝛ voluntas habet cõpletum dominiũ ſuper ipſos motus: ſicut in illis actibus qui procedunt per imperiũ voluntatis. ſm Alber. in. iij. li. ſui cõpen. Voluntas eñ eſt principium motiuũ: ſicut habetur in. iij. de aĩa. Hinc eſt ꝙ ibi genꝰ mortis incipit vbi primũ dñium voluntatis inuenitur. hoc añt eſt in ſenſualitate ꝛc.

¶ Sequitur de peccatis mortalibus.

De careas vita ſemper
mortalia vita
Maxima peccata: qꝛ
ſic ſunt iure vocata.
Nam moriens vicio mortali perditur vno.
Cunctis mortale viciũ fit pniciale
Nam mentem maculat et ſacro
flamine priuat
Offendit dominũ ſpernendo vulnerat ipſum
Aufert ſplendorẽ domini necnõ
et amorem
Debilitat mentem totam faciẽs
et egentem
Annihilatq; bona que ſunt in crimine nata
Mortificat merita que contulerat bona vita
Interimens animam damnat finaliter ipſam.
Efficit ingratã vitã tollitq; beatã
Eternam plenam dat perpetuam
q; cathenam
Sunt tumor accidia gula luxuria
ſimul ira
Liuor auaricia bene ſunt mortalia dira
Nunc videas horum plures ſpecies viciorum.
Vt meliꝰ vere valeas pctãca uere

In iſto titulo auct. noſter determinat de peccatꝭ mortalibus diuidens ſuaꝫ litteram prima ſui diuiſiõe in duas partes. In prima pte determinat de peccatis mortalibus in generali. In ſcđa parte de vno quoq; eorũ in ſpãli. Prima pars hic: ſecunda ibi. Tu non ſis tumidus. cũ ſequẽtibus. Item prima in tres. naꝫ in prima pte facit quod dictum eſt. In ſecunda parte docet effectus peccati. In tertia parte enumerat ſpecies peccati mortalis. Prima in principio. ſecunda ibi. Cũctis mortale. tertia ibi. Sunt tumor accidia ꝛc. ¶ Quantũ ad primum notandum eſt ꝙ peccatũ mortale eſt dictum vel factum vel concupitum quod fit contra legem dei ſm Augu. ꝛ magi. xxxvi. diſt. ij. ſenten. Alio modo ſm beatum Aug. in li. de duabus animabus. Peccatum mortale eſt voluntasꝫ retinendi vel conſequendi quod iuſticia vetat. Nam peccatum ſine voluntate eſſe non poſſe veriſſimum eſt. ſm magiſtrum. xli. di. ij. ſenten. Iſte diffinitiões peccati ꝛ plures alie tradite fuerunt in principio declara. precedẽtis tituli. Iſta eniꝫ peccata mortalia dicũtur maxima: quia peccantem priuant maximo bono ꝛ in ipſis morienteꝫ eternis faciunt mancipari cruciatibus. Pro cuius vlteriori declaratione eſt notandum ꝙ vnuꝫ peccatuꝫ dicitur maius alio pluribus modis. Vno modo cauſalitate ſicut peccatuꝫ luciferi. Alio modo generaliter ſicut peccatum ade deformitate ſicut peccatum iude difficultate remittendi ſicut peccatum in ſpiritumſanctum. periculo ſicut peccatum ignorãtie. Inſeparabilitate ſicut peccatum cupiditatis. pronitate vt peccatum carnis offenſione ſicut peccatum ydolatrie. difficultate ſicut ſuperbia. mentis cecitate ſicut ira. ſm Alber. in libro. iij. ſui cõpen. ¶ Queritur vtrum peccatum ade fuerit maximũ. Pro quo eſt notãdũ ꝙ vnũ pctm̃ dicit maius alio extenſione: qꝛ pluribꝰ nocuit ſic pctm̃ ade fuit maximum. Si

UVA. BHSC. IyR_242

militer dr fuiſſe maximum ꝓpter ingrati tudinē: ſecūdo modo dr peccatū maximū; libidine. ſic peccatū dyaboli fuit maximū: quia appetijt aſſimilari creatori: ſm Bon. ſupra ſecundi ſen. Queritur quid appe tijt lucifer. Sol. ſm Greg. eſſe ſui iuris ap petijt. Bernar. dicit ꝙ appetijt equalitatē potentie. Et Augu. idem ⁊ ad illud yſa. xv. Aſcendā ad celum ⁊ ero ſimilis altiſſimo. Rńdetur cum diſt. tali. Quedam eſt ſimili tudo equiparantie: alia equalitatis: alia imitationis. Similitudo equiparātie nul lo modo poteſt ordinate appetiqꝫ nō pōt cadere in cognitionē ⁊ hanc dyabolus nō appetijt: quia ꝙ hanc appetit nō equalita tem ſed ſuam fictionem appetit. vñ Aug. Cum deus nō poſſit cogitari niſi ita ꝙ vel ei ſimile poſſit cogitari quomodo dyabo lus potuit velle quod non potuit cogitari ſimilitudo eq̄litatis eſt preſidentia in ali qua conditione ⁊ hāc appetijt dyabolus: quia appetijt preeſſe ⁊ nulli ſubeſſe quod eſt ſolius dei. Alia dicitur ſimilitudo imi tationis: ⁊ hec poteſt appeti aliquādo or dinate ⁊ aliquando inordinate. Ordinate quādo appetitur illud quod eſt noſtre ap petitionis: ⁊ diuine acceptationis: vt per fectiones ⁊ decores virtutum. Inordinate quando appetitur vindicta in iniurijs et preeſſe alijs ſine ſuis meritis ⁊ diuine ma ieſtatis acceptione ⁊ hanc appetijt dyabo lus. Et noteris ꝙ quando dicit aſcendam in celū ⁊c. non loquitur de celo empireo: qiua in ipo iam erat ſed de celo trinitatis ſm Bona. ¶ Queritur quis plus pecca uit vel adam vel eua. Solu. Dicendum eſt ꝙ in ingratitudine plus peccauit adaꝫ: qꝛ abundantiora bona ſuſceperat a deo. etiā plus peccauit occaſionaliter quia ſuū pec catum fuit cauſa tranſfuſiōis in poſteris Eua autem plus peccauit libidine volun tatis quia appetijt aſſimilari deo. Etiam quia ſuggeſſit viro ſuo: vt ederet de ligno vetito. qui nolens cōtriſtare delitias ſuas pomū momordit: ſed non comedit ſm Bo na. Sequitur in textu. Cūctis mortale ⁊c. vbi auctor noſter ponit effectus peccati mortalis di. ꝙ ml'ta mala facit homini ań mortē: in morte: ⁊ poſt mortē. Ań mortē na turalia vulnera vt ſignificat in illo ꝙ inci dit in latrones qui ſpoliauerunt eū ⁊ pla gis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto. Luc. x. Et magi. in princi. quarti. ſenten. ſ. in pꝛhemio. intellectum obſcurat in cogni tione veri per ipm. affectus in operatione boni tepeſcit. gratuita ſpoliat. Thre. ij. oc cidit omne quod pulchrum erat viſu in ta bernaculo filie ſyon: ⁊ alibi. Threñ. iiij. Diſ perſi ſunt lapides ſanctuarij ⁊ dirruptum eſt edificium. Super quo puncto dicit Al ber. in. iij. ſui compen. ꝙ ne bonum pereat illa bona opera que quis peccando morti ficat alijs ſaluādis dabuntur ſicut quādo corporali morte quis moritur fratres ⁊ ꝓ pinqui in bonis eius ſuccedunt. Animam maculat. Threñ. iiij. denigrata eſt ſup car bones facies eorum ⁊ non ſunt cogniti in plateis. Ad penā eternam obligat. Geñ. ij. ex omni ligno paradiſi comede. de ligno autē ſcientie boni ⁊ mali ne comedas: in quacūq; hora comederis ex eo morte mo rieris: ita ꝙ ſoli ade iſta fuerunt dicta. et ad Ro. vi. Stipēdia peccati mors: gr̄a aūt dei vita eterna in xpo ieſu dño nr̄o. Pecca tum cū cōſummatū fuerit generat mortē. Jaco. i. cōſcientiā amaram facit. Hiere. ij. Scito ⁊ vide ꝙ amarū eſt valde te reliq̄ſſe dñm deū tuū ⁊ nō eſſe timorē ei' apō te di cit dñs de' exercituū. Corp' ⁊ aīam occidit Eccl'. xxi. Dētes leonis dētes illi' interficiē tes aīas hoīm quaſi rūphea bis acuta ho minis iniq̄tas bis acuta ſm glo. qꝛ interfe cit corp' ⁊ aīam plage illi' nō eſt ſanitas. ¶ Ad alia peccata trahit. vñ Grego. pctm̄ qđ per penitentiā nō diluiť mox ſuo pon dere ad aliud trahit. Exempla habemus in Geñ. de cayn qui egreſſus in agrum oc cidit fratrem ſuum. Similiter de coruo ꝙ egreſſus archam interceptus eſt aq̄s ⁊ bi na egreſſa vt videt ⁊c. amiſit virginitatē. ⁊ Judas egreſſus cenaculum tradidit xpm ⁊ dauid poſt adulterium commiſit homi cidium. Et ſic patet ꝙ peccatum eſt pena peccati. Peccatū enim qđ in ſe eſt culpa dr ꝓceptis peccati pena. Et ita aliđ dr ſimul pena ⁊ culpa. Sed culpa dr rōne actiōis: pena ꝟo rōne paſſiōis: qꝛ culpa eſt id qđ facimus: pena ꝟo qđ patimur. Nā lꝫ oīs culpa ſit a nobis: non tñ oīs pena eſt a no bis: imo quedā eſt a nobis acta: quedaꝫ a deo inflicta: quedam a primis parētib' cōtracta. ⁊ quia cum q̄s facit qđ nō dꝫ iu ſtum eſt ꝙ patiatur quod debet. ideo om nis pena talis iuſta eſt ⁊ a diuina proui dentia. ꝙ autem vnum peccatum ex alio naſcatur apparet nā ſupbus qꝛ vult oēs ꝓ cedere dolet ſi aliq̄s eq̄tur ei. Et ſic ex ea naſcitur inuidia. Inuidus vero quia de ſa

UVA. BHSC. IyR_242

cili iraſcitur ei cui inuidet: ⁊ ex ea naſcitur
ira. Sed iracundus cum nonꝰ poteſt ſe vin
dicare triſtatur ideo ex ea naſcit̃ accidia.
Accidia vero cõſolationem querens facit
auariciam. Auaricia que in temporalibus
abũdat poteſt magis exercere gulam. Gu
la vero ꝓpter ventris repletionem de fa⸗
cili ſpumat in libidinez: ⁊ ita generat luxu
riam. Peccatum bona que fiunt infructuo
ſa reddit ⁊ q̃tum ad meritum ⁊ q̃tum ad
premium: ſicut ramus ab arbore preciſus
non profert fructum: ſed areſcit ⁊ habilita
tur ad incẽdium. de talibus dicitur Deut.
xxviij. Maledictus eris ingrediens ⁊ ma⸗
ledictus egrediẽs ⁊c̃. ſcꝫ eccl̃iam materia⸗
lem ad orandum: quia talium oratio non
eſt fructuoſa nec meritoria: imo dicit Au⸗
guſt. ꝙ ſi tales ſignent ſe cruce includunt
in ſe potuit dyabolũ q̃ excludũt q: iã ĩ eis
per effectũ habitat. Pctm̃ in hoĩem infer⸗
nũ facit: q: in pctõre ẽ ignis auaritie: fetor
luxurie: tenebre ignorãtie: vermis ꝯſcie: ſi
tis concupiſcentie: demones per effectum
⁊ hmõi vacuum tandem hominem relin⸗
quunt. Geñ. i. Terra autem erat inanis et
vacua ⁊ tenebre erant ſuper faciem abyſſi
⁊ merito: quia mundo adherentes ſuggũt
vbera arentia: eo ꝙ relinquunt fontẽ vite
⁊ venam aquarum viuentium dñam ⁊ tur
bidis paludibꝰ ſe ſatiant. Fallendo decipit
ſicut lignum putridũ de nocte lucens: ⁊ ſi⸗
cut eſca in hamo piſcem decipit. Stultum
hoĩem demonſtrat quia peccando q̇s onꝰ
ſibi comprimendo imponit ⁊ ligna ſupra
dorſum ſuum cremenda colligat ⁊ illi fuit
qui eum ꝓ ſeruitio torquebit. vnde Aug.
Stultum eſt in tali ſtatu viuere in quo q̇s

nõ audet mori: pctm̃ ſumme diſplicet deo
Sap̃. xi. Diligis dñe oĩa que ſunt ⁊ nihil
odiſti horum que feciſti: ⁊ cum ipſe non fe
cerit peccatum ſequitur ꝙ ipſum oderit.
Sententia poteſt haberi ex cap̃. ſequenti.
in lib. Sapi. dyabolo ſumme placet. Unde
Greg. aſſidua tentatione dyabolus tentat
vt ſaltim tedio vincat. Nihil enim poteſt
homini nocere niſi per peccatũ. Unde Gre
go. nulla nocebit aduerſitas ſi nulla domi
netur iniquitas. Amplius enim nõ poteſt
dyabolus nocere iuſto niſi ꝙ fabricabit ei
coronam eternam. Unde Bernar. Jocũdũ
dei iudiciũ quia ille ſuperbus malleator
neſciẽs nocere iuſtis coronas fabricat eter
nas omnes impugnando ⁊ omnibus ſuc⸗
cumbendo ſacro flamine priuat. Hieremi.
vltimo. Ue nobis quia peccauimus ꝓpter
ea meſtũ factum eſt cor noſtrum: ideo ob
tenebrati ſunt oculi noſtri propter mon⸗
tem ſyon quia diſperijt: et vulpes ambu⸗
lauerunt in eo aufert ſplendorem. Unde
Tho. primo ſtercora yrundinum excecaue
runt oculos eius. Et Auguſtinus oculis
egris odioſa eſt lux: mentem debilitat. Ju
dicum decimoſexto de ſanſone dicit. Si ra
ſum fuerit caput meum: recedet a me for
titudo mea: ⁊ deficiam: eroq; vt ceteri ho⸗
mines. Jn morte peccatum grauat homi⸗
nem quia priuatur ſolario viſibilium que
dilexit proprio corpore. Turbabitur pecca
tor quando in morte videbit concurſuz de
monum ad animam parentes vel alienos
ad res ſuas quibus vtebatur ad libitum
accurrere. Threno. primo. Omnes perſe⸗
cutores eius apprehenderunt eam inter
anguſtias: aperuerunt ſuper te os ſuum
inimici tui: ſibilauerunt ⁊ fremuerunt den
tibus ⁊ dixerunt deuorabimus: et iſta eſt
dies quam expectabamus. Threnorum ſe
cundo. Qui veſcebant̃ voluptuoſe interie⸗
runt in vijs et qui nutriebantur in croceis
amplexati ſunt ſtercora. Threnoruz tertio
Luctauerunt veſtigia noſtra in itinere pla
tearum noſtrarum. appropinquauit finis
noſter. completi ſunt dies noſtri: quia ve⸗
nit finis noſter velociores fuerunt perſe⸗
cutores noſtri aliquis celi ſuper montes
perſecuti ſunt nos in deſerto ĩſidiati ſunt
nobis. Threnoruz quarto. Jn morte enim
anima traditur punitioni. corpus vermiũ
corroſioni. diuitie vulpibus fore: vel qui⸗
bus homo non ſperat. Unde Eccleſia. deci
mo. Dum morietur homo hereditabit ſer
pentes beſtias ⁊ vermes. Unde Eccleſia.
ſecũdo. Deteſtatus ſuz oẽm induſtriã meã
qua ſub ſole ſtudioſe laboraui habiturus
poſt me heredẽ quẽ ignoro vtrũ ſapiẽs an
ſtultꝰ futurꝰ ſit. ⁊ dñabit̃ in laboribꝰ meis
q̇bꝰ deſudaui ⁊ ſollicitꝰ fui. ¶ Poſt mortez
pctm̃ p̄mit multipliciter. Naz peccator ex
opeꝝ denudatiõe magnã habebit ꝯfuſiõez
vñ Naũ. iij. Reuelabo pudẽda tua in facie
tua: ⁊ oſtẽdam gentibus nuditatẽ tuã ⁊ re
gnis ignominiã tuã ⁊c. Exprobrationẽ xp̃i
audiet in iudicio. d. Eſuriui ⁊ non dediſtis
mihi manducare. ſitiui et non dediſtis
mihi potum. Hoſpes eram et non colle⸗
giſtis me. nudus et non cooperuiſtis me
Diſcedite a me maledicti ⁊c. Math. xxv.
Requie et luce priuabitur. Mathei. xxij.

UVA. BHSC. IyR_242

Ligatis pedibus ⁊ manibus mittite eum
in tenebras exteriores: ibi erit fletus et
ſtridor dentium. Suffragijs eccleſie non
gaudebit. Iſaye vltimo. Uermis eorũ nõ
morietur: ⁊ ignis non extinguetur. ⁊ erunt
vſq; ad ſatietatem viſionis omnis carnis.
A deo et electis omnibus ſeparabuntur.
Math. xxv. Diſcedite a me ⁊c. Ire maledi-
cti in ignem eternum qui paratus eſt dya-
bolo ⁊ angelis eius. A ſtatu penitendi ceci-
dit. Unde Hiere. viij. Tranſijt eſtas: finita
eſt meſſis ⁊ nos ſaluati nõ ſumus. Et Eſa.
xxxij. Conſummata eſt enim vindemia. col-
lectio vltra non veniet. obſtupeſcite ⁊ con-
turbamini confitentes opulentijs: accingi-
te lumbos veſtros plangite ſuper regiõe
deſiderabili. Omnis ſpes miſericordie pre-
ſcinditur. Eſa. xxx. Non inuenietur in fra-
gmentis eius teſta in qua portetur igni-
culus. charitatis ſupple de incendio au-
tem hauriatur parum aque de fouea ſcili-
cet diuine miſericordie ſupple. Peccatum
penitenti nocet. primo quia gloriam pri-
me innocentie nunq̃ recuperabit ſicut cor-
rupta nunq̃ virginitatem poteſt recupe-
rare. patet multis exemplis. nam poſt ſa-
nationem vulneris ſemper remanet cica-
trix. Item ſymon quem dominus a lepra
mundauit poſt emũdationẽ tamen ſemp
vocabatur ſymon leproſus. Item pecca-
tũ dimiſſum in confeſſione etiam obligat
ad penam temporalem. Unde Mathei.
xviij. Iratus dominus eius tradidit eum
tortoribus quoaduſq; redderet vniuer-
ſum debitum: aliter enim regnum celorũ
non intrabit donec lignum fenum ⁊ ſtipu-
lam id eſt penam peccatorum que in pre-
ſenti ſoluta non eſt adimpleuerit. Ex quo
patet ꝙ a gloria retardat: quod figuratũ
eſt in abſalon qui poſtq̃ recõciliatus fuit
patri ſuo dauid: tamen manſit duobus an-
nis ꝙ faciem eius nõ vidit. ij. Regum. xiiij.
Tandiu enim retardatur a gloria ſeu a vi-
ſione beatifica q̃diu aliqua extat macula
purgãda. Sequitur in textu. Sunt tumor
accidia ⁊c. Que eſt finalis pars premiſſe
diuiſionis. In qua auctor enumerat ſpe-
cies peccati dicens ꝙ ſunt iſte que ſequun-
tur. tumor id eſt ſuperbia: accidia: gula: lu-
xuria: ira: liuor. i. inuidia: ⁊ auaricia. Que
quidem ſpecies poſſunt comprehendi per
litteras iſtius dictionis. Saligia ⁊c. ¶ Pro
quo eſt notandum ꝙ peccatorum actuali-
um ſm Albertum in tertio libro ſui com-
pendij vnum eſt initium ſcilicet ſuperbia
vñ Eccl. x. Initium omnis peccati ſuper-
bia. Duplex radix ſcilicet tumor male hu-
milians ⁊ amor male attendans. Triplex
fomentum ſcilicet tria que ſunt in mundo
concupiſcentia carnis: concupiſcentia ocu-
lorum ⁊ ſuperbia vite. Septiforme caput
ſcilicet ſuperbia: auaricia: ⁊ alie ſpecies:
de quibus ſupra dictum eſt. ¶ Peccatum
enim initiatur in cognitiõe: creſcit in dele-
ctatione: ⁊ perficitur in cõſenſu ſm Alber-
tum in ſuo compendio: ⁊ ſm gloſam beati
Auguſtini ſuper illud Mathei quarto.
Ductus eſt ieſus in deſertum. diuiſiones
peccatorum in deum in ſeipſum ⁊ ꝓximũ
dimitto cauſa breuitatis: de quib⁹ videat
qui voluerit in tertio libro compendiorũ
Alber. Sed quia auctor noſter dicit in lit-
tera: annihilatq; bona que ſunt in crimi-
ne nata. ¶ Queritur vtrũ opera in pec-
cato mortali facta ſint meritoria. Reſpon-
detur ꝙ non ſunt ſm Bonauenturã. Mor-
tua ſemper erũt que mortua nata fuerſit
id eſt facta in peccato mortali. ⁊ cauſa eſt
quia ſi opera extra charitatẽ facta eſſent
meritoria: tunc aliqui ſine charitate poſ-
ſent mereri vitam eternam quod eſt ab-
ſurdum ſm beatum Thomam. xiiij. diſtin-
ctio. quarti. ⁊ de peniten. diſtinctio. i. c. om-
nis. Prius enim reſpexit deus ad Abel q̃
ad munera eius. Gene. iiij. Et cauſa quare
talia opera que fiunt in peccato mortali
ſemper remanẽt mortua eſt: quia nõ ſunt
a charitate elicita: ⁊ ideo cauſa mortis ab
eis non tollitur per penitentiam ſm bea-
tum Thomam diſtinctione preallegata.
Ualent tamen talia opera extra charita-
tem facta ſi fiant bona intentione ad tem-
poralium multiplicationem. Iſaie primo.
Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre
comedetis ad diſpoſitionem: ad gratiam
ad bonorum aſſuetudinem de penitentia
diſtinctione. iij. capitulo cauendum.

¶ Queriter vtrũ penitẽtia reſtituat ho-
mini bona opera que mortificata ſunt per
culpam. Solutio. Dicendũ eſt opera prius
viua non moriuntur per ſe: ſ; moriũtur ꝑ
accidens. Et ideo remoto illo accidente vi-
uificari dicuntur ſm beatũ Tho. xiiij. diſt.
iiij. ſententiaꝝ. Pro cuius vlteriori decla-
ratione eſt notandum ꝙ opera hominis
triplici modo ſe habent. Nam quedam di-
cuntur viua: ⁊ ſunt illa que hominem ad
vitam eternam perducere poſſunt. illa

UVA. BHSC. IyR_242

autē opera dicunt̄ mortua que hoc faciēdi poteſtatem non habent. illa autem dicunt̄ mortificata que hāc poteſtatem amiſerūt cum prius eam habuerint. que licet tranſeant actu manēt tamen q̄tum ad meritū in dei acceptione ⁊ remoto ꝓhibente ſcꝫ peccato mortali reuiuiſcunt ꝛc. De iſta materia tractabo pleniꝰ in. c. de ſuffragijs ꝛc. Breuiter bona opa q̄diu ſunt cōiūcta radici merendi dicuntur viuere: quando ab illa ſeparantur dicūtur mortuaq̄ñ reuertuntur dicūtur viuificari: qꝛ redeunt ad statū ſue originis videlicet charitatis.

¶ Sequitur de peccato ſuperbie.

Tu nō ſis tumidꝰ verbis nec corde ſupbus
Nec ſis elatꝰ factis ſi vis fore gratus.
Cū bona quis credit ex ſe vel meritis habere.
Uel falſe tribuit ſibi quo ſe credit egere.
Aut alios ſpernit plus credens ſeq̄ȝ valere.
Quattuor his rebus quis dicit̄ eſſe ſuperbus.
Spernit obedire tumidus vult obuius ire.
Uult apparere melior male cepta tenere. Cūctis preferre ſe vult ſua magna referre.
Nunq̄ rācores dimittit ⁊ ambit honores.
Nulla moleſta pati ſcit geſtus eſt variari.
Quātūcunq̄ȝ bonus fueris eſſendo ſuperbus.
Totum deprauat te ſola ſuperbia damnat.
Sis ſimplex humilis ne damneris quaſi vilis.
Nam deus exaltat humiles: tumidos pede calcat.

In iſto capitło auctor noſter determinat de peccato ſuperbie diuidens iſtam litteram in tres partes. In p̄ma ꝑponit intentuȝ. In ſecunda ꝓſequitur de ſpeciebus ſuperbie. In tertia docet remediū cōtra ſuperbiam. Prima in principio. ſecūda ibi. Cum bona ꝛc. tertia ibi. Sis ſimplex humilis. Alie particule patebunt legendo litteram. ¶ Quantum ad primum eſt notandum q̄ ſuperbia eſt ꝓprie ſiue peruerſe celſitudinis appetitus ſ̄m beatum Auguſti. in lib. de vicijs ⁊ v̄tutibus. ⁊ ſ̄m Alb. in ſuo compendio. ⁊ cōmittitur verbo corde ⁊ opere. iuxta eundem. ⁊ ac. in littera in duobꝰ primis metris. Tu nō ſis tumidus ꝛc. Superbus enim ſuperioribus inuidet quia illis non equatur. Inferioribus inuidet ne ei adequētur. paribus inuidet: qꝛ ei equantur ſ̄m Augu. loco preallegato ⁊ ſ̄m Alber. Supbia enim initiū eſt oīs pcti Eccl. x. ⁊ h̄ triplici de cā. p̄ma qꝛ in oī pctō inuenit̄ contēptus dei qui eſt quedā cauſa peccati. ⁊ talis contemptus eſt auerſio a creatore que in om̄i peccato eſt vbi preponitur donum commutabile dono incōmutabili. talis enim contemptus procedit ex ſuperbia. ſecunda cauſa quare dicitur initium omnis peccati eſt quia fuit principiū peccatorum hoc em̄ peccato peccauit dyabolus in locū ⁊ primus homo in paradiſo terreſtri. tertia cauſa quare dicitur initiū omnis peccati eſt: quia ex eo naſcuntur omnia vicia ſ̄m prius ⁊ poſterius id eſt mediate vel immediate. Sequitur cū bona quis credit: vbi auctor noſter enumerat quattuor ſpecies ſuperbie cui concordant Magi. ſententiarum diſtinctio. xlij. ⁊ Grego. xxxiiij. moralium. Quarum p̄ma eſt quando aliquis creedit bona que habet a ſeipſo habere. de qua Johan. xi. vir vanus erigitur in ſuperbiam. ⁊ quaſi pullum onagri liberum ſe natum putat. Et prime ad Corinth. iiij. Quid habes quod non accepiſti. Secūda ſpecies eſt quando credit a deo collata ſed ſuis meritis. de q̄ Luc. xvij. Cum feceritis oīa que p̄cepta ſūt vobis dicite ſui inutiles ſumꝰ qꝛ ꝓpriā vtilitatē ſimiliter in hoc fecimꝰ ⁊ nō vtilitateȝ dei qm̄ bonoꝝ noſtroꝝ nō eget. Dauid in p̄s. xv. ⁊ Job. xxij. Quid prodeſt deo ſi iu-

UVA. BHSC. IyR_242

ſtus fueris aut quid confers ei ſi immacu
lata fuerit vita tua. Tertia ſpecies eſt qñ
quis iactat ſe habere quod non habet. de
qua Iſa.v. Ue qui ſapiētes eſtis in oculis
veſtris: ⁊ coram vobiſmetipſis prudentes
Quarta ſpēs eſt qñ quis ceteris ſpretis
ſingulariter vult videri. de qua habetur.i.
Reg.xv. de ſaule ꝙ cū eſſet humilis in ocu
lis dñi fuit conſtitutus caput in iſrael: ⁊ ꝑ
ſuperbiā poſtea deiectus eſt a regno. Iſte
quattuor ſpecies patēt in iſto verſu. Ex ſe
ꝑ meritis falſe plus oībus inſtat. Super
bia eñ aliquando oritur ex bonis nature
que ſunt duplicia. nam quedam ſunt aīe
vt rectitudo ingenij ⁊ velocitas. bonitas
memorie. poteſtas tolerandi exercitium
ſpūale. naturalis diſpoſitio ad virtutes ⁊
ad alios habitus ⁊c. Quedam ſunt corpis
vt ſanitas: pulchritudo: fortitudo: agilitas
nobilitas: libertas: formoſitas: ⁊c. Aliquā
do oritur ſuperbia ex bonis gratie q̄ ſunt
ſcientie virtutes ⁊ ſimilia. aliquādo oritur
ex bonis fortune: que ſunt bona exteriora
vt diuitie: delitie: dignitates: amicorum co
pia ⁊ ſimilia. Superbie enim reperiuntur
duodecim gradus ſm Bern. ⁊ Alb. in ſuo
compen. Primus poteſt dici incurioſitas
correctionis. Secundus mentis lenitas.
Tertius inepta leticia. Quartus iactantia
Quintus ſingularitas. Sextus arrogātia
Septimus preſumptio. Octauus peccato
rum defenſio. Nonus ſimulata confeſſio.
Decimus rebellio. Undecimꝰ libertas pec
candi vt ſi q̄s perficiat illicita ſine aliqua
dubitatiōe. Duodecimus conſuetudo pec-
candi: vt qui carnalium deſideriorum vo-
ragine circūuolutus rationis limites trā-
ſcendens diuini timoris oblitus dicat in
corde ſuo ſeu operetur quicquid ſenſuali-
tas ſuadet ſine rōnis freno. Sub alijs noī
bus poſſunt addi alie ſpecies ſcꝫ honoris
ambitio. Alioꝝ crudelis dñatio. Alioꝝ de-
riſio. falſi cōfirmatio. irarū cōmotio. alio
rum ſuppeditatio. Rigida deambulatio.
hereſis inobedientia. vana gloria. irreue-
reutia ⁊ hipocriſis. Superbia eñ facit he
reticum: non ignorantia ſm Hier. dyabo-
lus eñ eſt quaſi coruus qui primo currit
ad oculum cadaueris: id eſt ad fidem ho-
minis. Fides eñ eſt dexter oculus anime
quem ſi dyabolus eruerit homini: ipſum
inutilem reddit ad pugnā. Nam fides eſt
fundamentum totius edificij ſpiritualis
quo deſtructo ſcit dyabolus ꝙ non eſt loc-
ꝓpiciatiōis. Quiſq̄s eñ extra fidē eſt gla
diū ire dei hꝫ ſupra ſe euaginatū.i.Joh.v.
⁊ alibi. Qui incredulꝰ eſt filio non videbit
vitā: ſed ira dei manebit ſup eūꝫ Johā.iij.
Pro quo eſt notādū ꝙ hereſis eſt falſa opi
nio in fide catholica ⁊ hereticꝰ eſt ille q̄ fal
ſā opinionē gignit in fide. in glo. ſup illō.
i.ad Thimo.vi. Si q̄s aliť docet ⁊ nō acq̄e-
ſcit ſanis ſermonibus dñi ieſu xp̄i vel q̄ ſa
crā ſcripturā aliter interp̄tať ꝙ ſpūſſanctꝰ
ſlagitet. in.c. hereſis. ⁊.c. hereticꝰ.xxiiij.q.
iij. In hac eñ heretica prauitate plures re
periunť errores: puta diuinatiōes qñ q̄s
ſibi vel diabolo attribuit illa q̄ debēt deo
attribui vt faciūt illi q̄ preſumūt p̄dicere
futura. reuelare occulta q̄ deo debēt attri
bui. Quaꝝ diuinationū ſunt p̄les ſpēs: py
romātia: acrimātia: ydromātia: geomātia
ornimātia: pedomātia: nigromātia: phito
nitia vbi ſpūs malignꝰ loquiť: auguriū: ſor
tilegiū: oriſpiciū: auriſpiciū: ſeu ariolū cy-
nomātia: vaticiniū apparitorū: vbi demo
nes apparent: incantatio. alia ſunt ſortile
gia q̄ fiūt circa ſternutatiōes: ſomnia: ⁊ in
debitā applicationē ſacre ſcripture. q̄ oīa
ſunt ꝓhibita ſm Ra. in ſua ſum. ⁊ Leuiť.
xix. ⁊.xx. ⁊ Deuť.xviij. vbi dr. Ne declinaue
ris ad magos nec ab ariolis aliquid ſciſci
tare ⁊c. Et.xxij.q.vij. quid in oībꝰ. ⁊ Deuť.
xiij. vbi diciť ſi ſurrexit in medio tui ꝓphe
ta aut qui ſomniū vidiſſe ſe dicat ⁊ p̄dixe-
rit ſignū atq̄ portentū: ⁊ euenerit qđ locu
tus ē ⁊ dixerit tibi eamꝰ ⁊ ſequamur deos
alienos quos ignoras ⁊ ſeruiamꝰ eis: non
audias v̄ba ꝓphete illiꝰ aut ſomniatoris:
qꝛ tentat vos dñs deꝰ veſter: vt palā ſciat
vtrū diligatis eū an nō. in toto corde ⁊ in
tota aīa veſtra dñm deū veſtrū ſequimini
⁊ ipm̄ timete. mādata illius cuſtodite ⁊ au
dite voce eius: ipſi ſeruietis ⁊ ipſi adhere
bitis: ꝓpheta aūt ille aut fictor ſomniorū
interficietť: qꝛ locutꝰ eſt vt vos auerteret a
dño deo veſtro. Et ſequiť in eodē capitulo
Lapidibus obrutus necabitur. Tamē hic
eſt notandū ꝙ ſm btm̄ Aug. ſors in ſui na
tura nō eſt aliquid malitꝰ ꝓhibetť: qꝛ pro
pter aſſiduitatem poſſet quis labi in ido-
latriam. tamen ſi eſſet controuerſia ſuper
electiōe poſſet licite ſorte dirimi. vt i Ma
thia. in.c. quia propter. de elec. De ſomnis de ſōnis
enim eſt notandū ꝙ in veritate obſeruan
da non ſunt. Eccľ.xxxiiij. Somnia extollūt
imprudentem. Et in eodem. multos enim
errare fecerunt ſomnia ⁊ exciderunt ſpe-

UVA. BHSC. IyR_242

rantes in illis. Eccl. v. vbi multa ſunt ſomnia multe ſunt vanitates. Pro iſtorum vlteriori declaratione eſt ſubdēdum ꝙ imaginationes ſomniorum ſm Gregorium in ſuo dyalogo fiunt ſex modis. Uno modo plenitudine ventris. Secūdo modo vētris ⁊ capitis exinanitione. Iſta patent ꝑ experientiam. Tertio modo demonis illuſiōe: vt p̄miſſum eſt in eccleſiaſtico. Quarto mō dei reuelatione ſeu ſupernorum. iuxta illud Mathei ſecundo Apparuit angelus in ſomnis Joſeph ⁊c. Johannis triceſimotertio Per ſomnium in viſione nocturna quando irruit ſopor ſuper homines tunc aperit aures eorum erudiēs eos inſtruit diſciplina vt auertat hominē ab his que fecit. Et Geñ. viceſimo De ſomnio Joſeph ⁊c. Quinto modo cogitatione ⁊ illuſione. Sexto modo cogitatione ⁊ reuelatione inſimul vt habetur Dañ. vij. De ſtatua quam vidit in cubili ſuo Nabuchodonoſor rex babylonie per ſomnium ⁊c.

¶ Sed queritur quomodo eueniūt frequenter que diuinatores predicūt ex quo fides eis adhibenda non eſt. Auguſtinus reſpondet ꝙ hoc fit dei permiſſione vt ꝓbetur qualem fidem homines habeāt ad deum. Ad hoc concordat illud quod dictū eſt ſupra. Deut. xiij. De obſeruatione autē temporis dūmodo fiat naturaliter nō eſt diuinatio: vt agricole obſeruant tempus ſeminandi vindemiandi ⁊c. ſm Augu. Alia ſpecies ſuperbie eſt irreuerentia. ſ. quādo quis non exhibet reuerentiā deo. Unde Eccl. xxxv. Bono corde gloriam redde deo: ⁊ parentibus carnalibus. Exo. viceſimo ⁊ viceſimoprimo capitulo Deutero. quinto capitulo. Honora patrem tuū ⁊ matrē tuam ſicut precepit dñs deus tuus. Nam quicūꝙ maledixerit patri ſuo ⁊ matri moriatur morte. Leuit. xx. Honora patrē tuū vt ſuperueniat tibi benedictio a deo ⁊ bñdictio eius in nouiſſimo manet. Nam qui timet dñm honorat parentes: ⁊ quaſi dñis ſeruiet his qui ſe generauerunt in omni opere ⁊ ſmone ⁊ in oīm patientia. Eccl. iij. ca. ⁊ eodē. c. vij. Similiter irreuerentia notatur erga patres ſpūales. ad Heb. vlti. Obedite prepoſitis veſtris ipſi eñ peruigilant quaſi rōnem ꝓ animabus veſtris reddituri. ⁊ Eccl. vij. In tota aīa tua time dñm ⁊ ſacerdotes ei⁹ honorifica. Etiā reuerētia eſt exhibēda hoibus alijs puta dñis tēporalibus ⁊c. Unde. i. Pet. ij. Obediētes eſtote dñis veſtris: non ſolum diſcretis: ſꝫ etiam diſcholis: omnes honorate ⁊ omni creature ſubiecti eſtote ꝓpter deum. Alia ſpecies ſuperbie eſt inobedientia. vnde in Eccl. Uincula obediētie alligature ſalutares: tranſgreſſio vero precepti ſiue inobedientia ſtrāgulatio eſt. vnde Aug. in gene. ſuper tertium capitulum. ſi illi qui iam in paradiſo erant ꝓpter inobedientiā inde eiecti ſunt quō credūt ſe eſſe ingreſſuros paradiſum qui inobedientes ſunt mandatis altiſſimi. Qui eñ cuſtodit mandatū cuſtodit aīaꝫ ſuā. qui aūt negligit vias ſuas mortificabit. Prouerb. xx. Qui eñ timent deum cuſtodiunt mandata eius. ⁊ patientiam habebunt vſꝙ ad inſpectionem illi⁹: dicentes. ſi penitentiā non egerim⁹ incidemus in manus dei⁹ ⁊ non in manus hoīm Eccl. ij. Per inobediētiam eñ primoꝝ parentum oēs mortui adiudicati ſumus. Potius eñ deberemus timere inobediētiam ꝙ mortē. exēplo filij dei. de quo Bern. Mementote fratres: xp̄s ne perderet obediētiam ꝑdidit vitā. Ideo nō dabit inobediēti copiam ſui tātus obediētie amator qui maluit mori ꝙ non obedire. his eñ inobediētibus infert dñs multas maledictiōes Deut. xxviij. Inſuper: contēptus ſententie paſtoris eſt magna inobedientia: de qua habetur. xi. q. iij. c. Nemo contēnat vincula eccleſiaſtica. nā nō hō. eſt qui ligat: ſꝫ xp̄s. Sed qꝛ de illa materia eſt textus inferius ideo hic ſuperſedeo ⁊c. Alia ſpecies ſuperbie eſt inanis gloria que duplex eſt: quando aliquis gloriatur in malicia. Unde ps. Quid gloriaris in malicia qui potens es in iniquitate. Alia eſt humana que eſt duplex. carnalis que eſt mūdanoꝝ puta diuitiarum ⁊c. Alia ſpiritualis que eſt gloria hypocritarum ſm Augu. in lib. de vicijs ⁊ v̄tutib⁹. ſm enim Alber. in ſuo cōpendio. Inanis glorie ſeptem ſunt ſpecies. ⁊ ſimiliter. ſm Greg. Prima eſt inobedientia. naꝫ vaniglorioſus in nullo vult videri inferior quod fieret ſi faceret mādatum. Secūda eſt contemptio: quia vult vincere cum clamore ⁊ ꝓpter hoc apparere. Tertia eſt iactantia: quia quis enumerat bona ſua vt laudabilis appareat. Quarta eſt hypocriſis. cuius ſm Augu. ſunt tres filie. Prima quādo aliquis coram hominibus ſimulat ſe obedire deo: ⁊ in occulto non timet deū offendere. Secunda eſt quādo in occulto ⁊ in aperto opera bona facit ſed nō bene:

UVA. BHSC. IyR_242

quia finis eſt:vt ſanctus ab hominibus vi
deatur. Tertia eſt quando aliquis minorē
hypocriſim relinquit vt in maiori ꝑmane/
at hypocriſi:vt ſi quis interrogatus an ie/
iunet:reſpondeat deus ſcit:vt dicatur nō
eſſe hypocrita. Hypocrita enim ſymia eſt
dyaboli fingens imitari filios dei faciens
ab eius iugulationem ſicut ſymia que vi/
dit barbitonſorem radentem ⁊ cepit raſo/
rem ⁊ fingens facere ſicut barbitonſor iu/
gulauit ſeipſam. Eccl'.i. Ne fueris hypocri
ta in conſpectu hominum ⁊ nō ſcandaliza/
ueris labijs tuis. opera enim hypocritarū
alijs per bonum exemplum ꝓficiunt ſibi
vero nocent. ¶ Similes enim candelis q̄
prebent lumen alijs ⁊ ſeipſas conſumunt.
Math.vi. Ipſi enim quotidianis cruciati
bus cruciatum merentur eternum. Hypo
crita enim eſt lupus pelle ouina indutus.
Math.vij. Attendite a falſis ꝓphetis qui
veniunt ad vos in veſtimentis ouium: in/
trinſecus autem ſunt lupi rapaces a fru/
ctibꝰ eorū cognoſcetis eos. Tales enī hypo
crite niſi eos penituerit eterne dānationi
deputati ſunt. Job.xiij. Non veniet in con/
ſpectu eius hypocrita. ¶ Quinta ſpecies
inanis glorie eſt pertinacitas qua quis fa
ctum ſuum malum vel dictum defendit ne
erraſſe videat̃. ¶ Sexta ſpecies eſt diſcor/
dia qua quis contra omne dictum ſumit
ſeu aſſumit contrarium ꝓpter vanam glo
riam. Alia eſt nouitatum preſumptio qua
quis noua vl' dicit vel inuenit vt laudetur
ab hominibus. Unde licet tam in ſuperbia
ꝙ inani gloria ſit appetitus ꝓprie excellē/
tie immoderatus tamen differenti modo
quoniam ſupbus apparet ſibi magnus
intra. ⁊ vanigloriosus appetit in ore aliorū
apparere per laudem ad extra ſm Alber=
tum in ſuo compendio. Ex ſuperbia enim
procedit veſtimentorum exceſſus. de quo
Eccl'.xi. In veſtitu ne glorieris: nec in die
honoris tui extollaris: quoniā mirabilia
opera altiſſimi ſolius. ¶ Pro quo eſt notā
dum ꝙ ille qui gloriatur de veſte ſimilis
eſt furi glorianti de cauterio. patet: quia
ꝓpter trāſgreſſionē primorum parentum
introductus eſt veſtiū vſus. Gen.iij. Cūqꝫ
cognouiſſent ſe eſſe nudos conſuerunt fo/
lia ficus ⁊ fecerunt ſibi perizomata. ſuper
quo Auguſti. Quis enim latronem non ir/
rideret ſi videret eum gloriari de ſigno ſi
bi facto pro latrocinio ſuo quod in facie
ſua portat. Illud enī ſignū eſt nobis repre

ſentatiuum peccati primorum parentum
cuiꝰ infectiōe oēs inficimur: cuiꝰ cōſidera/
tione deberemus potius lugere ⁊ lachry/
mari ꝙ gloriari. Tales enim qui ſic ſe exte
rius ornant ſimiles ſunt ſepulchris deal/
batis que exterius apparent hominibus
precioſa: intus vero ſunt plena oſſibꝰ mor
tuorum. Corpus enim peccatoris anime
mortue ſepulchrū eſt ſm beatum Augu.
vnde Math.xxiij. Ue vobis ſcribe ⁊ pha/
riſei ⁊ hypocrite q̄ ſimilis eſtis ſepulchris
dealbatis que a foris apparent hominibꝰ
precioſa: intus vero ſunt plena oſſibꝰ mor
tuorum. i. operibus mortuis ⁊ omni ſpur/
cicia. De hoc habemus quoddā exemplū
de quodam rege nuncupato balaam qui
exiens a curia ſua obuiauit duobꝰ homi/
nibus habentibꝰ veſtes ſordidas. Iſti enī
homines facie pallidi ⁊ vltra modū macil
lenti erant quos cū vidiſſet rex ei obuiaſ/
ſe amplexatus eſt eos nimiū gauiſus eo
rum obuiamine: quod cum magnates ſui
vidiſſent ceperunt mirari ⁊ non audentes
eum increpare dixerunt fratri ſuo vt ſciſci
taret̃ ab eo cur hoc feciſſet quod factum
eſt. Cūqꝫ audiſſet rex verba fratris ſui et
magnatum ſuorum non reſpondit eis ver
bum: ſed fecit fieri quattuor archas qua/
rum duas fecit deauratas in quibus po/
ſuit cadauera ⁊ oſſa mortuorum. Alias du
as bitumine ⁊ pice liniuit ad extra ⁊ infra
poſuit aurum ⁊ argentum: margaritas et
gemmas precioſas infinitas. Illaſqꝫ firma
uit ſerris ⁊ clauibus aureis ſcilicet deau/
ratas bitumine ⁊ pice linitas firmauit ſer
ris ferreis ⁊ clauibus. Tunc cōuocauit ſu
os magnates: ⁊ oſtendit eis illas quattu/
or archas ſciſcitans ab eis quas tenerent
eſſe precioſiores: qui reſponderunt ꝙ de/
auratas quibus rex dixit erratis: ⁊ iuſſit
coram ipſis archas aperiri: ⁊ apertis exte
rius deauratis reperta fuerunt infra oſ/
ſa mortuorum fetentia. Tunc iuſſit rex ali
as duas archas aperiri et intus reperti
ſunt lapides precioſi innumerabiles: mar
garite: iaſpides carbunculi: iacincti: berilli
thopaſſion: aurum et argentum ſine nu/
mero cum alijs iocalibus precioſiſſimis.
Tunc rex ſuis magnatibus dicit de archis
deauratis: iſte eſt typus eorum qui exte/
rius ſunt glorioſi: ⁊ intus repleti mortuis
et fetentibus operibus. De alijs duabus
dixit iſte eſt typus eorum qui exterius
ſordidis veſtibus ſunt operti. Interius

.UVA. BHSC. IyR_242

autem ſunt precioſi bene redolentes deo
quales erant illi de quorum veneratione
me feciſtis reprehendi. Seruus eñi dei nõ
debet habere veſtimenta ad decorem vel
ad delectationem: ſʒ tantum ad tegẽdum
nuditatem. glo. ſuper illud Math. iij. Jo-
hannes habebat veſtimenta de pilis ca-
melorum. Habentes eñi alimenta ⁊ quibꝰ
tegamur his contenti debemus eſſe. ꝑme
ad Thimo. vi. Sũt eñi ⁊ alie veſtes ſangui-
nolẽte ſicut veſtes vſurariorũ: raptorꝝ ad
uocatarum. vt in pluribus ⁊ eorum vxorũ
filiarum ⁊c̃. De quibus Hiere. ij. In aliis
tuis inuentus eſt ſanguis animarum pau
perum ⁊ innocentium. In iſtis alis non vo
lant ad celos: ſed deſcendunt ad infernum
ꝓpter nimiam ponderoſitatem corporis
peccati. In alis eñi iſtis inuenitur duplex
ſanguis. ſ. ſpolia pauperum ex quibus il-
le veſtes componuntur. vnde Eccl'. xxxiiij.
panis egentium vita pauperis eſt. qui de
fraudat illum homo ſanguinis eſt. qui au
fert ſudore panem quaſi. qui odit proxi
mum. qui eñi effudit ſanguinem ⁊ q̃ frau-
dem facit mercẽnario fures ſunt. Eccl'. eo-
dem ca. Alius ſanguis eſt mors illius qui
pallium de re iniuſta ſiue iniuſte acquiſi-
ta defert cum ad dãnationem illud palliũ
deferat: pʒ quia ſine reſtitutione nõ põt
hri va cofeſſio: ⁊ ſine vera cõfeſſiõe nemo
poteſt ſaluari ⁊ ſi nõ ſaluari ergo dãnari.
Iſtud figuratum eſt clamide coccinea in
qua illuſus eſt ſaluator noſter. Unde. i. ad
Thimo. ij. volo viros orare in omni loco le
uãtes puras manus ſine ira ⁊ diſceptatio
ne ſimiliter ⁊ mulieres in habitu ornato
cum verecundia et ſobrietate ornatus ſe
nõ tortis crinibus aut margaritis: aut ve
ſte precioſa. ſed quod decet mulieres pro-
mittentes pietatem per opera bona Mu
lier inſilentio diſcat cum omni ſubiectione
docere aũtem mulieri non permitto neq̃
dñari in virum ſed in ſilentio. Iſtud enim
vicium ſuperbie rex eſt viciorũ. Admoduʒ
enim regis venit hoc vicium ad aliquem
⁊ adducit magnam ſocietatem viciorum.
Eccl'ia. x. Initium omnis peccati ſuperbia
⁊ qui tenuerit eã adimplebit maledictʒ. i.
viciis ⁊ ſequitur. ⁊ ſubuertet euʒ in finem
⁊ abhominabilis erit apud deuʒ. ꝓpterea
exhonorauit deus cõuentus malorum et
deſtruxit eos vſq̃ in finem. Ex ſuꝑbia eñi
naſcuntur hereſes: ſciſmata detractiones
inuidia. verboſitas: iactantia: contentio-
nes: ⁊ infinita alia vicia: ⁊ ideo vocat' maxi
mum peccatum. vñ ꝑs. Emundabor a deli
cto maximo. glo. i. ſuperbia: vnde metrifi-
cator loquens de ſuperbia. Inquinat egre
gios adiũcta ſuperbia mores. Si tibi gra
tia ſi ſapiẽtia formaq̃ decus. inquinat oĩa
ſola ſuperbia ſi cõmittetur. ad idem Aug.
in li. de viciis ⁊ virtutibus. ⁊ Alb. in ſuo cõ
pen. Qui enumerat plures diſſormitates
quas inducit ſuperbia. Suꝑbia eñi facit
hoĩem vſurpare illud qđ eſt dei ſꝫm gl'iam
Unde yſa. xlij. Gl'iam meam alteri non da
bo. in bonis eñi operibus que facimꝰ ſunt
duo ſcʒ honor ⁊ vtilitas. primuʒ ſibi deus
reſeruat: ⁊ aliud nobis tribuit. Unde debe-
mus deo ſuam parteʒ relinquere ſi noſtra
parte nolumus ſpoliari. Perfectos viros
impugnat. Unde Augu. Superbia bonis
moribus inſidiatur vt pereant. Superbia
enim eſt inexpugnabilis ſicut caſtrum in
alto monte ſitum. Suꝑbia gratia dei ho-
minem denudat. Unde. ij. regum. i. Mon-
tes gelboe nec ros nec pluuia deſcendat
ſuper vos: ros ſupple gratie ⁊ pluuia vere
⁊ interioris doctrine. hominem deo ꝑuat
Unde Hugo de ſancto victore. Superbia
aufert mihi deũ inuidia ꝓximum. ira me-
ipſum. Superbia deo eſt odibilis ⁊ per cõ
ſequens ſuperbum reddit odibilem. Eccl'.
x. Odibilis coram dño eſt hominibus ſuꝑ
bia. Superbia eñi deum impugnat: q2 ſu-
perbus vexillum inimici dei. ſ. dyaboli po
nit in caſtro ſuo ⁊ deponit vexillum xpi. ſ.
crucem quam ſemper homo debet porta-
re iuxta illud. Luc. ix. Qui vult venire poſt
me abneget ſemetipſum ⁊ tollat crucẽ ſuã
⁊ ſequatur me. Superbia homineʒ ſtultũ
demonſtrat: quia ancillam ornat ⁊ dñam
nudam relinquit. Superbia facit hoĩem
inſenſatum cum per ſuam ſuperbiam cre
dit attingere vbi dyabolus exiſtens cũ ea
non potuit ſtare. ſuperbia hominem dya-
bolo aſſimilat. Ipſe enim dyabolus ẽ rex
ſuper omnes filios ſuperbie. Job. xli. Qua
re concluditur ꝙ ſicut dñs dixit diſcipulis
ſuis. Diſcite a me qñ mitis ſum ⁊ humilis
corde. Math. xi. ita poteſt dyabolus dice-
re diſcipulis ſuis. Diſcite a me qñ ſuꝑbus
ſum valde. ⁊ de iſtis ſuperbis legit' Eccl'. x.
Terras gentium ſubuertit dñs ⁊ perdidit
eas vſq̃ ad fundamentum ꝓpter ſuꝑbiam
vnde ꝑs. Uidi impium ſuperexaltatũ ⁊ ele-
uatum ſicut cedros libani ⁊ tranſiui ⁊ ecce
non erat: queſiui eum ⁊ non eſt inuentus

UVA. BHSC. IyR_242

locus eius. Et Hiere. l. Dñs loquēs ſuperbo ait. Ueniet dies tua: tp̄s viſitatiōis tue ⁊ cadat ſupbus ⁊ corruet ⁊ non erit que ſuſcitet eū qm̄ dies dñi ſuper oēm ſuperbuȝ ⁊ excelſuȝ. ⁊ yſa. ij. Talibus eṁ ſuperbis infert dñs maledictionē. yſa. xxviij. Ue corone ſupbie. ⁊ Amos. vi. dic. Ue vobis q̄ opulenti eſtis in ſyon ⁊ cōfiditis in mōte ſamarie. optimates capita populoꝝ ingredientes pōpatice dom⁹ iſrael. Iſtud eṁ vicium perſuaſit diabol⁹ ſaluatori nr̄o ſupra pinnaculū templi dicēs. ſi filius dei es mitte te deorſuȝ. Mat. iiij. Cui⁹ ſignum erat ſcḋm Aug. ꝙ plures deceperat ꝑ hoc pinnaculū ſuperbie. ¶ Sequitur in textu. ſis ſimplex humilis ⁊c. Ubi auc. noſter inſinuat remediū cōtra ſupbiam. dicens ꝙ per humilitateȝ calcatur ſuperbia. Quare pōt faciliter cōcludi ꝙ ſicut ſupbia eſt maximū vicium: ita humilitas eſt maxima virtus cū oppoſitoꝝ eadē ſit diſciplina: teſte philoſopho. Per humilitatem eṁ efficitur ſchala dirigens. Mat. xviij. niſi cōuerſi fueritis ⁊ efficiamini ſicut puuli nō introibitis in regnū celoꝝ. ⁊ Dauid. Tu pplꝫ ſaluabis dñe ⁊ per ſupbiā eſt via ad infernum. vñ dd. Inimici dñi vt mox⁹ honorificati fuerint ⁊ exaltati queadmodū fumus deficient. Et ſicut ſupbi fumus eſt in culpa ſic erit fumus in pena. yſa. lxxij. ⁊ Eccl. x. Perdidit eṁ memoriam ſupboꝝ ⁊ reliquit memoriā humilium Ipe eṁ dñs deſtruxit ſedes ducū ſupboꝝ ⁊ ſedere fecit mites ꝓ eis. Eccl. eodeȝ. De⁹ eṁ potēter reſiſtit ſupbis: ⁊ humilib⁹ gratiā miſericorditer elargitur. Ja. iiij. De⁹ ſupbis reſiſtit humilibus autē dat gratiaȝ.

¶ De peccato accidie.

Accidiam linque que dat mala tedia vite.
Segniciez fugias nū ꝙ piger ad bōa fias.
Si bōa triſtis odis diuina vel ipe relinquis
Sedens ⁊ negligens que conſummare teneris
Uel cum triſteris cum nolēs hec opereris.
Aut nimium triſtis propter q̄uis mala ſitis
Quatuor his dict; ſic accidioſus haberis
Ocia deuita: ſi vis bōa ſit tibi vita
Ocia qui ſequitur ſine crimīe vix reperitur
Sepe libens ora faciendo ſancta labora
Pigri dum putāt operari tempora deſunt.

In iſto capit° auctor nr̄ determīat de accidia diuidēs illud capitulū in tres partes. In p̄ma pᵗe propoſnit quid ſit accidia. In ſecūda pᵗe aſſignat ſpecies accidie. In tertia pᵗe oſtendit remedia contra accidiā Prima in p̄ricipio. Scḋa ibi. Si bona triſtis odis. Tertia ibi. Sepe libēs ora. ¶ Quantum ad primā partē eſt notanduȝ ꝙ accidia ſcḋm beatū Augu. in lib. de vicijs ⁊ virtutibus: eſt lāguor animi ex defectu diuini amoris ꝓueniēs. alia diffinitio ſcḋm Alber. in ſuo compen. theologie eſt illa. accidia eſt diffidentia de proprijs virib⁹ ⁊ auxilio dei implendi ardua. ¶ Quantū ad ſecundaȝ partem vbi auctor noſter aſſignat quattuor ſpecies p̄ncipales accidie: in littera eſt notandū ꝙ plures ſunt ſpecies accidie ſcḋm doctores theolo. vna vocatur tepiditas: ⁊ eſt tepiditas ꝑu⁹ amor boni. De multis eṁ vicijs tentat diabolus hoīeȝ tepidum de quibus non audet tentare hominē charitate feruentē. Unde Aug. Olle feruenti muſce non inſident. tepidi ꝑuum habent deſideriū agendi penitētiam ideo talibus dicet dominus ſicut quinqꝫ virginibus fatuis. Amen dico vobis neſcio vos. Mat. xxv. Alia ſpecies eſt mollicies. vnde mollis eſt ille qui ſuccumbit tribulationibus. ⁊ quando in opere inchoato aliqḋ durum occurrit ipe ab opere deſiſtit. Mollicies illa eſt quaſi vna culcitra in qua diabolus in homīe quieſcit. Alia ſpecies eſt ſomnolentia. Pigredo enim immittit ſoporeȝ in pigris quibus loquitur beatus petrus i. Pe. iiij. Eſtote prudēres ⁊ vigilate in orationibus: ante omnia mutua in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes. Tēpus eniȝ in quo dormiendū non eſt tēpus matutinū quo eſt vacandum orationi ſtu

d

UVA. BHSC. IyR_242

dio ⁊ diuine laudi. Nam tēpore illo dei cō
ſolatio frequētius recipitur. Unde dauid.
Mane aſtabo tibi ⁊ videbo ⁊c. Johā. viij.
Si diluculo cū ſurrexeris ad dominū ⁊ oī/
potentem fueris deprecatus: ſi mundus ⁊
rectus inceſſeris ſtatim euigilabit ad te ⁊
placatū reddet habitaculum iuſticie tue.
Alia ſpecies eſt ocioſitas. Unū prouer. xij.
Qui operabitur terrā ſuā ſaturabitur pa/
nibus qui autem ſectatur ociū ſtultiſſim⁹
eſt. Ocioſus eñ negligit ſibi neceſſaria in/
uenire. vñ Eccle. xxij. In lapide luteo lapi/
datus eſt piger: quia nolunt manus eius
quicquam operari. ideo omnes loquūtur
in aſpernationē illius: talis ocioſus vitam
ſuā hoſtibus indefenſaz exponit ⁊ hoſtes
qui aīam ſuam interimūt paſcit. Talis eñ
vite future que eterna eſt nō prouidet cū
hoſtibus ſuis ſe exponat. talium eñ non
eſt regnū celoꝝ. qꝛ regnum celoꝝ eſt mer/
ces eoꝝ qui operati fuerunt. Math. xx. vo
ca operatores ⁊ redde eis mercedē: tales
eñ non recipiuntur in purgatorio. vñ Da/
uid. In labore hominū non ſunt ⁊ cum ho
minibus nō flagellabūtur: in purgatorio
ſupplēt ſꝫ cū demonibus in inferno. tales
in mūdo non acceptabūtur: ſicut nec ficul/
nea ſterilis quam iuſſit dñs ſuccindi. Luc.
xiij. Arborē fici habebat quidā plantataꝫ
in vinea ſua ⁊ venit querēs habere fructū
⁊ non inuenit. Dixitqꝫ ad cultorē vinee: an/
ni ſunt tres quibus venio querens fructū
in hac ficulnea: ⁊ non inuenio: ſuccinde er/
go eā vt quid etiā terraꝫ occupat. Alia ſpe
cies accidie eſt dilatio cuius ſunt due ſpe/
cies. Prima eſt dilatio cōuerſionis. de quo
Eccl. v. Nō tardes cōuerti ad dñꝫ ⁊ ne dif/
feras de die in diem. Subito cum veniet
ira eius ⁊ in tpe vindicte diſperdet te. tali
bus eñ ꝓcurat diabolus vt cum differunt
venire ad deū vadant ad infernū ⁊ vadāt
retrorſum. i. improuiſe moriātur irrecupe
rabiliter damnentur. Secunda eſt dilatio
confeſſionis. Sunt eñ aliqui qui differūt
confiteri vſqꝫ ad infirmitateꝫ dū iam ſunt
impoſſibiles ad agendam penitentiā. con/
tra quos. Eccl. xvij. viuus ⁊ ſanus confite/
beris et laudabis deum ⁊ glorificaberis
in miſerationibus eius. Et eodeꝫ. xviij. an
te languorem adhibe medicinaꝫ ⁊ ante iu/
dicium interroga teipm: ⁊ in conſpectu do
mini inuenies propiciationeꝫ. Non demo/
reris in errore impioꝝ ante mortem con/
fitere. a mortuo quaſi nihil perit vel perit.

Eccl. xvij. taliuꝫ eñ confeſſio eſt velut con
feſſio latronum qui nunqꝫ cōfiterentur ni
ſi viderent mortem ⁊ ideo non eſt precioſa
deo ſm btm̄ Aug. in ſuo pnīali. ⁊ de pe. di.
vij. prout latius tractabo in. c. de peni. Alij
aūt ſunt qui credunt abſcōdere peccata vo
lentes aſſimilari ade qui domino queren
ti vbi eſſet reſpondit vocē tuam dñe audi
ui in paradiſo ⁊ timui eo qꝫ nudus eſſem ⁊
abſcondi me. Geneſ. iij. Contra quos da/
uid in ps. Juſticiā meam dño non abſcon/
di. vbi in glo. Cum hō tegit deus detegit:
⁊ cum homo detegit deus tegit. alij auteꝫ
ſunt qui differunt cōfiteri ſingulis annis
vſqꝫ ad paſcha. Tales eñ volunt facere in
vltimo quod dñs vult in primo fieri. vnde
ps. Precinite domino in confeſſione. ⁊ ali/
bi preoccupemus faciem eius in confeſſio
ne. Item qui vult opera ſua eſſe meritoria
debet eſſe in ſtatu gratie. Eccle. xxx. Miſe
rere anime tue placens deo: quia prius de
us reſpicit ad offerentem qꝫ oblatum. Ge
ne. iiij. vbi dicitur qꝫ prius reſpexit de⁹ ad
abel qꝫ ad munus ei⁹: ⁊ de iſta materia tra
ctabo inferius vbi eſt textus ⁊c. Talib⁹ eñ
qui differunt confiteri eminet periculum:
quia interdū amittunt loquelā vt qui no/
luerunt cōfiteri dū potuerunt nō poſſint
dum voluerint. Iteꝫ talis infirmitate gra
uatus nō poteſt cogitare de pctīs ſuis. de
pe. di. vij. circa finē. quē morbus vrget ⁊ pe
na terret ad verā vix veniet ſatiſfactionē.
Alia ſpecies accidie eſt tarditas. ſicut eniꝫ
accidioſus differt inchoare opus quod fa
cturus eſt ⁊ tarde ꝓcedit in opere iam in/
choato: ſicut eñ acetū dētibus fumus ocu
lis moleſtus eſt: ſic piger his qui miſerūt
eum in via. Prouerb. x. Sic eñ deus mole
ſtatur in nimia tarditate eoꝝ qui ſibi ſer/
uiunt. Alia ſpecies eſt negligētia. Neglige
tia eñ attēdit in homīe qui nō curat quali
ter inchoatum faciat vtruꝫ bene vel male
ſed ſoluꝫ curat vt ab onere inchoati labo/
ris ſe expediat. ad deteſtationē huius pec
cati negligētie facit illud qđ legitur Hier.
xlviij. Maledictus q̄ facit op⁹ dei fraudu/
lenter. Alij dicunt negligēter. alia ſpecies
eſt impſeuerantia: hoc vicio laborant illi q̄
raro ad pfectionē opus ducūt aliqđ qđ in/
choant: contra quos ait veritas. Job. iiij.
Meus cibus eſt vt faciam voluntatem ei⁹
qui miſit me ⁊ perficiam opus eius. Parū
eñ ꝓdeſt per mare nauigādo laboraſſe: ſi
tunc nauis perierit qñ portui ꝓxima. per

UVA. BHSC. IyR_242

leuca vnā fuerit. vñ Mat.x.⁊ eo.xxv. deni/
ꝙ nō qui ceperit ſed q̄ pſeuerauerit vſq; in
finē hic ſaluus erit: ad idē Chryſo. ⁊ Greg.
in ſuo paſtorali. incaſſuꝫ bonū agitur ſi an
te vite terminū deſeratur. Alia ſpēs eſt re
miſſio: hoc vicio laborat q̄ quottidie dete/
rior efficit̄ q̄ ſi inchoat aliqđ opꝰ pmo die
ſtrēnue opatur ſcđo minꝰ. tertio die minꝰ.
De tali legit̄ Eccľ.xxiij. Filia fatua in demi
noratione fiet. glo. filia fatua eſt aīa ſale
ſapientie nō cōdita: q̄ ſp in decreſcēdo pce
dit. Alia ſpēs accidie ē diſſolutio: hoc vicio
laborat ille qui inueniēs difficultatē in ſui
regimine ſe dimittit oīno abſq; guberna/
tione. iuxta illud Prouer.xxiij. Eris ſicut
dormiens in medio mari ⁊ quaſi ſopitꝰ gu
bernator amiſſo clauo. Si em̄ aliqđ bonū
infundatur tali nihil in eo retinet. Eſt eniꝫ
velut doliū nō ligatum. vñ Eccľ.xxi. Cor fa
tui quaſi vas cōfractū ⁊ oēm ſapientiā nō
tenebit. Hoc em̄ viciū pcedit ex quadā dif
fidentia de deo qui diffidunt poſſe ſeipſos
regere: diſſoluti ſunt corde: q2 nō credunt
deo: ⁊ ideo nō pregunturab eo. Alia ſpeci
es eſt incuria: hoc vicio laborat ille qui ſuo
rū debitā curā non h3. talis ſua nō excolit
culta nō colligit collecta nō cuſtodit. Alia
ſpēs eſt ignauia. hoc vicio laborat ille qui
potius eligit in magna miſeria pmanere
ꝙ aliquātulū labori ſubire. de q̄ Prouerb.
xxvi. Dicit piger leo eſt in via leena in itine
re: ſicut oſtiū voluit̄ cardine ſic piger in le/
ctulo ſuo. abſcōdit piger manus ſuas ſub
aſellis ſuis ⁊ laborat ſi ad os ſuum eas cō
uerterit: ⁊ tñ talis piger ſapientior ſibi vi/
detur ſeptē viris loquētibus ſentētias. eo
deꝫ capitulo. Alia ſpecies accidie eſt inde
uotio que eſt quedaꝫ tarditas ſpūalis. vn
de pſ. Dauid. Aīa mea ſicut terra ſine aq̄
tibi. ⁊ pcedit aliquādo illa indeuotio ex ſu
perbia. Tanta eſt em̄ aliqū duricia cordis
indeuoti ꝙ nō pōt cōpungi ad lachrymas
nec ad orādū nec ipm̄ delectat ſancta me/
ditatio: ſacrā ſcripturā: ſermōes ſuffragia
⁊ ſilia que cōcupiſcūt ſalutē aīe. Tales eniꝫ
indeuoti duri ſunt: ad ea que ſunt pietatꝭ
⁊ inflexibiles ad ea que ſunt obediētie. ad
bona opera ſteriles ſunt ⁊ pigri: que ope/
ra alijs facilia ſunt. Alia ſpecies accidie ē
triſtitia. Illud em̄ viciū eſt valde deteſtabi
le in ſeruitio dei: diſplicet deo: placet dia/
bolo: nocet homini. ¶ Quātum ad primuꝫ
patet.ij. ad Corin.ix. Hilarem datorem di
ligit deus: igitur econuerſo triſtem odit.
¶ Quantum ad ſecundū beatus Augu. di
cit ꝙ vnica ratio vincendi inimicū eſt leti/
tia ſpiritualis: ergo triſtitia ſpiritualis ſi
bi placat ab oppoſito. ¶ Quantum ad ter
tium patet Prouer.xxv. Sicut tinea veſti/
mento ⁊ vermis ligno: ita triſtitia viri no/
cet cordi. Alia ſpecies accidie eſt tedium vi
te. hoc enim viciū aliquādo prouenit ex lō
ga triſtitia in diuino ſeruitio. Poſtꝙ enim
aliquis triſtitiam patitur paulatiꝫ elōga/
tur a deo: vt non ſolum diſpliceat ei ſerui/
re deo ſed etiam viuere. aliquando eniꝫ ve
nit ex dei amore et deſiderio celeſtis vite.
Unde Grego. ſancti grauiter tolerāt illud
quod nō amant ppter illud qđ amant. ali
quando prouenit tale tedium ex cōſidera/
tione malorꝫ quibus mūdus plenus eſt.
Eccľs.ij. Moritur doctus ſimiliter ⁊ indo
ctus. idcirco teduit me vite mee vidēs ma
la vniuerſa eſſe ſub ſole ⁊ vanitas atq; af/
flictio ſpiritus quandoq; venit ex vehemē
tia tribulationis. Job.x. Tedet aīam meā
vite mee. Et iuxta illud apoſtoli. ſupra mo
dum grauati ſumus. Alia ſpecies accidie
eſt deſperatio. Solet enim prouenire de/
ſperatio aliquando ex nimia triſtitia. Pro
uerbio.xv. Cor gaudens exhilarat faciem
⁊ in merore animi deijcitur ſpiritus in p
fundum deſperationis: ideo felix eſt qui
non habuit animi triſtitiam ⁊ non excit a
ſpe ſua. Eccleſia.xxiiij. Nam multos occi/
dit triſtitia ⁊ non eſt vtilitas in ea. ⁊ eodeꝫ
xx. Gaudens enim animus etatem floridā
facit. et ſpiritus triſtis exſiccat oſſa. Pro/
uerbio.xvij. ⁊ in prohe. ff.§. vt autē. Triſti/
tia enim fortem animuꝫ deſiccat ab humo
re gratie: vt per peccatum deſperationis
frangatur: contra quam deſperationeꝫ in
ſummum remedium eſt memoria domini
ce paſſionis. vnde Bernar. Peccaui pecca/
tum grande conſciētia mea turbatur: ſed
non conturbabitur qm̄ vulnerū dñi recor
dabor. Et ſubdit nihil tam ad mortē qđ nō
morte xpi ſaluat: ſi in mente venerit tā po
tens ⁊ tam efficax eſt medicamētum nulla
iā poſſuꝫ morbi malignitate terreri. Mul
ta enim inconuenientia ſequitur accidio/
ſus. Ex accidia preceptum dei negligit. Ge
neſ.iij. In ſudore vultus tui veſceris pane
tuo donec reuertaris in terrā de qua ſum
ptus es. Maledictionem incurrit: q2 non
fructificat. Exemplū Mat.xi. De ficu cui
maledixit dominꝰ: q2 eſuriebat ⁊ nō inue/
nit fructuꝫ. Diſcrepat a ceteris creaturis.

UVA. BHSC. IyR_242

Exēplum in ſole ⁊ luna qui quottidie ma-
ne ſurgunt ⁊ perficiunt curſuꝫ ſuū. In bru
tis exēplū de formica. Prouer. vi. O piger
vade ad formicā ⁊ cōſidera vias eius ⁊ di-
ſce ſapientiā que cū non habeat ducē nec ꝑ
ceptorē: nec principem parat in eſtate ci-
bum ſibi: congregat in meſſe qđ comedat.
Exēplum in vegetatiuis ⁊ arboribus ⁊ plā
tis: que fructificāt in ſuo genere q̄ ꝯuis in
hyeme nuda ſunt tñ virtutem ſeruant ⁊ tē
pore ſuo redeunt. Aliud incōueniēs q: pi-
ger ꝑciosum tēpus ꝑdit. ptꝫ: q: breui hora
poſſet obtinere veniā gratiā ⁊ gloriā: q̄ om
nia amittit ꝑpter pigriciā ſuam ſm Bern̄.
Et Eccl̄. iiij. Obſerua tempus et declina a
malo. Unde Bern̄. Non parum eſtimes tē
pus quod in dictis vel factis expēdis ocio
ſus. volat em̄ verbū irreuocabile. volat tē
pus irreuocabile. Nec aduertit inſipiens
qđ attingit. Omne em̄ tēpus nobis impen
ſum requiretur a nobis qualiter ſit expē-
ſum: q: ſicut capillus nō peribit de capite
nec inſtans de tp̄e ⁊c̄. Aliud inconueniens:
quia incitamēta vicioꝝ colligit. Prouerb.
xxiiij. Per hoīs pigri agrū trāſiui ⁊ per vi
neā viri ſtulti: ⁊ ecce totū repleuerant vrti
ce ⁊ operuerāt ſuperficiē eius ſpine ⁊ ma-
teria lapidū deſtructa eſt. Aliud inconue-
niēs: quia corruptionē inducit: patet natu
raliter de aqua in quiete que cito corrum
pitur: ⁊ de ferro qđ contrahit rubiginem
⁊ de porco mactādo qui ꝑmittitur in quie
te pingueſcere. Aliud incōueniens: q: locū
tētationibus dat. Unde in collationib⁹ pa
trum. monachū operantem nullus demō
pulſat ocioſum innumeri tētant. Morem
peruertit: q: vult metere ⁊ nō ſeminare: ſi
cut catus qui libenter comedit piſces: ſed
non libenter intrat aquam. piger furē pa
rietē fodientem nō repellit: q: mors fur ē:
⁊ quottidie tollit vnū aſſerē. i. vnū diē: con
tra quē Mat. xxiiij. Si ſciret paterfamili-
as qua hora fur venturus eſſet vigilaret vti
q̄ ⁊ non fineret ꝑfodi domū ſuā. Huic ſatꝫ
videtur cōcordare Seneca di. Incertū eſt
quo loco mors te expectat. idō tu illā in om
ni loco expecta. Accidia reddit hoīem rece
ptaculū ſordium. Unde Bern̄. Oīm tenta-
tionū ſentina eſt ociuꝫ. Ipa em̄ eſt efficaci
or occaſio luxurie. Un̄ Ouidi⁹ de remedio
amoris. Ocia ſi tollas periere libidinis ar
tes. Stultū hoīem oſtendit quia tonitrua
audiens non ſurgit. Tonuit aūt xp̄s in cru
ce in ꝑdicatiōe ⁊ tonabit in die iudicij. Si-
militer ⁊ ꝑ apl̄os alioſq̄ ꝑdicatores ⁊c̄. ad
huc piger nō ſurgit. ¶ Quātū ad tertiā ꝑ-
tem. ſ. illam. Sepe libēs ora. auctor noſter
inſinuat plura remedia cōtra accidiā. Pri-
mū litterale eſt aſſidua ⁊ libēs orō. Mat.
xxvi. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tenta-
tionē. Scđm remediū eſt facere opera ſan
cta. vnde Hiero. Semꝑ aliq̄d boni facito:
vt diabolus te inueniat occupatū. Nā ſen-
ſus proni ſunt ad malū. Gen̄. viij. Senſus
⁊ cogitatio hūani cordis prona ſunt in ma
lū ab adoleſcētia ſua. Tertiū remediū eſt
conſideratio futuri premij. vn̄ Aug. Labor
te terret vide mercedē. Si terret labor pi
grū attrahat eū merces. Quartū eſt conſi
deratio pene future que pōt eſſe triplex:
paupertas: vilitas: ⁊ afflictio de pauꝑtate
Eccl̄. xviij. Memēto pauꝑtatis tp̄e abun-
dantie. Et Prouerb. xx. Propter frigus pi
ger arare noluit. mēdicabit ergo eſtate et
nō dabitur ei. Et prouer. xxviij. Qui ſecta-
tur ociū replebitur egeſtate. De vtilitate
habet̄ Eccli. xxij. In lapide luteo piger la-
pidabitur ⁊c̄. De afflictione hr̄ Mat. xxv.
Inutilē ſeruuꝫ eijcite in tenebras exterio-
res. ⁊ eodē. iij. c. Oīs arbor q̄ nō fecerit fru
ctū bonū excidet̄ ⁊ in ignē mittetur. Quin-
tū remediū eſt conſideratio beneficiorū q̄
nobis xp̄s exhibuit i carne mortali aſſum-
pta. vnde Ber. Recordemur paſſionum pe
narū neceſſitatū ⁊ laboꝝ xp̄i: in ꝑdicando:
orando: ieiunādo: qui pro noſtra redēptio
ne nō timuit morteꝫ ſubire tꝑalē. Ergo fa-
cientes bonū non deficiamus tp̄e em̄ ſuo
metemus nō deficientes. vnde ad Gal̄. vi.
Quia venit nox in qua nemo poterit ope-
rari. Jo. ix. ⁊c̄. Contra accidiā eſt fortitudo

¶ Sequitur de gula.

Pone gule frenū tibi
vel dabit ipa venenū
Eſt ſibi damnoſus in
multis q̄ſq̄ guloſus
Nā nimis expēdit citius mala q̄
bona pendit:
Qui nimiū comedit bibit ardēs
aut ſtudioſe
Laute ſeu propere fertur peccare
guloſe
Crapula vite t̄ne corp⁹ inde grauet̄

UVA. BHSC. IyR_242

Nauſea non detur ⁊ morbus nō
generetur.
Mens non damnetur nec vita ti
bi breuietur
Ut tempeſtatem fuge vel magis
ebrietatem
Mens alienatur corpus vino vi-
ciatur.
Senſus turbatur ſecretum noti-
ficatur
Lingua nimis fatur vinoverbum
variatur
Uultus fedatur ⁊ rixa frequens
generatur
Uis eneruat vino ſapiēs ebetat.
Ac diffamat nomen ⁊ luxuriatur
Prodiga frenetur gula ſobrietas
dominetur
Ni compeſcatur gula corp⁹ menſ
ꝙ grauatur
Stulte letatur qui ni pigeat re-
probatur.

In iſto capitulo auct. noſter determinat de gula diuidens iſtud capitulū in quattuor ptes. In prima parte auctor ponit diffinitionē gule. In ſecūda pte enumerat eius ſpecies. In tertia enumerat inconueniētia q̄ ſequitur ex gula. In quarta parte inſinuat remedia cōtra gulā. pma in pn cipio. ſcd̄a ibi. Qui nimiū comedit. Tertia ibi. Crapula viretur. quarta ibi. Prodiga frenetur. Quantum ad pmam partem eſt notandum ſm Augu. ꝙ gula eſt immoderata cibi auiditas. ¶ Quantū ad ſecundā partem eſt notandum ꝙ gule ſunt ſpecies nouē. Quarum prima eſt quando quis nimis comedit. vn̄ menſura iſtius nimietatis comedendi non cōſiſtit in cibi q̄titate: ſed in comedentis qualitate. Huic ſpeciei iūgitur nimius potus. Alia ſpecies eſt qn̄ quis ardēter comedit ⁊ nimis auide ſumit cibum. vnde non vſus ciborum: ſed concupiſcentia in vitio eſt. Alia ſpēs eſt qn̄ quis ſtudioſe preparat cibaria ſua noua ⁊ incōſueta requirens. Unde Bern̄. Non ſapor ſ; fames excitat appetitum. Alia ſpēs eſt qn̄ quis laute vult viuere: vt habetur. i. Reg. ij. de filijs hely. Filij hely: filij belial neſciētes dn̄m ⁊c̄. Alia ſpecies eſt quando q̄s pꝑpere comedit quod poteſt intelligi duob⁹ modis. Uno modo qn̄ quis nimis frequēter comedit vel bibit. Super quo noteris ꝙ vita humana eſt que cōſiſtit in exercitio virtutū moralium que ſignificata fuit per marthā. Lu. x. Martha aūt ſatagebat circa frequens miniſteriū. Alia eſt vita contēplatiua que non eſt ꝓprie humana: ſed ſuperhumana q̄ ſignificata fuit per mariam magdalenā. Luce. x. Maria autē ſedebat ſecus pedes ieſu ⁊ audiebat verbum illi⁹: ⁊ illa eſt excellentior: quia ſpretis terrenis intendit ſpūalibus. Alia eſt vita voluptuoſa que inheret ſenſibus hoīs: ⁊ non eſt proprie humana ſed beſtialis. Illa vltima vita eſt deteſtabilis: ⁊ competit huic ſpeciei gule. Prima vita ſcʒ actiua pertinet prope ſecularibus ⁊ non vouentibus. Secunda ſcʒ contēplatiua vita que eſt pfectior pertinet anachoritis ⁊ vere religioſis. vnde metrificator. Qui ſemel eſt iuſtus: hō qui bis beſtia qui plus. Alio modo proprie poteſt intelligi qn̄ quis horam comedendi preuenit: ⁊ hoc prouenit ex impatientia tp̄s debitum expectandi. de quibus loquitur ſapiens Eccl̄. x. Ue tibi terra cuius rex puer eſt: ⁊ cuius principes mane comedūt. Terra autem eſt hō. Rex eſt liberum arbitriū qd̄ aīam habet regere. pncipes ſunt quinꝙ ſenſus. alia ſpecies gule eſt qn̄ q̄s nimis delicata vult cibaria: de quib⁹ eſt verſus. Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis vnde Iſid̄. Tota die epulas ruminaui que ad explendā gulaʒ veſpere delitias ꝑparāt vult vti. Unde Sene. Faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare. alia ſpecies ē qn̄ quis nō habēs precioſa cibaria ⁊ ſumptuoſa, reſpectuʒ habet ad hoc ꝙ ſint magis ſaporoſa. in victualibus em̄ ſumenda ſunt nō que voluptas: ſed que q̄rit neceſſitas: ſm Bern̄. Huius em̄ vicij gule quinꝙ ſunt filie vt narrat Greg. ſcʒ ſcurrilitas: q: gula mouet ad verba ſcurrilia: multiloquiuʒ dei iuratio: ⁊ vituperia ⁊ alia v̄ba inania: inopia: leticia id ē laſciuia carnis ſiue geſtus corporis inordinatus demōſtrās laſciuiā: mētis immundicia q̄ ſolet prouenire: ex gula vomitus:

UVA. BHSC. IyR_242

luxuria⁝eructationes⁝ebetudo mentis.i.
ſubuerſio rõnis.Gula em̃ duo cõplectitur
cõmeſſationẽ ⁊ ebrietatẽ. Cõmeſſatio eniȝ
eſt ciboꝝ voracitas ⁊ immoderata auidi-
tas.vnde Iuue. Sunt quibus in ſolo eſt vi
uendi cura palato. Nã ſicut oculi ſpũaliuȝ
ad deũtita oculi guloſoꝝ ad cibũ quoꝝ de⁹
venter eſt.ad Phil.iij. Voluptas eniȝ bre
uis faſtidio ſubiecta q̄ auidius hauſta eſt
citius cadit in cõtrariũ⁝ſm Señ.Ebrietas
eſt vini immoderata ſumptio q̄ ſuis culto
ribus multa infert nocumẽta. Vñ Augu.
Ebrietas aufert memoriã⁝diſſipat ſenſuȝ⁝
confundit intellectũ⁝incitat libidinẽ,inuol
uit linguã⁝corrũpit ſanguinẽ⁝oĩa membra
debilitat⁝vitã dirimit⁝⁊ oẽm ſaluteȝ exter
minat. Ubi em̃ ebrietas ibi nulla ſapiẽtia
ſed inſipiẽtia ꝑuagatur⁝ſm Boe.in lib.de
diſci.ſco. ¶ Quantuȝ ad tertiã partẽ eſt no
tandum ꝙ multa incõuenientia ſequũtur
ex hoc vicio gule. Primũ incõueniẽs⁝qꝛ re-
quies eſt demonũ. Unde Augu. Niſi quis
more porci vixerit.i.guloſi⁝diabolus in eo
ptãtem non accipit.ad hoc cõcordat illud
quod habetur Mat.xij.Cũ exierit immũ-
dus ſpiritus ab homĩe ambulat p loca ari
da.i.p hoĩes intẽperate viuentes querẽs
requiem.⁊ inueniens dicit⁝reuertar in do
mũ meam vnde exiui.⁊ eodẽ.viij. Dicebat
legio demonũ.Dñe ſi eijcis nos mitte nos
in gregem porcoꝝ i.in guloſe viuẽtes. viij.
q.ij.viſio.⁊ Iob.xl.Dormitat ĩ locis humẽ-
tibus vehemot.i.diabolus ineſcit in gulo-
ſis.Gula em̃ primos parẽtes de paradiſo
eiecit.Geñ.iij.de conſe.di.iiij.c.firmiſſime
Gula em̃ aggrauat ſpm̃.Lu.xxi.Attendite
aũt vobis ne grauentur corda veſtra cra-
pula ⁊ ebrietate ⁊ curis huius vite⁝⁊ ſup
ueniat in vos repẽtina dies illa.aĩe enim
epulonũ adipibus quaſi luto inuolute vix
poſſunt aliquid celeſte excogitare⁝per gu
lam ſapiẽtia ꝑditur. Iob.xxviij. Sapiẽtia
non inuenitur in terra ſuauiter viuentiũ.
Impoſſibile em̃ eſt aĩam immundã ꝙtũli-
bet deſiderauerit lectionis inſtantia ſapiẽ
tiã apph̃endere ſpũalem. Naȝ in vaſe feti
do ⁊ corrupto ꝑcioſum vnguentũ fetida te
ſta cõtaminat.de pe.di.iij. Per gulã natu-
ra leditur.vñ Iob.xx.Cum ſatiatus fuerit
artabitur⁝eſtuabit.⁊ omis dolor irruet in
eũ⁝ita ꝙ natura ſua nõ poteſt libere exer-
cere operationes⁝nimia ciboꝝ repletione
ſuffocata. Unde Sene. Copia ciborum ani
mi ſubtilitas impeditur,⁊ Hiero. Venter
pinguis ſenſum tenuẽ non gignit. Gula in
ducit corpis infeſtationem. Unde Eccl.v.
Saturitas diuitis non finit eũ dormire.ꝑ
gulã amiſit eſau iura ꝑmogeniture. Geñ.
xxviij.Gula inducit corpis infirmitatẽ. Ec
cle.xxxvij. Noli auidus eſſe in oĩ epulatio-
ne ⁊ nõ te effundas ſup oẽm eſcaȝ.In mul-
tis eſcis erit infirmitas ⁊ auiditas appro-
pinquabit vſq ad coleram.Et Señ. Mul-
tos morbos fercula multa fecerũt⁝ſeruum
cõtra dñȝ animat. Prouer.xxix. Qui a pue
ritia delicate nutrit ſeruum ſuũ.i.ventreȝ
ſentiet ſe ꝯtumacẽ. Mortẽ nature inducit
Gene.iij. Quacũq hora comederitis mor-
te moriemini. Mortẽ culpe inducit.vnde
apl's.i.ad Thim.v. Vidua viuẽs in delitijs
mortua eſt. Mortẽ gehẽne inducit.Lu.xvi.
Diues epuloſus ſepultus eſt in inferno.et
Eccl.xxxvij. Propter crapulationeȝ multi
obijerunt.⁊ Oſee.ix. Memphis ſepeliſſet
eos.i.mors etña. Guloſus eĩ viliſſimã crea
turã deſiccat.ſ. ventrẽ. ad Phil.iij. Quoꝝ
de⁹ venter ẽ.⁊ ibi glo. Aug.illa eſt deterior
idolatria paganoꝝ⁝qꝛ illi auro argento et
precioſis lapidibus diuinos honores im-
pendere ſolent guloſus aũt ventrẽ ꝓ deo
honorat.de quibus Sene. Oẽs ventri obe
dientes loco aĩalium numeremus nõ ho-
minuȝ. Guloſus em̃ de tẽplo ſpiritusſancti
facit in conuiuio coquinã.i.ad Coꝛ.iij. Ne
ſcitis qꝛ templuȝ dei eſtis vos⁝⁊ ſpũs dei
habitat in vobis. Si quis autem templuȝ
dei violauerit diſperdet illũ deus. Et ideȝ
ij.ad Coꝛ.vi. Iteȝ.i.ad Coꝛ.vi. Neſcitis qꝛ
mẽbra veſtra tẽpluȝ ſunt ſpũſſancti. Gula
inducit dei obliuionem. Oſee.xiij. iuxta
paſcua ſua adimpleti ſunt ⁊ ſaturati ſunt
⁊ eleuauerunt cor ſuum ⁊ obliti ſunt mei⁝
⁊ ero eis quaſi leena ⁊ ſicut pardus in via
aſſyriorum⁝occurram eis quaſi vrſa ra
ptis catulis ⁊ diſrumpam interiora ieco-
ris eoꝝ⁝et conſumam eos quaſi leo. Gula
blaſphemiã inducit.glo. Aug.ſuper illđ.i.
ad Coꝛ.x. Siue comeditis ſiue bibitis oĩa
ad gloriã dei facite.⁊ ſubdit. Abſurſum eſt
em̃ nimia ſaturitate onerare ventrẽ quem
ſcimus deo placere per abſtinẽtiam. Gula
em̃ eſt quaſi primũ telũ diaboli.patet qꝛ ꝑ
mo ſubiecit eue comedere de ligno vetito
Geñ.ij.⁊.xi.q.iij.c.ꝙ igitur. Item ſaluatori
noſtro ſuggeſſit gulam dicens. Dic vt lapi
des iſti panes fiant. Math.iiij. Sup quo
Aug. Signũ erat ꝙ multos receperat per
illud vicium. Niſi prius gula frenetur⁝fru

UVA. BHSC. IyR_242

ſtra cõtra alia vicia laboratur. Aug. ſuper Mat. Sed q2 dixi ꝙ gula duo cõplectitur cõmeſſationẽ ꝛ ebrietatez. Super ebrietate notetis ꝙ vinũ immoderate ſumptum: ꝙplura incõmoda cõfert. ꝓuocat ad ardorem libidinis. ad Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ꝛ Prouer. xx. Luxurioſa res eſt vinum ꝛ tumultuoſa ebrietas. Quicũꝗ his delectabitur non erit ſapiens. ꝛ. xxxv. diſt. c. venter. Uenter enĩ mero eſtuans cito deſpumat in libidinez. Uinuz enĩ deuicit noe q̃ perfectus erat in generationibus ſuis. Nã vino inebriatus nudatus eſt in tabernaculo ſuo. Gene. ix. Uinũ deuicit Loth. Quẽ ſodoma nõ deuicit. Nam inebriatus duplicẽ inceſtum commiſit. Gen̄. xix. Uinũ deuicit abſalon ꝛ amon. Abſalon fecit cõuiuium ꝛ cũ tumulentus eſſet vino abſalon frater amon fecit eũ occidi. ij. Reg. xiij. Cũ tumulẽtus fuerit vino ꝑcutite eũ ꝛ interficite dixit abſalon filijs ſuis: ꝙ ſicut dixit factũ ẽ. Uinũ deuicit holofernẽ quẽ cũ nimia potatiõe fuiſſet ſopitꝰ occidit iudith. Judith. xiij. Uinũ ſapiam habitam cõfundit ꝛ habendã impedit. vñ Eccle. ij. Cogitaui in corde meo a vino abſtrahere carnẽ meam vt aĩam meam trãſferẽ ad ſapientiã. Non intuearis vinũ quãdo flaueſcit. ꝛ cum ſplenduerit in vitro color eius ingeritur blandezꝫ in nouiſſimo mordebit vt coluber ꝛ ſicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbũt extranea ꝛ cor tuũ loquetur peruerſa ꝛ erit ſicut dormiens in medio mari ꝛ quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo ꝛ dicens verberauerunt: ſed non dolui: traxerunt me: ꝛ ego nõ ſenſi ꝛ qñ euigilabo ꝛ curſus veniã reperiam. Uinũ enĩ immoderate ſumptũ eſt vile ſepulchrũ ſcie. ſm Ariſt. ꝛ ſm Aug. vt ꝓmiſi in fine ſcđe ꝑtis pñtis ca. Uinũ ſecretuz reuelat. Prouer. xxi. Noli regibꝰ dare vinũ q2 nullũ ſecretum eſt vbi regnat ebrietas. Calibꝰ enĩ potoſis infert dñs maledictiones. Eſa. v. Ue que ſurgitis mane ad ebrietatẽ ſectandam ꝛ potandã a mane vſꝗ ad veſperam. ve vobis qui ſaturati eſtis qm̄ eſurietis. Lu. vi. Quot ꝓth dolor reperiuntur tales guloſi modernis tẽporibus qui ꝓpter guloſitatez ꝛ delitias corporales infringunt tẽpora ieiunabilia ſingulis diebꝰ feſtiuis quibus potiſſime deberent vacare diuinis officijs diuine laudi ꝛc̄. intẽdũt cõmeſſationibꝰ ꝛ ebrietatibus a mane vſꝗ ad veſperã diſcurrentes per tabernas: cõſumentes ꝓdigaliter bona a deo eis collata ad ſui ſuſtẽtationem ꝛ pauperũ recreationẽ quoꝝ omnis labor eſt in ore eorum. Eccle. vi. Unde prouer. xx. Qui diligit epulas in egeſtate erit ꝛ qui amat vinuz ꝛ pinguia non ditabitur. Quantũ ad quartam partẽ in qua auctor noſter inſinuat remedia contra gulam eſt notandum ꝙ plura enumerantur remedia vnũ remedium eſt abſtinentia ſeu ſobrietas. vñ Gen̄. ij. Prohibitum fuit a deo primis parentibus ne comederent de ligno ſcientie boni ꝛ mali. non enĩ in comeſſatiõibus ꝛ ebrietatibus animus reficitur humanus: ſed vigilijs: ieiunijs: ꝛ orationibꝰ. Unde ad Ro. xiij. Carnis curam non feceritis in deſiderijs. Abſtinentia enĩ valet ad diuturnitatẽ vite. Eccle. xxxvij. qui abſtinẽs eſt adijcit vitã. Aliđ remediũ: ſermo diuinus. Mat. iiij. Nõ in ſolo pane viuit homo ſꝫ in verbo quod ꝓcedit ex ore dei. vnde Ambro. Obliuiſcere panem corruptibilẽ ꝛ corporalem qui eſt vnum telum diaboli: vt impingues animã tuam pane incorruptibili qui eſt verbum dei. Aliud remediũ eſt occupatio in bono. vnde Prouerb. xxi. Deſideria occidunt pigrum. ꝛ Hiero. Semper aliquid boni facito vt diabolus te inueniat occupatuz. Nã ſenſus et cogitatio proni ſunt ad malum. Aliud remedium eſt elõgatio ab his que dant occaſionez. Eccle. xxi. quaſi a facie colubri fuge peccata: q2 ſi acceſſeris ad ea ſuſcipient te. aliud remedium eſt conſideratio carnis poſt mortem. vnde Greg. Nihil adeo valet ad domanda carnis deſideria ſicut cogitare qualis ſit ipſa futura mortua. vnde Hieroni. Facile contẽnit omnia qui ſe ſemper cogitat moriturus. aliud remedium eſt conſideratio maloꝝ que ꝓueniunt ex peccato mortali. ſicut dixi ſuperius in tertia parte iſtius capituli de inconueniẽtibus que ſequunt̄ ex gula ꝛc̄. Aliud remediũ eſt meditatio eterne cene. vñ Lu. euãg. Hõ q̃dã fecit cenã magnaz ꝛ vocauit mł̃tos. Lu. xiiij. Aliđ remediũ ẽ ꝯſideratio penurie xp̄i ſeu famis. Tre. iij. Recordare paupꝛtatis abſinthij fellis ꝛ paſſiõis. aliud remediũ apponit̄ gr̃a dei. i. ꝙ hõ ſit ĩ grã. ſic enĩ faciliter euitabit oẽ pctm̄. vñ Johã. iiij. Qui biberit ex aqua quã ego dabo nõ ſitiet ineternũ. ꝛ ad Heb. xiij. Optimũ eſt enĩ gr̃a ſtabilire cor non eſcis. Sobrietas enĩ valꝫ ad ſanitatẽ corpis ꝛ aĩe. Eccl. xxxi. Sanitas eſt aĩe ꝛ corpis ſobriꝰ potꝰ: ꝛ ſitr

UVA. BHSC. IyR_242

ſobꝛius eſus. ⁊ in eodē ca. Exultatio coꝛpis ⁊ aīe eſt vinū moderate potatū: qm̄ ſuffici ens eſt hoī erudito vinū exiguū: ⁊ in doꝛmi endo non laboꝛabis ab illo et non ſenties doloꝛē. Multos em̄ exterminauit vinum aqua aūt hoībus vita. vinū in ſobꝛietate ſi bibas illud moderate eris ſobꝛius. vinum em̄ creatū eſt non in ebꝛietate: ſꝫ in iocūdi tate ab initio. Uinū multū potatum irrita tionē iram ⁊ ruinas multas facit amaritu do aīe vinū multū potatum. Eccl.eo. His em̄ qui in delitijs vitā ducūt reſoluta que dā coꝛpa omni cera mollioꝛa fiunt ⁊ volu ptatibus repleta quibus ad cumuluꝫ ma loꝛum podagre humoꝝ immatura ſenect⁹ accedit. Et eſt eis vita in medicis ⁊ medica mentis: ſenſus aūt tardi graues ⁊ obtuſi ⁊ quodāmō iam ſepulti: ſm Chꝛyſo. Huic vi detur concoꝛdare Greg. in ſuo paſtoꝛali di cens ꝙ impoſſibile eſt ꝙ hō viuat delirio ſus in mundo ⁊ gloꝛioſus in celo ⁊c̄. Inter em̄ aīalia magnoꝝ coꝛpoꝛuꝫ nulli dedit na tura tā ꝑuum os ſm coꝛꝑis. ꝗtitateꝫ ſicut hoī: qḋ ſine dubio factum eſt ad commen dationem temperantie ⁊ deteſtationeꝫ gu le ⁊c̄. ſm Sene. Uirtus contraria gule eſt ſobꝛietas ſeu abſtinentia.

¶ Sequitur de luxuria.

Luxuriā fugias caſt⁹ ſine crimine fias
Nil domino gratum fit luxuria maculatuꝫ
Luxuria peccat quiſquis conſen tit in actum
Uel cum delectat conſentit agen doqꝫ factum
Actus carnalis eſt ſemper perni cialis
Demptis coniugibus quibus eſt conſenſus honeſtus
Quinqꝫ modis peccant cum con iuge ſepe mariti
Tempoꝛe: mente: modo: conditio ne: loco
Luxurie ſpecies dicuntur ſcilicet he ſex.
Inter non nuptos pꝛopꝛie foꝛnix foꝛe fertur
Stupꝛum cauſatur cum virgo vo lens violatur.
Coniugis alterius violatur fer tur adulter
Cum ſibi cognatis inceſt⁹ vel mo niali
Raptus cum rapitur ac oppꝛimi tur violenter
Contra naturam peccat ſodomi ta nephandus
Effuge luxuriam quia tollit nem pe ſophiam
Moꝛtificans animam ledit cum coꝛpoꝛe famam
Excecat mentem valde turbat: ra tionem
Subuertit ſenſum conſumit tem poꝛa cenſum.
Offendit dominum fert hoſtes tollit amicum
Uires debilitat coꝛpus maculat bona vitat
Uocem peioꝛat ⁊ vitam ſepe mi noꝛat
Lites adducit ⁊ plurima ſcanda la ducit
Dona dei tollit et foꝛtioꝛa coꝛda remollit
Subtenebꝛat viſum tandem tol lit paradiſum
Demonibus ſubdit inferno deni qꝫ trudit
Sis ſemper caſtus fugiendo ver bula tactus
Ocia vina dapes: loca pꝛompta caue quaſi labes.

UVA. BHSC. IyR_242

In iſto capitulo auct.
noſter determinat de pctō
luxurie diuidēs iſtud ca. in
quattuor ptes principales.
In pma pte docet quid ſit
luxuria. In ſcda enumerat
ſpēs luxurie. In tertia pte oñdit inconue/
nienta q̄ ſequūtur ex luxuria. In quarta p
te docet remedia cōtra luxuriā. Prima in
principio. ſcda ibi. Luxurie ſpēs. tertia ibi.
effuge luxuriā. quarta ibi. Sis ſemp caſt9.
Prima pars poſſet iterū diuidi: ſed cauſa
breuitatis dimitto lectori. ¶ Quātum ad
pmā partē eſt no: ꝙ luxuria ē ex imundis
deſiderijs ꝛ carnis lubricamentis veniēs
pſtitutio. alio modo luxuria ē libidinoſe
voluntatis apetitus. intelligit hoc de ap/
petitu qui eſt ex cōſenſu rōnis: qꝛ talis ap
petitus eſt mortale pctm̄: quia ratio non
cohibet hmōi appetitum cū poſſet vt dicā
in dubijs ꝛc. Alio modo luxuria eſt ardor
in acceſſu feror i receſſu: breuis delectatio
corpis ꝛ anime deſtructio: ſm Alb. ꝛ alios
doctores. ¶ Quātū ad ſcdam ptem in qua
tractandū eſt de ſpēbus luxurie: ibi Luxu
rie ſpēs. Eſt notādū ꝙ octo ſunt ſpēs luxu
rie licet auctor enumeret ad lrāz ſex. Una
ſpēs luxurie eſt ſimplex fornicatio q̄ eſt ſo
luti cū ſoluta. alia ſpecies eſt meretriciū
qd cōmittitur dupliciter. Uno modo p va
gam libidinē cū diuerſis peccando vel cuz
publica venali cōcubendo. ꝛ hanc ſpēm au
ctor noſter intēdit ſub pma ſcz fornicatiōe
ſimplici. Alia ſpēs eſt ſtuprū qd eſt deflo/
ratio virginis illicita. tamen ipa volente
ſm lrām auctoris notāter dicit illicita: qꝛ
ſi maritus virginis corrūperet eā nō eſſet
illicita imo licita attentis bonis matrimo
nij. Notanter dꝫ ipſa volente: qꝛ ſi ipa nol/
let diceret raptus ꝛc. Et de hoc tractabo
latius in. c. de penitētia. Alia ſpēs eſt adul
terium qd cōmittit cū vxoratus cōmiſcet
cum maritata vel ecōuerſo. vel cum vnus
eſt cōiugatus ꝛ alter non. iſtorum duorum
mēbroꝝ pmū eſt grauius. Leui. x. Si quis
mecatus fuerit cū vxore alterius ꝛ adulte
rium perpetrauerit cū vxore proximi ſui mor
te moriatur ꝛ mechus ꝛ adultera. ꝛ idem
Deut. xxij. ꝛ idem. ff. ad. l. iul. de adulterijs
l. i eo. t. l. ſe. ꝛ in aut. vt liceat mrī ꝛ auie. §.
penul. ꝛ vlt. col. viij. ꝛ ij. re. xi. ꝛ. xij. Dñs di/
xit ad Dauid cum adulteratus eſſet ꝙ ob/
rem nō recedet gladius de domo tua vſq
in ſempiternum eo ꝙ deſpexeris me: et tule
ris vxorem vrie. alia ſpēs eſt ſacrilegiū qñ
continentia deo ſacrata ledit vt in religio
ſis fornicantibus ꝛ his qui emiſerūt votū
continentie. Hanc ſpeciē auctor noſter po
nit cū inceſtu ptꝫ in littera ſua qñ dicit vel
moniali. Et de hoc tractabo latius inferi9
in. c. de penitētia vbi erit notabilis mate/
ria. alia ſpēs eſt inceſtus quo vinculū ſan/
guinitatis corrūpitur ſiue ſit cognatio na
turalis ſiue ſpiritualis. Leuit. xx. De natu/
rali qſi a medio. c. vſq ad finem. Alia ſpēs
luxurie eſt contra naturaz. ſ. ſodomia qua
naturalis vſus coeundi puertitur: cuius
ſunt. viij. ſpēs quas enumerare ptermitto
ad cautelā: qꝛ eaꝝ ventilatione aer inficit
ꝛc. de illa materia hr̄ Leui. xx. Et ad Ro. i.
circa fi. Femine eoꝝ imutauerūt naturalē
vſum in eum vſum qui eſt ɔtra naturā. Si
militer aūt ꝛ maſculi relicto naturali vſu
femine exarſerūt in deſiderijs ſuis inuicē
maſculi in maſculos turpitudinē operan/
tes: ꝛ ſequit in fi. dicti ca. Qui talia agunt
digni ſunt morte non ſolū qui faciunt ea:
ſed etiam qui conſentiūt facientibus. Uñ
Gen. xix. pluit dñs ſuper ſodomā ꝛ gomor
ram ignem ꝛ ſulphur de celo: ꝛ ſubuertit
has ciuitates ꝛ oēm circa regionē vniuer/
ſos habitatores vrbium ꝛ cuncta terre vi/
rentia reſpiciens etiam vxor Loth poſt ſe
verſa eſt in ſtatuam ſalis ad oñdēdū ꝙtū
diſpliceat deo illd pctm̄ ꝛ ei9 memoria. vñ
Leuit. xviij. Omnis q̄ fecerit de iſtis abho
minationibus peribit de medio populi.
Ois caro corruperat viā ſuam ſup terraz.
Gene. vi. Item diluuiū induxit ſuper terrā
ppter iſtd pctm̄ carnis. Geñ. vij. alia ſpēs
luxurie attēditur penes coitum cōiugalez
qui pōt tripartiri. Nā quidā eſt licit9. Ali9
fragilis Alius impetuoſus. Licitus dicit
tripliciter. ſ. cauſa plis habēde ad cultum
dei. ſecundo cauſa reddendi debitū. tertio
cauſa fornicatiōis vitande. primus eſt pie
tatis. ſecūdus iuſticie. tertius cautele. ꝛ in
his nullū dicit eſſe peccatū. Fragilis dicit
quādo fit cauſa delectatiōis: ꝛ tūc ſi amor
delectatiōis preponit deo mortale eſt: ſi
poſtponitur veniale eſt. Impetuoſus dici
tur quando fit ex ſola libidine tranſcen/
dens methas honeſtatis ꝛ rationis: et fit
pluribus modis. Uno modo cauſa facien
de libidinis p meretricias blāditias. ſcdo
modo qñ fit contra naturalē modū. tertio
qñ fit tpe phibito: vt in diebus pceſſionis

UVA. BHSC. IyR 242

dieb⁹ ieiunioꝝ. Itē in die natiuitatis dñice ⁊ aliis feſtiuitatib⁹ abſtinēdū eſt: nō ſolū a ꝯcubinis ſeu meretricib⁹: ſꝫ a ꝓpriis vxoribus vt facili⁹ poſſit impetrari qđ poſtulatur ꝑ magiſtrū ſen. xxxii. di. iiii. quarto qñ fit in loco ꝓhibito. quīto qñ accedit ad ꝑgnātam vicinā partui. ſexto qñ acceditur ad illā q̄ ē ī fluxu mēſtruo. ⁊ iſtis ſex mōis ē mortale. Alia ſpēs luxurie dr̄ rapt⁹ mulieris aliene cuiuſcūq; ſtatus ſit: ſiue virginis ⁊c. Filie luxurie ſm̄ Grego. ſunt octo Prima eſt cecitas mentis: qꝛ ſm̄ Augu. in opere luxurie tota ratio abſorbetur. Secūda filia eſt incōſideratio mortis ⁊ inferni. Tertia eſt inconſtantia ad cogitandū et deſiderandum nunc illud: nūc iſtud. Quarta filia eſt amor ſui inordinate. ſcilicet cū aliquis deſiderat longā vitā ad hoc vt expleat ſuā volūtatē. Quinta filia eſt ꝑcipitatio quādo quis precipitāter currit ad peccandū carnaliter exponēs ſe ꝑiculo mortiſ ꝓpter luxuriā faciēdā. Sexta filia ē odiū dei: qꝛ deus abſtrahit ſe a talibus ⁊ punit eos qui ſequūtur carnis delitias ad quas inclinat luxuria. Septima filia eſt affect⁹ pñtis ſeculi. ſ. appetit⁹ diuitiarū: ſanitas corporalis bonoꝝ: fortitudinis: ⁊ pulchritudinis ⁊ hmōi. ꝑ que luxurioſus cōſequitur finē ſui intentus. Octaua filia eſt deſperatio futuri ſeculi. ſ. diffidentia glorie vel venie ꝯſequēde: ⁊ hec ē filia luxurie cōſummate. ¶ Quātū ad tertiā ꝑtē eſt notādum ꝙ multa incōueniētia ſequūtur ex luxuria. Luxuria eñ tollit ſcientiā: ſm̄ Boe. in lib. de diſci. ſco. ſm̄ btm̄ Augu. Luxuria mortificat aīam. ꝑꝫ qꝛ luxuria eſt peccatū mortale: ⁊ pctm̄ mortale ducit aīā ad mortem: ergo mortificat aīam. i. facit mortuā ſpūalr̄ vñ. i Jo. iii. q̄ nō diligit manet ī morte. i. q̄ nō eſt ī charitate ē mortu⁹ ſpūalr̄: ſꝫ exñs ī pctō mortali nō ē ī charitate ꝰ mortu⁹ ſpūalr̄: ⁊ ad Ro. vi. Stipēdia pctī mors ⁊ ꝓuer. ii. Ut eruarꝭ a muliere aliena: ⁊ ab extnea q̄ mollit ſmōes ſuos ⁊ relīqt ducē pubertatꝭ ſue: ⁊ pacti dei ſui oblita ē inclinata ē ei ad mortē dom⁹ ei⁹: ⁊ ad īferos ſemite ipſi⁹. Oēs ei q̄ ingrediūt ad eā nō reuertūt nec appħēdēt ſemitas vite. corp⁹ deſtruit. i. ad Coꝛ. vi. Qui fornicat ī corp⁹ ſuū peccat: luxuria famā ledit. Unde Augu. loquēs de ſimplici fornicatiōe. Eſt eñ pctm̄ minoris culpe ⁊ maioris infamie. Luxuria excecat mentē. Johā. xxiiii. Ocul⁹ adulteri obſeruat caliginē: dicēs. Non me videbit oculus. Perturbat rōnē. Oſee. iiii. Fornicatio vinū ⁊ ebrietas auferūt cordis rōnē Exemplū de Salomone: Ariſtotele: Uirgilio: ⁊c. Luxuria ſubuertit ſenſum. Eccl̄. xx Uinū ⁊ mulieres apoſtatare faciūt ſapientes. Concordātia ad multa premiſſorum. Prouer. v. Fauus diſtillans labia meretricis ⁊ nitidius oleo guttur eius. nouiſſima aūt illius amara quaſi abſinthiū: ⁊ acuta quaſi gladius biceps. Pedes eius deſcendunt in mortem: ⁊ ad inferos greſſus illi⁹ penetrant: per ſemitā vite non ambulant: vagi ſunt greſſus eius ⁊ inueſtiabiles: longe fac ab ea viā tuā: ⁊ ne appropinques foribus domus ſue: ne des alienis honorē tuū: ⁊ annos tuos crudeli ne forte impleātur extranei virib⁹ tuis ⁊ labores tui ſint in domo aliena ⁊ gemas ī nouiſſimis quādo conſumpſeris carnes ⁊ corpus tuum. ⁊ dicas cur deteſtatus ſum diſciplinā ⁊ increpationibus nō acquieuit cor meū: nec audiui vocē docentiū me: ⁊ magiſtris non inclinaui aurē meā. ⁊ ſequit. Reſpicit dñs vias hominis ⁊ oēs greſſus illi⁹ cōſiderat iniquitates ſue capiunt impiū: ⁊ funibus pctōꝝ ſuoꝝ conſtringit: ipſe morietur: qꝛ non habuit diſciplinam: ⁊ in multitudine ſtultitie ſue decipiet. Tēpus cōſumit patet: qꝛ luxurioſus ſemꝑ ſicut ſus lutuoſe volutat ſic ſe delectat luxurioſe viuendo. vñ Phil. Quis habēs aliquid humani pudoris voluptatibus his coeundi ⁊ comedēdi q̄ homini q̄ ſui ⁊ aſino cōmunes ſunt gratulat ⁊c. ⁊ ſic quia pctō mortali ſemꝑ viuit: tꝑs amittit: ideo cōſumit tēpus quod deberet applicare bonis operibus ⁊ meritoriis: ⁊ de iſtis operibus dicam latius inferius. Cenſum cōſumit. exēplum Lu. xv. De filio ꝓdigo qui portionē ſuam cōſumit viuēdo luxurioſe. vnde Prouerb. xxxi. Ne dederis mulieribus ſubſtātiā tuā ⁊ diuitias tuas ⁊c. ⁊ Eccl̄. ix. Ne des fornicariis aīam tuā in vllo ne ꝑdas te ⁊ hereditatē tuā. Nā qui nutrit ſcortū perdit ſubſtātiam: hac de cā: quia deſtruit bona cōparat igni. Job. xxxi. Ignis eſt vſq; ad ꝑditionē deuorans ⁊ oīa eradicans germina. Offendit dñm. Unde Nume. xxv. legit: ꝙ cū fornicatus eſſet populus iſrael cū filiabus moab iuſſit dñs omnes principes ſuſpendi patibulis contra ſolem: ⁊ occiſi ſunt de populo. xxiiii. milia. ⁊ Gen̄. vii. Inducit deus diluuiū ⁊c. Luxuria eñ cōtumelioſa eſt deo: qꝛ templū eius inquinat. i. ad Coꝛ. iii. Neſcitis quia

UVA. BHSC. IyR_242

tẽplũ dei eſtis vos. Si quis aũt templum
dei violauerit diſperdet eum dñs. ideo di
cebat Salomon Eccl'. vij. Inueni amario-
rem morte mulierem q̃ laqueus venatorũ
eſt ⁊ lagena cor eius: vincula ſunt manus
illius: qui placet deo effugiet eam: qui au
tem pctõr eſt capietur ab ea. ⁊ Jacobi. iiij.
Adulteri neſcitis q: amicitia huius mũdi
eſt inimica deo. Luxuria fert hoſtes. Job
xl. Dormit in locis humẽtibus vehemot. i.
dyabolus in luxurioſis ⁊ guloſis. ⁊ Oſee
vij. Omne adulterãtes quaſi clibanus ſuc
cenſus a coquente. glo. Clybanus eſt forni
cator ⁊ ſuccendens eſt dyabolus. Unde gl.
⁊ Leui. Cũ demones om̃i peccato gaudeãt
precipue gaudẽt fornicatione ⁊ ydolatria
Cuius cauſa ibi aſſignatur: q: his corpus
⁊ anima maculaꝛ: ideo d3 luxuria dyabo-
lo placere: q̃uis Alber. in. ij. li. ſui compẽ.
ideo dicat ꝙ ꝑpter pctĩ abhominationez
demones nobiliores natura pctã vilia de
teſtãtur qd̃ cedit hoĩbus in magnũ oppro
brium ⁊c. Luxuria ꝑmũ ſcãdalizat. Oſee
v. Facti eſtis laqueus ſpeculatiõi ⁊ rethe
expanſum ſuper thabor. Luxuria tollit a-
micitiam: quia qui hoc vicio laborat nulli
fidem ſeruat. ij. Reg. xi. ⁊ xij. Dauid fidelẽ
ſeruum ſuũ vriam fecit occidi ꝑpter berſa
bee vxorem ſuam ⁊c. ⁊ eodem. xiij. Amon
ſororem ſuã thamar corrupit violenter ⁊c.
vires debilitat. ptz quia illud qd̃ deberet
ſuſtentare nutritiuã deperdit. Uñ Hiero.
Quotidie ſanguis mechoꝝ funditꝛ: corpus
maculat. vnde om̃e pctm̃ quodcũq3 fecerit
homo extra corpus eſt. qui aũt fornicatur
in corpus ſuũ peccat. i. ad Coꝛ. vi. ⁊ ibi gl.
cetera pctã aĩam maculãt. fornicatio vero
non tm̃ aĩam: ſed animam ⁊ corpus: bona
viciat ſpiritualia bona nature ⁊ bona exte
riora que ſunt bona fortuna. Quod patet
per experientiam: ⁊ etiam poſſet probari
multis exemplis ſacre ſcripture. vnde me
trificator. Pſus. Femina corp⁹: opes: aĩam
vim: lumina: voces Deſtruit: annihilat: ne-
cat: eripit: orbat: acerbat. In coitu ſex dã
na luo: quia denarium do: honorẽq3 bonũ
ꝑprio de corpore fundo. Offendoq3 deum
dũ tali ſorde redundo. Corpus ⁊ ingeniuz
ſtudium cuz more remitto. Apocopo vitã
famam cum nomine perdo. ⁊ illa poſſunt
notari. Lu. xv. De filio ꝓdigo qui viuendo
luxurioſe diſſipauit ſubſtantiam ſuã. Uo-
cem peiorat patet per experientiã de illis
iuuenibus qui ſtatim poſtq̃ ↄ̃miſcuerũt

mulieribus amittũt vocẽ puerilẽ ⁊c. Luxu
ria vitã abbreuiat: ptz naturalr̃: quia ſub-
ſtantia illa q̃ deberet cõuerti in augmẽta-
tione deperdit. Item humidũ radicale qd̃
eſt ſubiectũ extenſiue ꝓductiõis minorat
in continuatiõe luxurie: igit ⁊ vita luxurio
ſi minorat ſm Ariſt. in cõpen. nature. vbi
dicit: mecum orit qui me interficit ⁊ mecũ
moritur. Item minorat ſeu abbreuiat vitã
ꝑpter melancoliaꝫ multitudinẽ q̃ cõgerũ
tur ex hoc vicio. Prouerb. xvij. Spũs tri-
ſtis exiccat oſſa. vnde metrificator. Equo-
re quot conche: tot ſunt in amore dolores
Ad hoc cõcordãt illa q̃ ſequũtur. Primo ĩ
lib. de longitudine ⁊ breuitate vite habet
ꝙ aĩalia multi coitus ſunt breuioris vite
q̃ ſint alia. Et illud Ouid. Nequitia. i. luxu
ria eſt que te nõ ſinit eſſe ſenẽ: igit luxuria
minorat vitaꝫ. Lites adducit. vnde Catho
Cum venere ⁊ bacho lis eſt. Eccl'. xxv. Aſcẽ
ſus arenoſus pedib⁹ veterani mulier lin-
guata viro quieto. ⁊ eodẽ. Non eſt ira ſuꝑ
iram mulieris. ⁊ plurima ſcãdala inducit:
vt homicidia: periuria ⁊ ſimilia ⁊c. vide ꝑ
experiẽtiam: dona dei tollit. ptz de Dauid
cui dicit dñs. Non recedet gladius de do-
mo tua ⁊c. i. ad Coꝛ. iij. Si quis violauerit
templum dei diſperdet illuz deus. De⁹ eñi
punit eos qui ſequũtur carnis delitias et
abſtrahit ſe ab eis. ſm Alb. in ſuo compẽ
dio. Corda fortia mollit. vñ Bernar. de cõ-
temptu mundi. Cor rapit ⁊ tollit ⁊ pectora
ferrea mollit. ⁊ Hier. Quis Sanſone for-
tior: quis Salomone ſapientior: ⁊ tñ amor
muliebris eos euertit. vñ adã: ſanſonẽ: da
uid regẽ: ſalomonẽ. Femia decepit: q̃s mõ
tut⁹ erit. Luxuria ſubtenebrat viſum tam
interiorẽ ꝙ exteriorẽ ⁊ totũ iudiciũ rõnis
offuſcat. ſm Boe. in li. de diſ. ſco. Eccl'. xxv.
Neq̃tia mulierꝫ ĩmutat faciẽ ei⁹ ⁊ obcecat
vultũ ⁊c. Luxuria viliſſimo dñio. ſ. carni et
ſenſualitati hoĩem ſubdit ſeu ſubijcit. vñ
Geñ. iij. Q: obediſti voci mulieris tue pluſ
q̃ mee maledicta terra ĩ oꝑe tuo ⁊c. Luxu
ria tollit paradiſus. ad Gal'. v. Manifeſta
ſunt oꝑa carnis q̃ ſunt fornicatio: immũdi
cia: luxuria: idolorum ſeruitus: inimicicie:
ebrietates: comeſſationes: contentiones:
ire: rixe ⁊c. ⁊ ſubdit. qui talia agunt regnũ
dei non conſequentur. et ad Epheſeos. v.
Hoc ſcitote intelligẽtes ꝙ omnis fornica-
tor: aut immundus: aut auarus quod eſt
idoloꝝ ſuitus nõ habebit hereditatem in
regno dei. ⁊ p̃s. Perdes oẽs qui fornicant

UVA. BHSC. IyR_242

abs te. Fornicatores enim ⁊ adulteros iu-dicabit deus .i. cõdẽnabit. ad Heb. xiij. De monibus ſubdit hoīem: pꝫ quia per pctm̃ mortale homo ſubdit dyabolo: ſꝫ luxuria eſt pctm̃ mortale: igitur ꝑ ipſum hõ ſubdi tur demoni. Luxuria trudit hoīes in infer num: talis patet ex predictis. Vñ Bernar. Nam decor illaꝝ laqueus fallax animarũ Jllaqueat ſtultos ⁊ fert ad tarta multos. ⁊ Prouer. xix. Qui applicat illi deſcẽdat ad inferos. Jſtud em̃ viciũ luxurie fere totũ mũdũ ad infernũ trahit. vnde Abachuch i. totum in hamo ſuo ſubleuauit: ⁊ traxit illud ſagena ſua: ⁊ cõgregauit in rethe ſuũ Hamus em̃ ⁊ rethe dyaboli ſunt pulchre mulieres que totũ mundũ in perditionẽ trahũt. Meretrix em̃ viſu incautos inter ficit ſicut baſilicus. Prouer. xxiij. Fouea ꝓ-funda meretrix eſt ⁊ puteus ãguſtus alie na inſidiatur in via quaſi latro: ⁊ quos in-cautos viderit interficiet. Ex p̃miſſis indu citur ꝙ octo ſunt principaliter q̃ parent oc caſionẽ huic pctõ. Primũ ociũ. Ouidi' de remedio amoris. Querit egiſtus quare ſit factus adulter. Jn promptu cauſa eſt: deſi dioſus erat. ⁊ ī eodẽ. Ocia ſi tollas perire libidinis artes. Scdꝫ īmoderata ſumptio cibi ⁊ potus. Eze. xvi. Hec fuit iniquitas ſo dome ſororis tue ſupbia ſaturitas panis abundantia ⁊ ocium ipſi' ⁊ filiarũ eius. ⁊ xxxv. diſt. c. vẽter. Venter meus mero eſtu ans cito diſpumat in libidinẽ. ⁊ Hier. Diffi cile eſt inter epulas ſuare pudicitiã. Ter-tium eſt exhortatio vetularũ vel aliaꝝ pſo narum que cõſulunt meretriciũ. vñ Johe. iij. Poſuerũt puerũ in pſtribulo: ⁊ puellas vendiderunt ꝑ vino vt biberent. ⁊ ſequit. cito reddã viciſſitudinẽ vobis ſuper caput veſtrũ. Tales enim ſunt aduocatrices de-monũ. Quartũ eſt prauũ exẽplum. de quo Eccl. xix. Qui ſe coniungit fornicarijs neꝙ erit. putredo ⁊ v̄mis hereditabũt illum: ⁊ tollet de numero iuſtoꝝ ſup. anima ei'. ⁊ .i. ad Coꝝ. v. loquẽs apoſtolus de fornicatio-ne. Neſcitis qꝛ modicũ fermẽti totã maſſã corrũpit. ⁊ ps. Cum ſancto ſanctus eris: et cum peruerſo peruerteris: his qui ſequi volunt prauam ſocietatẽ loquit Salomõ eis cõſulendo. Prouer. i. Fili mi ſi te lacta-uerint peccatores ne acquieſcas eis. ſi dixe-rint. veni nobiſcũ: ne ãbules cũ eis. ꝓhibe pedẽ tuũ a ſemitis eoꝝ. pedes em̃ eoꝝ ad malum currũt ⁊ feſtinãt vt effundant ſan-guinem. Quintum eſt aſpectus mulierum de quo habetur Judich. xxi. c. Olo holo fernes capt' fuit ſtatim in ocu lis iudich Vnde Prouer. vi. Non cõcupiſcat cor tuũ pulchritudinẽ mulieris ne capiaris nuti-bus illius. precium enim ſcorti vix vnius eſt panis. Mulier autẽ viri aiam p̄cioſã capit: qui autem adulter eſt propter cor-dis inopiam perdit animam ſuam: turpi-tudinẽ ⁊ ignominiam congregat ſibi ⁊ op probrium non delebitur: quia zelus et fu ror viri non parcet in die vindicte: nec ac-quieſcet cuiuſꝙ precibus nec recipiet pro redẽptiõe dona plurima: ideo dicebat bea tus Augu. canonicis ſuis. Cũ incederitis per viam feminas videre non prohibemi ni: ſed eas appetere vl ab ipſis appeti cri minoſuꝫ eſt. vnde Salo. Prouer. vij. De fe neſtra domus mee per cancellos proſpe-xi iuuenem ⁊ video paruulos. conſidero vecordem iuuenem qui tranſijt ꝑ plateas iuxta angulum: ⁊ ꝓpe viam domus illius graditur in obſcuro aduesperaſcente die in noctis tenebris ⁊ caligine: ⁊ ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio preparata ad animas capiendas: garula et vaga q̃e-tis impatiens: nec valens in domo conſi-ſtere pedibus ſuis. nunc foris nunc in pla teis nunc iuxta angulos inſidians: apprẽ-henſumꝙ deoſculatur iuuenem ⁊ procaci vultu blanditur dicens. victimas pro ſalu te debui hodie reddidi vota mea: idcirco egreſſa ſum in occurſum tuum deſiderãs te videre ⁊ repperi. Jntexui funibus lectũ meum. ſtraui tapetibus pictis ex egypto. aſperſi cubile meum myrra et aloe ⁊ cy-namomo. Veni inebriemur vberibus: ⁊ fru amur cupitis amplexib' donec illuceſcat dies. Non eſt enim vir in domo ſua: abijt via longiſſima: ſacculum pecunie ſecuꝫ tu lit. in die plene lune reuerſurus eſt in do-mum. Jrretiuit eum multis ſermonibus ⁊ blanditijs labioꝝ protraxit illum: ſta tim eã ſeqtur q̃ſi bos duct' ad victimã: q̃ſi agn' laſciuiẽs ⁊ ignorãs ⁊ neſcit ꝙ ad vin-cula ſtult' trahat donec trãſfigat ſagitta iecur ei': velut ſi auis feſtinet ad laqueũ: ⁊ neſcit qꝛ de pictõ aīe illi' agit. igit fili nũc audi me ⁊ attẽde v̄bis oris mei ne abſtra hat ī vijs illi' mẽs tua neꝙ decipiarꝭ ſemi tis illi' m̃ltos em̃ vulneratos deiecit ⁊ for tiſſimi qꝙ interfecti ſũt ab ea: vie inferi do mus ei' penetrãtes īferiora mortꝭ. ⁊ Eccl. ix. Ne reſpicias mulierẽ multiuolã ne for-te incidas in laqueos ei'. ⁊ eodem. Virgi-

UVA. BHSC. IyR_242

nem ne cõſpicias ne forte ſcandalizeris in decorem eius. Unde Bern. Nã decor illar laqueus fallax aiarũ. A planta pedis vſq ad verticem non eſt locus in muliere vbi non ſit poſitus laqueus ad capiendũ ocu los. Fornicatio mulieris inextollentia ocu lorũ ⁊ in palpebris illi⁹ cognoſcetur. Eccli. xxvi. Sextũ inducẽs illud vicium luxurie eſt colloquium cũ mulieribus. Un̄ Bern. Colloquium quaꝝ nihil eſt niſi virus ama rum. prebens ſub mellis dulcedine pocu la fellis. ⁊ Proueb. v. Longe fac ab ea viaꝫ tuam ⁊ ne appropinques foribus domus ſue. ⁊ Eccl. ix. Cum ſaltatrice ne aſſidu⁹ſis nec audias illam ne forte pereas in effica cia illius: colloquiũ illius quaſi ignis exar deſcet. ex multa enim loquela tentabit te: ⁊ ſubridens interrogabit te de abſcõditis tuis. Eccl. xiij. Septimũ eſt auditus canti lenarum vel ſimiliũ cõuiuioꝝ: chorearum vt ſupra. Eccl. ix. Cũ ſaltatrice ne aſſiduus ſis nec audias illã ⁊c. cythara ⁊ lyra tym panum ⁊ tibia. ⁊ vinũ in cõuiuijs veſtris: ⁊ opera dei non reſpicitis: nec opa manuũ eius cõſideratis: ꝓpterea dilatauit infer nus aiam ⁊ aperuit os ſuũ abſq vllo ter mino. Eſa. v. Octauũ eſt tactus. Eccl. xxvi. Qui tangit eã quaſi qui apprehendit ſcor pionem. ⁊ eodẽ. xiij. Qui tetigerit picẽ inq nabitur ab ea. Quãtum ad quartũ in quo auctor inſinuat remedia contra luxuriam eſt notandum ꝙ plura reperiuntur reme dia. Primũ remediũ eſt fugere occaſiones Eccl. ix. Noli circũſpicere in vicis ciuitatis nec oberraueris in plateis illius. auerte faciem tuã a muliere compta ⁊ nõ circũſpi cias ſpẽm alienam ꝓpter ſpẽm mulieris multi perierũt. Cum muliere aliena ne ſe des omnino nec accumbas cũ ea ſuper cu bitum ne forte declinet cor tuum in illã: et ſanguine tuo labaris in ꝑditionem. Eccli. xxv. Cõmorari leoni ⁊ draconi magis pla cebit ꝙ cum muliere neq̄. Et eodẽ. xlij. In medio mulierũ noli cõmorari. de veſtimẽ tis enĩ ꝓcedit tinea ⁊ a muliere iniquitas viri. ⁊ ſequitur in eodem. Melior eſt iniq̄ tas viri ꝙ benefaciẽs mulier. qđ eſt multũ obſcurum ⁊c. Et. i. ad Cor. vi. Fugite forni cationem ſup quod ꝟbum dicit Amb. cum alijs quippe vicijs poteſt expectari conſli ctus: ſed ad hoc ne approximetis. Exẽplũ de Joſeph qui cũ dña ſua diceret ſibi dor mi mecum: fugit ⁊ egreſſus eſt foras Gen. xxxix. ideo dicebat Job. xxxi. c. Pepigi fed⁹ cum oculis meis ne cogitarem de virgine. Aliud remediũ eſt extrema cogitare. Eccl. vij. In oĩbus opib⁹ tuis memorare nouiſſi ma tua ⁊ ineternũ nõ peccabis. ⁊ idem ꝓ uerb. xiiij. Et iſtud remediũ põt adduci cõ tra oĩe pctm̃ qm̃ oĩe pctm̃ mortale mor tem eternam meretur. Unde Ro. vi. Sti pendia peccati mors eſt ſup. mors eterna ⁊ Dan̄. xiij. de ſuſanna. Si hoc egero mors mihi eſt. ideo dicit Greg. nihil valet ad do mãda carnis deſideria: ſicut cogitare qua lia ſint futura. Ad Rom. viij. Si ſꝫ carnem vixeritis moriemini. Si aũt ſpũ facta car nis mortificaueritis viuetis. A muliere ini tium factum eſt peccati. ⁊ ꝑ illã oẽs mori mur. Eccl. xxv. Aliud remediũ eſt de ſe nõ preſumere: q: Dauid cecidit ſanctiſſimus vt ita loquar poſt Albert. in ſuo compen. theo. Salomon ſapientiſſim⁹. Sanſon for tiſſimus habetur de Dauid. ij. Regum. xi. De Salomone. iij. Reg. xi. De Sanſone Ju di. xiiij. xv. ⁊. xvi. ca. Ariſt. Uirg. ⁊ ſic de plu ribus alijs ſapientibus qui per mulierem ſunt decepti. Item paradiſi hoiem mulier de poſſeſſione ſua eiecit. Gen̄. iij. ⁊. iiij. q: obediuit mulieri, ſue nolens eam cõtriſta ri ⁊c. Aliud remediũ eſt frequenter ſe occu pare bonis operibus. vnde Hiero. Semp aliquid boni facito vt dyabolus te inue niat occupatum. vnde ꝟſus. Ocia ſi tollas periere libidinis artes ⁊c. Aliud remediũ eſt carnem domare abſtinentie. vndẽ. Lu xurat raro non bene paſcat caro. vñ Pro uerb. xvi. Cum defecerint ligna extinguet ignis. ⁊ Eccli. xxviij. Scđm enĩ ligna ſilue ſic exardeſcit ignis. ideo dicebat beat⁹ Pe trus. i. Pet. ij. Obſecro vos tanꝙ aduenas ⁊ peregrinos abſtinere a carnalibus deſi derijs que militant aduerſus aiam. Aliud remediũ eſt vacare orationi. vñ Sap. viij. Et vt ſciui qm̃ aliter non poſſet eſſe conti nens niſi deus det. adij dñm ⁊ deprecatus ſum eum. his duobus remedijs vltimis cõ cordat illud quod habetur Math. xvij. et Mar. ix. hoc genus demonioꝝ nõ eijcitur niſi in oratione ⁊ ieiunio. ſ. ꝑ orõnem ⁊ ie iunium. Aliud remediũ eſt reſiſtere in ꝓn cipio tentationi. Gen̄. iij. Jpa conteret ca put tuum tu aũt inſidiaberis calcaneo ei⁹ ⁊ Ouidius. ꝓncipijs obſta: ſero medicina paratur: ergo chariſſimi ſobrij eſtote ⁊ vi gilate in oratione ſup. qm̃ aduerſarius ve ſter diabolus tãꝙ leo rugiens circuit que rens quem deuoret. ⁊ ſequitur. cui reſiſtite

UVA. BHSC. IyR_242

fortes in fide. i. Pet. v. ⁊c. cõtraria luxurie eſt caſtitas ſeu abſtinentia. vñ Exo. xij. Renes veſtros accingetis. ⁊ Lu. xij. Sint lũbi veſtri precincti ⁊c.

¶ Sequitur de Ira.

IRa cor accendit ⁊ ꝓnius ad mala reddit.
Cur bene frenet rõni ne dominetur.
Ira furens animo de verbis exit in actum.
Sic triplici numero magnum facit ira reatum.
Ira cecatur mens: ſenſus precipitatur.
Cor conturbatur ⁊ corpus dampnificatur.
Verbum fuſcatur iuſtus quandoq; grauatur.
Pax eneruatur: diſcordia progeneratur.
Lingua venenatur: necnon mors anticipatur.
Non odias aliquem: ſed eum potius tibi placa.
Quiſquis odit fratrem cenſetur ob hoc homicida.
Multa ſatur: dira ſi non compeſcitur ira.
Cur quaſi deliram patientia temperat iram.

IN iſto capitulo auct. noſter determinat de peccato ire. Primo diuidens litteram ſuaʒ in quattuor ptes. In prima parte ponit diffinitionem ire. In ſecunda pte ponit ſpecies eius. In tertia enumerat incõuenientia q̄ ſequũtur ex ira. In quarta parte inſinuat modũ per quē remediãdum eſt contra iram. Prima in principio ſecunda ibi. Ira furens aio. tertia ibi. Ira cecat mēs. quarta ibi. Nõ odias aliquē cũ ſequela ſua ⁊c. ¶ Quantũ ad primã eſt notandũ ꝙ ira diffinit pluribus modis. vno mõ ſm Caſſiodoruʒ. Ira eſt motus animi cõcitatus ad penã ſm Aug. aũt diffinit ſic Ira eſt vlciſcendi libido. Alio modo ſm eũdē diffinit ſic. Ira eſt cõnotatio cordis cum perturbatiõe rõnis. Ex premiſſis notãdũ eſt ꝙ ira hʒ duplex eſſe. ſ. nature et moris. Eſſe nature inq̄tũ eſt ebullitio ſanguinis circa cor: ⁊ inter ceteros in colericis ⁊ melãcolicis. Prout aũt deordinat ab optimo hʒ eſſe mortale qδ viciũ eſt: vnde ira nõ eſt pctm̄ ꝓpter rõneʒ pure paſſiõis: ſʒ cũ hoc dicit quandã actionē ꝑ quã deordinat hominē ⁊ q̄tum ad deũ ⁊ q̄tum ad ꝓximum vult eñ expetere de ſe vel a ſe vindictam quam nõ dʒ expetere niſi a deo vel a iudice ſub deo cõſtituto: ſm Alb. in ſuo cõpen. ¶ Quãtum ad ſcũdam partē in qua erant inſinuande ſpecies ire. ibi tex. Ira furens aĩo. eſt ꝑmo notandũ ꝙ quedã eſt ira q̄ eſt bona. ⁊ ē illa qua homo iraſcit vicijs. glo. ſuꝑ illud ps. Iraſcimini. qui eſt hõ iraſcēs ſibi niſi penitēs: iõ expone iraſcimini de p̄teritis pctis: ⁊ decetero nolite peccare: vel alio modo iraſcimini ⁊ nolite peccare. i. ſi ſubitus motus ire ſurgat in vobis nõ conſentiat ratio ⁊ illa ira dicit ſubita ſine deliberatione ⁊ quaſi primus motus qui non eſt pctm̄ vt hic ſumit. vñ Eccľ. vij. Melior eſt ira riſu: quia per triſticiã corrigit animus delinquentis. Alia eſt ira que fit cuʒ deliberatione q̄ ſi inueterefcat odium fit ⁊ eſt odiũ inueterata ira quã videt ꝓhibere apoſtolus ad Ephe. iiij. d. Solu. nõ occidat ſuper iracũdiã veſtrã: ⁊ vident eē tres ſpēs ſm lr̄am actoꝝ: ſcʒ animo: v̄bo: ⁊ ope iuxta illud. Ira furēs animo de v̄bis exit in actum: ſic triplici numero ⁊c. Cui videt cõcordare ſaluator noſter. Mat. v. ponēs tres gradus ire. ſcilʒ ira ſine voce: iudicio cuʒ dicit. qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio. Ira cum voce: conſilio: cũ dicit. qui aũt dixerit racha reus erit cõſilio. Ira cuʒ ſmone cõtumelioſo ſine expreſſione deriſiõis: cum dicit. qui aũt dixerit fatue reus erit gehēne ignis. i. gehēne ignibus mancipabitur. In primo ſm Augu eſt ira tm̄. In ſecundo ira ⁊ vox. In tertio ira ⁊ vox cũ cõtumelia. vñ ſm Gre. Iudiciũ ē cauſe diſcuſſio conſiliũ ſiue diffinitio gehēne ignis ſiue executio. ¶ Filie ire ſm Greg. ſunt ſex. Prima eſt rixa q̄ eſt audax volũtas vindi

UVA. BHSC. IyR_242

candi iniuriam facti pretendens. Scďa eſt
tumor mentis q̄ eſt voluntas vindicandi:
tamen fugiens aduerſitatē ꝓpter eſtima/
tas inimicitias. Tertia contumelia que eſt
voluntas ſe vindicandi ꝑ exprobrationem
maloꝝ. Quarta eſt clamor q̄ eſt volūtas ſe
vindicādi in exultādo vocē ꝑ vituperium
ad alioꝝ aures perueniens. Quinta eſt in
dignatio q̄ eſt volūtas vindicandi ꝑ ſignū
moleſtie exterius declaratum. Sexta eſt
blaſphemia q̄ eſt volūtas ſe vindicans vel
melius iudicans ꝑ opprobriū deo ⁊ ſanctꝭ
illatū vt iurando: periurādo: negādo deū.
¶ Quantum ad tertiā partē lr̄e auctor nr̄
oñdit incōueniētia q̄ ſequūť ex ira. Ira enī
inducit lites. Prouerb. xxvi. Sicut carbo/
nes ad prunā ⁊ ligna ad ignē: ſic hō iracun
dus ſuſcitat rixas. ⁊ Eccľ. xxviij. Hō iracū
dus intendit litē: ⁊ vir peccator turbabit
amicos: ⁊ in medio pacē habentiū immit/
tet inimicitiā. Ex ira ſequiť guerra: pꝫ per
expientiā in ſeipſo. Ira cauſat diuiſionem
inter ſe ⁊ deū: inter ſe ⁊ ꝓximum. vnde dr
Job. vij. ꝙ militia eſt ſuper terrā hoīs vita
Et ira ſequūtur incendia. p̄s. Incēdūt igne
ſanctuariū vel in terra ſił'es ſunt iracundi
drachroni qui ex ore emittit ignē. Judicuꝫ
ix. ⁊. xv. Sanſon ſuccendit ſegetes philiſti-
noꝝ: qui poſtea captus a philiſtinis exceca
tus eſt ⁊ a ſemet interfectus. eodē. xvi. Ex
ira ſequiť violentia: vnde Prouer. xxij. Nō
facias violentiam pauperi: qꝛ pauper eſt.
neqꝫ conteras egenū qꝛ iudicabit domin⁹
cauſam eius ⁊ configet eos qui cōfixerint
aīam eius. Hec violētia variať: qꝛ alia in
perſonā alia in rem: ⁊ q̄ in ꝑſonam alia in
eccľiaſticam ꝑſonam. ſ. in clericum. De qua
habeť in. c. ſi quis ſuadente dyabolo. xvij.
q. iiij. ⁊ plene de ſen. ex. in. v. decre. ꝓut la/
tius declarabo in. c. de pnīa in caſibus reſ
uatis. Violentia in rem. alia in rem eccľia
ſticam que dr ſacrilegium. Alia in rem pro
phanā. ⁊ de his oībus tractabo inferius.
Ex ira ſequitur aliquando rapina. vn̄ Iſa.
lxi. Ego dn̄s amās iudiciū ⁊ odio habens
rapinam. vnde ꝓuer. xxi. Rapine impioꝝ
detrahent eos ad inferos. vnde Eccľ. iiij.
Verti me ad alia que ſub ſole geruntur: ⁊
vidi calūnias ⁊ lachrymas innocentium et
conſolatorem neminem poſſe eorum violē
tie reſiſtere: cunctorum auxilio deſtitutos
⁊ laudari magis mortuos ꝙ viuentes. ⁊ fe
liciorem vtroqꝫ iudicaui qui nondum na/
tus eſt nec vidit mala que ſub ſole fiunt.

Ex ira homo diſplicet deo ad Epheſeos
quarto. Nolite contriſtari ſpirituiſancto
dei in quo ſignati eſtis in die redemptōis
⁊ ibi Gregorius. Dum ira animam pulſat
ſpirituiſancto ſuam hereditatem turbat.
Ira diabolo locuꝫ preſtat. Unde ad Ephe
ſeos quarto. Poſt aliud ſol nō occidat ſuꝑ
iracundiaꝫ veſtram ſequitur. Nolite locū
dare diabolo quoniam ſicut in pace fact⁹
eſt locus deo: ita in diſcordia locus diabo/
li. ſicut enim deus commendat ⁊ commen
dauit pacem diſcipulis ſuis: ita diabolus
commendat guerram ⁊ diſcordiam ſuis
ſecundum Auguſtinum. Ex ira aſcendit re
bellio. Unde Job decimoquinto. Tetendit
aduerſus deum manum ſuam et contra
omnipotentem roboratus eſt. currit ad/
uerſus deum erecto collo ⁊ pingui ceruі/
ce armatus eſt: homo iratus contumelijs
deum afficit denegando deum ⁊ nititur
exſpuere in facieꝫ eius. Unde Job triceſi
mo. In faciem meam conſpuere non verē
tur. qui in altum mittit lapidem ſuper ca/
put eius cadet. Eccleſia. vigeſimoſeptimo
glo. Ille mittit lapidem in altum qui blaſ
phemat. de qua blaſphemia in autentica
vt non luxuriatur contra naturam in prin
cipio. ⁊ Leuitici vigeſimoquarto qui blaſ/
phemauerit nomen domini morte moria
tur. lapidibus opprimet eum omnis mul
titudo. Ira nocet homini mirabiliter. Pro
uerbiorum vigeſimoſeptimo. Graue eſt ſa
xum ⁊ oneroſa eſt arena: ſed ira ſtulti vtro
qꝫ grauior eſt. Ira enim mentem hominis
excecat. Unde Hugo de ſancto victore. au
ferenda eſt ira a corde quia ad modū tur
binis oculum cordis impedit. Unde Ca/
tho. Impedit ira animum ne poſſit cerne/
re verum. velox enim ad iram in puncto
tranſit a porta paradiſi: ſcilicet a gratia
ad portam inferni id eſt ad peccatum mor
tale. ideo aufer iram a corde tuo ⁊ amoue
malitiam a carne tua. Eccleſia. vndecimo
Ira enim nocet amime quam obcecat.
Job decimoſeptimo. Calcauit ab indigna
tione oculus meus. ⁊ in p̄s. Turbatus eſt
a furore ocul⁹ me⁹. Ira nocet corꝑi. Eccle.
xxx. zelus ⁊ iracūdia minuunt dies ⁊ ante
tp̄s ſenectā adducūt cogitat⁹. exultatio au
tē viri eſt lōgeuitas. Ira ānihilat poſſeſſio
nē. Eccľ. xxi. Catho plectatio aut obiurga/
tio ⁊ iniurie annulabūt ſubſtātiā. ira aufert
homini verā iuſticiā; q̄ eſt reddere vnicuiqꝫ
quod ſuum eſt. Jaco. i. Ira viri iuſticiam

UVA. BHSC. IyR_242

dei nõ opaꝛ. Ira aufert homini miſicordiã
Prouer. xxvij. ira non habet miſericordiã
ira eñi ponit hoiem extra cognitionẽ ptꝫ
quia quod dei eſt ſibi vſurpat ſcꝫ vindictã
ad Ro. xij. Mihi vindictã ⁊ ego retribuaꝫ
quia ſanguine ſeruoꝝ ſuoꝝ vlciſcetur dñs
⁊ retribuet vindictaꝫ in hoſtes eoꝝ. Deuꝛ.
xxxij. Ne velox ſis ad iraſcendum: qꝛ ira
requieſcit in ſinu ſtulti. Eccꝉ. vij. Talis eñi
qui ſe vult vindicare vult facere ſe iudicẽ:
⁊ deum tortorẽ: ſm Aug. item vult eſſe iu-
dex ⁊ auctor in eadem cã. ira demonſtrat
hoiem ſtultum: qui per cor ſuũ mittit gla-
dium vt ledat tunicã inimici. ira eñi limaꝫ
purgationis cõuertit in rubiginẽ dãnatio
nis per impatiẽtiã que ipm deberet p pa-
tientiam mũdare a pctõ. vnde Jaco. i. pro-
batio fidei veſtre patientiã operaꝛ: qm̃ pa
tientia perfectum opus habet. ira eñi in-
ducit homicidiũ vnde. i. Joh. iij. Qui odit
fratrem ſuũ homicida eſt: tales eñi aſſimi
lantur dyabolo qui fuit homicida ſuiipſi⁹
ab initio ⁊ poſt parentũ noſtroꝝ. Joh. viij.
Tales eñi homicide vt in pluribus puniũ-
tur et in preſenti corporaliter et in futuro
eternaliter ſi non penituerit. pbatio pmi
Mat. xxvi. Qui acceperint gladiũ gladio
peribunt. ⁊ Apo. xiij. Qui in gladio occide
rit oportet eũ gladio occidi. ⁊ idẽ Geñ. ix.
Quicunq; effuderit ſanguinem humanuꝫ
fundetur ſanguis eius. Probatio ſecundi
ad Galath. v. Manifeſta ſunt opera car-
nis homicidia ⁊c. ⁊ ſequiꝛ. Qui talia agũt
regnum dei nõ conſequẽtur. Per iram ve-
nenatur lingua. vñ ps. Sepulchrũ patens
eſt guttur eoꝝ linguis ſuis doloſe agebãt
⁊ ſequiꝛ venenum aſpidum ſub labijs eoꝝ
patet quia ppter iram iracundus nititur
diffamare illũ cui iraſcitur. Et de hoc pec-
cato lingue tractabo inferius vbi eſt text⁹
⁊c. Talis eñi iracundus eſt nimiũ inſenſa-
tus qui vult ſe vindicare cum periculo aie
ſue: ⁊ aliquãdo corporis cũ labore magno
⁊ expenſis. cum dñs dicat mihi vindictam
⁊ ego retribuã. talis eñi iracũdus nõ vult
habere deum retributorẽ quod eſt nimis
ignominioſum. De hoc habeꝛ Prouer. xx.
Ne dicas reddã maluꝫ pro malo: expecta
dñm ⁊ liberabit te: ſcꝫ a labore: ab expẽſis
periculo anime: ⁊ corporis: a luto gehẽne
cui obligat: vindictã ex ſe expectando. Ta-
les eñi vindicatiui fruſtra dicunt in orõne
dñica creatori ſuo: dimitte nobis debita
noſtra ſicut ⁊ nos dimittimus debitorib⁹
noſtris: qꝛ ſicut ipſi nõ dimittũt nec pater
celeſtis dimittet eis. Mathei. vi. Si dimi
ſeritis hominibus pctã eoruꝫ dimittet et
vobis pater veſter celeſtis delicta veſtra
ſi autem non dimiſeritis nec pater veſter
dimittet vobis. vñ Augu. Unuſqſq; a deo
accepturus eſt talẽ indulgẽtiã qualẽ ipſe
fecerit pxio ſuo: remitte ergo pximo tuo
tibi nocẽti ⁊ tũc deprecãti tibi pctã ſoluen
tur. Eccꝉ. xxviij. Homo homini ſeruat iraꝫ
⁊ a deo querit medelã. in hoiem ſibi ſimi-
lem nõ habet miſericordiaꝫ ⁊ de peccatis
ſuis deprecaꝛ aliũ. ipſe pximo ſuo ſeruat
irã ⁊ ppiciationẽ petit a deo. qs exorabit
p delictis ſuis. q. d. nullus. eodẽ. c. De hoc
habetur exemplũ. Mat. xviij. De vno ſer
uo q noluit dimittere cõſeruo ſuo ſicut do
minus ſuus dimiſerat ei quẽ dñs ſuus iuſ
ſit manibus ⁊ pedibus ligatis incarcerari
quouſq; redderet vniuerſuꝫ debitum ⁊c.
Quantũ ad quartã partẽ in qua erãt inſi-
nuanda remedia cõtra irã eſt notandum
q plura ſũt remedia quoꝝ aliqua auctor
noſter recitat i littera: qꝛ metric⁹ ideo bre
uiloquus fuit. Unũ remediũ eſt conſidera
tio dñice paſſiõis. vñ Gre. Si paſſio domi
ni ad memoriã reuoceꝛ nihil adeo durum
qd equo animo nõ tollaꝛ. qñ figuratũ fuit
Nu. xxi. in ſerpente eneo quẽ de precepto
dñi erexit moyſes in mõte vt oẽs q reſpi-
cerent ſanareꝛ a morſibus venenoſis ſer
pentũ ignitoꝝ quos miſerat dñs ad puni
endum populũ ⁊c. Aliud remediuꝫ eſt ſilẽ
tium. Prouerb. xxvi. Qui impoſuit ſtulto
ſilentiũ mitigat irã. cum defecerint ligna
extingueꝛ ignis: eodẽ. Aliud remediuꝫ eſt
conſideratio magne vtilitatis quã homo
habet ſi tribulationẽ ſufferat. vñ Dauid:
Circundederũt me ſicut apes ⁊c. glo. apes
aculeo pungunt: ſed ex alia parte mel tri-
buũt: ⁊ lꝫ timeanꝛ qꝛ pungũt amanꝛ inde
quia mel tribuũt. ſic pſecutores lꝫ pũgãt
qñ tribulationẽ inferũt. debẽt tñ patienꝛ
tolerari. qꝛ mel dulcedinis eterne corone
homini miniſtrãt. Et alibi. Fabricauerunt
pctõres ſupra dorſum meũ: qd coronã per
petuã ſi patiẽter ſupple ſuſtulerim⁹: qm̃ p
multas. ſ. tribulatões patienter ſublatas
oportet nos introire in regnũ celoꝝ. Act.
xiiij. Nec adhuc ſm apoſto. ſunt condigne
paſſiones hui⁹ ſeculi ad futurã gloriã: er-
go maxima etenĩ eſt patientia virtus. Ca
tho. Aliud remedium eſt mollis reſpõſio.
Prouer. xv. Mollis reſponſio frangit irã

UVA. BHSC. IyR_242

durus aũt ſermo ſuſcitat furorẽ. ⁊ eodem.
Uir iracũdus prouocat iras: qui autẽ pa
tiens eſt mitigat ſuſcitatas. patiẽtia lenie
tur princeps: ⁊ mollis lingua cõfringet du
ritiã. eodẽ. xxv. Sicut enĩ qui apprehendit
auribus canem ſic qui tranſit ⁊ impatiens
cõmiſcet rixe alterius. Eccl. xxvi. Sicut enĩ
ex colliſiõe duoꝝ corpoꝝ naturaliter ꝗ̃uis
motus ſit violẽt⁹ elicitur ignis ita ex ama
ris ⁊ malis ꝟbis elicitur ira. ſm̃ enĩ ligna
ſilue ſic exardeſcit ignis ⁊ ſm̃ virtutem ho
minis ſic iracundia illius erit. Eccl. xxviij.
Ideo mollis reſponſio ⁊ dulcis magnũ eſt
remediũ. Aliud remediũ eſt euitare cõſor
tium iracũdoꝝ. Prouer. xxij. Noli eſſe ami
cus hoĩ iracundo: neq; ambules cũ homĩe
furioſo: ne forte diſcas ſemitas eius et ſu-
mas ſcãdalum anime tue. Melius enĩ eſt
vocare ad olera cũ charitate ꝙ̃ ad vitulũ
ſaginatum cum odio. Prouer. xv. Melius
enĩ eſt ſedere in angulo dogmatis ꝙ̃ cum
muliere litigioſa ⁊ in domo conuiuij. Pro-
uer. xxi. Melius eſt habitare in terra de-
ſerta ꝙ̃ cum muliere rixoſa ⁊ iracundia. eo
dem. Semper enĩ malus q̃rit iurgia ideo
euitand⁹ eſt ne fetor irrumpat ex eo. Pro
uer. xvij. Semper malus iurgia querit: et
ſequitur: angelus crudelis mittetur ꝯtra
eum. ergo ſummũ remediũ eſt ꝓpter gra-
tiam dei fugere occaſiones peccãdi. Eccle-
ſi. xxi. Quaſi a facie colubri fuge peccata:
glo. Non ſolũ peccata: ſ; occaſiones peccã
di. Aliud remedium eſt premij tolerantie
aĩaduerſio: q̃m cõſideratio premij minuit
vim flagelli ſm̃ Iſido. ⁊ Boeti. in fine ſui li
bri de diſci. ſcola. vnde Prouer. xxv. Si eſu
rierit inimicus tuus ciba illũ: ſi ſitierit da
illi aquã bibere ⁊ dñs reddet tibi. ſup quo
vero dñs reddet tibi notatur premium to
lerantie. ⁊ Mat. v. Beati miſericordes: mõ
remittere iniuriã eſt opus mĩe. ⁊ eodẽ. bti
eritis cũ maledixerint vobis homines ⁊ ꝑ
ſecuti vos fuerint mentientes propter no-
men meũ. ⁊ Luce. xxi. In patientia vr̃a poſ
ſidebitis aĩas veſtras ergo magnũ premi
um expectat patiens ⁊c̃. Aliud remedium
eſt cõſideratio ſacrarum ſcripturarũ que
diſſuadẽt nobis illud viciũ ire. Leuit. xix.
Ne oderis fratrem tuũ in corde tuo: nec q̃
ras vltionem: nec memor eris iniurie ciui
um tuoꝝ. ⁊ Ro. xij. Benedicite ꝑſequentib⁹
vos: bñdicite ⁊ nolite maledicere. ⁊ eodẽ.
Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos:
nulli malum ꝓ malo reddentes: ⁊ eodem.
Noli vinci a malo: ſed vince in bono malũ.
qui enĩ patiens eſt multa gubernatur pru
dentia. q̃ aũt impatiens eſt exaltat ſtultici
am ſuã. Prouer. xiiij. ⁊ i. Petri. iij. Non red
dentes malũ ꝓ malo: nec maledictũ ꝓ ma
ledicto. Aliud remediũ eſt cõſiderare con-
ſiliũ ſaluatoris noſtri qui cõſuluit nobis.
Mat. v. diligere inimicos noſtros: ⁊ orare
pro ipſis. cũ dicit. diligite inimicos veſtros
⁊ benefacite his q̃ oderũt vos: orate ꝓ per
ſequẽtibus ⁊ calũniantibus vos: vt ſitis fi
lij patris veſtri qui in celis eſt: qui facit ſo
lem ſuũ oriri ſuper bonos ⁊ malos: cuius
actio eſt noſtra inſtructio. Jo. xiij. ⁊ quem
debemus ꝓ poſſe imitari ſicut veri filij pa
trẽ. Si offers munus tuũ ad altare ⁊ ibi
recordatus fueris. q: frater tu⁹ habet ali-
quid odij aduerſum te relinque ibi mun⁹
tuum ante altare ⁊ vade prius recõciliari
fratri tuo ⁊ tunc veniens offeres mun⁹ tu
um. Math. v. Quia q̃ eſt ex deo diligit fra
trem ſuũ: ⁊ qui ex deo nõ eſt non diligit. i.
Jo. iij. Aliud remediũ eſt exemplũ ipſi⁹ ſal
uatoris noſtri qui in oĩbus tribulationib⁹
pro noſtra redẽptiõe fuit patiẽs humilis
⁊ benignus. qui cũ malediceretur nõ male
dicebat: qui cũ improperarent ⁊ cõuiciarẽ
tur ei tacebat ſicut ouis corã tondente no
bis relinquens exemplũ: vt quẽadmodũ
ipẽ fecit ⁊ nos ꝓ poſſe faciam⁹. qui dum in
cruce pẽderet orauit patrẽ pro crucifixori
bus. dicens. Pater ignoſce eis: quia neſci-
unt quid faciunt. Itẽ exemplũ beati Ste-
phani prothomartyris qui rogauit pro la
pidãtibus eum. d. Actuũ. vij. Dñe ne ſtatu
as illis hoc pctm̃ ⁊c̃. ⁊ ſic de pluribus alijs
Aliud remediũ eſt periculũ cui iracũdus
ſe exponit: quia viuit in pctõ mortali. i. Jo
han. ij. Qui odit fratrẽ ſuũ in tenebris eſt
⁊ neſcit quo vadit: ⁊ ſic multa bona perdit.
quia oĩa que fiunt extra charitatẽ nõ ſunt
memoria ad gl'iam vt tenent omnes theo-
logi. ſm̃ illud. i. ad Coꝝ. xiij. Si linguis ho
minũ loquar ⁊ angeloꝝ ⁊c̃. Si diſtribuero
omnes facultates meas ⁊c̃. charitatem nõ
habeam nihil mihi prodeſt. Item ſm̃ Au-
gu. Stultum eſt homini viuere in illo ſta-
tu in quo non audet mori: ſicut viuere in
peccato mortali cuiuſmodi eſt ira: q: ſi ſic
moriatur vt tenent doctores noſtri deſcen
dit ad inferos. vnde qui charitatem nõ ha
bet omne bonum qđ habet amittit. Mat.
xxv. cui concordat Ambro. aliud remediũ
eſt ſimile huic. ſcilicet conſideratio eterne

UVA. BHSC. IyR_242

dānationis ſi in illo vicio decedat. ad Gal. v. Manifeſta ſunt opa carnis: inimicitie. rixe: ⁊ ſequitur. qui talia agunt regnū dei non conſequentur. Coꝛ durum male habebit in nouiſſimo. Eccl. iij. ⁊ Jac. ij. Iudiciū fiet ſine miā illi ꝙ miaꝫ nō fecit ⁊c. ⁊ Mathei. v. Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio: ⁊ probatur: quia omnis ꝙ iraſcitur fratri ſuo homicida eſt: ⁊ omnis homicida non habet vitam eternā: ergo. i. Johannis. iij. Qui vindicari vult a deo inueniet vindictaꝫ. Eccl. xxviij. Et ſequitur. peccata illius ſeruans ſeruabit: ⁊ eodeꝫ. Memento nouiſſimoꝛum tuoꝛum: ⁊ deſine inimicari: memoꝛare timoꝛis dei ⁊ nō iraſcaris pꝛoximo. Aliud remediū eſt conſideratio pꝛecepti ſaluatoꝛis noſtri. Johan. xv. Hoc eſt eñi pꝛeceptum meum vt diligatis inuicē ſicut dilexi vos ⁊c. ¶ Queritur circa pꝛemiſſa vtrū teneatur quis remittere iniuriā inimico petenti veniam. Solutio. Cuꝫ diſtinctione: ex iniuria ſolēt oꝛiri tria ſcilicet rācoꝛ in affectu rationis: ⁊ ſignum in affectu: ⁊ et actio contra iniuriam. Primum tenetur quilibet ſtatim remittere ſi non rogetur. Secundum tenetur remittere veniam veraciter petenti parato emēdare ſm facultatem ſuam. Tertium non tenetur remittere de iure ⁊c. Si aūt ſcire velis vtrum ille cui facta eſt iniuria debeat amicitiā querere. no. ꝙ duplex eſt debituꝫ. ſ. neceſſitatis et perfectiōis ſm Alber. in ſuo compē. Neceſſitatis ſine quo nō eſt ſalus ⁊ ꝙtum ad hoc nō tenetur iniuriatꝰ querere recōciliationē: ſed ꝙtum ad debitum perfectionis debet iniuriatus querere recōciliationē. vt ſm Chryſo. duplicē coronā cōſequatur. Vna qꝛ iniuriam paſſus eſt. Alia quia pꝛioꝛ ꝙuis iniuriatus rogauit reconciliationem. Sed queritur vlterius quid dicendū ad illud. Malach. i. ⁊ recitatiue. Math. v. Diliges amicū tuum ⁊ inimicuꝫ odio habebis. Solu. Illud eſt rigoꝛis non miſericoꝛdie ⁊ gratie ⁊c. Pro quo notandum eſt ꝙ reddere maluꝫ pꝛo malo eſt fragilitatis ſicut fecit Joab quando interfecit abſalon interfectoꝛem fratris ſui ij. Reg. xviij. Reddere malū pꝛo bono eſt puerſitas ſicut fecit iudas quando tradidit magiſtrū ſuum ſaluatoꝛem noſtrum ꝙ tot bona ſibi fecerat. Mat. xxvi. vnde Prouerbio. xvij. qui reddit mala pꝛo bonis nō recedet malum de bono eius. reddere bonū pꝛo malo eſt perfectionis vt ſuadet nobis ſaluatoꝛ noſter in pluribus paſſibus: ⁊ oēs doctoꝛes ſacre ſcripture vt ſuperius dixi. reddere bonum pꝛo bono eſt equitatis ſicut fecit Aſſuerus rex mardocheo quādo honoꝛauit eū pꝛe ceteris: eo ꝙ mardocheus pꝛeſeruauerat eum ab eunuchis cupiētibus eum iugulare. Heſt. vi. contra iram patientia ſeu manſuetudo.

¶ De Inuidia.

INuidiam fugito bona fris amare velito
Nā liuoꝛ ſiccū coꝛpus facit ⁊ coꝛ iniquum.
Inuidus eſt triſtis alioꝛum cum bona cernit.
Gaudet de damnis bona non noceant ſibi ꝙuis
Emulus impugnat: verum de fratre ſuſurrat
Detrahit accuſat alioſꝗ iuuare recuſat.
Propter liuoꝛem fraternum frangit amoꝛem.
Lumine cecatur de re munda maculatur
Languet marceſcit homo liuidus atꝗ ſeneſcit.
Coꝛpoꝛe marceſcit cernens ꝙ fres mea creſcit.
Effuge liuoꝛem zelādo fratris honoꝛem
Qui bona fratris amat ſemet virtutibus oꝛnat.

IN iſto capitulo auct. noſter determinat de peccato inuidie diuidēs illud capituluꝫ in quattuoꝛ partes In pꝛima parte ponit diffinitionem inuidie. In ſecunda aſſignat ſpecies inuidie. In tertia inſinuat incōueniētia que pꝛoueniunt ex inuidia. In quarta docet remedia contra inuidiam. Prima in pꝛincipio. ſecūda ibi. Inui

UVA. BHSC. IyR_242

dus eſt triſtis. tertia ibi. Lumine cecatur. quarta ibi. Effuge liuorem. Quantū ad p̄mā partē eſt notandū ꝙ inuidia ſm Aug. eſt malū felicitatis aliene. vel ſm Joh. Damaſ. Jnuidia eſt triſtitia de bonis alienis. ⁊ dicitur inuidia ab in qđ eſt nō ⁊ video vides: qꝛ non poteſt videre bona alioꝝ. Quātum ad ſcđam ptem in qua erant inſinuande ſpecies inuidie eſt no. ſm btm̄ Grego. ⁊ Alber. in ſuo cōpen. ꝙ inuidie p̄ncipaliter ſunt quinq; ſpēs. Prima eſt odiū qđ eſt velle malū alicui ⁊ nolle bonū. Scđa ſpēs eſt exultatio in aduerſis ꝓximi. talis exultatio eſt quaſi gaudiū freneticoꝝ q̄ gaudent de eo. vñ eſſet dolendū. de hoc legitur Prouer. xvij. Qui iniuria letatur alteri⁹ nō erit impunitus: qm̄ ꝓ exultatiōe trāſitoria dabit ei pena eterna. vñ. ij. ad Coꝛ. xi. Quis infirmatur ⁊ ego nō infirmoꝛ. Tertia ſpecies eſt afflictio in bonis proximi. Quarta ſpecies eſt detractio latēs que cōiter dicit ſuſurratio. Quīta ſpecies eſt detractio in aperto eo ꝙ intēdit appere melioꝛ illo cui detrahit. Quātum ad tertiā ptē eſt notandum ꝙ inuidia multa incōuenientia induxit. Unū qꝛ bona ꝓximi videre non pōt: iō de lumine cecatur cū non pōt videre bona ꝓximi de quibus deberet gaudere: qꝛ eſt p̄ceptuꝫ dñi. Mat. xxij. vnde Job. v. loqns de iſto inconuenienti ait. Per diē incurrēt tenebras ⁊ quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie. ſuper quo glo. Greg. Mens inuidi tam de alieno bono affligit ꝙ radio lucis obſcurat. Et ſubdit dies boni opis i ꝓximo lucet exterius: ſed quaſi in nocte palpant inuidi: qꝛ liuoꝛe cecati: ideo inuidus cōparatur noctue ⁊ veſptilioni que nō pōt videre lucem. vñ Augu. Oculis egris odioſa eſt lux q̄ oculis puris amabilis eſt. Jnuid⁹ eñ deterioꝛ eſt poꝛco: qꝛ poꝛcus poꝛco qui occiditur cōpatitur: vt pꝫ per experientiā. Jnuidus aūt fratri ſuo cui inuidet non cōpatitur: iſtud eñ viciū facit homineꝫ inuidū aſſimilari diabolo. vñ Sap. ij. Jnuidia diaboli introiuit moꝛs in oꝛbem terrarū. ⁊ ſequitur in eodem. c. imitantur illuꝫ qui ſunt ex pte ipſius. Aliud incōueniēs: qꝛ illđ vicium facit hoīem aſſimilari dꝛaconibus ⁊ ſerpentibus. Jſa. xiij. vñ Mat. iij. Progenies viperarum q̄s demōſtrabit vobis fugere a ventura ira. q. d. nullus. ⁊ eod. xxiij. Serpentes genimina viperarū quō fugietis a iudicio gehēne. Cauſa eſt qꝛ inuidi directe faciunt contra charitatem ſine qua nullus poteſt ſaluari vt videtur velle. Apoſto. i. ad Coꝛ. xiij. Ubi poſtꝙ enumerauit oēs actus virtuoſos elemoſynā martyriū ⁊c. qñ dicit ſi dedero coꝛpus meū ita vt ardeā ⁊ diſtribuero oēs facultates meas in cibos pauperū ⁊c. charitatē autē nō habeam nihil ſum. glo. quo ad actum aliquem quo ſaluari poſſim ideo ſine charitate impoſſibile eſt ſaluari. Jdeo dicit Aug. xv. de trinitate. Jllo dono charitatis nullum eſt excellentius ⁊c. Jſtud eñ viciū eſt peſſimū ⁊ difficulter remiſſibile qꝛ inuidentia fraterni boni eſt vna ſpecies peccatoꝝ in. ſſ. et peccatuꝫ in. ſſ. dicitur irremiſſibile. Mat. xij. Qui dixerit contra. ſſ. verbuꝫ nō remittetur ei nec in hoc ſeculo nec in futuro. ⁊. i. Jo. v. Eſt eñ peccatū ad moꝛtē nec pro eo dico vt quis oꝛet: quare dicatur irremiſſibile ⁊c. declarabo inferius vbi eſt text⁹ de illa materia: ibi. Qui peccat nimiū. Quod ſit peſſimū pctm̄ ſeu viciū patet: qꝛ contrariatur charitati large loquēdo. modo charitas eſt optima ⁊ excellētiſſima virtus: ergo inuidia peſſimū viciū. vnđ Gen. xxxvij. vocat fera peſſima: fera peſſima dicit. Jacob deuoꝛauit filiū meuꝫ Joſeph qñ vidit veſtimēta. glo. fera peſſima. i. inuidia. Aliđ incōueniēs eſt: qꝛ talis de pinguedie aliorū marceſcit. ex rebus enim optimis inuidi colligunt ſpinas ⁊ de ficubus tribulos. Mat. vij. iō dicit dominus. Mat. xx. Jnuido. oculus tuus neq̄. eo ꝙ inuidus nō poteſt videre bonum proximi ſui. vnde Eccle. xx. Neq̄ eſt oculus inuidi ⁊ auertens faciem ⁊ deſpiciens animam ſuam. Aliud incōueniens eſt: quia tales inuidi de ſanitate alioꝛum infirmantur ⁊ de vita moꝛiuntur: ⁊ ſicut deum diligentibus omnia cooperātur in bonum. ad Roma. viij. ita inuidis in maluꝫ. Jnuidus eñ moꝛitur de bono odore de quo alij viuūt. vnde aſſimilatur buffoni qui non poteſt pati odoꝛem vinee florentis: aſſimilatur iude qui murmurauit de effuſione vnguēti p̄cioſi. Joh. xij. Aliud inconueniens eſt: qꝛ inuidia cruciat dominū ſuū ſicut vermis q̄ naſcitur in ligno. primo lignū in quo naſcit coꝛrodit. Prouerb. xxv. vnde Hiero. Jnuidia primum ſui moꝛdax. ⁊ Ala. de para. Nil aliud niſi ſe valet ardēs ethna cremare. Sic ſe non alios inuidus igne coquit. vnde Sene. Utinam inuidi oculos in omnib⁹ ciuitatib⁹ haberent vt de oībus ꝓfectibus toꝛquerētur. Aliud incōueniens: quia inuidia aufert homini

UVA. BHSC. IyR_242

ꝓximū̄ quē debet amare ſicut ſeipm̄. vn̄
de Hugo de ſanctovicto. ſupbia auſert mi
hi deū: ira meipꝫ: inuidia ꝓximū̄. Aliud in
conueniens eſt: qꝛ ex inuidia paupertas ⁊
ignominia ſepe ꝓueniunt. vnde Prouerb.
xxviij. vir qui feſtinat ditari ⁊ alij inuidet
ignorat ꝙ egeſtas ſupueniet ei. i. contume
lia perpetua. Inuidus em̄ cōparatur ꝓdi
tori. vnde Prouer. xxiij. Ne comedas cum
homine inuido ⁊ ne deſideres cibos eiꝰ co
mede ⁊ bibe dicet tibi ⁊ mens eius non eſt
tecum ergo proditor. In hoc em̄ aſſimilaꝶ
cani q̄ blanditur in facie ⁊ a tergo mordet
⁊ iude qui magiſtrū̄ ſuuꝫ oſculo tradidit.
Inuidia em̄ eſt ſignum cognoſcēdi diſcipu
los diaboli vn̄ ſicut dominus dixit diſcipu
lis ſuis. Joh. xiij. In hoc cognoſcent hoīes
quia diſcipuli mei eſtis ſi dilectionem ha
bueritis inuicem ſicut dicit diabolus diſci
pulis ſuis in hoc cognoſcent hoīes qꝛ diſci
puli mei eſtis ſi inuidiā habueritis inuicē
Inuidi em̄ ſocij ſunt diaboli ⁊ in lucro ⁊ in
damno: qꝛ qn̄ diabolus lucratur gaudet ⁊
qn̄ perdit dolet: ſm̄ Augu. Inuidus em̄ po
tius vult habere ſociū̄ in miſeria ꝙ̄ in feli
citate. patet per quoddā exēplū̄ de quodā
rege q̄ conceſſit vni auaro ⁊ cuidā inuido
inuicē inimicātibus munus qd̄ eligerēt. ta
li modo ꝙ donū̄ eius qui poſteriꝰ peteret
duplicaretur ⁊ cuꝫ vterqꝫ differret petere
precepit rex inuido vt prius peteret ſtatiꝫ
inuidus petijt vt ſibi erueretꝰ vnus oculus
ad finē vt inimico ſuo eruerentur ambo. ⁊
ꝙ̄ efficeretur orbꝰ ⁊c̄. Tales em̄ inuidi fre
quenter mala morte moriūtur. vn̄ Eccleſi.
xxvij. Laqueo peribūt qui oblectantur ca
ſus iuſtoꝝ ⁊ dolor cōſumet eos anteꝙ̄ mo
riantur. ⁊ Job. v. virū̄ ſtultū̄ interficit ira
cundia ⁊ paruulum inuidia. Mirabiliter
em̄ ceci ſunt inuidi q̄ dolorē ꝑponunt gau
dijs eternis. nam dolore ⁊ cruciatu quoti
diano dolorem merētur eternū̄. Inuidus
comparatur febricitanti cui boni cibi ſunt
contrarij. deo em̄ contrariatur: qꝛ vt dicit
Aug. tam bonus eſt deus ꝙ etiā bonuꝫ de
malo eliciat: ſꝫ inuidus tā malus eſt ꝙ̄ de
bono malum elicit. Itē diuina bonitas oīa
bona ſua cōicat. inuidus aūt nō. deo enim
placet bonū̄ ⁊ malū̄ diſplicet: inuido auteꝫ
ecōuerſo. vn̄ poeta Ouidiꝰ in libris de trāſ
formatis deſcribēs inuiduꝫ ſic ait. Pallor
in ore ſedēs macies in corꝑe toto. Et nuſꝙ̄
recta facies liuēt rubigine dentes. Pectora
felle virent lingue ſuffuſa veneno. Riſus
abeſt niſi tunc cum ſuffecere dolores. Nec
fruiꝶ ſomno curis inhiādo macreſcit. Quā
tum ad quartū̄ eſt notandū̄ ꝙ plura ſunt
remedia cōtra inuidiā. Primū̄ eſt cōſidera
tio maledictionis quā dn̄s infert inuidis.
Iſa. v. Ue qui dicitis bonū̄ malū̄ ⁊ malum
bonū̄ ponentes amarū̄ in dulce ⁊ dulce in
amarū̄. Aliud remediū̄ eſt cōſideratio ex
hortationis ſacre ſcripture q̄ diſſuadet no
bis illud viciū̄ ſub pena dānatiōis. ad Gal.
v. Manifeſta ſunt oꝑa carnis emulatiōes
inuidie ⁊c̄. Et ſequitur q̄ talia agūt regnū̄
dei non conſequētur. Aliud remediū̄ eſt cō
ſideratio ꝑcepti ſaluatoris noſtri de dile
ctione. Joh. xv. Hoc eſt ꝑceptū̄ meū̄ vt dili
gatis inuicē ⁊c̄. Aliud remedium eſt ꝙ hō
ponat amorē ſuū̄ in illis bonis que pn̄t ha
beri a pluribꝰ ⁊ ab vno quoqꝫ plene. vnde
Grego. Qui faucibꝰ inuidie carere deſide
rat illā hereditatē appetat q̄ nullum poſſi
dentiū̄ anguſtat. vn̄ Greg. Juſtus ꝑ hoc ꝙ
nihil in terris appetit alienis ꝓfectibꝰ in
uidere neſcit. Aliud remedium eſt medita
tio eoꝝ qui ſuadent nobis dilectionem. ad
Gal. v. Non efficiamur inanis glorie cupi
di inuicē inuidētes: oēs em̄ ſumus fratres
vnde ad Ro. xij. Sicut in vno corꝑe multa
mēbra habemus oīa aūt mēbra non eūdē
actum habēt. ita multi vnū̄ corpus ſumus
in xp̄o. Si aūt patiꝶ vnū̄ mēbruꝫ corꝑis cō
patiūtur ei oīa alia mēbra. ⁊ Eccle. xiij. Oē
aīal diligit ſuum ſiīle. Sic ⁊ oīs homo ꝓxi
mū̄ ſibi. Inuidus em̄ non eſt dignus vt deꝰ
ei eternam gloriam communicet quia bo
na ſua non communicauit proximo ſuo ⁊c̄.
virtus cōtraria beniuolentia ⁊ dilectio.

¶ Sequitur de auaricia.

VT ſis preclarus nō ſis
cupidus nec auarus
Uir vlli carus cupi
dus nec q̄s ſit auarꝰ
Qui capit aut retinet iniuſte res
alienas
Aut peramās gazas domini pre
ponit amori
Qui ſatis eſt diues cupit ⁊ plꝰ nō
ſatiatus.
Et qui pauperibus donare ſuper
flua non vult.

UVA. BHSC. IyR_242

Omnes prefati merito ceſentur auari

Furtum rapinam fenus fraudez ſymoniam

Cauſat auaricia ludū piuria bella

Omnes theſauri nunq̄ ſatiāt cor auari

Quādo plus creſcit cenſus plus inde fameſcit

Et plus ardeſcit ambitio quando ſeneſcit

Gazas querendo labor ꝛ timor in retinendo

Ipſas perdendo dolor et langor cupiendo

Nūq̄ fit clarus nec tutus diues auarus

Raptorem furem plenum credit fore egenum

Semper egenus eris ſi plus ſemper tibi queris

Tum contentus eris diues tunc efficieris

Gazas lucrando non ſis cupidus nec amando

Nec male ſeruando ſed ſis larg⁹ bene dando.

In iſto capitulo auct. noſter determinat de pctō auaricie diuidēs illud capi. in quattuor ptes pncipales In pma pte ponit diffinitiones auaricie. In ſcda parte ponit ſpēs pncipales. in tertia pte auctor docet incōueniētia que ſequūtur ex auaricia. In quarta parte conſulit remediū contra auariciam. Prima in pncipio. ſcda erit ibi. Qui capit aut retinet. tertia ibi. Furtū rapinam. quarta ibi. Gazas lucrādo. Quātum ad pmā ptē ſciendū eſt q auaricia ſm Tulliū eſt imoderatus amor hn̄di ſꝫ Ber. auaricia eſt quarūlibet rerū inſatiabilis ꝛ inhoneſta cupido. auaricia eñi ſm apoſto. Ephe. v. eſt ydolorū ſeruitus: qꝛ hō auarus exhibꝫ creature qđ deberet exhiberi creatori ſcꝫ fidē ſpem ꝛ dilectionē que auar⁹ exhibet theſauris ſuis. Quātum ad ſcdam ptem eſt notandū q auaricie ſm auctorem ſunt quattuor pncipales ſpēs. Prima cum q̇s retinet ꝛ capit iniuſte res alienas. Secūda ſpēs eſt qn̄ aliq̇s ppoint amori altiſſimi amorē diuitiarū ꝛc̄. Tertia ſpēs eſt quādo aliq̇s eſt ſatis diues ꝛ nō ſatiatur: ſꝫ ſp plura cupit ꝛ deſiderat. Quarta ſpēs ē qn̄ quis retinet ſupfluа q̄ deberet pauperib⁹ erogare: oēs prefati cenſent auari. ſm eñi Greg. vt recitat Alber. in ſuo cōpen. Auaricie ſunt. vij. filie. Prima eſt cordis obduratio q̄ fit omittendo. Itē filiā vocat Iſid. inhumanitatē. ſcda filia eſt violentia: hec fit nocendo alicui palā p finita mala: hanc vocat Iſido. rapacitatē. Tertia eſt inq̇etudo. hoc eſt appetit⁹ imoderatus lucri. Quarta filia eſt piurium qđ ſepe accidit in emptione ꝛ venditione. Quinta filia eſt fallacia que fit p verba deceptiōis in occulto. Sexta filia eſt fraus. hec eſt deceptio pfecta ꝛ in pſentia illius q̄ decipitur. Septia filia eſt pditio que fit in abſentia decepti. Quātū ad tertiā ptē eſt notandū q ex auaricia plura ſequūtur incōueniētia quorūꝫ aliqua enumerantur ab auctore noſtro in littera. Unū incōueniens eſt furtū: vñ furtum eſt cōtractio rei aliene ꝯtra dñi volūtatē. Inſti. de fur. in contri. rubri. ꝛ extra de fur. Aliud incōueniēs eſt rapina. vnde dominus per yſa. lxi. Ego dñs diligens iudiciū ꝛ odio habēs rapinā. de hac rapina loquitur Sap. Eccle. iiij. Uerti me ad alia q̄ ſub ſole geruntur ꝛ vidi calūnias ꝛ lachrymas innocentū ꝛ cōſolatorē neminē poſſe reſiſtere eorū violentie: cūctorū auxilio deſtitutos ꝛ laudaui magis mortuos q viuos: ꝛ feliciorē vtroqꝫ iudicaui q̄ nōdum natus eſt nec vidit mala que ſub ſole fiūt. De talibus rapinoſis loq̇tur domin⁹ p Abacuch pphetā Abacuch. ij. qꝛ tu ſpoliaſti gentes multas ſpoliabūt te oēs qui relicti fuerit de populis: iurauit eñi dñs nō ſe traditurū obliuioni rapinas eorū. Amos. viij. Magnā maledictionē ꝛ multiformē expectāt a dño p hereditate. Job. xxvij. Hec eſt pars hoīs impij apđ deū hereditas violentiarū quā ab oīpotēte ſuſcipient. Si multiplicati fuerint eius filij in gladio erunt ꝛ nepotes eius nō ſaturabuntur pane qui relicti

UVA. BHSC. IyR_242

fuerint ex eo ſepelient in interitu ⁊ vidue eius non plorabūt ⁊ demū detrahētur ad inferos. Prouerbi. xxi. Rapine impioꝝ detrahēt eos vſq ad inferos vbi eminebūt toto mūdo rapine eorum. vnde yſa. xxxiiij. Ue q̄ predaris. Aliud incōueniēs eſt fen⁹: ⁊ ꝓprie fenus duplex vſura. Uſura em̄ eſt quicquid vltra ſortē recipio vel recipe intendo. Uſuraꝝ crimen vtriuſqꝫ teſtamenti pagina deteſtatur. xiiij. q. iiij. ca. quid dicā nec ſup eo diſpenſationē aliquā poſſe fieri videm⁹ in ca. ſup eo. de vſu. vñ Leuit. xxv. Time deū tuū vt viuere poſſit frater tuus apud te. pecuniā tuā nō dabis ei ad vſurā: ⁊ frugū ſupabūdantiā non exiges ⁊c. Scriptum eſt em̄ Luc. vi. Mutuū date nil inde ſperantes ⁊ erit merces vr̄a multa. ⁊ Deu. xxiij. Fratri tuo id qđ indiget cōmodabis abſqꝫ vſura vt bñdicat tibi dñs deus tuus in omni ope tuo in terra ad quā ingrediēris poſſidendā. ⁊ Mat. v. Uolenti mutuari a te non vertaris: ⁊ vbiqꝫ intelligitur nil inde ſperātes. Uſurarū em̄ ſunt due ſpecies pncipales ſcilꝫ manifeſta ⁊ palliata. de manifeſta nō eſt inducenda explanatio: qꝛ de ſe eſt ſatis euidēs. Palliata aūt dicitur quaſi pallium tenēs. i. velamen ac ſi velint dicere tales vſurarij ꝙ nō emineāt. Omia enim aperta ſunt oculis eius. Prouer. xvi. Oēs vie hoīm patent oculis eius. vnde Luce. xij. Nihil opertum eſt qđ non reueletur neqꝫ abſconditū quod non ſciatur: quoniā que in tenebris dixiſtis in lumine dicetur: ⁊ quod in aure locuti eſtis ⁊ in cubilib⁹ p̄dicabitur in tectis ⁊ eo. viij. c. Non eſt enī occultum quod non manifeſtetur: nec abſconditum qđ non cognoſcatur ⁊ in palam veniet. Iſti⁹ em̄ vſure palliate ſunt ſex ſpecies. Una eſt quādo aliquis habet pignus vel rem immobilē et fructus recipit vltra ſortē: hoc eſt dicere ꝙ fructus quos' percipit ⁊ pceperit non deducit in ſortem. Alia ſpecies eſt qñ quis emit aliquas poſſeſſionem longe minori precio ꝙ valeat tali conditione ꝙ venditor eā rehabere poſſit qñ precium ſoluere voluerit. alia ſpecies ē qñ aliquis emit ad terminū minori precio ꝙ valeat ſicut bladum in terra vel vinū futurū in vinea ⁊c. Alia ſpecies poteſt eſſe quādo mercator vendit carius pro expectādo ſolutioneꝫ ſuā. Alia ſpecies eſt cū quis palliat vſuram ſecrete ſicut cum aliquis tradit pecuniā ſuaꝫ alicui negociatori: tali cōditione ꝙ erit ſocius eius in lucro ⁊ non in damno qđ eſt nimis deteſtabile cum pauper cui pecunia traditur laborem habet ⁊ periculum anime corpis ⁊ rei. Alia ſpecies eſt quando quis aīalia ſua tradit alteri tali cōditione ꝙ ſibi ſint immortalia que vulgo nomine dicūtur aīalia. Talis em̄ vſurarius eſt incantator quivult ꝙ aīalia q̄ pauperi ſunt mortua ſibi ſunt viua. Breuiter vbi aliquid vltra ſortes accipitur intentione lucri ſiue expreſſe ſiue tacite vſura eſt ſm̄ Augu. cui concordant alij doctores. De talibus em̄ loquitur dominus per p̄s. Qui deuorant plebem meā ſicut eſcam panis. Uſurarius em̄ deterior ē iuda. Nā iudas penitētia ductus retulit pricipibus ſacerdotum ſcribis ⁊ phariſeis. xxx. denarios. Mat. xxvij. Sed vſurarius nihil vult reſtituere. vſurarius deterior eſt inferno. Naꝫ infernus que ſua non erant in paſſione domini reſtituit. Uſurarius autē audita paſſione dñi non vult aliena reſtituere. Uſurarius ſimilis eſt diabolo: qꝛ ſicut diabol⁹ nō dormit quin querat quē deuoret. i. Petri. v. Sic denarij vſurarij quos ad vſuraꝫ dedit ſemper operantur. Job. xxx. Qui me comedūt non dormiunt. vſurarius ſimilis eſt buphoni qui de terra paſcitur et de vinea exit cū ſlorere incipit non valens eius odoreꝫ ſuſtinere: ſic vſurarius terrenis paſcitur ⁊ delectat̄ ⁊ ab eccleſia exit ob odorē verbi dei. Eccl. xxiiij. Quaſi balſamum nō mixtū odor meus. ibi loquēs de ſacra ſcriptura. Uſurarius aſſimilatur latroni ⁊ homicide qꝛ non audet nomen ſuum coram omnibus palam confiteri cū alij homines qui alicuius ſunt officij abſqꝫ omni erubeſcentia confitentur illud. Uſurarius enim aſſimilatur cuidam infirmitati que vocat̄ cancer: quia ſicut cancer eſt morbus cōtagioſus: ita vſurarius eſt cōtagioſus. pꝫ. qꝛ excōmunicatus: vt dicam plenius in. c. de pe. ibi. Fur vſurator ⁊c. ⁊ contagioſum eſt participare excōmunicato ergo. Cōtagioſum eſt aliquid ab vſurario accipere. vnde Hiere. Cauenduꝫ eſt nobis maxime ne ab his munera accipiam⁹ quos nos nouim⁹ viuere de lachrymis pauperū dicatur nobis illud p̄s. Si videbas furem currebas cum eo ⁊c. De hoc legitur in vita beati fulcij ꝙ cum ipē mortuus eſſet obiecit ei diabolus ꝙ veſtem a quodam vſurario acceepiſſet ⁊ reſtituit eum dominus vite vt corrigeret illam offenſam. Antiquitus enim vſurari⁹ qui inueniebatur in ciuitate me

UVA. BHSC. IyR_242

rebatur: vt domus eius nuncuparetur do
mus diaboli: oſculū pacis ei non dabatur
in miſſa nec ignis a vicinis ꝛc. Pueri eiꝰ oc
curſum expaueſcebant: ꝛ ab alterutro di-
gito monſtrabatur. Modernis aūt tēpo-
ribus talibus vſurarijs aſſurgunt cubicu
larij dominoꝝ tam ſpiritualium ꝙ tēpo-
ralium. Tales eñ vſurarios vocat dominꝰ
latrones. Math. xxi. d. Domus mea domꝰ
orationis vocabitur. Uos autē feciſtis eā
ſpeluncam latronū. Nota ꝙ vſurarij mani
feſti ad cōmunionem xp̄ianam ſepulturā
vel oblationem altaris recipi non debent
ſm Joh. an. in ca. Quia in omnibus de vſu
ris. Uſurarius eñ homicida eſt: quia au-
fert pauperibus vitam eoꝝ. Eccl. xxxiiij. ca.
Panis egentium vita pauperis eſt: qui de
fraudat illum homo ſanguinis eſt: nec ſo-
lum in hoc eſt homicida: qꝛ pauperibꝰ au-
fert vitam eorum: ſed ꝙtuꝫ ad filios ſuos
ꝛ heredes quos ſpiritualiter interficit. vn
de Oſee. ix. cap. Effraim ducet filios ſuos
ad interfectionem. Filijs eñ ſuis ꝛ heredi
bus vſurarijs materiam incendij inferna
lis congregat quos amore diuitiarū qua-
ſi quodam fune ad collum poſito hoſtibꝰ
tradit infernalibus ſi non renunciauerint
male acquiſitis ꝛc. Eccleſi. xli. De patre im
pio queruntur filij qm̄ propter illuꝫ ſunt
in opprobrium. Ad illud eñ propoſitum
legitur de quodam feneratore ꝛ de duobꝰ
filijs ſuis quorum vnus nolens eſſe heres
patris in futurum ſciens hereditatem pa
ternam male acquiſitaꝫ effectus eſt here-
mita viuēte p̄re. tractu tp̄is pr̄ obijt: poſt
mortē eiꝰ ſucceſſit ei filiꝰ q̄ nō erat heremi
ta. Succeſſu tp̄is iſte filiꝰ q̄ ſucceſſerat pr̄i
ſuo feneratori mortuꝰ ē. Amici tūc ceperūt
rogare iſtū heremitā vt vellꝫ adire hr̄dita
tē q̄ de iure ſibi debebat̄ tāꝙ primiori in
gradu. Qui reſpōdit hereditatē nō fuiſſe
patris ꝛ fratris: ſed pauperum a quibꝰ pa
ter extorſerat vſurarie ꝛc. ꝛ ſubiunxit cum
igitur non fuerit eorum mea eſſe non de-
bet. Tunc cepit inſtanter ꝛ deuotiſſime ro-
gare dominū vt ſibi dignaretur reuelare
vbi nam eſſent anime patris ꝛ fratris ſuo
rum: facta oratione fuit raptus heremita
iſte ꝛ ductus ad infernum ibiq; reperit pa
trem ꝛ fratrem ineſtimabili dolore ꝛ cru-
ciatu obiurgantes inuicem pater dicebat
filio pro te male acquiſiui ꝛ ſic ideo cruci-
or ꝛ eternaliter cruciabor. Filius dicebat
patri pro mala acquiſitione tua affligor ꝛ
affligar interminabiliter. ſic impij tendūt
a maledictione in perditionem. Eccle. xli.
O ꝙ mala acquiſitio: vſurarius enim aſſi-
milatur perdici. Nam perdix eſt talis pra
ue conditionis ſm naturiſtas ꝙ ſurripit
oua aliena: ſcilicet alterius perdicis et fo-
uet ea: ſed cum pulli adulti fuerint relin-
quunt eam ꝛ vadunt ad clamorē proprie
matris. ſic vſurarius ea que non ſunt ſua
congregat: nec in acquiſitione diuitia-
rum ſuarum habet ſenſum ad dei iudiciū
Hiere. xvij. Perdix fouit que non peperit:
fecit diuitias ꝛ non in iudicio. in dimidio
dierum ſuorum relinquit eas ꝛ in nouiſſi-
mo ſuo erit inſipiens. Et ſepe contingit ꝙ
vſurarius diuitias illas in vita ſua amit-
tit. vſurarius enim non habet poteſtatem
reſtituēdi vſuras quoniam fur ꝛ latro eſt:
ideo deus permittit vt cum re furtiua cō-
prehendatur ꝛ ſuſpendatur ſuſpendio in-
fernali. ꝛ ſi reſtituerit raro contingit: ꝛ id
non debet fieri lex. aliquando enim prodi
gus eſt ꝛ tm̄ expendit ꝙ reſtituere nō po-
teſt vel eſt ita auarus ꝙ reſtituere nō vult.
vel ſi non ſit prodigus vel auarus: tamen
potius ſibi placet in elemoſynis centum li
brarum expendere ſcilicet in conſtructiōe
alicuius capelle ꝛ fundatiōe eius. vel alio
modo ſimili propter illam auctoritatem.
Luce. xvi. Facite vobis amicos de mammo
na iniquitatis vt cum defeceritis recipiāt
vos in eterna tabernacula. quam capiunt
ad litteram ad eorum confuſionem. nam
intelligitur ſic. illos quos feciſtis vobis ini
micos male acquirendo facite amicos le-
gitime reſtituendo. Alio modo mamona
iniquitatis dicitur ſuperfluum quod aua
ri detinent vltra modum: ideo exponitur.
facite vobis amicos de mamona iniquita
tis. i. de ſup̄fluo quod vltra modum deti-
netis ꝛc. ꝛ hoc intelligitur erogando pau-
peribus per quorum deprecationes talis
erogās poterit acq̄rere gratiā in hoc mun
do ꝛ gl'iam in alio. Math. xxv. Qḋ feciſtis
vni ex minimis iſtis mihi feciſtis. ꝛ Johā.
xiiij. Qui ſuſcipit pauperē in noīe meo
me ſuſcipit. ꝛ ſequitur Math. xxv. retribu
tio: q̄ñ tales miſericordes vocat̄ ſaluator
noſter ad gloriā dicēs. Uenite bn̄dicti pa-
tris mei percipite regnuꝫ ꝛc. qḋ nimis eſt
abſurdū ſi credat vſurarius vel quicunq;
alius male acquirēs ſic reſtituere. xiiij. q.
ij. c. nolite. Nolite facere elemoſynas de fe
nore ex vſuris: quia qui totum tribuit pec

UVA. BHSC. IyR_242

catoꝛibꝰ qδ abſtulit paupibus potiꝰ addit pctm̃ ꝙ minuit.e.q.v.c.foꝛte.⁊.c.ab illo.§. Qδ vero.⁊ idẽ Aug.⁊ Eccľ.xxv. Noli offer- re munera praua qm̃ nõ accipiet illa dñs. Si em̃ res aliena ꝓpter quã peccatum eſt reddi poſſit ⁊ nõ reddiť pnia non agiť:ſed ſimilatur nec dimittiť pctm̃ niſi reſtituať ablatũ xiiij.q.v.c.niſi res.idẽ Augu. Breui ter de illicite acq̃ſitis quoꝝ nõ tráſferť do- miniũ ⁊ ſi tráſferať:tñ competit repetitio non põt fieri elemoſyna vt in vſura.ar.ex tra de iureiur.c.debitoꝛes.vt in ſymonia. extra de ſy.c.veniens.Qui em̃ facit elemo ſinã de ſubſtãtia paupis eſt ſicut qui victi- mat filiũ in cõſpectu pr̃is.Eccľ.xxxiiij. Er- go tales q̃ male acquirunt ⁊ acquiſierunt ſunt nimis inſenſati ſi credant ſic ſatiſface re.de illa materia tractabo latius inferiꝰ in rubꝛica de elemoſina.Dona iniquoꝝ nõ ꝓbat altiſſimꝰ nec reſpicit in oblatiõibus eoꝝ nec in multitudine ſacrificioꝝ eoꝝ pro piciabitur pctis.Eccľ.xxxiiij.Uſurariꝰ eniꝫ aſſimilatur cuidã vaſi hñti vnicũ foꝛamen per qδ denarij mittũtur infra:ſed ꝑ illud non pñt rehaberi:ſed vt habeãtur opꝫ vas confringere.ſic eſt de vſurarijs. Pꝛio qꝛ nõ reſtituũt q̃bꝰ tenentur. Scδo ſi contingat qδ raro accidit ꝙ.ſ.reſtituãt hoc eſt in fra ctione vaſis.ſ.in moꝛte.vñ Sen̄. Auarꝰ nĩ ꝙ bonũ facit niſi cũ moꝛitur. Uſurarij em̃ hereditas libẽter non tranſit ad tertiũ he redẽ.vñ Eccľ.xli.Filioꝝ pctõꝝ peribit here ditas ⁊ cum ſemine eoꝝ aſſiduitas oppꝛo- brij.⁊ eodẽ.xxi.Qui edificat domuꝫ in pꝛe dijs alienis q̃ſi q̃ colligit lapides nudos ĩ hyeme edificium em̃ qδ fit in hyeme cito ruit ſic diuitie acq̃ſite male dilabuntur.iδ dꝛ Eccľ.xi. Non mãſeris in opibus pctõꝝ. Breuiter oẽs vſurarij ⁊ eoꝝ hr̃des niſi re- ſtituerint penã eterne dãnatiõis incurrũt Eze.xxij.Uſurã ⁊ ſuꝑabũdantiã acceperũt amare ꝓximos ſuos calũniantes:ecce con gregabo eos in mediuꝫ foꝛnacis ⁊ in indi- gnatione furoꝛis mei ſuccendã in eã igneꝫ ad cõſlandũ:ad hoc cõcoꝛdat illud.p̃s.Do mine q̃s habitabit in tabernaculo tuo ⁊c̄. ſeq̃tur rñſio. Qui ingreditur ſine macula ⁊ oꝑatur iuſticiã.qui pecuniã ſuã nõ dedit ad vſurã:⁊ munera ſuꝑ innocentẽ nõ acce- pit ⁊c̄.hi introibũt ⁊ habitabunt in taber- naculo altiſſimi.igitur a ſenſu oppoſito q̃ dederit pecuniã ſuã ad vſurã nõ habitabit ergo dãnabiť. Aliud incõueniẽs eſt fraus in mercatoꝛibꝰ ⁊ negociatoꝛibꝰ. vñ Leuit. xix. Ego dñs deꝰ:nolite facere aliquid ini- quum in iudicio:in regula:in pondere:in menſura:ſtatera:iuſta:⁊ equa ſint ponde- ra:iuſtus modiꝰ ⁊ equꝰ ſextarius.ego dñs deꝰ veſter ſtatera doloſa abhominatio eſt apud deũ. Prouer.xi. Et ſequitur in eodẽ. ⁊ pondus equũ voluntas eius. Jſtud enim induxit duplex incõueniẽs ſpũale ⁊ tẽpoꝛa le:vt hr̃ Deuť.xxv. Nõ habebis in ſacculo tuo diuerſa pondera:maius ⁊ minus non erit in domo tua:modius maioꝛ et minoꝛ vt multo viuas tẽpoꝛe ſuꝑ terrã. De ſpũa- li habetur Michee.vi.nunquid iuſtifica- bo ſtateram impiã ⁊ ſaccelli pondera dolo ſa in quibus diuites eiꝰ repleti ſunt. ⁊ eo- dem. Adhuc ignis eſt in domo impij ⁊ the ſauri iniquitatis ⁊ menſura minoꝛ ire ple na.aliq̃n em̃ vendunt plus ad terminum. Aliquãdo oſtendunt vnũ ⁊ vendunt aliud. aliquãdo celant verum ⁊ decipiũt ignoꝛã- tes. Aliquãdo eligunt loca obſcura ne em ptoꝛ agnoſcat defectum rei in quibꝰ ſe oſtẽ dunt filios tenebꝛarũ:iδ uon recedant de tenebꝛis. Job.xv.vnde p̃s. Uani filij homi num mẽdaces filij hoĩm in ſtateris vt de- cipiant. Nolite ſperare in iniquitate ⁊ ra- pinas nolite concupiſcere.diuitie ſi afflu- ant nolite coꝛ appõere. Ex auaricia ſequũ tur multotiẽs mendacia.patet per experi entiã in venditoꝛibus qui mentiũtur vt al tioꝛi pꝛecio vendãt:de quibus loquiť Sa- lomon in eccleſiaſtico. Aſſiduitas viri mẽ- dacis peioꝛ eſt ꝙ fur. Ex auaricia inducun tur aliquãdo periuria quod eſt nimisꝰ de- teſtabile aſſumere nomen dei inuanuꝫ. Ex auaricia ſequiť ſymonia. Uñ ſymonia eſt pꝛopꝛie voluntas emendi vel vendẽdi ali- quod ſpũale ſeu annexũ ſpũali.i.q.i.in cõ- tinuatione rubꝛice.et contrahitur tribus modis pꝛincipaliter:manu:obſequio:⁊ lin gua.ea.q.c.ſunt nonnulli. Manu q̃n aliq̃s obtinet ſpũale per pecuniaꝫ ſeu per aliud donũ equiualẽs. Lingua q̃n quis obtinet bñficiũ:ſeu aliqδ ſpũale per p̄ces dñoꝛum vel ꝑ adulationes. Obſequio q̃n aliq̃s ob- tinet bñficiuꝫ ꝓ ſeruitio ſuo:ſicut ſunt mã gones ⁊ ſimiles inepti ſeruitoꝛes qui ſer- uiũt dñis ꝓ obtinenda bñficia in recõpen ſatione ſuoꝝ ſeruitioꝝ. Et intelligatis quã do iſto modo obtinẽt beneficia que alꝰ de iure non obtinerẽt. Nã ad miniſteriũ ⁊ di- ſpenſationẽ patrimonij xp̃i debẽt eligi vi- ri pꝛobi ac timentes deũ. vnde Exo.xviij. dixit dñs moyſi. Pꝛouide autẽ de om̃i ple-

UVA. BHSC. IyR_242

be viros potẽtes ⁊ timentes deum in qui
bus ſit veritas ⁊ qui oderint auariciam et
cõſtitue eos cẽturiones decanos ⁊c. Opoꝛ
tet enim epm eſſe ſine crimĩe ſicut dei diſpẽ
ſatorem nõ ſupbum: nõ iracundũ: nõ vino
lentum: non pcuſſorem: nõ turpis lucri cu
pidum ſed hoſpitalem: benignũ: ſobꝛiũ: iu
ſtum: ſanctum: continentem: bene docẽtẽ
non lucri gratia. ad Titũ. i. c. Et no. p epm
oẽm qui accipit curam paſtoꝛalem ab epi
qđ eſt ſupra ⁊ copos quod eſt laboꝛ vel ſco
pin qđ eſt intendens. quaſi ſuper gregem
ſibi cõmiſſum laboꝛans ⁊ intendens. vnde
Greg. Habẽtibus curam aĩarum tacere p
niciosum eſt qm̃ ſacerdos ingrediens mo
ritur ſi de eo ſonitus predicationis nõ au
diatur: nec quiſq̃ ſibi aſſumat honoꝛẽ niſi
qui vocatus fuerit a deo tanq̃ Aaron ad
Heb. v. Talis enim Aarõ oſtenſus fuit dign'
ſacerdotio per virgam q̃ fronduit floꝛuit
⁊ fructum fecit. Numeri. xvij. Hoc eſt dice
re q̃ nullus preſumat accipere beneficiũ
niſi ſit pbate vite: ſane doctrine: ⁊ iuſto ti
tulo. vñ Eze. xxxiij. Speculatoꝛẽ te dedi do
mui iſrael. audiens igitur ſermonẽ meum
annũciabis eis ex me. ſi enim non fueris lo
cutus vt ſe cuſtodiat impius a via ſua ma
la ⁊ ipſe impius in iniquitate ſua moꝛietur
a te ſanguinem eius requirã. ſi te aũt an
nũciante nõ fuerit conuerſus moꝛiat. Tu
aiam tuam liberaſti ⁊c. Damaſus papa lo
quẽs de magnitudine iſtius vicij dicit. oĩa
crimina ad cõpationẽ ſymoniace hereſis
quaſi p nihilo reputãtur. ⁊ in. c. Per tuas.
extra de ſy. ⁊. i. q. vlti. c. vlti. Sunt enim non
nulli qui miniſtrãt ſacramenta precio ap
preciato ⁊ pacto expreſſo vt in celebratiõe
miſſarum. qđ eſt nimis cõtumelioſum: qꝛ
non eſt aliq̃s ita paup qui nõ indigueret
ſi quis vellet eum ad foꝛum ducere ⁊ eum
venalẽ exhibere: ideo dicit ſaluatoꝛ noſter
Math. x. Gratis accepiſtis gratis date.
vnde extra de ſymo. c. i. ⁊. c. nõ ſatis. ⁊. c. ad
noſtrã. hꝫ q̃ p miniſterio eccleſiaſtico exer
cendo ſiue p vicarijs aſſignandis. ſiue p
criſmate pecunia nullatenus eſt exhibẽda
ſi autem ſponte detur ⁊ ſine aliquo pacto
põt recipi. vnde legitur in actibus apoſto
loꝝ. Act. viij. Quod ſymon qui ante fuerat
in ciuitate magus obtulit pecuniã aplis
dicẽs date mihi hãc ptãtẽ vt cuicũq̃ impo
ſuero manus accipiat ſpm ſctm: cui beat'
petrus. pecunia tua tecum ſit in perditio
nem: qꝛ domũ dei eſtimaſti pecunia poſſi
deri. Tales enim ſymoniaci deterioꝛes ſunt
iuda: qꝛ iudas vẽdidit xpm moꝛtalem: iſti
aũt vẽdũt immoꝛtalẽ. Judas reſtituit ⁊ pe
nituit. iſti aũt ſymoniaci nũq̃ vel raro re
ſtituũt nec ſitr penitẽt: ideo tales nõ ſal
uãtur: qꝛ opꝫ renũciare bñficio ſymoniace
acq̃ſito ſeu cuicũq̃ ſitr ſpũali ſeu annexo
ſpũali p ſymoniã obtẽto. i. q. iij. c. Si quis
datoꝛ. ſi q̃rãt ſaluari qđ raro ptingit: qꝛ ſi
cut piſci in naſſes egreſſus nõ de facili re
greditr: ſic ſymoniac' nõ de facili renũciat
bñficio ſeu alij ſymoniace acq̃ſito: ⁊ tñ aliẽ
nõ põt ſaluari. Tales enim ſymoniaci exhe
redãt filios dei a patrimonio xpi qꝛ intru
ſi patrimoniũ xpi occupant iniuſte ⁊ inde
bite ⁊ illos quibus de iure debetur expel
lunt ergo eos exheredant. tales enim vo
cantur enim fures ⁊ latrones Joh. x. Qui
nõ intrat p oſtiũ in ouile ouiũ: ſed aſcẽdit
aliunde ille fur eſt ⁊ latro. Per me autẽ
ſi quis introierit ſaluabit. eo. c. qui enim in
trat per oſtiũ iſte eſt paſtoꝛ ouiũ. Xps aũt
eſt oſtiũ p qđ opoꝛtet itrare bñficiũ. eo. c.
per ſymoniam enim accidit ſepiſſime q̃
diſpenſatores patrimonij xpi ſunt talpe
monſtruoſe ſcilicet quãdo ſunt auari. ſer
pẽtes. ſ. qñ ſunt detractores: adulatores:
cauteloſi. in iſtis mũdanis inuidi ⁊c. aſini
ſcꝫ qñ pmouent ignari ⁊ inſufficiẽtes ru
des et imbecilles. Pꝛoh doloꝛ modernis
tẽpoꝛib' ſi fuerint filij ſufficiẽtes militãt
mundo ſi inſufficientes traduntur deo. Si
monſtruoſi: ſi loꝛipedes vel alio modo dif
foꝛmes mãcipant diuino ſeruitio contra
quos dñs Leuit. xxi. Homo de ſemine tuo
qui habuerit maculam non offer deo ſuo
nec accedet ad miniſteriũ eius: ſi claudus
ſi cecus: ſi toꝛto naſo: ſi fracto pede ⁊c. in
ferius tractabo latius. Et ſi contingat q̃
aliquis filioꝝ bene diſpoſitus ponatur in
aliquo monaſterio non ponitur principa
liter vt deo ſeruiat: ⁊ ex deuotiõe: ſed vt
ditetur ⁊ ſubueniat ſuis de bonis crucifi
xi: ⁊ ſepe tales mitrãtur: ⁊ tunc poſſunt vo
cari aſini coꝛnuti ⁊c. De talibus enim ſymo
niacis loquitur dñs per Oſee prophetam
Oſee. viij. Ipſi regnauerunt ⁊ non ex me.
principes extiterunt ⁊ nõ cognoui: argẽtũ
ſuũ ⁊ aurũ fecerũt ſibi ydola in interitum
⁊c. Antiq̃tus enim qñ ſuppoſita ecclẽe erãt
in illa humilitate ⁊ deuotiõe in q̃b' debe
bãt ⁊ deberẽt eẽ puidebãt eccleſijs de pa
ſtoꝛibus idoneis diuinit' vt patet Nume.
xvij. de Aaron. ⁊ eodem. xxvij. De Joſue.

UVA. BHSC. IyR_242

de btō Aniano.de btō Nicolao ⁊c.Moder
nis aūt tpib⁹ electōes canonice receſſerūt
ab vſu ⁊ infringunt̄ ꝑ fauores deteſtabiles
⁊c.Per ſymoniam eñ ꝓmouent̄ aliqn̄ indi
gni ad ſacros ordines quod eſt nimis con
tumelioſum qm̄ anteꝙ aliquis ꝓmoueat̄
tria ſunt principaliter inueſtiganda:ſcilꝫ
etas legitima.Unde.Nemo iuuenes ele
git duces eo ꝙ nō cōſtet eos eſſe prudētes
iij.Reg.xij.habetur hyſtoria iuxta hoc de
roboam filio ſalomonis qui voluit vti cō
ſilio iuuenū:⁊ ſic fuit eiectus a regno ſuo
populū ſuū ⁊c.⁊.i.ad Thi.iij.Si qs domui
ſue preeſſe neſcit eccleſie dei diligētiā qūo
habebit.Item requiritur ſufficiēs littera
tura vt ſciat iudicare ⁊ diſcernere inter le
pram ⁊ lepraꝫ.quia cū claue ordinis debꝫ
habere clauem ſcientie:vt habet̄.xviij.di.
iiij.ſen.Item requiritur morum honeſtas
quia ipſi ſunt oculi eccleſie.Unde ps.Lan
guerūt pre inopia oculi mei.glo.i.peccati
macula.Item quia ſunt ſpeculū ppl'i.vt.i.
ad Cor.iiij.Spectaculum facti ſumus mū
do angelis ⁊ hominibus.Item ꝙ ſit de le
gitimo matrimonio.de fi.preſbitre.c.cum
decorem domus dei.vbi dicitur iudeorū
eſt vt altaris officio illegitimus fili⁹ ex im
pudico patre miniſtret:ideo illi quib⁹ cō
mittitur examinatio caueant ne fauoris
precio aut muneris gratia indignū ad ſa
cros ordines ꝓmouendū manibus epiſco
pi applicēt.xxxiiij.diſt.c.Qm̄ in tex.⁊ in glo.
de illa materia tractabo lati⁹ in.c.de ordi
ne.Ex auaricia eñ ꝓuenit ꝙ vn⁹ occupat
plura beneficia quod eſt nimis contume
lioſum ſi vnū ſit ſufficiens ad eius ſuſten
tationē vñ Ber.Conceditur tibi ſi bene deſer
uieris vt de altari viuas nō vt de altari lu
xuries.vñ de cle.nō reſi.ca.Ad hoc lꝫ iſtd
eſt omni iuri ꝯtrariū vt vn⁹ cleric⁹ in vna
vel diuerſis eccleſijs plures habeat digni
tates aut perſonatus obtineat cū ſingula
officia in eccleſijs aſſiduitatem exigant ꝑ
ſonarū.Sicut enim vxore viuente nullus
poteſt aliam habere:ſic nec clericus ſcđm
beneficiū retento primo.vi.q.vi.c.ſicut al
terius.⁊ hoc eſt regulariter verū ⁊ de iure
cōi.vide de illa materia.de pben.c.multa
de elec.dudum.ij.xxi.q.i.ſi quis iam tranſ
latus.fallit tamen ſm iuriſtas in aliqui
bus caſibus.primo.vbi vnum beneficium
dependet ab alio:vt in.c.preallego dudum
ij.de eta.⁊ qua.or.ca.Eaꝫ te.infra de pbē.
extirpāde.§.i.Item ſi habeat vnā preben
dam intitulatam ⁊ aliam cōmendataꝫ:vt
xxi.q.i.Qui plures.Itē ꝓpter paupertatem
eccliarum.x.q.iij.vnio et infra de etate et
qua.eā te.Item olim ꝓpter penuriam cle
ricorum.xxi.q.i.c.i.in fine.Item ꝑ diſpēſa
tionem pape infra de preben.c.de multa
preall'.vnde v̄ſus.Paupertas pendens de
fectus grā ſuans.Eccleſias retinere duas
dat quodlibet horum:nec credant ſatiſfa
cere ſaltim de toto ſi ponant vicarios in
ſuis beneficijs:quia qui taliter agunt aſſi
milantur illis qui ducunt vxores ⁊ alij dor
miunt cum ipſis.Bonus enim paſtor debꝫ
diligenter agnoſcere vultum pecoris ſui.
Prouer.xxvij.Cuius anime redditur⁹ eſt
rationem.ad Heb.vlti.ideo dicit ſaluator
noſter Johā.x.Bonus paſtor aīam ſuā po
nit pro ouibus ſuis ⁊ cognoſcit oues ſuas
⁊ cognoſcunt oues ipm̄:quia verus paſtor
eſt:mercenarius aūt qui nō eſt paſtor cui⁹
non ſunt oues ꝓprie videt lupum venietē
⁊ fugit ⁊ dimittit oues:qꝛ mercenari⁹ eſt
ad ipm̄ ꝓprie nō pertinet de ouibus.Eſa.
vi.Omnes beſtie agri venite ad deuoran
dum ſpeculatores eius ceci oēs neſcierūt
vniuerſi canes muti non valentes latrare
ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiaꝫ
oēs in viam ſuam declinauerūt:vnuſqſꝙ
ad auariciam ſuā a ſummo vſꝙ ad nouiſſi
mum.lupus aūt intrat gregē rapit ⁊ diſp
git oues:qđ cedit principaliter in dānatio
nem eius cui ſunt oues cōmiſſe.talib⁹ eñ
infert dñs maledictonē.Eze.xxxiiij.dicēs.
Ue paſtoribus iſrael qui paſcebant ſemet
ipſos:lac ouium comedebatis ⁊ lanis eaꝝ
operiebamini ⁊ gregem meum non paſce
batis:ideo aduiſent qualiter agūt:qm̄ qc
quid dicant aliqui doctores in contrariuꝫ
ſecurius eſt diſciplinato viro volenti viaꝫ
imitari veritatis:obtinere vnicum benefi
cium iuſto titulo in eodemꝙ reſidere vita
doctrinaꝙ laudabilib⁹ coruſcare ꝙ vlte
riorib⁹ dānabiliter inhiare.vnde.i.ad Thi.
iij.Oportet epm̄ eſſe irreprehenſibilē vni⁹
vxoris virum ſobrium:prudētem:pudicū:
hoſpitalem:doctorem:non vinolentum:nō
percuſſorem:ſed modeſtum:nō litigioſuꝫ:
non cupidum:cum omni caſtitate:nō neo
phitum:ne in ſuperbiam elatus in iudiciū
incidat dyaboli.oportet enim illum habe
re bonū teſtimoniū.Miniſtri eccleſie de
bent eſſe mundi:quia ſunt vaſa electionis
regi regum modica in cipho regis magnā
cauſaret abhominationem.Unde Gre

UVA. BHSC. IyR_242

go. in omel. Cuius vita deſpicit reſtat vt eius p̄dicatio cōtēnat. alia cā q2 hūt mundare alios: ideo oportet eos eſſe mūdos. Eccl. xxxiiij. Ab imūdo quis mūdabit. Alia cauſa q2 ipſi ſunt miniſtri altiſſimi: ideo ſicut ipſe imaculatus eſt decet eos eſſe imaculatos. Ephe. i. Elegit nos vt eſſemus ſcti ⁊ immaculati in conſpectu eius in charitate. Caſtitatis mundicia ſuadet miniſtris. Exo. xij. vbi comeſturis agnū paſcalē dicit renes veſtros accingetis. ⁊ Lu. xij. Sint lūbi veſtri ſuccincti. Itē ſacerdotes dicūtur angeli exercituū. Mala. ij. Modo angeli ſunt ꝟgines ⁊ mūdi: ergo ⁊ ſacerdotes debent eſſe. Leui. xxij. dr. Hō qui acceſſerit d̄ ſtirpe veſtra ad ea q̄ ſanctificata ſunt in q̄ eſt imundicia pibit coraꝫ dn̄o ⁊c. Ex auaricia em̄ inducit acceptio muneris. de qua acceptiōe legitur Eccl. xx. Encenia ⁊ bona excecāt oculos ſapientū ⁊ puertūt iuſticiā ⁊ quaſi mutus in ore auertit corruptiōes eoꝝ. vnde Deut. xxiiij. Nō puertes iudiciū aduene ⁊ pupilli nec auferes pignoris loco vidue veſtimentum: memento ꝙ ſeruieris in egypto ⁊ euertit dn̄s deus tu⁹ inde: facienti enim nequiſſimū conſiliū ſup ipm̄ reuoluetur: ⁊ nō cognoſcet vnde adueniet illi. Eccl. xxvij. Tales em̄ acceptores munerum inter ceteros ſunt iudices ⁊ aduocati de quibus dr̄ in ps. In quoꝝ manibus iniquitates ſunt: q̄nia dextera eoꝝ repleta ē muneribus. Tales em̄ rapaces modico tēporis interuallo magnas accumulāt diuitias. ⁊ eleuant in altum. vnde ps. Uidi impiū ſuperexaltatū ⁊ eleuatū ſup cedros libani ⁊ tranſiui: ⁊ ecce nō erat: queſiui ⁊ nō eſt inuentus locus eius: ſed non recto ordine accumulant. ideo ad eoꝝ dānationem: vn̄ dn̄s p ezechielē Ezech. xxij. Aiam deuorauerunt inopis ⁊ precium acceperunt principes eius in medio illi⁹ quaſi lupi rapientes predam ad effundēdū ſanguinē: ⁊ aia re ſectando lucra egenū: ⁊ pauperē affligēbant ⁊ aduenā opp̄mebāt calūnia. ideo effudi ſup eos indignationē meā ⁊ i igne ire mee cōſumpſi eos. pro eo em̄ ꝙ diripiebatis pauperē ⁊ predaꝫ electā tollebatis ab eo domos q̄dro lapide edificabitis ⁊ non habitabitis i eis: vineas ameniſſimas plātabitis ⁊ non bibetis vinū earū: q2 ego cognoui multa ſcelera veſtra ⁊ ferocia pctā veſtra. hoſtes iuſti accipiētes munus pauperes in porta deprimētes: ideo prudens in tp̄e illo tacebit: q2 tp̄s malū ē. Amos. v. ⁊ ſequit. Odi ⁊ pieci feſtiuitates vr̄as: nec capiam odorē cetuū veſtroꝝ. Prudētia em̄ taliū ſtulticia eſt apud deū. vn̄. i. ad Cor. i. Perdam ſapiam ſapientū: ⁊ prudētiā prudentū reprobabo. ⁊ ſequit. Nōne ſtultam fecit deus ſapiam huius mūdi. Talib⁹ em̄ iudicib⁹ ⁊ aduocatis cōminat ſacra ſcriptura. Sap. vi. Diſcite iudices finiū terre: q̄m̄ cum eſſetis miniſtri iuſticie nō recte iudicaſtis: ideo udicium duriſſimū fiet vobis aduenā ⁊ pauperē nō cōtriſtabitis vidue ⁊ pupillo nō nocebitis. ſi leſeritis eos vociferabunt ad me ⁊ ego exaudiā clamoreꝫ eoꝝ: ꝑcutiāq3 vos gladio ⁊ erūt vxores vr̄e vidue ⁊ filij pupilli. Exo. xxij. Deus em̄ conſeruator eſt pauperū humiliū ⁊ cauſaꝝ eorum: idcirco nimis ꝑiculoſum eſt paupes opprimere. Prouer. xxij. Nō facias violentiam pauperi: quia pauper: nec cōuertas egenū in porta: quia iudicabit dn̄s cām ei⁹ ⁊ cōfiget eos q̄ cōfixerūt aīam ei⁹. ⁊ eodeꝫ xxv. Ne attingas terminos puuloꝝ ⁊ agrū pupilli ne introeas: ꝓpinquus em̄ eorum fortis eſt: ⁊ ipe iudicabit ꝯtra cauſam eoꝝ nō transferes terminos ꝓximi tui. Deut. xix. Tales em̄ munerū acceptores ⁊ q̄ iuſticiaꝫ euertunt inducūt maldictionē. Deut. xxvij. Maledictus oīs qui accipit munera vt percutiat animam ſanguinis innocētis ⁊ eodem. Maledictus qui peruertit iudicium aduene ⁊ pupilli ⁊ vidue: ⁊ dicet oīs populus amē. ⁊ Eſa. v. Ue qui iuſtificatis impium ꝑ muneribus ⁊ iuſticiam iuſti aufertis ab eo: ergo in iudicādo eſto pupillis miſericors: vt patet Eccl. iiij. Ue qui cōdunt leges iniquas ⁊ ſcribētes iniuſticiā ſcripſerunt vt opprimerent in iudicio pauperes ⁊ vim facerent cauſe humiliū populi mei vt eſſent vidue prede eoꝝ ⁊ pupillos diriperēt. Eſa. xv. ⁊ ſequit. Quid facietis in die viſitationis ⁊ calamitatis ad cuius fugietis auxilium. ecce dies dn̄i veniet crudelis ⁊ indignationis plenus ad conterendos peccatores. Eſa. xiij. Item Eſa. xxix. Ue qui profundi eſtis corde vt abſcondatis a dn̄o conſilium quorum in tenebris ſunt opera Munera enim nō ſolum acceptores ſuos inducunt ad ſeruitutem: vt dicitur cōmuniter ꝙ munera ſumpta ligāt: ſed ducunt ad mortē. Prouerb. xv. Contrahat domuꝫ ſuam qui ſectatur auariciam. qui aūt odit munera viuet: ergo a contrario ſenſu qui diligit morietur eternalr ſup. Joh. xv. Ignis deuorabit tabernacula eorum qui libēter

UVA. BHSC. IyR_242

munera acceperūt:ad magnā ignominiā: talius venialiū loq̄tur btūs Aug.d. Postq̄ intellexi me p̄cioso xp̄i sanguine redēptu; nolui me venalem exhibere. de illa venali tate iudicu; ⁊ aduocatoꝝ tractabo latius in.c.d penitētia:ibi. Juris deceptor ⁊c. Ex auaricia oriūtur bella:vt p̄z p experiētiā Ex auaricia inducit ludus ex quo sequunt multa incōuenientia. Jra suspsius: parē tum si sit filius:si paterfa.ira vxor filioꝝ ⁊ totius familie:odia.iniurie:verbera:ho micidia:exheredatio liberoꝝ:filiarū pſti tutio:furtum:scandalū:p̄ximi amissio bo norum: fraus ⁊c.sacrilegium:rapina men dacia:iuramēta:periuria:ydolatria:blaſ phemia contēptus mr̄is eccl'ie. Exemplu; habetur in Boe.de disci.sco.de sanguineo filio lucretij ⁊c.de blasphemia ⁊ contēptu ecclesie habet Prouer.xix. Qui affligit pa trem ⁊ fugat mr̄em ignominiosus est. Lu sor ei in sortiali ludo saltim vilissime crea ture se subijcit fortuiti dn̄ taxillū dn̄m suū pſtituit ad q̄d se astringens vt faciat qd ipe taxill' iusserit. magna ei ignominia vt dicit Sen.⁊ Augu. q̄ os caninū dn̄etur hoī. Lu sor eī ad p̄ceptum taxilloꝝ largit qd non largiret ad p̄ceptum dn̄i:q2 venderet lu dēdo tunicam:caputium: camisiam ⁊c. qd non faceret p erogando pauperibus sicut dn̄s p̄cipit. Lusor eī pp̄ijs manibus se p dit quem filius dei manibus crucifixis re demit:contra eī lusores lata est sentētia mortis. Job.xxi. Infantes eoꝝ exultāt lu sibus ducūt in bonis dies suos ⁊ in pūcto ad inferna descendunt. cui concordat Ber nar.dicens. Lusor ludendo currit ad mor tem suam ⁊c. Jtē quicquid lucratur in lu do sortiali in bonis lucrantis nō cōputat vt dicam latius inferius in.c. de elemoſy na. Auaro eī nihil est infidelius. p̄mo q2 vt premisi in p̄ncipio capituli. p auariciā fere oīa ppetrātur scelera. Unde.i.ad Thi mo.vi. Cupiditas dicit radix maloꝝ:scdo q2 auarus agit contra legem nature. Lu. vi.⁊ put vultis vt faciāt vobis hoīes ⁊ vos eis facite simil'r.⁊ idem Math.vij. Tertio q2 auarus agit contra legē scriptam Luc. vi. Estote misericordes sicut pater vester misericors est. Quarto q2 auarus agit cō tra legem vniuersalem que est in oībus re bus que compellunt se dare. auarus autē detinet res captiuas ne se communicare possint. auarus eī est iniquus deo: quia nō distribuit p̄ximo suo indigenti bona a deo sibi collata: iuxta preceptum domini. Deutero.xv. Precipio tibi vt aperies ma num tuam fratri tuo egeno ⁊ pauperi. Ta lium enim bonorum non est auarus dn̄s: sed solum minister ⁊ dispensator.i.ad Co rinth.iiij. Sic nos existimet homo vt mini stros christi ⁊ dispensatores ministrorum eius. Auarus enim iniquus est sibi: quia amat spinas diuitiarum. quibus combu rendus est. Prouebioꝝ.i. Ipsi contra san guinem suum insidiantur ⁊ molliunt frau des contra animas suas. ad Phil.iij. Glo ria in confusione eoꝝ qui terrena sapiūt auarus iniquus ē filijs ⁊ heredibus suis quibus materiam incendij infernalis con gregant. Eccl.xli. De patre impio conque runtur filij quoniam p̄pter illum sunt in opprobriu; ⁊c. auarus semper eget. vnde Hierony. Auaro tam deest quod habet q̄ quod non habet. Unde Eccl.xxiiij. Insatia bilis est oculus cupidi in partem iniquita tis non satiabitur donec consumat arefa ciens aīam suam: auarus nō implebitur pecunia. ⁊ qui amat diuitias fructus non capiet ex eis. Eccl.v. Quādo eī plus sene scit auarus: tanto plus crescit in eo auari cia: quod est nimis detestabile cum gloria senum debeat esse timor dei ⁊ corona mul ta peritio. Eccl.xxv. Tales eī assimilātur inferno qui nunq̄ dicit sufficit. Prouerbi. xxvij. Infernus ⁊ perditio non replebunt similiter ⁊ oculi hominum insatiabiles. et idem eodem.xiij. Auaricia eī corpus aua ri eneruat quadrupliciter in desiderio et affectu cupiendo in labore acquirendo: in timore custodiendo: ⁊ in dolore ipsas diui tias amittēdo: vel in morte relinquendo Eccl.v. Diuitie pseruate in malum dn̄i sui pereunt in afflictione pessima. vn̄ metrifi cator. Diues diuitias nō congregat absq̄ labore: non tenet absq̄ metu: non definit absq̄ dolore. Multotiens enim laborant ⁊ labores eoꝝ alij intrāt vt mali filij rapto res fures vel dn̄i: viro cupido ⁊ tenaci sine ratiōe inest substantia: qui aceruat ex aīo suo iniusto alijs congregat ⁊ in bonis illi' ali' luxuriabit. Eccl.xiiij. Nōne alijs relin q̄tur dolores: labores nos i diuisiōe sorti da et accipe ⁊ iustifica animam ante obi tum tuum: operare iusticiam: quoniā non est apud inferos inuenire cibum. Ecclesia stici eodum. Similes enim sunt aranee q̄ faciendo telā pro musca capienda seipas illaqueat. Ecclesiast.x.cap. Nihil enim est

UVA. BHSC. IyR_242

iniquius ꝙ amare pecuniã: hic enim aĩam
ſuam venalem habet: qm̃ in vita ſua ꝓie-
cit intima ſua. vnde Boe. de conſola. lib. ij.
Utinam modo noſtra redirẽt in mores tē-
pora priſcos: ſed ſenior ignib⁹ ⁊ ne feruēs
amor ardet habēdi. Nūꝗ̃ em̃ auarus emi
net clarus: ſed ſemꝑ marcidus. vnde Ja. i.
Exortus eſt ſol cum ardore ⁊ areſcit fenū
⁊ flos eius decidit ⁊ decor vultus eius de-
periit. ita ⁊ diues in itineribus ſuis marce
ſcit: diues em̃ ſemꝑ timet. Unde metrifica
tor. Diues non audet pauꝑtas libera gau
det. Tut⁹ in exiguo ſtramine dormit inops
Diues em̃ ſemꝑ eſt ſuſpectus ideo miſera
bilis. vñ Catho. Suſpect⁹ caueas ne ſis mi
ſer oĩbus horis. Nam timidis ⁊ ſuſpectis
aptiſſima mors eſt. Sēper em̃ credit pau-
peres vicinos ſuos fures ⁊ raptores. Ta-
les em̃ auari cōparant̃ ydolatris: q: auari
cia eſt ydoloꝝ ſeruitus. Sed apl̃s ad Gal.
v. Theſauros em̃ eoꝝ deificant ergo ydola
tre. ex auaricia em̃ ꝓuenit detentio ſalarij
mercēnarij: ⁊ elongatio ſolutionis. Unde
Deut. xxiiij. Non negabis mercedē indigē
tis ⁊ pauperis fratris tui: ſed in eadē die
redde ei preciū laboris ſui ne clamet ꝯtra
te ad dñm ⁊ imputet̃ tibi in pctm̃. ⁊ Mat.
xx. Uoca operarios ⁊ redde eis mercedez
dignus em̃ eſt operarius mercede ſua. i.
ad Thim̃. iiij. ⁊ ad Rom̃. xiij. Reddite om-
nibus debita. Unde facetus. Si tibi ſuie-
rit aliquis ſua premia tecum. Non retine-
re diu cures ſi diligis equum. Ex auaricia
em̃ ſepe ꝓcedit qđ hō ſepulentus viuit ſine
charitate ⁊ miſericordia: q: non diſtribuit
indigentibus qđ tenet̃ erogare. Deut. xv.
Precipio tibi vt aperias manū tuã inopi.
⁊c. Miſicordiam fac cum fratre tuo: vt ha
betur Mat. xviij. De illo ſeruo cui dñs di-
miſerat debitū. ⁊ quia noluit miſereri cō-
ſeruis ſuis iuſſit dñs ſuus eum tradi tor-
toribus quouſꝗ redderet vniuerſum de-
bitum ⁊c. ⁊ Eccl. xxix. Propter mandatum
aſſume pauperem ⁊ ꝓpter inopiam eius
ne dimittas eum vacuum: non abſcondas
pecuniam ſub lapide in perditionē: ſed po
ne theſaurum tuum in preceptis altiſſimi
Et yſaie. lviij. Frange eſurienti panē tuum
egenoſꝗ vagos induc in domū tuam: cuz
videris nudū operi eum ⁊ carnem tuã ne
deſpexeris. tunc erūpet quaſi mane lumē
tuū ⁊ ſanitas tua citius orietur: ⁊ ibit añ fa-
ciem tuam iuſticia: ⁊ gloria dñi colliget te
tunc inuocabis, ⁊ dñs exaudiet te: clama-
bis ⁊ dicet ecce aſſum: cum effuderis eſu-
rienti aĩam tuam ⁊ aĩam afflictam reple
ueris orietur in tenebris lux tua ⁊ tenebre
tue erūt ſicut meridies ⁊ requiē dabit dñs
deus ſemper: ⁊ implebit ſplēdoribus aĩaz
tuam: tūc delectaberis ſuper dño ⁊ ſuſtol-
lam te ſuper altitudines terre ⁊ cibabo te
hereditate iacob patris tui. Os em̃ dñi lo
cutum eſt. eodem. c. Jſaie. Qui autez obtu
rauerit aurem ſuã ad clamorem pauperis
clamabit ⁊ non exaudietur. Prouerb. xxi.
Et ꝓ peccatis rogaturus fruſtra manus
ad deum expandit qui has ad pauperes
non extendit. glo. ſuper illud Mathei. xij.
Extende manum tuam ⁊ extendit ⁊ reſtitu
ta eſt ſanitati ⁊c. talibus em̃ qui viuūt ſine
charitate ⁊ miſericordia fiet iudicium ſine
mĩa. Jaco. ij. Judiciū ſine mĩa fiet illi qui
mĩam nō fecit. Exemplum habet̃ Luc. xvi.
de prauo diuite ⁊c. Et ſi contingat ꝙ aua-
rus eroget pauperib⁹ hoc eſt in morte q:
videt ꝙ diuitias ſuas nō poteſt portare ſe
cum: ſed ꝙ earum dominiū transfertur in
aliuz. Eccl. v. Sicut egreſſus eſt nudus de
vtero matris ſue ſic reuertetur ⁊ nihil af-
fert ſecum de labore ſuo. ⁊ idez Job. i. Nu-
dus egreſſus ſum ⁊c. ⁊ Pſalm̃. Relinquēt
alienis diuitias ſuas ⁊ ſepulchra eorum
domus illoꝝ in eternum. Nil enim inuene
runt viri diuitiaꝝ in manibus ſuis. ⁊ alibi
idem ps̃. Ne timueris cū diues factus fue
rit homo ⁊ cum multiplicata fuerit gloria
domus eius quoniam cum interierit non
ſumet omnia neꝗ deſcēdet cum eo gloria
domus eius: ⁊ ſequit̃. Introibit vſꝗ in pro
genies patrū ſuoꝝ ⁊ in eternū non videbit
lumen. vnde Job. xxvij. Cū dormierit nihil
ſecum afferet: aperiet oculos ſuos ⁊ nihil
inueniet: nocte opprimet eum tempeſtas:
tollet eum ventus vrens ⁊ rapiet eū ſicut
turbo de loco ſuo ⁊ mittet ſuper eum fla-
gellum ⁊ non parcet ⁊ ſibilabit ſuper eum
intuens locū eius. talis enim auarus erit
in deriſum toti mundo. Unde ps̃. Ecce hō
qui non poſuit deum in adiutorem ſuum
ſʒ ſperauit in multitudine diuitiarum ſua
rum: ⁊ preualuit in vanitate ſua. Quid ꝓ-
deſt igitur ei quod laborauerit in ventum
cunctis dieb⁹ vite ſue comedit in tenebris
in curis multis: in erūna: atꝗ triſticia.
Eccl. v. Qui auruz diligit non iuſtificabit̃.
Multi em̃ dati ſunt auari caſus ⁊ facta ē
in ſpe ipſius ꝑditio illoꝝ: vel illis q̇ ſectant̃
illō: ⁊ oĩs imprudēs deperiet in illo. Beat⁹

UVA. BHSC. IyR_242

autem diues qui inuẽtus eſt ſine macula ⁊ qui poſt aurum nõ abijt nec ſperauit in pecunie theſauris. Quis eſt hic ⁊ laudabimus eũ: fecit enim mirabilia in vita ſua. hic ꝓbatus eſt in illis ⁊ ꝑfectus eſt et erit illi gloria eterna qui potuit transgredi et nõ eſt transgreſſus facere mala ⁊ nõ fecit Jdeo ſtabilita ſunt bona illius in domino ⁊ elemoſynas illius enarrabit omnis eccleſia ſanctorũ. Eccl'. xxxi. Contra tales eſt qui expectant bene agere vſqꝫ ad morteꝫ loquitur Gregorius dicens. Florẽ iuuẽtutis dant ſeruire mãmone: fecẽ aũt ſenectutis altiſſimo. ⁊ Eccl'. xvij. viuus ⁊ ſanus cõfiteberis ⁊ laudabis dñm ⁊ glorificaberis in miſerationibus illius. ⁊ eodẽ. xviij. Ante languorem adhibe medicinaꝫ ⁊ ante iudicium interroga teipſum ⁊ in conſpectu dei inuenies ꝓpiciationẽ. Sunt enim nonnulli qui aceruant indebito modo ꝓ filijs ſuis aĩas ſuas ꝓ ipſis ſubmittẽtes eterne damnationi contra quos loquit̃ ſaluator noſter. Mat. xvi. Quid enim ꝓdeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur: aĩe autem ſue detrimentum patiatur. Tales enim pro cumulando filijs inordinate incurrunt dei indignationẽ patet quia deus ꝓhibet ſuperfluã theſaurizationẽ. Mat. vi. Nolite theſaurizare vobis in terra ⁊c. Jtem quia tales preponunt amorẽ filiorũ quibus aceruãt amori ipſius altiſſimi. vñ Mat. x. Qui amat filiũ aut filiam ſup me nõ eſt me dign'. vñ Jaco. iiij. Scienti bonuꝫ facere ⁊ non facienti peccatum eſt illi. ⁊ ſequitur in quinto capitulo eiuſdem. Audite diuites: plorate vlulantes in miſerijs q̃ aduenient vobis diuitie veſtre putrefacte ſunt: veſtimẽta veſtra a tineis comeſta aurum ⁊ argẽtũ veſtrũ eruginauit ⁊ eoꝝ erugo erit vobis in teſtimonium ⁊ manducabit carnes veſtras quaſi ignis. ⁊ ſequitur. Theſaurizatis vobis irã in nouiſſimis diebus. Ad deteſtationem talium loquitur Salomon. Eccleſia. ij. ca. Deteſtatus ſum omnem induſtriã meam qua ſub ſole ſtudioſe laboraui: habitur' heredẽ poſt me quẽ ignoro vtrũ ſapiẽs aut ſtult' futur' ſit ⁊ dñabitur in laboribus meis q̃bus deſudaui ⁊ ſollicitus fui. Jteꝫ ſunt alij quoruꝫ oculi non ſatiantur diuitijs: ⁊ tñ heredeꝫ non habẽt de quibus loquitur Salomon Eccle. iiij. Conſiderãs repperi aliã vanitatem ſub ſole. vn' eſt: ⁊ ſcdm nõ habet non filiũ nõ fratrẽ: ⁊ tamẽ laborare non ceſſat nec ſatiantur oculi eius diuitijs: nec recogitat dicẽs cui laboro ⁊ frango aĩam meã bonis. hec vanitas ⁊ afflictio peſſima eſt. Sunt enim alij auari q̃ ꝗuis infinitas habent diuitias nõ audent ipſis vti exigente neceſſitate: ſed malunt eas neſciunt cui cuſtodire ⁊ miſerabiliter viuere. vnde Salomon. vi. Uir cui dedit de' diuitias ſubſtantiam ⁊ honoreꝫ nihil deeſſe anime eius ex omnibus que deſiderat: nec tribuit ei poteſtatem deus vt comedat ex hoc: ſꝫ homo extraneus vorabit illud. hec vanitas ⁊ magna miſeria ⁊ miſerabilis ꝑſus infinitat: q̃no venit ſic reuertetur. Tamẽ eſt notãdũ ꝙ nõ licꝫ cuiq̈ theſaurizare ex affectu auaricie abſqꝫ omni intentiõe neceſſitatis aliene vel ꝓprie: ſed bene licꝫ theſaurizare ex ꝓuidentia: ⁊ hoc vel cõſideratione neceſſitatis vt parentibus ſcholaribus ob neceſſitatem filiorum educandoꝝ vel filiaꝝ coniugio tradendarum: non aũt ditandarum ſed conſeruato modo ⁊ ſtatu ꝑſone vel cõſideratione publice vtilitatis: ſcꝫ regni defendendi vel cultus dei ampliandi: ſic eſt conceſſum regibus et dñis temporalibus theſaurizare debito modo. ꝑſonis ṽo eccleſiaſticis ꝓprie nunq̈ licet theſaurizare neqꝫ pecunias tenere intẽtione ſuandi. vñ Amb. Aurũ hꝫ eccleſia nõ vt conſuet ſꝫ vt eroget. xij. q. ij. c. aurum. Ex quibus poteſt inferri ꝙ dupliciter põt eẽ amor pecunie ſiue temporaliũ. ſ. reſpectu neceſſarij ⁊ reſpectu ſuperflui. Primũ nõ ꝓhibet dñs: ſꝫ tamen ꝓhibet prefocantẽ ſollicitudinem. Scdm ꝓhibet dñs quando ꝓhibet theſaurizationem. De primo Math. vi. Non ſolliciti ſitis anime veſtre quid manducetis. neqꝫ corpori veſtro quid induamini. ⁊c. de ſecundo eodẽ ibi. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terris ⁊c. Sed q: queſtio oritur de bonis clericoꝝ eſt notãdũ ꝙ clerici de bonis patrimoĩalibus poſſunt vti dum tamen non fiat pctm: quia in oĩbus attenditur modus ⁊ illa bona poſſunt ſeruare pro releuatione ſuaꝝ neceſſitatum ⁊ ea amicis diſtribuere nec in hoc peccãt dñi tamen modum ſeruandi nõ excedant: ſed bene peccant ſeruando ea tempore neceſſitatis non ſubueniendo parentibus. De rebus vero eccleſie cum clerici non ſint dñi ſed miniſtri ſolum ſi ſuperflua pauperibus non erogent peccant. Super quo eſt notanduꝫ ꝙ bona eccleſie diuidũtur quadrupiciter. Una pars paſtori alia clericis

UVA. BHSC. IyR_242

deſuientibus. tertia fabrice eccleſie. quar
ta pauperibus. xij. q. ij. c. Quattuor aūt. ꝛ
c. Aurum habet eccl'ia. ideo dicit Bernar.
ꝙ facultates eccleſiarū patrimonia ſunt
pauperū: ꝛ ſequit̃. ſacrilega crudelitate ſur
ripitur quicunqꝫ miniſter vltra victū ꝛ ve
ſtitum accipit. De rebus eñ eccl'ie non de-
bet aliquis titulo ſucceſſionis relinquere
heredibus ſꝫ debēt erogari paupibus vel
dimitti eccl'ie. i. c. Placuit. ꝛ. c. Sacerdotes
xij. q. iij. Secus ꝺ rebus patrimonialibus
vel rebus quas ꝑprio labore acquiſiuit qꝛ
de talib' pōt diſponere ad libitū. Et ſi de
bonis eccleſie teſtatus fuerit vel alio mō
ꝓphane alienauerit dꝫ tñ de ꝓprio patri-
monio vel de acquiſitis ꝓprio labore reſti
tuere eccleſie. in. c. de rebus. xij. q. iij. ꝛ i. c.
cum in officijs charitatis. ꝺ teſta. Sūt eñ
ꝛ alij deteſtabiles auari qui ꝗuis in gra-
bato conſtituti ſunt non faciūt ea ad que
tenebātur ꝛ tenent: ſꝫ onerāt eoꝝ heredes
vt eoꝝ ordinatiōes legata ꝛ cetera exequē
tur. tales eñ ſunt nimis excecati qui lucer
nam poſtponunt q̄ deberet precedere. Lu
cerna eñ ſunt bona opa que debēt prece-
dere hoiem in morte: vt videat ne cadat in
foueā: ideo dr Eccľ. xiiij. Fili bene fac recū
De talibus eñ loquit̃ btūs Greg. d. Conſo
num eſt vt qui noluit dū viueret ſatiſface-
re vt nullū habeat poſt mortē ſatiſfactorē
auctor. inferius in. c. de elemoſyna. Da bo-
na dū tua ſunt: qꝛ nunc data plus tibi pro
ſunt. ꝙ ſi preberes cū nō retinere valeres
Erras ſi ſperes ꝙ plus te diligat heres.
Snb terra poſitum ꝙ tu te diligis ipſum.
Non tñ excuſantur heredes ꝛ illi quibus
bona defuncti venerūt: qꝛ ſi non adimple
uerint volūtatē defuncti incidūt in iudiciū
dei ſm eūdē Greg. Tales eñ heredes pñt
dici filij abhominationū. Eccľ. xli. Non eñ
cōcupiſcit deus multitudinē filioꝝ infide-
liū ꝛ inutiliū. Eccľ. xv. Non eñ iocunderis
in filijs impijs ſi multiplicētur: nō oblecte
ris ſup ipos ſi non eſt timor dei cum ipis.
Melior eſt eñ vnus timens deū ꝙ mille
filij impij: ꝛ vtilius eſt mori ſine filijs ꝙ re
linquere filios impios. Eccľ. xvi. ¶ Et no
ta ꝙ heredibus qui non adimplēt volūta-
tem defuncti tota hereditas eſt auferēda
ſm Innoc. in. c. licet. in vltima glo. de vo. et
vo. re. Et idem dicit canō. xi. q. i. c. ſilueſter
in. c. heredes. de teſti. ¶ Quātū ad quar
tam partem in qua erūt remedia inſinuā-
do contra auariciam eſt notādum ꝙ mul-
tiplex remediū reperitur. Unū conſidera-
tio breuitatꝭ termini. vñ plura fruſtra por
tantur cū ꝓpe eſt quo itur. vnde Jaco. iiij.
Quid eſt vita veſtra niſi vapor modicū pa
rens ꝛ deinceps exterminabit̃. Aliō reme-
dium eſt cōſiderare ꝙ diuitias quas aua-
rus cum dānabili ſollicitudine acq̄rit alijs
relinq̄t. vñ ꝑs. Relinquēt alienis diuitias
ſuas vt ꝑmiſi. ꝛ Alanus de parabolis. Nō
ſibi ſed reliquis aries ſua vellera portat.
Sic alijs vnit ſemp auarus opes. Aliud re
medium eſt conſideratio periculi cui ſe ex
ponit auarus reponēdo in ſudario: q̄ de-
iubet erogari pijs operibus. Exemplum.
Mat. xix. De illo ſuo neqꝫ qui poſuit mnā
dñi ſui in ſudario. Unde Augu. Stultū eſt
homini viuere in ſtatu in quo non audet
mori. Unde Job. xxxi. c. Semper eñ quaſi
timentes ſup me fluctus timui ꝛ pondus
eius ferre non potui. Sup quo Greg. Cuꝫ
fluctus tumentes deſup eminent tunc de-
narij ꝓijciuntur: ꝓ quibus longa naufra-
gia ſumpſerunt auari ꝛc. Aliud remedium
eſt conſideratio dñice paupertatis. Unde
Math. viij. Uulpes foueas habēt ꝛ aues
celi nidos: fili' aūt hominis nō habet vbi
caput reclinet: magna ſiquidem abuſio ꝙ
diues nolit fieri vermiculus vilis ꝓ quo
deus maieſtatis ꝛ dñs ſabaoth paup fieri
voluit. Bernar. Unde Threno. iij. Recorda
re paupertatis mee abſinthij ꝛ fellis me-
moria memor ero ꝛ tabeſcet in me anima
mea hec recolens in corde meo in deo ſpe
rabo. Aliud remediū eſt cōſideratio mor-
tis. Unde Hieronym' in magno ꝓlogo bi
blie. Facile omnia contēnit qui ſe ſemper
conſiderat moriturum. Unde Bernar. de
contemptu mundi. Nec modo leteris: qꝛ
forſan cras morieris. Hec ſtatio manet in
dubio noctuqꝫ dieqꝫ. Uita breuis velut au
ra leuis ſic ānihilatur. Sic vadit ſubitoqꝫ
cadit dum ſtare putatur. Regia maieſtas
omnis terrena poteſtas. Trāſiet abſqꝫ mo
ra dum mortis venerit hora. Item cōſide
ratio ꝙ redditur eſt in morte rationē vil-
licationis ſue. Unde Luce. xvi. Redde ra-
tionem villicationis tue: iam enim nō po-
teris villicare. Unde. ij. ad Corinthios. v.
Oēs eñ nos manifeſtari oportet. añ tribu
nal xpi vt referat vnuſquiſqꝫ ꝓpria corpis
put geſſit ſiue bonum ſiue malum. ꝛ ideꝫ
ad Romā. xiij. Retributionem accepturos
ſm opera noſtra. Pſalm. Reddes vnicuiqꝫ
iuxta opera ſua: ꝙ hominem oporteat to-

UVA. BHSC. IyR_242

tum tpale in morte relinquere. exēplū ha-
bemus Luce. xij. cuiuſdam diuitis vberes
fructus cuius ager attulit ⁊ cogitabat in-
tra ſe diues dicens. Quid faciā: q2 non ha
beo quo cōgregē fructus meos. ⁊ dixit. fa
ciam horrea mea maiora ⁊ illic congrega-
bo oīa q̄ nata ſunt mihi ⁊ dicā aīe mee: aīa
habes multa bona poſita in annos pluri-
mos: requieſce comede bibe ⁊ epulare. Di
cit aūt illi dn̄s. Stulte hac nocte aīa tua
repetur a te: que aūt paraſti cuius erunt:
ſic eſt qui ſibi theſaurizat ⁊ nō eſt in deuz
diues. Aliud remediū eſt conſideratio in-
certitudinis hore mortis. Mat. xxv. Uigi
late itaq3: q2 neſcitis diē neq3 horam. ⁊ eo.
xxiiij. Eſtote parati: q2 qua hora neſcitis fi
lius hoīs venturus eſt. Hoc eñ ſcimus q2
ſtatutum eſt omni homini ſemel mori. ad
Heb. ix. Sed qñ deus ſcit. Uñ Eccl. ix. Ne-
ſcit hō finē ſuū: ſed ſicut piſces accipiūtur
hamo: ⁊ ſicut aues cōphenduntur laq̄o:
ſic capiūtur hoīes tpe malo. Aliō remediū
eſt cōſiderare ꝙ poſt mortē nō eſt tp̄s me
rendi. Hier. viij. Finita eſt meſſis: tranſijt
eſtas ⁊ nos ſaluati non ſum⁹. Trāſijt eſtas
id eſt tp̄s merēdi. finita ē meſſis. i. vita ⁊c.
Ad hoc cōcordat illud Eſa. xxxiiij. Cōſum-
mata eſt vindemia: collectio vltra non ve-
niet: obſtupeſcite opulēti. Aliud remediuz
eſt cōſiderare ꝙ tales theſauri ſeu acumu
lationes diuitiaꝝ non pderunt homini in
morte nec poſt mortē. Eccl. v. Noli anxius
eſſe in diuitijs iniuſtis: nihil eñ pderūt ti
bi in die vindicte non pderūt inq̄ theſau-
ri impietatis. Prouer. x. De ppiciatu pctō
rū noli eſſe ſine metu: neq3 adijcias pctm̄
ſuper pctm̄. ⁊ ne dicas miſatio dei magna
eſt: multitudinis pctōrum meoꝝ miſerebi
tur. miſicordia eñ ⁊ ira ab eo: cito appro-
ximant: ⁊ in pctōres reſpicit ira illi⁹. Eccl.
v. Et eodē. xvi. Miſericordia ⁊ ira cum illo
eſt: ⁊ hominē ſm opera ſua iudicabit: ⁊ nō
effugiet in rapina peccator. ⁊ nō retarda-
bit ſufferentia miſicordiā facientis. vnde
Ber. de contēptu mūdi. Quid tunc theſau-
ri: quid aceruus pderit auri. Cū peccato-
res mittent̄ ī inferiores. Inferni latebras
ignem pariterq3 tenebras. Semper paſſu
ri nec ab his vnq̄ redituri. Tunc flens et
triſtis qui penis traditur iſtis. Mallet p̄-
terite ꝙ in omni tempore vite. Pauper vi-
xiſſet q̄ diuitias habuiſſet. ⁊ ſequit̄ exhor-
tatio eiuſdem. Non igitur cures gazas ac
quirere plures. Gazas fallaces incertas
atq3 fugaces. Que magis optātur cuz ple
nius accumulātur. Nec faciāt mētez ſemp
maiora petentē. Diuitie tales ſunt oībus
exitiales. Nā ſibi credētes miſericors fa-
ciunt ⁊ egētes. Poſt carnis vitā p bladimē
ta nutritā. Expteſq3 boni cito tradūt obli-
uioni. vñ Salomon Sap. v. Quid nobis p
fuit ſuperbia aut q̄d diuitiaruz iactantia
cōtulit nobis traſierunt tanq̄ vmbra: ⁊ in
malignitate noſtra conſumpti ſum⁹. Noli
eñ attēdere ad poſſeſſiōes iniquas et ne
dixeris eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim
pderunt in tēpore vindicte. Eccl. v. Aliud
remedium eſt exhortatio ſacre ſcripture
que diſſuadet nobis auariciā Ps. Diuitie
ſi afflūat noli cor apponere. q̄ cōfidit in diuitijs
ſuis corruet. iuſti aūt quaſi virens
foliū germinabūt. Prouerbio. xi. Melius
eſt parum cū iuſticia q̄ multi fructus cuz
iniquitate. Prouerb. vi. ⁊ ad Thim̄. vi. Eſt
autē queſtus magn⁹ pietas cū ſufficiētia
Nil eñ intulimus in hūc mundum haud
dubiū: q2 nec auferre q̄d poſſumus: habē
tes eñ alimēta ⁊ q̄bus tegamur his con-
tenti ſimus. Nā qui volūt diuites fieri in
cidūt in tētationē ⁊ laqueū diaboli ⁊ deſi-
deria multa inutilia ⁊ nociua que mergūt
hoīes in interitū ⁊ pditionez. radix enim
oīm malorū eſt cupiditas: quāquidē appe
tentes errauerūt a fide ⁊ inſeruerūt ſe do
loribus multis. ⁊ ſequit̄. Tu aūt homo dei
hec fuge ⁊ ſectare iuſticiā: pietatē: charita
tem: fidē ⁊c. Itē Mat. vi. Nolite vobis the
ſaurizare theſauros in terra vbi erugo et
tinea demollitur ⁊ vbi fures effodiūt ⁊ fu
rantur: ſed theſaurizate vobis theſauros
in celo ⁊ in pluribus alijs paſſib⁹. Uñ Ber
nar. Uox diuina ſonat ꝙ nemo ſpem ſibi
ponat. In rebus mūdi q̄ cauſaz dāt pēdi
Que cito labūtur magnoq3 labore petun
tur. Aliud remedium eſt comminatio ſcri
pture ſacre. Math. xix. Difficile introibit
in regnū celoꝝ. Facilius eſt enim cameluz
per foramen acus q̄ valeat diues intrare
regnum celorum. Item Baruch. iij. Quis
inuenit locum illorum qui argentum the
ſaurizant ⁊ aurum in quo confidunt: ⁊ nō
eſt finis acquiſitionis eorum qui argentū
fabricant: et ſolliciti ſunt nec eſt inuen-
tio operum ſuorum exterminati ſunt ⁊ ad
inferos deſcendunt: ⁊ alij loco ipſorum ex
ſurrexerunt. Item Amos nono. Auaricia
in capite omnium ⁊ nouiſſimum eorum in
gladio interficiam: non erit fuga eis. et

UVA. BHSC. IyR_242

Eze. xxij. Scoria argēti facti ſunt ꝓpterea congregabo eos in mediū fornacis ⁊ ſuccēdam in ea ignē. Itē Eccl. viij. Multos em̄ perdidit aurum ⁊ argentū. Exemplum de malo diuite. Luce. xvi. tn̄ noteris ꝙ iſte ſcripture ⁊ ſimiles intelligūtur de malis diuitibus ⁊ nō de bonis. Unde Ber. de cōtēptu mūdi. Nemo tn̄ credat ꝙ ab iſta luce recedat. Ignib⁹ arſurus: vel propter opes periturus. Si ꝓpriū ſeruet vel diuitias coaceruet. Quāuis ſit raruʒ poterit poſſeſſor earum. Iuſte ſaluari fugiat ſi nomē auari. Uiuat prudenter gazas habeat ſapienter Nō abſcōdendo: ſed egenis diſtribuendo. Aliud remediū eſt elongatio ab auaris et cupidis. vn̄ ps. Cū ſancto ſanct⁹ eris: ⁊ cum peruerſo peruerteris. ⁊ Eccl. ix. Uiri iuſti ſint tibi cōuiui ⁊ in timore dei ſit tibi gl'iatio ⁊ in ſenſu ſit tibi cogitatus dei: ⁊ om̄is narratio tua in ꝓceptis altiſſimi ⁊ eodem xiij. Qui tetigerit picē inquinabitur ab ea Et qui cōicauerit ſupbo induet ſupbiam/ ergo a ſimili qui cōicauerit auaro induet auariciā. Aliud remedium eſt cōſideratio eternarū diuitiarū. Unde Grego. Uileſcūt tpalia, cum deſiderātur eterna: diuine ſalutis ſapiētia: ⁊ ſcientia timor dn̄i ipſe theſaurus eius. Eſa. xxxi. Aliud remediū eſt. conſideratio maledictionū q̄ inferūtur auaris. Abacuch. ij. Ue qui cōgregat auariciā malam domui ſue vt ſit in excelſo nidus eius. ⁊ in eodē. Ue q̄ edificat ciuitatē in ſanguinibus. ⁊ Eſa. v. Ue qui cōiungitis domum ad domū: ⁊ agrū agro copulatis. Itē Abacuch. ij. Ue ei q̄ multiplicat nō ſua vſqꝫ quo acerbat cōtra ſe denſum lutum. Itē Luc. vi. Ue vobis diuitibus. Item Aug. Ue illis q̄ inhiant vt augeāt res perituras vn̄ amittunt eternas. ⁊ idē Aug. Maledict⁹ diſpenſator auarus cuius larg⁹ eſt dn̄s. ergo tempeſtiue an̄ languorē vnuſquiſꝗ in meli⁹ ne preoccupatus hora mortis q̄rat tps pnie ⁊ inuenire nō poſſit. quia ſm aplm ad Hebreos. x. Horrendū eſt incidere in manus dei viuētis: ideo querite dn̄m dum inueniri poteſt. Eſa. lv. Hoc eſt tempeſtiue: q2 ꝙuis melior ſit ſecunda penitentia ꝙ nulla t tamē nullus expectet qn̄ plus peccare nō poteſt. de pe. di. vij. ⁊ melius per beatum Augu. in lib. de pe. vnde Bern. Non eſt mirum ſi hic hūc exit qualiter vixit: ergo nullus expectet ꝙ ſit poſitus in vltima neceſſitate ſue egritudinis: quia tunc difficile eſt vt ſit vera penitentia quando cruciat: mēbra ligant ⁊ dolor ſenſuʒ opprimit ⁊ pena terret. de pe. diſt. vij. c. Si quis poſit⁹. Derelinquat igitur impius viam ſuam ⁊ ante languorē reuertatur ad dn̄m ⁊ miſerebit eius ⁊c. Eſa. lx. Quoniam niſi penitentiam egeritis omnes ſimul peribitis. Luce. xiij. Cōtra auariciā eſt virtus q̄ dr̄ liberalitas.

¶ Sequitur videre qn̄ ſeptē vicia de quib⁹ ſupra ſunt mortalia ⁊ qn̄ nō.

Primo notanduʒ eſt ꝙ vana gloria. que eſt ſpecies ſupbie ex ſuo genere eſt venialet: q2 genus operis ſumitur ex obiecto. vanū autē ſm ſe non eſt obiectū pcti mortalis. ſed venialis: quare nō ſemꝑ eſt pctm̄ mortale: erit tn̄ vana gloria peccatum mortale dupliciter. ſ. rōne finis ꝓpter quē laus appetit. nā opus tale eſt quale eſt illud ꝓpter qđ appetitur. Itē ratione opis in quo laus appetitur. circa ꝓmū dicendū eſt ꝙ laus appetit' quadruplici fine. Primo ad vitandū malū infamie ſicut ſamuel ſe laudauit. i. Reg. xij. dicēs populo loquimini de me corā dn̄o ⁊ corā xp̄o eius vtrū bouē cuiuſꝗ tulerim an aſinū: ſi queꝗ calūniatus ſum. ſi oppreſſi aliqueʒ. ſi de manu cuiuſꝗ munus accepi. Scđo ꝓpter vtilitatem aliquā ſpūalem vt eſt gl'ia dei vel edificatio ꝓximi. ſicut Paulus ſe cōmēdauit. ij. ad Cor. xij. ⁊. i. ad Cor. xv. Ego em̄ ſum minim⁹ aplor ſed abūdanti⁹ oib⁹ illis laboraui. ⁊. ij. ad Thy. iiij. Bonū certamen certaui: curſum conſummaui: fidē ſeruaui. Tertio ꝓpt' lucrū auaricie ſicut phariſei qui deuorāt domos viduarū ſimulantes longam orationē. Mat. xxiij. Quarto ꝓpter aliquē actū venialis pcti ſicut quādo qs laudari vult. eo ꝙ venialiter in laude delectetur. pmū eſt ꝓuidentie. ſcđm eſt charitatis. tertium eſt peccatum mortale. quartum eſt pctm̄ veniale. ¶ Sequitur ſecunda cauſa q̄re vana gloria eſt pctm̄ mortale ſcʒ rōne operis per quod laus acquiritur. hoc autē poteſt fieri tripliciter. Naʒ laus quādoꝗ queritur per opera illicita. quādoꝗ per opera indifferentia. quādoꝗ per opera virtutū. ſi pmo mō ſic eſt peccatum tale quale eſt illicitū. ſ. mortale vel veniale. ſi ſecundo mō ſic eſt pctm̄ veniale. ſicut eſt habere diuitias vel veſtes precioſas cum abuſu talium in laudem. verūtamen ſi talia de ſe ſunt ordinata vt ſint oc/

UVA. BHSC. IyR_242

caſo mortalis pctī ſicut ſi mulier ornatu
meretricio ſe preparat ad capiendas aīas
vel ſi factum illud eſt illicitū ex ꝓhibitiōe
ſuperioris vt tripudia ⁊ ſiſia ſi ſunt morta
lia. ſi tertio modo laus queratur per ope
ra virtutū. hoc eſt dupliciter: qꝛ vel appeti
tio laudis adiungitur operi virtutū tanꝙ̄
incidens ſicut contingit in cantu. ⁊ qnꝙ in
predicatione ⁊ tunc eſt veniale. vel laus fi
ni principaliter preſtita eſt nō opi virtutꝫ
operantis: ita ꝙ ibi conſtituit finē vltimū
⁊ ſic eſt mortale cuz ei inhereat vt fini vlti
mo. nam maius peccatum eſt gl'iari de bo
nis ſpūalibus ꝙ̄ de tpalibus: quia minus
habent motiuum eo ꝙ minus appareant
extra ꝙ̄ tpalia. Inuidia ex ſuo gn̄e eſt: pec-
catū mortale: qꝛ cuz inuidia ſm rem ſit do
lor de alieno bono ꝯtrariatur directe cha-
ritati que non emulatur: ſed cōgaudet ve
ritati. i. ad Cor. xiij. Charitati nihil eſt con
trarium niſi mortale pctm̄. tn̄ illud qđ eſt
ex genere mortale pctm̄ pōt eſſe veniale
prout in primo motu cōſiſtit vel extra ſuā
rationē cōtrahitur. dolor aūt de alieno bo
no eſt quadruplex. qꝛ vel eſt primus mot⁹
natura veniēs ſicut q̇daz naturaliter ſunt
⁊c̄. Et hoc mō nullus eſt pctm̄ cū nullo mo
do ſit in ptāte noſtra. vel eſt ſecūdo prim⁹
motus qn̄ ſcz appetitus ſine cōpleta deli-
beratione tali paſſiōe afficitur ⁊ ſic eſt ve-
niale pctm̄. vel eſt actus voluntarius deli
beratiue ⁊ ſic eſt mortale peccatū. vel tra-
hit per intentionē extra ſuā rationē vt qn̄
dolor de bono alieno ſurgit ex cauſa bōa
ſicut quando quis dolet de bono tpali al-
terius qꝛ videt redūdare illud in detrimē
tū anime vel in detrimentuz cōmunitatis
⁊ talis dolor bonus eſt qꝛ melius bonum
magis eſt apperendū. Ira ex ſuo genere ē
pctm̄ mortale: qꝛ ſꝫ Caſſiodor. Ira eſt ani
mus concitatus ad penā ꝓuocāti inferen-
dā. talis aūt motus contrariatꝛ charitati q̄
uon irritatur nec cogitat malū. i. ad Cor.
xiij. Ira vel dicit irā zeli que eſt deteſtatio
vicij. ⁊ hec non eſt pctm̄: ſed eſt perfectio.
Et pōt etiā ſibi per hunc modū q̇s iraſci ſi
cut dicit glo. ſuper illud. Iraſcimini ⁊ noli-
te peccare. q̇d eſt inq̇t hō penitens niſi hō
iraſcens ſibi: qnꝙ eīn ira dicit impatienti-
am cū appetitu vindicte ⁊ hoc cōtingit tri
pliciter: qnꝙ eīn hoc a natura eſt ſicut in
melancolicis in quibus ſm phm continue
mordetꝛ natura ꝓpter qđ ſp ſunt turbari ⁊
ſic nullū ē pctm̄ cū ſit mot⁹ naturalis. qnꝙ
hoc eſt cū appetitu indeliberato: ⁊ tūc eſt
veniale ſicut alij primi motus. qnꝙ a volū
tate deliberatiua ⁊ tunc eſt mortale pctm̄
Accidia ex ſuo genere eſt pctm̄ veniale ſm
Aug. accidia eſt tediū. hoc aūt non opponi
tur charitati: ſed dicit diminutionē feruo-
ris charitatis in quo conſiſtit eſſe veniale.
iſtud igitur tediū vel eſt motus naturalis
⁊ ſic nullum eſt pctm̄ vel eſt motus appeti
titus cōtriſtati de ope ſpūali laborioſo. et
ſic eſt veniale. Quis etiā appetitus iſte ſit
deliberatiuus: qꝛ ꝯſenſus in veniale nō eſt
niſi veniale. Sed ſi hoc tediū redundet in
omiſſionē eoꝝ q̄ ſunt neceſſaria ſaluti: tūc
eſt mortale. Si aūt tediū iſtud ex omiſſio-
ne boni ⁊ difficultate aggrediendi bonum
ducit in deſperationē iam accedit ad pctm̄
in ſpm̄ſctm̄. Auaricia ſm Tul. eſt immode
ratus amor hn̄di. hoc ergo ꝯſiſtit in appe-
tendo vel in acquirendo vel in retinendo.
Si ꝑme modo pōt cōtingere q̇nꝙ modis.
Uno mō qꝛ appetit aliena appetitu cōple
to qui procederet in opus ſi eſſet facultas
⁊ ſic erit mortale. Scđo qꝛ appetit illicita
voluntate cōpleta: vt ſi aliq̇s indign⁹ cona
tur adipiſci bn̄ficium eccleſiaſticū: ſic itez
eſt mortale. Tertio ſi appetit alia ſiue ſint
aliena ſiue illicita cum voluntate conditio
nata. ſ. ſi poſſit hr̄e ſine offenſa dei ac iniu
ria ꝓximi: ⁊ tunc vel nullū vel veniale eſt:
ſiue talē conditionē actualiter addat ſiue
habitualiter eā intēdat. Quarto ſi ſimpli-
citer appetat hr̄e ſupflua et hoc appetitu
ſuffocante mentē a cura ſui ⁊ cōſideratiōe
diuinoꝝ. ⁊ hoc eſt pctm̄ mortale. Quīto ſi
ſupfluo amore inheret tēporalib⁹: tn̄ infra
dei amorē: ⁊ veniale eſt. Si autez auaricia
cōſiſtit in acq̇rēdo hoc eſt tripliciter: qꝛ vl'
acq̇rit res iniuſte quocūꝙ modo: ⁊ tūc eſt
mortale: vel acq̇rit res ꝑ tale opus aut ar
tem aut officiū qđ per ſe mortale pctm̄ ē:
ſi etiā eſſet ſine lucro eſt mortale: vl' acq̇rit
talia ꝑ opa illicita: tūc eſt veniale pctm̄. vt
cuz aliquis verba iocoſa cōponit ad lucrū
ſalua honeſtate: ⁊ hoc eſt veniale: niſi ali-
quis ꝓpter delectationē diſſolutiōis tota
liter det ſe talib⁹: tunc eīn eſt mortale. Di-
co aūt ꝓpt̄ delectationē: qꝛ ſi quis ꝓpter
neceſſitatē ꝑ talia ſuſtentationē ſibi acqui
reret cū aliā artem lucroſam neſciret non
deputarē eum in ſtatu dānatoꝝ. Si autez
auaricia cōſiſtit in retinēdo hoc poteſt eē
quinꝙ modis. Primo qꝛ retinet ſciēter ea
que reſtituere tenetꝛ ⁊ aīo retinēdi: ⁊ ſic eſt

UVA. BHSC. IyR_242

vel mortale pctm̄. Scđo q̄ retinet ea q̄ ad neceſſitatē ſuā ptinēt vł ſuoꝝ ad ꝯſuationē ſtatus ſui ꝛ ſuoꝝ ſm̄ ꝙ decet ſuā dignitatē ꝛ hoc non eſt pctm̄ mortale. Tertio q̄ retinet ſupflua reſpectu vtriuſq; iam dictoꝝ: ꝛ hoc tpe extreme neceſſitatis alicuius nec ſic eſt mortale pctm̄. Quarto q̄ retinet ſuperflua etiā citra extremā neceſſitatem ex inſatiabili cupiditate: ꝛ ſic eſt mortale peccatū. Precipuū aūt ſignū talis effectus eſt ꝙ q̄s potius res putreſcere ſinit apd̄ ſe q̄ vtiliter aliis diſpenſet. Quinto q̄ retinet ſupflua ex inordinato amore tpaliū p quē modicū deficit a medio largitatꝫ ſaluo tm̄ ſtatu virtutis: ſic eſt veniale. ¶ Nota ꝙ auaricia ex ſuo gn̄e ē mortale pctm̄: quia ab aplo idolatrie cōparatur: non q̄ ſit de ſpecie illius pcti cū nō habeat actus eius: ſed q̄ aliqd ſibi facit idolatrie. ſ. ſeruiēdo creature poti' q̄ creatori. Gula ex ſuo genere eſt pctm̄ veniale: q̄ appetitus comedendi ex ſua rōne non ſubiacet dn̄io volūtatis: q̄ eſt immoderatus appetitus edēdi qđ poteſt eſſe q̄nq; modis. Primo ſi ibi eſt ſolus appetitus cibi hoc nūq̄ eſt pctm̄ nec eſt delectatio cibi cōſequēs pctm̄ inq̄tū ordinatur ſupra defectū ſibi ꝯriū. hec enī pure ſunt naturalia in quib' nec ē meritū nec demeritum. Scđo ſi appetitui neceſſitatis adiūgitur appetit' delectatiōis ꝛ voluptatis in cibo. hoc eſt veniale pctm̄. Tertio ſi eſt ibi trāſgreſſio pcepti: vt cū aliquis ſine neceſſitate ſoluit ieiuniū eccleſie vel qn̄ religioſus comedit carnes cū hoc in ſuo ordine ſit ꝓhibitum ſub pcepto: ſic eſt mortale pctm̄. Quarto ſi appetit' comedendi eſt cū libidine ꝛ qn̄ nimis: ꝛ finali effectu inheret delectatiōi cibi: ꝛ ſic eſt mortale. Quinto ſi ducit in cōſuetudinē talem que faciat totā vitā hoīs delectabilib' huius mūdi deputari: hec tā vicina ſunt mortali pctō ꝙ ebrietas ab apo. inter mortalia pctā computat. ebrietas tm̄ q̄nq; eſt peccatū veniale vt qn̄ vltra neceſſitatē q̄s accipit ſm̄ menſurā tm̄ imperceptibilē. Sꝫ qn̄ q̄nq; egredit q̄s a menſura pceptibili ſcꝫ rōnē bene ordinatā ad diſcernenduꝫ ꝛ hoc in tali menſura ex qua euertit ſtat' mētis effrenat a libidine qn̄ homo hoc deo ppo nit peccat mortaliter. Si q̄s aūt aliuꝫ inebriat: ſcꝫ ita inuitās eū ad potū vt intēdat ſtatum eius euertere ꝛ hoc facit in aliquo innocente peccat mortaliter: quia magis aufert ei q̄ ſi auferret aliquod temporale. q̄ vſuꝫ rōnis tollit ei q̄ eſt nobilior oīni re tpali. Luxuria ex ſuo gn̄e eſt peccatum mortale q̄ eſt cōtra illud preceptū nō mechaberis. Concupiſcentia luxurie diſcernitur quinq; modis pmus eſt cōcupiſcētia q̄ cōſiſtit in primo motu tantū ꝛ ſic eſt veniale pctm̄. ſecundus eſt cū ſequitur cōſenſus in delectatione licet non in opus. et ſic eſt mortale pctm̄. tertius eſt cū quis cōſentit in opus: ꝛ ſic eſt iterū mortale pctm̄. quartus eſt cū concupiſcentia tenetur non ſolū corde ſed ꝛ patitur viſu: ꝛ ſic iterū eſt mortale peccatū. vnde qui viderit mulierē ad concupiſcendū eam: ꝛ ſic hoc aīo ꝛ fine reſpiciat mulierem vt eā concupiſcat q̄ ſm̄ Augu. Hoc non eſt iam titillari ſed plene conſentire libidini. vnde aūt đ: ad concupiſcendū eam. quia ſi aliquis videret eam vt rem pulchram ꝛ vltra nō ꝓcederet paruum vel nullū eſſet pctm̄. Quintus mod' eſt in ſtultiloquio vt cuꝫ quis mulierē pcatur ꝓpter libidinem vel habet cum ea familiaritatem ꝛ colloquium ſic eſt mortale peccatum. Sextus mod' vocatur ab apo. Turpitudo. glo. vt in oculis amplexibus ꝛ ſimilibus. hoc etiam eſt peccatum mortale ꝛ tanto grauius precedentibus q̄to magis per talia libido accenditur propter nimiam approximationem ad ignem tamē nota ꝙ tangere mulierem non eſt peccatū ſimiliter tangere cum intentiōe neceſſitatis ſed cum libidine: vel oſculari ad ſe nō pertinentem peccatum mortale eſt. Septimus modus eſt quando concupiſcentia ꝓcedit in opus: ꝛ tunc eſt mortale pctm̄.

¶ Sequitur de peccatis in ſpiritumſanctum.

QUi peccat nimiū premens de pietate
Uel qui deſperat de diuina bonitate
Aut induratus non ceſſat ab impietate.
Et qui fratris odit virtutes in ꝓbitate
Impugnās verum certus ſine cōmoditate
Qui non ſine piget de culparum grauitate

Contra pneuma ſacrũ peccat ſpreta deitate
Que prime quinqʒ culpe vix ſunt releuate
Sexta caret venia quia corruit im̃ediate

In iſta pte auctor noſter determinat de peccatis in ſpm̃ ſanctũ. pro quo ē notanduʒ ꝙ ſm auctorem noſtruʒ ſex ſunt ſpecies peccati in ſpiritũſanctũ: lʒ quodlibet pctm̃ mortale dicatᷣ pctm̃ in. ſſ. quia q̃ vnam perſonã offendit ⁊ alterã. tñ ſpecialius dicitᷣ pctm̃ in. ſſ. quod ex odio vel malignitate procedit. nã ſpũſſanctus eſt amor ⁊ benignitas. iõ primum pctm̃ ſerie prolationis iuxta litterã act. eſt preſumptio cuʒ quis peccat ſecurus ꝙ ꝓ tpali pctõ non ſit eternũ ſupplicium paſſurus putans in articulo mortis ſufficiēter penitere: vt latro vel ali⁹ p̃ſumptuoſus maleficus di. in morte abſoluat de oĩbus peccatis ⁊c̃. de quib⁹ Apo. Maledict⁹ hõ qui peccat in ſpe. Secunda ſpẽs eſt deſperatio de diuina miſericordia: vt cũ quis credit ſuoꝝ delictoꝛuʒ magnitudineʒ excedere diuinam miam vt cayn. Geñ. iiij. di. Maior ē iniquitas mea q̃ vt veniã merear. Ideʒ de iuda ⁊c̃. de pe. di. i. ⁊ Magi. xliij. di. ij. ſenten. Tertia ſpẽs eſt induratio ſiue obſtinatio mentis ꝑ cuius mẽbri declaratione eſt no. ꝙ hic intelligitur de obſtinatione quam comitatᷣ impenitentia ⁊ non de obſtinatione que deſeritur per pñiam. vñ Aug. ſuper illum locũ p̃s. Cõuertã in ꝓfundum maris. i. eos qui erant deſperatiſſimi: ⁊ ibi. Mittit criſtallum ſuam ſicut fruſtũ panis. i. obſtinatos de hoc habetur ꝑ Magi. liij. di. ſcdi. Quarta ſpecies es fraterne gratie inuidentia. ſ. cũ quis inuidet de gratia fratri ſuo a deo collata ne ſibi preferatur. viij. di. c. contempta veritate. ⁊ per magi. xliij. di. ij. Quinta ſpecies eſt impugnatio veritatis ſciens cõtrarium illi⁹ qđ impugnat eſſe falſum. per mag. loco preal. vel alio modo vocatᷣ impugnatio veritatis agnite. Sexta ſpẽs eſt finalis impenitentia q̃ obſtinatiõe durat vſqʒ ad mortẽ capiẽdo vſqʒ incluſiue: vt ſi q̃s obſtinatus nolens venire ad claues ſacroſctẽ matris eccleſie moriatur in pctõ ſuo vl ſeipm̃ occiderit: vt iudas ⁊ plures alij q̃ reperiũtur in ſcriptnris ſacris. De illa finali impenitẽtia eſt notãdũ ꝙ ille terminus finalis impenitẽtia duob⁹ modis accipitur. Uno modo ꝑut ineſt alicui qui nõ habet ꝓpoſitum penitendi: tamẽ hoc ꝓpoſitum põt dimittere. Alio mõ finalis impenitentia dicitur: qꝛ ineſt alicui ex eo ꝙ nunq̃ penitebit: ita ꝙ nõ põt deſinere eſſe ſubiecto exiſtente ⁊ iõ ſemper tales obnoxij pene ꝑſiſtunt. viij. di. in fi. ⁊ de illa finali impenitẽtia intelligitur vltimũ membruʒ. in glo. §. poteſt. de peni. di. i. Alia ſpẽs intelligitur blaſphemia in perſona. ſſ. de qua. di. iiij. c. Ubi vero heretici. De hac ſpecie loquitᷣ Ambro. in li. de. ſſ. di. Cur dixit dñs. q̃ blaſphemauerit in filiũ dei remittitᷣ ei. q̃ in. ſſ. nec hic nec in futuro remittitur ei⁹ cũ eandem habeant poteſtatem: dignitatẽ: maieſtatẽ ⁊c̃. Ad hoc dicendum eſt ꝙ qui peccat ꝑ impotẽtiam ſeu infirmitatẽ dꝛ peccare in patrem cui attribuitur potentia. xxiij. di. qui eṗs. Qui peccat per ignorantiam dicitᷣ peccare in filium: qꝛ ſapiẽtia filio attribuitur xxxix. di. ſi iuxta Apo. ⁊ per magi. xliij. diſt. ij. Qui peccat ex contẽptu dꝛ peccare in. ſſ. vt in ſpeciebus ſupradictis. xxv. di. qualis de pe. di. i. §. importuna. §. põt. ⁊. §. ſequenti. ⁊ eo. tit. di. ij. c. ſciendũ. ⁊ per magi. xliij. di. ij. Iſtud eñ peccatũ dicitur irremiſſibile non ꝙ deus non poſſit remittere: ſed qꝛ raro dimittitur aut vix in hoc ſeculo q̃tuʒ ad culpam. Itẽ quia non legitur dimiſſuʒ propter qđ dicitur irremiſſibile ſicut melchiſedech dꝛ eſſe ſine patre: qꝛ non legitur de eius patre. Iteʒ qꝛ aduerſatur fonti remiſſionis. ſ. ſſ. Item propter impotentiaʒ hominis qui vix põt ſe preparare ad gratiam quẽ tanta moles peccati premit quãdo volũtas poteſt ⁊ ſcit reſiſtere alicui malo. ⁊ tamen ex ſola malicia illud eligit: peccatum in. ſſ. eſt: ⁊ qꝛ ꝓcedit ex improbra volũtate liberi arbi. ⁊ directe impugnat gratiã. ſſ. ideo non habet coloreʒ excuſatiõis: quia impugnatiuũ eſt medici ⁊ remedij ꝑ quod fieri habet peccatoꝝ remiſſio. Pro talibus eñ xp̃s non orauit in paſſione: ſed pro illis qui ignoranter crucifigebant eũ dicens. Pater ignoſce illis quia neſciũt q̃d faciunt. de pe. di. i. §. poteſt. in glo. finali. et ad illud Ioh. in ſua canonica. i. c. v. Eſt peccatum ad mortem nec pro eo dico vt quis oret. Addendum eſt ſm Auguſti. Si talis peccator in hac ſcelerata mentis peruerſi-

UVA. BHSC. IyR_242

tate finierit hāc vitā: quia de quocūq peſſimo in hac vita cōſtituto nō eſt deſperandū: nec pro illo imprudēter oratur de quo ſperatur. Sciendū eſt tñ q hoc nomen irremiſſibile dr tripliciter. negatiue ſcilʒ q nullo modo poteſt dimitti: hoc mō peccatum luciferi ꝛ damnatorū eſt irremiſſibile. Alio mō ꝑuatiue ſcʒ q nō habet cōgruentiam ex ſe quare remitti debeat licet ex congruo dei poſſit oē pctm̄ remitti ꝛ hoc modo quodlibʒ pctm̄ mortale eſt irremiſſibile. Alio modo cōtrarie ſm q aliqua culpa habet contrariā diſpoſitionē ad remittendū hoc modo pctm̄ in. ſſ. eſt irremiſſibile. quia cōtrariatur gratie remittendi pctm̄. ꝛ hoc p deſperationem obſtinationē. ꝛ ſic de aliis ſpeciebus que enumerentur in cōpen. theologie ſcilʒ deſperatio: pſumptio: impugnatio veritatꝭ agnite. inuidētia charitatis fraterne. obſtinatio ꝛ finalis impenitentia. quarū ſpecierū numerus hic accipit ſufficienter. ¶ In remiſſione tria ſunt ipſe remittens: ille cui remittitur: ꝛ diſpoſitio remittendi in eo cui remittitur. in ipſo remittere duo ſunt miā ꝛ iuſticia. Contra primum eſt deſperatio. Cōtra ſcōm eſt preſumptio. Item in eo cui remittit duo ſunt: dolor de pctis cōmiſſis. ꝛ ꝓpoſitum de nō cōmittendo. cōtra pmū eſt obſtinatio. contra ſcōm eſt finalis impenitentia. Item in diſpoſitione remittēdi duo ſunt. ſ. agnitio veri ꝛ amor boni. cōtra primum eſt impugnatio veritatis agnite. contra ſcōm eſt inuidentia charitatis ſiue gratie fraterne.

¶ Sequitur de peccatis lingue.

Strige tuā linguaʒ ne mētē reddat iniquā
Lingua cito ledit ꝛ leſio raro recedit.
Qui male nō loquitur magna virtute potitur
Linguam frenare plus eſt q̄ caſtra domare.
Nō ſis vboſus iactator litigioſus
Nunq̄ ſis ſenſor temerarius aut reprehenſor.
Non ſis defenſor peccati ſiue recenſor,
Nō ſis detractor nec rumoris nouus auctor
Blandus adulator non ſis nec cōuiciator
Nec diſcordator fratrum non improperator
Nec blaſphemator irriſor ſiue minator
Non accuſabis falſe nec murmur amabis
Non diffamabis alios nec vituperabis.
Si diffamari nō vis vel vituperari:
Non ſis ſcurrilis rebellis ſiue bilinguis
Nunq̄ promittas niſi promiſſuʒ dare credas
Non aliis pandas ſecretum nec maledicas.
Nūq̄ ſis mendax nec vaniloquēs nec fallax
Noli iurare niſi res ſit debita q̄re
Debet ꝛ hoc eſſe verum licitumq̄ neceſſe.
Ergo ſic frena linguam rationis habena.
Ne te confundat ſi verba ſuperflua fundat.

In iſta pte auctor noſter determiat de peccatis lingue diuidens ſuum capitulum in tres partes. In pma hortatur quēq̄ ſuaʒ linguam refrenare ne effrenata venena diffundat vnde mens coinquinetur. In ſecūda parte enumerat ſpecies peccatorum lingue. In tertia parte docet modum refrenandi linguam. prima in pncipio. ſecunda ibi. Nō ſis verboſus. tertia ibi. Ergo ſic frena linguam. In prima parte dicit auctor noſter. Stringe tuā linguā ne mens per eam cōtaminetur. Mat. xv.

UVA. BHSC. IyR_242

Que procedunt de ore de corde exeunt et
ea coinquinant hominez. lingua cito ledit:
ſed leſio cum maxima difficultate ſanatur
vnde Ja. iij. Lingua quidem modicum mē
brū eſt ⁊ magna exaltat: ecce quātus ignis
ꝙ magnam ſiluam incendit et lingua no-
ſtra ignis eſt ⁊ vniuerſitas iniquitatis. vñ
Eccl'. xxviij. Flagelli plaga liuorem facit.
plaga autem lingue comminuet oſſa. mul
ti ceciderunt in ore gladij: ſed nō ſic quaſi
qui interierunt per linguam ſuam. Qui ei
male non loquitur vtitur magna virtute.
vnde Ja. iij. Si quis in verbo non offendit
hic perfectus eſt vir. plus enim eſt frena-
re linguam ꝙ ſubiugare caſtra et cetera
ſubiugalia. vnde Ja. iij. Omnis natura be
ſtiarum ⁊ volucrum ⁊ ſerpentum etiam ce
terorum domatur ⁊ domita ſunt a natura
humana. linguam autem nullus hominū
domare poteſt. vnde metrificator Qui ſcit
frenare linguam ſenſumꝗ domare. Forti-
or eſt illo qui frangit viribus vrbes. Quā-
tum ad ſecundam partem in qua enume-
rande ſunt ſpecies peccatorum que perpe
trantur per linguam eſt notandum ꝙ plu
res ſunt ſcꝫ verboſitas: iactantia: contētio
defenſio peccati: temerarium iudiciū: de-
tractio: rumor: adulatio: conuicium: diſcor
dia: improperium: blaſphemia: deriſio in-
diſcreta: cōminatio: falſa accuſatio: mur-
mur: diffamatio: vituperium: ſcurrilitas:
bilinguoſitas: indiſcreta promiſſio: ſecreti
reuelatio: maledictio: mendacium piuriuꝫ
crebra iuratio: ocioſum verbum: multilo-
quium: turpiloquium: prauum conſilium:
īdiſcreta taciturnitas. Has enſierat Aug.
cui videtur concordare auctor noſter ī lit-
tera ſua. De prima enim ſpecie ſcꝫ verboſi
tate. habetur Prouerb. xvi. Homo peruer
ſus ſuſcitat lites: ⁊ verboſus ſeparat prin-
cipes. ⁊ eo. xiiij. Uir verboſus odioſus eſt.
et Eccl'. ix. Terribilis eſt in ciuitate ſua hō
verboſus et temerarius in verbo ſuo odi-
bilis erit. De ſecunda ſpecie ſcilꝫ iactantia
habetur Prouer. xxvij. Laudet te alienus
et non os tuū extraneus et non labia tua.
vnde Catho. Ne ſis ventoſus ⁊c. ⁊ Facetus
Si ſupextollas aliquādo probitatis amo
re. Non iactes. quia laus proprio ſordeſcit
in ore. Talis enim qui ſe iactat ſeipſum oc-
cidit proprio mucrone. Prouerb. xviij. Os
ſtulti contritio illius et labia illius ruina
anime ipſius ipſe enim laudē quaꝫ amat
in loco ponit vbi ſordeat ſcilicet in ore pro

prio. Eccl'. xx. Sapiens in verbis ſeipſum
amabilem facit. gratie autem fatuorum
effundentur. non enim qui ſeipſum cōmē-
dat ille probatus eſt: ſed quem deus com-
mendat. ij. ad Corith. x. Talis enim aſſimi-
latur galline que poſtꝙ fecerit ouum non
ceſſat clamare donec perpendatur ꝙ ouū
fecerit: ⁊ ſic ouum amittit. ſic ille qui iactat
ſe tacere nō poteſt: donec bonuꝫ opus qđ
fecit amiſerit. De hoc vicio iactantie legi-
tur Dañ. iiij. De nabuchodonoſor rege ba-
bylonie: quia dum verba iactantie profer
ret dicens. Nonne hec eſt babylon ciuitas
magna quam ego edificaui in robore for-
titudinis mee ⁊ in gloria decoris mei: ⁊ cū
hic ſermo eſſet in ore eius vox intonuit de
celo dicēs. Nabuchodonoſor regnū tuum
tranſibit a te. De tertia ſpecie ſcꝫ contētio-
ne ſiue litigio habetur per beatum Aug.
ꝙ nihil eſt ſimilius actibus demonum ꝙ
litigare. lingua enim conſtituitur in mem-
bris noſtris que maculat totum corpus ⁊
inflammat rotam natiuitatis noſtre in-
flammata a gehēna. Joh. iij. ideo dicebat
Salo. puer. xvij. Melior eſt buccella ſicca
cum gaudio ꝙ domus plena victimis cum
iurgio. De quarta ſpecie ſcꝫ peccati defen-
ſione ſupple proprij. habetur in glo. ſuper
illud ps. Iniuſticiam meam dño nō abſcō-
di. ꝙ cum homo tegit deus detegit: ⁊ cum
homo detegit deus tegit. Quinta enim de
fenſio peccatorum procedit ex ſuperbia: ⁊
de hoc habetur Geñ. iij. figura de primis
parentibus qui ſe excuſabant: mulier ſup
ſerpentem: ⁊ vir ſuper mulierem ⁊c. Cōtra
tales loquitur glo. ſuper illud. Nolite ex-
altare cornu. Si iam feciſtis iniquitatē no
lite eam defendere. per elationem. et alia
glo. ſup illud. Nolite inique agere: maluꝫ
eſt peccare peius perſeuerare: pernicioſi-
us eſt in deum defendendo ſuam culpam
pijcere. De quinta ſpecie ſcꝫ temerario iu-
dicio. habet Eccl. xvij. Noli querere fieri
iudex niſi valeas virtute irrumpere iniq-
tates. ⁊ ad Ro. ij. In quo em̄ alterum iudi-
cas teipſum condemnas. ⁊ Math. vij. No
lite iudicare vt non iudicemini. In quo eī
iudicio iudicaueritis iudicabimini ⁊ ī qua
menſura menſi fueritis remetietur vobis
Temerarium enim iudicium eſt ſententia
lata ordine iuſticie ſiue iuris non ſeruato.
De ſexta ſpecie ſcilicet detractione. habe-
tur Sapiē. i. A detractione parcite lingue
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non

UVA. BHSC. IyR_242

ibit:detractoꝛ enim eſt vas aquam dyabo
licam continens.iuxta illud pſ. Quoꝛum
os maledictione et amaritudine plenum
eſt.detractoꝛ enim peioꝛ eſt inferno: quia
infernus ſolos malos deuoꝛat.lingua aũt
detractoꝛis amplectitur ⁊ bonos ⁊ malos
Eccl'.xxviij.Detractionis enim ſunt ſex ſpe
cies ſm Aug.Pꝛima eſt occulta mala pro/
ximi publicare.Secũda audita cũ augmẽ/
to pꝛoferre. Tertia criminia falſa impone/
re.Quarta bona occulta negare. Quinta
manifeſta bona minuere. Sexta bona in
mala conuertere.Sub hac ſpecie poni po
teſt pꝛoditio.Quis Albertus in ſuo compẽ
dio theologie eam diſtinguat a detractio/
ne.de illa detractione loquitur Salomon
Eccl.xij.dicẽs.In oculis ſuis lachꝛymatur
inimicus.⁊ ſi inuenerit tempus non ſatia/
bitur ſanguine.Exemplum de Juda. vnde
Salo.Pꝛouerbio.xxvij.Melioꝛa ſunt vul
nera diligentis ꝙ fraudulenta oſcula odi/
entis.et eodem.xxiiij.Cum detractoꝛibus
non commiſcearis:quoniam repente con/
ſurgat pꝛoditio eoꝛum.⁊ eodem.iiij.c.Re/
moue a te os pꝛauum ⁊ labia detrahentia
ſint pꝛocul.Homo enĩ qui blandis fictiſq̃
ſermonibus loquitur amico ſuo rhete ex/
pandit pedibus eius. Pꝛouerbio.xxx. De
ſeptima ſpecie ſcʒ rumoꝛe.Catho. Rumo/
res fuge ⁊c.Facetus. Rumoꝛis fugias tu
nuncius eſſe miniſtri.vnde Bern. Abuſio/
nes clauſtri ſunt he. pꝛelatus negligens:
diſcipulus inobediens: iuuenis ocioſus:
ſenex obſtinatus monachus curialis: reli
gioſus cauſidicus:pꝛau' pꝛecioſus: cibus
exquiſitus:rumoꝛ in clauſtro:lis in capitu
lo:diſſolutio in choꝛo: irreuerentia iuxta
altare.De octaua ſpecie ſcʒ de adulatione
loquitur Salo.Pꝛouer.xxiiij.d.Ne lactes
queq̃ labijs tuis.vir iniqu' lactat amicuʒ
ſuũ ⁊ ducit eũ ꝑ viã nõ bonã.Pꝛouer.xxvi.
Adulatio eĩ eſt ꝑuerſa laudatio ſm Tul.iõ
dicebat dauid.Oleũ pctõꝝ.i.adulatio non
ĩpinguet caput meũ.De nona ſpecie.ſ.ꝯui
cio.hr̃ Mat.v.Qui dixerit frĩ ſuo fatue re
us erit gehẽne ignis.De decima ſpẽ.ſ.diſ/
coꝛdia.hr̃ Mat.xij.Qui nõ ꝯgregat mecũ
diſpargit.q̃ eñ meditat̃ diſcoꝛdias' diligit
rixas.Pꝛouerb.xvij.Tales eñ q̃ ſeminant
diſcoꝛdiam ſunt miniſtri dyaboli: qꝛ mini/
ſtri ſaluatoꝛis ſemꝑ perq̃runt pacem ⁊ eã
pꝛoſequunt̃.talibus eñ q̃ ſeminant diſcoꝛ
diam infert dñs maledictionem in euan/
gelio dicens.Ue vobis qui ſeminatis ʒiʒa
niam inter fratres. et Pꝛouerbio.vi.Sex
ſunt que odit dñs: ⁊ ſeptimum deteſtatur
anima eius:oculos ſublimes:linguam mẽ
dacem:manus effundẽtes ſanguinem in/
noxium:coꝛ machinãs cogitationes peſſi/
mas.pedes veloces ad currendum in ma/
lum:pꝛoferentem mendacia: teſtem falla/
cem: ⁊ eũ qui ſeminat diſcoꝛdias inter fra/
tres.De vndecima ſpecie ſcʒ impꝛoperio.
habetur Eccl'.xxiij.Homo aſſuetus in ver
bis impꝛoperij ĩ omnibus diebus ſuis nõ
erudietur.⁊ eodem.xxxi.Uerba impꝛope/
rij ne dicas pꝛoximo tuo. de hoc habetur
Leui.xix.Si habitauerit aduena in terra
veſtra et moꝛatus fuerit inter vos ne ex/
pꝛobꝛetis ei ſed ſit inter vos ſicut indige/
na ⁊ diligetis eum quaſi voſmetipſos.Fui
ſtis enim ⁊ vos aduene in terra egypti.De
iſta ſpecie habetur Math.xxij.Quomodo
qui crucifixi erant cuʒ ipſo impꝛoperabãt
ei.De duodecima ſpecie ſcʒ blaſphemia q̃
ſm beatum Aug.in libꝛo de vicijs eſt quã/
do aliquis attribuit deo quod dei non eſt
vel qñ negat dei eſſe quod dei eſt.vel quã/
do aliquis vſurpat quod dei eſt. Bꝛeuiter
tamen ſm docto. blaſphemia eſt verbum
in cõtumeliam dei pꝛolatum.de illa ſpecie
habetur Leui.xxiiij.ꝙ egreſſus filius mu/
lieris iſraelite quẽ pepererat de viro egy/
ptio iurgatus eſt cum viro iſraelita blaſ/
phemans nomen deitiõ fuit adductus ad
moyſen vt puniretur: ſuꝑ eius punitione
dum moyſes alloqueretur dñm locut' eſt
ei dñs dicens.Extra caſtra educ blaſphe/
mum ⁊ lapidet eũ vniuerſus populus:oĩs
eñ qui blaſphemauerit nomẽ dñi moꝛte
moꝛiatur.eodem.Qui eñ maledicit patri
ſuo ⁊ matri extinguet̃ lucerna eius in me/
dijs tenebꝛis.gloſa.Patri enim maledixit
blaſphemus dñ dño maledixit.ipſe eñ eſt
pater oĩm.matri etiam maledixit blaſphe
mus dũ verbum cõtumelioſum pꝛofert in
eccl'iaʒ q̃ eſt ſpõſa agni.Apo.xxi.Ipſa ei ec
cleſia eſt mater nr̃a:ad Gal.iiij.Illa q̃ ſur/
ſum eſt hierl'm libera ẽq̃ eſt mr̃ nr̃a.Iſtud
ei pctm̃ blaſphemie vix remittit̃.iuxta illd
Math.xij.Spũs blaſphemie nõ remittit̃
De decimatertia ſpecie ſcʒ deriſione legit̃
Eſdre.iiij.c.vel Neemie.iiij.Ne opias iniq̃
tates eoꝛum ⁊ peccata eoꝛum coꝛam facie
tua nõ deleantur:qꝛ irriſerũt edificãtes.⁊
Mat.xviij.Qui aũt ſcãdaliʒauerit.i.deri/
ſerit vnum de pũſillis iſtis qui in me cre/
dunt expedit vt ſuſpẽdatur mola aſinaria

UVA. BHSC. IyR_242

in collo eius: ⁊ demergatur in profundum maris. De decima quarta ſpecie. ſ. indiſcreta cōminatiōe legitur. i. Pet. ij. de Jeſu xp̄o ſaluatore noſtro ꝙ cū pateretur nō cōminabatur. De decimaquīta ſpecie. ſ. falſa accuſatione. hr̄ Prouerb. xxx. Ne accuſes ſeruum ad dn̄m ſuū ne forte maledicat tibi ⁊ corruas. De decimaſexta ſpecie. ſ. murmure eſt notādū ꝙ murmur eſt oblocutio indebito mō facta. vt hr̄ de iudeis cōtra ſaluatorē noſtrū ī euāgelijs in pluribus paſſibus. Hoc eī viciū diſſuadet nobis ſcriptura. Sap. i. dicens. Cuſtodite vos a murmuratione q̄ nihil ꝓdeſt. Nō em̄ ꝓpter murmur ceſſat tribulatio. ſed qđ potuit eē meritoriū ꝓpter murmur efficit̄ demeritoriū et inquinat̄. vñ debuit mundari. ſm beatū Aug. Huius em̄ ſpeciei murmuris ſūt q̄nꝙ ſpecies. ſ. murmur inuidie. de q̄ Math. xx. Et accipiētes murmurabant aduerſus patrē familias dicentes. Hi nouiſſimi vna hora venerūt ⁊ pares illos nobis feciſti q̄ portauim⁹ pōdus diei ⁊ eſtus. Alia ſpecies murmuris eſt murmur ſuꝑbie. de q̄ Luc. vij. Uidēs phariſeus q̄ vocauerat eū. i. ſaluatorē noſtrū ait intra ſe. Hic ſi eſſet ꝓpheta vtiꝙ ſciret q̄ ⁊ qualis eſt mulier q̄ tāgit eum q2 peccatrix eſt. Alia ſpecies murmuris eſt murmur auaricie. de quo Math. xxvi. Poterat em̄ hoc vnguentū venundari ccc. dena. Alia ſpecies murmuris eſt murmur īpatientie. de quo Nūe. xi. Ortū murmur ꝓp̄li quaſi dolentiū pre dolore cōtra dn̄m. De murmure īpatientie multis modis reperit̄: vt in infirmitate: ī paupertate: ī tp̄is īportunitate ⁊c̄. Alia ſpecies eſt murmur ſane cōſcientie cōtra pctm̄: remediū maximū cōtra illud murmur eſt cōſiderare ꝙ oīa terrena contēpſit deus vt ab hoībus ꝯtēnēda mōſtraret: ⁊ oīa aduerſa ſuſtinuit vt ſuſtinēda doceret. vt in illis nō q̄reret̄ felicitas ⁊ in iſtis nō timeret̄ aduerſitas. De decimaſeptima ſpecie ſcʒ diffamatione hr̄ ꝑ Aug. ꝙ q̄ aliquē diffamat vitam ſibi aufert loquēdo ſpūaliter. q2 ꝑ bonā famam prius viuebat in cōſciētia primorū ſuorū: ⁊ ꝑ diffamationē occidit in cōſciētia audiētiū ⁊ Eccle. xxviij. Mors illius mors neq̄ſſima ⁊ potius vtilis infernus ꝙ illa: q̄ relinquunt deum incident in illā. vñ Eccl̄. xli. Curā habe de bono nomine: hoc enim magis ꝑualebit tibi ꝙ mille theſauri magni et precioſi: et Prouerbio. xxij. Melius eſt nomen bonum ꝙ diuitie multe: ergo q̄ diffamat alium cum maxima difficultate poteſt ei reſtituere. ⁊ Prouer. xxv. Que viderunt oculi tui ne proferas in iurgio ne poſtea emēdare non poſſis cū dehoneſtaueris amicū tuū. vt dicam latius inferius in capitulo de penitentia. titulo de reſtitutione. vñ metrificator. Malo perire fame ꝙ nomen perdere fame. De decimaoctaua ſpecie ſcʒ vituperio habet̄ per Aug. Qui vituperio afficit proximū ſuū reus erit nec laudabitur. De decimanona ſpecie ſcʒ ſcurrilitate q̄ alio noīe nūcupatur iocularitas ſm Greg. hr̄ ad Ephe. v. Fornicatio et oīs immūdicia aut auaricia nō nominet̄ in vobis ſicut decet ſanctos: aut turpiloquium aut ſcurrilitas. De viceſima ſpecie ſcʒ de bilinguoſitate hr̄ Eccle. xxviij. Suſurro ⁊ bilinguis maledictus multos turbabit pacē habentes. bilingues em̄ dicunt̄ q̄ male loquuntur de hoībus in abſentia ⁊ bona in preſentia. Uñ Eccle. vi. ca. Jmproperium ⁊ contumeliā malus hereditabit ⁊ oīs pctōr inuidus ⁊ bilinguis. vnde Metrificator. Qui niſi vas ignis ipſa extat lingua bilinguis. Qui geminis linguis prodit ſecreta malignis. Tales enim bilingues ſunt proditores et detractores ⁊c̄. Uerba enim bilinguis quaſi ſimplicia ⁊ ipſa proueniunt vſꝙ ad interiora ventris. Prouerbi. xviij. Talibus enim infertur maledictio. Eccl. ij. vbi legitur. Ue duplici corde et labijs ſceleſtis. et Prouerbio. viij. vbi dicitur. Os bilingue deteſtor. De viceſimaprima ſpecie ſcilʒ indiſcreta promiſſione habetur. Eccl̄. xx. Qui pre confuſione promittit amico lucratus eſt eum inimicus gratis. ideo ne ſpondeas ſupra virtutem tuam ꝙ ſi ſpopōderis quaſi reſtituens cogita. Eccl̄e. viij. De viceſimaſecunda ſpecie ſcilicet de ſecreti reuelatione. habetur Eccl̄. xxvij. Qui denudat archana proximi ſui fidem perdit ⁊ non inueniet amicum ad animum ſuum. Reuelatio enim ſecreti eſt vnum illorum de quibus vix fit concordatio. Eccl̄e. xxij. Eſt enim concordatio ad amicum excepto conuitio ⁊ improperio ⁊ ſuperbia ⁊ miniſtri reuelatione et plaga doloſa in his omnibus effugiet amicus. Unde Catho. Qđ pudeat ſocios prudens celare memento. Et alibi. Quantuncunꝙ potes celato crimen amici. De viceſimatertia ſpecie ſcilicʒ maledictione habetur ad Romanos. xij. Benedicite et nolite maledicere. Exemplo ſaluatoris noſtri qui cum malediceretur

UVA. BHSC. IyR_242

non maledicebat. prime Petri. ij. Tali-
bus maledictis comitatur ſacra ſcriptura
i. ad Cor. vi. dicens. Neq; maledici neq; ra
paces regnū dei poſſidebunt. De. xxiiij. ſpē
ſcꝫ mendacio habet̃ ſm btm̃ Aug. ꝙ mēda
cium eſt falſa ſignificatio vocis cum intē-
tione fallendi: ideo ad mendacium duo re
q̄rūtur. Primū ꝙ falſa ꝓferātur. ſm ꝙ ꝓ-
ferant̃ cum intentione fallendi. Mēdacij
em̄ aſſignātur cōmuniter tres ſpecies. Pri
ma eſt mendaciū officioſum qḋ fit ꝓ ſalu-
te ⁊ cōmodo alicuius non malicia: ſed be-
nignitate dictum. Alia ſpēs eſt mendaciū
iocoſum qḋ nemini infert leſionem. Et hec
duo nō ſunt ſine culpa: ſed nō magna. Per
fectis enim non conuenit mentiri nec pro
corꝑali vita amici nec alio quouiſmodo q2
hinc ſuas occidunt aīas: lꝫ enim eis verum
tacere: ſed non falſum dicere: vt ſi quis nō
velit malefactorem ad mortem ꝓdere ve
rum taceat: ſed nō falſum dicat. xxij. q. ij. c.
ne quis. Tertia ſpēs mendacij eſt mēdaciū
ꝑnicioſum qḋ fit cauſa decipiendi: ⁊ iſtud
oībus eſt mortale: tamen ſecunda ſpēs mē
dacij dicitur eſſe mortale pctm̃ perfectis.
ꝑ magiſtrū. xxviij. diſt. iij. ⁊ in gloſ. c. ne q̄s
xxij. q. ij. §. abſoluti. Btūs Auguſt. in lib. de
mendacio tradit octo genera mēdacij. vnū
capitale qḋ fit in docto. religionis. ſecūdū
qḋ nulli ꝓdeſt ⁊ obeſt alicui. tertiū qḋ ita
ꝓdeſt vt obſit alteri. quartū ſola cauſa fal
lendi mentiri. q̄ntum quod fit cupiditate
placendi de ſuaui eloquio. ſextum quod
nulli obeſt ⁊ ꝓdeſt alicui. Cauſa breuitatis
videat qui voluerit de iſtis ſpēbus. xxviij.
diſt. iij. ſen. Ubi dr̃ quiſquis vero aliquod
genus mēdacij putauerit nō eſſe peccatuꝫ
decipiet ſeipſum. Nam om̄e genus mēda-
cij ſummoꝑe eſt fugiēdum. vn̄ Sap. i. Os
quod mentitur occidit aīam. magnū eniꝫ
opprobriū in hoīe mendaciū. Eccl. xx. Op-
probrium enim neq̄ in homine eſt menda
cium. Nam mores hominū mendaciū ſine
honore et confuſio illorum cum ipſis ſine
intermiſſione. ⁊ ps̃. Perdes omnes qui lo
quuntur mendacium. Potior enim eſt fur
q̄ aſſiduitas viri mendacis. Eccl. xx. De vi-
ceſimaquinta ſpecie ſcꝫ periurio habetur
ſm doctores ꝙ periurium eſt mendacium
iuramento affirmatum. ⁊ precipue ꝑ ma-
gi. xxxix. diſt. iij. ſentē. Jaculum ⁊ gladius ⁊
ſagitta accuta homo qui loquitur contra
ꝓximum ſuum falſum teſtimonium. Pro
uerb. xxv. Falſum em̄ dicere diſſuadet no-
bis dominus. Exo. xx. ⁊ Math. xix. dicens.
Non loqueris contra ꝓximū tuum falſum
teſtimonium. Illud enim eſt vnum de de-
cem preceptis. Tales enim periuri vix ſal-
uabuntur. vnde ps̃. Domine quis habita-
bit in tabernaculo tuo aut quis requie-
ſcet in loco ſancto tuo. Sequitur reſpon
ſio quo ad hoc: qui loquitur veritatem in
corde ſuo: qui non egit dolū in lingua ſua.
⁊ alibi. Innocens manibus ⁊ mundo cor-
de qui non accepit in vanum aīam ſuā: nec
iurauit in dolo ꝓximo ſuo. Hic accipiet be
nedictiōeꝫ a dn̄o. ergo periuri accipiēt ma
ledictionē ⁊c̃. De iſta materia tractat̃ in ru
brica de ꝑceptis in primo. §. Nō falſum te
ſtimoniū loqueris aduerſus ꝓximū tuum
Nam teſtis falſus non erit impunitus: et
qui mendacia loquitur peribit. Prouerb.
xix. De ſecunda ſpecie: ſcꝫ crebra iuratione
habetur Eccl. xxiij. Jurationi nō aſſueſcat
os tuū. Multi em̄ caſus ſunt in ea. ⁊ in eo
dem. c. Uir multū iurās replebit̃ iniq̄tateꝫ
⁊ nō diſcedet a domo eius plaga. Iſta em̄
ſpēs hr̃ ſub ſecundo precepto illo. Nō aſſu
mes nomē dei tui in vanū. Exo. xx. ⁊ Mat.
v. Audiſtis q2 dictū eſt antiquis nō periu-
rabis ego autē dico vobis non iurare om
nino: immo ſit ſermo veſter eſt eſt. non nō
⁊ c. Et ſi xp̄s. de iureiurā. Idē dr̃ de. xxvij.
ſpecie. ſcilicet de verbo ocioſo habet̃ per
Hiero. quod eſt illud quod ſine vtilitate
loquentis eſt ⁊ audientis Uerba em̄ ſcur-
rilia ⁊ turpia ꝓprie non ſunt dicenda ocio
ſa ſm Hieronymū q2 qui ſcurrilitatē repli
cat ⁊ cachenis ora diſſoluit ⁊ aliquid pro-
fert turpitudinis non ocioſi: ſed criminoſi
reus tenetur: ad examen diuini iudicis ve
nient verba ocioſa. Math. xij. vbi dicitur.
Dico vobis dicit ſaluator noſter ꝙ de om̄i
v̄bo ocioſo quod locuti fuerint hoīes red
dent rationem in die iudicij. ex verbis em̄
tuis iuſtificaberis. ex verbis tuis condēna
beris. eodē de. xxviij. ſpecie ſcꝫ de multilo
quio: habetur Eccli. xxi. In ore fatuoꝝ cor
illoꝝ ⁊ in corde ſapiētum os illoꝝ. ſtultus
em̄ multiplicat verba: qui aūt ſapiens eſt
moderatur labia ſua. Prouerb. xv. Os fa
tuorum ebulit ſtultitiam. Tales em̄ qui ni
mis abundant verbis non ſunt imundi a
peccato. vnde Eccli. xx. Qui multis vtitur
verbis ledit animam. ⁊ Prouer. x. In mul
tiloquio peccatū nō deerit. Multiloquiū
enim eſt ſignum imbecillitatis ſm Hiero.
dicē. Inter canes qui infirmior eſt magis

UVA. BHSC. IyR_242

latrat. De viceſimanona ſpecie ſcilicet tur-
piloquio habet ad Colo. iij. Deponite tur
pem ſermonem ꝺ ore veſtro. Turpiloquiū
enim corrumpit ꝓferentem ſm Sene. dicē
tem. Ne dixeris turpitudinem. Nam ꝑ ver
ba tua in ore tuo pudor dinoſcitur. Turpi
loquiū corrūpit bonos mores. i. ad Cor.
xv. Corrumpunt bonos mores colloquia
praua. in exhortando dicebat ad Ephe. v.
Fornicatio aut om̄is immūditia: aut aua-
ricia aut turpitudo non nominetur in vo-
bis ſicut decet ſanctos. De triceſima ſpecie
ſcilicet prauo conſilio habetur per beatū
Auguſt. ꝙ prauus conſiliarius eſt ꝓditor.
Conſiliarij mali quaſi omnia mala faciūt
ipſi dant palmas in faciem xp̄i in membris
eius dicētes. ꝓphetiſa nobis xp̄e quis eſt
qui te percuſſit: quaſi credant ꝙ dn̄s igno
ret aſtutias eorum. Ipſe em̄ dominus no-
uit decipientem ⁊ illum qui decipitur. Ad-
ducit conſiliarios in ſtultum finem ⁊ iudi
ces in ſtuporem. Job. xij. ⁊ Eccl. xxvij. Faciē
ti nequiſſimum conſilium ſuper ipſum re
uoluetur ⁊ non cognoſcet vnde adueniet
illi. Praui enim conſiliarij de rapinis ⁊ ex-
actionibus quas faciunt fieri habent gra
ue peccatum ⁊ ad reſtitutionem tenentur
cum alij habeant lucrum conſilio eorum.
Tales enim conſiliarij praui viliores ſunt
meretricibus: qm̄ meretrices vendunt vi-
lius membrum quod habeant: conſiliarij
vero praui nobilius ſcȝ linguam ſm Vin-
centium in ſuo ſpeculo. lib. i. His ſpecieb⁹
ſm Alb. in ſuo cōpē. pōt addi impugnatio
ꝟitatis agnite: impugnatio falſitatis: ⁊ cō
tradictio. de q̄b⁹. Eccl. iiij. Non ꝯdicas ꝟbo
ꝟitatis vllo mō: et ꝺ mēdacio ineruditōis
tue confundere. De triceſimaprima ſpecie
ſcilicet indiſcreta taciturnitate ſm Augu.
Eſt notandū ꝙ ſicut vicioſa eſt loquacitas
ſic pernicionſum eſt nimis tacere. vn̄ Eccl.
iij. Tempus tacendi: tempus ridendi ⁊c. et
ꝟſa. Seruāda eſt lingua non inſolubiliter
liganda. ideo ori ponenda eſt cuſtodia vt
nec vilem edificationem clauſum dānet.
nec letalis pernicies liberū ſortiat egreſ-
ſum: qm̄ mors ⁊ vita in manibus lingue.
Prouerb. xviij. Habentibus enim curā aīa
rum tacere eſt pernicioſum. Unde Exodi.
xxviij. Precepit dn̄s vt in extremis parti-
bus veſtium ſacerdotalium fierent tinti-
nabula aurea mixta malis punicis vt au-
diretur ſonitus ſacerdotum qn̄ ingrederē
tur ⁊ egrederentur tēplū. ⁊ ſequit ne more

rentur. ſuꝑ quo Grego. Sacerdos ingre-
diēs morit ſi de eo ſonit⁹ nō audiat: cōtra
ſe em̄ irā iudicis ꝓuocat ſi de eo ſonit⁹ pre
dicatiōis nō ꝓcedat. Si em̄ ſpeculator vi-
derit gladiū venientem ⁊ nō inſonuerit buc
cina ⁊ ppl's nō ſe cuſtodierit. veneritq̄ gla
dius ⁊ tulerit de eis aīam. Ille q̄dā in ini-
quitate capt⁹ eſt ſanguinē aūt ei⁹ de manu
ſpeculatoris req̄rā. ezeh. xxxiij. Si aūt te
annūciante ad impiū vt a vijs ſuis cōuer-
tatur nō fuerit conuerſus a via ſua. ipe in
iniq̄tate ſua moriet: tu aūt aīaȝ tuā libera
ſti. eodē. c. Talib⁹ em̄ paſtorib⁹ q̄ nō docent
populū ſibi ſubditū infert maledictio ꝑ
verbū apoſtoli. i. ad Cor. ix. d. Ue enim eſt
mihi ſi nō euāgelizauero. ſi em̄ ꝓpter taci
turnitatē prelati vel paſtoris aliq̄s ꝑeat ſi
mile eſt ac ſi eū interficiat loquēdo ſpūali
ter. vn̄ Apo. act. xx. Mūdus ſuȝ a ſangui-
ne oīm nō em̄ ſubterfugi quo min⁹ annun
ciarē oē cōſiliū dei vobis: ergo ꝑ oppoſitū
re⁹ erit q̄ nō annūciabit. Itē pōt eſſe taci-
turnitas dānabilis qn̄ q̄s celat ſua pecca-
ta ſeu tacet. Prouerbio. xxviij. Qui abſcon
dit ſcelera ſua nō diriget q̄ aūt ꝯfeſſ⁹ fue-
rit ⁊ reliq̄rit linguā miam conſeq̄tur. Quā
tuȝ ad tertiā ꝑtē in qua reſtat mod⁹ refre
nādi eā eſt notādū primo ꝙ ratio eſt regu
la modificās linguā ⁊ refrenās: idō hō debȝ
loq̄ cū deliberatiōe matura. vn̄ Hiero. Pri
us veniet ſmo ad limā ſupple rōnis ꝙ ad
linguaȝ: ideo dicebat Salomon. Eccleſia.
xxi. Uerba prudentium in ſtatera ponde-
rabuntur. Ille qui non vult loqui niſi pre
cedente cordis deliberatione clauem oris
habet in archa cordis. Prouer. xiij. Aſtut⁹
agit omnia cum conſilio. qui autem fatu⁹
eſt aperiet ſtulticiaȝ. Remedia enim ſunt
faciliter inducenda ex premiſſis. Unum
conſideratio priuilegij quo in lingua de⁹
hominem pre ceteris creaturis dotauit.
Nulli enim dominus dedit linguaȝ mate
rialem ad vſum loquele niſi homini: ideo
debet homo cohibere linguaȝ ſuam a ma
lo ⁊ applicare bono. iuxta illō Pſal. Decli-
na a malo ⁊ fac bonū. Scōȝ remediū eſt vt
hō orādo linguā ſuā cōmēdet deo. Nā ho-
minis eſt aīm ꝑparare ⁊ dn̄i gubernare lin
guā. ꝓuer. xvi. ⁊. p̄s. Pone dn̄e cuſtodiā ori
meo ⁊ oſtium circunſtantie labijs meis.
ideo dicebat Salomō. Eccleſia. xxij. Quis
dabit ori meo cuſtodiā et ſuper labia mea
ſignaculum certum vt non cadam in ipſis
⁊ lingua mea ꝑeat a me. Aliud remedium

UVA. BHSC. IyR_242

eſt conſideratio periculi ꝓpter hoſtes inuiſibiles q̄ apertioni porte. i. oris inſidiantur vt intrent. vnde Job. xli. Memēto belli ⁊ non addas amplius quicq̄ loqui. Uir enim iuſtus celū dr̄ ⁊ os eius porta celi: ⁊ iō non eſt aperiendū ſine magna cauſa. Non legitur enim celū apertū fuiſſe niſi aliquod miruꝫ inde ſubſecutū ſit. vnde in pſ. Pluit eis māna de celo ad māducandū. Itē Luce iij. Jeſu baptizato ⁊ orante apertum eſt celū ⁊ ſequitur. Deſcendit ſpūſſanctus in ſpecie columbe ⁊ vox patris audita eſt. Jtem in actibus apl'orum de beato ſtephano. Act. vij. Uidit celum apertum. ⁊ iō qn̄ porta celi ſpūalis aperitur. ſ. os iuſti dꝫ exire inde māna. ſc. verbū magne vtilitatis. Sed de pluribus cum expectatur ꝙ exeat māna exit rana: ſcꝫ verbum garrulitatis vel vanitatis ⁊ male: quoniam lingua eſt calam⁹ ſpūſſancti. pſ. Lingua mea calamus ſcribe velociter ſcribentis. Aliud remedium eſt os ſuum claudere ne aliquid vanitatis et inutilitatis ꝓferat. Eccl'. xxviij. Beatus qui rectus eſt a lingua neq̄: qui iracundiā illi⁹ non tranſiuit ⁊ qui nō attraxit iugū eius ⁊ in vinculis illius non eſt ligatus. Jugū enim illius iugum ferreum eſt: ⁊ vinculum illi⁹ vinculū ereum eſt. Sepi ergo aures tuas ſpinis: ⁊ noli audire linguaꝫ neq̄ ⁊ ori tuo facito oſtia: ⁊ ſerras auribus tuis: auruꝫ tuum ⁊ argentuꝫ conflat: ⁊ verbis tuis facito ſtateram: ⁊ frenos ori tuo rectos ⁊ attēde ne forte labaris ī lingua tua ⁊ cadas in conſpectu inimicoꝝ inſidiantium tibi ⁊ ſit caſus tuus inſanabilis in mortem. ideo dicebat Salomon eodem. v. ca. Si eſt tibi intellectus reſponde ꝓximo tuo. Si autem ſit manus tua ſuper os tuum ne capiaris in verbo indiſciplinato ⁊ confundaris. Honor enim ⁊ gloria in ſermone ſenſati: lingua vero imprudentis ſubuerſio eſt ipſius. iō ſm̄ ſenec. duo frena opponūtur lingue ad denotandum ꝙ eſt membrū periculoſum ſi non frenetur ratiōe. vnde Jacobi. iij. Jnquietum malum plena veneno mortifero in ipſa benedicimus deum patreꝫ: ⁊ in ip̄a maledicimus homines qui ad ſimilitudinem dei facti ſunt. Qui enim cuſtodit os ſuū cuſtodit aīam ſuam. Qui autem inconſideratus eſt ad loquēdum ſentiet mala. Prouer. xiij. Aliud remedium eſt conſideratio pene correſpondentis peccatis lingue. De qua pena habetur Luce. xvi. De malo diuite qui inter alias penas exprimit penam lingue per hoc quod dixit Abrahe. mitte lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam vt refrigeret ⁊c̄. quia crucior in hac flāma. Aliud remediū eſt cōſideratio premij quod ꝓmittitur illis qui refrenāt linguas ſuas a malo. Eccl'. xiiij. Beat⁹ vir qui non eſt lapſus verbo oris ſui. igit̄ qui vult vitam diligere et videre dies bonos coherceat linguam ſuā a malo ⁊ labia ſua ne loquant̄ dolum. prime Pet. iij.

¶ Sequit̄ de pc̄tis venialibus.

DIcitur a venia veniale cito ſibi danda.
Multis nāq̄ modis dn̄s veniale remittit.
Jnfra cōtēta deuote facta recepta
Si tibi mortale non eſt deletum
ſit veniale.
Confiteor tundo reſpergo conteror oro
Unguor ieiuno patior conuerto
remitto
Signor edo dono mala ſic venalia
pono.
Quāuis expediat homini veniale fateri.
Ut tn̄ hoc faciat non dico quenq̄ teneri.
Ni quando dubitat illud graue
forſan haberi.
Uel ſi non habeat grauius decet
illa referri.
Ut ius perficiat mandans quēcū
q̄ fateri.

IStud capl'm vſq̄ ad capitulum ſequens diuidit̄ in tres partes. Jn prima parte ponit diffinitionem peccati venialis cum interpretatione ſui nominis capiendo interp̄tationem large. Jn ſecunda pte enumerat modos quibus pctm̄ veniale remittit̄. Jn tertia pte auctor remouet vnuꝫ

UVA. BHSC. IyR_242

dubiũm: videlicet vtrũ hõ teneatur confi-
teri venialia. prima in principio. Scđa ibi
Multis nãq3 modis. tertia ibi. Quãuis ex
pediat. partes cũ ſuis diuiſionibus pate-
bunt legendo litterã. In prima pte auctor
diffinit pctm̃ veniale ⁊c. dicens ꝙ pctm̃ ve
niale eſt quod hoı̃em ad reatum ꝑpetue
mortis nõ grauat. Verũtamen penã mere
tur ſm Augu. ⁊ magiſtrum. xlij. diſt. iij. ⁊ di
citur veniale a venia q̃ ꝓ veniali cito dat
reſpectu mortalis: ꝗuis tñ ꝓpter rationẽ
ꝓdictam ſit in ſenſualitate pctm̃: nõ tamẽ
hoc erit mortale: ſed tm̃modo veniale: qꝛ
voluntas non habet dñium cõpletũ ſuper
primos motus q̃ ſunt ſenſualitatis: vt in
illis actibus qui non per deliberationem
rationis procedit ⁊ tamen voluntas tales
motus ſenſualitatis' impedire poterat et
ideo ſunt pctã venialia primi quoq3 mot'
ſenſualitati. idcirco aſcribũtur: qꝛ talium
motuũ primũ motiuũ ẽ ſenſualitas ⁊ ſub-
iectũ. Dicendum quoq3 eſt vlterius ꝙ pri-
mi motus ſm pctã predicta ſunt venialia
triplici ratione. Prima qꝛ mouent ad illici
tum. ſecunda quia ſunt quodãmodo volũ
tarij non ſm ſe ſed quia non impediuntur
a voluntate. tertia ꝓpter delectationẽ an-
nexam: cum enim anima per delectationẽ
cõiungitur creature obtenebratur ⁊ peio-
ratur: ſed quando cõiungitur deo: illumi-
natur ⁊ melioratur. Itẽ nota ꝙ homo ꝓnior
eſt ad malũ ꝗ ad bonuz multis de cauſis.
Prima quia ſicut dicitur Sap. ix. Corpus
aggrauat animaz trahens illã ad malum
⁊ non ſic erigens ad bonum. ſecundo quia
ſicut dicit Augu. Plus poteſt malum ſoli-
tum ꝗ bonum inſolitum. tertio quia natu
raliter facilius eſt deſcendere ꝗ aſcẽdere: ⁊
⁊ vnus magis trahit deorſum ꝗ decẽ ſur-
ſum. quarto quia incitans ad malum pñs
eſt: ſed finis virtutis abſens. Delectabile
autem apprehenſum ꝑ ſenſum vel ꝑ ima-
ginationem de neceſſitate mouet concupi
ſcentiã. quinto quia plures circũſtantie re
quiruntur ad bonum ꝗ ad malum. ſexto qꝛ
tendimus ad noſtrum principium ex quo
ſcꝫ ad nihilum. ſeptimo qꝛ fomes qui mo-
uet ad maluz ſemper intra nos eſt: gloria
vero quẽ querimus extra nos eſt. octauo
quia vires anime ſunt actiue ad diligẽdũ
temporalia: ſꝫ paſſiue ad ea que ſunt gra-
tie ⁊ glorie: qꝛ non poſſunt haberi ꝟtutes
ꝑ modũ acquiſitionis ſimpł'r ſed ꝑ moduz
receptionis. vñ ⁊ malum poſſum' facere ꝑ
nos: ſed bonũ nõ poſſumus ſine grã adiu
trice. De moroſa delectatiõe ⁊ conſenſu in
pctm̃. Nota ꝙ nõ dꝛ moroſa mora tꝑis: ſed
ex conſenſu. Delectatio eñ que conſiſtit ci
tra cõſenſum veniale pctm̃ eſt. Si vero ꝓ-
cedat cõſenſus vlterius. ita ꝙ vult in dele
ctatione voluptari: nec tamẽ vult in opus
ꝓcedere talis conſenſus inter mortalia cõ
putandus eſt ſicut in pctĩs carnalibus. Itẽ
ſi ratio conſentit cũ deliberatiõe q̃ fit per
rõnes diuinas. hoc mõ: qꝛ oẽ qđ lege dei ẽ
ꝓhibitũ eſt vitandum tunc dꝛ eſſe pctm̃ in
ſuꝑiori pte rõnis. Si aũt ratio cõſentit cũ
deliberatione q̃ fit ꝑ rõnes humanas hoc
modo. oẽ in quo trãſcendit mediũ ꝟtutis
eſt vitandũ: tunc dicet pctm̃ eſſe ĩ inferiori
pte rõnis. adhuc ꝓcedit vlterius cõſenſus
ſcꝫ qñ ꝓponit opus conſummare: tunc vo
luntas ꝓ facto reputat ⁊c. ſi facultas deſit
ꝑficiendi opus ipm̃. Si vero ſequit opus
conſenſum in his q̃ ſunt lege diuina ꝓhibi
ta: peccatum eſt mortale conſummatum:
peccatum eñ veniale minoris eſt culpe.
Nã in paruulis poſt baptiſmũ primo ſur-
gunt venialia: poſt hoc mortalia. Pctm̃ eñ
veniale ſemper eſt a voluntate ad hoc mo
uente vel ꝑmittẽte vel nõ cohibẽte. Pctm̃
eñ aliqđ ẽ veniale trib' mõis. Uno mõ ex
genere ſicut verbũ ocioſum eſt veniale. ſe-
cundo ex euentu ſm ꝙ per penitẽtiam de
mortali fit veniale. tertio modo ex cauſa
vt quando fiunt quedã ex infirmitate vel
ignorãtia q̃ lꝫ qñq3 ſint mortalia tñ dicunt
venialia ex cõparatione ad pctm̃ qđ fit ex
certa malicia. tamen hoc nota ꝙ pctm̃ ve-
niale nunꝗ poteſt fieri mortale nec ꝗtum
ad actuz nec ꝗtum ad maculam. ratio eſt
quia nulla res poteſt mutare naturã ſuaz
ſiue ſpẽm: peccatũ autẽ veniale ⁊ mortale
ſunt diuerſe ſpecies peccati: tamen actus
qui ex ſe eſt đ genere venialis poteſt fieri
mortalis quattuor modis. primo ex cõſciẽ
tia: quia quicquid fit contra cõſcientiã edi
ficat ad gehẽnã: etẽ ſi fit ꝯ ꝯſciam erroneaz.
Et rõ eſt: qꝛ cũ in pctõ duo ſunt. ſ. auerſio ⁊
cõuerſio. penes primũ iudicat pctm̃ a deo
qm̃ auerſio a deo ẽ q̃ſi formale: ⁊ cõuerſio
ad creaturã q̃ſi materiale. Quãuis eñ le-
uare calamũ đ terra videat leue: tñ qñ fit
ꝯtra ꝯſciam pctm̃ eſt: qꝛ ſumit bonũ cõmu
tabile: ⁊ ſic fit auerſio a creatore Nota pri
mo ꝙ conſciẽtia eſt habitus naturalis nõ
ſolum cognitiuus: ſed etiã motiuus incli-
nans animã ad ꝓſecutionez boni ⁊ fugam

UVA. BHSC. IyR_242

mali vel alio modo conſcientia eſt habitꝰ
animi agendoꝝ ⁊ non agēdorum. Uel alio
mō conſcīa eſt habitus mētis boni ⁊ mali
diſcretiuus. Ulterius eſt notādū ꝙ cōſcie-
tia dicitur erronea octo modis. Uno mō
ex ignorantia: qñ neſcit aliq̄s quid eligēdū
ſit vel quid declinādū. Uñ. ij. Paral. xx. Cū
ignoremꝰ quid agere debemus. hoc ſoluꝫ
habemꝰ reſidui vt oculos noſtros diriga-
mus ad te deus. Secūdo ex negligentia:
vt cum quis negligit conſcientiā diſcutere
vel ſi neſcit ſe expedire negligit ab alijs q̄
rere. Tertio ex ſupbia vt qñ quis non hūi
liat intellectū ſuū vt ſapientioribus ſe ve-
lit credere. Quarto ex ſingularitate qñ hō
ſenſum ꝓprium ſequtur nolens ſe confor-
mare alijs. Quinto ex affectu inordinato.
Uñ Sene. Perit omne iudicium cum res
tranſierit in affectum. Sexto ex puſillani
mitate qñ quis timet nō timēda ꝭm rectū
iudiciū ratiōis. Septimo ex perplexitate
qua homo ſe credit eſſe poſituꝫ inter duo
peccata: quoꝝ alterū ſit impoſſibile decli
nare. Octauo ex humilitate cordis ⁊ puri-
tate. vnde Greg. Bonoꝝ mentiū eſt ibi cul-
pam agnoſcere vbi culpa nō eſt. Conſcien-
tia erronea eſt reprehēſibilis ꝑmis ſeptē
modis: laudabilis ſ̃o octauo modo: imo
nec error dici meretꝛ: ſed humilis ſuoꝝ de-
fectuū recognitio. Scḋo ex cōplacētia. vñ
Augu. Nullū pctm̄ adeo veniale qḋ nō fiat
mortale dum placet: tertio ex diſpoſitiōe
quia ꝑ frequētem lapſuꝫ in venialia diſpo
nitꝛ homo ad mortale. ⁊ ꝭm hoc intelligitꝛ
illud Greg. Uitaſti grandia vide ne obrua
ris arena. hoc dicit qꝛ ſepe de pctīs mini-
mis venitꝛ ad magna: ſicut de modica ſcin-
tilla qñq̄ ſurgit magnꝰ ignis. vñ Gre. Qui
minima negligit paulatiue defluit. Quar
to ex ꝓgreſſu: qꝛ quando inſurgit veniale
ſi non ꝓhibetꝛ poſſet ꝓgredi quādoq̄ vſq̄
ad mortale. nō ꝙ ipm̄ veniale in ſubſtātia
fieret mortale: ſed qꝛ ex ipo occaſionaliter
fieret ꝓgrediēdo mortale. illud ptꝫ in pri-
mis motibus qui inter venialia cōputantꝛ
ſed quādo delectatio creſcit intantū ꝙ cō-
ſenſus accedit iam peccatum eſt mortale.
Peccatum enim veniale eſt libido ſiue vo
luptas in creatura ſupra deū vel equa dō.
Rectus enī ordo poſtulat iuſticie ꝙ bonū
incōmutabile preferatꝛ cōmutabili: ⁊ hone
ſtū vtili: ⁊ voluntas dei voluntati noſtre. ra
tio ſenſualitati. quādo vero ille ordo ꝑuer
titur tunc peccatum perpetratur. Effectꝰ
peccati venialis multiplex eſt: vnꝰ qui ad
penam obligat ſaltem aliqualē. Alius effe
ctus eſt qui aīam maculat ⁊ ponitur tale
exemplum: aliqñ denigratur aliqua ima-
go depicta intantū vt videri nō poſſit. ali
quando vero ſic offuſcatꝛ: vt videri quideꝫ
poſſit: ſed non plene diſcerni. et ideo dicit
Gregorius ꝙ veniale obſcurat ⁊ mortale
obtenebrat totaliter: ⁊ videri non poſſit
ymago. Alius effectus eſt quia minuit fer
uorem charitatis ſicut aqua ī ignē ꝓiecta
feruorem ignis tēperat licet non extingat
ignem. Alius effectus eſt qꝛ potentias aīe
in oībus bonis laſſat ſicut qñ ponitꝛ onus
ſuꝑ equum minus erit ꝓ̄mptus ad ambu
landum. Alius effectus eſt qꝛ retardat a
gloria qꝛ homo q̄ deberet ⁊ poſſet ſtatim
poſt morteꝫ euolare cogitꝛ ꝓpter venialia
ad tēpus in purgatorio expectare. Nunq̄
enī ab aliquo facies dei videbitꝛ donec ſol
uat per penas minimū quadrātē venialiū
pctōꝝ. oportet enī quēlibet ita mundū
eſſe anteq̄ ingrediatꝛ ſiue introeat paradi
ſum ſicut fuerat ī inocētia baptiſmali. Aliꝰ
effectus eſt qꝛ aliquādo venialia ſunt occa
ſio pctōꝝ mortalium: vt dictum extitit.

¶ Quātū ad ſcḋam partem in qua erāt
inſinuādi plures modi per quos venialia
delentꝛ dum tñ aliquātula contritio prece-
dat eſt notandum ꝙ pctā venialia delētur
ꝑ ſacrificia altaris: ꝑ aſſumptionē eucha-
riſtie: per elemoſynā: per orōnem dñicalē:
per aſperſionem aque benedicte: per be-
nedictionem epālem: per confeſſionem ge
neralem: per ieiuniū: per extremā vnctio-
nem: per patientiam in tribulationibus:
per ſignū crucis: per contritionem percu-
tiendo pectus in ſignū diſplicētie peccati
remittēdo iniurias: docendo indoctos: et
breuiter adimplēdo oꝑa miſīcordie ſpūa-
lia: ⁊ corꝑalia: etiā ꝑ omnia alia ſacramen
ta delētur venialia. De illa materia videatꝛ
xxv. diſt. §. criminis. ⁊. c. qualis vnuſquiſq̄
⁊ de peni. diſt. i. c. ſi peccatū. c. ſerpēs. ⁊ ea.
diſt. c. penultꝛ. ⁊ vlti. xxi. diſt. iiij. ⁊. xvij. diſt.
eiuſdem. vnde Aug. in enchiridion. de quo
tidianis leuibuſq̄ peccatis ſine quibꝰ hec
vita non inducitur quotidiana oratio ſa-
tiſfacit ⁊ integritas dū nullū mortale fue-
rit peccatum: qꝛ pctō mortali exiſtente ve-
niale nō dimittitꝛ. pe. diſt. i. c. verbū pauli.
Cuius cauſa eſt: qꝛ cum mortale peccatuꝫ
tollat charitatē que vniuerſa delicta ope-
rit cōſtat ꝙ exiſtēti mortali peccato nullū

UVA. BHSC. IyR_242

dubium: videlicet vtrū hō teneatur confi-
teri venialia. prima in principio. Scđa ibi
Multis nāq; modis. tertia ibi. Quāuis ex
pediat. partes cū ſuis diuiſionibus pate-
bunt legendo litterā. In prima pte auctor
diffinit pctm̄ veniale ⁊c̄. dicens ꝙ pctm̄ ve
niale eſt quod hoīem ad reatum ꝑpetue
mortis nō grauat. Uerūtamen penā mere
tur ſm Augu. ⁊ magiſtrum. xlij. diſt. iij. ⁊ di
citur veniale a venia q̄ ꝓ veniali cito dat
reſpectu mortalis: q̄uis tñ ꝓpter rationē
ꝑdictam ſit in ſenſualitate pctm̄: nō tamē
hoc erit mortale: ſed tm̄modo veniale: qꝛ
voluntas non habet dñium cōpletū ſuper
primos motus q̄ ſunt ſenſualitatis: vt in
illis actibus qui non per deliberationem
rationis procedit ⁊ tamen voluntas tales
motus ſenſualitatis impedire poterat et
ideo ſunt pctā venialia primi quoq; mot⁹
ſenſualitati. idcirco aſcribūtur: qꝛ talium
motuū primū motiuū ē ſenſualitas ⁊ ſub-
iectū. Dicendum quoq; eſt vlterius ꝙ pri-
mi motus ſm pctā predicta ſunt venialia
triplici ratione. Prima qꝛ mouent ad illici
tum. ſecunda quia ſunt quodāmodo volū
tarij non ſm ſe ſed quia non impediuntur
a voluntate. tertia ꝓpter delectationē an-
nexam: cum enim anima per delectationē
cōiungitur creature obtenebratur ⁊ peio-
ratur: ſed quando cōiungitur deo: illumi-
natur ⁊ melioratur. Itē nota ꝙ homo ꝓnior
eſt ad malū q̄ ad bonuꝫ multis de cauſis.
Prima quia ſicut dicitur Sap. ix. Corpus
aggrauat animaꝫ trahens illā ad malum
⁊ non ſic erigens ad bonum. ſecundo quia
ſicut dicit Augu. Plus poteſt malum ſoli-
tum q̄ bonum inſolitum. tertio quia natu
raliter facilius eſt deſcendere q̄ aſcēdere:
⁊ vnus magis trahit deorſum q̄ decē ſur-
ſum. quarto quia incitans ad malum pñs
eſt: ſed finis virtutis abſens. Delectabile
autem apprehenſum ꝑ ſenſum vel ꝑ ima-
ginationem de neceſſitate mouet concupi
ſcentiā. quinto quia plures circūſtantie re
quirūtur ad bonum q̄ ad malum. ſexto qꝛ
tendimus ad noſtrum principium ex quo
ſcꝫ ad nihilum. ſeptimo qꝛ fomes qui mo-
uet ad maluꝫ ſemper intra nos eſt: gloria
vero quē querimus extra nos eſt. octauo
quia vires anime ſunt actiue ad diligēdū
temporalia: ſꝫ paſſiue ad ea que ſunt gra-
tie ⁊ glorie: q⁹ non poſſunt haberi ꝟtutes
ꝑ modū acquiſitionis ſimplr̄ ſed ꝑ moduꝫ
receptionis. vñ ⁊ malum poſſum⁹ facere ꝑ
nos: ſed bonū nō poſſumus ſine grā adiu
trice. De moroſa delectatiōe ⁊ conſenſu in
pctm̄. Nota ꝙ nō dr̄ moroſa mora tꝑis: ſed
ex conſenſu. Delectatio eñi que conſiſtit ci
tra cōſenſum veniale pctm̄ eſt. Si vero ꝓ-
cedat cōſenſus vlterius. ita ꝙ vult in dele
ctatione voluptari: nec tamē vult in opus
ꝓcedere talis conſenſus inter mortalia cō
putandus eſt ſicut in pctīs carnalibus. Itē
ſi ratio conſentit cū deliberatiōe q̄ fit per
rōnes diuinas. hoc mō: qꝛ oē qđ lege dei ē
ꝓhibitū eſt vitandum tunc dr̄ eſſe pctm̄ in
ſuꝑiori pte rōnis. Si aūt ratio cōſentit cū
deliberatione q̄ fit ꝑ rōnes humanas hoc
modo. oē in quo trāſcendit mediū ꝟtutis
eſt vitandū: tunc dicet pctm̄ eſſe ī inferiori
pte rōnis. adhuc ꝓcedit vlterius cōſenſus
ſcꝫ qñ ꝓponit opus conſummare: tunc vo
luntas ꝓ facto reputat ⁊c̄. ſi facultas deſit
ꝑficiendi opus ipm̄. Si vero ſequit opus
conſenſum in his q̄ ſunt lege diuina ꝓhibi
ta: peccatum eſt mortale conſummatum:
peccatum eñi veniale minoris eſt culpe.
Nā in paruulis poſt baptiſmū primo ſur-
gunt venialia: poſt hoc mortalia. Pctm̄ eñi
veniale ſemper eſt a voluntate ad hoc mo
uente vel ꝑmittēte vel nō cohibēte. Pctm̄
eñi aliqđ ē veniale trib⁹ mōis. Uno mō ex
genere ſicut verbū ocioſum eſt veniale. ſe-
cundo ex euentu ſm ꝙ per penitētiam de
mortali fit veniale. tertio modo ex cauſa
vt quando fiunt quedā ex infirmitate vel
ignorātia q̄ lꝫ qñq; ſint mortalia tñ dicunt
venialia ex cōparatione ad pctm̄ qđ fit ex
certa malicia. tamen hoc nota ꝙ pctm̄ ve-
niale nunq̄ poteſt fieri mortale nec q̄tum
ad actuꝫ nec q̄tum ad maculam. ratio eſt
quia nulla res poteſt mutare naturā ſuaꝫ
ſiue ſpēm: peccatū autē veniale ⁊ mortale
ſunt diuerſe ſpecies peccati: tamen actus
qui ex ſe eſt đ genere venialis poteſt fieri
mortalis quattuor modis. primo ex cōſciē
tia: quia quicquid fit contra cōſcientiā edi
ficat ad gehēnā: etiā ſi fit ꝯ ꝯſciam erroneaꝫ.
Et rō eſt: qꝛ cū in pctō duo ſunt. ſ. auerſio ⁊
cōuerſio. penes primū iudicat pctm̄ a deo
qm̄ auerſio a deo ē q̄ſi formale: ⁊ cōuerſio
ad creaturā q̄ſi materiale. Quāuis eñi le-
uare calamū đ terra videat leue: tñ qñ fit
ꝯtra ꝯſciam pctm̄ eſt: qꝛ ſumit bonū cōmu
tabile: ⁊ ſic fit auerſio a creatore. Nota pri
mo ꝙ conſciētia eſt habitus naturalis nō
ſolum cognitiuus: ſed etiā motiuus incli-
nans animā ad ꝓſecutioneꝫ boni ⁊ fugam

UVA. BHSC. IyR_242

tur qui non habet mortalia confiteri venialia. Cũ vt quilibet ſe pctõrem recognoſcat: quia omnes peccauerunt ⁊ egent grã dei iuſtificari gratis p grãm ipſi⁹. ad Ro. iij. Cum vt cũ maiori reuerẽtia ad eucharíſtiã accedant. Cum vt eoꝝ rectoribus ſui ſubditi innoteſcãt ne lupus inter gregẽ lateat. Nam ad rectores eccleſiaꝝ pertinet diligenter vultum pecoris ſui agnoſcere. Prouer. xxxvij. Item cauſa dubitatiõis veniale eſt cõfitẽdũ: quia ꝓpter circũſtãtias ⁊c. quia quod credit̃ ab hoĩe veniale: ẽ aliquãdo eſt mortale. Deut. xvij. Si difficile ⁊ ambiguũ apud te iudicium eſſe ꝑſpexeris inter ſanguinem ⁊ ſanguinem: cauſam ⁊ cauſam: lepram ⁊ lepram. ſurge ⁊ aſcẽde ad iudicem ⁊ ſacerdotes qui iudicabunt tibi iudicij veritatem: et facies quodcũq; dixerint qui preſunt loco: quem elegerit dominus ſequeris: quia ſententiam eorũ non declinans ⁊c.

¶ Sequit̃ de ſentẽtia excõicatiõis.

Tanq̄ peccata ſemp̱
caueas anathema.
Nã grauis eſt pena
q̄uis ſit p medicina.
Hec patitur damna que magis
fert anathema.
Hic non eligitur non eligit ac nõ
prohibetur.
Eccle porta cõio ſic ſacramenta.
Traditus eſt ſathane precibus ca
ret eccleſieq;.
Ac ſibi ſibi legitimus prohibetur
quibet actus.
Nam ſecus eſt iure reſtrictus cla
ue minore.
Quẽ ſolũ pellis a ſacris ꝑcipiẽdiſ
Nunq̄ participes his quos ana
thema coheret.
Qualicunq; modo niſi caſu iure
remiſſo.
Caſus excepti ſuper hoc ſunt iure
recepti.

Coniunx et nati famulis qui de
bita querit.
Ignorãs ſup his ⁊ dicẽs vtile mẽtz
Et qui vitare nequit hos vrgente
neceſſe.
Participans iure ſtrictis anathe
ma tute.
Sunt interdicta ſuſpẽſio nempe
cauendde.
Quãuis ſint pene leuiores tamẽ
ſunt metuende.

Poſtq̄ auctor noſter ſuperius determinauit de pctĩs in gñali ⁊ ĩ ſpãli. Hic determinat d̃ ſnĩa excõicationis diuidẽs ſuũ capl̃m ꝑma ſui diuiſione in duas ꝑtes. In ꝑma ꝑte deter̃iat de ſnĩa excõicationis. in ſcd̃a de ſnĩa interdicti ⁊ ſuſpẽſionis. ſcd̃a ibi. Sũt interdicta ⁊c. Prima diuidit̃ ĩ duas. In pr̃ia deter̃iat de ſnĩa excõicatiõis maioris q̃ d̃r anathema. In ſcd̃a de minori excõicatiõe. ſcd̃a ibi. Nã ſec⁹ ẽ iure. Itẽ pr̃ia diuidit̃ in q̃ttuor ꝑtes. In pr̃ia fac̃ qd̃ dictũ ẽ. in ſcd̃a inſinuat incõueniẽtia q̃ ꝓueniũt ex maiori axcõicatiõe. in tertia ꝑte inhibet ꝑticipare cũ excõicatis maiori excõicatiõe: ꝓpter ꝯtagionez ſnĩe. In q̃rta ꝑte excipit aliq̃s caſus in q̃b⁹ licitũ ẽ certꝫ ꝑſonis ꝑticipare talib⁹ excõicatꝫ. pr̃ia ĩ pr̃icipio. ſcd̃a ibi. Hec patit̃ dãna. tertia ibi. Nũq̃ ꝑticipes. quarrta ibi. Caſus excepti. Quãtũ ad primã ꝑtẽ ẽ no. q̃ excõicatio in gñali eſt actus clauiũ q̃ mẽbrũ ſpũalr̃ abſcindit̃ a ſuo corꝑe. Et ſũt excõicatiõis due ſpẽs. maior excõicatio que d̃r anathema ⁊ minor excõicatio. Pro q̃ eſt no. ſm beatuꝫ Tho. ſup. xiij. di. iij. ſen. q̃ q̃ p baptiſmũ in eccl̃ia ponit̃ ad duo aſcribit̃. ſ. ad cetũ fideliũ ⁊ ad ſacramẽtũ ꝑceptionẽ. ⁊ ideo aliq̃s põt fieri extra eccl̃iam p excõicationẽ dupliciter. Uno mõ q̃ ſeꝑat̃ tm̃mõ a ꝑceptione ſacramẽtoꝝ: ⁊ ſic erit minor excõicatio: Alio mõ q̃ excludat̃ a cõione fideliũ ⁊ a ꝑceptione ſacramẽtoꝝ: ⁊ ſic erit maior excõmunicatio q̃ d̃r anathema: ab ana qd̃ eſt equale et thomos diuiſio. Anathema ſeu maior excõmunicatio de q̃ loquit̃ auctor noſter in principio iſtius capituli eſt ſnĩa

UVA. BHSC. IyR_242

eccleſie qua quis preſcinditur ab ingreſſu eccleſie a ſacramentoꝝ cōmunione ⁊ fide-lium conſortio.xviij.diſt.iiij.ſenten. Ergo grauem penam inducit: cum quis fiat ꝓ medicina: quia excōmunicatio ſolet fieri vt illi qui excōmunicatur: corrigātur ne popul' exemplo eoꝝ corrūpat. ¶ Quantū ad ſecūdam partem in qua inſinuanda ſunt incō-uenientia que ꝓueniunt ex anathemate ē notandum ꝙ excōmunicatus maiori excōmunicatiōe nec poteſt eligere nec eligi.de elec.per totum. Item aliud inconueniens quia talis excōmuicatus non poteſt age-re.c.excōicam'.i.§.credētes.de hereticis. nec impetrare reſcriptū ad agendum. de re iudi.c.Inter monaſterium. Aliud incō-ueniens: quia talis excōmunicatus a per-ceptione ſacramentoꝝ ⁊ a cōmunione.i.cetu fideliuz ſeparatus eſt.vi.q.ij.pn̄ti.⁊.xi. q.iij.ſi quis epiſcopus: ꝑ magr̄m.xviij.diſ. iiij.ſenten.⁊ ꝑ beatū Tho.ſup eandem diſ. Aliud incōueniens eſt qꝫ talis traditur ſathane.c.audi deniqꝫ.⁊.c.omis xp̄ianus.xi. q.iij.⁊.i.ad Cor.v. ⁊ cauſa reddit a magro ſenten.xviij.diſt.iiij. Nam extra eccliaz nō eſt xp̄us: et per hoc dyabolo traditur qui ab eccleſiaſtica remouet cōione. Aliud in-conueniens eſt: quia talis excōicatus non participat quibuſcunqꝫ bonis ſuffragijs q̄ fiūt in eccleſia: quia de his qui extra eccleſiam ſunt nihil ad nos.xxiij.q.i.c.ij.⁊.iij.i. ad Cor.v.ꝑ magr̄m.xviij.diſt.iiij. ſic dicentem. Anathematizatio hanc penam illis q̄ digne expelluntur infligit: quia gratia dei ⁊ ꝓtectio illis ampli' ſubtrahit ac ſibijpis relinquūtur: vt ſit eis liberū ruere in interitum peccati.i.ad Cor.v.in quos etiā da-tur dyabolo maior poteſtas ſeuiendi.oratione quoqꝫ eccleſie ac benedictiōes ⁊ via-torū ſuffragia eis nequaqꝫ ſuffragari pu-tantur. Aliud incōueniēs eſt. qꝫ oīs actus legitimus excōicatis interdicitur.in.c.venerabilem.de excep.i.c. pia conſideratiōe eo.titu.lib.vi. vbi eſt textus notabilis ad hoc.grauius enim punit excōicatus excōicatiōe qꝫ ictu gladij materialis ⁊ qꝫ ſi a feris deuoraret ⁊ flāmis exureret: ſm beatum Augu. ſup illud Luce.xxij. Ecce duo gladij hic. Excōicatus enim eſt velut hō captus ab hoſtibus omni auxilio deſtitutus omniqꝫ ſuccurſu: quia priuat cōmunione fidelium ⁊ participatione ſacramentorum: nec partem habet in aliquibus bonis q̄ fiunt ab eccleſia. talis excōmunicatus ſimilis eſt illi qui cadit in foueā ꝑ pōderoſitate oneris nō habēs q̄ ſubleuet ⁊ ideo ve illi. Eccl. iiij. Ue illi qꝫ ſi ceciderit nō hꝫ leuamē. Excōicatio enim eſt velut lepra q̄ eſt morb' cōtagioſus. Nā participātes cōtaminat. Excōicatus eſt velut canis immūdus cui nō licet intrare eccliaz. Apo.vl. Beati q̄ lauāt ſtolas ſuas vt ſit poteſtas eorū in ligno vite ⁊ ꝑ portas intrēt in ciuitatez.⁊ ſequitur foris canes id eſt excommunicati ⁊ infideles ⁊c. Et Eccleſia.xiij. Que communicatio ſancto homini ad canez: quaſi dicat nulla inter illum qui eſt de gremio eccleſie ⁊ illū qui eſt foris. Excōmunicatus eſt velut mēbrū abſciſum a corpore quod nullius vtilitatis eſt vnde Joh.xv. Si quis in me non manſerit mittetur foras ⁊ areſcet ſicut palmes qui non poteſt ferre fructus a ſemet ipſo: niſi ſit in vite. ſic nec vos dicit dn̄s diſcipulis ſuis.niſi in me māſeritis. vn̄ Aug. ſuper hoc. Nil plus debet formidari chriſtianus qꝫ ſeparari a corpore chriſti myſtico: quia ſeparatus nō vegetatur ſpū eius ſicut ramus abſciſus a trūco non participat humorē trūci: quare areſcit: talis enim excōmunicatus cōparatur infideli. Mat. xviij. Si eccleſiā non audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus. Excōmunicat' enim deterior gentili: qꝫ apoſtata a chriſtiana religione: ⁊ ſicut apoſtata eſt deterioris conditionis qꝫ qui nunqꝫ intrauit religio-nem: ita qui ſuo defectu extra eccleſiā poſitus eſt. Prouer.vi.c. Homo apoſtata inu-tilis eſt. Huic exemplo veniet ꝑditio ſua nec habebit vltra medicinā. Notanter di-co ſuo defectu. nā qui nō meruit ſententia eccleſie non ligatur niſi ꝯtēnat. Origenes ſuper Leuit. Quando quis non recto iudicio foras mittitur nihil ledit: nam interdū qui foras mittitur iudicio eccleſie int' eſt iudicio dei: per eundē: ⁊ ꝑ magiſtrū.xviij. di.iiij. Quātū ad tertiā partē: videlicet de minore excōicatione ibi in textu. Nā ſecus eſt iure ⁊c. Eſt notandum ꝙ minor excommunicatio ſeparat a ꝑceptione ſacramentorum.de ſententia excōmunicationis.ca. officij.⁊.q.ij.c. preſenti. ꝑ magiſtrū.xviij. diſtinctio.iiij.⁊ per beatum Thomā eodez. Hec enim minor excommunicatio differt ab anathemate vt dictum eſt ſuperius in prima parte ¶ Quantū ad quartā partez de participādo excōmunicatis: ibi. nunqꝫ participes. Eſt notandum ꝙ qui cōmuni-cat ſeu participat excōmunicatio incurrit

UVA. BHSC. IyR_242

minorem excōmunicationē qui multipliciter dicitur peccare in ſe: in eum cui cōmunicat: in eum pro cuius ſententia excōmunicationis lata eſt in matrem eccleſiam: in patrem ſpiritualem cuius ſententiā contēnit et patrem celeſtem. de quo Luce. x. Dixit dñs diſcipulis ſuis. qui vos ſpernit me ſpernit. talis enim participās magis vult priuari menſa dei. i. altari ꝙ menſa idoli: ⁊ potius amat ſocietatem filiorū dyaboli ꝙ filiorum dei: ⁊ ideo talis in inferno merito erit ſocius dyaboli: et filiorum eius per imitationem: ſm beatum Augu. ¶ Quātum ad quintam partē in qua enumerandi ſunt caſus in quibus poteſt quis participare cū excōmunicatis ſine periculo: ibi in textu. Caſus excepti. eſt notandum ꝙ plures ſunt caſus in quibus participandum eſt cū excōmunicatis. qui quidam caſus continentur in iſto verſiculo. Utile lex humile res ignorata neceſſe. Hec anathema ſoluunt ne poſſit obeſſe. de ſententia excōmunicationis. c. Cū deſideres. in glo. que incipit. niſi in caſibus. quorū declaratio ſequitur. Utile. i. propter vtilitatē meā et excōmunicatus poſſum participare cū excōmunicato: hoc eſt docendo eius ſalutem et petendo ab eo quod mihi debitum eſt. in capl'o. excōmunicato. ⁊ capl'o. Si vero de ſententia excōmunicationis. xi. q. iij. anteceſſor. ⁊ cap. ſeq. ⁊ cap. cū voluntate. ⁊ ca. reſponſo. de ſententia excō. Lex. Propter eādem legem que eſt in viro ⁊ vxore: vxor poteſt cōmunicare viro ſuo excommunicato. extra de ſententia excō. ca. Inter alia. ⁊. xi. q. iij. quoniā multos. Tamen vir excōmunicatus non tenetur petere debitum mulieri: ſed reddere ſm Hugo. Humile. i. propt humilitatē vt liberi emancipati ancille ſerui qui tenentur reddere opera ſuis dominis: poſſunt participare excōmunicato patri vel dño: vt in gloſa dicti capituli cū deſideres. Res ignorata. i. ignorātia excuſat hoc intelligatis de ignorantia inuincibili vnde ſi tanta ſit ignorantia ꝙ oīno priuet rōnem voluntarij ⁊ rationē cōteptus ex toto excuſat. Si vero nō priuet oīno excuſat a tanto. Vñ Apoſt. Eccleſiā dei perſecut' ſum ſed veniā conſecutus ſum quia ignorās feci. i. ad Thi. i. ⁊ hoc ſm Bonauen. Alio modo ſm docto. ſuper. iij. ſenten. in diſtin. ix. tractatu de peccato primorum parentum querendo quis plus peccauerit Adam vel Eua. eſt notandum ꝙ ignorantia eſt multiplex ſcilicz ſimplex negationis: priuationis: diſpoſitionis: ignorantia facti: ⁊ ignorantia iuris. Sed omiſſis alijs de duabus vltimis dicā pro preſenti. Ignorantia facti excuſat a toto adhibita debita diligentia et ſuſtinentia. vnde non peccat cui ſuponūtur non ſua pro ſuis. Ignorantia iuris eſt triplex ſcilicet ſimplex craſſa ⁊ aſtuta. prima excuſat: quia hanc dicitur habere ille qui neſcit qđ tenetur ſcire: et laborat tamen vt ſciat ꝙuis non excuſet a toto: ſed a tāto Secunda ſcilicz craſſa non excuſat a toto ſed a tanto ⁊ minus ꝙ ſimplex: et hanc habet ille qui neſcit quod tenetur ſcire ⁊ negligit ſcire. Tertia ſcz aſtuta eſt duplex ſcz determinata ⁊ indeterminata determinatam habet qui effectat neſcire aliquid de quo determiuatuz eſt apud ſe quod illud tenetur ſcire et talis ignorantia nullo modo excuſat. Indeterminatā habet ille qui affectat neſcire quod tenetur: ſed non eſt determinatū apud ſe ꝙ teneatur illud ſcire: ⁊ hec excuſat non a toto: ſed tanto et minus ꝙ ſimplex et craſſa: tamen opinio theologorū plurimū eſt ꝙ ignorātia annexa cōteptui vel negligentie eſt ſemper peccatum. De illa materia habetur extra de cle. excō. c. apoſtolice. ⁊. xij. q. ij. c. qui ex humanis. Neceſſe eſt vt peregrini pauperes viatores quos aſtringit neceſſitas emere a talibus excōmunicatis quādoqȝ bibere: comedere: dormire: et hoſpitari cū ipſis. i c. quoniā multos: abſolutio. xi. q. iij. ⁊. c. int alia. de ſenten. excō. Quantū ad ſextā partem in qua eſt determinandū de duab' ſententijs leuioribus ibi in textu. Sunt interdicta ⁊c. Eſt notandū ꝙ ſententie ſuſpenſionis ⁊ interdicti ſunt leuiores ſententie ipa excōmunicatione. de quibus habetur de officio lega. ca. Sane. ⁊. xxxiiij. q. i. c. miror. nullus. Omnes iſte ſententie ſunt timende quia imediate inficiūt animā: ideo trahunt ſecum executionē ſiue iuſte ſiue iniuſte late. in. c. ſententia paſtoris. xi. q. iij. ex conſilio antiocheno. et ſm beatū Tho. ſup xviij. diſtin. iiij. et in. cap. paſtoralis. de appellatio. Huic excipiuntur duo caſus quibus ſententia iniuſte lata non eſt timenda Primus eſt ſi ſententia ſit lata poſt appellationem. Secundus eſt cū ſententia continet errorez intolerabilē. ⁊ hoc intelligatis cū de his conſtiterit. vnū dr̄ error intolerabilis ſi aliqs excōicatur qr nō furat' v' mechat' vel qr non vult incidere i hereſim:

UVA. BHSC. IyR_242

et ſic de ſimilibus erroꝛibus.in.ca.ꝑ tuas.
extra de ſentē.excō.Quidā apponūt:ſi pre
latus pꝛecipiat ſub pena excōmunicatiōis
aliquod impoſſibile. Jtē qn̄ aliquis excōi-
catur ꝓ indebitis exactionibus. extra de
exceſ.pꝛela.c.cū ad quoꝛūdaꝫ.Nota ꝙ ſn̄ia
trib⁹ modis dicitur iniuſta.in.c. ep̄s p̄ſby-
ter.§.ſi ergo.xi.q.iij.Pꝛimo mō ex aīo cum
iudex malo zelo ꝓnunciat. Ex cauſa cū cer
ta cauſa nō ſubeſt.Ex oꝛdine cū pꝛetermit-
titur oꝛdo iuris.in.ca.nō debetis. xi.q.iij.
vbi dicit̄ ꝙ iniuſta ſn̄ia nullū alligat apud
deū ſi de hoc cōſtiterit. Jn oībus his ſentē
tijs caueatur cōtēptus.xi.q.iij.c.nemo eſt̄
contēnat vincula eccleſiaſtica.nā homo nō
eſt qui ligat ſed xp̄s. ¶ Querit̄ circa pꝛe
miſſa ſi filius aut ſeruus fuerit excōicat⁹.
vtrū pater vel dn̄s poſſit participare cum
ipſis ſine periculo ſentētie excōicationis.
Solu.non poſſunt.in.ca.de filia.xxvij.q.i.
¶ Queritur quis poteſt excōicare. Solu.
illi ſoli poſſunt excōicare qui habēt iuriſdi
tionem in foꝛo iudiciali:vt papa:archiep̄i:
ep̄i:archidiaconi:⁊ decani ſm̄ beatū Tho.
ſuper.xviij.diſt.iiij.ſentē.xi.q.i.c.nemo.Tū
aliqui voluerunt dicere ꝙ curatus parro-
chialis poteſt excōicare in parrochia ſua
ex cōmiſſione ei facta vel in certis caſibus
ſicut furto rapina.in.c.cū ab eccleſiarū.de
offi.oꝛ.ſed hoc non credo foꝛe verū niſi cō
ſuetudo hoc in aliqua patria inueniret.in
c.cōqueſtu s.xi.q.iij.⁊ cauſa quare non cre
do iſtud foꝛe verū eſt:quia lꝫ tales curati
habeant clauē oꝛdinis⁊ iuriſditionis in fo
ro ꝯſcientie ſupꝛa ſubditos ſuos:tn̄ nō ha-
bent clauem iuriſditionis in foꝛo iudiciali
quod requirit̄ ad hoc ꝙ poſſint excōicare.
ſm̄ beatū Tho.loco pꝛeallegato.Videt̄ ꝙ
q̄libet ſacerdos poſſit excōicare. qꝛ excōi-
catio eſt actus clauiū:ſed q̄libet ſacerdos
habet claues:igitur q̄libet ſacerdos pōt
excōicare.Secundo ſic:maius eſt abſolue
re ⁊ ligare in foꝛo penitentiali ꝙ̄ in foꝛo iu
diciali:ſed q̄libet ſacerdos poteſt ſibi ſub-
ditos in foꝛo penitentiali abſoluere ⁊ liga
re:ergo pōt ſibi ſubditos excōicare. Sol.
Dicendū eſt ad hoc ꝙ ea in quibus eminet
maius periculū ſunt maioꝛibus reſeruan-
da.de carbo.edi.l.ij. Sed pena excōicatio
nis eſt valde periculoſa:ergo nō debet cō-
mitti cuilibet ſacerdoti.Ulterius eſt no.ꝙ
in foꝛo cōſcientie tm̄ agitur inter deū ⁊ ho
minem:ſed in foꝛo exterioꝛis iudicij tantū
agit̄ hoīs ad hoīem:⁊ iō abſolutio vel liga
tio q̄ vnū hominē obligat in cōparatione
ad alios hoīes ad foꝛū publicū exterioꝛis
iudicij pertinet.⁊ qꝛ ꝑ excōicationem hō a
cōmunione fidelium ſeparat:iō excōicatio
ad foꝛum exterius pertinet:quare illi ſoli
poſſunt excōicare q̄ habent iuriſditionem
in foꝛo iudiciali.iō ſoli epiſcopi ⁊ illi de q̄-
bus in littera dictū extitit. Tunc ad pꝛimā
rationē dicēdū eſt ꝙ excōicatio nō eſt act⁹
clauis directe:ſed magis reſpectu exterio
ris iudicij.Sed ꝙ̄uis ſententia excōicatio
nis in exterioꝛi iudicio pꝛomulgetur.tn̄
aliquo modo pertinet ad auditū regni.ſcꝫ
qꝛ eccleſia militans eſt via ad triūphantē.
iō talis iuriſditio per quā excōicare quis
poteſt:pōt dici clauis.Alio mō poteſt dici
ꝙ eſt clauis oꝛdinis quam oēs ſacerdotes
habent.⁊ eſt clauis iuriſditionis in foꝛo iu
diciali quā habent ſoli iudices exterioꝛis
foꝛi.vtranq; tn̄ cōtulit xp̄s petro. Math.
xvi.Ad ſecundā dicenduꝫ eſt ꝙ ſacerdotes
parrochiales habent quendā iuriſditionē
in ſubditos ſuos ꝙ̄tum ad foꝛū cōſcientie:
ſed nō ꝙ̄tum ad foꝛū iudiciale:⁊ iō ſacer-
dotes parrochiales excōicare nō poſſunt:
ſed abſoluere poſſunt in foꝛo penitentiali
⁊ ꝙ̄uis foꝛū penitētiale ſit dignius:tn̄ i fo
ro iudiciali maioꝛ ſolennitas requirit̄:qꝛ
in eo opoꝛtet ꝙ nō ſolū deo:ſed etiam hoī
ſatiſfaciat.ſm̄ beatū Tho.xviij.di.iiij.ſen.
¶ Queritur vtrum aliquis poſſit ſeipſum
excōicare.Solu.Dico ꝙ nō ꝑ capitulū ſi is
qui.xi.q.iiij. ¶ Queritur vtrum excōica
tus poſſit ſepius excōicari.Et videtur ꝙ ſic
iij.q.iiij.c.engeltrudā.⁊ ar.xi.q.iij.c.excel-
lentiſſimus.Oppoſitū videt̄ per.ca.multi.
ij.q.i.vbi dicitur ꝙ de his qui foꝛis ſunt ni
hil ad nos.xxiij.q.i.c.ij.⁊.iij.⁊ extra d̄ iudi.
c.cū non ab hoīe. Jtē qui eſt extra eccl̄iam
nō poteſt eſſe magis.extra.xi.q.iij.c.om̄is
chꝛiſtianus.Solu.aliquoꝝ iuriſtaruꝫ eſt
ꝙ̄ excōicatus amplius nō poteſt excōicari
ſed denunciari poteſt excōicatus:et ſic in-
telligūtur oīa iura que dicūt ꝙ ſepius pōt
q̄nis excōmunicari:ſed meli⁹ eſt dicere ꝙ
excōmunicatus poteſt ſepius excōmunica
ri ⁊ ſunt hic duo effectus excōmunicatio-
nis.Pꝛimus effectus eſt eijciendi extra ec-
cleſiam.Secundus effectus eſt detinendi
extra:ſicut qui eſt ligatus vno vinculo ad-
huc ligari poteſt.⁊ ſicut qui eſt in vno pec
cato poteſt aliud cōmittere:⁊ ſic plus pu-
niri debet ita de excommunicato qui plu-
ries excōmunicatur.i.c.ita quoꝛūdam.de

UVA. BHSC. IyR_242

iudeis. ¶ Queritur qñ dicaẽ q̃s excõica-
tus vtrũ a tpe receptionis litterarũ: an a
tpe cõceſſionis. Solu. Dicendũ eſt q̃ nulla
ſententia efficaciter ligat niſi poſtq̃ ſcitur
ab eo qui eſt excõicatus. ij. q. vi. c. biduũ. et
hoc verũ eſt cũ pbabilis eſt ignorantia. ſe-
cus ſi craſſa ꝛ ſupina. ar. c. illud. de cleri. ex
cõmunica. Alij dicũt q̃ immediate quod p
fertur ab ore iudicis eſt excõicatus. in ca.
paſtoralis. de appella. qꝛ ſentẽtia excõica-
tionis ſtatim trahit ſecũ ſuã executionem:
et hoc dñmodo ſit pura ꝛ cõditionalis: ve-
runtamen nõ punitur ſi ingerat ſe cõioni
hominũ anteq̃ ſciat. in. c. illo abſoluto. Vñ
Apo. Miſericordiã meruit: qꝛ ignorãs feci.
viij. diſt. c. cõſuetudo. ¶ Queritur vtrũ
q̃s ſit vitandus ante denunciationẽ. Sol.
Dicendũ eſt q̃ ſic ab his q̃ ſciũt eum excõi-
catum. in. c. cũ non ab hoie. de ſen. excõ. xi.
q. ij. c. ad mẽſam. §. euidenter. vi. q. ij. ſi tm̃.
ꝛ. c. placuit q̃ em̃ ſcit certiorari nõ debet. ff.
de ac. empt. ꝛ vendi. l. i. in fi. xi. q. iij. ꝛ inimi
cus. Nã denũciatio non fit niſi pp̃ter igno
rantes. deus em̃ ligat ꝛ non hõ. xi. q. iij. ne
mo. ¶ Queritur vtrũ aliquis debeat ex
cõmunicari: ꝛ videẽ q̃ nõ: qꝛ excõicatio ma
ledictio quedã eſt: ſed ad Roma. xij. prohi
bemur maledicere: ergo videẽ q̃ nullus de
beat excõmunicari. Itẽ eccleſia militãs de-
bet imitari triumphantẽ ſed vt in epiſtola
iude habeẽ michael archãgelus cũ prelia-
retur cũ dyabolo ſup corpore moyſi nõ eſt
auſus iudiciũ blaſphemie inferre. ſed ait
imperet tibi dñs: ergo nec eccleſia militãs
debet alicui iudiciũ maledictionis ſeu ex-
cõmunicationis inferre. Itẽ nullus eſt in
manu hoſtis tradendus: ſed p excõmuni-
cationem tradiẽ q̃s ſathane. xi. q. iij. hoſtis
audi deniq̃. ꝛ. c. oĩs xp̃ianus. Oppoſitũ hr̃
Mat. xviij. Vbi diciẽ q̃ eccl̃iam audire cõ-
tẽnit ſit tibi ſicut ethnicus ꝛ publicanus. ꝛ
et ibi glo. ſicut hereticus: ſed heretici ſunt
extra eccl̃iam: ergo ꝛ illi q̃ eccleſiam audi-
re cõtemnunt p excõmunicationẽ extra ec
cleſiã ſunt ponendi. Breuiter dicendũ eſt
q̃ iudiciũ eccleſie cõforme debet eſſe iudi-
cio dei. Deus autem multipliciter pctõres
punit vt eos ad bonũ trahat vno modo a
cõmunione fideliũ eos ſeparãdo. Alio mõ
penam eis relinquendo ſcꝫ a ſuffragijs ec
cleſie ꝛ alijs ſpiritualibus bonis eos pri-
uando vt auxilijs ſubſtractis quibus a ma
lo prepediebantur ſuam infirmitatem co-
gnoſcant ꝛ humiles ad deum redeant a q̃

per ſuperbiã receſſerũt. Ex q̃bus ad vtrũ
q̃ eccleſia in excõmunicatis diuinum iudi
cium imitatur. Inquantũ ei a cõmunione
fideliũ ſeparat vt ſeparati erubeſcant imi
tatur eccleſia diuinum iudicium quo per
flagella caſtigat. Inquantũ autẽ a ſuffra-
gijs ꝛ alijs ſpũalibus ſeparat imitatur ec
cleſia diuinũ iudiciũ quo penam ſibi reli-
quit vt per humilitatẽ ſeipſum cognoſcẽs
ad deũ redeat. ¶ Tunc ad rationes. Ad pri
mam dicendũ eſt q̃ maledictio poteſt eſſe
dupliciter. vno mõ ita q̃ in malo qd̃ irro-
gat vel dicit per intentionẽ ſiſtat ꝛ ſic ma-
ledictio oĩbus modis eſt p̃hibita. Alio mõ
q̃ maledictio ĩpetrata ad bonũ illius ordi
net q̃ maledicitur ꝛ iſta nõ eſt p̃hibita ſed
ſalutifera. Ad ſecundã dicendũ eſt q̃ dya-
bolus incorporalis eſt extra ſtatũ merẽdi:
iõ non eſt ſuſceptibilis alicuius boni p ex-
cõmunicationis penã. Ad tertiã dicendum
eſt q̃ ex hoc ipſo q̃ aliquis ſuffragijs eccl̃e
priuaẽ triplex incõmodũ incidit pp̃t tria
q̃ quis ex ſuffragijs cõſequitur. valent eñ
ſuffragia ad augmentũ gratie his q̃ habẽt
gratiã. valent ad merendũ eis q̃ non hñt.
valent etiã ad cuſtodiaꝫ virtutis: valẽt ad
defendendũ ab hoſte. Vñ in primitiua ec-
cleſia qñ oportebat p ſigna hoies ad fideꝫ
inuitare ſpũſſancti donũ viſibili ſigno ma
nifeſtabatur: ita ꝛ excõmunicatio corpora
li vexatione a dyabolo imitebaẽ nec eſt in
cõueniens ſi ille q̃ nõ eſt deſperatus hoſti
deẽ: qꝛ non daẽ ei quaſi dãnand⁹: ſed quaſi
corrigendus. ¶ Queritur vtrum excõi-
catus poſſit excõicare: ꝛ videẽ q̃ ſic qꝛ ille
qui eſt excõmunicatus vel ſuſpenſus neq̃
ordineꝫ nec iuriſditionem amittit: qꝛ neq̃
reordinaẽ cũ abſoluitur nec ei cura iteruꝫ
cõmittitur: ſed excõmunicatio non req̃rit
niſi ordinẽ vel iuriſditionẽ: ergo excõmuni
catus poteſt excõmunicare. Itẽ maius eſt
cõficere corpus xp̃i q̃ excõmunicare: ſꝫ ex-
cõmunicatus ꝛ ſuſpenſus poteſt conficere
i. q. i. Dominus declarauit. ꝛ ea. q. cap̄. qui
perfectionem. ꝛ capitulo. quodam. de cõ-
ſecra. diſt. iiij. ca. non in vobis. Et per btm̃
Tho. ſup. xiij. diſt. iiij. ſen. Ergo poteſt excõ
municare. Oppoſitum arguitur: quia liga
tus corporaliter non poteſt alium ligare:
ſed vinculum ſpirituale eſt fortius q̃ cor-
porale: ergo excõmunicatus nõ poteſt ex-
cõicare: cũ excõmunicatio ſit vinculũ ſpũa
le. Solu. Dicendũ eſt ſm beatũ Tho. ſuper
xviij. di. iiij. ſenten. q̃ vſus iuriſditionis eſt

UVA. BHSC. IyR_242

in cōparatione ad aliū hominē: et ideo cū
omnis excōmunicatus a cōmunione fide-
lium ſeparetur quilibet excōmunicatus
vſu iuriſditionis priuatur: excōmunicatio
eſt iuriſditionis: ideo excōmunicatus ex-
cōmunicare non poteſt ⁊ eadem ratio eſt
de ſuſpenſo a iuriſditione: ſi eñ ſit ſuſpen-
ſus ab ordine tantū tunc non poteſt ea q̄
ſunt ordinis: ſed poteſt ea que ſunt iuriſdi
tionis: ⁊ econuerſo. ſi ſit ſuſpenſus a iuriſ-
ditione non ab ordine poteſt ea que ſunt
ordinis et non ea que ſunt iuriſditionis.
Si autē ab vtroq̄ tunc neutrū poteſt per
beatū Tho. loco preallegato. ⁊. xi. q. i. in ſū-
ma. de or. ab epi. qui epiſcopatui re. c. ij. in
tex. ⁊ in glo. Tunc ad rationes. Ad primā
dicendū eſt ꝙ q̄uis non amittat iuriſditio
nem amittit tamen iuris vſum. Ad ſecun-
dam dicendū eſt ꝙ conficere ſequitur po-
teſtatem characteris que indelebilis eſt ⁊
ideo homo ex quo characterē ordinis ha-
bet poteſt ſemper conficere licet ei nō ſem
per liceat. ſecus autem eſt de excōmunica-
tione que ſequitur iuriſditionē que aufer
ri poteſt ⁊ ligari. ¶ Queritur vtrū parte
contradicente aduerſa excōicatus poſſit
abſolui. Solu. Dicendū eſt ꝙ ſic pro cōtu-
maciatoū excōicatus offert ſe ad iuſticiā
de his pro q̄bus ipam ſententiā accepit ēt
ſi pars aduerſa appellationis obſtaculū
interponeret abſolueretur: ab ipſo tamen
excōicato prius ſufficiēti cautione recepta
tū ſi quis eſt excōicatus pro manifeſta of-
fenſa non abſoluitur ante ſatiſfactionem.
extra de verb. ſignifi. ca. ex parte. Si autē
ſit excōicatus ꝓ iudicato non poteſt iudex
eū abſoluere ſine conſenſu partis aduerſe
in. c. excōicatos. xi. q. iij. ⁊. c. ex p̄te abſoluto
¶ Queritur quis poteſt abſoluere excōica
tum. De iſto dubio tractabo in. c. de peni-
tentia: ibi. Si fuit ignarus aut anathema
tacens vbi eſt text⁹ ad hoc. ¶ Queritur
vtrū excōmunicatus poſſit abſolui inuit⁹.
Solu. dicendū eſt ꝙ ſic: q̄ ſicut excōicatio
fertur in eū inuitū: ita etiā poteſt abſolui
inuitus. ¶ Querit̄ nunq̄d ille qui eſt ex-
cōicatus pluribus excōicationibus poteſt
ab vna abſolui alia vel alijs remanentib⁹.
Solu. Dicendū eſt cū diſtinctione: q̄ aut
aliquis excōicatus eſt ab vno iudice. aut a
plurib⁹. Si ab vno: aut vna ſnīa tm̄ eſt li-
gatus: aut plurib⁹. ſi vna: tūc per vnā abſo
lutionē eſt abſolut⁹. ſi pluribus ſententijs
eſt ligatus: tūc iterū eſt diſtinguēdū: quia
aut vna eſt principalis: alie incidentes: et
ſic abſolutus a principali abſolut⁹ eſt ab
incidentalibus: aut vtraq̄ eſt principalis:
et ſic abſolutus ab vna nō eſt abſolut⁹ ab
alia. aut aliquis eſt excōicatus a diuerſis
iudicibus: ⁊ tunc aut habent eandē iuriſdi
tionē aut non. Si ſic: tunc ſi vnus abſoluit
vice aliorū abſolutus eſt. Si non habēt eā
dem iuriſditionē: tūc qui abſolutus eſt ab
vno non cenſetur abſolutus ab alijs: vt no
tatur in caplo cū pro cauſa. extra de ſentē.
excō. et. c. officij. eodem titulo. in caplo cū
pro cauſa. notatur vlterius ꝙ in abſolutio
ne debent exprimi cauſe ꝓpter quas fue-
rat excōmunicatus.

¶ Sequitur de cōtumelia ipſorū
qui de facili excōmunicant.

DEx excōmunicationē
enī fit abſciſio membri a
capite eccleſie. Unde alia
remedia oīa deberent ad-
hiberi anteq̄ fieret excōi-
catio: ſicut mēbro infirmo
adhibentur primo plura remedia: ⁊ ſi re-
media valere non poſſunt tunc abſcindit̄
ne pars ſana corrumpatur. Alia eſt nobili
tas corporis a quo per excōicationem mē
brum abſcindit̄: corpus eñ illud corp⁹ xp̄i
eſt myſtice loquendo. Si eñ rex Francie
haberet infirmitatē in aliquo membro nō
de facili abſcinderetur membrū illud. cū
quanta ergo cōtumelia eſt abſcindendum
membrū a corpore xp̄i: tota eñ eccleſia cō
tramiſcere deberet q̄n vnū membrū debet
inde abſcindi: ſicut accidit in corpore hūa-
no q̄n ab eo vnū membrū abſcindit̄ vel eſt
abſcindendū. tertia ꝯſideratio periculi: q̄
q̄n aliquis excōicatur ipſe gladio percutit̄
ſathane tradit̄: ſine cōſilio ⁊ auxilio relinq̄
tur: nō debet eſſe modica cauſa ꝓ qua mat̄
filiū percutit gladio: lupis infernalib⁹ ex-
ponit ⁊ infirmū ad mortē ſine cōſilio relin
quit. Quarta conſideratio obſtinacitatis:
quia excōmunicatio ſolebat fieri ad hoc vt
illi qui excōmunicabantur corrigerentur
et ne populus exemplo eorum corrumpe-
rentur: hodie enim contrariū accidit: quia
qui excōmunicatur excōmunicationē cō-
tēnit ⁊ ad deteriora frena laxat. Alij etiam
corrumpuntur. quia ꝯmunicant eis. vnde
remediū verſum eſt in venenū etiā multo
tiens impetrātur tales excōmunicatiōes
ad vindictā: ⁊ nō ꝓprie cā correctionis q̄re

UVA. BHSC. IyR_242

rare ſunt fiēde excōicationes ꝓpt̄ picula q̄ eminēt excōmunicāti ⁊ excōicatio ſm btm̄ Augu. in lib, de virtutibus ⁊ vicijs.

¶ Sequitur de modo vitandi peccata et vincendi tentationes.

Triplex eſt hoſtis hominis demon caro mundus.
Demō agit tumidū: mundus cupidum: caro fedum.
Non faueas iſtis vt ſis a crimine mundus.
Cur contemneris caueas ne deſpiciaris.
Mundum ſpernendo vinces carnem reprimendo
Proſternes ſathanam ſeruando fidem bene ſanam.
Tentat hic aſtute ne cures viuere iuſte.
Et male delinquas: ⁊ non peccata relinquas.
Cur te prudenter ſerua meditando frequenter.
Quod damnatus eris ſi mortali morieris.
Ut mala deuites aliquid. fac: ocia vites.
Nunc age: nunc ora: lege nunc: vaga nulla ſit hora
Obſta principijs: qꝛ tunc cito vincitur hoſtis.
Quando nimis creſcit tentatio: raro quieſcit.
Cerne deū q̄ te ſēp ſpeculat̄ vbiqꝫ.
Qui mala vix celat ſed punit ⁊ tēpora reuelat.
Nil eſt tam tectum quin ſit quandoqꝫ repertum.

Poſtea ɔfuſus re⁹ ē ⁊ ſepe retruſ⁹
Inſpice quanta bona domin⁹ tribuit tibi dona.
Precipue mortem chriſti bene reſpice fortem.
Ne ſis īgrat⁹ ſibi ɔmittēdo reat⁹.
Cum male delinquis iterum chriſtum crucifigis.
Inſpice ſanctorum necnon exempla eorum.
Gloria ꝓ meritis iuſtis mala dātur iniquis.
Inſpicias animam ſic chriſti morte redemptam.
At tibi commiſſaꝫ cur crimine deſtruis ipſam.
Proſpice fetorem culpe penamqꝫ pudorem.
Longa datur pena: ſed delectatio curta.
Cerne quot ⁊ quanta peccatū dat tibi damna.
Nulla queunt tantum te ledere crimina quantum.
Cerne diem mortis que pulſat ad oſtia fortis.
Quod quanti ſubito moriuntur ſepe memento.
Scis ꝙ obibis homo neſcis vbi quomodo quando.
Penſa iudicium quo nil remanebit inultum.
Cerne graues penas baratri forteſqꝫ cathenas
Cerne domum celi ne perdas turbine teli.
Sacre ſcripture ſtudium quoqꝫ ſit tibi cure.

UVA. BHSC. IyR_242

Sic mala vitabis mentemq; tuaʒ
ſatiabis.
Sctõſſectare: prauos noli ſociare
Senſus frenare: ſatagas carnem-
q; domare.
Uinum ſumendo ſis ſobrius et
comedendo.
Et loca prompta malis fuge ne ſis
pernicialis.
Nam locus errare promptus fa-
cit et fatuare.
Hec bene ſeruando chriſtum cuʒ
matre rogando.
Crimina vitabis hoſteſq; tuos ſu
perabis.
Nemo tñ credat ꝙ eum tentatio
ledat.
Si non conſentit animo: quia tũc
bene ſentit.
Debilis eſt hoſtis: quia nullum
nil velit vrit.
Non eſt peccatum niſi ſit per vel-
le patratum.
Uelle nequit cogi ꝙuisqueat ad
mala pungi.
Non excuſat͛ iõ q̃s cum ſuperat͛.
Ergo tuum velle cõpeſcas crimi-
na pelle.
Ut careas pena leteris in ede ſe-
rena.
Te bene conante domino ſimul
auxiliante.

TRiplex eſt hoſtis. vñ Facetus. Nocte dieq; tuis tria ſunt herentia coſtis. Immundus mũdus furioſa caro ferus hoſtis. Hec ac quicquid eis appendet odire teneris. Tentatio em̃ bona eſt dum tamen non vincat. in ꝓhemio Apocal. Prepara animã tuam ad tentationẽ. Tentatio nanq; eſt vita hominis ſuper terrã. Cõtra mundũ. i. Jo. ij. Nolite diligere mundum: neq; ea q̃ in mundo ſunt. Si q̃s em̃ diligit mundũ non eſt charitas patris in illo. Oẽ em̃ quod eſt in mundo: aut in cõcupiſcentia carnis: aut cõcupiſcentia oculoꝝ: aut ſuperbia vite. Iõ nolite cõformari huic ſeculo: ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri vt probetis q̃ ſit voluntas dei bona ad Rom̃. xij. vñ Bernñ. de contẽptu mundi.
Uox diuina ſonat ꝙ nemo ſpeʒ ſibi ponat
In rebus mundi q̃ cauſam dant pereundi
Si q̃s amat xp̃m mundũ non diligit iſtum
Contra carnẽ. ad Ro. viij. Si ſm carnẽ vixeritis moriemini. Si aũt ſpiritu facta carnis mortificaueritis: viuetis. Qui em̃ ſeminat i carne ſua de carne metet ⁊ corruptionem. ad Gala. vi. vñ Bernñ. de contẽptu mũdi. Tu quoq; frater ita carnis cõtagia vita Ut placeas xp̃o mũdo dñ viuis in iſto. Cõtra demonẽ habet͛. i. Pet. v. Uigilate q꞉ aduerſarius veſter dyabolus tanq̃ leo rugiens circuit q̃rens quẽ deuoret. ⁊ ſequit͛ remedium. Cui reſiſtite fortes in fide. ergo certa bonũ certamen fidei. apprehende vitam in qua vocatus es. i. ad Thi. v. Ut mala deuites ſemp aliq̃d facito boni: vt dyabolus te inueniat occupatũ. Nã ſenſus et cogitatio ꝓni ſunt ad malũ. Hiero. ⁊ Geñ. viij. Senſus ⁊ cogitatio cordis in malum: prona ſunt ab adoleſcẽtia ſua Nũc age ⁊c. ad Theſſa l. v. Sine intermiſſione orate: in oĩbus gratias agite. hec em̃ eſt voluntas dei. ⁊ ad Collo. iij. Orationi inſtanter vigilantes in ea in gratiarũactione ⁊c. Mat. xvi. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tẽtationem. Principijs obſta ſero medicina paratur ⁊c. Tentatio em̃ inchoat͛ per ſuggeſtionem. iõ obſta ⁊ reſiſte huic principio ne ꝓgrediatur in delectationẽ: ⁊ deinceps in cõſenſum: q꞉m̃ modica ſcintilla in materia cõbuſtibili ſi non ꝓhibeatur magnũ infert incendiũ: ideo principijs obſta ſero medicĩa paratur. Nã mala p longas ꝯualuere moras. Ouid. Inſpice ſanctorũ ⁊c. Exemplum do vobis vt queadmodũ ego feci ita ⁊ vos faciatis: hoc eſt bonũ ⁊c. Joh. xiij. Q꞉ ſicut iuſtis premia dant͛: ita impijs ſupplicia. ⁊ Mat. xxv. Uenite benedicti patris mei ꝑcipite regnũ: ⁊ quo ad primã partẽ. quo ad ſecundã. Diſcedite a me maledicti in igneʒ eternum. Cerne deum ⁊c. oculis mẽtis tue et ſerua mandata eius. i. Jo. ij. Q꞉ te cer-

UVA. BHSC. IyR_242

nit vtiꝗ. Eccl' xxxix. Opera omnis carnis coram illo. nec eſt quicꝙ̄ abſconditum ab oculis eius. Qui mala ⁊c. Naum. iij. Reuelabo pudenda tua. i. peccata: q: q̄n homo tegit deus detegit. ⁊ ſequit̄ punit q: nullū malum impunitū: nec bonū irremuneratum. Inſpice ꝙ̄ta bona ⁊c. Gratuita naturalis tp̄alis ⁊c. Unde Apoſt. i. ad Cor. iiij. Quid habes qd̄ non accepiſti: quaſi dicat nihil. vn̄ Grego. O magna ignominia hoī eo ꝙ creature irrationales magis obediunt deo quib' deus nō tot cōtulit bn̄ficia ſicut hoī. Non em̄ creauit eas ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē ſuā: nec redemit eas ſanguine ſuo ⁊c. Pro redēptione autē hūani generis carnē aſſumpſit humanā: īfinita paſſ' eſt opprobria: mortē ſubijt temporalē. taꝫ acerbuꝫ cuius paſſioni oēs huius mundi paſſiones non valent comparari. Thren̄. i. O vos oēs q̄ tranſitis per viam attēdite ⁊ videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor me'. Audite obſecro vniuerſi populi et videte dolorem meū. eodem. Nō eſt ſpecies ei neꝗ decor vidimus euꝫ ⁊ non erat aſpectus. Eſaie. liij. Ergo hoc ſentite in vobis quod ⁊ in xp̄o ieſu q̄ hūiliauit ſemetipſum factus obediens vſꝗ ad mortē: mortē aūt crucis. ad Philip. ij. Uere em̄ languores noſtros ipſe tulit ⁊ dolores noſtros ipſe portauit. Ipſe em̄ vulneratus eſt propter iniq̄tates noſtras. Eſaie. liij. Proprio em̄ filio nō pepercit: ſed ꝓ nobis oībus tradidit illū. ad Roma. viij. Inſpicias animā. ad Rom̄. iij. Juſtificati gratis gratia ipſius ꝑ redēptionem q̄ eſt in xp̄o ieſu. vnde Dauid. Exultabunt labia mea cū cantauero tibi ⁊ anima mea quā redemiſti. vn̄ Magiſter in. iij. li. ſenten. q: in hoīe tota natura humana corrupta erat totā aſſumpſit. i. animā ⁊ carnē vt totam curaret: ergo cū anima ſit tibi cōmiſſa cur crimine maculas ipſam. Creata eſt em̄ ad dei ymaginem ⁊ ſimilitudinem. Gen̄. i. Poſt lapſuꝫ redēpta precio magno q: ſanguine precioſiſſimo ſaluatoris nr̄i. i. ad Corinth. vi. Empti em̄ eſtis precio magno glorificate ⁊ portate deū in corpore veſtro: ſed per pctm̄ deturpat̄ ymago trinitatis. Thren̄. iiij. Denigrata eſt ſuꝑ carbones facies eoꝝ: ⁊ non ſunt cogniti in plateis. Ergo non eſt talis anima qnalem eam creauit deus. Per magiſtrum in. ij. ſenten. Imago dr̄ tripliciter. equalitatis. ⁊ ſic fili' dei eſt ymago patris. imitationis. ⁊ ſic homo interior eſt imago dei. repreſentationis: et ſic mundus dicitur ymago dei: ſiue melius ſpeculum ſeu veſtigium. ¶ Nota ꝙ differentia eſt inter librum vite: ſpeculuꝫ: et exemplar. q: exemplar eſt reſpectu reꝝ exiſtentiū. Liber vite reſpectu rerū redeuntium. Speculum reſpectu rerū euntium. Item libri vite due ſunt pagine. vna ē pietatis: ⁊ alia iuſticie a qua quis poteſt deleri. Proſpice fetorē culpe: penāꝗ pudorē ⁊c. q: vt dicit Augu. Anima deo cōiuncta per charitatem ei redolet. ſicut odor balſami: ergo diſiuncta per peccatuꝫ mortale fetet eidem. Et ſi in ſuo peccato diem clauſerit vltimuꝫ pena punietur eterna: quia ꝙ̄uis peccatum fuerit tranſitoriuꝫ: tamen pena eſt eterna pluribus rationibus. Prima ratio eſt: quia peccādo peremit bonuꝫ quod poterat eſſe eternū. Secunda q: materia ignis infernalis eſt eterna. ſcꝫ culpa: ideo et pena: quia ſtante dedecore culpe nō poteſt fieri remiſſio pene. Tertia ratio. quia pctōr peccauit cōtra eū q̄ eſt infinit': ergo pena debet eſſe infinita: duratiōe nō acerbitate. Quarta q: peccās mortaliter fineꝫ ſue dilectionis in eo in quo mortaliter peccat ponit vt etiā deū ꝓ illo contēnat: et ex illo actu voluntatis quo pctm̄ mortale eligit ſemꝑ vellet pctō adherere: ⁊ ideo ī ſuo eterno peccat: ⁊ ꝑ cōſequens pena eterna eſt dignus ſm̄ magiſtrū ⁊ Greg. ⁊ Tho. ⁊c. Unde Bern̄. de cōtēptu mūdi. Et ſit flāma furens illos ſine fine perurens. Neſcia finiri ſemꝑꝗ videt̄ oriri. Jō dicebat Hiero. Momentaneū eſt quod delectat: eternuꝫ quod cruciat. Et beat' Paulus. ij. ad Cor. iiij. Id em̄ qd̄ in p̄n̄ti eſt momentaneum et leue tribulationis noſtre ſupra modum ī ſublimatum eterne glorie pondus operatur in nobis. Ex hoc eniꝫ oritur maximus pudor cū peccatum quod per penitentiaꝫ poterat deleri cunctis manifeſtabitur populis. Naum. iij. ca. Oſtendam gentib' nuditatem tuam ⁊ regnis ignominiam tuā. Cerne quot et quanta: vide ſuperius vbi tractatur de pctīs in generali. Cerne dieꝫ mortis ⁊c. Nihil eſt certius morte nil vero incertius hora mortis. vnde ad Hebre. ix. Statutuꝫ eſt hoībus ſemel mori. vn̄. Ber. Nullus tā fortis cui parcāt vincula mortꝭ. Per nullā ſortem poteris depellere mortem. Tam ducibus ꝙ̄ principibus cōis habet̄. Mors iuuenes rapit atꝗ ſenes nulli miſeretur. Ideo dicebat Catho. Quocunꝗ ingrederis ſequitur mors corporis

UVA. BHSC. IyR_242

vmbꝛam. Umbꝛe em̄ tranſitus eſt tp̄s no⸗
ſtrum ⁊ nō eſt reuerſio finis noſtri. Sapi.
ij. Semper em̄ moꝛs furat̄ dies noſtros ⁊
iō cauēdū eſt ſumme ne ſubito ſubuertat
noſtrā arboꝛē ⁊ pꝛeoccupati moꝛte ſubita
nea queramus tēpus penitētie ⁊ inuenire
non poſſimus. Scis ꝙ obibis ⁊c. Certū eſt
em̄ oī homini ꝙ debet moꝛi. ſed neſcit vbi
qn̄ nec quomodo. Eccl̄. ix. Neſcit homo fi⸗
nem ſuum: ſed ſicut piſces capiunt̄ hamo
et aues compꝛehēdunt̄ laqueo ſic capiunt̄
hoīes tp̄e malo. iō dicebat Bern̄. Uita bꝛe
uis velut vmbꝛa leuis ſic annihilat̄. Sic va
dit ſubitoq̄ȝ cadit dū ſtare putatur. Dies
dn̄i em̄ ſicut fur in nocte veniet. cū em̄ di⸗
xerint hoīes pax ⁊ ſecuritas eſt tunc repē⸗
tiuus eis ſuperueniet interitus ad Theſſa
lonicēſes. vi. Ergo eſtote parati: qꝛ qua ho
ra neſcitis filius hoīs venturus eſt. Mat.
xxiiij. Penſa iudiciū ⁊c. Oēs em̄ nos mani
feſtari opoꝛtet ante tribunal xp̄i vt refe⸗
rat vnuſquiſq̄ȝ ꝓpꝛia coꝛpoꝛis pꝛout geſſit
ſiue bonū ſiue malū. ij. ad Coꝛinth. v. ⁊ p̄me
ad Coꝛinth. ij. Unuſquiſq̄ȝ ꝓpꝛiā mercedeȝ
capiet ſm̄ laboꝛē ſuū. In illo diſcreto iudi⸗
cio fiet retributio vnicuiq̄ȝ ſm̄ opera ſua.
Eſaie. xxxv. Ecce deus noſter vltionem ad⸗
ducet retributionis. nullus em̄ doli capax
introibit ad cōſpectum diuine maieſtatis
donec totaliter peccata ſua in purgatoꝛio
purgentur: ⁊ hoc intelligitur de mediocri⸗
ter malis: qꝛ valde mali eternaliter crucia
buntur in inferno vt dicam latius in fine
lib. vbi eſt text⁹ de hoc Sacre ſcripture ⁊c.
homo em̄ q̄ vult terrena vitare debet fre⸗
quenter vacare ſacre ſcripture. ſecūda ad
Thimoteū. iij. Sacras litteras noſti q̄ poſ
ſunt te inſtruere ad ſalutē. Oīs ſcriptura
diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docenduȝ
arguendū: ad coꝛripiendū iniuſticiam vt
perfectus ſit homo dei ad omne opus bo⸗
num inſtructus eodem capitulo. Nam ſa⸗
cre ſcripture ſunt ad noſtrā inſtructioneȝ.
ad Roma. xv. Quecunq̄ȝ ſcripta ſunt ad no
ſtram doctrinā ſcripta ſunt. vt per patien
tiam et conſolationem ſcripturaruȝ ſpem
habeamus. vn̄ Bern̄. Judice ſcriptura po⸗
teris cognoſcere plura. Uitā querenti iter
ſacra lectio menti. Sanctos ſectare ⁊c. vn̄
Dauid. Cū ſancto ſanctus eris: ⁊ cum viro
innocente innocens eris: ⁊ cū electo elect⁹
eris: ⁊ cū ꝑuerſo peruerteris. vn̄ Pꝛouer. i.
Fili ſi te lactauerint peccatoꝛes ne acquie
ſcas eis: ſi dixerint tibi veni nobiſcum ne

ambules cum eis. vn̄ Catho. Cū bonis am
bula. Illis iungeris quoꝛū tu facta ſeq̄ris
ſenſus tuos frena. vn̄ Augu. Continendus
eſt anim⁹ a voluptate oculoꝛū: a volupta⸗
te aurium: a voluptate odoꝛatus: a vo⸗
luptate guſtus: ⁊ a voluptate tactus: quia
moꝛs intrat per iſtas feneſtras. Hiere. ix.
Peccatū em̄ moꝛtale generat moꝛtē eter⸗
nam. Jaco. i. ⁊ ad Romanos. vi. Item ſata⸗
ge carnem tuam domare abſtinentia. Un̄
Pꝛouerbio. xxv. Cum defecerint ligna exti
guetur ignis. ⁊ Apoſtolus. ad Galatas. v.
Spiritu ambulate ⁊ deſideria carnis non
perficietis. vnde Bernar. Spirit⁹ inde pe⸗
rit dum coꝛpus dulcia querit. Et dum ve⸗
xatur caro ſpiritus alleuiatur. De ioco et
aliꝭs que pꝛeſtant occaſionem peccandi lo
quitur ſaluatoꝛ noſter. Math. xviij. c. Si
ſcandaliſet te oculus tuus erue eum ⁊c. i.
caue ea que dant occaſionem peccādi ſm̄
glo. Hec bene ſeruando. ſcȝ que dicta ſunt
xp̄m cum matre ſcilȝ glorioſiſſima virgine
maria rogando crimina vitabis. vn̄ Iſido.
Hoc eſt remedium eius qui viciorum tem
peramentis eſtuat vt quotiens quilibet tā
gitur vicio totiens ad oꝛationē ſe ſubdat
qꝛ frequens oꝛatio viciorum impugnita⸗
tionem extinguit. Oꝛatio enim liberat ab
inimicis. Baruch. iiij. Clamate ad dn̄m et
eripiet vos de manu pꝛincipū. ⁊ Act. xij. de
beato Petro qui erat vinctus cathenis. vn̄
Bernar. Ergo fide pura te xp̄o ſubdere cu⸗
ra. Auxilio cui⁹ fugies mala tp̄is hui⁹ ⁊c.
Nemo tamē credat ⁊c. ſm̄ Bonauē. Tētatio
bona eſt: qꝛ oꝛdinatur in pꝛobationē ⁊ per
cōſequens in augmentū gloꝛie dū tamē tē
tatus reſiſtat. Exemplū de Job ⁊ de pluri⸗
bus ſanctis. vnde Jaco. i. Beat⁹ qui ſuffert
tentationem quoniam cum pꝛobatus fue
rit homo accipiet coꝛonam vite quam re⸗
pꝛomiſit deus diligentibus ſe. Pꝛo quo ē
notandum ꝙ tentatio que eſt a deo ſemꝑ
bona eſt: que eſt a carne non eſt appeten⸗
da: que eſt a dyabolo perfectis id eſt cha⸗
ritate feruentibus appetēda eſt: ſed a fra⸗
gilibus non eſt appetenda ne vincat. ſm̄
Bonauentu. Debilis eſt hoſtis ⁊c. Super
hoc ſunt opiniones. dicunt enim aliqui ꝙ
dyabolus ſuperatus ab vno homine reſi⸗
ſtendo ſue tētationi amplius de illo vicio
non poteſt quemq̄ȝ tentare: ſed alius dya
bolus bene poteſt de illo vicio tentare.
Aliꝭ doctoꝛes tenent ꝙ ſi vnus dyabolus
fuerit ſuperatus nullus alioꝛū poteſt illū

UVA. BHSC. IyR_242

hoīem de illo vicio q̃ ille dyabolus fuit ſuperatus amplius tentare. Alij tenent ꝙ lȝ vnus dyabolus fuerit ſupat⁹ ab vno hoīe de vno vicio: ꝙ non poſſit deinceps tētare de illo vicio quo fuit ſuperatus. pōt tamen eundem hoīem de alio vicio tētare. h̓ narrat Alber. in ſuo compē. theo. ergo debilis eſt hoſtis: qꝛ nō poteſt cogere volūtatem hois ad conſentiēdū ſue tētationi niſi illa velit. Ipſa em̄ voluntas eſt libera q̃ a nullo alio valet cogi: niſi ab ipo deo. angelus bene pōt incēdere affectū monendo: excitando: ꝛ adiuuando: ſed non aliquid efficiendo in ipa aīa: qꝛ nō poteſt eius intētionem quo vult cōuertere: ergo nō excuſat̄ homo cū ſuperatur. Ad hoc Ber. in diffinitionibus eccleſiaſticoꝝ dogmatum. illabi aīe illi ſoli poſſibile eſt qui creauit eā qui natura ſubſiſtēs incorporea capabilis eſt ſue facture. ¶ Queritur vtrū demones rimētur ſecreta cordiū? Solu. per Augu. Internas cogitationes noſtras dyabolꝰ neſcire certū eſt: nec obſtat illud eiuſdem Auguſtini dicētis: ꝙ mali angeli cogitationes hoīum nozunt: al's q̃ predicunt nō predicerent: quia ibi Aug. loquit̄ de cogitatione coiecturali: ꝛ nō certe ſcientie ſm Boñ. ꝛ Beda ſup illum locum actuū apłoꝝ. Act. v. vbi Petr⁹ ait ananie. Cur tētauit ſathanas cor tuum dicit mentes hominis iuxta ſubſtātiā nihil implere poteſt niſi creatrix trinitas: qꝛ tm̄modo ſm opatione ꝛ voluntatis inſtinctum aīa de his q̃ ſunt creata impletur. Implet vero ſathanas cor hois large loquendo fraudulenta deceptione aīam in affectum malicie trahens p cogitiones ꝛ incentiua vicioꝝ ꝛc. viij. diſt. ij. ſenten. ergo cum voluntas hois non poſſit cogi ad malum niſi velit ꝙuis poſſit pungi i. excitari ꝛ pctm̄ non fit niſi voluntas conſentiat. Uidetur ꝙ non ſit locus excuſationis ſi quis peccet. hoc dicit auctor in littera ſua. ergo tuū velle compeſcas declinando a malo ꝛ nitere bonum facere. iuxta dictum ps. Declina a malo ꝛ fac bonū: vt careas pena ꝛ leteris cum electis dei in ede ſerena: hoc eſt in paradiſo: diuino ſemper precedente auxilio: quia ſine ipſo factū eſt nihil Johan. i. ꝛ eodem. xv. Sine me nihil poteſtis facere: ideo notanter dicitur: dño ſibi auxiliāte: quia ſine eius auxilio null⁹ poteſt mereri. Ber. Uirtutum munus preſtare poteſt deus vnus. Nam cum mutat̄ mala mēs: deus hoc operatur. vñ apłs. i. ad Coꝛ. xv. Gratia dei ſum id quod ſum ꝛ gratia eius in me vacua nō fuit. ꝛ eodē. iij. Fiduciā habem⁹ p xp̄m ad deū: nō ꝙ ſufficiētes ſim⁹ cogitare aliq̄d a nobis quaſi ex nobis: ſȝ ſufficiētia noſtra ex deo eſt. Notanter dr̄ te. bn̄ cogitāte: qꝛ grā eſt q̄dā forma. Et forma loquēdo naturalr̄ nō introducit̄ in quālibet materiā: ſȝ in materia diſpoſita: ſic loquēdo ſilitudinarie aīa ſe hȝ in infuſiōe gratie ad modū materie: ꝛ ipſe deus vero ſicut mouens ꝛ efficiens. Unde in tali infuſione requiritur ex parte hois motus liberi arbi. ad diſpoſitionem ꝛ gratie infuſionem ꝛ contritio id eſt diſceſſus a peccato ad diſpoſitionem ꝛ ad culpe expulſionem quibus prenotatis introducitur forma: ſcilicet gratia. De illa materia tractabo ad longum in capitulo de penitentia. Nota circa p̄cedentem textuȝ de tentatione ꝛ modo tentandi ꝙ ſicut ſerpens ſuggens: mulier delectata eſt: ꝛ vir comedit. ſic in nobis ſm Gregorium. Dyabolus gerit ſerpentis officium. ſenſualitas gerit officium mulieris ratio tenet locum viri per conſenſum. vel aliter ſm Auguſtinum. Suggeſtio ſerpentis eſt p̄mus motus ex fomite: comeſtio mulieris delectatio eſt cogitationis per inferiorem partem ratiōis. Sed comeſtio viri eſt conſenſus ſuperioris partis rōnis. p hec tria ſcȝ ſuggeſtionē delectationē: ꝛ cōſenſuȝ homo in tentationē deijcitur: qꝛ tentatio p ſuggeſtionem inchoatur: per delectationem progreditur: per conſenſum conſummatur. Sunt autem alia tria per que quis in tentatione detinetur ſcilicet opus prauum: conſuetudo: et deſperatio. Item eſt ſciendum ꝙ tentatio eſt triplex. prima eſt a dyabolo per modum ſuggeſtionis vel per modum afflictionis. ſecunda eſt a mūdo quia voluptate vel vanitate allicit vel perſecutione frangit. Tertia eſt carnis que per ſenſualitatem et fomitem ad peccatum impellit: quibus etiam ratio conſentiens perficit peccatum. due ſpecies prime tentationis ſcilicet dyaboli ꝛ mundi ſunt extra nos et non habent peccatuȝ vnde Auguſtinus. Tētatio non eſt peccatum ſed materia exercende virtutis. Tertius modus tentandi eſt intra nos et eſt peccatum veniale quando primus motus tantum eſt: et mortale ſi conſenſus aduenerit. Contra predictos tentatores deus dedit nobis tria remedia. Contra demo-

UVA. BHSC. IyR_242

nem dedit nobis ſpiritus angelicos q̄ ad bonū nos ſtimulāt ⁊ contra inſultus eius defendūt. Contra mundū dedit nobis exempla ſui ⁊ ſanctorū qui deſpiciebant iſta mundana ⁊ non timebant nec terrebant ſupplicia relinquentes nobis exemplum vt quemadmodum ⁊ ipſi fecerunt ⁊ nos faciamus. Contra carnē habemus bona naturalia ſcilicet ſindereſim: vim iraſcibilem: bona gratuita: charitatem: temperātiam: fortitudinem: ſanctorum ⁊ ſcripturarum teſtimonium qui deteſtantur opera carnis. His ⁊ ſimilibus carnis vicia mortificamus. Eſt autē differentia inter iſtas tentationes. Nam tentationes que a dyabolo ſunt oriuntur ſepe preter rationem vt nuper ſatiatus famem patiatur ⁊ poſt dormitionem longam ſomno pregrauet. Tentatiões vero que ſunt a carne frequēter ſurgunt ꝑpter neceſſitatem ſed interdum excreſcunt in ſuperfluitatē. vt ſi cibus poſt ieiuniū immoderate appetatur vel in comedēdo ſi mēſura vel modus nō tenetur. Itē nota ꝙ tentatio eſt multiplex quedam eſt ꝓbabilis que eſt a deo. vnde tentauit deus abraam quedā tentatio eſt examinationis que eſt ab homine quedā tentatio eſt ꝑcipitatiōis q̄ eſt a dyabolo q̄ ſic tentauit primos parentes. quedam delectationis q̄ eſt a carne quedā conſenſus que eſt rationis. Item nota ꝙ tentationū quattuor ſunt ſpecies. Prima eſt aſpera: q̄ eſt de laboribus inconſuetis in principio conuerſionis. Secunda eſt vana et oritur de proſperitatibus ſpiritualibus: vt cum quis de virtutum ſucceſſibus gloriatur. Tertia eſt dubia. vt quando quis ambigit quid certum de aliqua re tenere debeat. Unde accidit ꝙ ſenior quiſ ad bonum redditur quando id quod agi bonum eſſe dubitat et pronior fit ad malum quando malum eſſe noſcitur. Quarta eſt fraudulentia: vt quando dyabolus ſe in angelū lucis transfigurat ſub ſpecie: ſcilicet virtutum inducens vicium hoc eſt quando ſuadendo honeſtatem inducit ſuperbiam vel ſuadendo diſcretum officium ſeu obſequium inducit nimium carnis commodum: vel ſuadendo iuſtum iudicium inducit crudelitatem. In talibus periculoſum eſt periculum non videre. Primum appellat Pſalmiſta timorem nocturnum. Per noctem enim aduerſitas deſignatur. Secundum appellat ſagittam volantem in die: quia per diē ꝓſperitas deſignatur. Tertiū appellat negociū perambulans in tenebris: ⁊ hoc ꝑpter dubiū ꝯplexitatis. Quartum vocat demoniū meridianū. vñ dicit. Nō timebis a timore nocturno: a ſagitta volante in die: a negocio perambulāte in tenebris: ab incurſu ⁊ demonio meridiano. De his quattuor tētationibus idē ps. ait. ſup aſpidē quo ad primū ⁊ baſiliſcū quo ad ſecundum. ⁊ cōculcabis leonē quo ad tertium: ⁊ drachonem quo ad quartū. Remedia cōtra tētationes ſunt memoria dominice paſſiōis: mortificatio carnis: vtile exercitium: declinatio occaſionum: conculcatio principij tētationum.

¶ Sequitur de ſacramentis.

Contra peccata deus inſtituit ſacramenta.
Per que delentur cōmiſſa futura cauētur
Gratia confertur ⁊ ſic bona vita refertur.
Percipe mente pia ſeptem fidei ſacramenta.
Nam male delinquit q̄ nō digne ſacra ſumit.
Baptizor firmor ⁊ peniteo cibor vngor:
Ordine promoueor: gratis cum coniuge iungor.
Ordo thorus velle ſumit quandoq neceſſe.
Ordinat ⁊ firmat preſul quādoq ſacerdos
Ordo baptiſmus firmatio non iteratur.
Cetera ſumpta ſemel ſacramenta valent iterari.

Iſta eſt quarta pars ꝑncipalis iſti' libri in qua auc. nr̄ intēdit deteriare de ſacramētis eccl'ie ſic ꝑmiſerat in ſuo ꝓhemio: diui-

UVA. BHSC. IyR_242

dēs illā ptē p̄ria' ſui diuiſiōē ī duas ptes. ī
prima deteriat de ſacris in gn̄ali. in ſcda p
te deteriat de ſingulis in ſpāli. P̄ria in pn̄.
ſcda ibi incipit. Eſt aqua materia ⁊c. Item
p̄ria ps diuidit in tres ptes. In p̄ma ponit
diffinitiōes ſacri. In ſcda enumerat ſacra.
In tertia docet q̄ ſacra p̄nt reiterari: et q̄
nō. P̄ria in pn̄. Scda ibi. Percipe mēte pia
baptizoꝛ firmoꝛ. tertia ibi. Oꝛdo baptiſm'
Quātū ad primā ptē eſt notandū ꝙ ſacr̄m
ſm btm̄ Aug. ſic diffinit. Sacr̄m eſt inuiſibi
lis gr̄e viſibilis foꝛma. Si aūt illa diffini
tio attribuat tm̄mō ſacris noue leg̃ ſic ē
ſupplēda. Sacr̄ʒ ē inuiſibilis gr̄a viſibil' foꝛa
vt ei' ſilitudinē gerat ⁊ cā exiſtat. vt notat
in prima di. iiij. ſen. q2 ſacra noue legis nō
ſolū ex ſilitudine repn̄tāt: vel ex inſtitutōe
ſignificāt: ſed ēt ex v̄tute diuina ſctificāt ⁊
grām ɔferūt p quā aīa curat ab infirmita
tib' vicioꝝ: ⁊ hoc eſt qd Aug. inſinuat in q̄
dā alia diffinitiōe dicēs. Sacr̄m eſt illō in
quo ſub tegumēto rex viſibiliū diuina v̄t'
ſalutē ſecreti' opat. Eſt ⁊ alia diffinitio ſʒ
Hug. de ſctō victoꝛe. Sacr̄m eſt materiale
elemētū extrinſecus oclis ſuppoſitū ex in
ſtitutione ſignificās ex ſilitudine repn̄tās
ex ſctificatiōe aliquā grām inuiſibilē ɔfe
rēs. In hac diffinitōe tria tāgūt̄ q̄ ſūt ppe
de rōne ſacri. Primū ē naturalis ſilitudo
ex qua hʒ aptitudinē ſignificādi. Scdʒ eſt
actualis inſtitutio ex q̄ hʒ oꝛdinē determi
natū r̄ſpectu hui' ſignificati. Tertiū ē ſpūa
lis ſctificatio ex q̄ hʒ v̄tutē efficiendi illud
ſignificatū. Btūs Aug. ponit aliā diffinitio
nē dicēs ꝙ ſacr̄m eſt ſacre rei ſignū. ⁊ idem
hr̄ p magi. i. di. iiij. ſen. ſʒ nō eſt ppꝛie diffi
nitio ſʒ ethimologia. Sʒ q2 dicit auctoꝛ in
pncipio ꝙ de' inſtituit ſacra ɔ pctā. Eſt no
tandū ꝙ ſacra ſunt inſtituta ɔ triplicē cul
pā ⁊ ɔ quadruplicē penā. Baptiſm' inſtitu
tus fuit principalr̄ ɔtra originale ꝙuis de
leat oīe pctm̄: vt dicet. ſuo loco inferius
P̄nīa ɔtra moꝛtale: extrema vnctio cōtra
veniale: oꝛdo ɔtra ignoꝛantiā: euchariſtia
cōtra maliciā: cōfirmatio ɔ impotētiā: m̄ri
moniū ɔ ɔcupiſcētiā quē tēperat ⁊ excuſat
ſm Alb. in ſuo cōpēdio de ɔſecratiōe dicēs
Ab initio em̄ inſtituta ſunt ſacra ad cura
tionē hoim ⁊ ſemp cū moꝛbo cōcurrerunt.
In lege em̄ nature fuerunt oblatōes ſacri
ficia ⁊ decimatiōes. In lege ſcripta intro
ducta eſt circūciſio ⁊ adiuncta eſt expiatio
atq3 ſupaddita oblationū multifoꝛmis di
ſtinctio. In lege aūt noua ſctificata ſunt
ſacramenta numero paucioꝛa vtilitate et
virtute efficacioꝛa in quibus eſt impletio
ſimul ⁊ euacuatio oīm preteritoꝝ. ſicut di
cit Hug. d̄ ſancto victoꝛe. Itē in lege diſtin
guebat circūciſio ppl̄m dei ab alijs gētib'
ſed nunc diſtinguit caracter baptiſmi dei
ppl̄m: puta omnes xp̄ianos ab infidelib'
ac ab omnibus baptiſmū non recipienti
bus. Item ſm Augu. legalia fuerunt ante
paſſionē dn̄i viua ⁊ ſtatim poſt paſſionem
moꝛtua: ⁊ poſtq3 claruit veritas euangelij
ſunt ſepulta. noſtra vero ſacramenta vſq3
ad finē ſemp manebunt. Inſtituit enim ſa
cramēta legis gr̄e xp̄s tanq3 noue legiſla
toꝛ in qua vocauit ad p̄mia dedit p̄cepta
inſtituit ſacramēta. Xp̄s em̄ verbū patris
cum ſit ſumme veritatis ſumme virtutis:
⁊ ſumme bonitatis: rōne veritatis dedit
precepta dirigentia: ratione virtutis inſti
tuit ſacramenta adiuuantia: ratione boni
tatis pmiſit premia beatificātia. Inſtituit
enim ſacramenta in verbis ⁊ elemētis: vt
ait Aug. Accedit verbum ad elementum ⁊
fit ſacramentū: ⁊ eſt ibi elementū p mate
ria ⁊ platio verboꝝ p foꝛma. Ad hoc em̄
inſtituta ſunt ſacramenta in verbis ⁊ ele
mentis vt haberent euidentiam ſignificā
di: ⁊ efficaciam ſanctificandi: quia dum ele
menta oculis ⁊ verba auribus ſe offerunt
qui ſunt duo ſenſus p̄cipue cognitiui dāt
euidentiam ſignificationis. Deinde verba
ſanctificant elemēta vt plenioꝛ fiat huma
ne creationis efficacia. Inſtituit ergo de
ſacramēta diuerſimode: quedam ante ad
uentum ſuum in carnem vt matrimoniuʒ
et penitentiam: ſed hec duo confirmauit
in lege euangelica dum penitentiam pre
dicauit ⁊ nuptijs interfuit. Alia quinq3 ſa
cramenta xp̄s initiauit ⁊ confirmauit: con
firmationem quidē manū paruulis impo
nendo: ⁊ extremam vnctionem diſcipulos
mittendo ad curandum qui infirmos vn
gebant oleo: baptiſmū ſuſcipiēdo: deinde
foꝛmam dando oꝛdini poteſtatem ligandi
⁊ ſoluendi tribuēdo ⁊ conficiēdo ſacramē
tum altaris: euchariſtiam ſe comparando
grano frumenti: dādo diſcipulis eminēte
paſſione ſacramentū cum coꝛpoꝛis ⁊ ſan
guinis ſumptione. Inſtituta ſacramenta
ſunt multiplici de cauſa. vna pꝑter humi
liationem qua homo querit ſalutem infe
rioꝛibus ſe ſubijciendo. Secunda cauſa
pꝑter eruditionē qua homo per viſibilia
ad cognoſcenda inuiſibilia rapiat. Tertia

UVA. BHSC. IyR_242

cauſa ꝑpter exercitationē qua nociua declinet homo: puta in querendo occupationem ⁊ vitando ocium. Quarta ꝑpter congruitatem medici ad medicinam: quia cū medicus ſit deus ⁊ ſacramētum medicina congruenter debet continere aliquid diuinum: ſcꝫ inuiſibilem gratiam ⁊ aliquid humanum ſcꝫ viſibilem gratie formā. Quinta cauſa eſt congruitas ex parte infirmi: qꝛ cum infirmus ſit homo conſtans ex corpore ⁊ ſpiritu. Spūs autem in corpe non bene cōpatitur ſpūalia in corpalibus rebus ſicut pillule: nebule galine bles. Sexta cauſa eſt ꝑpter augmētationē meriti. multum enī valet ad meritū quando deo creditur in his quibus ratio humana nō ꝓbet experimentum. Quantum ad ſcđam ptē eſt notādū ꝙ ſeptē ſunt ſacra. ſ. baptiſmus: confirmatio: penitentia: euchariſtia: extrema vnctio: ordo ⁊ matrimonium: que dicūtur ſm diuerſitatem hominū in eccleſia. Primū eſt intrantiū. ſ. baptiſmus. Secundum pugnantiū. ſ. confirmatio. Tertiū eſt vires reſumentiū. ſ. euchariſtia. Quartum reſurgentiuꝫ. ſ. penitentia. Quintum exeuntiū: vt extrema vnctio. Sextuꝫ miniſtrantium: vt ordo. Septimū nouos mililes introducentiū: vt matrimonium. Uel alio mō ſacramenta noue legis ſunt ſeptē qꝛ diſponūt ad ſeptem ꝟtutes. Sacramentum baptiſmi eſt fidei ꝑſtatio: confirmatio fidei defenſio: euchariſtia charitatis: penitentia iuſticie: extrema vnctio perſeuerātie que eſt fortitudinis cōplementuꝫ: ordo prudentie: matrimoniū temperātie. Quantum ad tertiam partem eſt notādū ꝙ iſtoꝝ ſeptem ſacramentoꝝ tria ſunt que non iterātur: ſcꝫ baptiſmus: confirmatio: ⁊ ordo. Cuiꝰ ratio eſt quia in eis imprimit caracter. vnde caracter baptiſmalis eſt incipientium confirmationis perficientium ordinis perfectoꝝ. Caracter enī baptiſmalis eſt fundamentū alioꝝ caracterum: ⁊ iō illo non habito nō poſſunt ceteri caracteres imprimi. vnde ſi quis ordinatur non baptiſatus nihil ꝑſus agitur. Alia quattuor poſſunt iterari. ſ. penitētia: matrimonium: extrema vnctio: ⁊ euchariſtia. vt in ſequentibus plenius tractabitur. Itē nota ꝙ iſtorum ſacramentoꝝ quedam reſpiciunt excellentiam dignitatis: vt ordo ⁊ cōfirmatio: ⁊ ideo conferūtur ab epiſcopis: quedam reſpiciunt indigentiam neceſſitatis: vt baptiſmus ⁊ matrimonium: quoruꝫ vnū generat aliud regenerat: ⁊ iō horum diſpēſatio etiā pſonis inferioribus ꝯcedit maxime in articulo neceſſitatis qđ dico ratione baptiſmi. quedā ſunt quaſi media vt euchariſtia: penitentia: extrema vnctio ⁊ iſtoꝝ diſpēſatio ad ſolos ſpectat ſacerdotes qui ſunt quaſi in medio inter epōs ⁊ minores pſonas cōſtituti. Itē a qbus pnt cōferri ſacramēta dicet inferius.

¶ Sequit de ſacramēto baptiſmi.

Eſt aqua materia baptiſmi verbaqꝫ forma.
Ac baptiſantis intētio debet adeſſe.
Baptiſmi fructus eſt plena remiſſio culpe.
Gratia confertur ⁊ pena remittit omnis.

In iſto caplo auct. noſter intendit determinare de ſacramento baptiſmi: quia eſt ianua omniū ſacramentoꝝ: patet: qꝛ nulli confert ante ipm i eccleſia aliquod alioꝝ ſacramētoꝝ: diuidēs litteram ſuā in quattuor partes principales. In prima parte oſtendit quid ſit ſacramentū baptiſmi. In ſecūda quid ſit forma. In tertia q̄ intentio debeat eſſe. In quarta quid ſit effectꝰ baptiſmi. prima ibi. Eſt aqua materia baptiſmi. ſecunda ibi. Uerbaqꝫ forma. tertia ibi. Ac baptizātiſ. qrta ibi. Baptiſmi fructꝰ In pma parte dicit auctor noſter ꝙ aqua eſt materia baptiſmi. Pro cuius titu. maiori declaratione eſt premittendū quid ſit baptiſmus ⁊ quotuplex. ¶ Quantū ad primum eſt notādū ꝙ baptiſmus eſt ablutio corporis exterior facta ſub forma verboꝝ preſcripta. vnde accedente verbo ad elementum fit ſacramentū. per Magrm di. iij. iiij. ſenten. i. q. i. c. detrahere. ⁊ per btm Auguſti. ¶ Quantū ad ſecundum eſt notādum ꝙ triplex ē baptiſmus: ſcilicet flaminis: ſanguinis: et fluminis: flaminis id eſt ſpūſſancti quo ꝯfitentes xpm ⁊ contriti in neceſſitatis articulo baptizantur: ⁊ talis baptiſmus delet culpam non ſemel tantū ſed pluries. ⁊ habet gratiam in vſu in quo ꝯſiſtit meritū. Baptiſmus ſanguis eſt quo

UVA. BHSC. IyR_242

martyꝛes ꝑ xp̄i fide moꝛiētes baptizantꝰ:⁊
talis liberat ab om̄i iteratione ⁊ ꝯfert ſta⸗
tim p̄miū q2.ꝓpꝛiū eſt martyꝛū ſtatim euo
lare ad celū. Fluminis eſt materialr̄ aqua
quo quotidie fideles ⁊ pueri regenerātur
⁊ talis baptiſmꝰ liberat a culpa ⁊ a pena
⁊ gratiā in habitu infundit:⁊ caracterem
impꝛimit.i.q.i.c.firmiſſime.de cōſe.di.iiij.
c.baptiſmi.vincē.⁊ extra de baptiſmo qua
ſi ꝑ totū.⁊ in omnibꝰ iſtis ſpeciebꝰ baptiſ⸗
mi fit oīm pctōꝝ remiſſio.⁊ quo ad penaꝫ
⁊ quo ad culpā.in.c.vt oñderet.de cōſe.di.
iiij.c.neq̄ꝙ.⁊.c. regenerāte.ea. di.xxvi. di.
c.deinde.⁊ extra de diuoꝛ.c.gaudemꝰ.et ꝑ
magi.di.v.iiij.ſen. Nūc venio ad pꝛimā ꝑtē
littere auctoꝛis in qua reſtat declarādū q̄
ſit materia ſacramēti baptiſmi. Pꝛo quo
eſt notandū ꝙ materia baptiſmi eſt aqua
⁊ nō alius liquoꝛ:vt notaṫ ꝑ magi.diſt.iij.
iiij.ſententia.Johan.iij.c.niſi quis renatꝰ
fuerit ex aqua ⁊ ſpirituſancto non poteſt
introire in regnum dei.⁊ eodē.xix.vbi ha
betur ꝙ ex latere chꝛiſti exiuit ſanguis et
aqua:ſanguis ſupple redēptionis ⁊ aqua
baptiſmatis. ¶ Queritur nunquid om
nis aqua poteſt eſſe materia baptiſmi.
Solu.Dicendū eſt ꝙ non niſi ex ſola aqua
naturali.Unde ex aqua roſacea vel qua⸗
cunqꝫ artificialiter facta non poteſt fieri
baptiſmus:neqꝫ ex vꝛina cum talis aqua
ſit potiꝰ humoꝛ q̄ aqua naturalis. Ex bal
neo tamen lixiuio vel aqua decoctionis
carnium ⁊ huiuſmodi bene poteſt fieri ba
ptiſmus:quia in eis natura aque nō per⸗
mutatur.Similiter ex pluuia.⁊ roꝛe colle
ctis poteſt fieri baptiſmus:quia licet ge⸗
nerentur ex vapoꝛibus ⁊ humoꝛibus ter⸗
re:tamen per virtutē nature que foꝛtioꝛ
eſt arte reſoluitur in verā aquā qđ ars nō
pōt facere.⁊ ſic vniuerſaliṫ oīs aqua natu
ralis eſt materia ſacri baptiſmi. ¶ Que
riṫ vlteriꝰ quare magis ex aqua q̄ ex alio
elemēto fit materia baptiſmi.Solutio ꝑ⸗
ut pōt videri in.iiij.ſen.in pꝛincipio.Dicen
dum eſt ꝙ ſicut aqua mundat ſoꝛdes exte
rius:ſic baptiſmus mundat hominem in⸗
terius.Alia cauſa eſt:q2 ſicut aqua ꝓpter
eiꝰ frigiditatē mitigat caloꝛē:ſic baptiſmꝰ
concupiſcentie fomitem.alia cauſa eſt pꝛo
pter cōmunitatem aque et eius abundan
tiaꝫ ne ꝓpter defectū materie aliq̄s poſſit
a baptiſmi ſuſceptione excuſari. ¶ Quan⸗
tum ad tertium eſt notandum ꝙ foꝛma
baptiſmi eſt hec.Ego baptizo te. In noīe
patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti amē.Math.vlti.
Euntes in mūdum vniuerſum:docete oēs
gentes baptizantes eos.In noīe patris et
filij ⁊ ſpūſſancti:ſed amē addit eccleſia.de
conſe.diſt.iiij.in pꝛincipio.⁊ de baptiſmo ⁊
eius effectu.c.i.⁊.ij. ¶ Pꝛo quo eſt notādū
ꝙ ego non eſt de eſſentia foꝛme cum intel
ligatur in hoc verbo pꝛime ꝑſone baptizo
peccaret aūt qui omitteret ſcienter māda
tum eccleſie tranſgrediendo:⁊ idem dicen
dnm eſt de iſta dictiōe amen. Queritur
nunquid poteſt dici baptizo me ſicut diciṫ
baptizo te.Solu.non.quia ſicut nullus p̄t
ſeipm̄ gñare ſic nec baptizare:cum baptiſ⸗
mus ſit quedam generatio ſpiritualis.in
ca.debitū de baptiſmo. ¶ Queriṫ nūq̄d
pōt dici baptizo te in noībus ſicut dicitur
i noīe. Solu.Dico ꝙ non:quia virtus diui
na que operatur in baptiſmo pertinet ad
diuinam eſſentiam que eſt vna in tribus
perſonis.ideo ad denotandū vnitatē eſſen
tie in tribus perſonis dicitur. In nomine
⁊ non in noībus.de conſe.diſt.iiij.in pꝛinc.
⁊ per mag.diſt.iij.quarti.ſen. ¶ Queriṫ
nunquid poteſt baptizari in noīe genito⸗
ris ⁊ geniti ⁊ flaminis:ſicut in noīe patris
⁊ filij ⁊ ſpūſſancti.cum idem ſignificēt.So
lu.dico ꝙ non q2 ex illis verbis fit baptiſ⸗
mus que ſignificant ꝓpꝛietates relatiuas
perſonarū.hec aūt ſignificanṫ ꝑ ſi.⁊.ſſ.ca.
ſctm̄.đ ꝯſe.di.iiij. ¶ Queriṫ nūq̄d pōt fie
ri baptiſmus dicēdo baptizo te in nomine
patria ⁊ filia ⁊c̄.vt dicūt aliqui laici neſciē⸗
tes bene foꝛmare voces.Solu. Foꝛma va
riatur quinqꝫ modis. Uno mō circa ſigni⸗
ficationē verboꝝ: vt dictum eſt genitoꝛis
geniti ⁊c̄.⁊ ſic non fit baptiſmus. alio mo⸗
do circa voces ſolum manente eadē ſigni⸗
ficatione ⁊ modo ſignificādi:⁊ ſic diuerſis
liguis fit baptiſmꝰ ſicut latino greco theu⸗
thonico gallico ⁊ talis variatio non obeſt
Similiter variādo circa voces manēte ea⸗
dem ſignificatione ⁊ hoc ex mera ſimplici
tate ſicut faciunt laici qui neſciunt ꝟba la
tina ꝓferre ꝑfecte ſiue foꝛmare:vt dicētes
in noīe patrio ⁊ filio ⁊c̄. ſic non impeditur
baptiſmus.Secus etiam ſi intelligēs hoc
faceret ex intentione vt nouū ritum vellet
inducere:quia ſic peccaret ⁊ nō baptizaret
in.c.ſi non ſacrificaṫ.de cōſe.diſt.iiij.⁊.c.re
tulerūt.ea.diſt.Alio mō mutaṫ foꝛma coꝛ⸗
rūpendo.ſ.diminuēdo addēdo vel ſubtra⸗
hendo id qđ eſt de eſſentia foꝛme: vt ſi di⸗
mitteretur baptizo vel te ⁊c̄.⁊ ſic nō fieret

UVA. BHSC. IyR_242

baptiſmus. Uerūtamē neceſſitate mortis eminēte: ſi vna pſona tm̄ noietur: puer de cedat anteq̄ alie pſone noientur: vt dicen do baptizo te. In noīe patris: z tunc puer moriat̄ pie credendū eſt q̄ ſummus ſacer dos deus ſuppler defectū. Tn̄ ſi puer ſup⸗ uiueret rōne dubij ſub cōditiōe baptizan dus eſſet. eo q̄ eccleſia in baptizando exp̄ mit tres pſonas z nō ſolū vnā. de cōſe. di. i. in prin. Si vero ſubtrahat̄ illud qd̄ non eſt abſolute de eſſentia forme: ſed ſolum de inſtitutiōe eccleſie: ſicut eſt ego vel amē non impedit̄ baptiſmus. peccaret tn̄ q̄ hoc ſciēter faceret. ar. c. retulerūt. de conſe. di. iiij. Si autem fiat additio corrūpens ſen⸗ ſum: vt dicēdo ego baptizo te. In noie pa⸗ tris maioris z filij minoris zc. tunc ſine du bio impediretur baptiſmus. quia perſo⸗ ne: puta pater filius z ſpūſſanctus q̄q̄ di ſtinguantur realiter coequales ſunt. Si vero additio non corrūpat ſenſum nec ſit ꝯtra reuerētiā pſonaꝝ nō īpedit baptiſmū ſiue fiat a pte ante: vt dicendo baptizo te. In noīe pr̄is oīpotentis z filij vnigeniti z ſpūſſancti pacliti. ſiue etiā fiat a pte poſt: vt dicēdo. Ego baptizo te. In noīe patris z filij z ſpūſſancti z beate marie virginis: z hmōi: z hoc intelligendū eſt qn̄ ille q̄ ad dit hoc nō intēdit facere nouū ritum: nec hoc facit ex certa malicia: ſed ex mera ſim plicitate. iu. c. ſi nō ſanctificātur. de ꝯſe. di. iiij. i. q. i. c. detrahere. Et ſiīr q̄ taliter ꝓfe⸗ rens nō credat q̄ baptiſmus habeat effi⸗ caciā ex inuocatiōe btē marie: ſed ex ſola inuocatiōe trinitatis. Quarto impeditur baptiſmus trāſponēdo litteras vel ſylla⸗ bas quibus ſenſus corrumpitur. Si vero trāſponat dictiōes ſicut dicēdo ego te ba⸗ ptizo: z huiuſmodi non impeditur baptiſ mus licet peccet hoc faciens. Quinto cor⸗ rumpitur baptiſmus interpauſando quā do ſit tāta interpauſatio verborū vel ope rus q̄ corrūpitur actus z intentio baptizā tis: vel intermiſcēdo aliquod impertinēs ad ſacramentum: vt dicendo ego baptizo te. In nomine patris: et tunc operetur ali quid per magnum tempus: vel aliquid di cat in medio. ſicut dicēdo ego baptizo te. In nomine patris: et poſtea dicat clerice vade poſitum mappam et huiuſmodi: ta⸗ lis magna diſcontinuatio impedit baptiſ mum. de iſtis verbis interpoſitis eſt alter catio. in. c. cum cauſam. de reſcrip. Si vero ꝓpter neceſſitatē fiat modica interpauſa⸗ tio ſicut balbutiendo: ſternutādo: z hmōi non impeditur baptiſmus. Tunc ad dubiū reſpondetur q̄ ſm ſenſum illum dicendo Ego baptizo te. In noīe patria et filia zc. non impeditur baptiſm⁹ dum tamen hoc ꝓcedat ex mera ſimplicitate ꝓferentis ſi⸗ cut faciunt laici. Bona. tamen dicit q̄ ſi cor ruptio fuerit tanta q̄ ſenſus dictiōis quē habet ex inſtitutione nullo modo maneat vt dicēdo. Ego te baptizo in noīe patrias zc. tunc impeditur baptiſmus. ❡ Queri tur vlterius nunquid baptizans poteſt di cere ego baptizo vos ſi ſint plures. Solu. Dico q̄ ſic: ſi ſint plures vel ſi ſit princeps. ❡ Queritur nunquid pōt dicere lauo: intingo. vel madefacio ſicut dicē. baptizo. Solutio. Non quia plus importat illud v̄ bum baptizo q̄ alia verba: quia includit lotionem: z ſacramētum. ❡ Qeritur nun quid poſſet baptizari In noīe trinitatis: z videtur q̄ ſic p textum. c. ſanctū. de conſe. diſt. iiij. Sed verius eſt dicere q̄ non quia eccleſia ſtatuit q̄ explicite perſone trinita tis exprimerentur: ſz ꝯtrarium dicit v̄itas Actu. xi. di. Uos baptizabimini in ſpūſctō vbi indicat nos poſſe baptizari: ſpūſſancti inuocatione z per cōſequens inuocatione vnius perſone: dum tn̄ baptizans fidē tri⸗ nitatis teneat. Solu. Melius et tuti⁹ eſt ibidem tres perſonas noīare. ſm Amb. in libro de ſpirtuſancto. z de conſe. diſt. iiij. c. in ſynodo. ❡ Quantum ad tertium in quo erat tractandum de intētione baptizātis ibi in littera auctoris ac baptizantis intē⸗ tio debet adeſſe ſunt duo declaranda. pri⸗ mum quis pōt baptizare. ſecundo que ſit intentio quā dz habere baptizans. ❡ Quā tum ad primum eſt notandum q̄ quilibet habēs naturam humanam ſiue ſit maſcu lus ſiue femella in caſu neceſſitatis poteſt baptizare p magi. di. vi. iiij. ſen. Cui⁹ cauſa aſſignatur: quia ſicut aqua eſt elementuꝫ quo naturaliter baptiſmi ſacramentū effi citur ꝓpter eius cōmunitatem vt nullus poſſit ꝓpter defectum materie nō recipiē⸗ do baptiſmi ſacramentū excuſari ſic om̄is homo vtriuſq̄ ſexus in neceſſitate poteſt hoc ſacramentum miniſtrare: vt nullus ēt ꝓpter defectum miniſtri poſſit excuſari. Unde Iſido. Conſtat baptiſma ſolis ſacer dotibus eſſe traditum eiuſq̄ miniſterium niſi procul abſentibus vltima languoris cogat neceſſitas quod etiam laicis fideli⸗ bus permittitur. Sz vlterius Beda addit

UVA. BHSC. IyR_242

ſiue hereticus ſiue ſciſmaticus ſiue facino
roſus quiſꝗ in confeſſione ſancte trinita-
tis baptizaret nõ valet ille qui baptizatꝰ
eſt a bonis catholicis rebaptizari.i.c.quo
dam.de conſe.diſt.iiij.⁊ in.c.ſi que.ea.diſt.
quia nõ ꝟtus miniſtri operatur in baptiſ-
mo: ſed virtus dei.in.c. baptiſmus.de con
ſe.diſt.iiij.⁊ per magi.diſt.v. non hominez
indicat qui baptizat: ſed ſpiritum dei ſub-
miniſtrare gratiam baptiſmi: licet paga-
nus ſit qui baptizat quia miniſteriũ deus
dedit ſeruis: ſed poteſtatem ſibi retinuit:
⁊ ſic baptizat ſeruus vt miniſter baptizat
dominus tanꝗ̃ poteſtatem habens. vnde
dominus Leuit.xxi. Ego ſum dominus q̃
ſanctifico. Ex quo põt inferri ꝙ ſacramen
ta diſpenſari poſſunt a bonis ⁊ a malis: a
fidelibus ⁊ infidelibus: intra eccleſiam et
extra. Cuius cauſa eſt: quia ſi diſpenſari
poſſent tm̃ a bonis nullus eſſet certus de
ſuſceptione ſacramenti cum nullus ſit cer
tus de bonitate miniſtri ſicut nec de ꝓpria
bonitate ⁊ ita oporteret ſemper iterare. ⁊
ſimiliter malicia vnius preiudicaret alie-
ne ſaluti: ideo ſacramentorum diſpenſatio
cõmittitur homini nõ ratione ſanctitatis
que variatur: ſed ratiõe auctoritatis que
ſemper manet ꝗ̃tuz de ſe eſt. ſm Alber.in
ſuo ſexto libro compen.theolo. Tamen ne
ceſſitate non vrgente ſoli ſacerdotes ſunt
miniſtri iſtius ſacramenti ꝑ magi.di.v.iij.
¶ Queritꝰ circa hoc vtrũ angeli poſſint
baptizare. Solutio. Non quia ſoli nature
humane hoc miniſterium traditũ eſt eo
ꝙ homines maiorem ꝯueniẽtiam habeãt
cnm xp̃o quo ad humanitatem aſſumptã
a quo fluxerunt oĩa ſacramenta. ſm Joh.
⁊ magi.in.iiij. Etiam quia cum ſacramen-
tum ſit viſibile debet habere deſpenſato-
rem viſibilem. ſm Bonauẽ. ¶ Queritur
vtrum dyabolus in ſpecie humana poſſit
baptizare. Sol. Dicẽdũ eſt ꝙ nõ eo ꝙ inſi
dietur humane nature non eſt preſumen-
dum ꝙ formam proferret cum intentione
baptizãdi. Bonauẽ. tenet ꝙ nullus poteſt
baptizari a ſpũ ſiue bono ſiue malo nec a
manco nec a muto.⁊c̃. ¶ Queritur quid
iuris ſi baptizãs dicendo. In nomine p̃ris
intelligat dyabolum. Solu. dicendum eſt
ꝙ nõ baptizat.i.q.i.c.detrahere. ¶ Que
ritur vtrum baptizaret ille qui non credit
caracterem imprimi. Solutio. Dicendum
eſt ꝙ ſic. quia ipſe non imprimit caracterẽ
ſed deus.de conſecra.diſtinc.iiij.in glo.ca.
ſi plura.⁊ de elec.c.generali.libro ſexto.et
in gloſa.c.maiores de baptiſ.⁊ eiꝰ effectu.
¶ Queritur nunquid pater aut mater
in caſu neceſſitatis poſſunt baptizare par
tum ſuũ. Solutio. in tanta neceſſitate vbi
puer per alium baptizari non poteſt: lici-
tum eſt parentibus proprios baptizare li
beros: nec ꝓpter hoc a iure debiti matri-
monij ſunt priuati. Aliud eſſet ſi temera-
rie alter eorum ſuum puerum baptizaret
vel ambo: quia qui hoc faceret priuaret̃
iure debiti matrimonij. ¶ Queritur nũ
quid poſſunt duo homines vnum puerũ
baptizare ita ꝙ vnus qui mutus eſt lauet
puerum: ⁊ alter qui mancus eſt proferat
verba. Solutio. Dicenduz eſt ꝙ non: quia
oportet in baptiſmo ꝙ ſimul concurrant
in actione baptizandi ⁊ idem verbum pro
latum cum operatione lauãdi. aliter falſa
eſſet oratio que virtutẽ ſiue formã baptiſ-
mi exprimit quando dicitur ego baptizo
te ⁊c̃. quia oportet ꝙ ille qui ĩmergit ſeu
baptizat loquatur. et ꝙ verbum eius ac
cedat ad elementum.ca. detrahendus.de
conſecratio.diſtin.iiij. ¶ Queritur nun-
quid poteſt vnus puerum tenere ⁊ bapti-
zare. Solutio. Dicendum eſt ꝙ ſicut in ge-
neratione naturali requiruntur duo. ita
in generatione ſpirituali. tamen in caſu
neceſſitatis vnus poteſt fungi officio duo
rum vel trium. ¶ Queritur quot ſuffi-
ciunt ad leuãdum puerum ex ſacro fonte.
Solutio. Aliquando vnus ſolus ſufficit in
caſu neceſſitatis. Aliquando duo propter
vnionẽ diuinitatis ⁊ humanitatis in xp̃o.
Aliquando tres ꝓpter trinitatem perſo-
narum nec plures ꝗ̃ tres ſunt recipiendi:
iuxta illud Mathei.xviij. In ore duorum
vel triũ ſtat omne verbũ. tamen de cõſan-
guineis nõ obſtat ſi ſint plures. ¶ Que-
ritur nunquid non baptizatus poteſt te-
nere aliquem ad baptiſmum ⁊ ad confir-
mationem. Solutio. Dicendum eſt ꝙ non
in.c.in baptiſmate.de conſe.diſtinctio.iiij.
¶ Queritur quot annorum debent eſſe
qui puerum de ſacro fonte ſuſcipiunt. So
lu. Dico ꝙ tante etatis debent eſſe ꝙ poſ-
ſint eſſe memores ſuoꝝ factoꝝ. ¶ Queri
tur quid iuris ſi ſacerdos ex ignorãtia vel
imprudentia ſua baptizaret puerũ maſcu
lum quẽ credit feminam eſſe nunquid eſt
puer rebaptizãdus. Solu. Dicendũ eſt ꝙ
nõ: quia baptiſmus nullum ſexum ſibi ap
propriat ſed ſolum naturã humanã: tñ no

UVA. BHSC. IyR_242

men ei appropriandum eſt qđ ſuo ſexui cō
gruit vt ſi femina fuerit ⁊ fuerit nomen ei
impoſitum Johannes vocetur Janeta vel
ſm cōſilium epi. ¶ Queritur quid iuris
ſi infans baptizādus emitteret ſuperflua
nature in fontem baptiſmalem. Sol. Preſ
byter debet eijcere illū fontē anteꝙ aliqs
alius baptizetur: quia ꝙuis ſtatuta ſyno
dalia dicant ꝙ non conſecretur niſi invigi
lia paſche ⁊ in penthe. tamen ianuis clau⸗
ſis debet totiēs renouari in anno quotiēs
placuerit ⁊ fuerit neceſſarium. Si vo puer
mingat non dz renouari. ¶ Queritur ſi
mulier moritura fuerit ⁊ credatur puer vi
uere quid agendū. Solu. Dicendum eſt ꝙ
mater dz aperiri ⁊ puer extrahi ⁊ baptiza
ri. ⁊ ſi puer reperiatur mortuus nūquid ē
ſepeliendus cum matre. Sol. Breuiter di⸗
cendum eſt ꝙ cum conſtiterit ipm animaz
habuiſſe diſtantem ab anima matris non
eſt ſepeliendus cum matre. de cōſe. diſt. i.
c. eccleſia. ¶ Queritur nunquid pōt par
tus in ventre matris baptizari. Solu. Di⸗
cendum eſt ꝙ nō. de conſe. diſt. iiij. c. qui in
maternis vteris. ⁊ c. ſequen. non poteſt re
naſci qui nondum natus eſt: modo baptiſ⸗
mus eſt quedaz renatio. ¶ Sed queritur
quid fiendum ſi appareat vna pars pueri
Solu. Dicūt aliqui ꝙ ſi caput apparuerit
poteſt bptizari. ff. de reliquijs ⁊ ſumptibꝰ
funerum. l. cum in diuerſis. ſecus ſi appa
reant alia membra. ¶ Queritur nunqđ
fetus monſtruoſus poteſt baptizari. So.
Dicendum eſt ꝙ ſic. ita tamen ꝙ ſi ſint duo
capita manus imponatur ſupra principa⸗
lius. Si aūt eq̄lia ſupra vtrūqꝫ. ¶ Que⸗
ritur nunquid poteſt laicus rebaptizare
cauſa dubitationis ⁊c. Solu. Dicūt aliqui
ꝙ non: qꝛ iteratio conditionalis ꝓpter du
bium habet vim declarationis q̄ nō ptinet
ad laicum. ¶ Queritur ſi defunctus re⸗
ſuſcitet nōne poteſt rebaptizari. So. Dicē
dum ꝙ non. quia anima que immortalis
eſt habuit caracterē qui durat ꝓpter ani⸗
me immortalitatē. Pro quo eſt notandum
ꝙ caracter eſt ſignum ſpūale indelebile di
ſtinctiuum fidelis ab infideli. ideo nō con
fertur in ſacramentis que ſolent iterari:
ſm Magi. diſt. iiij. ſen. Vn̄ xp̄s nō habuit
caracterē: quia caracter eſt ſignuz: ⁊ ſignū
repreſentat ſignātem ⁊ ſic eēt ab alio: xp̄s
aūt a nullo eſt ¶ Querit̄ vtrum paruuli
iudeorum poſſint compelli ad baptiſmū:
⁊ videtur ꝙ ſic. xxviij. q. i. c. iudeorū. tn̄ glo.
ibi videt̄ dicere de filijs iudeoꝝ baptizato
rum: alꝛs non verificaretur verbū ꝓphete
dicentis. in diebus illis ſaluabitur iuda.
Tho. ⁊ Sco. allegant illud. c. iudeoꝝ dicen⸗
tes ꝙ tales ſunt ſerui principum: ergo pñt
per principem exponi baptiſmo. idē dicit
Johā. an. in. c. cum ſint iudei. de iudeis: tn̄
ſm opi. plurium doctorum non poſſunt co
gi ad baptiſmum. patet: qꝛ nemini ad cre
dendum dz vis inferri. xlv. diſt. c. de iudeis
Nam deus cui vult miſeretur ⁊ quem vult
indurat non eñ tales inuiti ſaluandi ſunt
ſed volentes vt integra ſit forma iuſticie.
¶ Queritur nūquid poteſt dici baptiza
tus puer in mortis articulo ꝓiectus in pu
teum dicendo formam ⁊ habendo intētio
nem ⁊c. Hoſtien. narrat illud diſputatum
in montepeſſulano fuiſſe ⁊ determinatuz
per quendam theologum ꝙ non. Multi
vero canoniſte tenuerunt contrarium di⸗
cendo ꝙ talis ſic ꝓiectus debet dici bapti
zatus. c. de trinitate. de conſe. diſt. iiij. Qui
dam iudeus non habens aquam ad īmer⸗
gendum filium ſuū ſeu pueruz in articulo
mortis proiecit eundem puerum in pu⸗
teū dicendo illa verba in forma contenta.
Ego te baptizo ⁊c. nunquid eſt baptizatꝰ:
Solu. Dicendū eſt ꝙ ſic. in capi. ad limina.
xxx. q. i. ſed iudeus eſt homicida. Tamē plu
res doctores tenent cōtrarium: quia ꝓfe⸗
rendo verba debet fieri inundatio ſeu im
merſio ſimul ab eodē ꝓferente. Alia ratio
eſt quia per baptiſmum pueri ſignificant̄
duo ſcꝫ xp̄i mortui in ſepulchro poſitio ⁊
eiuſdem xp̄i a morte reſuſcitatio. Primum
ſignificat̄ in baptiſmo per pueri ſubmer⸗
ſionem. Secundum ſignificatur ꝑ pueri
ex aqua eleuationē: modo actus ꝓijciētis
puerum in aquam ex ſui natura non erat
ordinatꝰ ad pueri eleuationē extra aquaz
ſed potius ad ſubmerſionem ⁊c. ¶ Que
ritur quotiens dz puer immergi. Solutio
ſm cōſuetudinē eccleſie ſemel ꝓpter vnita
tem diuine eſſentie: vel ter ꝓpter trinita⸗
tem pſonarum. de conſe. diſt. iiij. c. de trina
īmerſione. ¶ Nunc accedo ad ſecundā par
tem tertie partis que eſt que ſit intentio
quam debet habere baptizans. Juxta lit⸗
teram auctoris eſt notandum ꝙ Albertus
in ſexto libro ſui compēdij theologie dicit
ꝙ intentio eſt duplex: generalis que eſt fa
cere id quod facit eccleſia. ſpecialis: vt ille
baptizatus mundetur: attamen intentio
illius baptizati requiritur ſi eſt adultus:

UVA. BHSC. IyR_242

quia qui inuiti baptizantur non recipiũt
rem ſacramenti. etiam in adultis requirit
fides propria quia habent proprium pec/
catum ⁊ de ſe reſpondere poſſunt. In par/
uulis vero ſufficit fides aliena. q2 propter
peccatũ alienũ. ⁊ de ſe reſpondere nõ poſ/
ſunt: ideo deus qui eſt miſericors voluit vt
per vicarium reſpondere poſſent. In omni
bus enim ſacramentis diſpenſandis neceſ/
ſario eſt in diſpenſante intentio qua quis
intendit facere quod chriſtus inſtituit ad
ſalutem humanam vel ſaltem facere quod
facit eccleſia in qua clauditur in generali i
tẽtio predicta q2 ipſa eccleſia ſicut ſacramẽ
ta a chriſto accepit ſic ad fidelium ſalutẽ
diſpenſat. ¶ Queritur circa hoc nunq̃d
adultus ficte accedens eſt baptizat9. Sol9.
Dicendum eſt ꝙ ſic: dum tamen baptizãs
habuerit intentionem baptizandi cum de
bita forma ⁊ materia qualemcunq3 inten/
tionem baptizatus habeat. de conſe. diſti.
iiij. c. ſolet queri. ſed ſi non intendit bapti/
zare lʒ verba proferat non baptizat. quia
verba debent ſeruire intentioni. xxij. q. v.
ca. humane. Sed tũc valere incipit baptiſ/
mus ad ſalutem cum illa fictio veraci con
feſſione receſſerit ab illo qui in corde mali
cia perſeuerante peccatorum ablutionem
fieri nõ ſinebat. nec talis q̃ ficte acceſſit ad
baptiſmũ ceſſante fictione debet rebapti/
zari: q2 nõ obſtante fictione ſacramentũ et
caracterẽ recipit lʒ non rem ſacramenti. ſ.
gratiã ſpũſſancti. iõ ſolũ iniungit ei penitẽ
tia per magiſtrũ. v. diſtin. iiij. et ꝑ beatum
Augu. ⁊ tunc ſm Bonauẽ. Baptiſmus delet
pctã prius ꝑpetrata ⁊ illa vera pñia delet
peccata poſt baptiſmũ ꝑpetrata. vñ magi.
in. iiij. ſenten. circa tertiã di. adulti q̃ cũ fi/
de baptizant ſacramentũ ⁊ rem ſuſcipiunt
qui vero ſine fide accedunt vel ficte ſacra/
mentũ non rem ſuſcipiunt. Unde Hieronĩ.
Sunt lauacra gentilium hereticorum ſed
non lauant in ſalutem. Uñ Augu. Judeis
oĩbus cõia erant ſacramenta ſed non cõis
erat oĩbus gratia: q̃ eſt virtus ſacramẽto/
rum. ⁊ ibidẽ Augu. Oĩs q̃ iam ſue volunta
tis arbiter cõſtitutus eſt cũ acceſſit ad ſa/
cramentũ fideliũ niſi peniteat eũ veteris
vite nouã nõ põt inchoare. Sed contra iã
dicta poſſet argui. Si cõfeſſio expellat fi/
ctionem quam nõ potuit expellere baptiſ
mus: ſequeretur ꝙ cõfeſſio eſſet maioris
virtutis q̃ baptiſmus. Solutio. Dicendũ
eſt ꝙ confeſſio inquantũ eſt ſacramẽtalis
non expellit fictionem: ſed inquantum eſt
actus voluntarius recedens a malo voli/
to vel propoſito. per docto. ſupra. iiij. ſen.
circa principium. ¶ Queritur hic vtrum
omnes adulti equaliter recipiũt ſacramẽ/
tum baptiſmi. Solutio. ſm Bonauẽ. in ba/
ptiſmo conſiderantur tria. caracteris im/
preſſio. innocentie reſtitutio. ⁊ gratie infu
ſio. quo ad prima duo dico ꝙ ſic. q̃ ad terti
um dico ꝙ non. ſed ille qui melius ſe diſpo
ſuit. ¶ Queritur vtrum baptiſm9 equa/
liter recipiatur ab omnib9 paruulis. Sol9.
ſm Bonauẽ. Dicendũ eſt ꝙ ſic de lege cõi.
Tamen potentia diuina nõ eſt alligata ſa/
cramentis: ideo cui vult poteſt cõferre pri
uilegium. ¶ Queritur vtrum ſanctifica
tus in vtero teneatur ad baptiſmũ. Solu.
ſm eundẽ dicendũ eſt ꝙ ſic propter bonũ
obedientie: q2 chriſtus ſic ordinauit ꝓpter
humilitatẽ vt quiſq3 ſe cognoſcat peccato/
rem ⁊ egere gratia dei. Tertio ꝓpter vnita
tem vt ab oĩbus mẽbris eccleſie non diſcor
det. ſed non propter hoc ꝙ ſanctificatio de
ſe non ſit ſufficiens ad gloriam. ¶ Quã/
tum ad quartũ in quo auctor noſter intẽ/
dit determinare de effectu baptiſmi ẽ no.
ꝙ multiplex eſt effectus eius. Ad ſacramẽ
ta preparat. patet: q2 eſt ſacramentum in
trantium a peccato mundat quod figura/
tũ eſt in mari rubro vbi ſubmerſi ſunt egy
ptij. Exo. xiiij. Tamen nota ꝙ licet macula
originalis deleatur in baptiſmo: tamẽ fo
mes nõ tollit ſed remittit. Penaʒ relaxat:
rationẽ illuminat: ideo ponitur ſal in ore
pueri. cõcupiſcibilẽ ad bonũ inflãmat. Uñ
datur candela puero. iraſcibilẽ confortat.
Uñ iſrael vidit Amaleth poſt tranſitũ ma
ris rubri. Exo. xvij. Gratiã tribuit qđ ſigni
ficatum fuit ꝑ columbã ſuꝑ xp̃m baptiza/
tum deſcendentẽ. Luc. iij. Caracterẽ impri/
mit qđ ſignificatum fuit in mari vitreo.
Apoc. xv. A ſatiſfactione exteriori liberat.
q2 baptiſmus non requirit gemitum neq3
planctuʒ. Notanter dicitur exteriori quia
interior exigitur in adulto. ſ. cõtritio pote
ſtatem dyaboli diminuit: quod ſignificat
per inſufflationem. Januaʒ celi aperit: qđ
ſignificatur qñ xp̃o baptizato aperti ſunt
celi. Luc. iij. Unde paſſio xp̃i aperuit ianu/
am paradiſi per cauſam generalem meri/
toriam ⁊ ſatiſfactoriam. Baptiſmus autẽ
aperit per cauſam efficientem ſingularẽ
Facit enim iſtum ſingularem hominẽ euo
lare ſm Alber. in. vi. lib. ſui compẽ. Os ad

UVA. BHSC. IyR_242

laudendum aperit ⁊ aures ad audienduꝫ
ideo ponitur ſaliua in oꝛe ⁊ aure pueri. Tē
pluꝫ chꝛiſti efficit. vnde dicit̃ baptizato exi
immunde ſpiritus ⁊ da locum ſancto ſpi/
ritui aduenienti. ¶ Queritur quot ſunt
de eſſentia baptiſmi. Solu. Dicendū eſt ꝙ
tria. ſ. materia. i. elementū. foꝛma. i. inuoca
tio trinitatis. modo quo ſupra: ⁊ intentio
baptizantis. Octo autē ſunt de ſolēnitate
lꝫ nō ſint de eſſentia. vnde verſus. Sal ole
um chꝛiſma cereus criſmale ſaliua. Flat⁹
virtutē baptizantis iſta figurant. Hec cuꝫ
paternis non mutant eſſe ſꝫ oꝛnāt. de ꝯſe.
diſt. iiij. c. ſal celeſtis ſapientie. ⁊ ea. di. cap̄.
poſtea. ⁊ ꝑ Alber. in ſuo cōpen. Item eſt no
tandum ꝙ duo habent baptiſmū precede/
re: ſcꝫ exoꝛciſmus ⁊ cathecismus. Exoꝛciſ/
mus enim dicitur illa adiuratio que fieri
habet anteꝗ̄ miniſtretur baptiſmus: ⁊ ibi
ſunt plura. pꝛimo inſufflatio ad expellen/
dum virtutem demonis ⁊ poteſtatē: quia
dyabolus propter peccatū hominis in ho
minem poteſtateꝫ accepit ⁊ etiam in illa q̄
veniunt in vſuꝫ hominis. Unde tam adul/
ti ꝗ̄ paruuli debent exoꝛcizari ad expulſio
nem noxie poteſtatis. Sc̄dꝫ benedictio cū
manus impoſitione ad pꝛecludendum viā
dyabolo expulſo ne redeat. Tertiū auriuꝫ
cum ſputo linito ꝓpter fidei appꝛobatio/
nem q̄ ſignificat doctrine fidei receptionē
Quartū narium ſputo linio: que ſignificat
doctrine fidei appꝛobationē. Quintū ſalis
in oꝛe oppoſitio ꝓpter doctrine fidei con/
feſſionem. Sextum eſt olei ſancti ante ⁊ re
tro inunctio ꝓpter aptitudineꝫ eius ad pu
gnam cōtra demones. Septimū eſt aqua
benedicta cōtra dyabolicas impugnatio/
nes exterioꝛes. Et hec ſepteꝫ ad exoꝛciſmū
pertinent. Et dicitur exoꝛciſmus ab exoꝛ/
cizo exoꝛcizas quod ideꝫ eſt quod adiuro
adiuras. per magiſtrū. vi. diſt. iiij. in fi. i. c.
dehinc. ⁊. ca. ſacerdos. eodem. titulo. ⁊ di.
¶ Cathecismus inſtitutus eſt trib⁹ de cau
ſis propter inſtructionē de articulis fidei
pꝛofeſſio ad fidei conceptionē. Secūda ꝓ/
pter reſponſionem ad fidei pꝛofeſſionem
Tertia ꝓpter reſponſionē ad fidei obſerua
tionē. q2 adultus pꝛopꝛiū pctm̄ habet et ꝑ
ſe reſpōdere pōt ⁊ requirunt̃ hec ab eo. Jō
hec duo ſcꝫ exoꝛciſmus ⁊ cathecismus de/
bent baptiſmū pꝛecedere. Item noteris ꝙ
baptizandus in quattuoꝛ locis inungitur
in fronte: vt fidem publice ꝓſteretur: ī ver
tice vt agenda ſubtilius ab eo intelligant

Inter ſcapulas vt iugum xp̄i ſuauius poꝛ
tetur: in pectoꝛe vt dulci coꝛde deus diliga
tur. ſm̄ Alber. alio modo dicit̃ ꝙ criſmatis
vnctio in vertice deſignat deſcenſum ſpūſ/
ſancti: alba veſtis deſignat innocentie pu/
ritatem: candele in manu poſitio deſignat
lumen cognitiōis qđ debet habere bapti/
zatus in bonis ſectandis: ⁊ in malis fugiē
dis. Item noteris ꝙ in adultis debet pꝛe/
cedere cathecismus: q2 in fide pꝛius debet
infoꝛmari. In paruulis vero: q2 nondū ha
bent vſum rationis ſm̄ vſum eccl'ie pꝛece
dit exoꝛciſmus ad expellendū dyaboli po
teſtatem. ꝑ magi. di. vi. iiij. ſen. circa fi. ⁊ de
cōſe. di. iiij. c. ſiue paruuli. ⁊ tribus capitu/
lis ſequentibus. ⁊. c. ſicut noſtis. ea. di. ⁊ eſt
cathecizare idē ꝙ in fide inſtruere. ꝑ mag.
di. iiij. pꝛeallegata. ¶ Querit̃ qū fuit illđ
ſacramentū baptiſmi inſtitutum. Solutio
Materialiter fuit inſtitutū illud ſacramē
tum qū baptizatus eſt xp̄s a Johanne ba/
ptiſta in ioꝛdane. de conſe. di. iiij. c. ꝑ aquā.
non q2 mūdari voluerit cū ſine pctō fuerit
ſed q2 cū tactu munde ſue carnis vim rege
neratiuam aquis contulit. ꝑ magi. diſt. iij.
⁊. iiij. Foꝛmaliter auteꝫ qū dixit apoſtolis
ſuis. Ite docete omnes gentes baptizan/
tes eos. In nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſan/
cti. Mat. vlti. Effectiue qū xp̄s paſſus eſt.
Joh. xix. A latere xp̄i exiuit ſanguis ⁊ aqua
Finaliter aūt qū xp̄s dixit Nichodemo. Ni
ſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſan
cto nō pōt introire in regnū dei. Jo. iij.

¶ Sequitur de ſacramēto confir/
mationis.

PResul frons criſma
firmant intētio v̄ba.
Gratia donatur con
ſtans ad bella parat̃:
Qui tenet in fonte cultuꝫ vel criſ/
mate fronte
Efficit̃ talis pater ei⁹ ſpiritualis.

IStud capitulum con
tinet tres partes pꝛincipa/
les. In pꝛima parte docet il
la que ſunt de eſſentia con/
firmationis. In ſecūda par
te docet effectuꝫ confirma/
tionis. In tertia ꝑte docet quomodo vincu
lum ſpirituale oꝛitur ex confirmatione et

UVA. BHSC. IyR_242

baptiſmo. Prima in principio. ſecunda ibi
Gratia donatur. tertia ibi. Qui tenet ī fon
te. In prima parte dicit auctor noſter ꝙ
ſex ſunt de ſubſtantia confirmationis duo
ex parte ſacramenti in ſe ſcʒ materia ⁊ for
ma. Materia eſt criſma cōfectum ex oleo
et balſamo. Forma eſt talis. ſigno te ſigno
crucis: confirmo te criſmate ſalutis. In no
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Duo ſunt ex
parte miniſtri ſcilʒ dignitas pontificalis: ⁊
intentio debita. Duo ſunt ex parte ſuſcipi-
entis ſcʒ frons ī qua debet fieri criſmatio: ⁊
et ꝙ criſmandus ſit baptizatus. Ex quib⁹
poteſt dari diffinitio cōfirmationis ſub ta
li verborūʒ forma. Confirmatio eſt vnctio
exterior hominis viatoris facta in fronte
figura crucis ⁊ criſmate ſalutis ſub verbo
rum forma preſcripta ad roborandū aīaʒ
per gratiā ad comittendū fidē xp̄i cū fidu
cia. ſm beatū Tho. diſt. vij. iiij. ſen. Itē nota
ꝙ vnctio criſmatis fit tripliciter in trib⁹ ſa
cramentis cuius diuerſitas attenditur ex
fine. In baptiſmo fit in vertice ad ſignifi-
candum fidei ſuſceptionē. qꝛ vertex eſt lo-
cus cellule rationalis. In cōfirmatione fit
in fronte ad ſignificandū audaciā cōfeſſio
nis. cuius impedimentū eſt timor et vere-
cundia que ſpecialiter manifeſtatur ī pal-
lore vel rubore frontis ex ꝓpinquitate cel
lule ymaginalis. In ordine fit in manibus
ad ſignificandū poteſtatem conſecrādi ſa-
cramentum domini corporis. ¶ Quantū ad
primū quo dicebatur ꝙ duo ſunt ex parte
miniſtri ſcʒ dignitas pontificalis ⁊ intētio
eſt notādū ſm Raba. ꝙ a ſummo ſacerdo-
te per impoſitionē manus paraclytus tra
ditur baptizato: vt roboretur per ſpiritū-
ſanctum ad predicandū alijs illud quod ī
baptiſmo cōſecutus eſt. de cōſe. diſt. v. c. no
uiſſime. et ꝑ magi. di. vij. iiij. Omnes enim
fideles per impoſitionem manus epiſco-
porum poſt baptiſmū debent accipere ſpi
ritumſanctum vt pleni chriſtiani inueniā-
tur. de conſecra. diſtin. v. Omnes per vrba
num. vnde Raba. loquens de ſacramētis
baptiſmi ⁊ cōfirmationis ait. Scitote vtrū
ꝙ magnum ſacramentū eſſe ſed vnum ma
iori veneratione tenendū eſt: ſcʒ confirma
tionez: quia a maiori conferꝫ miniſtro. de
conſe. diſt. v. c. de his. ¶ Pro quo eſt notan
dū ꝙ ſoli epiſcopi poſſunt criſmare in frō-
te: ita ꝙ ſi preſbyter hoc agat propria au-
ctoritate nihil agit. xcv. diſt. cap. peruenit.
de conſe. diſtin. v. ca. i. ⁊ ij. de con. c. quāto.
nihil obſtat illud quod Gregorius cōceſſit
vt preſbyter criſmaret. c. peruenit. diſtin.
ſupradicta. quia hoc fecit ad tempus pro-
pter ſcandalum de ſpeciali indulgētia. qꝛ
papa poteſt hoc delegare in predicto cap.
peruenit. cum papa habeat plenitudinem
poteſtatis. Sed contra hoc arguitur ſic.
Si papa poſſet committere ſacerdoti ſim
plici in fronte criſmare ita poterit per lo-
cum a ſimili cōmittere dyacono ꝙ poſſit
conficere corpus chriſti quod non eſt verū
Solutio. Ad hoc dicendum eſt ꝙ papa de
poteſtate quam habet ſupra corpus chri-
ſti myſticum in confeſſione fidei: in confir-
matione que hominem perficit poteſt ſa-
cerdoti committere poteſtatez confirmā-
di in neceſſitate. diſtin. vij. iiij. ſentē. ſed nō
poteſt cōmittere aliquem actum ſupra ve
rum corpus chriſti: niſi rite ordinatis: pu-
ta ſacerdotibus: quia ſupra illud non ha-
bet tantam plenitudinem poteſtatis. loco
preallega. ⁊ ꝑ magi. ⁊ docto. Epiſcopi autē
non poſſunt hoc demandare ſuis inferiori
bus: licʒ ipſi poſſint criſmare: vt in prealle-
gatis ca. i. ⁊ ij. de conſe. diſt. v. Quia epi nō
poſſunt ea q̄ ſunt ordinis epiſcopalis de-
mandare ſeu cōmittere: niſi epo. vt ſunt
illa chriſmare in fronte: clericos ordinare
virgines conſecrare ⁊ ſimilia. de cōſe. eccl̄.
vel alta. ca. aqua. Ea tamen que ſunt iuriſ-
ditionis poteſt alij etiam inferiori cōmit-
tere: ſicut de cauſis cognoſcere ⁊ iudicare: ⁊
beneficia cōferre. tū quedā ſunt iuriſditio
nis q̄ non poſſunt demādari niſi eis q̄ ad-
miniculo ordis ea exercere poſſunt. vt de-
ponere: degradare. Sed qꝛ allegauit ſupi
us Raba. dicens. vtrunqꝫ ſacramentū: ſcilʒ
baptiſmi et confirmationis magnum. ſed
vnum ſcʒ cōfirmationis ſacramentū maio
ri veneratione tenendū. ¶ Noteris ꝙ vnū
ſacramentū dicitur maius alio quinqꝫ mo
dis. Uno modo ꝓpter ſignificationem: ⁊ et
ſic matrimoniū dr̄ mai⁹: qꝛ ſignificat vnio-
nem duarū naturarū in xp̄o. Secūdo mō
ꝓpter continentiā: ⁊ ſic euchariſtia dicitur
maius eſſe: quia continet verum corpus
chriſti. Tertio modo ꝓpter efficaciam: ⁊ ſic
baptiſmus dicitur eſſe maius ſacramentū
Quarto modo propter dignitatem mini-
ſtrantiū: ⁊ ſic confirmatio dicitꝛ eſſe maius
quia datꝛ a ſummis ſacerdotibus. Quinto
modo ꝓpter hoc quod ponitur ī nobiliori
gradu. ⁊ ſic ordo dicitur mai⁹ ſacramentū
per docto. ſupra. vij. diſtin. iiij. In cōfirma-

UVA. BHSC. IyR_242

tione intentio debita confirmantis requiritur que eſt ꝙ intendat facere ſm ꝙ intēdit eccleſia. Aliqua autē ſunt in iſto ſacramento de bene eſſe: ſed non de eſſe ſcʒ ꝙ ieiunus ieiuno detur. ꝙ cōfirmandus ꝑ aliquem epm̄ preſentetur. ꝙ benda ſeu vita capiti circūligetur. ¶ Nota ꝙ q̄ confirmatur debet teneri ab aliquo qn̄ ab epiſcopo iungitur ⁊ ſpecialiter debet teneri a cōfirmato: nec refert ſiue a viro ſiue a muliere teneatur. Itē qui cōfirmatur per triduū debet deferre ligaturā qua frons eius ligatur ꝓpter chriſmatis obſeruationē ⁊ triduane dn̄ice ſepulture reſurrectionē. Et ad ſacerdotē tertia die debet accedere ⁊ ſacerdos cū ſale ⁊ aqua eius frontē abluere debet ī piſcina ſiue in loco ſacro ⁊ ligaturam comburere ⁊ cineres in terra cymiterij opire. ¶ Quantum ad ſecundū eſt notandum ꝙ multiplex eſt effectus iſtius ſacramēti cōfirmationis. Unus q: gratiam ī baptiſmo datam confirmat. vnde ps̄. Confirma hoc deus ꝯfirmatione ſupple quod operatus es in nobis in baptiſmo. Ad militiam ſpiritualem preparat. vnde confirmandi tanꝙ pugiles pugnaturi inunguntur ne ab inimicis de facili vincantur. Et q: om̄s xp̄iani in bello chriſti tenentur eſſe: propterea oēs debent recipere iſtud ſacramentum vt facilius poſſint contra mundū: carnem: et dyabolum pugnare: ad cōfeſſionem conſtāter nominis xp̄i animat qua oportet verum deum et verum hominem confiteri. Intus ⁊ extra ſpirituali decore nos ornat Intus quidē ꝑ cōſcientie puritatē ⁊ extra ꝑ odorē bone fame. Et hec duo ſignantur in chriſmate quod cōficitur ex oleo propter primum: ⁊ ex balſamo ꝓpt̄ ſecūdū. In bonis agēdis ⁊ malis ſuſtinēdis roborat. Datur em̄ ſpūſſanctus ad robur: aīam ⁊ corpꝰ armat. Animā q̄dē ꝑ impreſſionē caracteris cū puſillanimitatis viciū: corpus ſ̄o ꝑ clypeū: crucis cōtra inſultus demonū. Cōtra verecundiā ⁊ timorē in cōfeſſione nois xp̄i audaciā preſtat. Primū notatur ī criſmatione frontis q̄ eſt locus verecundie. ſcd̄m in poteſtate miniſtri. Poſt pugnā coronat qd̄ notatur in vita que circa caput ligatur. ¶ Quantū ad tertiū eſt notandū ꝙ inter illū qui tenet confirmandum ⁊ confirmatū oritur conſanguinitas ſpiritualis ſicut inter tenentem baptiſandum ⁊ baptiſatum: et de hoc tractabo latius in cap̄. de matrimonio. ¶ Sed queritur quare xp̄s non fuit vſus hoc ſacramēto ſicut baptiſmo ⁊c. Solu. ratione excellentie nō fuit vſus forma ſeu materia: tamen tacite inſtituit per hoc quod dixit Apo. Manus imponent ſuper egros Mar. vlti. Alia ratio poteſt eſſe: quia ſpiritusſanctus viſibiliter operabatur in primitiua eccleſia vt in ſpecie columbe in linguis igneis: nunc autem ſecretius operatur vt habetur diſtinctione. vij. iiij. per magiſtrū ⁊ doctores ibidem.

¶ Sequitur de ſacramēto penitētie.

COntra pctm̄ graue
poſt baptiſma patratum.
Extitit inuentū ſacre
pene ſacramentum.
Conteror in corde: mala confiteor
ſimul ore.
Emendans opere deus indulget
mihi vere.
Penitet atq͂ dolet ⁊ crimina dicere
ſpondet.
Vultq͂ ſatiſfacere contritus iniqua
cauere.
Crimina commemora: tua collige
flebilis ora
Elige prudentem te ſoluere iure
potentem.
Crimina diminuit confeſſio: cuncta
reuela.
Uni preſbytero nullū graue ſpōte
tacendo.
Integra feſtina ſiplex ꝯfeſſio fida
Uera libēs clara diſcreta freq̄ns
et amara.
Accuſans propria: parens: humilis:
verecunda.
Ut reminiſcaris hoc ordine confiteaaris.
Dic de criminibus mortalibus:
ac ſpeciebus.

UVA. BHSC. IyR_242

Dic de mādatis dñi ꝑ te violatis
De male preceptis dicas etiam ſa-
cramentis.
Si contempſiſti virtutes vel ca-
ruiſti.
De ſeptem factis pietatis dic ma
le factis.
Dic ſenſus quincꝫ nec cetera mē-
bra relinque
Dic bene quecuncꝫ male feceris:
ac vbicuncꝫ.
In factis dictis conſenſu ſiue re-
lictis.
Que non dixiſti dudum dic ſi re-
cidiſti.
Res circunſtantes dicas peccata
grauantes
Saltem mutantes crimencꝫ no-
uum generantes
Iſta grauant vitium dignus ſta-
tus ⁊ recidiuum.
Conditio: numerus: locus: ordo:
ſcientia: puſilla: tempus:
Copia: cauſa: mora: modus: etas:
lucta.
Confeſſor blandus verax prudens
pius equus.
Hortatur querit terret punit ma
la ſoluit.
Poſtea ſit tacitus vt celet crimen
alius.
Cōtra peccata det contraria pena
Supplicet elatus: maceretur lu-
xurioſus.
Propria det cupidus: ieiunet ſe-
pe guloſus.
Inuidus os tundat: iratus corde
remittat.

Audiat officia peregrinans acci-
dioſus.
Cuius reſtituat ſi poſſit res alie-
nas.
Reddere ſi nequeat ſaltē ſit prom
pta voluntas.
Fur: vſurator: vrens: ſimon quocꝫ
reparator.
Iuris deceptor: alienorumcꝫ re-
pertor.
Rector dilapidās quiuis damna
male donans.
Reddere ſi quid habent vel amo
re dei dare debent.
Iuxta conſiliū confeſſorum ſapi-
entum.
Mandans: conſilians: ſociās: ad-
iutor: adulās:
Celans: participans: defendens:
atcꝫ receptans.
Quilibet ⁊ fautor reddat niſi red
deret auctor.
His quibus eſt pena ſolēnis per-
cipienda.
Crimen pro magno toti ville pu-
blicato.
Quilibet artatus anathemate ſi
ue ligatus.
Et qui ſunt auſi miſſas celebrare
ligati.
Clericus ex culpa confectus anor
malus acta.
Ignem ſuccendens ad dandū dā-
na perurens.
Debent pontifici communi iure
remitti.
Vt dictos ſoluat ad maiorem ve
remittat.

UVA. BHSC. IyR_242

Si fuerit ignarus confeſſor vel ſine poſſe
Sicqꝫ fatens tacuit aliquod mortale ſcienter.
Aut anathema tacens ſic ſolui iure nequibit.
Oblitus pene non facte iam ſibi iuſſe.
Et dudum facta confeſſio ſic iteranda.
Poſtea fac digne penam faciendo benigne.
Nam male delinquit qui penam ſponte relinquit.
Nemo ſatiſfacere poterit de crimine vere.
Stans in mortali peccato tūc aliquali.
Juſſa tamen pena ꝗuis nō ſit bene plena.
Non eſt linquenda ꝓ crimine ſed facienda.
Nam facies iuſſumqꝫ refereſqꝫ ꝑ hoc tibi fructum.
Omne malum punit deus omne bonum quoqꝫ reddit.
Omnia que fiūt cum mortali bona proſunt.
Nam mundi bona dant ⁊ demonis arma refrenant.
Mentes illuſtrant citius tormēta minorant.
Ad maiora bona donant vſum facienda.
Non tamen eternam poſſunt acquirere vitam.
Nec cum purgātur homines hec viuificantur.
Sed bene que fiunt poſt mortificata reuiuunt.

IN iſta parte auctor noſter determinat de ſacramento penitentie diuidēs illud capitulum in plures parteſ:quā quidez diuiſionem breuitatis cauſa omitto peritie lectorum:verūtamen intēdo ſeriatim per particulas textū auctoris declarare. Et primo a principio capituli vſqꝫ ad illam. Crimina cōmemora. ꝑut cōcipio auctor duo facit. Primo quare penitentia fuit inuenta. Secundo quot ſunt membra eſſentialis penitētie. Et ex his duobus poteſt inferri diffinitio penitentie. ¶ Quantum ad primum eſt notandū ꝙ penitentia fuit inuenta vt per ipſam exhibeat remedium quo integritas ꝑdita per peccatum mortale repararetur ad ſalutē:iō dicitur ſecunda tabula poſt naufragiuz ſm Alber. in ſuo cōpendio. et ꝑ magi. xiiij. di. iiij. Dicit ꝙ penitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium:q2 ſi quis veſtē innocentie in baptiſmo ꝑceptam peccando corruperit penitentie remedio reparari poteſt. prima enim tabula eſt baptiſmus vbi deponitur vetus homo ⁊ induitur nouus. Penitētia ꝟo dicit ſecūda tabula qua poſt lapſuz reſurgimus:⁊ dū vetuſtas reuerſa depellitur et nouitas ꝑdita reſumitur per magiſtrū loco preallegato. xxvi. di. c. deinde. Duplex enim eſt naufragiū ſcz in peccato originali ⁊ in peccato actuali. de primo liberamur per tabulā baptiſmi:de ſecūdo liberamur ꝑ tabulam penitentie ad quam poteſt hō recurrere ꝗdiu eſt in ſtatu preſentis vite quotienſcunqꝫ voluerit diuinaz implorare clementiam. Ezech. xviij. quaſi ꝑ totū illud capitulum. ¶ Nota tamen ꝙ multiplex eſt penitētia quedam eſt falſa ⁊ de qua Jſido. Jrriſor eſt ⁊ non penitens qui adhuc agit quo penitet. de pe. di. v. c. falſas. Falſas penitentias eſſe conſtat cū ſpretis pluribus de vno ſolo penitētia agitur:⁊ aut cū ſic agitur de vno vt nō diſcedatur ab alio. vnde Jaco. ij. Qui totam legez ſeruauerit offendat autem in vno factus eſt omniuz reus. ſcilicet ꝗtum ad vitaz eternam. Falſa etiā penitentia eſt cum penitens ab officio vel curiali vel negociali non recedit quod ſine peccato agi nullatenus valet:aut ſi odium ī corde ſuo geſſerit:aut ſi offenſo cuilibet

UVA. BHSC. IyR_242

non ſatiſfecerit aut ſi offendenti offenſus
non indulgeat: aut ſi vnicuiq; non reſtitu-
at, quod iniuſte detinet: aut ſi contra iuſti-
ciam arma ferat recognoſcat ſe veram pe
nitentiam non poſſe agere loco ⁊ capitul.
preallega. Ideo papa ibidem fratres no-
ſtros preſbyteros admonemus ne falſis
penitentijs laycorum animas decipi et ad
infernum protrahi patiantur. Quedã eſt
penitentia coacta: de qua ps. Conuerſus
ſum in erumna mea. Quedam eſt peniten
tia ſera. de qua Augu. in lib. de penitentia
Si tunc penites quando peccare non po-
tes peccata te dimittunt non tu illa. de pe
niten. diſtin. vij. cap. nemo deſperandus. §.
ſi quis. Quedã eſt penitẽtia iniqua. Mat.
xxvij. Judas penitentia ductus videns ꝙ
eſſet damnatus retulit triginta argente-
os principibus ſacerdotum et ſenioribus
dicens: peccaui tradens ſanguinẽ iuſtũ ⁊c.
et hoc de peniten. diſtin. iij. ca. Judas penituit.
Quedam eſt penitentia deſperata. Unde
Sapi. v. Mirabuntur i ſubitatione inſpe-
rate ſalutis dicentes intra ſe penitentiam
agentes ⁊ pre anguſtia ſpũs gementes ⁊c.
Quedam eſt vera penitentia que ſm Aug.
eſt commiſſa deflere et penitenda non cõ-
mittere. ⁊ illa penitentia eſt ſancta ⁊ meri
toria. de qua Bernar. O felix penitentium
humilitas. O beata ſpes confitentiũ: qua
tremendus iudex conuertitur in pijſſimũ
patrem. Per veram enim penitentiam ab
ſoluitur homo a peccato: reſtituitur eccle
ſie: reconciliatur chriſto. Donis ſpirituali-
bus ditatur. de filio dyaboli per imitatio
nem efficitur filius dei. Per hanc peniten
tiam paradiſus aperitur: angeli letifican-
tur: impij iuſtificantur: mortificata bona
reuocantur: et pena eterna euitatur. per
beatum Augu. in lib. de penitentia. et per
Alber. in ſuo compẽ. In hoc enim ſacramẽ-
to penitẽtie ſicut in alijs eſt materia ⁊ for
ma. Materia enĩ eſt actus penitentis do
lentis de peccatis commiſſis. Forma autẽ
ſunt verba ſacerdotis abſoluentis penite-
tem ſiue in abſoluendo. videlicet iſta. Ego
abſoluo te ⁊c. per mag. xxij. di. iiij. Iſta aũt
verba Miſereatur tui omnipotens deus:
et Abſolutionẽ ⁊ remiſſionem ⁊c. nõ ſunt
de eſſentia forme ſacramẽti penitentie: ſꝫ
ſunt ſupplicatiões interceſſiue vt habeť ꝑ
magi. loco preallег. Ex quibus apparet ꝙ
in hoc ſacramento quoddam eſt ſacramen
tum tm̃ vt act⁹ penitẽtie exterior. quoddã
res tm̃ vt remiſſio peccatorũ: quoddã res
et ſacramentũ vt cõtritio interior ſm Alb.
in ſuo cõpen. Quantam ad ſecundũ eſt no-
tandũ ꝙ ſicut in peccato mortali tria attẽ
duntur ſcꝫ impudentia: delectatio: ⁊ ꝑpetra
tio. Sic triplici remedio opus eſt ſubueni-
re. contra impudentiã ꝑ confeſſionem in q̃
eſt verecundia. de peni. diſtin. i. ca. quẽ pe
nitet. delectationi opponitur amaritudo
contritionis. ꝑpetrationi opponitur ope-
ris ſatiſfactio. de peni. di. i. c. penitentia. et
ca. ſeq. ⁊ ꝑ magi. xvi. di. iiij. Unde Johanñ.
Chriſoſto. Hec eſt fructifera penitentia vt
ſicut trib⁹ modis deũ offendimus ſcꝫ cor-
de ore ⁊ opere. Ita tribus modis ei ſatiſfa
cimus: ſcꝫ cordis cõpunctione: oris confeſ-
ſione: ⁊ operis ſatiſfactione. Unde Augu. i
lib. de ſermone domini in monte: triplici-
ter peccatũ cõmittitur. corde: facto: ⁊ ꝟbo
quare triplici remedio ſubueniendũ eſt.
ſcꝫ cordis cõpunctione. Jo. ij. Cõuertimini
ad me in toto corde veſtro: in ieiunio: ĩ fle-
tu ⁊ planctu: ⁊ ſcindite corda veſtra ⁊ non
veſtimenta veſtra: ⁊ conuertimini ad dñm
deum veſtrum: q2 benignus et miſericors
eſt. Oris confeſſione. de qua Prouer. xviij.
Juſtus prior eſt accuſator ſui. et Jaco. vlti.
Confitemini alterutrũ peccata veſtra. Sa
tiſfactione de qua Math. iij. Facite dignũ
fructũ penitentie. Peccatũ mortale nõ po
teſt tolli niſi ꝑ penitentiã. Penitentia autẽ
vera debet habere illa tria predicta. de pe
niten. diſtin. i. c. verbũ dei. Juſtũ eſt enĩ vt
peccator animo culpã deteſtetur verbo ac
cuſet ⁊ facto peniteat: ſm Alber. in ſuo cõ-
pendio. Per peccatũ enim offendit homo
deum: eccleſiã: ⁊ ſeipſum. Modo ꝑ cõtritio
nem verã recõciliať homo deo. ꝑ cõfeſſio-
nem eccleſie. ꝑ ſatiſfactionem ſibi ipſi. per
Alber. loco preallega. ¶ Quantũ ad ter
tium eſt no. ꝙ vera penitẽtia eſt dolor cor-
dis ⁊ amaritudo aĩe. Alio mõ ſm Ambro.
Pnĩa vera eſt ꝑterita mala plãgere ⁊ plã-
genda iterũ nõ cõmittere. ſm aũt Grego.
Penitere eſt añ acta pctã flere ⁊ iterũ flẽda
nõ cõmittere. de iſtis diffinitionib⁹ hr̃ de
penitẽ. di. i. c. pnĩa. ⁊ ꝑ magi. xiiij. diſtin. ſm
Alber. in ſuo cõpen. In iſtis enĩ diffinitio-
nibus notať duplex actus. vn⁹ q̃ eſt reſpe-
ctu ꝑteriti. ſ. plãgere mala ꝑterita. ali⁹ q̃ ẽ
reſpectu futuri. ſ. plangẽda non cõmittere
primus actus eſt in re. ſecundus in ꝓpoſi-
to. ⁊ dicitur penitẽtia a penitẽdo. de pe. di.
i. ca. preallegato. vel diciť a puniendo: per

UVA. BHSC. IyR_242

magi.xiiij.diſtin.iiij.quia ꝑ ipſam penitē-
tiam puniunt illicita.ſm Sco.ſup.xiiij.di.
iiij.ſen.Penitentia eſt abſolutio hoīs peni
tentis facta certis verbis cū debita inten-
tione ꝓlatis a ſacerdote iuriſditionem ha
bente ſignans ex inſtitutione diuina effi-
caciter abſolutionem anime a pctō.iterū
penitentia eſt duplex:quedaꝫ interior tm̄
et hec de iure naturali:quedam eſt penitē
tia exterior q̄ fit ad arbitriū hominis. Pri
ma eīm non eſt ſacramentū ꝓprie.ſecunda
vero eſt ſacramentū.non eīm penitentia ꝑ
ſe ſuſcepta dicitur ꝓprie ſacramentū eccl'e
cū talis etiā ante baptiſmū poſſit fieri:ſed
penitentia iniuncta ꝑ miniſtros eccleſie ſa
cramentū eſt. Itē notandū eſt ꝙ lugere ꝓ
peccatis proprijs eſt actus penitentie. lu-
gere ꝓ alienis malis eſt actus virtutis et
miſericordie.lugere pro bonis eternis eſt
actus beatitudinis. de quo dicitur Mat.
v.Beati qui lugent.Itē notandū eſt ꝙ non
oportet exteriorē penitētiā eſſe perpetuaꝫ
circa aūt interiorē eſt diſtinguendū. Nam
quedā eſt penitentia interior ſm habituꝫ
et hec debet eſſe ꝑpetua.alia ſm actum et
hanc non oportet eſſe perpetuā.ſemꝑ eīm
tenetur quis ad interiorē penitentiā habi
tualem qua vellet non peccare:ſed ad in-
terioreꝫ actualē non ſemꝑ tenet.Itē eſt no
tanduꝫ ꝙ in penitentia alius eſt dolor ra-
tionalis qui eſt peccati deteſtatio. aliꝰ eſt
ſenſualis qui eſt paſſio.primus dolor ſem
per debet eſſe in penitētia. ſecundus vero
non eſt de neceſſitate.Item notandū eſt ꝙ
penitentia adhuc eſt duplex ſcꝫ priuata q̄
fit in ſecreto:quā ſacerdotes iniungūt pro
peccatis occultis.alia eſt penitētia publi-
ca:⁊ illa ſm auctorē libri de ſacramentis ē
duplex.quedā eſt manifeſta que iungitur
pro peccatis manifeſtis:vt peregrinatio ꝑ
mundū.flagellatio corporis cū baculo cu-
bitali:⁊ hec iterari poteſt ſicut prima quia
cū peccatuꝫ mortale ſepius iteratur:ita a
penitente neceſſario penitētia reiteratur
cū ſit medicinale remediū cōtra illud pec-
catū.per magi.xiiij.diſt.iiij. Alia eſt peni-
tentia ſolēnis que fit in capite ieiunij qua
drageſime.l.diſti.c.in capite quadrageſi-
me.vbi eſt textus notabilis ſuper diſpoſi-
tione illius ſolennis penitentie:et ſolū in
iungitur ab epiſcopo.xxvi.q.vi.cap̄.i.pro
enormi crimine notorio quod cōmouet to
tam vrbem vel locum alium publicū:vt ꝓ
paruulorum periclitatione cum ſcandalo
ex parentum incuria. Et hec penitētia nō
reiteratur duplici de cauſa.prima ne vilis
habeatur ſolennis penitentia.l.di.c.ſi q̄s
poſt remiſſionem.in glo.ſecunda cauſa ꝓ-
pter ſignificationem eius:quia ſignificat
eiectionem ade de paradiſo terreſtri q̄ ſe-
mel facta eſt.e.d.c.in capite.et de peni.di.
iij.in ſumma.tamen gratianus dicit ꝙ ſm
conſuetudinē quarundā eccleſiarū penitē-
tia ſolennis iteratur.vt in.ca.ex perſona:
de peni.diſtin.iij. Opinio tamen magiſtri
xiiij.diſtin.iiij.Una cū augu. ad macedoni
um ⁊ originem ſuper Leuiticū eſt ꝙ nō de-
bet iterari.Nota ſuper hoc ꝙ hec peniten
tia ſolennis non iniungitur clericis ꝓpter
ſcandalū:⁊ qr poſt penitentiā ſolennē nō de
bet aliquis ad ſacros ordines promoueri
nec effici miles q̄ ſolenniter penituit.xxxiij
q.ij.Admonere.⁊.l.di.c.ſi q̄s poſt remiſſio
nem.Similiter nō iniungitur perſonis or
dinatis:qr deferretur ordini non perſone.
¶ Queritur qualiter habet fieri hec ſolen
nis penitentia.Rñdetur ꝙ ſolenniter peni
tentes in capite ieiunij quadrageſime cuꝫ
ſuis preſbyteris preſentent ſe epō ciuitatꝫ
vel eius vicario ante fores matris eccleſie
ſacco induti nudis pedibus vultibus de-
miſſis coma depoſita ⁊ eis ī eccleſia intro
ductis epS cū clero dicit ſeptem pſalmos:
et poſtea imponit eis manū ⁊ aquā bene-
dictam aſpergit:cineremq; capitibus eoruꝫ
imponit:cilicio colla eoꝝ operit:⁊ ſic denū
ciet eis lachrymabiliter ꝙ ſicut Adā eiectꝰ
eſt a paradiſo terreſtri ita ⁊ ipſi ꝓ pctīs ab
eccleſia eijciuntur:⁊ tunc iubet epS mini-
ſtris vt eos ab eccleſia expellāt.Clero eos
proſequente ⁊ cantante illud reſponſoriū
In ſudore vultus tui.⁊c.Gen̄.iij.Deinde in
cena dn̄i a ſuis preſbyteris in eccleſia re-
ducuntur ⁊ erunt vſq; ad octauas paſche:⁊
ita ꝙ nec communionem nec pacem reci-
piant:et tunc exibunt de eccleſia et erunt
extra eccleſiam vſq; ad talem diem ſequē-
tem ſcꝫ in capite ieiunij anni ſequentis et
fiet ſicut prius quolibet anno quouſq; adi
tus eccleſie eis reddatur ⁊ reconcilientur
ab eccleſia ſm voluntateꝫ epiſcopi ad quē
ſpectat reconciliatio.Mulieres autem co
mam non deponent in ſignuꝫ ſubiectionis
ſed ſolum viri.l.diſtin.ca.in capite ieiunij
pluries allegato. ¶ Queritur vtrum pe
nitentie ſint tres partes ſcilicet contritio:
confeſſio:et ſatiſſactio.Et videt ꝙ nō.Naꝫ
forma ſimplex nō habet ꝑtes.qr īdiuiſibi-

UVA. BHSC. IyR_242

li eſſentia cōſiſtit:ſed penitentia eſt huiuſ/
modi:quia eſt quidam habitus in prima
ſpecie qualitatis: ergo. In oppoſitum eſt
magiſter ſenten.xvi.diſt.iiij. vbi dicit ꝙ in
perfectione penitentie:tria ſunt obſeruan
da:ſcꝫ compunctio cordis:confeſſio oris:⁊
ſatiſfactio operis. Huic concordat Augu/
ſtinus in libro de ſermone domini in mon
te dicens. Tres ſunt peccati differentie in
corde:in facto:⁊ in cōſuetudine:vel in ver/
bo tanꝙ tres mortes: vna quaſi in domo
ſcꝫ cum in corde conſentitur libidini.alte/
ra quaſi prolata iam extra portam cum in
factis ꝓcedit conſenſus. tertia quaſi male
conſuetudinis tanꝙ mola premit animus
quaſi in ſepulchro iam fetens. Landul.ſup
xvi.diſt.iiij.ſentē. Ad illud dubium reſpon
det per quattuor concluſiones. Prima con
cluſio eſt ꝙ penitentie que eſt habitus vir
tutis non ſunt tres partes:ſcꝫ cōtritio:con
feſſio:⁊ ſatiſfactio:⁊ ꝓbat. Ille non ſunt p/
tes alicuius totius quibus nō exiſtentibꝰ
illud totum poteſt eſſe.ſed non exiſtentibꝰ
iſtis tribus partibus poteſt eſſe penitētia
que eſt virtus:ergo. Maior patet ⁊ minor
ꝓbatur:quia penitentia que eſt habitus
eſt quedam qualitas de difficili mobilis
que ineſt homini etiā quando dormit. So
la enim qualitas eſt inclinans ad frequen
ter penitere et inexiſtit quando nullus eſt
ibi actus. Secunda concluſio eſt ꝙ penitē
tie que eſt actus hec tria:ſcꝫ contritio:con
feſſio:⁊ ſatiſfactio nō ſunt partes.ꝓbatur
ſic eque forma ſimplex ē actus ſicut habi
tus:ergo ſicut hec tria realr̄ diſtincta non
poſſunt componere habitum qui eſt peni
tentia:nec ipm̄ actum qui eſt penitere. De
ductio iſtius patet: quia ſi accipiat actus
penitendi pro actu voluntatis imperatiuo
vindicte vel pro actu imperato exequente
imperium volūtatis ſemper eſt forma ſim
plex. Forma autem ſimplex non habet par
tes realiter diſtinctas ſicut ſunt ille tres.
Item ꝓbatur ſic,entia quorum eſſe eſt in
fieri non ſunt partes entis permanentis:
ſed hec tria contritio: confeſſio ⁊c̄.habent
entitatem in fieri: ergo nō ſunt partes pe
nitētie que eſt habitus vel actus cum ſint
entia permanentia. Maior patet:⁊ minor
ꝓbatur:quia confeſſio que fit oris prola/
tione eſt in fieri ſimiliter ſatiſfactio opere
penoſo eſt in fieri. Tertia cōcluſio eſt ꝙ pe
nitētie que eſt ſacramentum:contritio:cō/
feſſio:⁊ ſatiſfactio nō ſunt partes.ꝓbatur:

quia quod non competit diffinitioni non
competit diffinito: ſed hec tria non ſunt
partes congruentes penitentie diffini/
tioni:vt eſt ſacramentum:ergo nec ipi pe/
nitentie. Maior patet: quia diffinitio et
diffinitum idem ſunt. Primo Poſteriorū.
Minor ꝓbatur:quia accipiendo diffinitio
nem poſitam per Sco.ſuper.xiiij.apparet
ꝙ penitētia eſt abſolutio peccatoris facta
certis vbis:vbi apparet ꝙ hec tria nec ali
quod illorum ſint partes penitentie: quia
ſi aliquod meretur dici pars penitētie ma
xime eſſet contritio quod nō eſt dicendū
cum contritio ſit quoddam ſpūale. Item
omne ſacramentum eſt ſacre reiꝰ ſignum
exterius exiſtens interius ſignās:ſed con/
tritio non poteſt eſſe tale ſignū exteriꝰ:igi
tur. Quarta concluſio eſt ꝙ hec tria con/
feſſio:cōtritio:⁊ ſatiſfactio ſunt partes pe
nitentie integre.et vocat Landulphus pe/
nitentiā integrā non ad habitū vel actum
imperantem vel imperatum. ſed cum pe/
nitētia ſit quedam iuſticia cōmutatiua vi/
detur requirere ad eſſe ſui equiualentiā
tanti ꝓ tanto ſcꝫ pene ad culpam:ad quā
equiualentiam cōcurrunt tria. Primo pe/
na interior que eſt contritio: quia ſicut in
culpa fuit voluntaria delectatio deordina
ta:ita debet eſſe diſplicētia equiualēs. Se
cūdo exterior maceratio que eſt pars ope
ris penoſi correſpondentis equiualēti of/
fenſe cōmiſſe. Tertio requirit arbiter cuiꝰ
iudicio iuſte equiualeat hec pena illi cul/
pe. Primū horū eſt contritio que eſt diſpli/
centia interior. Secūdum ſatiſfactio que
eſt maceratio exterior. Tertiū eſt cōfeſſio
quia nullus debet eſſe iudex in cauſa ſua
in.c.ſi quem.de ſen.excom.ideo debet con
fiteri ſacerdoti cuius arbitrio decernatur
que pena equiualet culpe. Huic vltime cō
cluſioni concordat Alber. in ſuo compen.
theologie libro.vi.dicēs. tres ſunt partes
integrales penitētie:ſcꝫ contritio:cōfeſſio
⁊ ſatiſfactio:quod oſtendit ſic. Penitentia
eſt quoddam ſpōtaneum iudicium in quo
cōtritio ⁊ quaſi quedam citatio vbi ſequi/
tur rei apud iudicem ſpontanea confeſſio
Deinde ſequit emende per iudicem impō/
ſite ſolutio. Sed in hoc differt iudiciū fori
a iudicio poli:quia ibi cōfeſſus in iure con
dēnatur hic in iudicio poli cōfeſſus abſol/
uitur. Iſta tria membra penitētie tangit
auctor noſter in littera ſua dicēs. Cōteror
in corde ꝓ pmo:mala cōfiteor ſimul ore ꝓ

UVA. BHSC. IyR_242

ſecundo emēdens opere ꝑ tertio. Circa il- lud ꝟbum conteror. ¶ Queritur vtrum requiratur contritio vel ſufficiat attritio Pro ſolutione iſtius dubij ſm cōpendium theologie in ſexto libro aſſignāda eſt diffe rentia inter attritionē ⁊ contritionē: ſicut inter informē ⁊ formatū: ſm quod dr de fi de informi ⁊ formata. ideo dicitur ꝙ non ſufficit attritio. De contritione aūt habet in pluribus paſſibus ſacre ſcripture ꝙ ſuf ficit cū nō habetur copia confeſſoꝝ ⁊ hoc videtur tenere Lādul. ſupra .xiiij. diſt. iiij. ſen. di. ꝙ ſolo actu contritionis aſſequitur quis peccatorum remiſſionē quod poteſt habere diſtinctionem talem. Cōtritio aut eſt tanta ꝙ ſufficit aut nō: ſed eſt ſola attri tio que notat Luc. xv. de filio ꝓdigo dicen te. Quanti mercēnarij abūdant panib⁹ in domo pr̄is mei: ⁊ ego hic fame pereo: ſur- gam ⁊ ibo ad patrem meū ⁊c. Si pmo mo do veritatem habet illud. Solo actu con- tritiōis aſſequitur quis pctōꝝum remiſſio nem ⁊c. Si ſecūdo modo nō: ſed actione ſa cramentali ſacerdotis illa attritio fit con tritio. ⁊ ſic ſacerdos nō ſolū oſtendit abſo- lutum: īmo abſoluit illud patet: quia poſtet ꝙ ſola attritio non ſufficit ad deletionem peccati: ergo ad hoc ꝙ fiat ſufficiens opoꝛ tet ꝙ fiat ꝟtute ſacramenti: hec dicit Lan- dul. Quod autē inducit magiſter de illo q̄ vadit ad confeſſionē. xvij. diſt. iiij. ⁊. xxi. Qꝛ ſi fuerit pctōꝛ ſufficienter contritus ⁊ mo riatur eundo ſaluatur. Si autem ſit ſolū attritus dānatur: niſi forte ꝓpter bonam volūtatem quia venit ad cōfeſſionē faciēs quod in ſe eſt deus in inſtāti facit de attri tione cōtritionem qḋ credere eſt pium: vt habetur de leproſis mūdādis. Lu. xvij. Sꝫ quia dictū extitit ꝙ actione ſacramētali ſa cerdotis attritio fit contritio. ¶ Queritur vtrū attritio fit cōtritio. Ad illud ſm Alb. in ſuo compē. theo. Dicendū eſt ꝙ cōtritio dicitur cum grā tritio. quod poteſt eſſe du pliciter. Uno modo per concomitantiā: qꝛ gratia aſſociatur motui exiſtenti in aīa et illum informat ꝙuis nō eliciat. Alio mō ꝑ cauſam ita ꝙ mortuus a grā eliciatur. Pri mo attritio fit cōtritio: quia actus ille ſim plex manens in anima formatur aduenie- te gratia: ſicut coloꝛ aduenīēte luce. Secū- do modo impoſſibile eſt ꝙ attritio fiat cō tritio: ſuper illud verbum patet in littera auctoꝛis. Eſt notandum ꝙ penitere accipi tur quadrupliciter. Uno modo ꝑ velle pu nire: ⁊ tunc diffinitur ſic. Penitere eſt velle vindicare pctm̄ a ſe cōmiſſum. Alio modo accipitur penitere ꝑ diſplicere. ⁊ tunc diffi nit ſic. Penitere eſt pctm̄ a ſe cōmiſſum de teſtari. Alio modo accipit penitere pro pe nam acceptare: ⁊ tunc diffinit ſic. Penitere eſt penam inflictam ꝑ peccato ſuo gratan ter acceptare. Alio modo accipitur penite re ꝑ punitionem ſufferre: ⁊ tunc diffinitur ſic. Penitere eſt penam inflictā ꝑ pctō ſuo patienter ſufferre ſm Landul. ſup. xiiij. di. iiij. ſen. Differentia iſtoꝝ actuū patet: qꝛ lꝫ omnes iſti actus intendant vnū materiale ſcꝫ peccati punitionem per aliquod incō- modum penoſum quod eſt triſticia: tamē in ꝓſequendo illud penoſum eſt differētia quia primus actus qui eſt actus vindican di eſt pene inflictiuus. Secundus eſt mali ꝑ quo infligitur imperatiuus. Tertius eſt huius penoſi incommodi approbatiuus. Quartus eſt eius toleratiuus ſi ab alio in fligitur. Nunc dicendum eſt modicum de vnoquoq; membro. Et primo de contri tione. Pro cuius declaratione eſt notan- dum ꝙ contrio eſt doloꝛ voluntarie aſſum ptus ꝑ peccatis cum ꝓpoſito confitendi ⁊ ſatiſfaciēdi: ſm Alber. in ſuo compē. in. vi. libro. ⁊ ſm magr̄m in. iiij. ſentē. diſt. xv. ibi ponitur doloꝛ ꝑ genere voluntarie aſſum ptus ad differentiam doloris naturalis q̄ non eſt meritorius cum non ſit in genere moris: ſed voluntas eum ponit in genere moꝛtali pro peccatis ponitur pro materia doloris ad differentiam doloris inuidie q̄ eſt de bono alieno. ¶ Queritur vtrum in beatis dānatis his qui ſunt purgatorio ſit contritio. Dicēdum eſt ſm Alber. in ſuo compen. ꝙ nō. Cuius cauſa eſt: quia in con tritione ꝓprie ſumpta tria ſunt: ſcꝫ gratia doloꝛ ⁊ effectus meriti ſatiſfactiōis: modo in beatis non eſt doloꝛ: in dānatis non eſt gratia. exiſtentes in purgatorio non merē tur: ergo. ¶ Queritur ꝙdiu quis de pecca to debet dolere. Reſpondetur ſm Hugo. de ſancto Uictore ꝙ deus quādo abſoluit hoīem a vinculo peccati ligat eum vinculo ꝑpetue deteſtationis: que quidem deteſta tio perpetua pōt eſſe duplex: ſcꝫ in habitu ⁊ in actu. Ad deteſtationē in hitu ſp̄ tenet hō ēt poſt ꝑfectā pctī remiſſiōeꝫ. de q̄ Aug. loquēs de penitēte dicit ſp̄ doleat ⁊ dolere gaudeat ⁊ nō ſp̄ doluiſſe doleat. Ad ꝺteſta tionē ꝟo pctī in actu nō ſp̄ tenet hō. In cō tritiōe ei ē duplex doloꝛ. Un⁹ volūtarij q̄

UVA. BHSC. IyR_242

nõ eſt aliđ ꝙ diſplicẽtia pctī, aliꝰ ẽ ſenſualis ſm̄ ꝙ ẽ de ee ꝯtritiõis: de q̄ itelligit illđ Hie re.vi. Luctū vnigẽiti fac tibi plãctū amarū q: debet ex ratione magis velle nunꝙ pec caſſe ꝙ vnigenitum viuere. Alius vero do loꝛ qui eſt ſenſualis nõ requiritur de neceſ ſitate ad cõtritionem: ſed bene eſt de eius perfectione: quia talis doloꝛ non eſt in no ſtra poteſtate. Ille eñi penitentiam digne agit qui ſic ꝓterita mala deploꝛat vt futu ra iterum non cõmittat. Nam qui plangit pctm̄ ſuum ⁊ iteruȝ cõmittit pctm̄ eſt ſicut ille qui lauat laterem crudum quem ꝙto magis abluit: tanto magis lutum facit. de pe. diſt. ij. §. ille penitentiaȝ. Huic dicto cõ coꝛdat Iſido. dicẽs. Irriſoꝛ eſt ⁊ non peni tẽs qui adhuc agit quod penitet nec vide tur deum poſcere ſubditus: ſȝ ſubſannare ſupbus. Canis reuerſus ad vomitum ⁊ pe nitens ad pctm̄. ſm̄ magr̄m ſent. xiiij. diſt. iiij. Quoſdam accipere lachrymas ad pe nitẽtiam cerno: ⁊ affectum penitentie non habere: quia inconſtantia mentis nunc recoꝛdatione peccati lachymas fundum nũc reminiſcent vſu ea que fuerunt iteran do cõmittũt. ¶ Notetis tamẽ ꝙ nõ ſufficit ſola coꝛdis cõtritio habẽtibus copiam ſa cerdotis. de pe. diſt. i. c. vlti. Nec coutritus reputatur ſi poſt contẽnit cõfiteri. xxxi. q. i. c. vlti. ⁊ de cõſe. diſt. iiij. c. non dubito. Si cut eñi precepta eſt nobis interioꝛ penitẽ tia: ita oꝛis ꝓfeſſio ⁊ ita exterioꝛ ſatiſfactio ſi adeſt facultas. de pe. diſt. iij. cap. ꝑfecta penitentia ⁊ per magiſtrum. xvij. diſt. iiij. ſen. di. Iudicet ſeipſum homo volũtate dñ poteſt ⁊ moꝛes cõuertat in melius ne cum iam nõ poterit preter volũtatẽ a dño iudi cetur veniat ad antiſtites per quos illi cla ues in eccleſia miniſtrantur ⁊c. Secunduȝ membꝛum eſt confeſſio. Pꝛo cuius preſen ti declaratione eſt notandum ꝙ confeſſio ſm̄ Alber. in ſuo compen. theologie. libꝛo vi. per quã moꝛbus latens a ſpe venie ape ritur. ſm̄ vero Criſoſtomū ſup Matheuȝ. ⁊ per magiſtrum. xvij. diſtin. iiij. ſentiaruȝ. Confeſſio eſt teſtimoniũ conſcie timentis deum. Et eſt confeſſio duplex. quedam eſt mentalis que fit deo. et hec eſt de iure na turali: quedã eſt confeſſio vocalis que fit homini: ⁊ hec nõ eſt de iure naturali: ergo ante chꝛiſti incarnationeȝ ſufficiebat con feſſio mentalis: ⁊ q: deus nondũ erat hõ: ſed poſtꝙ factus eſt homo debet confeſſio fieri homini vicario chꝛiſti. Item licet pctã nota ſint ſecerdoti vt homini: tñ opȝ ea cõ fiteri. q: nõ ſunt ei nota vt iudici. ¶ Que rit qñ fuit inſtituta cõfeſſio. Rñdet ad illđ dubium ſm̄ aliquos ꝙ fuit inſtituta in pa radiſo terreſtri ſtatim poſt pctm̄ dño dicẽ te ad adã. Adã vbi es. Geñ. iij. Et huic con coꝛdat magi. xxiiij. di. iij. ꝙ a ꝓmoꝛdio hu mani generis fuit in pꝛimis parentibus vtrũꝙ inſtitutũ: ſcȝ penitẽtia ⁊ cõiugium. Alij dicũt ꝙ cõfeſſio fuit inſtituta qñ dñs interrogauit cayn di. Cayn vbi eſt abel fra ter tuus. Geñ. iiij. Alij dicũt ꝙ qñ ioſue ꝓ cepit achoꝛ cõfiteri crimẽ ſuũ ⁊ lapidatus eſt. xlv. di. c. ſed ⁊ illud. Alij dicũt ꝙ in no uo teſtamẽto a iacobo. Iac. vl. Cõfitemini alterutrũ peccata veſtra quod nõ credoꝛ quia nõ fuit ſummꝰ pontifex: quare nõ po tuit obligare tantã eccleſiã. Alij dicunt ꝙ fuit iuſtituta qñ xp̄s dixit mundandis: ite oſtendite vos ſacerdotibus. Luc. xvij. Hic eſt ritus lepꝛoſi qñ mũdandus eſt addu cetur ad ſacerdotem dixit dñs ad moyſen Leuit. xiij. ⁊ xiiij. Lepꝛa aũt ſm̄ doctoꝛem eſt peccatũ. Alij dicunt ꝙ fuit inſtituta qñ dñs dixit petro. Tibi dabo claues regni ce loꝛum. ⁊ quodcũꝙ ligaueris ſup terrã ⁊c. Math. xvi. Alij dicunt ꝙ fuit inſtituta qñ chꝛiſtus poſt reſurrectionem dixit apoſto lis. Quoꝛum remiſeritis peccata remiſſa erunt. ⁊ quoꝝ retinueritis retenta erunt. Joh. xx. Chꝛiſtus eñi in hoc ꝙ miniſtris ſa cramentoꝝ dedit poteſtatem ligandi et ſoluendi inſinuauit confeſſioneȝ eis tanꝙ iudicibus debere fieri. ſm̄ Alber. in. vi. li ſui cõpendij. Et apoſtoli pꝛomulgauerunt eam. Alij dicunt ꝙ fuit confeſſio inſtituta ab vniuerſali traditione eccleſie. in glo. c. in penitentia. aut. de peni. diſtin. v. ¶ Quã tum ad tertium membꝝ ſcilicȝ ſatiſfactio nem eſt notandum ꝙ poſt remiſſionẽ cul pe in contritione remanet debitum pene ſatiſfactorie: ideo iniũgit ſacerdos quedã ad ſatiſfactionis fundamentũ. ſicut abſti nere a pctõ: reſtituere male ablatum: que dam iniungit ad ſatiſfactionis expeditio nem: vt vitare conſoꝛtia maloꝝ. quedam iniungit ad ſubſtantiam ſatiſfactionis. vt ieiunare: vigilare: dare elemoſinã ꝑegrina ri: ⁊ hmõi opa penalia: qdã iniungit ad ꝑfe ctionem ⁊ ſecuritatẽ ſatiſfactionis: vt ſunt opera ſupererogationis. Item ſatiſfactio nis quedaȝ ſunt partes pꝛincipales. ſ. oꝛa tio: elemoſyna: ieiuniũ: quedã ſunt ſecũda rie: vt vigilie: peregrigntiones: diſcipline.

UVA. BHSC. IyR_242

Opera em̄ carnē affligētia reducūtur ad
ieiuniū. Opa aūt ſpūalia ad rōnem. Opa
miſericordie ad elemoſynam: ꝑ ieiuniū re
uocamur a concupiſcentia carnis: ꝑ elemo
ſynam a concupiſcētia oculoꝝ. ꝑ orōnem a
ſuperbia vite ſcḋm compendium theologie.
De iſtis mēbris tractabo latius in ſequen
tibus declarando textum auctoris. Crimi
na cōmemora ⁊c. ab iſta littera vſq ad illā
vt reminiſcaris auctor facit duo principa
liter. Primū docet modum quē debet ha
bere penitens in aggrediendo cōfeſſionē.
Secundo docet conditiones vere cōfeſſio
nis. prima in principio. ſecūda ibi. Integra
feſtina. Quantum ad primā ꝑtem dicit au
ctor noſter ꝙ confeſſus ſiue penitens ꝑmo
debet meditari crimina que cōmiſit. vnde
Cryſoſto. Si recordaberis peccatoꝝ tuorū
⁊ frequenter ea in conſpectu dei ꝓnūcies
⁊ ꝓ eis depreceris cito ea delebis. Vñ ps.
Meditatus ſum nocte cum corde meo et
exercitabar: ⁊ ſcopebam ſpiritum meum.
⁊ alibi. Recogitabo tibi oēs annos meos
in amaritudine anime mee. Item cōfitēs
debet colligere peccata ꝓpria ⁊ nō aliena
in. c. cōſideret. de pe. diſt. v. Item debet fle
biliter orare. Johel. ij. Cōuertimini ad me
in toto corde veſtro: in ieiunio: in fletu: et
in plāctu: dicit dñs. Unde Berñ. Lachryma
⁊ ora ꝓ peccatis tuis: vt inuenias gratiam
⁊ ps. Lachrymis meis ſtratū meum riga
bo. i. cōſcientiam meam: dicendo. Domine
ne memineris iniquitatum noſtrarum an
tiquarum cito anticipent nos miſicordie
tue qꝛ pauperes facti ſumus nimis. Item
penitens debet eligere confeſſorem pru
dentem qui ſciat diſcernere inter lepram
⁊ lepram. i. inter peccatū ⁊ peccatū. de pe.
diſt. vi. c. ij. Qui cōfitetur omnino ſacerdo
ti confiteatur meliori ꝙ poteſt. ⁊ idem de
pe. di. i. c. quem penitet. §. hoc eſt ego dñs
per magi. ſen. xvij. diſt. iiij. vnde Aug. Qui
vult confiteri pctā vt inueniat grām: q̄rat
ſacerdotem ſcientem ligare ⁊ ſoluere ne
cum negligēs circa ſe extiterit negligatur
ab illo qui eum miſericorditer monet ⁊ pe
tit ne ambo in foueam cadant quā ſtult⁹
euitare noluit. vñ Math. xv. ⁊ Luc. vi. Si
cecus cecum ducat: ambo in foueā cadūt.
Itē confitens debet dicere peccata ſua vni
preſbytero: per magiſtrum. xvi. diſtin. iiij.
vbi dicitur. Qui peccat vult redimere ca
ueat ne ductus verecundia diuidat apud
ſe confeſſionem: ſꝫ vt diuerſis diuerſa velit
ſacerdotibus manifeſtare. Quidam enim
vni celant que alij manifeſtanda conſer
uant: quod eſt ſe laudare et ad hypocri
ſim tendere: ⁊ ſemper venia carere ⁊ idem
habetur de peniten. diſtin. v. c. conſideret
§. qui igitur peccata. Item cōfitens nō de
bet ſpōte celare aliquod crimen precipue
mortale quod ꝓbatur per magiſtrum. xv.
di. iiij. vbi dicit. Expulſit dominus ſeptem
demonia vt omnia crimina ſimul eijciēda
doceret. Joh. viij. Et legionē demonum ab
alio eijciens nullum reliquit oſtendens ꝑ
hoc ꝙ ſi mille forēt crimina oportet de om
nibus penitere. Quomodo qui vnū crimē
reſeruat de alio recipiet veniā ſine amore
dei ſine quo nemo vnꝙ inuenit gratiam ⁊
⁊ idē de pe. di. iij. c. ſunt plures. §. quomo
do. Notetur ſponte: quia delicta nemo in
telligit omnia. Dauid. Delicta quis intelli
git. generaliter ſaltem confiteatur quoꝝ
memoriā nō habet ⁊ ſic nihil dicitur cela
re de ſceleribus ſuis. Mat. xxi. di. iiij. ſen.
¶ Sequitur in fine prime partis crimina
diminuit cōfeſſio: quod exponitur ſic. Cō
feſſio vera diminuit peccata: qꝛ ꝑ beatum
Aug. in lib. de peni. ⁊ de pe. di. i. non ergo.
vbi eſt taciturnitas confeſſionis non eſt
ſperanda venia criminis. Ad hoc ꝯcordat
Augu. in vna reſpōſione cōtra pelagiāos
di. Ueritatem dicit deo penitens quando
nihil illi de cōmiſſis ſceleribus celat nō ꝙ
⁊ ſi voluntate celauerit deus ignoret: ſꝫ ve
ritatē ſibi ab eo dici vult vt veniam conſe
quat: ⁊ idē de pe. di. iij. c. his auctoritatib⁹
⁊ Dauid confirmat illud di. Lauabo ꝑ ſin
gulas noctes. i. peccata. lectū meū. i. cōſcie
tiam meam. Ergo omnia peccata ſua poſ
ſetenus debet penitens cōfeſſori ſuo reue
lare. Qui enim timet iudiciū dei non eru
beſcit peccatum confiteri ſcḋm Johan. chri
ſoſtomum ſuper Matheum. Perfectus ti
mor ſoluit omnem pudorē. confeſſio pec
cati pudorē habet ⁊ ipſa erubeſcentia eſt
grauis pena: ideo iubemur confiteri pec
cata vt erubeſcentiam patiamur pro pe
na. Nam hoc ipſum pars eſt diuini iudicij
per magiſtrum. xvi. diſtinc. iiij. ſententia.
¶ De negligentia autem oblitorum debꝫ
penitens grauiter dolere ⁊ generaliter cō
fiteri. Unde magiſter. xxi. diſtic. iiij. ſi vo a
mente aliqua exciderint cōfiteꝛ penitens
veritatē deo cū generaliter dixerit. deus
qui noſti occulta cordis opa mea ⁊ delicta
mea a te nō ſunt abſcōdita: qb⁹ veniā lar

UVA. BHSC. IyR_242

giaris. Et hec eſt veritas confitentis quā
diligit deus. Ex hoc patet ꝙ generalis con
feſſio ēt mortalia delet quoꝝ intelligētia
non habetur. per magiſtrum loco prealle
gato. Quo ad ſecundam partem ſcilicet il
la crimina diminuit dicit Ambroſius non
poteſt quiſq̄ iuſtificari a peccato niſi fue-
rit peccatum ante confeſſus: qui vero con
feſſus fuerit iuſtificabitur. per Magr̄m
xviij. diſtin. iiij. ſenten. ¶ Sequitur ſecūda
pars principalis de conditionibus confeſ
ſionis vere ibi integra feſtina: de quibus
conditionibus dātur alia metra in inſtru-
mentario que ſequuntur. Sit ſimplex hu
milis: confeſſio pura: fidelis. Atq̄ frequēs
nuda: diſcreta: libens: verecunda. Integra
ſecreta: lachrymabilis: accelerata. Fortis
⁊ accuſans: ⁊ ſit parere parata. Quarū cō-
ditionum ſequitur expoſitio. ¶ Simplex
debet eſſe confeſſio. i. ſine plica vt nihil di-
catur niſi quod pertinet ad quantitatem
peccati ⁊ qualitatē peccatoris ſine defen-
ſiōe ſine excuſatiōe. Humilis vt cū magna
humilitate dicat penitens peccata ſua re-
clamando dei miſericordiam: ſine iactan-
tia: ſine preſumptione: ſine comparatione
alterius. Pura id eſt cum recta intentione
⁊ cum ꝓpoſito non recidiuandi. Fidelis id
eſt vera non ſimulata. Freques id eſt ſepe
fiat confeſſio. Nuda id eſt ſine inuolutiōe
verborum. ita ꝙ obſcure nō dicat peccata
ſua. Diſcreta: vt maiora peccata dicat ma-
iori pondere diſcernendo inter peccata et
circunſtantias. Libens id eſt ſpōtanea vo
luntate. Verecunda id eſt erubeſcendo de
peccatis commiſſis ⁊ non iactando de bo-
nis per euꝫ operatis. Integra id eſt nihil
celet quia aliter non valet confeſſio: vt vi-
ſum fuit ſuperius. Secreta ſcilicet q̄tum
ad forum conſcientie vbi de occultis con-
ſcientie agitur: quia ſm magiſtrum diſtin.
xvij. iiij. Sicut publica noxa publico eget
remedio: ita occulta ſecreta confeſſione et
occulta ſatiſfactione purgatur. Lachryma
bilis q̄tum ad dolorem de peccatis com-
miſſis. Accelerata. ſcilꝫ vt ſtatim confitea
tur poſt mortale peccatum. tum ꝓpter re
cuperandam gratiam quā amiſerat. tum
ꝓpter periculum mortis cuius hora eſt in
certa. Fortis ſcilicet vt ꝓpter erubeſcentiā
peccata confiteri non dimittat. Accuſans
ſeipſum ⁊ non alium: ſe excuſando. Et ſit
parere parata: quia in omnibus confitēs
debet ſuo confeſſori q̄tum ad ea que ſunt

in foro conſcientie obedire: ⁊ ſi ſentiat ſe
debilem ad peragendam penitentiā quaꝫ
ſibi iniungit ſuus cōfeſſor debet ei dicere
vt eam cōmutet in aliam ⁊c̄. ¶ Ad hoc con
cordat Magi. xvi. diſtin. iiij. dicens. Ponat
ſe omnino confitens in iudicio ⁊ poteſtate
ſacerdotis nihil ſui reſuans ſibi vt omnia
eo iubente paratus ſit facere ꝓ recipiēda
vita anime que faceret ꝓ euitenda corpo
ris morte. Et hoc cum deſiderio: quia recu
perat vitam infinitam. Cum gaudio enim
facere debet immortalis futurus: que fa-
ceret ꝓ differenda morte moriturus. Au-
guſtinus. ¶ Queritur vtrum ſine peni-
tentia peccator poſſit conſequi remiſſionē
⁊ videt̄ ꝙ ſic per gloſam ſuper illud Luce
vij. Dimiſſa ſunt ei peccata multa vbi dicit̄
ꝙ abundātia charitatis rubiginem pecca
torum in ea cōſumpſit: ſed aliquis poteſt
conuerti in deum ardenter per charitatē
ſine hoc ꝙ conuertatur ad peccata preteri
ta per penitentiam: ergo ſine penitentia
poteſt quis ſalutem conſequi et remiſſio-
nem peccatorum. Secundo ſic: ſicut ſe
habet auerſio a deo ad damnationem: ita
conuerſio a deo ad ſalutem: ſed auerſio a
deo ſine omni delectatione poteſt eſſe cau
ſa damnationis: ergo conuerſio ad deum
ſine omni dolore penitētie poteſt eſſe cau-
ſa ſalutis: ergo. Tertio ſic. motus fidei qui
precedit penitentiam poſſet intantum in-
tendi ꝙ ſufficienter diſponeret ad gratiaꝫ
habendam: ſed gratia ſufficit ad ſalutem
etiam ſine operibus: ergo ſine opere peni
tentie peccator poſſet ſalutem conſequi.
Quarto ſic in vltimo inſtāti vite poſſet in-
fundi gratia ſed per vltimum inſtans non
remanet aliquod inſtans vite preſentis in
quo penitentia poſſet eſſe fructifera: ergo
ſine omni actu penitentie poteſt homo cō
ſequi ſalutem per gratiam. In oppoſitum
arguitur per Auguſt. in libro de peniten-
tia dicens. Nemo ſue voluntatis arbiter
conſtitutus poteſt inchoare nouam vitaꝫ:
niſi eum peniteat veteris vite: ſed nullus
poteſt conſequi ſaltem niſi in nouitate vi
te inueniatur: ergo ſine penitentia nullus
vitam nouam conſequi poteſt. Item ſicut
baptiſmus ordinatur cōtra originale pec-
catum: ita penitentia contra actuale: ſꝫ ne
mo poteſt ab originali mundari niſi per
baptiſmum ſuſceptum actu vel propoſi-
to: ergo nec ab actuali niſi per penitētiam
Solutio. Dicendum eſt ꝙ manente cauſa

U.V.A. BHSC. IyR_242

manet effectus. Cauſa autem quare aliqs priuatur gratia per peccatum eſt inequalitas peccatoris qua deus offendit. Unde quouſqz illa inequalitas ad equalitatem reducatur nõ poteſt priuatio ceſſare. hoc enim facit penitentia per ſuum actum, vnde fine actu penitẽtie peccato ſolutus eſſe non poteſt. ¶ Tunc ad primã rationem dicendum eſt ꝙ ſicut inter homines non reſtituitur amicitia poſt offenſaz niſi per aliquem dolorem ð offenſa: ita nec charitas poſt peccatum niſi per penitẽtiã. ¶ Ad ſecundam dicẽdum eſt ꝙ in auerſione a deo ſemper conuerſio ad commutabile. et ita ꝗuis non habeat delectationem ſenſualẽ ſemper tamen habet quãdam placẽtiam voluntatis. ſimiliter oportet ꝙ cõuerſioni ad deum coniũgatur diſplicentia: ꝛ hec dolor penitentie dicitur. ¶ Ad tertiam rõnez dicendum ꝙ motus fidei nunꝗ poteſt intantum intendi ꝙ gratie continuetur niſi gratia mediante. ¶ Ad quartam dicendũ eſt ꝙ nõ eſt dare vltimum inſtans vite: qꝛ ſm Ariſt. in. viij. Phiſicoꝝ. Non eſt dare vltimum inſtans rei permanentis: ſed eſt accipere primum inſtans mortis: alˀs inter vltimum inſtãs vite ꝛ primum inſtãs mortis cũ ſint aliud ꝛ aliud inſtãs eſſet tẽpus medium ꝛc. Alio modo reſpondetur dicendo ſuppoſito ꝙ ſit dare vltimũ inſtans vite: tunc in illo eodem: ꝛ gratia infundetur ꝛ motum penitẽtie huius habebit ꝛ talis penitentia ſufficit ad ſalutem ſm Auguſt. in libro de eccleſiaſticis dogmatibus. hec queſtio ſm beatum Thomã eſt ſuper. xiiij. diſt. iiij. ſenten. ¶ Queritur vnde penitẽtia habet originem. dicit enim Magiſter ſenten. xiiij. diſt. iiij. ꝙ penitẽtia virtutis timore concipitur. Solutio. Origo penitentie virtutis efficatiua deus eſt: ſed origo diſpoſitiua eſt a nobis: qꝛ ſm Auguſtinũ. Qui creauit nos ſine nobis non iuſtificabit nos ſine nobis. Diſpoſitus autem homo tali ordine procedit. Primo neceſſario eſt dei bonitatem ꝛ iuſticiam cognoſcere: cui diſplicet omne malum et nullo modo relinquit impunitum. Item ſe aliquid feciſſe quod ſue diſpliceat volũtati: ꝛ ex hoc cognoſcit homo ex diuina ſentẽtia ſe obligatum ad penam. Secundo neceſſario eſt dei miſericordiam cognoſcere qui paratus eſt omni dolenti de culpa remittere ꝛ indulgere. Ex prima contritione generatur timor. Ex ſecunda ſpecies remiſſiõis ꝛ ex his voluntas ſatiſfaciendi: ꝛ ſi incipiat facere quod i ſe eſt diſpoſitus eſt talis ad iuſtificationem ſm Bonauentu. ¶ Queritur quare penitẽtia iteratur ꝛ nõ baptiſmus. Solutio. triplex eſt ratio: pͥma quia in baptiſmo imprimit̃ caracter qui eſt indelebilis in penitentia vero non. Secunda quia baptiſmus eſt cõtra morbum nõ iterabilem: ſcꝫ contra peccatum orginale panitentia vero contra morbum iterabilẽ Tertia ratio: qꝛ baptiſmus habet totam efficaciam ſuam a paſſione chriſti: ſed penitentia non habet totam efficaciam ſuã a paſſione: ſed etiam ab actu noſtro: ideo baptiſmus non iteratur ſicut nec paſſio: penitentia vero iteratur ſicut ꝛ voluntas noſtra variatur. ſm Bonauẽ. ¶ ¶ Queritur vtrum ſufficiat ſola contritio ſine tanta ſolẽnitate que dicta eſt: ꝛ videtur ꝙ ſic per Pſalm̃. dicẽtem. Sacrificium deo ſpiritus contribulatus. ꝛ alibi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſticiã meam. Item Eze. xviij. ꝛ. xxxiij. Quacunqꝫ hora ingemuerit peccator: ꝛ conuerſus fuerit vita viuet. et non morietur ibi non dixit ore confeſſus fuerit. Item dñs Luce. xvij. Precepit leproſis ꝙ oſtenderent ſe ſacerdotibus qui anteꝗ irent mundati ſunt. Item Johã. xi. habetur ꝙ lazarus non prius de monumẽto eſt eductus et poſtea a domino ſuſcitatus ſed intus ſuſcitatus ꝓdijt foras viuus vt oſtenderetur ſuſcitationem anime precedere confeſſionem. His auctoritatibus et ſimilibus probatur ꝙ ſola cõtritio ne peccatum dimittitur. ¶ In oppoſitum arguit̃ ſic auctoritate domini per Eſayaz. xliij. narra ſi quid habes vt iuſtificeris. dic tu iniq̃tates tuas vt iuſtificeris. Itez dicit Amb. in libro de paradiſo. Non poteſt quiſꝗ iuſtificari a peccato niſi fuerit peccatum ante confeſſum. Item Johannes criſoſtomꝰ in ſermõe qudrageſime. Nõ poteſt quiſqꝫ gratiam dei aſſumere niſi purgatus fuerit ab omni peccato per baptiſmum ꝛ per penitentie confeſſionem. Breuiter dicẽdũ eſt ad iſtud dubium quod tractat magiſ. xvi. diſtic. iiij. ſen. ꝙ ſicut ꝑcepta ẽ nobis interior pnĩa ita ꝛ oris cõfeſſio. ꝛ exterioris ſatiſfactio ſi adeſt facultas: ꝑ determinatiõnẽ doctoꝝ ſup predictã di. iiij. ꝛ per cap. quẽ penitet. ð pnĩa di. i. cuiꝰ capituli q̃ penitet. textus eſt talis in effectu ꝓ pſenti concordia. Quem penitet omnino peniteat et dolorem lachrymis oſtendat. repreſentat

UVA. BHSC. IyR_242

deo vitam ſuam per ſacerdotē. preueniat
iudicium dei per cōfeſſionem. ⁊ idem textꝰ
habetur. xvij. diſtin. iiij. ſenten. Ergo appa-
ret euidēter ꝙ ī habentibus poſſibilitatē
confitendi ſola contritio non ſit ſufficiens
Unde Auguſtinus in libro de penitentia.
ad agendum penitentiam non ſufficit mo-
res in melius cōmutare ⁊ a malefactis re-
cedere niſi ⁊ de his que facta ſunt ſatiſfa-
ciat domino per penitentie dolorem: per
humilitatis gemitum: per contriti cordis
ſacrifcium cooperantibus elemoſynis: et
hoc intelligitur precipue in mortalibus.
Eſt etiam penitentia bonorum ⁊ humiliuz
fidelium pena quotidiana in qua pectora
tondimus dicendo dimitte nobis ⁊c. vbi nō
ea que dimiſſa ſunt nobis in baptiſmo vo-
lumus nobis dimitti: ſed illa vtiq; que hu-
mane fragilitati ꝗuis parua crebra tamē
ſubripiunt que ſi collecta contra nos fue-
rint ita grauabunt ⁊ oppriment ſicut vnū
grande peccatum. de penitentia diſtinc. i.
ca. medicina. §. eſt etiam penitentia. ⁊ per
magiſtrum. xvi. diſt. iiij. ſentē. Si quis em̄
contēnit venialia ꝓpter cōtentum eorum:
cōſtituitur dignus morte eterna. in gloſa
illius. §. eſt etiam penitentia. allegati. ff.
de pactis. l. ſi plures. §. cui nullum. vbi di-
citur ꝙ iudicandum eſt de pluribus minu-
tis vt de vno graui delicto cui minora co-
aceruata equantur. ¶ Queritur vtrum
poſſibile ſit in dolore contritionis cadere
in exceſſum. Solu. dicēdum eſt ꝙ non ꝗtū
ad diſplicentiam rationis: ꝗtum vero ad
paſſionem redundantem in ſenſualitatem
ſi quis aduertat tantum dolorem huma-
nam infirmitatem non poſſe ſufferre de-
bet temperare per affectionem gaudij vel
conſolationem ſpei. Bonauentu. ¶ Que-
ritur vtrum intētius oporteat conteri de
vno peccato ꝗ̄ de alio. Solutio. Contritio
prout eſt deletio culpe ſic operatur in iu-
ſtificatione impij in inſtanti ⁊ ſic actu non
habet ordinē intentio peccatorum: ſed ſm
habitū quia dolor ille habitualiter diſpo-
nit ad deteſtandum malum ⁊ magis dete-
ſtandum maius malum. ¶ Ut reminiſca-
ris hoc ordine cōfitearis. Iſta littera vſq;
ad illam. Confeſſor blandus. tria oſtendit
Primo docet modum ⁊ ſeriem confitendi.
Secundo inſinuat circunſtantias aggra-
uātes peccata debere notari. Tertio expe-
dit illas circunſtantias aggrauantes. Pri-
ma in principio. ſecunda ibi. Res circunſtā-
tes. tertia ibi. Iſta grauant viciū. ¶ Quan-
tum ad primum di. auctor ꝙ confitens de-
bet primo confiteri de peccatis mortalibꝰ
ꝓpter eorum ponderoſitatem ⁊ de eorum
ſpeciebus ⁊ ramis ⁊c. de peccatis in ſpm̄
ſanctum deinde de decem preceptis legis
violatis. Deinde de ſeptem ſacramentis
male perceptis. Deinde debet confiteri de
negligentia in acquirendo virtutes et de
amiſſione acquiſitarum. Unde magi. xvi.
diſtinc. iiij. ſen. defleat virtutem qua inte-
rim caruit. Nam dolendum eſt non ſoluz:
quia peccauit: ſꝫ quia ſe virtute priuauit.
Ingratus enim extitit qui plenus virtuti-
bus deuz omnino non timuit quia omnis
virtus patitur detrimentum in vno vicio
ſm eundem magiſtrum loco preallegato:
Deinde debet confiteri de ſeptem ope-
ribus miſericordie ſpiritualibus que ha-
bentur in iſto metro. Conſule: caſtiga: do-
ce: ſolare: remitte: fer: ora. Item de ſeptez
operibus miſericordie corporalibus ꝗ ha-
bentur in verſu ſequente. Uiſito: poto: ci-
bo: redimo: tego: colligo: condo. Deīde de
articulis fidei. Deinde de quinq; ſenſibus
exterioribus qui vſualiter debent primo
cōfiteri quia ſunt feneſtre per quas mors
intrauit animam. Unde Hiere. ix. Aſcen-
dit mors per feneſtras noſtras ⁊c. de iſtis
quinq; ſenſibus exterioribus ſiue particu-
laribꝰ eſt textꝰ inferius vbi deo deponēte
tractabo de ipſis. Item debet homo confi-
teri de omnibus in quibꝰ potuit offendiſ-
ſe ſuum creatorem: dictis factis: conſenſu
cogitatiōe: omiſſione. ⁊c. videat qui volue-
rit cōfeſſionē. ¶ Quātū ad ſcd̄am partez ꝗ
eſt ibi. Res circūſtātes ⁊c. eſt notādū ꝙ. vt
habet in ſacramēto: ⁊ in littera aucto. cir-
cunſtantie aggrauantes peccata non ſunt
omittēde ꝗn cōfiteant ⁊ maxime circūſtan-
tie que trahūt peccatuz in aliam ſpeciem
¶ Quantuz ad tertiam partem que eſt ibi
Iſta grauāt viciuz: dignus: ſtatus. auctor
noſter explicat circunſtantias aggrauan-
tes di. ꝙ ſunt ille de quibus in littera bre-
uius aſſignantur nobis in ſacramēto ſub
iſtis verbis. Quis: quid: vbi: quibus: cur:
quomodo: quotiens: quando. Quis īpor-
tat circunſtantiā cōditionis perſone: ſcilꝫ
vtruz ſit iuuenis ſenex clericus vel laicus
ſolutus vel ligatus: quia ſic aggrauat pec-
catum ⁊ trahit in aliā ſpeciē: vt ſi ꝑcuſſerit
clericum ⁊c. vel cognouerit cōiugatā: reli-
gioſaz: cōmatrē: filiam ⁊c. Quid importat

UVA. BHSC. IyR_242

circunſtantiā que eſt effectus actus: ſicut
qui plus cōmittit maius dānum infert et
maiori reſtitutione tenetur: q2 non ſufficit
dicere cepi rem alienam: immo oportet di
cere quantitatem ⁊ quid ſc3 aurum argen
tum ⁊ vtrum ſit occultum aut manifeſtū.
Ubi importat circunſtantiam loci vt ſi pec
catum fuerit in loco ſacro: in loco publico
vel priuato ⁊c. Quib9 auxilijs ſeu ꝑ quos
ſc3 inſtrumentis vt ſi percuſſerit manu ba
culo: gladio mediantibus alijs ꝑſonis qui
bus malum exemplum dedit. Cur id eſt q̄
intentione fecit in animo rapiandi vel fu
randi vel animo vindicandi ⁊c. Quomodo
importat modum et qualitatem actus: vt
ſi percuſſeris leuiter vel fortiter vel motu
ꝓprio diu deliberato vel indeliberato: vel
alteri9 inſtigatiōe pulſus ⁊c. Qñ importat
tp̄us ſc3 vt ſi in dieb9 dñicis feſtiuis in qua
drageſima in tēpore ſacro ſc3 in quattuor
temporibus ⁊c. Unde Beda ſuper illud.
Math. iij. Facite dignos fructus peniten
tie. ſm enim qualitatem ⁊ quātitatem cul
pe ſit quantitas ⁊ qualitas pene. Non eīn
par debet eſſe fructus boni operis ei9 qui
vel minus peccauit ⁊ eius qui grauius ce
cidit. ideo diſcretio penitēti valde neceſſa
ria eſt: vt illa gerat que Augu. in libro de
penitentia tradit dicens. Conſideret qua
litatem criminis in loco: in tempore: in ꝑ
ſeuerantia: in varietate perſone: ⁊ quanta
hoc fecerit tentatione ⁊ in ipſius vicij mul
tiplici executiōe. Oportet eīn penitere for
nicantē ſm excellentiam ſui ſtatus vel offi
cij vel ſm modum meretricis ⁊ in modo
operis ſui: ⁊ qualiter egit turpitudinem
ſuam. ſi in loco ſacro: ſi in tempore orōni
conſtituto: vt ſunt feſtiuitates ſanctorum
⁊ tempora ieiunij. Conſideret q̄tum perſe
uerauerit ⁊ defleat quod ꝑſeueranter pec
cauit: quia perſeuerantia aggrauat. extra
de ſymonia. c. nō ſatis. ⁊ quāta virtus fue
rit impugnatione. hoc recitat magi. xvi. di
ſtin. iiij. ſenten. Ad confirmandum ꝙ circū
ſtantie peccatorum aggrauantes non ſint
omittende quin confiteātur ⁊ niſi penitēs
ſciat exprimere confeſſor debet eum inter
rogare. Non eīn ſufficit penitēti dicere ꝙ
fornicatus fuerit in genere: imo oportet
deſcendere ad ſpecialia: ſc3 cum moniali.
cum conſanguinea: cum virgine: cum con
iugata ⁊c. Et ſimiler mulier ſi fuerit for
nicata cum religioſis: ſacerdotibus: coniu
gatis. De iſtis circunſtantijs habetur de
pe. di. i. c. pene. §. in huius rei cōſideratiõ
ne. ⁊ eo. titu. diſt. v. c. ꝯſideret. extra de ho
mici. c. ſicut dignū. ⁊ ꝑ magiſtrū loco palle
gato. ⁊ btm̄ Aug. ⁊c. Quotiēs importat vi
ces id eſt ꝙ penitēs dicat quot vicib9 per
petrauit tale pctm̄ ⁊c. ¶ Queritˀ circa il
lam litterā vtrū cōfeſſio ſit neceſſaria ad
ſalutē. Et videtˀ primo ꝙ nō q2 ſacrm̄ pnie
ad remiſſionē culpe ordinatū eſt ſ3 culpa
graui infuſiōe ſufficiēter remittitˀ ergo ad
pniam de peccato actuali non eſt neceſ
ſaria cōfeſſio. Itē pctm̄ qd ex alio cōtractū
eſt ex alio d3 habere medicinā. ergo pctm̄
actuale ꝙ ex ꝓprio motu quilibet emiſit
debet ex ſeipſo tantū habere medicinam.
Sed contra tale pctm̄ ordinatˀ pnia: ergo
cōfeſſio nō eſt neceſſaria. Ite3 aliquib9 eſt
pctm̄ remiſſu3 ſine hoc qd cōfeſſi legātur
ſicut patet de beato petro beato paulo
Magdalena ⁊c. Sed nō eſt minoris effica
cie gratia remittēs pctm̄ nunc q̄ tunc fuit
ergo cōfeſſio nō eſt neceſſaria ad ſalutem
¶ In oppoſitū eſt Boetius in libro de con
ſolatione di. Si opa3 medicātis expectas
oportet vt tuū vulnus detegas. ſed de ne
ceſſitate ſalutis eſt ꝙ hō de peccatis me
dicinā accipiat: ergo de neceſſitate ſalutis
eſt ꝙ morbū ꝑ confeſſionē detegat. ¶ Pro
ſolutiōe iſti9 dubij dicit btūs Thomas ſu
per. xvi. di. iiij. ſen. ꝙ paſſio xp̄i ſine cuius
virtute nec actuale nec originale pctm̄ di
mittitur in nobis opatur ꝑ ſacramētoru3
ſuſceptionē q̄ ex ipſa paſſiōe efficacia3 ha
buerūt. ideo ad culpe remiſſionē ⁊ actua
lis ⁊ originalis reqritur ſacramētū eccl'ie
vel actu ſuſceptū vel ſaltē aīo qñ articul9
neceſſitatis nō cōtemptus ſacramentū ex
cludit: ⁊ ideo ſicut baptiſmus q̄ deletˀ ori
ginale eſt de neceſſitate: ita ⁊ penitētie ſa
cramentū eſt de neceſſitate ſalutis. tūc ad
rationes ante oppoſitū. ¶ Ad primā dicē
dum eſt ꝙ gratie infuſio ſufficit ad culpe
remiſſionē ſed poſt culpā dimiſſa3 adhuc
eſt peccator debitor pene temporalis: ſed
ad gratie infuſionem conſequendam ordi
nata ſunt gratie ſacramenta ante quoru3
ſuſceptionem vel actu vel ꝓpoſito aliquis
gratiam non cōſequitur ſicut patet in ba
ptiſmo: ⁊ ſimiliter eſt dicendum ſuo mo
do de confeſſione. Ad ſecundam dicendu3
eſt ꝙ peccatum quod ex altero contractū
eſt ſcilicet originale poteſt oīno ab extrin
ſeco remediū habere vt in paruulis patet
ſed peccatum actuale qd ex ſeipſo cōmiſit

UVA. BHSC. IyR_242

non poteſt expiari niſi aliquo modo ope-
retur ille qui peccauit. ¶ Ad tertiam dicē-
dum ꝙ ſi non legatur eoꝛum confeſſio po-
tuit tamen fieri quoniã multa ſunt facta
que non ſunt ſcripta. ⁊ taliter chꝛiſtus ha-
bet poteſtatem excellentie in ſacramentis
vnde ſine his que ad ſacramentum perti-
nent rem ſacramenti conferre. ¶ Que-
ritur vtrum confeſſio ſit de iure naturali
et videtur ꝙ ſic. Nam adam ⁊ cayn non te
nebantur niſi ad pꝛecepta legis nature:
ſed repꝛehenduntur ex hoc ꝙ peccatū ſuū
non ſunt confeſſi ergo. Ratio ſicut Job nō
tenebatur ſubdi niſi legi naturali: ſed ipſe
peccata ſua confitebat͛ quod patet in hoc
quod ipſe de ſe dixit. Job. xxxi. Si abſcon-
di quaſi homo peccatum meū et celaui in
ſinu meo iniquitatem meã: ergo Jn oppo-
ſitum arguitur auctoꝛitate Eſa. dicētis ꝙ
ius naturale eſt idem apud omnes: ſed cō
feſſio non eſt eadem apud omnes. ergo nō
eſt de iure naturali. Jtem confeſſio fit ei q̄
habet claues: ſed claues eccleſie non ſunt
de inſtitutione iuris naturalis: ergo nec
cōfeſſio. Pꝛo diſcuſſione iſtius queſtionis
dicit ſanctus Tho. xvij. diſti. iiij. ꝙ in ſacra-
mentis ſunt quedã pꝛoteſtationes fidei.
Fides autem eſt ſuper dictamen rationis
naturalis. vnde etiã ⁊ ſacramenta ſunt ſu
pꝛa rationis dictamen: ⁊ quia ius natura-
le eſt quod non opinio genuit: ſed innata
quedam vis inſeruit vt dicit Tulli. ideo ſa
cramenta non ſunt de iure naturali ſed de
iure diuino quod eſt ſupernaturale: licet
etiam quandoꝗ naturale dicatur ſm ꝙ
cuilibet rei illud ē naturale quod ei a ſuo
creatoꝛe imponitur. tamen pꝛopꝛie natu-
ralia dicūtur que ex pꝛincipijs nature cau
ſantur. Supernaturalia autem dicuntur
que ipſe deus ſibi reſeruat ſine nature mi
niſterio operando ſicut in operationibus
miraculoꝛum: ſiue in reuelationibus mi-
niſterioꝛum: ſiue in inſtitutionibus ſacra-
mentoꝛum ⁊ ſic confeſſio que ſacramenta-
lem neceſſitatem habet non eſt de iure na
turali: ſed diuino. Tunc ad rationes ante
oppoſitum. Et pꝛimo. ¶ Ad pꝛimam dicen
dum eſt ꝙ Adam repꝛehenditur de hoc ꝙ
peccatum ſuum coꝛreptum deo non reco-
gnouit: ⁊ talis confeſſio que fit deo per re
cognitionem peccati eſt de iure naturali.
Nunc autem loquitur de confeſſione que
fit homini que eſt de iure diuino. Ad ſecū-
dam dicēdū eſt. ꝙ Job loquitur de illa ab-
ſconſione peccati quam facit in iudicio de-
pꝛehenſus peccatū negando aut excuſan-
do: vt in gloſa ibidē haberi poteſt. ¶ Que
ritur vtrũ omnes teneantur ad confeſſio
nem: ⁊ videtur pꝛimo ꝙ non: quia Hiero.
dicit ⁊ ita eſt per omnes doctoꝛes ꝙ peni
tentia eſt ſecunda tabula poſt naufragiũ
ſed aliqui poſt baptiſmū naufragium nō
ſunt paſſi. ergo eis non competit peniten-
tia ⁊ ſic nec confeſſio que eſt pars peniten
tie vt viſum fuit ſuperius. Secundo ſic. ali
quis eſt qui non habet peccata venialia. ſꝫ
de illis non tenetur homo confiteri: ergo
non omnes tenentur ad confeſſionem. Jn
oppoſitum arguitur ſic. Confeſſio diuidi-
tur contra contritionem ⁊ ſatiſfactionem.
ſed omnes tenentur ad contritionem ⁊ ſa-
tiſfactionem. ergo omnes tenentur ad cō-
feſſionem. Pꝛo ſolutione iſtius dubij dicit
ſanctus Tho. diſtin. xvij. iiij. ꝙ ad confeſſio
nem tenemur. Uno modo ex iure diuino:
hoc ipſo ꝙ eſt medicina ⁊ ſm hoc non oēs
tenemur ad confeſſionem: ſed illi tantum
qui peccatum moꝛtale cōmiſerunt poſt ba
ptiſmum. alio modo tenemur ex pꝛecepto
iuris poſitiui ⁊ ſic quilibet poſtꝙ ad ãnos
diſcretionis peruenerit ſaltē ſemel in ãno
confiteatur omnia peccata ſua ⁊ ſuſcipiat
reuerenter in paſcha euchariſtie ſacramē
tum niſi foꝛte de cōſilio ſui ſacerdotis ob
aliquam cauſã rationabilem ad tempus
ab eius perceptione abſtineat. Alioquin ⁊
viuens ab ingreſſu eccleſie arceatur ⁊ moꝛ
tuus chꝛiſtiana careat ſepultura. de peni.
et remiſ. c. omnis vtriuſꝗ ſexus. Et ex inſti
tutione eccleſie edita in concilio generali
ſub Jnnocen. iij. Tamen vt quilibet ſe pec-
catoꝛem recognoſcat: quia omnes ſumus
peccatoꝛes ⁊ egemus gratia dei. tamen vt
cum maioꝛi reuerentia ad euchariſtiam
vnuſquiſꝗ accedat. tum vt eoꝛum rectoꝛi-
bus ſui ſubditi innoteſcant. de quoꝝ ani-
mabus reddituri ſunt rationem. ad Heb.
vlti. glo. ſuper illud. dum ad annos diſcre-
tionis peruenerint: id eſt dum fuerint do-
li capaces. Et dicuntur doli capaces quan
do interrogati dant oꝛdinatas reſponſio-
nes. tunc ad rationes. Ad pꝛimam dicēdũ
eſt ꝙuis homo in hac moꝛtali vita poſt ba
ptiſmum naufragium quod eſt peccatum
moꝛtale poſſit euadere non tamen poteſt
euadere venialia quibus naufragium diſ
ponitur contra que etiam penitentia oꝛdi
natur. Ad ſecundam dicendum eſt ꝙ ex vi

UVA. BHSC. IyR_242

ſacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri: ſed ex inſtitutione eccleſie quando non habet que confiteatur vel poteſt alio modo dici ꝙ ex predicta decretali nõ obligantur niſi illi qui habẽt peccata mortalia. ¶ Queritur vtrum poſſit diſpẽſari cum aliquo ꝙ non confiteantur homini. et videtur ꝙ ſic: quia precepta q̃ ſunt de iure poſitiuo ſubiacent diſpenſationi prelatorum eccleſie. ſed confeſſio eſt huiuſmodi. ergo poteſt diſpenſari cum aliquo ꝙ non confiteatur homini. Secundo ſic. illud quod ab homine. inſtitutum eſt poteſt etiam ab homine diſpenſationem recipere: ſed confeſſio non legitur a deo inſtituta ſed ab homine. Jaco. v. Confitemini alterutrum peccata veſtra. Papa autem habet poteſtatem diſpenſandi in his que per apoſtolos inſtituta ſunt. Sicut patet de bigamis. ar. l. diſtin. quicunqꝫ penitens. xxxiiij. diſtin. lector. ergo poteſt cũ aliquo diſpenſari ne confiteatur. In oppoſitũ arguitur ſic. Penitentia cuius pars eſt cõfeſſio eſt ſacramentum neceſſitatis ſicut ⁊ baptiſmus ſed in baptiſmo nullus diſpenſare poteſt: ergo nec in confeſſione. ¶ Pro ſolutione iſtius queſtionis eſt notandũ ſm beatũ Tho. xvij. diſtin. iiij. ꝙ miniſtri eccleſie inſtituuntur in eccleſia diuinitus fundata: ⁊ ideo inſtitutio eccleſie preſupponitur ad operationẽ miniſtrorũ ſicut opus creationis preſupponitur ad opus nature. ⁊ quia eccleſia in ſacramentis conſiſtit ideo ad miniſtros eccleſie nec nouos articulos fidei edere aut editos remouere aut noua ſacramenta inſtituere aut inſtituta remouere pertinet: ſed hoc eſt poteſtatis excellentie que ſoli debetur chriſto qui eſt eccleſie fundamentũ: ⁊ ideo ſicut papa nõ poteſt diſpenſare vt aliquis ſine baptiſmo ſaluetur: ita ꝙ ſaluetur ſine ꝯfeſſione. Cui videtur cõcordare illud quod habet. xxv. q. i. c. ſunt quidam. cuius textus ſequitur. Sunt quidam dicentes romano pontifici ſemper licuiſſe nouas cõdere leges. quod et nos non ſolũ negamus ſed etiam nullo modo affirmamus. Sed ſciendũ vero eſt ſummopere: q2 inde nouas leges poteſt papa condere vbi euangeliſte aliquid nequaqꝫ dixerunt: vbi vero aperte dominus vel eius apoſtoli eos ſequentes ſancti patres ſententialiter aliquid diffinierunt ibi nouam legem non poteſt romanus pontifex dare ſed potius quod predicatum eſt vſqꝫ ad animam ⁊ ſanguinem confirmare debet. Si enĩ quod docuerunt dñi apoſtoli ⁊ ꝓphete deſtruere niterentur quod ab ſit nõ ſententiare ſed magis errare cõuincerentur: ſed hoc ꝓcul ſit ab eis qui ſemꝑ dei eccleſiam contra luporũ inſidias optime cuſtodiunt. Et in glo. dicitur. papa non poteſt diſpenſare contra dominũ vel apoſtolũ. Tunc ad rationes ante oppoſitum. Et primo. ¶ Ad primam dicendũ eſt ꝙ precepta iuris diuini non minus obligant ꝙ̃ precepta iuris naturalis. vnde ſicut nõ poteſt diſpenſari in iure naturali: ita nec in iure diuino ſed poſitiuo. ¶ Ad ſecundam dicendũ eſt ꝙ ꝓceptum de confeſſione nõ eſt ab homine puro inſtitutum ꝗuis ſit a Jacobo ꝓmulgatum. ſed a deo inſtitutionem habuit ꝗuis expreſſa inſtitutio eius non legatur: tamen quedam prefiguratio ipſius inuenitur. Mat. iij. In hoc ꝙ Johãni confitebãtur peccata qui baptiſmo ipſius ad gratiam ꝑparabantur: ⁊ in hoc. etiã quod dñs ſacerdotibus leproſos tranſmiſit qui ꝗuis nõ eſſent noui teſtamenti. ſacerdotes tamen in eis noui teſtamenti ſacerdotiũ figurabatur. Et quãdo arguitur ſic de bigamis ⁊c. Dicendũ eſt ꝙ papa poteſt diſpenſare in his que non ſpectant ad articulos fidei: ſed in his que ſpectant ad articulos fidei non. ¶ Item cõtra vniuerſalem ſtatum eccleſie diſpenſare non põt. xxiiij. q. i. c. memor ſum. ¶ Item papa non poteſt diſpenſare cõtra quattuor cõcilia: ita ꝙ audeat ea reprobare: ſed tamen poteſt diſpenſare cõtra aliqua ſtatuta quattuor cõciliorum ſicut fecit Inno. in lateranenſi cõcilio generali. extra de affi. ⁊ cõſanguini. c. non debet. ¶ Item papa nõ poteſt diſpenſare cũ monacho ꝙ habeat ꝓprium ipſo ſtante monacho: ſed poteſt facere de monacho non monachum. Alij tamen dicunt ꝙ papa poteſt diſpenſare ex plenitudine poteſtatis: quia poteſt auferre ſubſiſtentiam. ar. C. de rei vxo. ac. l. vna. in principio. ſed ego credo ꝙ contra votum caſtitatis papa diſpenſare non poſſit: q2 nullũ inuenitur eque bonũ in quod poſſit fieri cõmutatio: quia nihil eſt melius continentia: q2 virginitas replet paradiſum. xxxij. q. ij. c. nuptie. ⁊ caſtitas ſola eſt que cum fiducia poteſt deo animas preſentare. i aut. de lenonibus. §. ſanctiſſimus. colla. iij. Tamen de cõſanguinitate ⁊ affinitate poteſt diſpenſare de plenitudine poteſtatis: ſed

UVA. BHSC. IyR_242

tamen non expedit.in.ca.litteras.de reſti.
ſpo.vbi etiam dicitur in glo.ꝙ papa nõ po
teſt diſpenſare vt quis habeat plures vxo
res ſimul.de trãſac.c.vlti.nec poteſt diſpẽ
ſare in his que in ſui natura ſunt mala ⁊ vt
ſcꝫ ſine peccato quis poſſet adultera.de iu
reiuran.⁊ ſi chriſtus. ¶ Cõfeſſor bland' ⁊c.
Jſta littera vſqꝫ ad illam partem . Contra
peccata.docet cõditiones quas debet ha
bere cõfeſſor dicens ꝙ confeſſor debet ha
bere cõditiones que ſunt in littera. Unde
metrificator. Confeſſor dulcis ⁊ affabilis ⁊
atqꝫ ſuauis ⁊ prudens ⁊ diſcretus ⁊ mitis ⁊ pi' ⁊
atqꝫ benignus. Primo blanditur monet et
poſtea terret. Quarto ſolatur . quinto de
monſtrat agenda. Sit piger ad penas ⁊ ſit
velox ad miſerandũ. Et doleat quotiẽs fa
cit illũ culpa fetentẽ. Cõtra naturã culpas
nõ exprimat vllã. Ne ſuper enormi ſimplex
ſic ꝯueniatur. De quo nil ſciuit ad agendũ
ſic ineatur. Uxor adulterij rea ꝯfeſſore pe
rito. Sic luat admiſſum ne ſit ſuſpecta ma
rito. Sepe ſibi moneat confeſſor ne recidi
uet ſiue relabatur confeſtim confiteatur.
Poſtea ſit tacitus ⁊ vt celet crimen ali'. Sa
cerdos quando audit cõfeſſionem cũ pio
affectu ⁊ benigno vultu nõ execrando nec
ſpernendo ſed ſupportando et cõtribuen
do debet penitentẽ audire. xvi.q.vij.c. pe
nitẽtem. vbi dicitur ꝙ penitẽs ex corde ita
debet ſuſcipi ſicut chriſtus fecit dicens. Cõ
gratulamini mihi quia inueni ouem meã
que perierat. Luc.xv.⁊ de penitẽ. ⁊ remiſ.
ca.oĩs vtriuſqꝫ ſexus. habetur ꝙ confeſſor
debet eſſe cautus in inquirẽdo ⁊ diſcretus
in conſulendo ⁊ miſericors in penitentiam
imponendo. Jtẽ ſacerdos cui omne offert
peccatũ anteqꝫ ſtatuitur omnis languor ĩ
nullo eorũ peccatorũ ſupple ſit iudicãdus
que in alio iudicare promptus eſt. Augu.
iudicans eñ aliũ qui eſt iudicand' condẽ
nat ſeipſum ⁊ cognoſcat igitur ſe et purget
in ſe quod alios videt offendere ⁊ caueat vt
a ſe ꝓiecerit quicquid ĩ aliquo damnoſu ⁊
id eſt damnatione dignum reperierit. de
peniten.diſtin.vi.ca.ſacerdos.⁊ per magi
ſtrum.xix.diſtin.iiij. Animaduertat ſacer
dos illud. Johan.viij. Qui ſine peccato eſt
primus in eam lapidem mittat. ideo enim
chriſtus liberauit peccatricem quia non
erat qui iuſte proijceret lapidem. quomo
do enim lapidaret qui ſeipſum lapidan
dum cognoſceret. Caueat ſpiritualis iu
dex ſicut non commiſit crimen nequitie
ita nõ careat munere ſciẽtie. oportet enim
ꝙ ſciat cognoſcere quicquid debet iudica
re ſit diligens inquiſitor ſubtilis ⁊ inueſti
gator. Sapienter ⁊ aſtute interroget a pec
catore quod forſitan ignorat vel verecun
dia velit occultare ⁊ cognito vero crimine
varietates eius non dubitet interrogare
locum tempus ⁊c. ſicut viſum fuit. Tamen
caute inquirat in ſpeciebus peccati car
nis ⁊c. Quibus cognitis aſſit beniuolus
paratus ſecum onus portare ⁊ habeat dul
cedinem in afflictione ⁊ diſcretionem in va
rietate ⁊ circunſtantiarum ſupple. doceat
perſeuerantiam in bono ⁊c. capitulo . ſa
cerdos allegato . ⁊ per magiſtrum diſtin.
preallega. Jtem caueat ſacerdos ne pecca
ta penitentium alijs prodeat alioquin de
ponatur. per magiſtrum.xxi. diſtinct.iiij.
vnde Gregori. Sacerdos ante omnia ca
ueat ne de his que ei confitentur peccata
alicui recitet. non propinquis ⁊ non extra
neis nec quod abſit pro aliquo ſcandalo ⁊
Nam ſi hoc fecerit deponatur ⁊ omnibus
diebus vite ſue ignominioſus peregrinan
do pergat vel in monaſterium detrudatur
ad penitentiam peragendam. Cui concor
dat decretum. de peniten. diſtin.vi.cap.ſa
cerdos. ⁊ in cap. placuit. ⁊ extra de penitẽ.
et remiſſi. capitu. omnis vtriuſqꝫ ſexus. §.
caueas. Confeſſio qua quis ſubijcitur ſa
cerdoti ſignum eſt interioris confeſſionis
qua quis deo ſubijcitur. deus autem pec
catum illius qui ſe ſibi per penitentiam
ſubijcit tegit. per Aug. ſuper illũ locũ pſ.
Quorum tecta ſunt peccata. tecta id eſt de
eternaliter nõ puniat. ⁊ p magiſtrũ. xviij.
diſtin.iiij. ſenten. quare oportet neceſſa
rio ꝙ ſacerdos confeſſionem celet etiam
per hoc homines magis ad confeſſionem
attrahuntur ⁊ ſimplicius peccata confi
tentur ideo ſit cautus confeſſor vt celet omnia
que per peccatum confitentis poſſet de
prehendi ſiue reuelari. ⁊ idem ſm Alber.
in ſuo compẽdio. Sed ponatur ꝙ aliquis
confeſſus fuerit ſacerdoti aliquod crimẽ
et epiſcopus excõmunicat omnes huius
criminis ſocios niſi veritatem reuelaue
rint. ¶ Queritur an ſacerdos teneatur
reuelare. videt ꝙ nõ. per ca. ſacerdos. alle
gatum ſuperius. arg. extra de offi. or. c. ſi
ſacerdos. et extra de adul. ca. ſignificaſti.
Breuiter dicendũ eſt ad illud dubiũ ꝙ ſa
cerdos in ſecreto põt dicere epõ vt pdeſſe
poſſit et nõ obeſſe. xxij. q. v. cap. hoc vide

UVA. BHSC. IyR_242

tur.de illa materia.ij.q.i.c.ſi peccauerit:⁊
ij.q.vij.pleriq̄;.⁊.xv.q.c.pſbyter ⁊c. ¶ Que
ritur cui ſit confeſſio facienda. Et videtur
primo ꝙ ſoli deo per illud pſ. Dixi confite
bor dn̄o ⁊c.non dicit ſacerdoti ⁊ etiam re-
miſſum peccatū dicit ibi:⁊ tu remiſiſti ⁊c.
Itē Ambro.ideo fleuit Petrus quia culpa
obrepſit et non inuenio ꝙ dixerit inuenio
ꝙ fleuerit.⁊ ꝑ magi.xvij.diſt.iiij. lauāt la-
chryme delictum quod voce pudor eſt con
fiteri.⁊ pluribus alijs auctoritatibus. de
quibus dictū fuit in queſtione vtrum ſola
contritio ſufficiat.Secundo probat̄ ꝙ con
feſſio debeat fieri ſecerdoti ſic. abſolutio
penitentis ꝓpter quam fit confeſſio nō fit
niſi a ſacerdotibus quibus claues eccleſie
cōmiſſe ſunt.Io.xx.⁊ Math.xvi.ergo con-
feſſio nō poteſt fieri niſi ſacerdoti. Itē ad
idem.cōfeſſio prefigurat̄ in lazari mortui
ſuſcitatione ſed dn̄s ſolis diſcipulis prece-
pit vt lazarum ſoluerēt.Joh.xi.ergo ſacer
dotibus fienda eſt cōfeſſio. Itē ad idē con
feſſio ſacramentalis accuſatio eſt. ſed ſa-
cramenti diſpenſatio ad illum tantū perti
net q̄ eſt ſacramenti miniſter huiuſmodi
eſt ſacerdos.ergo nulli alij facienda eſt cō
feſſio.Item ad illud ꝯfeſſio in quolibet iu-
dicio ad ſententiam ordinatur:ſed ſenten-
tia in foro cōtentioſo a non iudice lata nul
la eſt.de iudi.cap.at ſi clerici. ideo nec faci
enda eſt cōfeſſio niſi iudici.ſed iudex in fo
ro conſcientie non eſt niſi ſacerdos qui ha
bet poteſtatem ligandi et ſoluendi ergo.
Item ad idem.in baptiſmo quilibet bapti
zare poteſt in caſu neceſſitatis:nec decet a
ſacerdote iterari baptiſmus vt patet ꝑ ma
giſtrum di.vi.iiij.de cōſe.di.iiij. baptiſm⁹.
Sed ſi quis confiteatur layco in caſu ne-
ceſſitatis iterū tenetur ſacerdoti confiteri
ſi articulū neceſſitatis euadat:ergo ſacer-
doti cōpetit confiteri et non alteri. Tertio
ꝓbatur ꝙ cōfeſſio fieri valeat layco vel al
teri a ſacerdote.quia ad confeſſionem nō
obligamur: niſi ex diuina inſtitutione ſed
diuina inſtitutio nobis proponitur. Jaco.
vlti.Confitemini alterutrum peccata vr̄a.
alterutrum.i.mutuo vbi non fit mētio de
ſacerdote.ergo non debet fieri ſacerdoti
potius ꝙ alteri..Item penitētia eſt ſacra-
mentum neceſſitatis ſicut ⁊ baptiſmus ſꝫ
in baptiſmo propter ſacramenti neceſſita-
tem:quilibet homo eſt miniſter: ergo ⁊ in
penitentia.¶ Item confeſſio ad hoc eſt ne
ceſſaria vt taxetur penitenti ſatiſfactiōis
modus: ſed aliquis non ſacerdos diſcret⁹
poſſet penitēti taxare ſatiſfactiōis modū
meli⁹ ꝙ plures ſacerdotes: ergo nō opor-
tet ꝙ cōfeſſio fiat ſacerdoti. Pro diſcuſſio-
ne iſtius queſtionis dicit beatus Tho. ſup
xvij.iiij.ꝙ gratia que in ſacramentis dat̄
a capite deſcendit in membra:⁊ ideo ſolus
ille eſt miniſter ſacramentorum in quib⁹
gratia datur qui habet miniſterium ſup
corpus chriſti verum ꝙ ſolius eſt ſacerdo-
tis qui conſecrare poteſt euchariſtiam: et
ideo cum in ſacramento penitentie gratia
ꝯferatur ſolus ſacerdos eſt miniſter hui⁹
ſacramenti: ⁊ ideo ſoli ſacerdoti facien-
da eſt confeſſio ſacramentalis:⁊ huic con-
cordat Albertus in ſuo compen.lib.vi. di-
cens ꝙ confeſſio debet fieri ſacerdoti ha-
benti claues que ſunt ſcientia diſcernēdi ⁊
poteſtas ligandi.¶ Tunc ad rationes pro
bantes ꝙ confeſſio poſſit fieri alijs ſacer-
dotibus reſpondetur per ordinem. Et pri
mo ad primam quando dicebatur ꝙ ſuffi-
cit ſoli deo quicquid fuerit ante incarna-
tionem dicendum eſt ꝙ citra non licet al-
teri ꝯfiteri ꝙ ſacerdoti ſi aſſit facultas ⁊c.
Unde Augu.in omelia penthecoſtes . Iu-
dicet ſeipſum homo:voluntate duꝫ poteſt
vt veniat ad antiſtites per quos illi claues
in eccleſia miniſtrantur.a ꝓpoſitis ſacra-
mentorum accipiat ſatiſfactionis ſue mo-
dum in offerendo ſacrificium contribula-
ti cordis deuotus:⁊ ſupplex.Recitatiue x̄o
habetur per magi.xvij.diſtin.iiij. Sed cō-
tra hoc arguitur ſic Eſaie.xliij . habetur .
ego ſolus deleo iniquitates et peccata po
puli.Item Ambro.ille ſolus dimittit pec-
cata qui ſolus ꝓ peccatis noſtris mortu⁹
eſt.Item Augu. Nemo tollit peccata niſi
chriſtus qui eſt agnus tollens peccata mū
di.His auctoritatibus ⁊ pluribus alijs de
quibus legitur in.iiij. ſenten.diſtin. xviij.
demonſtratur ſolum deum per ſe peccata
dimittere.Solutio. Dicendum eſt breui-
ter ꝙ ſicut deus ſua gratia animam illu-
minat.ita ⁊ ſimul debitum eterne mortis
relaxat . per magiſtrum.xviij . diſtin. iiij.
Tunc enim deus penitentiam ſoluit a de-
bito pene eterne quando intus illuminat
inſpiciendo veram cordis contritionem.
quod probatur per magiſtrum diſtin.pre
dicta ſic. Nemo vere de peccato compun-
gitur habens cor contritum et humiliatū
niſi in charitate.qui autem charitateꝫ ha-
bet dignus eſt vita. Nemo autem dignus

UVA. BHSC. IyR_242

eſt ſimul morte et vita. Igitur Tunc liga-
tus debito eterne mortis filius ire eſſe de
ſijt ex quo diligere et penitere cepit. Non
igitur poſtmodum per ſacerdotem cui cõ
fitetur ab ira eterna liberatur a qua iam
liberatus eſt per dominum. Solus igitur
deus hominem interius mundat a macu
la peccati ⁊ et a debito eterne pene ſoluit.
ſm magiſtrum.xviij.diſtin.iiij. Sed que-
ritur circa hoc ſi peccatũ a deo omnino di
miſſum eſt per cordis cõtritionem ex quo
penitens votum habuit confitendi quid
poſtea dimittatur ei a ſacerdote: quia vt
dictum extitit ante confeſſionem ſacerdo-
ti factam per cordis contritionem deus
per ſeipſum ſine miniſterio ſacerdotis de
bitum pene eterne relaxat ⁊ animam in-
terius purgat a contagione et fetore pec-
cati: quid igitur dimittit ſacerdos aut ꝗd
mundat. queſtio magiſtri ĩ pricipio .xviij.
diſtin. iiij. Solutio. deus ſacerdotibus cõ-
ceſſit poteſtatem ligandi ⁊ ſoluendi id eſt
oſtendedi homines ligatos vel ſolutos.
Huius figura habetur Leuit. xiiij. vt viſuꝫ
fuit ſuperius. Unde dominus reſtituit pri
us leproſum ſanitati. deinde ad ſacerdo-
tes miſit quorum iudicio oſtẽderetur mũ
datus: ita ⁊ lazarum iam viuificatũ obtu-
lit diſcipulis ſoluenduꝫ: quia et ſi aliquis
apud deum ſit ſolutus. non tamen in facie
eccleſie ſolutus habetur: niſi per iudiciuꝫ
ſacerdotis. Sacerdotes vero peccata di-
mittunt vel retinent dum dimiſſa a deo vl'
retenta indicant ⁊ oſtendunt. Alio modo
ligant et ſoluunt. Ligant enim ſacerdotes
dum ſatiſfactionem penitentie confitenti-
bus imponũt. Soluũt cum de ea aliquid
dimittunt vel per eam purgatos ad ſacra
mentorum communionem admittunt. Et
alio modo ligant ⁊ ſoluunt. que per excõ-
municationem geruntur: dum aliquis ſm
canonicam diſciplinam vocatus tertio ad
emendationem manifeſti delicti ſatiſface-
re vilipendens ſententiam eccleſie a loco
ipſius eccleſie et ſacramentorum commu-
nione: ⁊ fidelium conſortio preſcinditur vt
erubeſcat et pudore ſtrictus cõuerſus pe-
niteat: vt ſic ſpiritus eius ſaluus fiat. per
magiſtrum.xviij.diſtin.iiij. Ex his oſtendi
tur indubitanter oportere. primo deo: de-
inde ſacerdoti offerre cõfeſſionem: nec ali
ter poſſe perueniri ad ingreſſum paradiſi
ſi aſſit facultas. per magiſtrum.xvij.diſti.
iiij. Tunc ad rationes probantes cõfeſſio-
nem poſſe fieri alijs a ſacerdote. Et primo
ad primam quãdo arguitur. ad cõfeſſionẽ
non obligamur. niſi ex diuina inſtitutio-
ne ⁊c. Dicẽdum eſt ꝙ Iaco. loquit̃ ibideꝫ ex
preſuppoſitione diuine inſtitutionis: quia
diuinitus inſtitutio de cõfeſſione preceſſe-
rat. Leuit. xiij. ⁊. xiiij. ⁊ per hoc ꝙ dedit eis
poteſtatem remittendi peccata. Iohã. xx.
Quorum remiſeritis ⁊c. ¶ Ad ſecundam
quãdo arguitur penitentia eſt ſacramen-
tum neceſſitatis ſicut ⁊ baptiſmus. Dicen-
dum eſt ꝙ baptiſmus magis eſt ſacramẽ-
tum neceſſitatis ꝙ ſacramentum peniten-
tie quo ad cõfeſſionem ⁊ abſolutionem: q2
baptiſmus pretermitti nõ poteſt ſine peri
culo ſalutis eterne: vt patet in pueris qui
nõdum habent vſuꝫ rationis. ſic nõ eſt om
nino de cõfeſſione ⁊ abſolutione que tãtuꝫ
ad adultos pertinent in quibus contritio
cum propoſito cõfitendi ⁊ deſiderio ſatiſ-
factionis ſufficit ad liberandum a morte
eterna: vt dictum fuit ſuperius: ⁊ ideo non
eſt ſimile de baptiſmo ⁊ confeſſione. ¶ Ad
tertiam quãdo dicitur confeſſio ad hoc eſt
neceſſaria vt taceatur penitẽti ſatiſfactiõis
modus: dicendum eſt ꝙ nõ ſolum ꝗtitas
pene eſt attendẽda ĩ cõfeſſione que poteſt
ab alio ꝙ a ſacerdote taxari. vt arguit ra-
tio: ſed cum hoc requiritur virtus que eſt
in diſpenſatore ſacramentoruꝫ: ideo ſolus
ſacerdos ſecluſo caſu neceſſitatis eſt mini
ſter penitentie cui cõfeſſio debet fieri. No
tãter dicitur ſecluſa caſu neceſſitatis: quia
in tali caſu alij a ſacerdote poteſt fieri con
feſſio. quia ſicut baptiſmus qui eſt ſacra-
mentum neceſſitatis habet dupliceꝫ mini
ſtrum. Unum cui ex officio baptizare incũ
bit ſcꝫ ſacerdotem. aliũ cui diſpenſatio ba-
ptiſmi cõmittitur ratione neceſſitatis. per
magiſtrum diſtin. vi. iiij. ⁊ per docto. ibidẽ
Ita in cõfeſſione in caſu neceſſitatis vbi nõ
habetur copia ſacerdotis laycus vel alius
a ſacerdote poteſt audire cõfeſſionẽ. Sed
videtur ꝙ illa ſimilitudo nõ valet: quia ba
ptizatus ab alio a ſacerdote non deberet
baptizari: vt habetur per magi. vi. diſtin.
iiij. ſentẽ. Et tamen cõfeſſus alij a ſacerdo
te ſi euaſerit periculum ſeu caſum neceſſi
tatis tenetur cõfiteri ſacerdoti: quia laicꝰ
ſiue alius a ſacerdote non poteſt abſolue
re ⁊c. Solutio Dicendum eſt ꝙ nõ eſt om-
nimoda ſimilitudo quoniam homo per ſa
cramenta non ſolum deo ſed etiam eccle-
ſie oportet ꝙ reconcilietur. eccleſie autem

UVA. BHSC. IyR_242

recōciliari non poteſt niſi ſanctificatio eccleſie ad eum perueniat.in baptiſmo autē ſanctificatio eccleſie ad hominem peruenit per ipſum elementum exterius habitum quod verbo vite ſanctificabitur ſm formam eccleſie:vt cum intentione a quocunq;.et ideo ex quo ſemel baptizatus eſt a quocunq; non oportet ꝙ iterum baptizetur.ſed in penitentia eccleſie ſanctificatio nō peruenit ad homines niſi per miniſtrū quia non eſt ibi aliquod corporale elementum exterius adhibitum quod ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam conferat. Et ideo ꝗuis ille qui laico cōfeſſus in articulo neceſſitatis cōſecutus ſit veniam a deo non tamen adhuc eſt eccleſie recōciliatus vt ad ſacramentum eccleſie admitti debeat niſi prius a ſacerdote abſoluatur: quia laycus non poteſt abſoluere ſicut ille qui baptiſmo flaminis baptizatus non admittitur ad euchariſtiā.⁊ ideo oportet ꝙ iterum confiteatur ſacerdoti cū copiam habere potuerit.quia laycus non eſt iudex eius qui ei cōfitetur abſolute: tamen ratione neceſſitatis accipit iudiciū ſuper ſe ſm ꝙ cōfitens ex defectu ſacerdotis ſe ei ſubdit.⁊ tenetur dict⁹ laycus cui facta eſt cōfeſſio tenere ſecrete ⁊ ſub ſigillo cōfeſſionis dicere ſacerdoti.ſʒ Landul. ſuper. xxi. diſtin.iiij.ſentē. Nota tamen ꝙ illud dictū dico tibi in cōfeſſione non includit ſigillū cōfeſſionis.ſm Alber.in ſuo cōpēdio.quia nō ſeruatur ibi forma cōfeſſiōis ⁊c. Tamē aliqui voluerunt dicere ꝙ confeſſio facta layco ex defectu ſacerdotis eſt quodāmodo ſacramentalis ꝗuis nō ſit ſacramentū perfectum:quia deeſt ei quod eſt ex parte miniſtri ſcʒ ſacerdotis: quoniam in ſacramento penitentie nō ſolum eſt aliquid ex parte ſuſcipientis ſacramentum ſcʒ cōtritio ⁊ cōfeſſio:ſed etiam eſt aliquid ex parte miniſtri:ſcʒ abſolutio ⁊ ſatiſfactionis iniunctio:⁊ vtrūq; debet cōcurrere ad plenitudinem ſacramenti quando poſſibile eſt. vt tenet beatus Tho.xvij.diſtin. iiij.ſentē: Cum igitur per iam dicta cōfeſſio debeat fieri ſacerdoti. ¶ Queritur vtrū cuilibet ſacerdoti ⁊ videtur ꝙ ſic: quia chriſt⁹ poſt reſurrectionem dedit omnibus apoſtolis poteſtatem ſoluendi ⁊ ligandi dicens.quorum remiſeritis peccata ⁊c.Johan.xx.Secundo ſic.auctoritate Grego.dicentis. miſeratione ⁊ pietatis officio cōſtitutum eſt ꝙ ſacerdotibus monachis apoſtolorum figuram tenentibus liceat predicare baptizare:cōmunionem dare:pro peccatoribus orare:penitentiam imponere: atq; peccata ſoluere.ſed monachi nō ſunt proprij ſacerdotes aliquorum cum non habeant curam animarū:ergo cū confeſſio fiat ꝓpter abſolutionem ſufficit ꝙ fiat cuicunq; ſacerdoti.Tertio ſic. ſicut ſacerdos eſt miniſter hui⁹ ſacramēti ita ⁊ euchariſtie:ſed hoc ꝗlibet ſacerdos poteſt conficere:ergo quilibet poteſt ſacramentū penitentie miniſtrare.Quarto ſic.illud ad quod determinate tenemur non eſt de noſtra electione cōſtitutum: vt patet per Augu.xvij. diſtin. iiij. ſenten.dicentem.Qui vult cōfiteri peccata vt inueniat gratiam querat ſacerdotē qui ſciat ligare et ſoluere:ergo videtur ꝙ non ſit neceſſariū ꝙ proprio ſacerdoti:ſed ſolū ſufficientiori quem inuenire poterit.Quinto ſic.illud quod inſtitutū eſt per charitatem cōtra charitatem non militat.vt dicit Bernar.ſed confeſſio que per charitatem inſtituta eſt contra charitatē militaret ſi homo ad confitendum vni ſacerdoti eſſet obligatus: vt puta ſi peccator ſciret ſuum ſacerdotē fore hereticū aut ſollicitatorem ad malū:aut fragilē quo ad peccatum qđ quis ei confitetur:vel ſi ſit reuelator confeſſionis:vel ſi peccatum ſit cōmiſſum cōtra ipſum de quo ꝗs confiteri debet: ergo videtur ꝙ non ſemper oportet confiteri ꝓprio ſacerdoti. Sexto ſic.in eo quod eſt neceſſarium ad ſalutem nō ſunt homines artandi ne impediātur a via ſalutis:ſed magna artatio videretur ſi oporteret vni ſacerdoti de neceſſitate confiteri: quia per hoc multi poſſent a cōfeſſione retrahi vel timore vel verecundia vel aliquo huiuſmodi:ergo cum cōfeſſio ſit de neceſſitate ſalutis non debet homines ad hoc artare vt videtur. ¶ In oppoſitum arguitur. Et videtᷣ ꝙ non liceat alicui alteri cōfiteri ꝙ ꝓprio ſacerdoti:quia ille qui audit confeſſiones alicuius eſt ꝓprius iudex eius aliter non poſſet eum abſoluere vel ligare.ſed vnius hominis nō poſſunt eſſe plures proprij ſacerdotes ſeu iudices:quia tūc teneremur pluribus obedire quod eſſet impoſſibile. Secundo ſic. ſicut ſe habet epiſcopus ad ſuam dioceſim:ita ſacerdos ad ſuam parrochiam:ſed non licet vni epiſcopo in dioceſi alterius officium epiſcopale exercere ſm ſtatuta canonū:ergo nec licet vni ſacerdoti audire confeſſionem parrochiani al-

UVA. BHSC. IyR_242

teris. Cui concordat. c. omnis vtriuſq; ſexꝰ extra de penitē. ⁊ re. Etiam ꝓbatur iſtud non obſtante priuilegio vel mandato ſuperioris: quia non poteſt aliquod priuilegium indulgeri in preiudiciū alterius: ſed hoc eſſet in preiudicium ſacerdotis: ſi aliꝰ confeſſionem ſui ſubditi audiret ⁊ ergo nō poteſt ꝑ priuilegium licentiā ſiue mandatum ſuperioris obtinere ꝙ aliquis ꝯfiteatur alteri a ꝓprio ſacerdote. Item probatur ſic. illud per quod impeditur diuinum mādatum nō poteſt ꝑ mandatum ſeu priuilegium alicuius hominis concedi: ſed mandatū diuinū eſt ad rectores eccleſiarū: vt diligenter vultum pecoris ſui agnoſcant. Prouer. xxvij. Quod impediretur ſi alius ꝙ ꝓprius ſacerdos eius confeſſionē audiret ergo. ¶ Pro declaratione iſtius eſt notandum ꝙ quilibet tenetur confiteri proprio ſacerdoti qui curā anime eius habet: ſaltē ſemel in āno de omnibus peccatis ſuis: tā ꝓpter poteſtatem ⁊ iuriſditionem quā habet ꝓprius ſacerdos ſuper parrochianum ſuū cuius anime eſt redditurus rationem ꝙ ꝓpter preceptū eccleſie in illa decre. oīs vtriuſq; ſexus. Non eſt enim licitū niſi in caſu neceſſitatis alicui ſacerdoti gregē alteri cōmiſſum ſine licentia eiuſdē ad penitentiam admittere. de penitē. diſtin. vij. c. placuit. Cuius textus talis eſt. Placuit vt nulli deiceps ſacerdoti liceat ſuſcipe quēꝙ alteri ſacerdoti cōmiſſum ad penitentiam niſi vrgente neceſſitate. Et qui cōtra ſtatutum tētauerint gradus ſui periculo ſubiaceant. ⁊ idem. xvi. q. i. §. ecce. extra de peni. ⁊ re. c. quod autē. ⁊ idem ſequitur ex concilio vieñ. c. xi. vbi habetur cū ligare et ſoluere ſubditos ſit ordinarijs: vꝉ eorū quibus per ipſum ordinandū eſt cōceſſum ſtatuimus vt nullius cuiuſcunq; ordinis confeſſiones in quacunq; ciuitate vel dioceſi preter ſpecialem vel generalem ipſiꝰ dioceſani vel preſbyteri parrochialis licentiā petitam ſpecialiter ſuper hoc ⁊ obtentam de facto audire aut ſoluere quēꝙ vel ligare preſumat: niſi hoc eis cōpetat ex priuilegio ſpeciali. Alioquin cōfitēs pro cōfeſſo non habeatur ⁊ confeſſionem audiens cōpeſcatur ꝓut ordinario videbitur expedire. Et idem ſm beatū Tho. ſuper. xvij. diſt. iiij. dicens. ꝙ ſacerdos alienus poteſt dupliciter impediri ne alicuius confeſſionē audiat. Uno modo propter defectum iuriſditionis vt hic. Alio modo propter impedimentum executionis ordinis ſicut excōmunicati degradati ⁊ huiuſmodi: confeſſor enim excōmunicatus nō poteſt quēꝙ abſoluere: quia ſeparatus a cōmunione ſacramentorum: etiam caret vſu iuriſditionis. Item non habet ſubditos: quia ipſi remouentur per ſententiam. xi. q. i. in ſumma. Et de hoc viſum fuit ſuperius in cap. de ſententia excōmunicationis in dubijs. Item eſt notandum ſm Alber. in. vi. libr. ſui cōpen. ꝙ proprius ſacerdos dicitur ſex modis. vno modo eſſe paſtor eccleſie. ſecūdo per determinationē ſuperioris. tertio per priuilegium quibuſdam indultum: vt ſunt predicatores: minores. et ſimiles ⁊c. quarto modo per licentiam ꝓprij ſacerdotis. non tamen licentietur niſi diſcretus et honeſtus. quinto modo ꝓpter neceſſitatē quia inſtante neceſſitate vt mortis periculo ⁊c. quilibet ſacerdos habens claues de quibus dicetur inferius poteſt abſoluere ſexto modo ꝓpter defectum ſui proprij ſacerdotis: videlicet quando eſt idiota reuelator confeſſionis vel incitans penitentē ad peccatum ⁊c. Tamen aliqui voluerunt tenere per glo. illius decre. omnis vtriuſꝙ ſexus. de peniten. ⁊ remiſ. vbi dicitur ꝙ non habentes proprium non dicuntur ꝓprij ſacerdotes ꝙ nec predicatores nec minores ⁊ ceteri habentes priuilegiū a papa poſſint audire confeſſiones ſine licentia ꝓprij ſacerdotis: quod eſt falſum: quia ſi requireretur licentia ꝓprij ſacerdotis fruſtra eſſet priuilegium cum ſine priuilegio poſſet ſacerdos parrochialis eis licentiā concedere. extra de priuile. cap. ꝙto. ⁊ cap. pe. de exceſſi. prela. ⁊ hoc probatur ratione quam fecit in conſiſtorio publico cōtra ſic opinantes. Johannes papa. xxij. in quadā extrauaganti que incipit vas electionis: ſi ſit papa aut poteſt audire omnem hoīem in cōfeſſione aut nō. Nō eſt dicēdū ꝙ non: ſic dicere eſſet cōtra fidem: ergo ſi pōt ⁊ ſi ſic potuerit cōmittere cuicunq; ſacerdoti ꝙ poſſit eum audire quē ipe papa poſſet audire cū hoc poſſit ſacerdos parrochialis: ſed ꝑuilegiati quibꝰ hoc papa cōmittit ſūt ſacerdotes. idcirco dicēdū ē ꝙ ꝓꝑus ſacerdos eſt ille quē papa inſtituit ſiue ex iure ſiue ex ꝑuilegio ſpāli in. c. dudū. ⁊ c. ſup cathedrā. q ponunt extra de. pe. ⁊ re. in cōſtitutione domini cle. bone memorie. ⁊ ideo glo. cap. omnis vtriuſq; ſexus ſuperiꝰ allegata eſt ſimilr̄ negāda. Nā ꝑuilegiū dicit

UVA. BHSC. IyR_242

ꝙ poſſint confeſſiones fidelium audire et
iniungere penitētias ſalutares ⁊c. ¶ Pro
maiori declaratione premiſſorum eſt no-
tandum. ꝙ plures ſunt caſus in quibꝰ po-
teſt quis cōfiteri alij ꝙ̄ proprio ſacerdoti.
Unus caſus eſt per auctoritatem apoſto-
licam. Alius caſus eſt per auctoritatē epi
ſcopalem ſeu dioceſani. Alius caſus cū in
articulo neceſſitatis. vt mortis. vꝉ alio mo
do quis poſitus nō poteſt proprium habe
re plebanum. Alius caſus cum quis vaga
tur per terram: nec poteſt ad ſuum accede
re plebanum vel certum nō habet pleba-
num. Alius caſus eſt cum licentia vel rati-
ficatione plebani quis alteri cōfiteretur.
Alius caſus poſtꝙ̄ ſuo plebano ſemel ī an
no cōfitetur poteſt ⁊ alteri pro deuotione
et inſtructione vberiore confiteri ſicut et
eger poteſt alios peritos medicos preter
ſuum pro ſanitatis remedio vocare. Alius
caſus ſi non dat plebanus ſubito ſuam co-
piam confitendi tempore debito perfecte
poteſt ad alium recurrere pro ſalutis ſue
alimonia requirēda. Alius caſus eſt ſi ple
banus ſit inſufficiens in ſcientia in illis in
quibus iſte indiget expediri: tūc potius q̄
rat alium ꝙ̄ ꝙ ex inopia conſilij periclite-
tur. Exemplum de medico ignaro ⁊ vie du
ctore. Alius caſus eſt ſi plebanus eſt noto
rius fornicator: tūc ſubditus poteſt alteri
cōfiteri. Alius caſus ſi plebanus fuerit no
tatus de proditione cōfeſſionis. Alius ca-
ſus ſi plebanus conſueuit aliquem vel ali-
quam ſollicitare ad peccatum. Aliꝰ caſus
ſi plebanus ſit peruerſor ſacramentorum
nolēs audire aliquem niſi pro precio. Aliꝰ
caſus ſi plebanus ſit a iure vel a iudice ab
officio pro culpa ſua ſuſpenſus. Aliꝰ caſus
ſi plebanus ſit aliqua ſentētia excommu-
nicationis īnodatus ſeu ligatus. Alius ca-
ſus ſi fuerit irregularitate irretitus. Aliꝰ
caſus ſi contra formam canonū tenet eccle
ſiam ⁊ titulo nō iuſto. Alius caſus ſi eſt vi-
carius talis qui nō tenet iuſte beneficium
Alius caſus cū aliquis nō poteſt induci: vt
ſuo cōfiteatur plebano pre verecundia vel
timore ⁊c. debet potius ab alio audiri ꝙ̄ ī
periculo relinqui. Alius caſus ſi commiſe-
rit crimen quod cōfiteri intendit cum ple
bano ſuo. Item ſi litiget cōtra plebanum
ſuum pro aliquo facto iuramento. Item
quando ad hoc aliquis audit vt ſic ad me-
lius propoſitum attrahatur. Tamen con-
gruum eſt ꝙ parrochianus quādo vult cō-
fiteri alij a ſuo plebano petat licentiam a
ſuo plebano quo recuſante debet recurre
re ad ſuperiorem propter inobedientiam.
Item plebanus nō tenetur eidē miniſtra
re ſacramenta niſi ſubditus euꝫ certificet
de cōfeſſione. Tunc ad rationes ⁊ et primo
Ad primam dicēdum eſt ꝙ ad abſolutionē
a peccato requiritur duplex poteſtas ſcilꝫ
ordinis ⁊ iuriſditionis. Prima fuit equali-
ter data omnibus in die cene quādo chri-
ſtus fecit diſcipulos ſuos ſacerdotes ⁊ etiā
datur omnibus ſacerdotibus cum omni-
bus dicantur hec verba: quodcūꝗ ligaue-
ritis ⁊c. ab epiſcopo cōferente ordinem ſa-
cerdotij: ſed poteſtas iuriſditionis nō fuit
omnibus equalit̄ data: ſed etiā dedit chri-
ſtus immediate petro. ⁊ ideo indetermina
te dn̄s dixit. Quorum remiſeritis ⁊c. poſt
reſurrectionē ſuam. ¶ Ad ſecundam quā-
do arguebatur auctoritate Grego. Dicen-
dum eſt ꝙ loquitur de monachis illis q̄ iu
riſditionem habent id eſt quibus alicuius
parrochie cura eſt commiſſa. de quibꝰ ali-
qui dicebant ꝙ hoc ipſo ꝙ monachi erant
nō poterant abſoluere ⁊ penitentias iiun-
gere: quod falſum eſt. ¶ Ad tertiā quādo
arguitur: ſicut ſacerdos ē miniſter huius
ſacramēti ⁊c. Dicēdum eſt ꝙ ſacramentum
euchariſtie non requirit imperium in ali-
quem ſecus autē de hoc ſacramēto. ¶ Ad
quartā quando dicitur illud ad quod de-
terminate tenemur ⁊c. dicendum eſt ꝙ ele-
ctio diſcreti ſacerdotis nō eſt nobis com-
miſſa ⁊ noſtro arbitrio facienda ſed de licē
tia ſuperioris ſi forte ꝓprius ſacerdos eēt
minus idoneus. ¶ Ad quintam quādo ar-
guitur: illud quod inſtitutū eſt ꝑ charita-
te ⁊c. Dicendū eſt ꝙ in caſibus illis ī q̄bus
ꝓbabiliter timet penitens periculum ſibi
vel ſacerdoti ex ꝯfeſſione ei facta debet re
currere ad ſuperiorem ⁊ ab eo petere licē-
tiam alteri cōfitendi qđ ſi licentiā habere
nō poſſit idē eſt iudiciū ſicut de illo qui nō
habet copiam ſacerdotis nec in hoc tranſ-
greditur aliꝗs preceptū eccleſie: qꝛ prece-
pta iuris poſitiui nō ſe extendūt vltra intē
tionem precipientis que eſt finis precepti
hoc eſt aūt charitas ſm̄ Apoſto. nec iterū
ſit aliqua iniuria ſacerdoti: qꝛ priuilegiū
meret̄ amittere q̄ cōceſſa ſibi abutit̄ ꝑtāte
¶ Ad ſextā dicendū eſt ꝙ in hoc ꝙ oportet
cōfiteri ꝓpo ſacerdoti nō artat̄ via ſalutis
ſed ſufficiēs ad ſalutē via ſtatuit̄. peccaret
aūt ſacerdos ſi nō eſſet facilis ad ꝑbendū

UVA. BHSC. IyR_242

licentiam confitendi alteri: qꝛ multi adeo infirmi citius ſine confeſſione moreretur ꝙ tali ſacerdoti cõfiterẽtur. Unde illi qui ſunt nimis ſolliciti vt conſcientias ſubditorum per confeſſionẽ ſciant multis laqueũ damnationis immittunt: ꝛ per conſequẽs ſibiipſis ꝛc. ¶ Ad rationes poſt oppoſituꝫ Et primo ad primam quando arguitur. ille qui audit confeſſiõem eſt ꝓprius iudex eius: dicendum eſt ꝙ non eſt incõueniens ſi duo conſtituantur ſuper eandem plebẽ quorum vnus ſit principalioꝛ altero ſicut ẽpſ: papa ꝛ curatus parrochialis. Et quilibet eorum poteſt ea que ſunt iuriſditiõis ad ipſum pertinentia alteri committere. ¶ Ad ſecũdam quando dicitur ſicut ſe habet epiſcopus ad ſuam dioceſim ꝛc. dicendum ꝙ hoc verum eſt ꝓpria auctoritate. ¶ Ad tertiam quãdo dicitur nõ poteſt aliquod priuilegium indulgeri ꝛc. dicendum eſt ꝙ preiudicium non fit alicui niſi ei ſubtrahatur quod eſt in fauorem ipſi⁹ indultum modo poteſtas iuriſditionis omnino non eſt cõmiſſa alicui homini in fauorem ſuum ſed vtilitatem plebis ꝛ honorem dei ꝛ ideo ſi ſuperioribus prelatis expedire videatur ad ſalutem plebis: ꝛ honorem dei poſſunt alij a ꝓprio ſacerdote licẽtiam audiendi confeſſiones impartiri. ¶ Ad quartam quando dicitur: illud per quod impeditur diuinum mandatum ꝛc. conceditur. ꝛ ad minorem dicendum eſt ꝙ rector eccleſie debet vultum pecoris ſui agnoſcere ꝑ ſollicitã conſideratiõem exterioris cõuerſationis ꝛ per confeſſionis manifeſtationẽ aliquo modo: ſed illud non impeditur per priuilegium alicui indultum de confeſſiõe audienda cum fiat ad maius bonũ ꝛc. Contra peccata detur ꝛc. Ab illa parte vſqꝫ ad illam cuius reſtituat. auctor oſtendit modum imponendi ſeu iniungendi penitentiam ſm delicta dicens ꝙ contra ſuperbiã debent iniungi opera humilitatis: quia ſicut ſuperbia dicitur maximum pecccatuꝫ ſm glo. illi⁹ emundabor a delicto maximo id eſt ſuperbia: ita humilitas eſt maxima virtus. Unde Augu. Nihil eſt quod valeat humilitati comparari. ideo dicebat ſaluator noſter Mat. xi. Diſcite a me qm̃ mitis ſum ꝛ humilis corde. Unde ſicut incẽtiuuꝫ eleuatio eſt reſpectu deterioris: ita cautela humilitatis eſt ꝯſideratio melioris ſm beatum Grego. Superbus enim odit frequenter ſocietatem humilium. Nam ſicut ille qui cõmunicat ſuperbo induit ſuꝑbiã Eccl. xiij. Ita ꝛ ille qui communicat humili induit humilitatem. ideo dicebat beatus Augu. ꝙ medicina timoris hominis eſt humilitas chriſti. Conſideret ſuperbus ſe eſſe ſeruum diaboli: quoniam ipſe diabol⁹ eſt rex ſuper omnes filios ſuperbie. Cõſideret ſuperbus dieꝫ diſtricti iudicij. vbi dñs retribuet abũdãter faciẽtibus ſuꝑbiã Eſa. ij. Dies domini ſuper omnẽ ſuperbuꝫ ꝛ excelſum. tunc enim ſuperbie corona pedibus conculcabitur: idcirco confeſſoꝛ diſcretus debet dare ſeu iniũgere ſuperbo ſibi cõfitẽti oꝑa humilitatis. Maceretur luxurioſus. Luxurioſo enĩ debẽt iniũgi ieiunia ꝛ alia opera carnẽ macerãtia. Unde Eccl. xxviij. Scđm ligna ſilue exardeſcet ignis gl. ſm modũ victus creſcit vel decreſcit libido. ideo ſubtrahe ligna. i. victualia ſuperflua ꝛ minuet ignis. i. luxuriãdi appetitus. Itẽ debẽt iniungi vigilie ꝛ orõnes ꝛc. vnđ Eccl. viij. Ut ſciui qm̃ aliter nõ poſſem eſſe continens niſi deus adij dñm et depcatus ſuꝫ illũ ꝛc. Propria det cupidus Contra auariciam dꝫ opponi largitas in ſuis bonis diſtribuendis: ita ꝙ iniungat auaro ꝙ diſtribuat de bonis ſuis ſm qualitatẽ ſuarũ diuitiaruꝫ pauperibus. Ieiunet ſepe guloſus. Contra gulã dꝫ opponi abſtinentia: vt ſic contraria contrarijs curentur. Inuidus os tundat. i. contra inuidiam debet opponi amoꝛ ꝛ dilectio: tũdat os ſuum ergo inuidus a maliloquio: vt cuſtodiat aĩam ſuam. Prouer. xiij. Qui cuſtodit os ſuum cuſtodit animã ſuam. Iratus corde remittat. Contra irã debet iniungi pacientia: manſuetudo: ita ꝙ iracundo imponatur ꝙ remittat iniuriã ſibi factã aliter non abſoluatur. vnde Aug. Unuſquiſqꝫ talem indulgentiã accepturus eſt a deo qualẽ ipſe dederit ꝓximo ſuo. vnde Mat. vi. Si dimiſeritis hominibus delicta eoꝝ dimittet ꝛ vobis pater veſter celeſtis peccata veſtra. Si autem nõ dimiſeritiſ alijs nec pater veſter dimittet vobis. Quidam in mortis articulo conſtitutus teſtamẽtuꝫ fecit in quo remiſit in manu ſacerdoti iniuriã ſibi factã ꝓſtito iuramẽto ꝙ hoc firmiter obſeruabit. poſtea volebat agere actiõe iniuriarũ q̃rit an poſſit. Solu. Hoc dicit ꝙ ſi mortis cauſa hoc dicit ſi poſtea conualeſcat poteſt agere actione iniuriaruꝫ. ſecus ſi ſimpliciter remiſit iniuriã. ff. ad. l. fal. l. i. §. vlti. cũ volũtas homis ambu

UVA. BHSC. IyR_242

latoria ſit vſq ad extremum exitum.ff.de admi.tu.l.iij.τ.ff.de do.inter virum τ vxo. l.cum hic ſtatus.§.penitētia. Tamen dicit ꝙ ammodo non aget actione iniuriarum. Item ſi remiſit vſuras amplius nō poteſt repetere cum ſacerdos ſit perſona publica.ff.de ado.l.nō aliter.τ.ff.de pactis.l.cū pater ꝓ filia. Item renūcians iuri ſuo amplius non aditur.vij.q.i.c. ꝙ periculoſum τ extra de renū.c. quidam. Audiat officia peregrinans accidioſus. Contra accidiam debet opponi diligentia in bonis peragēdis: videlicet vt accidioſus vacet diuinis peregrinatiōibus τ ſimilibus que incitāt hoīez ſurgere a ſterquilinio accidie: ne cū negligentes fuerint circa ipſos negligat ipſos dñs: ſicut accidit fatuis virginibus. Math.xxv. Ideo dicit auctor noſter in.c. de accidia. Sepe libēs ora faciendo ſancta labora. Pigri dum poſſunt operari tempora deſunt. De omnibus iſtis videatur in remedijs contra peccata in tertia parte iſti libelli. tamen penitentie ſunt arbitrarie. de pe.diſtin.i.in principio. ¶ Queritur vtrum peccator teneatur dicere peccatuz quod non fecit. Reſpondetur ꝙ non ꝑ magiſtrum.xxi.diſtin.iiij. Ubi dicitur ſicut penitens non debet celare peccatum: quia ſuperbia eſt ita nunc humilitatis cauſa fateri ſe reum illi quod ſe commiſiſſe neſcit: incauta eſt talis humilitas τc. ¶ Queritur vtrum penitēs teneatur nominare perſonam cum qua peccauit. Reſpōdetur ꝙ nō: immo ſi velit hoc facere inhibeat ei ſacerdos tamen de conditionibus perſone pōt confeſſor inquirere. ¶ Queritur nunq̄d ſtatim poſt pctm̄ cōmiſſum facienda ſit cōfeſſio. Et videtur ꝙ ſic per Hug. de ſancto Uictore dicentem. Si neceſſitas eſt que ꝑtendatur cōtentus non excuſatur. Sz quilibet tenetur vitare contentum: ergo quilibet tenetur ſtatim confiteri poſt lapſuz ¶ Secundo ſic. quilibet tenetur plus facere ad euadēdum morbum ſpūalem ꝙ corporalem: ſed aliquis infirmus corporal'r non tenetur ſine detrimento ſalutis tarde medicū quereret ergo videtur ꝙ nō poſſit eſſe ſine detrimēto ſalutis anime ſi hic copia ſacerdotis exiſtēte i ſtatu peccati mortalis ea non cōfiteatur ſtatim poſt perpetrationem delicti. ¶ Tertio ſic: illud quod ſine termino debetur ſtatim debetur: ſed ſine termino debet homo confeſſionē deo ergo tenetur ſtatim ad confitendum poſt pctm̄ Breuiter ad illud dubium dicenduz eſt ꝙ cum ꝓpoſitum confitendi ſit annexū contritioni: tunc tenetur aliquis ad hoc ꝓpoſitum quando ad cōtritionem tenetur: ſcz quando memorie peccata occurrūt: tamen non eſt de neceſſitate precepti ꝙ homo ſtatim poſt lapſum confiteatur: ſed ſemel in anno: vt viſum fuit in.c.oīs vtriuſq ſexus.de peni.τ remiſ. Ueruntamen laudabile eſt vt ſtatim poſt lapſum confiteatur tum ꝓpter recuperandam gratiam quam amiſit ſine qua nullus pōt fructuoſe operari. tum ꝓpter periculum mortis cuius hora eſt incerta. Unde Math.xxiiij. Uigilate quia qua hora non putatis dominus venturus eſt τc. Et eodem.xxv. Uigilate qꝛ neſcitis horam neq diem τc. tum quia diu expectamur. Eſaie.v. Expectaui vt faceret vuas et fecit labruſcas. Item confeſſio dz fieri ſtatim: qꝛ ad magna vocamur. Mat.v. Gaudete τ exultate qm̄ merces veſtra copioſa ē in celis. Itē ne ab eternis nuptijs excludamur ſicut factum fuit fatuis virginibus q̄ differebant ſe preparare. Math.xxv. Item ne ab hoſtibus impediamur: ſicut filij iſrael a pharaone. Exod.v. Item ne blande ſeducamur ſicut piſcis per hamuz τ auis per laqueum. Unde Eccl'.ix. Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo τ ſicut aues comprehenduntur laqueo: ſic capiūtur homines in tempore malo. Item ne conſuetudine teneamur ſicut arbor de facili non euellitur cum bene radicatur: ideo dicebat beatus Bernard. Nimis durum eſt cor quod nec emoliunt beneficia: nec terrēt ſupplicia: nec alliciūt ꝓmiſſa: nec caſtigant flagella. Tamen notādum eſt ꝙ plura ſunt impedimenta penitentie. Puſillanimitas aggrediendi: ſicut equus vmbraticus terretur a trūco vel ſimili. Pudor confitendi: ſed ſicut dicit Auguſtinus. Uerecundia magna pars penitētie τ horror faciendi penitentiam: ſed dicit ſacra ſcriptura. Niſi quis penituerit veteris vite non poteſt nouam inchoare. et Auguſt. Stultum eſt homini viuere in ſtatu in quo nō audet mori. ideo dicebat Salomon. Eccl'.xvij. Conuertere ad dñm τ relinque peccata tua: τ ibidem viuus τ ſan' confiteberis τ laudabis deum τ glorificaberis in miſeratiōibus illius. Aliud impedimētum eſt delectatio peccandi: ſed dicit ſcriptura. Momētaneum τ temporale eſt quod delectat: eternū vero quod cruciat.

UVA. BHSC. IyR_242

Aliud impedimētum ſpes diuviuendi: ſed dicit dñs. Luc. iij. Jam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt. ⁊ Salomon Eccl. v. Ne tardes conuerti ad dñm ⁊ ne differas de die in diem. Subito eñi veniet ira illius ⁊ in tēpore vindicte diſꝑdet te. Aliud impedimentum eſt deſperatio obtinendi veniā ſed dicit dñs per Eze. Quacūq hora ingemuerit peccator vita viuet ⁊ nō morietur. Aliud eſt exemplum delinquendi: ſ; dicit Auguſt. Stultus eſt qui videt aliquem cadentem ſi non ſit in eodem loco cautior. Aliud conſuetudo peccandi: ſicut Balaam conſuetus monſtris nō curauit cum aſina loqueretur. Aliud poteſt eſſe de confidentia de dei miſericordia ipm̄ quando penituerit recipiendi quod eſt vnum pctōrum in ſpm̄ſanctum. Sed dicit Grego. miſericordiam dei debemus erubeſcere ſi iuſticiaꝫ eius noluimus formidare. ⁊ Salo. Eccl. v. Ne dicas miſeratio dei magna ē multitudinis pctōrum meorum miſerebitur: qm̄ ſicut miſericordia ita; ⁊ ira cito ab illo ꝓximat: ⁊ in pctōres reſpicit ira illius. ¶ Tunc ad rationes in principio queſtionis. Et primo ad primā quando dr̄ per Hugo. de ſancto Uictore. Dicendum eſt ꝙ loquitur de illis qui ex contemptu ſine ſacramento decedunt. ¶ Ad ſecundum quando dicitur ꝗ liber tenetur plus facere ⁊c̄. Dicendum eſt ꝙ non eſt de neceſſitate ſalutis corporalis ꝙ ſtatim medicum querat niſi quando neceſſitas infirmitatis incumbit. ⁊ ſimiliter eſt dicendum de morbo ſpūali: tamen ſecurius ⁊ laudabilius eſt ꝙ ſtatim poſt lapſum quis confiteatur: ⁊ hoc habetur per beatum Tho. ſup. xvi. diſt. iiij. ⁊ in compendio theo. de peni. diſtin. iij. c. ille rex. ¶ Ad tertiam quando dicit̄ illud quod ſine termino debetur ⁊c. Dicendu; eſt ꝙ retentio rei aliene inuito dño ꝯtrariatur precepto negatiuo quod obligat ſemꝑ ⁊ ad ſemꝑ. ⁊ idō tenetur ad ſtatim reddendū. ſecus aūt eſt de impletione p̄cepti affirmatiui: qr obligat ſemper: ſed non ad ſemꝑ: ideo nō tenetur quis ad ſtatim implendū. ¶ Querit̄ nūquid pōt mulier confiteri ſacerdoti cū quo peccauit carnalr̄. Solutio. Dicendum eſt ꝙ nō: ſed dz licentiā petere alteri ſacerdoti cōfiteri: poſito adhuc ꝙ ille negaret tam ꝓpter periculum peccandi cum illo ꝙ ꝓpter timorem erubeſcentiam quam de peccato haberet: tamen ſi illi ſacerdoti cōfiteret̄ et eam abſolueret: abſoluta eſſet.

¶ Queritur nunquid pōt quis confiteri per nunciū. Solu. dicēdū eſt ꝙ non: qm̄ dominus precepit mūdandis. Luc. xvij. vt oſtēderēt ſe ſacerdotibus omnes nō vnus ꝓ omnibus docens ꝑ hoc corporali pñtia peccata cōfitenda nō per ſcriptū nō ꝑ nunciū: nō per ſignum: ſecluſa tū̄ ſemꝑ cā neceſſitatis. ⁊ ideo Leui. xiiij. Nō aliū ſtatuatis qui ꝓ vobis offerat mun⁹ ad moyſen ⁊ ſacerdotes: ſe ꝗ ꝑ vos peccaſtis ꝑ vos erubeſcatis ⁊ ꝑ magiſtrū. xvij. diſt. iiij. ſenten. ¶ Queritur nunquid confeſſio poſſit fieri ꝑ interp̄tez ꝑ ſigna aut ꝑ ſcripturā. Solu. Dicendū eſt ꝙ cōfeſſio dz fieri ꝑ verba tā ꝓpter erubeſcentiam confitentis ꝙ etiaꝫ ꝓpter maiorē expreſſionem mentis conceptus: veruntamen in illis qui ſue mentis conceptus ſacerdotibus exprimere nō valent ſufficiunt alia ſigna mentis concept⁹ exprimētia per que ſigna poſſit ſacerdos cognoſcere animum confitentis: ſicut in mutis ſufficiunt ſigna vel ſcriptura: et vbi ſacerdos non intelligit ydioma confitētis ſufficit interpres vel ſcriptura: ſm̄ dictum Bona. ⁊ Beati Tho. xvij. diſtinctio. quarti ſententiarum. Queritur vtrum interp̄s teneatur celare confeſſionem. Solu. Dicēdum eſt ꝙ ſic quia auris ſacerdotis eſt ſ; Bona. ¶ Queritur vtrum adultum accedentem ad baptiſmum cum actuali peccato neceſſarium ſit ante ſacramentum penitentie accipere ꝙ ſacramentū baptiſmi. Solu. ſm̄ Bona. neceſſarium eſt vt penitētia put eſt virtus cuius actus eſt cōtritio p̄cedat baptiſmum in adulto qui h; actualeꝫ culpā. pniam aūt vt eſt ſacr̄m ſm̄ ꝙ hō ꝯfitet̄ ⁊ recipit abſolutionē nō eſt neceſſariū p̄cedere. Ex quo ſequit̄ ꝙ pnīa ꝙtū ad ꝯtritionē neceſſario p̄cedit. cōfeſſio ꝟo de ꝯgruo vt hō erubeſcat ⁊ pctā recognoſcat ⁊ de eoꝝ remiſſiōe deo ingrat⁹ nō exiſtat: ꝙtum ad ſolutionem ⁊ ſatiſfactioneꝫ nullo modo. Ideo dico ꝙ pnīa ſm̄ ꝙ eſt ſacramentum eccleſie ſequit̄ ꝙ nō p̄cedit ſacr̄m baptiſmi ⁊c. Cuius reſtituat ⁊c. ab iſta parte vſq ad illaꝫ. hi quibus eſt pena. auctor noſter determinat de vno membro ſeu ſpecie ſatiſfactiōis ſc; reſtitutiōe qr ſatiſfactionis quattuor ſunt ſpēs: ſc; oratio: ieiuniū: elemoſyna et reſtitutio. Sed quia de aliis membris auctor noſter ponit textus inferius. ideo hic tantummodo intēdo tractare de reſtitutiōe diuidens ſuam litterā in duas ꝑtes. In p̄ma ꝑte determinat auctor

UVA. BHSC. IyR_242

noſter de reſtitutione. in ſecūda docet ſeu
inſinuat illos qui tenentur precipue ad re
ſtitutionem. ſecunda ibi. Fur vſurator. Et
huic parti ſecunde adducit quādam parti
culam cauſa dubij remouendi: ibi mādās
conſilians ⁊c. De reſtitutione per beatum
Thomam in.ij.ij.q.lxij. ¶ Quātum ad hoc
eſt notandum ꝙ reſtitutio eſt de neceſſita
te ſalutis. quod ꝓbat: quia iuſticia eſt de
neceſſitate ſalutis. Reſtitutio eſt actus iu/
ſticie comitatiue: qꝛ alteri reddere quod
ſuum eſt: ergo reſtitutio eſt de neceſſitate
ſalutis. Pro maiori declaratione iſtius eſt
notandum ꝙ triplex eſt reſtitutio. realis
⁊ non voluntaria. vt ſi quis cogatur reſti/
tuere rē: ⁊ talis reſtitutio ꝓpe nō ē merito
ria cum non fiat libera voluntate reſtituē
tis. Alia eſt realis ⁊ voluntaria: vt ſi quis
ſponte reſtituat rem ad eſtimationem vel
arbitrium boniviri: ſeu iuxta conſilium ec
cleſie. Alia eſt reſtitutio voluntaria ⁊ non
realis: vt cum quis tentus reſtituere non
habet vnde: ſed habet bonamvoluntatem
reſtituendi: ⁊ talis reſtitutio volūtaria in
non habentibus bene dicitur ſufficere: cū
voluntas apud deum ꝓ facto reputet: ſcʒ
in illo cui deeſt facultas. in glo. in. c. i. extra
de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. tamē nō
obſtante tali voluntate tentus. ad reſtitu/
tionem debet conteri ⁊ confiteri cum ꝓpo
ſito realiter ſatiſfaciendi ſi ad pinguiorē
venerit fortunam. ⁊ iſtud videt ſonare pn/
cipium littere auctoris. Secunda pars eſt
ibi: Fur vſurator ⁊c. vbi auctor noſter inſi/
nuat illos qui precipue tenentur ad reſti/
tutionem dicens: ꝙ ſunt illi qui in littera
continētur. Pro iſtius ſecunde partis ma/
iori declaratiōe queritur primo vtrum in
furto rapina ⁊ huiuſmodi debeat fieri re/
ſtitutio. Solutio. Dicendum eſt ꝙ ſic: niſi
in caſu extreme neceſſitatis in quo omnia
ſunt cōmunia. in. c. ſi quis. de fur. verunta
men in rebus minimis que tanꝙ derelicte
videntur a domino furtum non cōmittit
etiam ſi capiātur occulte: ſicut eſt acus: pē
na: nec tenetur accipiens ad reſtitutionē
niſi haberet animum furendi: ⁊ nocumen/
tum inferēdi ꝓximo: quia ſic furtum com
mitteret ⁊ ad reſtitutionem teneret ꝙtū/
cunqꝫ paruum eſſet. ¶ Queritur ſi aliqs
accipiat rem alterius occulte auctoritate
iudicis vtrum cōmittat furtum. Solutio.
Dicendū eſt ꝙ non: qꝛ ſibi debitum factū
eſt ſententialiter ad iudicādū ⁊c. ¶ Que
ritur vtrum ille qui rem ſuam occulte acci
pit ſub alio detentā cōmittat furtum. So
lutio. Dicendum eſt ꝙ non: nec ad reſtitu/
tionem tenetur cum non grauet eum qui
iniuſte detinet: tamen peccat contra cōem
iuſticiam dū vſurpat ſibi vſum ſue rei or/
dine iuris pretermiſſo: ideo tenetur deo ſa
tiſfacere ⁊ confiteri. ff. vnde. vi. l. ſi quis in
tantam: ⁊ de his que vi me. c. ad audientiā
Super hoc tamen quidam dicunt. ꝙ ſi per
ſona que rem detinet ſit ita fortis ꝙ alius
contra eam poſſet litigare in accipiendo
ſic rem ſuam non peccat: quia in hoc obti/
net vim iuris. Similiter ſi iudex ſit abſens
vel fauorabilis iniurianti: quia in talibus
ſm Gofredum conceditur cuilibet a iure
ꝙ bono modo rem ſuā accipiat nec in hoc
peccat. Opinio tamen beati Thome q̄ pri/
ma eſt: eſt cōmunior. ¶ Queritur de his
qui rem ſuam apud alium depoſitam acci
piunt. Solutio. Dicendum eſt ꝙ peccāt: qꝛ
grauant depoſitarium ⁊ poſſunt compelli
ad reddendum ⁊ releuandum grauamen
depoſitarij. ¶ Queritur nūquid poteſt
aliquis rem iniuriantis accipere furtiue
ꝓ re ſua violenter detēta. Solutio. Dicen/
dum eſt ꝙ rem alterius loco rei ſue abla/
te etiam violenter cum in re illa nunꝙ do
minium habuerit non licet accipere alicui
⁊ qui hoc facit peccat. ⁊ ad reſtitutionē te/
netur. Hec eſt opinio magiſtrorum cōmu/
nior: ꝙuis ſint opiniones in ꝯrariū. Tn̄ omiſ
ſis oibus tutius eſt dicere ꝙ nihil accipia
tur alienū cū iſta eſtimatio difficiliter ha/
beat ⁊ ad capiendū ſint hoies ꝓni. Furtuʒ
enī eſt ꝯtrectatio rei aliene ꝯ dn̄i voluntatē inſti.
d obli. q̄ ex delic. na. in pn̄. ⁊ facit ex d elec.
c. dudū ⁊ furti noīe oīs rapina ⁊ oīs illicita
vſurpatio rei aliene ꝓhibent. ꝑ magi. ſen.
xxxviij. diſt. iij. ⁊. xiiij. q. v. c. pe. Tn̄ differūt
furtū ⁊ rapina: qꝛ furtuʒ cōmittit ſine illa
tione violētie dn̄o rei. rapina ṽo eſt remo
tio rei aliene ⁊ hoc cū violētia. ¶ Queritur
vtrū rapina ſit grauius pctm̄ ꝙ furtum.
Solutio. Dicendū eſt ꝙ ſic: quia magis re/
pugnat voluntati illius cui auferꝫ: qꝛ fur/
tum fit per ignorantiā illius cui aufertur
rapina ṽo ꝑ violētiā: ideo cū nullus ptātē
hēat ſuꝑ aliū niſi ꝑ ptātē publicā q̇cūqꝫ vio
lenter aliquid alteri aufert non vtens ptā
te publica rapinam euidentem cōmittit. ⁊
ad reſtitutionem tenetur in. c. ſuper eo. de
rap. et incendi. tamen principes qui ſunt
cuſtodes iuſticie propter conſeruationem

UVA. BHSC. IyR_242

reipubli. ſi exigant quod eis ſm iuſticiam
debetur quācꝫ violentiam adhibeant non
cōmittunt rapinam. Similiter ad impu-
gnandum hoſtes ſi per violentiam a ſuis
ſubditis accipiant non committunt ra-
pinam. Si vero abſqꝫ ratione ꝛ contra iu-
ſticiam aliquid abſtulerint violenter rapi
nam cōmittunt: ꝛ ad reſtitutionem tenent
ſicut latrones et veſpertiliones: ſimiliter
illi qui in bellis predātur ſi bellum fuerit
iuſtum rapinā non cōmittunt: ſed poſſunt
peccare ex mō depredādi: ſcꝫ ex nimio ap-
petitu acquirendi vel accipiendi ꝛc. Si ve
ro bellum fuerit iniuſtum predātes rapi-
nam cōmittunt ꝛ ad reſtitutionem tenent
Cum hic fiat mentio de bello iuſto queritur
quot modis bellum dicatur iuſtū. Solu.
dicendum eſt ſm compen. ſeptem ſacramē
torum ꝙ bellum dicitur iuſtuꝫ tribus mo
dis. Uno modo cum fit auctoritate princi-
pis cuius mandato bellum eſt gerendum
quia principibus ꝛ publicis perſonis per
tinet bella mouere ꝛ non priuatis. Secun
do modo cum cauſa eſt iuſta: ſcꝫ cum illi q̄
impugnantur ſunt culpabiles. Tertio mo
do cum intentio eſt recta. ita ꝙ ille qui im
pugnat intendit malum corrigere ꝛ bonū
ꝓmouere. Si vnum iſtorum deſit bellum
dicitur iniuſtum ꝛ illicitum. ¶ Pro vlteriori
declaratione iſtius materie. Hoſtiē. in illa
extrauagante Inno. ꝓ humani. in gloſa ſu
per verbo diffidatus eque. decretalis eſt
hodie in ſexto ſub titulo de homici. ponit
ſeptem ſpecies belli. Prima ſpecies eſt bel
lum rationabile: ſcꝫ contra infideles. l. ho-
ſtes. ff. de cap. Scōa ſpēs eſt bellū iudicia
le quod fit auctoritate iudicis contra con
tumaces ꝛ ꝓ defenſiōe iuriſditionis. in. l.
que reſtituere. ff. de rei vendi. Tertia ſpe-
cies eſt preſumptuoſum. C. de ſedicioſis. l.
i. ꝛ. ij. Quarta ſpēs eſt bellū licitū quotiēs
fit auctoritate iuris. C. qū li. vnicuiqꝫ ſi-
ne iudi. ſe vindi. l. i. ꝛ. ij. ꝛ. l. vt vim. ff. de iu-
ſti. ꝛ iur. Quinta ſpecies belli dicitur bellū
temerarium quando cōtra auctoritatem
iuris bellatur. de ſenten. excom. c. perpen-
dimus. ꝛ. c in audientia. Sexta ſpecies eſt
bellum voluntarium quando ſine cauſa fit
guerra. xxiij. q. i. c. noli. Septimum dicitur
bellum neceſſarium ſe defendēdo contra
voluntarie ſe impugnātes. de reſtitu. ſpo.
c. olim. ꝛ de ſenten. excom. c. dilecto. lib. vi.
Et iſtorum dicit Hoſtien. ꝙ quattuor ſunt
iuſta. ſcꝫ rōnabile iudiciale licitū ꝛ neceſſa
rium. Et vlterius dicit idē Hoſtien. ꝙ bel-
lum iuſtum debet precedere diffidatio. in
c. ꝓ humani. allegato. quod intendit quan
do eſt bellum de xp̄ianis ad xp̄ianos ꝛ qū
ſit iuſta de cauſa que in principe preſumi-
tur. iuxta. l. omium. C. de teſta. iuncta. l. hu
manum. de legibus. Ioh. blanchi in ſum-
ma qui mo. feu. amit. §. ꝛ debet dn̄m iuua
re. ponit aliqua notabilia ſcꝫ ꝙ iuſtum bel
lum dicitur ex pſona ex re ex cauſa ex ani-
mo ꝛ ex auctoritate. Ex perſona: ſcꝫ vt pre
lians ſit ſecularis ꝛ nō eccleſiaſticus ꝓpter
effuſionē ſanguinis. extra nec cle. vel mo.
c. clericis. ꝛ. xxiij. q. viij. c. clerici. ꝛ. c. ſepe ni
ſi in neceſſitate ineuitabili. extra de homi
ci. c. poſtulaſti. ꝛ de ſentē. excom. c. ex timo-
re. Et ideo dicit Inno. in. c. olim. allegato.
ꝙ prelatus in prelio poteſt intereſſe ꝛ pſe
qui ſed non occidere. Ex re ſcꝫ vt fiat pro
rebus defendendis vel pro defenſione pa
trie vel legum paternarum. xxiij. q. ij. c. i.
Item dicit Inno. in. c. ſi nulla. xxxiij. q. viij.
ꝙ clerici ꝓ tali cauſa pugnātes ꝛ lapides
vel ſimilia iacientes: dum tamen non occi-
dant non ſunt irregulares: vt de cleri. per
cuſ. c. penul. ꝛ vlti. Ex cauſa. ſ. quādo ꝓpter
neceſſitatem pugnatur: ſcꝫ vt per pugnaꝫ
pax acquiratur. xxiij. q. i. noli. Ex animo vt
non fiat ꝓpter odium vel vltionem vel cu
piditatem: ſed ꝓpter charitatem iuſticiaꝫ
ꝛ obedientiam ꝛc. eadem. q. c. quid culpat̄
Ex auctoritate hoc ē auctoritate eccleſie ſi
eccleſia ſit ſuperior indicētis bellum ꝛ ma
xime quando pugnantur ꝓ fide vel aucto
ritate principis ſecularis ſi ſit ſuperior in
dicentis bellum: vt in. d. c. quid culpatur
ꝛ ꝑ Panor. in. c. excōmunicamus. de hereti
cis. Et concludit dictus Iohan. blanchi ꝙ
niſi alterum ex predictis interueniat non
eſt iuſtum bellum: nec compellitur vaſal-
lus dn̄m ſuum iuuare. Sed quia de vaſal-
lis ſit hic mentio. ¶ Queritur vtrum va
ſallus teneatur dominū ſuum iuuare pro
prijs ſumptibus. Doctores dicūt quia aut
queritur vtrum vaſallus teneatur iuuare
dn̄m ſuum in patria: ꝛ non eſt dubiū quin
ſic. etiam ꝓprijs ſumptibus: dum tamen
habeat feudum ſufficiens ex quo poſſit fa
cere ſumptus: aliꝰ dn̄m ſuum non debet iu
uare: niſi dn̄i ſumptibus. argu. ff. de op. li
ber. l. ſuo victu. ꝛ duabus legibus ſequen.
in aut. de manda. princip. §. illud quoqꝫ. ff.
ſi ſeruitus ven. l. ꝛ ſi forte. §. etiaꝫ. l idemqꝫ
§. idem labeo. ff. manda. l. meuia. §. vxore.

UVA. BHSC. IyR_242

de an.leg.⁊ ſibi per Bart. Aut queritur an teneatur vaſallus iuuare dñm ſuuꝫ extra patriam.⁊ dic ꝙ ſic dñi ſumptibus. ꝓ quo l.modios. in fine cum ibi not.dum tamen dominus habeat iuſtam cauſam ⁊c. ⁊ hoc quo ad furtum ⁊ rapinam. ¶ Queritᷣ in textu ſecunde partis diuiſionis littere vſuratoꝛ.vbi dicit auctoꝛ noſter ꝙ vſurarij tenētur ad reſtitutionē. Unde vſurarius eſt qui capit aliq̄d vltra illud qđ mutuat aut accipere intendit. ¶ Pro declaratione iſtiꝰ eſt notandum ꝙ quedam ſunt res quaruꝫ vſus eſt ipſarum conſumptio: ſicut tunica vinum: bladum oleum: ligna ⁊ ſimilia.⁊ in talibus rebus cum non habeant vſumfructum non poteſt ſeoꝛſum computari res ⁊ vſus rei: ſed cuicunq̧ conceditᷣ vſus rei talis ⁊ ipa res conceditᷣ ⁊ cuicunq̧ tales res concedūtur per mutuū transfertur in eū cui mutuatᷣ ipſaꝝ rerum dñium. ideo quicunq̧ mutuat alteri pecuniā: bladū vinuꝫ ⁊c. non poteſt retinere ſuper illud dñium cum vtendo coꝛrumpantur: ⁊ ideo vſus talium rerum vendi non poteſt: quia ſi quis vellet vendere bladum vinū ⁊c. ⁊ ſeoꝛſum vſum vini vel bladi venderet bis eandem rem vel venderet id quod non eſt: cū vinū ſit iam potatum vel bladum cōmeſtum. ⁊ ſic contra iuſticiā faceret ⁊ peccaret. in.c. ſi feneraueris.xiiij.q.iij. Similiter q̄ mutuat vinum aut triticum et petit vnam recompenſationem equalis rei vel aliam recompenſationem pro precio vſus rei contra iuſticiam facit ⁊ tale mutuum ſiue vēditio vſura eſt que ſm Papiam dicitur incrementum fenoꝛis: ⁊ ſic de omnibus talibus rebus que vtendo conſumuntur pro vſu rei nihil accipiendū eſt: quia vſura ⁊c. Sunt autem alie res quarum vſus nō eſt ipſarum conſumptio ⁊ habēt vſufructum ſicut ager equus domus ⁊ conſimilia. ⁊ in talibus poteſt ſeoꝛſum vēdi res ⁊ vſus rei vt cum aliquis mutuat equum aut agruꝫ aut domum ⁊c. poteſt pro vſu rei talis accipere precium. nec in hoc peccat. ff. de iureiurādo.l.eum qui.⁊ in gloſa.c. ſi feneraueris allegati. Breuiter dicendū eſt ꝙ cuꝫ vſuram vtriuſq̧ teſtamēti pagina deteſtetᷣ de vſur.ca. ſuper eo. vſurarius mutuando pro vſura peccat: ⁊ ad reſtitutionem tenetᷣ nec ꝓpter hoc peccat qui ꝓpter neceſſitatem ſuā accipit pecuniā alteriꝰ ſub vſura quia ſue neceſſitati ſubuenit. Secus eſſet ſi abſq̧ neceſſitate hoc faceret: quia ſic accipiēs peccaret ⁊ vſurarium induceret ad peccandum. Itē ille eſt particeps peccati vſurarij qui ſibi prebet aut p̄ſtat pecuniā vt ex ea vſuram exerceat. Ex quibus inducitur ꝙ non licet ꝓ pecunia mutuata vel quacunq̧ alia re q̄ vtendo ꝯſumitur plus exigere ꝙ̄ quātitatē pecunie vl' rei mutuate ſeu valoꝛem tempoꝛe quo mutuatur. Unde manifeſte vſuram committūt q̇ bladum vinum ⁊ huiuſmodi mutuant vel vēdunt ad precium tempoꝛe ſubſequenti: q2 tunc vſum rei iam conſumpte vendunt ſimiliter ⁊ tēpus ſm cōpendiū ſeptē ſacramentoꝝ. Item illi qui vēdunt res ſuas carius ꝙ̄ ſit iuſtū p̄cium ꝓpter expectationē ſolutionis vſuram cōmittit: q2 expectatio ſolutōis habet rōnem mutui: ⁊ in hoc etiā tēpus vendunt. in.c. conſuluit. de vſur. ⁊ ꝑ doct. ſuper illud Luc.vi. Mutuū date nil inde ſperantes. Similiter qui emit rē minus ꝙ̄ ſit iuſti precij ꝓpter anticipationeꝫ ſolutiōis vſuram cōmittit: q2 illa anticipatio tp̄is habet rōnē mutui cuius quoddā precium eſt illud qđ diminuitᷣ de iuſto precio ⁊ hoc maxime in rebus que tradi non poſſunt: ſicut ſunt illi qui emūt bladum in herba ⁊ hmōi. Item qui debet ad certum terminum pecuniam vel aliud ſi aliquid ſibi dimittatᷣ vt citiꝰ ſoluat ꝑ cautelā ſuam vſurā cōmittit: q2 tēpus ſolutiōis vēditᷣ: ⁊ ad reſtitutionē tenetᷣ: nec excuſatur ꝑ hoc ꝙ ſoluendo ante terminū grauatur vel a creditoꝛe iudicatᷣ ad hoc ſm compendium ſeptem ſacramentoꝝ. Similiter illi qui pecuniam accipiunt mutuo ſub vſuris ⁊ volentes recuperare vſuras vendēdo pānos aut alia mobilia pluſꝙ̄ valeāt ꝓpter expectationem ſolutionis vſuram cōmittūt cū in hoc tēpus vendatur: ⁊ illa expectatio rōnē habeat mutui: ⁊ nec poſſunt ſe excuſare eo ꝙ volunt ſe ſuare indēnes recuperādo in hoc vſuras quas debent. Poſſunt tamē mercatoꝛes licite vēdendo res ſuas repetere moderatas expenſas quas fecerunt in poꝛtatione earum: ⁊ ſicut patet in pānis et cōſimilibus rebus: nō tñ poſſunt repetere expenſas ſuperfluas. in.c. nauiganti. de vſur. ¶ Item ſciendum eſt ꝙ ſi alicui ꝓ pecunia obligetᷣ domꝰ ager aut alia res cuiꝰ vſus precio eſtimari debet: ille qui mutuauit vſum illius rei debet computare in ſolutionem ⁊ reſtitutionem pecunie mutuate in.c.i.⁊.ij. de vſur. ⁊ ſm Io.and.ibi. Niſi foꝛte talis res fuerit cuius vſus inter ami

UVA. BHSC. IyR_242

cos concedi cõſueuit ſine precio: ſicut liber
ꝛ huiuſmodi. ¶ Notandum eſt ꝙ decime
ex debito requiruntur: ꝛ qui eas dare no-
luerint: alienas inuadũt per beatum Tho-
mam.lxxxvij.q. Unde Geñ.xxvij. habetur
Cunctorum que dederis mihi decimas ti-
bi offeram. Itez.xvi.q.i.c.decime habetur
ꝙ de militia negociatione de artificio de-
bent decime reddi. ꝛ idem Auguſt. Tamen
de male acquiſitis que homo tenetur re-
ſtituere non debet decimas ſoluere: tamẽ
ſi ager ſit emptus de vſura de fructus ei⁹
tenetur vſurarius decimas dare ſi fruct⁹
illi nõ ſint ex vſura: ſed ex dei munere per
beatuz Thomam in.ij.ij.q.lxxxvij. Sed de
illis que acquirũtur ex turpi queſtu ſicut
meretricio: hyſtrionatu ꝛc. que nõ tenẽtur
reſtitui quid iuriſdico ꝙ talium debẽt de-
cime ſolui. tamen eccleſia abſtinet a taliuz
decimis ne videatur eorum peccatis cõmu-
nicare de premitijs fit mentio per beatuz
Thomam.q.lxxxviij. ¶ Queritur nunq̄d
ille qui mutuat ꝛ damnum incurrit ex mu-
tuatione pecunie ſue vel conſimilis rei po-
terit dãnum repetere. Solutio. Dicenduz
eſt ꝙ ille qui ſolummodo amore ꝛ beniuo-
lentia mutuat alteri pecuniam vel aliam
rem ꝛ nõ ꝓ precio poteſt ex pacto deduce-
re: cum eo qui mutuum accepit recompen-
ſationem damni quod mutuans incurrit
ex hac mutuatiõe: ſicut cum debet redde-
re pecuniam ad certam diem: ꝛ ille nõ ſol-
uit ꝓpter defectum ſolutionis mutuãs dã-
num incurrit poteſt repetere dãnum ſuũ:
nec hoc eſt pecuniam vendere: ſed ſe indẽ-
nem ſeruare: extra de fideiuſ.c.peruenit. ꝛ
xij.q.ij.c.ſi quis. ꝛ ff. ꝓ ſocio.l.ſocium. Q2
ꝙuis vſura non veniat in mutuo: venit ta-
mẽ intereſſe. Caſus eſt notabilis. extra de
ſo.compe.c.dilecti. ꝛ.ff.de in litem iurãdo
l.numerus.C. de ſumma trinita.l. cũctos
populos. ꝛ ſufficit cõfeſſio ſuper intereſſe
facta in carta mutui: vt notatur.ff. pro ſo-
cio.l.ſocium. ¶ Queritur nunquid obſe-
quium poteſt accipi ꝓ pecunia mutuata.
Solutio. Dicendum eſt ꝙ beniuolentia a-
mor ꝛ huiuſmodi poſſunt ex mutuo recipi
cum non poſſint pecunia menſurari. Mu-
nus tamen ab obſequio vel a lingua nõ po-
terit repeti: ſicut nec munus a manu cum
poſſit mẽſurari pecũia. qđ patet in ſuitori-
bus qui obſequium ſuum vendunt: ꝛ ſimi-
liter in aduocatis qui laborem ſui conſilij
ꝛ penam vendunt: veruntamen tale munus
ab obſequio vel a lingua ex ſola beniuolẽ-
tia poteſt accipi: non autem ex recompen-
ſatione mutuate pecunie. ſimiliter poſſet
accipi munus a manu vel donũ gratuituz
non ex pacto tacito vel expreſſo: qđ etiam
dans donaſſet anteꝙ̄ mutuo recepiſſet. idẽ
donũ ex beniuolentia ſolummodo poteſt
mutuans recipere: quia per mutuationez
nõ fit peioris ꝯditionis. in.c.putauit.xiiij.
q.iij. ꝛ.c.pleriq;. Super premiſſis nota ꝙ
licet non poſſit ꝓ pecunia mutuata pl⁹ exi-
gi ꝙ̄ pecunia: tamen ille qui committit pe-
cuniam mercatori vel artifici per modum
ſocietatis poteſt ſcilicet ille q̄ mutuat par-
tez lucri quod ex ea ꝓuenit repetere: ſicut
de re ſua: quia dominium pecunie nõ trãſ-
fertur in eum cui cõmittitur pecunia: ſed
magis remanet apud mutuantem: ꝛ hoc
intelligitur quando periculum dãni non
ſolum ſpectat ad ſuſcipientẽ: ſed etiam ad
mutuantẽ. Et ſic eſt licitũ ꝙ vn⁹ ſocius det
pecuniam ꝛ alius ſubeat laborem. in.l.vni-
ca.ff. ꝓ ſocio. ¶ Queritur nunquid oĩa
que lucrata ſunt ex pecũia vſurata ſint re-
ſtituenda. Solu. Dicendum eſt ꝙ̄ poſſeſſio-
nes que ex vſuris ſunt comparate nõ fue-
runt nec ſunt eorum quorum fuerunt vſu-
re: ꝛ ideo non ſunt eis totaliter reſtituẽde
cum ex induſtria ſua et labore ſuo ille qui
recipit vſuras eas acquiſierit. ꝛ forte quia
plus valent ꝙ̄ vſure: ſed quia obligate ſũt
his quorum fuerunt vſure. ideo precipit
vt vendantur ꝛ ipſarum precia reſtituant
ſm quantitatem vſurarum receptarum.
Et ſic intelligitur illa decretalis. cũ tu. de
vſu. Ille tamen qui recipit domum aut a-
grum aut pratum vel aliam rem que ha-
bet vſumfructum ab alio ſub vſuris non
ſolum tenetur reſtituere domum aut agꝝ
aut pratum ꝛc. ſed cum domo vel agro ꝛc.
tenetur reſtituere omnes fructus inde ꝑ-
ceptos: quia fructus illarũ rerum ſequun-
tur eas ꝛ eis debentur. in.ca.conqueſtus.
de vſuris. ꝛ.ca.i. ꝛ.ij. ¶ Aliud tamen eſt de
rebus que non habent vſumfructum: vt
ſunt bladum vinum ꝛ huiuſmodi: quia ſo-
luz eas tenetur reſtituere ille qui eas vſu-
ras recipit: nec illud quod acquiſitum eſt
ex illis rebus eſt reſtituẽdum cum nõ ſit
fructus earum: ſed humane induſtrie: niſi
forte per detrimentuz eius rei alter cuius
eſt res que eſt per vſurã extorta ſit nimis
damnificatus: quia ille tũc qui ꝑ vſurã eã
recipit tenet ad recompenſationem nocu-

menti. Queritur vtrum filij vſurarioꝝ teneantur ad reſtituendas vſuras. Solu. Dicendum ꝙ ſic per. c. tuas nos. de vſuris. Cuius textus eſt talis. Tua nos duxit fraternitas cõſulendum quid ſit de vſurariorum filijs obſeruãdum qui in crimine vſurarum eis defunctis ſuccedunt: aut extraneis ad quos bona vſurarioꝝ aſſeris deuoluta. Chariſſime tue queſtiõi in litteris preſentis reſpondetur ꝙ filij vſurariorum ad vſuras reſtituendas ea ſunt diſcretiõe cogendi qua parentes ſi viuerent cogerẽtur. Et ad ipſum circa heredes extraneos credimus exercẽdum. Unde deus dicitur punire filios ꝑpter peccata parentum: vt habetur Exo. xx. c. Ego ſum deus zelotes viſitãs peccata patrum in filios: quod nõ eſt intelligẽdum ad litteram. qm̃ vt habetur Ezech. xviij. Filius nõ portabit iniquitatem patris: nec pater iniquitatem filij: ſaltem in peccatis actualibus: ſed dicit iniquitates patrum redire in filios qui oderunt ipm̃: per quod oſtendit euidenter nõ ideo punire filios: qꝛ peccauerunt patres ſed quia eis ſimiles quodam hereditario malo deum oderſit. per magiſtrum. xxxiij. diſtin. ij. ſentẽ. Uſurarij enim manifeſti ad cõmunionem xp̄ianaꝝ: ſepulturam ⁊ oblatione altaris recipi non debent ſm Johã. andr. in. c. qꝛ in omnibus de vſuris. ⁊ hoc ſi in hoc peccato deceſſerint. ❡ Circa reſtitutionem faciendam ꝑpter dãnum illatuꝫ in rebus ſciendum ꝙ aliquis dãnificatur in reb⁹ dupliciter. Uno mõ qꝛ auferẽ ei qđ actu habet: ⁊ tale dãnum reſtituẽdum eſt ſm recompẽſationem equalem: ſicut comburendo domum vel interficiẽdo equum ⁊c. reſtitutio debet fieri ſm valorem dom⁹ vel equi. Alio modo dãnificatur aliquis: qꝛ impeditur ne adipiſcatur illud quod erat in via habendi: ⁊ tale dãnum non oportet reſtituere ex equali ſed ſm iuſtam eſtimationem damni cum poſſit pluribus de cauſis impediri: ſicut de blado ſeminato ⁊ lucro impedito ⁊ huiuſmõi ⁊ ſic nõ tenetur damnificans ad totum ꝓuentum reſtituẽdum: ſed ſolum ſm ratam ex ſcientia dãni illati vel impediti ad arbitrium boni viri De impdeimẽto autem beneficij ne alter adipiſcatur. Notandum eſt ꝙ multipliciter poteſt impediri. Uno modo impedit quis iuſte ne alter beneficium vel preben dam obtineat intendens ad cõmodum et honorem eccleſie: ſcꝫ vt detur dignior cum alter ſeu ipſe impedit⁹ dign⁹ nõ ſit: ⁊ talis nõ teneẽ reſtituere. Alio mõ ĩpedit' qs iniuſte. ſcꝫ cã odij: inuidie: aut vindicte ⁊c. Et tũc impediẽs ſi ille qui impediẽ nõdũ obtinuerit bñficiũ: ſꝫ ſit ſolũ in via obtinẽdi nõ teneẽ ad reſtituẽdũ equale cũ alter impedit⁹ nõ ſit illđ bñficiũ adeptum ⁊ poſſit plurib⁹ de cauſis ĩpediri: ſꝫ teneẽ ad recõpenſandũ ſm arbitriũ boni viri. Si vero iam adeptus fuerit bñficiũ ⁊ iaꝫ ſit firmatum ⁊ impediaẽ impediẽs teneẽ ad reſtitutionẽ equalẽ ſm ſummã ſeptẽ ſacramẽtoꝝ ⁊c. ❡ Queriẽ nunquid ſemꝑ eſt facienda reſtitutio ei a quo res eſt ablata: vel ei cui damnũ eſt illatũ. Solu. Dicẽdũ eſt ꝙ ſic ſi poſſit inueniri vel heredi ſuo cuꝫ vna ꝑſona reputetur cũ eo. ita ꝙ ſi fuerit multuꝫ diſtãs dꝫ ei trãſmitti: ⁊ ꝓcipue ſi ſit res magni valoris: nec ex eo ſe teneat reſtituens ſe grauatũ ꝙ ei mittaẽ: ⁊ expẽſas faciat in mittẽdo qꝛ hoc eſt in recõpenſatione dãni illati qđ alter habuit ꝑpter defectum rei ſue. Si vero nõ poſſit ei cõmode mitti dꝫ in loco tuto deponi: vt ꝓ eo ſerueẽ. Si aũt ille cui reſtitutio eſt facienda ſit ignot⁹ dꝫ reſtitutio fieri ſm qđ poteſt: ſcꝫ ꝓ elemoſynas vel alio modo ſm cõſilium eccleſie. ❡ Queritur vtrũ ſtatim ſit ſemꝑ facienda reſtitutio. Solu. dicẽdum eſt ꝙ plures ſunt caſus in quibus nõ eſt ſtatim faciẽda reſtitutio. Prim⁹ reſtitutio cederet in dãnũ recipiẽtis ſeu preiudiciũ: vtputa reddere gladium iracũdo. Scđs caſus eſt qñ cedit in infamiã reſtituẽtis: ſicut fur occult⁹ debet captare tp̄s quo ſine diffamatione reſtituat. Terti⁹ eſt qñ eſt impotẽtia in illo qui teneẽ reſtituere: qm̃ inanis eſt actio quam excludit inopia debitoris. de re. iu. actio eñi tũc ſopitur: ſed nõ tollitur ſcilicꝫ ſi veniat inops debitor ad pinguiorẽ fortunã. Extra de ſolu. c. Odoard⁹. ❡ Quartus caſus eſt qñ ille qui teneẽ eſt in extrema neceſſitate: qꝛ tũc ad ſuſtẽtationeꝫ nature ꝓpria ſiũt cõia. de verbo. ſig. lib. vi. Sꝫ ponatur caſus ꝙ ille qui teneẽ reſtituere ⁊ ille cui reſtitutio eſt ſiẽda: ſint ambo in extrema neceſſitate. quid iuris. Solu. Dicendum eſt cũ diſtinctiõe: qꝛ vel ille cui reſtitutio dꝫ fieri: deuenit ꝑmo ad extremã neceſſitatẽ vel ille qui teneẽ reſtituere vel vter ꝙ eodẽ tp̄e. Si primo modo debꝫ ei reſtitui. tum qꝛ ꝑmo fuit dñs rei. tum qꝛ fact⁹ eſt pauꝑ. Si ꝟo ille qui tenebaẽ reſtituere primo deuenit ad inopiã nõ teneẽ reſtitue

UVA. BHSC. IyR_242

re. Si vterqꝫ ſimul deuenerit ad inopiam
debet reſtitui dño principali qui nunqꝫ de
ſiſtit eſſe dñs ſue rei ſm determinationeꝫ
Landul.xv.diſtin.iiij. ¶ Queritur vtrū
mercatores teneantur ad reſtitutionem ſi
cōmittant fraudem vendendo ⁊ emendo.
Solutio. Dicendum eſt ꝙ cum emptio et
venditio ſint inuente ꝓ communi vtilitate
hominuꝫ ſm ꝙ re vnius alter indiget non
magis debet eſſe in grauamen vnius ꝙ al
terius. ideo debet ſm equalitatem rei cō-
tractus inſtitui que equalitas rei ⁊ quan-
titas menſuratur ſm precium pecunie ꝓ
qua res datur: ⁊ ideo ſiue preciuꝫ excedat
quātitatem valoris rei vel res excedat pre
cium totaliter non eſt equalitas iuſticie: ⁊
ſic vendere carius aut vilius emere ꝙ va-
leat eſt illicitum ſm ſe ⁊ peccatū. verūtamē
ſi in emptione aut venditione alter multū
leditur: vt puta quia vnus multuꝫ indiget
re alterius ⁊ alter leditur ſi ea careat in ta
li caſu iuſtum eſt vt non ſolum reſpiciatur
ad rem que venditur: ſed ad damnū quod
venditor incurrit. Et ſi ſubueniendo dāno
vendentis poteſt res vendi licite pluſqꝫ va
leat ſm ſe. licet non plus vendatur neceſſi
tatem habenti. Si tamen venditor non dā
natur carens re ſua non debet eaꝫ plus vē
dere ꝙ valeat: licet ille qui emit lucretur
ex ea: quia vtilitateꝫ que accreſſit alteri nō
eſt ſuū vendere: licet poſſit vendere dānuꝫ
ſuuꝫ: ⁊ ſic ad reſtitutionem teneretur. Qꝛ
tamen precium earū rerū non eſt ſm ſe de
terminatum: inde eſt ꝙ modicū plus ven-
dere vel minus emere non tollit equalita-
tem iuſticie: ſed ſatis ꝑmittitur. ¶ Que-
ritur quomodo venditio eſt illicita ꝑ defe-
ctum rei. Solutio. Dicendū eſt ꝙ tripliciť.
Uno modo ſm ſpeciem rei: ſicut ſi vendať
aqua pro oleo vel ſtannū ꝓ argento. Si vē
ditor cognoſcat defectū talem fraudeꝫ cō-
mittit. ⁊ ad reſtitutionem tenetur. Secun
do modo venditio dicitur illicita ſm quāti
tatem que ꝑ menſuram cognoſcitur. Ideo
[illegible]ditor ſcienter vtatur defectuoſa mē-
[illegible]eccat: ⁊ ad reſtitutionem tenetur: tū
[illegible]pter hoc inconueniens eſt eſſe diuer
ſas menſuras ſm diuerſitatem locoꝝ ꝓ-
pter diuerſitatem copie ⁊ inopie reruꝫ: qꝛ
vbi eſt maior copia rerū ꝯueniens eſt eſſe
maiorē menſurā. ⁊ idē dicendū eſt de pon-
dere. Hoc ꝑtinet ad rectores ciuitatū ⁊ nō
ad priuatas ꝑſonas. Tertio ex ꝑte qualita
tis vt ſi vendať animal infirmū ꝓ ſano: qui
ſcienter hoc facit fraudē cōmittit. et in oī-
bus predictis vendens ſciēter peccat ⁊ ad
reſtitutionē teneť. Si vero ignoranter hoc
fecerit nō peccat vendēdo: ſed qñ ad eius
cognitionē ꝑuenit debet recōpenſare em-
ptori. Et ſicut ex ꝑte vēditoris fraus cōmit
titur ſic qñqꝫ ex parte ēptoris: ſicut qñ ven
ditor ignorat reꝫ ſuā ꝑcioſam vt ſi det auꝝ
purū quod credit eſſe auricalcū emptor ſi
illud cognoſcat iniuſte emit minoris precij
ꝙ valet: ⁊ ſic in oībus alijs rebus q̄ nimis
vendſitur ꝑ ignorantiā vendentis ⁊ cogni-
tionem ementis. Sic etiaꝫ de illo q̄ vendit
aurū purū ꝓ auro ſophiſticato. ⁊ emēs co
gnoſcit ad reſtitutionē teneť. ¶ Similiter
ſi vēdat auꝝ ꝑ allꝛimiā factū ꝓ vero auro
fraudem cōmittit cū non ſit aurū ita ꝑcio-
ſum in ſubſtātia ſicut verū aurū. ¶ Que
ritur nunq̄d venditor teneť ſemꝑ dicere vi
cium rei quā vendit. Solutio. Dicendū eſt
ꝙ ſi viciū rei q̄ venditur occultū ſit: vendi-
tor debet illud ēptori manifeſtare alioq̄n
doloſa eſt venditio ⁊ peccat venditor, quia
dat emptori occaſionē dāni ⁊ periculi: ⁊ te-
netur venditor ad reſtitutionē ſeu ad recō
penſationē dāni: ſicut ſi vēderet equū clau
dicantē ꝓ veloci vel domū ruinoſam ꝓ fir-
ma: ⁊ cibū corruptū ꝓ ſano ⁊ huiuſmōi. Si
vero eſt viciū manifeſtū ſicut cū equus eſt
monoculus ⁊ hmōi: tqꝛ licꝫ non cōpetat vē-
ditori: poteſt tamē eſſe cōpetēs alijs ſi ipe
ꝓpter iſtud viciū ſubtrahat de precio ꝙtū
oportet nō tenetur ad manifeſtandum rei
viciū. qꝛ forte ſi manifeſtaret illō peccaret
emptor qꝛ ꝓpter illō viciū plus vellet ſub
trahere de precio ꝙ eſſet detrahendū. Bū
poteſt tñ licite venditor indēnitati ſue con
ſulere nō manifeſtando rei viciū ſed reti-
cendo. ¶ Nota tamē ꝙ in re vicioſa vendē
da cuius viciū venditor debet emptori ma
nifeſtare nō oportet ꝙ ꝑ preconem vendi-
tor illud viciū manifeſtet ⁊ ꝓnunciet: qꝛ ſic
terret oēs emptores ab emēdo qui alſ rē
nō cognoſcerent in quibus res eſt bona vł
inutilis: ſed ſufficit ſingulariter ei dicere q̄
rem vult emere ⁊ cui pōt oēs conditiones
rei ſimul aperire ſcꝫ bonas ⁊ malas: quia
nihil ꝓhibet eſſe in aliquo bonū et vicium
et in multis conditionibus eſſe vtile: et in
multis inutile. ¶ Item ſuper hoc nota ꝙ
res poteſt vendi ſm precium quod reperi
tur in illis locis vicinis. Unde ille qui de-
fert ad locum vbi chariſtia eſt bladum et
ſcit plura alios blada afferentes ꝑ quos

UVA. BHSC. IyR_242

melius forum habebitur. poteſt bladum
vendere ſm precium quod ibi inuenietur
nec tenetur de ratione inſticie manifesta-
re aduentum alioꝝ bladum apportantiū.
Si tamen hoc manifeſtaret vel de precio
ſubtraheret eſſet magne virtutis. De iſta
queſtione tractatur per beatū Tho. ij.ij. q.
lxxvij. ¶ Queritur nūquid poteſt quis
rem vendere pluſꝙ empta ſit. Solutio. Di
cendum eſt ꝙ rem abſolute vendere ꝓpt
cupiditatem lucri ſolum eſt inhoneſtum: ⁊
illicita eſt talis negociatio et clericis ꝓhi-
bitum eſt rem vēdere carius ꝙ empta ſit.
Si autem ꝓpter aliquem finem honeſtuꝫ
vt lucrum moderatū querat ad dom⁹ ſu-
ſtentationem vel ad ſubueniendū indigen
tibus. aut propter publicam vtilitatem ſcꝫ
ne res que ſūt patrie neceſſarie deſint: ſic
talis negociatio licita eſt ⁊ lucruꝫ expedit
non vt queratur quaſi finis ſed vt ſtipen-
diū laboris: nec ꝓprie talis eſt negociatio
Sed ille qui rem emit ſolūmodo vt carius
vendat negociatur: quia ſolum lucrū que-
rit ⁊ turpis eſt queſtus. Sed ille qui emit
non vt vendat ſed vt teneat ꝓpter neceſſi-
tatem ſubleuandam: et poſtmodum ꝓpt
cauſam neceſſariam vendit non negociat
nec talis venditio eſt negociatio: lꝫ carius
vendat ꝙ emerit pluribus de cauſis. Pri-
ma quia rem meliorauit: vel precium rei ī
mutatum eſt propter loci diuerſitatē aut
tēporis vel ꝓpter periculum cui emendo
ſe exponit vehēdo transferendo res ſuas
de loco ad locum vel eas ferri faciēdo: aut
ꝓpter alias neceſſitates occurrentes: ⁊ ſic
vendendo res pluſꝙ ſint empte non eſt ne
gociatio abſolute ſed iuſta venditio. Nego
ciatio em̄ clericis eſt ꝓhibita ꝓpter lucrū
terrenorū cuius eſſe debent contēptores
ne animum ſuuꝫ a diuino ſeruitio ſubtra-
hant ad quod ſpecialiter ſunt deputati. ij.
ad Thimo. ij. Nemo militans deo īplicet
ſe negocijs ſecularibus vt placeat ei cui ſe
ꝓmiſit. ¶ Queritur circa premiſſa vtrū
per preſcriptionem aliquis excuſetur a re
ſtitutione. Solutio. Dicendū eſt ꝙ preſcri-
ptio mala fide habita non valet. iō ſi quis
longo tēpore mala fide preſcripſit ſm ius
canonicū reſtituere tenetur reddendo qđ
abſtulit. Nam ius canonicum ſemper ten-
dit ad cōmodum animarū. Nullus autem
in peccato mortali exiſtens ſaluari poteſt.
Ideo qui mala fide preſcripſit eſt in pecca
to mortali cum rem alterius retineat in-
iuſte. Peccatum auteꝫ non dimittitur niſi
prius reſtituatur ablatum. ſꝫ Aug. xiiij. q.
v. niſi res. Quod autē talis preſcriptio ma
la fide habita non ſit ſine peccato. habet
extra de preſcript. c. quō omne. vbi dicit ꝙ
omne quod nō eſt ex fide peccatū eſt. Si-
nodali iudicio diffinimus vt nulla valeat
abſqꝫ bona fide preſcriptio tam canonica
ciuilis: cū generaliter ſit omni conſtitutio
ni deroganduꝫ que abſqꝫ peccato mortali
nō poteſt obſeruari. Unde oportet ꝙ qui
preſcripſit in nulla parte tēporis cōſcienti
am habeat rei aliene. Si quis ỽo preſcri-
bit bona fide poſſidendo nō tenetur ad re
ſtitutionem. etiam ſi ſciuerit alienaꝫ fuiſſe
rem poſt preſcriptionem. ¶ Pro cuius ma
iori declaratiōe eſt notandū ꝙ preſcriptio
eſt acquiſitio dominij vniuerſalis vel dire
cti per cōtinuationē poſſeſſionis tēporis a
lege diffiniti. ff. de vſucap. l. iij. Unde dire-
ctum dominiū habet qui eſt verus ⁊ prin-
cipalis dominus. Utile autē quādo in veri
tate non eſt dn̄s: ſed habet vtilitatem. Et
differūt vſucapio et ꝑſcriptio. qꝛ vſucapio
eſt in mobilib⁹: preſcriptio in īmobilibus
C. de edic. di. adri. tol. l. fi. Itē differunt: qꝛ
vſucapio cōpletur triennio: preſcriptio nō
Item vſucapio eſt fauorabilis: preſcriptio
odioſa. Conueniunt tamen in hoc qꝛ vtro-
biqꝫ requiritur iuſt⁹ titulus et bona fides
et cōtinuatio poſſeſſionis. de preſcrip. ſi di
ligenti. Preſcriptio enī eſt inter preſentes
decēnio: īter abſentes. xx. an. C. de ꝑſcrip.
lon. tem. l. diutina. tamē quedā ſunt ꝑſone
quibus nō obijcitur lōgi tēporis ꝑſcriptio
ipſo iure vt pupilli. ff. de acqui. re. do. l. bo
ne fidei. Itē res fiſci. inſti. de vſucap. §. res
fiſci. Item fundus dotalis nō poteſt ꝑſcri-
bi. ff. de fun. do. l. ſi fundus. Item reſpubli
ca ciuitatis. Item res furtiue. Item res ſa
cre. inſti. de vſucapionibus. ꝙuis ſm aliqs
res ſacre poſſint preſcribi quadragita an-
nis vt vtuntur dn̄i tēporales qui retinent
decimas a ſummis pontificibus ad tēpus
eis conceſſas pro expellendo inimicos fi-
dei ⁊ malefaciunt: quia quod pro neceſſita
te tēporis factū eſt ceſſante neceſſitate de-
bet ceſſare pariter quod vrgebat. i. q. i. qđ
ꝓ neceſſitate. de illa materia qui voluerit
vlteriora querere videat. de ꝑſcrip. c. cū nō
liceat. xvi. q. iij. c. prima actione. ¶ Que-
ritur quid iuris de reſtitutione nocumēti
illati in perſonā: vt eſt abſciſio mēbri. de-
floratio virginis ⁊c. Solutio. Dicendū eſt

UVA. BHSC. IyR_242

ꝙ abſciſio membri vel defloratio virginis non poteſt reſtitui ad equalē: cū membrū abſciſum vel integritas carnis reſtitui nō poſſit tū ſm recōpenſationē ad arbitriuȝ boni viri debet fieri reſtitutio: vt in pecunia vel honore ⁊c. Et hoc intelligitur de virgine que ꝑ violentiaȝ corrumpitur: quia ſi ex voluntate eius ſine fraude et violentia corrūperetur nō teneretur ad reſtitutioneȝ ille qui deflorauit. Unde magiſter ſententia. xv. diſtin. iiij. in fi. demit eñ iniuſte quis alicui quod reſtituere nō valet vt oculum vel vitam et huiuſmodi: ⁊ tamen ſi penituerit peccati cū amore condigne ſatiſfactionis veniā habet: nec ideo quiſꝙ putet qui rem alienā iniuſte abſtulit quā reddere poteſt de illo peccato penitere ac veniam conſequi niſi reſtituerit ablatum ⁊c. Mutilans tenetur ad reſtitutioneȝ ſm arbitrium boni viri: ⁊ ꝓ cura medicis ſoluēdaꝫ ꝓ victu miniſtrando quo careret mutilatus ꝓpter mēbrū mutilatū ⁊ toto tēpore vite ſue. extra de iniurijs ⁊ dāno dato. c. i. ff. ad. l. aquil. que actione in princ. tenetur etiaȝ mutilās ad conſolationē afflicti ſeu mutilati ⁊ ꝙ humiliet ſe ſibi. ¶ Homicida nō debet puniri pena talionis ſm leges. Tamen in ꝓpoſito credo ꝙ occidens tenetur ꝓpinquis occiſi iuxta damnū ⁊ ſuffragia ipendere pro anima occiſi ꝙuis nunꝙ poſſit equiualenter ſatiſfieri ſeu fieri reſtitutio. De leſione fame quomodo debet reſtitui eſt notandū ꝙ tripliciter videt̄ ꝗs alteri famam auferre. Uno modo verum dicendo ⁊ ordine debito ſeruato ſicut probendo crimen alterius ſm ordinem iuris: et ſic non tenetur reſtituere. ¶ Alio modo verū dicendo ſed non ordine debito ⁊ tunc debetur ad reſtitutionē fame quantū poteſt abſꝙ mendacio. ſ. dicendo ſe iniuſte alterum diffamaſſe. Et ſi famam reſtituere nō pōt debet ei aliter recōpenaſre. ¶ Alio modo falſum dicendo ⁊ iniuſte ⁊ tunc ſimiliter famam tenetur reſtituere et fortius ꝙ precedēs. ita ꝙ quibus ꝑdidit. i. corā illis corā quibus diffamauit tenetur dicere ſe malum dixiſſe ⁊ mentitū fuiſſe ac malū crimen ⁊ falſum aleteri impoſuiſſe. ideo ſcribitur: xxij. q. iiij. c. magne. ꝙ magne ſapientie eſt reuocare homineȝ quod male locutus eſt. Et eſt bene ſignanduȝ ꝙ illi qui ex officio ſuo habent ꝓuidere ſaluti animarum peccant niſi infamiam propriam a ſe repellant cum fama ſit neceſſaria ad edificationem proximi ſm Iſido. de ſummo bono. ⁊ de accu. c. qualiter. habetur ꝙ paſtores ſunt ſicut ſignum ad ſagittā quare debent eſſe ſine macula vt grex caleſcat odore boni exempli. Repellitur eī infamia dupliciter ſcȝ vel cauſam infamie ſubtrahendo: vel linguas detrahentiuȝ cōpeſcendo. ¶ Sequitur in textu auctoris ſymoni: vbi auct. vult dicere ꝙ ſymoniacus tenetur ad reſtitutionem. ⁊ eſt ꝓpria ſymonia emere vel vendere aliquod ſpirituale ſeu annexū ſpirituali. vel alio mō ſic. ſymonia eſt ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquod ſpirituale ſeu annexū ſpirituali. i. q. i. in cōtinuatione cauſe. ⁊. i. q. iij. c. ſtudent. Et dicitur ſymoniacus a ſymone mago q̄ primus fuit huius ſceleris auctor. Symoniacus eñ ꝙtuncunꝙ ſit occultus ipſo iure eſt ſuſpenſus. de ſymonia. c. tanta. Symoniacus eñ non poteſt ſaluari niſi renūciauerit beneficio ſymoniace acquiſito et niſi reſtituerit omne illud quod ꝑ ſymoniam fuit acquiſitum vndiꝙ. i. q. iij. ca. ſi ꝗs dator. De iſta materia tractaui latius i. c. de auaricia. ¶ Sequitur in textu vrēs: ſuꝑ quo eſt notandū ꝙ cōbuſtores ſacrorū locorum domorū ſegetū ⁊c. ſi impenitentes mortui fuerint carere debent chriſtianoꝝ ſepultura vt excōmunicati. Johannes andreas in. c. ſuꝑ eo. de rapto. ⁊ incendia. Tamen ſi in vita reſtituant vel caueant de reſtituendo in vita vel in morte admittūtur ad ſepulturam. Et intellige ſi fuerint abſoluti et vere penitentes. Johānes andreas in. c. in litteris de rapto. ⁊. c. peſſimā. xxiij. q. viij. Tamen nō eſt pretermittendū ꝙ incendiarij locorum ſacrorū excōicati ab epiſcopis ſuis publica denunciatione a papa ſolum poſſunt abſolui nō ab epis in. c. tuanos. de ſen. excō. in cuius glo. dicitur ꝙ incendiarij eccleſiarū ⁊ locorū ſacrorū ipo iure ſunt excōicati. Alij aūt incendiarij non ipſo iure. ¶ Sequitur raptor. Super quo eſt notandū ꝙ ſi aliquis rapuerit virginē tenetur eā ducere in vxorē ſi velit. ſin autēȝ tenet̄ eā dotare ad arbitriū boni viri. in. i. ca. de adul. ⁊ ſtup. Si autem repuerit ſpōſam alterius vt legitur Leuitici. xx. Deut. xxij. ⁊. xxvij. q. ij. capitu. omne itaꝙ. §. ſi ꝗs. debet mori. Quia ibi dicitur ſi quis ſponſam alterius oppreſſerit morte moriatur. quia matrimonium violauit. ⁊ eadem. q. capitul. deſponſatas puellas. Habetur ꝙ tam raptor ꝙ rapta niſi velint redire ad

UVA. BHSC. IyR_242

priſtinum ſtatum excõmunicentur ⁊ ana‑
thematizentur ⁊ omni cõmunione priuen
tur. Mulier in ciuitate oppreſſa ſi non cla
mauerit rea eſt adulterij. Si in agro ⁊c.
Innoxia cenſetur. Uiolentum autē legib⁹
ſubiacere deſtinamus. xxxiij. q. i. c. nõ ſatis
Alia eſt rapina que dicitur ſacrilegium vt
rape mulierē ſacratā rape. ſacrū de ſacro
ſacrum de non ſacro. non ſacrum de ſacro.
vt habetur in. c. quiſquis. xvij. q. iiij. et per
Magiſtrū ſententiarū. xxxviij. diſtin. iij.
ſententiarum. ¶ Alia eſt rapina que eſt abla‑
tio rei aliene cum violentia. Unde Eccl's.
xxiiij. Qui aufert in ſudore panem quaſi q̄
occidit proximū ſuū. Tales raptores com‑
parantur lupo. Soph. iij. Iudices eius lu‑
pi veſpertini. Similiter comparantur leo
ni ⁊ vrſo. Prouerbio. xviij. Leo rugiens et
vrſus eſuriens princeps impius ſuper po
pulum pauperem. De talibus enim loqui
tur dominus. Eſaie. i. Cum multiplicaueri
tis orationes veſtras non exaudiam quo‑
niam manus veſtre ſanguine id eſt pecca‑
to ſeu corruptione plene ſunt. Nec oratio‑
nes bonorum pro eis facte exaudiuntur:
quia aduerſantur eis lachryme pupillorū
et viduarum. ſm beatum Auguſtinum ſu‑
per illud. Auribus percipe lachrymas iu‑
ſtorum. Nullum enim profectum poteſt
raptoribus facere rapina nec corpori nec
anime. Primo corpori: quia ſubſtantie im‑
piorum ſicut fluuius torrentes ſiccabun‑
tur. Iob. Nec anime: quia de male acqui‑
ſitis non poſſunt facere opus fructuoſum
iuxta illud Eccl'ia. xxxiiij. Qui facit elemoſy‑
nam vel ſacrificium ex ſubſtantia paupe‑
ris eſt quaſi ille qui victimat filium in cõ‑
ſpectu patris. Talium enim raptorū iudi‑
ces erunt pauperes quos ſpoliauerunt.
Iob. Pauper ibi iuſticiam tribuit ⁊c. quia
de illa materia tractaui in ca. de auaricia.
¶ Sequitur i textu. Iuris deceptor. ſuper
quo eſt notandum ꝙ iuris deceptores ſūt
mali iudices: mali aduocati: ⁊ notarij. pra
ui teſtes ⁊c. qui malas cauſas ſcienter: con
ſulunt ⁊ conducunt ⁊ bonas fraudulenter
faciunt malas. Omnes enim tales tenen‑
tur ad reſtitutionem. de iudicibus peruer
ſis et aduocatis. xi. q. iij. quaſi per totum.
De periurijs ⁊ iuramentis indebite pro‑
latis. xxij. q. i. ⁊. ij. quaſi per totum. ⁊ ꝙ pe‑
nitentia ſeptenni debent puniri vna cum
ſatiſfactione condigna. xxxiij. q. iij. ca. hoc
ipſum. ⁊ in. c. neceſſarie. xxij. q. iiij. De iſtis
prauis iudicibus ⁊ aduocatis legitur ſm
beatum Auguſti. ꝙ ſunt ſimiles immo pe‑
iores hereticis: quia ſunt falſarij legum ⁊
canonum. Hereticus enim quandoꝗ ſua‑
det hominibus quot putat eſſe credendū
ſed malus aduocat⁹ ſuadet iudici vt agat
quod ſcit non agendum. Mali enim aduo
cati hoſtes ſunt iuſticie veritatis ⁊ equita
tis quarum tamen ſe amatores ⁊ defenſo‑
res ꝓfitentur: ideo de ipſis poteſt dici il‑
lud Eſaie. lix. Conuerſum eſt retrorſum iu
dicium ⁊ iuſticia longe ſtetit: corruit i pla‑
teis veritas: ⁊ equitas non potuit ingre‑
di. Aduocati eñ mali ſunt hoſtes chriſti.
Nam chriſtus in mundū venit vt pacē face
ret. Aduocati eñ diſcordiam ⁊ litē amant
et querunt. De talibus aduocatis legitur
in quadam tragedia Senece ꝙ cuidā vi‑
ſum fuit Nero. apud inferos vidiſſe balne
antem miniſtros vero circa eum aurū flu‑
ens infundentes: ⁊ inter cetera vidit cho‑
rum aduocatorū ad ſe venientem q̄bus di
cebat. O venale genus hominū ⁊ aduoca‑
ti amici noſtri huc accedite et in hoc vaſe
omni genere tormentorū repleto mecum
balneamini adhuc eñ vobis ſupereſt loc⁹
Similiter falſus teſtis tenetur ad reſtitu
tionem dāni quod ille contra quem teſta‑
tus eſt male incurrit ſm Landul. xv. diſti.
iiij. ſenten. ⁊. ij. q. i. c. votū facientem. Seq̄‑
tur in textu. Alienarūꝗ repertor. Super
quo notandū eſt cum diſtinctione que ha‑
betur in gloſa. xiiij. q. i. c. Si quid inueniſti
vbi dicitur ſi inueni rem aliquā habitam
pro derelicta ⁊ intendam eā furari non cõ
mitto furtū ⁊ ſi non habetur pro derelicta
et credam ꝙ ſit non cõmitto furtū. Si tñ
non habeatur pro derelicta nec credo ꝙ
habeatur ſi eo animo accedi vt dño reſti‑
tuerem non committo furtum al's cõmit‑
to furtum ſi retineā. ff. de furtis. l. falſus.
§. qui alienū. Sed ſi quis inuenit theſau
rum in loco proprio ipſius eſt inuentoris
Si vero in loco alieno caſu fortuito dimi‑
dius erit ipſius inuentoris ⁊ dimidius do‑
mini loci. Si vero ſtudioſe queſiuit ⁊ inue
nit in loco alieno totus theſaurus erit do
mini loci. Si vero in loco ſacro vel religio
ſo caſu fortuito inuenit: totus theſaurus
eſt inuentoris: inſtituta de rerum diuiſio‑
ne. §. theſauros. C. de theſau. l. nemo. Ta‑
men credo ꝙ ſi aliquid inueniatur in loco
ſacro ſiue caſu fortuito ſiue alio ꝙ debet
reſtitui illi qui amiſit ſi reperiatur: ſi nō aūt

UVA. BHSC. IyR_242

debet conſilio diſcreti ſacerdotis ſeu con-
feſſoris poni in edificio eccleſie. Si autem
in loco prophano aliquid reperiatur de-
bet repertor ſignificare rectoribus eccle-
ſiarum propinquiorum vt notificent in ge
nerali ꝙ ſi ſit aliquis qui amiſerit ⁊c. ꝙ ve-
niat ad ipſuʒ ⁊ datis certis interſignis rei
amiſſe repertor promptus eſt reſtituere.
Et ſi non reperiatur qui amiſerit debet re
pertor iudicio eccleſie erogare pauperibꝰ
ſeu in alia opera charitatis commutare.
Multi enī credunt ſine peccato eſſe ſi alie
num quod inuenerunt non reddant dicē-
tes deus dedit mihi cui debeo reſtituere:
diſcant hoc peccatū̄ eſſe ſimile rapine ſi q̄
inuenta non reddant. c. multi. xiiij. q. v. Si
autem aliquis theſaurus in domo agro
aut alia poſſeſſione alicuius reperiatur
debet ei reſtitui in cuius poſſeſſione fuit
res reperta. Et dico notanter theſaurus
quia ſi titius amiſerit burſam ſuaʒ in fun
do Meuij non pro tanto debet eſſe burſa
meuij: immo titij in facto conſcientie. De
illa materia teneo breuiter in facto cōſci-
entie ꝙ ſi aliquid inueniſti quod fuerit al-
terius ſiue in loco proprio ſiue alieno de-
bes reſtituere amiſſori ſi poſſis eum inue-
nire. ſin autem iudicio eccleſie debes diſtri
buere aliter non agitur penitētia niſi red-
datur res aliena. xiiij. q. vi. ca. ſi res. Et per
beatum Auguſtinum in epiſtola ad mace-
donium: ⁊ per magiſtruʒ ſenten. xv. diſtin.
iiij. ſenten. Nec ideo quiſꝙ̄ putet qui rem
alienam iniuſte abſtulit quā̄ recedere po-
teſt de illo peccato penitere ac veniā̄ cōſe-
qui niſi reſtituat ablatum. Talia enim illi-
cite acquiſita non ſunt in bonis noſtris. ff.
pro ſocio. l. cū̄ duobus. §. vlti. Et ideo de ta
libus non debet fieri deo ſacrificiū̄: cū̄ de-
beat fieri de bene acquiſitis. Thobie. iiij.
De tua ſubſtantia honora dominū̄. De illa
materia tractabo latiꝰ in. c. de elemoſyna.
¶ Sequitur in textu: rector dilapidās. Su
per quo eſt notandum ꝙ alienatio rei ec-
cleſiaſtice nō̄ tenet et qui eā̄ alienauit excō̄
municetur: niſi reſtituat. in cap̄. ſi quis pr̄ſ-
byterorum. de rebus alienandis vel non.
in ſumma. per Ioh. andreā̄. ⁊ quaſi per to-
tum titulū̄. Item talis alienator deponen
dus eſt vt preuaricator diuinarum rerum
et preceptorum caſſata omnino venditio-
ne que facta eſt in cap̄. non liceat. xij. q. ij.
Iteʒ qui emerit aut perceperit aliquid ex
predictis ⁊ non reſtituerit eccleſie iterum

que eccleſie ſunt anathema ſit vſꝙ̄ duʒ ſa-
tiſfecerit loco preallegato. Rectori eniʒ ec
cleſie de bonis eiuſdeʒ eccleſie non lʒ quic
ꝙ̄ donare cōmutare vel vendere niſi forte
propter aliquod horuʒ que ſequuntur. ſcʒ
vt meliora recipiat ⁊ cum totius cleri con
ſenſu vl' ſanioris partis id eligat quod nō̄
ſit eccleſie dubiuʒ profuturū̄. in. c. cū̄ apo-
ſtolica. de his que fiunt a prelato. Talibꝰ
eniʒ dilapidatoribus ⁊ alienatoribus ordi
ne iuri pretermiſſo dantur coadiutores ⁊
interdicitur omnis adminiſtratio ⁊ eccle-
ſie cōpetit actio perſonalis contra aliena-
toreʒ actio in rē contra poſſeſſorē. xij. q. ij.
ca. apoſtolicos. nec tenet iuramentū̄ in pre
iudicium eccleſie factū̄ etiā̄ ſi alienans iu-
raſſet nō̄ repetere. de iureiur. c. intellecto.
Tamen bona eccleſie poſſunt alienari tri
bus modis. pro alimonia pauperū̄. pro re
demptione captiuorū̄. pro edificatione ec-
cleſie. xij. q. ij. in ſumma. ⁊. c. aurū̄: habet ec
cleſia: ⁊ hoc de conſenſu illorū̄ ad quos ſpe
ctat: quia paſtor ꝓpria auctoritate nō̄ po-
teſt. in. c. vt ſuper aliqua. de rebꝰ eccle. ali.
vel non. Breuiter videre meo dilapidato-
res ſunt omnes illi qui prodigaliter patri
monia eccleſie diſſipant ⁊ alienant ordine
indebito. ideo ſunt ipſo iure excōmunicati
xi. q. iij. c. canonica. extra de ſenten. excōi. c.
conqueſti. ⁊. xv. ij. q. iiij. §. nullus res eccle-
ſie diſtrahat. ¶ Sequitur in textu. quiuis
damnū̄ male donans. Super quo nota ꝙ
quouiſmodo damnuʒ quis infert alteri in
debite tenetur ad reſtitutionem. extra de
iniurijs. ⁊ damno dato per totuʒ. ¶ Sequi
tur in textu pars adiecta ibi: mandans cō̄
ſilians ⁊c. vbi dicit auctor noſter ſuccincte
ꝙ non ſolū̄ auctores: ſed mandantes: iubē
tes cōſilium dantes: fautores ⁊ ceteri de q̄
bus in littera ſit mentio tenentur ad reſti
tutionem. in. c. quante preſumptionis: de
ſentētia excōica. Tamen ſi vnus reſtituerit
integre alij liberantur quo ad illum cui re
ſtitutio principaliter debet fieri ſed tene-
tur quiſꝙ̄ pro rata reſtituere illi qui pro
omnibus reſtituit: licet principalis auctor
primo et principaliter teneatur vnde rei
ſunt non ſolum qui faciunt: ſed etiam qui
conſentiunt facientibus. Et ſm̄ compendi
um ſeptem ſacramentorū̄ ſub paucis clau
duntur illi qui tenentur ad reſtitutionem
Unde verſus. Iuſſio conſilium conſenſus
palpo reuerſus. Participans mutus non
obſtans nō̄ manifeſtās. Iuſſio ſcilicet qui

UVA. BHSC. IyR_242

iubet iniuſte accipere vel damnuꝫ inferre. Conſiliũ id eſt qui dat conſiliuꝫ accipiendi rem alienam ſeu damnũ inferendi alteri. Conſenſus id eſt qui conſentit vt alter dãnificetur. Palpo id eſt adulans facienti. ſ. dicendo eſſe ſtrennuum factum ꝛ huiuſmodi ex cuius adulatione ſequitur damnum alterius. Reuerſus id eſt receptans dãtes damnũ vel adiuuans vel defendens. Participans id eſt cõmunicans vel ſocius maleficij. Mutus id eſt ille qui videns maleficium tacet ſiue ſit perſona publica ſiue priuata. Non obſtans id eſt non obijciens malefactoribus cum hoc poſſit vł facto vł dicto vt ſunt principes iudices ꝛc. Nõ manifeſtans malefactorem quando latitat. Omnes ei predicti tenentur ad reſtitutionem veruntamen principalis auctor tenet̃ primo ꝛ principaliter. Et ſi non habeãt vñ reſtituant peniteant cũ bona voluntate reſtituendi ꝛ recta intentione dñ habuerint vnde ꝛc. Ex premiſſis patet ꝙ omne alienum debet reſtitui vnde alienũ dicitur illud quod detinetur inuito dño. Et dicitur alienuꝫ quinqꝫ modis. Uno modo quia abſolute eſt ablatũ. Secundo quia de vſura acceptũ. Tertio quia damnũ alicui intulit ſicut quando tenetur ad intereſſe. Quarto quãdo ex aliquo fructifero prouenit vt habens agrum in pignore niſi fructus cõputet in ſortem alienum retinet. Quinto alienũ eſt quod acquiritur in ludo taxillorũ vel ſimiliũ lucrorum que non habẽtur ex induſtria hominum ſeu ingenio. De ludo taxilloruꝫ eſt notandũ illud quod habetur in glo. c. clerici. de vita et honeſtate clericorũ. ꝛ in glo. xxxv. diſtin. c. epiſcopus. vbi recitatur duplex opinio de acquiſitis in ludo taxillorum. Prima fuit ꝙ lucrãs in ludo taxillorum nõ debet reddere pecuniam perdentibus ſed erogare pijs operibus. i c. pleriqꝫ. de imunitate eccleſiaruꝫ. ꝛ in glo. c. clerici. de vita ꝛ honeſtate clericorũ. Alia opinio eſt ꝙ ille qui perdit rem in ludo taxillorũ poteſt repetere: ꝛ ideo eſt ſibi reſtituendum. ff. de alea. l. i. in fine. vbi dicitur ꝙ ſi ſeruus vel filiuſfamilias amiſerit: vel illi qui nõ ſunt ſui iuris paterfamilias dominus vel tutor poteſt repetere vſqꝫ ad quinquaginta annos pignus ſi expoſuerit ꝛ vſqꝫ ad triginta annos pecuniam. ꝛ ibidẽ notatur ꝙ ſi quis in illo ludo vendit hereditatem ſuam non tenetur de emptione accepta. ff. quarum rerũ actio nõ datur. l. ij. §. i. ꝛ ratio aſſignatur: quia licꝫ forte in ludo taxillorũ dominium trãſferatur repeti tamen poteſt. Landul. quidam venerabilis doctor ordinis fratrum minorũ ſuper xv. diſtin. iiij. ſentẽ. Tenet ꝙ lucrans in tali ludo tenetur ad reſtitutioneꝫ. Et amittẽs poteſt repetere vel ſi nonduꝫ ſoluit poteſt nõ ſoluere. Secus eſt de ludo ſcachorũ vbi potius humanuꝫ ingeniũ exercetur. Item ille qui trahit alium ad ludũ fraudulẽter tenetur ad reſtitutionem. Tamen alia opinio ponit̃ que talis eſt ꝙ ſi amittẽtes alio iuri ſubiecti ſint vt minores. xxv. annis ſerui furioſi ꝛ ſimiles eis. vel illis in quorꝫ poteſtate ſunt debet reſtitui illud qđ amiſerunt. Si autem nõ ſint alieno iuri ſubiecti illud quod amittunt debet pauperibꝰ erogari: quia vterqꝫ eo facto priuatur dominio talis rei. ¶ Queritur vtrum mulier que per adulterium ſuſcepit pueruꝫ ꝛ dedit marito vt ſuũ filiũ teneatur ad reſtitutionem. Solutio. Dicendũ eſt ꝙ talis adultera debet ſuadere honeſtis vijs vt intret religionẽ talis filius quem cõcepit ab alio a ſuo marito: vel ꝙ efficiatur clericus ꝛ viuat de beneficijs eccleſiaſticis: ꝛ nullo modo tamen tenetur prodere ſuũ crimen nec filio ſuo dicere ꝛ ſi nullam viam tandẽ inuenire valeat ꝙ iſte ſpurius hereditatem dimittat debꝫ de ſua dote ſi habeat vel de aliquo alio agere ad emendã heredi legitimã: quod ſi nihil habeat de peccato acerrime doleat ſm Landul. ſuper. xv. diſt. iiij. ſenten. ¶ Queritur ſi quis preſcindat venas i fundo ſuo per quas deriuat̃ aqua ad puteum vicini ſui taliter ꝙ aqua impeditur facere curſum ſuũ ſolitũ ſcꝫ ad puteum vicini nũquid tenetur ad reſtitutionẽ. Solutio. Dicendum eſt ꝙ non ſi hoc fecerit ſine fraude ꝓprie vtilitati cõſulens puta quia vtile erat ſibi habere murũ ibideꝫ quiquidem murus nõ poterat cõuenienter aliter haberi niſi per pſciſionem venarum. ff. de reg. iur. nemo dãnatur. ille caꝰ habetur in. l. ij. ff. de no. oper. nũ. ¶ Sequitur in textu. Ibi quibus ꝛc. Ab iſta parte: vſqꝫ ad illam ſi fuit ignarus cõfeſſor. auctor declarat poteſtatem ſacerdotis quia aliquis poſſet dubitare vtruꝫ quilibet ſacerdos habeat poteſtatem abſoluendi ab oĩ caſu ſine exceptione. Et auctor noſter dicit ꝙ nõ: imo ſunt plures caſus in quibus cõfeſſor tenetur mittere penitentẽ ad dioceſanum vt eum abſoluat: vel vt penitentes

UVA. BHSC. IyR_242

remittat ad ſummū pontificem ſm caſus
enormitatem excepto caſu neceſſitatis vbi
de morte penitentis timetur: quia tūc qui
libet ſacerdos poteſt abſoluere penitentē
iniungendo ei ꝙ ſi cōualuerit ⁊ neceſſitas
ceſſauerit ꝙ adibit ad epiſcopū ſuū vl' ſuū
penitentiariū vel ſummū pontificē ꝓ ma
ioribus peccatis pro quibus niſi eminiſſet
articulus neceſſitatis erat remittend⁹: qꝛ
licet poteſtas ſacerdotalis que confertur
in ordine ſe extendat ꝙtuꝫ eſt de ſe ad om
nia peccata remittenda: tamen qꝛ ad vſum
huius poteſtatis ſequitur iuriſditio que
a maiorib⁹ in inferiores deſcēdit poteſt
ſuperior aliqua ſibi reſeruare in quib⁹ iu
dicii inferiori nō cōmittit. ⁊ enumerantur
cōmuniter ſexdecim caſus ꝓ quibus ſim
plex ſacerdos debet remittere penitenteꝫ
ad ſuū ſuperiorem: quiquideꝫ caſus conti
nentur in iſtis verſibus. Qui facit inceſtū
deflorans: aut homicida. Tranſgreſſor vo
ti: periurus: ſortilegusq;. Sacrilegus: pa
trum percuſſor: vel ſodomita. Et mentita
fide: faciens incendia prolis. Oppreſſor:
blaſphem⁹: hereticus: omnis adulter. Cle
rum percutiens is adeat preſuleꝫ. Inceſt⁹
eſt cōcubitus carnalis inter perſonas eiuſ
dem ſanguinis ſicut cū matre: filia cogna
ta ⁊c. Uel eiuſdē affinitatis: vt cū cōſangui
nea vxoris ⁊c. vſq; ad gradū prohibitū per
canonē. in. c. nō debet. de conſan. ⁊ affi. ⁊ ſi
cut cauſatur inceſtus ex parte viri: ita ex
parte femine quando cognoſcitur mulier
ab aliquo de ſuo ſanguine vſq; ad graduꝫ
prohibitū ⁊ ita poſſet dici de cōpatre ⁊ cō
matre paterno ⁊ filiola. ſi commiſceant ⁊c.
De patre ſpirituali et ſua filia ſpirituali.
Unde ſilueſter vt recitat magiſter ſen. xli.
diſtin. iiij. Admonemus vt ad ſuā peniten
tialem nullus ſacerdos accedat: quia ſcri
ptum eſt. omnes quos in penitētia accepi
mus: ita noſtri filij ſunt vt in baptiſmo ſu
ſcepti quorū oīm flagitioſa eſt ꝑmixtio ⁊c.
Deflorans violenter virginem. Alij dicunt
quoquomodo extra bonum matrimoniuꝫ
et illud videtur dicere cōpendium ſeptem
ſacramētorum. in titu. de peni. ⁊ nō primū
⁊ illud peccatū proprie dicitur ſtupruꝫ. ad
primum capitulū refertur raptus qui eſt
mulieris violenta oppreſſio. Homicida vo
luntarius ſcꝫ inſidiando: inuadendo: conſi
lium ⁊ auxiliū prebendo: adulando: cōſen
tiendo: celando: ⁊ diligētiam debitam non
adhibendo: quia non ſolū qui manib⁹ oc
cidunt homicide ſunt: ſed etiam quorū au
xilio: cōſilio: mandato: fauore ⁊c. aliqs oc
ciditur. de pe. di. i. c. periculoſe. ⁊. c. ſicut di
gnum. de homi. Tamen notetis hic de vo
luntate occidendi ꝙ vbi factū ſequitur vo
luntatum grauius eſt peccatū licꝫ quo ad
deum cēſeatur homicida volens occidere
de penitē. diſtin. i. c. ſi cui. Nā grauior peni
tentia imponitur interfectori ꝙ volēti in
terficere. ea. di. c. homicidiorū. ⁊. lxxxvi. di.
c. paſce. Peccata em̄ que ſola volūtate cō
mittuntur ſola voluntate dimittūtur. ſm
Bartho. argu. ff. de pactis. l. ab emptione.
tamen illa praua voluntas debet per pe
nitentiam purgari: que voluntas quo ad
deum reputatur ꝓ facto in eo cui deeſt po
teſtas. in glo. c. i. extra de eo qui mittit in
poſ. cā rei ſer. ¶ Ad illud propoſitū querit
Bonauē. vtrum grauius peccat qui vult ⁊
non poteſt ꝙ qui vult ⁊ facit cū vtrobiq; ſit
voluntas plena. Soluit idem doctor dicēs
ꝙ ratione maioris cōteptus opus nō ad
dit ad iniquitatē voluntatis. quia volūtas
plena auertit a deo ꝑ ſe ſicut cuꝫ eſt operi
cōiuncta. ſed ratione delectationis ⁊ dāni
ficationis addit opus ad neqniciam volū
tatis. Magis em̄ delectatur fornicās actu
ꝙ voluntate ⁊ maius damnuꝫ infert occi
dens actu ꝙ voluntate: ⁊ ſm hoc exponit
gloſa. quia addit opus voluntati apponit
iniquitateꝫ iniquitati: ſuper illud ps. Sal
uum me fac. ibi appone iniquitatē ſup ini
quitatem eorum ⁊ non intrāt in iuſticiam
tuā ⁊c. ¶ Nota tñ ꝙ primū peccatū eſt que
mala ſunt cogitaſſe. ¶ Scḋꝫ cogitationib⁹
acquieuiſſe pueris. ¶ Tertiū eſt qḋ mēte
q̄s decreuerit opere cōplere. ¶ Quartum
eſt poſt peccatū non agere penitentiam ⁊
ſuo ſibi cōplacere delicto. de penitē. diſtin.
i. c. ꝙobrem ꝗ ſuper tribus ſceleribus da
maſc. quod als eſt. c. ¶ Item eſt notandū
ꝙ differentia eſt inter peccatū ⁊ iniquita
tem quoniā peccatū eſt opus. iniqtas aūt
qualitas mentis. glo. c. ille rex. de pe. diſt.
iij. vbi dixit Ambroſi. ꝙ peccatuꝫ eſt opus
iniquitatis: quia ex iniquitate vt ex cauſa
procedit. ¶ Queritur vtrum caſu occi
dens hominem teneatur homicida. Solu.
Dicendū eſt quia aut dabat opam rei lici
te ⁊ adhibuerit diligentiaꝫ quātam potuit
⁊ ſic ei nō debet imputari. extra de homi.
capitu. dilectis. ⁊ capitu. ex litteris. ⁊ cap.
vlti. ⁊. l. di. cap. ſi quis. ⁊ tribus capitulis ſe
quentibus. ⁊ capitu. ſi duo fratres. ⁊. c. hi

UVA. BHSC. IyR_242

qui.ea.diſtin. Si autem non adhibuerit
diligentiam quam potuit imputabitur ei
propter negligentiam ſuam que culpe vi-
detur annumerari: aut non dabat operaȝ
rei licite. ⁊ tunc ſiue diligentiam adhibue-
rit ſiue non ſemper imputabitur ei.l.diſt.
c.ſi qui voluntate. ⁊ extra de homici.c.con
tinebatur. De hoc tractabo latius ĩ titulo
de ſacramento ordinis. Tranſgreſſor voti
id eſt extra caſum neceſſitatis. Super quo
nota ꝙ votum eſt promiſſio facta deo de
aliquo actu virtutis. Alio modo diffinitur
ſic. Uotum eſt alicuius boni cum delibera
tione deo facta pollicitatio.in.c.i.de voto
et voti redemp.in glo. ¶ Ulterius notan-
dum eſt ꝙ votum eſt duplex ſcilicȝ tacituȝ
et expreſſum. Uotū tacitum fit ex ſola cor-
dis cogitatione. ⁊ diffinitur ſic. Uotum eſt
cõceptio melioris propoſiti animi delibe-
ratione firmata. Uotum vero expreſſum
fit verbis vel ſignis ⁊ diffinitur ſic. Uotuȝ
eſt teſtificatio quedam ꝓmiſſionis ſponta
nee que deo ⁊ de his que dei ſunt proprie
fieri debet. per magiſtrum ſenten.xxxviij.
diſtin.iiij. vbi dicit idem magiſter ꝙ votuȝ
eſt duplex commune ⁊ ſingulare. Cõmune
eſt illud quod in baptiſmo omnes faciunt
cum ſpondent renunciare dyabolo ⁊ pom
pis eius. Singulare vt cum aliquis ſpon-
te promittit ſeruare virginitatem vel con
tinentiam vel aliquid huiuſmodi. Iteȝ ſin-
gulare diuiditur quia aliud eſt priuatum
aliud eſt ſolẽne. Priuatum eſt votum in ab
ſcondito factum. ⁊ ſm iuriſtas dicitur vo-
tum ſimplex quod fit mente deo vel nuda
ꝓmiſſione ſine ſolẽnitate ſpeciali. ¶ Uotū
vero ſolẽne fit in cõſpectu eccleſie ſcȝ quã-
do homo actualiter ſe deo dedicat per ſa-
cri ordinis ſuſceptionem per cõfeſſionem
debite regule debito modo facte in manu
ſuperioris cui profeſſio debet fieri ꝑ ſuſce
tionem ſacri habitus qui tm̃ datur ꝑfeſſis
per doctores.xxxviij.diſtin.iiij.ſen. ⁊ de vo
to ⁊ voti redemp. ⁊ quomodo ſolẽnizatur
votuȝ habet videri.xxvij.q.i.c.ſicut.ꝗ cleri
ci vel vo.c.rurſus. In generali poteſt votū
ſic diffiniri. Uotū eſt alicuius boni cuȝ ani
mi deliberatione deo facta promiſſio. No
tanter dicitur cuȝ animi deliberatione: qꝛ
plura requiruntur ad votum. deliberatio
voluntatis. quia qui vouet debet prius de
liberare in mente vtrum illud quod voue
re vult ſit ei expediens ⁊ an poſſit perſeue
rare. Secundo requiritur ꝙ propoſitum
ſit firmum. Item proſpicitur promiſſio vo
ti in qua ratio voti conſiſtit. ¶ Queri-
tur vtrum poſſit fieri votuȝ de malo ſicut
de bono. Solutio. Dicendum eſt ꝙ ſimpli-
citer votum eſt alicuius boni: ideo de eo
quod malum eſt ſimpliciter non poteſt fie
ri votum: vt ſi aliquis voueat ſe fornicari
aut hominem occidere ⁊c. In omnibus ta-
libus decretum voluntatis eſt mutanduȝ
et agenda eſt penitentia de turpi voto. Si
militer votum non debet fieri de impoſſi-
bilibus vt ſi voueat ſe non moriturū. Iteȝ
non debet fieri votū de indifferenti inꝙ-
tum ſcilicet non eſt de materia virtutis vt
leuare feſtucam ⁊ huiuſmodi. Item nõ de
bet fieri votum de bono cõmuni quod eſt
omnibus neceſſarium et ad quod omnes
tenentur ſicut votum baptiſmale. ſed ſolū
debet fieri votum de bono ſupererogatio
nis. vt religio: ieiunium: elemoſyna: pere-
grinatio: continentia. ⁊ huiuſmodi ſm cõ-
pendium ſeptem ſacramentorū. ¶ Que
ritur nunquid tenetur vouens adimplere
illud quod vouit. Solutio. Dicendum eſt
ꝙ ſic. Unde ps. Uouete ⁊ reddite. quod ex
ponitur ſi voueritis adimplete.xvij.q.i.c.
i. ⁊.c.qui bona. ⁊.xxvij.q.i.c.i. Sanctius eſt
non vouere ꝙ votum prout melius poteſt
non ꝑficere.xij.q.i.ſcimus. ⁊ Facetus. Si
tibi contigerit aliquid promittere ſanctis
Solue libens ne te feriat vindicta tonan-
tis. ⁊ intelligatur niſi occurrerit impedi-
mentum propter quod non poſſit impedi
ri. Unde licet homo cum deliberatione vo
ueat ⁊ potuit adimplere quod vouit dum
illud vouit ⁊ poſtea fiat impotens ex ali-
qua cauſa ad ſoluendum votum non tene
tur. Debet tamen facere quod in ſe eſt vt
ſaltem habeat promptam voluntatem fa-
ciendi quod poteſt. vnde qui vouit religio
nem aut ſpeciale monaſterium intrare. et
illi qui ſunt de monaſterio noliſt ipſū reci
pere debet operam dare ꝙtum poteſt vt
ibi recipiatur ⁊ ſi non bene poteſt ibi reci-
pi quia illi de monaſterio illo nolunt: non
tenetur aliam religionẽ intrare quia ad il
lam ſoluȝ ſe obligauit conſenſu recipienti
um ꝑſuppoſito qui in talibus ſemꝑ intelli
gitur. Si vero intẽtionis ſue fuerit ſe obli
gare ad religionis ingreſſuȝ ⁊ ex cõſequẽti
eligit hoc monaſteriū. ⁊ idõ poteſt in illo re
cipi debet aliū locuȝ requirere donec per-
fecerit quod promiſit. Item ſi ille qui votū
emiſit ſi ex ꝓpria culpa incidat in impoſ-

UVA. BHSC. IyR_242

ſibilitatem ſoluendi debet de culpa confi-
teri et agere penitentiam: ſicut mulier
que vouit virginitatem ſi poſtea corrūpit
non ſolum ſeruare tenetur quod cōmiſit:
ſcꝫ perpetuam continentiam: ſed de pecca
to quod cōmiſit debet penitētiam agere
ſm̄ arbitrium confeſſoris. ¶ Queritur
qui ſunt illi qui poſſunt vouere. Solutio.
Illi qui ſunt in poteſtate alterius non poſ
ſunt vouere nec per votū ſe obligare his
in quibus alteri ſunt ſubiecti: ſed in alijs
in quibus non ſubijciuntur poſſunt voue-
re ⁊ ſe per votū obligare. vnde vir vel mu
lier ad ānos pubertatis perueniēs ſue cō
ditiōis eſt arbiter nec eſt ſub poteſtate pa
rentum q̄tum ad ea que pertinent ad pſo
nam ſuam: ideo poteſt ⁊ religionem intra
re ⁊ matrimonium contrahere abſq; con-
ſenſu parentum. ¶ Nota ꝙ ſeruus qui eſt
in poteſtate dn̄i q̄tum ad operas perſona
les non poteſt religionē vouere vel aliud
votum facere per quod ab obſequio dn̄i
ſui ſubtrahatur. Similiter nec religioſus
poteſt vouere ſine conſenſu ſuperioris ſui
nec vxor ſine cōſenſu viri ſui. nec puella ſi-
ne conſenſu patris. Et nota ꝙ licet tales q̄
vouere non poſſunt de facto voueant: nō
peccant vouendo ſi adimplere nō poſſunt
quia in voto eorum intelligitur debita cō-
ditio. ſ. ſi ſuis ſuperiorib⁹ placeat. Vir etiā
ſine coſenſu mulieris ſue continentiam vo
uere non poteſt: nec econuerſo cum vir po
teſtatē ſui corporis nō habeat: ſed mulier
nec econtra. Et ſi alter eorum vouerit nō
eſt tenendum votum: ſed debent agere pe
nitentiam de voto male facto. Ille eſt ſer
mo quem precepit dominus: ſi quis virorꝫ
votum dn̄o vouerit aut ſi iuramento aſtri
xerit non faciet irritum verbum ſuum: ſed
omne quod intrauerit implebit. mulier ve
ro in etate puellari que eſt ī domo patris
ſui ſi vouerit aut ſe iuramēto contraxerit
ſi cognouit pater eius ꝙ pollicita eſt ⁊ ta-
cuerit voti rea erit ⁊ quicquid pollicita eſt
opere complebit. Si autem ſtatim vt au-
diuit pater contradixerit vota irrita erūt.
Si vero mulier maritū habuit ⁊ vouerit
aliquid. Si vir ſciens votum mulieris ſue
in alteram diē diſtulerit quicquid mulier
vouit reddet: quia ſtatim vt audiuit tacuit
Si vero maritus audiēs votum mulieris
ſue voto contradixerit irritum erit votum
mulieris ſue. Nume. iij. Tamen licet vir nō
poſſit continentiam vouere inuita vxorē:
poteſt tamen ipſa inuita crucem vouere et
accipere in fauorem negocij pro quo crux
ſumit̄ ſicut poſſet militare ꝓ domino ſuo
terreno a quo feudum tenet abſq; conſen
ſu vxoris. nec ꝓpter hoc ſubtrahitur vxori
omnino ius ſuum cum poſſit virū cōſequi
et ſatis probabile eſt ꝙ vxor debeat velle
continere ad tempus ſubueniēdo eccleſie
generali. Tamen ꝓpter hoc ꝙ vir poteſt ac
cipere crucem ſine conſenſu vxoris non ſe-
quitur ꝙ mulier poſſit eam vouere ſine cō
ſenſu viri cum vir ſit caput mulieris. Itē
quia vxor cum maiori periculo caſtitatis
diſcurrit per terras q̄ vir. Et ideo vxor il-
lud votum peregrinatiōis ſancte terre vo
uere non poteſt ſine cōſenſu viri ſui lꝫ vir
illud poſſit ſine conſenſu vxoris. ¶ Que
ritur ad quos ſpectat votorū diſpenſatio.
Solutio. Dicendum eſt ꝙ precipue ⁊ prin-
cipaliter ad ſummū pōtificē pertinet vo
torum diſpenſatio cum plenarie gerat vi-
cem xp̄i. Alijs tamē prelatis inferioribus
ꝯmittit̄ diſpēſatio in votis q̄ cōiter fiunt ⁊
que indigent frequēti diſpenſatione ſicut
in peregrinationibus: ieiunijs ⁊ huiuſmo
di. Vota autem maiora ſicut continentie:
peregrinationes terre ſancte reſeruātur
ſummo pontifici. de illa materia. in titulo
de voto ⁊ voti redemptione per totum ⁊ ꝑ
Innocen. ibidem. ⁊ per doctores in. xxxviij
diſt. iiij. ſentent. ⁊. xxxij. q. v. c. quod deus.
De voto per beatū Thomā. ij. ij. q. lxxxviij.
Periurus ſcꝫ coram iudice vel pluribus ex
quo ſcandalum oritur. Pro quo eſt notan
dum ꝙ periurium eſt falſum iurare. vt ait
Augu. in libro pſalmiſtarum. ſuper pſ. Do
mini eſt terra. ⁊. xxij. q. ij. in ſumma. ¶ Pro
vlteriori declaratione eſt notandum ꝙ q̄t
tuor modis dicitur cōmitti periuriū. Uno
modo ſi aliquis ignoranter falſum iuret ⁊
illud non eſt peccatum mortale cū credat
verum dicere. xxij. q. ij. c. beatus. Alio mo-
do dicitur periurium factum iuramentū
ſcienter falſum ⁊ illud eſt peccatum morta
le. vt infra eodem. c. homines. Alio modo
dicitur periuriū indiſcretum iuramentū
⁊ illud quandoq; eſt mortale: vt. xxij. q. iiij.
c. qui ſacramento. ⁊ quandoq; veniale. di.
xxv. §. al's. c. vnum orarium. Alio modo di-
citur periurium trāſgreſſio iuramenti et
illud quandoq; eſt veniale quādo fit inde-
liberate. xxij. q. iiij. c. in mal'. quandoq; eſt
mortale. vt eadē cauſa. q. iiij. c. ſi aliquid.
tamē credo ꝙ hi intelligatur de periurio

UVA. BHSC. IyR_242

coꝛam iudice vel coꝛam pluribus vnde ſcā
dalum oꝛitur. ¶ De vlterioꝛi declaratione
iſtius materie videatur.xxij.q.v.c.qui piu
rat. ⁊ de penitentia ſibi danda per epiſco
pum eodem capitulo ⁊ pluribus alijs ca
pitulis ſequentibus per magiſtrum.xxix.
diſtin.iij.ſententiarum.⁊ per beatum Tho
mam ⁊ plures alios doctoꝛes ibidem. De
ydolatria per beatum Thomam ſecunda
ſecunde.q.lxxxiij. Soꝛtilegus. huius pre
textu intelliguntur diuinatoꝛes: incanta
toꝛes: auxilium demonum inuocantes et
eis reuerentiam exhibentes. De illa mate
ria videatur.xxvij.diſtin.c.Vgines.⁊.xxvij.
q.i.virginibus.de ſacrilegelio per beatū
Thomam in ſecūda ſecunde.q.xcix. Sacri
legus: ſcilicet auferendo rem ſacram de lo
co ſacro: rem ſacram de loco non ſacro: rē
non ſacram de loco ſacro. Ad hoc capl'm
refertur violatio eccl'iarum ⁊ locoꝛum ſa
croꝛum: ſcilicet hominem extrahendo: cri
men foꝛnicationis vel ſanguinis effuſionē
in eis perpetrando ⁊ ſimiliter monialem
vel mulerem ſacratā carnaliter cognoſcen
do. Parentū percuſſoꝛ.ſ. voluntarie cauſa
vindicte vel iniurie vel faciendo aliquid il
licitum ex quo patris aut matris ſequitur
percuſſio. Tamē notetis ꝙ ſi pater aut ma
ter percuſſerit atrociter filium ſuum in ſa
cris conſtitutum ſcilicet excedendo modū
debēt remitti ad dyoceſanum. ſecus ſi fue
rit conſtitutus in minoꝛibus oꝛdinibus.
Sodomita vt homines cum homine vel
mulieres cum muliere extra vas debitū
vel cum bruto ⁊c. Ad hoc capitulum refer
tur omnis molliciei carnalis pꝛocuratio ꝑ
contactum ⁊c. Mentita fides cum inten
tione decipiendi vel damnum inferendi vt
in ſeruis apparet qui res dominoꝛum ſuo
rum ſeruare debent. Similiter vbi alteri
preiudicium generatur ſicut in debitoꝛi
bus apparet qui fidem pꝛomiſſam dila
tant. ¶ Ad hoc capitulum refertur omnis
pꝛomiſſio pernicioſa vt cum quis contra
xit ſpōſalia cū aliq̄ vel ecōuerſo ⁊ poſt non
diſſolutis iuramentis contrahit cum alia
vel econuerſo. Faciens incendia domoꝛū
ſegetum ⁊c. preter caſum iuſti belli ſm cō
pendium ſeptem ſacramentoꝛum. Tamen
ſm aliquos intelligitur non denuncia
tus quia ſi fuerit denunciatus ab epiſco
po non poteſt abſolui niſi a papa. ¶ Pꝛo
lis oppꝛeſſoꝛ ſcilicet ſponte. Et ad hoc ca
pitulum refertur pꝛocuratio ſterilitatis ⁊
aboꝛtiuoꝛum ⁊ ſi fetus pꝛocreatus ſeu foꝛ
matus fuerit in ventre habens animam
homicidium eſt. Et ad hoc capitulū refer
tur eius diſtinctio. ¶ Pꝛo cuius maioꝛi de
claratione eſt notandum ꝙ pꝛocurans ve
nenum ſterilitatis non eſt homicida niſi
ſoboles fuerit animata in.c.ſi aliquis.⁊.c.
ſicut extra de homici.xxxij.q.ij.c.quod ve
ro.⁊ per magiſtrum ſententiarum.xxxi.di
ſtinctio.iiij.⁊ per beatum Auguſtinum ſu
per Exodum de blaſphemia per beatum
Thomam in ſecunda ſecunde.q.xiij. Blaſ
phemus omnis vſurpans quod eſt dei ſibi
vel alteri a deo. ¶ Hereticus ſupple occul
tus id eſt diuiſus a fide catholica: ſcilicet
ſentiendo vel pꝛedicando vel quouiſmodo
docendo contra articulos fidei ſeu contra
determinationē ſacroſancte matris eccle
ſie. Omnis adulter: ſcilicet accidēs ad tho
rum alterius vel thoꝛum ſuum violās illi
cito concubitu ſiue vir fuerit ſiue mulier.
Clerum percutiens: ſcilicet animo iniuriā
di in ſe vel in rebus ſibi coniunctis vt veſti
mentis et huiuſmodi ⁊c. Et ſi atrox fuerit
iniuria aut enoꝛmis abſolutio ſpectat ad
ſummum pōtificem. His adduntur plures
alij caſus in quibus debet confeſſoꝛ remit
tere penitentem ad ſuum dyoceſanum vt
eum abſoluat vel eum remittat ad papā
⁊c. Unus caſus eſt cum clericus ꝓmouet
per ſaltum pꝛetermiſſo aliquo oꝛdine vt ſi
pꝛomoueatur in dyaconum pꝛetermiſſo
ſubdyaconatu ⁊c. Alius caſus cū clericus
facit ſe pꝛomoueri ſine licentia ſui dyoceſa
ni. Alius caſus eſt tractantes in malis vſi
bus eucariſtiam criſma ⁊c. Alius caſus ē
cum aliqui expoſuerint filios ſuos in ho
ſpitali vel in alio loco. Alius caſus de his
qui coeunt cum iudea vel ſarracena. Alius
caſus cum penitens eſt vſurarius manife
ſtus. Alius caſus eſt cum quis venit cōtra
iuramentum ſuum licite pꝛeſtitum. Alius
caſus ſi interdicti ſuſpēſi aut excommuni
cati nominatim ſe iungant diuinis. Alius
caſus cum admnitionem ſacerdotis excō
municatus non vult exire eccleſiam diui
num officium perturbans. Alius caſus cū
quis celebrat ī eccleſia interdicta niſi clau
ſis ianuis. Alius caſus cum quis pꝛeſumit
ſepelire coꝛpus excōmunicati in terra ſan
cta. Alius caſus cum quis pꝛeſumit ſepeli
re quecunq; in cimiterio: aut eccleſia ſup
poſita eccleſiaſtico interdicto. Alius caſus
cum neſcitur de iure cui debeat fieri reſti

UVA. BHSC. IyR_242

tutio debet penitus remitti ad epiſcopum
vt de epi ꝯſilio fiat reſtitutio. ſiue ablatoꝝ
ſiue inuentoꝝ ⁊c. Alius caſus eſt cum
quis trahit metas inter duas terras. Ali⁹
caſus eſt cū quis ꝓpria auctoritate abuti-
tur litteris apoſtolicis talis eſt debet re-
mitti ad epiſcopum vt eum abſoluat vel
remittat eum ad ſuperiorez: ſꝫm enormita-
tem caſus. Caſus vero papales ſunt hi q̄
ſequuntur. Primus cum quis eſt heretic⁹
publicus ⁊ monitus nō vult deſiſtere. Se-
cundus caſus eſt cum quis percutit cleri-
cum atrociter. Tertius eſt cum quis occi-
dit patrem aut matrem ſciēter. Quartus
caſus eſt cum quis incendit eccleſias ⁊ lo-
ca ſacra: tamen aliqui gloſant ꝙ talis incē-
diarius prius fuerit monitus per epm̄ et
excōmunicatus. in cap̄. tua nos. de ſenten.
excōmunicatōis. Alij dicunt ꝙ ipo iure eſt
excōmunicatus ⁊ illud crederem tenendū.
Quintus caſus eſt cum quis eſt falſarius
litterarū papalium. Sextus caſus eſt cū
quis facit ſtatuta contraria eccleſie roma
ne. Septimus eſt cum quis vouit votum
tranſmarinum petri ⁊ pauli iacobi ⁊ reli-
gionis ⁊c. Octauus caſus cuꝫ quis prebet
auxilium ſarracenis contra xp̄ianos. No-
nus caſus eſt cum quis obtinet beneficiū
per ſymoniam ꝯuis aliqui dicunt ꝙ ſymo
nia ſit caſus epiſcopalis veruntamen non
poteſt abſolui niſi renūciauerit beneficio
ſymoniace acquiſito. Decimus caſus eſt cū
quis celebrat excōmunicatus quia ſic eſt
irregularis. in. c. is cui. de ſentē. excōmu.
libro. vi. Undecimus caſus eſt cuꝫ quis eſt
excōmunicatus a ſummo pontifice debet
ad eum remitti abſoluendus. Duodecim⁹
caſus eſt cum quis cōmunicat in crimine
cum excōmunicatis a papa. Decimuſterti⁹
eſt cum quis extorquet violenter ⁊ iniuſte
ab eccleſia. Decimuſquartus caſus eſt cū
ſacerdos ſine diſpenſatione ſummi ponti-
ficis audit leges in ſtudio publico vel le-
git. Iteꝫ excōmunicatus debet remitti ad
excōmunicatorem abſoluendus ⁊c. Et no-
teris ꝙ ſi aliquis non habens poteſtatem
iſtorum caſuum intromiſerit ſe non abſol
uit immo peccat grauiter ⁊ penitens pro
non confeſſo habetur niſi ignorantia eum
excuſet: ſcꝫ quia penitens ⁊ ſimplex homo
credens ſacerdotem cui cōfitetur habere
poteſtatem ſoluendi ⁊c. ſed hoc non eſt v̄-
tute clauium collatum tali ſacerdoti quia
quo ad iſtos caſus aufertur ei: ſed ex mīa

diuina quod pie credendum eſt ⁊c. Iſti q̄
audiunt confeſſiones non debent ſe intro
mittere de abſolutione premiſſorum niſi
habuerint ſuper his ſpeciale mandatum
vel niſi perſone que in aliquo vel aliquib⁹
predictorum inciderint caſuū fuerint ad-
eo ſenes vel valitudinarij ꝙ ad ſuos ſupe
riores ire non poſſint vel niſi fuerint in ar
ticulo mortis conſtitute: tunc eis ſacramē
tum penitentie non denegetur: ſed nihilo
minus iniungatur ei ꝙ ſi recuperauerint
ſanitatem ſe repreſentent ſummo pontifi
ci vel dyoceſano: ſꝫm qualitatem caſus.
Ab iſtis caſibus ſunt exceptiones propter
quas penitens nō debuit remitti. Una ex
ceptio eſt cū q̄s ꝑcutit degradatū vel eum
qui deponitur propter ſuum foreſactum.
Secunda exceptio eſt ſi aliquis ꝑcuſſerit
clericum qui ſe tranſfert ad actus contra-
rios priuilegio clericali vt ſi fiat pugil vel
reperiatur armatus. in. c. expendimus. de
ſenten. excō. ¶ Alia exceptio eſt ſi quis ꝑ-
cuſſerit apoſtatam poſt ternam amonitio
nem in. c. cōtingit. de ſen. excō. ¶ Alia exce
ptio eſt ſi percutiens reperit clericum cō-
miſcentē cū vxore matre filia ſorore ⁊c. in
c. ſi vero. de ſen. excō. §. vlti. Alia exceptio
eſt ſi ꝑcutiēs clericū ignoret eū eſſe clericū
ſcꝫ q2 nō eſt tonſurat⁹ vel q2 nō hꝫ habitū
clericalē. in. c. ſi vero. de ſen. excō. Alia exce
ptio eſt ſi ꝑcuſſerit bigamū: q2 bigamus
amiſit ꝑuilegiū clericale. Alia exceptio eſt
ſi ꝑcutiēs ſit hoſtiarius alicui⁹ p̄latis vel
alicui⁹ dn̄i exercendo ſuum officiū dum ta
men ex propoſito vel odio clericum graui
ter non percuſſerit. in. c. ſi vero. de ſen. ex-
com. Alia exceptio eſt ſi ꝑcutiēs fuerit va-
litudinarius ⁊ infirmus. Alia exceptio eſt
ꝑcutiēs ſit ſenex ⁊ decrepit⁹ ſeu impotens
in. c. i. de ſenten. excommunica. in. ca. quod
de his ⁊. capi. ea noſcitur: tamen expenſis
ſuis talis ſenex dꝫ mittere ad ſuum dyoce
ſanū ſeu ad ſummū pontificem ſꝫm caſus
enormitatem pro obtinendo remediū ani
me ſue vt conſulitur in ſumma confeſſorū
c. de peni. ſi habuit vnde. Alia exceptio eſt
ſi ꝑcutiēs ſit mulier: q2 ꝑcuſſus inſidiatur
ſue caſtitati. in. c. mulieres. de ſn̄ia. excom.
Alia exceptio eſt cum percutiens eſt impu
bes non dolicapax. in. c. i. de ſenten. excom
mu. Alia exceptio eſt ſi ꝑcutiens ꝑcuſſerit
cauſa diſcipline: vt prelatus: magiſter ⁊c.
in. c. i. de ſenten. excō. ⁊ ideꝫ eſt de domino
quando percutit leuiter clericū ſuū ꝓpter

UVA. BHSC. IyR_242

magnum dānum ſibi per ſuaꝫ negligentiā factum. in. c. cum voluntate de ſen. excom. circa fineꝫ. Alia exceptio eſt ſi percutiētes ⁊ percuſſi ſint monachi vel regulares: qꝛ poſſunt a ſuis abbatibus abſolui ne det eis occaſio vagādi ⁊ hoc niſi caſus eēt multum enormis in. c. canonica conſtitutione ⁊. c. monachi. de ſenten. excō. Alia exceptio eſt quando ꝑcutiēs eſt pauper in extrema neceſſitate: tamen ſuꝑ hoc videat: qꝛ credo ꝙ ſecurius eſſet eum remittere ad ſuperiorem: ita ꝙ ſi non habeat vnde vadat hoſtiatim mendicans dūmodo habeat corporalem diſpoſitionem ⁊c. Alia exceptio ē ſi percutiens remittendus ſit in articulo mortis. tamen iniſigitur ei ꝙ ſi recuperet ſanitatem ꝙ adeat ſuperiorē. i. c. ꝙ de his de ſenten. excom. Alia exceptio eſt ſi quis percuſſerit clericuꝫ iocoſa leuitate nō aio maliuolo. in. c. i. de ſen. excō. Alia exceptio eſt repellendo vim incontinenti cum moderamine inculpate tutele. in. ca ſi vero abſo. §. ſi vero. Si vero non valens ſupple aliter euadere manus clerici ⁊c. Alia exceptio eſt ſi clericus in furto vel alio turpi facto deprehēdatur ⁊ non poſſit aliter duci ad iuſticiam: quia defendit ſe cum percutitur percutiens non eſt remittēdus ⁊c. de iſtis omnibus eſt poſtilla in. c. cuꝫ illorꝫ de ſentē. excom. in glo. ⁊ in. c. cum voluntate. eo. titu. ⁊c. ¶ Sequitur in textu. Si fuit ignarus confeſſor vel ſine poſſe ⁊c. ab illa parte vſqꝫ ad illam. Poſtea fac digne. auc. noſter oſtendit in quibus caſibus cōfeſſio eſt iteranda di. ꝙ primus caſus eſt ꝓpter imperitiam confeſſoris: qꝛ ſi ſacerdos meꝰ ſit imperitus: ita ꝙ non habeat ſcientiā diſcernendi inter lepram ⁊ lepram debeo cōfeſſionem ſibi factam alij diſcretiori ꝓpalare. de pe. diſtin. vi. c. i. Nota verbū Oſee iiij. c. ⁊ erit ſacerdos ſicut populus eius ꝓpter ignorantiam ſupple. Secūdus caſus eſt ꝓpter contemptum ſatiſfactionis. arg. de peni. diſt. iij. c. ſi apoſtolus. tamen ſi confiteatur eidem confeſſori ⁊ confeſſor recordetur peccatorum ſibi primo confeſſorum ſufficit ꝙ dicat al's confeſſus fui vobis et contempſi facere penitentiam ꝑ vos mihi iniunctam cuius penitentie non recordor ⁊c. tunc cōfeſſor ſi recordetur debet imponere illā ſi autem confitens debet iteruꝫ confiteri peccata vt confeſſor ſciat quomodo debeat imponere penitentiam. Tertiꝰ caſus eſt ꝓpter enormitatem criminis vt ſi ſacerdos audito crimine remittat ad ſuperiorem vt iterum illo crimine enormi expoſito ſuperiori: ſuperior penitentiam penitenti imponat. argu. extra de peni. et remiſſio. c. ſignificauit. xxiij. q. ij. c. latoreꝫ. tamen talis remiſſus ad ſuperiorem non tenetur confiteri niſi illud pecatuꝫ de quo proprius ſacerdos abſoluere non potuit. Quartus caſus eſt cum quis habet plura peccata mortalia ⁊ aliqua confitetur ⁊ aliqua non. de peni. diſtinc. iij. c. ſunt plures. vbi eſt textus notabilis. Quintus caſus eſt ſi confitens tacuit ſententiam excommunicationis vel aliam qua erat innodatus. nam prius debet abſolui a ſentētia excommunicationis: patet. quia ſentētia excommunicationis ſeparat a communione ſacramentorū. modo penitentia eſt vnum ſacramentum. de ſententia excommunicationis. c. officij. penitens enim in eccleſia eſſe debet. Naꝫ digne penitere nemo poteſt quem non ſuſtinet vnitas eccleſie. de peni. di. vi. c. ij. §. laboret. Judas eniꝫ qui fuit penitens ad ſcribas ⁊ phariſeos relinquens apoſtolos nihil inuenit auxilij: ſed augmentum deſperationis. eo. c. §. iudas. Sextus caſus eſt ſi non fecerit penitentiam ei iniunctam. iſtis caſibus demptis non eſt neceſſe peccata ſemel cōfeſſa ſacerdoti iteruꝫ confiteri. de pe. di. i. c. mēſuram. §. non eſt neceſſe. ⁊ per magi. diſt. xvij. quarti ſententiarum. ¶ Queritur vtrum ſimplex ſacerdos peccet audiendo confeſſiones. Solu. Sacerdoti neceſſaria eſt ſciētia ſcilicet ꝙ ſciat diſcernere in peccatis omnibꝰ que ſint mortalia ⁊ que ſint venialia ⁊ ꝙ ſciat ſemper ad que peccata ſua poteſtas poſſit ſe extendere. alioquin in periculum anime ſue ⁊ cōfitentiū audit ꝯfeſſiōes. ⁊ ſi ſubditi cognoſcit eiꝰ ſimplicitate tenēt diſcretos cōſulere ſm Bona.

¶ Queritur vtrum malus ſacerdos cōmunicet cum bono in poteſtate clauium. Solu. dicendum eſt ꝙ ſic. vnde Mathei. xxiij. Dominus dixit diſcipulis ſuis. ſuper cathedraꝫ moyſi ⁊c. loquitur de malis miniſtris. Item ꝓbatur rōne ſic: qꝛ ſi nemo habeat claues niſi iuſtus: ⁊ cum nemo ſciat de aliquo miniſtro ꝙ ſit iuſtꝰ nemo ſciret vtrum eſſet ligatus vel nō. Item ꝗtuꝫ eſt de neceſſitate adeſſe clauis ſufficit donū ſpūſſancti ſm gratiā gratis datā ꝙ dat omni ſuſcipienti ſacramentum ordinis ſm formam eccleſie ſm beatum Augu. in lib.

UVA. BHSC. IyR_242

queſtionumn noui ac veteris teſtamēti:et
recitatiue per magi.ſen.xix. diſtin.iiij.vbi
dicit dominus ad Moyſen ⁊ Aaron ſacer
dotes:ꝓut habet originaliter. Numer.vi.
Inuocabuntq̃ȝ nomen meum ſuper filios
iſrael ⁊ ego dominus benedicā eis vt gra/
tiam per miniſteriuȝ ordinati traſfundat
hominibus:ne volūtas ſacerdotis obeſſe
vel prodeſſe poſſit:ſed meritū benedictio/
nem poſcentibus.hinc oſtenditur ordo nō
priuari poteſtate tribuendi gratiā ob mi/
niſtri indignitatem nec ſubditos mala via
ſacerdotis ledit:ſi bona faciunt que ille di
cit vn̄ Greg. Multi dn̄i plus vitaȝ ſacerdo
tum q̃ ſuam diſcutiunt in erroris foueam
dilabuntur minus cōſiderantes ꝙ nō eos
vita ſacerdotū lederet ſi humiliter bonis
ſacerdotum admonitionibus aurem accō
modarent:ſecus vero q̃tum ad idoneita/
tem: quia ſacerdos debet eſſe non tm̄ mū
dus:ſed ⁊ mūdus ⁊ ſciētificus ⁊c̄. ¶ Que
ritur vtrum cōfeſſio in peccato mortali fa
cta valeat. Solutio ſm Boſi. Confeſſio eſt
in remedium ⁊ in preceptum. Unde facta
in peccato mortali non valet inq̃tum con/
cernit remedium.confitens tamen abſol/
uitur a precepto. omnis vtriuſq̃ȝ ſexus.de
penitē.⁊ remiſ.ſicut ficte baptiſmum ſuſci
piens nō rebaptizat̄.de illa materia videa
tur de peni.di.iij.c.pe.⁊.xxvij.q.i. que xp̄o
⁊.c.ꝙ quidam. extra de pe.⁊.re. ¶ Que/
ritur cuȝ excōicatio ſeparet hoīem a ſacra
mentis an prius debeat abſolui ab excōi/
catione q̃ abſoluatur a peccatis. Solutio
Dicendum eſt ꝙ prius debet abſolui a ſen
tentia excōicationis ab eo qui habet pote
ſtatem abſoluēdi eo ꝙ excōicatio ſeparat
a ſacramentis q̃ abſoluatur a peccatis ni
ſi caſus mortis immineret in quo pōt qui/
libet ſacerdos ab omni excommunicatiōe
⁊ ab omni peccato abſoluere.in.c.nō dubi
um. de ſentē.excom.tamen ei iniungendū
eſt ꝙ ſanitate recuperata vadat ad excōi/
catorē vt ei ſatiſfaciat ꝓ contumacia ⁊ emē
da:⁊ ſi recuſauerit adire iudicē poſt r̄cupe
randam ſanitatem ſm iura in priſtinā ſen/
tentiam retrudetur: vt habetur de ſentē.
excom.c.eos. qui a ſententia.lib.vi.etiam
non cēſet̄ obſolutus poſtq̃ recuperauerit
ſanitatem niſi abſoluatur a iudice. Si uō
deceſſerit nō debet inhumari in terra ſctā
niſi abſolutioneȝ obtinuerint heredes ſui
vel habentes cauſam illius ab excōmuni/
catore. ¶ Gratia cuius queritur vlterius

vtrum aliquis poſſit excōicari vel abſolui
poſt mortem omiſſis quibuſcūq̃ȝ obiectio/
nibus. Ad iſtud dubium reſpondet̄ ꝙ pōt
excōicari ⁊ abſolui poſt mortem.i. mortu⁹
xxiiij.q.ij.c.ſane ꝓfertur.⁊ extra de ſenten.
excōic. a nobis em̄.in quo.c.ſequitur text⁹
in hunc modum. a nobis eſt ſepe queſituȝ
vtrum aliquis excōicatus in quo indicia
fuerunt penitētie manifeſta: nec per eum
ſteterit quominus recōciliaret̄ eccleſiaſti
ce vnitati nō ſuſcepto abſolutionis benefi
cio deceſſit ꝓ abſoluto ab eccleſia ſit habē
dus ⁊ vtruȝ ꝓ tali ſit elemoſyna recipiēda
⁊ a fidelib⁹ orandū. Reſpondet papa.cō.t.
ꝙ iudiciū dei veritati q̃ nō fallit nec fallit̄
innitit̄ ſemper. Iudiciū autē eccleſie nōnū
q̃ ſequitur opinionē ⁊ fallere ſepe contin/
git ⁊ falli:ꝓpter qd̄ contingit interdū vt q̄
ligatus eſt apud deum apud eccl'am ſit ſo
lutus:⁊ qui liber eſt apud deū apud eccle/
ſiam ſit ſententia innodatus:ꝑ magi.xviij.
diſt.iiij.ſen. Uinculū em̄ quo pctōr ligat⁹
eſt apud deum in culpe remiſſione diſſol/
uitur. Illud vero quo ligatus eſt apud ec
cleſiam cuȝ ſn̄ia remittit̄ excōicatus abſol
uitur. Nota tn̄ ꝙ q̃tūcūq̃ȝ ſe aliq̃s iuramē
to preſtito eccleſie mandato parere humi
liter curauit q̃tūcūq̃ȝ ſigna penitētie pre/
ceſſerint.ſi tn̄ morte preuētus abſolutōis
beneficiū nō potuerit obtinere q̄uis abſo
lutus apud deū credat̄ fuiſſe:nōduȝ tn̄ ha
bendus eſt apud eccl'iam abſolutus. Pōt
em̄ ⁊ dȝ ei bn̄ficio eccl'ie ſubueniri:vt ſi de
ipſius viuētis penitētia ꝑ euidentia ſigna
conſtiterit:ꝗ defuncto etiam abſolutionis
beneficium impēdatur:nec obſtat illa au/
ctoritas. Math.xvi. Quodcūq̃ȝ ligaueriſ
ſuper terrā ⁊c̄. q: p̄latus eccl'ie lȝ nō hēat
iuriſditionē ſupra mortuos per modū au/
ctoritatis ⁊ iudiciarie ptātis:hȝ tn̄ indire
cte ꝑ modum charitatiue cōmutationis:⁊
ꝑ modum ſuffragij:vt videt̄ velle Hoſtiē.i
ſua rubrica de remiſſio. heredes tn̄ per cē
ſuram eccleſiaſticā ſunt cōpellēdi ad ſatiſ/
faciendū ſi aliquid eis ex bonis excōicati
ꝑuenerit.in fi.c.a nobis em̄. extra de ſen.
excō. Itē nota ꝙ ab eo dȝ abſolui mortuus
a quo potuit abſolui viuus. in glo.d.ca. a
nobis. De excōicatiōe inferenda poſt mor
tem. Nota ꝙ ſi agat̄ contra perſonā vel de
perſona tm̄ poſt mortē q̄ri nō debet:q: cri
mina morte extinguitur.xxiij.di.c.quorū
dā.C. ſi re⁹ vel accuſator mortu⁹ fuerit.l.i.
⁊.ij.niſi in hereſi.vt.c. ſane ⁊ hic. ⁊ in .aut.

UVA. BHSC. IyR_242

gazaros. C. de ſen. paſ. Siuero agatur pro-
pter bona vel cõtra perſonaꝫ ⁊ bona poſt
morteꝫ agi poteſt. C. ſi pen. appella. mors
interue. l. ꝗuis. ſi poſt mortem agitur de
matrimonio propter bona. extra qui filij
ſint legitimi. c. cauſam. Item nota ꝙ ſi cor-
pus excommunicati fuerit humatũ in ter-
ra ſancta debet exhumari. in. ca. ſacris. de
pulturis. ſed ſi anteꝗ̃ exhumetur abſolu-
tio fuerit data non debet exhumari. Siue-
ro corpus excommunicati fuerit humatũ
in terra prophana abſolutione data debꝫ
exhumari ⁊ poni in terra ſancta. xi. q. iij. c.
tunc vera. ¶ Queritur nunquid poteſt
iudex excommunicatum a peccato abſol-
uere ꝓ quo contra eum tulit ſententiam:
ſicut eũ ab excõicatiõe abſoluit. ¶ Pro diſ-
cuſſione ipſi⁹ queſtiõis notandũ eſt ꝙ du-
plex eſt clauis. ſ. clauis iuriſditionis ⁊ cla-
uis ordinis. Clauis iuriſditionis reſpicit
eccleſiam militantem a qua indigni eijciũ-
tur per poteſtatem ſuperiorum ad quos
ſpectat iuriſditio: ⁊ ideo ſuperiores prela-
ti hanc clauem iuriſditionis habent ⁊ ad
eos pertinet per excõmunicationeꝫ a per-
ceptione ſacramentorum ⁊ cõmunione fi-
delium cõtumaces ſeparare ⁊ eos ab ex-
communicatione abſoluere. Clauis auteꝫ
ordinis reſpicit eccl̃iaꝫ triũphãteꝫ ⁊ hꝫ di-
gnos ad celũ ordinare ⁊ indignos repelle-
re. ⁊ ideo ſoli ſacerdotes q̃ ſunt mediati in-
ter deum ⁊ hominem hãc clauẽ habent: vt
quia per pctm̃ mortale eijcitur homo a re-
gno celorum: ita per abſolutionem ſacer-
dotis ad queꝫ ſpectat clauis habilitet̃ ad
recuperandum quod peccando amiſerat
nec obſtat ſi dicatur ꝙ iudex ſacerdos ab-
ſoluit ab vtraꝗ: quia non ratione qua iu-
dex: ſed ratione qua ſacerdos eſt: quia iu-
dex ſacerdos habet vtrãꝗ clauẽ. Item q2
excõmunicatio non fertur in aliquem niſi
ꝓ peccato: ideo ſemꝑ poſt abſolutionẽ ab
excõicatiõe oꝫ fieri abſolutio de pctõ a ſa-
cerdote. xxvi. q. vi. c. i. vt viſuꝫ fuit ſuperi⁹.
Item eſt notandum ꝙ lꝫ excõicatus poſſit
inuitus abſolui a ſñia excõicatiõis: nõ tñ
a peccato quiſꝗ̃ poteſt abſolui inuitus: q2
omne peccatuꝫ ex voluntate committitur
et ex nobis procedit et ideo ſicut a nobis
voluntarie perpetratum eſt peccatum: ita
etiam voluntarie a nobis debet deteſtari
per magi. ſen. xxxv. di. ij. ¶ Querit̃ vtrum
ſimplex ſacerdos poſſit abſoluere a mino-
ri excommunicatione. ¶ Pro declaratiõe
iſtius dubij eſt notandum ꝙ minor excõ-
catio prouenit participando excõmunica-
tis maiori excõmunicatione: quod contin-
git multis modis. Uerſus. Si pro delictis
anathema quis efficiatur. Ob orare vale
communio mẽſa negatur. Ob id eſt obſta-
culum dando orare: ſcꝫ vt non oretur ꝓ eo
non cõmunicetur in ſacramentis. vale id
eſt non ſalutetur menſa negetur. i. non co-
medatur cum eo. In his enim caſibus mi-
norem excõmunicationem participans in-
currit: ⁊ a ſimplici ſacerdote poteſt abſolui
in. c. nuper. de ſentẽ. excõ. tamen ſi partici-
pantes excõmunicentur a iudice non pote-
runt abſolui niſi a iudice excõmunicante
⁊c̃. Et ſimile dicendum eſt in participanti-
bus in crimine ſuſtinendo ⁊ fauendo excõ-
municatum in crimine pro quo ẽ excõmu-
nicatus: quia ſic talis participãs incurrit
maiorem excõmunicationem. in. c. nuper
preallega. et. xi. q. iij. c. qui cõmunicauerit.
¶ Queritum vtrum ſacerdotes legales
habuerint claues. ⁊ videtur ꝙ ſic. Nam cla-
uis eſt ſequela ordinis: ſed tales ſacerdo-
tes habuerũt ordinem ex quo ſacerdotes
dicebantur: ergo habuerunt clauem. Iteꝫ
ſicut dicit magiſter ſenten. xviij. diſtin. iiij.
due ſunt claues. ſ. ſcientia diſcernẽdi ⁊ po-
tentia iudicandi: ſed vtranꝗ auctoritateꝫ
habebant ſacerdotes legales ergo habe-
bant claues. Item ſacerdos legalis ha-
bebat aliquam poteſtatem ſuper popu-
lum nõ temporalem: quia regia poteſtas
nõ fuiſſet diſtincta a ſacerdotali: ergo ha-
bebant poteſtatem ſpiritualem: ⁊ hec eſt
clauis: ergo habuerũt clauem ⁊c. ¶ In op-
poſitum arguitur ſic: quia clauis ordinat̃
ad aperiendum regnũ celorum quod ape-
riri non potuit ante paſſionẽ xp̃i: ergo ſa-
cerdos legalis clauem non habebat. ¶ Ad
illud dubium dicendum eſt ꝙ in veteri le-
ge ſacerdotibus legalibus erat cõmiſſum
imponere penam ꝓ delicto: vt dicitur Le-
ui. v. Quod ad claues pertinere videt̃: ſed
tunc fuerunt incomplete. Nũc autem per
xp̃m in ſacerdotibus noue legis perfecte
ſunt: ita ꝙ poteſtas illius ſacerdotij lega-
lis non ſe extendebat ad celeſtia: ſed ad fi-
guras celeſtium: ideo dicendum eſt ꝙ non
habebant claues: ſed in eis figura clauiuꝫ
preceſſit. ¶ Tunc ad rationes ante oppoſi-
tum: ⁊ primo. Ad primam dicendum eſt ꝙ
clauis regni celorũ cõſequitur ad ſacerdo-
tium qua homo in celeſtia introducit̃: nõ

UVA. BHSC. IyR_242

autem talis erat ordo ſacerdotij legalis: et ideo claues celi non habuerūt: ſed claues terreni tabernaculi. ¶ Ad ſecundam dicendum eſt ꝙ ſacerdotes veteris legis habebant auctoritatem diſcernendi et iudicādi: ſed non vt admitteretur homo ab eis iudicatus in celeſtia: ſed in figuras celeſtium. ¶ Ad tertiam dicendum eſt ꝙ habebant ſacerdotes legales ſpūalem poteſtatem que per ſacramenta legalia non a culpis: ſed ab irrationabilibus homines purgabant: vt ad manufactū tabernaculū adit⁹ purgato per eos pateret. ¶ Querit̃ vtrū ſoli ſacerdotes habeant iſtas claues: et videtur ꝙ nō. Nam dicit Iſid. ꝙ hoſtiarij inter bonos et malos habent iudiciū dignos recipiendi: et indignos eijciendi: ſed hec eſt diffinitio clauium: ergo nō ſoli ſacerdotes ſed etiam hoſtiarij habēt claues. ¶ In oppoſitum arguitur auctoritate Ioh. xx. vbi dixit xp̄s diſcipulis. Quorum remiſeritis peccata remittētur eis: et quorum retinueritis retenta erunt. ¶ Pro declaratiōe iſti⁹ dubij eſt notandum ꝙ claues iſte non ſunt corporales ſed ſpūales ſcʒ ſciētia diſcernēdi et potentia iudicandi. i. ligandi et ſoluendi. Hee enim claues dātur ſacerdotibus ꝑ miniſterium epi in ꝓmotione ſacerdotij. per magr̄m. xix. diſt. iiij. ſen. Sane nō pōt dici ꝙ non omnes ſacerdotes habent hāc clauem. ſcʒ ſcientiam diſcernendi. vnde dolendum eſt atqꝫ lugendum. per eundē magiſtrum in loco preallegato. ¶ Ex ꝓmiſſis patet ꝙ duplex eſt clauis. Una que ſe extēdit ad ipſuʒ celū immediate remoto impedimento introitus in celum ꝑ dimiſſioneʒ peccati: et hec vocatur clauis ordis: et hanc ſoli ſacerdotes habent. Alia eſt clauis que nō extendit ſe directe ad ipſum celum: ſed mediante eccleſia militante per quā aliqs ad celum vadit dum per eam admittitur ad conſortium eccleſie militātis per abſolutionem vel excluditur ꝑ excōicationem. et hec vocatur clauis iuriſditionis in foro cauſarum. Et hanc clauem non omnes ſacerdotes habent: ſed maiores: vt epiſcopi archiepiſcopi: et ſimiles qui excōmunicare poſſunt. de quibus viſum fuit ſuperius. Sed quia hic fit mentio de foro eſt notandum ꝙ duplex eſt forum: ſcʒ publicum et ſecretum. xi. q. i. c. clericus. et extra dē ṽb. ſi. c. forus. vbi dicitur ꝙ forus eſt exercendarum litium locus a fando dictus: et vbi eſt lis occulta ibi eſt forum conſcientie ſeu ſecretū vbi eſt lis publica: ibi eſt forum iudiciale ſeu publicum. In iſtis enim foris req̃ritur poteſtas cognoſcendi in cauſa auctoritas ſententiandi in ea ſm Landul. xix. diſtin. iiij. ſentē. ¶ Tunc ad rationem ante oppoſitum dicendum eſt ꝙ hoſtiarij habēt clauem cuſtodiēdi ea que in templo materiali continentur et habent iudicium excludēdi a tali templo et admittendi non quideʒ ſua auctoritate iudicantes qui ſunt digni vel indigni: ſed iudiciū ſacerdotis exequētes vt quodāmodo executores ſacerdotalis poteſtatis videantur. Reges enī per vnctionem in nullo ſacro ordine conſecrātur ſed excellētia poteſtatis ipſorum a chriſto deſcendere ſignificatur. Mulieres enim nullam clauem habent: quia ſm philoſo. viij. Ethicorum. Corruptio vrbanitatis eſt qñ ad mulierem dñiuʒ peruenit etc. ¶ Queritur vtrum peccata ſemel dimiſſa redeāt et videtur ꝙ ſic primo per Ambroſ. ſuper ep̄lam ad Epheſ. dicēs. Donare inuicem ſi alter in alterum peccet. Alio modo quādo de⁹ repetet dimiſſa: ſimiliter Math. xviij. habetur de ſeruo neqꝫ qui noluit miſereri conſeruis ſuis: ſicut dñs ſuus eius fuerat miſertus: quomodo dñs tradidit eum tortoribus quouſqꝫ redderet vniuerſum debitum. Ad idem Greg. dicit. Cōſtat ꝙ ſi nō ex corde dimittim⁹ eis qui in nos deliquerunt: et hoc rurſum exigitur quod iam nobis per penitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Item vt dicit beatus Aug. dñs dixit. Si non dimiſeritis reuocabo: et qcqd dimiſeram replicabo tibi. et Ezechie. xviij. Si auerterit ſe iuſt⁹ a via ſua et fecerit iniquitatem etc. omēs iuſticie eius quas fecerat non recordabūtur. Item qui diuini beneficij oblitus ſuas vult vindicare iniurias non ſolum de futuris peccatis veniam nō merebitur: ſed etiam preter ea que iam ſibi dimiſſa credebat ad vindictam ei replicabuntur. Si enim propter immiſericordiam qua quis proximo ſuo non miſeret etiam que dimiſſa ſunt replicantur ad penam multomagis que nondum ſunt dimiſſa propter odiuʒ fraternum ad penam reſeruare probatum. xv. diſtin. iiij. ſenten. Et ſubdit Auguſt. Si ille qui arbiter ſue volūtatis cōſtitutus eſt nō pōt inchoare nouā vitā niſi peniteat eum veteris vite quō ad nouitatē ꝑueniet q̃ odij vetuſtatē nō depoſuit. ¶ In oppoſitū arguitur. Si quis pro peccato de quo penituit et indulgentiam

UVA. BHSC. IyR_242

accepit iterum punitur non videtur iuſtū
Nam ſi requiritur quod fuit condonatuꝫ
vel iniuſticia eſt vel iuſticia occulta. Iteꝫ ſi
ſic. deus bis in idipſum iudicaret: ⁊ ſic con
ſurgeret duplex tribl'atio qđ ſacra ſcriptu
ra negat. Ad iſtā queſtionem breuiter di-
cendum eſt ꝙ peccata ſemel dimiſſa nullo
modo redeūt. ar. de pe. diſt. iiij. c. ſi auerte
rit. l. di. c. miror. ⁊ ħ credo catholice dictū
Dicūtur tamen redire peccata: quia remiſ
ſionis beneficium ſequēti culpa amittimꝰ
ꝓpter ingratitudinē. de pe. di. iij. c. aucto-
ritas illa. verſi. penul. Nam deinde priua-
tur quis gloria ꝓpter ſequens delictū: ac
ſi nulla peccata fuiſſent ſibi dimiſſa lꝫ non
tantam penam patiatur. per magr̄m ſen.
xxij. diſt. iiij. ⁊ de pe. diſt. v. c. fratres. Peni-
tentia eñi duo facit. penam tollit: ⁊ gl'iam
acquirit. de peni. diſtin. i. §. alij econtrario.

¶ Queritur vtrum penitentie ſint arbi
tratiue. Solutio. Dicēdum eſt ꝙ ſic. ꝑ ma-
giſtrum diſt. xxiiij. ſen. Tamen ſacerdos de
bet conſiderare circunſtantias: ſcꝫ perſo-
ne: temporis: loci: qualitatem: criminis: et
cauſam ⁊c. vt habetur de pe. diſt. v. in pn̄c.
Et nota ꝙ ſi ſacerdos non iniungat tantā
penitentiam q̄tam requirit qualitas deli
cti: tamen faciēda eſt: ⁊ reſiduum pene de
bite cōpletur in purgatorio. per magr̄m
xx. diſt. iiij. ſen. ¶ Queritur vtrum peni-
tentia ſit iniungenda morientibus ſeu in-
firmis. Solutio. Dicendum eſt ꝙ non: per
magr̄m. xxi. di. iij. ſen. vnde Theodorus in
penitētiali ſuo ab infirmis in ꝑiculo mor-
tis poſitis pura eſt inquirenda peccatoꝝ
confeſſio: nō tamen illis imponenda eſt q̄n-
titas penitentie: ſed innoteſcenda. per hec
verba ſupple vel per conſimilia: ꝓpter ea
que tu cōmiſiſti taliter deberes penitere
ſꝫ expectamus vſqꝫ quoqꝫ euaſeris. de pe.
diſtin. ij. c. qui vult. ⁊ xxxvi. q. vi. c. ab infir-
mis. Cum vero amicorum orationibus et
elemoſynarum elargitiōibus pondus pe-
nitentie eſt ſubleuandum ſi forte migraue
rint. Si vero conualuerint penitentie mo
dum a ſacerdote intimatum diligenter ob
ſeruent ſm̄ eundem Theodorum loco pre
allegato. ⁊ recitatiue xxi. diſtin. iiij. Unde
verſus. Eger peniteat ⁊ crimina confiteat᷑
Non imponet᷑ huic pena ſed inſinuet᷑. Hāc
tamen implebit ⁊ firma ſalus ſibi detur.
Si migrat obſeruat contritum preſbyter
egrum. Huncqꝫ preces releuant continua
dona ſuorum. ¶ Queritur ſi aliquis fue
rit mortuus ſine confeſſione: quid iuris.
Solu. Dicendū eſt ꝙ ſi aliquis fuerit mor
tuus qui non ſit confeſſus teſtimoniuꝫ ha
bens bonum ⁊ non potuit venire ad ſacer
dotem: ſed preoccupauit eum mors in do
mo in via vel alibi faciant pro eo parētes
eius oblationem ad altare ⁊ dent redem-
ptionem ꝓ captiuis per magiſtrum. xxi.
diſtin. iiij. ⁊. xxvi. q. vi. c. ſi aliquis. ¶ Que
ritur vtrum poſſibile ſit reconciliari deo
per ſatiſfactionem: ⁊ videtur ꝙ ſic: quia ſa
tiſfacere eſt honorē debituꝫ deo reddere:
ſed hoc eſt poſſibile ergo. ¶ In oppoſituꝫ
arguit᷑ ſic. tanta eſt offenſa quātus is cui
offenditur. ſed deus qui offenditur eſt in
finitus. ergo ⁊ offenſa: ſed quāta eſt offen
ſa tanta debet eſſe ſatiſfactio: alioquin nō
meretur dici ſatiſfactio ergo oportet ho-
minem in infinitum puniri: ſed hoc eſt im
poſſibile: ergo nemo poteſt ſatiſfacere.
Solu. in peccato duo ſunt: ſcilicet offenſa
⁊ inordinata libido. offenſa dei eſt infinita
⁊ pro illa non ſit ſatiſfactio: ſed deus illaꝫ
remittit ex miſericordia dando ſuam gra
tiam: libido autem eſt finita. Et qꝛ deus
iuſtus eſt non totum remittit: ſed pro illa
exigit penam condignam. ſm̄ illud Deut.
xxv. Iuxta mēſurā peccati plagaꝝ modꝰ ⁊c.

¶ Queritur vtrum extra charitatē exi-
ſtentem pro peccato poſſibile ſit ſatiſface
re. Solu. Sine gratia gratum faciente et
extra charitatem impoſſibile eſt placere
deo ⁊ ſatiſfacere. i. ad Coꝝ. xiij. Si diſtri-
buero oēs facultates meas in cibos pau
perū: charitatē aūt nō habeā nihil mihi ꝓ
deſt ⁊c. Et ſi obijciat᷑ ꝯ ex illo euāgelij. Lu.
xi. Date elemoſynam: ⁊ omnia munda ſunt
⁊ Daniel᷑. iiij. dixit Daniel nabuchodono-
ſor: peccata tua elemoſynis redime. Solu
tio igitur ad illum ſenſum ꝙ per elemoſy
nam preparauit ſe ad gratiam: quia deus
opera non acceptat niſi prius acceptet ꝑ-
ſonam: ſicut habetur Geneſis quarto.
Quomodo deus plus reſpexit ad Abel q̄
ad munera eius. ¶ Queritur vtrum pec
cator qui non vult accipere condignam
ſatiſfactionem peccet mortaliter. Solu-
tio. Illud preceptum facite dignos fructꝰ
penitentie eſt affirmatiuum: ideo non ob
ligat ad ſemper. Et preterea commiſſum
eſt in poteſtate ſacerdotum ⁊ ſi penitens
condignam penam ſuſcipit plenā peniten
tiaꝫ facit: ſi nō propter hoc ꝙ ſacerdos nō
imponit attendens fragilitatē peccatoris

UVA. BHSC: IyR_242

dn̄s expectat ⁊ ſoluit ĩ purgatorio. ¶ Que-
ritur vtrū poſt iſtam vitam poſſit remitti
aliquod peccatū. Solutio. Dicendū eſt ꝙ
peccatū mortale nō dimittitur poſt hanc
vitam. patet: quia peccatū mortale obli-
gat ad penam eternā ergo nunꝗ̄ dimittitur:
ſed peccato dimiſſo in hac vita poteſt et pe
na correſpondens in alia vita remitti: tñ
q̄uis pena non ſit ꝑpetua: ſcꝫ peccati mor
talis confeſſi: eſt tamen grauior qualibet
pena que poſſet in hac vita exolui. patet:
quia pena tanto acceptior q̄tomagis vo-
luntaria illa purgatorij nō eſt voluntaria
ꝓprie. ergo. De pecccato veniali dicendum
eſt ꝙ poteſt remitti poſt hanc vitaꝫ: ⁊ quo
ad culpam ⁊ quo ad penā ꝓbatur. quia ve
niale non tollit charitatem. Si ergo quis
ſit in actū pc̄ti venialis vſq̄ ad vltimuꝫ in-
ſtans vite certuꝫ eſt ꝙ non dāpnabitur: nec
cum peccato glorificabitur: quia nihil iniq̄
tatum intrat in gloriam: ergo remittitur
poſt hanc vitam. ideo dicitur. xxv. diſtin. c.
qualis ꝙ peccata venialia que hic expectā
tur illic igne purgabuntur. in quo etiaꝫ. c.
expreſſe dicitur ꝙ culpa venialis remitti-
tur ⁊c. hoc dicit Landul. ſup. xx. diſtin. ſen.
¶ Queritur vtrū aliquis in peccato mor
tali cōſtitutus auctoritate ſua debeat ab-
ſtinere a ꝑceptione ſacramentorū. Solu.
Breuiter dicendū eſt ꝙ ſi quis velit abſti-
nere hoc debet facere antiſtitis cōſilio. ſcꝫ
ſacerdotis. in. c. in actione. de pe. diſtin. i. et
in. c. oīs vtriuſq̄ ſexus. de pe. ⁊ re. vbi dicit
ꝙ nemo pro aliquo peccato debet abſtine
re ab ingreſſu eccleſie: niſi ſit ſententia in-
nodatus. ⁊ intellige vbi peccatuꝫ eſt occul
tum: ⁊ ſi abſtineat hoc faciat de cōſilio ſa-
cerdotis: quia nullus cenſetur iudex ĩ cau
ſa ſua. in. ca. ſi quem. de ſenten. excōmuni-
cationis. ¶ Queritur quid de ordine cō
fitendi. Solutio. Primo debet precedere
cōfeſſio: poſtea penitentie iniunctio: deide
abſolutio. in cle. Dudū. de ſepul. in textu ⁊
in glo. ¶ Queritur vtrum aliquis poſ-
ſit in extremo vite penitere: ⁊ videt ꝙ non
quia oīs vere penitens dimittit peccata:
ſed ille qui in fine vite ſue penitet non di-
mittit peccata: ſed a peccatis dimittitur:
quia tunc vult penitentiam agere quando
peccare non poteſt: ergo videtur ꝙ tūc nō
conſequatur veniam. Secundo ſic. cōtritio
que eſt pars penitentie habet annexum ꝓ
poſitum confitendi ⁊ ſatiſfaciendi: ſed hoc
propoſitum habere non poteſt qui in fine
penitet: quia ꝓponeret: quod ſcit ſibi im-
poſſibile. ergo non poteſt confiteri et per
conſequens veniam conſequi. ¶ In oppo-
ſitum arguitur. de latrone qui in fine vite
ſue penitens veniam inuenit. de quo ha-
betur Luce. xxiij. Item ad idem. Sapiētia
dei ⁊ miſericordia vincunt humanam ma-
liciam: ſed hic poteſt vſq̄ ad extremum vi-
te ſue peccare: ergo ⁊ vſq̄ tunc de peccatis
per diuinam miſericordiam veniā conſeq̄.
Ad illam queſtionē dicitur multis modis.
Magiſter enim ſententiarū. xx. diſtin. iiij.
Dicit ꝙ tempus penitētie eſt vſq̄ ad extre
mum articulū vite. vnde Leo papa. Nemo
eſt deſperandus dū in hoc corpore conſti-
tutus eſt. Et idem de peniten. diſtin. xvij. c.
Nemo deſperandus. Augu. tamen in libr.
de penitentia dicit. Nullus expectet quan
do plus peccare non poteſt. Super quo
verbo Bernar. Non eſt miruꝫ ſi hic ſi hinc
exit qualiter vixit: ⁊ de peniten. diſtin. vij.
ca. ſi quis poſitus in vltima neceſſitate ſue
egritudinis. habetur idē. licet ergo diffici-
le ſit vt tunc ſit vera penitentia que taꝫ ſe-
ra venit quando cruciatus ligat mēbra et
dolor ſenſum opprimit: vt vix homo aliq̄d
cogitare valeat. Tamen melior eſt ſera pe-
nitentia q̄ nulla: multum ſera fuit latro-
nis penitentia: ſed non fuit ſera indulgen-
tia. ſed licet latro veniaꝫ in fine meruiſſet
de omni crimine: non tamen dedit baptiza
tis peccandi ⁊ perſeuerandi auctoritateꝫ.
xx. diſtin. iiij. Ille quidem latro baptizatꝰ
fuit baptiſmo ſanguinis ⁊c. Sup iſta ma-
teria beatus Tho. dicit. Deus qui dat om-
nibus abundanter nulli gratiam denegat
quando quis quod in ſe eſt facit vt ſe ad
gratiā ꝑparet. Hec aūt preparatio fit per
modū liberi arbitrij. ideo q̄diu manet ho
mini vſus liberi arbitrij in hac vita ĩ qua
nondū eſt confirmatus ad malum poteſt
ſe ꝑparare ad gratiā de peccatis dolendo
vt gratiā remiſſionis peccatorū cōſequat.
Tunc ad rationes: dicendum eſt ꝙ non eſt
facile vt affectus quem homo tēpore vite
ſue inclinauit ad aliquid ſubito ad contra
rium retrahat. non tamen eſt impoſſibile
quia liberum arbitrium cogitur ex habi-
tu acquiſito nec diuine potentie ſeu pro-
uidentie poteſt prefigi per quam etiam
quandoq̄ in extremo vite vere penitentie
motus inſpiratur. Et ad Auguſtinū dicen-
dum eſt ꝙ in ſuis verbis oſtendit ꝙ peni-
tentia quā aliquis in fine vite ſue agit nō

UVA. BHSC. IyR_242

eſt certuȝ ſignum ſalutis: q̄ꝛ incertū eſt qū
aliquis de peccato quod facere iaȝ nō po
teſt penitet. vnde voluntatē peccandi ami-
ſerit quod adhuc magis manifeſtū eſt de
illo qui peccare poteſt. Ad ſecundā ratio-
nem: dicendū eſt ꝙ in cōtritione ſufficit ꝓ-
poſitum cōditionatū ſatiſfactionis. ſcȝ vt
velit ſi poſſet. Tamen notandū eſt ꝙ in ca.
Nemo deſperandus. de pe. di. vij. in vno
circa mediū. dicit queȝ moꝛs vrget ⁊ pena
terret ad verā vix veniet ſatiſfactionē. ⁊ ſe
quitur. Multos enī ſerotina penitētia ſo
let decipere ⁊c. ¶ Sequitur in tex. Poſtea
fac digne penam patiēdo benigne. Ab iſta
parte vſq; ad finem capituli auctoꝛ princi
paliter determinat de modo faciendi pe-
nitentiam dicens ꝙ pnīa iniūcta debet ad
impleri ſcḋm quod iniūgitur a ſacerdote: q̄ꝛ
arbitratiua eſt vt viſum fuit ſuperius. Et
licȝ pnīa iniūcta a ſacerdote debeat fieri ī
ſtatu gratie: tamē ꝓ moꝛtali peccato nō eſt
linquenda quin adimpleatur: quia penitē
tia aſſumpta eſt obligatoꝛia: iō ⁊c. ¶ Pro
quo eſt notandū ꝙ obiectum penitētie vi-
detur eſſe pena non quecūq; ſed volūtarie
inflicta ꝓ peccatis. ſignanter dico volūta-
rie inflicta: quia maioꝛitas vel minoꝛitas
pene preciſe non eſt placatiua offenſe. In
inferno enī erit maxima pena: ⁊ in purga-
toꝛio maioꝛ pena ꝙ̄ in iſto mundo: ⁊ tamē
non remittit eandem offenſam: ⁊ ideo eſt.
quia in iſto mūdo penitentia eſt volūtaria
in inferno ⁊ in purgatoꝛio nō. ¶ Pro cuius
declaratione eſt notandū ſcḋm Boñ. ꝙ pena
dicitur voluntaria tripliciter. Primo q̄ꝛ a
volūtate imperāte vt penitentialis pena.
Secūdo q̄ꝛ a volūtate acceptante vt pena
martyrū. Tertio q̄ꝛ a volūtate tolerāte vt
pena exiſtentiū ī purgatoꝛio. ſed ſcȝ Lādul.
xiiij. diſtin. iiij. ſentē. Pena dicitur volūta-
ria quattuoꝛ modis. Uno modo quia pa-
tienter poꝛtata ſine murmure. Secūdo q̄ꝛ
volūtarie acceptata. Tertio q̄ꝛ voluntarie
cauſata velut a cauſa partiali nō tū inten-
dente illū affectū. Quarto q̄ꝛ a voluntate
cauſata: velut a cauſa intendente illū affe-
ctuȝ. In duobus primis pena ſine triſticia
eſt obiectū volitionis. ſed nō cauſat: q̄ꝛ po-
teſt acceptare ⁊ patienter poꝛtare triſticiā
quam nō cauſat. Tertio modo triſticia eſt
tm̄ effectus. ſed nō obiectum: q̄ꝛ voluntas
partialiter cauſat triſticiā. ⁊ iō eſt eiꝰ effe-
ctus: ſed nō intēdit eā: iō nō eſt eiꝰ obiectū
Quarto mō triſticia eſt volūtas effectꝰ: q̄ꝛ
ipſam cauſat ⁊ ipſam intendit. vñ ſcȝ Aug.
Triſticia eſt diſſenſio ab hiſ rebus q̄ nobis
volētibus accidunt. ¶ Querit̄ vtrū pe
nitētia iniūcta alicui penitēti in pctō moꝛ
tali cōpleta ſit reiteranda. Et videt̄ primo
ꝙ ſi peccatoꝛ cōtritus ⁊ abſolutus, recidi-
uet in moꝛtale peccatū anteq̄ꝫ faciat peni-
tentiā ſibi iniunctā a ſacerdote ꝙ̄ exoluen
do penā in moꝛtali vere ſatiſfaciat. durum
enī eſſet nimis fragilibꝰ pctōꝛibus ad pec
candum. Oppoſituȝ ꝓbatur ſic: q̄ exequit̄
id quod nō exequēdo peccaret videt̄ recte
facere: ſed ſi aliquis nō exequeret̄ pnīam
ſibi iniunctā nō exequendo peccaret: ergo
faciens eā recte facit. ¶ Cōfirmat̄ ſic: hec
ſatiſfactio nō eſt recōciliatio ad acceptio-
nem ⁊ amicitiam: ſed tm̄ eſt redditio equa
lentis ſcḋm iuſticiā: ſicut in ciuibus cū āpu-
tatur pes offendentis cōicatione nō recō-
ciliatiue in amicitia tū ſatiſfacit: ergo ille
ſatiſfacit ſoluēdo penā in moꝛtali: licet nō
ad gratiā recōcilietur. ¶ Cōcluſio talis eſt
ꝙ ſi aliquis ſatiſfaciat exiſtens in peccato
moꝛtali de pctīs de quibus cōterebat̄ qū
fuit ſibi ſatiſfactio impoſita ſi iterū ↄtera
tur de illo pctō moꝛtali nō debet ei impo-
ni ſatiſfactio ꝓ pctīs ꝓ quibus ſatiſfecit. ſȝ
pro illo ſolo qḋ ſuperuenit de quo cōterit̄
modo. Exemplū Petrus hodie cōfitetur ⁊
cōteritur de oībus peccatis ſuis: ⁊ iniungi
tur ſibi penitentia decem dierum cras foꝛ
nicatur: ⁊ nihilominus continuat ſuam ſa-
tiſfactionem: ⁊ ſi decima die conteratur de
foꝛnicatione cōmiſſa non debet ſibi impo-
ni penitentia ꝓ his ꝓ quibus ſatiſfecit: ſed
ſolum ꝓ illa foꝛnicatione. Alia cōcluſio eſt
iſta. poſito caſu ꝙ petrus cōteratur ⁊ cōfi-
teatur de omnibus peccatis ſuis hodie et
imponatur ſibi penitētia ſi cras recidiuet
in moꝛtale ⁊ moꝛiat̄ ⁊ dānetur credo ꝙ nō
habebit penā eternam ꝓ peccatis de qui-
bus fuit abſolutus licet nō ſatiſfecerit de
eis: ſed exſoluet penam tēpoꝛalem ſatiſfa-
ctioni coꝛreſpondentem: ⁊ hoc in inferno.
Probatur: quia quando fuit abſolutus et
ↄtritꝰ fuit ſibi ↄmutata pena etn̄a ī tp̄aleȝ
cū ḡ reſpectu illoꝝ pctōꝛuȝ nō ſuꝑuenerit
aliq̄ alia obligatio actu remanet obliga-
tio tp̄alis: ⁊ ꝑ ↄñs ab eo ꝓ ↄtritis ⁊ cōfeſſis
nulla alia ei ſoluetur: ſȝ de alio vel de alijs
moꝛtalibus de quibus non eſt contritꝰ nec
abſolutus puniatur eternaliter. Hoc dicit
Landul. ſuper. xv. diſtin. iiij. ſen. beatꝰ Tho.
in eodem. iiij. dicit ꝙ quedam ſunt opa ſa-

UVA. BHSC. IyR_242

tiſfactoria quorum effectus manet poſtꝙ
ipſa facta ſunt: ſicut poſtꝙ elemoſyna ē fa
cta adhuc manet eius effectus: ſcꝫ diminu
tio temporalis ſubſtãtie datis. Similiter
quando aliquis ieiunauit adhuc remanet
eius effectus ſcꝫ effectus ieiunij: quiqui-
dem effectus eſt debilitas corporis ieiunã
tis: ⁊ talia ꝗuis ſint in peccato mortali fa-
cta nõ oportet ꝙ reiterētur. Alia ſunt opa
ſatiſfactoria que poſtꝙ facta ſunt nihil re
manet de eis: ſicut oratio: ideo ſi fiat ĩ pec-
cato mortali debet reiterari. Verbigrã.
alicui iniungitur ꝙ dicat ſeptem pſalmos
vel quindecim pater noſter ⁊ ſimilia. ſi illa
dicat ĩ peccato mortali oportet ꝙ reiteret
ſed in ſtatu gratie: ſecus de elemoſynis et
ieiunijs vt premiſi. ¶ Queritur vtruꝫ
penitens reſurgat in maiori gratia. Solu.
Dicendũ eſt ſm Landul. ſuper. iiij. ſenten.
ꝑ aliquas concluſiões quarum prima eſt.
ꝙ reſurgens a peccato ſemꝑ ſurgit ad ma
iorem gloriam ꝓbatur: quia ipo reſurgen
te a peccato reuiuiſcunt omnia opa morti
ficata: ⁊ cum hoc habetur nouum meritũ
ꝑ actum confeſſionis: ergo ⁊ maior gloria:
quia plus de merito ſequitur plus de pre-
mio. ¶ Secunda concluſio eſt ꝙ ſi ille pec-
cator ꝑſtetiſſet in gratia ꝑuia: ⁊ nunꝗ pec-
caſſet: haberet multomagis de gratia et
gloria ꝙ haberet reſurgendo de recidiuo.
ꝓbatur: quia ꝓficiens in actu ꝑ habitum
continuatum longe plus acquirit ꝙ faciat
aliquis alius ꝑ habitum diſcontinuatum.
ſed ille qui nunꝗ cecidit habet habitum
continuatum: ⁊ qui cecidit habet habituꝫ
diſcontinuatum: ergo longe plus ꝓficiet
primus ꝙ ſecundus. Notetis quia hic fit
mentio de gratia: ꝙ gratia dicitur triplici
ter. Uno modo generaliter: ⁊ ſic gratia di
citur adiutorium diuinum creature gra-
tis datum ⁊ indifferēter ad quẽcunqꝫ actũ
et ſine huius gratie adiutorio non poſſu-
mus aliquid facere nec ĩ eſſe durare. Alio
mõ dicit̃ gratia ſpecialiter ꝗ eſt gratia gra
tis data: et eſt donũ quo homo ꝑparat ſe
ad ſuſcipiendũ ſancti ſpũs donũ ⁊ hui⁹ gra
tie eſt declinare liberũ arbitriuꝫ a malo ⁊
excitare ad bonum: ⁊ ſine hac gratia null⁹
facit ſufficiēter qđ in ſe eſt vt ꝑparet ſe ad
ſalutem. Alio modo dicitur gratia ꝓpe
ꝑut eſt donum diuinitus datum alicui ad
merendum: que quideꝫ gratia dicitur gra
tia gratum faciens: ⁊ ſine hac gratia null⁹
poteſt mereri: nec in bono ꝓficere nec ꝑue
nire ad ſalutem. Ad hanc enim requiritur
ꝙ ſit a deo efficiente. ſecundo ꝙ ſit a gra-
tia gratis data liberum arbitrium excitã-
ter admonente. Tertio ꝙ ſit a libero arbi-
trio conſequente. Alio modo dicitur gra-
tia gratis dans vt eſt deus. Alio modo di-
citur gratia gratie ſignum vt eſt ꝓphetia
et poteſtas faciendi miracula. Item gra-
tia gratum faciens eſt duplex ſcilicet ope-
rans ⁊ cooperans. Operans eſt preueni-
ens incipiens ⁊ liberans: quia expellit pec
catum. Cooperans eſt ſubſequens perfici-
ens ⁊ adiuuans. quia adiuuat liberum ar
bitrium ⁊ ei comparatur in merito ſm cõ-
pendium theologie. ſed quia fit mentio in
fine littere de operibus mortuis ⁊ morti-
ficatis: ibi Omnia que fiunt ⁊c. ¶ Que-
ritur vtrum opera facta in peccato morta
li per ſequentem penitentiam reuiuiſcant
Et videtur pmo ꝙ ſic auctoritate Adamã-
tij ſuper Johan. dicentis. Sunt in eccleſia
credentes quidam et acquieſcentes diui-
nis preceptis ſed in cõuerſatione propria
obſcuris vicijs inuoluti nec omnino depo
nentes veterem hominem cum actib⁹ ſuis
iſtis tamen chriſtus ſalutem cõcedit: ergo
magis videtur ꝙ eis qui per penitentiã
et emendationem exercent opera bona va
leant ad ſalutem. ¶ Secundo arguitur ſic
plus appropinquat charitati ⁊ gratie bo-
num virtutuꝫ ꝙ bonum naturale: ſed gra
tia ſequens per penitentiam reſtituta na
turalia perficit ⁊ ſm quoſdam illa natura
lia fiũt gratuita: ergo multofortius bona
virtutis acquiſite ſine charitate facta per
penitentiam viuificantur vt proſint ad vi-
tam. ¶ Tertio arguitur ſic. remota cauſa
remouetur effectus ſed cauſa quare illa
opera non valeant ad vitam erat charita-
tis defectus ⁊ gratie: ergo cum per peni-
tentiam charitatem et gratiam ⁊ omnes
virtutes reſtituat etiam bona opera ſine
charitate viuificabit. ¶ In oppoſitum ar
guitur ſic. a non viuo non poteſt genera-
ri aliquod viuum. vel habens potentiam
ad vitam. ſed homo ſine charitate non vi-
uit vita ſpirituali: ergo non poteſt facere
aliquod opus ſpiritualiter viuum. Item
ſi opera extra charitateꝫ facta poſſent ali-
quo modo viuificari aliquis ſine charita-
te poſſet aliquo modo mereri vitam eter-
nam: quod eſt falſum. Breuiter ad iſtam
queſtionem omiſſis omnibus alijs opinio
nibus dicendum eſt ſm beatum Thomam

gra gtis data

UVA. BHSC. IyR_242

ſuper.xiiij. diſtin.iiij.ſenten. ꝙ penitentia
de ratione ſui ordinatur ad remotionem
mali. vnde ꝙ aliqua bona reſtituantur ꝑ
penitentiã non eſt niſi per accidens id eſt
inquãtum penitẽtia remouet prohibens.
Cauſa autem que eſt remouens ꝓhibens
exigit cauſam ꝑ ſe aliquaꝫ reſpectu cuius
ipſa eſt cauſa ꝑ accidens viuificans operũ
extra charitatẽ factorũ: ⁊ ideo non poteſt
poni aliqua cauſa ꝑ ſe: quia vita operũ ex
vita opantis dependet: ⁊ ideo a gratia vel
a charitate habent opa ꝙ viuant: gratia
vero vel charitas quã penitentia reſtituit
non poteſt operibus ꝓcedentibus vitam
conferre: quia habitus non format actum
niſi qui ab eo ꝓcedit: ⁊ ita patet ꝙ ꝑ peni-
tentiam opa extra charitatem facta viuifi
cari non poſſunt. ¶ Tunc ad rationes ⁊ pri
mo ad primam dicendũ eſt ꝙ ꝑ ſalutem in
telligitur ſignum ſalutis. ſm Iſido. expo-
nentẽ verba Adamantij. ꝙ etiã ſignũ pec
catores in ſacramentis ſuſcipiſit. Uel ali-
ter dicendũ eſt ꝙ concedit eis ſalutem in
ſpe: ſed non in re. ¶ Ad ſecundam quando
dicitur plus appropinquat ⁊c. Dicendum
eſt ꝙ potentie naturales ſunt magis ꝓpin
quantes charitati ⁊ gratie ꝙ bonũ virtu-
tis acquiſite: inquantũ ſunt ſubiectũ gra-
tie ⁊ charitatis: ⁊ potentias naturales fie-
ri gratuita dona nõ intelligitur quãtũ ad
actus qui tranſeunt: ſed quo ad potẽtias ⁊
habitus qui manent. ¶ Ad tertiam quãdo
dicitur remota cauſa ⁊c. Dicendũ eſt ꝙ cau
ſa quare opa ſunt mortua eſt: qꝛ non ſunt
a charitate elicita: ⁊ ideo cauſa mortis ab
eis non tollit ꝑ penitentiam quare poteſt
faciliter cõcludi ꝙ nulli in peccato morta-
li pſeueranti penitẽtia poteſt eſſe fructuo
ſa ſcꝫ quo ad vitam eternaꝫ: vt habetur in
glo. ſup verbo vtilis. ca. vlti. de penitẽ. diſt.
iij. ⁊ xxvij. q. i. ca. que chriſto. in gloſa vlti.
Ualent tamen bona opa in peccato mor-
tali facta ad plura: ad conſecutioneꝫ bono
rum tpalium: ad diſpoſitionem: ad gratiã
ad aſſuetudinẽ bonorũ: liberãt ab omiſſio
ne: tollunt negligentiam ſeu ocium: debili
tant fomitem: tentationeꝫ repellunt: iocũ-
ditatem in mente faciunt: penã diminuũt:
reſtringunt a fluxu peccati: ꝓponunt viuẽ
tes ad laudem dei: vt habetur per omnes
docto. theologie. ¶ Queritur vtrũ opa
in charitate facta ꝑ peccatum mortale ſe-
quens poſſint mortificari. ⁊ videtur ꝙ nõ
et quod non eſt non poteſt mortificari: ſed
opera que in charitate facta fuerũt trãſe-
unt ⁊ poſt peccatuꝫ ſequẽs non ſunt: ergo
non poſſunt mortificari. Secundo argui-
tur ſic. Pena non debet excedere culpam:
ſed in aliquo qui multa bona facit ex ma-
xima charitate pena culpam excederet ſi
per vnum peccatũ mortale ſequens om̃ia
bona ꝓcedentia pderet: ergo peccatum ſe-
quens non mortificat omnia bona prius
in charitate facta. ¶ In oppoſitum argui-
tur ſic quia dicitur Ezech. xviij. Si auerte-
rit ſe iuſtus a iuſticia ſua ⁊ fecerit iniqui-
tatem ſm oẽs abhominationes quas opa
ri ſolet impius nunꝗ viuet dicit dñs: om̃s
iuſticie eius quas fecerat non recordabũ-
tur. Item vita operum ex vita opantis de-
pendet: ſed ꝑ peccatũ mortale ille ꝗ opus
fecerat in charitate mortificatur: ergo et
opera ab ipſo facta. ¶ Ad iſtam queſtionẽ
dicendũ eſt ꝙ illud ꝓprie viuere apparet
quando habet aliquem motum ⁊ inde vi-
te nomen ꝓprie ad omnia alia trahitur ꝗ
ex ſe habent operationem aliquaꝫ ſine ali
quo principio extra: ſicut que intelligunt ⁊
ſentiunt mouentur ⁊ nutriuntur: ⁊ inde eſt
ꝙ nomen vite tranſmittitur ad omnia illa
ꝗ habent debitam opationem vel effectũ.
et illa que ꝓuantur hac dicuntur mortua.
ꝓprius autẽ effectus humanorum opum
eſt ꝙ ꝑ ea homo ad vltimum finem huma
ne vite ꝑueniat ſcilꝫ beatitudinem: ⁊ ideo
illa opa hoĩs ꝓprie viua dicuntur que ho
minem ad vitã eternam pducere poſſunt.
Illa aũt opa que hoc faciẽdi poteſtatẽ nõ
habent mortua ſunt. Illa autẽ opera dicũ
tur mortificata que hanc poteſtatem ami
ſerunt ꝑ peccatũ mortale ſequens cũ ꝓus
eam habuerint. et ideo bona opera extra
charitatem facta mortua ſunt. Opera aũt
bona prius ex charitate facta in eo ꝗ gra-
tiam amittit ꝑ peccatuꝫ mortificata ſunt:
quia peccatũ ſequẽs impedit ꝙ homo per
illa opa nõ poſſit ad vitã introduci eternã
¶ Tunc ad rationes: ⁊ primo ad primam.
qñ dicit̃ nõ eſt ⁊c. Dicendũ eſt ꝙ opera bo-
na in charitate facta ꝙuis actu tranſeant.
manent tamen in merendo: ⁊ ſm hoc pñt
mortificari: ⁊ ſm ꝙ ſic manent habent effi
caciam ꝙtum in ipſis eſt inducendi ad vi-
tam eternã. Sed ꝙ hunc effectũ in pecca-
tore nõ habeãt eſt ꝑ accidẽs ꝓpt̃ pctm̃ qᵭ
facit pctõrem indiſpoſitũ ad pcipiendum
effectũ ꝓcedentiũ meritorium nec ab ipis
opibus aliquid dimittit̃ cum in ſuo fieri

UVA. BHSC. IyR_242

efficaciam predictam obtinuerint eoipſo
ꝙ extra charitatem ſint elicita quod eis ſe
quens peccatum non poteſt auferre: et iō
remota indiſpoſitione a peccatore per pe-
nitentiam opera illa ꝓcedentia effectum
ſuum in peccatoribus iterum habere inci
piunt: ⁊ ſm hoc viuificari dicuntur. Tamē
ſi talis peccator moriatur in peccato mor-
tali bona illa in charitate facta precedētia
non ꝓſunt ſibi ad meritum vite eterne: ꝓ-
ſunt tamen iuſtis ꝓſequentibus in penitē
tia. ¶ Ad ſecundam rationem dicendū eſt
ꝙ ꝓpter ingratitudinem meretur homo
accepta beneficia amittere: ⁊ ideo ꝑ quan-
tuncūqꝫ paruum peccatū mortale quo hō
deo ingratus de beneficijs ꝑceptis fit oīa
bona precedentia ꝑdit ꝙtuncunqꝫ fuerint
ad fructum vite eterne: nec ꝓpter hoc pe-
na culpam excedit: nō tamen ita grauiter
punitur ꝓ vno peccato mortali ſicut ꝓ plu
ribus. ¶ Queritur vtrum opa mortifi
cata ꝑ penitentiam poſſint viuificari. Et vi
detur primo ꝙ non. Dicit enī Aug. de ſctō
victore: ꝙ nemo debet in ſpe venie pecca-
re: ⁊ quod ſemel amittitur amplius nō re-
cuperatur ſed opera in charitate facta ſūt
ꝑ peccatū amiſſa: ergo non poſſunt ampli⁹
ꝑ penitentiā recuperari. Secundo arguit
ſic. Nihil viuificatur niſi quod natum eſt
habere vitam: ſed vita non eſt operū ſed
facientis opera ergo opa non poſſunt viui
ficari. Tertio arguitur ſic. quod non eſt nō
poteſt viuificari: ſed opera mortificata nō
ſunt: ergo nō poſſunt viuificari ꝑ peniten-
tiā. Quarto arguitur ſic. illud quod mor-
tificatur nō ſolum cadit a vita: ſed a poten
tia vite: qꝛ principia vite corrūpuntur ſine
quibus nō eſt potentia ad vitam: ſed opa
precedentia in charitate facta ſunt ꝑ pec-
catū ſequens mortificata. ergo nō manet
in eis potētia ad vitā. Sed cōtra eſt Johe.
ij. Super illud. reddā vobis annos quos
locuſta comedit. vbi dicit glo. Non patiar
perire nobilitatē quā cum ꝑturbationib⁹
animi amiſiſtis: ſed nobilitas illa fuit mul
titudo bonorum operū ergo illa ꝑ penitē-
tiam reſtituuntur. Item penitentia reuo-
cat oēs effectus ad ꝑfectum: ſed hoc non
eſſet niſi opa mortificata reſtitueret ad vi
tam: ergo ꝑ penitentiā viuificātur. Ad iſtō
dubiū breuiter dicendū eſt ꝙ opa in chari
tate facta ⁊ ſi tranſeāt actu manent: tamē
ꝙtum ad meritū in dei acceptione. ⁊ ſm ꝙ
ſic manent habent efficaciam ꝙtū in ipſis
eſt inducēdi. facienti ad vitā eternā. ¶ Tūc
ad rationes: ⁊ primo ad ꝑmā dicendū eſt
ꝙ verba Aug. intelligenda ſunt ꝙtum ad
bona amiſſa que nunꝙ recuperātur: quia
tempus amiſſum nō recuperatur: ideo eius
iactura eſt grauiſſima. vt dicit Sene. Non
autē loquitur dict⁹ Aug. de bonis mortifi
catis. ¶ Ad ſecundā dicendū eſt ꝙ opus dr̄
viuum metaphorice ⁊c. ¶ Ad tertiā ratio-
nem dicendū eſt ꝙ ꝗuis non maneant in
actu: manent tamen merito in diuina ac-
ceptione: ſicut peccata q̄ tranſeunt actu et
remanent reatu. ¶ Ad quartā dicendū eſt
ꝙ opa prius viua nō moriuntur ꝑ ſe ſed ꝑ
accidens: ⁊ ideo remoto illo accidente vi-
uificari dicuntur: vnde verſus. Illa reuiui
ſcunt que mortificata fuerunt. ¶ Que
ritur vtrum remiſſio culpe ⁊ infuſio gra
tie ſint vna ſimpliciter mutatio. Et videt
ꝙ ſic: quia ſi eſſent due mutationes habe-
rent inter ſe aliquē ordinem: ſed hoc eſt i-
poſſibile: ergo nō erunt due mutationes.
maior patet: quia cū culpa ⁊ gratia nō poſ
ſint eſſe ſimul oportet ꝙ expulſio culpe ſi
eſſet mutatio ꝑ ſe ꝓcederet infuſionē gra
tie. minor patet: qꝛ ſi ꝓcederet mutatio ex
pellens culpam ⁊ ſequeretur alia mutatio
infundens gratiā poſſet deus ſeparare po
ſteriorem a priori: ⁊ ſic eſſet expulſio culpe
ſine infuſione gratie. ¶ In oppoſitum ar-
guitur ſic. generatio et corruptio ſunt due
mutationes. v. phiſicorum. ſed infuſio gra
tie eſt generatio: expulſio culpe eſt corru-
ptio: ergo ſunt due mutationes. Ad iſtud
dubium ſm Landul. ſup. xvi. diſtin. iiij. ſen.
dicendum eſt ꝑ quattuor cōcluſiones. Pri-
ma eſt ꝙ remiſſio culpe ⁊ īfuſio gratie ſūt
due mutationes probatur. qꝛ impoſſibile
eſt vnā ⁊ eandem mutationem multiplica
ri ⁊ non multiplicari: ſed multiplicat̄ re-
miſſio culpe nō multiplicata īfuſione gra-
tie: ergo nō ſunt eadem mutatio. Maior
patet ꝑ primum principium. ⁊ minor ꝓbat̄
qꝛ ſi hō habeat mille pctā erūt ibi mille re
miſſiones: et tū erit ibi vna infuſio gratie.
Item de facto fuit infuſio gratie quando
nō fuit remiſſio culpe: ergo remiſſio culpe
nō eſt infuſio gratie. Conſequentia patet:
quia impoſſibile eſt idem eſſe ⁊ nō eſſe: et
antecedens ꝓbatur: quia in angelis bonis
fuit infuſio gratie ⁊ nō tamē remiſſio cul-
pe. Similiter ſi deus crearet hominem in
ſtatu innocentie poſſet ſibi infundere gra
tiam ſine remiſſione culpe: ergo hec nō eſt

UVA. BHSC. IyR_242

ılla; Item vnica mutatio eſtpropria priua
tio in proprium habitum: ſed culpa nō eſt
ꝓpria priuatio gratie:ergo ab eius remiſ
ſione in gratiā non eſt vnica mutatio. Ma
ior patet in ſimili. Naʒ mutatio que eſt ad
albedinem non eſt a quacunqꝫ priuatione
ſcʒ non albedine. Minor patet:quia priua
tio gratie eſt non gratia:ſed non gratia nō
eſt culpa:ergo ⁊c. Secunda concluſio eſt
iſta:ꝙ remiſſio culpe ⁊ infuſio gratie non
ſunt due mutationes reales:probat̄. Nam
mutatio realis eſt ad terminnm realē vel
a termino reali. ad terminum realem in
acquirendo:vt generatio: a termino reali
in deperdendo ad corruptioem: ſed licet
infuſio gratie ſit ad terminum realē:tamē
remiſſio culpe non eſt ad terminum realē
nec a termino reali: ergo ſaltim illa ſecun
da non eſt mutatio realis. Maior patet:
quia ex aliquo terminoruʒ mutationes de
nominātur. Minor patet:quia culpa poſt
ꝙ tranſit actus peccandi non eſt aliquod
reale abſolutum vel reſpectiuuʒ:ſed reſpe
ctus rationis quo deus obligat illū ad pe
nam eternam: ergo expulſio culpe non eſt
abiectio alicuius poſitiui nec acq̄ſitio ali-
cuius poſitiui:quia de potentia abſoluta
abſqꝫ infuſione gratie alicuius poſitiui po
teſt deus non obligare petrum ad penam
eternam ad quam ante obligabatur. Ex q̄
enim hec obligatio eſt ex mera ⁊ libera vo
litione diuina ⁊ non ex aliquo poſitiuo i
exiſtente:quia nihil remanet poſt tranſitū
actus peccandi:ergo qua ratione deꝰ obli
gat poteſt non obligare. Tertia concluſio
eſt declarare quomodo nulla facta muta-
tione in voluntate diuina poteſt tranſire
a contradictorio in contradictorium:puta
modo obligare ⁊ modo non: ⁊ tamen nul-
la fit realis mutatio circa obiectuʒ: videlʒ
circa animā:in quo nec ille habet culpam
nec gratiam: quia inter duo inſtantia eſt
tēpus mediū. vbi notanda ſunt duo. Pri-
mum eſt ꝙ ſecus eſt de volitione noſtra ⁊
de volitione dei. Volitio eīm noſtra:quia li
mitata eſt nō poteſt eadē numero exiſtēs
ferre ſe ſuper oppoſita oppoſitis modis
puta eodē actu velle petrū ⁊ nolle petrum
vel velle petrū ⁊ nolle martinū. Actus aūt
voluntatis quia eſt illimitatus ⁊ infinitus
poteſt ferri ſuꝑ oppoſita oppoſitis modis
q: eodē actu vult petrū eodē inſtanti. ⁊ nō
vult eū ꝓ alio inſtanti: ⁊ ſimiliter de diuer
ſis oppoſitis. Et nota ꝙ differt aliq̄d velle
abſolute: ⁊ aliquid velle ſub ꝯditione. Vel
le abſolute vt volo preliari nō īſpecta aliq̄
cōditione. Vel ſub ꝯditiōe vt volo ꝑliari ſi
habuero bonū ꝑmiſſū:ita videt̄ deꝰ velle ſub
cōditione aliquā ſaluari vel dānari nō ab-
ſolute. Ad propoſitum cū deus in inſtanti
eternitatis vnum actū habeat ſimpliceʒ ꝑ
quem fertur ſuꝑ petrū velle dānari ⁊ nol-
le dānari: ⁊ illud velle ⁊ nolle ſit cōditiona
tum: ſcʒ quia vult ꝙ diu durat reſpectu ra-
tionis ſiue obligatio ſequitur ꝙ nulla fa-
cta mutatione circa obiectum: puta petrū
deus poteſt velle ipſum eſſe obligatū ad
penam eternā in ſigno a. ⁊ nō eſſe obliga-
tum in ſigno b. que duo ſigna ſunt ibi mu-
tatio niſi in reſpectibus rationis q̄ faciunt
velle obligare ⁊ nō obligare. ¶ Quarta cō
cluſio eſt ꝙ expulſio culpe ⁊ infuſio gratie
ſunt in eodem inſtanti tēporis: ſed nō na-
ture. Probatur:quia da oppoſitum ꝙ ſint
in alio ⁊ alio inſtanti erit tēpus mediuʒ. ſi
quo nec ille habebit culpā nec gratiā:quia
inter duo inſtantia eſt tp̄s medium. in. vi.
Phiſico. ſm cōpen. theologie ad iuſtifica-
tionem impij quattuor cōcurrunt ſcʒ duo
ex parte iuſtificandi ſcʒ motus liberi arbi
trij ad diſpoſitionem ⁊ gratie infuſionem
et cōtritio ſcʒ diſceſſus a peccato ad diſpo
ſitionē ad culpe expulſionē. Alia duo con-
currunt ex parte iuſtificantis ſcʒ gratie in
fuſio ⁊ culpe remiſſio. Cauſaliter motus li
beri arbitrij prior eſt alijs tribus:quia re-
quiritur cōſenſus volūtatis in huiuſmodi
mutatione. volūtas aūt ⁊ liberū arbitriuʒ
ſumūtur hic ꝓ eodem. preterea motus ille
appellatur motus liberi arbitrij. ille eniʒ
motus qui libero arbitrio cōſentit deo vt
primo motori vocat̄ motus fidei:q: habet
aliquid coguitionis ⁊ aliquid affectionis
ſicut fides. Dicimus ergo ꝙ motus liberi
arbitrij ſiue motus fidei in deū cauſaliter
prior eſt ꝙ motus quo de peccato quis cō
teritur: quia ſicut in generatione peccati
prior eſt ꝯuerſio ꝙ auerſio cū ꝯuerſio cau-
ſet auerſionē: ita in eius deſtructione ꝓr
eſt cōuerſio ad deū ꝑ liberū arbitrium ꝙ
auerſio a creatura ꝑ cōtritionem de pec-
cato. quod eīm primū eſt in cōpoſitione vl
timum eſt in reſolutione. Iſti eīm duo mo-
tus ſcʒ liberi arbitrij ⁊ cōtritionis ſunt ꝓo
res ꝙ gratia infundatur: quia ſunt cauſa
preparatoria vt gratia detur: ꝙuis enim
deus ſine vlla preparatione poſſet impiū
iuſtificare: tamen requiritur preparatio

UVA. BHSC. IyR_242

ex parte materie. quoniam ſicut requirit
preparatio materie in naturali mutatio-
ne ad recipiendum formã: ita in mutatio-
ne voluntaria: et hoc non eſt ex impotentia
agentis: ſed ſuſtinentis. Alia cauſa eſt: qꝛ ĩ
iuſtificatiõe peccatoris fit ĩtroductio vni-
formes et expulſio cõtrarie: ideo requirũtur
pdicta duo ſcꝫ motus liberi arbitrij diſpo
nens ad gratie ſuſceptionẽ. et ɔtritio id eſt
diſceſſus a peccato diſponens ad culpe ex-
pulſionẽ. Gratio vero ꝑus infundit ꝙ cul-
pa remittatur: quia ꝑ gratiã culpa remit-
titur: ſicut in introductione forme ꝑoꝛ eſt
naturaliter forma que ex parte agẽtis ex-
pellit ꝙ illa que expellenda eſt remoueri
poſſit. Et quãdo queritur qualiter iuſtifi-
catio fit: in inſtanti ſiue ſucceſſiue. ¶ Nota
ꝙ iuſtificatio poteſt dupliciẽ accipi. Uno
modo vt dicit motũ ad iuſtificationẽ cum
termino eiuſdẽ ſic fit ſucceſſiue: et ꝑ conſe-
quens nõ in inſtanti. Alio modo poteſt ac-
cipi vt dicit mutationẽ ſine motu: et ſic fit
iuſtificatio impꝫ in inſtanti triplici ratio-
ne. Prima quia fit virtute diuina infinita
et ſimplici. Secunda quia fit in ſubſtantia
ſimplici ſcꝫ anima. Tertia quia tam forma
que expellitur ſcilꝫ culpa ꝙ illa que intro-
ducitur ſcꝫ gratia omnino ſimplex eſt.

¶ Seqꝛ̃ de ſatiſfactiõe in gñali. Rubꝛ.

In iſta parte cuius re-
ſtitua: et ego tractaui de vno
mẽbꝛo ſatiſfactionis ſcꝫ de
reſtitutiõe: et dimiſi tria mẽ
bꝛa q̃ ſunt elemoſyna: oꝛa-
tio: et ieiunium: eo ꝙ auctoꝛ
ille ſupᷓ iſtis tribus cõpoſuerat textuꝫ ſin-
gulareꝫ poſt capitulũ de virtutibus. Sed
quia declaratio predictoꝝ membꝛoꝝ eſt
pertinens huic cap. vt mẽbꝛa diuidẽtia ſe-
quantur ĩmediate eoꝝ diuiſum: ideo intẽ
do hic de iſtis tribus mẽbꝛis ſatiſfactiõis
aliquid elucidare. Et pꝛimo de ſatiſfactio-
ne in generali. ſecundo de ſingulis mẽbꝛis
declarandis: ſcilicꝫ elemoſyna: oꝛatione: et
ieiunio. ¶ Quantũ ad pꝛimũ eſt notan-
dum ꝙ ſatiſfactio in generali eſt redditio
volũtaria equiualentis: alˀs indebiti. No-
tãter dicitur redditio: quia ſatiſfacere nõ
eſt abſolute donare: ſed ꝓ aliqua obliga-
tione aliquid impendere. vnde niſi quis
ante obligetur non ꝓꝓꝛie ſatiſfacit. Notã-
ter dicitur voluntaria: quia niſi volunta-
rie ſatiſfaceret magis diceretur ſatiſpati
ꝙ ſatiſfieri. Notanter dicitur equiualẽtis
quia ſatiſfactio eſt redditio ſm iuſticiam.
Omnis autẽ iuſticia requirit equiualẽtiaꝫ
ſaltim cõmutatiuaꝫ que reddet tantũ pꝛo
tanto. v. Ethicoꝝ. Notanter dicitur alˀs in-
debiti: quia de eo ad quod alˀs obligatur
non poteſt ſatiſfacere ꝓ alia obligatione.
liberum enim debet eſſe in poteſtate ſatiſ
facientis illud quod reddit alicui ꝓ obli-
gatione qua tenetur. Iſta deſcriptio ſatiſ-
factionis eſt generalis: quia nõ ſolũ reſpi-
cit illã ſatiſfactioneꝫ que eſt penitentia: ſꝫ
etiam illã que eſt in omnibus obligationi
bus et cõtractibus. Satiſfactio alio modo
ſumitur ſpecialiter: et diffinit ſic. Satiſfa-
ctio eſt operatio exterioꝛ laborioſa et pena
lis voluntarie aſſumpta ad puniendũ pec
catum cõmiſſum a ſe ad placanduꝫ diuine
maieſtatis offenſam: illa eñ preciſe accipi
tur ꝓ paſſione et opere exterioꝛi. Et conſi-
ſtit illa ſatiſfactio in tribus precipue. ieiu-
nio: oꝛatione: et elemoſina: et ſic cõmuniter
decreta. loquit de ſatiſfactione. ¶ Que-
ritur in quod cõſiſtit ſatiſfactio. Solutio.
ſatiſfactio cõſiſtit in ſeptem. ¶ Pꝛimuꝫ nõ
eſt penoſum ſed ſupequiualens omni pe-
noſo: et eſt feruoꝛ charitatis quẽ deus ma-
gis acceptat ꝙ quodcũꝙ opus laborioſuꝫ
¶ Secundũ eſt penoſum interius: et iſtud
eſt cõtritio cordialis quã deus intantũ ac-
ceptat ꝙ totã relaxat penaꝫ vt dixi ſuperi
us. ¶ Tertiũ eſt etiã penoſum ſcꝫ exterius
et illud eſt oris cõfeſſio: quia ex humilita-
te ꝓꝛie abiectionis et vilipenſionis reco-
gnoſcendo coꝛaꝫ homine tot vilia propter
deuꝫ tollit magnã partẽ de pena. ¶ Quar
tum eſt paſſio penoſa ſequens ſcꝫ verecun
dia que multũ etiã de pena tollit vt viſum
fuit in. ca. de penitẽtia. ¶ Quintũ eſt opus
laborioſum exterius ſcꝫ carneꝫ macerare.
quod fit ꝑ ieiunium. Sextum eſt mentem
eleuare ĩ deũ qḋ fit ꝑ oꝛoneꝫ. ¶ Septimũ
eſt alioꝝ neceſſitatibus ſubuẽnire qḋ eſt
elemoſyna. De his tribˀ vltimis hꝫ de pe.
di. vi. §. i. Ex quibus inducit ꝙ nõ opoꝛtet
ꝙ cuilibet pctõ reſpõdeat ſua ſatiſfactio ꝓ
pꝛia ſed ſatiſfactio vna ſpecie et vna nũero
põt pluribˀ pctĩs rñdere et ẽt plures ſatiſ-
factiones pñt pro vno pctõ adduci. Iſta ꝓ-
bantur: pꝛimo ꝙ vna ſatiſfactio ſpecie et
vna nũero ſatiſfaciat ꝓ pluribˀ. pꝫ: qꝛ ꝗtũ
cũꝙ pctã ſint diuerſa ꝑ eoſdẽ actˀ ɔtritiõis
in ſpecie et etiã per vnũ actũ q̃ eſſet bene i-
tenſus in numero poſſet de omnibˀ ſatiſ-

UVA. BHSC. IyR_242

fierit: ꝙ etiam plures ſatiſfactiones corre
ſpondeāt vni peccato. patet: quia aliquis
poteſt eſſe de eo non multum contritus: ⁊
tunc ieiunando: orando: elemoſynam dan-
do: quaſi pluribus ſatiſfactionibus vna to
ta ſatiſfactio integratur vni peccato corre
ſpondens. ¶ Secunda ꝓpoſitio eſt illa ꝙ
hec ſatiſfactio recōciliat ſatiſfacientē deo
offenſo. Probatur: quia deus non eſt īpla-
cabilis cum miſerationes eius ſint ſuper
omnia opera eius: ſed per nullum conue-
nientius placari poteſt ipſe deus glorio-
ſus ꝙ per hanc ſatiſfactionem que eſt red
ditio equiualentis ſm cōmutatiuam iuſti
ciam vt dixi: ergo ſatiſfactio vere reconci-
liat deo. ¶ Queritur pro quibus pecca
tis imponitur hec ſatiſfactio ſcilicȝ elemo-
ſyna: ieiunium: ⁊ oratio. Solutio. Dicendū
eſt ꝙ pro omnibus. vbi eſt notandum ſm
beatum Johan. in ſua canonica. i. cap̄. ⁊. ij.
Omne peccatum reducitur ad vnam di-
ſtinctionem trimembrē que talis eſt. Om-
ne vicium aut ſpectat ad concupiſcentiam
carnis aut ad concupiſcentiam oculorum
aut ad ſuperbiam vite. Et quia pena debet
correſpondere culpe: vt per que peccat ho
mo puniatur. Sapen. xi. Sicut in ciuilibꝰ
melius ſatiſfacit qui reddit aurum pro au
ro ꝙ argentum ideo ꝙtum poſſumus de-
bemus conari vt magis ꝓprie in eo in quo
peccauimus puniamur et ſatiſfaciamꝰ idō
pro peccatis carnis eſt imponendum ieiu
nium quod carnem macerat. Et ſimiliter
de peccatis ad luxuriam inducentibus vt
eſt gula. Pro peccatis auaricie ⁊ inducen-
tibus ad auariciam imponenda eſt elemo
ſyna et ſimilia opera erogationis. Pro ſu-
perbie peccato imponenda eſt humilitas
et ea que inducunt ad humilitatem: tamē
iſte penitentie ſunt arbitratiue vt viſum
fuit ſuperius in ca. de peniten. ¶ Queri
tur vtrum ſacerdos debeat tantam peni-
tentiam iniungere penitenti quam ꝓ pec-
catis cōmiſſis meruit. ¶ Ad illud dubium
reſpondet Tho. di. ꝙ non. quia in hac vita
vix expleri poſſet. Similiter quia ſm ꝙti-
tatem cōtritionis etiam pena diminuitur
quā ſacerdos cognoſcit: ideo dicitur ꝙ pe-
nitentie ſunt arbitratiue. i. ſm arbitriū ſa-
cerdotis qui diſcrete conſiderat conditio-
nes penitentium ⁊ poſſibilitatem. vnde et
ſi tota penitētia nō exſoluatur in hac vita
que ꝓ peccatis debetur in purgatorio ex-
purgabitur ⁊ exſoluetur quoniam reatus
pene tēporalis poſt cōfeſſionem manet ad
quam fuerat obligatus. ¶ Item non opor
tet ꝙ ſacerdotes ſemper iniungant penitē
tiam que in iure cōſtituta eſt ꝓpter neceſ-
ſitatem perſonaruȝ. iſte penitentie que in
iure cōſtituuntur enumerantur ſexdecim
de quibus tractat Landul. ſuper. xv. diſti.
iiij. ſentē. vbi idem Landul. ſuꝑ p̄miſſis fa-
cit talem diſtinctionē. Peccator quo ad pe-
nam poteſt ſe quadrupliciter habere. vno
modo ſi vere conteratur ⁊ vult ſe ſubijci ſa
cerdoti in cōmutatione pene eterne in tē-
poralem nō tamen vult iſtā penam in hoc
mūdo exſoluere: ſed in purgatorio ille eſt
abſoluendus ⁊ abſolutio eſt rata dūmodo
appareat cōtritus: tamen ꝑſuadendus eēt
ꝙ reciperet in hoc mundo penitentiaȝ: qꝛ
pene purgatorie ſunt mirabiliter graues.
Secundo modo ſi peccator vult partē pe-
ne hic exſoluere et partem in purgatorio:
illo modo etiam eſt abſolutio rata et hac
vt plurimū homines vtūtur: quia cōmuni
ter ꝑpendunt ſe nō ſufficienter ſatiſfacere
in hoc mundo: ideo expectant in alio. Ter-
tio modo ſi peccator accipiat penā condi-
gnam ꝓ tota culpa: ſic abſolutio eſt ſimpli
citer rata ⁊ quo ad culpe dimiſſionē ⁊ quo
ad pene ſatiſfactionem. Quarto modo ſi
peccator aſſumat maiorē penam ſeu peni-
tentiam ꝙ ſit ſua culpa: tunc abſolutio eſt
ſimpliciter ⁊ ſuꝑ rata. Unde iſto opere pe
noſo ſuꝑexcedente peccator nō dicitur tm̄
ſatiſfacere: ſed mereri quare poteſt cōclu-
di ꝙ cū ſatiſfacere oꝑe penoſo correſpōdē
te culpe cōmiſſe ſpectent ad iuſticiam cō-
municatiuā ⁊ huiuſmodi iuſticia habet la
titudinem in ſuo medio nō requirit peni-
tentia: ita pūctualis quin vere penitentia
ſit rata ſiue ſit aliquantulū plus ſiue minꝰ
dūmodo nō nimis excedat ⁊c. Sed qꝛ pe-
nitentia vt viſum fuit ſuꝑius nō ſolum eſt
ſatiſfactoria ꝓ peccatis preteritis: immo
etiam medicina contra futura peccata. idō
cōueniens videtur vt talis penitentia in-
iungatur que ſit in remedium cōtra accu-
ſationes peccatorū futurorū: ideo contra
verboſos ⁊ iracundos orationis penitētia
iniūgatur. quia oratio eleuat mētē ad deū
Contra guloſos ⁊ carnales ieiunium det.
Cōtra auaros detur elemoſyna in penitē-
tia. Ad orationeȝ eñi ſpectāt oīa oꝑa ſpiri-
tualia. Ad elemoſynam oꝑa erogationis ⁊
miſericordie Ad ieiunium oꝑa carnē affli
gentia: ſicut vigilie: peregrinationes diſci-

UVA. BHSC. IyR_242

pline ꝛ hmōi: ꝛ iſta cōſiderant ſeu debent cōſiderari a quolibet cōfeſſore: ideo inſequendo lr̄am auctoris. de iſtis tribus mēbris ſatiſfactionis ſcʒ elemoſyna: orōne: ꝛ ieiunio. intēdo hic aliqua declarare. Et primo de elemoſyna cui' textus eſt ab auctore in hunc modū qui ſequit̄.

¶ Sequitur de elemoſyna.

Si tibi ſit mlt̄ū ſtudeas
dare mlt̄a frequēter
Si nō ſit: modicū da
iuxta poſſe libenter.
Si tibi ſufficias: dare ſit tibi prōpta voluntas.
Chriſto conſiliat elemoſyna: federa firmat.
Crimina mortificat: redimit penaꝙ̄ relaxat.
Gratos conſeruat: dantes a crimine ſeruat.
Omnia multiplicat bona: pro donantibus orat.
Demonis expugnat fraudes: a morteꝙ̄ ſaluat.
Prodeſt defunctis: purganti carcere vinctis.
Is cui das munus ſit vel videat egenus.
Res quam das propria ſit: chriſtus ſit tibi cauſa.
Da bona dum tua ſunt: quia nūc data plus tibi proſunt.
Quam ſi preberes cum non retinere valeres.
Erras ſi ſperes ꝙ plus te diligat heres.
Sub terra poſitum ꝙ̄ tu te diligis ipſum.

Ista littera diuidit̄ in ſex partes. In p̄ma auctor docet modum faciendi elemoſynā. In ſecū da pte docet vtilitates elemoſyne. In tertia parte docet cui ſit dāda elemoſyna. In quarta parte quid ſit elemoſynis erogandum. In quinta docet cauſam principalem ꝓpter quā elemoſyna debet dari. In ſexta docet qn̄ elemoſyna ſit danda. Prima in tribus primis metris. Secunda ibi. Chriſto conciliat. Tertia ibi. Is cui das. Quarta ibi. Res quā das ꝓpria ſit. Quinta ibi. Xp̄s ſit tibi cauſa. Sexta ibi. Da bona dum tua ſunt. ¶ Pro declaratiōe prime partis eſt notandum ꝙ elemoſyna eſt res ſancta augens pn̄tia minuēs pctā coniūgēs angelis: ſeparās a demonib': pctōrem ſuo creatori recōciliās: ꝗ̄ſi murus inexpugnabilis circa aīam. Aug. Itē duplex eſt elemoſyna ſcʒ ſpūalis ꝛ corpalis: ꝛ vtraꝙ̄ cadit ſub p̄cepto affirmatiuo: ꝛ qꝛ precepta affirmatiua nō obigant ad ſemp ſed ꝓ loco ꝛ tpe: et ſm alias cōditiones determinatas. Ideo oportet conſiderare conditiones ex parte dantis. ſ. ꝙ det d̄ ſupfluo: nō ſolū reſpectu ſui: ſʒ reſpectu familie cui' vitā gerit. Silr ex pte recipientis conſideranda eſt neceſſitas. Elemoſyne corpalis ſunt plures ſpēs: q̄ continentur in iſto metro. Viſito: poto: cibo: redimo: tego: colligo: condo. Viſitare infirmos: dare potum ſitientibus: cibare eſurientes: redimere incarceratos: tegere nudos: colligere hoſpites: pauperes ſup. ꝓpter deum condere. i. ſepelire mortuos. Alia opera poſſunt iſtis addi. ſ. mutuare primo indigenti: remittere eidem debitū. Unde Math. v. c. volenti mutuari a te nō auerteris. ꝛ Luc. vi. Mutuū date nil indeſperantes. Aliud opus eſt facere pōtes in locis periculoſis vel iuuare facere ꝛc. Elemoſyne ſpūalis ſunt alie ſeptem ſpecies q̄ continētur in iſto verſu. Conſule: caſtiga: ſolare: doce: fer: ora. Conſule inconſultum caſtiga delinquētem: ſolare deſolatū: doce indoctū ꝛ inſcium: remitte iniurie reatum fer opem indigēti ꝛ ſupporta lapſum: ꝛ fer id eſt ſuſtine patienter aduerſitates ꝛ iīuriās tibi illatas. Alij dicunt fer libēter baptizandos ad fontē baptiſmalem: ora ꝓ defunctis ꝛ ꝓ omnibus amicis ꝛ inimicis et perſecutoribus tuis. Ex quib' apparet ꝙ nullus poteſt excuſari a collatione ſeu datione elemoſyne: qꝛ ſi nō hēat vn̄ adimplere poſſit elemoſynas corporales impleat ſpūales ſm glo. ſuper pſalmo. Iuſtus aūt miſeretur ꝛ retribuet: ꝛ ſi non habeat vn̄ adimplere: ſaltem habeat bonam volūta-

UVA. BHSC. IyR_242

rem: quia volūtas pro facto reputatur. in
glo. c. primi. extra de eo qui mit. in poſſeſ.
cauſa rei ſeruan. ideo dicit auctor noſter
in littera ſua ſi non ſufficias dare ſit tibi
prompta voluntas. Item eſt notandum ꝙ
elemoſyna eſt danda ſm̄ poſſibilitatem ⁊
qualitatem diuitiarū. Tho. iiij. Si multū
tibi fuerit abundanter tribue: ſi exiguum
etiam exiguum libenter impartiri ſtude.
Item elemoſyna eſt dāda aīo voluntario
qm̄ deus plus reſpicit ad animū ꝙ̄ ad do-
num. Prouer. xvi. Spirituū pōderator eſt
deus. Unde ſuper illud Math. xxv. c. Qd̄
feciſtis vni ex minimis meis mihi feciſtis
dicit glo. Deū ad affectum mentis magis
reſpicere ꝙ̄ ad qualitatē rei exhibite. Itē
danda eſt elemoſyna cū vultus hilaritate
ſ. ad Ad Cor. ix. Hylarem datorem diligit
deus. Item danda eſt elemoſyna cum ſer
monis dulcedine. Eccli. iiij. Inclina paupi
ſine triſticia aurem tuam. ⁊ reſponde ei in
pacifica manſuetudine. Sunt enim multi
qui morꝰ ab egenis fratribus fuerint ne
ceſſaria poſtulata priꝰ in eos ꝯtumelio-
ſa verba iaculant̄ qui ſi rebus miniſteria
pietatis perficiāt ꝟbis. tū ꝯtumelioſis ero
gati grām perdunt. vnde Eſaie. lviij. Dum
videris nudum operi eū ⁊ ne deſpexeris
carnem tuā ⁊c. Item danda eſt elemoſyna
cum feſtinatiōe. Prouer. iij. Ne dicas ami-
co tuo vade ⁊ reuertere ⁊ cras dabo tibi
cū ſtatim poſſis dare. ⁊ Eccl. iiij. Cor inopis
ne affligeris ⁊ ne tardes datum anguſtia-
ti. qui eīm cito dat bis dat. Item danda eſt
elemoſyna ſecrete ⁊ nō ad vanam glīam.
Math. v. Cum facis elemoſynā noli tuba
canere ante te: ſicut faciunt ypocrite in ſi-
nagogis ⁊ in vicis vt videant̄ ab hoīb꜆. amē
dico tibi receperūt mercedē ſuam: te autē
faciente elemoſynā neſciat ſiniſtra tua qd̄
faciat dextera. vt ſit elemoſyna tua in ab-
ſcondito ⁊ pater tuus qui vidit in abſcōdi
to reddet tibi. Eccl. xxix. Conclude elemo-
ſynam in ſinu pauperis ⁊ hec orabit ꝓ te.
Item elemoſyna debet fieri in charitate ſi
debeat eſſe fructuoſa ⁊ meritoria ad vitā
eternam. Unde. xv. diſtin. iiij. ſen. Non eīm
ſe fallant qui per elemoſynas largiſſimas
fructuum ſuorū vel pecunie impunitatē
ſe emere eſtimant in peccatis ꝑmanentes
qui ita diligunt vt in eis optēt verſari. ad
quos ſaluator noſter. Math. xxiij. Mūda
prius quod intus eſt vt fiat ⁊ illud quod
de foris eſt mundū. Nam in imūdis nihil
eſt mundum: ſed polluta eſt eoꝝ mēs ⁊ cō-
ſcientia. vnde beatus Paulus. Immundi
ſunt omnes quos non mundat fides ope-
rans per dilectionem qua credit̄ in xp̄m.
de qua ſcriptum eſt Act. xv. Purificans fi-
de corda eorum. Ex his ſatis apparet ꝙ in
peccato mortali permanentes ſi elemoſy-
nas largas faciant non tamen per eas ſa-
tiſfaciunt: qꝛ inordinate agunt dum a ſe
non incipiunt. Eccli. xxx. Miſerere anime
tue placēs deo. ⁊ Aug. in enchiridion. Qui
vult elemoſynam ordinate dare a ſeipſo
debet incipere: non enim ille eſt vere miſe
ricors qui anime ſue infirmitatis ad mor
tem non miſeret̄. cum magis eam diligere
debeat ꝙ̄ matrem. Unde Catho. Semper
tibi primus eſto. Et de illa materia ſatis
habetur. xv. diſtin. iiij. ſent. per magr̄m. et
docto. Sine eīm charitate nihil viuit vita
gratie: ſed omnia ſunt mortua omnia ari-
da. i. Io. iij. Qui nō diligit manet in morte
⁊ i. ad Cor. xiij. Si dedero omnes faculta
tes meas in cibos pauperū. ⁊ corpus meū
ita vt ardeam: charitatē autem nō habeā
nihil mihi ꝓdeſt: ſaltem quo ad vitā eter-
nam. Item opa ſi debeāt eſſe fructuoſa de
bēt ꝓcedere ex charitate: hoc eſt dicere ꝙ
fiant intētiōe charitatiua. Secunda pars
eſt ibi Xp̄o cōciliat. vbi auctor declarat vti
litates elemoſyne. vna vtilitas ē ꝙ elemo-
ſyna reconciliat xp̄o facientem: quia peni
tētiam homini impetrat. gloſa ſuper. iiij.
ca. prime ep̄le ad Thimo. Si quis mīam ſe
quitur ſi ludibriū carnis patiatur vapu
labit: ſed non peribit. hoc tamen nō eſt in-
telligendum de illo qui ſemper fiduciam
ponens in elemoſynis quas facit peccat.
Item Prouerb. xxi. Munus abſconditum
extinguit iras ⁊ donum in ſinu indignatio
nem maximam ⁊c. Federa firmat. vñ Pro-
uer. xxi. Facere mīam ⁊ iudiciū magis pla
cēt deo ꝙ̄ victime. Elemoſyna crimina mor
tificat ⁊ reſiſtit peccatis. Eccli. iij. Ignē ar-
dentem extinguit aqua ⁊ elemoſyna reſi-
ſtit peccatis. elemoſyna penam redimit et
relaxat. patet: quia eſt vnum opus ſatiſfa
ctorium. Unde Dan. iiij. Elemoſynis pecca
ta tua redime ⁊ iniquitates tuas miſicor-
dijs pauperum forſitan ignoſcat deus de
lictis tuis ⁊c. Gratos cōſeruat factores ele
moſyna creatori. Eccl. xxix. Elemoſyna gra
tiam eius quaſi pupillam cōſeruabit: ele-
moſyna dantes a crimine ſeruat: ⁊ a mor-
te. Tho. iiij. Premium bonum theſarizaſti

UVA. BHSC. IyR_242

tibi in die neceſſitatis: q̄m elemoſyna ab omni peccato ⁊ a morte liberat: nec patiet̃ aïam ire in tenebras. bona tēporalia multiplicat. Unde Greg. in dyalogo. Terre ſubſtantie per hoc ꝙ pauperibus diſtribuuntur multiplicantur. de hoc hr̄ exemplum de Bonifacio qui cum eſſet puer triticum matris ſue expendit in vſus pauperum et cum mater horreum ingreſſa vidiſſet triticum ſuum cōſumptum incepit filiū ſuū. Bonifa. increpare ⁊ cedere in facie. eo ꝙ ſic diſtribuiſſet bona ſua: ſed oratione facta a Bonifacio ſtatim horreum inuentū eſt plenum: ergo date iuxta preceptū altiſſimi et dabitur vobis: ⁊ ſpūaliter ⁊ temporaliter Luc. vi. Fiducia enim magna corā ſummo deo erit elemoſyna oībus facientibus eā. Tho. iiij. Elemoſyna orat ꝓ donātib⁹. Eccl'. xxix. Cōclude elemoſynam in ſinu paupis. ⁊ hic orabit ꝓ te. Demonis fraudes expugnat. Unū Aug. Mutus inexpugnabilis circa aīam eſt elemoſyna. elemoſyna defūct͛ ꝓdeſt ſaltem exeuntibus in purgatorio: vt tenet vniuerſalis eccleſia. Unū beat⁹ Augu. in. xlv. diſtin. iiij. ſen. Nec negandum ē defunctoꝝ aīas pietate ſuoꝝ viuentium releuari cum pro illis ſacrificium mediatori offertur: et elemoſyne fiunt in eccleſia. et magi. ea. diſt. dicit orōnibus ſancte eccl'e ⁊ ſacrificio ſalutari: ⁊ elemoſynis q̄ ꝓ eoꝝ ſpū offeruntur non eſt dubium mortuus adiuuari. Tertia pars eſt ibi. Is cui das ⁊c. vbi auctor noſter docet quibus ſit danda elemoſyna. di. ꝙ pauperibus ⁊ egenis. Luce. xiiij. Cum facis cōuiuium noli vocare diuites: ſed voca pauperes ⁊ debiles. ⁊ Thob. iiij. Panē tuum cum eſurientibus ⁊ egenis comede: ⁊ de veſtimentis tuis nudos tege grādis em̄ culpa ē ſi te ſciēte fidelis egeat quos em̄ paſcere homines poteris ſi non paiſti occidiſti. lxxxvi. diſt. c. non ſatis. Itē ꝓbatur auctoritate ſaluatoris noſtri Lu. primo. ꝙ pauperibus ſit dāda elemoſyna cum dicitur ibidem eſurientes impleuit bonis. Ad idem Ambroſ. Da pauperibus non locupletibus: non ſuperbis ſed humilibus. vnde abundanti dare nihil aliō eſt ꝙ perdere. i. q. ij. c. paſtor. Elemoſyna eniꝫ diuinitus eſt inſtituta ad ꝓximi neceſſitatem ſubleuandum: ⁊ intelligatur per ꝓximum nō ꝓximum ꝓpinquitate ſanguinis tm̄: ſed ſocietate rationis: ſm̄ glo. ſuper illud. Leuit. xxi. ⁊ Math. xxij. Diliges ꝓximū tuum. in elemoſynis enim tres gradus reperiuntur. i. tria debent conſiderari: honeſtum: debitum: ⁊ neceſſarium. Honeſtum vt propinquiori ſi indigeat ſubueniatur. Unde Ambroſius. Proximos ſeminis tui ne deſpicias ſi egere cognoſcas. meli⁹ em̄ eſt vt ipſe ſubuenias tuis quib⁹ pudor eſt ab alijs ſumptum depoſcere. debitū eſt: vt ſubueniatur benefactoribus ſi egeant: nō vt opes augeantur: ſed vt neceſſitas ſuſtētetur. ſm̄ Hierony. Notāter dicitur ſi egeant q̄m ſm̄ eūdē Hiero. Pars ſacrilegij ē res pauperū dare nō paupib⁹. Neceſſariū eſt vt elemoſyna detur magis indigenti.

¶ Querit̃ nūquid danda ſit elemoſyna malis. Sol. Dicēdū ē ꝙ elemoſyna dāda ē bonis ⁊ malis capacibus fructus eius vt ſimus imitatores eius qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos et malos ⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. Math. v. ⁊. Luc. vi. Scriptum eſt enim Math. v. Diligite inimicos veſtros ⁊ benefacite his q̄ oderūt vos. et Prouerbio. xxv. Si eſurierit inimicus tuus ciba illum. Si ſitit potum da illi

¶ Queritur nunquid poteſt aliquis ſibimet elemoſynam facere. Solu. Proprie loquendo nullus poteſt ſibimet elemoſynam facere loquendo de elemoſyna corporali: quia elemoſyna eſt opus miſericordie: miſericordia autem reſpicit alienam miſeriam: ideo ⁊c. verūtamen ex conſequēti poteſt ſibimet commodum facere ex elemoſyna ſicut cum diſtributor elemoſynarum facit ſibi commodum ex elemoſynaꝝ adminiſtratione ſibi etiam poſſet accipere ſi indigens fuerit ſicut daret alij indigenti. Quarta pars eſt ibi. Res quas das propria ſit vbi auctor docet de quo ſit ſiēda elemoſyna. dicit ꝙ de proprio ⁊ non de alieno. Tho. iiij. De tua ſubſtantia honora dominum ⁊ non de aliena ſubſtantia. decimaquarta. q. vi. c. ſi res. ⁊ idem per beatū Auguſtinuꝫ. Et ſic breuiter de male acquiſitis nō debꝫ fieri elemoſyna ſm̄ beatum Aug. in libro de verbis dn̄i. c. ab illo. xiiij. q. v. in ſum. Pro quo notādū eſt ꝙ triplicit͛ dr̄ aliq̄d male acq̄ſitum. vno mō q2 dꝫ reſtitui ei a quo illicite habetur. ſicut de rapina furto vſura ⁊ hmōi: ⁊ de tali nō dꝫ fieri elemoſyna ſed eſt ei reſtituendum a quo ablatum eſt. Unde Leui. ij. Omis oblatio que offert̃ dn̄o abſq; fermēto. ſ. inique acquiſitionis erit. Naꝫ q̄ facit elemoſynā de ſubſtātia paupis eſt ſicut q̄ victimat filiū in ꝓſpectu pr̄is. Eccl'. xxxiiij. xiiij. q. v. c. imo

UVA. BHSC. IyR_242

laus ⁊.xl.diſt.ij.ſent. Secundo modo dicit̃
aliquid male acquiſitũ: q̃ dans ⁊ accipiẽs
contra diuinã iuſticiam faciunt ſicut in ſy-
monia: ⁊ tale non eſt reſtituendum ei qui
dedit: nec remanere debet apud eũ qui ac
cepit: ſed in elemoſynis dꝫ erogari. in.c.ve
niens. extra de ſymo. Tertio modo dicitur
aliquid illicitũ rõne actus acquirendi non
rõne acquiſitionis ſicut in meretricio cuiꝰ
actus eſt illicitus ⁊ a deo ꝓhibitus: tamen
illud quod datur poteſt meretrix accipe
ꝓ locatione ſui corporis: ⁊ de eo poteſt me
retrix facere elemoſynã: ⁊ ſimiliter hiſtrio
nus poſſunt facere elemoſynas d̃ his que
ſibi dantur: quia nulli competit reſtitutio
xvij.q.iiij.c.non ſane. Quis imane peccatũ
ſit dare aliquid hiſtrionibus ꝓ hiſtriona-
tu.lxxxvi.diſtin.c. donare. Et idem dicẽdũ
ẽ de cithariſtis ⁊ aliis q̃ ludũt ad volupta
tem ⁊ luxuriam: q̃ deum manibus ſtimu-
lant qui vocibus ppl'm delectant.xcij.diſt.
c.in ſancta. tamẽ ad laudem dei ad recrea-
tionem infirmi vel aliã iuſtã cãm tales lu-
di poſſũt permitti. de con.diſt.v.c.ꝑuenit.
verſi.ſi. Sed meretrix nõ poteſt facere ſa-
crificium ad altare de mercede ꝓſtibuli:
tam ꝓpter reuerentiã ſacramẽti q̃ ꝓpter
ſcandalum ⁊ deteſtationẽ peccati vt ꝓpter
ruborẽ ⁊ verecũdiã citius ꝯuertat̃.xc.diſt.
c.oblatiões.⁊.xvij.q.iiij.c.minor. Vñ Deu.
xxiij. Non offeres mercedẽ ꝓſtibuli nec p̃-
cium carnis in domũ dñi dei tui quicquid
illud eſt quod vouerit. q̃ abhomĩatio eſt
vtraꝗ apud dñm deum tuũ. De illa mate
ria tractaui in.c. de auaricia. Illa eñi ele-
moſyna deo placet q̃ non ex iniquitate ⁊ il
licitis cõgeritur: ſed que de rebus ꝯceſſis
⁊ bene acquiſitis impeditur.xiiij.q.v.c. de
elemoſyna. Pro quo eſt notandũ ꝙ elemo
ſyne ſunt tres gradus. nam quedã eſt ele-
moſyna q̃ ẽ bona. alia melior. alia optima.
Bona eſt que ſit de patrimonio xp̃i ĩ quo
ſolam diſpenſationẽ habent clerici. Unde
Ber. Facultates eccl'iaꝝ patrimonia ſunt
pauperum: ⁊ ſequit̃. ſacrilega crudelitate
ſurripit̃ quicquid miniſtri vltra victum ⁊
veſtitum accipiunt. Melior eſt que ſit de
ꝓprio patrimonio. Optima eſt q̃ ſit de his
que acquirſitur ꝓprio labore. Item notã-
dum eſt ꝙ elemoſyna eſt deo tãto gratior
q̃to res q̃ dat̃ eſt carior. ij. Reg. vlt. c. vnde
Nu.xviij. q̃ offeretis deo donari optima ⁊
electa erũt: qđ eſt ꝯ illos q̃ dãt paupibꝰ de
peioribꝰ. De bonis eccl'iaſticis ſatis tracta
ui in.c. de auaricia: q̃m tenentur ſupflua
paupibꝰ erogare al's grauiter peccãt. vna
ps paſtori. altera clericis. tertia fabrice ec
cleſie. q̃rta paupibꝰ.xij.q.ij.c.q̃ttuor aũt.⁊
c.aux hꝫ eccl'ia: nõ vt ſuet ſꝫ vt eroget pau
peribꝰ. vñ.xij.q.ij.c.gl'ia epi. gr̃a epi ẽ pau
perũ neceſſitatibꝰ ꝓuidere: ⁊ ignorãtia ſa
cerdotis eſt ꝓpriis ſtudere diuitiis: tñ mo
derate viri eccl'iaſtici ſuãdo bona eccl'ie ꝓ
ſuis neceſſitatibꝰ nõ peccãt vel ꝓ defenſio
ne eccl'ie ⁊c. ¶ Querit̃ vtrũ vxor filii ſer-
ui monachi ⁊ ſil'es q̃ ſũt alieno iuri ſubie-
cti poſſint facere elemoſynas ſine licentia
ſuoꝝ ſupioꝝ. R̃ñdet̃ abſolute ꝙ illi q̃ ſunt
ſub ptãte ꝯſtituti de rebꝰ ſm' q̃s ſuis ſupio
ribꝰ ſubiiciũtur nõ pñt facere elemoſynas
ſine ſupioris licẽtia niſi cogẽte neceſſitate
ꝙ cũ i neceſſitate oĩa ſunt coĩa liceret etiã
de alieno ſuccurrere indigẽti: ideo mona-
chus qui nõ hꝫ adminiſtrationẽ nõ poteſt
elemoſynas facere de bonis eccleſie ſine
conſenſu expreſſo vel tacito ſui ſuperioris
Si tamen habet adminiſtrationeꝫ poteſt
facere elemoſynas ſm ꝙ cadunt in vſum
ſuum. de vxore vero cũ nihil habeat ꝓpriũ
preter dotẽ dicẽdũ eſt ꝙ nõ poteſt facere
elemoſynas ſine cõſenſu expreſſo vel taci
to viri ſui. tñ mulier põt facere elemoſy-
nas moderatas ne vir ſuus p eas paupe-
retur. Seruus nõ põt facere elemoſynas
de rebus ſui dñi quia licet eas habeat ad
diſpenſationẽ ⁊ gubernationẽ domus: nõ
tamen ad donationem: tamen aliqua mo
dica q̃ ſtatiꝫ poſſent corrũpi põt dare pau
peribꝰ in elemoſynas: q̃ in hoc preſumit̃
ꝯſenſus dñi. eodẽ mõ dicẽdũ ẽ de filiiſfa. lꝫ
filiuſfa. ſit heres p̃ris ſui nondũ tñ hꝫ do-
miniũ ſup res patris ſui: ideo nõ põt dare
eas ⁊c. Quinta ps eſt ibi. Xp̃s ſit tibi cau-
ſa. vbi auctor noſter docet cauſam princi-
palẽ ꝓpter quã elemoſyna eſt dãda dicẽs
ꝙ elemoſyna dꝫ dari p̃ncipolit̃ amore dei
iuxta illđ Mat.v. Cũ facis elemoſynã no-
li tuba canere ſed ſit elemoſyna tua in ab
ſcõdito: ⁊ pater tuus q̃ videt in abſcõdito
reddet tibi. a deo eñi dꝫ expectari retribu
tio nõ ab homĩe. Lu.xiiij. Cũ facis ꝯuiuiũ
voca paupes ⁊ debiles claudos ⁊ cecos et
beatus eris: q̃ nõ habẽt vñ retribuere ti
bi. retribuetur autem tibi in reſurrectiõe
iuſtorum. Sexta pars eſt ibi. Da bona dũ
tua ſunt vbi auctor noſter docet q̃ñ elemo
ſyna ſit danda di. ꝙ elemoſyna dꝫ fieri dũ
homo eſt ſanus ⁊ viuit. Eccleſi.xiiij. Fili ſi

UVA. BHSC. IyR_242

habes būfac tecū.⁊ deo dignas offer obla
tiones memor eſto qm̄ mors nō tardabit
ante mortē benefac ⁊ ante obitū tuū opa
re iuſticiam. Nam oīs elemoſyna quā qs
facit in vita ſua eſt ſicut lucerna q̄ precedit
aliquem ſeruans eū ne cadat in lutum vel
foueā. Illa aūt elemoſyna q̄ fit poſt mortē
eſt ſicut lucerna q̄ fertur alicui poſt tergū
q̄ non cuſtodit hoīem quin cadat in foueā
inferni. Jdō littera auctoris dicit da bona
dū tua ſunt.⁊ q̄ ſequūtur. Quia in opibus
ſpūalibus mie fuit facta mentio de corre
ctione eſt notādum ꝙ duplex eſt fraterna
correctio. vna q̄ eſt actus charitatis q̄ fit
ꝑ ſimplicē monitionem ⁊ illa ſpectat oib⁹
charitatē habentibus ſiue fuerit ꝑlatus ſi
ue ſubditus ſiue dñs. De correctiōe frater
na ꝑ btm̄ Tho.ij.ij.q.xxxiij. Nā iſto modo
poteſt inferior corrigere ſuperiores delin
quētem cū māſuetudine ⁊ reuerētia. Alia
eſt correctio que eſt effectus iuſticie q̄ fit
per punctionē vt alij magis timeāt.⁊ illa
pertinet ſuperioribus: vt patet in ethicis
⁊ ꝑ beatū Aug. in lib. de ſacramentis. c. de
elemoſyna. Prima enim correctio que eſt
actus charitatis poteſt pretermitti ad tē
pus ſcȝ quādo dubitatur ex ea deteriora
tio corrigendoꝝ. Scd̄a ꝟo correctio nullo
modo debet ꝑtermitti. Unde Aug. in libr.
de verbis domini. ſi neglexeris corrigere
peior eo factus es ſm glo. ſup illud Mat.
xviij. Si peccauerit in te frater tuus corri
pe illum inter te ⁊ ipm̄ ſolum. habet ꝙ ita
peccat qui videt fratrē ſuū peccare ⁊ tacet
ſicut qui meū peccanti non indulget ⁊ hoc
intelligendū eſt ſi habeat oportunitatem
corrigendi. Inſup dicit ibidē glo. ꝙ ſi pecca
tum fratris fuerit publicū ⁊ manifeſtum
debet ⁊ poteſt publice corrigi ꝑpter alioꝝ
correctiones ⁊ vt inde exēplum aſſumant.
Si aūt pctm̄ fuerit occultum diſtinguēdū
eſt qꝛ aut eſt in nocumentū ꝑximoꝝ corpa
liter: qꝛ vult alios occidere ſeu incēdere ci
uitatē. vel in nocumētum pluriū ſpūaliter
qꝛ eſt hereticus ⁊ hoīs a fide retrahit pri
uatim tunc publice ꝓcedēdum eſt contra
eum niſi firmiter ſperetur ꝙ ad ſimplicē
monitionē poſſet impediri. Si vero pctm̄
occultū ſit in nocumentū peccātis ſolū vel
in nocumētum eius qui eum corripit ⁊ ſic
debet ſemper ſecrete corrigi. poſtea ſm ꝑ
ceptum domini ſi noluerit ſe emēdare de
bet corrigens adhibere duos vel tres te
ſtes ⁊ inſinuare ſuo ſuperiori vt eius pctm̄
corrigatur ⁊ ſic ſimplex admonitio ⁊ ſecre
ta debet precedere publicam. Itē de iuſti
cia publice honeſtatis corrigens debet eſſe
mundus ab eo in quo alium corrigit ſm
Jſido. de ſum. bo. tamen: ſi in pctō corrigat
aliquis alium tenet ſe emēdare. Qꝛ hic fit
mētio de opib⁹ miſericordie. ¶ Querit
vtrum in deo ſit miſicordia. Et arguit pri
mo ꝙ nō. Nam dicit Damaſ. ꝙ miſicordia
eſt compaſſio de alienis bonis. ſȝ cōpaſſio
non cadit in deum: ergo nec miſericordia.
¶ In oppoſitum eſt pſalm̄. d. Miſericors ⁊
miſerator dñs. Pro ſolutione iſtius dubij
eſt notādum ꝙ miſicordia eſt ꝟtus ꝑ quā
animus ſup calamitate afflictoꝝ mouet.
Ideo dicit Jſido. ij. ethimo. ꝙ miſicors a
compatiēdo aliene miſerie ſortitus eſt vo
cabulum: ⁊ hinc appellata eſt miſicordia:
quia cor dolentis facit miſerū aliena miſe
ria. Tunc ad dubium dicendū eſt ꝙ ex hoc
dicitur aliquis miſericors qꝛ miam alteri⁹
ſuam facit quod contingit dupliciter. vno
modo ꝙ aliena miſeria efficiatur inꝯ̄trum
compatit⁹ penitentia: ſic mia non eſt in deo
Anſel. Deus inquit miſicors eſt ſm nos et
non ſm ſe: miſicors qm̄ miſeros ſaluat. ſȝ
miſericors non eſt: quia nullius miſericor
die compaſſione afficitur. Alio modo dici
tur aliquis miſericors ſm quandam repu
tationē: quia miſeriā ꝑximi reputat quaſi
ſuam ⁊ exinde mouentur ad repellendum
eius miſeriam per beneficium. Ideo bre
uiter dicendum eſt ꝙ miſericordia non eſt
in deo ſm paſſionē ⁊ ꝑut miſericordia con
notat paſſionem triſticie: ſed miſericordia
eſt in deo ſm effectum quiquidem effect⁹
ex affectu volūtatis ꝓcedit q̄ nō eſt paſſio
ſed voluntatis actus. nos aūt naturali cō
paſſione mouemur ad miam: quia ſumus
membra vnius corporis. i. ad Cor. xij. Si
quid compatimur videamus quomō vnū
mēbrum compatitur alteri mēbro illius
corporis leſo. Iſtō eēm̄ precepit nobis dñs
Deut. xv. Precipio tibi vt aperias manum
tuam fratri tuo egeno ⁊ pauperi. Cui⁹ mie
excellentiam inſinuat nobis pſal. d. Miſe
rationes eius ſup omnia opera eius.
¶ Querit vtrū iuſticia ſit in deo. Solu.
Dicēdum eſt ꝙ duplex eſt iuſticia: diſtribu
tiua ⁊ commutatiua. In iuſticia diſtributi
ua requirit equalitas ꝓportionis nō quā
titatis. In iuſticia cōmutatiua requiritur
equalitas quātitatis non ꝓportionis: qđ
intelligendum eſt ſm poſſibilitatem acce

UVA. BHSC. IyR_242

dendi ad medium virtutis. In deo iuſticia cōmutatiua reſpicit premia: ſʒ ꝓ peccatis ſupplicia: ꝓ bonis gaudia eťna. Sʒ diſtributiua reſpicit naturales pfectiones cōſequētes naturā ſm quas vnus eſt pfectior altero. Tunc ad dubium dicendū ſi loquamur ꝺ iuſticia cōmutatiua q̄ reſpicit equalitatem quātitatis. dico ꝙ talis iuſticia nō eſt in deo: quia deus retribuit bonis vltra condignum citra condignum. Si vero loquamur de cōmutatiua in ꝓportiōe ꝓmiādo ſm ꝓportionem dico ꝙ iuſta eſt in deo Si autem loquamur de iuſticia diſtributiua dico ꝙ eſt in deo: qꝛ deus ꝓportionabiliter dat nature perfectiones debitas ⁊ cōuenientes ordine ſapientie ſue ſm Landul. ſuper. xlvi. diſtinc. iiij. ſen. Super mia narrat Greg. quoddam exemplū in omel. illius euangelij. Uidens ieſus ciuitatem fleuit ſuper illam. videlicet ꝙ quidam monachus noīe martyrius valde honorabilis religioſus tendens ad vnum patrē alteri⁹ monaſterij cauſa viſitationis quēdā leproſum in itinere reperit qui aſſerebat ſe nō poſſe ire ad hoſpitiuʒ pre nimia fatigatione itineris queʒ iſte Martyrius nolēs ibideʒ dimittere ſub tēpeſtate noctis iuoluit pallio ſuo ⁊ poſuit leproſum ſupra collum ſuum ⁊ portauit vſqꝫ ad portas monaſterij: vel quaſi tcum autem appropinquaret ad fores monaſterij: quidē pater eiuſdem monaſterij laudabilis vite clamauit ⁊ dixit religioſis eiuſdem monaſterij currite ad ianuas monaſterij: qꝛ frater Martyri⁹ venit portans dn̄m noſtrum: et ſtatim is q̄ leproſus videbatur de collo fratris martyrij exiliēs in ſpecie illa qua mūdū dimiſit: martyrio aſpiciente in celū aſcendit ⁊ aſcēdens dixit martyrio. tu non me erubuiſti ſuper terrā: ego non te erubeſcam ſup celos: ergo fratres chariſſimi multotiens venit deus ad nos in ſpecie peregrini. Luce xxiiij. In ſpecie mēdici leproſi ⁊c. quare debemus dilegenter attendere quis eſt qui petit elemoſynā. Math. xxv. Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. Item debemus attendere quid petit: qꝛ nō nr̄m ſed ſuū petit. Unde Aug. dicit tibi xp̄s: da mihi de eo quod dedi tibi: ꝺ meo q̄ro ⁊ nō mihi das: da ⁊ reddaʒ. habuiſti me largitorem facito me debitorem. Unde ꝑme Paral. xxix. Tua ſunt omnia domine ⁊ que de manu tua ſuſcepimus dedimus tibi. Iteʒ debemus attendere ad quid petit. qꝛ non ad dandum: ſed ad mutuādum. Unde Auguſt. Homo qui feneraris deo fenerare ⁊ cētuplum accipies ⁊ vitam eternam poſſidebis Mat. xix. O magna ingratitudo hominum qui volunt mutuare alicui iudeo vel ſaraceno ⁊ nolūt mutuare deo. Meditemur eñ ꝙ debemus petere ab eo regnū eternū cui non volumus elargiri modicū panis. Si eñ negemus ei illud modicum negebit ⁊ ipſe nobis merito regnum eternum. Prouer. xxi. Qui obturat aurem ſuā ad clamorē pauperis clamabit ⁊ non exauditur: ergo ſimus miſericordes alter alterius indigentiam ſubleuantes ⁊c.

¶ Sequitur de oratione.

SEdulus exora dominū reuerēter adora.
Et ſibi nunc gratuʒ faciat te poſtqꝫ beatū
Sepe deum placat oratio cor bene mundat.
Hoſtes exuperat celos penetrando ſubintrat.
Chriſto preſentat que poſcens ſedulus optat.
Auxilium preſtat his quos tribulatio vexat.
Nos de⁹ orare iuſſit ſiƚ ⁊ vigilare.
Diſcipulis formam dans orandi quoqꝫ normam.
Que breuis eſt digna tenet in ſe cuncta petenda.
O pr̄ i celis regnās te poſco fideƚ
Nomen primo tuum ſit ſemper ſanctificatum.
Adueniat regnum celeſte tuum benedictum.
Uelle tuū fris fiat ꝑ nos ⁊ ī altis.
Da panem noſtrū nobis tu quotidianum.
Et parcas nobis mala ſicut nos inimicis.

UVA. BHSC. IyR_242

Et ſi tenemur non permittas ſuperemur.
Sed nos a cũctis defende malis et iniquis.
Sit tua tota gemens oratio: ſit pia feruens.
Primo ſit aſſidua: diſcreta ſit: ac operoſa.
Juſta ſit: ac humilis: attenta ſit: atq fidelis.

IStud capitulum de oratiõe diuidit̃ principalr̃ in quattuor partes. In prima parte auctor noſter ꝓponit. In ſecunda pte ponit vtilitates orationis. in tertia parte inſinuat formam orãdi a xp̃o ſaluatore noſtro ſuis diſcipulis traditam In quarta parte docet conditiões oõnis Prima in principio. Scd̃a ibi. Sepe deum placat. Tertia ibi. nos deus orare iuſſit cũ ſuis annexis. Quarta ibi. Sit tua tota gemens oratio. ¶ Pro declaratione prime ptis eſt notandum ꝙ oratio de vi vocis eſt oris ratio: ꝛ ſic apparet ꝙ oratio debet eẽ vocalis vt habet̃ in principio ſummalarũ: tamen compẽ. ſeptem ſacramentorum dicit ꝙ oratio que ſit pro populo a miniſtro eccleſie debet eſſe vocalis: oratio vero ſingularis perſone ſiue fiat ꝓ ſe ſiue ꝓ alijs poteſt eſſe mentalis: tamen a doctoribus adiungitur vocalis ꝓpter tria principalr̃ Primo ad excitãdum interiorem deuotionem. Secundo vt homo deo ſeruiat de oĩbus que habet ſcꝫ mente ꝛ corpore. Tertio vt mentis affectio vehemens per vocẽ exprimat̃. Item eſt premittendum ꝙ oratio ſumitur tripliciter: large: ſtricte: ꝛ ſtricti⁹. large enim omne bonum opus poteſt dici oratio. glo. ſuper illud. i. ad Theſſa. vlti. ſine intermiſſione orate. ſemꝑ eñi orat qui bene ſemꝑ agit. Stricte oratio dicitur petitio boni ſiue ad deum dirigatur ſiue ad aliquem ſanctum vel ſanctam celeſtis curie: ꝛ ſic letania dicitur oratio. ſtrictius dr̃ oratio nur eſt petitio boni que ad deum dirigit̃: ꝛ ſic proprie ſumit̃ hic. Et differunt oõ ꝛ depcatio. Nã oõ eſt ꝓ adipiſcendis bonis: ꝛ depcatio eſt ꝓ malis remouẽdis glo. ſuꝑ illd̃ ps. Exaudiuit dñs depcatiões ꝛ oroem meã ſuſcepit Et diffinit̃ ſic oratio a damaſ. Oratio ex aſcẽſus intellectus ad deum ꝛ accipimus hic intellectum prout comprehendit duas vires que ſunt ꝓprie anime rationali quarum vna eſt aprehenſiua: alia motiua. Apprehenſiua dicitur intellect⁹ q̃ ad deũ aſcẽdit a ꝯſideratiõe humanoꝝ defectuũ ad ꝯſideratione bonĩ ſufficiẽtiſſimi: ꝛ potẽtiſſimi ſupplere defectus illos. vbi notat̃ ꝙ orans dꝫ defectus ſuos cõſiderare. Deinde aſcẽdere ad liberalitatem illi⁹ qui hꝫ ptãtẽ facere ſeu ſupplere. Motiua vero dr̃ ipe affect⁹ ſeu volũtas q̃ inter ceteras potẽtias anĩe eſt liberalior quia nec cogitur organo nec obiecto: nec põt cogi ad contrariũ ſue volitiõis per aliquã creaturã: qꝛ ſolius trinitatis ipſi⁹ aĩe creatricis eſt eidẽ anime illabi ſm omnes doctores theologie vt viſum fuit ſuperius in rubrica de modo vitandi peccata. Alio modo diffinit̃ ſic ab eodẽ Damaſ. Oratio eſt petitio decentiũ a deo. Nõ eñi decet filios dei oĩa indifferẽter petere: nec deũ decet indifferenter omnia dare. Alio modo diffinitur ſic. Oratio eſt mentis cõuerſio in deum per pium ꝛ humilem affectũ

¶ Sequitur in textu ſecunda ps in qua auctor noſter docet vtilitates orõnis. ibi. Sepe deũ placat. ¶ Pro cui⁹ ptis declaratione eſt pretermittendũ ꝙ oõ eſt duplex ſcꝫ fructuoſa ꝛ infructuoſa. oõnum infructuoſarũ: quedã eſt ſimiatica q̃ ſit ſolis labijs. Math. xv. Populus hic labijs me honorat cor autem eorũ a me longe eſt. Alia eſt oratio iꝑpropera qualis fit oratio Helye cum petijt anime ſue vt moreret̃ quando fugiebat ꝓpter Jeſabel vxorem Acab: iij. Reg. xix. c. Alia eſt p̃ſumptuoſa qualis fuit oratio matris Johannĩ. ꝛ Jacobi filiorum zebedei dicentis ſaluatori noſtro ꝙ faceret ſedere duos filios ſuos vnũ ad dexteram ſuã ꝛ alium ad ſiniſtram: quibus dixit ſaluator noſter: neſcitis quid petatis Math. xx. ꝛ Luce. x. Alia oratio eſt ridiculoſa. qualis eſt oratio hypocritarum ſicut phariſei dicentis. Jeiuno bis in ſabbato decimas do oĩm q̃ poſſideo. Luce. xviij. Et de illa orõne infructuoſa textus auctoris non intelligitur. Oratio vero fructuoſa eſt que ſit puro corde: ꝛ humili affectu qualis fuit oratio Publicani q̃ nõ audebat leuare oculos ad celũ: ſed ꝑcutiebat pect⁹ ſuũ di. Deus ꝓpicius eſto mihi peccatori. Luc.

UVA. BHSC. IyR_242

xviij. Et ſicut fuit oratio filij pdigi dicẽtis
Pater peccaui in celum ⁊ coram te: nõ ſum
dignus vocari filius tuus. Luce. xv. Et de
illa intelligit auc. noſter cũ enumerat vtili
tates orationis. Quarum vna eſt ꝙ oratio
fructuoſa deum placat: vt habemus Exo.
xxxij. vbi dicebat dñs ad Moyſen. Dimit
te me vt tranſeat furor meus contra pplꝫ
iſtũ ⁊ deleã eos: qꝛ ydolatrauerũt adoran
do vitulũ cõflatũ dum moyſes aſcẽderat
montẽ. ſicut dñs pceperat ei p tradendo
moyſi precepta ⁊c. Et ſequit. Moyſes aũt
orabat dñm dicẽs. Cur dñe iraſcitur furor
tuus ſuper nequitia populi tui: ⁊ ſequitur
placatus eſt dñs ne faceret malum quod
locutus fuerat aduerſus pplm ſuũ. Alia
vtilitas orõnis eſt qꝛ infirmitatem ſanat.
Eccl. xxxviij. Filij in tua infirmitate ne de
ſpicias teipm: ſed ora deum ⁊ ipe curabit
te. ⁊ Jaco. vlti. c. Oratio fidelis ſanabit in
firmũ. Alia vtilitas eſt qꝛ vitam plongat.
Eſa. xxxviij. Audiui orõnem tuam ⁊ vidi la
chrymas tuas: ecce ego adijciam ſup dies
tuos. xv. annos. dixit dñs ad Ezechiam re
gem. Alia vtilitas eſt qꝛ de opprobrio libe
rat: vt habetur Thob. iij. de ſarra filia Ra
guel. Alia vtilitas orõnis eſt qꝛ liberat a
periculo ⁊ opprobrio: vt hr Dañ. xiij. De ſu
ſanna quam iniuſte duo ſenes accuſauerũt
de adulterio: ſed dum oraret deus eam li
berauit. Alia vtilitas eſt: qꝛ ab iimicis cor
poralib⁹ liberat Baruch. iiij. Clamate ad
dñm ⁊ eripiet vos de manu principũ ini
micoꝝ. ⁊ Act. xij. de beato Petro qui erat
vinctus cathenis duabus: ⁊ per orõnẽ vni
uerſalis eccleſie fuit liberatus p angelũ a
manibus herodis. Oratio in bello trium
phat corporaliter. Exo. xvij. c. Cuꝫ leuaret
manus Moyſes vincebat iſrael. i. popul⁹
ille cuius princeps erat Joſue. Plus enim
valet vnus ſctũs orando ꝙ innumeri pctõ
res preliando. ſuper librũ Numeri in glo.
Quomodo eñi oratio ſancti cum celuꝫ pe
netret in terris hoſtes nõ vincat. Orõ eñi
ſanat morbos. Jac. vltimi. c. Si infirmatur
qs ex vobis iudicat preſbyteros eccleſie ⁊
orent ⁊ oratio fidei ſaluabit infirmũ. Orõ
de hoſtibus ſpũalibus triũphat. vnde Iſi
do. Hoc eſt remediũ eius qui vicioꝝ tẽpe
ramẽtis eſtuat vt quotiẽs quis tãgitur vi
cio totiens ad orõnẽ ſe ſubdat: qꝛ frequẽs
orõ vicioꝝ impugnationeꝫ extinguit. Orõ
demones fugat. Marci. ix. hoc gen⁹ demo
nioꝝ nõ eijcit niſi p orõem ⁊ ieiuniuꝫ. Orõ
demones cruciat. vnde clamabat demo
nio plenus. Bartholomee apoſtole dei in
cendũt me orationes tue. Oratio hominẽ
illuminat. Vñ. iiij. Reg. i. c. Deſcẽdit ignis
de celo ad orationẽ Helye di. Oratio con
fortat. vñ Luce. xxij Poſitis genibus ora
bat. Pater ſi poſſibile eſt trãſeat a me ca
lix iſte: ⁊ apparuit illi angel⁹ de celo pfor
tans eũ vñ Hiero. xxxiij. c. Clama ad me et
ego exaudiã te. Oratio celũ aperit. Lu. iij.
c. Jeſu baptizato ⁊ orãte apertũ eſt celum
⁊ deſcẽdit ſpũſſanctus corporali ſpecie ⁊c.
Qui eñi vult cũ deo eſſe frequẽter oret et
legat. Nã cũ oramus ipi cũ deo loquimur
cũ legimus deus nobiſcũ loquit ſm Iſid.
Oratio etiã preeminẽtiã hꝫ reſpectu ieiu
nij ⁊ elemoſyne: in hoc ꝙ oratio ſe hꝫ in re
ſpectu ei⁹ qđ ſupra nos eſt ſ. reſpectu dei.
Elemoſyna vero ⁊ ieiuniũ reſpectu ei⁹ qđ
eſt iuxta nos ⁊ infra nos. Sũt eñi elemoſy
na ⁊ ieiuniũ quaſi due ale orõnis. vñ Iſid.
qui orationẽ ſuã vult volare ad deũ faciat
illi duas alas. ſ. elemoſynã: ⁊ ieiuniũ. Tho
bie. iiij. Bona eſt oratio cũ elemoſyna ⁊ ie
iunio. ¶ Querit circa iſtã ſcđam parteꝫ
vtrũ ſolus deus debeat orari. Et videtur
ꝙ ſic p diffinitionẽ orationis quã ponit Da
maſce. ſub tali verboꝝ forma. Oratio eſt
aſcenſus mẽtis in deũ: ſed cõtrariũ dicit.
Job. v. c. Voca ſi eſt q̃ rñdeat ei ad aliqueꝫ
ſanctoꝝ cõuertere. Per q̃ videt ꝙ Oratio
poſſit fieri ad ſctõs dei ⁊ nõ ſolũ ad deum
Ad illud dubiũ dicẽdũ eſt qđ illđ qđ oran
do petimus eſt vita beata: vt dicit Augu.
quia oĩa alia q̃ petimus ad hoc ordinari
debẽt: ſed beatã vitã dat tñ ſolus deus: ⁊ ꝫ
ſancti cooperent nobis ad hoc ꝙ beatam
vitã obtineamus ex ideo oratio directe et
ppe fit ad deũ ſicut ad illũ a quo expecta
mus qđ orãdo petimus: tñ orantis inten
tio ad ſanctos dirigitur ſeu cõuertit vt eo
rum auxilio ⁊ interceſſiõe impetremus a
deo q̃ expectam⁹: ideo dicit Caſſiodorus
ꝙ oratio pprie fit ad deũ. Depcatio auteꝫ
fit ad ſanctos: tamẽ cum ſancti orãtur eis
latria non exhibetur: ſed illi a quo petitio
orantis explenda ſperatur. Sed contra p
miſſa arguitur ſic: ⁊ videt ꝙ nõ debeamus
ſanctos interpellare ad orandũ p nobis.
Nullus eñi amic⁹ amicos interpellat ad
orandũ p ſe. niſi quia apud eos credit fa
cilius gratiam obtinere: ſed deus eſt in in
finituꝫ magis miſericors quolibet ſancto
⁊ ſic eius volũtas facilius inclinat ad nos

UVA. BHSC. IyR_242

exaudiendum ꝙ voluntas alicuius ſancti: ergo videtur ſuperfluum conſtituere ſanctos mediatores inter nos ⁊ deū. Oppoſitum probatur: quia ſancti qui ſunt in patria magis ſunt accepti deo ꝙ in ſtatu vie: ſed ſanctos qui ſunt in via cōſtituere debemus interpellatores ꝓ nobis ad deū exēplo apoſtoli dicentis ad Roma. xv. Obſecro vos fratres per dñm noſtrū ieſuꝫ xp̄m et per charitateꝫ ſpiritusſancti: vt adiuuetis me in orationibus veſtris ꝓ me ad deū ergo ⁊ nos multofortius petere a ſanctis qui ſunt in patria debemus: vt nos iuuēt ſuis orationibus apud deum. Ad illud dubium dicendū eſt ꝙ oratio porrigitur alicui dupliciter. Uno modo quaſi per ipſuꝫ implenda. Alio modo per ipm̄ impetrāda Primo modo orationem ſoli deo porrigimus: quia orationes noſtre ordinari dñt ad gratiam quā deus dat: ꝫ illud ps. Gratiam ⁊ gloriam dabit dñs. Secūdo modo orationē porrigimus ſanctis angelis ⁊ hominibus non vt per eos deus noſtras orationes cognoſcat: ſed vt eoruꝫ precibus et meritis orationes noſtre ſortiantur effectum. vnde Apo. viij. Aſcendit fumus incēſorum de orationibus ſanctorū omniū ſup altare aureū coram deo. ¶ Tunc ad rationem in cōtrarium dicendū eſt ꝙ nō eſt ꝓpter defectū mie ipſius dei ꝙ oporteat eiꝰ clementiam per orationes ſanctorū pulſare: ſed eſt ad hoc vt ordo diuinitus inſtitutus in rebus ſm̄ Diony. per media reducatur in deū. Unde cū ſancti q̄ ſunt in patria ſint deo ꝓpinquiſſimi hoc diuine legis ordo requirit vt nos q̄ manentes in corpore peregrinamur ad deuꝫ ꝑ ſanctos medios reducamur quod quidem conuenit: duꝫ ꝑ eos diuina bonitas in nos ſuum effectum effundat. ¶ Queritur vtrū debeamus interpellare ſuperiores ſanctos tāꝙ deo acceptiores. Solutio. Dicendū eſt ꝙ q̄uis ſuperiores ſcti ſint deo acceptiores, vtile tn̄ eſt etiā minores interdū orare ꝓpter q̄nqꝫ rationes. Prima eſt q2 aliquis q̄nqꝫ habet maiorem deuotionē ad ſanctū minoreꝫ ꝙ ad maiorem: modo ex deuotione maxime dependet orationis effectus. Secunda rō eſt ꝓpt' faſtidiū tollendū qd faſtidiū parit vnius rei aſſiduitas. Tertia ratio eſt quia q̄buſdam ſanctis datū eſt in aliquibꝰ ſpecialibus cauſis p̄ciſe patrocinari. Quarta rō vt debitꝰ honor exhibeatur a nobis. Quinta rō eſt q2 pluriū orationibꝰ q̄nqꝫ ipetrat quod vnius oratione non impetraretur. ¶ Queritur vlterius vtrum ſancti cognoſcant orationes noſtras. Et videtur ꝙ nō. Eſa. lxiij. c. Abraham neſciuit nos et iſrael ignorauit nos. vbi glo. Augu. mortui ⁊ ſancti neſciunt quid agant viui. etiā eorū filij. Et illa auctoritas ſumitur ab eodeꝫ Aug. in libro de cura ꝓ mortuis. Oppoſitū dicit Grego. in dyalogo. vbi dicit ꝙ anime ſanctorum cognoſcunt orationes noſtras ⁊ ea que hic aguntur. Ad illud dubiū dicenduꝫ eſt ꝙ diuina eſſentia eſt ſufficiens mediuꝫ cognoſcendi omnia: qd patet ex hoc ꝙ deꝰ videndo ſuam eſſentiam oīa intuetur: nō tn̄ ſequitur ꝙ quicunqꝫ eſſentiā dei videt oīa cognoſcat: ſed ſolū q̄ eſſentiā cōprehendit. vnde cū anime ſanctorū diuinā eſſentiā nō cōprehendant nō eſt cōſequens vt oīa cognoſcant q̄ per eſſentiam diuinā cognoſci poſſunt. Nā inferiores angeli a ſuperioribus edocentur ꝑ Diony. vi. c. cele. ierar. q̄uis oēs eſſentiā dei videant ideo vnuſqſqꝫ beatus videt in eſſentia diuina tantū q̄ntū perfectio requirit beatitudinis. Hoc autē ad perfectionē beatitudinis requiritur vt homo habeat quicq̄d velit nec aliquid inordinate velit. hoc autē recta volūtate q̄libet vult vt ea q̄ ad ipſum pertinēt cognoſcat. Et quia ad magnam gloriā eorū eſt ꝙ alios iuuare poſſunt quaſi itercesſores id ſtatim in verbo vident vota ⁊ orōnes eorꝫ qui eos interpellant. Cū aūt ſanctis nulla rectitudo deſit nolūt cognoſcere ea que ad ipſos nō pertinent. ¶ Tunc ad rationeꝫ in cōtrarium dicendū eſt ꝙ auctoritas Aug. intelligēda eſt de cognitione naturali animarum ſeparatarū quequidē cognitio in ſanctis viris nō eſt obtenebrata ſicut i peccatoribus. Non autē loquitur de cognitione in verbo quā cōſtat Abraham eo tēpore q̄ hec dicta ſunt per Eſaiam nō habuiſſe cuꝫ ante xp̄i paſſionem nullus ad viſioneꝫ dei peruenerit: tamen ſm̄ Landul. ſup. xlvi. di. iiij. ſentē. ꝙ beatus orationes noſtras cognoſcat nō eſt de neceſſitate de rōne actus beatifici: ſed ſolū de cōgruitate. ¶ Queritur vlterius ꝓ q̄bus ſancti porrigunt p̄ces: aut ꝓ his quos vident deū velle ſaluari: tūc fruſtra rogant deuꝫ cū ſine eorum prece fieret: aut ꝓ his quos nō vult deus ſaluare et tales preces ſunt caſſe ⁊c. Solu. Dicendū eſt ꝙ nō eſt neceſſariū ſctōs ſcire deū velle vel nō velle ſaluare eū ꝓ quo rogant nec deū velle vel nolle exaudire: ſed

m

UVA. BHSC. IyR_242

facta releuatione de oratione porrecta no
bis ſanctus dirigit noſtrā petitionē in dei
voluntatē ꝫ vt ſuis meritis deus exaudiat
ſibi placet: vel poteſt dici ꝙ poſito caſu ꝙ
ſanctus ſciret deū velle petrū ſaluare non
tamē fruſtra porrigeret preces: q2 ad iſtū
finem puta petri ſalutem deus ordinauit
plura media inter que cōputantur ſuffra-
gia iſtius ſancti. ſm Landul. ſupra. iiij. ſen.
¶ Queritur vtrū ſanctis qui ſunt ī patria
cōpetat orare. Et videtur ꝙ nō. Nam ſunt
cōformes xp̄o inquantū est hō cui nō com
petit orare: ergo nec ſanctis. al's diceremꝰ
xp̄e ora ꝓ nobis. Oppoſitū ꝓbatur. nā ſan
cti ī patria magis feruēt charitate ꝙ̄ i via
ſed charitas facit vt ſancti in via pro alijs
orent: ergo multomagis in patria. Solu.
Dicendū eſt ꝙ cū in ſanctis qui ſunt in pa-
tria ſit perfectiſſima charitas cōpetit eis
ꝓ nobis orare nō aūt ꝓ ſe: q2 oīa eis ad nu
tum ſuccedunt. Tunc ad rationē in cōtrari
um dicendū eſt ꝙ xp̄s inquantū hō orat ꝓ
nobis ſed ideo non dicimus xp̄e ora ꝓ no-
bis q2 chriſtus eſt ſuppoſitū eternū cuius
non eſt orare ſed adiuuare: ideo dicimus
xp̄e audi nos. Alio mō dicendū eſt ꝙ ora-
tio eſt actus quidā. actus aūt ſm Ariſto. ī
prima philoſophia eſt ſingulariū ſuppoſi-
torum ⁊ ideo ſi diceremus xp̄e ora pro no-
bis niſi aliud adderet᷑ videremur hoc ad ꝑ
ſonam xp̄i referre: ⁊ ita videret᷑ eſſe conſo-
num errori neſtorij qui dixit. in xp̄o ꝑſonā
filij hominis diſtinctā a perſona filij dei vl᷑
videretur eſſe ꝯſonum errori arrij qui po
ſuit perſonā ꝫ filij hoīs minorem patre. idō
ad hoc euitandū nō dicitur xp̄e ora ꝓ no-
bis: ſed xp̄e audi nos vel miſerere nobis.
¶ Sequitur in textu tertia pars ī qua au
ctor noſter inſinuat formam orandi a xp̄o
ſuis diſcipulis datam. Pro cuius declara-
tione tria ſunt ꝯſiderāda. ¶ Primū de illa
forma orandi. Scdm̄ vtrū orare cadat ſub
precepto. Tertiū elucidare petitiones que
cōtinentur in orōne dn̄icali. ¶ Quantum
ad primū. dicendū eſt ꝙ ſaluator noſter di
xit diſcipulis ſuis ipſum interrogantibus
de modo orādi dicendo. dn̄e doce nos ora-
re ſicut ⁊ Johānes docuit diſcipulos ſuos:
ꝗbus ſaluator noſter cū oratis dicite Pat᷑
noſter. Luce. x. ⁊. Mat. vi. Similiter habet᷑
Mat. xiiij. Quomō xp̄s dimiſſa turba aſcē
dit in montē ſolus orare ⁊c. ¶ Quantū ad
ſecundū quo querebatur vtrū orare cadat
ſub ꝑcepto. videt᷑ primo ꝙ ſic ꝑ illud qd̄ hr̄

Math. xxvi. Uigilate ⁊ orate vt non intre-
tis ī tentationē. Itē ꝑ Chriſo. ſup illud. Lu.
xviij. Oportet ſemꝑ orare. habet᷑ ꝙ opor
tet dicit neceſſitatē ſed talis neceſſitas nō
poteſt eſſe ſine precepto. ergo. Itē ꝫ oratio
diuiditur cōtra elemoſynā ⁊ ieiunium ſed
vtraqꝫ illarū eſt ſub precepto. ergo ⁊ orō:
Oppoſitū videtur eſſe verū: q2 qd̄ eſt volū
tatis nō eſt neceſſitatis: ſed orō maxime ē
volūtatis: q2 eſt quedā volitorum petitio:
ergo nō eſt neceſſitatis: ⁊ ita nō cadit ſub
precepto. Item petitio non videt᷑ ad aliud
eſſe niſi vt noſtrū deſideriū alteri innote-
ſcat: ſed ſuperfluū eſt alicui exponere illū
qd̄ ipſe ſcit. ergo cū xp̄iana religio non cō-
tineat aliqua ſuperflua precepta videt᷑ ꝙ
orare nō cadat ſub precepto: ⁊ maxime deū
orare cui oīa deſideria nr̄a ſunt nota. Itē ꝫ
deus liberaliſſime ſua dona dat: ſed libe-
ralius datur aliq̄d ſine precibus ꝙ cū pre-
cibus. vn̄ Alanus de parabol. Sed nihil ē
qd̄ ſit ſub celo carius emptū ꝫ ꝙ̄ qd̄ emunt
longe fronte rubente ꝑces: ergo nō debet
preceptū exigere preces de eo qd̄ vult da-
re: ⁊ ſic oratio nō cadit ſub precepto. Sol.
Dicendū eſt ꝙ oratio cadit ſub ꝑcepto. ſm
beatū Tho. ſupra. iiij. ſentē. determinate ⁊
indeterminate. Determinate quidē: q2 ad
aliquas orationes ex precepto tenent᷑ illi
qui ex officio ſuo ſunt medij inter deum ⁊
populū ꝯſtituti: ſicut ſunt miniſtri eccleſie
eis eñ ex officio incūbit preces ad deū in
perſona totius eccl'ie fundere et ſimiliter
tenentur ad horas canonicas dicēdas. In-
determinate autē ad orationē ꝗlibet tene
tur ex hoſpicio: q2 ꝗlibet tenet᷑ ad bona ſpi
ritualia ei ꝓcuranda q̄ nō dant᷑ niſi diuini
tus. ¶ Tunc ad rōnes in cōtrarium: dicen-
dum eſt ⁊ primo ad primā ꝙ ex ipſo ꝙ ali-
quid eſt volūtatis excludit᷑ neceſſitas abſo
luta: vel etiā coactionis nō autē neceſſitas
ex ſuppoſitiōe finis q2 amor q̄ maxime vo-
luntarius eſt neceſſarius eſt ſi ꝗs vellet ad
ſalutē ꝑuenire. ⁊ hoc modo eſt neceſſaria
oratio ⁊ ſub ꝑcepto cadens reſpectu eorū
quorū volūtas ſub neceſſitate predicta ca-
dit. Nota ꝙ multiplex eſt neceſſitas: q̄dā
indigentie. i. Jo. iij. Qui viderit fratrē ſuū
neceſſitatem habere id eſt indigentiā. que
dam expedientie. Math. xviij. Neceſſe eſt
vt veniant ſcandala. quedam cōcupiſcētie.
Luc. xiv. Uillam emi neceſſe habeo exire et
videre illam. quedam eſt dilectionis. Job.
vi. Neceſſarij mei receſſerunt a me: quedā

UVA. BHSC. IyR_242

eſt ineuitabilitatis. ps. De neceſſitatibus
meis erue me. quedā eſt coactionis qñ hõ
nec virtute nec libero arbitrio nec volūta
te poteſt reſiſtere: ⁊ illa neceſſitas coactio
nis ſm docto. ſupra. ij. ſenten. dicit̄ eſſe du/
plex: quedā efficiens ⁊ ſufficiens: quedam
efficiens ⁊ inducens ⁊c. quedam eſt neceſſi
tas electionis ſeu ſupexcellētis bonitatis:
Luc. x. Porro vnū eſt neceſſariū: quedā eſt
neceſſitas coeuitatis. vnde Auguſti. ꝙ cito
ignis eſt neceſſariū eſt vt luceat. quedā eſt
neceſſitas imutabilitatꝭ. vt dicit̄ ꝙ quedā
vera neceſſaria dicunt̄: quia eoꝝ veritas
mutari nõ poteſt ⁊c. Nota ꝙ inter oīa opa
que poſſunt fieri in hac vita nullum opus
eſt honorabilius vtilius ⁊ leuius ꝙ̄ orare
deum. honorabilius: qꝛ magnus honor eſt
loqui frequenter ⁊ familiariter cum rege
terreno: ſed multomagis cū rege celeſti et
eterno cū quo nos loquimur orando. Vñ
Iſido. Qui vult frequenter eſſe cū deo fre
quenter oret ⁊ legat. Nam cū oramus cuꝫ
deo loquimur. cū legimus deus nobiſcum
loquitur. Vtilius: qꝛ dicit dñs. Amen dico
vobis ſi fidem habueritis ⁊ nõ heſitaueri
tis quicquid orantes petieritis credite qꝛ
accipietis ⁊ fiet vobis. Math. xxi. c. Leuiꝰ:
quia in omni loco ⁊ in oī tpe poteſt homo
orare nec oportet aliquid extra ſe petere.
quia ſolum bene cogitare ⁊ bene deſidera
re eſt orare. ſm illud ps. Deſideriū paupe/
rum exaudiuit dñs id eſt humiliū. Ideirco
diſcipuli attendentes predicta petierūt a
xp̄o vt doceret eos orare di. Luc. xi. c. Dñe
doce nos orare. q̄ docuit eos dicēs. cū ora/
bitis dicite Pat̄ noſter ⁊c. ⁊ hic docet nos
dñs eſſe tales vt ſimus digni eſſe filij pa/
tris celeſtis qui eſt in celis ꝑ preſentie ma
nifeſtationē. ¶ Ad ſecūdam orationem di/
cendū eſt ꝙ per orationē precipimur vota
noſtra deo pandere non vt ipſum deū do/
ceamus q̄d deſideramus: ſed vt affectū et
intellectū noſtruꝫ dirigamus in illū. ¶ Ad
tertiam rationē dicendū eſt ꝙ deus oratio
nem acceptat de eo quod dare vult ⁊ inter
dum de eo quod dare nõ vult vt idonei ſi/
mus ab eo accipere. Quantuꝫ ad tertium
quo erant declarande petitiones que con
tinentur in oratione dñicali eſt notandum
ꝙ ſeptē continentur in ea petitiones. Pro
quarū introductione petitionū ꝑ̄termitti
tur verbū ſaluatoris noſtri. cum orabitis
dicite Pater noſter qui es in celis. quaſi di
cat tu es pater noſter creatione. in Deut.
xxxij. Nunquid ipſe eſt pater tuus q̄ poſſe
dit te ⁊ fecit ⁊ creauit te. Item tu es pater
noſter redemptione: quia ſicut pater pius
redemiſti nos ꝓprio ſanguine in Apoca.
Tu enī es pater conſeruatione: iuxta illud
Math. xxiij. Hieruſalem hieruſalem quo
tiens volui cõgregare filios tuos quēad/
modum gallina ꝯgregat pullos ſuos ſub
alas ⁊ noluiſti. Chriſtus enī cõparat ſe gal
line: quia pre ceteris auibus cõparantur
pullis: ita vt ipſis infirmitatibus infirme
tur ⁊ fiat voce rauca plumis hoſpita ⁊ de/
trahat ori ſuo quod tribuit pullis ſuis et
extendit alas ſuper eos vt calefaciat ⁊ li/
beret eos ab ore milui ⁊c. Item xp̄s ſe cõ/
parat pellicano qui trahit ſanguinem de
ſuo pectore pro pullorū mortuorū viuifica
tione. vnde ps. Similis factus ſum pellica
na ſolitudinis. ſolitudinē appellat crucem
in qua xp̄s fuit ſolus a diſcipulis derelictꝰ
Eſa. lxiij. Torcular calcaui ſolus ⁊ nõ eſt de
gentibus vir mecū. Itē tu es pater educa/
tione: gubernatione: ⁊ hereditatione. ꝓpt̄
que dicebat ſuis diſcipulis. Nolite vocare
vobis patreꝫ ſuper terrā qm̄ pater veſter
vnus eſt xp̄s dicit ergo: pater noſter. q. d.
non debes orationē noſtraꝫ reſpuere. ſed
debes eam recipere qꝛ tu es pater noſter
mõ pater debet cõpati filijs ſuis. Qui es ī
celis: quaſi dicat es in celis materialibus
per preſentie manifeſtationē ⁊ in celis ſpi/
ritualibus ſcꝫ in ſanctis ꝑ gratie inhabita
tionem. vnde Eſa. Celū mihi ſedes eſt ⁊ ali
bi. Anima iuſti ſedes eſt dei. vt poſſimꝰ di/
cere cū apoſtolo. noſtra cõuerſatio eſt in
celis. ⁊ tunc dñs habitabit in nobis ꝑ gra/
tiam ſicut pater celeſtis ī filijs celeſtibꝰ ⁊c.
Nunc aggrediendum eſt ad declarationē
ſeptē petitionum. Quarum prima eſt ibi.
Sanctificetur nomen tuum. q. d. ſanctifi/
cetur nomen tuum. i. da nobis dñe gratiā
vt nos qui habemus nomen tuum et a te
ſumus noīati chriſtiani ſimus ſancti ſine
immundicia carnalis macule. et hoc faci/
es ſi dederis nobis virtutem continentie.
Ex qua petitiõe apparet ꝙ hic principali/
ter petimus viciū luxurie a nobis amoue
ri. virtutem caſtitatis nobis dari. Luxuria
polluit totū hominē intus ⁊ extra. cor ꝑ ī/
mundā cogitationē: delectationē: ⁊ cõſen/
ſum. caput ꝑ ornatū lenociniū ⁊ meretrici/
um. oculos ꝑ aſpectū ipudicū. aures ꝑ au/
ditū cantilenarū ⁊ verborū inflammātium
ad pctm̄. nares ad adulterinos odores vn/

UVA. BHSC. IyR_242

guentoꝝ meretricaliū quibus depingūt
ſe ad placendū ſuis lenonibus. os ꝑ impu-
dica verba. oſcula ſuperflua cibaria quib⁹
incenditur luxuria. manus ꝑ tactus impu-
dicos. ⁊ poſtremo totū corpus ꝑ ꝯcubitus
nepharios. Secūda petitio eſt ibi. Adueni-
at regnū tuū. q. d. dn̄e da nobis pauperta-
tem volūtariam per quā ad regnū celeſte
veniturꝫ pietatē ⁊ miam ꝑ quā regnū tuū
a pauperibus emit̄ ⁊ aufer a nobis cupidi-
tatem ⁊ auariciā: quia cupidis ⁊ auaris re-
gnum celeſte aufertur. vn̄ apl's. Auari re-
gnum dei nō poſſidebūt. Et dn̄s in euāge.
Facilius eſt camelū trāſire ꝑ foramē acus
ꝙ diuitem intrare in regnū celoꝝ. Paupe-
ribus autē datur iuxta illud Mat. v. Bea-
ti pauperes ſpiritu qm̄ ipſoꝝ eſt regnum
celoꝝ. glo. ſpū id eſt voluntate non coacta
et inuita neceſſitate. qꝛ dicit beatus Bern̄.
cuꝫ ſit triplex paupertas. ſimulatoria: ne-
ceſſaria: ⁊ voluntaria. Simulatoriā fugiēs
neceſſariā patiētur ſuſtinens: volūtariam
toto corde amplectere ⁊ efficieris pauper
ſpiritu. Ad hoc beatus Jaco. in ſua. epl'a.
Nomine deus eligit pauperes in hoc mū-
do diuites in fide ⁊ heredes regni quod re-
promiſit deus diligentibus ſe. Itē Aug. in
perſona xp̄i: venale habeo q̄d regnū celoꝝ
quod emitur paupertate regnū labore re-
quies morte vita regnū: ergo celū paupe-
rum eſt: ergo oportet illud ꝑ paupertateꝫ
acquiri: ſicut fecerūt ſancti apoſtoli ⁊ eoꝝ
ſequaces q̄ relictis oībus tēporalibus ſe-
cuti ſunt pauperē xp̄m ad regnū celoꝝ: vl'
ſaltem oportet illud regnū a pauperibus
cōparari per opera mie impenſa pauperi-
bus: ſicut fecit zacheus q̄ cū eſſet diues di-
midium bonoꝝ ſuoꝝ dabat pauperibus
et ſi in aliquo aliquem defraudauerat re-
ſtituebat ei quadruplum. Luce. xix. ca. Sic
emit illa martha de diuitijs ſuis miniſtrā-
do xp̄o apoſtolis ceteriſq; pauperibus: ſic
faciunt oēs diuites boni quib⁹ dicetur illō
Mat. xxv. Uenite benedicti patris mei ⁊c.
Eſuriui ⁊c. Ab huius regni emptiōe nemo
poteſt ſe excuſare: quia dicit beat⁹ Grego.
Regnum celeſte tantum valet quantū ha-
bes: valuit ſanctis apoſtolis nauē ⁊ rethia
zacheo dimidiū bonoꝝ ſuoꝝ. cuidam vi-
due duo minuta que poſuit in erario vbi
ponebantur elemoſyne pro tēpli repara-
tione. cuidam alteri calicem aque frigide.
Johā. iiij. c. Et ſi nihil habeas ſufficit tibi
bona voluntas quā deus reputat tibi pro
facto: quia ſm aplm. Volūtas ſm id quod
habet accepta eſt: nō ſꝫ id quod nō habet.
⁊ Greg. dicit. Nihil offert̄ deo ditius bona
voluntate. ⁊ alibi idē Greg. Non eſt vacua
manus a munere. ſi archa cordis plena ē
bona voluntate. Ex hac petitione apparet
ꝙ principaliter hic petimus viciuꝫ auari-
cie a nobis remoueri ⁊ dari nobis virtutē
paupertatis volūtarie pietatis ⁊ mie. Vn̄
paupertas voluntaria ſm doctores ſuper
illud Mat. v. c. Beati pauperes ſpiritu ⁊c.
eſt affluentia bonoꝝ tꝑalium erga deum
humiliari recognitione ⁊ erga proximum
largitiue ſeu largitione ⁊c. Tertia petitio
eſt ibi. Fiat voluntas tua ſicut in celo ⁊ in
terra. q. d. dn̄e da nobis talem gratiam in
hoc mūdo vt faciamus voluntatē tuaꝫ cū
ſpirituali exultatione: ſicut faciunt ſancti
quoꝝ voluntas eſt conformis in celo tue
voluntati: qm̄ qui diligūt te nō tepeſcunt.
vnde Bern̄. Bone ieſu amor tuus nunꝙ eſt
ocioſus loqui de te ꝑfecta cōſolatio. medi-
tari de te plena refectio: adherere tibi vi-
ta eterna. ¶ Ex hac petitione apparet ꝙ
p̄ncipaliter hic petimus a nobis remoue-
ri viciū accidie: ⁊ nobis dari virtutē deuo-
tionis vere dilectionis ⁊ bone operationis
quia in oī opere neceſſaria eſt gratia tua:
Nota hic ꝙ accidia eſt idē ꝙ tediū boni qn̄
nos faſtidimus bona facere: ⁊ alios facien-
tes videre. Et ſi aliquid boni facimus pi-
gre tepide ⁊ negligētes facimus. vnde in-
currim⁹ maledictionē ꝑ Hier. xlviij. Ma-
ledictus qui opus dei facit negligēter. Itē
accidia eſt qn̄ bona que incepimus ad finē
non ꝑducimus ⁊ propter hoc premiū non
cōſequimur: qꝛ finis nō pugna coronat: in
antiqua lege iubebatur ꝙ tota hoſtia cuꝫ
capite ⁊ cauda offerretur. glo. hoſtia quod-
libet opus bonū eſt quod ſacrificam⁹ deo
qn̄ facimus illud ꝓpter honorem diuinū:
caput eſt principiū operis: cauda xp̄o finis
Ex quibus cōcluditur bene incipere: bene
ꝯtinuare: ⁊ bn̄ finire. cape exēplum ī aqua
que ſi non moueat̄ putreſcit ⁊ generat ver-
mes: per quos deſignantur praue cogita-
tiones: delectationes: ⁊ cōſenſus. Ex q̄bus
ſequuntur opera: deinde perſeuerantia in
malo ⁊ finaliter mors eterna. ¶ Quarta
petitio eſt ibi. Panē noſtruꝫ quotidianum
da nobis hodie. vbi p̄ncipaliter petimus
a nobis remoueri viciū gule ⁊ dari nobis
virtutē tēperantie. Pro declaratione iſti⁹
petitionis eſt notanduꝫ ꝙ ſacra ſcriptura

UVA. BHSC. IyR_242

facit mentionem de quadruplici pane: ſcꝫ nature: doctrine: gratie: ⁊ glorie. Panis nature ſignificat omnem eſcam que nutrit et ſuſtentat corporeã naturam: ⁊ talis panis eſt cũ labore acquirendus. in Geñ. iij. cap. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo donec reuertaris in terrã de qua ſumpt⁹ es. Illud nõ eſt fruſtrandũ quia q̃ hic laborare nolunt in alio mũdo laborabunt eternaliter: quia nolunt laborare cũ hominibus laborabunt cũ demonibus. vnde p̃s. Laborabit in eternum ⁊c. ⁊ alibi. In labore hoĩꝫ non ſunt ⁊ cũ hoĩbus nõ flagellabunt. glo. in purgatorio. ſed cũ demonibus ĩ inferno Exemplũ cape in ſaluatore noſtro: ⁊ in oĩbus ſanctis. Sumendus eſt cũ moderamine: quia ſuperfluitas ciborũ generat luxuriam: gulam ⁊c. vnde verſus. Ueſtis cultat cibus largus: ocius: ocia: ſomn⁹. Eneruant animã luxuriãꝙ fouent. ecõuerſo. Pauper menſa: labor: ſomnus breuis: aſpera veſtis Purificant animã luxuriamꝙ domãt. Cuꝫ moderamine ergo ſumendus eſt: deo regratiando: ⁊ pauperibus erogandus: ergo panem noſtrũ quotidianum da nobis hodie. i. in hac vita que non eſt niſi vna dies vel vna hora reſpectu vite eterne. Panem noſtrũ quotidianũ. i. illã q̃ ſunt nobis neceſſaria quotidie ꝓ corporis ſuſtentatiõe. Panis nature eſt regratiandus. Geneſis xxviij. Si cuſtodierit me dñs ⁊ dederit mihi in via per quã ambulo panẽ ad veſcendum ⁊ veſtem ad induendũ ⁊c. De omnib⁹ que mihi dederis decimas tibi offerã. Panis nature eſt pauperib⁹ erogand⁹. iuxta illud Eſa. lviij. Frange eſurienti panẽ tuũ. Exẽplũ de Job q̃ dicebat. Si comedi buccellam meaꝫ ſolus cadat ab humero meo brachiũ meũ. Angeli ⁊ alij ſancti ineſtimabiliter gaudent de ſuſtentatione pauperũ quaſi fratrum ſuorum. Panis doctrine. i. verbi dei quo ſuſtentatur anima: ſicut corpus pane corporali. Mat. iiij. Ergo paneꝫ noſtrũ quotidianuꝫ da nobis hodie. i. verbi tui refectionẽ quod nobis neceſſariuꝫ eſt quotidie: quiquidẽ panis viuificat confirmat ⁊ illuminat. Primo viuificat: q: cõtingit frequenter ꝙ plures veniunt ad predicationes ſicut pauperes ad diſtributionẽ panis qui lꝫ ſint in mortali peccato viuificantur ex auditu diuini ſermonis: quia cõteruntur: ꝯfitentur: ⁊ ſatiſfaciunt. quibus pactis deus infundit gratiã ſuã. iuxta illđ Ezechi. xxxiij. Quacunꝙ hora ingemuerit peccator vita viuet ⁊c. Et p̃s. Dixi cõfitebor dño ⁊c. De illo pane dicit ſaluator noſter dyabolo Mat. iiij. Non ex ſolo pane viuit homo ⁊c. Item ille panis doctrine confirmat patet: q: frequenter ꝯtingit ꝙ quãdo aliquis impellit vel mũdi vel carnis vl' demonia tẽtatione bonã vitam inchoataꝫ deſereret: ⁊ talis venit ad ſermonem et audit quanta xp̃s ꝓ nobis ſuſtinuit quanta martyres ⁊c. Pro obtinendo regnũ celeſte ⁊ deinde qñ audit quanta gaudia quãta p̃mia parata ſunt a deo vincẽtibus tentationes Item quãta ſupplicia parata ſunt ſuccũbẽtibus cor eius in dei ſeruicio cõfirmatur. Itẽ ille panis illuminat. iuxta illud p̃s. Declaratio ſermonũ tuorũ illuminat. itẽ. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ. illuminat eñi ad cognoſcendũ q̃ ſunt credenda agenda fugienda timenda ⁊ ſperanda. Credenda: vt articuli fidei: agenda vt bona opera fugiẽda vt peccata: timenda vt inferni ſupplicia: ſperanda vt paradiſi gaudia. Panis doctrine illuminat hominem ad cognoſcẽdum deũ hic per verã fidem: ⁊ perducit ad cognitionẽ illã que erit in futuro ꝑ manifeſtam viſionem. ⁊ hoc ſignatũ eſt in duob⁹ diſcipulis eũtibus in emaus: quib⁹ dñs in itinere apparens in ſpecie peregrini incipiens a moyſe ⁊ ꝓphetis interpretabatur ſcripturas q̃ de ipſo erant: ⁊ dicitur ꝙ ibidem cognouerunt euꝫ in fractione panis. id eſt in manifeſta expoſitione panis ſcripture ſacre. Sed proh dolor hodie verificatur illud quod dicit Hieremi. propheta. Threñ. iiij. Paruuli petierunt panem ⁊ nõ erat q̃ frangeret eis. Paruuli eñi ſunt humiles populi: petunt panẽ. i. ſp̃ualem verbi dei refectionem ⁊ nõ eſt qui frangat: q: cũ mundus plenus ſit prelatis ⁊ ſacerdotibus tanꝙ patribus ſp̃ualibus rari ſunt q̃ ſciant diſtribuere panẽ ſacre ſcripture ſpiritualib⁹ filijs ſuis. ideo verificatur illud hodie. Oſee. iiij. c. Erit ſic populus ſic ſacerdos: ⁊ q: pauci ſunt q̃ frangũt paneꝫ ſacre ſcripture populis in apto: ⁊ inde eſt ꝙ ſunt multi q̃ eis frangũt panẽ heretice prauitatis in abſcõdito ⁊c. ergo da nobis panẽ noſtrum quotidianũ. i. in preſenti vita q̃ voluitur de die in diẽ. panẽ noſtrũ. i. ſp̃ualem verbi dei refectionẽ q̃ panis eſt nobis quotidie neceſſari⁹ q: ſicut corpus indiget pane corporali: ſic ſp̃s indiget pane ſp̃uali ne ꝓpter defectũ huius panis cõtingat ei illud p̃s. Percuſſus ſum vt fenum ⁊ aruit

UVA. BHSC. IyR_242

coꝛ meũ. Sicut em̄ fenum abſciſum a radi
ce nõ poteſt vireſcere ſed areſcit: ſic coꝛ ho
minis niſi nutriat̃ ſpũaliter pane verbi dei
da ergo nobis dñe hũc panẽ ne veniat ſuꝑ
nos illa terribilis ꝯminatio quã fecit dñs
ꝑ ꝓphetã q̃ dicit: mittã famẽ ⁊ ſitim ſuꝑ
terrã. i. famẽ ⁊ ſitim audiendi verbũ dei ⁊c.
Tertius panis eſt panis gratie q̃ dicit eu-
chariſtia. de illo pane dicit ap̄ls. i. ad Coꝝ.
xi. Probet autem ſeipſum hõ: ⁊ ſic de pane
illo edat ⁊c. Ad hunc panẽ ſacratiſſimũ de
bemus accedere cũ pura cõſcientia cũ fide
cũ timoꝛe: cũ deuotione: cum charitate ⁊c.
Ille panis gratie eſt coꝛpus xp̄i ſub ſpecie
panis ⁊ vini: de quo dñs in euange. Panis
quẽ ego dabo caro mea eſt ꝓ mundi vita.
Iſte panis dr̄ euchariſtia. i. bona gr̃a. ergo
panẽ noſtrũ quotidianũ da nobis hodie. i.
ſpũale viaticũ quo in itinere huius vite ſu
ſcepturi indigemus ne in via deficiam⁹: q̄ꝛ
illa panis eſt aĩe exiſtentis in ſtatu gratie
quotidiana eſca ⁊ anime infirme quotidia
na medicina. Panis gloꝛie eſt idẽ ille ieſus
xp̄s q̃ eſt panis gratie in celeſti patria qui
erit panis gloꝛie. Hic em̄ recipit̃ ſub vela-
mine. illic ſcȝ in patria recipiet̃ manifeſta
viſione ⁊c. ergo panẽ noſtrũ quotidianum
da nobis hodie. i. o pat̃ celeſtis dã nobis
filijs tuis vt ſupra ꝑ gratiam tuã adopta-
tis hodie. i. in tua eternitate in qua nõ eſt
niſi hodie: q̄ꝛ ibi oĩa ſunt preſentia. panem
noſtrũ. i. teipſum: quotidianũ. i. quẽ quoti
die deſideramus: ⁊ ad quem bonoꝝ ope-
ruȝ greſſibus ꝑuenire nitimur. Panis glo-
rie eſt in celo: vt idẽ dñs erit panis ange-
loꝛum ⁊ hoĩm. vnde p̄s. Panẽ angeloꝝ mã-
ducauit homo. vnde glo. Mirãtur nec de-
ficiunt in illũ quẽ ꝓſpiciunt fruuntur: nec
faſtidiunt quo magis frui ſitiunt. Timen-
dum em̄ eſt ne plures ſint qui plus inten-
dunt petere panẽ nature q̃ eſt coꝛruptibi-
lis ꝙ alios panes q̃ ſunt ſpirituales et in-
coꝛruptibiles. ¶ Quinta petitio eſt ibi. Et
dimitte nobis debita noſtra: ſicut ⁊ nos di
mittimus debitoꝛibus nr̄is. vbi principa-
liter petimus a nobis remoueri viciuȝ ire
et dari nobis virtutẽ patientie. nos enim
petimus vt dñs dimittat nobis debita no
ſtra id eſt peccata noſtra ſicut ⁊ nos dimit
timus debitoꝛibus noſtris: id eſt illis qui
peccauerunt in nos: fruſtra ergo dicit hãc
oꝛationem q̃ habet in coꝛde ſuo irã cõtra
aliquem ⁊c. ¶ Sexta petitio eſt ibi. Et ne
ne nos inducas in tẽtationem, vbi princi-
paliter intendim⁹ vitiũ ſuperbie a nobis
remoueri ⁊ dari nobis virtuteȝ humilita-
tis vt ſit ſenſus. Et ne nos inducas in tẽta-
tionem. i. ne permittas ꝙ ꝓpter tẽtationẽ
tribulationis ex defectu patientie inducã-
mur in laqueuȝ blaſphemie murmuratio
nis deſperationis ⁊c. Nõ em̄ petim⁹ a dño
ꝙ nõ patiamur nos tẽtari. ſȝ ne patiamur
nos in tẽtationem induci et vinci. Tentari
em̄ eſt vtile: ſed tẽtatione vinci eſt damna
bile: q̄ꝛ ſi nõ eſſet tẽtatio nõ eſſet pugna: ⁊
ſi nõ eſſet pugna nõ eſſet victoꝛia: ⁊ ſi non
eſſet victoꝛia nõ mereretur coꝛona. Unde
Paulus. Nõ coꝛonabitur niſi qui legitime
certauerit ⁊c. Ideo dicebat beatus Iaco.
Omne gaudiũ eſtimate fratres mei cũ in
tẽtationes varias incideritis: nec ergo in-
dignemini ſi mali in mũdo floꝛent. vos ꝓ
patimini: q̄ꝛ nõ eſt xp̄iane religionis in tẽ-
poꝛalib⁹ exaltari: ſed potius deprimi. ma-
li nihil habent in celo: vos nihil in mundo
ſed ſpe illius boni ad quod tẽditis quicq̃d
in via cõtingat gaudere debetis. Superb⁹
em̄ cõfidens de ꝓprijs viribus nõ timet tẽ
tationem: ſed virtute ꝓpria putat ſupera
re. ideo nõ dignat̃ petere auxiliũ a virtute
diuina. Humilis aũt ſemꝑ timet ꝯſiderãs
ꝓpriam infirmitatẽ. ideo recurrit ad virtu
tem diuinam dicẽdo dño. Et ne nos indu-
cas in tẽtationem. i. tentatione vinci: ita ꝙ
tẽtationi cõſentiamus. ſuper illud. Mat.
iiij. Ductus eſt ieſus ĩ deſertuȝ a ſpiritu ⁊c.
Dicit beatus Greg. ꝙ tribus modis tenta-
tio agitur: ſuggeſtione: delectatione: ⁊ cõ-
ſenſu. Suggerit dyabol⁹: delectatur caro:
cõſentit ſpiritus: ſic cũ tẽtamur in delecta
tione in cõſenſum ducimur pleruͦq; q̄ꝛ de
carne peccatrice ꝓpagati in nobiſmetipſis
gerimus vnde tẽtationes toleramus. xp̄s
autem tẽtari potuit: ſed in delectationem
vel cõſenſum induci nõ potuit: q̄ꝛ caro ſua
erat imunis ab omni peccato. ideo oĩs tẽ-
tatio quã dyabolus ei fecit extrinſecus nõ
intrinſecus fuit. Solus em̄ ꝯſenſus animi
facit hoĩem in tẽtationem induci. Duplex
tamen eſt cõſenſus. Eſt em̄ cõſenſus in de-
lectationem et cõſenſus in opus. cõſenſus
in delectationem eſt qñ homo delectatio-
nem percipit ⁊ nõ expellit: ſed placet ei in
illa delectatione moꝛari ⁊ voluptari: licȝ nõ
vellet delectationeȝ opere exequi: ⁊ vocat̃
talis cõſenſus interpretatiuus ⁊ eſt moꝛta
le peccat̃: ſi vt dicunt magiſtri qñ eſt moꝛo-
ſus: ſed nõ eſt ita graue ſicut ſi cõſentiret

UVA. BHSC. IyR_242

in opus. Cōſenſus ꝟo i opus eſt qñ̄ habet
volūtatem implēdi opere ſuā tētationē ſi
haberet loci ⁊ temporis eorū q̄ deſiderat
oportunitatē. Ad inſtructionē em̄ noſtrā
ſciēdum eſt ꝙ quattuor ſunt ſpecies tēta-
tionum. quarū tres prime ſunt timēde: qꝛ
incitāt ad peccatū. quarta ꝟo eſt patiēter
ſuſtinēda. qꝛ ꝓmouet ad meritū. Eſt em̄ tē
tatio ambite ſublimitatis: terrene cupidi-
tatis: corpore voluptatis: fortuite calami-
tatis. Tētatione ābite ſublimitatis deijcit
dyabolus ſuperbos pricipes ⁊ prelatos q̄
ſtatu ſuo nunꝙ̄ contenti ſunt: ſed ſemꝑ ad
altioris honoris faſtigiū: vel ꝑ phas vel ꝑ
nephas aſcendere tendūt. Aſcendūt enim
vſꝙ ad celos ⁊ deſcendūt vſꝙ ad abyſſos.
Tales enim manifeſte oſtendūt ꝙ nō ſunt
imitatores xp̄i: ſed dyaboli: quia in mūdo
in quo xp̄s fuit inhonoratus ipſi volūt ho
norari nō curātes de honore celeſti. Sup-
bia em̄ eſt vicioſa mētis elatio: ſupꝰbus in-
feriores dedignans paribus ⁊ imparibus
ſatagit dn̄ari. xp̄s vero in hoc mūdo etiā
inferioribus voluit famulari: qꝛ de maria
et Joſeph ſuis nutritijs legitur Luce. ij. ꝙ
erat ſubditus illis ⁊ humiliabat ſemetipſū
ad lauādum pedes diſcipulorū: ⁊ ad crucis
patibulum. Hec em̄ tētatio facit hominē
diſſimilē xp̄o ⁊ ſimilem dyabolo q̄ in celū
ad eq̄litatē trinitatis voluit aſcendere et
eē ſimilis altiſſimo. Eſa. xiiij. Tētatio ei ſu
perbie nō eſt humana ꝓprie ſed dyabolica
Dyabolica em̄ dicit̄ qꝛ hac tētatiōe dyabo-
lus in celo nō ab alio: ſed a ſeipſo tētatus
fuit: ⁊ per hāc ꝑmos parentes in paradiſo
deiecit qñ̄ diuinam ſimilitudinem eos ap-
petere fecit. quādo dixit eis eritis ſicut dij
Geñ. iij. Hac etiā tētatione xp̄m tētandum
appetit di. ei. Si filius dei es mitte te de-
orſum. i. de pinaculo tēpli. Scriptū eſt em̄
ꝙ angelis ſuis mādauit de te: ⁊ in manibꝰ
tollent te ne vnꝙ̄ offendas ad lapidē pe-
dem tuū. Et dn̄s reſpōdit ei. Uade retro
ſathana. ſcriptum eſt em̄: nō tētabis dn̄m
deū tuum. In qua reſpōſione dat intellige
re ꝙ illi qui volūt ꝙ deus ꝓ eis faciat mi-
racula tentāt deum: quia preſumentes de
ſanctitate ſua nō credūt eſſe in deo amici-
tiam niſi deus faciat pro eis miracula: hoc
em̄ eſt non velle credere deo ſine pignore.
Miracula ei quaſi quedam pignora ſunt
et ſigna quedam nō effectiua: ſed oſtēſiua
ſanctitatis ⁊ pleriſꝙ ſunt ſigna fallibilia:
quia miracula facere datum eſt etiā mul-
tis hominibꝰ malis. ſicut dn̄s dicit Mat.
vij. Multi dicent mihi in illa die dn̄e dn̄e
nōne in noīe tuo demonia eiecimus ⁊ i no-
mine tuo ꝟtutes multas fecimus: ⁊ reſpō
debo eis: quia nunꝙ̄ noui vos: diſcedite a
me operari iniquitatis. Unde apl's. Neꝙ
tentemus deū ſicut quidam eorū tentaue-
runt ⁊ a ſerpentibus perierūt: ſed debemꝰ
de bonitate cōfidere et credere certiſſime
ꝙ ipſe nūꝙ̄ deficit amicis ſuis in articulo
neceſſitatis. Unde in lib. Sapien. Sentite
de dn̄o in bonitate ⁊ in ſimplicitate cordis
querite illū q̄m inuenit̄ ab his qui nō tē-
tant eum. Exemplū de beato Anthonio et
de beato Stephano. Secunda tētatio eſt
terrene cupiditatis: hac tētatione deijciūt̄
oēs amatores huius mundi: quales ſunt
predones: raptores: principes terreni cū
ſuis miniſtris qui deuorāt plebē dn̄i ſicut
eſcam panis: videāt hic feneratores praui
conſiliarij: iudices falſi: mercatores ſymo-
niaci ꝓprietarij clauſtrales hac tētatione
morte ſubita fuerunt perempti: ſicut dicit̄
in actibus apl'orū. Act. v. Ananias ⁊ ſaphira
q̄ mentiti ſunt beato Petro de precio agri
vēditi ⁊c. Simile poſſet dici de oībus clau-
ſtralibus ꝓprietarijs q̄ habent aliquid ꝓ-
prium ſine licentia ⁊ volūtate paſtoris. et
ſic de decimis primitijs teſtamētis obliga
tionibus eccl'iaſticis quādo nō ſoluuntur
vt decet. ⁊ iō debēt timere ne eis cōtingat
ſicut ananie ⁊ vxori ſue. hac ei tētatione tē
tauit dyabolus primos parentes ⁊ deiecit
cū dixit. eritis ſicut dij ſcientes bonū ⁊ ma
lum. auaricia em̄ nō ſolum eſt pecunie: ſed
etiā ſciētie. Itē hac tētatione auſus eſt dya
bolus tentare xp̄m qñ̄ ſtatuit eū ſuꝑ mon
tem excelſum valde et oſtēdit ei oīa regna
mundi ⁊ dixit ei hec oīa dabo tibi ſi proci-
dens adoraueris me: cui dn̄s' r̄ndit. Scri-
ptum eſt: dn̄m deū tuū adorabis ⁊ illi ſoli
ſeruies. ꝯtra quē faciūt cupidi q̄ nō adorāt
ſolū deū nec ſeruiūt illi ſoli: imo denariū
cōſtituūt deū ſuū. ad Gal. v. Tertia tētatio
eſt corporee volūtatis q̄ tētatio decipit oē
qd̄ cōſenſus corporis demulcere cōſueuit.
Per hanc tētationem dyabolus multipli-
citer decipit ſeruos ſuos. i. guloſos ⁊ luxu
rioſos. hac ei tētatione gule dyabolus pri
mos parētes decepit qñ̄ eos ad comeden-
dum fructū vetitū induxit. bene ei decepti
fuerūt q̄ ꝓpter morſū vniꝰ pomi vite eter
ne hereditatem vendiderunt. ⁊ morti eter
ne ſe et totam poſteritatem ſubdiderunt.

U.V.A. BHSC. I-R 242
VALLADOLID

hac tentatione dyabolus ī deſerto poſt ie-
iunium .xl. dierum xp̄m tentauit di. Si filius
dei es dic vt lapides iſti panes fiant. Cui
r̄ndit dn̄s noſter. Non ex ſolo pane viuit
hō ⁊c. vbi innuit nobis dn̄s ꝙ multū valet
verbū dei ⁊ ſtudiū ſacre ſcripture cōtra tē
tationem gule luxurie ⁊c. vn̄ Hiero. Ama
ſcripturarū ſtudia ⁊ carnis vicia nō ama-
bis. qđ dyabolus deiicit per hāc tentatio-
nem ad inferos nouit deus. propter iſtas
tres ſpecies tentationis neceſſe eſt recur-
rere ad adiutoriū diuine pietatis vt eas
valeamus euitare ⁊ dicere. Et ne nos indu
cas in tentationē. Quarta tentatio eſt for-
tuite calamitatis ſeu tranſitorie aduerſi-
tatis ⁊ hec eſt patienter ſuſtinēda: qr pro-
mouet ad meritū qr mala q̄ hic nos ꝑmūt
ad futurā gloriā nos ire cōpellunt. ¶ Pro
quo eſt notandū ꝙ hec tētatio eſt patien-
ter ſuſtinēda ꝓpter quattuor ſcꝫ ꝓpter cō
ſortij pulchritudinē ⁊ multitudinē: qr oēs
ſancti fuerunt hac tētatione tētati ⁊ ꝓba-
ti ⁊ deus nūꝙ habuit quā hucnō ꝓbaue-
rit. ſicut ſancta Judith cōſolans populum
iudaicū q̄ erat in ciuitate bethulie obſeſſꝰ
ab holoferne dicebat. Judith. viij. Uos q̄
eſtis presbyteri in populo dei ex vobis pē
det aīa eorum. eloq vr̄o corda eoꝝ erigite
vt memores ſint patres noſtri: vt ꝓbarent
ſi vere colerēt deū ſuū: vt Abraham de filio
ſuo yſaac Jacob ⁊c. vn̄ Eccl̄. xxvij. Uaſa fi-
guli ꝓbat fornax ⁊ hoīes iuſtos tētatio tri
bulationis. Deꝰ tētat hac tētatione tribu-
lationis amicos ſuos. ſicut aurum in igne
fornacis aurū ponitur in fornace vt purge
tur ⁊ ꝓbetur: vt in theſauro purgatū ⁊ ꝓ-
batum ponat̄. Sic ſancti ponūtur in cami-
no tribulationis vt purgētur a culpa ⁊ ꝓ-
bentur in patiētia: ⁊ ponātur intra celeſtis
regni gazophilatio. vnde Apoſt. ad Hebr.
xi. Alij ludibria ⁊ verbera experti inſup et
vincula ⁊ carceres: lapidati ſunt: ſecti ſunt
⁊c. Etiam ipſe dei filius fuit hac tētatione
examinatus. ſicut dicit apl̄s ad Hebre. iiij.
Nō enī habemus pontificē q̄ nō poſſit cō-
pati infirmitatibus noſtris tentatū autem
ꝑ oīa ſ̄m ſimilitudinē abſꝗ pctō. qualiter
fuit tētatus. dicit Apl̄us ibidē. Uideamus
inquit Jeſum ꝓpter paſſionem mortis glo
ria ⁊ honore coronatū vt gratia dei ꝓ oībꝰ
guſtaret mortem. Qui igitur voluerit eſſe
amicus dei et poni gazophilatio paradiſi
preparet ſe tentationi. Non enim faciet ei
deus aliud forum de paradiſo ꝙ fecit oī-
bus ſanctis ⁊ etiam proprio filio ſuo. vn̄ dr̄
in Luce. xxiiij. c. Nonne oportuit xp̄m pati
et ita intrare in gloriam ſuā. ⁊ iđ dicit̄ in ec
cleſia. p. ſ. Fili accede ad ſeruitutem. de iſta
iniuſticia ⁊ timore ꝑpara aīam tuā ad ten-
tationem. Secundo hec tētatio eſt patien-
ter ſuſtinēda ꝓpter adiutorij fortitudinē ⁊
ꝓptitudinē. Deus enī eſt fortis ⁊ fidelis:
qr fortis poteſt amicos ſuos in tētatione
poſitos iuuare in qua fortitudine confide
bat Dauid di. ad dn̄m. Jn te eripiar a ten-
tatione in deo meo tranſgrediar murū. in
te. i. in virtute tua nō in mea: qr de illis q̄ i
virtute ſua confidunt. dicit̄ in euāge. ꝙ ad
tēpus veniunt in tēpore tribulationis re-
cedunt. Cum enī homo ꝗtum in ſe eſt ſit de
nihilo. virtus enī ꝗtum in ſe eſt nō eſt niſi
deficere ⁊ ad nihilū tendere: ſed ſi vera fi-
de imitatur virtuti diuine cū virtus dei ſit
oīpotens illa in omni tētatione poteſt ho-
minē ſuſtentare ⁊ a caſu ꝓſeruare et qr fi-
delis eſt nō poteſt cōfidendi in ſe in neceſ
ſitate deficere. vnde apl̄s. i. ad Cor. x. Fide
lis deus q̄ nō patietur vos tētari ſupra id
quod poteſtis: ſed faciet cū tētatione etiam
ꝓuentum vt poſſitis ſuſtinere. ⁊ in Eccl̄. ij.
c. Reſpicite filij nationes hoīm ⁊ ſcitote qr
nullus ſperauit in dn̄o ⁊ cōfuſus eſt. q̄s. et
ꝑmanſit in mandatis eius ⁊ derelictus eſt
aut q̄s inuocauit eū ⁊ deſpexit eū: qr̄ pius
et miſericors eſt deus ⁊ remittet in tēpore
tribulationis peccata et protector eſt oībus
exq̄rentibus eū in veritate. Qui igitur vo-
luerit ſuperare oēm tētationem recurrat
ad deū ꝑ deuotā oratione ⁊ clamet. Dn̄e ne
nos inducas in tētationem. Hūilis eſt orō
et deuota eſt quaſi quidē bonus et fidelis
nuncius quem nos ꝓ nobis ad celeſtē cu-
riam coram deo mittimus vt impetret nobis
auxilium dei in omnibus tentationibus ⁊
neceſſitatibus noſtris. vnde glo. ſup illud
ps. Intret oratio mea in ꝯſpectu tuo. dicit
magna virtus orationis oſtēditur q̄ quaſi
nuncius ad deum intrat ⁊ illic mandatum
peragit qui caro peruenire nequit: oratio
enī ſcutum eſt cōtra omnem tentationem.
Tertio hec tētatio patienter ſuſtinenda eſt
ꝓpter premij magnitudinem ⁊ longitudi-
nem: quia eternum gaudium preſtat. Uñ
apl̄s. i. ad Corinth. ij. Oculus nō vidit: nec
auris audiuit: nec in cor hominis aſcendit
que preparauit deus diligentibus ſe. Uñ
libro Sapien. Juſti in perpetuum viuent.
Unde beatus Jacobus. Jaco. i. Beatus vir

UVA. BHSC. IyR_242

qui ſuffert tentationē:q̄m cū ꝓbatꝰ fuerit
accipiet coronā vite quam repromiſit deꝰ
diligētibus ſe:ergo nō debemꝰ triſtari ſi
dominus tentet per varias tribulatiōes
ſed debemus gaudere ſpe premij. Unde
Auguſtinus. Conſideratio premij minuit
vim flagelli. Et beatus bernardus. Quan
tum ſeuiat tribulatio non putes te a deo
derelictum ſi memineris eſſe ſcriptum cū
ipſo ſum in tribulatione ⁊c. Et ſuper illud
Jaco. Omni gaudium exiſtimate fratres
mei cum tentationes varias incideritis di
cit gl. Ne indignemini fratres ſi mali i mū
do florent:vos vero patimini:quia nō eſt
chriſtiane religionis in temporalibus ex⸗
altari ſed potiꝰ deprimi:mali nihil habēt
in celo:vos nihil in mūdo:ſʒ ſpe illius bo
ni ad quod tenditis quicquid in via ꝯtin⸗
gat gaudere debetis. Quarto modo hec
tentatio patienter ſuſtinenda eſt propter
eterne calamitatis formidinem illis q̄ ten
tationem calamitatis preſentis nolūt pa
tienter ſuſtinere:ſed eam portant moleſte
Incipiunt hic ſuum infernuʒ ⁊ temporale
ſupplicium ⁊ momentaneum faciunt ſibi
eternū:⁊ ſic qḋ eſſet eis purgatoriū culpe
acquiſitoriū venie:⁊ in augmentū gratie ⁊
glorie faciūt ſibi ꝓuenire in augmētū cul
pe:in meritū gehēne ⁊ in amiſſiōe gratie ⁊
glorie. ideo dicebat iudith. Judith. viij. Il⸗
li q̄ tētationes nō ſuſceperūt cū timore do
mini ⁊ impatiētia ſua improperiū murmu
rationis ſue cōtra dn̄m ꝓtulerūt extermi
nati ſunt ab exterminatore ⁊ a ſerpentibꝰ
perierunt:ideo non vlciſcamur ꝓ his que
patimur:ſed reputātes pct̄is nr̄is hec ipa
eſſe minora ſupplicia flagella dn̄i q̄ſi ſerui
qui corripimur ad emēdationem non ad
ꝑditionē noſtraʒ eueniſſe credamus. Hec
igitur differentia ſeruoꝝ dei ⁊ diaboli:q̄m
ſerui dei in tētatiōis fornace poſiti ad mo
dum boni auri fortius rutilāt. i. illuminā⸗
do alios ꝑ exemplum ſue patientie dn̄m
benedicunt ⁊ laudāt:mali vero ad modū
palee tabeſcūt ⁊ fumāt. i. deſperāt ⁊ deum
blaſphemāt. ideo dicit Ber. ſuper eodem.
Igne aurum rutilat ⁊ palea fumat. Aurū
emēdatur ſeu emūdatᷣ ⁊ palea conſumitur
ſic tribulatio bonos purgat ⁊ ſaluat ma⸗
los vero cruciat ⁊ damnat:⁊ quia illud nō
poteſt homo facere ſine adiutorio diuino
ideo habet neceſſe clamare ad deū dicēdo
ꝑ orōnē dn̄icā. Et ne nos inducas in tenta
tionē. i. ne permittas ꝑ tentationem tribu
lationis ex defectu patiētie nos induci in
laqueū deſꝑatiōis blaſphemio vel mur⸗
muratiōis ⁊c. Septima petitio eſt ibi. Sʒ
libera nos a malo: vbi petimus princi⸗
paliter a nobis viciū inuidie remoueri et
ꝟtutē charitatꝭ nobis dari q̄uis poſſemꝰ
dicere ꝙ hic petimus nos liberari ab om̄i
malo pene ⁊ culpe tam pn̄tis q̄ future ⁊c.
Inuidia em̄ opponitᷣ charitati. ideo ſicut
charitas eſt maxima ꝟtus:ita inuidia ma
ximū viciū: vt viſum fuit ſupius in. c. de in
uidia. Et ſicut charitas ſuper oēs ꝟtutes
facit hoīem bonū ⁊ deo gratū: ita inuidia
ſuꝑ oīa vicia facit hoīem malū:quia bonū
in malū cōuertit. Item inuidia dr̄ malum
quia a dyabolo qui eſt auctor ⁊ ꝑncipium
malicie ꝓceſſit. Item q: ꝑ ipam om̄e malū
culpe ⁊ pene in mundū intrauit. Item qui
a fonti bonitati ſpūſſancti ꝯria exiſtit. Eſt
em̄ vnum de peccatis in ſpm̄ſanctum inuiᷣ
dētia faterne gr̄e ⁊c. Primo dixi ꝙ inuidia
bonū in malū cōuertit. Nam illḋ opus qḋ
ex charitate factū eſſet bonū ⁊ meritoriū ⁊
inuidia factū ſit malū ⁊ demeritoriū. Exē⸗
plum ponit beatus Greg. in lib. dyalogoꝝ
de quodam ſancto epō qui dyabolū in ſpē
pauperis hoſpitium petentē repulit: qui⸗
dam ꝟo alius inuidens epō eūdem hoſpi
tatus eſt cuius filium illa nocte dyabolus
occidit. Interrogatus beatus Greg. quare
dn̄s hoc ꝑmiſerat cū ille crederet ꝙ pauꝑ
eſſet. Rn̄dit quia nō hoſpitatus eundem
fuerat ex charitate nec bona intentione: ſʒ
ideo q: inuidebat epo ⁊c. Scḋo dixi ꝙ inuiᷣ
dia malum dr̄: quia a dyabolo qui eſt pri⸗
mus auctor mali ꝓcedit. Un̄ btūs Grego.
in mora. cum in quolibet pctō antiquꝰ ſer⸗
pens partē veneni ſui ⁊ malicie diffundat
in pctū. tn̄ inuidie ſerpens ille tota viſcera
ſua cōcutit. Tertio dixi ꝙ inuidia malū dr̄:
quia per ipam omne malum culpe ⁊ pene
in mundum intrauit: omnis humani gene
ris culpa ortum habuit a dyaboli inuidia
qui per inuidiam primos parētes ad pec
candū impulit:⁊ ille eis inuidit: quia erāt
aſcenſuri ad illam beatitudinē quam ꝑdi⸗
derat:⁊ hoc eſt qḋ dr̄ in libr. Sap. Inuidia
dyaboli intrauit mors in mundū. ¶ Quar
to dixi ꝙ inuidia malū dr̄:quia contrariatᷣ
bonitati ſpūſſancti. q̄uis enim in perſonis
diuinis ſit eadem potentia: ſapientia: ⁊ bo
nitas: tamen patri attribuitᷣ potentia ne
videatᷣ filio antiquior:⁊ ex hoc minus po⸗
tens: filio attribuitᷣ ſapientia, ne videatur

UVA. BHSC. IyR_242

patri iunior ⁊ ex hoc minus potens: ſpiri-
tuiſancto attribuitur bonitas ne pp̄ter ei
impetuoſitatem credat̄ eſſe crudelis. Alio
modo dr̄ potentia attribuitur patri: quia
potentia naturaliter precedit ſapientiam
⁊ vtraq; precedit bonitatem: ideo ⁊c. Alio
modo opera manifeſtatiua potentie attri
buūtur patri. opa manifeſtatiua ſapiētie
filio. opera manifeſtatiua bonitatis ſpi-
rituiſancto. ideo quia infirmitas eſt cōtra
ria potentie: illi qui peccant ex infirmita
te dicitur peccare in patrem: ⁊ qui peccāt
ex ignorātia dicūtur peccare in filiū ⁊ qui
peccant ex pura malicia ſicut inuidi faciūt
dicūtur peccare in ſpm̄ſanctum. p ſpm̄ſctm̄
enim amor dei diffinitur in cordibus no-
ſtris. vnde apoſtolus. Charitas dei diffu-
ſa eſt in cordibus noſtris. p ſpm̄ſanctum q̄
datus eſt nobis. amor enim dei nunq̄ per
mittit ocioſum a bono: ſed facit bene cogi
tare: bene dicere: bn̄ facere: ⁊ d̄ bonis gau-
dere. Inuidia ꝟo facit totum contrarium
vnde ps. Qui loquūtur pacem cum pximo
mala autem in cordibus eoꝝ. quo ad ma-
lum cogitare. Exemplum de ſcribis ⁊ pha
riſeis dicētib' ſaluatori noſtro. Magiſter
ſcimus q2 verax es ⁊ viam dei in veritate
doces ⁊c. totum contrarium cogitabāt. p3
quia in omnibus actibus eoꝝ ⁊ precipue
de muliere dephēſa in adulterio ⁊c. qui-
bus dixit ſaluator noſter. Qui veſtrum ſi-
ne peccato eſt primus in illam lapidē mit-
tat: ecce iuſticia. Iudex enī debet eſſe imū-
dus a pctō qui alium de pctō cōdēnat. Qn̄
autem dixit mulieri nemo te condēnauit
vade ⁊ amplius noli peccare: ecce miſeri-
cordia. ¶ Inuidia facit malū dicere: q2 ex
abundātia cordis os loquitur. ⁊ in euāg.
Mal' homo de malo theſauro cordis ſui
pfert mala: pprium eſt inuidoꝝ aliis de
trahere. quia venenū aſpidum ſub labiis
eorum: lingua eorum gladius acutus: ⁊ ſe
pulchrum patens eſt guttur eorum. ſepul
chrum patens exalat continuum fetorē:
quia inuidus prinuam detractionē ⁊ diffa
mationem vbiq; de omnibus ſpgit. Itē p-
prium eſt inuidorum dubia in parte peio
rem interpretari. Item ſi audiant aliques
laudari eum vituperabunt. Exemplum in
ſcribis ⁊ phariſeis ⁊ principibus ſacerdo-
tum qui de xp̄o dicebant q̄ in beelzebub
pncipe demonioꝝ eiiciebat demonia. ¶ In
uidia facit malum facere: nunquid eſt ma
lum fratrē occidere: ſicut fecit cayn abel p
inuidiā. Nunq̄d malū eſt fratrē vendere: ſi
cut fecerūt fratres ioſeph p inuidiā: nunq̄d
malū eſt xp̄m morti tradere: ſicut fecerūt
iudei p inuidiā. Inuidia facit gaudere de
malis p3 de vi vocis inuidus q̄ſi nō valēs
videre bonū alterius ſine triſticia ⁊ affli-
ctiōe. vñ Hora. Inuid' alteri' reb' marce-
ſcit opimis. Et videt illi' pſpera cū lachry
mis. ideo qn̄ inuidus alterius bonū pſpi-
cit in ſeipſo tabeſcit ⁊ triſtatur: ideo dicebat
Sen. vtinā inuidi in oībus ciuitatibus ha
berent oculos vt tot cruciatus ſuſtinerēt
quot pſperitates viderēt. Exemplū habe
mus in dyalogo Grego. de florentio pſby-
tero q̄ inuidēs fame beati Bn̄dicti miſit ei
panē venenatū quē cū beat' Bn̄dict' feciſ-
ſet offerri p coruū nō potēs occidere bea-
tum bn̄dictū conat' eſt occidere aīas diſci
pulorum ſuorū p ſeptē puellas quas fecit
nudas tripudiare in horto qui erat iuxta
cellas monachorum. qd̄ btūs Bn̄dict' non
potuit ſuſtinere: ſ3 poſito vicario qd̄ ſe re
ceſſit inde: quod audiens florentinus preſ
byter qui erat in quodā ſolario vehemen
ter riſit: ⁊ ſtatim ſolariū ſub ipo cecidit et
miſerū inuidū mortuū cū diabolo preſſuo
ad infernum tranſmiſit. iuxta illud. extre
ma gaudii eorū luctus occupabit. De hoc
igitur malo petim' nos liberari dicendo
in oratiōe dn̄ica. Sed libera nos a malo.
Sequitur amen. vbi eſt cōfirmatio prece-
dentium. ⁊ eſt dictio greca vel hebrea que
aliqn̄ tenet̄ noīaliter. ⁊ tūc idē eſt qd̄ ꝟitas
iuxta illud euangelii. Amen amen dico vo
bis. i. veritatē. Aliquādo tenet̄ verbaliter
⁊ tunc idē eſt qd̄ fiat: vt in fine pſal. amē. i.
fiat. Aliquādo tenet̄ aduerbialiter: ⁊ tunc
idē eſt qd̄ ſine defectu ſine fine: ab a qd̄ eſt
ſine ⁊ mene defectus: quaſi ſine defectu: vt
in miſſa per oīa ſecula ſeculorū amen. Vn̄
verſus. Si ponatur amen pro vero ſit tibi
nomen. Sed ſi ſit poſitū p fiat ſit tibi ver
bum. Si ſine fine notat ſe p aduerbia ia-
ctat ⁊c. ¶ Sequitur in textu quarta pars
ibi. Sit tua tota gemēs oratio. vbi auctor
noſter inſinuat pditiōes oratiōis. dicēs ad
litterā q̄ orō d3 eē cū gemitu. Eſa. xxxviii.
Audiui orōnē tuā ⁊ vidi lachrymas tuas:
iō adiiciā. xv. ānos ſup dies tuos: dixit dn̄s
Ezechie regi p os eſaye pph̄e. Orō d3 eē
cū magno deſiderio. Deut. iiii. Cū q̄ſier ſ
dn̄z deū tuū inuenies eū: ſi tn̄ toto corde
queſieris. Itē oratio d3 eē humilis. Unde
ps. Reſpexit in oratiōnē humiliū ⁊ nō ſpr-

UVA. BHSC. IyR_242

nit precē eoꝝ. Itē oꝛo dꝫ eſſe perſeuerans.
Actuū.ij. Apoſtoli pſeuerantes in oratiōe
meruerunt accipere ſpm̄ſanctum. Itē oꝛo
dꝫ eſſe attēta. glo. ſuper illud.i. Petri.iiij.
Uigilate in oꝛonibus. ¶ Pro quo eſt notā⸗
dum ꝙ nō requiritur in oratione actualis
attentio: ſed ſufficit habitualis q̄ ex p̄uia
actuali attentione ꝓcedit. vnde oratio pri
mo mouetur a deuotione orantis ⁊ atten
tione actuali ſm̄ eſſentiā: ſed quia mēs ad
alia ꝓpter infirmitatē hominis ⁊ euaga⸗
tionem mentis rapitur ideo manet atten⸗
tio virtualiter ⁊ habitualiter vt mota ab
attentione actuali. ſcꝫ preuia deuotione: ſi
cut motio lapidis habet virtutem ex p̄mo
mouente ⁊ effectum: ſic etiam oratio habꝫ
effectum ex preuia deuotione ⁊ attentiōe
actuali: niſi tanta fiat euagatio ꝙ oratio
amittat ṽtutem actualis preuie attentio⸗
nis: ſicut patet in illis qui horas ſuas dicē
do ad alia ſe trāſferunt quod non poteſt
eſſe ſine culpa. Si enim ad cōtrarium oꝛo
nis mens ſe transferat: ſicut ad illicita pec
cata non eſt ſine culpa mortali: ideo neceſ⸗
ſarium eſt vt homo in orādo aut horas di⸗
cendo frequēter reuocet cor ſuū ad ſeipm̄
¶ Pro premiſſorum vlteriori declaratione
eſt notandum ꝙ in oratione triplex debet
eſſe attentio. Prima verba quibus petim⁹
ſecūda ad ipām petitionem. tertia ad ea q̄
petitioni circūſtant ſicut eſt neceſſitas pro
qua deus petitur ⁊ rogat̄. ⁊ ſi aliqua iſtaꝝ
abſit non eſt reputanda attenta oratio. tñ
illi qui nō intelligunt petitiōis ſeu oꝛonis
verba: oꝛoem non minus ꝙꝙ non intelli⸗
gant intenti poſſunt eſſe: ⁊ ideo eis ſufficit
prima ⁊ ſecunda attentio vt patet in laicis
qui verba latina nō intelligunt. Sūmarie
ergo tenendum eſt ꝙ euagatio mentis in
oꝛone facta ex ꝓpoſito nō eſt ſine peccato
⁊ impedit fructum oꝛonis. Et ſi ad contra
rium oꝛonis fuerit eſt peccatum mortale
Si vero nō fiat euagatio mentis ex ꝓpoſi
to ſed ex infirmitate mentis ſolūmodo nō
eſt pctm̄: nec impedit oꝛonis fructum cum
ṽtutē habeat ex prima intentione ⁊c. Itēꝫ
oratio dꝫ eſſe iuſta ideo dictum fuit matri
filioꝝ zebedei. Math.xx. Neſcitis quid pe
tatis: quia iniuſta erat ſua petitio. ideo di
cit Catho. Quod iuſtum eſt petito ⁊c. Itēꝫ
oratio debet eſſe pura: breuis ⁊ operoſa.i.
compēdioſa Math.vi. Orātes nolite mul⸗
tū loqui ſicut ethnici faciūt. putāt eñ ꝙ in
multiloquio exaudiātur. Item oꝛo debet
eſſe fidelis fruens charitate reuocans mē
tem orātis ab om̄i terrenitate. Mat.xxvi.
Aſſumpſit ſecum iohānem petrum ⁊ iaco⸗
bum: per iohēm intelligitur gratia q̄ non
poteſt eſſe ſine charitate. per petruꝫ intel
ligitur fides. per iacobum intelligit̄ ſepa⸗
ratio temporaliū ſm̄ Theo. ¶ Circa vltimā
partem queritur que ſunt p̄paratoria q̄
debent precedere oꝛonem. Ad quod reſpō
detur ꝙ ante oꝛonem debet homo animā
ſuam p̄parare. ¶ Pro quo eſt notanduꝫ ꝙ
duplex reperitur p̄paratio oꝛonis: remo⸗
ta ⁊ ꝓpinqua. Ad remotā eñ ꝑtinet ꝙ be⸗
ne viuat homo. vnde Greg. ſup. Iohā. Sūt
nōnulli intra ecclīam qui ꝓlixas habēt ad
deum oꝛones: ſed vitā depcantium nō ha⸗
bent. Neceſſarium eñ eſt vt oratione opa
tio ⁊ opatione oꝛo fulciatur: ſm̄ Iſido. Ad
hanc eñ p̄parationem ſpectat ieiunium ⁊
elemoſyna. vnde Iſido. Qui oꝛonem ſuam
vult vocare ad celuꝫ faciat ei duas alas.ſ.
elemoſynam ⁊ ieiuniū. Item ad iſtam p̄pa
rationem pertinet confeſſio homini facta
Iac. vlti. Cōfitemini alterutrū pctā veſtra
⁊ orate. Ad ꝓpinquā vero p̄parationē ꝑti⸗
net reuocatio cordis ab exteriorib⁹ ad in⸗
teriora cum intentione eiuſdem. Mat.vi.
Tu cum orabis intra in cubiculum tuū et
clauſo oſtio ora patrem tuū. Itē ꝑtinet cō⸗
ſideratio ſuijpſius. vnde Iſi. Cum deo aſſi
ſtimus ⁊ gemere ⁊ flere debere: reminiſcē
tes ꝙ grauia ſunt q̄ cōmiſimus: ⁊ ꝙ dura
ſunt inferni ſupplicia q̄ timemus. Item ꝑ⸗
tinet vt attendatur ad deum ſacrificiū oꝛo
nis. Unde p̄s. Uacate ⁊ videte qm̄ ego ſuꝫ
dñs ⁊c. ¶ Queritur que impediūt oꝛoeꝫ
Solu. Plura ſunt q̄ impediūt: ſcꝫ pctm̄ orā
tis. Uñ Eſa.i. Cum multiplicaueritis oꝛo⸗
nes veſtras nō exaudiā: qm̄ manus veſtre
ſanguine.i. pctō plene ſunt. Item impedit
dubietas orātis. Uñ Bern. Indign⁹ celeſti
bñdictiōe cōuincit̄ qui dubio querit affe
ctu. Item impedit qñ petit̄ illud qḋ nō eſt
petēdum. Ioco.iiij. Petitis ⁊ nō accipietis
eo qḋ male petitis. Item impedit indigni
tas eius ꝓ quo oratur in Exo. dñs ad moy
ſen. Noli orare ꝓ pplo iſto nec aſſumas
ꝓ eis laudē ⁊ oꝛonem: qꝛ nō exaudiā te et
ad lrām Hiere.vij. Itē impedit oꝛonem ne
exaudiatur malaꝝ cogitationū multitudo
i. Macha.ij. Tēplū ei⁹ ſicut homo ignobi⸗
lis. tēplum eſt homo ignobilis cū imūdis
cogitationibus occupatur. Itē impedit cō
tēpt⁹ diuine leg. Prouer.xxviij. Qui declinat

UVA. BHSC. IyR_242

aurem ſuam ne audiat legē eius orō erit execrabilis. Itē impedit duriciē q̄ eſt in eo ꝯ paupes. ꝓuerb. xxi. Qui obturat aurem ſuam ad clamorē pauperis clamabit ⁊ nō exaudiet. Alia duricies eſt erga eos q̄ offē-dunt: cū eis nolint remittere q̄ eos offēde-runt. Mar. xi. Cum ſtabitis ad orandū dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquē vt pater veſter celeſtis dimittat pctā vr̄a qđ ſi non dimiſeritis nec pater celeſtis dimittet vobis pctā. Item impedit pctī additio Eccl. xxxiiij. Unus orās ⁊ alius maledicēs cuius vocē exaudiet dn̄s. Itē impedit ſuggeſtio dyaboli q̄ multos ab orōne retrahit. qđ legitur in vita plurimoꝝ ſanctoꝝ. Item impedit prauitas deſiderij. vnde Greg. in Moralibus. Eterna ſi ore petimus quare non corde deſideram9. Item impedit orōnem petēs impatiētia. Judith. ix. Supbia ab initio nō placuerunt tibi: ſed humiliū ⁊ manſuetoꝝ ſemp tibi placuit deprecatio ⁊ eodē Judith. viij. Qui tētationes non ſuſceperūt cū timore dn̄i ⁊ impatientiā ſuā ⁊ improperiū murmurationis ſue ꝯ dn̄m ꝓtulerūt exterminati ſunt ⁊ perierūt. Itē impedit defectus pſeuerantie. Luc. xi. Si pſeuerauerit pulſans dabit illi quotquot hꝫ neceſſarios. ¶ Queritur vlterius qn̄ orādū. So. dicēdū eſt ꝙ oportet ſemp orare ⁊ nō deficē vt hr̄ Luc. xviij. Nō oꝫ miles remouere ſcutū dū bellū durat. ¶ Querit vlteri9 vbi ſit orādū. So. Dicendū eſt ꝙ vbiqꝫ eſt orādū cū vbiqꝫ ſint ꝑicula ⁊ vbiqꝫ dei auxilio egem9. i. ad Thiti. ij. Volo vos orare in oī loco leuātes puras man9 tn̄ in ꝓuatis oportunis fundit orō ſm Iſi. de ſūmo bono. ⁊ Mat. vj. Cū orabis intra cubiculū tuū. loquendo ad lrām. verūtn̄ locus oportun9 ad orādū eſt eccl'ia. Mat. xxi. Domus mea dom9 orōnis vocabit. ¶ Queritur q̄d ſit petēdū in orōne. So. Dicit glo. ſup illđ Math. xxvi. orauit ter eiuſdē ſmonē ꝓferēs ꝙ tria ſunt a nob petēda ſ. de ꝓteritis malis venia. tutela a p̄ntibus ⁊ cautela a futuris. ¶ Querit vtrū in orōne ſint tpalia petēda. Et videt ꝙ nō ꝑ illud Mat. vi. ſup illud. Primum querite regnū dei et omnia adijciētur vobis ⁊c. vbi dicitur nullo modo licet temporalia orando petere ¶ Oppoſitum habetur in oratione dn̄ica vbi dicitur. Panem noſtrum quotidianū ⁊c. in qua oratione non ſolum ſpūalis ſed etiam corporalis panis petitur vt patet in glo. ergo licet pro tēporalibus orare. Solutio. Dicēdum eſt ſm Aug. ꝙ hoc licet orare quod licet deſiderare. tpalia autē licet deſiderare non quidem principaliter vt in finem cōſtituamus: ſed ſicut quedā adminicula quibus adiuuamur ad tendendum in beatitudinē. ſ. inꝙtum ꝑ ea vita corpalis ſuſtētatur ⁊ inꝙtum nobis organice deſeruiunt ad actus virtutum vt dicit pħs. i. Ethi. Et ideo ꝓ temporalibus licet orare: quia licet tēporalia non ſint querēda principaliter: tn̄ ſunt ſecūdario: vt dicit Aug. in lib. de ſmone in monte: cum dicit Primū querite regnū dei: ergo ſecundario tpalia

¶ Queritur vtrum homo habeat aliqđ determinate petere in oratione. ⁊ videtur ꝙ non: qꝛ determinatio petitionis non ſit niſi ad innoteſcendū deſiderium: ſed deus quē oramus melius ſcit deſideria noſtra ꝙ noſipſi: ergo non debemus in oratione aliquid determinate petere. Oppoſitū pꝫ per hoc ꝙ dn̄s in orōne dn̄ica congruentē formam orandi dedit. per qđ patet ꝙ licet aliquid determinate petere in orōne. Solutio. Dicēdū eſt ꝙ determinatio petendi in oratione valet ad tria. primo ad hoc ꝙ determinatio orōnis ſeu intentio decernitur ad aliquid. Secundo vt nobis innoteſcat deſideriū noſtrū. Tertio vt feruētius petam quia bona quāto particularius inſpiciūtur tanto feruentius concupiſcitur ſicut de delectabilibus corporalibus. ſm pħm. iij. Ethi. ⁊ in Politicis.

¶ Sequitur de ieiunio.

Abſtineas ſeruās ieiunia nulla relaxans.
Que iubet eccl'ia ſeruari ſcilicet iſta.
Vult chriſtus natus aſcenſio ſpiritus almus.
Sumpta dei genitrix ieiunando venerari.
Ante diem feſti necnon ⁊ apoſtolus omnis.
Exceptis iacobo philippo ſicqꝫ iohanne.
Cum quadrageſima iungantur tempora quarta.

UVA. BHSC. IyR_242

Et que pontifices in ſede ſua ſta-
tuere.
Cum ieiunabis horam nec antici
pabis.
Criminavitabis: epulis te nō one
rabis.
Carnem caſtigant ieiunia crimi-
na vitant.
Ad dn̄m mentem releuant faciūt
ꝙ placentem.
Donāt virtutes ⁊ premia dantꝙ
ſalutes.

Istud capitulum de ieiunio diuiditur in q̄ttuor partes. In prima parte auctor noſter hortat̄ ieiunia ab eccl̄ia inſtituta obſuari. In ſecunda docet que ſunt illa. In tertia docet horam comedendi in diebus ieiunalib⁹ ⁊c. In quarta parte auctor noſter docet effectus ſeu vtilitatē ieiunij. Prima in principio. ſcd̄a ibi. Vult xp̄us natus. tertia ibi. Cum ieiunabis. quarta ibi. Carnē caſtigant ieiunia. ¶ Quantū ad primū eſt notandum ꝙ ꝑ ieiunium carnis concupiſcētia refrenatur: mens eleuatur: ⁊ v̄tutes conſeruātur. Item nota ꝙ ieiuniū eſt cōmuniter de precepto iuris diuini et naturalis: ſed determinatio temporis ieiuniorum ⁊ modus ieiunandi ad ius poſitiuū ꝑtinet ⁊ ad p̄latos eccl̄ie: ⁊ ſic ieiuniū cadit ſub precepto eccleſie: ⁊ iō q̄ ex cōtēptu vel ſine cauſa rationabili trnaſgredit̄ ieiunia habens etatem ad hoc peccat mortaliter contēnendo eccleſie mandatum. Quia auctor dicit in p̄ncipio iſtius littere nulla relaxās ieiunia q̄ iubet eccleſia. ¶ Queritur vtrū ſit aliqua exceptio: quia auctor nullā facit. Solutio. Dicēdum eſt ꝙ ſic quia pueri vſꝙ ad. xx. vel. xxi. annū ſm compē. ſeptem ſacrox excuſantur: qm̄ vſꝙ ad illd̄ tp̄s ꝓpter actū nutritiue ⁊ augmentatiue v̄tutis pauco cibo indigēt ⁊ frequenti. ſm philoſ. lib. de aīalibus. vn̄ in ſumma Ray. c. de ferijs. in glo. d̄r. ꝙ pueri a. xxi. ⁊ ſupra ieiunare tenētur nec ante hāc etatē credo aliquē eſſe compellēdum: tn̄ q̄ aliqui ſunt in. xxi. anno debiliores ꝙ alij in. xviij. In talibus recurrendū eſt ad arbitriū boniviri licet talia non ſint p̄dicanda publice cū ad cōcupiſcentiā gule iuuenes facil̄r moueātur ſm ꝙ eox virtus roboratur. Sil̄r de infirmis ⁊ debilib⁹ ſm arbitriū boni viri eox ieiunia ſunt limitanda. De peregrinis eſt diſtinctio: q̄ ſi cōmode ꝑegrinatio differri pōt debet pretermitti ⁊ ieiuniū ꝑfici Si v̄o neceſſitas vrgeat ſic ꝙ nec p̄termitti nec differri poſſit ꝑegrināres a ieiunio excuſant̄ ſi ieiunare non poſſint. Sꝫ ſi ꝓp̄a volūtate arripuerūt ꝑegrinatiōes in quadrageſima vel in alijs tēporibus ſtatutis ad ieiunandū cū ad illas non teneant̄: vel alio tp̄e p̄cedente potuiſſent eas feciſſe vel futuro tp̄e cōplere nō excuſant̄ a ieiunijs Et ſi ea trāſgrediāt̄ peccāt ⁊ tenēt̄ alio tp̄e ieiunia facta recōpēſare: ſm ꝯſiliū eccleſie Unde ad hoc a ſuis preſbyteris ante quadrageſimam ſunt mouendi de curſoribus magnatū quox vſus eſt neceſſarius ſi eos currere oporteat ⁊ ieiunare nō poſſunt excuſant̄. De laboratoribus ⁊ oꝑatorijs vbi opus eſt cū magno labore ſi adeo ſint pauperes: q̄ ꝑ ſeip̄os oportet laborare ſeu colere vel aliūde ſufficienter victū nō haberent ꝓ ſe ⁊ familia ſua cuius curā hn̄t niſi laborando ⁊ laborare non pn̄t niſi ieiunia frangant pn̄t ieiunia frangere ⁊ laborare Si vero oꝑarij ⁊ laboratores diuites ſint ⁊ poſſint ꝑ alios oꝑa ſua ꝑficere non excuſantur. Nā ꝯſtat ꝙ intētio maioris lucri ⁊ nō neceſſitatꝫ nō excuſat oꝑariū a ieiunio nec ſunt īmunes a pctō qui oꝑarios cōducere nolūt: niſi tali pacto ꝙ ſoluāt ieiunia vt plus operent̄: niſi forte neceſſitas oꝑis ꝓ quo laborator expoſcat feſtinatiōeꝫ. Itē ſi ſui ⁊ ruſtici ſint qui debent opera dn̄is ſuis non peccant mortal̄r frāgēdo ieiunia tn̄ hoc fieri nō debet ꝓp̄ria auctoritate: ſꝫ ꝑ diſpēſationē eccl̄ie fieri dꝫ. ¶ Querit̄ quid de pregnātibus ⁊ nutricib⁹. Solutio Dicendū eſt ꝙ ſi timeamus ꝓbabiliter de periculo fetus nō ſolum pn̄t exſoluere ieiunia: ſed etiā tenētur. Quātū añt ad diſpēſationē ieiunij ſi conſtat oībus vicinis de cauſa ꝓpter quā ſoluendū eſt ieiuniū non eſt neceſſariū ꝙ petat̄ diſpenſatio: ſi autē dubium eſt illis quibus ſoluendum eſt ieiunium tūc petat̄ diſpēſatio ab ep̄o vel ei⁹ penitentiario. Si vero neuter poſſit haberi ſufficit licentia ꝓprij ſacerdotis: q̄ nullus ꝓp̄ria auctoritate debet frāgere ieiunia ab eccleſia inſtituta: ⁊ hec q̄ dicta ſunt reperiuntur in ſumma Ray. c. de ferijs. in

UVA. BHSC. IyR_242

glo. ¶ Queritur vtrum paupertas excu
ſet a ieiunio. Solutio. Dicendum eſt ꝙ illi
pauperes qui nõ poſſunt habere ſimul qđ
vnã comeſtionẽ ſufficere debeat excuſant.
ſicut ſunt illi qui querũt fruſtatim panem
Illi aũt qui poſſunt habere illud ſimul nõ
excuſant. ſcđa pars eſt ibi Vult xp̃s natus
vbi auctor noſter docet q̃ tẽpora ſint ieiu-
nanda dicens ꝙ ſunt iſta q̃ ſequũtur. Vigi
lia natiuitatis dñi. quadrageſima. q̃tuor
tẽpora ãni. ſcꝫ mercurij veneris ⁊ ſabbati:
poſt dñicam brandonũ. Mercurij veneris
⁊ ſabbati poſt penthe. Mercurij veneris ⁊
ſabbati poſt exaltationem ſancte crucis.
Mercurij veneris ⁊ ſabbati poſt feſtũ be-
ate Lucie. vigilia pẽthecoſtes. vigilia nati
uitatis btĩ Johã. bap. vigilia aſſumptiõis
noſtre dñe. vigilia oĩm ſctõrum. vigilia btĩ
Laurentij. vigilia oĩm apl'orum preter vi-
giliam beati Johan. euang. in natali dñi.
⁊ Philippi ⁊ Jacobi in principio maij: q̃ vi
gilia Jacobi circa finem iulij ieiunat. De vi
gilia beati Bartholomei conſuetudinẽ tue
regionis obſues: vt habet in. c. ꝯſilium de
obſua. ieiu. ⁊. c. i. infra eo. De vigilia beati
Mathie vtrũ debeat ieiunari. dicat ꝙ ſic.
ſicut ⁊ alioꝝ apl'orum in. c. i. de obſua. ieiu
nio. etiam in aduentu dñi eſt ieiunium re-
ligioſis. De iſta materia ieiunioꝝ videat q̃
voluerit in. c. ſtatuimus. lxxvi. diſtinc. ⁊ de
con. diſtin. iij. c. ieiunia. Sup p̃miſſis notã.
eſt ꝙ ſi vigilia ieiunanda cadat in die dñi-
co dꝫ ieiunari in die ſabbati p̃cedẽte. in. c.
i. ⁊. ij. de obſ. ieiu. quia dies dñicis eſt dies
leticie ⁊ non afflictionis: ideo in eo non eſt
ieiunandũ. Similiter ad deteſtationẽ ma-
nicheoꝝ. ſ. quorũdam hereticoꝝ qui eo die
ieiunabant. ¶ Queritur ſi dies natiuit.
domini occurrat in die veneris vtrũ liceat
carnes comedere. Solutio. Dicendum eſt
ꝙ ſic: exceptis vouẽtibus ⁊ ꝓfeſſis voto vt
quia vouerint nõ comodere in ſexta feria
vel ſimile: nõ debent comedere. in. c. expli-
cari. de obſer. ieiuni. ¶ Queritur q̃ ciba
ria ſint comedenda ſeu ſumẽda diebus ie-
iunalibus. Solutio. Illa cibaria que non
mouent ad concupiſcentiã vel que minus
mouent: ideo carnes cum cito conuertant
in materiam ſeminis ſunt ꝓhibite: piſces
aũt non: qꝛ nõ ita conformãtur complexio
ni hominum nec ita cito conuertuntur in
materiam ſeminis ſicut carnes. vinuꝫ aũt
licet inflammet concupiſcẽtiam tamen nõ
ꝓhibetur ieiunantibus quia eius inflam-
mat non tantum durat q̃tum inflamma-
tio cõcupiſcẽtie q̃ ꝓcedit ex cõmeſtiõe car
niũ. Itẽ vinũ nõ ꝓhibet ꝓpter digeſtionis
impedimẽtum q̃ nimis debilitaret. Tertia
ꝑs eſt ibi. Cũ ieiunabis: vbi auctor nr̃ do-
cet horã comedendi in dieb' ieiunalib' di.
Primo ꝙ ieiunãtes ſemel in die tm̃ debẽt
comedere: lꝫ poſſint pluries bibere ꝓpter
digeſtionẽ: tñ caueat exceſſus. Hora autẽ
comedẽdi eſt hora nona vl' circa qꝛ tali ho
ra xp̃s emiſit ſpm̃: nec reqrit determinare
horã nonã ſm ſubtilẽ eſtimationẽ ſꝫ ſoluꝫ
ſm groſſaꝫ. ¶ Querit q̃d ſit dicẽdum de
ſeruitoribus nobiliũ ſi ex cã neceſſaria ali
quantulum preueniant horã nonam ex to
to comedendo vel modicũ p̃bibẽdo ne ꝓ-
pter debilitatẽ in ſeruiẽdo deficiant: ⁊ hoc
faciũt poſitis iã mẽſis vel parũ ante: ita ꝙ
ꝓpter ꝯtinuationẽ tp̃is totũ debeat repu
tari vna mẽſa. Solu. Nõ credo ꝙ peccẽt ſi
cut nõ peccãt ſeruitores mediocriũ ꝑſona
rũ qui ſurgũt de mẽſa dñoꝝ ſuoꝝ ⁊ vadũt
ad vinũ vel portant encenia ⁊ iterũ reue-
rentes comedũt. Idẽ credo dicendum de
illis regularibus qui legunt legendas ad
menſam in refectorio dũ tñ hoc ex licẽtia
faciãt. Circa iſtam tertiã partẽ q̃rit primo
Utrum ſumptio medicinarum ieiuniũ ab
eccleſia inſtitutũ ſoluat. Solu. Dicendum
eſt ꝙ non niſi forte aliquis ſumeret in ma
gna quantitate in fraudẽ ꝑ modũ cibi: qꝛ
ſic ieiuniũ frangeret. ¶ Queritur vtruꝫ
dando elemoſynam poſſit aliquis redime
re ieiunium. Dicendũ eſt ꝙ pene pctõrum
per elemoſynã redimũtur ⁊ relaxant. in. c.
medicina. de pe. di. i. lxxxij. diſt. c. preſbyter
⁊ ſic ieiuniuꝫ elemoſyna redimi poteſt. tñ
credo ꝙ hoc debeat fieri cõſilio ſacerdotꝭ
vt. d. c. preſbyter. ¶ Querit vtrũ q̃s per
aliũ poſſit ieiunare. So. Dicendũ eſt ꝙ ſic
quia denariũ poteſt dare vt ſe redimat a
ieiunio: ergo multo fortius ꝑ alterius ieiu
niũ põt liberari. i. d. c. p̃ſbyter. Itẽ ieiuniũ
viui ꝓdeſt mortuo ad liberamẽ. de pe. di.
vi. c. i. ⁊. xiij. q. ij. c. aĩe. vbi dꝛ aĩe defunctoꝝ
quattuor modis ſoluũtur. ſ. oblationibus
ſacerdotũ: precib' ſctõꝝ caroꝝ elemoſynis
⁊ ieiunio cognitoꝝ: ergo ieiuniũ vnius po
teſt fieri per aliũ ⁊ votuꝫ tam viui q̃ mor-
tui ſolui poteſt per ſuperſtitem. xvi. q. vi.
c. ſi quis fuerit: tñ talis cõmutatio nõ de-
bet fieri ꝓpria auctoritate maxĩe in pnĩa
impoſita ab hoĩe. extra de voto. c. ex mul-
ta. in fine ꝑ totum. Super premiſſis notã-

UVA. BHSC. IyR_242

dum eſt primo ꝙ duplex eſt ieiunium: ſcʒ eccleſie quod fit vel habet fieri ꝓpter mortificationem carnis: et iſtud non ſoluitur ꝓpter aſſumptionem medicinarum aque vini ꝛc. Aliud eſt ieiunium nature quod dicit priuationem cuiuſcunqꝫ rei: ſiue aque ſiue vini ſiue medicine ꝛ illud requiritur in conſecratione. Item eſt notandum ꝙ duplex eſt effectus ſatiſfactionis. Primus ſiue vnus eſt exciſio cauſarum peccatorum ſequentium. ꝛ iſto modo penitentia eſt q̄dam medicina ad peccatum euitandum ſicut ieiunium ꝛ peregrinatio domant corpus. Et iſto modo vnus ꝓ alio non poteſt ſatiſfacere: quia ieiunium et peregrinatio vnius non domant corpus alterius. Secundus effectus eſt ſolutio debiti peccatorum precedentium quo penitens fuerat obligatus poſt contritionem confeſſioneʒ ꝛ abſolutionem ꝛ ꝗ̄tum ad hoc vnus pōt ſatiſfacere pro alio. ita tamen ꝙ ille ſit in gratia ꝛ charitate ꝛ ꝙ habeat aliquem defectum ꝓpter quem ſatiſfacere non poſſit nec ſatiſfactioneʒ facere quam alius facit ꝓ eo. De iſtis ieiunijs ꝛ modo ieiunādi videatur. de conſecra. diſtin. v. quaſi per totum. Quarta pars eſt ibi. Carneʒ caſtigāt ieiunia: vbi auctor noſter docet effectus ꝛ vtilitates cōmendabiles ieiunij. vbi eſt notandum ꝙ ieiunium eſt comendabile. exēplo moyſi qui ieiunauit quadraginta diebus ꝛ quadraginta noctibus: ꝛ data eſt ei lex. Exodi. xxxiiij. Item commendabile eſt exemplo Helye qui tanto tēpore ieiunauit iiij. Reg. xix. Item ieiunium eſt cōmendabile exemplo ſaluatoris noſtri. Math. iiij. Cum ieiunaſſet quadraginta dieb' ꝛ quadraginta noctibus poſtea eſuriit. Ieiuniū enī eſt cōmendabile quia carnem caſtigat crimina vitat. vt in littera auctoris dicitur Ieiunium enī eſt cōmēdabile quia dei miſericordiam impetrat. Ione. iij. Miſertus eſt dominus niniuitis. Ieiunium conſolationem dei ꝛ angelorum meretur. Math. iiij. Poſt ieiunium domini acceſſerunt angeli ꝛ adminiſtrabant ei. ꝛ cornelio ieiunāti ꝛ oranti apparuit angelus. Actuum. x. Ieiunium ponit dyabolum in arido vbi requiem non habet. Math. xij. Cum immūdus ſpiritus exierit ab homine ambulat per loca arida querens requiē ꝛ non inuenit. Dyabolus enī ad modū piſcis ſtat in loco humido. Job. xl. vehemot habitat in locis humētibus. ꝛ intelligatis locum humidum vbi gula colitur ꝛ luxuria. Ieiuniū cōmendabile eſt quia valet ad ſanitatem corporis. Eccli. xxxvij. In multis eſcis erit infirmitas. qui autē abſtinens eſt adijciet vitam. Ieiunium cōmendabile eſt q2 valet cōtra aduerſitates. vnde. i. Eſdre. viij. Ieiunamus ꝛ rogamus deum ꝛ venit nobis ꝓſpere. Beati enī dicuntur quia abſtinēt ꝓpter deum. Luc. vi. c. Beati qui nunc eſuritis quoniam ſaturabimini. ꝛ idem habet Math. v. Sed ſuper hoc notandum eſt ꝙ abſtinētia corporis eſt preclara apud deū cum animus ieiunat a vicijs. Unde Eſaias Hoc eſt perfectum ꝛ rationabile ieiuniuʒ quando exterius homo ieiunat ꝛ interius vicijs caret. Qui enim in peccato mortali ieiunat corpus ſuū velut cadauer mortuū deo offert. Qui charitatem non habet omne bonum amittit quod habet. Mat. xiij. ꝛ. xxv. ꝛ prime ad Corinth. xiij. c. Nihil enī ꝓdeſt ieiunare dentibus ꝛ luxuriari volūtatibus. ſ̄m Ambroſium. Ieiunium enim debet fieri bona intentione nō ad laudem populi acquirendam ſicut faciunt hypocrite. Math. vi. Cum ieiunatis nolite fieri ſicut hypocrite triſtes. Item ieiunās non debet q̄rere delicias. Nam ieiunium ſpernitur quod in veſpere delicijs compenſat. Et ſic finis de ieiunio ꝛc. Quia dictum eſt ſuperius ꝙ ſatiſfactionis quattuor ſunt partes: ſcilicet reſtitutio: oratio: elemoſyna: ꝛ ieiunium: ꝛ de quolibet iſtorum membrorum ſufficienter extitit declaratum: tū q2 materia ſuffragioꝝ eſt pertinens precedentibus cuʒ ſuffragia ſint ſatiſfactiones ideo de ipſis ſuffragijs intendo hic aliqua elucidare. Primo querēdo vtrū ſuffragia ꝓſint defunctis. ¶ Pro cuius dubij declaratiōe eſt notādū ꝙ illoꝝ q̄ purgātur tria ſunt genera. Sūt enī aliqui q̄ ſatiſfactiōe ſibi iniūcta nōdū cōpleta decedūt. Uerūtū ſi tantā haberēt cordis contritionē ꝙ ſufficeret ad delendū pctm̄ liberi ad vitā tranſirent eternā. Etiā ſi ſatiſfactionē minime compleſſent q2 contritio eſt maxima pro pctis ſatiſfactio ꝛ maxima deletio pcti. vn̄ Hiero. apud deum nō tm̄ valet mēſura tēporis ꝗ̄tum doloris nec abſtinentia ciborum ꝗ̄tum mortificatio vicioꝝ ſed quia deo conteruntur ꝛ ante expletionem penitentie moriuntur: igne purgatorij grauiſſime puniuntur niſi forte coꝝ ſatiſfactio ab aliquibus caris ſuis perficienda aſſumat Ad hoc tamen ꝙ predicta commutatio va

UVA. BHSC. IyR_242

leat quattuoꝛ requirſitur. Primū ex parte cōmutātis. ſ. auctoꝛitas qꝛ ſacerdotis auctoꝛitate fieri debet talis cōmutatio. Secundū ex parte illius ꝓ quo fit cōmutatio ſcʒ neceſſitas: quia in tali ſtatu debet eſſe ꝙ ꝑ ſe ſatiſfacere nō valet ſed adiuuari indiget. Tertiū eſt ex parte illius in quē fit. ſ. charitas: quia neceſſe eſt ipm̄ eſſe in charitate qui facit ipſam ſatiſfactionē eſſe meritoriam ⁊ ſatiſfactoriā. Quartū ex ꝑte vtriuſq;. ſ. debita ꝓpoꝛtionabilitas vt videlicet minoꝛ pena cōmutet̄ in maioꝛē: quia plus ſatiſfacit deo pena ꝓpꝛia ꝙ̄ aliena. ¶ Pro cuiꝰ vlterioꝛi declaratōe eſt not. ꝙ triplex eſt pena: pꝛopꝛia ⁊ voluntaria. ⁊ hec maxime ſatiſfacit. Alia eſt pena ꝓpꝛia, ſʒ nō voluntaria q̄ eſt in purgatoꝛio: ⁊ hec minus ſatiſfacit ꝙ̄ pꝛima. Alia eſt pena volūtaria ſed non ꝓpꝛia ſicut in pꝛedicta cōmutatione: ⁊ hec minus ſatiſfacit ꝙ̄ pꝛima: ſed magis ꝙ̄ ſecunda. ꝓbatio pꝛime partis: qꝛ nō eſt ꝓpꝛia ꝓbatio ſcđe ꝑtis: quia eſt voluntaria. vnde debuit in purgatoꝛio penā ſuſtinere duoꝝ mēſium talis poterit iuuari ſuffragijs taliter ꝙ liberabitur infra menſem. Nunꝙ̄ tamen inde eripitur quouſq; debitū ſit ſolutum quo ſoluto illud quod ſoluitur deinceps eſt illius qui facit ſuffragia ⁊ in ſinū eius conuertit̄ dūmodo ſit in charitate. ⁊ ſi nō indiget cōuertit̄ in ſinum eccl'ie: vel valet alijs qui ſunt in purgatoꝛio ſm voluntatem diuine diſtributionis ⁊ intentionem facientis. ſi ſit in ſtatu gr̄e qꝛ aliter faciens nō pōt diſponere ꝓpꝛie ⁊ directe. Alij ſunt qui in purgatoꝛium deſcendunt qui ſatiſfactionē eis iniunctam compleuerunt ſʒ ſufficiens nō fuit. Hi eñ niſi magnitudo contritionis ſuppleat totū in purgatoꝛio complebunt qđ minus in hac vita fecerunt niſi vt pꝛius aliquis pꝛo ipſis ſatiſfaciat. Nam deus qui modos ⁊ mēſuras pctōꝝ ⁊ penaꝝ nouit addit penā ſufficientem ne aliquod pctm̄ impunitū remaneat. Pꝛo quo cum maioꝛi elucidatiōe eſt notandū ꝙ penitentia iniuncta aut maioꝛ eſt aut equalis aut minoꝛ. ſi maioꝛ tunc cedit ad augmētum gl'ie. ſi equalis tūc ſufficit ad diminutionem totalis culpe ⁊ pene. Si minoꝛ tunc illud quod reſtat complebitur ex virtute diuine iuſticie in purgatoꝛio niſi vt pꝛius ⁊c. Alij ſunt qui deſcendūt in purgatoꝛium ferētes lignū fenū ⁊ ſtipulam. Iſti eñ ſm ſuos modos amandi iſta tēpoꝛalia punient̄ ⁊ cremabūtur in purgatoꝛio ferentes lignum diutius ferentes fenum minus ferentes ſtipulam adhuc minus. Iſta tamen pena purgatoꝛij excedit omnem penam quam vnꝙ̄ paſſus eſt aliquis in hac vita. vnde beatus Aug. Nūꝙ̄ in carne inuenta eſt tanta pena licet mirabilia paſſi ſint martyꝛes toꝛmēta. ¶ Queritur ꝓpter dubia que poſſent oꝛiri circa pꝛemiſſa pꝛimo qui ſunt illi quibus iſta poſſunt pꝛodeſſe ſuffragia ad iſtud q̄ſitū reſpondetur ſm beatum Aug. in lib. de cura ꝓ moꝛtuis. ꝙ omnes qui de hac vita decedūt aut ſunt valde boni. ⁊ iſti nō indigēt aut valde mali ⁊ ꝓ iſtis nō eſt oꝛādū: aut ſunt mediocriter boni ⁊ mali ⁊ iſtis ſuffragia ꝓſunt. Eoꝝ autem qui ſunt valde boni ſūt tria genera: pueri baptizati: martyres: viri perfecti qui vixerunt in dilectiōe dei ⁊ amoꝛe ꝓximi mundū ꝓ deo ſpernentes: qui ſi quādoq; venialiter peccauerint tamen charitatis feruoꝛe: ita in eis peccatum cōſumitur ſicut gutta aque a camino ignis ꝓtinus abſoluitur. ꝓpter hoc dicebat beatus Augu. ꝙ iniuriā facit martyꝛi qui oꝛat ꝓ martyꝛe: ⁊ in. c. cū marthe. §. vl. de cele. miſ. Si vero aliquis ꝓ aliquo valde bono oꝛaret dubitans an euolaſſet ad celum ille actiōes eſſent gratiarum actiones ⁊ ad meritum tendunt oꝛantis. ſm illud. Oꝛatio mea in ſinu meo conuertetur. Noteris ꝙ ſi illi ꝓ quibus ſuffragia fiunt ſint in paradiſo vel in inferno reuertūtur ad eum qui facit ſuffragia vel quibus ſua intentio dirigitur ſi ſit in charitate aliter nō. His eñ ſtatim tribꝰ gñibus celū aperitur. nam edificauerunt aurū argentum ⁊ lapides pꝛecioſos: ⁊ ſecuri ſunt de vtroq; igne ſm beatum Aug. ſuper Pſal. cxxij. ⁊ per magi. ſen. xxi. di. iiij. ſenten. De pꝛimo genere habetur Luce. iij. Jeſu baptizato ⁊ oꝛante apertum eſt celum. baptiſmꝰ eñ virtute paſſionis chꝛiſti mūdat ab omni peccato. De ſecundo genere habetur Act. vij. Ecce video celos apertos ⁊ filium hominis ſtantē a dextris virtutis dei. verba ſunt beati ſtephani ꝓthomar. dum pateretur. ita ꝙ ſi tales qui patiuntur martyriuʒ habeant aliqua cremabilia falſe martyrij reſecātur. De tertio genere habetur Apoca. iiij. vidi ⁊ ecce oſtiū apertum eſt in celo. Sed videtur ꝙ ſuffragia ꝓſint exiſtētibus in patria per illud quod habetur in collecta miſſe vbi habet̄. ſicut ſanctis tuis ꝓſunt ad gloꝛiam ſacramenta ſup. ita no-

UVA. BHSC. IyR_242

bis proficiant ad medelam. Solutio. Dicē dum eſt ꝙ ſuffragium de ſui ratione ipoꝛtat quendā auxiliationē que nō cōpetit ei qui defectū nō patitur. ſancti vero nullum defectū patiūtur nec aliquo indigēt iuuamine quare eis nō ꝓſunt ꝓprie ſuffragia ꝗuis de oībus bonis gaudeant. nō tamen ſequitur ꝙ multiplicatis noſtris gaudijs eoꝝ gaudiuꝫ augmētetur formaliter: ſed materialiter tm̄: quia omnis paſſio formaliter augetur ſm̄ rationem ſui obiecti. ratio autē gaudēdi in ſanctis de quibuſcūꝗ gaudent eſt ipſe deus de quo non poſſunt magis ꝛ minus gaudere: qꝛ ſic eſſentiale p̄miū eoꝝ variat̄ ſm̄ btm̄ Tho. ſupra. xlv. di. iiij. ſentē. tamen Alber. in ſuo cōpen. theo. dicit ꝙ ſuffragia ꝓſunt ſanctis per moduꝫ charitatiue cōiūctionis hoc eſt actualiter. Et huic cōcoꝛ. Boñ. ꝛc. Ualde em̄ mali ſunt qui in infernuꝫ demerguntur de q̇b' btūs Augu. Si ſcirem patrē meū eſſe in inferno nō plus oꝛarem ꝓ eo ꝗ̄ ꝓ dyabolo. Idem dicit beat' Diony. c. vij. cele. ierar. ſub tali verboꝝ forma: ſummus ſacerdos pro immundis nō oꝛat. i. ꝓ damnatis: quia in hoc auerteretur a diuino oꝛdine. ꝛ Greg. xxxiij. moꝛa. eadē cauſa eſt cur nō oꝛetur ꝓ hominibus eterno igne dānatis q̄ cauſa eſt vt nō oꝛetur ꝓ dyabolo. angeliſꝗ eius. Sed cōtrarium narrat Damaſ. in quodam ſermone di. ꝙ Gregoꝛius fundens oꝛationeꝫ ꝓ traiano audiuit vocē ſibi diuinit' illataꝫ ſub tali verboꝝ forma. vocē tuā audiui et veniā de traiano. cuius rei vt idē Damaſ. Narrat in dicto ſermone teſtis extitit oꝛiens ꝛ occidens: ſed troianū cōſtat in inferno fuiſſe: qꝛ multoꝝ martyꝛum necē amaram inſtituit: vt idem Damaſ. narrat loco p̄allegato. ergo ſuffragia eccleſie ꝓſunt dānatis. Ad iſtud dubiū omiſſis pluribus opinionibus hinc ꝛ inde dicenduꝫ eſt ꝙ q̄ ſine fide operante per dilectionem de coꝛpoꝛe exeunt fruſtra illis a ſuis ſuffragia impenduntur ſm̄ Augu. ſed oēs dānati ſunt huiuſmodi: ergo ſuffragia eis nō ꝓſūt: ꝗuis aliq̄ habuerunt opiniones alias circa hoc quas opiniones recitare p̄termitto cauſa breuitatis: etiā qꝛ ſunt preſumptione ꝛ inducentes errorē. vñ Alber. in ſuo ꝯpendio theo. ꝛ Boñ. tenēt ꝙ ſuffragia ꝓſunt actualiter dānatis ꝑ modū diuiſiōis ſeu ſubtractionis: qꝛ ꝗ̄to plures ſaluātur ꝑ merituꝫ eccl'ie. tāto paucioꝛes dānabuntur: ꝛ ſic nō augmētat̄ eoꝝ pena qꝛ in inferno fallit illa auctoꝛitas. Solatiū miſeroꝝ ē habere ſocios. Ualet etiā ipſis faciētibus ſi ſint i charitate ꝑ moduꝫ meriti. ꝙ ꝓ paruulis poſt baptiſmū decedentib' oꝛet̄ nō ē neceſſe: ſꝫ fit ꝓpter gratiarꝫ actiones. ſm̄ cōpen. theo. lib. vij. iccirco ſm̄ beatū Aug. beatū Tho. ꝛ plures alios famoſos doctoꝛes: tutius eſt dicere ſimpliciter ꝙ ſuffragia nō ꝓſunt dānatis nec pro eis eccleſia intēdit oꝛare nec ad liberationē vt ab ipſis penis liberent̄: nec ad mitigationē: vt ſcꝫ pena in eis mitigetur: nec ad diminutionē: nec ꝗ̄tum ad ſuſpenſionem vt ſcꝫ ad tēpus vel hoꝛam pena eoꝛum ſuſpendat̄: nec ꝗ̄tum ad foꝛtificationem: vt dicit Altiſſiodoꝛus q̇ tenuit ꝙ per ſuffragia dānati roboꝛabantur ad melius ſufferendū penā: ſicut ſi aliquis poꝛtaret graue onus et facies ſua ꝑfunderetur aqua roſacea ſic cōfoꝛtaretur ad meli' poꝛtandum: ꝛ tñ onus ſuum in nullo leui' fieret: ꝛ male opinat' fuit: quia non poteſt eē ꝙ pena tollatur niſi prius culpa expietur: ꝛ ideo cū culpa cōtinue maneat in damnatis eoꝝ pena nullatenus interrumpetur. Item dānati in inferno ſunt extra vinculū charitatis ſm̄ quā charitatem opera viuorum cōtinuantur defunctis. Item qꝛ damnati totaliter ad vie terminū peruenerunt recipiētes vltimā retributionē ſꝫ Damaſ. ergo cum eadem cauſa ſit cur nō oꝛetur ꝓ hominibus damnatis. que cauſa eſt vt nō oꝛetur pro dyabolo angeliſꝗ eius eterno ſupplicio mancipatis: videtur euidēter ꝙ ſuffragia nullo modo ꝓſint dānatis: quia ſancti de eis vtiꝗ quos eterno damnatos ſupplicio iam nouerunt ante illū iuſti iudicis cōſpectuꝫ oꝛationis ſue meritū caſſari nō dubitāt: ergo male ꝓ damnatis fiūt. Tunc ad rationem in cōtrariū dicendū eſt ꝙ precibus beati Greg. Traianus ad vitaꝫ fuit reuocatus. ꝛ ſic gratiā conſecutus per quam remiſſionē peccatoꝛuꝫ habuit: ſicut etiam apparet in oībus illis qui fuerūt a moꝛtuis miraculoſe ſuſcitati quoꝛum plures cōſtat eſſe damnatos ſm̄ preſentem ꝓ prioꝛum meritoꝝ iuſticiā nō autem diffinitiue ſiue ſententialiter: qꝛ vt dicit beat' Augu. in lib. de cura ꝓ moꝛtuis. aliq̄ ſunt q̄ ſingulariter ex priuilegio aliquibus cōcedūtur que nō cōcedūtur oībus: vt legitur in pluribus paſſibus ſacre ſcripture. Mediocriter boni ꝛ mali ſunt qui cremalia aliqua ſecum ferunt ſcilicet lignum: fenum: ꝛ ſtipulam: vel qui penitētiā iniunctā

UVA. BHSC. IyR_242

vel ſufficientem mortem preoccupati non potuerunt cõplere: ⁊ ideo detinẽtur ĩ purgatorio: talibus ſuffragia proſunt. xiij. q. ij. c. anime defunctorum. ⁊ cap. tempus. et hoc triplici ratione. ſcilicet ratione vnitatis: quia ſunt vnum corpus cum illis de eccleſia militante: ⁊ ideo bona noſtra debẽt eis cõmunicari. Secundo ratione dignitatis: quia dũ viuerent meruerũt vt hic ſuffragia eis prodeſſent: etiam quia dum viuerent alios iuuerunt: ideo dignuꝫ eſt vt ipſi ab alijs iuuentur. Tertio ratione neceſſitatis: quia ſunt in ſtatu in quo ſe iuuare non poſſunt. ẜm beatũ Tho. ſupra. xlv. diſtin. iiij. ſentẽ. ⁊ ẜm beatũ Aug. ⁊ omnes alios doctores theologie. ¶ Queritur vtrum exiſtentes in purgatorio poſſint ſcire ſuffragia que ſunt pro eis. Breuiter ẜm Augu. dicendum eſt ꝙ ſic quattuor modis Uno modo per diuinam reuelatiouẽ. Secundo per bonorum angeloruꝫ manifeſtationem qui omnes actus noſtros conſiderant: ⁊ nunciãt exiſtẽtibus in purgatorio ſuffragia que fiunt pro eis. Tertio modo per animarũ hinc exeuntiũ intimationem Quarto modo ſcire poſſunt per experientiam cũ vident ſe a penis releuari: ⁊ ſentiũt et cognoſcũt ꝓ ſe fieri ſuffragia. ¶ Queritur vtrũ ſuffragia per vnũ alteri facta ꝓſint: vt dictũ fuit ſuperius. Et videt̃ ꝙ non ꝑ illud qδ habet̃ ad Gala. vi. Ubi dicitur: q̃ ſeminauerit hõ hec ⁊ metet: ſed ſi vnus ex ſuffragijs alterius fructũ cõſequeret̃ meteret ab alio ſeminata: ergo ſuffragia per vnũ facta alteri nõ ꝓſunt. Item ꝓbatur ꝑ illud quod habet̃ Apoca. ix. Beati mortui et ſubdit̃. Opera eñ illorũ ſequũtur illos ergo vt prius. Itẽ vt ꝓbatur operatio eſt ſolum exiſtentis in via: ſed hoĩes poſt mortem non ſunt viatores: ergo. Oppoſitũ apparet verũ per illud qδ habet̃. ij. Macha. xij. Sancta ⁊ ſalubris eſt cogitatio ꝓ defunctis exorare: ergo eſt vtile: ⁊ per cõſequẽs ſuffragia ꝑ vnũ alteri ſeu ꝓ altero facta ei proſunt. Ad idem beatus Aug. in lib. de cura ꝓ mortuis. dicit non parua eſt vniuerſe eccleſie auctoritas que in hac clara cõſuetudine: vt ĩ precibus ſacerdotis q̃ dño deo ad eius altare funduntur locũ ſuũ habeat etiam cõmendatio mortuorũ: que quidem cõſuetudo ab ipſis apoſtolis inchoata eſt vt dicit Damaſ. in quodam ſermone de ſuffragijs mortuorum. Ad iſtud dubium dicendum eſt breuiter ꝙ opus vnius nullo modo poteſt alteri valere ad ſtatim conſequenduꝫ per viam meriti: vt ſcilicet ex his que vnus facit alius ꝯſequatur vitaꝫ eternam ſeu mereatur: quia ſors glorie redditur ẜm menſuram accipientis. Unuſquiſqꝫ autẽ ex ſuo actu diſponitur ⁊ nõ ex alieno. vnde Apoſto. i. ad Corinth. iij. Unuſq̃ſqꝫ mercedem accipiet ẜm laborem ſuum. Sed per viam orationis facte ⁊ q̃tum ad aliquid cõſequendum ſtatim opus vnius alteri dum eſt in via valere poteſt: et hoc ex mera liberalitate eius q̃ oratur. ¶ Tũc ad rationes ante oppoſitum. Et primo ad primam quando arguitur: que ſeminauerit ⁊c. Dicendum eſt ꝙ illa meſſio eſt perceptio vite eterne: ⁊ ipſa ſors vite eterne nõ datur alicui niſi ꝓ operibus ſuis qꝛ ſi aliquis alteri impetret vt ad vitam ꝑueniat eternam. tñ hoc nõ fit niſi mediantibꝰ operibus ꝓprijs: patet. qꝛ precibus eius gratia alteri datur per quam meretur vitam eternam. vnde nõ eſt cõtra diuinam iuſticiam ſi vnus fructũ percipit de operibus factis ab eo qui eſt vnũ ſecuꝫ in charitate. Hoc etiam ẜm humanã iuſticiã cõtingit vt ſatiſfactio vnius ꝓ alio habeatur: ergo fortiori ratione ẜm diuinam iuſticiã que mĩa tranſcendit humanaꝫ: qꝛ pena purgatorij eſt in ſupplemẽtum ſatiſfactionis que nõ fuerat plene in corpore ꝯpleta ⁊c. Auferre eñ alicui qδ ſibi debetur repugnat iuſticie: ſed dare alicui qδ ſibi nõ debet̃ non eſt iuſticie cõtrarium ſed iuſticie metas excedens ⁊c. ¶ Queritur vtrum ſuffragia ꝑ peccatores facta ꝓſint mortuis. Et videt̃ primo ꝙ non: qꝛ vt dicitur Joh. ix. Peccatores deus nõ audit: ſed ſi ſuffragia ꝑ pctõres facta ꝓdeſſent mortuis ꝓ quibus orãt a deo exaudirentur: ergo videtur ꝙ nõ ꝓſint defunctis malorũ ſuffragia. Item ꝓbatur ꝑ illud Greg. Cum is q̃ diſplicet ad intercedendũ mittitur irati animus ad deteriora prouocatur. ſed quilibet pctõr deo diſplicet: ergo. Itẽ opus alicuius magis videt̃ eſſe fructuoſum ſibi q̃ alteri. ſed pctõr ꝑ opa ſua nihil meret̃ ſibi: ergo nec alteri. Itẽ oẽ opus bonũ debet eſſe charitate informatũ: ſed opa ꝑ pctõres facta non ſunt huiõi: ergo nõ ꝓſunt mortuis. Ad illud dubium dicendũ eſt ẜm beatũ Tho. ꝙ in ſuffragijs q̃ fiunt ꝑ malos duo poſſunt conſiderari. ſ. ipſum opus operatũ ſicut ſacrificium altaris ⁊ qꝛ nr̃a ſacramenta ex ſeipſis efficaciam hñt abſqꝫ ope operãtis equaliť

UVA. BHSC. IyR_242

explent ꝑ quoſcunq̃ fiant: ꝗ̃tum ad hoc ſuffragia ꝑ malos facta defunctis ꝓſunt. Tamen dicit beat⁹ Tho. ſup. xi. di. iiij. ſen. ꝙ miſſa boni ſacerdotis eſt acceptior deo ſicut cibus paratus a miniſtro mundo iocūdius ſumit̃ ꝗ̃ ab imundo. Noteris hic ꝙ q̃dam famoſus doctor ordinis fratrū predicatorū dicit ꝙ opus oꝑatum nō ſolū eſt eccleſie ſacramentū: ſed effectus accidens ex operatione: ſicut ex collectiōe elemoſynarum ſequit̃ pauperū releuatio et eoꝝ oratio ꝑ defunctis ad deuz. Alio mō poſſunt ꝯſiderari ſuffragia ꝗ̃tuz ad op⁹ operās: ⁊ ſic diſtinguenduz eſt. Nam oꝑatio pctōris ſuffragia faciētis poteſt vno mō cōſiderari vt eſt eius: ⁊ ſic nullo mō poteſt eſſe meritoria nec ſibi nec alteri: q: opus in ſtatu mortalis pcti factuz mortuū eſt: ⁊ mortua nunq̃ poſſunt viuificari. Alio mō pōt cōſiderari operatio pctōris ſeu mali: q: in illa materia loquor de pctōribus q̃ ſunt extra charitatē ꝓut eſt alterius: ⁊ tunc diſtinguēdum eſt: q: aut talis peccator extra charitatem ꝓpria auctoritate facit: ⁊ ſic nec ſibi nec defuncto ꝓdeſt: licet opinio fuerit aliquorum ꝙ ſi talis malus faciēs ſuffragia gerat perſonā eccleſie: ſicut ſacerdos mal⁹ dū dicit exeq̃as mortuoruz ⁊c. ꝙ ſuffragia talis ſacerdotis mali ꝓſint defunctis: aut talis pctōr faciens ſuffragia agit vt inſtrumentum alterius ſicut executor teſtamēti alicuius mortui vel heredes q̃bus mortu⁹ dū viueret p̄cepit vt facerēt ꝑ eo: ⁊ in iſto caſu licet ille q̃ agit exequendo ordinationem defuncti nō ſit in ſtatu merendi: tamē actio ei⁹ poteſt eſſe meritoria ratione p̄ncipalis agentis ſcz defuncti q̃ ita ordinauit dū viuerat et cauſa eſt: q: talis defunctus in purgatorio exiſtens eſt in charitate: ⁊ idō opus illud cū ſit ipſius eſt meritoriuz ſibi capiendo meritoriū large ſcz ꝓut ſibi ſcilz defuncto valet ad diminutionem pene et releuamē ad ea. exemplū poteſt capi ī malo ſeruo q̃ facit elemoſynā de precepto dn̄i ſui exiſtentis in charitate. q: illud opus ꝓdeſt dn̄o licz nō ſeruo: q: ꝓpter peccatum mortale ſeruus nō eſt capax tāti beneficij. Et ita dicenduz eſt de oībus exiſtentibus in pctō mortali ꝙ non ſunt capaces talis ꝑfectus ꝓpter ꝓpriam indiſpoſitionem. Noteris hic ꝙ ꝗ̃cito moriens expoſcit aliqua ſuffragia ſibi fieri premium ſuffragij conſequitur ante etiam quam fiant ꝗ̃tum ad efficaciam ſuffragioruz que erat ex opere operante principalis agentis. ſed ꝗ̃tum ad efficaciam ſuffragiorum que eſt ex opere operato vel ex opere operante exequētes nō conſequitur fructuz anteq̃ fiant: et ideo ſi prius contingat ipſum detentuz in purgatorio a pena purgari ꝗ̃tum ad hoc fraudabitur ſuffragij fructu quod redundabit contra illos quorum culpa fuit mortuus defraudatus. Et ideo caueant heredes ⁊ executores qui tenētur ad ſuffragia ꝑ defunctis ne differant adimplere voluntatem ⁊ ordinationem defuncti: quia in tāta pena ſunt in purgatorio ꝗ̃ propter negligentiam illorum qui tenentur ad ſuffragia pro ipſis clamant ad deum vindictam poſtulātes. Et de hoc ſunt plura exempla in lombardia. Item talibus hereditatib⁹ debet tota hereditas auferri qui non adimplent voluntatem teſtatorum: ſm̄ Innocentiū in. c. licet in vltima glo. de voto: ⁊ voti redem. in. c. heredes. de teſt. ⁊. xi. q. i. caꝑ. ſiluester.

¶ Queritur vtrum ſuffragia ꝓſint pueris in lymbo exiſtētibus. Solutio. Dicenduz eſt ꝙ non quia tales deceſſerūt ſine fide ſine qua īpoſſibile eſt placere deo ad' Hebre. xi. Pueri enim non baptizati nō detinentur in lymbo niſi quia deficiunt a ſtatu gratie: ⁊ vnde cū opera viuorum ſtat⁹ mortuoruz mutari nō poſſit maxime quātum ad meritum eſſentialis premij vel pene ſuffragia viuorum pueris in lymbo exiſtentibus prodeſſe non poſſunt: quia ſunt in tali ſtatu ꝗ̃ iuuari nō poſſunt cum poſt hanc vitam non ſit tempus gratiaꝝ acquirendi.

¶ Queritur vtrum ſuffragia q̃ fiunt pro vno defuncto magis proſint ei ꝗ̃ alijs. Solutio. Dicenduz eſt ꝙ valor ſuffragiorum penſari poteſt ex duobus. vno mō ex virtute charitatis que facit omnia bona cōmunia ⁊ ſm̄ hoc magis valent ei qui magis charitate plenus eſt: ꝗ̃uis pro eo principaliter non fiant. Alio modo ſuffragia poſſunt penſari ex hoc ꝙ per intentionem vnius alteri applicantur et ſic ſatiſfactio vnius alteri computatur. ⁊ iſto modo magis proſunt ei pro quo fiunt ſpecialiter immo ſcd̄m communiorem opinionem iſti ſoli valent quo ad ſatiſfactionem ⁊

¶ Queritur vtrum ſuffragia facta pro multis tantum valeant ſingulis ac ſi pro vno quoq̃ ſingulariter fierent. Solutio. Dicendum eſt ꝙ ſi valor ſuffragiorum conſideretur ſecundum ꝗ̃ valent ex virtute charitatis tantum ſingulis valent ac ſi

vide. T. in iſta glo. col. pe. ad finē ibi quo ad meritū eſſentiale grē ⁊ glorie.

UVA. BHSC. IyR_242

pro vno tantūmodo fierent. de cōſecratio.
diſtin. ca. Non mediocriter. Si vero valor
ſuffragiorum cōſideretur inquātum ſunt
quedam ſatiſfactiones per intentionē fa-
cientis tranſlate in mortuos tūc magis va
lent alicui que pro eo ſingulariter fiūt: tñ
licet pro vno fiant ſuffragia proſunt etiā
multis quātum ad cōmunicatiuam chari-
tatem qua vnus diligit bonum alterius.
¶ Queritur vtrum tātum valeāt ſuffragia
cōmunia illis pro quibus ſpecialia nō fi-
unt quātum valent illis pro quibus fiunt
ſpecialia ⁊ cōmunia ſimul. Solutio. Dicē-
dum eſt ꝙ per diuinam miſericordiā ſi ali
quid de ſpecialibus ſuffragijs ſupſit his
pro quibus fiunt diſpēſatur his pro quibꝰ
ſpecialiter non fiunt. ſi eis indigeant ſm
Damaſce. in quodā ſermone de dormitio
ne ſm beatum Tho. ⁊ Landulp. ſupra. xlv.
diſtin. iiij. ſententia. Et ſi aliquis argueret
de miſſa ſcilicet ꝙ eſt infiniti valoris ratio
ne rei ꝯtente ⁊c. Dicēdum eſt ꝙ ꝗuis ſit in-
finiti valoris: tamen determinatus eſt ef-
fectus ad quem illud ſacramentū ordina
tur. vnde nō oportet ꝙ per vnum ſacrifici
um altaris tota pena eorū qui ſunt ī pur-
gatorio expurgetur quoniā plures miſſe
in ſatiſfactione vniꝰ pcti iniūgit. ¶ Que
ritur vtrum indulgentie proſint penitēti-
bus ad ſolutionem pene ad quam penitēs
eſt obligatus pro peccatis. Solutio. Dicen
dum eſt ꝙ ſi omiſſis omnibus obiectioni-
bus. Pro cuius declaratione eſt notādum
ſm opinionē aliquorum ad hoc ꝙ indulgē
tie valeant duo requirūtur ex parte dātis
ſcilicꝫ auctoritas: ⁊ cauſa rationabilis. pro
qua dātur indulgētie. primum ſpectat ad
clauem iuriſditionis. ſecūdum ad clauem
ſcientie. Alia duo requirūtur ex parte ſu-
ſcipiētis ſcilicet idoneitas ⁊ diſpoſitio ſcilꝫ
ꝙ ſuſcipiens ſit in ſtatu gratie. Secundum
eſt deuotio ⁊ fides ⁊ adimpletio eius pro-
pter quod indulgentie dātur: hoc videtur
dicere cōmentum ſeptem ſacramētorum.
Et ſi aliquis obijceret dicēdo ꝙ exiſtentes
ī purgatorio nō poſſunt adimplere ⁊c. Ve-
rum eſt ſimpliciter ⁊ per ſeipſos tamen in-
terpretatiue adimplent: quia per alios et
hoc ſatis poteſt petere. quia indulgentie
ſunt de excellentioribus ſuffragijs ſpiri-
tualibus eccleſie ⁊ meritum vniuerſalis ec
cleſie maius eſt ꝙ meritum ſingularis per
ſone quod ſuffragatur exiſtentibus ī pur-
gatorio vt dictum fuit ſuperius; ergo ta-
les indulgentie indirecte ſe extendunt ad
eos inquātum viuentes faciunt pro eis id
quod cōtinentur in forma indulgētiarum
Nam hi qui ſunt in purgatorio cōueniunt
in impoſſibilitate peccandi cum illis de ec
cleſia triumphante et cōueniunt cum illis
de eccleſia militante in pena. cum vtriſqꝫ
autem cōueniūt in charitate. ita papa ſeu
prelatus medio modo ſe habet ad illos qꝛ
illos de eccleſia triumphante nō poteſt li
gare nec ſoluere illos de eccleſia militāte
poteſt ligare ⁊ ſoluere illos de purgatorio
nō poteſt ligare: ſed ſoluere non directe ꝑ
modum iuriſditionis ſed indirecte ꝑ mo-
dum ſuffragij: ad hoc concordat Hoſtien-
in ſua ſumma de remiſſi. Et ſi aliquis obi
iceret. quia eccleſia aliquando abſoluit
poſt mortem. dicendum eſt ꝙ mortuus ab
ſoluitur id eſt abſolutus anteꝙ morere-
tur per contritionem ſuiſſe monſtratur et
ſic finiuiſſe vitam. extra de ſenten. excom-
municatio. ca. a nobis. xxiiij. q. ij. cap. ſane
profertur. Etiam poteſt ligari poſt mortē
id eſt denunciari fuiſſe ligatum ſententia
excōmunicatio. in facto hereſis ⁊c. in autē.
gazaros. C. de ſenten. paſ. ¶ Queritur
quis ſit ille qui poteſt cōferre tales indul-
gentias. Solutio. Dicēdum eſt ꝙ papa et
epiſcopus: papa eñ canonice creatus ⁊ ele
ctus in ſummū pontificē habet plenitudi-
nem poteſtatis in terra et nō poteſtatē li-
mitatam: ideo poteſt cōferre plenariā in-
dulgentiam a culpa ⁊ a pena qñ ſibi placet
Alij aūt prelati, nō ſic: imo habēt poteſtatē
limitatā. extra de pe. ⁊ re. c. qď autē. ⁊c. cū
ex eo. Ubi dꝛ ꝙ poſſunt dare in anniuerſa
rio ꝗdraginta dies: ⁊ in dedicatione ecclie
vnū annū tantū quotqꝫ fuerint: ⁊ intelliga
tur ſemꝑ ꝙ ſuſcipiētes ſint ī gratia. Tamē
ſuꝑ hoc Landul. quidā nobilis doctor or-
dinis fratrum minorū ſuꝑ. xix. diſti. iiij. tꝫ
ꝙ epūs in dedicatione ecclie nō pōt cōferre
indulgētias niſi ſuis ſubditis quia quod
a nō ſuo iudice factū eſt nullꝰ eſt momē
ti. in ca. at ſi clerici. de iudici. Et vltra dicit
magiſter Nicolaus de ſancto Saturnino
in ſacra pagina eximius ꝓfeſſor cardinal'
ordinis fratrū ꝑdicatorū ꝙ ſummꝰ ponti-
fex ex collata ſibi ptāte qꝛ eandē hꝫ quā ⁊
beatꝰ Petrꝰ quo ad ptātem clauiū. iuxta
illď. ij. ad Cor. ij. Si ꝗd donauit ꝓpter vos
in ꝑſona xp̄i cōdonaui ac ſi xp̄s cōdonaſſet
ſed xp̄s poterat totū cōdonare ita ⁊ petrꝰ
et per cōſequens vicarius chriſti qui non

UVA. BHSC. IyR_242

eſt minoris auctoritatis quo ad hoc ꝙ fuerit beatus Petrus: quia voluntas xp̄i cōmittentis regimen eccleſie petro ⁊ ſucceſſorib⁹ ſuis legitime intrantibus fuit ꝙ petrus ⁊ ſui ſucceſſores legitime intrātes remitterent penā tēporalē ⁊ finitam debitaꝫ pro peccatis in toto vel in parte ſm̄ eoruꝫ voluntatis beneplacitū. adhuc nō attenta cauſe condignitate pro qua tales indulgē‑tie dantur ſm̄ opinionē ſupradictā magr̄i Nam huiuſmodi indulgentia non reſpicit cōdignitatem cauſe pro qua datur ſed reſpicit principaliter infinitaꝫ dei miām: meritum paſſionis chriſti ⁊ ſanctorū gratiam et liberalitatem ſummi pontificis cui cōmiſſa eſt diſpenſatio huius theſauri inexhauſtibilis. Et ſi aliquis obijceret dicens pono caſum ꝙ ſummus pontifex inordinate cōcedat huiuſmodi plenariam indulgē‑tiam alicui idoneo nunquid valebit. Sol. Dico ꝙ ſi ſm̄ beatū Tho. ſup. xx. di. iiij. ſen. di. ꝙ ſi dans indulgentiā inordinate remittat ſic ꝙ homines quaſi pro nihilo liberabuntur peccat ſic faciens ſeu dans ſed nihilominus ſuſcipiens plenariam indulgē‑tiam cōſequitur ſi fuerit capax tanti beneficij ſicut ſi prelatus ſcienter promouerit indignum valeret promotio: ſed prelatus promouens peccaret. ¶ Queritur vtruꝫ voluntas in non habentibus vnde adimplere opus propter quod cōfertur indulgentia ſufficiat ad cōſequendū indulgentiam. Solutio. Dicenduꝫ eſt ꝙ non: quia dans huiuſmodi indulgentiā appoſuit certas cōditiones quas oportet adimplere ſi quis velit conſequi indulgentiā: tamē illa bona voluntas valet ad meritū premij eſſentialis ſcꝫ gratie ⁊ glorie non tm̄ ad relaxationē que fieret ſi illi voluntati cōmunicaret opus. ¶ Queritur vtrum indulgē‑tie valeant prelato eas conferenti. Solu. Dicenduꝫ eſt ꝙ prelatus dans ceteris huiuſmodi indulgentias non poteſt ſibi indulgentias conferre ꝓprie per ſe ⁊ directe tamē ſecundario modo ⁊ indirecte poteſt: quia epiſcopus non ſeipſuꝫ ſoluit a peccatis directe: ſed indirecte: qꝛ dat alteri poteſtatem per quā poteſt ab illo altero abſolui. vnde ad Hebre. xiij. Quemadmodū pōtifex pro populo debet orare ⁊ offerre pro peccatis. ita etiā pro ſemetipſo debet quoniam et ipſe circundatus eſt infirmitate. ¶ Queritur vlterius vtruꝫ indulgentie valeant tantum ꝙtuꝫ ſonant. Solutio. Dicendum eſt ꝙ tales indulgentie tantū valent ꝙtuꝫ ſonant ſi ex parte cōferētis ſit auctoritas ⁊ iuriſditionis poteſtas: ex parte recipientis ſufficiens deuotio ⁊ charitas. id dicitur vere cōfeſſis ⁊ penitentibus: et ex parte cauſe diſcretio ⁊ pietas ⁊c. vt ſuperius viſum fuit. ¶ Queritur vtruꝫ diues et pauper diſpoſiti vt ſemper intelligitur equaliter conſequentur tales indulgentias. Solutio. Dicendum eſt ꝙ ſi in talibus indulgentijs dicatur indiſtincte quicunq; dederit ꝓ cōſtructione talis eccleſie ſiue viſitauerit talem eccleſiā habebit mille annos indulgentiarꝫ ⁊c. In tali caſu ſi diues det denariū vl' obolū ſicut pauper nō dicitur conſequi indulgentiaꝫ: quia nō dat auxiliū conueniens ſm̄ debitā intentioneꝫ conferentis indulgentiā: quia iuxta iſtam formaꝫ diues debet dare plus ꝙ pauper. Si vero forma indulgentie dicat indeterminate quicunq; tantuꝫ dans reportabit totam indulgentiā. ſic non eſt inconueniēs ꝙ dans obolum reportet remiſſioneꝫ omnis pene ſibi debite pro culpis ſibi dimiſſis: quia datur vere confeſſis et penitentibus: cum indulgentia non reſpiſcat principaliter illum obolum vel datum: ſed infinitam dei miſericordiam conferentis liberalitatem qui eſt diſpenſator theſauri inexhauſtibilis ex merito chriſti btē Marie virginis ⁊ omnium ſanctorū ⁊c. ¶ Queritur vnde ſumpſerunt tales indulgentie originē. Solutio. Dicendū eſt ꝙ ex infinita dei miſericordia cui proprium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere: ⁊ qui in ira continere non poteſt vt dicit Caſſiodorus. p̄s. lxxvij. Aut obliuiſcetur miſereri deus aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas. Huiuſmodi remedia fuerunt in veteri teſtamento. vt dicit Grego. in morali. Oblationes: ſacrificia: circunciſio: lex: ⁊ legaliū obſeruā‑tia. ⁊ illa omnia valebant ex fide ⁊ deuotione operantiū. In perſona em̄ chriſti habetur Eſaie. lxi. Miſit me vt mederer contritis corde: ⁊ predicarē captiuis indulgentiam ⁊ clauſis apertionē ⁊ predicarē annum placabilem dn̄o ſcilicet annuꝫ iubileū remiſſionis: cuius figura fuit ille iubileus ī quo remittebantur debita. Leuit. xxv. ca. Locutus eſt dn̄s ad Moyſen dicens. Numerabis tibi ſeptem ebdomadas annorū. id eſt ſepteꝫ ſepties que ſimul faciunt annos quadragintanouem et clanges bucina menſe ſeptimo dicima die menſium

UVA. BHSC. IyR_242

ꝓpiciationis tempore in vniuerſa terra ſanctificabiſq; annū quinquageſimū ⁊ vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terre tue: ipſe eī eſt iubile⁹ hic iubileus typicus erat ⁊ figurabat quintum iubileum quo chriſtus venit ad nos ⁊ verum iubileum ipſe ꝑdicauit ac dedit petro ⁊ ſuis ſucceſſoribus cōmiſit predicauit inq̄ ꝑ ſeipm Math. iiij. Cepit ieſus predicare ⁊ dicere. penitentiam agite appropinquabit regnū celorū: in quo verbo ſꝫ docto. efficacia plenarie cōtinentur indulgentie eo ꝙ ſolū vere penitentibus ⁊ cōfeſſis cōceditur. predicauit inq̄ per preconem ſuum Johannem baptiſtaꝫ dicentē. Penitentiā agite appropinquat regnum celorū. Math. iiij. Iſtud etiam cōmiſit beato Petro ⁊ ſuis ſucceſſoribus canonice intrantibus quando dixit ei. Symon iohannis diligis me plus his. Et ſequitur. Paſce oues meas. ad quē paſtum ſpiritualeꝫ requirebantur magne diuitie ſpirituales ⁊ theſauri ⁊c. ſꝫ doctores theologie ⁊ iuriſtas chriſtus cōmiſit totuꝫ theſaurum eccleſie diſpenſandū ⁊ diſtribuendum vere penitentibus ⁊ cōfeſſis petro et in perſona eius ſuis ſucceſſoribus canonice intrantibus iuxta eiuſdem petri ⁊ ſuorum ſucceſſorū arbitriū. Et ſi aliq̄s obijceret dicendo ꝙ nunq̄ reperitur ꝙ beat⁹ Petrus fuerit vſus hac poteſtate. Dicendum eſt ꝙ hac poteſtate vſus fuit in illis: quos corporaliter ſanauit ⁊ etiam non ſequitur ſi non fuerit vſus ꝙ non habuerit. Itē beat⁹ Grego. vndecimus indulgētias ſtatuit Rome in ſtationibus. Iteꝫ Bonifacius octau⁹ indulgentiam plenariā cōceſſit viſitantib⁹ baſilicas apoſtolorum Petri ⁊ Pauli in q̄libet centenario. Item Clemens papa ſextus eam indulgentiā vel ſimilem dedit in quolibet quinquagenario de qua q̄dem indulgentia tantū habebant romani cum modico labore ſicut illi qui veniebāt de vltimis finibus terre lꝫ nō valeret eis equaliter quo ad meritum eſſentiale gratie et glorie ⁊c. ¶ Queritur quid iuris ſi papa concedat indulgentiam plenariam: ſcilicet a culpa ⁊ pena dūtaxat in articulo mortis et ille cui conceſſit talem indulgentiaꝫ fuerit vſus pluries iſta gratia credens ſe eſſe in articulo mortis dum aliquādo infirmaretur. Solutio. Dicendum eſt ꝙ papa Innocentius ſextus predictum dubium determinauit dicens ꝙ tunc valet ſi amplius illa gratia non vſus fuerit. Si vero alˀs nō vſus fuerit illa gratia: in vero mortis articulo ſibi valebit ⁊ ſit in vltima abſolutione illa gratia habebit effectū ſuū ⁊c.

¶ Sequitur de ſacramento euchariſtie.

In cena ſummuꝫ chriſtus ſtatuit ſacramētū
Sub panis ſpecie cuꝫ diſcipulis tribuit ſe.
Ac ſpecie vini dicens hoc ſumite cuncti.
Miſſa celebratur vt mors chriſti recolatur.
Et deus oretur ſpecialius et veneretur
Et confortetur et pane ſacro ſatietur.
Dant ornamenta tibi preſbyter hec documenta.
Signat ſub tunica ꝙ mēs debet eſſe munda.
Deſuper aſtrictus ſpem de ſuperis dat amictus.
Uult candor tunice ſpondas te viuere caſte.
Signat cinctura tibi ꝙ non ſit vaga cura
Per manipulum leue contēnuntur mala vite.
Stola notat ſemper chriſto ſeruire decenter.
Stringens cuncta foris notat infula fedus amoris.
Deſignat lignum crucis ara calix ꝙ ſepulchrum.
Sed panis carnem chriſti vinūq; cruorem.
Sudoreꝫ dat aqua ſudaria linea palla.

UVA. BHSC. IyR_242

Vera liber ſcriptus que protulit
ex cruce chriſtus.
In miſſa forma ſunt verba ieſu be
nedicta.
Panis materia cum vino vitis et
vnda.
Expers fermēti non mixta fit ho/
ſtia chriſti.
Preſbyter hoc ſacrat intētio ſi ta/
men extat.
Sacra videns ora genibus flexis
et adora.
Dicens deuote verſus hic quos
doceo te.
Salue ſaluator mundi rex atqꝫ
creator.
Qui deus es et homo natus de
virginis aluo.
Te deus exoro ſupplex et pronus
adoro.
Vt mihi condones ⁊ celi gaudia
dones.
Nec nō defunctis viuis fidis quo
qꝫ cunctis.
O ſanguis chriſti qui fuſus amo
re fuiſti.
Hūani generis nobis precor au/
xilieris.
Dele pctā da nobis regna beata.
Quiſqꝫ dei ſumens corpus ſit ei
bene credens.
Orans: deuotus: ieiunus ⁊ crimi/
ne lotus.
Sitqꝫ timoratus non vlla claue li
gatus.
Pranſus percipere poteris cogē/
te neceſſe.
Corpore percepto te cuſtodire me
mento.
Ne qcqꝫ ſacro depellas de ſacra/
mento.
Redde deo grates orans tibi det
bonitates.
Ne ſis ingratus caueas quoſcun
qꝫ reatus.

Istud capitulū quartum de ſacramentis eſt de ſacramento euchariſtie qꝺ videtur continere vndecim particulas. In prima particula auctor noſter docet inſtitutionem ſacramenti euchariſtie ac ſpecies eius in generali. In ſecūda parte oſtēdit cur iſtud ſacramentum ſeu ſacrificium celebratur. In tertia docet ſignificationeꝫ ornamentorum cōſecrantis. In quarta docet ſignificationem illorū que adminiſtrātur imediate ſacramento euchariſtie. In quinta docet in ſpeciali quid ſit materia ⁊ forma ſacramenti euchariſtie. In ſexta docet quis ſit miniſter iſtius ſacramenti euchariſtie ⁊ quam intentionem debet habere. In ſeptima docet moduꝫ reuerētie quē debet habere vnuſquiſqꝫ fidelis erga ſacramentum euchariſtie. In octaua docet ī quo ſtatu debet ſumi euchariſtia. In nona reſtringit illam particulā octaue in qua dicitur ieiunus. In decima docet moduꝫ cuſtodiendi corpus dñicum poſt eiꝰ ſumptionem. In vndecima auctor poſt ſumptionē tam precioſiſſimi ſacramēti hortatur vnūquēqꝫ deo gratiarum reddere actiones et imposteruꝫ cauere ne recidiuet. Prima in principio. ſecunda ibi. Miſſa celebratur. tertia ibi. Dant ornamenta. quarta ibi. Deſignat lignum crucis. quinta ibi. In miſſa forma. ſexta ibi. Preſbyter hoc ſacra. ſeptima ibi. Sacra videns ora. octaua ibi. Quiſqꝫ dei ſumens. nona ibi. Pranſus percipere. decima ibi. Corpore percepto. vndecima ibi. Redde deo grates ⁊c. illa eſt diuiſio preſentis littere. ¶ Quantum ad primam particulaꝫ dicit auctor noſter ꝙ chriſtus in cena in die iouis ſancta inſtituit iſtud ſacramentum ſub ſpecie panis ⁊ vini et adminiſtrauit diſcipulis ſuis dicens. Supra ſpeciem panis hoc eſt enim corpus meum: et ſupra ſpeciem vini. hic eſt enim

UVA. BHSC. IyR_242

calix ſanguinis mei noui et veteris teſta-
menti. Mat. xxvi. ⁊ Mar. xiiij. ⁊ .i. ad Cor.
xi. Dñs ieſus ĩ qua nocte tradebaꝛ accepit
panẽ ⁊ grãs agens benedixit fregit et de-
dit diſcipulis ſuis di. Hoc eſt eĩ corpꝰ meũ.
hoc facite in meã cõmemorationẽ. Silr̃ et
calicẽ dicens. Hic eſt eĩ calix ſanguinis ⁊c.
vt ſupra. Et diffiniꝛ ſic. euchariſtia eſt ſpe-
cies panis tritici ⁊ vini ſub ſeipſis verum
xp̃i. corpus ⁊ ſanguinẽ continentis realiter
ſed inuiſibiliter ꝑ. tranſubſtantationẽ pa-
nis corpus ⁊ vini in ſanguinẽ: ex vi verbo-
rum cõſecrationis a ſacerdote ꝓlatorum
cũ intentione miniſtri. Et dicit ab eu qꝺ eſt
bonũ ⁊ caritos qꝺ eſt grã quaſi bona grã:
q꞉ in iſto ſacramẽto cõtineꝛ gratie plenitu
do ſcꝫ dei filius. ¶ Queritur quare xp̃s
inſtituit in principio ſue predicationis ſa-
cramentũ baptiſmi ⁊ iſtud ſacramentũ in
fine. So. Q꞉ in baptiſmo eſt inchoatio ⁊ in
hoc ſacramẽto cõſummatio. iõ baptiſmuꝫ
inſtituit in pͥcipio ſue p̃dicationis ⁊ iſtud
in fine in receſſu a diſcipulis ſuis per hoc
eis oſtendens magnũ ſignũ amoris: ⁊ etiã
in ſignũ rememorationis. Nã illa q̃ vltimo
proponunꝛ magne memorie cõmendaꝛ: iõ
dicit ſaluator noſter. Luce. xxij. Deſiderio
deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcũ
anteq̃ꝫ patiar. Et ſi queraꝛ vtrũ hoc ſacra-
mentũ debuerit inſtitui a pͥcipio cõditio
nis hoĩs. Reſpõdetur ꝙ nõ: primo rõne cõ
tenti. q꞉ hoc ſacramentũ. cõtinet corpꝰ xp̃i
verũ ꝙ ante inſtitutionẽ ſacramẽti oporte
bat de virgine eſſe natuꝫ. Secũdo ratione
effectus: q꞉ hoc ſacramentũ eſt charitatis
vinculuꝫ quod tp̃e gratie maxime debuit
abundare. Huius eñi ſacrameti figura p̃-
ceſſit qñ pluit manna in deſerto populis
iſrael q̃ quotidiano celi paſcebãtur alimẽ-
to. Exo. xvi. ⁊ ꝑ magi. ſen. xij. di. iiij. in mel-
chiſedech. q̃ obtulit panẽ ⁊ vinũ. Geñ. xiiij.
in agno paſchali de quo habeꝛ ĩ Leui. Sa-
crificiũ abel ſacrificium xp̃i in altari vel in
cruce oblati expreſſe figurabat q꞉ ꝑ primo
genitũ. Greg. Xp̃s exprimiꝛ q̃ ꝑ inuidiã in-
terfectꝰ eſt a iudeis. Itẽ ſacrificiũ abrahe
intelligẽdo de ſacrificio qꝺ abrahaꝫ voluit
facere de filio ſuo Iſaac. Geñ. xxij. vñ Inñ.
Quid ꝑ ſacrificiũ abrahe dilectũ ⁊ vnicum
filium offerentis niſi paſſio dñi deſignaꝛ.
de quo Apl̃s. ꝓprio filio nõ pepcit. ſed pro
nobis oĩbus tradidit illũ. ſm̃ magi. ſentẽ.
viij. di. iiij. c. i. Quattuor ſunt figure ſpecia
les huiꝰ ſacramẽti. vna eſt q̃ ſpectat ad legẽ
nature ſcꝫ melchiſedech. due ſpectãt ad le-
gem ſcripture ſcꝫ agnus paſchalis ⁊ mãna
vna ſpectat ad tp̃s gratie. ſ. ſanguis fuſus
ex latere xp̃i. In hoc eĩ ſacramẽto ẽ forma
viſibilis q̃ eſt figura in ſacrificio melchiſe
dech. Res cõtenta ſcꝫ verũ corpus xp̃i qꝺ
figuraꝛ in agno paſchali. Res ſignificata
ſcꝫ corpus xp̃i myſticũ qꝺ figuratuꝫ eſt in
mãna: ⁊ virtꝰ dans efficaciã huic ſacramẽ-
to q̃ ſignificata eſt in ſanguine xp̃i q̃ habꝫ
rationẽ figure: q꞉ exiuit de xp̃i mortui la-
tere. ¶ Queriꝛ quare nõ fit hic mentio
de oblatione abraham: dũ abrahã rediret
de victoria cõtra reges q̃ ducebant Loth
et Noe. Solu. Q꞉ fuit reuelatuꝫ ſm̃ Hug.
ꝙ primogenitus dei filius humanũ lapſũ
raperet. Noe xp̃o vel tp̃e ſuo fuit reuelatũ
ꝙ deus humanũ lapſuꝫ repararet in aliq̃
creatura: ſed ignorabat vtrũ eſſet angeli-
ca vel humana. Tp̃e xp̃o abrahe fuit reuela
tum ꝙ redimeret mundũ in ſpecie hũana.
Geñ. xxvi. In ſemine tuo benedicenꝛ oĩs
gentes: iõ dedit dragmã decimã: q꞉ hõ per
dragmã decimã intelligiꝛ. Lu. xv. Aaron et
Noe in pecoribꝰ offerebãt: iõ iſtis tribus
Abel quo ad perſonã vnigeniti: melchiſe-
dech quo ad ſpeciem panis ⁊ vini. Abrahe
quo ad naturã hoĩs aſſumendã fuit xp̃itas
reuelata: iõ de ipſis fit mentio. ¶ Que-
ritur quare illud ſacramẽtũ debuit habe-
re figuras. Solu. Primo rõne difficultatis:
q꞉ difficile eſt ad credendũ ⁊ ad cogitandũ
Scꝺo rõne dignitatis vt eius dignitas fi-
guris cõgruentibꝰ monſtrareꝛ. Sed videꝛ
ꝙ iſtius ſacramẽti nõ debeat eſſe duplex
materia: q꞉ totũ illud qꝺ eſt res ⁊ ſacramẽ
tum ꝯtineꝛ ſub ſpẽ panis ſcꝫ totꝰ xp̃s: ergo
panis eſt tota materia iſtius ſacramenti.
Itẽ illud ſacramentuꝫ ſub vna ſpecie ꝓplo
miniſtraꝛ. ſ. ſub ſpecie panis: ergo tm̃ de-
bet eẽ vna materia. ¶ In oppoſitũ arguiꝛ
hic: iſtud ſacramẽtũ euchariſtie a xp̃o ini-
tiũ ſumpſit: ſed xp̃s in cena ſuis diſcipulis
illud ſacramẽtũ miniſtrauit ſub ſpẽ panis
et vini: ergo. Itẽ mãducatio q̃ eſt vſus ſacra-
menti req̃rit cibũ ⁊ potũ: ergo huiꝰ ſacra-
menti duplex debet eſſe materia. Solu. Di
cendũ eſt ꝙ vſus huiꝰ ſacramẽti eſt mãdu
catio q̃ ad ſui integritatẽ ⁊ cibũ ⁊ potũ exi-
git: ⁊ ideo huius ſacramẽti debet eſſe du-
plex materia. vna que in cibo ſumatur: et
alia que ſumaꝛ in potu vtraq̃ꝫ ſpecierũ ſcꝫ
panis ⁊ vini eſt de integritate ſacramenti
euchariſtie: licet totus xp̃us ſit ſub vtraq̃ꝫ

UVA. BHSC. IyR_242

ſpecie quo ad efficaciã:vtraqꝫ tñ harũ ſpẽ
rum eſt de integritate huius ſacramenti
ꝓpter ſignificatõe:ſignificatˀ ei h xp̃s cibꝰ
ꝑfecte reficiens. Perfecta aũt refectio nõ
eſt in pane tm̃:nec in vino tm̃:ſed invtroqꝫ
ſimul. Tamen ꝓpter periculum effuſionis
ſanguinis populo miniſtratur ſub ſpecie
panis tm̃ ſub qua ſpecie eſt totus xp̃s. Itẽ
eſt alia cauſa qꝛ ſi miniſtrareˀ populo ſub
vtraqꝫ ſpecie: ſimplices non crederẽt totũ
xp̃m in altera ſpecie recipere ſm Bona. ⁊c.
Significatio enĩ huiꝰ ſacr̃i eſt duplex vna
ſm ꝙ rep̃ſentat p̃teritũ. ⁊ ſic in hoc ſacr̃o
rep̃ntatur ſeu ſignificatˀ paſſio xp̃i in qua
ſeparatus fuit ſanguis ab eius corpore: ⁊
ideo ſeparatim in hoc ſacramento offerri
dꝫ ſignũ corpis ⁊ ſignum ſanguinis dupli-
ci materia exiſtẽte. Alia ſignificatio huius
ſacramenti eſt de effectu inducẽdo per ſa-
cramẽtum:quia ſacramenta efficiũt quod
figurant. Et ſic cũ hoc ſacramẽtũ ad ſalu-
teꝫ corporis ⁊ anime ſumatur optꝫ ꝙ ſub
ſpecie panis ad ſignificandũ ſalutẽ corpis
⁊ ſub ſpecie vini ad ſignificandũ ſalutẽ aĩe
hoc ſacramẽtũ ꝑficiatur ⁊ ſumaˀ ſm doc.
ſupra.xi.diſt.iiij.ſen.de cõſe.diſt.ij.in ſum.
⁊ extra de cele.miſ.c.cũ marthe. Etiã vt dĩ
datur filium dei totam naturam humanã
aſſumpſiſſe vt totam redimeret.ſ. corpus
⁊ aĩam:panis enĩ ad corpus ⁊ vinũ ad aĩaꝫ
refertur per magr̃m.xi.diſt.iiij. ¶ Tunc ad
rõnes ante oppoſitũ.⁊ p̃mo. Ad primã qñ
dꝛ totũ illud qđ eſt res ⁊ ſacr̃m continetur
ſub ſpecie panis.ſ.totus xp̃s. Dico ꝙ ꝗuis
totus xp̃us ſit ſub ſpecie panis ſmˀ rei ve-
ritatẽ:nõ tamen eſt ibi ex vi ſacramẽti niſi
corpus eius ſꝫ quod venit in vſum fideliũ
Ad ſcđam rõnem añ oppoſitũ qñ arguiˀ
Illud ſacramẽtũ tñ ſub vna ſpecie ppl̃o mi
niſtratur ⁊c. Dicendũ eſt ꝙ populo nõ daˀ
ſanguis ꝓpter periculũ effuſionis. qꝛ faci
lius vna gutta ſanguis labereˀ ꝙ̃ aliqua
ꝑticula corporis.etiam ſm Boñ. qꝛ ſimpli-
ces nõ crederent in altera ſpecie totũ xp̃m
recipere. Miniſtri vero altaris datur ſeu
competit perceptio ſanguinis: qꝛ in ipſis
preſumiˀ maior aſtutia ſeu diſcretio. Sed
videtur ꝙ panis ⁊ vinũ nõ debeant eẽ ma-
teria huiꝰ ſacramẽti: qꝛ ſacr̃a legis moſay
ce ꝓpinquiora fuerũt ſacramẽtis noue le-
gis ꝙ̃ ſacramenta legis nature: ſed in lege
moſayca ſm modũ ſacramenti comedebãt
carnes animalium:vt habetur in Leuit. in
pluribus paſſibꝰ. ergo caro dꝫ eſſe magis
materia huius ſecramẽti ꝙ̃ panis ⁊ vinũ
q̃ ſumebãtur in lege nature ꝑ modũ ſacra
menti:vt habetur in Geneſi. Itẽ exp̃ſſius
ſignificaret caro aĩalis carnẽ xp̃i ꝙ̃ panis
qꝛ maiorẽ hꝫ cõuenientiã ad ipam:ꝫ caro
dꝫ eſſe magis materia huiꝰ ſacr̃i ꝙ̃ panis
⁊ vinũ. Itẽ illđ ſacramẽtũ dꝛ medicina ĩfir
mis:ſꝫ infirmis inhibeˀ vinũ:ergo vinum
nõ dꝫ eſſe materia huiꝰ ſacramẽti. Solu.
Dicendũ eſt ꝙ cauſa quare panis ⁊ vinuꝫ
ſunt materia huius ſacramẽti inter alios
cibos ⁊ potꝰ eſt inſtitutio diuina:vt tenent
doc.ſuꝑ.iiij.ſen.in.xi.di. Cã aũt inſtitutio
nis poteſt eſſe multiplex. Vna qꝛ iſta duo
ſcꝫ panis ⁊ vinũ cõueniẽtius in cibo ⁊ po-
tu veniunt:quare hoc conuenientius in ci
bũ ⁊ potũ ſpũalem inducũtur. Alia cauſa
vt habeˀ in gl.i.ad Cor.xi. Panis pre cete
ris cibis ſuſtẽtat corpꝰ:⁊ vinũ p̃ ceteris po
culis cor letificat. Similiter hoc ſacramẽ-
tum magis ſuſtentat ⁊ letificat charitate
inebriatos ꝙ̃ alia ſacramẽta. Tertia cauſa
eſt ex ritu celebratiõis:quia panis ⁊ vinũ
mundius tractantur ꝙ̃ alia que in cibo et
potu veniũt. Quarta cauſa ex repreſentati
one duplici rei huiꝰ ſacr̃i:qꝛ iſtiꝰ ſacr̃i du-
plex eſt res:ſcꝫ.corpꝰ xp̃i verũ ⁊ corpꝰ myſti
cum. Et qꝛ ſigna ſunt inſtituta ꝓpter rei ſi
gnificate exp̃ſſionẽ.talia debebãt inſtitui
q̃ vtrãqꝫ rẽ exprimerent: ⁊ quia corpus xp̃i
myſticum eſt ex multis aggregatis in vnũ
talia elemẽta debuerunt eſſe que ex mul-
tis ſunt vnum.tale autem eſt panis qꝛ ex
multis granis.tale etiam eſt vinũ:quia ex
multis vuis ſeu racemis idcirco recte vnio
nem corporis myſtici ſignificãt qđ quideꝫ
corpus myſticũ eſt eccleſia que eſt ex mul
tis fidelibus in vnum corpus coniunctis
glutino charitatis. vnde ap̃lus in p̃ma ad
Cor. Vnus panis vnũ corpus multi ſumꝰ
omnes qui de vno pane ⁊ vno calice parti
cipamus. Quinta cauſa eſt ex rep̃ntatiõe
eius qđ preceſſit:qm̃ grana in area cõcul-
cantur panis in fornace decoq̃tur ⁊ vinuꝫ
in torculari cõprimiˀ:que omĩa cõpetunt
ad repreſentandã paſſionẽ xp̃i. Tũc ad ra-
tiones. Et primo ad primaꝫ quãdo arguiˀ
ꝙ ſacramẽta legis moſayce erãt ꝓpinquio
ra ⁊c. Dicendum eſt ꝙ iſtud ſacramentum
non debuit in ſpecie alicuius ſacramenti
legis moſayce inſtitui. cauſa eſt vt oſtẽde-
retur ceſſatio legaliũ. Ad ſcđam dicenduꝫ
eſt ſm btm̃ Thomã. ꝙ caro de ratione ſui
non dicit aliquid ordinatũ in cibis: ſed di-

UVA. BHSC. IyR_242

cit quandã rem nature. Et ideo nõ ita com
peteter caro aĩalis ſignificat carnẽ xp̄i: vt
eſt cibus fidelium ſm qđ continet in ſacra
mento ſicut panis: quia de hoc pfectus eſt
vt ſit cibus. ¶ Ad tertiã quando arguitur
illud ſacramentũ dr medicina ⁊c. Dicẽdum
eſt ꝙ vinũ nõ datur infirmis morbo febri/
li: ita iſtud ſacramentũ nõ debet dari his
qui notorie ſunt in febre pctĩ mortalis: tñ
datur fidelibus hoc eſt ad confortationeʒ
flebiliũ qꝛ pctõ liberati ſunt. ſicut eñ vinũ
nõ ſanat actu infirmantes ſed iam cõuale
ſcẽtes: ſic euchariſtia nõ ſanat iacentes in
pctõ mortali: ſed reſpuẽtes. ſm btñ Aug.
btñ Tho. ⁊ oẽs doctores theologie. Ex p̄/
miſſis videretur ꝙ hoc ſacramentũ nõ eẽt
vnum. Solu. Dicendum eſt ꝙ vnum eſt ad
illum ſenſum ꝙ in illo ſacramẽto ſunt plu
ra materialiter q̄ ordinãtur ad vnũ ſacra
mentum plenũ ⁊ pfectum formaliter. nec
obſtat ſi dicatur ꝙ hic ſunt plura ſignat
qꝛ ſunt ordinata ex inſtitutione ad ſignifi/
candum vnũ ſacramentũ ⁊c. q̄tum eniʒ ad
efficaciaʒ totus xp̄s eſt ſub vna ſpecie ⁊ to
tus ſub altera: ſed q̄tum ad ſignificantiaʒ
vtraq̄ ſpecies requirit. ideo xp̄s ſub vtra/
q̄ ſpecie hoc ſacr̄m inſtituit. ¶ Querit
vtrum xp̄us manducauerit ſeip̄m in cena
in die iouis ſctã qñ adminiſtrauit ſe ſuis
diſcipulis. Et videtur primo ꝙ nõ: quia de
hoc nulla fit mentio in euãgelio. ¶ Scđo
ſic. omne qđ manducatur in cibũ aſſumit:
ſed aſſumẽs nõ eſt aſſumptũ: ergo xp̄s cor
pus ſuum manducare non potuit. ¶ Ter
tio ſic. illud ſacramẽtũ ordinatur ad ſpũa
lem refectionem: ſed xp̄us non indigebat
ſpirituali refectione: igitur ſeip̄m non aſ/
ſumpſit. ¶ Quarto ſic. xp̄o non competit
manducare hoc ſacramentaliter cum eſſet
verus cõprehẽſor ⁊ ſine velamine figuraꝝ
ad rẽ ſacramenti ptingeret. Nec ſpũaliter
qꝛ in ip̄o gr̄a nõ augebat: ergo ⁊c. ¶ In op
poſitũ arguit auctoritate illi⁹ qđ habet de
conſe. diſt. ij. c. Nec moyſes dedit vobis pa
nem verum: ſed dñs ieſus ip̄e cõuiuia ⁊ cõ
uiuium ip̄e comedens ⁊ qui comedit: ergo
ip̄e xp̄s corpus ſuum in cena mãducauit: ⁊
glo. ſup illum textũ talis eſt. prius eñ dñs
poſtq̄ benedixit comedit. deinde dedit di/
ſcipulis eſturis nec mirũ ſi in ſacramẽto ſe
comedit qui ſeipſum manibus ferebat. Ex
hoc manifeſte innuitur ip̄m dñm in die ce
ne ſumpſiſſe corpus ſuum: licet quidã non
admittãt. quibus obuiat Iſid. ſuper Leui.
in glo. illius littere. ſi p gratiarũ actõe. Le
uit. vij. cap̄. vbi dicit ꝙ dñs noſter ſeipſum
aſſumpſerit. p hoc ꝙ dicit. aſſumpſitq̄ de/
dit diſcipulis ſuis. Unde v̄ſus. Rex ſedet
in cena turba cinctus duodena. ſe tenet in
manibus: ſe cibat ipſe cib⁹. Comedit ergo
xp̄us ſeip̄m: ſed nõ quo ad effectum vel ne
ceſſitatem: quia non indigebat: ſed hec fe/
cit xp̄us vt daret alijs exemplũ. diſt. viij. c.
per quam ⁊c. ⁊ per doc. ſuper. xi. iiij. ſenten.
¶ Tunc ad rõnes ante oppoſitũ. Et primo
ad primã quãdo arguitur ꝙ de hoc nulla
fit mentio in euangelio. Dicendũ eſt ꝙ in
acceptiõe panis vtrũq̄ poteſt intelligi: ſcʒ
acceptio ⁊ manducatio: etiam multa fecit
xp̄us que non ſunt ſcripta in libro euange
lioꝝ. ¶ Ad ſcđam quando arguitur omne
quod manducatur ⁊c. Dicendum eſt ꝙ xp̄s
ſub ſpecie pp̄a quodãmodo diſtat a ſeip̄o
ſub ſpecie ſacramenti: qm̄ nunc in ſpẽ pp̄a
eſt in celo ſub ſpecie ſacramenti eſt in alta
ri. ⁊ ſm hunc modum nõ eſt incõueniẽs ꝙ
ſeipſum aſſumat. ¶ Ad tertiam quãdo ar/
guitur. illud ſacramentum ordinatur ad
ſpũalem refectionem ⁊c. Dicendum eſt ꝙ
manducatio illa non efficiebat in ſeip̄o ali
quid ſpũale: ſed ſignificabat. ¶ Ad quartã
quando arguitur ꝙ xp̄o non cõpetebat mã
ducare hoc ſacramẽtum ſacramentaliter
nec ſpũaliter ⁊c. Dicendũ eſt ſm btñ Tho/
mam ꝙ non manducauit corpus ſuum: vt
inde aliquem effectum conſequeretur: ſed
vt alijs ex mãducatione exemplum daret.
Bona. v̄o dicit ꝙ ſicut xp̄s baptiſmũ ſuſce/
pit ſacramentaliter tñ ⁊ non rem: ſic ⁊ hoc
ſacramentum: ⁊ hoc fecit in exemplum. Et
vlterius idem doctor dicit ꝙ duplici de cã
nõ poteſt quis percipe efficaciaʒ ſacramẽ/
ti. vna cauſa non pp̄ter gratie plenitudinẽ
ſicut in ſolo xp̄o fuit. Alia cauſa pp̄ter in/
dignitatẽ: ſicut in pctõribus qui licet perci
piant corpus xp̄i: verũtamen fructum non
recipiunt: quia indigni ſunt. ¶ Queritur
vtrum ſaluator noſter in cena dederit cor/
pus ſuũ iude. Solu. Dicẽdũ eſt ſic. xxſij. q.
ideo tu bon⁹ magi. ſen. xi. diſt. iiij. ⁊ ſm oẽs
doctores theo. ⁊ canoniſtas. Nec eſt cre/
dendum ꝙ quando dedit bucellam panis
intinctã iude ꝙ tunc ei corpus ſuũ dederit
qm̄ illã bucellam dedit ei poſt in ſignũ vt
manifeſtaret iohãnis pditorem. Joh. xiij.
⁊c. Per prius eñ corpus ſuum dederat iu/
de quando dedit alijs diſcipulis. Et ſi que
ret quare ſaluator noſter dedit iude cor/

UVA. BHSC. IyR_242

pus ſuū cum ſciebat ei ferre iudicium: qꝛ dignus erat. Solu. Una ratio fuit ne alijs diſcipulis ipm iudam ſuſpectuꝫ redderet: ⁊ ex hoc iudas tradendi eum occaſionem ſumeret. Alia ratio vt doceret ſacerdotes nō debere reuelare ea que in confeſſione eis dicuntur. Sumūt em̄ boni ſumūt mali ſorte tamen nō equali. ¶ Queritur quo modo intelligitur illud quarti ſententiaꝝ ꝙ ieſus corpus ſuū dedit iude ad perniciē. Solu. Dicendum eſt ꝙ ly ad non teneť ibi cauſatiue: quia corpus xpi nunꝙ eſt cauſa dānatiōis alicuius: ſed tenetur ibidem ad conſecutiue. ſ. q: iudas indigne aſſumpſit corpus xpi conſecuta eſt ei iude dānatio.

¶ Queritur quale corp⁹ adminiſtrauit xpus diſcipulis ſuis pridie ꝙ pateretur. Solutio. Dicēdum eſt ꝙ corpus paſſibile quod tūc habebat adminiſtrauit. ꝫ Aug. dixerit ꝙ tunc aſſumpſit dotem impaſſibilitatis. i. q. vij. c. daybertum: de iur. pa. c. qđ autem. ¶ Queritur vtrum corpus ſub pixide poſitum in die cene in craſtino moreretur in cruce. Solu. ſm quod habeť in xi. diſt. iiij. ſen. Dicēdum eſt ꝙ ſic quia oēs paſſiones intrinſece cōpetunt corpori xpi ſub ſacramento que ei competunt ſub ſpē ꝓpria: ſicut mori: dolorem pati ⁊ ſimilia. Paſſiones autem extrinſece ſicut verberatio: lanceatio ⁊ ſimilia. nō competūt ei ſub ſacramēto: quare non poteſt dici ꝙ ſub ſacramento verbereť crucifigatur. Et ratio diuerſitatis eſt: qꝛ paſſiones extrinſece ꝑtinent ab ſubſtantiam corporis mediantib⁹ dimenſionibus ꝓprijs. Chriſtus autē ſub ſacramēto exiſtens nō cōparatur ad exteriora mediantibus dimenſionibus ꝓprijs ſed mediantibus dimēſionibus panis. Bona. ſub alijs verbis dicit ꝙ ſub ſacramēto a nullo poterat ſibi inferri paſſio. q̄re concluditur ꝙ xpus corpus paſſibile adminiſtrauit in cena ſuis diſcipulis. Et breuiter dicendum eſt ꝙ ſi paſſio determinet actuꝫ agentis. xps non patiebatur ſub ſacramēto: nec corpus eius reſeruatum in pixide: Si autem paſſio dicat' affectionē ſeu dolorem illatum ſentiebat in pixide quicquid circa ipm fiebat in cruce. Unde v̄ſus. Pixide ſuato poteris copulare dolorem. Illatum ſed non illatus cōuenit illi. ¶ Queritur quare papa in altari frangit ſpecies corporis poſtea ad ſedē ſuā vadit ⁊ ibideꝫ ſumit. Solutio quia papa eſt vicarius xpi xps aūt in emaus panem fregit: ſed ibidē non comedit: ſꝫ in hierl'm. ⁊ in hui⁹ figura papa in altari frāgit: ⁊ in ſede comedit ⁊c.

¶ Quantum ad ſcđam ꝑticulam in qua auctor noſter oſtendit cur illud ſacrificiū ſeu ſacramentū celebrať: ibi. miſſa celebrať ⁊c. Eſt notandū ꝙ illud ſacrificiū celebrať ob memoriā dn̄ice paſſionis. iuxta illud. i. ad Cor. xi. Hoc facite in meā cōmemorationē. Itē illud ſacrificiū celebrať vt interius viuificemur: qm̄ ꝑ virtutem huius ſacramēti aliqñ fit de attrito contritus. Per grām em̄ illuminamur: purgamur: ꝑficimur: reficimur. Et hec grā cōferť in hoc ſacramēto. Deus em̄ non tantū inſtituit ſacr'm qđ nos i eſſe regeneraret vt baptiſmū: vel qđ genitos roboraret: vt cōfirmationē. verū etiā vt roboratos enutriret vt euchariſtiā. Item illud ſacrificiū ſeu ſacramentū offertur in augmētationē deuotiōis. vñ ps. Impinguaſti in oleo caput meū ⁊ calix meus inebriās ꝙ preclarus eſt. Nutrimētū eniꝫ qđ hic dať nobis xp̄us ad eſſe gratuitū in tribus attendiť. ſ. in cōſeruatiōe deuotōis ⁊ dilectionis ad deū: dilectionis ad ꝓximū ⁊ dilectionis intra noſmetipſos. Item illđ ſacrificiū offerť ad mitigatiōeꝫ fomitis qꝛ ſicut aq̄ refrigerat. ita illud ſacr'm refrigerat a feruore cōcupiſcētie. Itē h' ſacr'm auffeť in augmētū v̄tutū ⁊ in remediū pctōꝝ venialiū nō aūt mortaliū qꝛ ſic nutrimētū nāle ꝓdeſt viuenti ⁊ non mortuo ſic alimētū ſpūale cuiuſmodi eſt illud ſacramentū. Itē illud ſacr'm armat hoiem ꝯ dyabolum. Unde ps. Paraſti ꝯſpectu meo mēſam aduerſus eos qui tribulant me. Unde Bern. Diſce xpiane ꝙtum debes diligere xpm q̄ dedit nobis carnē ſuam in cibum: ſanguinem ſuum in potū: aiam in preciū: aquā lateris in lauacrum. ſm enim beatum Auguſtinū in libro de ciui. dei. die qua quis audit miſſam deuote ꝓ illo die neceſſaria conceduntur ei. leuia colloquia dimittuntur. iuramenta ignoranter facta condonātur. ꝙdiu audit miſſam non ſeneſcit: lumē oculorum ipſo die non perdit ſeu amittit mortem ſubitaneā: non incurrit illo die ſi obierit ꝓ cōicato habebitur: ab angelo eundo ad eccleſiam ⁊ redeundo paſſus ei⁹ numerantur vt in die iudicij remunerentur: ſm em̄ eundē Aug. miſſa dr̄ qꝛ celeſtis miſſus mittiť: ille celeſtis miſſus ſm Innocen. Eſt angelus magni conſilij qui mittitur ad conſecrandum. vnde ille eſt ſacerdos inuiſibilis q̄ principalr ꝯſecrat hoc ſa

UVA. BHSC. IyR_242

cramentū vbicūqꝫ conficiatur. Officium
aūt miſſe: vt habet̄ de con. diſt. i. Eciderſit
beatus Jaco. frater dn̄i ſm̄ carnem ⁊ Baſi
lius epiſcopus ceſarienſ. Sacr̄m autem
euchariſtie xp̄us inſtituit vt p̄miſſum ē.
Miſſa em̄ non debet dici ſine lumine: licꝫ
poſſit dici. cuius ratio eſt multiplex: vna a
parte xp̄i q̄ dixit ego ſuꝫ lux mūdi Joh. viij.
Alia ratio a parte officij: qꝛ officium miſſe
⁊ ad illuminandū. Eſaie. lx. Surge illumi
nare hieruſalē: qꝛ venit lumē tuū. Alia ratio
eſt a parte preſbyteri ſeu miniſtri qui de-
bet eſſe illuminatus Math. v. Sic luceat
lux veſtra coram hoibus ⁊c. Miſſa em̄ dr̄
tribus linguis: ebraica: greca: ⁊ latina. Nā
alleluya ſabaoth: oſāna: amē ſunt de ebrai
ca lingua. Kyri eleyſon: xp̄e eleyſon ⁊c. ſu-
mūtur de greca. Cetera vero ſunt latina. ⁊
hoc ſm̄ rōnale diuinoꝝ officioꝝ: quia titu-
lus xp̄i in cruce pendētis fuit ſcriptus iſtis
tribus: vt habet̄ p euāgeliſtas. Itē miſſa
ſm̄ rationale diuidit̄ in quattuoꝛ partes
ſcꝫ in obſecrationes: orationes: poſtulatio
nes ⁊ grāꝝ actiones. vn̄. i. ad Thi. ij. Obſe-
cro em̄ primo oīm fieri obſecrationes: orō
nes: poſtulationes: ⁊ grāꝝ actiones p oī-
bus hoibus. Prima pars pertinet ad po-
puli inſtructionem. Scd̄a ad materie con-
ſecrationem. Tertia ad materie cōſecrate
ſumptionem. Quarta ad gratiarꝝ actiōes
Prima pars a principio miſſe vſqꝫ ad offer
torium. Scd̄a pars ab offertorio vſqꝫ ad
finē dn̄ice orōnis. Tertia pars a dn̄ica orō
ne vſqꝫ ad cōmunionē. Quarta pars a cō
nione vſqꝫ ad finem miſſe. Prima pars cō-
tinet plures. Primo em̄ dr̄ introitus ab in
troeo introis: quia tunc ſacerdos ad alta-
re accedat ſignificat introitus vaticinia p
phetaꝝ ⁊ deſideria ſanctoꝝ patrum deſide
rantium filium dei incarnari. ſm̄ cōpendiū
theo. introitus ſignificat inchoationē bo-
ni. Et licet antiquitus diceret̄ loco introitꝰ
pſalmus. tn̄ Hieronȳ. de mandato damaſij
pape ordinauit diuerſos introitus ſm̄ di-
uerſitatem feſtoꝝ ⁊ dierum. Et de illo pſal
mo qui antiquitus loco introitus cātabat̄
accepit vnum verſum ⁊ dicitur introitꝰ bis
in cōibus feſtis ad deſignandum ꝙ in xp̄o
ſunt due nature. ſ. diuina ⁊ humana: vt ſm̄
compen. theo. introitus dr̄ bis ad denotā-
dum ꝙ in noſtra inchoatione debemus de
clinare a malo ⁊ facere bonū iuxta illd̄ pſ.
Declina a malo ⁊ fac bonum. In ſolēnitati-
bus dicitur ter ad deſignādum trinitatem
pſonarum vel ad deſignādū tria tp̄a. ſ. an-
te legem: ſub lege: ⁊ tēpus grē. Verſiculus
interponit̄ ad denotādū maiorē mentis at
tentionē. Aliqn̄ tn̄ verſiculus exprimit ſcṫos
in quoꝝ honore celebratur miſſa. hoc ē ad
eorum cōmendationem: vt ibi virgo dei ge-
nitrix. exultate iuſti ⁊c. Et ſubdit̄ gloria pr̄i
ad denotandum ꝙ a tota trinitate xp̄i ad-
uentus poſtulat̄ vel in qualibet miſſa, tri-
nitatem honoremus. In miſſa vero p defun
ctis gloria patri non dr̄: quia incerti ſumꝰ
de eoꝝ liberatione. Alia rō vt inuamꝰ ipos
eſſe in dura pena cōiecturatiue. Tn̄ intētio
orātis p mortuis eſt ꝙ patiſitur in purga
torio. Poſt introitū ſequitur kyri eleyſon
⁊ dr̄ ꝓpter laudē trinitatis ⁊ nonies ꝓpter
nouē ordines angeloꝝ. Unde kyri idem eſt
ꝙ xp̄s. el idē eſt ꝙ deꝰ. eis idē eſt ꝙ miſere
on idē eſt ꝙ nob. ideo kyri eleyſon idē eſt
ꝙ xp̄e deus miſere nobis. ſm̄ rōnale. ſm̄
aūt cōpē. theo. kyri eleyſon nonies dr̄ ad
deſignādum inuocationē mīe dei qua no-
uem modis indigemꝰ. tribus modis q̄tuꝫ
ad pctōrum remiſſionē q̄ ꝑpetramus ore
corde ⁊ ope. tribꝰ modis q̄tum ad gratie
collationē. i. fidei ſpei ⁊ charitatꝭ. tribꝰ mo
dis q̄tum ad glorificationē qua gaudebi-
mus ſupra nos in deo. intra nos de nobis.
⁊ iuxta nos in p̄ximo. ſm̄ aūt compē. ſeptē
ſacramentoꝝ kyri eleyſon dr̄ ꝓpter cōme-
morationē preſentis miſerie dum mīa po-
ſtulat̄ ⁊ ſubdit̄ ter ꝫ. triplicem miſeriam
ſcꝫ ignorātie pene ⁊ culpe. ¶ Queritur
quare nō dicitur ſemper kyri eleyſon ſine
mutando kyri eleyſon in xp̄e eleyſon. So-
lu. Primi tres pertinēt ad patris potētiā
deſignandum. vltimi tres ad dei clemētiā
manifeſtandum quequidem clementia at-
tribuitur ſpirituiſancto. Tres medij perti
nent ad dei ſapientiam incarnatam vene-
nerandum quequidem ſapientia attribui
tur filio. ideo ꝓpter ꝑtinentiam ad dei fi-
lium mutatio fit ad denotandum ꝙ aſſum
pſit quod non erat: ideo dicitur in tribus
medijs chriſte per aſſumptionem humani
tatis vnite gratie miſere nobis. Poſt ky-
ri eleyſon ſequitur hymnus angelicus: ſci
licet Gloria in excelſis deo. quem hymnū
cantauerunt angeli in natiuitate ſaluato-
ris: vſqꝫ ad illam partem laudamus te: re-
liqua vero appoſuit beatus Hylarius picta
uen. epiſcopus ⁊ dꝫ dici in medio altaris:
qꝛ angelus q̄ natiuitatē xp̄i annūciauit pa
ſtoribꝰ erat in medio mūdi. Lu. ij. Ecce anū

UVA. BHSC. IyR_242

cio vobis gaudiũ magnũ quod erit in po-
pulo. Sacerdos ergo q̄ dicit gloria in excel-
ſis deo qui gerit pſonam angeli illi⁹ ⁊ cho
rus qui reſpondet gerit pſonam multitu-
dinis angelorum: de qua dicit ibidem facta ē
multitudo celeſtis exercitus laudãtiũ dñs
⁊ dicentiũ gloria in altiſſimis deo. tamen
gloria in excelſis nō cãtatur in officijs lu-
ctuoſis vt in miſſis de defunctis: in ſeptua
geſima ⁊c. Itez ſm Inno. Gloria in excelſis
dimittitur in aduentu ꝓpter tēpus prime
expreſſiōis: qꝛ ille hymnus fuit expreſſus
in die natiuitatis dñi. Alia cauſa eſt ꝓpter
ſpei expectationē. in aduētu eñi deum ſal-
uatorem expectamus. Et qꝛ expectatio ex
pectamen affligit. iuxta illud Prouer. xiij.
Spes que differtur affligit aĩam. ⁊ gloria
in excelſis eſt ſignũ leticie: in aduentu q̄ eſt
tēpus triſticie tacet gloria in excelſis. Sz
tũc reſultat vnũ dubiũ tale. Cum alleluya
ſit canticum leticie: quare nō tacetur in ad
uētu ſicut glia in excelſis. Solu. ſm Inno.
Alleluya dicit rōnem ſpei quia aduentus
eſt tēpus ſpei. ideo cantatur in aduentu al
leluya. Gloria eñi in excelſis ſm compen-
dium theo. ſignificat gratiarũ actionē. ſm
vero cōpē. ſeptē ſacramētorum gloria in excel
ſis deo dr̄ ad cōmemorandũ celeſtē gloriã
ad quam tendimus poſt preſentē miſeriã

¶ Queritur quare ceſſat gloria in excel
ſis a ſeptuageſima vſq; ad diem cene. So.
Quia lapſus primorum parentũ ab eccleſia
illo tempore memorat. Itē in illo tpe deb;
quiſq; ꝓpria peccata ad mentis oculos re
uocare: ideo debemus dimittere cãtica le-
ticie vt oſtendamus in nobis contritionē
intenſam p peccatis nr̄is: iuxta illud Tho.
v. Quare gaudiũ mihi eſt qui in tenebris
ſedeo ⁊ lumen celi non video. Item quia
illud tempus figurat ſeu repñtat captiui-
tatem iudeorum in babylonia in qua fuerũt
lxx. annis. de qua captiuitate loquitur da
uid dicēs. Super flumina babylonis illic
ſedim⁹ ⁊ fleuim⁹ dũ recordaremur tui ſyō.
Item ad oſtendendũ angelicam offenſam
in qua ꝓpter peccatum ãgelica reparatio
impedietur. Et ideo ante xp̄i aduentũ mul
titudo angelorum contra homines iraſcebã-
tur. Et ideo dum peccata noſtra memora-
mus ab hymno angelico ceſſamus. Et hec
ratio vltima ſumit. de cōſe. diſt. i. c. hi duo.
⁊ in ſeq. c. hr̄ ꝙ glia in excelſis inter miſſarum
ſolēnia in cena dñi dicēda eſt. In feſto ino-
cētiũ nō dr̄ qꝛ innocētes nō ſtatim intra-
uerũt gloriã cũ nōdũ eſſet ianua apta: qꝛ
nōdũ xp̄s aſcēderat. ¶ Querit quare glia
in excelſis ſubdit imediate poſt kyri eley
ſon. So. Dicēdũ eſt ꝙ hoc facit ordo debi-
tus ex quo aĩa deuota deſiderauit xp̄i ad-
uentũ in introitu miſſe ⁊ poſtulauit mĩe ef
fectũ. In kyri eleyſon ordo debitus eſt: vt
p̄cēdat gaudij effectũ in hymno angelico.
iuxta illd̄ ꝓuer. xiiij. Cor qd̄ nouit amaritu
dinē aĩe ſue i gaudio ei⁹ nō miſcebit extra
ne⁹. Finito glia in excelſis: ſacerdos vertit ſe
ad pp̄lm di. Dñs vobiſcũ: q̄ ſalutatio fuit
ſumpta de veteri teſtō de li. Ruth. ij. c. qñ
dicit Booz meſſorib⁹ ſuis dñs vobiſcũ ⁊ ē
ſenſus. dñs petiōib⁹ vr̄is tribuat effectũ
Ep̄s aũt dicit pax vobis: qꝛ ep̄s repñtet p
ſonã xp̄i q̄ qñ ſalutabat diſcip̄los ſuos di-
cebat pax vobis. Jo. xx. ¶ Querit quare
ep̄s i p̄ria vice dicit pax vobis: ⁊ in alijs di
cit dñs vobiſcũ. So. vt cuſtodiat illd̄ docu
mētũ Eccl̄. iiij. Rectorē te poſuerũt eſto in
illis quaſi vn⁹ ex illis. ¶ Querit hic vtrum
ſp debeat ſacerdos dicere dñs vobiſcum.
So. Dicēdũ ꝙ ſic poſito caſu ꝙ nō eēt niſi
vn⁹ in miſſa ſua qꝛ loqtur toti eccl̄ie ⁊ cho-
rus rñdet ⁊ cuz ſpũ tuo q̄ rñſio ſũpta fuit
ab ap̄lo. ij. ad Thi. iiij. vbi dr̄ dñs ieſus xp̄s
cũ ſpũ tuo. Poſt ſubiũgit ſacerdos orem⁹
loquēs quaſi ſindic⁹ in pſona toti⁹ populi
⁊ dicto orem⁹ dicit orōnē q̄ vocat collecta
qꝛ olim p̄lat⁹ vel ſacerdos collecto pp̄lo di
cebat eã ſup pp̄lz: ⁊ iō vocat collecta: dicit
deuotã orōnē quã ſacerdos fac̄ p pp̄lo vt
pp̄ls ſit dign⁹ tãtis myſterijs ſm cōpē. ſeptē
ſacrorum. Sup qd̄ eſt ſciēdũ ꝙ tales orōnes
debēt dici in nũero impari. i. vna vel tres
q̄nq; vel ſeptē qñ dr̄ vna ſignificat vnitatē
eſſentie q̄ eſt in trib⁹ pſonis: qñ dicũt tres
ſignificãt tres pſonas trinitatis. vel qꝛ xp̄s
in paſſiōe cui⁹ miſſa eſt memoriale dr̄ ter
oraſſe: p̄io dicit pater ſi poſſibile eſt tran
ſeat a me calix iſte. Scdo di. pater ignoſce
eis: quia neſciunt quid faciunt: tertio quã
do dicit pater in manus tuas commendo
ſpiritum meũ: quando dicuntur quinq; ſi
gnificant memoriã quinq; vulnerum xp̄i:
quando dicuntur ſeptem ſignificant ꝙ ſa
cerdos ſi digne dicit exauditur p omnib⁹
petitionibus que in oratione dominica cō
tinentur: vel ſignificant ſeptem dona ſpi-
ritusſancti que ſacerdos petit ſibi ⁊ illis p
quibus dicit miſſam infundi ⁊ magiſter
Johannes beleth dicit ꝙ nō debent dici vl
tra ſeptem cui concordat Inno. ⁊ hoc ꝓpt

UVA. BHSC. IyR_242

faſtidium audientium. ¶ Queritur qua
re orationes dicuntur in numero impari.
Solu. ſm Inno. quia numerus impar di-
cit concordantiam: par vero diſcordiaʒ eo
ꝙ par poteſt diuidi. Ulterius eſt notandū
ꝙ omnis oratio dirigitur ad patrē vel ad
filium ⁊ nulla ad ſpiritumſanctum. Et ra-
tio eſt quia ſpiritusſanctus eſt donum ⁊ a
dono non petitur: ſed a largitore doni: ſm
beatum Auguſtinum in libro de doctrina
chriſtiana. Item eſt notandum ꝙ ſi diriga
tur oratio ad patrem in qua nō fiat men-
tio de filio. tunc debet dici per dominum:
vt in illa oratione. Protector in te ſperan-
tium ⁊c. Si autem in oratione fiat mentio
de filio debet dici per eundem: vt in illa
oratione. Deus qui de beate marie virgi-
nis vtero verbum tuum angelo nunciāte
⁊c. Si auteʒ dirigatur oratio ad filium dʒ
dici: qui viuis ⁊ regnas deus: vt in illa ora
tione. Deus qui virginalem aulā ⁊c. Si ve
ro in fine orationis fiat mentio de filio de
bet dici: qui tecum viuit ⁊ regnat. Si vero
fiat in orationē mentio de ſpiritusancto: ſi
cut in illa. Deus qui corda fidelium ſancti
ſpiritus ⁊c. debet dici in fine: in vnitate ſpi
ritusſancti deus. Unde verſus. Per domiū
dicas cū patrē p̄ſbyter oras. Si xp̄m me-
mores per eundem dicere debes. Si xp̄o
loqueris qui viuis dicere queris. Qui te-
cum ſi ſit collecte finis in illo. i. in ipſo xp̄o
ſpiritus almus ſit eiuſdem dicere debes.
Orationibus enim noſtris non poteſt da
ri maior auctoritas ꝙ̄ mittere eas per ie-
ſum chriſtum ante conſiſtoriuʒ diuine ma
ieſtatis cum ipſe ⁊ pater vnum ſint et ip̄e
filius de ſe dixerit Mat. vl. Data eſt mihi
omnis poteſtas in celo ⁊ in terra. ipſe em̄
xp̄s dixit Joh. xvi. Petite in nomine meo
⁊ accipietis: ergo ipſe eſt mediator dei et
hominum. i. ad Thimo. ij. ¶ Item ſup pre-
miſſis eſt notandum ꝙ quando dicit miſ-
ſa pro viuis non debet dici collecta aliqua
pro defunctis: nec econuerſo in miſſa pro
defunctis non debet dici collecta ſeu ora-
tio pro viuis: niſi illa communis oratio.
Omnipotens ſempiterne deꝰ q̄ viuoꝝ dn̄aris
ſimul ⁊ mortuoꝝ ⁊c. Si ṽo in miſſa ꝓ viuis
aliquo caſu dicat collecta pro mortuis illa
collecta nō dʒ dici vltima: ſʒ penultima vel
antepenultima: quia finis debet correſpō
dere principio ⁊ dictis collectis rn̄detur
Amen. i. fiat. De multiplici acceptiōe iſtiꝰ
dictionis videatur in. c. de oratione in illa

parte q̄ determinit̄ de oratione dn̄ica in
fine. dicta collecta vl' collectis ſequit̄ ep̄la
ab epi qđ eſt ſupra ⁊ ſtola miſſio: q̄ſi remiſ
ſio facta ab apoſtolis ⁊ veris orthodoxis
ad inſtructioneʒ populi in fide catholica.
Iſta em̄ inſtructio in fide fit ꝑ doctrinā ꝓ-
pheticā ⁊ apoſtolicā: ſm compēdiū ſeptem
ſacramentoꝝ. ⁊ ideo aliqn̄ ep̄la legitur de
epiſtolis pauli. aliqn̄ de epiſtolis petri. ali
qn̄ de actibus apoſtolorum. aliquando de
apocalypſi ⁊c. ¶ Queritur quare epiſto
la ſumitur de veteri teſtamēto ⁊ aliqn̄ de
de nouo. So. Epiſtola ſignificat officiū io-
hānis p̄curſoris ⁊ iohānes xp̄m venturum
non ſolum p̄dicauit: imo preſentē mōſtra-
uit. Ideo epiſtola aliqn̄ ſumit̄ de veteri te
ſtamento ⁊ aliqn̄ de nouo. ¶ Queritur
quare oratio p̄cedit epiſtolā. Solu. Epiſto
la eſt quedā lectio doctrine ⁊ ideo ip̄am p̄-
cedit oratio vt auditores ꝓficiant. ¶ Que
ritur quare epiſtola p̄cedit euangelium.
Solu. ſm compen. theo. q2 ep̄la notat ob
ſuantiam veteris legis. euangeliū ṽo no
ue legis. ideo ep̄la precedit euāgeliū. Alia
ratio eſt ſm Inn. quare ep̄la debet p̄cede-
re euangelium ad denotandum officium
precurſoris quod beatus Johānes bapti-
ſta ante xp̄m exercuit. Luce. i. ¶ Querit̄
quare in principio epiſtolaꝝ pauli dr̄ fra-
tres in principio ep̄larum canonicaꝝ cha-
riſſimi: in illis de ap̄lis in diebus illis ⁊c.
Solu. Quia beatus paulus ſcribebat ad
cōuerſos inter quos debet eſſe ſpiritualis
germanitas: iō dr̄ fr̄es. Illi vero q̄ ſcripſe-
runt ep̄las canonicas non ad cōuerſos ad
ſe ſpāliter: ſed ad oēs gn̄aliter ſcribebant
inter quos dʒ eſſe charitas. ideo in ſignuʒ
huius dr̄ chariſſimi. In libris ṽo hyſtoria-
libus ꝓpheralibus ⁊ apocalypſis tangit̄
tempus rei p̄terite p̄ſentis ⁊ future: ideo
dum legimus de illis dicimus in diebus
illis. Libri aūt ſapientiales cōtinēt doctri
nam cōem omni ſtatui neceſſariam in om̄i
tp̄e. ideo dicimꝰ. Lectio libri ſapientie. Et
debet epiſtola cantari accentu circūflexo
ad denotandū ꝙ doctor in docendo debet
attollere dei ſublimitatē ⁊ poſtmodū dʒ re
dire ad ꝓpriā paruitatē ⁊ dʒ terminari ac
centu accuto ad denotādū ꝙ oīa debemus
reducere ad glorie felicitatē. ſm Innocen.
¶ Queritur quare epiſtola auditur ſe-
dendo. Solut. quia ſignificat xp̄i expecta-
tionem expectātium autē mos eſt ſedere.
Alia ratio eſt: q2 epiſtola eſt quedā lectio

UVA. BHSC. IyR_242

ad eruditionem anime. anima aūt ſedēdo ⁊ quieſcendo fit prudēs: ſm pħm. vij. Phi. Alia ratio eſt ſm Inno. vt ſignificet impfectio legis ante aduentū xpi. poſt ep̄lam ſequitur reſponſorium quod ſignificat lamēto penitentie vocationem apoſtolorum quia dn̄o vocati nō ſolū verbo: ſed opere reſponderunt: eo ꝙ relictis oībus ſecuti ſunt eū: vt opera ſequētia doctrine audite in ep̄la correſpondeāt: vt ſimus factores ꝟbi ⁊ nō auditores tm̄ Iac. i. Alio noīe reſponſoriū vocatur graduale eo ꝙ ſignificat greſſum apoſtolorum poſt xp̄m: vel ſignificat ꝙ penitētes debent p gradus aſcēdere de virtute in virtutē. ſm Inno. ſm vero cōpen. theo. reſponſoriū ſignificat vite actiue pfectionem. ſm vero rationale ſignificat pfectū ſpūalem vite. Dicto reſponſorio ſequitur ꝟſus a vertendo: q2 illi qui dicunt ipm verſum debēt ſe vertere ad orientem ⁊ eſſe in medio chori ad inſinuādū plenā cōuerſionem penitētium ad gremium eccleſie ſm Inno. Et ſi quereretur quare in tpe paſchali dimittitur reſponſorium ⁊ ꝟſus ⁊c. Solu. q2 tps paſchale ſignificat futurū ſtatū eccleſie felicē in regno dei in quo ceſſabit lamentum penitentie. Apoc. xxi. Abſterget deus omnē lachrymā ab oculis eorum. Dicto verſu ſequitur alleluya cū ꝟſu ſuo. ⁊ eſt alleluya canticum leticie. Et ideo non debet dici in tempore luctus ſcz quadrageſime: ieiuniorum ⁊c. nec in miſſis pro defunctis ⁊ ſignificat alleluya ſm cōpen. theo ſpūalē exultationē ⁊ pfectionē vite contēplatiue. vel alleluya ſignificat gaudiū populorum de miraculis p xp̄m factis. Luc. xiij. Omnis plebs gaudebat de his q̄ glorioſe fiebant ab eo: vel alleluy ſignificat gaudiū quod penitens habet quando exiuit a peccatis. Math. v. Beati qui lugēt: qm̄ ipſi conſolabuntur. Et exponitur alleluya pluribꝰ modis. Uno modo ſm Hiero. ſic. Alleluya ſaluum me fac deus. ſm Greg. Alleluya id eſt cantare deo laudes. ſm Aug. idem eſt q̄d pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. ſm Ambroſ. idem eſt ꝙ ſalus vita ⁊ lux. Hugucio ⁊ Papias dicunt ꝙ idem eſt quod laudare dn̄z ⁊c. Dicto Alleluya ſequit ꝟſus. ⁊ ſignificat verſus interpoſitus cōuerſionē. Conuerſi eni de duobus gaudēt: ſcz de euaſione ſuppliciorum ⁊ de acquiſitione pmiorum. ideo alleluya bis reſumit. Eccl. xxx. Nō eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium. A ſeptuageſima vero vſq3 ad paſcha tractus dicit ⁊ alleluya tacetur: quia illud tps eſt tēpus penitentie: ⁊ alleluya eſt canticum leticie: ideo ⁊c. Tractus vero dicitur quia repreſentat miſeriam preſentis incolatus. de q̄ ps. Heu mihi quia incolatus meus plōgatus ⁊c. Poſt paſcha vero alleluya ſepiꝰ repetitur ppter gaudium reſurrectionis noſtre reconciliationis ⁊ eterne glorificationis. Dicto alleluya cū verſu ſuo ſequitur in ſolennitatibus proſa ſeu ſequentia. et ſimiliter proſa canticum leticie: quia in pſa exprimitur victoria obtenta per glorificatū: qua ſublimatus eſt ad celi faſtigia Deinde ſequitur euangelium cuius principio ſalutat lecturus pp̄lm vt reddat populum attentum ad audiendum euangelium quia per euangelium populus pfecte in doctrina xp̄i inſtituit. Iaco. i. Cū māſuetudine ſuſcipite inſitum verbum quod poteſt ſaluare aīas veſtras. Multis eniz modis locutus eſt nobis deus in pphetis ſed in euāgelio loquitur nobis in filio ad Hebre. i. ca. ¶ Queritur quare dum debet legi euangelium liber a dextra parte in ſiniſtram portatur. Solu. ſm Inno. ad denotandum ꝙ pdicatio fidei primo fuit facta iudeis ⁊ inde gentilibus. ¶ Queritur quare aliquando dicitur. Initium ſcti euāgelij. ⁊ aliquādo ſequētia ſancti euāgelij. Solu. qn̄ euāgeliū ſumit a principio: tunc dr̄ initiū ſcti euāgelij. quando ꝟo non ſumit a principio: tūc dr̄. Sequētia ſancti euāgelij. Dicto ꝟo titulo debet reſponderi. Gloria tibi dn̄e. q2 in euāgilio agitur de gloria dei: ⁊ noſtra qualiter. ſ. xp̄s dyabolū vicit ⁊ nos redemit: ⁊ victor ad gloriā pr̄is aſcēdit: ideo reſpōdet. Gloria tibi dn̄e: quaſi dicat dn̄e gloria tua q̄ in euāgelio predicatur nobiſcum ſine fine permaneat et ſemper creſcat. ¶ Queritur quare quādo euangelium legitur cerei accenduntur Solutio. Lumen precedit euangelium ad denotandum ꝙ lumine euangelij totus mundus illuminatur: ⁊ aliquando accendunt duo cerei ad denotādum ꝙ chriſtus miſit diſcipulos ſuos binos et binos predicare euangelium: vel ad denotādum ꝙ pdicatores debēt habere noticiā vtriuſq3 teſtamenti. quod aūt aliquādo vnus cere accenſus pcedit ſicut in diebus ferialibus ſignificat ꝙ xp̄us in primo aduentu a paucis fuit notus: vel ꝙ in primo aduētu vnū ſolū precurſorem habuit. ſ. btm̄ Iohānem baptiſtam. quod autem duo cerei pcedūt

UVA. BHSC. IyR_242

in diebus ſolennibus repreſentat ꝙ xp̄us in ſecundo aduētu ab omnibus cognoſceť ꝙ in ſecundo aduentu habebit duos p̄curſores Enoch ⁊ Helyam. ¶ Queritur q̄re in aliquibus locis crux p̄cedit euangeliū. Solu. ad denotādum ꝙ p̄dicatio debet ſequi crucifixum. Unde dn̄s petro Joh. xxi. Sequere me. ¶ Queriť quare lecturus euangelium petit benedictionem. Soluť. ad inſinuandum ꝙ p̄dicatores euangelij debent habere auctoritatē p̄dicandi Luc. xij. Rogate dn̄m meſſis vt mittat operarios ſuos in meſſem ſuam. ¶ Queritur quare alta voce ſacerdos dat benedictionem dyacono. Solutio: quia euangelium ſignificat tēpus gratie ſub quo xp̄s viſus eſt ⁊ cum hoībus cōuerſatus. Baruch. iij. Ideo datur benedictio viſibiliter ⁊ poſtulatur.

¶ Queritur quare ſacerdos non dat ſic benedictionem ſubdyacono. Solu. quia ī epiſtola lex moyſi ſignificatur. Deus autē inuiſibiliter manens legem moyſi docuit: ⁊ p̄phetas inuiſibiliter miſit. ¶ Queriť quare euāgelium in alto loco legitur. So. ad denotandum ꝙ doctrina euāgelij oēs alias p̄cedere debꝫ ⁊ excellere. Unde ap̄ls ad Hebre. vij. Nihil enim adducit lex ad perfectionem. euangelium aūt dat ſalutē omni credenti. Alia ratio eſt ad deſignanduꝫ xp̄i p̄dicationem. Math. v. Uidens ieſus turbas aſcendit in montem. Alia ratio eſt ad deſignandum xp̄i p̄dicationem p̄pheticam. Eſa. xxx. Sup montem excelſum aſcēde tu qui euangelizas ſyon. Etiam xp̄s dixit Mat. x. Quod in aure dicitis predicate ſup tecta. ¶ Queriť quare ſubdyacon⁹ librum ⁊ puluinar portat ante dyaconum lecturum euangelium. Solu. ad denotandum ꝙ predicator debet vitam ſuam cum bono opere deo offerre. vnde apoſtolus ad Coľ. iij. Omne quodcūq꜄ facitis aut verbo aut opere nomine dn̄i noſtri ieſu xp̄i facite. Item quando legitur euangelium tā p̄ferēs ꝙ audiētes debēt ſe munire ſigno crucis in fronte: in ore ⁊ in pectore ſignificando ꝙ nō erubeſcimus dicere euāgeliū quod ore p̄dicamus ⁊ corde firmiter credimus. vnde ſaluator noſter Math. x. Qui me erubuerit ⁊ ſermones meos: hunc fili⁹ hoīs erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua. Item p̄ferens euangelium librū ſignificat. q. d. hic eſt liber crucifixi debet crux fieri cum tribus digitis p̄pter inuocationem ſancte trinitatis, de q̄ dicitur Eſa. xl. Qui appendit tribus digitis molē terre. Item debet fieri crux a ſupiori parte frontis ad inferius: ad diſignandum ꝙ xp̄s de ſinu p̄ris deſcēdit ī vterū v̄gīs vł ad denotādū ꝙ xp̄s ē genit⁹ eternal̄r de ſubſtantia p̄ris ⁊ duciť crux a ſiniſtra ad dexterā ad dſignandum ꝙ chriſtus a leua huius miſie perducet nos ad dexterā ſue glorie. i. Pet. ij. De tenebris nos vocauit in admirabile lumen ſuum. Itē eſt notādum ꝙ lecturus euangelium debet eſſe ad minus dyacon⁹ p̄pter euāgelij auctoritatē: quia ſm magi. ſen. xxiiij. di. iiij. Ad dyaconū ex officio ſpectat dicere euangelium: vt dicetur in. c. de ſacramento ordinis. ¶ Queritur quare lecturus euāgelium dꝫ habere manus cōiunctas ad pectus. Solutio ad deſignādū ꝙ operatio legentis dꝫ correſpondere intentiōi ſm Innoc. ¶ Queritur quare in p̄ncipio euangelij dr̄. In illo tempore: cum in principio plurium epiſtolarum dicatur In diebus illis. Solu. p̄pter euangelij perfectionem xp̄s enim continet diem. ſic euāgelium continet doctrinam epiſtolarum. ſm Inno. ⁊ intelligitur de tempore rei euāgelizate. ¶ Queritur quare epiſtola legitur in dextra parte altaris ⁊ euāgelium in ſiniſtra. Solu. quia epiſtola ſignificat fideles legitur in dextra. Et q᷑ euangelium ſignificat infideles legitur in ſiniſtra. Alia ratio eſt ad denotandū ꝙ xp̄s miſſus fuit a dextra patris in ſiniſtram. i. in miſeriam huius ſeculi. Quod euangelium debeat legi ad aquilonem. patet: quia p̄dicatur infidelibus. Eſa. xliij. Dicam aquiloni da: ⁊ auſtro noli p̄hibere. Item euangelium p̄dicatur cōtra inſidias dyaboli qui p aquilonem ſignificatur. Hiere. i. Ab aquilone pādetur omne malum. ¶ Queritnr quare portatur thus ante euangelium. Solu. ad deſignandum aromata que mulieres portauerunt ad ſepulchrum: vel ſm compenſeptem ſacramētoꝝ fit thurificatio: ad denotādū ꝙ xp̄s omni bono odore eſt plen⁹ ⁊ ab ip̄o deriuatur ad fideles per officiuꝫ miniſtroꝝ eccleſie: vel alio modo p thuriſicationem deſignantur orationes iuſtoruꝫ iuxta illud Apo. viij. Aſcendit fumus incēſorum de orationibus ſanctoꝝ omniū ſup altare aureum coram deo. Uas enim diciť thuribulū qđ debet eſſe clauſum inferius per quod deſignatur ꝙ celebrās dꝫ terrena deſpiceret: debet habere in parte interiori ignem: per quod deſignať ꝙ celebrās

UVA. BHSC. IyR_242

debet habere charitatem feruidā: debet
habere in parte ſupiori aperturas: per qđ
deſignat̄ ꝙ celebrans debet contēplari ce-
leſtia. Apoc.viij. Alius angelus ſtetit ante
altare hn̄s thuribulū aureū. ibi glo. q̄ di-
cta eſt. ¶ Querit̄ quare dū legit̄ euange
lium hoīes debent eſſe ſtantes. Solu. Ad
denotandū ꝙ ſint parati ad preliū ꝓ xp̄i fi
de obſeruanda. ¶ Querit̄ quare depo-
nuntur capucia. Solu. ad denotādū ꝙ do-
ctrina euāgelica oīa velamina legis antiq̄
remouit. Item ad oſtendendū ꝙ oēs q̄nq̄
ſenſus debent eſſe apti. ad audiendū euā-
geliū. Finito euāgelio debet quiſq̄ ſe mu
nire ſigno crucis cōtra dyabolū ne recipi-
at ſeu remoueat verba euāgelica a cordibꝰ
audientiū. Lu.viij. Uenit dyabolus ⁊ tollit
verbū de corde eorū ne credētes ſalui fiāt
Deinde dat̄ liber apertꝰ ſacerdoti ad oſcu-
landū per qđ deſignat̄ ꝙ ſacerdos debet
habere plenā cognitionē cōtentorū in lib.
euangelico. Luc.viij. Uobis datū eſt noſſe
myſteriū verbi dei. Dicto euāgelio ſequit̄
ſymbolū a ſyn qđ eſt con ⁊ bole ſnia: quaſi
ſnia aplor̄ ſimul vel ortodoxorū ſimul cō-
gregatorū. Et eſt notandū ꝙ nō ſemꝑ poſt
euangeliū dicit̄ ſymbolū vt patet in mar-
tyrologio Gregorij. ſuꝑ quo eſt notandū
ꝙ quadruplex eſt ſymbolū vnū editum a
collegio apoſtolorū qđ dicit̄ ſub ſilentio in
prima ⁊ in cōpletorio. Aliud ſymbolū fuit
editū in concilio cōſtantinopolitano. licet
aliq̄ dixerint in cōcilio Niceno. ⁊ illud cāta
tur alta voce in miſſa poſt euangeliū. Ali-
ud ſymbolū fuit editū ab Athanaſio: quod
eſt Quicūq̄ vult ſaluus eſſe. Aliud fuit edi
tum in ꝯcilio Niceno. de ſymbolis. Primū
fuit ad fidei inſtructionē. Scđm ad fidei
ampliationē. Tertiū ad erroris excluſionē
Quartum ad fidei ſolidam defenſionem.
¶ Querit̄ q̄re ſymbolū aplor̄ nō đr in miſ
ſa. Solu. q: ſymbolū cōſtantinopolitanū
fuit factū ad multas hereſes cōfundēdas
iō đr in miſſa. Et nō illud aplor̄ in quo nō
ita explicite hereſes refrenant̄: q: nō ſolū
attendēda eſt dignitas: imo etiā vtilitas.
¶ Querit̄ q̄re ſymbolū aplor̄ đr ſub miſſa
voce. So. ad denotandū ſtatū ꝑmitiue ec-
cleſie in quo ſtatu non audebant apl̄i ⁊ fi-
deles confiteri publice fidem catholicam.
Et dicit̄ in prima ſcđm beatū Aug. in libr. de
ſymbolo: q: valet ad bonas oꝑationes q̄ fi
unt maxime de die. Et iō đr in ꝑma videlʒ
ad vincēdas tēptationes q̄ impugnāt maxie
de nocte: iō đr in cōpletorio. Symbolum
Athanaſij đr in prima: q: fides q̄ ibi expli-
catur đr prima virtutū: vt dictū fuit in ꝑn-
cipio iſtius libri. ⁊ đr alter q: fuit editū ad
perfidiā hereticorū cōfundendā q̄ magis
cōfundit dū hoc ſymbolum publice dicit̄:
ſcđm eundē Augu. ¶ Queritur quare đr ī
iſto ſymbolo qđ dicit̄ ī miſſa. Credo in vnū
deum: cū in ſymbolo aplor̄ dicat̄. Credo in
deū patrē. Sol. hoc dicit̄ ad denotandum
eſſentie diuine vnitatem: cuius cōtrarium
tenebāt plures heretici dicentes ꝙ vnitas
eſſentie nō ſe cōpatiebatur cū trinitate ꝑ-
ſonarum. cōſequenter loquit̄ de filio ⁊ ſpi-
rituſancto. ¶ Querit̄ quare nō dicit̄ in
illo ſymbolo patrē creatorē ſicut in ſimbo
lo aplor̄. Solutio. Creare aliq̄d eſt de ni-
hilo facere: facere autē de aliquo aliquid
ꝑducere. iō vt oſtendat̄ ꝙ nō ſolū eſt crea-
tor eor̄ q̄ ſunt de nihilo: ſed oīm q̄ ꝑducta
ſunt ex materia profitetur fides catholica
factorem. Sequit̄ ⁊ in vnum dn̄m noſtrum
ieſum xp̄m filium dei vnigenitū. Hic tan-
guntur ſex ꝑ que excludunt̄ ſex hereſes.
Prima fuit ꝙ filius nō erat vnus deus cū
patre. cōtra quā đr ⁊ in vnum. Alia hereſis
ꝙ filius erat minor patre cōtra quā dicit̄
dn̄m ieſum chriſtū id eſt equalē patri ⁊ ſpi
rituiſancto. Tertia hereſis ꝙ erat filiꝰ ad
optiuus nō naturalis cōtra quā dicit̄ filiū
dei vnigenitū. Quarta hereſis eſt ꝙ filius
dei erat natus ex tēpore nō ab eterno. con
tra quā đr ex patre natū ante oīa ſecula.
Quinta hereſis ꝙ filius dei erat creatura
cōtra quam dicit̄ deū de deo. Sexta here-
ſis ꝙ filius ſit deus de deo ꝙ aliquid mi-
nuit de deo cōtra quā đr lumen de lumine
q: ſicut lumen eſt de lumine ſine diminu-
tione: ita filius de patre ſine diminutione
¶ Queritur cum filius ſit cōceptus ex ſpi-
rituſancto: quare non dicit̄ filius ſpiritus-
ſancti. Solu. ſcđm magiſtrū ſen. lib. ij. di. iiij.
nō dicit̄ filius ſpūſſancti: lʒ operatione ſpi-
rituſſancti cōceptus nec ex hoc generaret̄
cōfuſio perſonarū in diuinis. ¶ Querit̄
quare hoc totū crucifixus mortuus et ſe-
pultus: đr vnus articulus. Sol. q: hec oīa
facta fuerunt in vna die. ¶ Querit̄ qua-
re nō dicit̄ in illo ſymbolo. deſcendit ad in-
ferna: ſicut in illo aplor̄. Sol. q: pauci du
bitauerunt in hoc articulo. Alia ratio fuit
ne daret̄ occaſio aliq̄bus dicendi eſſe detē-
tum in inferno. ¶ Querit̄ quare xp̄s re-
ſurrexit. Sol. primo vt ſcripturas iplerent

UVA. BHSC. IyR_242

vt nos ad reſurgendū ſpūaliter ꝓuocaret qꝛ turpe eſt vt ſeruꝰ ſedeat qñ corā eo ſurrexit dñs. Itē reſurrexit ꝓpter iuſtificationem noſtrā. ¶ Queritur quare reſurrexit tertia die. Solu. ꝓpter duplicē ſtatum iuſtoꝝ quē tangit Greg. ſup Ezechielē di. ſexta feria xp̄s paſſus eſt. Sabbato quieuit in ſepulchꝛo. Dominico reſurrexit a moꝛte pꝛeſens enī vita adhuc nobis eſt ſexta feria. qꝛ anguſtijs et doloꝛibus cruciamur. Sabbato quaſi in ſepulchꝛo quieſcimus: qꝛ requiē aīe poſt moꝛtē inuenimus. Dñico autē vna cū coꝛpoꝛe a moꝛte reſurgimꝰ et in gloꝛia gaudemus. Alia rōne reſurrexit tertia die ad oſtendendū ꝙ ſicut in oꝛe triū firmiter ſtat oē verbū: ita in tribꝰ diebus experit̄ oē factū. i. ad Coꝛ. xv. Reſurrexit tertia die. gloſa. pꝛobata vera moꝛte. ¶ Querit̄ quare xp̄s non expectauit cōem reſurrectionem. So. ꝓpter ſui coꝛpoꝛis dignitatem. vñ ps. Nō dabis ſanctū tuū videre coꝛruptionē. Scḋo ꝓpter fidei veritatē vñ apl's. Si xp̄s nō reſurrexit inanis eſt fides noſtra. i. ad Coꝛ. xv. Tertio ꝓpter nr̄e ſpecialis reſurrectionis exemplaritatē: vt ſcꝫ ſicut xp̄s cito reſurrexit a moꝛtuis: ita et nos ī nouitate vite ambulemꝰ. ad Ephe. v. Surge qui doꝛmis ⁊ exurge a moꝛtuis. ¶ Querit̄ quare dicit̄ in iſto ſymbolo ſm ſcripturas. So. intelligit̄ ſm ſcripturas. i. ſm veritatē. Qꝛ oīs ſcriptura diuinitus inſpirata eſt vtilis ad docendū ⁊ erudiendū in iuſticia. ij. ad Thimo. iij. ⁊ Aug. in lib. de trinitate diuinarū ſcripturaꝝ a veritate mens noſtra deuiare nō debet. ¶ Queritur quare xp̄s aſcendit. So. ꝓpter ianue celeſtis apertionē. vñ cantat ecclia. Tu deuicto moꝛtis aculeo aperuiſti credentibꝰ regna celoꝝ. Itē aſcendit vt ſpiritūſanctū mitteret. Joh. xvi. Si nō abiero paraclytꝰ nō veniet ad vos. Item aſcendit vt deſiderium noſtrū poſt ſe traheret. Cā. trahe me poſt te. ¶ Querit̄ quare nō aſcendit ſtatim poſt reſurrectionē. Solu. ꝓpter ꝓbandam veritatem ſue reſurrectionis ꝙ̄ erat articulus inter ceteros diſcipulos ad credendum. ¶ Querit̄ quomō intelligitur illud ſedet ad dexterā patris. Sol'. Dicendum eſt ꝙ duo intelligunt̄ per dexteram. vnum ſcilꝫ equalitas maieſtatis ad quam xp̄s ſedet ſm deitatem de hoc apl's. Heb. viij. Talem habemus pontificē ꝙ̄ conſedit in dexterā maieſtatis in excelſis. Aliud qḋ intelligitur ſunt pauucioꝛa bona gloꝛie in quibus xp̄s ſedet ſm humanitatē quia collatum eſt ei a deo patre quicquid cōferri potuit. Et ſi dicatur illa habuit xp̄s ab inſtanti ſue cōceptionis bene conceditur. tū in aſcenſione fuerunt manifeſtata ⁊ incongruentia loci cōpleta ſm cōpen. theolo. ad dexteram dei patris ſedet: quia diu laborauit in ſiniſtra mundi. vñ ps. In laboꝛibꝰ fui a iuuentute mea. ⁊ alibi. Affiictus ſum et humiliatus ſum nimis ⁊c. ¶ Querit̄ an cōueniat alij ſedere ad dexteram pr̄is. Solutio. Sedere ad dexteram patris ſoli xp̄o conuenit: quia ſedere ad dexteram impoꝛtat equalitatem ſm glo. ſuper illud ad Ro. viij. Qui eſt ad dexterā dei patris: eſſe autē ad dexterā dei eſt eſſe in eterna beatitudine: ⁊ ſic nō cōuenit alijs a xp̄o. ¶ Queritur cū xp̄s ſedeat ad dexterā patris quare dicebat beatus Stepha. Ecce video celos apertos ⁊ ieſum ſtantem a dextris dei Actuū. vij. Solutio. Beatus ſtephanus in tribulatione poſitus vidit ieſum ſtantem quē nos credimus regnantē ⁊ quieſcentē: eo ꝙ ieſum habebat ꝓ pugnatoꝛe ⁊ ſuſceptoꝛe. ¶ Querit̄ quare dicit̄ ⁊ iterū. So. ꝓpter pꝛimū aduentū ꝑ incarnationē dicit̄ et iterū ꝓpter aduentū eius ad iudiciū. Actuū. i. Sic veniet queadmoduꝫ vidiſtis eū euntem in celum. ⁊ Mat. xiiij. Uidiſtis filiū hominis venientem in nubibus celi. ¶ Quert̄ quare dicitur qui locutꝰ eſt per pꝛophetas. Solutio. Ad denotandū ꝙ maioꝛ fides ſit eis adhibenda cuꝫ ſint verba diuina: qꝛ ſpiritusſanctus loquebat̄ ꝑ pꝛophetas. ¶ Querit̄ quare nō dicitur ⁊ in vnam ſanctam eccleſiam catholicā ⁊c. So. Non debet poni qꝛ eccleſia nō eſt finis vltimus: ſed potius via ad finem: ideo non dicitur in: ſecus eſt qñ dicitur credo in ſpiritum ſanctū: qꝛ in ibi notat finem tripliciter vt ſit ſenſus credo in ſpiritūſanctuꝫ id eſt credendo tendo in eum ſicut in finem. ¶ Queritur quare dicitur articulus credo vnam ſanctā eccleſiā ⁊c. Solu. ſm Inno. qꝛ eccleſia eſt coꝛpus xp̄i myſticum et xp̄s eſt caput vt ergo plene habeat̄ fides de capite neceſſariuꝫ eſt credere coꝛpus quod eſt eccleſia catholica. vnam enimꝰ dicitur ratione vnitatis fidei: ⁊ charitatis ad Philip. iiij. Unus deus: vna fides: ſancta dicit̄ ratione puritatis ſanctitatis ⁊ bonitatis. vñ Leuit. xi. Sancti eſtote: quoniam ego ſanctus ſum. Catholicam dicitur ratione vniuerſalis confoꝛmationis quia vniuerſi de

UVA. BHSC. IyR_242

bent cōformari in fide. iuxta illud pſ. Om
nes gentes quaſcunq feciſti venient ⁊ ad-
orabunt coram te dn̄e. Apoſtolicam dicit̄
quia per apoſtolos ſumus edocti i doctri-
ne veritate. ad Ephe. iiij. ¶ Querit̄ qua-
re dicitur confiteor vnum baptiſma cum
non ſit articulus. Solutio. Quāuis non ſit
articulus fidei ſm̄ Inno. tamen eſt anne-
xum articulo quare dicitur confiteor ⁊c.
idē poſſet dici de alijs ſacramētis. ¶ Que-
ritur quare dicitur vnum baptiſma cum a
doctoribus enumerentur tres ſpecies: ſcꝫ
flaminis: fluminis: et ſanguinis. Solutio.
vnū dicit̄ ꝓpter altiſſimi vnitatē. ad Phil.
iiij. Vnū baptimſa ⁊c. Itē dicit̄ vnū ꝓpter
quorundaꝫ hereticorū prauitatē qui dice
bant hominē eſſe rebaptizandū quotienſ
cūq caderet in peccatū mortale ⁊ hec fuit
hereſis donatiſtarū vt recitat beat⁹ Aug.
in lib. de hereſ. c. lxvi. Alio mō dicendū eſt
ꝙ ſolus baptiſmus fluminis eſt ſacramen
tum ⁊ nō flaminis nec ſanguinis: quare bn̄
dicit̄ vnū. ¶ Querit̄ quare hic nō dicit̄ cō
munionem ſanctorū ſicut in alio ſymbolo.
Solu. ſatis intelligit̄ ꝑ hoc qd̄ dicit̄ vnam
ſanctā eccl'iam ⁊c. Dicto ſymbolo ſequitur
offertoriū: vbi prio fit populi ſalutatio cū
ſacerdos dicit dn̄s vobiſcū ⁊ eſt tertia ſalu
tatio hic quā facit ſacerdos. Nā prima fit
in collecta. Secūda in euāgelio. Tertia in
offertorio. ⁊ hoc ꝓpter expreſſionem trini
tatis perſonarū ante oblationē ſacrificij.
Et dicit̄ offertoriū de offero: q2 tunc offeri
mus noſmetipſos ⁊ ea q̄ ſunt neceſſaria ad
miſſam. ſ. panē: vinū: aquam ⁊ oblationes
ad ſuſtentationem miniſtrorū eccl'ie. Exo.
xxiij. Nō apparebis corā me vacuus. Dein
de ſequit̄ orationis pmiſſio cum ſacerdos
dicit oremus ad denotandū ꝙ niſi dn̄s fue
rit nobiſcuꝫ ad ſalutē noſtrā orare nō poſ-
ſumus. Et ſi queratur q̄re nō ſtatim poſt
promiſſionē ſequitur orō. Solu. q2 iſti ore
mus quos dicit ſacerdos correſpondēt ſe-
crete que poſt lotionem manuū dicitur: et
hoc fit propter ſignificationem ad denotā
dum latibulum xp̄i quo latuit ante tēpus
paſſionis: q2 non iam palā ambulat apud
iudeos: ſed abijt in regione iuxta deſertuꝫ
in ciuitate que dicitur Effren. et ibi mora-
batur cum diſcipulis ſuis ſicut dicitur Io.
xi. Vel illud fit vt tam ſacerdos ꝙ popul⁹
recolligat ſe in illo intermedio ad deuote
orandum. Deinde ſacerdos offert panem
vinum ⁊ alia ſibi oblata di. Suſcipe ſancta
trinitas ⁊c. Et facit ſignuꝫ crucis ſuper pa
nem ⁊ vinum ad hoc ꝙ deus eos ſanctifi-
cet. tamen ſacerdos ſi recte agat benedi-
cit aquam ⁊ non vinum: quia aqua ſignifi-
cat populuꝫ qui indiget benedictione dei.
vinum autem ſignificat chriſtum qui eſt
ſuper omnia benedictus: ⁊ hoc pro prima
parte miſſe. ¶ Sequitur ſecunda pars
miſſe que eſt ad materie conſecrationem.
cuius ſecunde partis quattuor ſunt parti
cule. Prima particula dicitur ſecreta. ſecū-
da pfatio. tertia canon. quarta oratio do-
minica. ſm̄ cōpendium theologie. li. vi. ſe
creta ſignificat ſtatum vie. prefatio ſtatuꝫ
patrie. canon ſignificat tranſitum mēbro-
rum in corpus chriſti myſticum. oratio do
minica ſignificat filiationem per gratiam
Recepta oblatione ſacerdos lauat man⁹
ad denotandum ꝙ ſacerdos ſit interius
lotus per confeſſionem ſicut exterius ma-
nus mundantur per ablutionem. Et lauā-
tur extremitates digitorum ad deſignan-
dum emundationem a minutis peccatis
quequidem emundatio fit ad altare ꝑ cō-
feſſionem in introitu miſſe. vel prima lo-
tio que fit ante miſſam ſignificat ꝙ ſacer-
dos accedens ad altare debet de peccatis
ſuis plenam feciſſe ſatiſfactionem. Et ſecū
da lotio que fit poſt offertoriuꝫ ſignificat
ꝙ ſacerdos debet habere ſanctaꝫ affectio-
nem. Iohā. xiij. Et dum lauat manus poſt
offertorium dicit ſepteꝫ verſus vnius pſal
mi ad poſtulandum ſeptem dona ſpiritus-
ſancti quibus indiget. Et redit ad altare
inclinat ſe profunde dicens. In ſpū humi-
litatis ad deſignandū ꝙ ꝑ mundiciaꝫ cor-
dis innocentiā vite ⁊ hūilitatē efficit̄ qs di-
gnus miniſterio hui⁹ ſacramēti. Eſa. i. La-
uamini ⁊ mūdi eſtote deinde erigit ſe ⁊ ver
tit ad ppl'm dicens. Orate ꝓ me fratres. ꝑ
qd̄ deſignat̄ ꝙ xp̄s dixit diſcip'lis ſuis. ora-
te fratres ne intretis in tētationē. Lu. xxij.
et Math. xxvi. Et illi q̄ audiūt miſſam de-
bent dicere tunc ſm̄ Greg. Acceptabile ſit
oīpotenti deo ſeu acceptū ſacrificiū tuum.
alij dicūt ſit in corde tuo ⁊ in ore tuo ad di
gne pagendū hoc ſanctū ſacrificiū. Alij di-
cūt illū verſū Memor ſit dn̄s ſacrificij tui
⁊ holocauſtū tuū pīgue fiat. Alij dicūt ſpūſ
ſanct⁹ ſupueniet in te ⁊ virtus altiſſimi ob
umbret tibi. In miſſali ſ'o Ro. habent̄ hec
verba: ſuſcipiat dn̄s ſacrificiū de manibus
tuis ad laudem ⁊ gloriā nois ſui ad vtilita
tem noſtrā totiuſq eccleſie ſue ſancte amē

UVA. BHSC. IyR_242

Hoc premiſſo ſacerdos ſub ſilētio ſecretā
di. Pro q̄ eſt notā. ꝙ totidē ſecrete in eodez
ordine ⁊ de eodē debent dici quot collecte
ꝓceſſerunt ante in exordio miſſe. ſ. ante epi
ſtolā neqꝫ plures neqꝫ pauciores ⁊ dr̄ ſecre
ta: q2 ſecrete ꝓnunciat: vel q2 ſecrete ſigni
ficant xp̄s quo xp̄s latuit ꝓpter metuz iu-
deorum ꝙuis olim alta voce dicerent. Un̄
ab oībus laycis ſciebant ſm̄ ꝙ narrat ma
giſter Arnaldus boleti in ſua ſumma. ⁊ ſi-
militer Johā. beleth. Un̄ cōtigit ſemel ſuꝑ
hoc vnū magnū ſcandalū tale qđ ſequitur
Paſtores quadā die ſuꝑ quendā lapidē po
ſuerunt panē ⁊ ſuꝑ panez dixerunt verba
canonis ⁊ panis in ꝓlatione verborum cō
uerſus eſt in carnē et ſtatim ictu fulminis
ꝑcuſſit paſtores ⁊ mortui ſunt ⁊ ideo a ſum
mis pontificibus ſtatutū fuit ꝙ decetero
verba canonis ſubmiſſe ſub ſilentio dice-
rentur. Alia cauſa aſſignat a doct. ſ. ne ta-
lia verba canonis vileſcant: ſicut ſacra ſcri
ptura data eſt obſcure ne vileſcat. Tn̄ notā
dum eſt ꝙ in diebus aliquorū ieiuniorum
dicunt plures collecte ꝙ ſecrete. Ratio eſt
ꝓpter lectiones ante ep̄las dictas queq̄dē
lectiones ſignificant predicationez: modo
predicatio debet precedere orationem ſm̄
beatū Aug. in li. de doctrina xp̄iana. Ideo
illis diebus dicunt plures collecte ꝙ ſecre
te. In paraſceue ꝓo quod dicit de paro pa
ras. a cena ne. q2 iudei parabant ꝑ ſabba-
to ea q̄ decebant comedere. Et in ſabbato
ſancto lectio prima precedit orationez ad
oſtendendū ꝙ tunc fit renouatio teſtamē-
ti: ⁊ q2 vetus precedit nouū: lectio que deſi
gnat vetus teſtamentū precedit oratione
que deſignat nouū teſtamentū: vel alia de
cauſa lectio precedit orationē ad denotan-
dum ꝙ in illo triduo habemus xp̄m cruci-
fixum tanꝙ aduocatū fidelem ⁊ bonuz: ex
cuius cōfidentia prime lectioni nō eſt ora-
tio premittenda. Et finit celebrans oratio
nes ſecretas dicendo. Per dn̄m noſtrum
ieſum chriſtum filiū tuum qui tecum viuit
et regnat ī vnitate ſpirituſſancti deus. vſ-
qꝫ ad illam partez. Per oīa ſecula ſcl'orum.
Prefatio incipit ibi. Per oīa ſecula ſeculoꝝ
alta voce pronunciando: vbi ſunt duo no-
tanda. primū q2 prefatio eſt idem ꝙ prelo
cutio ſeu preparatio: quia accedentes ad
illud ſacrificium debent diligentiſſime ſe
preparare. aliter iudicium ſibi manducāt
et bibunt. prime ad Corinth. xi. Probet au
tem ſeipſum homo ⁊c. Aliud quod eſt no-
tandum eſt ꝙ dicendo: Per omnia ſecula
ſeculorum: ſm̄ beatum Auguſti. in libr. de
ciuitate dei intelligitur eternaliter: capiē-
do eternaliter a parte finis. vl' ſic. Per oīa
ſecula ſeculorum. i. hoc ſacrificium cuius
effectus eſt infinitus vſqꝫ ad finem ſeculi
adminiſtrabitur ſub iſtis ſpecieb' panis ⁊
vini in cōmemoratione paſſionis ſaluato-
ris noſtri. iuxta illđ Mat. xxviij. Vobiſcuz
ſum omnibus diebus vſqꝫ ad ꝯſummatio-
nem ſeculi. ⁊ poſt celebrans non vertens ſe
ad populum dicit. Surſum corda. quaſi di
cat habere ad dn̄m corda ſurſum eleuata.
iuxta verbū apoſtoli. ad Colocen̄. iij. dicen
tis. Que ſurſum ſunt querite: quia ꝙuis ī
ſignū humiliationis proni aliquando ore-
mus. tamen in ſignū attentionis manus ⁊
oculos ſurſum attollimus: vt poteſt videri
Heſdre. x. Et populus quaſi cōſentiens di
cit habemus ad dn̄m: ⁊ quia ꝓ omnibus q̄
deus cōtulit nobis gratias ei impendere
debem'. Subiūgit ſacerdos gratias aga-
mus ⁊c. Et populus quaſi cōſentiēs reſpō-
dit. Dignum ⁊ iuſtum eſt. Deinde ſacerdos
dicit prefationem in qua nominant aliqui
ordines angelorū: quia in miſſa angelos
preſentes eſſe credimus ⁊ aſſiſtere ſacerdo
ti. Et ſunt decē prefationes: vt habetur de
cōſe. di. i. c. Inuenimus. Deinde dicit ſanct'
ter ad denotandū trinitatē perſonarū: ⁊ ſu
mitur Eſa. vi. vbi Eſaias dicit ſe vidiſſe ſe-
raphin clamentia ſanctus: ſanctus: ſanct'.
et Apoca. iiij. habetur ꝙ Johānes euāge-
liſta audiuit quattuor animalia q̄ nō ceſſa
bant dicere illud canticū. Sanctus: ſanct':
ſanctus. poſtea dicit verſus. Benedictus q̄
venit in nomine dn̄i: quem cantabant pue
ri hebreorum in die ramiſpalmarū quan-
do ſaluator noſter venit hieruſalem: qui-
quidem verſus ſcribitur Mat. xxi. Et cuz
cantatur debet fieri ſignuz crucis in ſignū
ꝙ ille verſiculus ſumitur de euangelio qđ
eſt liber crucifixi. Canon incipit Te igit ⁊c.
vbi ſacerdos debet ſe inclinare ante alta-
re ad denotandū ꝙ Petrus apoſtolus in-
clinauit ſe dum proſpexit in monumentuz
ſm̄ rationale: vel ſacerdos inclinat ſe ſigni
ficans xp̄m orantem proſtratū quādo ſu-
dor eius factus eſt ſanguineus. Luce. xxij.
Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſangui
nis decurrentis in terram. ⁊ Math. xxvi.
Legitur ꝙ xp̄s ꝓcedit in faciem ſuaz orās:
et dicitur canon regula: quia ex regulari-
bus inſtitutionibus patrum ſanctorum.

UVA. BHSC. IyR_242

componitur. ⁊ oſculatur ſacerdos altare ad denotandū verū amorē concordiam et dilectionem. Canti. i. Oſculetur me oſculo oris ſui. ¶ Item. T. debet figurari in ſignū crucis eo ꝙ illud ſacramentum ſit commemoratum paſſionis ieſu xp̄i: vel q꞉ in veteri teſtamento dictū fuit angelo bono ꝑcutiēti egyptū ꝙ ipſe occideret ſenem adoleſcentulū virginē ⁊ paruū: ⁊ mulieres interficite et a ſanctuario meo primo incipite. Suꝑ quē autem videbitis tau: nō occidatis. Ezech. ix. Niſi ſcriptū eſſet in frontib⁹ eorum tanq̄ꝺ hebraice ſignū eſt crucis in quo canone orat̄ ꝓ eccleſia catholica ⁊ pro papa: pro ep̄o ⁊c. Et ſi ſacerdos celebret ꝓ aliquo ſpecialiter debet virtutē ſacramēti referre ad ipſum. Tn̄ ꝓpter hoc nō excluditur quin poſſit et debet orare pro alijs. Itē ſacerdos anteq̄ dicat miſſam dicit vel debet dicere: dn̄e deus ego ſum in miſſa itendo tibi recōmendare iſtum vel iſtū. Et poſtea ī miſſa ſufficit ꝙ dicat memēto dn̄e illoꝝ quos tibi recōmendaui antea magna maturitate ⁊ attentione ꝓnunciando verba canonis: nō nimis morando ne dyabolice tentationes interueniant. Et iō in figura dictū fuit filijs ꝙ iſrael comederēt agnū paſchalē feſtinanter. Item oratio dꝫ eſſe mentalis vt ſacerdos ſit magis attentus: q꞉ ſermo impedit aliquotiens intētionem: tertiā deus precipue attēdit ad petitionem cordis ⁊c. ¶ Querit̄ quare in canone nulla ſit mentio de cōfeſſoribus. Solu. ſm Inno. q꞉ canon prius fuerat editus q̄ memoriā cōfeſſoꝝ eccleſia celebrat. Sciēdū eñ q̄ in canone cōmemorant̄ preceſſerunt ſilueſtrū ꝑter Iohannē ⁊ Paulū Marcellinum ⁊ Petrū q̄ ꝓximo ſucceſſerunt. Eccl'ia ṽo poſt tēpora beati ſilueſtri cepit cōfeſſorum memoriaꝫ venerari: tñ vt dicit Inno. Traditur Gelaſiū papā quinquageſimum primū a Petro canonē principaliter ordinaſſe. ¶ Queritur quare iſti martyres potius nominant̄ in canone q̄ alij. Solu. Propter miraculum: q꞉ aliq̄ ſancti patres deleuerunt noīa iſtoꝝ de canone. ſed dū mane ſurgerent iterū noīa iſtoꝝ quos deleuerunt litteris aureis inuenerunt iterū in canone ſcripta ⁊c. Conſequēter accedit ſacerdos celebrans ad cōſecrationem dicendo ṽba effectiua conſecrationis ſuper vtrāq; ſpeciē panis ⁊ vini. Suꝑ ſpeciē panis dicit. Hoc eſt eñ corpus meū ⁊c. Et deinde eleuat in altū ſignificans eleuationē xp̄i in cruce. Deinde ſuꝑ vinū dicit. Hic eñ calix ⁊c. ⁊ eleuat in altū ad denotandū ꝙ totus xp̄s fuit eleuatus in arbore crucis ꝓ redemptione totius hūani generis: ⁊ quare ſanguis ſeparat̄ a corpore ad denotandum ſeparationē ſanguinis a corpore xp̄i in paſſione vt clarius videbit̄ inferius ⁊c. Deinde celebrans extēdit brachia ad denotandū extentionē brachioꝝ xp̄i in cruce. Deinde celebrans inclinat ſe orans ſuppliciter: ꝑ quod deſignat̄ humilitas xp̄i ⁊ obedientia in paſſione. Deinde eleuat brachia ad denotandū ꝙ oratio eius ꝓ populo dirigitur ad deū ſemꝑ pollicē habendo coniunctū cū indice quib⁹ corpus cōſecratū tetigit: vt ſi aliqua particula hoſtie cōſecrate adhereat illis digitis non cadat ⁊ hoc ob reuerentiam ⁊c. Quarta particula eſt orō dn̄ica. Ibi pater nr̄ q̄ es in celis. Ubi celebrans ꝓ ſe ⁊ ꝓ populo facit ſeptē petitiones. de quibus dictum fuit ſuperius. c. de oratione. ⁊ hoc q̄tum ad ſcd̄am partem q̄ eſt ad materie ꝯſecrationem. ¶ Sequit̄ tertia pars miſſe q̄ eſt ad materie cōſecrate ſumptionem. ibi. Pax dn̄i ſit ſemper vobiſcum. vbi ſacerdos capit hoſtiā ⁊ eā diuidit attēdendo diuiſionē in ſpeciebus ſolūt et cū vna particula ſuꝑ calicē cū ſigno crucis dicit iſta verba. Pax dn̄i ſit ſemper vobiſcum. cui rn̄det chorus. ⁊ cū ſpū tuo. Deinde dicit ſacerdos Agnus ter. Suꝑ quo ſunt aliqua notāda. Primo eſt notandū ꝙ ſacerdos diuidit hoſtiaꝫ in tres partes. vt hr̄ de cōſe. di. ij. c. triforme. Una pars mittitur ī calicē ꝑ quā deſignat̄ corpus xp̄i q̄ꝺ iam reſurrexit. Pars altera comedit̄ ſeu ꝑcipitur a celebrāte ꝑ quam deſignat̄ xp̄us ambulans ſuꝑ terram. Pars altera reſeruabat̄ antiq̄tus. ꝑ quā deſignabat̄ corpus xp̄i in ſepulchro iacens: ⁊ idē dicit Sergi⁹ papa. vt recitat̄ in. iiij. ſen. di. xij. Tn̄ hodie due partes ſicce comedunt̄ ſeu ſumunt̄. vt notat̄ in. c. cū marthe. de cele. miſ. in gloſa. Loquēdo myſtice pars in calice poſita ſignificat ſanctos q̄ ſunt in patria ſeu ſtatū triūphantiū: pars comeſta fideles ī terra viuentes ſeu ſtatū militantiū: pars reſeruata corpa ſctōꝝ ī ſepulcris iacētia ſeu ſtatum in purgatorio ardentium. ſm cōpen. ſeptē ſacramentoꝝ. ſm ṽo cōpen. theolo. in. vi. lib. Iſte tres partes fiūt ꝓpter trinitatem ꝑſonarū in vna eſſentia. vñ licꝫ fiāt tres partes in diuiſione hoſtie. vn⁹ tamen chriſtus totus ſub qualibet parte hoſtie.

UVA. BHSC. IyR_242

Exemplū habemus in ſpeculo qđ ſi diuidatur in plures partes. in qualibet parte apparet imago q̄ prius apparebat in integro: vbi enī eſt pars corporis xp̄i ⁊ totū: q₂ quelibet pars hoſtie lʒ integre conſecrēt conuertit̄ in totū corpus: nō pars in partē de cōſe. di. ij. c. vbi. ⁊ c. dū frangit̄. ea. diſtin. Vel fiunt tres partes ꝑpter tres ſtat⁹ xp̄i q̄ fuit mortalis: mortuus: ⁊ imortalis: ⁊ vel fiunt tres partes ꝑpter tres ſubſtantias in xp̄o. ſ. diuinitatis aīe ⁊ corporis. vñ v̄ſus in glo. c. cū marthe. de cele. miſ. Hoſtia diuiditur in pres. tincta beatos. Plene ſicca notat viuos. ſeruata ſepultos. Scđo eſt notandū ꝙ cōmixtio vnius partis ſanguinem ſignificat ꝙ corpus xp̄i ⁊ aīa in reſurrectione cōiuncte fuerunt: q₂ deitas nunꝙ abfuit. imo ſemꝑ fuit cū anima ⁊ ſemꝑ cuʒ corpore. Tertio eſt notandū ꝙ agnus dei dicit liberationē ꝑ mīam diuinā: ⁊ triplicatur vt liberemur a malis pñtibus preteritis ⁊ futuris. tñ agnus cantat̄ in die iouis ſancta. ſ. in cena dñi. Pax nō datur: cauſa ē ꝫm Inno. q₂ in illa die verus agnus ad immolandū capit̄. Iō agnus cantat̄: ſed pax negat̄: q₂ illa die a diſcipulo mediāte oris oſculo traditur. In die veneris ſancta nec agnus dicitur. nec pax datur ꝑpter dolorē paſſionis. In ſabbato ſancto ſcʒ in vigilia paſche ſeu reſurrectionis nō dicitur agn⁹: ſed pax dat̄: ⁊ nō dicit̄ agnus: q₂ ī illa die fit memoria in officio precedente de paſſione pax datur. q₂ miſſa illius diei eſt de reſurrectione ꝑ quā fuit pax diſcipulis nūciata. vnde verſus. Agnus cantat̄ in cena: paxꝗ negatur. Inter vtrunꝗ diē nec pax nec đr agnus. Ante diē paſche pax eſt nec dicitur agn⁹. tñ Ioh. beleth dicit ꝙ in ſabbato pax nō datur: q₂ xp̄s q̄ eſt pax noſtra nondum ſurrexit ſed agnus dei dicit̄ ter cū miſerere nobis ꝑpter renatos ſeu baptizatos ⁊c. Inferius vbi eſt textus ad hoc ſupplebunt̄ illa q̄ hic omittūt̄ ſcʒ ibi In miſſa forma ⁊c. ⁊ ibi Preſbyter hoc ſacrat ⁊c. ¶ Sequit̄ quarta pars miſſe q̄ eſt gratiarūactiones ſcʒ a cōmunione vſꝗ ad finē miſſe. In illa parte ante poſtcōmunionē dicit celebrās aliqua poſt perceptionē corporis ⁊ ſanguinis xp̄i q̄ ſunt de gratiarūactionibus que cauſa breuitatis omitto: ⁊ venio ad poſtcōmunionē q̄ ſignificat boni operis cōſummationem vel gaudium quod habuerunt diſcipuli poſt reſurrectionem xp̄i. Deinde ſacerdos ſalutat populum et dicit oratio-nem: ſicut xp̄s poſt cenam celebratam cū diſcipulis ſuis dixit hymnū. Deinde iterū ſalutat ſacerdos populum ⁊ dyaconus: vel ſacerdos ſupplens vices eius licentiat populum dicens. Ite miſſa eſt. qñ maxime dicitur Gloria in excelſis deo. hoc eſt dicere hoſtia miſſa eſt. i. ſacrificium miſſum eſt ꝑ angelū ante conſpectū altiſſimi vbi eſt requies eterna. Ite igitur. i. feſtinate īgredi illaʒ requiē: iō dicit ſacerdos. Iube dñe hec preferri. i. vota fideliū preſentari per angelum in ſublime altare tuū. vel ꝫm magiſtrū ſenten. xxiiij. di. iiij. Ite miſſa eſt. i. ſequimini hoſtiā q̄ miſſa eſt ad celeſtia tēdentes poſt eā. Super his aliqua ſunt notanda. Primo ꝫm rationale eſt notandū ꝙ corpus xp̄i myſticū quod eſt eccleſia eſt triplex ſcʒ illud quod eſt in celo glorificatū. ſ. ſancti q̄ ſunt in paradiſo. Ideo in miſſis q̄ celebrantur in honore iſtorū: q₂ ſunt in tuto đr Ite miſſa eſt. Aliud eſt corpus xp̄i myſticum quod adhuc in terra eſt ſcʒ fideles qui ſunt in hoc mundo: ⁊ ideo q₂ ꝙdiu homines ſunt in hoc mundo ⁊ ſunt incerti de ſua ſalute. iuxta illud euange. Lu. x. Eūtes per viā neminē ſalutaueritis i. ſaluū dixeritis. ꝑpterea in miſſis que dicūtur ꝓ ſalute viuorū in fine dicit̄ Benedicamus dño: iuxta pſ. Benedicā dñʒ in oī tēpore. Aliud eſt corpus xp̄i myſticum qđ iam mediocriter ſe habet cuiuſmodi ſunt fideles q̄ ſunt in purgatorio. Et iō in miſſis que dicunt̄ ꝓ talibus in fine đr Requieſcant in pace. i. ꝑ meritū paſſionis xp̄i: ſanctorū interceſſione eccleſie ſuffragia ⁊ precipue ꝑ oblationem tanti myſterij liberentur a penis purgatorij ⁊ requieſcāt in eterna requie vbi eſt ſūma pax ⁊ tranquilitas ꝙuis ꝫ docto. the. q̄libet miſſa reſpiciat totū corpus xp̄i myſticum: ſicut patet per triplicē hoſtie partitionē. de qua ſuperius extitit declaratū ¶ Secundo eſt notandū ꝙ altare ſumitur pluribus modis. vno mō idē eſt ꝙ excellētia trinitatis. Exo. xx. Non aſcēdes ad altare meū per gradū. Alio mō idē eſt ꝙ eccleſia triūphans. Geñ. xxxv. Edificauitꝗ ibi altare ⁊ appellauit nomen loci illi⁹ domus dei. Alio mō ideʒ eſt ꝙ lex moſayca. vñ pſ. Cōſtituite diē ſolennē in cōdenſis. i. in vmbra legis vſꝗ ad cornu altaris. Alio modo idē eſt ꝙ lex euāgelica. pſ. Altaria tua dñe virtutū. Alio mō ideʒ eſt ꝙ incarnatio filij dei. Exo. xx. Altare de terra facietis mihi. Alio modo idē eſt ꝙ ſacramēta eccl'iaſtica

UVA. BHSC. IyR_242

Exo.xxix. Ungo altare in ſacrificatione ⁊c.
Alio mō idē eſt ꝙ deuoti cordis perfectio.
Leui.vi. Ignis in altare meo ſemꝑ ardebit
Alio modo idem eſt ꝙ vnio catholica. ad
Hebr.xiij. Habemus altare de quo nō ha
bent poteſtatē edere ꝗ deſeruiunt taber-
naculo. hic autem quādo dr̄ in ſublime al-
tare tuū ⁊c. intelligit̄ de trinitate vel de ec
cleſia triūphante. Deinde dicto Ite miſſa
eſt: ſacerdos dat benedictionez populo vt
gratia quam credentes receperūt in obla
tione tāti ſacramenti maneat cū eis ſemꝑ
⁊ in eis fructificet ⁊c. Declaratis iſtis quat
tuor partibus miſſe eſt notandū ſʒ Inno.
in lib. de miſſa ꝙ in miſſa fiunt vigintiqꝫ
crucis ſignationes: ⁊ fiunt in ſeptē vicibus
ꝗ ſignificant expreſſe paſſionez xp̄i. prima
vice fiunt tres dicendo iſta verba hec do-
na: hec munera ⁊c. ꝗ ſignificant xp̄i tradi-
tionem. Nā primo fuit traditus a deo pa-
tre qui eū ī mundū miſit. vn̄ ap̄ls ad Gal.
iiij. Cū venit plenitudo tp̄is miſit deus fi-
lium ſuū ⁊c. Secūdo fuit traditus a Juda
ſcarioth. Jo.xviij. ⁊ in alijs locis. Tertio fu
it traditus a iudeis. In ſcd̄a vice fiūt qꝫ
crucis ſignationes dicēdo iſta verba bene
dictam aſcriptā ⁊c. ꝗ repreſentāt qꝫ per-
ſonas ꝗ fuerunt in paſſione xp̄i. ſ. perſonā
xp̄i venditi: perſonā iude vendentis: ⁊ per-
ſonas ementiū ꝗ fuerunt pontifices ſcribe
et phariſei. In tertia vice fiunt due ſuper
illud verbū: benedixit: qđ verbū dr̄. primo
ſuper panē. ſecūdo ſuper vinū: ⁊ fiunt iſte
due cruces ꝓpter cōuerſionē duplicis ma
terie ſcʒ panis ⁊ vini in corpus ⁊ ſanguinē:
vel ad deſignandū emptionē ⁊ venditionē
In quarta vice fiunt quiqꝫ dicendo illa ver-
ba: hoſtiā purā: hoſtiā ſanctā ⁊c. Et rep̄ſen-
tant quinqꝫ vulnera ꝗ xp̄s ꝑtulit in cruce.
In quinta vice fiunt due cruces. vna ſuper
corpus: alia ſuꝑ ſanguinem dicēdo illa ver
ba filij tui corpus ⁊c. et ſignificant vincula
quibus xp̄s fuit ligat⁹: ⁊ flagella ſeu ſcor-
piones quibus fuit flagellatus. In ſexta
vice fiunt tres dicendo illa verba: ſanctifi-
cas: viuificas ⁊c: ⁊ ſignificant tres crucifi-
xiones quibus chriſtus fuit crucifix⁹. p̄ia
fuit linguis iudeorū. ſecūda fuit ſententia
pilati. tertia fuit manibus militum. In ſe-
ptima fiunt quinqꝫ cruces dicendo illa ver
ba: per ipſum cū ipſo ⁊c. tres illarum qꝫ
fiunt cum corpore ſuꝑ calicē ⁊ due a latere
et ſignificant tres prime tres cruciat⁹ xp̄i
ſcʒ cruciat⁹ paſſionis: prepaſſionis ⁊ com-
paſſionis. due ſignificant egreſſum anime
xp̄i a corpore ⁊ aquā ⁊ ſanguinē ꝗ fluxerūt
de latere xp̄i: ⁊ ſic in toto ſunt vigintiqꝫ
cruces: excepto ꝙ cuʒ dicitur Pax dn̄i: fiūt
tres ⁊c. ſm̄ Inno. ¶ Item eſt notandum ꝙ
quinquies vertit ſe ſacerdos ad populum
per quod denotatur ꝙ chriſtus in reſur-
rectione quinquies apparuit. Primo mag
dalene in horto in ſpecie hortolani. Scd̄o
mulieribus eūtibus ad monumentū. Ter-
tio beato Petro: ſed qn̄ ⁊ vbi nō legitur: et
ideo quando ſacerdos vertit ſe tertio ad
populū nō loquitur alte. Quarto apparu-
it duobus diſcipulis euntibus in emaus
quod dicitur eſſe caſtrum. Luc.xxiiij. Quī-
to apparuit diſcipulis ianuis clauſis. Jo.
xx. ⁊ Thomas non erat cum eis. Item poſt
apparuit diſcipulis. ⁊ Thomas erat cū eis.
Johā. eodē. ¶ Item eſt notandū ꝙ nonies
ſacerdos oſculatur altare. Primo anteq̄ in-
cipiat introitum ꝑ quod deſignatur ꝙ de-
bet eſſe recōciliatus deo ad peccati purga
tionem. Secūdo ante collectā primā dū di
cit Dn̄s vobiſcum. per quod deſignat̄ ꝙ de
bet eſſe deo recōciliat⁹ per deuotā oratio-
nem. Tertio in offertorio dū dicit Dn̄s vo-
biſcum: per quod deſignat̄ ꝙ debet eſſe re
conciliatus deo per ſuipſius oblationem.
Quarto anteq̄ dicat Orate ꝓ me fratres:
per quod deſignatur ꝙ debet eſſe reconci
liatus per internam mentis cōpunctionē.
Quinto poſt Te igitur: cū dicit vti accepta
habeas: per quod deſignatur ꝙ debet eſſe
recōciliatus per bonorū operū acceptatio
nem. Sexto poſt Supplices te rogamus:
cum dicit ex hac altaris participatione: ꝑ
quod deſignatur ꝙ debet eſſe deo recōci-
liatus per ſuipſius veram humiliationē.
Septimo finita illa orōne. Dn̄e ieſu xp̄e ꝗ
dixiſti ⁊c. per quod deſignatur ꝙ debʒ eſſe
deo recōciliatus per cōmunem tā amicoꝝ
q̄ inimicorū dilectionem. Octauo an̄ poſt
cōmunionem. cū dicit Dn̄s vobiſcū: per qđ
deſignatur ꝙ debet eſſe deo recōciliatus
per dignam ſacramenti perceptionē. No
no completa oratione Placeat tibi ſancta
trinitas ⁊c. per quod deſignatur hui⁹ ſa-
cramenti rememoratio. ¶ Item eſt notan-
dum ꝙ ſepties ſacerdos ī miſſa ſalutat po
pulum: per quod deſignatur ſm̄ rationale
ꝙ virtute miſſe ſalutem cōſequuntur eter
nam. In qua habemus ſeptē dotes ſcʒ q̄t-
tuor a parte corporis ⁊ tres a parte aīe. ⁊
eſt dos idem ꝙ donatio glorie a deo facta

UVA. BHSC. IyR_242

anime ⁊ corpori ⁊c. Dotes ei anime ſunt co-
gnitio: cōprehenſio: et dilectio. Dotes cor-
poris ſunt ſeu erunt iſti quattuor: claritas
īpaſſibilitas: ſubtilitas: ⁊ agilitas. De iſtis
ad preſens ſupſedeo: q: de ipſis eſt text⁹ in
fine iſti⁹ libri. vl' ſepties ſalutat populū ad
deſignandū ſeptiformā gratiaȝ ſpūſſancti
ſ̄m cōpen. ſeptē ſacramentorū. Ep̄s v̄o di-
cit Pax vobis: q: repreſentat in hoc perſo-
nam xp̄i q̄ ita ſalutabat diſcipulos ſuos ⁊c.
Jo. xi. ⁊ Luce. xxiiij. Stetit ieſus in medio
diſcipulorum ſuorū: ⁊ dixit eis Pax vobis.
¶ Iteȝ eſt notandū ꝙ ſacerdos inclinat ſe
octo vicibus a principio miſſe vſ ad finē
Prima dū dicit confiteor: ꝑ quod deſignat
reuerentia quā debem⁹ deo facere ꝓ pec-
catorum remiſſione. Secunda vice añ gra-
dus altaris qñ dicit. Aufer a nobis dñe ⁊c.
per quod deſignat reuerentia deo fienda
pro collatione bonorū. Tertia vice dū dicit
hanc orationē Suſcipe ſancta trinitas: per
quod deſignat deo reuerentia fiēda ꝓ eua-
ſione periculorū. Quarta vice in inchoatio-
ne canonis qñ dicit Te igitur ⁊c. ꝑ quod de-
ſignat reuerētia deo exhibenda ꝓ collatio-
ne oblatorū. Quinta vice poſt cōſecratio-
nem dū dicit Supplices te rogamus. per
qd̄ deſignatur reuerētia quā debem⁹ deo
exhibere ꝓ cōſeruatione collatorū. Sexta
vice ante paceȝ dū dicit Dñe ieſu xp̄e: ꝑ qd̄
deſignat reuerentia quā debemus deo ꝓ
cōfederatione inimicorum. Septima vice
poſt pacē dū dicit Dñe ieſu xp̄e fili dei: per
qd̄ deſignat reuerētia deo exhibēda ꝓ di-
lectione recōciliatorū. Octaua ⁊ vltima vi-
ce inclinat ſe ſacerdos qñ dicit Placeat ti-
bi ſancta trinitas ⁊c. ꝑ quod deſignat ꝙ re-
uerētia eſt deo exhibēda ꝓ cōfeſſione pre-
miorū. ⁊ hoc ſ̄m Inno. ¶ Querit hic q̄re
cū ſacerdos celebrat miſſam. cur incipit in
dextra parte altaris ⁊ poſtea vadit ad ſini-
ſtram ⁊ iterū redit ad dextrā. Sol. ſ̄m ra-
tiona. q: xp̄s p̄mo venit a dextera p̄ris ad
ſiniſtrā mūdi. ⁊ iterū rediit ad dexterā pa-
tris in die aſcēſionis. iuxta illud Johā. xvi.
Exiui a p̄re ⁊ veni in mundū iterū relinquo
mundū ⁊ vado ad patrē ⁊c. ⁊ hoc quo ad ſe-
cundā particulā. Quantū ad tertiā parteȝ
in qua auctor nr̄ docet ſignificationē orna-
mentorū cōſecrantis. ſ. induant ornamen-
ta ⁊c. Eſt notandū ꝙ illa ornamenta ſeu ve-
ſtes ſacerdotales fuerunt oſtenſe figura-
tiue moyſi. Exod. xxviij. Ubi dicitur. facies
veſtes ſanctas Aaron in quibus ſanctifi-

catus miniſtret mihi: ideo tales veſtes ſa-
cerdotales debēt eſſe bñdicte ab ep̄o. Su-
perlicium enī nō eſt de eſſentia ſeu de nu-
mero iſtarū veſtium ſaltē in ſimplice ſacer-
dote: ſed ſolū de bene eſſe. Notanter dicit
in ſimplici ſacerdote ꝓpter epiſcopos ⁊ ca-
nonicos regulares quoruȝ talis veſtis eſt
habitus: idcirco in generali veſtes ſacerdo-
tales cōputantur ſeptē ſcȝ ſuꝑlicium: ami-
ctus: actus: alba: cingulū: manipulus: ſto-
la: caſula. Iſte ſeptē veſtes ſignificāt ſeptē
dona ſpūſſancti quibus debet ſacerdos eē
perfuſus. Luc. xxiiij. Induimini virtute ſpi-
ritusſancti ex alto. vel iſte ſepteȝ veſtes ſi-
gnificant ꝙ ſacerdos debet eſſe munitus
contra ſeptem vicia mortalia. Unñ ap̄ls ad
Ephe. vi. Induite vos armatura dei vt poſ-
ſitis ſtare aduerſus inſidias dyaboli. Uel
iſte ſeptem veſtes ſacerdotales ſignificāt
ſeptē virtutes tres theologales. ſpem: fidē
et charitatē. ⁊ quattuor morales. iuſticiaȝ:
prudentiam: tēperantiam: ⁊ fortitudinem.
quibus debet ſacerdos eſſe adornatus. vñ
ad Ro. xiij. Induimini arma lucis. gloſa. i.
arma virtutuȝ. vel ſignificat ꝙ ſeptē peti-
tiones orationis dñice exaudiūtur ī miſſa
in ſignū cuius legitur in Heſter. v. c. ꝙ he-
ſter induta veſtibus regalibus fuit exaudi-
ta ab Aſſuero ⁊c. Primū veſtimētum eſt ſu-
perliciū: ſed q: non eſt de eſſe ſed de bene
eſſe ꝓ ſimplici ſacerdote vt premiſi nō intē-
do hic facere aliā mentionē. Sed accedere
ad alias veſtes requiſitas ad hoc ꝙ ſacer-
dos celebret miſſam. Primum indumentū
dicitur amictus quo caput ſacerdotis te-
gitur: ⁊ ſignificat ſ̄m rationale ſalutem q̄
per fidem tribuitur. Unde apoſtolus ad
Ephe. vi. Galeam ſalutis aſſumite: ⁊ repre-
ſentat illud cooperimentum quo velabāt
iudei faciem chriſti dicentes: propheti ſa
nobis chriſte quis eſt q̄ te percuſſit. Mar.
xvi. ſ̄m autem compendium theolo. Ami-
ctus ſignificat iudiciuȝ diſcretionis quod
debet eſſe in ſacerdote ⁊ in omni cōmuni-
cante. Alio modo amictus ſignificat in
chriſto capite noſtro carnis aſſumptionē
qua aſſumptione deitas velatur vt habe-
tur Apoca. v. ꝙ Johannes vidit angelum
dei fortem deſcendentem de celo amictuȝ
nube. Ille enim angelus eſt chriſtus qui
nube id eſt humanitate fuit amictus. In
ſacerdote enim ſignificat amictus ſ̄ȝ Hu-
gonē de ſancto victore. et Innocentium ꝙ
ſuperior pars rationis debet eſſe recta:

UVA. BHSC. IyR_242

quia amictus caput tegit in quo capite de
ſignatur illa ſuperioꝛ pars rationis ne ſa
cerdos ad peccati conſenſum inclinetur:
qꝛ amictus humeros tegit ſignificat ꝙ in
ſacerdote dꝫ eſſe ſtrenuitas opationis ne
aliqua ſeuiciei macula ſacerdos cõcuriat:
qꝛ amictus collum fimbꝛijs cingit deſigna
tur ꝙ in ſacerdote dꝫ eſſe ſedulitas circun
ſpectionis ne tẽtationibus ſeducatur. Se
cundum indumentum dꝛ alba ꝙ indumen
tum coꝛpus a ſummo vſqꝫ ad deoꝛſum te-
git ⁊ ſignificat grãm q̃ de ſurſum ꝓuenit ⁊
⁊ ex meritis eccleſie deoꝛſum. Unde aplus
ad Roma.viij. Spe eñi ſalui facti ſumus
⁊ repꝛeſentat veſtem albam in qua illuſit
herodes xp̃m. Lu.xviij. ſm autem compẽ.
theo. alba ſignificat mundiciam caſtitatis
quam debet habere ſacerdos. Unde Eccl.
ix. Omni tempoꝛe veſtimenta tua ſint can
dida ⁊ oleũ de capite tuo non deficiat. Ter
tium indumẽtum eſt cingulum per quod
ſignatur iuſticia: cuius duo ſunt bꝛachia
inter ſe aſtringentia: vt diſcamus operari
bonuꝫ ⁊ declinare a malo. yſa.xi. Et erit iu
ſticia cinguluꝫ lumboꝝ eius ⁊ fides cincto
rium renũ eius. Hec coꝛrigia repꝛeſentat
flagellum quo pylatus cedit Jeſum. Joh.
xix. ſm autem compen.theo. cingulũ ſigni
ficat moꝛtificationeꝫ carnis: vel ſignificat
reſtrictionem carnis: vel cingulum ſignifi
cat in xp̃o veram charitatem qua ſe mem-
bꝛis copulauit. Apo.i. Uidi ſimilẽ filio ho-
minis p̃cinctum ad mãmillas zona aurea.
Jn ſacerdote autem cingulũ qꝛ veſtes coꝛ
poꝛi coniũgit: ſignificat ꝙ ſacerdos dꝫ dili
gere celeſtia coniũgendo ſe eis per feruo-
rem charitatis contẽnendo tempoꝛalia.
Quartum veſtimẽtum eſt manipulus ſeu
funem: per quod deſignatᷣ fructus bonoꝝ
operum quẽ boni ſacerdotes repoꝛtabũt
in paradiſo. Unde de eis dꝛ per ꝓphetam
ſeu per pſalmiſtam. Uenientes autem ve-
nient cum exultatione poꝛtantes manipu
los ſuos: ⁊ repꝛeſentat iſte manipulus fu-
nem quo ieſus fuit ligatus. Joh.xi. Cõpꝛe
henderunt Jeſum ⁊ ligauerũt eum ⁊c. ſm
compen.theo. Manipulus ſignificat con-
ſtantiam foꝛtitudinis que dꝫ eſſe in ſacer-
dote. vnde conſtantia ſm Tullium eſt ani-
mi ſtabilitas firma ⁊ in ꝓpoſito perſeue-
rans. Foꝛtitudo autem ſm Aug. eſt amoꝛ
omnia tolerãs ꝓpter id quod amatᷣ. Ma
nipulus in ſiniſtra manu ſacerdotis poſit᷒
ſignificat xp̃i tribulatiõeꝫ. Cañ.ij. Leua ei᷒
ſub capite meo. Jn ſacerdote enim ſignifi
cat ꝙ dꝫ patiẽter ſufferre tribulationẽ: qꝛ
in ſiniſtra manu ponitᷣ ſignat ꝙ ſacerdos
tp̃e tribulationis dꝫ ſe exercere per bonã
operationem: quia manus cingitur eo ma
nipulo ſignat ꝙ dꝫ cogitare moꝛtis termi-
nationem. Apo.xvi. Beat᷒ qui cuſtodit ve-
ſtimenta ſua quo ad primũ: ne nudus am
bulet ⁊ appareat confuſio nuditatis ſue q̃
ad ſecundum. Quintum veſtimentum eſt
ſtola per quod ſm rationale ſignificatur
moꝛtificatio carnis. vnde ponitur ad mo-
dum crucis ad repꝛeſentandũ ꝙ ſacerdos
dꝫ poꝛtare crucem penitentie in coꝛde ſuo
vñ apls: moꝛtificationem ieſu xp̃i coꝛpoꝛe
veſtro circunferentes ⁊ repꝛeſentat ligatu
ram qua xp̃s fuit ligatus ad colũnam vel
aliam colũnam: ſm aũt cõpen.theo. Jſtud
indumentũ ſignat ꝑſeuerentiam longani-
mitas quã dꝫ hr̃e ſacerdos. Unde ꝑſeuerẽ
tia ſm Tullium eſt in re bene conſiderata
ſtabilis ⁊ ꝑpetua ꝑmanſio. De illa ꝑſeuerã
tia loquitur Chꝛiſoſto.di. Tolle ꝑſeueran-
tiam nec obſequiũ mercedeꝫ habebit: nec
laudẽ foꝛtitudo: cui cõcoꝛdat illud Mat.
x. Deniqꝫ non qui ceperit ſed qui ꝑſeuera-
uerit vſqꝫ in finem hic ſaluus erit. Stola
ſignat in xp̃o obedientie humilitatẽ: quia
factus eſt obediẽs vſqꝫ ad moꝛtẽ ad Phil.
Paulus. quia collũ cingit ſignat i ſacerdo-
te obediẽtie humilitatem: quia ad moduꝫ
crucis ſuper pectus diſponitᷣ ſignat ꝙ ſa-
cerdos dꝫ hr̃e in coꝛpoꝛe xp̃i cõtinuam me
ditationẽ: qꝛ a dextera in ſiniſtrã dirigitur
ſignat ꝙ dꝫ freq̃nter reuoluere in aĩo ſuo
celeſtis pꝛemij: ⁊ huius exilij compatiõeꝫ
Jſa.lx.c. Sextũ indumẽtũ eſt caſula ſeu in
fula quod indumentũ operit oẽs alias ve
ſtes. ⁊ p̃eminet omnibus alijs: ⁊ ſignificat
charitatẽ q̃ p̃eminet oĩbus ꝟtutibus: quia
nullus actus meretur dici meritoꝛius niſi
ſit infoꝛmat᷒ charitate. ſm oẽs doc.theol.
Jp̃a eñi charitas eſt foꝛa mater ⁊ excellen
tioꝛ oĩm ꝟtutum. ſm btũ Augu.xv. de tri.
Jſti dono eſt nullum eſt excellentius. ⁊ ſm
aplm.i.ad Coꝝ.xiij. vbi dꝛ. Nũc aũt manẽt
fides ſpes ⁊ charitas tria hec. maioꝛ his
aũt eſt charitas ⁊c. ip̃a eñi charitas operit
multitudinẽ pctõꝝ.i.Pet.iiij. Et ſm ꝓſpeꝝ
i ſuo lib. de vita cõtẽplatiua. iccirco caſula
q̃ cooperit alia veſtimẽta ſignat charitatẽ
⁊c. ⁊ repñtat illud veſtimentum indumẽtũ
purpureum quo milites circundederunt
ieſum. Johan.ix. Ueſte purpurea circũde-

UVA. BHSC. IyR_242

derunt eis:ſm añt cōpen.theo.repñtat p⸗
fectionē charitatis quam dꝫ habere ſacer
dos:⁊ ſic in idē redit. ¶ Querit quare ſūt
ſex indumēta ⁊ nō plura nec pauciora So
lu. ſm Inno. ratio eſt:q: ſex ſunt officia de
bita ſacerdotibꝰ ſaltē ſimplicibꝰ:catheriza
re:baptizare:pdicare:ꝯfiteri:ligare:⁊ ſol⸗
uere. amictus cōgruit pmo. alba ſecundo
⁊c. Itē ratiōe numeri:q: ſenariꝰ eſt pfectꝰ
numerus cuiꝰ ptes aliquote reddūt ſuuꝫ
totū:nec plus nec minꝰ. ¶ Querit qua⸗
re in veteri teſtamēto erāt quattuor. So.
ſm Inno. Quia illis pmittebātur tempo⸗
ralia:quaternariꝰ aūt numerꝰ ꝯuenit tpa⸗
libus ſeu corpalibꝰ ꝑpter qttuor qlitates
qttuor elemētoꝝ. Senarius eīn numerus
eſt numerus perfectiōis:q: in ſexto die p
fecit deus ſuū opus:vt habet Gen̄.i.c. De
veſtimētis epiſcopalibus ſuperſedeo ⁊c.
¶ Queritur an ſacerdos ſine iſtis indu
mentis ſacerdotalibus poſſet celebrare.
Reſpondetur ſm cōpen. ſeptē ſacramen⸗
toꝝ ꝙ quantū ad virtutē ſacramēti ſacer
dos pōt celebrare ſine indumentis ſacer⸗
dotalibꝰ:q: ad cōficiēdū hʼ ſacramētū re⸗
quiritur caracter ordinis ſacerdotalis et
non aliud. Sed quantum ad inſtitutionē
eccleſie propter honeſtatem ⁊ reuerētiaꝫ
ſacramenti veſtes requiruntur:⁊ ſi ſacer⸗
dos abſqꝫ ipſis indumentis celebraret:lꝫ
conficeret tamē peccaret mortaliter eccle
ſie inſtitutionem ⁊ mandatū trāſgredien⸗
do. Et talis tenetur adire dyoceſanū pon
tificem p optinendo abſolutionem ⁊c. et
hoc quo ad tertiam particulā. ¶ Quantū
ad quartā parteꝫ in qua auc. noſter docet
ſignificationē illoꝝ q̄ immediate admini⸗
culant̄ ſacramēto euchariſtie ibi. deſignat
lignū crucis ara ⁊c. Eſt notandum ꝙ alta⸗
re deſignat crucē que fuit de quattuor li⸗
gnis ſicut dicit mag. in hyſtorijs. Pes cru
cis fuit de cedro. per qđ deſignat̄ ꝯtempla
tionis altitudo. ſtipes fuit de cypreſſo.
p quod deſigatur fama bone opinionis:
tranſuerſale fuit de palma p qđ deſignat̄
fructꝰ iuſticie. tabula crucis fuit de oliua
p quod deſignatur leuitas miſericordie.
ſm compen. theo. in quarto libro. Et nota
ꝙ altare dꝫ eſſe de materia lapidea vt hr̄
de ꝯſe. di. i. c. altaria. vbi dicitur. nullus ce
lebraret niſi ſup altare lapideū ab epō cō
ſecratum:qꝫuis habeatur Exod. xx. Altare
de terra facietis mihi. Lapideum enim cō
uenit eſſe. tuꝫ propter lapidū cōmunitatē
quia faciliter poſſunt haberi. tum ꝑpter
lapidis durabilitatē. tum ꝑpter ſanguinis
congruitatē:qm̄ altare ſignificat chriſtum
de quo dr̄. i. ad Cor. x. Petra aūt erat xp̄s.
Nec obſtat ſi dicatur ꝙ in eccl'ia lateranē
ſi eſt altare ligneum:ſup qđ dr̄ beatus pe
trus celebraſſe:vſqꝫ ad tempa beati Silue
ſtri:q: ſeuiēte rabie pſecutiōis nō erat cer
ta ſtatio apoſtolis:ſed latitabant in cauer
nis ⁊ celebrabant in altaribus ligneis.
¶ Poſtea ſilueſter papa ſtatuit vt oīa alta
ria eſſent lapidea ⁊ qđ nullus ſuper illud
altare ligneū niſi ſolus romanus pontifex
celebret. Et ſi celebret an altare fuerit con
ſecratum quid fiendū. Solu. Dicendū ē ꝙ
ſi dubitet̄ de eccleſijs ⁊ altaribus. ſ. an fue
rint conſecrate debent cōſecrari. lxviij. di.
c. preſbyteri. ⁊. c. eccleſijs. de conſe. diſt. i. c.
de fabrica. eccleſijs vero ſemel deo cōſecra
tis:non dꝫ iterum cōſecratio adhiberi niſi
aut ab igne exuſte: aut ſanguinis effuſiōe
aut cuiuſqꝫ ſemine pollute fuerint ſi tamē
fidē ſctē trinitatꝫ renuerint illi q̄ ꝯſecraue⸗
rūt. Itē nota ſup ſecūdū paſſū ꝙ qn̄ eccl'ia
ē polluta cimiteriū ei ꝯtiguū eſt pollutū ſꝫ
nō cimiteriū nō ꝯtiguū. Et ſi cimiteriū fue
rit pollutū nō tn̄ eccleſia cū pncipale attra
hat annexū ⁊ nō ecōuerſo. de cōſecra. eccl.
vel alta. c. ſi eccl'am. Itē altare ſup quod ce
lebrat̄ dꝫ eſſe integrum. i. tabula dꝫ eſſe in
tegra ⁊ cōiuncta ſtipiti:aliter peccaret qui
ibi celebraret. de conſe. diſt. i. c. cōcedimꝰ.
Item ſi menſa principalis altaris moueat̄
de ſuo loco dꝫ denuo conſecrari. ſecus de
tabula minus principali que non eſt af⸗
fixa ſtipiti q̄ licet moueat̄ de loco ad locuꝫ
tn̄ non conſecrat̄. de ꝯſe. diſt. i. c. cōcedimꝰ.
Calix repreſentat ſepulchrū ſeu ſepulturā
xp̄i:⁊ dꝫ eſſe de auro:argento:vel ſtagno.
De ere ꝟo aut auricalco eē nō debet ꝑpter
eoꝝ rubiginē q̄ ꝓuocat ad vomitū:patena
nō debet eſſe lignea nec vitrea ſed potius
aurea que deſignat ſapiētie fulgorē:et argē
tea deſignat mundicie candorem. ſtagnea
conſtantie feruorem. ⁊ hoc. ſ. ꝙ de iſta tri⸗
plici materia cōponerentur calix ⁊ patena
fuit ordinatū in concilio remenſi. ⁊ habet̄
de cōſe. diſt. i. c. calix. ꝙ de ere ⁊ de auricaľ
co non fiat calix ⁊ patena ꝑpter rubiginē
vt dixi:etiā ibidē dicitur p docto. ꝙ non de
bent fieri de ligno:quia lignum eſt nature
nimis poroſe: et ſic ſanguis xp̄i ab ipo ca⸗
lice ebiberetur. Item de vitro non debet
fieri:quia vitrum eſt nature nimis fragi⸗

UVA. BHSC. IyR_242

liſt: ſic eſſet periculum ꝓpter effuſionem
ſāguinis. Et ſi q̄s argueret ſic: calix ſigni
ficat ſepulchrū dn̄i: ⁊ ſepulchrum fuit in la
pide: igit̄ debet calix de materia lapidea.
Solu. Dicēdum eſt ꝙ nō oportet ꝙ ſignās
⁊ ſignatum ſint de eadē materia. ꝯ de cir
culo ⁊ vino. Calix em̄ eſt vas in q̄ ſanguis
xp̄i conſecratur: ⁊ habet pedem per quod
deſignatur ꝙ fides noſtra in xp̄i ſanguine
⁊ paſſiōe dꝫ fundari: habet ſtipitē per qđ
deſignatur ꝙ ſpes noſtra per xp̄i paſſionē
⁊ ſanguinem dꝫ ſublimari: habet verticem
per quod deſignatur ꝙ per xp̄i ſanguinē
⁊ paſſionem debet noſtra charitas dilata
ri. Patena. ſ. operculū calicis repreſentat
lapidē ſuppoſitū ſepulchro xp̄i ⁊ debꝫ eſſe
eiuſdem materie cuius eſt calix: vt p̄miſi
Item debet eſſe ſtature ſperice ꝓpter per
fectionem rei contēte ⁊c. quia panis in pa
tena ponitur ſignificatur charitas apoſto
lorum quando dixerunt moriamur ⁊ nos
cum illo. vel ſignificat ſuper patenam cor
pus dn̄i poſitum: quia xp̄s vere reſurrexit
⁊ ꝙ mulieres inuenerunt lapidem reuolu
tum: quia patena ſub corporali tegit̄ ſigni
ficatur fuga apoſtoloꝝ: quia a ſubdyaco
no cooperta oſtenditur ſeu tenetur ſigni
ficatur ꝙ ꝓpter timorem ſynagoge cetus
apoſtolorum incluſus occultatur: quia dn̄
oratio dn̄ica dicitur patena diſcooperitur
ſignificat ꝙ publicato euangelio cet' apo
ſtoloꝝ a p̄dicādū roborat̄ q̄ſi ſm̄ Greg.
qui prius vocem ancille timuit poſtmodū
vires principum ceſus ſpreuit: quia pate
na a ſacerdote accipit̄: ⁊ ex ea ſignū crucis
efficitur ſigna ꝙ per apoſtolos euangeliū
⁊ crux xp̄i vbiq̄ p̄dicatur: q2 corpus dn̄i
ſuper patenam ponit̄ ſignificat ꝙ quiuis
apoſtoloꝝ ꝓ xp̄o immolat̄: nec eſt mirādū
ſi per patenam apoſtoli ſignificent̄: q2 ſm̄
Rabanū patena d2 a pateo pates. ⁊ ſigni
ficat cor apoſtolorum quod erat poſt re
ſurrectionē eis manifeſta charitate patēs
⁊ dilatatum: vel patena patrē tenens. Al
tare vndiq̄ pannis tectum ſignificat xp̄m
cuius diuinitas ſub carnis vmbraculo vn
diq̄ tegitur. Triplex pannus ſignificat in
xp̄o triplicem naturā. ſ. diuinitatis anime
⁊ carnis. Pānus rudis deſuper tres illos
pannos ſubtiles poſitus ſignificat vite au
ſteritatem: quam ꝓ nobis xp̄s voluit ſuſti
nere corporalē ſm̄ Inno. ſignificat ſyndo
nem qua corpus xp̄i inuoluebatur ⁊ meli
us palla extenſa que ponit̄ ſub calice hoc
ſignificat ⁊ palla plicata que ponitur ſup
calicem ſignificat illud ſudarium quo ca
put dn̄i tegebatur. Joh̄ā. xx. Ubi habet̄ ꝙ
corpus ſaluatoris fuit in ſyndone munda
inuolutū: ⁊ ſudariū capitis nō cū linthea
minibus poſitum ſed ſeparatim inuolutū
ſm̄ eūdem Inno. palla extenſa alio modo
poteſt ſignificare ꝙ fides xp̄i eſt ꝑ totum
mundum dilatata: ⁊ palla plicata ſignifi
cat ꝙ debꝫ remanere in corde cuiuſq̄ fide
lis. Et ſi q̄rat̄ de qua materia debent eſſe
iſti pāni. Solu. Habet̄ in decre. de cōſe. di.
i. c. cōſulto. vbi dicitur ꝙ nullus p̄ſumat ce
lebrare in panno ſirico aut intincto ſed in
panno lineo ab ep̄o cōſecrato quia corpus
dn̄i in mūda ſyndone fuit ſepultum. Inter
enim omnes pānos pāni linei poſſunt me
lius mundari. Sūma autem mundicia cō
decet hoc ſacramentum: ideo notanter di
citur in p̄dicto decreto panno lineo. Pa
nis eſt materia corporis chriſti: ideo ſigni
ficat corpus chriſti qui virtute diuina ꝓla
tione verborum forme facta ſubſtātia pa
nis tranſubſtantiatur in corpus xp̄i: vinū
ſignificat ſanguinem: q2 eſt materia q̄ v̄tu
te forme v̄boꝝ a xp̄o date tranſubſtantiat̄
in ſanguinem xp̄i. Aqua ſignificat ſudorē
quem emiſit ſaluator noſter ante paſſionē
dum ꝓſtratus in terram oraret patrem in
orto. Et ſimiliter ſignificat aquā q̄ exiuit
de latere eius in cruce. Joh. xix. Ex latere
xp̄i exiuit ſanguis ⁊ aqua. liber ſcriptus ſi
gnificat v̄ba que ſaluator noſter ꝓtulit. In
quo libro xp̄i myſteria deſignātur: iō plo
rabat ieſus Apo. v. Uidens ꝙ nullus erat
dignus aperire librum donec venit agnus
qui occiſus eſt cuius locū tenet ſacerdos
dum aperit illum librū: ideo caueat ꝙ ſit
agnus. i. ſine macula: ſaltem mortali ⁊ non
edus inter edos. i. dānatos in extremo iu
dicio collocandus. Math. xxv. ⁊ hoc quo
ad quartā partem ¶ Quantū ad quintam
ꝑtem in qua auctor noſter docet q̄d ſit ma
teria iſtius ſacramēti in ſpeciali ⁊ quid ſit
forma ibi. in miſſa forma ſunt v̄ba ieſu be
nedicta. Eſt notādum ꝙ materia iſtius ſa
cramēti eſt panis ⁊ vinū ⁊ forma ſunt v̄ba
que ꝓtulit xp̄us ſaluator noſter in cena. ſ.
illa. Hoc eſt enim corpus meum ⁊c. ⁊ Hic
eſt enim calix ſanguinis mei ⁊c. Et q̄uis in
principio illius capituli de hoc fuerit fa
cta aliqua declaratio eo ꝙ textus auctor
ris faciebat mentionem. Tamen hic ſpecia
liora intendo elucidare. Primo p̄mitten

UVA. BHSC. IyR_242

ſo ꝙ materia euchariſtie eſt duplex. Nam quedã eſt neceſſaria alia eſt debita ſm cõpen. theo. li. vi. Materia neceſſaria eucha riſtie eſt panis frumẽtarius: qꝛ ſine illo nõ poteſt fieri conſecratio. materia vero debita eſt ꝙ panis ille ſit azimus: qꝛ lꝫ i fermẽtato pane poſſit confici vt faciũt greci. tñ hoc non debet fieri. Primo quia panis azimus congruit inſtitutioni qꝛ xp̃s dedit diſcipulis ſuis corpus ſuũ confectum in tali materia. ſcḋo qꝛ xp̃s fuit ſine omni fermẽto peccati. ideo cõuenientioꝛ materia corꝑis xp̃i eſt panis azimus ꝙ panis fermẽtari⁹ quia fermẽtum dicit corruptionẽ in ſacra ſcriptura. qḋ debeat eſſe panis frumẽtin⁹ patet. Joh. xij. Ubi xp̃s comparauit ſe grano frumẽti dicens. niſi granũ frumenti cadens in terra mortuũ fuerit ip̃m ſolũ manet. tamen ſi aliquãtulũ de alijs granis cõmiſceatur cũ frumẽto dum tñ ſpẽm nõ mutat nõ impedit quin ex illo pane poſſit ſacramẽtum euchariſtie celebrari. ꝙ panis debeat eſſe azimus. pꝫ: qꝛ xp̃s cõfecit ꝑma die azimoꝝ. etiam fuit figuratum Exo. xi. Ubi dꝛ decima die menſis hui⁹ tollat vnuſquiſqꝫ agnum ꝑ familias ⁊ domos ſuas ⁊ ſuabit eũ vſqꝫ ad quartãdecimã diẽ mẽſis huius: īmolabitqꝫ eum vniuerſa multitudo filioꝝ iſrael ad veſperũ. ⁊ ſequit̃ ſeptẽ diebus nõ inuenitur fermẽtatum in domibus veſtris. Ex quib⁹ erroꝛ grecoꝝ ꝯuincit̃ qui dicũt ꝙ quartadecima luna agn⁹ erat immolãdus: ſed xp̃us ꝯuenire quartãdecimam lunã: quod ꝓbant per illud Jo. xiiij. Ante diem feſtũ paſche ⁊c. Dicũt enĩ ꝙ illa dies feſtus erat dies quo imolabat̃ agn⁹ hoc etiam ꝓbant ꝑ illud quod dꝛ Jo. vlti. Qm̃ paraſceue noluerũt iudei intrare pretorium ne cõtaminarẽtur ⁊c. Ergo videtur ꝙ in die qua xp̃us fuit crucifixus a iudeis erat comedendus agnus. Certum eſt aũt dicũt ipſi ꝙ xp̃s illã diẽ ꝯuenit qua erat licitum comedere fermentatũ. Ex quo greci inferunt xp̃m confexiſſe in pane fermentato. Sed contrariũ h̃r. Mar. xiiij. Ubi dꝛ ꝙ prima die azimoꝝ paſcha comedit: ⁊ certum eſt: ꝙ illa eadem die confecit. ideo dicit Innoc. ꝙ xp̃us ꝯuenit lunã quartãdecimã immo ſicut erat preceptũ legꝫ. Exo. xi. Luna aſſiſtẽte q̃rtadecima agnũ comedit Illa aũt die iudeis nõ erat licitũ veſci fermẽtato. vñ Exo. xi. Sic dꝛ q̃rtadecima die vſqꝫ ad veſperũ comedetis azimã vſqꝫ ad diẽ. xxi. eiuſdẽ mẽſis ad veſperaꝫ. ſi igit̃ ſit verũ ꝙ xp̃s decimaquarta die agnũ comedit ⁊ eadẽ die cõfecit certũ eſt ꝙ in azimis cõfecit: nec valet qḋ greci adducũt. ſ. ꝙ xp̃s ante diẽ feſtũ paſche comedit agnuꝫ quia dies feſtus paſche erat quintadecima luna ſm illud Exoḋ. xi. Et in q̃ntadecima die ſolẽnitatẽ celebrabitis altiſſimo dño. Nã q̃rtadecima nõ erat ſolẽnis niſi tñ ad veſperã. Ante igit̃ hũc diẽ feſtuꝫ dñs paſcha diſcipulis celebrauit luna quartadecima in qua comedebat̃ azima ⁊ ſic ꝑfecit in azimis. Ad illḋ qꝛ dictũ ē ꝙ iudei nõ introierũt ꝑtoriũ ne ꝯtaminarẽtur ſꝫ mãducarẽt paſcha ⁊c. Inno. ſoluit di. ẽs ꝙ paſcha capit̃ pluribꝰ modis. Uno mõ idẽ eſt ꝙ dies vt ibi appropinquauit dies feſt⁹ azimoꝝ q̃ dꝛ paſcha. Lu. xxij. Alio mõ paſcha idẽ ẽ ꝙ ſolẽnitas vt Jo. xiij. Añ diẽ feſtũ paſche Alio mõ paſcha idẽ eſt ꝙ agn⁹. vt Math. xxvi. Ubi vis paremus tibi comedere paſcha. Alio mõ paſcha idez eſt ꝙ hora vt ibi ſcitis ꝙ poſt biduũ paſcha fiet. Alio modo idẽ eſt ꝙ azima vt ibi: pate nobis paſcha vt mãducem⁹. Uñ in quolꝫ ſeptẽ dierũ nõ poterant introire pretoriũ ne cõtaminarentur ſed comederẽt paſcha: id eſt azima Sic patet quid ſonat pridie quia decima luna venit xp̃s ſcꝫ in die ramiſpalmarũ et in quartadecima luna fecit paſcha ḋ agno tipico ⁊ poſtea oſtendit veritatem inſtituto altaris ſacramento. vnde verſus. Candida triticea tenuis nõ magna rotũda. Expers fermenti non mixta ſit hoſtia chriſti Alique iſtarum ponuntur de congruitate ⁊ non de neceſſitate ⁊c. ſm Bonauen. Panis corpus dat: animã vinũ quoqꝫ ſignat Eſt aqua ꝓ populo xp̃i virtute redempto Uinũ enim eſt materia illa que virtute diuina tranſubſtãtiat̃ in ſanguinẽ corporis xp̃i. ſuper quo eſt notandũ ꝙ alia eſt neceſſaria alia debita. Materia neceſſaria eſt vinum quia ſanguis xp̃i non poteſt in alia materia confici ꝙ in vino. Materia vero debita eſt ꝙ aqua vino miſceatur. Et hoc duplici ratiõe. Prima quia talis materia conuenit inſtitutioni quia xp̃s ſanguinem ſuum ſub tali ſpecie dedit iuxta illud Prouerbio. x. Bibite vinũ qḋ miſcui vobis nec ſufficit alius ꝙ ſacerdos aquã cuꝫ vino in calice ponat vel ſaltez dyaconus ex precepto ſacerdotis eo ꝙ ſacerdos medius eſt inter deũ ⁊ pp̃lm ⁊c. ſm cõpen. ſeptẽ ſacramẽtoꝝ. Scḋa rõne qꝛ talis etiaꝫ ꝯuenit ſignato qꝛ eccleſia q̃ ꝑ aquã ſignificat̃ xp̃o ꝯ

UVA. BHSC. IyR_242

Fidem et charitate iungit. vnde in Apo. Populi multi aque multe. Jtē vinū requiritur ad deſignandum effectum huius ſacramēti qui eſt leticia ſpūalis: quia vinū letificat cor hominis. Jtem xps ſe viti comparauit. Johan. xv. Cum dicit. Ego ſum vitis vera etc.

¶ Queritur vtrum poſſit confici ab aceto vel agreſta etc. Solu. Dicendum φ ſi ſit iam perfecte acetum φ non poteſt confici ex aceto. vnde dicit phs. viij. Metha. φ ex aceto nunφ fit vinum ſicut nec ex mortuo viuum. Tamen ſi ſit aliquātulum acetoſum et non totaliter poteſt confici: qr ſi adhuc remanet in ſpecie vini. de agreſta dicendū eſt φ nō poteſt confici: qr agreſta eſt extra ſpeciem vini et nōdum eſt vinum. de muſto poteſt confici. quia ſpeciem vini habet et vinum eſt. de conſe. diſtin. ij. c. cum omne crimen. circa medium. Tamen ppter impuritatem muſti niſi ſit in caſu neceſſitatis ex muſto non debet cōfici. vnde verſus. Vinū de vite p xpi ſanguine mitte. Muſto cōficitur: ſed agreſta non vel aceto. Ex quibus apparet euidenter ſm omnes theologos et canoniſtas φ materia huius ſacramēti eſt panis frumentinus: azimus: et vinum vitis etc. cui vino adiungitur aqua: quia ex latere chriſti exiuit ſanguis et aqua in paſſione. Jtem ppter ſignificationē vt viſum fuit: quia per hoc deſignatur vnio fidelis populi ad ipm xpm: quia per aquam ppls xpianus deſignatur: vt in Apoc. Aque multe populi multi. et per Magrm ſen. xi. di. iiij. et hoc eſt ſatis manifeſtum. ¶ Queritur ſi aqua non admiſceatur vino in calice nunquid impeditur celebratio. Solu. Dicendum eſt φ aque admixtio cum vino nō eſt de eſſentia ſacramenti: quia ſine aqua poſſet hoc ſacramentum confici. per magiſtrum. xi. diſt. iiij. Peccaret tamen qui illā ſcienter ponere dimitteret. ¶ Queritur conſequenter nūquid debet tantum poni de aqua φtum de vino. Solu. Non: immo aqua debet poni in minima quantitate: vt ſtatim abſorbeatur a vino ad denotandū φ nos xpo incorporemur et non ipe nobis: alioquin enim ſi vinū ab aqua vinceretur conſecratio impeditur: ſm compen. theo. lib. vi. de conſe. diſt. ij. c. ij. Quia xps pplm catholicum ſibi vniuit quod deſignat commixtio modice aque cum vino in calice: qr pplus modicus eſt reſpectu xpi. Jtem qritur vtrum ſufficiat ſi aqua ponatur in calice ab alio qui non ſit ſacerdos. Solutio. Mixtio aq ad vinū eſt ſacramētalis. et iō dz fieri a ſacerdote vel a dyacono vt pmiſſum eſt: poſt offertoriū vel in princio miſſe ſm Bonauē. et hoc φtū ad materiā hui9 ſacramēti. ¶ Quātū ad formā eſt notādū φ per virtutē verbo⁊ q̄ ſunt forma huius ſacramēti tranſſubſtātiatur panis et vinum in corpus et ſanguinē xpi. Jſti9 enī ſacramēti due ſunt forme. vna ſup panē: et alia ſup vinū. forma qua panis trāſſubſtantiatur in corpus xpi hec eſt. Hoc eſt enim corpus meū: qr alia verba ſcʒ φ p vobis et p multis tradetur in remiſſionē pctō⁊ q̄ adiecerūt euāgeliſte non ſunt de eſſentia forme. Similiter nec illa vba. Accipite et māducate ex hoc omnes. ſm magi. ſen. viij. diſt. iiij. et ſm oēs theologos tamen ſacerdos peccaret ſi omitteret: qr tranſgrederetur cōſtitutionem ſeu inſtitutiones eccleſie. Forma vo ſuper vinum qua vinum tranſſubſtantiatur in ſanguinem chriſti eſt que ſequitur. Hic eſt enim calix ſanguinis mei. Jlla enī vba ſunt de eſſentia forme in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit. Jlla autē verba noui et eterni teſtamēti myſteriū fidei qui p vobis et p multis effundetur in remiſſionem peccato⁊ nō ſunt de eſſentia forme ſed de bene eſſe: et ad declarationē effect9 ſacramenti ſm magiſtrū ſen. viij. diſt. iiij. et ſm Jnno. ¶ Queritur primo circa primā formā quid demōſtrat iſtud pnomē hoc ibi. Hoc eſt enī corpus meū etc. Solu. Dicēdum eſt φ hoc demonſtrat ſubſtāntiam panis qui virtute verbi tranſit in corpus xpi inſtātanee. ideo illa oratio non ſolū eſt indicatiua: ſed etiā opatiua. ppter quod vere demōſtratur panis: ſed ſub accidentib9 ſenſualibus: quiquidem panis vere tranſit in corpus chriſti virtute verbi operatiui. ¶ Queritur quare ponitur ibi iſtō verbū eſt: quia iſta forma eſt operatiua modo eſt nō importat opationē. So. Dicēdū eſt φ illa oratio eſt operatiua nō opatiōe ſucceſſiua: ſed inſtantanea. Et ppter hoc ponitur verbum preſentis temporis eſt et nō erit. Jtē qr nō eſt opatiua rei noue: ſʒ eius terminus eſt ens actu completum in quo nulla fit mutatio: in quod etiā tranſit panis: et propter hoc melius ponitur eſt: φ fit. quia circa corp9 chriſti nulla cadit mutatio. ſm Jnno. Et ideo hec oratio. Hoc eſt enim corpus meum: eſt ſingularis. quare in ore alterius a ſacerdote eēt falſa: quia illud verbū eſt non notat ibi ſimilationē:

UVA. BHSC. IyR_242

ſed veritatē cōuerſiōis panis in corp⁹ xp̄i.
¶ Querit̄ vtrum hec dictio eni ſit de eſſen
tia forme. Solu. Dicenduʒ eſt ꝙ nō: ſʒ eſt
de inſtitutiōe eccl'ie: ideo peccaret grauit̄
qui omitteret. ponitur enim aduerbium
affirmandi ad deno[illegible] andū ꝙ eſt veritas in
fallibilis. ¶ Queritur quare ponitur cor
pus: quia meli⁹ videret̄ poni ſubſtātia de
vi[illegible]nois vt eſſet cōuerſio ſubſtātie in ſubſtā
tiam. Solu. Dicendum eſt ꝙ ibi eſt ſignuʒ
corpis miſtici qđ ē eccl'ia: ⁊ ob hoc meli⁹ đr
corpus ꝙ caro quia caro eſt homogeneuʒ
corpus vero etherogeneum ⁊ ideo magis
conuenit cum corpore myſtico qđ eſt ex di
uerſis partibus conſtituruʒ. ¶ Queritur
quare ponitur meū: quia ſacerdos dum
conficit non loquitur de ſe: ſed de xp̄o. So
lu. Dicēdū eſt ꝙ quicquid eſt hic effectiuū
conſecrationis fit virtute verbi increati: ⁊
ꝓpter hoc melius dicitur meū in perſona
xp̄i ⁊ pro xp̄o: quia totum fit eius virtute.
Dictis vero iſtis verbis ſacerdos eleuat
corpus domini in medio altaris cum ma
gna deuotione ⁊ attentione in altū vt poſ
ſit videri ab aſſiſtentibus per qđ deſigna
tur ꝙ xp̄s in medio mūdi eleuatus eſt in
cruce ꝓ redēptione omniū. Et quia ſemel
eleuatus fuit in cruce illi q̄ pluries in alta
ri eleuāt faciūt cōtra ſignifiationē ⁊c. Iteʒ
ſacerdos eleuando nihil debet dicere nec
aliquid inter formam ſuper panem ⁊ ſuꝑ
vinum interponere. poſt eleuationem cor
poris dicit ſacerdos. Similimodo poſtea
ꝙ cenatum ⁊c. Sacerdos accipit calicem.
Math. xxvj. Sil'r ⁊ calicē poſtꝙ cenauit. ⁊
dictis illis v̄bis ꝯſecratiuis Hic ē eni calix
ſanguis mei ⁊c. Sacerdos eleuat calicē ⁊c.
⁊ illđ dʒ fieri ſil'imō cū magna maturitate
tā in ꝓlatione verborū ꝙ in attentione ⁊
modo eleuādi ⁊ ꝙ nō fiat aliq̄ additio vel
ſuſtractio. Itē nō dʒ fieri magna interpoſi
tio ẜm Inno. imo debēt dici v̄ba forme cō
tinue ſine aliq̄ interruptione. ¶ Querit̄
quare ponit̄ hic: quia deberet demonſtra
re xp̄i ſanguinē: ⁊ tn̄ nō facit immo caliceʒ
Solu. Quia in hoc ſacramēto ſignificatur
corpus chriſti vt effuſus in precium ⁊ ad
miniſtratus in potū. Sanguis aūt neutrū
dicit de ſe exp̄ſſe: ſʒ ꝑ coniunctioneʒ: ideo
hic non demonſtraret ſanguinē de ſe exp̄ſ
ſe niſi cum calice: ẜm Inno. ⁊ Bonauē. Ca
lix enim in ſcriptura quandoq̄ accipitur
pro paſſione: vt Mathei. xx. Poteſtis bi
bere calicem quē ego bibiturus ſuʒ: q̄ñq̄
accipit̄ ꝓ potu: vt in p̄s. Calix me⁹ inebriās
ꝙ preclarus eſt ⁊c. Et hic tranſumit̄ ad cō
tentum methonomiace. ſ. ꝙ per calicem in
telligitur vinum contētum in calice quod
eſt materia huius ſacramenti. Alij dicunt
ꝙ ponitur calix: q: xp̄us confecit in calice.
Mat. xxvj. Sil'r ⁊ calicē poſtꝙ cenauit ⁊c.
vt ſicut đr bibe calicē vini. iccirco ꝓpter iſtā
duplicē acceptationē melius đr. hic eſt ca
lix ſanguinis ⁊c. ꝙ hic eſt ſanguis vt det in
telligere vtrunq̄: non tamen pōt dici de
corpore. hic eſt cibus corpis: q: corpus de
ſe hʒ rōnem cibi: ſed ſanguis nō niſi in ca
lice ꝓpinatus nec etiam rōnem effuſi ⁊c.
Itē mei ponitur eadeʒ rōne qua ponebat̄
meum in forma corporis ⁊c. ¶ Queritur
quare đr noui ⁊ eterni teſtamenti. Solut.
Dicendū eſt ꝙ intelligitur ſic. noue ac eter
ne ꝓmiſſionis xp̄s eſt mediator: ẜm Inno.
¶ Queritur quare ponit̄ q̄ ꝓ vobis ⁊ ꝓ
multis effundetur ⁊c. Solu. Sanguis xp̄i
effuſus fuit ꝓ oībus ꝙtum ad ſufficientiā
non tn̄ ꝙtum ad efficaciā: q: nō in oībus fe
cit ſaluationē. ẜm Inno. ⁊ oēs docto. theo.
¶ Queritur vtrum illa cōuerſio ſit ſubita
an ſucceſſiua. Solu. ẜm Bona. Dicendū eſt
ꝙ eſt ſubita: q: lʒ ꝓlatio v̄bi ſit ſucceſſiua
tn̄ illa cōuerſio fit ꝑ verbū increatū quod
oꝑatur in inſtanti. Unde certū eſt qñ totū
dictū eſt: totū factū ē: ſʒ qñ dñs faciat ipſe
ſolus nouit. ¶ Queritur vtruʒ chriſtus
prius cōfecerit ꝙ verbū ꝓtulit. Solutio.
Omiſſis alijs opinionibus dicendū eſt ꝙ
ſemel verba dixit eis dando v̄tutē. Dicen
do confecit: ſacramentū inſtituit: ⁊ formā
ap̄lis dedit. Et cum đr: benedixit ⁊c. Dicen
dum eſt ꝙ illa bn̄dicio fuit quedā gr̄arum
actionis p̄miſſio ꝓpter nr̄am eruditioneʒ
vt oſtendat nobis non debere attractare
aliquem cibum niſi preuia bn̄dictione. Itē
querit̄ vtrū ante fregerit ꝙ confecerit ⁊c.
Solu. Dicendum eſt ꝙ duplex eſt fractio.
vna ad ſignificandū quā facit ſacerdos: et
de iſta dictū fuit ſuꝑius. Alia fractio ē ad
diſtribuēdū: ⁊ ſic fregit xp̄s vt diſtribueret
diſcipulis: lʒ fractio ſemper fiat in ſpecie
bus. Tunc ad queſitū dicēdum eſt ꝙ prius
cōfecit ꝙ fregit ⁊ ꝙ dederit diſcipulis ſuis
ẜm Innoc. ⁊ Bona. ¶ Queritur vtrū pa
nis cōuertatur in totuʒ xp̄m. Solutio ẜm
doc. ſuper. xi. diſt. iiij. ſen. Dicendū eſt ꝙ pa
nis ꝯuertitur in illud cū quo hʒ ſil'itudinē
quia igitur panis habet ſimilitudineʒ tm̄
ad corpus ⁊ verbum ſanctificans: ſcʒ hoc

UVA. BHSC. IyR_242

eſt corpus meum ſignificat panem cõuer-
ti:in corpus panis nõ conuertitur in diui-
nitatem:nec in ſanguinem:nec in animam
ſed in corpus tm̃modo:tamen corpus non
eſt ſub ſacramento ſine iſtis: q̃m ſanguis
eſt ibi rõne cõmixtionis ſiue connexionis
ſiue ex naturali concomitantia. anima rõ-
ne concomitantie ⁊ diuinitas rõne vniõis
Similiter dicendum eſt ſuo modo de con-
uerſione vini quod conuertitur in ſangui-
nem ꝓpter ſimilitudinem quã habet vinũ
ad ſanguinem:nihilominus tamen eſt ibi
ſub ſacramento diuinitas:anima:corpus:
non rõne conuerſionis:ſed ex naturali cõ-
comitãtia ſeu rõne indiuiſionis. ẜm Bon.
¶ Queritur vtrũ xp̃us ſit tantus in ho-
ſtia q̃tus fuit in cruce. Solu. ẜm mag. ſen.
x. diſtin. iiij. ⁊ ẜm doct. ibidem eſt notandũ
q̄ ſubſtantia panis nõ cõuertitur in quãti
tate corporis nec in aliud accidens:ſed ſo-
lum in ſubſtantiã: q: ſubſtantia inter alia
predicamenta eſt nobilius predicamentũ
per oẽs philoſo. Item ſubſtantia de ſe nõ
eſt q̃d diuiſibile. imo oĩno indiuiſibile:
niſi hoc faciat mediãte quãtitate que ſibi
adheret. qua quantitate ſubſtracta nõ po
terit diuidi: ⁊ ſubſtracta qualitate nõ pote
rit videri. vnde aliter eſt xp̃us in celo ⁊ ali-
ter in hoſtia: lʒ vbiq; totus: q̃m in celo eſt
ſubſtantia mediantibus dimẽſionibus ꝓ-
prijs id eſt ſub ꝓpria quantitate ⁊ menſu
ra: ſcʒ tantus quãtus fuit in cruce ſub cor-
pore glorificato. in hoſtia vero eſt ſubſtan
tia eius tota non mediantibus dimẽſioni-
bus ſuis: ideo in corpore dimenſiones ſe-
quũtur quantitatem. In ſacramento autẽ
ſequũtur ſubſtantiam: ideo quantitas et
alia accidentia ꝓpria corpis chriſti nõ ſunt
ibi ex vi ſacramẽti. ſunt tamen ibi ẜm rei
veritatem ex naturali concomitantia acci-
dentis ad ſubiectum. ¶ Queritur vtrũ
forme iſte que dicuntur ſuper panẽ ⁊ ſup
vinum expectent ſe operando. So. dicen-
dum eſt ẜm btm̃ Tho. ſuper. viij. diſtin. iiij.
ſen. q̄ non: q: ſi vna forma expectaret aliã
tunc ſacerdos eleuans hoſtiam non oſten
deret pp̃lo corpus xp̃i: ſed ſolum panem:
⁊ ſic faceret pp̃lum ydolatrare ⁊c. ⁊ in hoc
ↄueniũt oẽs doc. ¶ Ex hoc queritur ſi ſa
cerdos dicat formam ſup panẽ cum inten-
tione ⁊c. q̃uis nõ diceret formã ſupra vinũ
ſi ibi eſſet verũ corpus xp̃i conſecratũ. So.
Dicendum eſt q̄ ſic: tñ nec corpus ſine ſan-
guine: nec ſanguis ſine corpe: et tñ grauiter
peccaret qui faceret: quia ſanguis diuiſim
a corpore cõſecratus ſignificat q̄ ſanguis
xp̃i a corpore fuit diuiſus. ſ. in paſſione. vñ
Joh. xix. De latere xp̃i exiuit ſanguis ⁊ aq̃
⁊c. Uerſus. Panis mutat̃ forma remanẽte
priore: ſed non eſt talis qualis ſentitur in
ore. ¶ Queritur vtrum in ſacramento
euchariſtie accidentia ſint ſine ſubiecto.
Solu. Dicendũ eſt ẜm doct. ſuper. xij. diſt.
iiij. ſen. q̄ accidẽtia ſũt ibi ſine ſubiecto mi
raculoſe: ⁊ hoc pluribus de cauſis ẜm btm̃
Tho. vna rõne q̃tum ad ſignificationem:
q: ſp̃es ſine ſubiecto exiſtẽtes expꝛſſius di-
cunt in corpus xp̃i quod ſub eis continet̃
ſi em̃ haberent ſubiectum ducerent imme
diate in ſubiectuʒ illud. Scd̃a cauſa ꝓpter
effectũ qui eſt vnio membroꝝ ad caput q̃d
fit ꝑ fidem. Et ideo in hoc ſacramento opꝫ
eſſe aliquid ſuper naturam ꝑ quod intel-
lectus noſter aſſueſcat ea que ſunt noſtre
fidei credenda. Tertia cauſa q̃tũ ad vſum
quia eſt ſp̃ialis cibus: iõ cõpetit q̄ nullũ
ſubſit accidentibus ſubiectum. ¶ Quarta
cauſa q̃tum ad perfectionem quia hoc ſa-
cramentum eſt pfectiſſimũ: ideo omnia q̄
ſunt in hoc ſacramento altiſſimũ ſtatũ ac-
cipiunt: ſicut q̄ ſubſtãtia panis in corpus
glorioſum diuinitati vnitũ conuertitur: et
ꝓpter hoc etiam accidẽtibus datur in hoc
ſacramẽto ſine ſubiecto eſſe apud deũ em̃
nihil eſt impoſſibile. Item deus plus põt
facere q̃ homo poſſit intelligere vel ima-
ginari: ſed plures pp̃ſi poſuerũt dimẽſio-
nes eſſe ſine ſubiecto: ergo fortiori rõne h̃
põt deus facere: q: ẜm Ariſt. in lib. de cau
ſis prima cauſa vehementioris impꝛſſiõis
eſt ſupra actum cauſe ſecunde q̃ ipa cauſa
ſcd̃a. Item intellectus humanus põt intel
ligere accidens nõ cõmittẽdo ſubiectũ ꝑ
vim abſtractiuã: ergo ipſe deus fortiori rõ-
ne põt facere accidẽs eſſe ſine ſubiecto ⁊c.
¶ Querit̃ vtrũ ſp̃es hui⁹ ſacri poſſint nu
trire: q: ꝟtute diuina habent eandẽ ꝟtutẽ
quã prius habebãt ⁊c. Sol. Dicẽdũ ẽ q̄ ille
ſpecies nutriſit ẜm btm̃ Tho. ſup. xij. diſt.
iiij. ſen. ⁊ hoc poteſt apparere ſenſibiliter:
quia ſi in magna quãtitate ſumãtur aufe-
runt famem ⁊ ſitim: ergo ſatiant. ẜm com-
pen. tho. lib. vi. ⁊ ſi inferatur: ergo hoc ſa-
cramentum ſoluit ieiunium. dicendum eſt
q̄ non: q: alio modo ſumit̃ q̃ alia nutrimẽ
ta: quia nõ eſt illa nutritio ẜm ordinẽ natu
re. ⁊ ideo non ſoluit ieiuniũ. Et hoc q̃tum
ad quintam partem diuiſionis iſtius capi-

UVA. BHSC. IyR_242

tuli. ¶ Quantum ad ſextā partem in qua auctor noſter docet quis ſit minſter iſtius ſacramenti. ibi preſbyter hoc ſacrat. eſt no tan. ꝙ ſacerdos eſt miniſter ꝓprius huius ſacramēti: ideo cū materia ꝛ forma requiritur ꝙ ſit ſacerdos: ꝛ ꝙ ſacerdos ꝓferat verba conſecrationis ſupra materiā cū intentione conſecrandi: ſm Magr̄m. xiij. di. iiij. ¶ Pro cuius maiori declaratiōe eſt no tan. ꝙ aliud eſt intentio ꝛ aliud attentio. Intentio eī̄ ſemper eſt neceſſaria vel ſpālis vel generalis. Attētio autem nō eſt de ſubſtātia ſicut quando rapitur mens in ꝓlatione ꝟborum ad alia: qḋ quādoqꝫ cōtingit ex infirmitate. qñqꝫ ex negligētia vel incuria ꝛ tunc eſt pctm̄. Item non ſolum req̄ritur intentio conſecrantis: ſed etiā iſtud ſacramētum inſtituentis. Unde ſi aliquis ſacerdos ſtaret in foro ꝛ ſuper oēs panes ꝓferret formā ꝟboꝝ etiā cū intētione conſecrandi nō ꝯſecraret ꝛ hoc nō eſſet ꝑpter defectū ꝟtutis ꝟboꝝ cū ſacerdos vna vice poſſet conſecrare tot hoſtias q̄ toti mūdo ſufficerēt ſi eſſet neceſſitas eccleſie: ſꝫ hoc ꝓcedit ꝑpter defectū intētionis illius qui hoc ſacrm̄ inſtituit qui non intēdit ꝙ cum tali ludibrio vel ſtulticia fieret cōſecratio ſed ꝓ vtilitate vel neceſſitate eccleſie generalis vl' particularis: ꝛ hoc ſm cōpē. theo. lib. vi. ꝛ ſm Inno. ſm Bona. vero eſt dicēdū ꝙ ꝟtute ꝟboꝝ nō ſit conuerſio niſi aſſit intentio. ꝛ intentio cōcors inſtitutioni ecclie Inſtitutio aūt ecclie eſt cōuertere ad vſuꝫ fidelium vñ virtus extendit ſe ad tantam materiam quantā pōt ſacerdos cōficere q̄ debeat ſimul in vſus fideliū: ꝛ ſic patet ꝙ ſacerdos volens cōficere totum panē in foro ꝛc. nihil facit. Sed videt̄ ꝙ laicus poſſit conſecrare: qꝛ hō nō cōſecrat ꝟtute ꝓpria: ſꝫ ꝟtute dei. Modo bonus laicus magis eſt ꝑticeps diuine ꝟtutis ꝙ malus ſacerdos: ergo magis pōt bon' laicus cōſecrare ꝙ malus ſacerdos. ¶ In oppoſitū arguit̄ ſic. Illud ſacrm̄ offertur ad recōciliandūꝫ nos deo: ergo eſt officium mediatoꝛ: ergo cum ſacerdotis ſit eſſe mediū inter deum ꝛ populum ſoli ſacerdotes hoc ſacramētū cōficere poſſunt. Sol. Dicendū eſt ꝙ ordo eccleſie deriuatus eſt ab ordine celeſtis hierarchie. vnde ſicut in ordinib' diuerſis angelis diuerſi actus debentur: ita ꝛ in eccleſia militante ad diuerſos actus diuerſi ordines applicātur: ordines eī̄ eccleſie diſtingui nō poſſunt per diuerſitatē interioris bonitatis qꝛ ignoti: et indeterminati ſunt gradus eius. habitus eī̄ virtutū nō ſunt ponendi vt ꝓbat philoſo. in lib. Ethimo. ꝛ iō ꝙ vnus poſſit actum quē alius nō pōt non cōuenit ex diuerſitate bonitatis vel malicie ſed ex poteſtate ſuſcepta quam hꝫ vnus ꝛ nō alius. ꝛ ideo qꝛ laycus ꝑtātē cōſecrandi nō accepit ſua bonitas quātacunqꝫ ſit nō iuuat eum vt cōſecrare poſſit ſm btī̄ Tho. ſuper. xiij. diſt. iiij. ſen. ¶ Queritur vtrū ſacerdotes heretici ſciſmatici ꝛ excōicati poſſint conſecrare. Solu. Omne illud quod per conſecrationem dat̄ vbi ad minus caracter imprimitur eſt ꝑpetuum: ideo ſicut baptiſmus q̄ per conſecrationē datur nunqꝫ admittitur q̄tūcunqꝫ aliquis in hereſim labit̄ vel ſciſma vel excōicationem: ita nec ſacerdotalis ordo aliquo modo amitti poteſt: vt dicit btūs Augu. Ideo tales conſecrant q̄uis ad ſuā ꝑniciem ꝛc. ſm btī̄ Tho. xiij. diſt. iiij. ſen. ꝛ ſm cano. dū̄ modo ſeruetur debita forma materia ꝛ intētio. de cōſe. di. ij. c. quid ſit ſanguis. xxiiij. q. i. c. pudenda ea. q i. c. ſciſma. ꝛ idem dicēdum eſt de degradato ꝙ poteſt cōſecrare obſeruatis materia ꝛ forma ꝛ intentione ſm Tho. diſt. xiij. iiij. ſen. ꝛ ſm Ala. Land. et Tan. ar. i. q. i. necꝫ. et. c. quod quidā. i. q. i. c. dn̄s declarauit. ꝛ ea. q. c. qui ꝑfectionē. de conſe. diſt. iiij. c. non in nob. Et cauſa eſt: qꝛ ordo ſemel hīt' nō admittit̄ ꝑpt̄ caracterē qui eſt ſignū in anima indelebile: q̄uis depoſitus priuetur executione ordinis: ideo ſi celebret grauiter peccat tranſgrediēdo inhibitionē. ꝛ ꝙ degradatus retineat ꝑtātem conficiendi. patet: qꝛ qñ recōciliat̄ nō iterum reordinat̄: ergo ordinē non amiſit ꝛ per cōſequēs poteſt conſecrare. ratio eſt beati Tho. ſupra. xiij. diſt. iiij. ſen. ¶ Queritur vtrum miſſa boni ſacerdotis magis valeat ꝙ mali. So. Dicendū eſt ſm beatuꝫ Tho. ſuper. xiij. diſt. iiij. ſen. ꝙ de miſſa poſſumus loqui dupl'r. Uno modo q̄tū ad id quod eſt eſſentiale in ea. ſ. corpus xp̄i. ꝛ ſic a quocunqꝫ dicatur miſſa equaliter bona eſt. Unde Aug. in lib. de corpe dn̄i. in myſterio corpis ꝛ ſanguis dn̄i nihil a bono mai' nihil a malo minus ꝑficit̄ ſacerdote: q̄ non in merito conſecrantis: ſed in ꝟbo ꝑficitur creatoris ꝛ ꝟtute ſpūſſancti. ꝛ illud dr̄ op' operatum. Alio modo poſſumus loqui de miſſa q̄tum ad illud quod eſt annexum ſacramēto ꝛ ſic miſſa boni ſacerdotis melioꝛ eſt. qꝛ nō ſolū habet efficaciā ex ope opato

UVA. BHSC. IyR_242

ſed ex opere operante. manifeſtū eñi eſt ꝙ
cibus preparatus a mundo miniſtro ſeu
tractatus iocundius ſumit̃ ꝙ̃ ab imundo
ſic a ſimili miſſa boni ſacerdotis dicitur ac
ceptabilior deo ꝙ̃ miſſa mali ſacerdotis.
dum tñ nõ credatur miſſa excellere in ſub-
ſtantiali. hoc ſm̃ Boñ. ⁊ Alber. in ſuo cõpẽ.
theolo. ¶ Querit̃ ſi ſint quindecim ho-
ſtie conſecrãde ſupra altare ⁊ ſacerdos nõ
credat eſſe niſi duodecim: vtrū ille q̊ndecī
eẽnt cõſecrate. Berẽgari⁹ archiep̄s ꝓpoſte
lanus mag̃r in theolo. Pariſieñ. Ad iſtud
dubiū reſpondet cū diſtinctione tali. quia
aut ille conſecrans intendit oẽs hoſtias q̃
ſunt ante ſe quotquot ſunt cõſecrate. et tñ
nõ credit ꝙ ſint niſi duodecim: ⁊ tunc oms
ſunt cõſecrate. aut intendit preciſe cõſecra-
re duodecim ⁊ non plures: ⁊ non determi-
nat q̃ ſunt ille duodecim. Et tunc dicit idẽ
Berengarius ꝙ nulla eſt cõſecrata: q² qua
ratione diceretur ꝙ vna nõ eſt cõſecrata:
eadẽ ratione diceret̃ nec alia. iõ ſacerdos
qñ habet cõſecrare plures hoſtias nõ de-
bet determinare ad certū numerū: ſed de-
bet habere intentionẽ qδ cõſecret quod ẽ
ante ſe ⁊c. ¶ Querit̃ quõ xp̄s poteſt eſſe
in diuerſis locis ſub ſacramẽto: q² eſt tot⁹
ſub qualibet hoſtia vbicunq̃ fuerit. Solu.
Deo conuenit eſſe vbiq̃ ſimpliciter: ꝓprie
creature cõuenit eſſe in vno loco tm̃. corp⁹
xp̄i autem medio modo ſe habet de corpo
re xp̄i. cū eñi ſit creatura nõ debet equari
creatori in hoc ꝙ vbiq̃ eſt: in hoc ṽo quod
eſt vnitū diuinitati debet excellere alia cor
pora vt ſimul. in locis plurimis poſſit eſſe
ſub ſacramento altaris: ſm̃ cõpen. theolo.

¶ Queritur an ſacerdos in peccato mor
tali exiſtens ad celebrandū accedens pec-
cet grauiter. Sol. Dicendū eſt ꝙ ſacerdos
cū cõſcientia peccati mortalis ad celebran
dum accedens iudiciū ſibi manducat ⁊ bi-
bit nõ diiudicans corpus xp̄i. i. ad Cor. xi.
Iõ debet accedere vere cõtritus ⁊ cõfeſſus
ſi copiã ſacerdotis habeat quã ſi habere
nõ poſſit cõteratur ſi cogat euꝫ neceſſitas
celebrare ⁊ habeat ꝓpoſituꝫ cõfitendi poſt
modum dū habuerit oportunitatẽ ⁊ copiã
ſacerdotū ⁊ citius ꝙ̃ poterit ſm̃ oẽs doct.
theolo. ¶ Queritur ſi ſacerdos ſe ſciue-
rit in peccato mortali ⁊ cõtritionem nõ ha
buerit ⁊ neceſſitate ad miſſam celebrandã
accedit: aut forte in miſſa pctm̄ ei⁹ memo-
rie occurrerit ⁊ de illo nõ penituerit nūq̇d
poteſt celebrationem tranſire aut ſtatim
a cõmunione abſtinere. Solu. Dicendū eſt
ꝙ nõ: q² ſacerdos habet ī ſe qδ poteſt ſup-
plere ad ſacramentū cõficiendū ⁊ ſumẽdū
ſcꝫ cõtritionem ⁊ propoſitum cõfitendi. vñ
licet cuꝫ cõſcientia peccati mortalis peccet
mortaliter: tamen grauius peccaret ſe cõ-
ſecrationem pretermitteret ⁊ ſe cõſecrare
ſimularet: q² populum deciperet adoran-
do panẽ ꝓ corpore ⁊ vinū ꝓ ſanguine xp̄i.
ideo nullo modo debet cõſecrationẽ ſimu
lare. ſimiliter poſt conſecrationẽ nullo mõ
debet a perceptione ſacramenti abſtinere
cuius ratio eſt q² euchariſtia nõ eſt ſacra-
mentuꝫ: ſed etiã ſacrificiū. quicūq̃ ergo ſa
crificiuꝫ offert debet eſſe particeps ſacrifi
cij quod offert. Sacerdos ṽo accedens ad
altare offert ſacrificiū ꝓ populo ⁊ ſe diſpẽ
ſatorem ſacrificij oſtendit: ⁊ ideo primū de
bet eſſe particeps ſacrificij huius ideo ne-
ceſſarium eſt quotienſcūq̃ celebrat ꝙ cor-
pus ⁊ ſanguinẽ xp̄i ſumat. de cõſe. di. ij. ca.
relatū. ⁊ c. peracta. ⁊ c. reperimus. ea. diſt.
Cõmunio eñi ſacerdotis ſignificat xp̄m q̃
poſt reſurrectioneꝫ cū diſcipulis comedit.
Act. i. ¶ Querit̃ ſi panis conuertat̃ ī car
nem ⁊ vinū in ſanguinẽ vt multotiens cõ-
ſueuit vtrū ſacerdos debeat ſumere. So.
Dicendum eſt ꝙ nõ ſed debet in loco reue
renti reponi ⁊ cõſeruari. de cõſe. di. ij. c. de
hac quidem. cuius textus talis eſt. de hac
quideꝫ hoſtia q̃ in xp̄i cõmemoratione ſit
edere licet de illa vero quã xp̄s in ara cru-
cis obtulit. ſ. carne viua ſm̃ ſe nulli edere
licet. ſed debent fundi orationes ad deꝰ vt
reuertat̃ ad ſpeciẽ panis: ⁊ ſi ſic debet ſumi
ſi aūtẽ debet cuſtodiri vt ſuperius dicit̃ ⁊
debet haberi alia materia ⁊ cõſecrari ſm̃
rationale. ¶ Queritur vtrum ſacerdos
maculatus de nocte ꝑ pollutionẽ ſeminis
dormiẽdo debeat a celebratiõe ceſſare cuꝫ
ipſe dñs dixerit eſtote ſancti. quia ego ſan
ctus ſum. Solutio. Dicenduꝫ eſt ꝙ noctur
na pollutio quandoq̃ impedit celebratio-
nem ⁊ ſumptionem euchariſtie ex neceſſi-
tate et quandoq̃ non ex neceſſitate ſed ex
congruitate ⁊ honeſtate. Propter cuius vl
teriorem declarationem eſt ſciendū ꝙ qñ
pollutio nocturna ex pctõ mortali ꝓcedit
de neceſſitate impedit. Nocturna eñi pol-
lutio ex pluribus cauſis ꝓcedit. Primo ex
cauſa extrinſeca ſicut ex illuſione demonū
que qñq̃ ꝓuenit ex defectu et negligentia
preparationis ad deuotionem ⁊ orationẽ:
et talis negligentia qñq̃ eſt veniale pctm̄

p

UVA. BHSC. IyR_242

et quandoqꝫ mortale ſm ꝙ maior eſt: ⁊ loc⁹ datur dyabolo: ⁊ ꝓ tali defectu quē homo ſcit ex ſua negligentia ꝓceſſiſſe tenet̃ ſacerdos a celebratione ⁊ ali⁹ a cōmunione ceſſare. Si vero talis illuſio ꝓcedat ſeu ꝓueniat ex demonioꝝ nequitia volentiū hoīes aſſumptione euchariſtie retrahere ⁊ ſacerdotes a celebratione qḋ ſepe cōtingit circa feſtiuitates in quibus debet popul⁹ cōmunicare ⁊ ꝓpter hoc nō eſt abſtinendum quia talis illuſio qn̄qꝫ ceſſat ꝓpter aſſumptionem euchariſtie ſicut legitur in vitiſ patrum. qn̄qꝫ autem talis pollutio ꝓcedit ex cauſa extrinſeca ſpirituali que ſine peccato fit ſicut cū aliquis ſtudēdo circa vicia carnalia ꝓpter lectiones vel predicationē ad ea ꝓpalanda vel etiā cōfeſſiones audiēdo: ⁊ hoc ſine delectatione carnali. Sed ſola infirmitate carnis ⁊ talis pollutio non impedit celebrationē nec euchariſtie ſumptionem. qn̄qꝫ autem ꝓuenit ex cauſa intrinſeca ⁊ cū peccato. ſ. quando ꝓuenit ex cogitatione precedente ⁊ delectatione carnali que qn̄qꝫ eſt peccatū mortale: ſcilꝫ qn̄ conſenſus in hoc habet̃: ⁊ tunc de neceſſitate eſt abſtinendum. Si autē ſit peccatū veniale: ſcꝫ qn̄ non habetur cōſenſus: ⁊ tūc nō eſt abſtinendū de neceſſitate: ſed de ꝯgruitate. ⁊ honeſtate. Quādoqꝫ autē talis pollutio ꝓuenit ex ſola debilitate nature ſicut patiuntur infirmi. qn̄qꝫ ꝓuenit talis pollutio ex nimia ſuperfluitate cibi ⁊ potus ⁊ ſic ꝓpter dubiū ſpeciei pctī: ſcꝫ an ſit venia le an mortale abſtinendū eſt iuxta oīm cōſilium ſapientū: qn̄qꝫ ꝓuenit talis pollutio ex ſuperfluitate nature ſeu ſeminis. Et qꝛ hoc nō ꝓcedit ex volūtate. ſed poti⁹ ex nature corruptione nō eſt abſtinendū a celebratione nec a ſacramenti ſumptione. In oībus ergo his modis pollutionū q̄ ex mortali pctō ꝓcedunt: debet ſacerdos abſtinere a celebratione ⁊ alius a cōione de neceſſitate dicta die. ⁊ etiaꝫ tot diebus quouſqꝫ mens a vagatione ceſſauerit. In his ꝯo q̄ ex veniali ꝓcedunt abſtinendū eſt: non ex neceſſitate: ſed ex cōgruitate et honeſtate. Et hec oīa intelligunt̃ qn̄ ſacerdos non tenetur od officiandum: qꝛ ſi de neceſſitate oporteret eū ꝓ populo celebrare debet cōfiteri ſi poſſit habere copiam ſacerdotum et ſi nō poſſit ꝓpter abſentiam ſacerdotis cōteratur cū ꝓpoſito confitendi ⁊ accedat ad celebrationem. ſm cōpen. ſeptem ſacramentorum. Etiam a ꝓpria vxore eſt abſtinendum ante communionem tribus aut quattuor aut quinqꝫ diebus. vt hr̃ de cōſe. diſtin. ij. c. oīs hō. ¶ Querit̃ vtrū ſacerdoti leproſo ꝓhibeatur celebrare. So. Dicendum eſt ꝙ ꝓhibetur. tñ ſm not. ſup. ca. tua nos. extra de cle. egro. ⁊. ca. de rectoribus. Sacerdos leproſus nō debet in preſentia populi celebrare: poteſt tamen alijs leproſis ad partē ⁊ in ſecreto celebrare ſi vult. ⁊ idem tenet Hug. ibidē. ¶ Querit̃ quot miſſas debꝫ cātare ſeu celebrare ſacerdos in die. Solu. Dicendū eſt regľr ꝙ null⁹ debet dicere miſſam niſi ſemel in die ⁊ valde felix eſt qui vnā digne celebrat. in. c. ſufficit de cōſe. di. i. ⁊ de cele. miſſe. c. te referēte. et c. cōſuluiſti. Excepto die natiuitatis dñi in quo celebrantur tres ꝑ vnū ſacerdotē: vt habet̃ de cōſe. di. i. c. nocte ſancta. ſm glo. c. cōſuluiſti. Ubi dicitur ꝙ in die natiuitatis dñi dicunt̃ tres miſſe ꝓpter myſteriū: qm̄ prima q̄ dicitur i media nocte repreſentat xp̄s ante legeꝫ in quo hoīes erant in tenebris. ⁊ ideo dicit̃ de nocte. Scḋa miſſa rep̄ſentat xp̄s ſub lege in quo hoīes inceperūt ꝑ dicta ꝓphetarum ꝑcipere nō tñ clare: ⁊ iō dicitur in aurora. Tertia miſſa repreſentat xp̄s gratie: ⁊ iō dicit̃ de die. vel ſm rationale dicitur tres ꝓpter tres natiuitates xp̄i Prima eſt eterna qua naſcit̃ ex deo patre: ⁊ ideo dicit̃ i introitu miſſe Dñs dixit ad me fili⁹ meus es tu ego hodie genui te ⁊c. Et dicit̃ de nocte ad oſtendendū ꝙ illa natiuitas eſt nobis obſcura ⁊ occulta. vñ Eſa. Generationē eius quis enarrabit: ſcꝫ iſtā gn̄ationem eternam. quaſi dicat nullus. Scḋa miſſa rep̄ſentat natiuitatē ex virgine que partim fuit occulta ⁊ iō dicit̃ in aurora. vel ſm rationale rep̄ſentat natiuitatē ſpūaleꝫ qua naſcit̃ xp̄s in aīabus iuſtorū ꝑ gratiā. iō dicit̃. Lux fulgebit in introitu. i. lux grē. Tertia miſſa rep̄ſentat gn̄ationem tp̄alem qua natus eſt de virgine: ideo cantatur in introitu. Puer natus eſt nobis. ſm Johā. beleth. Alio modo qꝛ prima miſſa ꝑtinet ad generationem eternā de patre ſine matre. Secunda miſſa pertinet ad gn̄ationeꝫ que fuit de matre ſine patre: ſcilicet de tēporali. Tertia miſſa quaſi compacta eſt: qꝛ ſpectat vtranqꝫ ad tēporalem per hoc qḋ dicitur in introitu. Puer natus eſt nobis ad eternam. per hoc quod dicitur in euangelio. In principio erat verbum ⁊c. Quis ibi verbum caro factum eſt: ⁊ loquatur de vtraqꝫ tamen ſi neceſſitas vrgeret poſſet

UVA. BHSC. IyR_242

ſacerdos vnam miſſam celebrare de die ⁊ aliam de mortuis: vtputa ſi de mane celebrauerit ⁊ occurrerit ꝙ cadauer ſit humandum poteſt ad euitandum ſcandaluʒ amicorū ſi male contentarentur celebrare vnā aliam. Item ſi ſit aliquis in articulo mortis ⁊ petat corpus chriſti ſibi dari ⁊ ſacerdos non habeat hoſtiam conſecratam poteſt iterum celebrare. Item propter neceſſitatem nuptiarū ſcʒ ſi ſint nuptie celebrāde ⁊ tempus artatū ſic per prohibitioneʒ eccleſiaſticam vt ante ſeptuageſimam: ⁊ ſic de alijs tēporalib⁹ prohibitis ab eccleſia poteſt celebrare vnam aliam miſſam. Iteʒ ꝓpter neceſſitatem debiti. ſcilʒ ſi vnus ſacerdos habeat duo beneficia annexa que non habent redditus que ſufficiant duobus ſacerdotibus. ⁊ ſi ſint talia beneficia que non debeant habere in vna die duas miſſas poteſt ſecerdos in vna die in vtroqꝫ illorum beneficiorum celebrare. in. c. te referente. ⁊. ca. conſuluiſti. extra de cele. miſ. Tamē non credo ꝙ in iure inueniatur preceptum expreſſum de vnica tm̄ miſſa celebranda cum in omnibus capitulis quibus ſit mentio de iſta materia ponatur illud verbum ſufficit quod non importat vnicā tm̄: tamen cōſuetudo eccleſie hoc habʒ: idō nullus debet facere contra eam ⁊ ſi faciat peccat ⁊ debet puniri. ¶ Queritur verū poſt ſumptionē ſanguinis in prima miſſa ſacerdos qui debet celebrare aliā miſſam poſt debeat ſumere vinum vel aquam in p̄ma miſſa ⁊c. Solut. Dicendum eſt ꝙ ſi ſacerdos celebret plures miſſas. ī prima nō debet ſumere aliquid nec vinum nec aquā poſt ſumptionē ſanguinis: ſed ꝙtum poterit ſanguinē ebibat ⁊ cū lingua ⁊ labijs calicē tergat: ⁊ poſt aquā infundat in calice ⁊ abluto eo aquā in piſcinam fundat: ⁊ ſic calice terſo in eodem celebrare poterit. Uel alio modo vt faciat vt alij dicunt ob reuerentiam ſacramenti ſumpto ſanguine vinum ponat in calice ⁊ illum abluat ⁊ abluiones in alio calice ponat vel in vaſe mundiſſimo ⁊ reſeruet illud vſqꝫ ad ablutioneʒ ſecunde miſſe: ⁊ et de eo faciat ablutionem poſt ſanguinis ſumptionem ⁊ illud ſumat de cele. miſ. ca. ex parte. ⁊ de cōſe. diſtin. v. c. ieiunij. ⁊. vij. q. i. ca. nihil. Caueat tamen lauando os ſuum in ablutione prime miſſe ne aliquid transglutiat. quia ſi ſit ieiunus non eſſet: nec deberet celebrare: quia ſm̄ inſtitutioneʒ eccleſie ieiunus debet celebrare. de conſe. diſtin. ij. c. liquidum. Tū ꝙuis debeat eſſe ieiunus ſm̄ ordinem eccleſie ſi non ieiunus proferret verba conſecrationis cum intentione conſecrandi ſuper materiam debitā conſecraret: ſed peccaret tranſgrediendo ſtatutum ⁊ ordinationeʒ eccleſie ⁊ debet pro abſolutione obtinenda remitti ad epiſcopum. ¶ Nota ꝙ duplex eſt ieiunium: eccleſie ⁊ nature. Ieiunium eccleſie quod ſit propter mortificationem carnis non ſoluitur propter aque vel medicine ſumptionem: ⁊ illud non requiritur in celebratione. Ieiunium vero nature quod dicit priuationem cuiuſcūqꝫ rei requiritur ī celebratione. Unde ſi ſacerdos poſt mediam noctem ſumpſerit vel vinum vel aquam vel medicinam debet illa die abſtinere a celebratione ſm̄ cōmentum ſeptem ſacramentoꝝ. Sed querit̄ hic cū ſacerdos debeat eſſe ieiunus quare xp̄s ſaluator nr̄ poſt comeſtionē hoc ſacramentū miniſtrauit ſuis diſcipulis. Solu. ſm̄ Inno. Hoc fecit: ꝓpter ſacramēti veritatē vt poſt vmbrā agni tipici q̄ ſignificabat verū corpus xp̄i. videlʒ vt poſt vmbrā ſeu figuram imediate ſequeretur veritas hui⁹ ſacramēti. Iteʒ ꝓpter dilectionis veritatem: vt hoc ſacramentum velut vltimū teſtatoris mandatū altius memorie commendarent diſcipuli. Alia ratio ad oſtendendū ſuoꝝ diſcipuloꝝ ſobrietatem ⁊c. ¶ Querit̄ quare vltimū vinum qđ ponit̄ in calice poſt ſumptioneʒ ſanguinis nō traſſubſtantiatur in ſanguinem ⁊c. Solu. Qꝛ ſupra vltimum vinū non dicūtur verba effectiua cōſecrationis ſicut ſupra primuʒ. quare ⁊c. Secus eſt de oleo addito oleo ſacro. Cauſa eſt: quia iſta olea ſunt eiuſdem ſpeciei: nō ſic autē de ſanguine xp̄i ⁊ vino ſibi addito. ¶ Queritur cū ſacerdos diſpoſitus poſſit ſemel in die celebrare: quare non celebrat in paraſceue. Solu. ſm̄ rationale. in die paraſceues miſſa non dicitur. Cuius ratio eſt: qꝛ illud ſacramentum eſt figura ⁊ memoriale paſſionis xp̄i: que quidē paſſio tali die fuit facta. Et ideo veniente veritate debet ceſſare figura. Alia cauſa eſt. qꝛ ſublatus eſt ſponſus eccl'ie: ⁊ et tali die deſcendit ad inferos. Tertia cauſa eſt: quia tali die velum templi ſciſſum eſt ⁊ cornua altaris tranſuerſa ſunt: ⁊ ſic non habemus vbi corpus chriſti conficeretur. Quarta cauſa eſt: quia moyſes dixit in Exodo ore prophetico ali⁹ pugnabit pro vobis ⁊ vos tacebitis. ¶ Nota

UVA. BHSC. IyR_242

ꝙ ſi quis in triduo confeciſſet panis fuiſ-
ſet conuerſus in corpus mortuū: nō in vi-
uum cū anima eſſet actualiter ſeparata a
corpore. Et ſi dicat ꝙ deus poterat facere
ꝙ anima veniret ad corpus viuificandum
ſub ſacramento. Dicendū eſt ꝙ nō: q̄ ſi vi-
uificaret corpus ſub ſacramento: viuifica-
ret illud in ſepulchro cū ſit idē corpus nu-
mero. Itē officium iſtius diei capite caret:
q̄ xp̄s caput noſtrū nobis ſublatū eſt: nec
in illa die damus oſculū pacis ꝓpter oſcu
lum iude: nec aliquē in illa die ſalutamus
eo ꝙ iudas ſalutatione xp̄m tradidit. In
iſta eñ die due lectiones legunt̄: q̄ ꝓ duo-
bus populis paſſus eſt xp̄s: ſcʒ ꝓ hebreo ⁊
gentili. iō vna lectionū ſumpta eſt ex lege:
ſcʒ ex leuitico. Altera a ꝓphetis: quia xp̄i
paſſio ⁊ lege prefigurata fuit ⁊ a ꝓphetis
predita. tractus quattuor verſuum ſignifi
cat ꝙ per xp̄i paſſionem homo q̄ ex quat-
tuor elemētis cōponitur: redimit̄. tractus
ꝓlixior denotat magnū bellū dauid cōtra
golyam. i. xp̄i cōtra dyabolū: ſcʒ luciferum
Paſſio eñ d̄r ſine titulo. Cū autē venit̄ ad
illā partē paſſionis diuiſerunt ſibi veſtimē
ta mea. Tunc duo ſubdyaconi duos pānos
albos altari ſuppoſitos tollūt qḋ quattu-
or milites xp̄m crucifigētes de illis veſtib⁹
fecerūt ad hyſtoriam rep̄ſentat: vel illa re-
motio pannorū fugam ſignificat apoſtolo
rum q̄ erant quaſi veſtes xp̄i. veſtis eñ in
cōſutilis nō fuit ſciſſa ſed ſortē miſerūt ⁊c.
per quod deſignat̄ ꝙ vnitas eccl̄ie nunq̄
potuit ſcindi ab hereticis vel ſciſmaticis:
q̄ non eſt ſapientia cōtra deū. xp̄s eñ cum
in cruce pateret̄ ꝓlixe orauit decantās. xxi.
p̄s. ſcʒ Deus deus meus reſpice in me: vſq̄
ad In te dn̄e ſperaui. Et cū veniſſet ad illū
locū. In manus tuas dn̄e cōmendo ſpiritū
meū emiſit ſpiritū oſtendēs nobis exem-
plum ⁊c. Xp̄s eñ orauit in paſſione ꝓ ſe qñ
dixit. pater clarifica filiū tuū ꝓ ſuis dicēs.
pater ꝓ eis rogo q̄s dediſti mihi ꝓ illis q̄
crediturī erāt in eū qñ dixit. pat̄ nō tm̄ pro
eis rogo q̄s dediſti mihi de mūdo: ſed pro
eis qui credituri ſunt in me: ita ⁊ nos de-
bemus orare ꝓ nobis ꝓ oī gradu eccl̄ie: ꝓ
neophitis: ꝓ gentilib⁹ ⁊ iudeis hereticis ⁊
ſciſmaticis ⁊c. Pro iudeis tñ genua nō fle-
ctimus qñ ꝓ ipſis orat̄ vt ipſi iudei illudē
tes xp̄o genua flectebāt. Itē eſt notādū ꝙ
illud qḋ d̄r añ genuflectionē nō eſt oro: ſʒ
exhortatio vt orem⁹ ⁊c. Itē in alījs diebus
orones añ euangeliū dicunt̄. hac autē die

ſit ordine mutato eo ꝙ xp̄s patiendo ora-
uit ⁊c. Et quare crux cooperit̄ in quadra-
geſima. So. Q̄ nr̄a redēptio fuit abſcōdi-
ta vſq̄ ad paraſceuē. Dictis oronibus crux
diſcooperit̄ ⁊ cantat̄. Ecce lignū crucis ⁊ ſa
lutatur: q̄ per crucē ſalus hoībus refor-
matur. poſtea crux adorat̄ ⁊c. oſculata cru
ce dn̄icum corpus ſuꝑ altare affert̄. ⁊ tunc
ſacerdos dn̄icam oronem cātat cū p̄fatio-
ne prepoſita ſcʒ Oremus p̄ceptis ſalutari-
bus ⁊c. qḋ addidit beatus Greg. Facta cō-
munione ſtatim veſp̄e cantant̄. ⁊ veſp̄is cā
tatis d̄r collecta miſſe: q̄ facto debʒ crux in
loco reponi. ¶ Queritur quare corpus
ſub ſpecie panis reſeruat̄. Solu. Ne aliq̄s
ſine viatico decederet ab hac vita. ⁊ hoc or
dinauit Inno. papa. Alia cauſa: q̄ ꝑ illos
tres dies licitū eſt cōicare ⁊ maxime glio-
ſis. Sanguis xp̄o nō reſeruat̄ ꝓpter pericu
lum effuſionis. Si añr querat̄ vtrū vinum
qḋ ea die in cōione ſumit̄ a tactu corporis
dn̄ici cōſecretur cū hac die decretū ꝓhibe-
at ne aliq̄s cōſecret. Dicēdū eſt ꝙ nō: cū ad
cōſecrationē requirat̄ verborū ꝓlatio cuʒ
intentione ⁊c. ⁊ nō ſolū tactus ſed bene ta-
ctu corporis xp̄i ſanctificat̄: quare differen
tia eſt inter conſecrationē ⁊ ſanctificationē
q̄ conſecratū eſt qḋ in cōſecratione tranſ-
ſubſtantiat̄ ⁊ ſanctificatū qḋ per ſanctifi-
cationem verborū efficit̄ ſine tranſſubſtan
tiatione: vel ſanctificatū d̄r quod tactu rei
ſancte efficit̄ magis reuerendū. ſm̄ Iohā.
beleth. ¶ Querit̄ quare in trib⁹ dieb⁹. ſ.
mercurij: iouis: ⁊ veneris tenebre dicunt̄.
Solu. Q̄ poſito xp̄o in cruce fuerūt tene-
bre ꝑ tres horas ſcʒ a ſexta vſq̄ ad nonam
ſole patiēte eclipſim nō naturalē: ſed mira
culoſam: ⁊ iō ob memoriaʒ tanti miraculi
illa tres horas ꝑ tres horas: ꝑ tres noctes
repreſentam⁹. ¶ Querit̄ quare iſtis tri-
bus diebus mercurij: iouis: ⁊ veneris offi
cium tenebrarū dicit̄ ita alta voce ⁊ offici
um diurnū d̄r ſilenter. So. Q̄ ꝑ nocturnū
officiū tenebrarū ſignificat̄ ꝓphetia ꝓphe
tarum q̄ aperte q̄ de xp̄o erant ventura nū
ciauerūt remota formidine ſpūſancto di-
ctante. Per officiū xp̄o diurnū ſignificatur
predicatio apl̄oꝝ iō dicit̄ ſilenter: q̄ apl̄i
aut oīno tacuerūt aut occulte p̄dicauerūt
¶ Itē querit̄ de illis verſiculis q̄ dicunt̄ cū
kyrie poſt bn̄dictus ⁊c. q̄d ſignificāt. So.
Dicendū eſt ꝙ ſignificant lamentationes ⁊
dolores mulierū q̄ a galylea ieſum fuerāt
ſecute, inter quas erāt maria magdalena

UVA. BHSC. IyR_242

Maria iacobi:ꝛ maria ſalome plorantes
iuxta ſepulchrum. ¶ Queriť quare non
pulſanť cāpane in illis tribus dieb⁹. Sol.
Qꝛ ꝑ campanas ſignificanť paſtores ꝛ pre
dicatores ꝙ tunc ceſſauerunt.ergo ꝛc.Quō
ergo eſt pulſandum.So.Dicendū eſt ꝙ eſt
pulſanduꝫ tabulis ligneis.Tabula lignea
xp̄m ſignificat ꝗ de ligno clamabat ꝛ ora-
bat di.Pater dimitte illis qꝛ neſciunt quid
faciunt. Tunc ergo ligno pulſaťquia ſol⁹
xp̄s predicator tūc erat. ¶ Queritur ꝗd
de candelis.Dicendū eſt ꝙ in candelabruꝫ
numero eſt diuerſitas:tn̄ cōmuniter ponū
tur quindecim cādele quarū duodecim ſi-
gnificant apoſtolos:ꝛtres ſignificant tres
marias:ꝗ oēs laudes dei tunc tacuerūt tn̄
marie minus timentes ꝯtum poterāt cir-
ca xp̄m verſabant. Notanter vna candela
poſt aliā extinguiť:ꝛ non oēs ſimul ad de-
notandū ꝙ diſcipuli nō oēs ſimul relique-
runt ieſum magiſtrū eorum:ſed vnus poſt
alium.Qō vna ſola ꝗ in medio aliaruꝫ eſt
non extinguiť:ſed occultatur et poſtea in
apertum duciť ꝛ luce illius medio alia lu-
minaria eccleſie reaccēdūť ſignificat ieſuꝫ
ꝗ licet videať ſm corpus extinctus:tn̄ viue
bat ſm diuinitatem que illis erat occulta
poſtea reſurgens cuꝫ luce clariſſima ſuis
diſcipulis ſe manifeſtauit qn̄ in mentibus
eoꝝ charitate iā extinctis illuſtratiōe ſua
iterū reaccendit.ſm Jo.beleth. ¶ Queri
tur quare in principio tenebraruꝫ nō diciť
Dn̄e labia ſicut in alijs matutinis ꝛc. So.
Qꝛ xp̄s caput noſtrū nobis auferť:nec dr̄
Deus in adiutoriū.qꝛ percuſſo paſtore nr̄o
nos oues illius a quo auxiliū petimus nō
habemus.Inuitatoriū nō diciť vt nō inui-
temur per hoc ad prauū conſiliū iudeoruꝫ
contra ieſum factū.Ad lectiones bn̄dictio
non petiť.qꝛ paſtor ꝗ gregi ſuo benedicat
nō habeť.In principio em̄ aliarū lectionū
diciť Jube dn̄e bn̄dicere.ꝛ formať vox im-
perfecte.ſcꝫ dōne ad denotandū ꝙ nullus
eſt ꝑfectus in hoc ſeculo.In fine lectionuꝫ
diciť.Hieruſalē hieruſalē ꝯuertere ad dn̄ꝫ
deū tuū ꝛc.ad denotandū ꝙ ſi velim⁹ deuꝫ
recuperare quē amiſimus ꝓpter pctā no-
ſtra ꝙ debemus nos cōuertere ad pn̄iam.
Itē legunť lamētationes hieremie ad de-
notandū ꝙ debemus deplorare mortē xp̄i
quare antiphona de bn̄dictus et ipſe p̄s
ita alta voce cantať extinctis cādelis. So.
Dicēdū eſt ꝙ hoc ſignificat tumultū cohor
tis quā iudas adduxit cū gladijs ꝛ fuſtib⁹

cōprehendere ieſum. ¶ Nota ꝙ a dn̄ica in
paſſione vſqꝫ ad paſcha non dr̄ Gloria pr̄i.
Cā eſt:qꝛ ex illi⁹ omiſſione ſignať iudeoruꝫ
ingratitudo. Scdō qꝛ ex illi⁹ omiſſione ſi-
gnať vituperioꝝ xp̄i multitudo. Tertio vt
omittēdo glīa pr̄i ꝛc.occurrāt nobis pene
xp̄i ad memoriā quibus ſum⁹ liberati ꝛc.
De ꝑcuſſione ſcānoꝝ ꝓpter alapas ꝗs xp̄s
dn̄s ꝑ nobis ſuſtinuit. ¶ Queriť quare
altaria denudanť in die cene.So.Altare ſi
gnat xp̄ꝫ.nā deus p̄cepit in lege. altare de
terra facietis mihi:glo.Altare de terra eſt
xp̄s natus de ꝟgine.vn̄ p̄s. Ueritas de ter
ra orta eſt.i.xp̄s de ꝟgine ꝛc. Nudatio ꝟo
altaris ſignat xp̄m in paſſione nudatū.:vn̄
partiti ſunt veſtimenta mea. Alio mō pōt
dici altare nudatū qn̄ xp̄s a ſuis diſcipulis
fugientib⁹ ꝛ nomē ipſi⁹ tacentib⁹ relinquiť
¶ Queriť quare vino ꝛ aqua altare ſpargi
tur.So.ad deſignandū ſanguinē redēptio
nis ꝛ aquā regenerationis ꝗ de latere xp̄i
fluxerūt qn̄ fuit in cruce lanceat⁹. ¶ Que
ritur quare ramis altare cū vino et aqua
aſpergiť.So.Ad deſignādū coronā ſpineā
qua coronatus eſt xp̄s ꝛ amara flagella ꝗ
paſſus eſt.In principio officij ſabbati tot⁹
ignis debet in ecclīa extingui.poſtea debꝫ
excuti cū calibe ꝛc.poſtea dꝫ bn̄dici cū cru
ce ꝛ aqua bn̄dicta.Deinde bn̄dicitur cere⁹
et accendiť ꝛ duo parui cerei ab vna parte
vnus ꝛ ab alia parte ali⁹ inter ꝗs magnus
ſtatuiť cereus.Ignis ꝗ an̄ nouū ignē in ec-
cleſia erat ſignificat veterē legē ꝙ ignis ex
tinguiť ſignificat ꝙ oīa legalia veteris le-
gis in paſſione xp̄i cōpleta ſunt ꝛ extūc de
buerunt ceſſare.Silex de qua ignis extra
hitur ſeu excutiť xp̄s eſt ſuꝑ queꝫ ſicut fir-
mam petrā ecclīa eſt edificata:ꝛ aqua ſpi-
rituſſancti ignis ꝓcedit.Cereus illumina-
tus ꝛ renouat⁹ ſignificat ꝙ xp̄s reſurgēs a
mortuis in carne glīoſa verus deus appa-
ruit:vel ſignificat xp̄m ſplendore diuinita
tis illuminatū.Duo parui cerei ſignificant
ſanctos veteris ꝛ noui teſtamenti ꝗ ꝑ xp̄m
ſunt illūiati:vł duo parui cerei ſiginficant
ꝓphetaꝝ ꝛ aplōꝝ doctrinā ꝗ cū xp̄o cōcor
dant.ꝑ alios cereolos accenſos ꝛ ignē ma-
gni cerei ꝛ alia luminaria ſignať ꝙ oēs ec-
cleſie fideles illumināť igne ſpirituſſancti
ꝗ ꝓcedit a patre ꝛ filio.Crux de incenſo fa-
cta in cereo repn̄tat veſpertinū ſacrificiuꝫ
legis qō imolationē xp̄i in ara crucis factā
in veſpe mūdi p̄figurauit:ꝙ in ei⁹ paſſione
fuit cōpletū:ꝙ cere⁹ a dyacono bn̄diciť in

UVA. BHSC. IyR_242

aliquibus eccleſijs ſignificat ꝙ xp̄s reſur-
gens ſe primo mulieribꝰ manifeſtauit ⁊ ꝑ
eas q̄ ſunt debilioris ſexꝰ gloriā ſue reſur-
rectionis diſcipulis manifeſtauit. Et hoc
fecit dn̄s ad denotandū ꝙ ſicut mortis ini
tium per mulierē intrauerit mundū ita ꝑ
mulierē mūdo nūcietur reparatio. ¶ Mu
lieres eñ debent gaudere primo qꝛ in pa-
radiſo formate. Scd̄o qꝛ xp̄s natus eſt ex
muliere. Tertio qꝛ mulieri p̄mo renūciata
eſt noſtra reparatio in reſurrectione ſal-
uatoris noſtri. ſm̄ Jo. beleth. ⁊ ceteros. Le
ctiones eñ q̄ legunt̄ in ſabbato deſignant
ꝓceſſum noſtre captiuitatis a principio vſ
ꝙ ad paſſionē xp̄i ⁊c. Lectis lectionibꝰ ſine
titulis qꝛ xp̄s caput nr̄m nondū nobis red
ditur. itur ad fontē cū letania ⁊ peracto ba
ptiſmo fontali redit̄ cū letania ad chorum
Deinde incipit̄ miſſa a kyri eleyſon ⁊ qꝛ in-
troitus nō dꝛ qꝛ caput noſtrū xp̄s nondū
nobis reddit̄ a kyri eleyſon incipit̄ vt anti
qua cōſuetudo miſſam incipiēdi q̄ fuit añ.
Celeſtinū papā repreſentet̄. Gl'ia in excel-
ſis dꝛ qm̄ angeli ꝓ renatis baptiſmate in
celis gloriant̄. Ep̄la xō de Paulo cōi ſer-
mone debet legi qꝛ doctrinā aplōꝝ ſignifi
cat q̄ iam in baptizatis eſt publicāda. Re-
ſponſoriū ſeu graduale nō cantat̄ qꝛ bapti
zati nondū ꝑ opa in virtutibus gradū fe-
cerunt. Alleluya qđ eſt vox angelica iđ cā-
tatur quia angeli ꝓ baptzatis a ſeruitute
dyaboli ereptis ⁊ ad fidē ꝯuerſis gloriant̄
Sed qꝛ cōuenit ipſos laborare ꝙdiu ſunt
in hoc mūdo. ideo dꝛ tractꝰ Laudate dn̄m.
Offertoriū ſubtacet̄ ad denotandū ꝙ mu-
lieres ſilenter ad monumentū venerunt.
Cōmunio quoꝙ nō dꝛ qꝛ baptizati nondū
cōmunicauerunt: tñ in die paſche cōmuni
care debent. Deinde facta cōione veſpere
cantant̄ ſtatim añ collectā ⁊ cum vno pſal.
duorū verſuū. ſcꝫ Laudate dn̄m oēs gētes.
cū Magnificat ⁊ ambo ſine Gloria patri.
ſm̄ Joh. beleth. Breues veſpere ⁊ iđ dicunt̄
ne neophiti qui nondū conſueuerunt diui
num officiū tedio afficiātur. Gloria patri
cantatur: quia nondum xp̄s reſurrexit ve-
ſpere: ideo dicuntur ante orationem miſſe
ne finita miſſa populus videretur habe-
re licentiaꝫ abeundi ⁊ ꝙ nihil amplius de
beret expectare: vel alio modo ſub oratio
ne vna totum officium completur: quia ſa
cramentuꝫ baptiſmi in chriſti paſſione to-
tum completur. ¶ Queritur qua hora
miſſa eſt celebranda. Solutio. ſm̄ ꝯpen.

ſeptem ſacramentorum diebus dominicis
et feſtiuis hora tertia regulariter: quia ta
li hora chriſtus linguis iudeorum crucifi-
xus eſt. Jn diebus feriatis miſſa eſt dicen-
da regulariter hora ſexta ⁊ quia tali hora
manibus militum eſt crucifixus. Jn tempo
ribus xō ieiuniorum hora nona: quia tali
hora voce magna Jeſus clamās emiſit ſpi
ritum. Miſſe xō priuate in aurora poſſūt
dici vel ad libituꝫ vſꝙ ad meridiē ⁊c. Tamē
ſacerdos priuſꝙ celebret tenetur dicere ſꝫ
diem: matutinas noſtre domine ⁊ primam
ad minus ⁊c. ¶ Queritur vbi ſacerdos
debet miſſam celebrare. Solutio. Jn eccle-
ſia ⁊ ſuper altare ſꝫ omnes doctores theo
logie: niſi propter aliquam cauſam fiat.
quandoꝙ ſub tentorio vel in alio loco ho-
neſto: et hoc fiat de licentia ſuperioris ⁊c.
¶ Pro quo eſt notandum ꝙ eccleſia eſt du
plex ſpiritualiter loquendo. quedam que
eſt triumphans et illa dicuntur ſancti qui
ſunt in paradiſo. Alia eſt militās: vt totus
populus fidelis: ſed eccleſia materialis de
qua intendo hic loqui eſt domus dei dedi
cata ad miniſterium ſanctorū ⁊c. ¶ Que
ritur de impedimentis que poſſunt conti-
gere circa celebrationem. ⁊ primo circa ſa-
cerdotem ſi miſſam inceptam non poſſit ꝑ
ficere quid fiendum. Solutio. ſꝫ decre. vij.
q. i. c. illud. ⁊ c. nihil. xxiij. diſtin. c. quorun-
dam. ꝙ vnꝰ ſacerdos poteſt ſupplere miſ-
ſam per aliuꝫ inceptam ſi neceſſitas ineui
tabilis emineat: ⁊ debet incipere vbi alter
dimiſit. Si autem dubitetur vbi dimiſerit
debet incipere a verbis effectiuis cōſecra-
tionis corporis chriſti vel debet miſſa a ca
pite inchoari. ſm̄ Jnno. ⁊c. ¶ Pro maiori
declaratione iſtius dubij eſt diſtinguendū
qꝛ aut ante conſecrationē cōtingit ſacerdo
tem mori aut graui infirmitate detineri: ⁊
tunc nō oportet ꝙ ꝑ alium ſacerdotē defe-
ctus ſuppleatur. Si xō ſacerdos talis pa-
tiens vel mortē vel grauē infirmitatē ince-
perit verba cōſecrationis vel totaliter illa
verba canonis dixerit: tunc dꝫ alius ſacer-
dos ſe induere ⁊ incipere vbi primus dimi
ſit ⁊ ſupplere qđ manſit ſupplendū ⁊ ſa
cramentū recipere. Jnno. tertiꝰ dicit ꝙ me
lius eſt hoſtiaꝫ conſecratā reſeruare: ⁊ ſuꝑ
aliā hoſtiā miſſaꝫ a capite inchoare ꝑ aliū
ſacerdotē. Et ſc̄ Jnno. oblatio primi ſacer-
dotis ſtudioſiſſime recondat̄. ¶ Suꝑ iſtis
impedimētis ſub paucis verbis diſtinguē
dum eſt: qꝛ aut añ cōſecrationē venit ipe-

UVA. BHSC. IyR_242

dimentū:ꝛ tunc non oportet ꝙ ſuppleat̃ ꝑ
alium ſacerdotē. Si v̄o fuerit i cōſecratio-
ne alius ſacerdos debet ſupplere ꝛ incipe
re vbi primus dimiſit. Et ſi dubitet̃ vbi di-
miſerit debet incipere a verbis cōſecratio
nis. Si v̄o primus ſacerdos dixerit verba
effectiua cōſecrationis ſuper panē ꝛ nō ſu
per vinū. Alius ſacerdos debet dicere ver
ba effectiua cōſecrationis ſuper vinū ꝛ cor
pus ꝛ ſanguinē recipe ſm̄ cōſiliuʒ leteranī.
Innocētius tertius dicit ꝙ illa hoſtia cōſe-
crata dʒ reſeruari:ꝛ debʒ alia hoſtia ſumi
ꝛ cōſecrari. Si v̄o primus ſacerdos ꝑcepe-
rit corpus ꝛ nō ſanguinē ali⁹ ſacerdos de-
bet ꝑcipere ſanguinē. vij. q. i. c. illō. ꝛ. xxiij.
diſtin. quorſidam. ¶ Querit̃ q̄d fiendū ſi
ſacerdos poſt cōſecrationē recordet̃ ſe co-
mediſſe vel bibiſſe. Solutio. nō debet pro
tanto ꝑtermittere ſacramentū: ſed dʒ eu-
chariſtiam ſumere ꝛ miſſam ꝑficere. Sil̃r
ſi ſacerdos recordatus fuerit ſe excōicatio
ni ſubiacere debet ꝑficere miſſam cū ꝓpo-
ſito petendi abſolutionē:ꝛ idē dicendū eſt
ſi recordatus fuerit ſe peccatū mortale cō
miſiſſe. ſcʒ ꝙ debet ꝑficere ſacramentū cū
ꝓpoſito emādandi citius quo poterit. q̄m
nullo mō lʒ ſacramentū imperfectū relin-
quere vt d̄r. vij. q. i. c. nihil cōtra ordinis ꝛc.
qꝛ vbi occurrit difficultas ſemꝑ accipien-
dum eſt illud ī quo minus de periculo eſt.
maius autē periculuʒ eſt relinquere id qđ
pertinet ad ꝑfectionem ſacramenti. Min⁹
autē periculū eſt id quod ꝑtinet ad diſpo-
ſitionem miniſtri:ideo ſacerdos nullo mō
debet ſacramentū imperfecte relinquere.
Unde ad hoc faciunt verba illius decreti.
nihil. nullus abſq̧ patenti prouentu mole
ſtie miniſter vel ſacerdos cum ceperit offi
cia ꝓſumat imperfecta relinquere. Si q̄s
autē hoc temerarie preſumpſerit excōica-
tionis ſnīam incurrit. ¶ Queritur de i-
pedimētis circa ſpecies. Et primo quid fi-
endum ſi aranca vel muſca ꝛ cetera cecide
rit in calicē. Solutio. Dicendū eſt ꝙ ſi hoc
acciderit ante cōſecrationem debet depo-
nere illud ꝛ terſo calice debet ſumere vinū
et aquam ꝛ procedere ad conſecrationem.
Si vero iſtud acciderit poſt cōſecrationeʒ
debet tale animal caute capi ꝛ diligēter la
uari ꝛ poſtea cōburi ꝛ ablutio cū cinerib⁹
in ſacrario intra altare poni ſm̄ cōmentū
ſeptē ſacramentorū. Aliqui tamen dicūt vt
rationale. ꝙ ſi ſit venenuʒ in calice poſt cō
ſecrationeʒ vt animal venenoſum ſanguis
ille debet poni in vno vaſculo cū reliquijs
et ſeruari inter reliquias cuʒ ſcriptura no
tificante ibi eſſe ſanguinem chriſti nec de-
bet ſumi a ſacerdote ne calix vite fiat ei ca
lix mortis:ꝛ niſi ſacerdos ſumpſerit corp⁹
chriſti debet ponere aliud vinum cū aqua
in calice ꝛ reicipere ab illo loco Simili mo
do ꝛc. ꝛ ſacrificium perficere. Sed animal
tale debet lauari ꝛ poſt comburi ꝛ cinis in
ſacrario reſeruari ꝛ lotio ſeu ablutio. ſm̄
compēdium theolo. ꝛ debet ſumi ſine faci-
endo diſtinctionē de animali venenoſo ꝛc.
Sed q̄tum ad muſcam vel aliud animal
non venenoſum debet bene lauari ꝛ lotio
ſumi. Et ſi timeat de vomitu ſacerdos de-
bet comedere aliq̄d prohibens vomitum
ꝛ muſca cōburi vt ſuperius extitit dictum
rationale vlterius dicit ꝙ ſi ſacerdos iam
ſumpſerit corpus domini quando repetit
animal venenoſum in calice debet habere
aliam hoſtiam non conſecratam ꝛ eam de-
bet conſecrare. ¶ Queritur quid iuris ſi
ſacerdos faciendo ſigna propter frig⁹ vel
alio modo dimittat hoſtiam cadere infra
calicem. Solutio. Dicenduʒ eſt ꝙ debet eā
dimittere in calice ꝛ eam ſumere cum ſan-
guine:quia ſigna ꝛ fractiones que fiunt:ſi
unt in ſignificationem ꝛ non ſunt de eſſen-
tia miſſe. Sed quid ſi ſanguis congeletur.
Solutio. Calix debet inuolui pannis cali-
dis:vel ſi non proficeret dʒ poni in aqua
feruenti cauēdo ne aqua intret ꝛc. Que
ritur quid fiēdum ſi ſacerdos recordetur
ſe aliquid de verbis canonis omiſſe vel ſal
tem dubitet. Solutio. Dicenduʒ eſt ꝙ ſi ha
buerit conſcientiam certam ꝙ dimiſerit et
ſit indutus veſtimentis ſacris tenetur re-
petere:ſaltē ſi illud omiſſum ſit de verbis
conſecrationis:quia non intelligitur itera
tuʒ. qđ dubitat̃ ꝓbabilit̃ eē factū. de cōſe.
di. iiij. c. cū nulla. extra de ꝓſby. nō bapti. c.
veniēs. Propt̃ leuē v̄o cōſciētiaʒ nō debēt
iterari hmōi verba ꝛc. ¶ Querit̃ q̄d fien
dum ſi aliqua bruta beſtia ſumat ſpecies
cōſecratas. So. Dicēduʒ eſt ꝙ ſi poſſit fieri
debēt extrahi ille ſpecies ꝛ reuerēter poni
in ſacrario q̄uis deberēt ſumi ſi poſſet fie
ri ſine periculo recipiētis:ſed qꝛ eſſet peri
culū ex parte recipiētis cōſulitur vt dictuʒ
extitit. Et tale animal qđ eas ſpēs ſumpſit
debet cōburi ꝛ cineres intra altare recōdit
q̄m verū corpus xp̄s manet ſub ſpēbus ac
ceptis a bruto animali ꝛ in ventrem eius
tranſiectis. Sed quia nulla ordinatio eſt

UVA. BHSC. IyR_242

bruti ad corpus xp̄i ſm quā poſſit xp̄o icorporari: tū brutū nō ſumit corpus xp̄i niſi ꝑ accidens: ſcʒ inquantuʒ ſumit illud in quo eſt corpus xp̄i. Et ſic intellexit magi. ſentē. in. iiij. qū dicit ꝙ corpus xp̄i nō ſumit a brutis. ¶ Pro quo eſt notandū ꝙ ad ſumptionem ſacramentalē nō ſufficit ſola oris maſticatio: ſed primo requirit panis cōſectio qꝛ niſi eſſet cōſecratio facta nō eſſet ſacramentalis ſumptio. Scd̄o requirit ordinatio: qꝛ ſi illud ſumeret aīal brutū vel angelus in corꝑe aſſumpto nō eſſet ſecramentalis ſumptio: qꝛ corpus xp̄i nō eſt ad hoc ordinatū. Tertio requirit intentio: qꝛ ſi q̇s ſumeret corpꝰ xp̄i inter alios cibos ignorans ſe illud ſumere nō eſſet ſacramētalis ſumptio. Quarto requirit fides in ſumente: qꝛ oportet ꝙ credat ꝙ ſub illa ſpecie aliquid ſpūale lateat qd̄ intēdat ſumere vel ꝙ ſaltem intēdat ſumere qd̄ alios credere eſtimat ꝗuis nō credat. ſm Bon̄. Sed querit q̇d fiendū ſi ſpecies ſint putrefacte. Sol. ſi tales ſpecies veniant ad tantā corruptionem ꝙ ſubſtantia panis ꝛ vini nō maneat ſub illis ſpeciebus nō debent ſumi ſicut cōſecrate. Si autē in eis reperiat aliq̇d ſpeciei dʒ ſumi vt conſecratū: qꝛ ſm oēs theologos ꝗdiu manent ſpecies cōſecrate tandiu manet ibi corpus xp̄i. ¶ Sed queritur q̇d fiendū ſi ex illis ſpeciebꝰ generent vermes. So. Dicendū eſt ꝙ vermes debēt cōburi ꝛ cineres intra altare recōdi: ꝛ ſacerdos debet ab ep̄o ad quē ſpectat grauiter puniri. Jccirco ſit ſacerdos cautꝰ in cuſtodiendo corpus dn̄icum qm̄ ex cōcilio aurelianen. q̇ bn̄ nō cuſtodit ſacramentū: ꝛ mus vel aliqd̄ aīal ipſum comederit. xl. diebus peniteat: q̇ ꝑdiderit in ecclia aut pars eiꝰ ceciderit ꝛ nō inuenta fuerit. xxx. diebꝰ peniteat. Eadeʒ pena videt ſacerdos dignus eſſe ꝑ cuius negligentiā ſpecies putrefiūt vel alio q̇uiſmō periclitant: qꝛ putrefactio nō fit in corpore xp̄i: ſed in ſpeciebꝰ: tn̄ iſta pn̄ia a iure ſtatuta pōt augmētari ꝛ minui cōſideratis cōditionibus negocij ꝛ ꝑſone: ꝛ talis pn̄ia iniungit in ieiunijs ꝛ oratione ſm cōpen. ſeptē ſacramentoꝝ. ¶ Querit q̇d iuris ſi ſacerdos an̄ cōſecrationē corporis cognouerit vinū ꝛ aquā nō eſſe ī calice. So. debet vtrūq꜃ apponere ꝛ cōſecrare ꝛc. ¶ Querit q̇d iuris ſi poſt cōſecrationē ſanguinis aduertat ſacerdos aquaʒ deficere. So. Non debet aquaʒ apponere: cū aqua non ſit de neceſſitate ſacramēti: ſed debet ſacramentū ſic ſumere ꝛ ꝑficere: ſed de negligentia debet cōfiteri eo ꝙ aquā dimiſit. Si v̄o aqua ſola reperiat in calice dʒ deponi ꝛ vinū cū aqua poni ꝛ verba cōſecrationis dici ꝛc. qꝛ nō eſt ſimile de aqua ſicut de vino. Tn̄ hic cadit diſtinctio: quia aut ſacerdos aduertit anteq̄ ſumat corpꝰ aut poſt. ſi ante dʒ immiſcere vinū cū aqua in calice et incipere ab illa parte Similimō poſtq̄ cenatū eſt ꝛc. ꝛ ꝓſequi totū officiū vſq꜃ ad finem. Si v̄o poſt ſumptionē corporis ſacerdos aduertat illū defectum: debet miniſtrare vnam hoſtiā nō cōſecratam ꝛ ponere vinū cum aqua in calice ꝛ incipere ab illo loco. Cōmunicātes: ꝛ ꝑficere myſteriū ſuum. ꝛ ſi ponat ꝙ ſacerdos non ꝑceperit illū defectum donec deglutierit aquā que erat in calice credens ibi eſſe appoſitā debitaʒ materiā quid fiendū: qꝛ ſic ſacerdos nō cenſet ieiunus. So. qn̄ circa vnā materiam ſunt duo precepta fortiꝰ magis obligat mō circa celebrationē miſſe ſunt duo p̄cepta: vnū. ſ. ꝙ miſſa dicat a ieiuno: aliud qd̄ ſacramētum integrum ꝑficiat ꝛ ꝙ celebrans cōſecret ſub vtraq꜃ ſpecie. ſ. panis ꝛ vini. Cōſtat aūt ꝙ p̄ceptum de integritate ſacri fortius eſt q̄ p̄ceptū qd̄ ſumat a ieiuno. ſʒ rationale cōpē. ſeptē ſacramētoꝝ ꝛc. ¶ Querit q̇d iuris ſit ꝑlecto canone nec vinum nec aqua repiat in calice. So. Statiʒ dʒ infundi vtrunq꜃ ꝛ ſacerdos iterabit cōſecrationē ab illo loco Similimodo. ꝛ perficiet vſq꜃ in finem. excepto ꝙ debet dimittere duas cruces que ſingulariter fieri cōſueuerunt ſuꝑ hoſtiam. ¶ Queritur q̇d iuris ſi aliquid de ſanguine ſtillauerit. So. de cōſe. di. ij. habet ꝙ ſi ꝑ negligentiaʒ aliq̇d de ſanguine ſtillauerit in terra vl' ſuper lapidē vel lignū: lingua lābatur: ꝛ tabula radat: ꝛ igne cōſumat: ꝛ cinis intra altare recōdatur. ꝛ ſacerdos. xl. diebus peniteat. vel ſm cōpen. theo. illa raſura ī loco ſacro reponat. Si ſuꝑ altare ſanguis ceciderit: miniſter ſeu ſacerdos ſorbeat ſtillam ꝛ tribus diebus peniteat. Si ſuper linthey altaris aut ad aliud peruenerit ſtilla peniteat. iiij. diebus. Si v̄o ſtilla ſanguinis peruenerit vſq꜃ ad tertium lintheum. ix. diebus peniteat. Si ſuperuenerit ſtilla vſq꜃ ad quartum lintheum peniteat viginti diebus ꝛ lintheamina que tetigerint ſtille ſanguinis tribus vicibus a ſacerdote abluantur calice ſuppoſito: et aqua ablutionis ſumatur a miniſtro: vel ſi nō poſſit:

UVA. BHSC. IyR_242

ſumi ſine ꝑiculo recondat̃ intra altare vel
iuxta. ſm compen. ſeptē ſacramētoꝝ. Quis
cōpē. theo. dicat ꝙ illa pars linthei quā te
tigit ſtilla ſanguinis dꝫ ſcindi ⁊ in loco reli
quiaꝝ ſuari: prius facta ablutōe ⁊ ſumpta
a ſacerdote vt ſupra. ¶ Querit̃ quid ſit
faciēdū ſi q̃s euomerit ſacr̃m. So. ꝑ diſtinctio
nē ſupradictaꝝ habet̃ ꝙ ſi fuerit aliq̃s q̃ ꝑ
ebrietatē aut voracitatem euchariſtiā euo
merit ſi laycus peniteat. xl. diebus. ſi preſ-
byter peniteat. lxx. diebus. ſi eṗs peniteat
centū diebus. Si ṽo infirmitatis cauſa
aliquis euomerit hoc ſacr̃m ſeptē diebus
peniteat ⁊ poſt vomitū ſpecies dn̄t ſumi ſi
appareāt ⁊ ſi poſſit fieri ſine ꝑiculo ſumē-
tis: ſin aūt debent reſeruari in ſacrario ⁊c.
¶ Quātū ad ſeptimā ꝑtem in qua auct. nr̃
docet modū reuerētie exhibende euchari
ſtie. ibi ſacra videns ora. Eſt notādū ꝙ q̃li-
bet in eleuatione euchariſtie dꝫ dicere de
uote iſta metra. Salue ſaluator mūdi rex
atq̃ creator q̃ metra videātur in lr̃a iſtius
cap. ⁊ in eleuatione ſanguinis dn̄t dici illa
O ſanguis xp̄i qui fuſus amore fuiſti ⁊c. ſꝫ
ad illā ꝑtem quiſq̃ dei ſumens corpus ⁊c.
Frater Alex. ſacre pagine doctor in eleua-
tōe corꝑis xp̄i dicebat iſta ṽba q̃ ſequūtur
Adoro te dn̄e ieſu xp̄e ſaluator q̃ ꝑ morteꝫ
tuam redemiſti mundū quē credo eſſe ſub
hac ſpecie quē video. Nullꝰ eñ eſt ita ſim-
plex qui in eleuatione corporis xp̄i aliō ꝙ
xp̄m intendat adoraret: dū tn̄ ſacerdos fe-
cerit illud qð debuit. btūs vero Aug. dice-
bat hec ṽba q̃ ſequūtur. Aue primū princi
cipium noſtre creationis. Aue principium
noſtre reparationis. Aue ſacrificiū noſtre
recōciliationis. Aue antidotū noſtre cura-
tionis. Aue viaticū noſtre pergrinationis
Aue ſolatium noſtri laboris. Aue refugiū
noſtre tribulatiōis. Aue premiū noſtre ex
pectationis. Cācellarius pariſieñ. dicitur
feciſſe iſtud dictuꝫ qð ſequitur. Aue ſalus
mūdi ṽbum patris hoſtia vera viua caro
deitas integra verꝰ homo miſere mei ⁊c.
Et notat̃ ex̃ de cele. miſ. c. ſane. ¶ Querit̃
vtrū angelus vel oclus glorificatus poſſit
videre corpus xp̄i ſub ſacr̃o. So. Dicendū
eſt ꝙ nō ſolo oculo xp̄i excepto qui ſub ſpe
ciebus eſt ⁊ ſe videre ſub ſpeciebus poteſt
Nullus aūt alius oculus pōt videre corpꝰ
xp̄i ſub ſpēbꝰ naturali ſupple viſiōe q̃cq̃d
ſit de beata ſeu intellectuali qua vidēt an-
geli quia de eo habēt perfectam cognitio
nem. ſm btm̄ Tho. ſupra diſt. x. iiij. ſen. Im

poſſibile eñ eſt maius ſub minori angelo
videri. Certuꝫ eſt aūt ꝙ corpus xp̄i maius
eſt ꝙ ſpecies: quia fides tenet xp̄m eē ſub
ſpeciebus ſub totali ⁊ perfecta ſua quanti
tate. Item nihil videtur niſi generet ī me-
dio ſimilitudinē ſui coloris. Corpus auteꝫ
xp̄i exn̄s ſub ſpēbus nō poteſt gn̄are ſimi-
litudinem ſui coloris. patet: quia color cō-
ſequitur q̃titatem corporis xp̄i: modo in
ſacramento nō cōparatur rōne ſue quāti-
tatis: ideo dicebat Bona. ꝙ xp̄s ſub ſacra-
mento eſt ſupra omnē modum eſſendi oīs
rei corporabilis vt nullus viſus q̃tūcunq̃
glorioſus videat ibi xp̄m ſicuti eſt: ⁊ tamē
fide tenemus eundem xp̄m ibi eſſe ſm eā-
dem quantitatem quam habet in celo ⁊c.
¶ Quantum ad octauam partem in qua
auctor noſter docet ī quo ſtatu dꝫ eſſe ille
qui vult ꝑcipere hoc ſacramentū euchari-
ſtie ibi quiſq̃ dei ſumēs corpus ⁊c. Eſt no-
tandum ꝙ talis debet eſſe firmus in fide
ieiunus: non ligatus aliqua ſnīa. lotus ab
omni crimine ꝑ verā cōfeſſionem ⁊c. iuxta
lr̃am aucto. vnde Apl̃us. i. ad Coꝝ. xi. Pro-
bet aūt ſeip̄m homo: id eſt per veram con-
feſſionem ꝓbet. i. examinet ꝯſciam ſuam: ⁊
ſic de pane illo edat ⁊ de calice bibat: quia
ille panis eſt panis filioꝝ. i. bonoꝝ xp̄iano
rum in charitate exiſtentium ⁊c. Qui eniꝫ
ad hunc ſacratiſſimū panē accedit dꝫ vera
citer credere ꝙ ex quo ſacerdos in eccleſia
catholica ordinatus hꝫ coram ſe materiaꝫ
a xp̄o inſtitutaꝫ. de qua ſupra dictum fuit
ſuperius: ⁊ dicit ſupra materiā a xp̄o inſti
tutaꝫ. de qua ſupra dictū eſt ⁊ habet ſacer
dos intentionē faciēdi qð faciendi eccl̃ia
quia hec q̃ttuor requiruntur in hoc ſacr̃o
ſ. materia: forma: ordo: ⁊ intētio debet cre-
dere ſumens corpꝰ xp̄i ſe accedens ad ip̄m
ſumendū ꝙ tota ſubſtātia panis cōuertit̃
in ſubſtantiā corꝑis xp̄i. ⁊ tota ſubſtātia vi
ni in ſubſtātiā ſanguinis xp̄i remanent tn̄
de pane ⁊ de vino: color: odor: ſapor: ⁊ figu
ra exterior: tribus de cauſis principaliter
prima q: ſi xp̄s ſe oſtēderet nobis ibi ſicut
eſt ita ꝙ eum corporeis oculis videremus
ibi non auderemus eum recipe ⁊ recipien
do ab infidelibus irrideremur ⁊ crudeles
⁊ inſani reputaremur ⁊ meritū fidei ꝑde-
remꝰ: quia ſi videremus eum oculo corpo
reo non mereremur in credēdo. Fides eñ
non eſt de his q̃ videntur: ſed de his q̃ non
videntur: qui eñ credit in eū veraciter dū
eſt in hac vita videbit eū manifeſte in pa-

UVA. BHSC. IyR_242

tria nec oportet querere rõnem quõ hoc
poſſit eſſe ſed ſufficit nobis firmiter crede
re. Apoſtolus eñi in prima ep̃la ad Cor. di
cit. Ego eñi accepi a dño quod ⁊ tradidi vo
bis: q̃m dñs Jeſus in qua nocte tradebat
accepit panẽ ⁊ gratias agẽs fregit ⁊ dixit
accipite ⁊ mãducate. hoc ẽ eñi corpus meuꝫ
qõ ꝓ vobis tradetur: hoc facite in meã cõ
memorationẽ. Similiter ⁊ calicẽ poſtꝙ ce
nauit dicens. hic calix nouũ teſtamentum
eſt in meo ſanguine. hoc facite quotiẽſcun
ꝙ bibetis in meã cõmemorationẽ. Et quia
ipſe xp̃s verus deus ⁊ verus homo oĩpotẽs
⁊ verax hoc dixit ⁊ fecit in cena ⁊ precepit
iſtud fieri in memoriã ſui, oportet ꝙ eãdẽ
virtutẽ det verbis in ore oĩm ſacerdotum
quaꝫ dedit eis in ore ſuo. Ipſe eñi precepit
iſtud ap̃lis. vnde loco apoſtoloꝝ ſunt ep̃i
loco diſcipuloꝝ preſbyteri. aliter xp̃us pre
precipiſſet eis mẽtiri qõ non eſt dicenduꝫ:
qꝛ ipſe nõ põt fallere, nec falli: ergo cũ magna
fide debemꝯ accedere ad illud ſanctiſſimũ
ſcr̃m. Item ad hunc panẽ ſacratiſſimũ acce
dendũ eſt cũ timore: debet eñi accedens ti
mere ne ſit ſufficiẽter ꝑparatur ꝓpter qõ
ſit indignus ad iſtud ſacramentũ ſuſcipiẽ
dum. Si eñi btũs Joh. bap. ſctificatꝯ in vte
ro tremebat qñ debebat xp̃m baptizare ⁊
non audebat verticeꝫ capitis eius tãgere
ꝙtomagis dꝫ tremere ille q̃ non eſt ab vte
ro ſanctificatus: ſed peccatis quotidianis
⁊ negligentijs inuolutus qñ dꝫ ipſm xp̃m
intra ſe ſuſcipere. deberet eñi timere illud
quod dicit ap̃ls in prima ep̃la ad Cor. xi.
Quicunꝙ manducauerit panẽ hunc vel ca
licem biberit indigne reus erit corporis ⁊
ſanguinis dñi. i. ita peccat ſicut illi q̃ corpꝯ
xp̃i occiderunt ⁊ eius ſanguinem effuderũt
Si eñi mundus volebat tãgi manibus ad
huc in preſepio poſitus ꝙtomagis corpori
ſuo vult adeſſe mũdiciam iam in plenitu
dine maieſtatis ⁊ gloria collocatus. Sacer
dos luxuria inquinatus iuxta filiũ v̾ginis
potuit ſtatuam veneris ⁊ dum ore execra
tiſſimo benedicit quaſi in faciẽ ſaluatoris
exſpuit: dum vero corpus recipit q̃ſi in lu
tum platearum ipſm proijcit: ergo cũ timo
re dꝫ ſuſcipi: quia qui indigne mãducat et
bibit iudicium ſibi manducat ⁊ bibit non
dijudicans corpus dñi. i. nõ diſcernens ab
alijs cibis. Deberet eñi timere penã eter
nam ⁊ tp̃alem qui indigne accidit ⁊ plures
vtraꝙ ꝑeuriunt. Faciamꝯ ergo ſicut Tho.
de quo legit ꝙ manducauit panẽ cũ luctu

⁊ tremore memorans illud domini per os
Amos ꝓphete. dies feſti veſtri cõuertent
in lamentatiões ⁊ luctũ. Itẽ debet hõ acce
dere ad aliud ſacramentũ cum deuotione
Huius enim panis maſticatio eſt diuine
paſſionis recogitatio deuota qꝛ ſicut ma
ſticando cibum corp̃alẽ nos voluimꝯ et re
voluimus cibũ inter fauces corpis ſic ma
ſticando iſtũ cibũ ſp̃ualẽ debemus dñicaꝫ
paſſionẽ cuius illud ſacramentũ eſt reme
moratiuum voluere ⁊ reuoluere in cordis
ſcrinio recogitãdo qua qualiter fuit a iu
deis emptus a diſcipulo venditus: qualit̃
cum diſcipulis ante paſſionem cenauit. et
pedes eorũ lauit ⁊ illud glorioſiſſimũ ſa
cramentũ inſtituit in quo vſꝙ ad conſum
mationem ſeculi ſeipſum ſub ſpecie panis
⁊ vini in ſignũ amoris precipui ad conſo
lationẽ fideliũ ſuorũ ⁊ in ablutionẽ pecca
torum noſtrorum nobis reliquit qualiter
poſt cenã ĩ mõte oliueti orauit in q̃ oratio
ne in agonia poſitꝯ ꝑ oẽs ptes corpis ſudo
re ꝓprij ſanguinis fuit reſperſus. qualiter
poſtea fuit a iuda oſculo pacis traditus ⁊
ab apoſtolis derelictꝯ a ſatellibꝯ ligatꝯ co
ram Anna ⁊ Caypha ſacerdotibꝯ: coram
Pylato ⁊ Herode principibus: illuſus: cõ
ſputus: colaphis ⁊ alapis ceſus: ſpoliatus
ad ſtipitẽ ligatꝯ: ⁊ vſꝙ ad magnã effuſiõeꝫ
ſanguinis flagellatꝯ ⁊ tandẽ morti adiudi
catus ⁊ eductus de atrio Pylati veſte pur
purea indutus ⁊ poſt iterum illuſus facie
velatꝯ ſpinis coronatꝯ ⁊ ſup coronã ſpineã
arũdine ĩ capite flagellatꝯ ſputis ⁊ guttis
ſanguinis cũ liuore faciei ꝑmixtis leproſo
ſilis effectꝯ. ¶ Itẽ q̃liter poſt hec oĩa ob
probria ⁊ ſupplicia fuit crucis patibulo ſu
per humerũ ꝓpriũ oneratꝯ ꝑ vicos ciuita
tis ꝓclamatꝯ ſm illõ. Aduerſuꝫ me loque
bãtur q̃ ſedebãt ĩ porta ĩ me pſallebant q̃
bibebãt vinũ. ¶ Itẽ q̃liter fuit de ciuitate
turpiter eiectꝯ ⁊ in mõte caluarie vbi de
capitabãtur latrones ſpoliatꝯ ĩ cruce: nu
dꝯ extẽſꝯ ĩ pedibꝯ ⁊ manibꝯ cauillis ferreis
crucifixꝯ ⁊ ĩ medio latronũ eleuatꝯ: ⁊ ſuſpẽ
ſus a ꝑncipibꝯ ſacerdotũ a latronibꝯ ⁊ trã
ſeuntibus ſubſannatus: ⁊ in ſiti ſua felle
⁊ aceto potatus: ⁊ ex eius paſſione eclipſa
tatis cũctis celi luminaribus tenebris cõ
tectus. Et ex pietate matris ſue coram ſe
languentis et tabeſcentis. Et ſuper dolo
rem parturientium fatiſcentis totis cor
dis precordijs vulneratus ⁊ anxiatus. De
bemus cogitare qualiter inter illas pena

UVA. BHSC. IyR_242

les ⁊ extremas auguſtias que ꝑ oim marty
rum ſuperauerũt ſupplicia orauit deũ pa
trẽ ꝓ ſuis crucifixoribus: dedit paradiſuz
latroni penitenti. Matrẽ ſuã virginẽ diſci
pulo virgini. ſ. Johanni euãgeliſte cõmen/
dauit. Et tandem poſt ineffabilẽ agoniam
quam patiebat ꝓpter cõpaſſionẽ populi
iudaici quez ꝓpter infidelidelitatẽ perire
intuebatur cum clamore valido ⁊ lachry/
mis reddit aĩam deo patri: qualiter ĩ mor
te eius tota terra tremuit ⁊ cẽturio clama
uit. Uere filius dei erat iſte: qualiter mor
tuus fuit in latere tranſlãceatus: ⁊ exiẽt
inde ſanguis ⁊ aqua quibus purificatur
eccleſia xp̃ianoꝝ ⁊ ſaluator. ¶ Qualiter co/
ram oculis matris fuit ď cruce depoſitus
ſudario inuolut⁹ in ſepulchro ſub lapide
verus lapis incluſus. Hec oĩa debet xp̃ia/
nus recogitare deuote. Et hoc tãgit Apo/
ſtolus in ep̃la. i. ad Coꝝ. xij. Quotiẽſcunq;
manducabitis panẽ hũc ⁊ calicem bibetis
mortẽ dñi annũciabitis donec veniat. Itez
hõ dz per veram dilectionẽ ſe huic pani in
corporare. i. capiti xp̃o ⁊ eius corpori my/
ſtico qđ eſt eccl'ia vnire. In hoc em̃ differt
cibus iſte a cibis corporalibus: qꝛ in come
ſtione corporali comedens incorporat ſibi
cibum. i. tranſmitarat in corpus ꝓprium ⁊
hoc eſt: qꝛ ibi maior ⁊ nobilior eſt ꝟtus ci/
bati ꝙ cibi. In comeſtione vero ſpirituali
cuiuſmodi eſt iſte cibus. i. xp̃s incorporat
ſibi cibatũ. i. illum qui digne recipit panez
hunc dñicũ facit in ſeip̃m trãſire ⁊ eſſe cor/
poris ſui myſtici quod eſt eccleſia mẽbruz
cuius ip̃e xp̃s eſt caput. Et hoc eſt: quia in
hac comeſtiõe ſpũali maior ⁊ nobilior eſt
virtus cibi ꝙ cibati. Et ſicut in comeſtione
corporali incorporatio fit ꝟtute caloris na
turalis: ita in comeſtione ſpũali fit ꝟtute
veri amoris qui eſt quidam calor ſpũalis
tranſformãs amantẽ in amatũ ſm illđ qđ
dicit Hugo de ſancto victore ĩ lib. de arra.
ſpõſe. Scio aĩa mea ſi quid diligis ip̃a vi
dilectionis in eius ſilĩtudinem trãſforma/
tis. Quis eſt enim ſi veraciter recogitet ex
ceſſiuũ amorẽ dñi noſtri Jeſu xp̃i: quem ad
nos habuit qui non debeat totus igniri et
totus in eum xp̃m ꝑ amorẽ tranſformari ⁊
xp̃o capiti ⁊ mẽbris eius ꝑ verã charitatez
vniri. Ad hanc em̃ ſpũalem ⁊ excellentiſſi/
mam ſumptionẽ requiritur ſm beatũ Au/
gu. Deuota ⁊ intenta recogitatio ⁊ hoc lo
co maſticatiõis. ſ. q̃lit er xp̃s ſe ꝓ nobis ex
poſuit in preciũ ad redimẽdũ ⁊ in cibũ ad
reficiendũ. Itẽ feruida ⁊ intẽſa dilectio: ⁊ h̃
loco incorporatiõis ⁊c. ¶ Queritur vtrũ
neceſſariũ ſit accedere ad iſtud ſacramẽtũ
Et videť ꝙ ſic per iddđ hr̃ Joh. vi. Niſi mã/
ducaueritis carnẽ filij hoĩs ⁊ biberitis ei⁹
ſanguinẽ: nõ habebitis vitã in vobis. Sed
contra arguitur ſic. pueri baptizati ſalutẽ
ꝯſequũtur cũ grã q̃ in baptiſmo datur: ſed
eis nõ datur corpus xp̃i ad mãducãdũ: er/
go eſt de neceſſitate. Solu. Dicẽdũ eſt ꝙ h̃
ſacrm̃ ꝗtum eſt de ſe nõ eſt de neceſſitate
ſalutis: ſ; ex ordinatõe eccl'ie hoĩes adulti
obligant corp⁹ xp̃i ſemel in ãno. ſ. ĩ paſcha
recipere. in. c. oĩs vtriuſq; ſexus. ď pe. ⁊ re.
Qui em̃ nõ cõicat ſuo tp̃e multa incurrit.
primo quia inſtitutionẽ eccl'ie. Statuit em̃
eccl'ia vt ille qui nõ cõicat in paſcha viuẽs
ab ingreſſu eccl'ie arceatur ⁊ moriẽs eccl'ia
ſtica careat ſepultura. Scđo qꝛ talis male
dictionẽ incurrit. Prouerb. ve tali. i. illi q̃
xp̃z nõ hz. Tertio qꝛ verecũdũ eſt illi hoſpi
tiũ denegare q̃ ſolet oẽm pulſantẽ admit/
tere. Quarto qꝛ vires ſpũales perdit: nam
qui ſine peccato mortali eſt: eſt mẽbrũ cor/
poris xp̃i myſtici. Membrũ autem debet
ſuſtentari alimento corporis xp̃i. Alioq̃n
efficitur aridum ſicut membruz corporeũ
ad quod nõ tranſmittitur corporalis cibi
nutrimetum. Quinto incurrit ſue ſalutis
Si enim raab ſaluata eſt: quia ſuſcepit nũ
cios domini: multo fortius qui ip̃m dñm
ſuſcipit digne ⁊c. ¶ Circa cõionem cõmitti
tur peccatum tribus modis. vno modo cũ
quis ſtatuto ſtatuto tempore cõmunionẽ
dimittit. Joh. vi. Niſi manducaueritis car
nem ⁊c. Alio modo cum quis ſuo tempore
cõicatus male accedit. Apoca. i. ad Coꝝ. xi.
Qui aũt ſumit indigne ⁊c. Alio modo cum
quis poſt cõionem a peccatis nõ ſe cuſto/
dit. Etiã in morte teneť recipere corp⁹ dñi
niſi fuerit preuentus ⁊c. Tunc ad rationẽ
ante oppoſitũ qñ arguiť niſi mãducaueri/
tis ⁊c. Dicendũ eſt ꝙ illud intelligiť de mã
ducatione ſpũali q̃ eſt ꝑ fidẽ ⁊ charitatem
ſine qua nemo adultus ſaluať ⁊c. ¶ Que
ritur vtrũ pctõr mãducet corpus xp̃i ſacra
mentaliter. ⁊ videtur ꝙ nõ: qꝛ habeť Sap̃.
primo. In maliuolam animam non introi
bit ſapientia: nec habitabit in corpore ſub
dito peccatis: ſed chriſtus qui eſt res con/
tenta in hoc ſacramento eſt dei ſapientia
vt habetur prime ad Chorinthios primo.
ergo a peccatore non poteſt ſumi. Sed cõ
ra arguitur ſic. maius videtur cõſecrare/

UVA. BHSC. IyR_242

corpus xp̄i ꝙ̄ ſumeret⁊ſed peccatoꝛ pōt con
ſecrare vt viſum fuit ſuperꝰ⁊ergo ⁊ ſume/
re. Itē corpus xp̄i nō eſt magis nobile ſub
ſacramento ꝙ̄ in ſpecie ꝓpria⁊ſed in ſpecie
ꝓpria ꝑmiſit ſe deus a peccatoribꝰ tracta/
ri⁊ergo etiam ſub ſpecie ſacramenti a pec
catoribus ſumi poteſt. Solu. Dicendū eſt
ſm oēs doctores theolo. ⁊ iuris canonici.
Et vt habet̄ per magi. ix. diſtin. iiij. circa fi
nē ꝙ ⁊ iuſtus ⁊ peccatoꝛ ſumit corpus xp̄i
ſub ſacramento ſed modo differenti⁊quia
boni ſumūt ſacramentaliter ⁊ ſpūaliter⁊ ⁊
ſic ad eorum ſalutē⁊mali ſolum ſacramen/
taliter ⁊ ad eoꝝ perniciem. ¶ Pro cuius de
claratōe eſt p̄mittendū ꝙ corpus xp̄i a via
toribus ſumitur quattuoꝛ mōis. Uno mō
ſpūaliter tam vt ab illis bonis q̄ accipiūt
rem ſacramēti⁊id eſt gratiam ⁊ nō ip̄m ſa/
cramentū corꝑis xp̄i. de quo Aug. Crede ⁊
manducaſti. i. corpori xp̄i myſtico incorpo
ratus es ſm cōpen. theo. Ab aliꝭs ſumitur
ſacramentaliter tm̄ vt ab illis qui cōicant
in mortali peccato. Ab aliꝭs ſumitur ſpūa/
liter ⁊ ſacramentaliter vt ab illis qui cōi/
cant in gratia qui accipiūt rem ⁊ ſacramē
tum. Ab aliꝭs nec ſumitur ſacramētaliter
nec ſpūaliter⁊vt ab illis qui nec rem nec ſa
cramentū ſuſcipiūt. ¶ Queritur vtrū an
gelus poſſit manducare corpus xp̄i ſpūa/
liter⁊quia dicitur ſuper illud p̄s. Panē an
geloꝝ ⁊c. ꝙ corpus xp̄i vere eſt cibus ange
lorum. Solu. Dicendum eſt ꝙ manducare
h̄ ſacr̄m ſpūalr̄ nō cōpetit angelis⁊ qꝛ xp̄s
ſub ſacramēto non ꝓponit̄ eis⁊ſed in nuda
veritate. ¶ Tunc ad rationez in principio
dicēdū eſt ꝙ xp̄s dꝛ eſca angeloꝝ⁊ ſm diui
nitatē ⁊ ſm humanitatez. ſm diuinitatem
inq̄tum angelos refecit⁊ſm humanitatez
ſm qd̄ in ip̄m deſiderant angeli ꝓſpicere.
Adhuc ſi angelus aſſumpto corpore ſpe/
cies maſticaret nō tn̄ mādcaret ſacr̄m⁊qꝛ
non māducaret ſacr̄m ſm rōnem ſacramē
ti cum nō habeat fidem ⁊ manifeſtā viſio/
nem. Item non habet cōformitatē nature
ideo ⁊c. ſm btm̄ Tho. ſup. i. diſt. iiij. ſenten.
Huius enim ſacramenti gemina eſt res. ſ.
vna cōtenta ⁊ ſignata vt caro xp̄i quam de
virgine traxit⁊⁊ ſanguis quem ꝓ nobis fu
dit. Alia res eſt ſignata ⁊ non contenta. ſci
licet vnitas eccleſie in predeſtinatis voca/
tis in iuſtificatis ⁊ gl̄ificatis. ſm Auguſti
num ſuper Johā. ad Romanos viij. ⁊ per
Magr̄m ſent. ix. diſtinctio. iiij. Unde Hie/
rony. ſuper epiſtolaz ad Ephe. Dupliciter

inquit intelligit̄ caro xp̄i ⁊ ſanguis. ſ. vel il
la q̄ crucifixa eſt ⁊ ſepulta ⁊ ſanguis q̄ mi/
litis effuſus eſt lancea vel ſpūalis illa ac
diuina. de qua ip̄e xp̄s ait. Caro mea vere
eſt cibꝰ ⁊ ſanguis meꝰ v̄e eſt potꝰ. Joh. vi.
Ex p̄miſſis ſatis pōt inferri ꝙ hic ſunt tria
diſtinguenda. Nā quoddā eſt tm̄ ſacr̄m vt
ſpēs panis ⁊ vini. vn̄ ſacr̄m ſm magi. ſen.
in. i. diſt. ⁊ in. ix. iiij. eſt ſacre rei ſignū vl̄ in/
uiſibilis gratie viſibilis formaꝫ vt forma
panis ⁊ vini q̄ hic videt̄ ſacr̄m eſt. i. ſignuꝫ
ſacre rei⁊qꝛ p̄ter ſpēm quā ingerit ſenſibꝰ
aliq̄d aliō facit in cognitionē venire. quod
dam eſt res tm̄⁊vt corpꝰ xp̄i miſticū qd̄ eſt
vnitas fideliū. quoddā eſt ſacr̄m ⁊ res⁊vt
caro xp̄i ꝓpria quā traxit de v̄gine et ſan/
guis⁊illō eſt res primi ſm compen. theo. ⁊
ſacr̄m ſcd̄i. In hoc cōcordāt doc. ſup. ix. di.
iiij. ſen. ⁊c. ¶ Ad rōnē ante oppoſitum
dicendū eſt illa auctoritas ſapiētie intelli
git̄ ſeu loquit̄ de ſpūali inhabitatiōe⁊ ⁊ nō
de ſacramētali. quia etiam chriſtus corpꝰ
ſuum peccatoribus tractandum exhibuit
⁊c. ¶ Queritur vtrum hoc ſacramentuꝫ
habeat efficaciā in aliquo pctōre q̄ eſt in
mortali. So. ſm Bona. Nō debemꝰ limita/
re largitatē dei quin in hoc ſacr̄o poſſit re
miſſionē oīs culpe dare⁊ſed ſm cōmunem
modum dicēdi iſtō ſacramētū eſt datū in
cibū illis qui ſunt de corꝑe xp̄i⁊modo oēs
tales habent charitatem⁊⁊ ideo iſtud ſa/
cramentum habet effectuꝫ in ſolis iuſtis⁊
quia tales ſunt in charitate. ⁊ iſtos hoc ſa
cramentū liberat a culpa veniali ⁊ p̄ſeruat
a mortali⁊⁊ ſic intelligitur illa collecta in
qua dicitur ſit abſolutio ſcelerū ⁊c. quoniā
temerarium eſſet dicere ꝙ illud ſacramē/
tum liberaret a peccato mortali. patet⁊qꝛ
vſus eius ſacramēti eſt ꝑ mūdationē que
non debetur niſi rei viuenti. Et ideo effe/
ctus huius ſacramenti preſupponit vitaꝫ
in ſumente⁊modo peccatum mortale vitā
tollit ſpūalem⁊ideo hoc ſacramentum nō
eſt ad abluenda peccata mortalia in ſumē
tibus⁊ſed ad abluendos illos ſolos defe/
ctus qui cum vita ſpirituali eſſe poſſunt⁊
vt venialia ⁊c. ⁊ ſi quis obijceret ſic. Si
hoc ſacramentū p̄ſupponat vitā in ſumēte
⁊ ſic ſequeret̄ ꝙ nō ꝓdeſſet mortuis cuiꝰ cō
trarium tenet tota eccleſia. Solu. Dicēdū
eſt ſm beatum Tho. ſuper. xij. di. iiij. ꝙ eu
chariſtia inquantum ſacramentū ꝓ prin/
cipali effectu habet vnire hoīem ad xp̄m⁊
⁊ ideo nō aufert niſi ea q̄ in habēte vitam

UVA. BHSC. IyR_242

ĩnuenit oppoſita tali vnioni. Talia autem
ſunt venialia ⁊ pene debite ꝓ peccatis cō-
feſſis ⁊c. quia exiſtens in peccato mortali
mortuus eſt ſpiritualiter: ſed euchariſtia
inq̄ꝝtum eſt ſacrificium accipit rationeꝫ ſa
tiſfactiōis: ⁊ ſm hoc penam tollit in parte
vel in toto ſm limitationem diuine ordi-
nationis ⁊ ſm menſuram pene ⁊ deuotio-
nis: quia ſacrificium offertur ⁊ ſic prodeſt
mortuis in purgatorio detentis ⁊c. etiam
tales ſpūaliter viuūt: quia in charitate de
ceſſerunt et ſunt ⁊c. Etiam per illud ſacrifi
cíí quandoq̄ꝫ exiſtentibus in peccato mor
tali contritio impetratur per quam ſequi
tur ablutio ſcelerū mortaliū ⁊c. ¶ Que-
ritur vtrum illud ſacrificiuꝫ proſit beatis
ad augmentum glorie ⁊ videtur ꝙ ſic per
illud quod habet in collecta leonis pape.
vt narrat Innocen. Annue nobis domine
vt anime famuli tui Leonis hec ꝓſit obla-
tio ſed beatus Leo papa eſt in paradiſo vt
tenet eccleſia: ergo. In oppoſitum arguit
ſic. ſacramenta non ꝓſunt alicui qui nō eſt
in ſtatu ꝓficiendi: ſed ſancti in patria ſunt
huiuſmodi. Solutio. Dicendum eſt ꝙ pre-
mium ſanctorum eſt duplex ſeu gaudium
ſcilicet eſſentiale quod de diuinitate ha-
bent ⁊ q̄ꝝtum ad hoc eorum gloria augeri
non poteſt. Aliud eſt gaudium accidenta-
le quod habent de quocunq̄ꝫ bono creato
Et q̄ꝝtum ad hoc gloria eorum vſq̄ꝫ ad dieꝫ
iudicij augeri poteſt: alioquin tunc nō au-
geretur gloria corporis. ¶ Tunc ad rōnem
ante oppoſitum dicendum eſt ꝙ vbicunq̄ꝫ
reperitur talis modus loquendi ꝓ beatis
debet intelligi ad illuꝫ ſenſum qui ſequit
ad hoc ꝓſit vt a fidelibus magis ſancti ho
norificentur in terris. ¶ Queritur vtrū
illud ſacramentum habeat ſemper effica-
ciam in viro iuſto. Solutio. Dicendum eſt
ꝙ ſic. ſi illud ſacramentum recipiat iuſte
ſancte ⁊ deuote ſicut premiſſuꝫ eſt. ¶ Que
ritur vtrum iuſtis ſit melius frequētare il
lud ſacramentum q̄ꝫ tarde accedere. Solu
tio ſm Bonauē. Dicendū ē ꝙ ſi quis ſemꝑ
eſſet paratus ſemper eſſet ei vtile hoc ſa-
cramentum recipere: quia ſm btm̄ Augu.
Plus ꝓdeſt manducatio ſpūalis quando
coniuncta eſt ſacramentali q̄ꝫ quando eſt
per ſe. quod ſit multum vtile bene diſpoſi
tis accedere ad illud ſacramentum: patet
quia reducit ad memoriam paſſionis xp̄i
fidem confirmat: ſpem auget: charitatem
inflāmat: dat vita gratie: xp̄o vnit mandu

cantem ſpiritualiter: eterna conſolatione
reficit: ipſum ſumenteꝫ laborat ad opera
tionē: ſuſtentat contra cauſam ꝓuenientē
ex ꝓpria infirmitate: munit contra impul
ſum demonis remittit ardorē ꝯcupiſcētie
purgat peccatuꝫ veniale: preſeruat a mor
tali: ⁊ infinita alia bona confert rite ⁊ ſan
cte cōmunicātibus. ¶ Querit vtrū pecca-
tor ſumendo corpus xp̄i ſemꝑ mortaliter
peccet. So. Quidā ſufficienter ꝑparant ſe
ſm ꝟitatem ⁊ ibi digne mādu cant. Quidā
ſufficienter ſm ꝓbabilitatem. ſ. ſm dicta-
men conſcientie ſue: non tamen ſm verita
tem. Et tales q̄ꝫuis nō recipiant gratiam: ⁊
non tamen incurrūt offenſam quia null⁹
poteſt ſcire vtruꝫ ſufficienter preparauit
ſe: quidam neutro modo preparant ſe: ⁊
hi ſumendo mortaliter peccant: ideo ad-
uertant incontriti ⁊ nō vere penitētes in
acceſſu ad tā ſanctiſſimū ⁊ excellentiſſimū
ſacramentum. ¶ Queritur vtrum quis vi
dens ſe incontrituꝫ debeat abſtinere a cō
munione illius ſacramenti. Solu. Quidā
abſtinent a cōmunione ꝓpter culpam pro
priam puta mortalem: quidam abſtinent
ſine culpa mortali: ſed ꝓpter ſacramenti
reuerentiam ſicut ſunt illi qui ſentiunt ſe
minus mundos mente vel carne vel etiaꝫ
indeuotos. Et iſti bene faciunt dummodo
poſſint ſine ſcandalo alioꝝ ſupſedere: ma
xime quando pecatum eſt manifeſtū. Ta-
libus enim niſi inſtaret neceſſitas ꝯſulen
dum eſt: vt de cōicando expectent quouſ-
q̄ꝫ parati deuoti ⁊ circumſpecti accedere
poſſint: tamen iſta abſtinentia a ꝑceptiōe
ſacramenti dꝫ fieri cōſilio dyoceſani: vel il
lius cui cōmiſerit vices ſuas: q: nullus cē
ſetur iudex in cauſa ſua in. c. ſi quē. de ſen.
excom. Tamen nulla neceſſitas debet cō-
pellere vt aliquis in peccato mortali ſcien
ter cōmunicet. Peccatū eniꝫ facit indignū
communione tribus modis: aut in habi-
tu ⁊ quando quis accidit non contritus ⁊
incōfeſſus de peccato ꝑterito: aut in actu
vt quando quis īmutat formā ſacramēti
⁊ irreuerēter ipꝫ tractat: aut in ꝓpoſito vt
qn̄ q̄s hꝫ voluntatē peccādi in futuro. Silr
defect⁹ iudicij ⁊ rōnis excludit a cōione vt
in pueris ſub duodecimo ⁊ quartodecimo
annis niſi appareāt i eis ſigna diſcretiōis
⁊ reuerentie: quia ſic pridem ſeu diu ante
iſtam etatem poſſunt ſumere corpus dn̄i
al's non. Item in furioſis ⁊ mentecapitis
qui excluduntur tamen quando habent

UVA. BHSC. IyR_242

lucida interualla poſſunt tales furioſi cõmunicare. Tria enim genera hominum excludebantur ab eſu agni ſcilicet circunciſi qui ſignificant eos qui accedunt ad cõmunionem irreuerenter. lib. i. Re. ij. c. vi. Percuſſus eſt oza: q: illa nocte nõ abſtinuerat ſe ab vxore ſua: q: tetigit archã dñi: talẽ qui excludebantur erant alienigene qui ſignificant infideles. De talium communione dicitur Gen. xxxvij. Fera peſſima deuorauit filium meum Joſeph. Alij qui excludebantur erant immundi qui ſignificant habentes peccatum mortale. De quibus Dauid propheta ait mundamini qui fertis vaſa domini. vnde verſus. Indigne ſumis ſi non ſumis reuerenter. Uel non catholice vel hñs mortale ſcienter. ¶ Queritur vtrum manducare corpus chriſti indigne ſit mai⁹ pctm̃ quod ſit. Solu. ẜ beatum Thomam ſuper. ix. diſtinc. iiij. ſenten. Contemptus ſeu peccatum in quo ipſe de⁹ in ſeipſo contẽnitur eſt peccatum grauiſſimum ſicut peccatum infidelitatis et blaſphemie: et poſt grauius peccatum illud in quo contẽnitur deus in ſacramẽto et inter alia preciſe in iſto in quo eſſentialiter xp̃s deus et homo continetur non tamen eſt cõtemptus iſte circa xp̃m: vt eſt deus et homo: ſed put in ſacramento peccatum poſt eſt in membris ſuis. Et aliud eſt in quo cõtẽnitur deus in preceptis ſuis quod commune eſt om̃i peccato mortali. Ex quo patet ꝙ pctm̃ de quo nunc agit: nec eſt oĩum grauiſſimũ nec oĩm minimũ: ſ; eſt mediũ inter peccata que cõmittũtur in deũ et illa peccata que cõmittuntur in ꝓximum etc. Qui eñ xp̃m occiderũt magis peccauerũt ꝙ illi qui indigne corpus ſuũ ſub ſacramẽto recipiũt. ptz: q: illi qui xp̃m occiderunt cõmiſerunt in ipſam xp̃i perſonã: indigne autem ſumentes cõmittũt in ipſum ẜm ꝙ eſt in ſacramẽto. Itẽ ille q̃ corpus xp̃i in lutum ꝓiceret magis peccaret ꝙ mãducãs indigne: quia magis abutitur ſacramento ẜm ꝙ longius a debito vſus ſacramenti recedit quo ab homine iuſto ſumendum eſt. ¶ Queritur vtrũ hereticus manducens corpus xp̃i min⁹ peccet ꝙ fidelis peccator. So. ẜ beatũ Tho. ſup. ix. di. iiij. ſen. indigne manducare eſt duo peccata conſiderare. ſ. peccatũ quo indignus redditur ad manducandũ et peccatũ q̃ indigne mãducat: quia ergo peccatũ infidelitatis eſt grauius alijs peccatis, ideo infidelis manducans indignior eſt ad manducandum. Sed quia nõ credit illud quod ſumit eſſe tante dignitatis quante eſt: ideo nõ tantũ peccat in abuſu: quia ignorantia fidelitatis ꝙuis non excuſet ſequens peccatum a toto, excuſat tamen a tãto vt patet de peccato occidentium xp̃m qui ſi cognouiſſent nunꝙ dñm crucifixiſſent. i. ad Cor. i. Et per hanc ignorãtiam peccatum eorum alleuiatur. vt Ancel. dicit et apoſtolus dicit. de ſe ipſo miſericordiam conſecutus ſum: quia ignorans feci in incredulitate mea: et ideo infidelis indigne manducat: ſed peccator fidelis magis indigne. Indigne ſumentib⁹ multe mala occurrunt: quia nullus opus placet deo niſi placeat ipe prius. Indigna cõmunio hoĩem illaqueat: dãnationẽ preparat: ꝓximũ ſcandalizat: mentem excecat tentationi ſubiungit: deum irritat: vitam temporalem breuiat: gratuita ſpoliat. De his oĩbus dicit per ordinem in ps. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum pro primo. et in retributionem pro ſecundo: et in ſcandalum ꝓ tertio. obſculentur oculi eius ne videant ꝓ quarto. et dorſa eorum ſemper incurua ꝓ quinto: effunde ſuper eos iram tuam et furorem ꝓ ſexto: fiat habitatio eorum deſerta ꝓ ſeptimo: et in tabernaculo eorum non ſit qui inhabitet ꝓ octauo. ẜm compen. theolo. ¶ Qualiter eñ ſit ad cõmunionem accedendum oſtenditur nobis in eſu agni paſchalis cũ enim comedebant iudei accinctis renibus. per quod deſignat puritas caſtitatis. Luce. xij. Sint lumbi veſtri precincti. eum comedebãt pedibus calceatis: per quod deſignatur effectus deuotionis. Cant. vij. ꝙ pulchri ſunt greſſus tui in calciamentis filia principis Item eum comedebant habẽtes baculos in manibus per quod deſignat memoria dñice paſſionis. Gen. xxxij. In baculo meo tranſiui iordanem iſtum. Item eum comedebant cum lactucis aggreſtibus. per qđ deſignatur amaritudo contritionis. ps. Cibabit nos pane lachrymarum. Item comedebant feſtinanter per quod deſignatur prõptitudo voluntatis et operatiõis. Prouer. xxix. Uidiſti hoĩem velocem in op. ſ. ſupple glo. coram regibus ſtabit de omnib⁹. Exo. xij. Renes veſtros accingetis calciamenta habebitis in pedibus tenẽtes baculos in manibus. comedetis feſtinãter. ergo vnuſquiſꝙ ſpeculetur modum debitũ accedendi ad tam ſaluberrimũ ſacramẽtum. Ex p̃

UVA. BHSC. IyR_242

miſſis ſatis apparet ꝙ vere penitentibus
ꝛ confeſſis ſaltem ſm apparentiam debet
illud ſacramentum adminiſtrari: qꝛ ſolus
deus eſt ſcrutatoꝛ cordium ꝛc. Si ergo ſo-
lis fidelibus ꝛ iuſtis ſit euchariſtia mini-
ſtrāda: ergo nō debet miniſtrari pctōꝛibꝰ
Solutio. Uerum eſt pctōꝛibus manifeſtis
ꝛ per iudicium eccleſiaſticum cōuictis: ſicut
ſunt vſurarij manifeſti: raptoꝛes: hyſtrio-
nes: ꝛ huiuſmodi. Etiam ſm compē. ſepꝛes
ſacramētoꝛum ipſis pctōꝛibus manifeſtis
petentibus euchariſtiam eſt deneganda. ꝛ
debet ipſis dici: tamē nō eſt bonum ſume
re panem filioꝛum et mittere canibus ꝛc.

¶ Queritur ſi aliquis peccatoꝛ occul-
tus impenitens a ſacerdote in die paſche
ſacramentum petierit cum alijs nunquid
ei eſt denegandum cum notum ſit ſacer-
ſacerdoti eius pctm̄ ꝛ eius conſcientia no
ta. Solutio. ſi in ſecreto petat et occultus
ſit peccatoꝛ dꝫ a ſacerdote moueri ne con
tra iudicium anime ſue ſacramētū ſumat
ꝙ ſi noluerit deſiſtere cum xp̄ianus ſit: et
illud quod ſuum eſt petit non poteſt ei ſa
cramentum ꝓhiberi. ſm btm̄ Augu. Tamē
poteſt ſacerdos dicere ſubmiſſa voce. Iu-
dicet dn̄s inter me ꝛ te: ac ſi diceret domi-
nus ſcit ꝙ tu indigne accedis ꝛ ego nō poſ
ſum tibi negare. De hoc habet ꝙ beatus
Bernar. ꝓtulit talia verba cuidam ſuoꝛum
monachoꝛum qui indigne accedebat ꝛ ſta
tim ille indigne accedēs moꝛtuus eſt ideo
ꝛc. Si vero in publico petat ꝛ ſit occultus
peccatoꝛ nullo modo ei eſt ſacramentum
illud denegandum ne ſacerdos videatur
ꝓditoꝛ cōfeſſionis. Sacerdos eīm debet in
publico oēs mouere ne accedāt ad cōiōnē
niſi fuerint prius vere ꝯtriti ꝛ cōfeſſi et ſi
poſtmodum accedat peccatoꝛ occultus et
publico petat iſtud ſacramentum ſibi mi-
niſtret: qꝛ melius eſt ſacerdoti vt aſſumēs
peccet moꝛtaliter ꝙ ei denegādo euchari
ſtiam ſuam conſcientiam ꝑdere. ¶ Que
ritur quid fienduꝫ ſi quis petat ꝛ loco eu-
chariſtie panis ſibi miniſtretur: nunquid
debet ſacerdos hoc facere. Solutio. Non
in decreto eīm cautum eſt ne cuiꝙ hoſtia
non conſecrata loco conſecrate miniſtret
publice vel ſecrete: quia ſi ydolatrare face
ret ſumentē maxime ꝛ circunſtātes adoꝛā-
tes panem ꝓ hoſtia conſecrata. Item cauē
dum eſt ne fauoꝛe vel timoꝛe coꝛpus xp̄i
cuiꝙ ad examinationē tradatur: quia hoc
eſſet tentare deū. ¶ Queritur vtrū coꝛpus
xp̄i ſit dandū excōicatis. Solut. Dicēdū eſt
non ꝙdiu ſunt excōicati: qꝛ diuiſi ſunt a ꝑ-
ceptione ſacramētoꝝ ꝛ cōmunione fideliū
niſi in articulo moꝛtis quando ſigna peni
tentie apparent ꝛ ꝓmittit excōicatus per
ſe vel per alium emendationē iuxta poſſe
ꝛc. quia non eſt humanum cognoſcere in-
ter deum ꝛ conſcientiam hoīs. vt dicit Lā-
dul. ſuper. xviij. diſtin. iiij. ſen. Tamen hoc
nō obſtante talis excōmunicatus nō debꝫ
inhumari in terra ſancta: qꝛ quo ad eccle-
ſiam militātem vbi agit inter hoiem ꝛ ho-
minē cui iudiciū diuinū nō ē manifeſtū nō
ſenſetur talis abſolutus quouſꝙ ad abſo-
lutionē obtinuerit ab excōmunicatoꝛe vel
ab illo qui pōt abſoluere: qꝛ per ſententiā
excōicationis inficitur aīa et coꝛpus: et qꝛ
non conſtat eccleſie militanti de eius abſo
lutione quo ad deum ſemꝑ cenſetur excōi
catus quouſꝙ regrediatur ad gremium
eccl̄ie ꝑ abſolutionē iudicis qui in eū tulit
ſniam. Etiam expedit ad terroꝛē alioꝝ ꝛc.

¶ Queritur vtrū iſtud ſacr̄m debeat dari
hereticis: amātibus: demoniacis: freneti-
cis: ꝛ dānatis ad moꝛtem. Solu. Dicenduꝫ
eſt ꝙ dānatis ad moꝛtē ꝓ criminibus ſuis
niſi de gratia ſpeciali non datur coꝛpus
ſicut illis qui ſuſpendunt vel cōburūtur:
vel quomolibet aliter interficiuntur. Illis
aūt qui ꝓ crimine hereſis cōburūtur ſi cū
deuotione ꝛ humilitate petant dꝫ dari coꝛ
pus xp̄i: ſicut habet de hereticis. c. ſup. eo.
lib. vi. Freneticis amāticbꝰ illud ſacramen
tum nō eſt dandum maxime quando ſine
interuallo infirmantur. Demoniacis tū ſi
cū reuerētia ꝛ deuotiōe petāt deberet eis
dari cū tales habeāt vſum ratiōis ꝛ actua
lem deuotionē ad ſacramentū. ¶ Queri
tur vtruꝫ debeat iſtud ſacramētū dari le-
proſis. Solu. Dicēdum eſt ꝙ ſic. niſi timea
tur de vomitu vel ꝙ fuerit talis leproſus
ita coꝛroſus ꝙ nō poſſet coꝛpus recipere
in oꝛe ſuo: ſicut ſunt plures qui amiſerūt
labia ꝛc. ¶ Quātū ad nonā partē in qua
auctoꝛ nr̄ reſtringit illā ꝑiculā octaue in
qua dꝛ ſumens xp̄i coꝛpus dꝫ eſſe ieiunus
ibi pranſus percipere ꝛc. dicit ꝙ pranſus
poteſt percipere iſtud ſacr̄m vrgente ne-
ceſſitate ꝛc. Tamen potius a ieiunis ſumi
decet ſicut apl's docet vt ſingulari reuerē-
tia dijudicet. i. diſcernatur ab alijs cibis.
vñ Auguſt. Apparet cū primo acceperunt
diſcipuli euchariſtiā nō eos accepiſſe ieiu-
nos nō: ideo tamen calūniandum eſt vni-

UVA. BHSC. IyR_242

uerſe eccleſie ꝙ a ieiunis ſemper ſumitur placuit enim. ſſ. vt in honore tanti ſacramenti prius in os xp̄m dn̄icum corpus intraret ꝙ alij cibi: ideo vbiqꝫ mos iſte ſuatur vt recitat Magiſter ſenten. viij. diſtin. iiij. Item ſm Innocen. Statim poſt eucha riſtiam id eſt poſt eius ſumptionem non debet ſumi alius cibus ⁊c. ¶ Quantum ad decimaꝫ partem in qua auctor noſter docet modum quo cōmunicantes poſt cōmunionē debent cuſtodire corpus domini ibi corpore percepto. dicit auctor noſter ꝙ percepto xp̄i corpore cauendum eſt ne q̄s pellat. de ſpeciebus vel ſputando vel alio quouiſmodo ⁊c. ¶ Undecimam partem ⁊ finaliter exequitur in qua fit hortatio ſuſcipientium ad gratiarū actiones poſt perceptionem ibi redde deo grates ⁊c. vbi eſt notādum ꝙ poſt cōmunionem omnes debent vacare aſſidue deuotis orationibus vt tātus dominus dignet̄ habitare in ſuis conſcientijs. Item debēt cauere ne recidiuēt in aliquod mortale ſicut canes ad vomitum: quia ſic dicitur incurrere ingratitudinem ⁊ multa alia mala: quia xp̄m quē ſuſcepit ignominioſe a ſe expellit ⁊ ſic turpius eijcitur ꝙ non admittitur hoſpes. Itē talis aſſimilatur iude quia iudas poſtꝙ cum xp̄o cenauit ip̄m tradidit ⁊ Joab fratrem ſuū ad cōuiuiū inuitauit ⁊ eum poſt occidit. Itē talis ordinē honeſtatis peruertit: quia venturo reuerentiam exhibet et preſenti nullam. Similis illis qui cum ramis oliuarum xp̄o occurrerunt et ipſum poſtmodum crucifexerūt. Idcirco cū ſumma diligentia perceptus cuſtodiatur ⁊c.

¶ Queritur quare dicitur illō ſacramētum viaticum. Solutio. Quia dat̄ trāſeuntibus de hac vita ad patriam. Item dicit̄ viaticū: q2 inſtitutū eſt a xp̄o itinerāte.

¶ Sequitur de ſacranto extreme vnctionis.

PResbytero dꝫ infirmus adultus inungi In ſeptē membris oleo certis quoqꝫ v̄bis Ungitur infirmus vt maior gratia detur. Sit leuior morb⁹ vt pena minor tolleretur.

IN iſto capitulo quod eſt de ſacramento extreme vnctionis auctor noſter ſex facit. Primo oſtēdit quis ſit miniſter eius. ſecundo oſtēdit qualis debet eſſe ſuſcipiens. tertio oſtēdit que membra debent inungi. quarto docet quid ſit materia extreme vnctiōis. quinto q̄d ſit forma. ſexto docet vtilitates que adueniunt infirmo ꝑ huius ſacramēti ſumptionem. quo ad primum ibi preſbytero debet ⁊c. quo ad ſecūdum ibi infirmus adultus. quo ad tertiū ibi. In ſeptem membris. quo ad q̄rtū: ibi. Oleo. quo ad quintum: ibi. Certis verbis. quo ad ſextuꝫ: ibi Ungitur infirmus vſqꝫ ad finem capituli. ¶ Quantum ad primuꝫ eſt notandum ꝙ iſtius ſacramenti adminiſtratio ſolis ſacerdotibus pertinet: ⁊ et cum intentione: vt dicit beatus Jacobus Jacobi vltimo. Infirmatur quis ex vobis inducat preſbyteros eccleſie ⁊ orent ſuper eum vnguētes eum oleo in nomine dn̄i ⁊c. ¶ Quantum ad ſecundum eſt notandum ꝙ tria ſunt genera vnctionis ſm Magr̄m ſen. xxiij. diſtin. iiij. Una eſt p̄ncipalis que ſit criſmate: quia in ea datur paraclitus vnde ⁊ ꝓpter abundantiam gratie duos liquores mixtos habꝫ. ſ. oleum ⁊ balſamū oleum conſciētie ⁊ balſamum fame: nec tamen omne oleum ad vnctionem ſanctificatum criſma vocatur: ſed illud ſolum quod miſcetur cum balſamo quo capita regum ⁊ pōtificum vnguntur quo etiam baptizatos ſacerdos vngit in vertice ⁊ pōtifex per impoſitionem manus confirmandos vngit in frōte: aliud genus vnctionis eſt qua cathecumini ⁊ neophiti vnguntur in pectore ⁊ inter ſcapulas in perceptiōe baptiſmi Aliud genus eſt oleum infirmorū de qua vnctiōe hic agitur. Jeſus enim non ſolum dicitur mediator dei ⁊ hominum inꝙtum habet ſaluare: ſed etiaꝫ xp̄s inꝙtum habꝫ vnctionis gatiam in alios diffundere. Tribus eñi vicibus legitur Dauid. i. xp̄s fuiſſe vnctus. prima in domo p̄ris ſui in ſignū regni futuri. hoc ſignat vnctionē in baptiſmo. ſecundo in ebron ſuꝑ iudam: ⁊ poſtea multa bella habuit. hoc ſignat vnctionem in confirmatiōe. in tertia iterum in ebron ſuper omnē iſrael poſt hanc in pace regnauit. hoc ſignat vnctionem in extremis. Tūc ad ꝓpoſitum dicendum eſt ꝙ tales q̄ illud

UVA. BHSC. IyR_242

ſacramentū recipiunt debent eſſe infirmi in ſtatu exeuntiū de hac vita. ſanis eñ nō datꝫ: qꝛ habent aliud remediuꝫ ſcꝫ pniam. Itē debet dari adultis ⁊ nō pueris cū pueri careant vſu rationis: qꝛ in hoc ſacramēto ſuſcipiēdo requirit actualis deuotio in ſuſcipiēte. Itē nō dꝫ dari furioſis ⁊ ſiſibus niſi p interualla reſipiſcant ſeu vtant rōne. Itē nō debet dari ſacramētū infirmis niſi ipſum poſtulent. ¶ Querit vtrū illud ſacramentū poſſit dari ſepe vni infirmitati. So. Dicendū eſt ꝙ ſm cōpen. theo. ꝙ i vna infirmitate nō debet ꝗs inungi: ſed ſi ſanaret ⁊ poſt recidiuaret poſſet inungi: qꝛ nō cenſet eadē infirmitas: ergo in mortis articulo ſeu laborantibꝰ in extremis debꝫ iſtud ſacramentū miniſtrari. ¶ Querit an ſacerdos miniſtrās illō ſacr̄m infirmis debeat aliꝗd de fide dicere. So. ſm cōpen. theo. vij. ſacror̄. Dicendū ꝙ ſic: qꝛ debꝫ eos interrogare de orōne dñica de ſymbolo ⁊ eos monere vt dicant ⁊c. ¶ Quantū ad tertium eſt no. ꝙ infirmus dꝫ inungi in ſepteꝫ locis: in auribus: in oculis: in ore in naribꝰ in manibus: ⁊ in pedibꝰ. ⁊ hoc ꝓpt quinꝗ ſenſus ꝗbus pctā perpetrauit. Et in pectore ꝓpter prauas cogitationes: in vmbilico ꝓpter ardorē luxurie. Quis dicat a pluribꝰ nobilibus ꝙ maſculis dꝫ dari in renibus ⁊ femellis in vmbilico ⁊c. Sacerdos infirmꝰ nō debet inungi infra manꝰ: qꝛ ſunt ſacrate in ſacramento ordinis ſed debet inungi exteriꝰ. genitalia nō inungunt ꝓpter reuerentiā ſacramenti ⁊c. Etiā ꝓpter fetiditatē ⁊ verecundiā infirmorū. Intrantibꝰ belluꝫ nō dat illud ſacramentū: qꝛ nō ſunt in articulo ſm naturā: ſed ſm fortunā ⁊ ſacramēta ſequūtur naturā nec cōdēnatis ad mortem dat illud ſacr̄m: quia infames ſunt ⁊c. ¶ Querit ꝗd ſit fiendū de illis ꝗ nō habēt illa mēbra de ꝗbus ſupra. So. Quis nō habeant oculos aures ⁊c. dico ꝙ debēt iungi illa loca ꝗbus fuerunt illa mēbra vl' debuerunt fuiſſe: qꝛ lꝫ ex eis peccare nō potuerit ſeu poſſint exterius habent tñ illa mēbra interius in radice aīe: quare ⁊c. ¶ Quantū ad quartū eſt notandū ꝙ materia huiꝰ ſacramenti eſt oleū oliuarū ab epō cōſecratum. ¶ Quantū ad quintū eſt notandū ꝙ forma huius ſacramēti eſt iſta. p illaꝫ ſanctam vnctionē ⁊ p ſuā piiſſimā miaꝫ indulgeat tibi dñs quicꝗd peccaſti p auditū: viſum: guſtū: odoratū: tactū: ⁊ ſic de aliis. Et eſt iſta eſt forma vt pꝫ deprecatiua. In hoc

eñ ſacramēto ſicut in aliis tria ſunt ſacramenta tm̄ qd̄ eſt vnctio exterior. res tm̄ qd̄ eſt effectus duplicis ſanitatis. ſ. ſpūalis et corporalis vt dr̄ inferius. ſacr̄m ⁊ res. ſ. ꝗdam vnctio ſpūalis interior ꝗ eſt mētis iocunditas ⁊ ſolatiū. De eſſe huius ſacramēti ſunt ꝗnꝗ principaliter. Primū ꝙ vnctionem faciēs ſit ſacerdos. Scdꝫ ꝙ ſit intētio. Tertiū ꝙ ſit materia. ſ. oleū oliuarū ſeu infirmorū. Quartū ꝙ ſit forma verborū quā debet dicere inungēs. Quintū eſt locus inungendus. ¶ Quantū ad ſextū eſt notandum ꝙ ſm magi. ſen. xxiii. diſtin. iiii. ꝙ plures vtilitates ꝯſequunt infirmi p ſumptionem huis ſacri ſi digne recipiāt: cōſequūt eñ liberationē ab infirmitate ſpūali ꝗ cōtrahit p venialia ꝗbꝰ aīa debilis efficit ad exequendū actū grē ⁊ glorie: ⁊ ſacr̄m illud eſt cōtra reliꝗas pctōr̄ ꝗ nō ſufficient p penitentiā ſunt ſublate aut p negligētiā. Iteꝫ illud ſacr̄m diſponit tanꝗ vltimū remediū ad gloriā: ⁊ p modū curationis exhibet. Itē p illud ſacr̄m infirmi ſi ipm̄ recipiāt deuote. cōſequūt ſanitatē corporalē: ⁊ hoc ſi ſanitas corpalis expediat ſanitati ſpirituali tunc eñ illud ſacr̄m cauſat vtrūꝗ: qꝛ aliqñ ſanitas corporalis eſt vtilis ad meritū glorie cumulandū. Itē illud ſacramentū valꝫ ad excitandū deuotionē. Itē ad velocioreꝫ tranſitū ad celū ⁊ ad plura alia ꝗ remitto peritie lectorū. Itē eſt notandū ꝙ illud ſacramentū fuit inſtitutū ab aplis: vt habet Iaco. vlti. Infirmatur ꝗs in vobis inducat preſbyteros eccleſie ⁊c.

¶ Sequit de ſacramento ordinis.

ORdo ſeptenꝰ: eſt claro munere plenus.
Tres ſunt maiores: ſꝫ bis duo primo minores.
Ianitor eſt primus. lector vult eſſe ſecundus.
Exorciſta ſubit hinc: accolitus ſibi nubit.
Subleuita ſubeſt: leuita ſanctior hec eſt.
Septimo collocatus eſt ordo preſbyteratus.

UVA. BHSC. IyR_242

Gratia cum poſſe patur: imprimi
turq̄ caracter.
Cuilibet iſtorum qui fit ſuſceptor
eorum.
Ad ſacra promotus debet necnō
titulatus.
Horas quotidie ſeptenas dicere
rite.
Ut collaudetur chriſtus et mors
memoretur
Nocte ieſus captus dānatus iu-
dice prima.
Ducitur in terna: ſexta crucifigit̄
hora.
Mortuus in nona: fit lancea ve-
ſpere fixa.
Conditur extrema: cur ſeptem di
cimus horas.
Clerice pauſando: dic horas non
properando
Dicas attente dic totum ſupplice
mente.
Sic iuxta morem: primo dicaſq̄
priorem.
Cum domino loqueris: orans nō
ergo vageris.
Sincopa vitetur: verſus non an-
ticipetur.
Donec finit᷒: oīno ſit bū primus
In templo vagum: fuge cantum:
dilige planum.
Non clames tantum: coneris lin
quere cantum.

IN iſto caplo auctor noſter determinat de ſacramento ordinis diuidēs ſuuȝ capitulum in ſex partes. In prima parte docet numerū ordinū in gnali. In ſcda pte docet q̄ iſtorū ordinum ſunt digniores. In tertia determīat de ordinib᷒ in ſpāli ipos enumerādo. In qrta pte docȝ quō caracter imprimit̄ in qlibet ordinuȝ. In qnta docet ad quē tenent̄ ꝓmoti ad ſacra. In ſexta docet auctor nr̄ modū dicēdi ea ad que tenēt̄ ꝓmoti cū aliqbus annexis ⁊c. Prima in pn cipio. Ordo ſeptenus. ſcda. Tres ſunt maiores. tertia. Janitor eſt prim᷒. qrta. Gra cuȝ poſſe. qnta. Ad ſacra ꝓmotus. ſexta ibi. Clerice pauſando. vſq̄ ad finē. Quantū ad primum eſt notandū q̄ ſeptē ſunt ordines. ſ. hoſtiarij: lectores: exorciſte ⁊ accoliti ⁊ ſubdyaconi: dyaconi: ⁊ preſbyteri. Et dicitur ſeptē ꝓpt ſeptiformē grām ſpūſſancti cui᷒ q̄ nō ſunt participes ad grad᷒ eccliaſticos indigne accedūt. Illi vo in quoꝝ mētibus diffuſa eſt ſeptiformis gra ſpūſſancti cum ad eccliaſticos ordines accedūt in ipſa ſpiritualis gradus ꝓmotione ampliorē graȝ ꝑcipere credunt̄. ꝑ magi. ſen. xxiiij. di. iiij. Ordo eñi ſm Hug. de ſancto victore. eſt ſignaculū quoddā in quo poteſtas ſpūalis tradit̄ ⁊ officiū ſuſcipienti ſeu ordinato. Et huic diffinitioni cōcordat magr̄ ſen. xxiiij. di. iiij. In hoc eñi ſacro quoddā eſt ſacrm tm̄ vt viſibile ſignū q̄ poteſtas tradi oſtēditur. quoddā eſt res tm̄: vt gra q̄ cōfertur. quoddā eſt ſacramentū ⁊ res: vt caracter. Huius eñi ſacri materia eſt illa res q̄ ptinet ad ordinē q̄ ſuſcipit̄: ſicut calix cū vino et patena cū pane q̄ porrigunt̄ ſacerdoti. Dyacono calix ſine vino ⁊ patena ſine pane Accolito candelabrū ⁊ cereus ⁊c. Forma vo huius ſacri ſunt verba q̄ eps dicit in porrectiōe illaꝝ rerū ea dirigens ad eos q̄ ordinant̄ ⁊c. Quantū ad ſcdam partē in qua auctor nr̄ docet q̄ ſunt digniores iſtorū ordinum ibi Tres ſunt maiores eſt notandū q̄ pſbyteratus: dyaconatus: ⁊ ſubdyaconatus ſunt digniores alijs quattuor: ⁊ iō dicuntur ſacri reſpectu aliorū: q2 eis annexa eſt cōtinentia illud eſt ſatis notū. ¶ Nota q̄ ordo poteſt dici ſacra caſtitate ⁊ cōtinentia: ⁊ ſic ſubdyaconatus: dyaconatus: ⁊ preſbyteratus dicuntur ſacri. infra q̄ cle. vel vo. c. i. Aliter dicuntur ſacri a caractere quem recipiunt ordinati. ⁊ ſic oēs ſunt ſacri. xxv. diſtin. in ſumma. ⁊ hoc tenet Hoſt. ¶ Quantum ad tertiam partē in qua auctor noſter docet de ordinibus in ſpeciali ipſos enumerando ſm ſuos gradus eſt notandum: q̄ primus dicitur hoſtiarius ab hoſtio: q2 in veteri teſtamento electi erant ad cuſtodiam templi. Iſti eī debent cuſto-

UVA. BHSC. IyR_242

dire locum ſacrorum ⁊ cuſtodire ne immū
dus ingrediatur templū: ideo dantur eis
claues cum ordinantᷣ ab ep̄o qui eis dicit
tradendo claues ſic agite tanq̄ deo ratio-
nem reddituri ꝓ rebus q̄ clauibus iſtis re
cluduntur hoc officium dn̄s noſter ieſus
xp̄s exercuit qn̄ ementes et vendentes de
templo eiecit. Secundus ordo dicitᷣ lecto-
riatus a legendo: qꝛ per ſacre ſcripture le-
ctionē illuminat intellectū fideliū. Officiū
enī iſtius eſt legere ꝓphetias ⁊ lectiones: et
ideo ei datᷣ ab ep̄o codex diuinaꝝ lectionū.
Et dicitur ei accipe ⁊ eſto verbi dei relator
habiturus ſi fideliter impleueris partem
cū his q̄ bene verbū dei miniſtrauerunt. q̄
enī ad hunc gradū cōuehitur litterarū ſci-
entia debet eſſe inſtructus vt ſenſum ver-
borum intelligat vim accentū ſciat diſtin-
cte legat ne cōfuſionem ꝓlationis intelle-
ctum auditoribus auferat: ⁊ attēdat q̄d in-
dicatiue: q̄d interrogatiue ſit legēdū. Hec
enī male ſeruata intellectū turbāt ⁊ alios
ad riſum ꝓuocant. Hoc officiū xp̄s exer-
cuit cū in medio ſeniorū librū Eſaye ape-
riens diſtincte ad intelligendū legit ſp̄s
dn̄i ſuper me. Ex quo datᷣ intelligi lectori-
bus q̄ ſpūali gratia clarere debent q̄ aliis
verbū dei annunciant. Hic ordo formam ⁊
initium a ꝓphetis accepiſſe videtᷣ q̄bus dr̄
Clama ne ceſſes ⁊c. Tertius ordo dicitᷣ ex-
orciſtatus ſeu exorciſta: ab exorciſo q̄ id eſt
eſt q̄ adiuro ſeu cōiuro: qꝛ actus eorū exor
ciſtarū: eſt repellere poteſtates demonis
ab energuminis ſeu demoniacis ꝑ cōiura-
tionem: vel arcere demones ne dominentᷣ
in corpore nondū baptizati. Talis enī exor
ciſta debet habere ſpiritū mundū qui ſpi-
ritibus īmundis imperat ⁊ malignū expel
lere de corde ſuo quē expellit de corde alie
no ſeu de corpore ne medicina quā aliis fa
cit ſibi non ꝓſit: ⁊ dr̄ ei medice cura teipm̄
Hi cū ordinantur accipiunt ab ep̄o librū
exorciſmorum dr̄ eis accipite ⁊ habete po-
teſtatem imponendi manus ſuper energu
minos ⁊ cathecuminos. Hoc officiū exer-
cuit dn̄s quando ſaliua ſua tetigit aures
ſurdi ⁊ linguam muti dicens Effeta: q̄ eſt
adaperire: ⁊ hoc docens nos ſpiritualiter
debere adaperire aures precordiorū ho-
minum ad intelligendū ⁊ ora ad confiten-
dum vt pulſo demone vas ſuum ſpiritus-
ſancti recipiat hoc officium dn̄s exercuit:
cū demoniacos multos ſanauit ⁊c. Quar-
tus ordo dicitur accolitatus: ⁊ eſt accolit-
ceroferarius: qꝛ debet ferre cereum quā-
do euangelium eſt legendū vel ſacrificiū
offerendū ꝑ quod deſignatᷣ excitatio fide-
lium ad deuotionē ⁊ cordis accenſio. nō ei
accenduntᷣ luminaria et deportantur ab
eis ad effugandas aeris tenebras cum ſol
eo tempore rutilet: ſed ad ſignū leticie de-
monſtrandum vt ſub typo luminis corpo-
ralis illa lux oſtendatur. de qua legitᷣ. erat
lux vera que illuminat omnē hominē ⁊c.
Officium enī accoliti eſt preparare lumi-
naria in ſacrario portare cereū vrceolos
cū vino ⁊ aqua pro euchariſtia. Hi cū ordi
nantur cū edocti fuerint ab ep̄o qualiter ī
officio ſuo agere debeant ab archidyaco-
no accipiunt candelabrū cū cereo ⁊ vrceo-
lum vacuū. Hoc officium dn̄s ſe habere te
ſtatur dicens. Ego ſum lux mundi q̄ ſequitᷣ
me non ambulat in tenebris ⁊c. Quintus
ordo dicitur ſubdyaconatus: ⁊ actus iſtius
ordinis eſt vaſa dn̄ici corporis ⁊ ſanguinis
portare ⁊ tradere leuitis. i. dyaconibus vt
ipſi dyacones miniſtrent ſacerdotibꝰ ma-
teriam cōſecrationis: ideo ſubdyaconi ac-
cipiunt calicē de manu ep̄i: ſed vacuū ipſis
cōpetit oblationes in templo a fidelibꝰ re
cipere. legere enī epiſtolā nō eſt actus ꝑn-
cipalis ſubdyaconi. His enī imponitur lex
cōtinentie vnde debēt implere illud mun-
damini q̄ fertis vaſa dn̄i. His ei cōpetit la
uare corporalia ⁊ pallas altaris. hoc offi-
cium exercuit dn̄s quando lintheo ſe pre-
cinxit: ⁊ mittens aquā in peluim pedes di-
ſcipulorum lauit ⁊ lintheo terſit. Sextus
ordo eſt dyaconatus vt eſt actus iſtius or-
dinis ordinare hoſtias in altari ⁊ vinū pre
parare: epiſtolam ⁊ euangeliū legere ⁊ mi
niſtrare ſacerdoti īmediatius ceteris offi-
ciantibus. legere enī euangeliū eſt actus
conſequens. Hic ordo a veteri teſtamento
nomen traxit ſcꝫ a tribu leui. Hic ordo ab
ap̄lis eſt celebratus quando vt legitur in
actibus apoſtoloꝝ ſeptē viros plenos ſpi-
rituſſancti ad hoc officium elegerunt. et
oratione premiſſa manus eis impoſuerūt
Hi enī ſunt ſeptem angeli tuba canentes
in apocalipſi quales enī debeant eſſe dya-
coni apoſtolus docet thimotheo ſcribens.
His cum ordinantur epiſcopus manum ī-
ponit: quia ad miniſterium applicantur
ponit eis orarium. id eſt ſtolam ſuper le-
uum humerum: vt per hoc intelligant ſe
accepiſſe iugum domini ſuaue accipiunt ⁊
textum euangelii: vt intelligant ſe eſſe pco

UVA. BHSC. IyR_242

nes euangelij. Hi eñ anteꝗ̄ ordinent̃ pro-
bentur vt docet apl's. ⁊ ſic miniſtret nullũ
crimen habentes. Hoc officio vſus eſt xp̃s
qñ poſt cenã ſacramentũ diſcipulis diſpen
ſauit ⁊ qñ ipſos dormiẽtes ad orationẽ in-
citauit dicens. Uigilate ⁊ orate ne intretis
in tentationẽ. Septimus ordo eſt preſby-
teratus ⁊ eſt eius officiũ cõſecrare corpus
et ſanguinẽ xp̃i. ⁊ hic actus eſt principalis.
Alius eſt cõſequens ⁊ interpretat̃ preſby-
ter ſenior ꝓpter honorẽ ⁊ dignitatẽ quã ac
cipit. Debet eñ ſacerdos ſeu preſbyter pre
cellere morũ prudentia ⁊ maturitate con-
uerſationis in populo. vnde ſcriptũ eſt ſe-
nectus venerabilis eſt nõ diuturna nec an
norũ nũero cõputata cani ſunt ſenſus ho
minis ⁊ etas ſenectus vita imaculata. per
magi. ſen. xxij. di. iiij. ſen. Sacerdos eñ in-
terpretat̃ ſacra dans ſeu ſacer dux. Sacer-
dotibus eñ cũ ordinant̃ inungit̃ manꝰ vt
intelligant ſe accepiſſe gratiã ⁊ cõſecrandi
et charitatis opa debere ad oẽs extẽdere.
accepit eñ calicẽ cũ vino ⁊ patenam cũ ho
ſtijs vt per hoc ſciat ſe accepiſſe poteſtatẽ.
placabiles deo hoſtias offerendi. Hic or-
do a filijs aaron ſumpſit initium. Deus eñ
inſtituit ꝑ moyſen ſummos põtifices ⁊ mi
nores ſacerdotes cũ iſtituit. Aaron ĩ ſum-
mum pontificẽ ⁊ filios eius in minores ſa-
cerdotes. Chriſtus eñ duodecim elegit q̊s
apoſtolos vocauit quorũ vicẽ gerunt in ec
cleſia maiores pontifices: ⁊ deinde. lxxij. di
ſcipulos deſignauit quorũ vicẽ tenent in ec
cleſia p̃ſbyteri. Unus añt inter apoſtolos
princeps extitit petrus cuius vicariꝰ ⁊ ſuc
ceſſor eſt ſummus pontifex. Uñ dr̃ apoſto-
lus q̃ etiã papa vocat̃. qualiter ſe habere
ſcribitur per apoſtolũ thimotheum. Hoc
officio vſus eſt xp̃s cũ ſeipſum in ara cru-
cis obtulit idẽ ſacerdos ⁊ hoſtia: ⁊ qñ poſt
cenam panẽ in corpus ſuũ ⁊ vinum in ſan-
guinem cõmutauit. De his oĩbus per ma-
giſtrũ di. xxiiij. iiij. ſen. Aliqui eñ dicunt ꝙ
tonſura ⁊ dignitas ep̃alis ſunt ordines. in-
fra de etate ⁊ qualita. or. c. cũ contingat de
tonſura infra de cõ. eccle. vel alta. c. aqua
de ep̃atu ⁊ ſic eſſent plures ꝙ̄ ſeptẽ ordĩes.
Tamen cõior opinio eſt ꝙ tonſura ⁊ digni-
tas ep̃alis nõ ſunt ordĩes. ⁊ imo corona ſeu
tonſura eſt quoddã ſignũ diſtinctũ mini-
ſtrorũ ecclĩe a plebe cõi. In oĩ eñ tranſitu
a ſtatu in ſtatũ cõueniẽter interponit̃ alia
diſpoſitio media vt in tranſitu a ſtatu lai-
corũ ad ſtatũ miniſtrorũ ecclĩe ⁊ de prima
tonſura interponit̃ ⁊ fit corona circularit̃
ad modũ corone: qr reges ſunt ſui ⁊ aliorũ
⁊ ille ad cuius ſeruitiũ deputant̃ rex eſt. ſ.
deus cui ſeruire regnare eſt. Fit in tõſura
ſeu corona raſio capillorũ ad denotandũ
ꝙ q̊ vult ſeruire deo debet renũciare ſup-
fluitati terrenoꝝ qr clericus dñi partẽ ſue
hereditatis cõſtituit ⁊ ſe heredẽ dei fecit:
idõ dr̃ clericus a cleros qđ eſt ſors ⁊c. Item
iſta raſio fit in ſummitate capitis ad deno
tãdũ ꝙ clerici mentẽ debẽt habere ad deũ
eleuatã vt releuata facie gloriã dei cõtem-
plent̃. ſm magi. xxiiij. di. iiij. ſen. Ex his eñ
apparet ꝙ tonſura nõ ſit ordo: ſed diſpoſi-
tio ad ordinẽ nõ neceſſitate ſm cõpẽ. theo-
ſed ꝯgruitate. Dignitas ep̃alis nõ eſt ordo
vt tenet̃ cõiter a doctoribus. Sup quo eſt
notandũ ſm cõpen. ſeptẽ ſacr̃oꝝ ꝙ duplex
dicit̃ ordo. Uno modo ſm qđ eſt officiũ re-
ſpectiue ad corpus xp̃i verũ ſcʒ ad cõſecra
tionẽ. hoſtie ⁊ illo mõ ep̃atus non eſt ordo
qr ep̃s nõ habet poteſtatẽ ſuperiorẽ ſacer-
dote ꝗ̄tum ad cõſecrationẽ corporis xp̃i.
Alio modo dr̃ ſʒ ꝙ eſt officiũ reſpectu qua
rundã actionũ ſacrarũ ſupra quas habet
diſponere pre ceteris ſacerdotibus ⁊ ſic di
citur improprie ordo rõne iuriſditionis ſʒ
tamen nõ eſt ſacramentũ ſed vt quoddam
ſacramẽtale. Iccirco dignitas ep̃alis nõ eſt
ordo immo preſupponit̃ ordinẽ ſacerdota
lem: ſed eſt ordinis eminẽtia vel dignitas
ſm Boñ. ideo dicit magi. ſen. xxiiij. diſt. iiij.
Sunt ⁊ alia quedã non ordinũ ſed dignita
tum vel officiorũ noĩa vt ep̃atus ab epy ꝙ
eſt ſupra ⁊ ſcopim ꝙ eſt intẽdẽs. ¶ Quã-
tum ad quartã partẽ in qua auctor noſter
docet quõ caracter imprimit̃ in quolibet
ordine ibi gr̃a cũ poſſe. eſt notandũ ꝙ ſa-
cramentũ ordinis dr̃ vnũ vnitate ꝑfectio-
nis: qr oẽs ordines tendũt ad vnũ vltimũ
actũ q̃ dicit̃ euchariſtia: non tñ dr̃ vnum ſa
cramentũ vnitate indiuiſibilitatis vel cõ
tinuationis: qr vnus ordo poteſt eſſe ſine
alio. Tunc veniendo ad ꝓpoſitum dicendũ
eſt ꝙ ſingulis ordinibus ſinguli caracte-
res imprimuntur ⁊ diſtinguntur inter ſe
ſicut ordines diſtingunt̃ ⁊ ad vltimũ ca-
racterem ſcʒ preſbyteratus vniuntur ⁊ im
primuntur caracteres a quolibet ordine
in traditione inſtrumenti apti ad illum or
dinem qui recipitur cũ debita forma ver
borum que ab ep̃o ꝓferuntur: ſicut in tra-
ditione clauium eccleſie dicendo ſic agite
tanꝗ̄ rationem deo reddituri imprimitur

UVA. BHSC. IyR_242

caracter hoſtiarijs. Lectoribus quãdo eis
porrigit liber ab epõ dicendo. accipite et
eſtote verbi dei relatores: exorciſtis qñ da
tur eis liber exorciſmorũ dicendo. accipite
habete poteſtatez imponendi manus ſuꝑ
energuminos ⁊c. Accolitis ĩ traditione cã/
delabri dicendo verba ⁊c. Subdyacono in
traditione calicis vacui cõſecrati cũ verbis
epĩ ⁊c. Dyacono ⁊ preſbytero imprimit ca/
racter ſm̃ cõpen. theo. qñ epõs imponit ma
num capiti cũ verbis ad hoc ſtatutis: tamẽ
illud nõ placet alijs: qꝛ dicit cõpen. ſeptem
ſacramentorũ. ꝙ caracter imprimit in tra/
ditione alicuius rei cõpetentis ad illud ſa
cramentũ. vnde lꝫ ꝑ manus impoſitionem
det plenitudo gratie ad ſacramentorũ ad/
miniſtrationẽ: ſcꝫ ſacerdoti tanꝙ̃ principa
li ⁊ dyacono tanꝙ̃ miniſtro. tñ caracter ĩ/
primitur in traditione rerũ ad illos ordi/
nes pertinentiũ. Vñ ꝙ̃uis principalis actꝰ
dyaconi ſit portare hoſtiã ſupra patenam
et in calice vinũ: tñ in ſua ordinatione non
poteſt exprimi ꝑ traditionẽ vaſoꝝ tñ cum
hec debet ſubdyacono: nec ꝑ traditionem
materie. ſ. corporis ⁊ ſanguinis xp̃i cum ſa
cerdoti q̃ eſt principalis ſolũ detur panis
ſuꝑ patenã ⁊ vinũ in calice ⁊ nõ corpus et
ſanguis. idõ ꝙ̃tum ad actum ſecũdariũ qui
eſt legere euangeliuz dꝛ caracter imprimi
dyacono in traditione libri euangeliorum
cũ debita forma verborũ epĩ. Silr̃ impri/
mitur ſacerdoti in traditione panis in pa/
tena ⁊ vini in calice cũ debita forma verbo
rum epĩ ⁊c. qꝛ p̃ncipalis poteſtas ſacerdo/
tis eſt cõſecrare corpus xp̃i ⁊ ſanguinẽ. Et
hanc poteſtatẽ dedit xp̃s p̃us añ paſſionẽ
ſuã diſcipulis ſuis cum dixit. Facite hoc in
meã cõmemorationẽ. i. ad Coꝝ. xi. Actus ſe
cundariꝰ ſacerdotis eſt ſoluere ⁊ ligare fi/
deles ⁊ diſponere ad euchariſtiã. i. ad eu/
chariſtie ſumptionẽ cuiꝰ poteſtatẽ accipit
ꝑ manus ĩpoſitionem cũ dicit epõs accipite
ſpiritũſanctũ quorũ remiſeritis ⁊c. Jo. xx.
Et hoc ꝑtinet ad corpꝰ xp̃i myſticũ ⁊ qꝛ ſa/
cramẽtũ ordis p̃us reſpicit corpꝰ xp̃i verũ
ꝙ̃ myſticũ idõ dꝛ ĩprimi in traditiõe rerũ cũ
forma verborũ epĩ ex q̃bus rebꝰ ſacr̃m eu/
chariſtie cõficit. ſ. pane in patena ⁊ vino in
calice. Itẽ in vnctiõe manuũ ſacerdotis nõ
ĩprimit caracter: ſed ſolũ fit vnctio manibꝰ
ſacerdotis vt cũ eis tãgat corpus xp̃i ſicut
calix vngit vt cõtineat ſanguinẽ: et patena
vt cõtineat corpus xp̃i. Itẽ veſtimẽtis ſacrꝫ
nõ ĩprimit caracter ſed ſolũ ex eis ſignant

ea q̃ in ſacerdote ⁊ miniſtris ecclie debent
eſſe. De iſtis veſtimẽtis dictũ fuit in ſacr̃o
euchariſtie. De ſubſtãtia huiꝰ ſacr̃i ſunt ſex
poteſtates ordinãtis: qꝛ debet eſſe epõs ma
teria. ſ. vnctio ĩ ſacerdotibꝰ ⁊c. ⁊ tactꝰ illoꝝ
q̃ tangenda ſunt forma verborũ ſexus vi/
rilis: qꝛ mulier nõ recipit caracterẽ ordĩs.
Itẽ intentio. Itẽ ꝙ ordinãdus ſit baptiza/
tus: qꝛ baptiſmꝰ eſt ianua oĩm ſacr̃oꝝ ſm̃
cõpen. theo. li. vi. ¶ Quantũ ad quintã par
tem in qua auctor nr̃ docet ad q̃ dicẽda te/
netur ꝓmotus ad ſacros ordines. i. ad ſa/
cra ꝓmotus ⁊c. Eſt notandũ ꝙ ſubdyaco/
nus: dyaconus: et preſbyter tenẽt ſingulis
diebꝰ ad ſeptenas horas. ſ. matutinas: pri
mam: tertiã: ſextã: nonã: veſperas: ⁊ cõple/
toriũ: ⁊ hoc totũ dꝛ vt xp̃s collaudet: ⁊ mors
eius ſepiꝰ memoret: ⁊ modꝰ talis eſt iuxta
verbũ ꝓphete dicẽtis ſepties in die laudẽ
dixi tibi dñe quare ſepties vna rõne dicit
ſepties eo ꝙ hõ occidet a dyabolo ſeptem
vicijs mortalibꝰ a quibꝰ liberauit nos do/
nuz ſeptiformis gr̃e ſpiritusſancti. Alia rõ
ſm̃ Joh. beleth. Qꝛ dies etatẽ vniuſcuiuſꝙ
repreſentat. modo etas hoĩs eſt ſeptuplex
Infantia: pueritia: adoleſcentia: iuuentus
virilitas: ſenectus: ⁊ decrepitudo. Per ma
tutinas denotat infãtia ⁊ ſic de alijs. Ma/
tutinũ dicit in memoria qꝛ xp̃s hora matu
tinali captus ⁊ vinctꝰ fuit ductꝰ ad annam
principẽ ſacerdotuz vbi fuit multipliciter
deluſus ⁊ debet dici matutinũ media no/
cte. iuxta illud pſal. cxviij. Media nocte
ſurgebam ad cõfitendũ tibi ſuꝑ iudicia iu
ſticie tue. vñ Patris ſapiẽtia veritas diui/
na: deus hõ captus eſt ⁊c. Prima dꝛ in me/
moria qꝛ xp̃s illa hora in domo cayphe li/
gatus fuit ad colũnam ⁊ duriſſime illuſus
⁊ inde ductus ad pylatũ. iuxta illud. Hora
prima ductꝰ eſt ieſus ad pylatum ⁊c. ⁊ ibi
fuit flagellatus. iuxta illud. In collo percu
tiunt manibꝰ ligatũ ⁊c. Vñ Eſa. A plãta pe
dis vſꝙ ad verticẽ capitꝫ nõ erat ſanitas ĩ
eo. Tertia dicit in memoria: qꝛ in illa hora
fuit crucifixus linguis iudeorũ clamantiũ
et dicentiũ: tolle tolle: crucifige eum. iuxta
illud p̃s. xxi. Aperuerũt ſuꝑ me os ſuũ. vñ
cantat ecclia. Crucifige clamitrãt hora ter
tiarũ. Sexta dꝛ in memoria: qꝛ illa hora il/
luſus flagellatꝰ ⁊ expoliatꝰ fuit ⁊ in cruce
eleuatus ⁊ inclinatus: ⁊ tunc fuit impletũ
illud. p̃s. xxi. Foderunt manus meas ⁊ pe/
des meos. Unde cantat ecclia. Hora ſexta
dñs ieſus eſt cruci cõclauatus ⁊c. Nona dr̃

UVA. BHSC. IyR_242

in mēmoria q̄ in illa hora xp̄s exſpirauit
dicens. In manus tuas dn̄e cōmēdo ſpm̄
meū ⁊c. Illa hora fuit a milite lanceatus.
vnde cantat eccl'ia. Hora nona ieſus exſpi
rauit ⁊c. Veſpere dicunt̄ in memoria: q̄ in
illa hora xp̄s datus fuit a pylato nobili de
curioni Ioſeph. ⁊ tunc depoſuerunt de cru
ce corpus eius. Vn̄ cantat eccl'ia. De cruce
deponit̄ hora veſpertina ⁊c. Cōpletoriū dr̄
in memoria: q̄ illa hora corpus xp̄i dat̄ ſe-
pulture aromatib⁹ conditū. Vn̄ cantat ec-
cleſia. Hora cōpletorij dat̄ ſepulture corp⁹
xp̄i nobile ⁊c. Et ſic eſſet bonū ꝙ illi q̄ tenēt̄
ad has horas dicendas eas dicerēt horis
determinatis, iuxta illō̄ Septies in die lau
dem dixi tibi. De illa materia videat̄ extra
de cele. c. preſbyter niſi legitimuȝ obſtaret
impedimentū ꝓpter qō non valerent dici
ſicut premittitur. ¶ Quantū ad ſextam
partē in qua auctor noſter docet modū di-
cendi ea ad que tenent̄ ibi Clerice pauſan-
do ⁊c. Eſt notandū ꝙ hore debent dici cuȝ
nobilibus pauſis nō ſe feſtinando: ⁊ hoc vt
dicens intelligat ſententiā verborū. aliter
nō poſſet habere ſaporem. Itē debent dici
attente ita ꝙ auertat circa illa q̄ dicit. Iteȝ
debent dici mente ſupplice. i. humili. Item
debēt dici ſeriatim ita ꝙ primo matutine
deinde prima ⁊c. Itē debēt dici ſine euaga
tione mentis. ita ꝙ nō habeat mentē circa
aliud ⁊c. q̄ qn̄ q̇s orat cū dn̄o loquit̄: ergo.
Item vocabula nō debēt ſincopari. Itē vn⁹
verſus non debet incipi quouſq; alius ver
ſus finiat̄. ⁊ q̄ fit hic mentio de euagatio-
ne mentis dicit̄ ꝙ decant⁹ euitet̄ q̄ reddit
animū cantorū vagū eo ꝙ nō ad laudē dei
ſed ad vanā gloriaȝ cantat: vt patet ſatis ꝑ
experientiā: ⁊ ſubdit auctor nr̄ planus can
tus exerceat̄ q̄ non ſic facit hoiem vagari.
Itē ꝙ planus cantus ꝓnunciet̄ moderate
ſine exaltando vocem nimis exceſſiue. Vn̄
cantorem oporteat ſiſtere cū magna cōfu-
ſione ⁊ deriſione ⁊c. ⁊ de illa materia extra
de cele. miſ. c. dolentes. ¶ Querit̄ q̄ ſunt
illi q̄ poſſunt cōferre ordines. Solutio. Di
cendū eſt ꝙ collatio ordinis poteſt alicui
cōuenire dupliciter. aut iure cōmuni ratio
ne ſue ordinarie poteſtatis: ⁊ ſic ſoli ep̄i poſ
ſunt cōferre ordines. q̄ ad ipſos ſolū per-
tinet miniſtros in eccleſia inſtituere. Alio
modo pōt collatio ordinis alicui cōuenire
ex indulgentia priuilegio vel ſpeciali com
miſſione pape ⁊ ſic alij ab ep̄is poſſunt cō-
ferre minores ordines vt abbates alicui

vel priores ⁊c. xxiij. di. pſalte. ⁊. lxix. di. qm̄.
¶ Querit̄ quo tp̄e debent ordines cōferri
So. Maiores ordines in ſabbatis q̄ttuor
tempoꝝ ⁊ ſabbato paſche in eccl'ia ⁊ ī miſ-
ſa. Sed minores ordines pn̄t cōferri alijs
tp̄ib⁹. d̄ tēp. or. c. i. ij. iij. ⁊. iiij. ⁊. c. lr̄as. ⁊. lxxv
di. c. qō̄ die. Ep̄alis dignitas cōferri debet
in die dn̄ica. lxxiij. di. c. i. ¶ Querit̄ qualit̄
ſit facienda ꝓmotio ordinandoꝝ. Solutio
Ordinandi euocādi ſunt ad ciuitatē. ⁊ tunc
ep̄s debet eligere ſacerdotes ex latere ſuo
et alios prudentes viros doctos diuine le
gis ⁊ exercitatos ī eccl'iaſticis ſanctionib⁹
q̄ ordinandoꝝ vitā genus primā etatē inſti
tutionuȝ inueſtigēt. Itē ſi ſint bn̄ litterati
ſi in lege dn̄i inſtructi ſi fidē catholicā fir-
miter teneāt. xxiiij. di. qn̄. Item ſi ordinādi
ſint de legitimo matrimonio. extra d̄ elec.
c. cū in cūctis. Illi em̄ q̄bus cōmittit̄ exami
natio caueant ne fauoris precis aut mune
ris gr̄a indignū ad ſacros ordines ꝓmouē
dum manib⁹ ep̄i applicent. in glo. preallė.
c. qn̄. xxiij. di. grauiter em̄ peccant et ep̄i et
examinatores qui promouent indignos.
¶ Querit̄ vtrū ep̄s debeat aliquē ꝓmoue-
re ad ſacros ordines ſine titulo. Solu. Si
ep̄s aliquē ſine titulo de quo neceſſaria vi
te ꝑcipiat ad ſacros ordines: puta ſubdya-
conatum: dyaconatū: ⁊ preſbyteratū ꝓmo
uerit ſeu ordinauerit tandiu ei neceſſaria
ſubminiſtret donec in aliqua eccl'ia ei con-
uenientia ſtipendia militie clericalis aſſi-
gnet niſi talis ordinatus de ſua vel pater-
na hereditate ſubſidiū vite poſſit habere.
in. c. ep̄s. de ꝓben. ⁊ in glo. eiuſdē ⁊c. ¶ Que
ritur q̄d iuris ſi aliq̄s ſit ep̄s pretermiſſo
ſubdyaconatus vel dyaconatus ordine nū
quid poterit cōferre oēs ordines. So. Di-
cendū eſt ꝙ nō poteſt cōferre illū ordinem
quē nō habet. i. q. vij. dyabertū. de cōſe. di.
iiij. c. quō̄. q̄ qō̄ q̇s nō habet dare non pōt.
extra de elec. ſuffraganeos. Itē ꝑ nō dato
habet̄ qō̄ datur ab eo q̄ dare nō pōt extra
de iu. patro. c. qō̄ autē. ¶ Sed querit̄ q̄d
fiendum ſi q̇s prius efficiatur ſacerdos ꝙ̄
dyaconus. Solutio. Dicendū eſt ꝙ ab offi-
cio ſacramentali debet ꝓhiberi donec pro
ximo ieiunio quattuor tēpoꝝ ordinē dyaco
natus vel illū quem pretermiſit receperit
quo recepto redeat ad officium ſacerdota
le ſicut ceteri: penitētia tamen ei iniuncta.
de cle. per pſal. ꝓmo. c. vno. ⁊. lij. di. c. ſollici
tudo. ⁊ ſi ex certa malicia hoc fecerit debȝ
expoui ſm̄ cōpen. ſeptem ſacramentorum.

UVA. BHSC. IyR_242

¶ Queritur vtrū nō baptizatus ⁊ nō cōfirmatus poſſit ordinari. Solu. Sacramētū ordinis de neceſſitate ꝓſupponit ſacramētum baptiſmi: ideo nō baptizatus non poteſt ꝓmoueri: qꝛ baptiſmus eſt ianua oīm ſacramentorū. Item ſi ante baptiſmum ꝓmoueretur in epm non eſſet eps. Et ſi aliquos crederet ordinare nō poſſet ordinari. Quantū ad ſacramentū cōfirmationis ſecus eſt: qꝛ nō preſupponit̄ de neceſſitate iō non oportet ꝙ ille q̄ ſuſcipit ordines ſit confirmatus. veruntamē congruum eſſet: ſm cōpen. ſeptē ſacramentorꝫ. ¶ Querit̄ vtrū heretici ſciſmatici degradati ⁊ ab eccleſia preciſi poſſint cōferre ordines. Sol. Dicendū eſt ꝙ ſic ſi ab ipſis forma eccleſie ſeruetur: ſꝫ magi. xxv. di. iiij. ⁊. i. q. i. dñs declarauit. Tamen in. c. preter hoc. §. verum: xxxij. di. dr̄ qđ tales heretici ⁊c. ab eccleſia tollerant̄. ſecus ſi ſint notorij vel conuīcti per eccl'iam. Tū ſi cōſtet ꝓmouēdis ſeu ordinandis epm eſſe hereticū ⁊c. deberēt ab ipſo elongari ꝑpter periculū ⁊ procurare ab alio ordinari: qꝛ ſm cōpen. ſeptē ſacramentorū illi q̄ ordinant̄ ſcienter ab hereticis degradatis ⁊c. nō ſuſcipiunt gratiā cuꝫ illis ordinibꝰ quos ſuſcipiūt ab illis epis hereticis ⁊c. Et hoc qꝛ ab eis ſcienter recipiunt ſacramēta poſt eccleſie ꝓhibitioneꝫ Ordines tū recipiunt ⁊c. Ideꝫ tū credo tenendū de ſymoniacis vt notat̄ p doctores ſupra. xxv. diſt. iiij. ¶ Querit̄ vtrū leproſus poſſit eſſe ꝓlatus. Solutio. Dicendū ꝙ non ꝑpter ſcandalū ⁊ horrorem populi: tū ſi poſt ꝓmotionem ſuꝑuenerit infirmitas dabit̄ ei coadiutor ⁊ ꝓuidebit̄ ei de bonis eccleſie ꝙdiu vitā duxerit in humanis. de cle. egro. c. tua. ⁊. c. ex parte ⁊c. ¶ Queritur quot q̄ impediūt ſuſceptionē ordinis. So. Sexus femineus non poteſt ſuſcipere ſacros ordines: qꝛ femina ē ymago viri ⁊ vir imediate ymago viri. i. ad Cor. xi. Unde ſi mulier vocet̄ dyaconiſſa in religione ⁊c. et hoc ē rōne officij legēdi omelias ⁊c. ⁊ nō ratione ordinis. Itē vſurarij ⁊ filij eorū non debent ꝓmoueri niſi reſtituant vſuras ⁊c. ar. xiiij. q. iiij. §. ergo. Itē incognitꝰ ⁊ vagabundus nō debꝫ ordinare de peregri. c. ij. Itē ipedit homicidiū ꝑpter horrorē effuſionis ſanguinis. Itē ſeruitus impedit executionem: qꝛ ſeruꝰ non poteſt ſe alteri mācipari abſq; licētia dñi cuiꝰ eſt ſeruꝰ: ⁊ verūtū ſi ordinet̄ erit ordinatꝰ: ſed executione ordinis carebit. de ſer. nō ordi. c. i. ⁊. ij. De ſeruis ꝓmotis ad ordines ſacros videat̄. qꝛ eſt magna cōtrouerſia inter docto. qꝛ ſi ſit ſeruitus ꝑſonalis ordinatꝰ ſeruiet dño ſuo iuxta ſuū officiū vl' ſoluet talliam ſuā dño ſuo ⁊c. Si vo ſit ſeruitus realis ſeu ꝑdialis poteſt renūciare ordinatus dictis rebꝰ ſeruilibus ⁊ vti libertate. retinere aūt non pōt niſi ſoluat dño ſuo talliā ⁊c. ⁊ intelligatur ſi dñs ſciat ⁊ cōtradicat. ⁊ ſilr̄ ſi neſciat Et ſi eps ſciat eū eſſe ſeruū ⁊ ordinet: tenet̄ reddere dño ſeruo eque bonū: ⁊ hoc intelligit̄ in maioribus ordinibus: qꝛ ſi eps ordinet in minoribꝰ ordinibus deponit̄ ⁊ remanet ſeruus. liiij. di. nulli. Itē bigamia ipedit: qꝛ ꝑ bigamiam tollit̄ ſacr̄m vnitatis cū bigamus carnē ſuā dimiſerit. xxvi. di. c. acutus. Itē ꝑpter ſignū incōtinentie ex eo ꝙ bigamus deuna trāſiuit ad aliā vt. lxxxij. di. c. ꝓpoſuiſti. Itē qꝛ bigamus nō hꝫ fronte hortandi viduitatē. xxvi. di. c. vna. Item neophitꝰ nō pōt ꝓmoueri vel nō oꝫ. xxvi. di. c. a cunctis. Iteꝫ corpe viciatus. i. in mēbris manifeſtis oculo: manu: naſo: ⁊ ceterꝫ que generant difformitatē magnā in hoīe de corpo. vi. c. i. ⁊. ij. xvi. q. i. legi de claudo ꝙ poteſt accedere ad altare ſine baculo dicēdum eſt ꝙ poteſt ꝓmoueri ſin aūtē nō: ſm Hoſti. ſup rub. de corpo. vicia. Itē illegitimi nō debent ꝓmoueri: qꝛ ſequit̄ claritas fame q̄ viciat̄ ex vicioſa origine: vt. c. i. de filijs ꝓſby. Uerūtamē ſi illegitime natus ſuſcipiat ordines caractereꝫ ordinis ſuſcipit ſed executione caret niſi fuerit diſpenſatū cū eo. Itē obligati ad rōcinia cuiuſmōi ſūt tutores ꝓcuratores ad negocia ante redditam rationē ꝓmoueri non debent. Primo qꝛ tales nō voto religionis tranſeunt ad clericatū: ſed vt fugiant reddere rationeꝫ: li. diſtin. c. i. Secunda cauſa eſt: quia quando tales ꝓmouentur multum moleſtatur eccleſia ⁊ multa incōmoda patitur quando tales impelluntur a dominis ſuis quibus tenentur. li. diſtin. ca. preterea. Item ſm aliquos qui ſemel egerit penitentiam ſolennem non poteſt ꝓmoueri vel non debet: nec etiam miles. xxxiij. q. ij. admouere Item iudices: aduocati: accuſatores: notarij et teſtes in cauſa criminali ſeu ſanguinis non debent promoueri. vt. l. diſtinctione capitulo ſi quis viduam. Item milites qui effuderunt ſanguinem humanuꝫ non debent promoueri. li. diſtinctione capitulo ſi quis. Item impedit matrimonium ordinis ſuſceptionem. Item impedit

UVA. BHSC. IyR_242

defectus cognitionis vel diſcretionis: vt i
pueris dementib⁹ ꝛc. Itē impedit etas. vñ
minores ordines nō debent conferri ante
xiiij. annū. Subdyaconatus ꝛ dyaconatus
a.xxi. vſq ad.xxv. preſbyteratus. Epatus
vo ſm iura nō ꝯfert alicui ante trigeſimū
annū: itē ꝓpter neceſſitatē eccl'ie ꝛ ydonei-
tatem perſone pōt tp̄s ordinū ex epi diſpē-
ſatione anticipari: ꝛ cū etiā quattuor primi
ordines eodē die tradant. In oībus prece-
dentibus ſi aliq̄s īpeditus impedimēto ꝓ-
dictis fuerit ꝛ ad ordines accedat ſacramē-
tum receperit: ſed nō executionē ordinis:
excepto primo impedimēto de ſexu femi-
neo. qꝛ mulier nec caracterē recipit: nec or-
dinis executionē. De diſpenſatione ſummi
pontificis ſuperſedeo ne videat ſuā pote-
ſtatem limitare vel eā nimis ampliare ꝛc.
Ex premiſſis apparet ꝙ dignitas clerica-
lis ſeu ordines nō cōferunt a quolibet nec
cuilibet: nec in quolibet loco nec quolibet
tpe: nec qualibet hora diei: ſed tpe miſſe ꝛc.
¶ Querit vtrū papa poſſit alicui auferre
poteſtatē quā cōſequit ex ſuo ordine. So.
ſm Boñ. Quedā fundant principaliter ſup
ordinem: vt poteſtas conſecrandi. quedam
autē ſuper iuriſditionē canonicā: vt pote-
ſtas excōicandi. quedā ſup ordinē ꝛ eminē-
tiam: vt poteſtas ordinandi. quedam ſuper
ordinē ꝛ iuriſditionē vt poteſtas ligandi ꝛ
abſoluendi in foro penitētiali. Et qꝛ cara-
cter auferri nō poteſt: ideo poteſtas q̄ conſe-
quitur caracterē auferri nō pōt de facto: vt
cōficere ꝛ ordinare. poteſtas vo q̄ conſeq̄-
tur iuriſditionē: vt excōicare abſoluere po-
teſt auferri: qꝛ talis iuriſditio deſcēdit ab
ipſo papa ꝛc. beat⁹ Tho. ſup. xiij. di. iiij. di.
ꝙ epꝰs nō dedit ordinē: ſed deus ꝑ miniſte-
rium epi. ꝛ ſic deus poſſet auferre nō epꝰs:
qꝛ epꝰs nō eſt cōſtitutus miniſter auferēdi
ordinē ſicut cōferendi. ¶ Querit quales
debēt eſſe ordinādi. So. Debent eſſe pudi-
ci honeſti in habitu ꝛ ad eccl'iarum regimē
tales ꝑſone ſunt admittende q̄ diſcretione
preeminēt ꝛ morum fulgent honeſtate. de
eta. ꝛ quali. ordi. c. indecorū. potu ꝛ cibo tē-
perati. xv. q. i. ſane ſufficiēt litterati. Sup
eo. verbo ſufficient litterati notetis verbū
Oſee. iiij. Et erit ſicut populus ſic ſacerdo-
tes manſueti ꝛ modeſti tonſurā deferētes
clericalem hoſpitales docentes viliſſimus
cōputandus eſt: niſi precellat ſcientia: ꝛ ſan-
ctitate qui preſtantior eſt honore. i. q. c. vi-
liſſimus. Correctores viciorꝫ per viā diſci-
pline cum increpare paſtor non vult: ꝛ ipꝫ
et delinquētes occidit. xliij. di. ignorantia.
In his q̄ preſunt nō eſt digna excuſatione
neq venia. di. xxxviij. c. ſi laicis. Exemplum
bone vite oſtendentes. Prelati eñ poſiti
ſunt quaſi ſigna vel ad ſagittū accu. c. qua-
liter bone fame. Debent vitare oē crimen
mortalis pcti nō litigioſi: nō cupidi. Igno-
rantia ſacerdotis eſt ꝓpriis ſtudere diui-
tiis. xij. q. ij. c. gloria eſt pauperū neceſſita-
tibus ꝓuidere nō luſores. de vita ꝛ hone.
cle. c. ix. ſunt. Non negociatores clericū ne-
gociatorē tanq̄ peſtē fuge. Aug. Nō exer-
ceant venationes clamoſas. Venatorē nū-
q̄ vidimus ſanctū. xxxiiij. diſt. c. quorūdaꝫ.
Non cohabitent cū mulieribus. in. ca. tua.
de coha. cle. ꝛ mu. Nō ſunt in comeſſationi-
bus ꝛ fabulis: nō interſint ſpectaculis in-
honeſtis nō imiſceant ſe negociis ſeculari-
bus: non intendāt iocularibus ꝛ hyſtrioni-
bus. nō frequētent tabernas: horas nō ne-
gligant: iuſtū iudiciū nō debent vendere:
nec eccl'iaſtica ſacramenta: ſed gratis dare
non ſint excōicati ſuſpenſi vel irregulares
nō apoſtate: nō ſymoniaci: nō ſolēniter pe-
nitentes: oīa illa reperiunt in decretalib⁹
in decreto in. iiij. ſen. per doct. in cōpē. the.
li. vi. Et in glo. i. epi. ad Thi. iij. ¶ Querit
qualiter ſit accedendū ad ſuſceptionē ordi-
nis. Solutio. Quiſq per confeſſionem ſe
preparet. xxiiij. diſtin. cap. vult. In peccato
mortali non accedat. extra de tempo. or. c.
ad aures primam tonſuram non negligat
nullus ordinetur niſi ex animo procedat.
xxiiij. diſtin. per totum. Non accipiantur
ſimul minores ordines cum ſubdyacona-
tu ꝛc. nec ſimul duo ſacri. vt ſunt tres ma-
iores ſed gradatim extra de tempo. or. ca.
litteras. Item per ſaltum non accipiat q̄s
ordinem nec ab alieno epiſcopo. xxv. diſti.
perlectis. nec contra epiſcopi prohibitio-
nem nec ſine titulo. de vita ꝛ hone. cle. cap.
cum ſm apl'm. nec furtiue de eo qui furti-
ue omne. ca. i. ꝛ vlti. Miſſa in qua ordina-
tur totaliter audiat: tangit omnia que ſūt
tangenda vnuſquiſq in ſuſceptione ſui or-
dinis. xxv. diſtin. perlectis. ieiunus a ieiu-
no recipiat ordines. de tempo. ordi. c. litte-
ras. Item non recipiantur ordines nec cō-
ferantur niſi temporibus ab eccleſia inſti-
tutis. de tempo. or. ca. i. ꝛ. iij. Et hoc ſufficit
de ſacramento ordinis.

¶ De ſecramento matrimonij.

Coniugiū primo fecit deus in paradiſo.
Aſſociās hoīez quos fecerat ⁊ mulierem.
Ad prolem dādum legaliter atqꝫ fouendum.
Sit quoqꝫ pro culpa luxus carnis fugienda.
Coniugij bona ſunt ꝓleſqꝫ fides ſacramentum.
Hec tria nubentes debent ſeruare volentes.
Ut prolem generent: ſemperqꝫ fidem ſibi ſeruent.
Ut conuerſentur: ſemper ſimul atqꝫ iuuentur.
Fit quoqꝫ coniugium: conſenſu: ſꝫ decet ipſum:
Conſenſum ſignis oſtende ſiue loquelis.
Quando tractatur bene cōiugiū videatur
Anteqꝫ factum ſit ſi patet impedimentum.
Nam male peccarēt: ſi contra ius ſociarent.
Error conditio votum cognatio crimen
Cultus diſparitas: vis ordo ligamen honeſtas
Affinis ſi ſit: ſi forte coire nequibit.
Hec ſocianda vetant: cōnubia facta retractant.
Sed ferre vetitum ꝓhibent: ſed non ea ſoluunt.
Aduentus differt: ſponſus felix quoqꝫ confert.
Septuagena negat: paſche lux noua relaxat.
Letaniaqꝫ vetat: ſed trinum numen adiuuat.

Istud capitulum de matrimonio diuidit in qn̄qꝫ partes principales. In pͥma pte docet auctor noſter inſtitutionē matrimonij ⁊ vbi fuit inſtitutum. In ſecunda parte docet cauſam quare matrimonij fuit inſtitutum. In tertia parte docet quomodo matrimoniū cōtrahit. In qͬta parte docet q̄ impediūt matrimoniū cōtrahendū ⁊ diſſoluunt contractum. In qn̄ta docet auctor quibus tēporibus ꝓhibentur nuptie ⁊c. prima in principio. ſcd̄a ibi. Ad ꝓlem dandū. tertia ibi. Fit quoqꝫ cōiugium. quarta ibi. Qn̄ tractatur. quinta ibi Sed ferre vetitū. ¶ Quātū ad primā ptē que eſt de inſtitutione mr̄imonij ⁊ vbi. eſt notandū ꝙ matrimoniū eſt viri ⁊ mulieris legitima cōiunctio indiuiduā vite conſuetudinē ꝯtinēs ad ꝓpoſitū retinēs ſm magi. xxvij. diſt. iiij. ⁊ in rubrica de nuptijs. Et ſi q̄ratur quare potius dr̄ mr̄imoniū a mr̄e ꝙ̄ a patre. Sol. Qꝛ plura onera mr̄imonij ſubdit mater. Nā in cōceptu grauidat in ꝑtu doloroſa: in lactādo laborioſa. xxvij. q. i. in ſumma. Dicitur eñ mr̄imoniū quaſi matris muniū. i. officiū: qꝛ dat mulieribus eē matres: ſed qꝛ ſpōſalia p̄cedūt mr̄imoniū

¶ Querit quid ſint ſpōſalia. Solu. Spōſalia de ſpondeo ſunt mutua ꝓmiſſio celebrandi mr̄imoniū. xxvij. q. ij. in ſumma. Aliter dr̄ ꝙ ſpōſalia ſunt futurarꝫ nuptiarꝫ ꝓmiſſio. ff. de ſpon. l. i. ⁊. xxx. q. v. c. noſtrates in quo capitulo dr̄: ꝙ ꝯtrahentes ante debēt in eccl'ia benedici ꝙ̄ carnaliter cōmiſceri. Et ꝯtrahūt ſpōſalia q̄ttuor modis. Uno mō nuda ꝓmiſſione: vt ſi aliqͣs dicat alicui accipiam te in vxorē: ⁊ illa dicat accipiā te in virum meū. Scd̄o mō datis arris ſponſalitijs ſcꝫ aliqua pecunia vel alijs rebus. Tertio modo anuli ſubarratione q̄ vulgariter dr̄ deſponſatio. xxvij. q. ij. c. ſi quis deſpōſatam. Quarto mō iuramēto. extra de ſpon. c. i. de illis. ⁊. c. p̄terea. Quadruplex ē mr̄imonij cauſa. efficiēs. ſ. animorꝫ cōſenſus ꝑ verba de p̄ñti expreſſus. materialis vt ipe ſint ꝑſone legitime. formalis vt bn̄dictio ⁊ anuli ſubarratio. finalis ē duplex. ꝑncipa-

UVA. BHSC. IyR_242

liſ: ſicut ꝓlis ꝓcreatio: ⁊ minus ꝑncipalis
ſicut fornicationis vitatio: q2 mr̃imonium
nõ ſolum eſt in officiũ: ſed etiam in reme-
dium. ¶ Quantũ ad ſcḋam partẽ qua q̃re
batur vbi matrimoniũ inſtitutũ eſt dicen-
dum ꝙ fuit inſtitutũ in paradiſo terreſtri
añ pctm̃ ad officiũ vt repararet lapſus ange
loꝝ: ⁊ fuit inſtitutũ his verbis. hoc em̃ os
ex oſſib9 meis ⁊ caro de carne mea ⁊c. Geñ.
ij. c. ⁊ ꝑ magi. xxvi. diſt. iiij. alij dicũt ꝙ fuit
inſtitutũ his verbis Creſcite ⁊ multiplica
mini ⁊c. ſ3 ego teneo primũ. Fuit etiã inſti-
tutũ matrimoniũ poſt pctm̃ ad remediu3
extra ꝑadiſum vt vitaret fornicatio. xxxij.
q. ij. §. his ita. ⁊ ꝑ magi. xxvi. diſt. iiij. ſentẽ.
Xp̃s em̃ nuptijs interfuit in chana galilee
vbi aquã in vinũ conuertit. Johã. ij. ⁊ xvi.
di. iiij. ſen. Quadruplex diſtinguit mr̃imo-
nium: carnale inter virũ ⁊ mulierẽ. Mora
le inter deum ⁊ aĩam in eccleſia militante
ꝑ grãm. Allegoricũ inter xp̃m ⁊ eccleſiam.
Anagogicũ inter deũ ⁊ aĩam in eccl'ia triũ
phante ꝑ cõiunctionẽ glorie. ¶ Quãtũ ad
ſcḋam ꝑtem in qua auctor noſter docet q̃-
re matrimonium fuit inſtitutũ: ibi. Cõiu-
gij bona ſunt. Eſt notan. ꝙ matrimonium
fuit inſtitutũ trib9 de cauſis principaliter
vna cauſa ꝓlis ad cultum diuinũ educãde
alia cã inſtitutionis fides q̃ cõſiſtit in red-
dẽdo debitũ vel exigẽdo: ita ꝙ neuter alie
no thoro maculet: ſed vterq3 poſſideat ſuũ
vas in ſanctificatõe iuxta Apo. Alia cã fuit
ſacrm̃ q̃tum ad inſeparabilitatẽ vt matri
moniũ nõ diſſoluat: q2 matrimoniũ ſignũ
eſt cõiunctionis xp̃i ⁊ eccleſie. Et hoc intel
ligit ſi matrimoniũ ſit legitime celebratũ
q2 quos deus cõiũxit hõ q̃tũcũq3 ſit aucto
ritatis nõ põt ſeparare. Si ṽo illegitime
matrimonia tractant vel fuerint tractata
eccleſia ꝓuidere põt vt videbit inferius ⁊c.
Iſta em̃ tria. ſ. ꝓles fides ⁊ ſacrm̃ ſunt bo-
na ꝓpter q̃ matrimoniũ fuit principaliter
inſtitutũ infra. xxij. q. i. c. offie. Tñ dr̃ ꝙ ma-
trimonij cauſe quedã ſunt ꝑ quas vt ſpon
ſalia ⁊ ꝯſequens quedã ꝓpter quas. Et ha
rum q̃dam ſunt ꝑncipales vt ſuſceptio ſo-
bolis ⁊ vitatio fornicatiõis. Alie cauſe ſũt
ſecũdarie vt pulchritudo femine: vñ Eccl'.
xxxvi. Species mulieris exhilarat faciem
viri ſui ⁊ ſuꝑ oẽm cõcupiſcentiã hoĩs indu
cit deſideriũ diuicie: amicoꝝ copia: pacis
reformatio ⁊c. Matrimoniũ cõmẽdatur
multipliciter. Primo ꝓpter inſtituẽtis in-
tentionẽ q2 de9 ip̃m inſtituit. Scḋo ꝓpter
locũ in quo: q2 in paradiſo terreſtri. Geñ.
ij. Tertio rõne antiquitatis: q2 primo inſti
tutũ. Quarto rõne ſtatus: q2 in ſtatu inno
cẽtie ⁊ in illo felici tꝑe in quo nũdũ homo
peccauerat. Quinto q2 hũc ſolum ordine3
deus ſaluauit tꝑe diluuij. Sexto q2 beata
ṽgo mater ſaluatoris hũc ordinẽ intrauit
Septimo q2 xp̃s voluit honorare nuptias
ſua preſentia ⁊ mr̃is ſue ⁊ diſcipuloꝝ ſuoꝝ
⁊ ibi cõuertere aquam in vinũ ⁊c. Octauo
ꝓpter excellẽtẽ bñdictionẽ quã eccleſia fa-
cit cõiugibus iuxta altare. Nono ꝓpter ꝓ-
cioſum fructũ qui ex matrimonio ꝓcedit.
Decimo q2 eſt vnũ de ſeptẽ ſacramentis.
Undecimo q2 ꝓpter matrimoniũ op9 car-
nale qḋ foret mortale eſt veniale vel oĩno
ſine peccato. ¶ De modo cõtrahendi. Ille
qui vult cõtrahere matrimoniũ primo d3
habere intẽtionẽ ad deũ. ſ. vt cõtrahat aĩo
generãdi filios ſm carnẽ q̃ poſt fiãt filij dĩ
ꝑ adoptionẽ exẽplo Tho. vi. c. Cui dixit an-
gelus in eos qui coniugiũ ita ſuſcipiũt vt
deum a ſe ⁊ a ſua mẽte excludãt ⁊ ſue libi-
dini vacẽt ſicut equus ⁊ mulus quib9 non
eſt intellectus: habet demoniũ ꝑtãtem ⁊c.
¶ Quantũ ad tertiã ꝑte3 in qua auctor nr̃
docet quomõ matrimoniũ ꝯhit: ibi. Fit q̃3
cõiugiũ. Eſt notãdũ ꝙ matrimoniũ ꝑ ſpõ-
ſalia initiat ꝑ cõſenſum aĩoꝝ expreſſum ꝑ
verba de pñti ratificatur ꝑ carnalẽ copu-
lam cõſummat ⁊ ꝑficitur. Et ſi quis q̃reret
vtrũ carnalis copula ſit de eſſentia matri-
monij ita ꝙ ſine ip̃a matrimoniũ eſſe non
poſſit. Dicendũ eſt ꝙ carnalis copula non
eſt de eſſentia matrimonij. q2 ſi ſic nõ fuiſ-
ſet verũ matrimoniũ inter ṽginẽ mariam
⁊ Joſeph qḋ eſt falſum. ¶ Querit vtru3
cõueniens fuit ꝙ beata ṽgo nupſerit. So.
Dicẽdũ eſt ꝙ ſic. q2 vt di. Ber. Tollerabili9
fuit vt crederet xp̃s natus de cõiugio q̃3 de
adulterio: q2 tunc iudei habuiſſent colorẽ
excuſatiõis ꝯ ip̃m: q2 adultere de tribu ſa-
cerdotali cõburebant. alie vero lapidabãt
ſm cõpen. theo. Itẽ ꝓpter occultationem
diuini conſilij: q2 vt dicit Bernar. Nõ pote
rat dyabolo latere qḋ hoĩes ſcirent. vñ q2
cõiugata fuit ꝑ hoĩes ſcire non potuit: nec
ꝑ ſe. q2 ꝓcul a ṽgine repellebat ſm Bona.
⁊ ſm magi. ſen. xxix. di. iiij. Ut ṽgo ſolatio
viri ſuſtentaret: vt Joſeph eſſet teſtis ca-
ſtitatis defendẽs eã ab infamia ſuſpitiõis
ne vt adultera dãnaretur ⁊c. vt ip̃a beata
virgo deſignaret eccleſiam deſponſatam
xp̃o qui ſimiliter ṽgo eſt. vt ꝑ Joſeph oſtẽ

UVA. BHSC. IyR_242

derek origo eiuſ⁊qꝛ ꝑ viros genealogia te
xik ne legi ꝗ cõmẽdabat mr̃imoniũ ꝯtrari
ari dñs videreꝶ ſm cõpẽ.theo. ¶ Queri
tur vtrũ beata ꝟgo fuerit de tribu ſacer/
dotali qð ꝯſtat⁊qꝛ erat cognata elizabeth
q̃liter nupſit Joſeph ꝗ erat de tribu iuda.
Solu.ſm Boñ.ex parte matris erat de tri
bu ſacerdotum⁊et ex parte:patris erat de
bu dauid⁊quia puelle de genere ſacerdo/
tali non artabantur illa lege⁊quia nõ ſpe
ctabat ad eas hereditas⁊⁊ cõgruũ erãt vt
diſponſareꝶ Joſeph ratione generis ⁊ fi/
delitatis⁊quia ſanctus ⁊ iuſtus fuit ð quo
beata virgo certificata fuerat vt eſſet ei in
teſtimonium ⁊ ſolatium.Item ratiõe pau
pertatis⁊quia chriſtus qui ſuper oĩa venit
confundere ſuperbiã potius voluit dici fi
lius fabri ꝙ filius regis⁊lꝫ ipa eſſet ex re/
gali ꝓgenie orta. ¶ Querik vtrum ꝟginez
glorioſaz decuit vouere virginitatẽ. Sol.
Dicendũ eſt ꝙ ſic.vt eſſet mater xp̃i incor
rupta ⁊ corpore ⁊ voluntate.ꝑfecta eñ in
corruptio cõſiſtit in voto virginitatꝭ.Alia
cauſa eſt vt eſſet mulieribus exemplum
virginitatis ſicut xp̃us eſt exemplũ viris
Tertia cauſa eſt ꝓpter ſanctitatez priuile/
gij vt ꝙ altiſſim⁹ fundauit eſſet ſanctior ⁊
amabilior vniuerſis.Et ſi obijciatur ꝙ ſte
rilis ĩ lege erat maledicta. Solutio. Que
legis auctorez genuit non erat in lege. Et
rurſus qui ſpiritu dei aguntur non ſunt
ſub lege ſed beata virgo erat plena ſpiri/
tuſancto ⁊ non pertinet ad eas ſed ad euã
geliuz qð ab infantia ſcriptũ erat in corde
ſuo digito dei⁊ſm Boñ.Ueniendo ad que
ſitum dico ꝙ taz ſponſalia ꝙ matrimoniũ
efficiuntur per verba cuz conſenſu animo
rum⁊ſed differunt quia ſponſalia fiũt per
verba de futuro vt dicẽdo accipiã te ĩ meã
⁊c. ⁊ matrimonium fit per verba de pre/
ſenti vt dicendo accipio te in meam. ⁊ in
telligatur cum conſenſu vtriuſqꝫ cõiuguz
quia licet verba ꝓlata fuerint ⁊ cõſenſus
animorũ defuerit ex parte vnius ſponſa/
lia ſeu mr̃imoniũ nõ valẽt.Ad mr̃imoniũ
eñ requirũtur ꝯſenſus⁊ꝟba cõſenſuz ani
moꝝ eoꝝ ꝗ mr̃imonialiter copulãtur exp/
mentia⁊vt dicendo⁊accipio te in vxorem
meam ⁊ ipſa dicat accipio te in meum ma
ritum. ¶ Queritur q̃d iuris in illis qui
ſunt muti ⁊ in illis qui ſe adinuicẽ non in
telligunt.quia tales non poſſunt nec ſciũt
exprimere mentis conceptũ. Solu.In tali
bus qui ſe adinuicem intelligere non pñt
ꝓpter ydiomatum diuerſitatẽ vel qui loq̃
non pñt ſigna ꝓ verbis reputãtur ⁊ in eis
ſigna exprimentia conſenſum ſufficiunt.
¶ Queritur vtrũ per verba alioꝝ ꝙ nu/
bentium poſſit effici matrimoniũ. Solut.
ſi puella verecũdia taceat⁊nec cõtradicere
videatur ⁊ parẽtes loquãtur ⁊ ipa.verbis
eoꝝ nõ cõtradicat nec cõtradicere videaꝶ
verba parẽtũ cõputabũtur ꝓ verbis puel
le⁊⁊ ſic matrimoniũ cõtraheꝶ. Item ſi aliq̃
ꝓ̃ãtem ſui conſenſus in aliquẽ poſuerunt
ꝓcuratorez ⁊ conſenſus inter ꝓcuratores
firmetur.ſeu inter nuncias ad hoc deſtina
tos nõ cõtradicẽtibus illis ꝓ quibus mit/
titur anteꝙ dictoꝝ ꝓcuratorũ aut nũcioꝝ
conſenſus firmetur verũ matrimoniũ ꝯ̃hi
tur. Si tñ ꝓbabiliter ſentireꝶ ꝙ ambo vel
alter eorum nõ cõſentiret priuſꝙ ꝑ ꝓcura/
torem ſuũ ꝓ̃hereꝶ.ꝓ ipſis cõſenſus nullum
eſſet matrimoniũ. ¶ Queritur vtrum fu
rioſi amentes ⁊c.poſſint cõtrahere matri
moniũ. Sol. Circa tales furioſos ⁊c.cadit
diſtinctio⁊qꝛ aut hmõi furia precedit ma/
trimoniũ aut ſequik⁊ſi ſequaꝶ matrimoni/
um nullo modo ipm dirimit. Si añt ꝓ̃cedat
aut furioſus hꝫ dilucida interualla⁊ tũc lꝫ
ſit tutum ꝙ ꝯ̃hat matrimoniũ eo ꝙ neſcit
educare ꝓlem⁊tñ ſi ꝯ̃hat veruz ẽ matrimo
nium. Si añt nõ habeat dilucida interual
la⁊ſed ſemp in furia ꝑmanẽt cũ vſuz rõnis
nõ hẽat.ꝑ ꝯñs nec cõſenſuz nec mr̃imoniũ
ꝓ̃t ꝯ̃here ar.iij.q.ix.c.iudicas.vij.q.i. ꝙuis
triſte.⁊ ꝑ magi.ſen.xxxiij.di.iij. ¶ Querik
vtrum cõſenſus conditionatus faciat ma/
trimoniũ. So. Diſtinguẽdũ eſt qꝛ aut cõdi
tio eſt de ꝓ̃terito aut de pñti aut ð futuro.
Si de ꝓ̃terito vt dicendo contraho tecum
ſi maritus tuus ſit mortuus⁊tũc ſtante cõ
ditione tenet matrimonium. Si conditio
ſit de preſenti vt dicendo contraho tecum
ſi es virgo tunc ſtante conditiõe tenet ma
trimonium: al's non. Si vero conditio ſit
de futuro.tũc diſtinguẽdum eſt⁊qꝛ aut illa
ꝯditio eſt ꝯ̃ bona matrimonij vt dicẽdo cõ
traho tecuz ſi venena ſterilitatis ꝓcures⁊
vel accipio te⁊qꝛ nũꝙ tibi reddam debitũ
⁊ hmõi⁊ tunc nõ tenet matrimoniũ.xxij.q.
iiij.c.inter cetera.extra de cõſe.ſpo.in deſ.
c.vlti. ſi vero conditio ſit de futuro ꝓ alio
ſiue inhoneſto qui non eſt cõtra bona ma/
trimonij⁊vt dicẽdo contraho tecum ſi fur/
tis meis conſentias⁊ tunc talis conſenſus
nõ impedit matrimoniũ cum talis ꝯditio
pro non abiecta habeatur. Si autem fue/

UVA. BHSC. IyR_242

rit conditio de futuro ⁊ non neceſſaria di-
cendo contraho tecum ſi ſol oriat̃ craſ: tũc
tȝ. q2 talia futura ſunt p̃ſentia in ſuis cau-
ſis. ſi vero cõditio ſit impoſſibilis tũc tȝ ma-
trimoniũ ⁊ illa nõ ꝑ adiecta habet̃. ſi vero
cõditio fuerit contingẽs vt dicẽdo ꝯtraho
tecum ſi dederis mihi centum libras vel ſi
patri tuo placuerit: tũc ſtante cõditõe ſtat
matrimoniũ: alꝰs non. ¶ Queritur cũ car
nalis copula nõ ſit de eſſentia matrimonij
abſolute vt dictũ extitit: ſed ſolus ꝯſenſus
per v̾ba de p̃ñti exp̃ſſus verſitamẽ ſeq̃tur
ad ipȝ carnalis copula implicite ſicut effe-
ctus ad ſuam cauſam ⁊ vſus rei ad ſuum
effectũ. iõ cũ talis co. car. que eſt actus con
iugalis dei cõſiſtat in petitione ⁊ redditõe
debiti. Dubitat̃ vtrũ alter cõiugum teneat̃
alteri reddere debitum: ⁊ ſi teneat̃ vtrum
reddere ſemꝑ teneat̃. Sol. de rõne p̃cepti
alter cõiugũ teneat̃ alteri reddere debitũ
quia vt ait Apo. i. ad Cor. vij. vir vxori de-
bituȝ reddat. ſilr̃ ⁊ vxor viro. mulier ptãtẽ
ſui corporis non habet ſed vir: ⁊ vir ptãteȝ
ſui corporis nõ habet ſed mulier. ⁊ iõ obli
gatione reddendi debitũ vir ⁊ mulier ſunt
equales ⁊ tenẽtur alter alteri reddere de-
bitum. Sed querit̃ vlterius an ſemꝑ. Rñ-
detur cũ diſtinctiõe q2 incolumitas ꝑſone
prius dȝ conſiderari: q2 ſi ex hac redditiõe
videretur eminere ꝑiculum: nõ eſt reddẽ-
dũ debitũ. vt ſi ex frequẽtia reddẽdi alter
cõiugũ incurret dãnificationẽ corꝑis ⁊c. et
ideo tale debitũ reddẽdi eſt ſine alteriꝰ cõ
iugum leſione. ¶ Querit̃ vtrũ vir tenea
tur reddere debitũ vxori nõ petẽti. Solu.
q2 aliq̃ñ mulieres ſunt verecũde ⁊ non au
dent petere dȝ maritus reddet q2 ꝑ hmõi
redditionẽ datur remediũ ꝯ vxoris concu
piſcẽtiã: lȝ eñ vxores aliq̃ñ pre verecundia
non audeant v̾bo exprimere illã neceſſita
tem carnis quam patiuntur tñ ſignis ple
rũq; illã indicãt: quare mariti p̃ñt leuiter
percipere ⁊ ꝑ ꝯñs reddere ne deterius cõ-
tingat ⁊c. ¶ Querit̃ vtrũ viro leproſo pe
tenti debitum teneatur vxor reddere. So.
Dicendũ eſt ꝙ ſic: ſed non tenetur cum eo
habitare: q2 nõ ita cito ex cõcubitu carnali
vxor inficit̃ reddẽdo debitũ ſicut poſſet
inſici ex frequẽti cohabitatione cũ eo. alio
modo ⁊ lȝ ex tali cõcubitu q̃ñq; ꝓles macu
lata generet̃ melius eſt tñ ꝓli ſic eſſe ꝙ pe
nitus ſic nõ eſſe. ¶ Queritur vtrũ a mu-
liere mẽſtruoſa vir debeat petere debituȝ
an ipſi reddere. Solutio. Diſtinguendum

eſt: quia aut illud menſtruum cont in-
git ei naturaliter: aut non naturaliter. ſi
naturaliter quando eſt ſana ⁊ tp̃ibꝰ deter
minatis in tali fluxu mẽſtrui ꝓhibitũ eſt
ne vir accedat ad mulierẽ mẽſtruatã: cũ in
tali fluxu mulier poſſet de facili concipere
prolem que de facili corrumpitur. ideo ta
li tp̃e ꝓhibitum eſt ab ea debitum petere
vel ei reddere. Tñ circa hoc eſt notãduȝ ꝙ
ſi vir hoc ſciuerit ⁊ petierit ab vxore debi-
tũ vxor dȝ aduertere p̃cibus ⁊ monitis vt
deſiſtat a petitiõe: nec tñ dȝ ita aduertere
efficaciter ꝙ poſſit viro eẽ occaſio incidẽdi
in alias tentatiões culpabiles ⁊ p̃cipue ſi
vir ſit ꝓnus ad illa ⁊ fuerit incontinens:
quia tunc debet mulier ei credere. Si v̾o
vir ignoret fluxũ mẽſtrui naturalis vxoris
ſue ⁊ debitum petat mulier dȝ aliquẽ oc-
caſionẽ ſine mẽdacio p̃tẽdere vel infirmi-
tatẽ allegare ne debitũ reddat niſi ꝑiculũ
emineret vt priꝰ dictũ fuit de incõtinentia
viri q2 tũc reddere poſſet cũ dolore ⁊ inuo
luntarie. infirmitatẽ tñ hmõi viro ſuo nul
loꝰmodo dȝ indicare ne de ipa vir abhomi
nationẽ cõcipiat niſi de prudẽtia viri vxor
ꝓbabiliter p̃ſumat. Si vero fluxꝰ mẽſtrui
innaturalis fuerit: q2 ſit cõtinue ⁊ ĩmode
rate. tũc põt vir petere ⁊ reddere nec ſic ẽ
ꝓhibitum. q2 aliter oporteret virũ perpe
tuo continere etiaȝ q2 in tali ſtatu ꝯtinuo
mẽſtrui mulier ꝯcipere nõ põt ſic pȝ ꝙ in
fluxu naturali vir nõ dȝ petere nec redde
re debitum vxori ipſum fluxum patienti:
ſed in fluxu nõ naturali ſeu innaturali po
teſt ⁊ reddere ⁊ petere. ¶ Queritur vtrũ
liceat viro querere debitũ a muliere pre-
gnãte. So. ſi debitũ reddi ſine ꝑiculo ab-
ortiuationis põt vir debituȝ petere a ſua
mulere pregnante ⁊ ei reddere. q2 vſꝰ ma
trimonij licitꝰ nõ ſolũ eſt in officiũ: ſȝ etiã
in remediũ cõtra caſuȝ incõtinẽtie. Si v̾o
nõ poſſit reddi debitũ ſine ꝑiculo fetꝰ nõ
debet debitũ exigi nec reddi: q2 principa-
lior eſt matrimonij inſtitutio in officiũ. ſ.
ꝓpter ꝓlis educationẽ ⁊ conſeruationẽ ꝙ
in remedium ⁊ ſic intelligitur illud Hiero
ny. Poſtꝙ vẽter intumuerit nõ ꝑdãt filios
¶ Quantũ ad quartã ꝑtem q̃ eſt de his q̃
impediunt m̃rimoniũ cõtrahendũ et diſ-
ſoluũt cõtractũ ibi. Qñ tractat̃ ⁊c. Eſt no-
tandũ ꝙ plura ſunt que impediũt m̃rimo
nium cõtractũ ⁊ cõtrahẽdũ. Spõſalia eñ
diſſoluũtur pluribus modis. Uno modo
quando vnus ſponſorũ altero inuito. vult

UVA. BHSC. IyR_242

transſire ad religionem ante carnalem co-
pulam ille qui remanet in ſeculo abſoluit
a vinculo ſponſalium etiam ſi ſint ſponſa-
lia de pñti. extra de ſpõ. duo. c. licet preter
ſolitum. Secũdo modo quando non inue-
nitur ſponſus: quia transfert ſe ad extra-
neam regionem. extra de ſponſa. c. de illis.
Tertio modo ſi alter leprã incurrat. extra
de coniu. lepros. c. litteras. Quarto modo
ſi ſuperueniat affinitas puta quia ſpõſus
cognouit conſanguineam ſponſe vel econ-
uerſo. xxvij. q. ij. c. quidam de ſpõ. ⁊ c. ſi q̃s
ſponſam. Et ad iſtud ꝓbandum ſufficit ſo-
la fama. extra de affi. ⁊ cõſan. c. ſuper eo.
Item quando reperitur inter eos cogna-
tio ſpũalis. Quinto modo ſi mutuo ſe ab-
ſoluerint. extra de ſpõ. c. precepta. Tamen
aliqui dicunt ꝙ non eſt deciſa ⁊ ſic iuſtum
caſum non recipiunt. Gratia huius queri-
tur vtrum ſponſus ⁊ ſponſa poſſint ſe ab-
ſoluere. Solutio. Dicendum ꝙ ſic quo ad
ſponſalia: tamen ille per quem ſtetit ꝙ nõ
conſumatur matrimoniũ debet puniri. ex-
tra de ſpon. duo. c. i. Hug. tamẽ dicit ꝙ nõ
poſſunt ſe abſoluere niſi per eccleſiam in
c. vno alleg. xxx. q. vlt. Sexto modo ſi alter
eorum fuerit fornicatus vel naſuꝫ perdat
vel oculum vel paraliticus efficiatur vel ſi-
bi aliud horribile contingat poſt ſpõſalia.
extra de inter. nup. c. quẽadmodũ. Septi-
mo modo quando per verba de preſenti
contrahitur matrimonium vel per verba
de futuro. ⁊ nõ ſequitur carna. copu. q̃uis
non ſine peccato. extra de ſpon. c. conſului-
ſti. ⁊ extra de ſpon. duo. c. tua nos. Octauo
quando minor venit ad etatem adultã et
petit abſolui a vinculo ſponſalium ⁊ dari
ſibi licentiam nubendi alteri. extra de ſpõ-
ſa. impu. cap. de illis a nobis. Tan. Gratia
iſtius vltime particule queritur quod tp̃s
requiritur ad ſponſalia contrahenda. So-
lutio. Dicendum ꝙ tempus ſeptẽnij requi-
ritur tã in viro q̃ in muliere. extra de ſpõ.
impu. c. litteras ⁊ de ſpon. c. gemma ⁊ per
Magr̃m. xxxvi. diſtin. iiij. ſen. nec ante illð
tenent eorum ſponſalia ſi per ſe aut ꝑ pa-
rẽtes facta fuerint. iij. q. ij. vbi non eſt con-
ſenſus nec aliqua affinitas ex illis cauſat̃
niſi dum ad illud tempus ꝑuenientes ea
ratificauerint quia tũc valerent ſponſalia
⁊ oritur affinitas quodãmodo non ꝓprie
reipublice honeſtatis iuſticiam: vt videbi-
tur inferius. ita ꝙ q̃uis ſponſus eam non
cognoſcat carnalr̃: tñ conſanguineã eiꝰ nõ
poterit habere in vxorem. extra de ſponſa.
impu. c. lras. c. acceſſit. ⁊ c. duo pueri. ⁊ de
ſpon. c. ſpon. Vñ poſt vir vel mulier ꝑmuꝫ
ſeptẽnium tetigerit ſeu attigerit poteſt ſe
ꝑ verba de futuro obligare non tñ matri-
moniũ ꝯhere: qꝛ mulier in. xij. anno poteſt
i matrimonio copulari ⁊ ad hoc ſe obliga-
re: quia eo tempore eſt apta generationi:
vir autem in. xiiij. anno poteſt ſe obligare
matrimonio de ſpõ. c. cõtinebat̃. §. ſi añr. ⁊
§. ſi võ puella. d ſpõ. impu. q̃ſi ꝑ totũ. Quã-
doq; tñ tp̃s preuenit̃ ſm corpis eoꝝ poten-
tiã ⁊ aptitudinẽ ⁊ vſus rõnis acceleratõeꝫ
Tñ ſi añ dictã etatẽ. xij. anni ⁊. xiiij. carnalr̃
cõmiſcuerĩt matrimoniũ erit: cũ ſic etatẽ
videat̃ malicia ſuppleuiſſe. extra de ſpon.
impu. c. de illis. ¶ Querit̃ vtrũ patres
poſſint dare nuptui filios ⁊ filias inuicem
⁊ ſi ſupra hoc iurauerit. ſ. ꝙ vnus daret fi-
lio alterius filiã ſuã ⁊c. quid iuris. So. Po-
teſt videri de ſpõ. c. ex litteris. xxx. q. ij. c. i.
Alienũ eñi factũ põt ꝓmitti nec ſunt rei ꝑ-
iuri. lꝫ filij nõ ꝯhãt dũmõ parẽtes dẽt ope-
ram quã poſſunt. xxxi. q. iij. c. ſi quis paren-
tis ⁊ ſi pena fuerit appoſita non p̃t peti: qꝛ
matrimonia nõ pñt aſtringi vinculo pene
ff. de vbo. oblig. l. ticia. ⁊ c. gẽma: de ſpon.
maxime cum ꝑ parentes nõ ſteterit quin
mr̃imoniũ ſortiret̃ effectũ tñ ſi ꝑ extrane-
as ꝑſonas pẽa fuerit appoſita tal' pẽa p̃t
peti vt tenent Hoſt. ⁊ Hug. ⁊ in. c. gẽma de
ſpõ. Ad mr̃imoniũ eñi ꝯhendũ requiritur
cõſenſus vtriuſq; ꝯhentis pubertas: ⁊ po-
tentia coeundi. arg. xxxiij. q. i. c. i. Et hoc de
impedimẽtis ſponſaliũ. Itẽ tria ſunt orna-
mẽta ſpon. anulus in digito ꝑ qð deſignat̃
operis puritas: monile in pectore ꝑ quod
deſignat̃ affectus ſinceritas corona in ca-
pite ꝑ qð deſignat̃ latitudo cõtẽplationis:
qꝛ in capite eſt ꝑſpicacitas intellectus ſm
compẽ. theo. Deus eñi dicit Geñ. ij. Facia-
mus ei adiutoriũ ſimile. vbi innuit̃ ꝙ nobi-
lis capere nobileꝫ dꝫ ⁊ ignobilis nobilem
matrimonialiter: ⁊ hoc ſignificat̃ nobis in
anulo qui ſi ſtrictior ſit nõ ꝯgruit digito: ſi
largior decedit a digito nec dꝫ capi mulier
ꝓpter pulchritudinem ⁊ delectationẽ car-
nalẽ: qꝛ illa fuit vna cauſa diluuij Geñ. vi.
Viderunt filij dei filias hoim ꝙ eſſent pul-
chre ⁊c. ¶ Querit̃ q̃ ſunt illa q̃ impediũt
matrimoniũ: de illa materia põt videri ſũ-
ma can. in. c. q̃ ⁊ quot ſunt impedimẽta ma-
trimonij ⁊c. Solutio. Dicendum eſt ꝙ illa
que impediunt mtrimonium cõtinent in

UVA. BHSC. IyR_242

his verſib' q̄ ſequūtur. Error cōditio votū cognatio cultus. Diſparitas vis ordo ligamen honeſtas. Si ſis affinis ſi forte coire neq̄bis. Hec ſociāda vetāt cōnubia iuncta retractāt. Nūc accedēdū eſt ad declarationē p̄dictoꝝ verſuū: ⁊ p̄mo ad impedimētum p errorē dicēdū ē ꝙ q̄ttuor ſūt errores: ſ. fortune: q̄litatis perſone ⁊ cōditiōis. Error fortune eſt qñ credit aliq̄s cōtrahere cū diuite ⁊ ꝯtrahit cū paupe. Error q̄litatis: qñ credit cōtrahere cū bono ⁊ cōtrahit cū malo. Iſti duo errores nō dirimūt m̄rimonium: q̄m ſi q̄s ducit vxorē meretricē quam credebat eſſe caſtā vel virginē nō pōt eam dimittere ⁊ ille error vocat̄ error q̄litatis. Sil'r ſi q̄s nubit paupi nō pōt ꝓ rāto repudiare: vt notatur per doc. ſup. xxx. diſt. iiij. ſen. xxix. q. i. in ſumma. ⁊ p totū ⁊ p Tan. in rubrica de impedimento conditionis. Error ꝑſone ⁊ ſeruilis ꝯditiōis impedit matrimoniū. rō eſt q2 illō qō ipedit cām ⁊ dirimit impedit effectū illi' cāe. Mutuus aūt ꝯſenſus cā eſt m̄rimonij q̄ ꝯſenſus preſuppōit cognitionē q2 error ꝑſone cū qua ꝯtrahit̄ tollit ⁊ impedit cognitionē illi' ꝑſone ideo impedit ⁊ tollit ꝯſenſu: vt ſi q̄s intendat contrahere cū martina ⁊ ſibi offertur guillemeta nullū eſt matrimoniū q2 null' fuit cōſenſus cū guillermeta. tñ ſi q̄s erat in ꝓprio nomine dū tñ certū ſit de quo cōſentiat nō impedit. C. de reſt. ſi i nomine ſecus in nomīe appellatiuo. ff. de here. inſti. non ideo minus. ff. de leg. i. l. iiij. Error cōditiōis vt ſi q̄s credit contrahere cum libera ⁊ contrahit cum ancilla. Ad cuius euidentiam eſt premittendū ꝙ matrimonium duo includit ſcilicet perſonas cōtrahentes: ⁊ quantum ad hoc error perſone impedit matrimonium vt dictum extitit. Aliud quod matrimonium includit eſt mutua poteſtas adinuicē: ⁊ quia ſeru' nō habet poteſtatem ſui corporis: ſed dominus eius: ideo non poteſt ſeruus ꝑtātem ſui corpis dare alteri ſine licentia dñi ſui: quare error ꝯditiōis dirimit m̄rimoniū. Et hoc intelligēdū eſt qñ liber ignorat cōditionē ſuiſſe eē i eo cū quo ꝯtrit: q2 ſi ſciret ille añ ꝙ ꝯheret iā nō eēt error nec īpedir m̄rimoniū. xxix. q. ij. i ſūma. ⁊ c. ſi q̄s ingenuus. et in ſumma. Tancre. de impedimento conditionis. ⁊ per magiſtrum triceſima ſexta diſtinctione quarta. Si vero poſtꝙ cognouit vn' ꝯtrahentiū ꝯditionē alteri' eſſe talem cōſenſit in eū verbo vel carnali copula: tunc tenet m̄rimoniū. extra de coniuga. ſer. c. ꝓpoſuit. ⁊ c. ad nr̄am audiētia. Ex quo infert̄ ꝙ error ſeruilis conditionis impedit m̄rimoniū ꝯtrahēdū ⁊ dirimit iā contractum: ſed non error paris cōditiōis vel melioris. extra de diuor. c. ſignificaſti. C. de hereticis qm̄ multi. ff. ſol. ma. Uerbi gratia. ſi libera contrahere vult cū ſeruo ⁊ cōtrahit cum libero nō dirimitur matrimoniū: licet ibi ſit error ꝯditionis: q2 non intelligitur illa decepta q̄ cum meliori cōtrahit quam credebat. Similiter ſi ſuus credit contrahere cum libera ⁊ contrahit cum ſerua non dirimit̄ matrimoniū: q2 cōſentit in feminā ſue conditioins. ſ. paris cōditionis. Et idem dicēdū ſi ancilla credat contrahere cum libero ⁊ contrahit cū ſuo. Item ſi liber credat contrahere cum ſua ⁊ contrahat cum libera tenet matrimoniū quia vtrobiq̄ eſt paritas cōditionis. xxix. q. ij. in ſumma. ¶ Queritur hic nunquid pōt liber ſine iudicio eccl'ie dimittere ancillam quā credebat eſſe liberā. Solu. Dicendum eſt ꝙ non. extra de diuor. c. porro. Item diuortio celebrato dz dos reſtitui in c. ꝓpoſuit. de ꝯiug. ſer. in fi. ¶ Queritur nunquid poteſt ſuus contrahere m̄rimonium abſq̄ ꝯſenſu dñi ſui. Solu. Dicendū eſt ſm ꝙ habet̄ in. c. vlti. xxix. q. ij. ꝙ ſerui nō debēt cōtrahere ſine licētia dñoꝝ ſuoꝝ. tñ ſi fuerit inter ſuos m̄rimoniū cōtractū non dirimitur: ſed in cōiugio ſeruiet dñis ſuis. extra de coniug. ſer. c. i. ⁊ per Magr̄z ſen. xxxvi. diſt. iiij. vbi dicit̄ cōiugia ſeruoꝝ nō dirimātur: ſed in vno cōiugio ꝑmanentes dñis ſeruiāt ſuis. Et cauſa eſt q2 matrimoniū eſt de iure naturali ⁊ diuino ⁊ ſuitus de iure poſitiuo: modo ius poſitiuum nō pōt ꝑiudicare iuri diuino ⁊ naturali: ergo per hoc videt̄ ꝙ ſuitus lꝫ impediat contrahendū matrimoniū nō tñ ꝯctū. ¶ Querit̄ nūquid pōt vir ſe ſeruū facere inuita vxore. So. Dicendū eſt ꝙ ſic: nec ꝓpter hoc diſſoluitur matrimoniū: q2 lꝫ vir ⁊ vxor in actu matrimonij ad paria iudicentur. ſ. in actu co. car. in oībus tñ alijs vir eſt dñs ⁊ caput mulieris: ⁊ ideo pōt ſe dare in ſeruitutem non conſentiente vxore: nō ſic tñ de vxore: quia inuito marito ſuo non pōt ſe dare in ſeruitutem: quia mulier eſt viro ſubiecta ⁊ vir eſt caput eius. Querit̄ quid iuris ſi ſeruus filium generet vtrum ſequatur conditiōes patris an matris. Solutio ſm iura partus ſequitur ventrem: ꝙ tum ad li

UVA. BHSC. IyR_242

bertatem ⁊ ſerui. ⁊ ideo licet ſeruus gene-
ret filium ex libera matre filius non erit
ſeruus ſed liber: tamen in quibuſdam ter
ris que non reguntur iure ciuili: ſed ſolũ
conſuetudine puer ſequitur deteriorē con
ditionem alterius parētum. ¶ Sequitur
de tertio impedimento quod fit per votũ
vbi eſt notandum ꝙ votum ſimul impedit
matrimonium contrahendum: ſed non di
rimit iam contractũ. vnde quando vouēs
non adimplet quod ꝓmiſit bene peccat cō
trahendo: ſed poſtꝙ dedit ptātem ſui cor-
poris alteri ꝑ matrimonium contractum:
iam illud matrimonium tenet ⁊ non diri-
mitur ſm compen. ſeptem ſacramentorũ
extra qui cleri. vel vo. rurſus. tamen talis
vouens contrahens debet penitere de vo
to ſeu iuramento. xxvij. diſt. ſi vir. Et dicũt
aliqui docto. ꝙ tales vouentes contrahen
do peccāt nec poſſunt cognoſcere ſuas vxo
res ſine peccato mortali. vt recitat compē.
ſeptē ſacra. quia talibus reſtabat adhuc
facultas adimplendi votum continentie ꝑ
religionis ingreſſum anteꝙ matrimoniũ
conſūmaretur ⁊c. Sed poſtꝙ conſumma-
tum eſt matrimoniũ ꝑ car. co. tenētur red
dere debitum vxori petenti expreſſe vel ta
cite per ſigna. tamen ſcḋis talis qui vouit
vt premiſſum eſt teneat̄ reddere debitum
non tamen poteſt petere ſine peccato. Itē
mortuo altero coniugum ille qui continē-
tiam vouerat voto ſimplici ante matrimo
nium debet ꝑpetuo cōtinere nec alteri de-
bet nubere. vt habetur in compen. ſeptem
ſacra. votum vero ſolenne non ſolũ impe-
dit matrimoniũ contrahendum: ſed etiā
dirimit iam contractum: quia per votum
ſolenne homo dat deo ſui corporis ptātē
ad continenter viuendum. xxvij. diſt. c. vo-
uentibus: ⁊ idem Tan. ⁊ ꝑ magi. xxxviij. di.
iiij. ſen. de iſtis votis ſimplici ⁊ ſolenni de-
claratum fuit in ſacramēto penitentie vbi
videat qui voluerit. ¶ Sequitur de quar-
to impedimento quod fit per cognitionē
ſuper quo eſt notandum ſm compē. ſeptē
ſacra. ꝙ triplex eſt cognatio carnalis: lega
lis: ⁊ ſpūalis. Carnalis eſt idem ꝙ conſan-
guineitas que per gradus diſtinguit̄. Et ē
ꝯſanguineitas vinculum ab eodem ſtipite
deſcendentium carnali ꝓpagatione cōtra
ctum vt incipiēdo a patre ⁊ matre vſqꝫ ad
gradum quartum non aſcendendo: qꝛ ſm
compē. ſeptē ſacra. ſi hodie adā viueret nō
poſſet cōtrahere cū aliqua. ſ. deſcēdēdo. et
illa cognatio impedit m̄rimoniū ꝯtrahendū
⁊ dirimit iam ꝯtractū vſqꝫ ad quartū gradū
ſm Tan. in ſumma de cōſan. ⁊ affi. ⁊ intelli-
gatur vſqꝫ ad quartū gradū incluſiue. vt
notat̄ ꝑ omnes docto. ⁊ loquor hic ſine fa-
ciendo diſtinctionē inter ius ciuile ⁊ cano.
quia ſm ius ciuile duo fratres attinēt ſibi
in ſcḋo gradu ⁊c. ſm cano. duo fratres at-
tinent in primo gradu ⁊c. Et ad hoc concor
dat magi. ſen. xl. di. iiij. ¶ Sequit̄ de cogna
tione legali. Pro quo eſt no. ꝙ cognatio le
galis eſt ꝓpinq̄tas ex adoptione ꝓueniēs
⁊ fit duobus modis. ſ. ꝑ adoptionē ⁊ arro-
gationē. vnde adoptio eſt ſm cōpen. ſeptē
ſacra. Extranee ꝑſone in filiū vel nepotē
ſeu deinceps legitima aſſumptio. ſm autē
legiſtas diffinit̄ ſic. Adoptio eſt legitimus
actus ꝑ quē quis efficit̄ filius illius cuius prius
nō erat naturā pene imitans vbi notatur
ꝙ tam maſculus ꝙ femella dūmodo ſit mi-
noris etatis adoptātē vt viſum fuit poteſt
adoptari. ff. de adop. l. adoptio. vñ vbi na
tura ex generatōe deficit ars ſupplet per
adoptionē illū defectū nature: ⁊ pñt ꝑſone
libere adoptare: qꝛ pñt de ſua hereditate
diſponere ſui: nec ṽo minores. xxv. annis:
etiā mulieres non pñt aliquē adoptare in
filiū vel nepotē ⁊c. niſi ex ſpāli ꝑncipis con
ceſſiōe. Illi ṽo q̄ hñt impedimētū ꝑpetuū
gñationis filioꝝ ſicut ſunt frigidi non pñt
adoptare: qꝛ nō indigēt ſolatio filioꝝ. Sed
illi q̄ habuerūt liberos ⁊ amiſerūt eos: vel
qui nō habuerūt ꝓpter aliqđ impedimen
tū accidentale pñt adoptare. ff. de adop. l.
ſi pater. §. vlti. Item iunior ſeniorē adopta
re nō pt̄ ſꝫ oportꝫ ꝙ ꝑcedat de tpe adopta
tum tanto ipm generare potuiſſet natura
liter. ſ. xiiij: annis vel. xv. ⁊c. eo ꝙ adoptās
dꝫ adoptato dñari quod non eſſet conue-
niēs ſi iunior ſeniorem adoptaret. ⁊ ſic ſit
adoptio ad exemplum generationis natu
ralis aliqualiter. Arrogatio eñ differt ab
adoptiōe. Primo quia ille qui eſt ſui iuris
arrogatur: ſed qui eſt alieno iuri ſubiectus
adoptatur. Secundo qꝛ arrogatus trāſit
in ptātem arrogantis. adoptatus ṽo non
inſti. de adop. §. ſed hodie. Tertio qꝛ arro-
gatus hꝫ de neceſſitate legitimā. C. ea. l. pe
nul. ⁊ l. i. adoptatus vero non. Quarto qꝛ
arrogatio nō fit niſi auctoritate ꝑncipis:
adoptio vero coram quocunqꝫ magi. inſti.
de adop. §. ij. ⁊ iij. C. de adop. l. fi. Sic veniē
do ad ꝓpoſitum eſt notandū ꝙ triplex eſt
legalis cognatio. Prima eſt deſcendens

UVA. BHSC. IyR_242

tium que contrahiẗ inter patrem adoptã
tem ⁊ filium adoptatũ ⁊ filiuꝫ filij adopta
ti et nepotem. Secunda eſt inter vxorem
adoptantem ⁊ filium adoptatum ⁊ patreꝫ
adoptantem ⁊ vxorẽ filij adoptantis: ⁊ iſte
due cognatiões legales ꝑpetuo matrimo
nium impediũt. Tertia cognatio eſt inter
filium adoptiuum ſeu adoptum ⁊ filium
naturalem ſeu filiam ⁊c. ⁊ hec qñꝙ impe
dit matrimonium ⁊ quandoꝙ non: qꝛ ma
nente filio adoptiuo in poteſtate patris
adoptantis non poteſt contrahere matri
monium cũ filia naturali: quia illis ſolis
adoptiuus efficitur cognatus qui ſunt in
poteſtate patris adotatoꝛis. ff. de ado. l. q̃
in adoptõe. Si vero mortuus fuerit pater
adoptatoꝛ vł ſi emãcipauerit filios ſuos
poſt matrimonium contrahi inter ipos. ſ.
inter liberos naturales et adoptiuos. ex
tra de cogna. legali. c. vno. xxx. q. iij. quaſi
ꝑ totum. Inter eñ patrem adoptantem ⁊
matrem naturalem ſiue patrẽ nulla cõtra
hitur cognatio ex huiuſmodi adoptione:
nec impeditur inter ipſos mr̃imonium cõ
trahi. Tunc excipiuntur alique ꝑſone que
etiam poſt emancipationẽ cõtrahere non
pñt. ſ. fili⁹ adoptiu⁹ poſt mortẽ pr̃is adopti
ui cum ea que fuit vxoꝛ patris ſui adoptã
tis contrahere non poteſt. ff. de ri. nup. l.
nam adoptiuus. Iteꝫ pater adoptatoꝛ nõ
poteſt contrahere cum filia ſua adoptata
vel nepte: nec cũ illa que fuit vxoꝛ filij ſui
adoptiui etiam poſt emancipationem. l. vl
timate allega. ⁊ l. qm̃ etiam. ⁊ inſti. eod. §.
i. ⁊ in. iij. ⁊ idẽ ẜm Tan. ¶ Sequiẗ de cogna
tione ſpũali. ¶ Pꝛo cuius declaratione eſt
pꝛemittẽdum ꝙ cognatio ſpũalis eſt pꝛo
pinquitas q̃daꝫ ꝑſonarum ꝓueniens ex
ſacramenti datione vel ad illud tendens
ſicut baptizans ⁊ ſuſcipiẽs de ſacro fonte
vterꝙ eſt pater ſpũalis baptizati. xxx. q. i.
c. omnes. ⁊ contrahiẗ iſta cognatio ſpũa
lis ex duobus ſacramentis. ſ. ex ſacramen
to confirmationis. xxx. q. i. c. ſi quis filia ſa
cramẽ. ⁊ c. de his qui. xxx. q. iij. nõ opoꝛtet
extra de cogna. ſpi. per totum. Tan. Item
cognationis ſpũalis tres ſunt ſpẽs. vna dꝛ
paternitas ſpũalis que attenditur inter
baptizãtem et baptizatum: ſiue cõfirmãtẽ
⁊ cõfirmatũ: ſeu ſuſcipientẽ ⁊ ſuſceptũ. Vñ
qui baptizat ⁊ qui teneẗ dicitur pater ſpi
ritualis pueri ⁊ ille generauit filiũ dicitur
pater carnalis. Unde verſus. Semꝑ erit
pueri pater vnus ſpũalis. Alter carnalis
nec fallit regula talis. ¶ Queriẗ vtrum
baptizans poſſit cõtrahere matrimoniuꝫ
cum illa quã baptizauit. So. Dicenduꝫ eſt
ꝙ non: quia eſt filia ſua ſpũalis ſicut illa
quam ſuſcepit de ſacro fonte. xxx. q. i. oẽs
⁊ per magi. xli. di. iiij. ¶ Queritur an fili⁹
ſacerdotis poterit cõtrahere cũ illa quaꝫ
pater ſuus baptizauit. So. Dicendũ eſt ꝙ
nõ: ⁊ matrimoniũ cõtractũ diſſolueretur
ſicut inter filiolam ⁊ filiũ. extra de cogna.
ſpũali. c. ex litteris. Alia cognatio ſeu ſpe
cies cognationis dꝛ cõpaternitas q̃ cõtra
hitur inter generatã carnalẽ. ſ. patrẽ ⁊ ma
trem ⁊ regenerãtem ſpũalem. ſ. baptizan
tem ⁊ ſuſcipientẽ. Tertia ſpecies dꝛ frater
nitas ſpũalis q̃ cõtrahiẗ inter generatum
carnaliter ⁊ regeneratũ ſpũaliter. Hinc re
ſtat videre de impedimẽto talium. Prima
eñ ſpecies q̃ diciẗ paternitas ſpiritualis i
pedit matrimoniuꝫ ⁊ dirimit: quia pater
ſpiritualis non poteſt habere filiolaꝫ ſuã
que eſt eius filia ſpũalis nec fili⁹ ſpũalis
matreꝫ ſpũalem. xxx. q. i. de eo qd̃ interro
gaſti. xxxiij. q. ij. ſi quis cum matre ſpũali.
Sicut enim in generatione naturali ⁊ car
nali: ſic eſt in generatione ſpirituali quia
baptizans ſe habet vt pater ⁊ gerit perſo
nam chꝛiſti: ⁊ ſuſcipiens ſe habet vt mater
⁊ gerit peſonam eccleſie. Secũda ſpecies
que dicitur cõpaternitas repellit in ma
trimonio vtroſꝙ parentes: tam carnales
ꝙ ſpũales: qꝛ pater carnalis nõ poteſt ha
bere in vxorẽ matrẽ ſpũalẽ filij ſui q̃ eius
eſt cõpater: nec pater ſpiritualis eius cõ
matreꝫ que eſt mater carnalis filioli mei
Tertia ſpecies que eſt fraternitas impe
dit ⁊ excludit omnes filios ⁊ filias ſiue an
te natos ſiue poſt. ⁊ hoc ſolum reſpectu il
lius perſone per quã in baptiſmo ⁊ cõfir
matione cognatio ſpũalis eſt cõtracta. ſ.
filioli ⁊ filiole: quia omnes alij filij paren
tum carnalium poſſunt contrahere matri
moniũ cũ filijs patrinoꝝ ſiue cõpatrũ cuꝫ
per ipſos nulla cognatio ſpũalis cõtraha
tur. extra de cognatiõe ſpirituali. c. i. et. c.
tua nos. xxx. q. ij. c. ſuper quib⁹. ¶ Queri
tur vtrũ cognatio ſpũalis ab vno cõiuguꝫ
cõtracta poſſit in alterũ tranſire. So. Dicẽ
dum eſt ꝙ ſic. Verbigratia. Si vir abſen
te vxore ſuſcipiat de ſacro fonte aliquem
ſicut ipſe ſic efficitur cõpater patri carna
li ⁊ matri illius quem ſuſcepit ſeu leuauit
de ſacro fõte: ita mulier ſua ꝗuis abſens
erit cõmater efficiẗ patris ⁊ matris carna

UVA. BHSC. IyR_242

ſium. Et idē dicendū eſt de muliere ſi abſē-
te marito leuet aliquē de ſacro fonte: q2 cō
iuges actiones ſuas ſibi cōicant. xxx. q. iiij.
ſciſcitatus. ⁊. c. ſi q̇s vnus. Sed ponamꝰ ꝙ
alter cōiugum leuet puerū alicuius de ſa-
cro fonte anteꝙ̄ matrimoniū ſit cōſumma
tum nunq̄d cōicabit alteri cognitionē ſpi-
ritualē. So. Dicendū eſt ꝙ non: q2 nondū
eſt effectus vna caro cū eo qui puerū leua
uit: ideo ꝑ vnionē carnis ſequentem nulla
cōicatur cognatio ⁊c. ¶ Querit̃ vtrū ali-
q̇s poſſit habere duas cōmatres in vxores
poſt aliā. So. Refert vtrū cōmaternitas ꝓ
cedat matrimoniū aut ſequat̃. ſi precedat
licite poteſt duas cōmatres habere in vxo
res. verbigr̃a. Maria ⁊ Bertha facte ſunt
cōmatres. poſtea Martinus cōtraxit cuꝫ
maria ⁊ cognouit eā: ea mortua poterit cō
trahere cū bertha: ⁊ hec eſt cauſa. q2 ꝑ vnio
nem carnis ſequentē nō tranſit̃ ad vnionē
ſeu cognationem ſpūalē precedentē. xxx.
q. iiij. c. poſt obitū. Si ꝟo cōmaternitas ſe
quatur matrimoniū diſtinguit̃ q̄m ſi vxor
tua ſuſcipit filiū alterius illa cuius filiꝰ ſu
ſcipitur efficit̃ tibi cōmater per factū vxo-
ris tue: ⁊ mortua vxore tua nō poteris illā
habere in vxorē ⁊ eandē cōpaternitatē in-
telligas acquiri vxori ꝑ maritū. xxx. q. iiij.
ſubcidatur ſi q̇s vnus. extra de cogna. ſpi.
martinꝰ bertha. Si ꝟo filiū vxoris tue quē
de alia virgo generauit aliqua mulier de
ſacro fonte leuauerit vel ad cōfirmationē
corā ep̄o tenuerit illa mulier eſt cōmater
vxoris tue ⁊ nō tua: q2 nō fuit tibi cōmater
nitas acq̇ſita: ideo mortua vxore tua poteris
talē eius cōmatrem habere. Idē dicenduꝫ
eſt ſi filius tuꝰ ab aliquo ſuſcipiat̃ quē ge-
nuiſti ex aliqua muliere: q2 talis ſuſcipiēs
filiū tuuꝫ ex alia muliere ꝯ̄uis ſit cōpater
tuus: nō t̄n eſt cōmater vxori tue q̄re poſt
mortē tuā poterit habere vxorē i mulierē: ⁊
⁊ ſic apparet ꝙ aliq̇s poterit habere duas
cōmatres in vxores: ⁊ ter aliqua duos cōpa-
tres in marito. xxx. q. iiij. q̄ ſpūalē. vn̄ ꝟſus

Que mea vel cuiꝰ mea natū fonte leuauit.
Hec mea cōmater fieri mea nō valet vxor
Si qua mea natū nō ex me fonte leuauit.
Hanc poſt facta mee nō inde vetabor h̄re.

¶ Queritur vtrū aliqua cognatio ſpūalis
orïat̃ inter baptizantē ⁊ ſuſcipientē puerū
ſeu inter ſuſcipientes. Sol. Dicendū eſt ꝙ
non: nec inter virū ⁊ ſuā mulierē ſi ſimul le
uent aliquē de ſacro fonte. ¶ Queritur
q̄d iuris ſi vnus cōiugum leuauerit filium
ſuū de ſacro fonte ſiue baptizauerit. Sol.
Dicendū eſt ꝙ ſiue vir ſiue mulier in neceſ
ſitatis caſu vel ex ignorātia filiū ſuū bapti
zauerit ſeu ſuſceperit de ſacro fonte: nō iō
ſunt ſeparandi adinuicē niſi ad cōſeruan-
dam cōtinentiam poſſint induci: ⁊ extra de
cogno. ſpi. c. ij. ⁊. xxx q. i. i ſumma. ⁊ ꝑ magi.
xli. di. iiij. ſen. Si ꝟo alter cōiugum hoc fa-
ciat ex malicia ſcꝫ vt elonget̃ a muliere ſua
vel ex alia cauſa maliciosa: ⁊ tunc ille priuat̃
iure petendi debitū ſed tenet̃ alteri petēti
reddere: q2 culpa ipſius non debet contra
aliū innocentē opari. in. c. manifeſta. xxxiij.
q. v. Si ꝟo ambo fuerint in culpa ſcꝫ mari
tus ⁊ vxor debent ſeparari quo ad thoruꝫ
nō quo ad vinculū. t̄n magi. in. xli. di. iiij. di
cit ꝙ nō debēt ſeparari: ſed ꝙ̄diu viuēt de-
bent agere penitentiā. ¶ Querit̃ vtrum
q̄libet tangens baptizandū ſit cōpater vel
cōmater. Sol. Dicendū eſt ꝙ ſic. in. c. ꝯ̄uis.
eo. ti. l. vi. ¶ Querit̃ q̄d iuris ſi q̇s leua
uerit filium quē habet ex cōcubina ſua ⁊c.
Solutio: In hoc eſt cōpater ꝯcubine id eſt
nō poteſt eā poſtea habere in vxorē: nec de
bet ſecū amplius cōmiſcere ⁊c. ¶ Queri
tur q̄d iuris ſit. ſi baptizandꝰ ſit involutus
lintheo nunq̄d tangentes linthēū t̄pe quo
immergit̃ ⁊ eleuat̃ ſint compatres ⁊ cōma
tres. Solutio. Dicēdū eſt ꝙ ſic. ff. de relig.
et ſump. fu. l. q̄ religioſis. ¶ Querit̃ vtrū
iudeus baptizando vel paganus contra-
hat cōpaternitatē. Solutio. Dicendū eſt ꝙ
non vt notatur in rub. ex eo ꝙ de regu. iu-
ris li. vi. ꝑ Johan. Ancel. Baptizans eñ rep̄-
ſentat perſonā xp̄i. ¶ Querit̃ vtrū tenen
do pueruꝫ iudeus vel paganus efficiatur
cōpater. Solutio. Dicendū eſt ꝙ nō: q2 te-
nens repreſentat eccl̃iam militantē quam
iudei et ſarraceni nō poſſunt repreſentare
cū nō fuerint incorporati. ¶ Querit̃ q̄d
iuris de excōicatis ⁊ hereticis. So. Dicēdū
eſt ꝙ cōtrahant cōpaternitatē ⁊c. vt notat̃
xxxiij q. iij. in ſumma. ꝑ Jo. ancel. c. ex eo ꝙ
de regu. iuris li. vi. ¶ Querit̃ q̄ de metuo
Sol. Dicendū eſt ꝙ tenēdo cōtrahit cōpa-
ternitatē in. c. necdū. ⁊ li. vi. ¶ Queritur
q̄d de monachis q̄ ſunt ꝓhibiti baptizare
et tenere. in. c. monachi. de cōſe. diſtin. iiij.
Solu. Dicendū eſt ꝙ ſi leuēt orit̃ cognatio.
Item ſi baptizent. ¶ Querit̃ vtrū cōpa-
paternitas cōtrahatur ꝑ ꝓcuratorē. Sol.
opinio dn̄i maſſilij eſt ꝙ ſic. Arch. tenet cō-
trarium. cōis t̄n cōſuetudo principum eſt
ꝓcuratorē tenere ſuꝑ fontes. ¶ Querit̃

r

UVA. BHSC. IyR_242

vtrum ꝓcurator tenens efficiatur cōpater
So. Fredericus de ſenis dicit ꝙ non ꝑ ca.
cōfrater. de of. delega. q2 hoc nō intende-
bat Jo. an. dicit ꝙ ſic. ſed opinio Frederici
eſt melior. ¶ Querit̄ vtrū leuatus ꝑ me
poſſit cū filia mea illegitima contrahere.
So. Dicendū eſt ꝙ nō. Nā textus q̄ loq̄t de
filijs tenēdis nō diſtinguit quare non fiat
differentia an ſit legitim9 vel illegitimus.
¶ Querit̄ vtrū leuatus ꝑ me poſſit cōtra-
here cū adoptiuo meo. So. Dicendū eſt ꝙ
ſic q2 cognatio ſpūalis ortū habet a carna
li cognatione nō a legali. ¶ Querit̄ nun
q̄d cōpaternitatē quā cōtraho leuādo pue
rum alicui9 cōico cōcubine mee. Sol. aliq̄
voluerūt dicere ꝙ ſic. ꝑ glo. vlt. c. ſi q̄d. xxx.
q. iiij. Arch. tenet cōtrariū ibi: q2 ego ⁊ cō-
cubina mea ꝑ cōiunctionē nō ſumus vna
caro effecti ſicut maritus ⁊ vxor. Itē hec cō-
iunctio eſt cū pctō quare nō cōicatur cōcu
bine hec cognatio. ¶ Sequit̄ de crimīe qđ
impedit matrimoniū. Pro quo eſt notā. ꝙ
crimina impediūt matrimoniū cōtrahen-
dū: vt inceſtus. ſ. cognoſcere cōſanguineā
vxoris ſue. extra de eo q̄ cogno. con. vxoris
ſue. c. i. ⁊. ij. c. tranſmiſiſſe. in fi. xxxij. q. vij. c.
ſi q̄s. Uiduā. ⁊. c. cōſtituit. Aliud crimen eſt
leuare ꝓpꝛium filiū de ſacro fonte ad illum
ſenſum ꝙ talis ꝑdit ius petēdi debitū ſed
tū ſi fuerit cōiugatus matrimoniū nō diri
mitur. Si vero tenuerit filiū ſuū de cōcubi-
na ſua nō poteſt eā ducere vxorē. xxx. q. i. c.
de eo. Aliud crimē eſt vxoricidiū. xxxiij. q.
ij. c. Admonere. ⁊. c. interfectores. de hoc di
cetur inferi9. Aliud crimen eſt rapt9 aliene
ſpōſe. xxij. q. ij. c. ſtatutū. Aliud crimē eſt in
terfectio preſbyteri. Aliud crimē eſt qū ali
q̄s maritū alicui9 occidit vt ipſam poſt du
cat in vxorē extra de eo q̄ dux. in matri. q̄
prius polluit. c. ſup eo. xxxi. q. i. c. relatū. et
c. ſi q̄s viuēte. Aliud crimē eſt qū aliq̄s egit
pniam ſolennē. vñ verſus. Inceſtus rapt9 ſpō
ſe vel mors mulieris. Suſceptus ꝓpꝛe ſobo
lis mors preſbyteralis. Uel ſi peniteat ſo-
lenniter aut monialē accipiat ꝓhibent hec
coniugiū faciendū. De hoc in. c. cū haberet
de eo q̄ dux. in matri. De moniali tractabit̄
inferius ſm eū cōpen. vij. ſacroꝝ. crimina
q̄ impediūt matrimoniū cōtrahendū ⁊ di-
rimunt iam contractū ſunt tria. Primū cri
men impediēs matrimoniū eſt cū adulteri
machinat̄ cū effectu in mortē mariti legiti
mi adultere vel adultera in mortē vxoris
adulteri: ⁊ poſtea matrimoniū cōtrahāt īter
ſe. Tunc ſi ipſi poſtea cōiungantur dz ma-
trimonium dirimi: q2 qū non potuit legiti
me copulari. ꝑ magi. ſen. xxxv. di. iiij. Scđz
crimen eſt qđ viuente legitimo cōiuge ad-
ultera vel adulter preſtat fidem adinuicē
de matrimonio cōtrahendo ꝑ verba de fu
turo ſcꝫ ꝙ ipſa ducet euꝫ in maritum poſt
mortē mariti ſui legitimi vel ipſe adulter
adultere ꝓmittit ⁊c. Tertiū crimē eſt quā
do adulter de facto per verba de preſenti
cōtrahit matrimoniū. viuente legitimo vi-
ro vel adultera. Iſtis trib9 caſibus matri-
monium contrahendū impedit̄ ⁊ cōtractū
dirimitur ⁊ hoc ſi in vtroq3 ſit impedimen
tum: ſcꝫ ꝙ adultera habeat maritū ⁊ ꝙ ad
ulter habeat vxorē: q2 ſi aliqua contrahat
cū aliquo quē credit abſolutū ⁊ ipſe eſt cō
iugatus poſt mortē mulieris ſue poterit
ſubſequi copula carnalis inter ipſos ma-
trimonialiter dū tū viuente legitima vxo-
re nulla fuerit inter ipſos carnalis copula
ſubſecuta. q2 ſi ſit non liceret capi. ſi q̄s vxo
rem. extra de eo q̄ dux. in matri. quā prius
pol. per adulte. ⁊. c. cū haberet. ⁊. c. ſignifi-
caſti. Itē intelligit̄ ꝙ nulla in illo caſu īter-
uenerit mortis machinatio. vt in. c. palle. ⁊
c. ad penitentiā. ⁊. c. ſup hoc. dū tū ille q̄ ſo-
lutus erat de nouo cōſentiat in matrimo-
nium dū ad eius noticiaꝫ peruenerit. Diſpar
cultus impedit matrimoniū cōtrahenduꝫ
et dirimit iam contractū: ſponſalia tū con
trahere poſſunt ſub tali cōditione vt infi-
delis cōuertatur ad fidē. xxvi. q. ij. ca. caue
xpiane. ⁊. c. nō oportet. nō licet eī fideli cō
trahere cū infideli q2 bonū principale ma
trimonij eſt proles educāda ⁊ nutriēda ad
cultum dei. Et q2 talis educatio ⁊ nutritio
fit per patrē ⁊ matrē: ideo infidelis cona-
retur puerū educare ſm ritū legis ſue. Itē
bonū fidei nō ſeruaretur ꝙtum ad deū q2
infidelis ſemp niteretur interuertere fidē
alterius. Item bonū matrimonij qđ eſt ſa-
cramentū nō ſeruat̄. q2 matrimonium infi
delium nō eſt ſignū perfectū cōiunctionis
xpi ⁊ eccleſie cū nō ſint baptizati ⁊c. tū licꝫ
inter infideles nō ſit matrimoniū cōpletū
ꝙtum ad ſacramentū: tamen inter eos eſt
matrimoniū inquantum matrimoniū eſt
in officium nature et in fedus ſocietatis.
¶ Queritur nunq̄d tenetur fidelis conuer
ſus ab infideli coniuge diſcedere. Solutio
Si fidelis cōuerſus habet ſpem de ſua cō-
iuge ꝙ debeat cōuerti ad fidem poteſt cū
eo manere. Si vero ſciat eius obſtinationē

UVA. BHSC. IyR_242

et ꝙ non poſſit cū eo manere ſine cōtume-
lia creatoris debet eum relinquere. extra
de diuoꝛ.c.q̄to.⁊.c.gaudemus.Tan.vbi dr
deſerere ſpernentē vel blaſphemare volē-
tem.Uel te credentē ſcelus ad moꝛtale tra
hentem.Nam ſunt abſq̧ moꝛa tunc vincu
la rupta pꝛioꝛa.Et ꝑ mag.xxxix.di.iiij.ſen.
¶ Queritur nunq̄d lic; fideli q̄ ab infideli
deceſſit aliud matrimoniū cōtrahere.So.
Dicendum eſt ꝙ ad matrimoniū tria req̄-
runtur:ſc; ꝙ ſit initiatū per verba de pꝛe-
ſenti.Secundo ꝙ ſit cōſummatū per car-
nale; copulā quia aliter poſſet per religio
nis ingreſſum diſſolui.Tertio requiritur
ꝙ ſit ratum per baptiſmi ſuſceptione;. vñ
matrimoniū qḋ habet hec tria non poteſt
diſſolui niſi per moꝛte; alterius coniugis.
vnde matrimoniū infideliū cū non ſit ratū
per baptiſmū qḋ eſt ianua oīm ſecramen-
toꝛum poteſt ſolui cōuerſio ꝑmanente in
fide ⁊ alio ꝑmanente ī ſuo erroꝛe: ⁊ poteſt
īfidelis ꝯuerſus nubere cū fideli et hoc in
tribus caſibꝫ.Pꝛimo q2 infidelis non vult
cohabitare cū fideli cōuerſo. ſed eū dimit-
tit.in.c.gaudemus.extra de diuoꝛ. Scḋo
cū infidelis vult cohabitare cu; fideli:ſed
non poteſt ſine blaſphemia quā fidelis au
dire abhoꝛret.etiā qñ non eſt ſpes de con-
uerſione infidelis ⁊ ſufficienter fuerit infi
delis monitus a fideli:vt erroꝛem relinq̄t
quē nō vult relinquere:⁊ tunc cōuerſus fi-
delis nubere poteſt cū fideli vel religionē
intrare vel ſacros oꝛdines ſuſciperet:nec
eſt poſtea infideli conuerſo ad fidē fidelis
qui nupſit vel votū religionis emiſit vl' oꝛ
dines ſuſcepit reſtituendis.q2 tarditas cō
uerſionis eſt ei in penam.Si tñ coniunx in
fidelis ad fidē conuertatur anteq̄ alter in
facie eccleſie matrimoniū cōtraxerit tenet
ad cōiugem ſuā redire nec aliā poteſt du-
cere ipſa viuente.in.c. gaudemus. allega.
§.penul.⁊ videt nouū matrimoniū.Tertio
qñ infidelis vult cohabitare cū fideli ſine
cōtumelia xp̄i:ſed non ſine ſcandalo coniu
gis fidelis eū ꝓtrahendo ad pctm̄.hoc ſm
cōpen.ſeptē ſacroꝝ.⁊ ꝑ magi.xxxix.di.iiij.
¶ Querit vtrū ꝯuerſo ad fidē poſſit oppo
ni foꝛnicatio cōmiſſa tp̄e infidelitatis. Et
videt ꝙ nō cū oē pctm̄ ⁊ ſequela pctī in ba
ptiſmo deleat.xxvi.di.c.de iudeis.xxxij.q.
i.c.qḋ autē:q2 dona baptiſmi ſunt ſine lu-
ctu.de ꝑſe.di.iiij.c.ij.⁊.c.ſine penitētia.So
lutio.Dicendū eſt ꝙ omne crimē totaliter
in baptiſmo quo ad deu; tollitur; ſed q̄tū

foꝛnicatio reſpiciebat alterum coniugum
non tollitur in baptiſmo:et ſic poteſt q̄tū-
cunq̧ penitentiam poteſt maritus coniu-
gem ſuam accuſare de foꝛnicatione vel ecō
uerſo.xxxiij.q.ij.admonere. nec eam reci-
pere tenetur poſt penitentiā. de ꝯuer.ꝯiu.
gaudemus.vnde delictū quod q̄s cōmiſit
in ſe per baptiſmū tollitur: ſed delictū qḋ
cōmiſit in alium non.ff.de his q̄ no.infa.l.
penul.⁊.l.athletas.§.pōponius. ⁊ illa dicū
tur in glo.⁊ in textu.illoꝝ.c.q̄to.⁊.c.gaude
mus.ſupꝛa alleg.videat.xxviij.q.i.ꝑ totu;
de illa materia ⁊c.¶ Sequit de impedimē
to vis ſeu violentie.Pꝛo quo eſt notandu;
ꝙ cōſenſus coactus qui eſt ꝑ vim abſolutā
matrimoniu; diſſoluit omnino eo ꝙ talis
coactio que cadit in cōſtantem virū tollit
amicitia; ſeu vinculū amicitie qḋ eſt ſignū
cōiunctionis xp̄i ⁊ eccl'ie tollit etia; perpe-
tuitatem vinculi matrimonij in quo animꝰ
d; gaudere plena libertate.extra de ſpon.
c.cum locum. Adhuc licet culpa alicuius
pꝛeceſſerit metum tamen ille metus excu-
ſat in matrimonio.extra de ſpon.c.veniēs.
et per magi.ſen.xxxix.di.iiij. Si tamen ſit
metus leuis qui non cadere debet in cōſtā
tem virū ⁊ poſtmodu; confiſit q̄ coactus
fuerat libere ꝯſentiat in matrimoniū.Tūc
matrimoniū cōfirmabitur nec poſtmodū
poterit dirimi ⁊c.ſm cōpen.ſepte; ſacroꝝ.
Circa pꝛemiſſa de vi metu ⁊ coactione. ſm
Tan.eſt notandū ꝙ differētia eſt inter vim
et vim metū ⁊ metū.vñ vis eſt maioꝛis rei
impetus q̄ repelli nō poteſt.ff.qḋ me.cā.l.
i.§.penul.⁊ eſt vis duplex leuis ⁊ violenta
leuis nō excludit matrimoniū ſeu conſen-
ſum maritalem.violenta vero excludit:vt cū
q̄s trahit vel capit inuitus vel ligat. extra
de ſpō.c.veniēs.xxxi.q.ij.c.i.⁊.ij. Metꝰ eſt
inſtantis vel futuri periculi mētis trepida
tio.vt in eadē.l.⁊ eſt duplex metus. Nā q̄-
dam cadit in cōſtantem virū alius non.ille
q̄ cadit excuſet.⁊ excludit cōſenſum matri-
monij.extra quod me.cā.ca.relatum.ff.qḋ
me.cā.l.metum. Et ſi queratur qualis ſit
ille metus. Reſpondetur ꝙ timoꝛ moꝛtis
cruciatus coꝛpoꝛis.extra qḋ me.cā.c.deli-
cti.Item metus ſeruitutis.ff.e.l.ego puto
Item metus ſtupꝛi.ff.e.l.iſti quidem.Ite;
verba terrentia potentum. Tamen ſi
poſt conſentit vel ſubſecuta eſt.car.co.
vel ſi ſterit cum ea vel cum eo per annum
cum dimidio non debet poſtea audiri
allegans vim vel metum.extra de ſpon.

UVA. BHSC. IyR_242

c.ad id.extra de his q̄ matri.accu.poſ.c.in
ſup adieciſti.extra de eo q̄ dux.in mat.quã
pol.c.ſignificaſti.in fi.⁊c. ¶ Queritˀ vtrũ
parẽtes poſſint cõpellere liberos ſuos ad
ꝯtrahẽdũ. So. Dicendũ eſt ꝙ nõ.ꝓprie:iõ ſi
parentes ꝑmittant inter ſe dare liberos
ſuos nuptui intelligitˀ ſi liberi conſentiant
ſm cõpen.ſeptẽ ſacrorum. ¶ Sequitˀ de impe
dimento ordinis ꝓ quo eſt no.ꝙ tres ſunt
ſacri ordines q̄ ĩpediunt matrimoniuʒ cõ
trahendũ ⁊ dirimũt iã cõtractum ſcʒ ſub
dyaconatus:dyaconatꝰ:⁊ preſbyteratꝰ:qꝛ
in ipſis eſt annexa ꝯtinentia.ꝑ mag.xxxvij.
di.iiij. Si ṽo vir ignorante vxore ordinem
ſuſceperit caracterẽ ſuſcipit:ſed executiõe
carebit ⁊ vxori petenti tenetˀ reddere debi
tum:ſed ipſe petere nõ poteſt ⁊c.ſm cõpẽ.
ſeptẽ ſacrorum ⁊c. ¶ Sequitˀ de ĩpedimento
ligaminis.ꝓ q̄ eſt notandũ ꝙ hõ ligatꝰ cuʒ
muliere ꝑ matrimoniũ vel mulier cuʒ viro
nõ põt alteri copulari alio viuẽte. ¶ Que
ritur vtrũ mulier credẽs maritũ ſuũ mor
tuũ poſſit alteri nubere vel vir alteri vxo
ri. So. extra de nup.c.dñs autẽ nr̃.Ex ꝙ nul
lus ad ſcd̃as nuptias ꝓſumat migrare do
nec cõſtet ꝙ mortuus ſit coniunx eius. Un̄
ex ſola crudelitate mortis alterꝰ vel leui
cõiectura nõ licet alteri matrimoniũ ꝯtra
here:ſed maior requiritˀ certitudo q̄ ꝑ iu
ramẽta eorum q̄ eũ nouerũt mortuũ habeatˀ.
Dicit tñ Hu.ꝙ iuramentũ vnius teſtis ſuf
ficit cũ atteſtatione publice fame alitˀ nõ.
¶ Notandũ tñ eſt ꝙ qñ alter cõiugum cre
dit alterũ eſſe mortuũ firmiter ⁊ cõtrahit
ſi poſtea certitudo vite prioris cõiugis ha
beatur alter q̄ cũ alio cõtrahit nõ põt pe
tere nec reddere debitũ ſecũdo. ſed ſi hoc
facit peccat mortaliter ⁊ adulteriũ cõmit
tit. Si ṽo dubitet ſolũ ex cauſa rõnali:tũc
nõ debet petere debitũ a ſcd̃o coniuge ſed
poteſt ipſi debitũ reddere. Si ṽo dubitet
quadã leui ⁊ indiſcreta dubitatione debet
a corde ſuo abijcere talẽ dubitationem te
merariã ⁊ poteſt petere:⁊ reddere licite de
bitũ. ¶ Queritˀ nũq̇d p̄mus vir vxorẽ q̄ ſic
ꝯtraxit cũ ſcd̃o tenetˀ recipere. So. Dicẽdũ
eſt ꝙ ſi illa q̄ contraxit cũ ſcd̃o viro ⁊ certa
ſcientia ſciẽs primũ viruʒ viuere adultera
eſt nec p̄mus vir tenetˀ eã recipere. Si ṽo ꝑ
ignorantiã ꝓbabilẽ:qꝛ credebat eũ eẽ mor
tuũ qñ cũ alio cõtraxit tũc diſtinguẽdũ eſt
qꝛ aut ſtatim fuit reuerſa ad maritũ cũ vi
te ſue cognitionẽ habuit:tũc eã recipe non
tenetˀ:aut ſtatim nõ fuit reuerſa ⁊ tunc eaʒ

recipere nõ tenetˀ:qꝛ adultera eſt ⁊ hoc ſm
cõpen.ſeptẽ ſacrorum.⁊ ſm magi.ſen.xxxviij.
di.iiij. ¶ Queritˀ de affinitate. Dicendũ
ꝙ affinitas fit ꝑ ꝯiũctionẽ ordinatã ad car
nis ꝓpagationẽ ita ꝙ affinitas eſt ꝓximi
tas ꝑſonarum ex eodẽ coitu ꝓueniens oi ca
rens parẽtela:⁊ ſic apparet ꝙ affinitas fit
mediante cõiunctione carnali.⁊ dicit Tan.
ꝙ idẽ ſeruandũ eſt in affinitate ſicut in cõ
ſanguinitate etiã dicit cõpen.ſeptẽ ſacrorum
ꝙ affinitas cõtrahitˀ ita bene cauſatˀ ex cõ
cubitu fornicaria ſicut ex maritali ⁊ legiti
mo. Ex ſponſalibꝰ ṽo nõ ꝯtrahitˀ affinitas
patet:qꝛ non eſt ibi carnalis ꝯmixtio. Gra
vlterioris inq̇ſitionis premiſſorũ eſt notã.
ꝙ in affinitate ſunt gradus vt dictũ extitit
ſicut in cõſanguinitate ⁊ tot gradꝰ ſʒ mag.
ſen.xi.di.iiij. Aut ergo affinitas p̄cedit ma
trimonium aut ſequitˀ. Si p̄cedit tunc di
rimit matrimoniũ iã ꝯtractũ ⁊ impedit cõ
trahendũ poſt illã affinitatẽ ꝯtractã. verbi
gratia. Aliq̇s vult cõtrahere cũ maria ⁊ p̄
us cognouerat eius cõſanguineã carnalitˀ
in primo gradu.ij.iij.iaʒ factus eſt affinis
marie nec põt eã habere in vxorẽ.⁊ ſi eam
poſtea acceperit ſeparandus eſt ab ea. Si
ṽo affinitas ſuꝑueniat matrimonio iã cõ
tracto nõ dirimit matrimoniũ iã cõtractũ
ſed tamẽ ꝑſona ex eius culpa affinitas cõ
trahitur a petitione debiti:ſed nõ a reddi
tione ſicut ſi vir poſtq̄ cõtraxit matrimo
nium cũ vxore cognouit cõſanguineã vxo
ris ſue ꝑdidit:tamodo ius petẽdi debitum
car.co.ſed tñ tenetˀ reddere debitũ vxori pe
tenti ⁊c. ¶ Sequitˀ de publice honeſtatis
iuſticia ꝓ quo eſt no.ꝙ iuſticia publice ho
neſtatis eſt ꝓpinq̇tas ex ſpõſalibus ꝓueni
ens robur trahens ex eccl'ie conſtitutione
ſeu inſtitutione ꝓpter eius honeſtatem. et
differt ab affinitate vt dictũ fuit affinitas
ꝑ carnalẽ copulã cõtrahitˀ inſticia publice
honeſtatis cõtrahitˀ ꝑ ꝯſenſum ꝑ verba de
futuro expreſſum:vel ꝑ verba de pñti ãte
carnalẽ copulã ſubſecutã. vñ poſt ſeptẽniũ
cauſatˀ publice honeſtatis iuſticia ⁊ nõ añ
qꝛ ſi ſpõſalia cõtracta fuerint añ ſeptẽniuʒ
nõ cauſatˀ publice honeſtatis iuſticia:cum
etiã ſpõſalia añ ſeptẽniũ nõ teneãt niſi for
te ſpondẽtes pacto ſeptẽnio ſpõſalia p̄us
facta approbauerint. vñ publice honeſtatis
iuſticia impedit matrimoniũ quẽadmodũ
cõſanguinitas vel affinitas ⁊ ſʒ eoſdẽ gra
dus.ſm cõpen.vij ſacra. vñ ſi q̇s deſpõſa
uerit puellã ſepteʒ annorum vel vltra ꝑ ṽba

UVA. BHSC. IyR_242

de futuro vl' de pñti ꝗuis eã carnaliter nõ
cognouerit ⁊ moriat᷑. tñ nullus de conſan-
guinitate hui⁹ poterit illaȝ puellã habere
in vxorẽ vſqȝ ad quartũ gradũ. Et ſi contra
xerit ſeparandus eſt. xxvij. q. ij. c. ſi q̃s vxo-
rem deſpõſauerit. ⁊ ſm cõpẽ. ſeptẽ ſacroꝝ.
¶ Sequit᷑ de impedimẽto q̃d ꝓcedit ex im
potentia coeũdi. Pro quo eſt no. ꝙ impotẽ
tia coeũdi ꝓuenit ex duplici cã: videlȝ vel
ex frigiditate vel ex maleficio. Impotẽtia
coeundi eſt viciũ animi vel corpis vel vtri-
uſqȝ quo q̃s impedit᷑ alteri ꝯmiſceri carna-
liter. Et iſtius impotẽtie ſunt plures ſpẽs.
ſcȝ frigiditas: defect⁹ etatis: artatio ĩ mu-
liere: ⁊ illa ſunt naturalia. Caſtratio male-
ficiũ ⁊c. ⁊ illa ſunt accidentalia. Frigiditas
impedit matrimoniũ eo ꝙ alter cõiugum
dat alteri ſui corpis poteſtatẽ ad reddẽdũ
debitũ carnalis copule: ſed frigiditas hu-
iuſmodi redditionẽ ĩpedit: ĩdõ ĩpedit matri
monium: q2 frigid⁹ ad impoſſibile ſe obli-
gare nõ põt. ¶ Pro quo eſt vlterius no. ꝙ
frigiditas eſt duplex tꝑalis ⁊ perpetua. Tẽ
poralis dr̃ cui põt ſubueniri bñficio artis
medicine vel etatis: ⁊ hec matrimoniũ nõ
impedit: nec ꝓpter ipſam diſſoluit᷑ matri-
monium ſicut eſt defect⁹ etatis. ⁊ etiã arta
tio ĩ muliere ſi poſſit ei ſubueniri arte me-
dicine vel ꝑ cõtinuũ vſum cũ hoĩe cõueni-
entis ſtature nõ ĩpedit matrimoniũ. extra
de fragilitate ⁊ male. c. ex lr̃is. Si vero ſit ta
lis artatio ꝙ ei ſubueniri non poſſit ĩpedit
matrimoniũ cõtrahendũ: ⁊ dirimit iã cõtra
ctuȝ ſicut ipſa frigiditas cui nõ põt ſubue-
niri ꝑ aliquã medicinã in. c. ex lr̃is alleg. et
c. frigidi. ¶ Querit᷑ q̃d iuris ſi vir nõ poſſit
cũ virgine cõplere carnalẽ copulã ⁊ poſſit
eã cõplere cũ corrupta. So. Dico ꝙ ꝓpter
hoc matrimoniũ nõ diſſoluit᷑: q2 medicina
liter pñt clauſtra pudoris apiri ⁊c. ſȝ ꝯpẽ.
ſeptẽ ſacroꝝ. Frigiditas ꝑpetua eſt cui nõ
põt ſubueniri: ⁊ hec dupl'r cõſideranda: q2
aut p̃ceſſit matrimoniũ aut ſequit᷑. Si pre
ceſſit ĩpedit ⁊ dirimit mr̃imoniũ: ita ꝙ ille
ꝑ illd ĩpedimẽtũ hȝ ꝑpetuo maneat abſqȝ
ſpe cõiugij. Ille vero ex pte cui⁹ nõ eſt impe-
dimentũ nubat ĩ dño cui voluerit. extra de
frigiditate. c. laudabilẽ. xxxiij. q. ca. i. ⁊. ij. Si
vero ĩpedimentũ ſupueniat poſt matrimo-
niũ cõtractũ ⁊ cõſummatũ: vt q2 caſtrat᷑ vl'
ex infirmitate frigid⁹ deuenit ⁊ reddit᷑ im
potẽs ꝓpt᷑ hoc nõ dirimit᷑ matrimoniũ. Et
ſi aliq̃s q̃reret de ſenib⁹ q̃ ſunt frigidi. So.
ꝗuis nõ habeant calidũ ſufficiẽs ad red-
dendũ debituȝ carnalis copule: ⁊ ĩdõ eis cõ
ceditur matrimoniũ cõtrahere ſȝ ꝙ eſt in
remediũ ⁊ nõ ſm ꝙ eſt in officiũ nature ad
generationẽ. ¶ Querit᷑ quõ poteſt cogno
ſci impedimentũ frigiditatis eſſe ꝑpetuũ.
So. Ex quo ꝑ trienniũ cohabitauerũt. ope-
ram dantes carnali copule ſtudioſe ſi ad-
huc durat maleficiũ preſumit᷑ perpetuum
eſſe. ¶ Querit᷑ quõ fit ſeu celebrat᷑ diuor
tium in tali caſu. Sol. Si ambo coniuges
pariter ꝓcedant ad iudiciũ: ⁊ ꝓclamant ꝙ
non poſſunt ambo carnaliter cõmiſceri ꝗ-
uis per trienniũ ſtudioſaȝ dederint operã
carnali copule bona fide ſine fraude. tunc
officialis vel cui ꝑtinebit faciet eos iurare
ſuꝑ hoc etiã faciet iurare de crudelitate ꝓ
pinquos eoꝝ q̃ ſtatũ eoꝝ cognouerũt ⁊ iſti
ꝓpinqui nõ iurabũt niſi ꝙ credunt eos ve
rum dixiſſe. arg. extra de pur. c. quotiens.
Et iſtis iuramentis p̃ſtitis ſi ꝓpter frigidi
tatem ſeparant᷑ dat᷑ mulieri licentiã alteri
nubendi: ſed nõ viro. xxxiij. q. i. c. req̃ſiti. ⁊ ꝑ
magi. ſen. xxiiij. di. iiij. etiã ꝓpter artationẽ
mulieris dat᷑ viro licentia nubendi alteri
ſed nõ mulieri. extra de impotẽtia coeũdi.
c. fraternitatȝ. Tamẽ niſi ſignis manifeſtis
cõſtet eos. ſ. viros eſſe frigidos vel mulie-
res artas nõ ſunt ab inuicẽ ſeparãdi ĩ auc.
de nup. §. ꝑ occaſionẽ. Col. iiij. Debet tamẽ
maior caliditas adhiberi circa virũ ꝙ cir-
ca mulierẽ: q2 frigiditas q̃ faceret virũ im-
potentem non faceret mulierẽ. ſm cõpen.
ſeptẽ ſacra. Si vero alter tñ cõfitet᷑ ⁊ alter
negat q̃d fiendũ. So. Si vir ꝓuocat ad ſe-
parationẽ negãte vxore viro incũbit ꝓba-
batio: q2 illi ſoli nõ credit᷑. Si vero mulier ꝓ
uocat virũ ad ſeparationẽ viro recuſante ⁊
aſſerẽte carnalẽ copulã p̃ceſſiſſe credit᷑ viro
q2 caput eſt mulieris. extra de ſpõ. impu.
cõtinebat᷑. xxxiij. q. i. ſi q̃s acceperit niſi mu
lier velit ꝑ aſpectuȝ corpis ꝓbare impedi-
mentũ: q2 tunc ſtandũ eſt ꝓbationi mulie-
ris. arg. xxvij. q. i. c. nec aliqua. Et ſi mulier
ꝓbauerit ꝑ iſpectionẽ corpis ſeparãdi ſũt.
Ponat᷑ caſus ꝙ mulier fuerit corrupta q̃d
iuris: q2 tũc aſpect⁹ corpis nihil operaret᷑.
So. requirit᷑ iuramentũ mulieris cũ ſepti
ma manu ꝓpinquoꝝ. ¶ Querit᷑ q̃d iuris
ſi vir ꝓuocat ad iudiciũ ſuã coniugẽ dicen
do ſe nõ poſſe cognoſcere eã carnalit᷑ ⁊ illa
dicat ſe cognitã ab eo fuiſſe. So. Dicenduȝ
eſt ꝙ viro nõ eſt credendũ ꝗuis dicatur ca
put mulieris niſi ſint alie ꝓbationes. tñ q2
vir eſt auctor ⁊ auctori nõ incũbit ꝓbatio.

UVA. BHSC. IyR_242

vi.q.i.c.auctor de edendo.l.q̄ accuſare ꝛ tñ qꝛ ſi crederet̄ verbo vni⁹ nō formidaret̄ incurrere periuriū ꝑ viros: vt poſſent ſeparari ab vxorib⁹ ꝛc. Sicut dictū fuit de frigiditate. ita dicendū eſt de maleficio: quia ſi maleficiū ſequat̄ matrimoniū iā contractū ſiue fuerit conſummatū ꝑ carnalē copulam ſiue nō: nō dirimit. Si autē ꝓcedit matrimoniū aut illud maleficiū eſt perpetuū: ꝛ tunc dirimit matrimoniū cōtractum ꝛ impedit ꝯtrahendū. xxxiij.q.i.c. ſi ꝑ ſocias. Perpetuū dr̄ qn̄ humano ope ei ſubueniri nō poteſt: aut tēpale ꝛ tunc non dirimit: ꝛ ad hoc experiendū eccl'ia inſtituit tēpus triū annoꝝ ſicut de frigiditate: differentia tñ eſt inter frigiditatē ꝛ maleficiū: qꝛ frigus eſt impotēs ad oēs mulieres: et ideo nō dat̄ licentia nubendi cū alio. ſed ex maleficio poteſt hō eſſe potens ad vnā mulierem ꝛ ad aliā nō: ꝛ ideo qn̄ iudicio eccl'ie diſſoluunt̄ ꝓpter maleficij impedimentū maleficij dat̄ vtriqꝫ licentia ad matrimonium contrahendū. ¶ Querit̄ vn̄ ꝓcedit maleficiū. So. ex dyabolo deo ꝑmittente: ita ꝙ in ymaginatione hoīs dyabolus imprimit ex qua impreſſione tollit̄ viro cōcupiſcentia q̄ mouet ad talē mulierē ꝛ nō ad aliā. ꝛ ſilr̄ poſſet ad oēs mulieres tale maleficiū in viro impediendo excitationē cōcupiſcentie ꝑ quā carnalis copula tollitur Et poſito caſu ꝙ tale maleficiū poſſit per aliud maleficiū deſtrui ꝛ remoueri: ſicut maleficij teſtant̄: nihilomin⁹ diceret̄ perpetuum qꝛ nullo mō debet q̄s auxiliū demonum inuocare. ſcꝫ cōpen. ſeptē ſacramētoꝝ. ¶ Querit̄ q̄d iuris de impedimēto accidētali: vt puta de ſpadonib⁹ ꝛ caſtratis ꝛc. So. Dicendū eſt ꝙ ſi ſectio preceſſit matrimonium ſeparādi ſunt. Si autē nō ꝓceſſit nō ſunt ſeparādi. l3 vir fact⁹ ſit inutilis ad reddendū debitū. xxxij.q.ij. extra. vt lib. nō cō. c. qm̄ frequēter. Et illud idē qđ dicimus de ſectione ſupueniente: ꝙ nō ſeparat matrimoniū ꝑus cōtractū. Dicendū eſt de impotentia coeūdi ſi ſupuenit matrimonio conſummato ꝙ nō dirimit matrimoniū ꝛ ſic breuiter dicendū eſt de alijs impedimētis q̄ ſupueniunt matrimonio iā cōſummato ꝙ illud matrimoniū nō diſſoluūt. Itē ſi cōtrahentes ſcierint anteꝙ cōtrahant impedimenta preallegata: ꝛ poſtea contrahant non eſt locus ſeparationi: qꝛ imputat̄ eis qui ſcienter impotentib⁹ ſe cōiunxerūt. ff. de adul. l. ſi vxor. in fi. c. ſi q̄s vxorē. xxxij.q.i.

tam in ſua ſumma ꝛc. Preter iſta duodecī impedimenta q̄ dicta ſunt: ſunt alia q̄ impediunt matrimoniū cōtrahendū ſed non dirimunt iam cōtractū: ſcꝫ tp̄s feriarū et eccl'ie vetitū. Vn̄ v̄ſus. Eccleſie vetitū nec non tēpus feriarū. Impediūt fieri permittunt facta teneri. Ibi eī caſus ſcꝫ ꝓhibitio eccl'ie ꝛ tēpora feriarū impediūt cōtrahendum. Prohibitio eccl'ie eſt qn̄ timetur de aliquo impedimēto inter aliquos. ꝛ ꝓhibetur ne cōtrahant donec cōſtiterit de declaratione ſuper hoc facta hac de cauſa matrimonia clandeſtina q̄ fiunt ſine conſenſu eccleſie ꝛ ſolennitate prohibent̄ vt perſone cōtrahentes legitime ꝓhibentur. Et dicūt̄ fieri matrimonia clandeſtina. Primo qn̄ non adhibent̄ teſtes. Secundo qn̄ nō adhibetur ſolennitas quā ſolet eccleſia in nuptijs adhibere: ſicut benedictio ꝛc. Tertio qn̄ nō edunt̄ banna ſeu cride: qꝛ cōſuetum eſt in eccl'ia ꝙ fiant tria banna ſolenniter i diebus feſtiuis inter miſſarū ſolennia: vt emineat ſi ſit aliqđ impedimentū inter cōtrahentes. tñ ſi facta fuerint matrimonia clandeſtina tenent cū ibi ſit verus conſenſus ꝑ verba de preſenti expreſſus: tñ cōtrahentes ſi clandeſtine debent puniri ꝑ ep̄m ꝓpter ꝓhibitionem. Tēpus feriarū cōtinetur in illo metro. Aſpiciens veterem circū quaſi q̄s benedicta. Per hāc dictionē aſpiciens intelligit̄ prima dn̄ica aduentus in qua cantat̄ in matutinis aſpiciēs. Per hāc dictionē veterē intelligunt̄ octaue epyphanie. Per circū intelligit̄ ſeptuageſima. Per quaſi intelligit̄ quaſi modo in octauis paſche. Per quis intelligit̄ dies lune ante aſcēſionem dn̄i. Per benedicta intelligit̄ dies trinitatis. In prima dn̄ica aduentus nō celebrātur nuptie. In octauis epyphanie celebrātur nuptie. In dn̄ica ſeptuageſime nō celebrantur nuptie. Dn̄ica quaſimodo celebrantur. Die lune ante aſcenſionē qua cantatur in euangelio Quis veſtrū habebit amicū ꝛc. nō celebrant̄ nuptie. tñ aliqui dicunt ꝙ ſola dies trinitatis ponit̄ excluſiue et dicunt cauſam: qꝛ dies trinitatis nō pertinet ad ſolennitatē penthecoſtes cū careat octauis etiā libenter miſſa de trinitate pro nuptijs celebrat̄. ꝛ hoc videt̄ dicere illa decre. extra de ferijs. c. capellanus. ꝛ mag. ſenten. xxxiij. diſtin. iiij. tñ ſm̄ cōpen. ſeptē ſacramentoꝝ. qꝛ quelibet ꝓuincia ſuo ſenſu abundat ſtandū eſt ſup hoc cōſuetudini ꝓuinciarū ſeu ciuitatū ꝛc. ¶ Queritur

UVA. BHSC. IyR_242

vtrum vir propter crimen adulterij poſſit mulierem ſuam dimittere ⁊ alteri nubere Solutio. Dicendū eſt ꝙ vir poteſt vxorem ſuā dimittere ex cauſa adulterij: vt ſi inuenit eā ſolā cū ſolo loco ⁊ tpe ſuſpectis ⁊ nudam cū nudo ſed hoc ꝙtum ad thorū ſciliȝ ꝙ poteſt eā dimittere: non tñ poteſt alteri nubere: q2 vinculuȝ matrimonij ꝑpetuum manet inter virū ⁊ vxorem ꝙdiu vixerint. ſm cōpen. ſeptē sacroꝝ. ¶ Queriẗ vtrum vir poſſit ꝓpria auctoritate vxorē fornicantem dimittere. Solutio. Dicendū eſt ꝙ poteſt quo ad thorū tātū eā dimittere ꝙcito conſtat ei de eius fornicatione nec tenetur ei reddere debitū niſi per eccleſiā cōpelleretur: ⁊ tunc nō generat ei preiudiciū q̄n etiā poſſit eā accuſare de fornicatiōe. Alio modo intelligiẗ dimittere vxorē ꝙtum ad mutuā cohabitationē: ⁊ ſic vir nō poteſt dimittere vxorē ſuā fornicantē: niſi per iudicium eccleſie. ſm Boñ. ⁊ cōpen. ſeptē ſacra. ¶ Queriẗ nunq̄d poteſt mulier dimittere virū ſuū ſeu maritū ex cauſa fornicationis ſicut vir vxorē. Solutio. Dicendū eſt ꝙ ſic. vnde magi. ſen. xxxv. d. iiij. cū dñs viro concedit vxorē dimitti in cauſa fornicationis eadē licētia nō tolliẗ feminis. Unde Inno. papa. Chriſtiana religio adulteriū in vtroq̧ ſexu pari ratione condēnat. Adultera ei vxor nequit dimitti a viro ſuo: niſi ⁊ ipſe expers ſit fornicationis. Unde Augu. Nihil iniquius eſt cauſa fornicationis dimittere vxorē ſi ipſe conuincatur fornicatione. Ad hoc cōcordat apl's dicens in quo alium iudicas teipſum condēnas: tamen ꝙtum ad bonū matrimonij quod eſt proles maius peccatuȝ ex parte mulieris fornicantis ꝙ ex parte viri. ¶ Queritur nūquid ſemꝑ poteſt vir vxorem fornicantem dimittere. Solutio. Dicendum eſt ꝙ non in ſepteȝ caſibus. Primus eſt: ſi vir etiam fornicatus fuerit. Secundus ſi vir eam proſtituerit vel duxerit eam ad fornicandum. Tertius caſus eſt quando vxor probabiliter credit virum ſuum eſſe mortuū: ⁊ alteri nubit: ⁊ et viro redeunte ſtatim ab illo recedit: ⁊ cum quo poſtea nupſerat. Quartus quādo eſt ab alio cognita ſub ſpecie viri quem credebat ſuum eſſe virum. Quintus quādo fuit vi oppreſſa: ⁊ intelligitur de vi abſoluta q̄ non fit niſi per metum. Sextus quando reconciliauit ſibi eam poſt adulterium commiſſum vel publice adulteranti retinuit. Septimus caſus quādo infidelis ab alio infideli cōiuge dimiſſus ſm ritum ſuuȝ eo dimiſſo alter nubit: ⁊ poſtea vtroq̧ ad fidem conuerſo cogitur per eccleſiam eam recipere. breuiter ſi vir diuortium velit reconciliare ſibi vxorem ſuam poteſt. ſm cōpendiū ſeptem ſacramentoruȝ ⁊c. ⁊ per magiſtrum ſen. xxxv. diſtin. iiij. vbi dicit. Poſſunt autem reconciliari ⁊ cohabitare ſicut prius ſi dimiſſam alter reuocare voluerit. Et ſic finit de capitulo matrimonij: ⁊ finaliter de ſeptem ſacramentis.

¶ Sequitur de virtutibus ⁊ actibus virtuoſis.

Riminib⁹ notis de
mēte tuaq̧ remotis.
Inſere virtutū ſemē
q̄ ſint tibi ſcutum.
Ne quando viues in
peccatum recidiues.
Sitq̧ tibi lumen quo poſſis cernere numen.
Septem virtutes habeas aduerſa refutes.
Eſto fide firmus: ſpe rectus: amore leuatus
Prudēs: ⁊ iuſtus animo fortis moderatus.
Donis impleri procura flaminis almi.
Eſto timens: pius: atq̧ ſciens: fortis: bene conſul.
Hic intellect⁹ ſapientia dona dei ſunt.
Sis bene dotatus: vt ſis in fine beatus.
Sis pauper mitis flens ius faciens miſerator
Mundus pacificus ſic vult mundi recreator.
Per ſeptem merita dātur premia magna.

UVA. BHSC. IyR_242

Pauper enim regnat mitis: poſ-
ſeſſor abundat.
Flens cōſolat᷑ iuſtū faciēs ſatiatur
Sit pietaſq̄ pijs dominum mun
duſq̄ videbit.
Eſt quoq̄ pacificus domini pro-
les ⁊ amicus.

POſtq̄ auctor noſter
determinauit de ſeptē ſacris
Hic intendit determinare
de virtutibus diuidēs ſuā
litterā prima ſui diuiſione
in duas partes. In prima parte determi-
nat de virtutib⁹ donis: ⁊ beatitudinis ī ge
nerali. In ſc̄da ī ſpeciali. Prima in p̄ncipio.
ſc̄da ibi. Uera fides firmat ⁊c. Itē prima di
uidit᷑ in tres. In prima determinat de vir-
tutibus. In ſc̄da de donis. In tertia de bea
titudinib⁹. Prima in principio. ſc̄da ibi. Do
nis impleri. tertia ibi. Sis bn̄ dotat⁹. Itez
prima pars in duas. Nā primo ꝓponit. Se
cūdo enumerat virtutes. prima in p̄ncipio
ſc̄da ibi. Septē virtutes. In prima p̄te au-
ctor nr̄ ꝓponit dicēs ꝙ criminibus. i. pctis
notis vt ꝑ verā penitentiā remotis a men
te virtutes debēt inferri. queq̄dē virtutes
ſunt tanq̄ ſcutū ſeu clypeus ad repellēduz
ictus ⁊ inſultus inimicoꝝ. caueat em̄ vir-
tuoſus ne recidiuet in aliqđ mortale. q̄ ſic
priuaret᷑ virtutibus ⁊ efficeret᷑ cecus. vir-
tutes em̄ dirigunt virtuoſum ſurſuz a ſta-
tu gratie ad ſtatū glorie ⁊c. ¶ Pro quo eſt
notan. ꝙ virtus ſm Aug. in li. de libe. arbi.
eſt bona qualitas mētis qua bn̄ viuit᷑ qua
nullus male vtit᷑ quā deus in nobis opera
tur. ⁊ hec diffinitio dat᷑ in cōparatione ad
agentē. Circa illā particulā prime diffini-
tionis quā de⁹ in nobis ſine nobis operat᷑.
Poſſet aliq̄s arguere de illa auc̄tate Aug.
di. Qui fecit te ſine te nō iuſtificabit te ſine
te q̄ ꝑ illā auctoritatē videt᷑ ꝙ de⁹ in nobis
non operet᷑ virtutē ſine nobis. Sol᷑. Deus
iuſtificat hoīem ſine hoīe cooperante: ſed
non ſine hoīe operante: ſicut ſol illuminat
domū cū aliq̄s aperit feneſtrā tn̄ non ſine
hoīe operāte: ſed ſine hoīe cooperāte. Hō
em̄ nō cooperat᷑ illuminādo domū: ſic ver⁹
ſol īfundit ꝟtutes nobis p̄paratis ad eaꝝ
ſuſceptionē: nō tn̄ cooperamur illi in illa ī-
fuſione. Alit᷑ diffinit᷑ ſic. Uirtus eſt habit⁹
mentis bene inſtitute: ⁊ hec diffinitio dat᷑
in cōparatione ad ſubiectū in quo eſt pu-
ta ad mentē in qua eſt virtus tanq̄ in ſub-
iecto. Et iſte due diffinitiōes dant᷑ ſꝫ Aug.
vnde mens dicit᷑ bene inſtituta qn̄ ratio cō
ſulit recte voluntas recte imperat: ⁊ vires
ſubiecte voluntate recte obediunt hāc bo-
nam inſtitutionē virtus in mente facit: no
men virtutis antiq̄tus fuit ſolius fortitu-
dinis: vt ait Tul. Cui⁹ ratio hec eſt: q̄ non
ſtatim innotuit hoībus virtuoſitas aliarū
virtutū ſed virtuoſi ſemꝑ apparuerūt qui
laboribus ⁊ doloribus nō facile vinci po-
tuerūt: ſed poſt experientiā docuit animū
habere multa certamina cōtra delitias di
uitias ⁊ honores: quoꝝ victoria difficilis
eſt ⁊ vtilis. vn̄ ⁊ virtuoſi noīati ſunt qui ta
les vincere potuerūt. Alia diffinitio eſt ſm
philo. in ethicis. Uirtus ⁊ diſpoſitio perfe
cti ſunt ad optimū. Hec diffinitio datur in
cōparatione ad fidē ⁊c. qualitas in prima
diffinitione ponit᷑ ꝓ genere: bona ponitur
ꝓ differentia qualitatuz malarum anime
mentis dicit᷑ ad differentiā qualitatū que
ſunt in corꝑe: qua bene viuit᷑ ponit᷑ ad diffe
rentiam qualitatū quibus recte intelligit᷑
ſicut ſcientia ⁊c. qua nullus male vtit᷑ po-
nitur ad differentiā qualitatuz quibus ⁊
bn̄ ⁊ male vti poſſumus quā de⁹ in nobis
operat᷑ ponitur ad differentiā virtutū car-
dinaliū: ne habentur ꝑ acquiſitionem. De
iſtis diffinitionibus ſuperſedeo cauſa bre
uitatis. Uirtus em̄ ethimologiſatur quaſi
vis intus: ⁊ hec vis conſiſtit in aggreſſione
arduoꝝ q̄ ſunt ſupra ſe ⁊ intolerētia aduer-
ſoꝝ. Act. xiiij. c. Per mltas tribulatiōes opꝫ
nos intrare regnū dei: ⁊ ī abſtinētia placi-
toꝝ. Gen̄. viij. Sēſus ⁊ cogitatio cordis hūa
ni in malū ꝓna ſunt ab adoleſcētia ſua. vn̄
metrificator Oui. Eſt virtus placitis ab-
ſtinuiſſe bonis. Alio mō dr̄ virtus q̄ſi vxo-
rem tenēs vel q̄ſi virū tuens ꝙ virt⁹ dicat᷑
a vi pꝫ Mat. xi. vbi dr̄. Uiolēti rapiūt illud
i. ꝟtuoſi rapiūt regnū celoꝝ ¶ Querit᷑ q̄d
dicēdū de q̄litate ꝟtutū. Ad hoc rn̄det᷑ ſub
paucis ꝟbis ꝙ ꝟtus ī medio cōſiſtit: ⁊ tale
mediū cōſiſtit in trib⁹. ſ. in agēdis. ſ. īter ſu
pra ⁊ circa mediū. vn̄ Pau. Rōnabile ſit ob
ſeq̄ū vr̄m. Itē hn̄dis. ſ. int᷑ ſupfluū ⁊ indigē
tiam. puer. Diuitias ⁊ pauꝑtatē ne dederꝭ
Itē in ſuſtinēdis. ſ. inter eleuari in ꝓſperis
⁊ deijci ī aduerſis. vn̄ ſcriptura ſc̄tā deut. v.
⁊ puer. iiij. Nō declinabis ad dexteraꝫ nec
ad ſiniſtrā. Tres ei ſunt bone ꝯditiōis vir-

UVA. BHSC. IyR_242

tutis: ſcʒ tētatōis remotio: actuū multipli
catio: in bono delectatio. Primū ꝟtutes in
radice firmat. Scdm quaſi floribus deco/
rat. Tertiū q̄ſi ſapore fructuū delectat. Itē
ad cōſūmatiōnē ꝟtutū ꝯcurrſt iſta diſpo/
ſitio imperās habitus informis: operatio
ꝓbans: premiū coronās. ¶ Queriť de q̄/
litate virtutū. ꝑ quo eſt notandū ꝙ equa/
litas virtutū cōſiſtit in multis modis. Eq̄/
les enim ſunt ꝟtutes q̄tum ad eſſentiā: qꝛ
omnis virtus eſt ſimplex. Scdo q̄tum ad
equalē radicationem in aīa ſm ꝙ in ipſis
ꝟtutibus eſt. Tertio q̄tum ad relationem
ad eundē finē: qꝛ oēs ꝓpter deū operanť.
Quarto q̄tum ad equalē effectū: qꝛ equa/
liter faciunt hominem dignū vita eterna.
Quinto q̄tum ad equalē facilitatē ad act9
ſuos q̄tum in ipſis eſt niſi impediantur.
¶ Queriť de ꝟtutū inequalitate. Pro q̄
eſt notandū ꝙ ꝟtutes ſunt inequales q̄tū
ad vſum. Sūt enī virtutes ſicut arma: ſed
ſicut miles neſcit equal'r pugnare cū oib9
generib9 armoꝝ q̄ hʒ imo melius pugnat
cum illis armis q̄ frequētius vſitauit: ſic
eſt de virtutibus. Scdo ſunt inequales q̄
tum ad auctoritatē: quia ſm hoc maior oī
bus virtutibus eſt charitas: ⁊ quelibet ꝟ/
tus poteſt eſſe maior alia ſm aliquā pre/
rogatiuam quam habet. vel ſm aliquem
effectum. Tertio q̄tum ad feruorē: qꝛ vna
virtus feruētius operatur alia. ¶ Sciēdū
eſt tū ꝙ eadem ꝟtus numero nō eſt eq̄lis
qꝛ virtutes creſcūt pluribus modis. Uno
modo q̄tum ad intentionē. Secundo q̄tū
ad radicationē. Tertio q̄tum ad potentiā.
Quarto q̄tū ad maiorēʒ expreſſionē diui
ne ſimilitudinis. Quinto q̄tum ad diutur
niorem permanentiā. Item creſcente vna
virtute creſcunt oēs. Exēplum habem9 in
cythara in qua ſi dʒ eſſe debita ꝓportio ſo
noꝝ neceſſe eſt vt quando vna chorda ten
diť ꝙ oēs alie tendanť ne in armonia fiat
diſſonantia. ¶ Queritur quare vn9 pol/
leat magis q̄ alius vſus vni9 ꝟtutis. Solť.
plures ſunt rationes. Prima qꝛ deo ſic pla
cet qui etiam dator eſt virtutis. Secunda
ratio eſt natura cōplexionis q̄ magis eſt
cōſona operibus vnius virtutis q̄ opib9
alterius. Tertia ratio eſt vſitatio: qꝛ vnus
magis exercitauit ſe circa vnā ꝟtutem q̄
circa aliam. Quarta ratio eſt quia minus
impugnatur a vicio contrario illi virtuti.
Quinta quia maiorem habet diſcretionēʒ
in operib9 vni9 virtutis q̄ alterius. Sexta
ratio difficultas ſtatus qꝛ cū de nouo q̄s
conuertitur lʒ maiorē charitatem habeat
q̄ alius q̄ diu fuit in charitate non eſt ta/
men ita expeditus ad bene agendūʒ ſicut
alius ꝓpter aliquas peccatoꝝ que adhuc
inherent. ¶ Queritur vtruʒ magnitudī
ni ſcientie debeat reſpondere magnitudo
virtutis. Solutio. Dicendum eſt ꝙ ſic plu/
ribus rationibus. prima ratione diuini ex
empli. Iohan. i. plenum gratie ⁊ veritatis
Luce. xxiiij. Potēs in opere ⁊ ſermōe. Act/
i. Cepit Jeſus facere ⁊ docere. ſecūda rati
ne exempli angelici qui q̄to plus cogno/
ſcunt tanto plus diligunt. Itē ratione exē
pli humani. Mat. v. Qui aūt fecerit et do
cuerit hic magnus vocabitur in regno ce/
loꝝum. Item ratione exēpli naturalis q̄m
lux ⁊ calor in ſole ꝓportionantur. Itē ratio
ne obligatiōis. Luce. xij. Cui plus dimittiť
plus diligit. Item ratione pene declinatio
nis. Luce. xij. ſeruus ſciens voluntatēʒ dn̄i
ſui non faciens plagis vapulabiť multis
¶ Queritur de connexione virtutum. ſ.
vt qui hʒ vnā virtutē habeat omnes. So.
Dicendū eſt ꝙ ſic pluribus rationib9. vna
eſt largitas dei dantis qui non dat vnam
ſine alia. Alia ratio eſt quia ſicut vnū mē/
brum indiget alio: ſic ⁊ in virtutibus. Alia
ratio eſt: quia ſicut in cythara ſi vna chor/
da defuerit nō eſt armonia ꝑfecta: ita nec
ī aīa ꝑfecta erit ſpūalis melodia niſi oēs
virtutes adſint. Alia ratio eſt: quia cōtra
ſingula vicia ſunt alique virtutes. vñ patʒ
omnes habere virtutes vt omnia vicia im
pugnātur. vnde ſicut miles mundi nō eſt
expeditus niſi habeat oīa arma ita nec
miles xp̄i ſi aliqua virtus ſibi defuerit. Si
cut enim ſtelle ⁊ planete ſemper in ſperis
ſuis ſunt: ita virtutes debent eſſe in aīa:
Anima enim eſt vas auri ornatum omni/
bus lapidibus precioſis. i. virtutibus. Anī
ma enim eſt ſicut ortus nobilis cui non de
eſt decor alicuius floris ſeu arboris. Ea q̄
dicta ſunt de connexione virtutum intelli
gantur de virtutibus gratuitis que oīs
quo ad habitus ſunt connexe. vicia ꝟo nō
ſunt cōnexa: ratio eſt: quia vicia ſunt in no
bis ex operibus noſtris que ſimul nō ſunt
virtutes autem theologice nō ſunt in no
bis per acquiſitionem ſed per infuſionem
alia ratio eſt: qꝛ vicia ſunt oppoſita ad in/
uicem ſicut auaricia ⁊ ꝓdigalitas qd̄ non
eſt in virtutibus. ¶ Queritur quid dicē
dum de commendatione virtutis. Soluť.

UVA. BHSC. IyR_242

Dicendū eſt ꝙ virtꝰ eſt cōmēdabilis. ꝑmo
ex ꝑte cāe efficiētis q̇ deꝰ eſt: q: vt ait Aug.
ipam deꝰ in hoīe opaṫ. ſcdo eſt cōmēdabi-
lis ex ꝑte cauſe materialis in qua eſt: quia
nō niſi bonos inhabitat nō eſt ſic de bōis
naturalibus ⁊ fortuitis: q: talia deꝰ pluit
ſuꝑ iuſtos ⁊ iniuſtos. tertio ex ꝑte cāe for-
malis: q: virtꝰ eſt decor ſpūalis. ps. Omis
gloria eiꝰ filie regis. quarto ex ꝑte cāe fina
lis. vñ Aug. Premiū ꝟtutis eſt ipe q̇ ꝟtutē
dedit. Per ꝟtutes em̄ diſtinguuntur filij
dei a filijs diaboli. Joh. xiij. in hoc cogno-
ſcens homines: q: mei eſtis diſcipuli ſi di-
lectionē habueritis adinuicē: ideo oēs ſan
cti ſtudebant virtutibus. Cōmēdabiliꝰ em̄
eſt ſtudium virtutis ꝙ̄ ſtudiū ſciētie ꝑmo
ratione exempli: q: ſancti ſic fecerūt. Item
ratione auctoritatis. vñ Apo. i. Cor. iiij. c.
Non in ſermone eſt regnū dei ſed in virtu
te ratione effectus: quia ꝟtus pctm̄ expel
lit. ſcientia vero nō ratiōe originis: q: ꝟtꝰ
a deo infunditur ſciētia per ſtudiū acq̇rit
ratione finis: q: virtutis finis eſt gloria et
non ſcientie ratione obiecti. quia virtutis
obiectum eſt bonū: ſcientie vero obiectū
eſt verum ratione materie in qua eſt: q:
virtus non eſt niſi in filijs dei. ſcientia au-
tem nō ſemper. rōne ſecuritatis: q: ſecu-
rius eſt eſſe bonū ꝙ̄ verū rōne honeſtatis
quia maior gloria eſt ſequi deū ꝙ̄ Ariſto.
ratione vitandi malū: quia primi parētes
ſi extendiſſēt manū ad lignū vite ſicut ad
lignū ſciētie nō incurriſſent tot mala in ſe
⁊ in poſteris. virtꝰ em̄ eſt magne dignitat̄
cū deus habeat doctorē. iuxta illd̄ Math.
xi. Diſcedite a me q: mitis ſū ⁊ hūilis cor
de. Magne ſublimitatis. iuxta illd̄ Tullij
Uirtus vera eſt altiſſimis de fixa radicibꝰ
Magne iocūditatis eſt virtus. vnde in cu
ſtodiendis illis retributio multa. Uirtus
eſt magne vtilitatis. vnde Boetius. nunꝙ̄
ſine pena ſunt vicia nunꝙ̄ ſine premio ſunt
virtutes. Uirtꝰ eſt magne ſecuritatis. vñ
Tullius hoc demonſtrat. Sapientia eſt vt
omnia tua in te poſita eſſe dicas. ¶ Que
ritur quid dicendum de effectu virtutum.
Solutio. Dicendum eſt ꝙ multiplex eſt ef
fectus ꝟtutis rōnalē illumiat ad cognitio
nē veri. ꝯcupiſcibilē excitat ad amorē boni
iraſcibilē ꝯfortat ad deteſtatiōes mali deo
aſſimulat ꝟtꝰ ꝟtuoſū: pr̄is ꝑ ꝟtutis amo
rem filio ꝑ ꝟtutis ſplēdorē ſpūſſancti per
charitatis feruorē. Uirtꝰ ꝑterita mala ex-
pellit: pñtia mala impugnat. a futuris ꝑ-
ſumit. Uirtus dilectum deo hoīem efficit
fructū adducit: q: premiū poſt meritum
⁊c. Sunt em̄ infiniti alij effectꝰ virtutis de
quibus ſuꝑſedeo cā breuitatis. ¶ Que-
ritur de merito virtutū. Solu. Dicendum
eſt ꝙ meritū eſt boni oꝑis efficacia ad ob-
tinendū id quod nō habeṫ vel ad habēdū
iuſtius quod habeṫ. vñ ꝑ meritū. De non
debito fit debitū vel debitū fit magis de-
bitum ſicut rex dat equū quē non meruit
miles: ſed ꝑ vſum eq̄ meretur eundē equū
iam datum. ¶ Ad declarationē ꝑmiſſorum
eſt ſciēdum ꝙ triplex diſtinguitur meritū:
ſcꝫ cōgrui: digni: ⁊ cōdigni. Meritū ꝯgrui
eſt ꝑ qd̄ diſponiṫ ſubiectū vt poſſit recipe
grām ſm rōnē diuine iuſticie. Iſtud vocaṫ
diſpoſitio materie: ſcꝫ qñ quis facit qd̄ in
ſe eſt. Meritū digni dicit ydoneitatē ope-
rantis ad aſſequēdū id quod mereṫ. Me-
ritum cōdigni dicit equalitatē meriti ad
rememorationē. dico aūt equalitatē non
ariſmeticā ſeu geometriā. i. nō ꝙ̄titatis: ſꝫ
ꝓportionis. ⁊ illud patet: q: deus ſemper
remunerat ſuꝑ meritū ſicut punit circa cō
dignū. vñ nō eſt inter ꝑmiū ⁊ meritū equa
lis ꝙ̄titas ſed ꝓportio: q: apud deū nō eſt
iuſticia cōmutatiua cū nulli debeat aliq̄d
ſꝫ diſtributiua. vocaṫ aūt iuſticia cōmuta-
tiua iuſticia fori qua daṫ vnus panis ꝓ de
nario: vel vlna pāni ꝓ ſolido. Iuſticia vero
diſtributiua eſt ꝑncipiū quo diſtribuunṫ
dona ſm ꝓportionē ad merita ⁊ illa ē apd̄
deum. vñ apl̄us. i. ad Cor. iij. Unuſq̄ſq꜄ ca
piet mercedem ſm laborem ſuū. Tunc ve-
niendo ad ꝓpoſitū. Dicendū eſt ꝙ nullus
ſibi mereṫ primam grām merito digni vel
merito ꝯdigni. ſed tm̄modo merito ꝯgrui
Si mulier exiſtens in charitate nō pōt al-
teri mereri primā grām merito cōdigni: ſꝫ
merito digni ⁊ merito cōgrui. vñ ſi alij mo
di inueniātur ad iſtos tres ſunt reducibi-
les. Tunc ad illud quādo dicebatur ꝙ btā
virgo meruit portare xp̄m: intelligēdū eſt
cōparatiue. i. meruit potius portare. i. de-
buit ꝙ̄ alia. Itē mali dicunṫ mereri tꝑalia:
q: nullum bonū irremuneratū: ſicut nullū
malū impunitum: ſed illud dr̄ improprie
q: oꝑa in mortali facta nō ſunt directe bo
na non ſint informata charitate: tm̄ q: ta-
lia opera aliquid boni habēt dñs interpre
tatur ea vt bona ⁊ aliquid dat ꝓ eis. Item
pctōr aliqñ mereṫ grām occaſionaliter: q:
pauperes interdū obtinent benefactoribꝰ
grām ſuis precibus: quarū precū occaſio

UVA. BHSC. IyR_242

fuerunt elemoſyne: tñ ſatis improprie ſu-
mitur meritũ qñ dicit. Felix culpa q̄ talez
meruit habere redēptorez: quia ibi nõ po
nitur meruit ꝓ exigebat: Quis nullus ſibi
mereatur primã grãm: ſicut dictũ eſt: põt
tñ peccator ſe habilitare ad grãm faciēdo
qđ eſt in ſe: q: nulli taliũ grã denegat hoc
aũt nõ eſt ex merito digni vel cõdigni ſed
congrui. Hec congruitas multomagis eſt
ex parte bonitatis dei grãm cõferentis ꝙ
ex parte hoĩs ſe ad grãm habilitantis: q:
in ꝑparatione ad grãm ⁊ etiã in infuſione
grẽ h; ſe aĩa admodũ materie ip̄e xp̄o de⁹
ſicut primũ mouens ⁊ efficiens. Alia rõne
p; ꝙ illa congruitas eſt magis a deo ꝙ ab
hoĩe quia habilitatio q̄ eſt ex parte hoĩs
ſolũmodo dat locũ diuine miẽ ꝙ ſalua iu-
ſticia poſſit alicui conferri grã: q: iniuria
fieret diuine iuſticie ſi tali daret grã ĩ quo
eſſet adhuc obex grẽ ſc; peccandi volũtas
Sufficiens igitur habitatio ad grãm eſt
ſi homo facit quod in ſe eſt. Facere aũt qđ
in ſe eſt tria cõplectit. ſ. vt homo actuz pec
candi ⁊ volũtatẽ deſerat ⁊ conetur in bonũ
vt eſt ſibi poſſibile. Omne eñ meritum et
demeritum acquiritur in hacvita. Itẽ non
bonum facere ſed bene facere laudabile
eſt: non enim verbis ſed aduerbijs mere-
mur. Opa meritoria totaliter ſũt a libero
arbi. ſed ꝑncipalis a gratia: q: gratia opa
tur ad lib. ar. ſicut ꝯſeſſor equi dirigit equũ
ita gratia dirigit lib. ar. in exercitatio xp̄u
tum: ꝑ nos eñ malũ facere poſſumus: ſed
nõ bonum. ad efficaciã merendi tria valẽt
primũ eſt difficultas oꝑis qđ p; in marty-
rio. ſcđo promptitudo volũtatis. vñ Apl̄s
ij. ad Cor. ix. Hylarem datorẽ diligit deus
tertiũ magnitudo charitatis: ip̄a eñ cha-
ritas eſt põd⁹ ſanctuarij ſm qđ oĩa q̄ in tẽ
plo erãt ponderabant. Itẽ ad hoc ꝙ aliqđ
opus ſit meritoriũ tria requirũtur. primũ
ꝙ ip̄m opus fiat ĩ charitate: q: opera que
fiunt extra charitatem mortua ſunt ſicut
carbo extinct⁹ ſm ꝙ fiat ex charitate: mul
ta enim fiunt in charitate que tamen non
ſunt meritoria ex eo ꝙ non fiunt ex chari-
tate: id eſt non fiunt ad finẽ debitũ. tertiũ
eſt ꝙ ip̄m opus ſit referibile ad deum hoc
iđ dico q: mala nõ pñt bona intẽtione fie
ri. alioquin ſequeret abſurditas. ſc; ꝙ idẽ
opus eſſet meritoriũ ⁊ demeritoriũ. Ex pte
eñ hoĩs in merito tria attendũtur: ſcilicet
ſubiectum quod eſt in aĩa lib. ar. intentio
ſiue finis. His reſpondẽt tria ex parte dei

ſc; gratia virtus: ⁊ charitas. Gratia enim
reddit ſubiectum deo gratum virtus habi
litat lib. ar. Charitas intẽtionẽ dirigit ad
finẽ debitũ. Breuiter dicẽdũ eſt ꝙ nõ mere
mur ſiue đmeremur ſine vſu rõis ⁊ lib. ar.
Dicit eĩ phs. Natura neq; boni neq; mali
ſum⁹ iuiti q: dicit. b. Aug. Nemo iuit⁹ bñfa
cit: ⁊ ſi bonũ eſt quod facit quicquid enim
non h; vſum rõnis ⁊ lib. ar. in eo nõ eſt me
ritu; vel demeritũ: ſicut ſunt infantes dor
mientes inſani ⁊ animalia bruta: q: meri-
tum vel demeritum circa finem actionum
attenditur: ideo nota regulas de illa ma-
teria. Ex fine đr actus bonus ⁊ malus: ma
lus actus non fit ex fine bonus. vna inten
tio multos actus informat vt ſi aliquis in-
tendat dare vnũ ſolidũ ꝓ deo: ita ꝙ quoti
die vnũ denariũ dat. ſi qñq; ſui obliuiſcit ⁊
nõ refert donationem alicuius vel aliquo
rum denariorum tñ donatio eſt meritoria
ꝓpter primã intentionẽ finem ſub fine po
terit quis ponere. Vbigratia. Aliquis intẽ
dit ire ad forũ. ⁊ hoc intendit vt emat me-
dicinas ad hoc emit eas vt curetur ab in-
firmitate: ⁊ ad hoc curari deſiderat vt deo
melius ſeruiat: ꝑcedentes volũtates ſunt
omnes meritorie ꝓpter iſtam vltimam. iđ
ſm vltimũ finẽ oẽs ꝑcedentes voluntates
iudicantur bone vel male. tñ diuerſi fines
nõ ſunt faciendi quoꝝ vnus nõ ſit ad aliu;
referibilis. verbigrã. Aliquis intendit ire
ad domũ ⁊ ad hoc vadit vt luxurietur ad
hoc vult luxuriari vt ſanior ſit: ad hoc vult
eſſe ſanus vt deo ſuiat. Iſte finis vltimus
illam volũtatẽ q̄ eſt luxuriari nõ informat
ſed potius deformat: q: vna intentio ꝑuer
ſa difformat plres volũtates. No. ꝙ actio
carnalis poteſt ferri ad finem temporale;
dummodo poſtmodum referatur ad deũ
Actio autem ſpiritualis vt predicatio non
poteſt referri ad finem temporalem. etia;
ſi illud temporalem referatur ad deum. Et
hoc eſt quod dicit Auguſt. Debemus man
ducare vt euangelizemus: non euangeliza
re vt manducemus. Si autem in actioni-
bus finis proximus ponatur deus: ⁊ finis
vltimus temporale peruertiſſimum eſt.
Bene autem licet conſtituere duos fines:
ſcilicet temporalis. vt ſit primus ⁊ eternũ
vt ſit finis vltimus. Opera bona merito-
ria tria ſunt: ſcilicet vite eterne: augmen-
ti gratie: ⁊ remiſſiõis pene. Primum ſcilicet
premium ſubſtãtiale vite eterne reſpõdet
radici oꝑis. ſ. charitati. premium acciden-

UVA. BHSC. IyR_242

tale reſpōdet generi opis: ſicut eſt augmē tū grē: qꝛ opibus excellētib⁹ ꝛ opib⁹ ſuper erogationis meremur magis augmētum gratie ꝙ aliis opibus. Remiſſio aūt pene rñdet penalitati opis. Nā opa que magis ſunt ꝛ ſūt meritoria remiſſiōis pene. Nota igitur ꝙ licet tota vis merendi vitā eternā ꝛ etiam alia cōſiſtat in charitate: nō tū totus effectus: qꝛ merēdi effect⁹ cōſiſtit etiā penes magnitudinē opis: ſicut patet i merito remiſſiōis pene quod non ſolū ꝯſiſtit in charitate ſed etiam in operibus penalibus. Et huius exemplū habemus in xpo qui meruit nobis aptionē ianue paradiſi cum effectu. Hoc aūt meritum nō erat ſolū in charitate: ſꝫ in charitate ꝛ excellētia opis. i. i ſua paſſiōe ꝛc. Uirtutes ſm Macrobium qñꝙ dicuntur pollitice: qñꝙ purgatorie: qñꝙ purgati animi: qñꝙ exēplares. Pollitice dicūtur ſm ꝙ regunt vitā humanā quo ad opa exteriora ꝛ ſm ꝙ pugnant cōtra vicia. Purgatorie dicūtur ſm ꝙ ſunt iam i victoria viciorū: ꝛ reſpiciūt partim interiora ꝛ partim exteriora. Purgati animi dicunt quando iam deuictis viciis poſſeſſor virtutū quieſcit raro inſurgētibus motibus primis. Exēplares ſunt ſeu dicūtur que in mente diuina cōſiſtunt. Nam ydee ꝟtutum in deo ſunt: ꝛ ipe deus oīm rerū eſt exēplar. ¶ Breuiter circa ꝟtutes eſt notādum ꝙ ſunt ſeptē. tres theologice: ſcꝫ fides: ſpes: ꝛ charitas. ꝛ qttuor cardinales. ſcꝫ tēperantia: fortitudo: prudentia: ꝛ iuſticia. Et lꝫ ꝟtutes ſint gratuite ꝑ informātē grām: poſſunt aūt informes fieri ꝑ culpā: et iterum informari ꝑ pniām adueniente grā q̄ eſt habituū origo finis et forma. De hac lege ſola charitas excipit q̄ informis eſt non poterit ſicut cetere virtutes cū ipa ſit virtutū forma. Nā cum habitus aliarū virtutū habētur ſine grā ꝛ charitate in q̄bus conſiſtit vita virtutum: tunc ſunt informes. Cum aūt grā ſupuenerit tūc formantur ꝛ decorant ac deo fiunt acceptabiles. vnde virtutes formate ſunt ſicut colores in luce. informes ſunt ſicut colores in tenebris Item differentia eſt inter ꝟtutes dona precepta fructus ꝛ beatitudines: qꝛ virtutes potētias diſponūt. precepta opa reſpiciūt. in dona operibus facultatē addūt fructus guſtui ſaporē ſpūalem apponunt beatitudines premiū ſumme patrie cōiungunt ꝛc. Differētia virtutū theologicarū ꝛ cardinaliū hec eſt: quia virtutes theologice mouent in finem ꝛ ordinant aīam ad finem ſupmū. Cardinales mouent circa ea que ſunt ad finem. Alia differentia eſt: qꝛ virtutum theologicarū finis eſt deus ꝛ non obiectum ꝓprie. Item virtutes theologice habentur per infuſionē: cardinales ꝑ acqſitionē. Item virtutes theologice attēduntur ꝙtum ad actus interiores: cardinales ꝙtum ad opera exteriora. Item virtutes theologice nō habētur ſine donis: cardinales vero ſine donis haberi poſſunt. Item virtutes theologice ſunt directiue actuū in deū: cardinales vo ſunt directiue actuū in primum. Itē in theologicis ſic eſt ꝙ habitus generat actus ꝛc. ſic aūt nō eſt in cardinalibus. Anima ꝙtum ad partem ſuperiorem in qua conſiſtit ymago trinitatis rectificari habet per tres virtutes theologicas. vnde ſicut ymago trinitatis cōſiſtit in trinitatem pſonarū ꝛ veritate eſſentie: ſic ymago recreatiōis cōſiſtit in trinitate habituum cum veritate grē. Per hos autem tres habitus ꝟtutū anima fert in ſummā trinitatē ſm tria appropriata tribus pſonis. Item ꝙ fides dirigit in ſumme verum credendo ꝛ aſſentiēdo. Spes vero in ſumme arduum imitando ꝛ expectādo. Charitas autem in ſumme bonū deſiderando ꝛ amando. Uirtutes theologice differūt inter ſe multipłr. Primo ſm actus proprios Nā fides facit deo aſſentire: ſpes deo confiderare: charitas facit deum diligere. Secundo differūt rōne ſubiecti. Nam fides ē in rōnali: ſpes in iraſcibili: charitas in concupiſcibili: ꝛ ambe ſunt i volūtate q̄ ꝓpter ſilitudinē actuū accipit nomē harū potētiarum. Tertio dīnt rōne obiecti. nā fides eſt circa verū: ſpes circa arduū: charitas circa bonū. Quarto rōne effect⁹. nā fides in pñti dū ſequit: ſpes vſꝙ in celū cōmittat: charitas perēniter amplexat. Quinto differūt rōne finis: qꝛ ꝑ fidē cognoſcit deus vt veritas: ꝑ ſpem habet vt eternitas: ꝑ charitatē diligit vt bonitas. Fide cognoſcim⁹ ſupremū finē ſiue ſummū bonū eſſe bonū ſe cōicans: ex qua cognitione due affectiones oriūtur. ſ. ſpes ex eo ꝙ cognoſcit liberaliſſimus bona ſua cōicando: ꝛ deſideriū ex eo ꝙ cognoſcit eſſe bonū q̄ nihil melius pōt deſiderari. Uita enī hoīs abſꝙ lumie fidei vacua eſt ꝛ neſciēs quo tendat. Johānis. xii. ca. Qui ambulat in tenebris neſcit quo vadat.

¶ Sequitur de fide.

UVA. BHSC. IyR_242

VEra fides credit q̃ nõ
videt his ꝛ obedit.
De qua preſcripſi cur
his pl' nõ tibi ſcripſi.

IN iſta parte auctoꝛ
noſter determinat de vna
quaqꝫ ꝟtutum in ſpeciali.
Et primo de fide aliqualr
ſe excuſando ex eo ꝙ in p̃n-
cipio iſtius libri de ea ſuffi-
cienter tractauit:tamen ne videret nimis
crude reſilire materiã: intendit de fide ali
qua'dicere que ꝓpter iſtum textũ omiſi in
p̃ncipio libri declarare. Et primo ꝙ fides ẽ
ſubſtãtia reꝝ ſperandaꝝ argumentũ non
apparentium ꝛc. ad Heb. xi. Augu. ſic diffi
nit. Fides eſt illuminatio mẽtis ad ſummã
veritatem:ꝛ ideo lux infuſa deſuꝑ eſt prin
cipalis cauſa ꝙ intellectus conſentiat fir-
me in ea que ſunt fidei. vnde glo. ſuꝑ illud
Math. ix. Credo dñe adiuua credulitatẽ
meã ꝛc. dicit credulitas noſtra infirma eſt
niſi ſit innixa dei adiutorio. Fides dr mul-
tipliciter. vno modo habitus informatus
charitate illuminans mentem ad creden-
dum. Act. ij. Fide purificans corda eorum
Fides alio modo eſt q̃litas informis. Jac.
ij. Fides ſine operibus mortua eſt. ꝛ.i. ad
Coꝝ. xiij. Alio modo idẽ eſt qđ mot' fidei.
Augu. Fides eſt credere quod non vides.
Alio modo idem eſt ꝙ facultas reddendi.
Math. viij. Non inueni tantã fidẽ in iſrael
Alio modo idem eſt quod deuotio fedei.
Math. xv. O mulier magna eſt fides tua.
ꝛc. Nota ſm glo. ſuper illud. ij. ad Coꝝ. iij.
Nõ ꝙ ſufficientes ſimus cogitare aliquid
a nobis ꝛc. ꝙ cogitare eſt initiũ fidei aſſen
tire aũt ſumme ꝟitati ꝓpter ſe ꝛ ſuper oĩa
eſt eius cõplemẽtũ. ¶ Querit vtrũ fides
in patria euacuet. Solu. Dicendũ eſt ꝙ ſic.
vnde apl's. i. ad Coꝝ. xiij. Cũ venerit quod
ꝑfectum eſt euacuabitur quod ex parte ẽ:
ſed fides eſt ex parte cum ſit ꝑ ſpeculuꝫ in
enigmate:ergo. Sicut in alia ſcientia q̃dã
ſunt antecedentia vt ſupponens. quedam
frequẽtia vt cõcluſiones. quedam ſunt me
dia vt ꝓpõnes ꝓbantes:ita in doctrina fi-
dei. quedam ſunt ad moduꝫ ſuppoſitionũ
vt vniuerſalia que antecedũt articulos. ſ.
ꝙ ſcriptura tradita expoſita ſit inſpiratõe
ſpũſſancti ꝛ hmõi. quedam ſunt ad modũ
concluſionũ vt ea q̃ ad mores ꝑtinẽt. ſ. for-
nicationẽ eſſe mortale pctm̃ ꝛ hmõi. q̃daꝫ
ad modũ ꝓpoſitionũ: vt ſunt articuli fidei
ꝙuis eñ fides rõnib' firmet tñ nec talib'
nec experimẽto ſenſibili oꝫ q̃s credere ꝯ fidẽ
ſicut pꝫ in euchariſtia vbi ꝛ viſus ꝛ guſtus
ꝛ tactus ꝛ olofact' dicũt eẽ panẽ ꝛ vinũ: ſꝫ
fides dicit eẽ corp' ꝛ ſanguinẽ dñi. Vñ. b.
Aug. Qđ intelligim' debem' rõni: qđ cre-
dim' debem' auctoritati: qđ opinamur de
bemus errori. ¶ No. ꝙ duplex ẽ cognitio
de deo. ſ. naturalis ꝛ accñtalis. naturalis
cognitio eſt duplex. ſ. añ pctm̃ qua hõ co-
gnoſcebat apte deũ in creaturis. Itẽ poſt
pctm̃ ꝛ hoc ꝑ ſpeculũ in enigmate. Accidẽ-
talis cognitio eſt triplex. Pria ẽ acq̃ſita ꝑ
rõnes naturales quã hñt pħi ꝛ dr ſciẽtia
Scđa eſt q̃ habet teſtimonijs ſcripturarũ
ꝛ miraculoꝝ. ꝛ hec cognitio dr fides infor-
mis. Tertia cognitio eſt q̃ habet ꝑ infuſio
nẽ gratie gratũ faciẽtis: ꝛ hec dr fides for
mata ꝛ ꝑ talẽ cognitionẽ aſſentit aĩa p̃me
ꝟitati ꝓpter ſe ꝛ ſuꝑ oĩa: vñ adueniẽte ea
pereũt oẽs alie cognitiões accidẽtales ad
minus quo ad actũ cũ eñ alie cognitiões
veniũt in aĩa: tũc fides tãꝗ velocioꝛ p̃occu
pat motus oĩm: cũ eñ fides ſit de nõ ap-
parentib' ꝛ difficile ſit occulta credere ne
ceſſaria ſunt duo ad hoc vt firmiter creda
tur veritas. Primum illuſtratio veritatis
animam eleuans. Secũdũ rectificatio au
ctoritatis animã firmãs. Quorũ primum
eſt per fidem. ſecundũ per ſcripturã autẽ-
ticam ꝛ ꝑ ſpm̃ſanctũ editã. Auctoritas er-
go prebet fulcimentũ fidei. ꝛ fides aſſen-
tit auctoritati: vtrumqꝫ enim per xp̃m eſt
ꝓpter quod ꝛ ſplendoꝛ ꝛ verbũ dicitur qꝛ
mentem per fidẽ illuminat: ꝛ ꝟitatẽ ꝑ do-
ctrinam oſtendit fundamentũ fidei edifi-
cant quidam aurũ contemplationis: qꝛ q̃
contemplatur ſine fide quaſi qui nititur
videre ſolem ſine oculis quidam argẽtuꝫ
predicationis quia qui predicat ſine fide
non loquit fidelẽ ſermonẽ ꝛc. Quidã lapi-
des precioſos bonoꝝ operũ: quia qui ope
ratur bonũ ſine fide eſt: ſicut qui facit ſtri
cturã ſuper arenã. quidã edificat ligna. ſ.
amoreꝫ ardẽtiorẽ temporaliũ. Alij fenũ. i.
fimũ delectationũ carnaliũ. Alij ſtipulam
ſcilicet ocioſoꝝ verborũ ꝛ operũ infirmo-
rum. Fides enim habet quoſdam effect'
eſſentiales ꝛ p̃ncipales: vt eſt filios dei fa
cere fil'es deo ꝛ purgare aĩam a tenebris
peccati ſiue infidelitatis. ꝛ iſti effect' ſunt
a deo. Alios habet effectus volũtarios et

UVA. BHSC. IyR_242

ſecūdarios:vt eſt credere ⁊ dirigere opa
aliarꝫ ꝟtutū.⁊ imperare oībus ſuo modo:⁊
iſti effectus ſunt a libero arbitrio.

¶ Sequitur de ſpe.

Eternam ſpectat vitā
ſpes et meritis ſtat
In dn̄o fixa ſecus ē
preſumptio dicta.
Spernit terrena ſpes celi ſperat
amena.
Egris ſolamen tribulatis dare re
leuamen.
Non in diuitijs proprijs ſperes
vel amicis.
In domino ſpera que donat gau
dia vera.
Qui vult prodeſſe ſperanti neſcit
abeſſe.
Debet quiſq̄ fore cum ſpe ſimul
atq̄ timore.
Ut nō diffidat peccans nimium
neq̄ fidat.

In iſta pte auc. noſter
determinat de ſpe. ¶ Pro
cuius declaratione eſt pre
mittendū ꝙ ſm magi. ſen.
Spes eſt certa expectatio
future beatitudinis ex dei
gratia ⁊ meritis pprijs pueniēs. ⁊ ſumit
hic ſpes ſm ſummā virtutum ꝓ motu vir
tutis. In hac diffinitione nō ſumit certitu
do demōſtratiōis in q̄ plene vni pfecti cō
ſentit:ſed certitudo opinionis qua vni pri
pſentitur:qꝛ rōne pbari videt nec tn̄ oīno
ſed cū formidine. Huius autē expectatōis
cauſa principalis eſt dei grā ⁊ nō nr̄a me
rita:qꝛ opera noſtra nō ſunt meritoria ni
ſi ex dei gratia ſine meritis tn̄ ſperare ali
quid nō ē ſpes ſicut dicit Gre. ſꝫ pſumptio.
Item in predicta diffinitione diffinit mot9
ſpei ⁊ nō ꝟtus. Uirtus eñ ſpei ſic diffinit.
Spes eſt audacia mentis de largitate dei
concepta habendi vitā eternā p bona me
rita. Item ſuper vocabulo certa expecta
tio ⁊c. Eſt notā. ꝙ eſt q̄dā certitudo cogni
tionis q̄ opponitur dubitationi. ⁊ hec pti
net ad finē. Alia eſt certitudo fiducie q̄ op
ponitur deſperationi ⁊ hec ptinet ad ſpeꝫ
⁊ eſt certitudo ſecuritatis q̄ opponit timo
ri. Et hec erit in pria ſm btm̄ Aug. in ſum
ma virtutū. Inter fidē ⁊ ſpem eſt differen
tia:qꝛ fides eſt de pteritis ⁊ futuris ſpes
autem de futuris tm̄. Fides eſt de bonis ⁊
de malis:ſpes aūt de bonis tm̄ conuenit
tamen in hoc ꝙ tā ſpes ⁊ fides ſunt de inui
ſibilibus. Itē certitudo ſpei ex tribus orit
ſcꝫ ex diuina largitate ex abundantia me
ritorꝫ ⁊ ex preguſtatiōe eternorum. Spes
eñ eorū qui ſunt in purgatorio ⁊ q̄ fuerūt
in lymbo eſt cū certitudine ſcie. vnde decli
nant aliquo modo a ſpe ꝓpe dicta. Spes
enim que fuit in ſtephano quādo vidit ce
los apertos:⁊ que fuit in Paulo qñ dixit
ſcio cui credidi:⁊ que fuit in Adā ante pctm̄
fuit cum certitudine viſionis: tamen ſatis
debiliores ꝙ in celo. Und̄ ſpes ſic ſumpta
adhuc eſt minus ꝓprie dicta. Ex premiſſis
patet ꝙ in patria non eſt ſpes. quia beati
tudo eſt omniū bonorum ſimul tota poſ
ſeſſio. vnde ibi nihil eſt futurꝫ qd̄ ſperet lꝫ
ſanctis futura ſit adhuc reſurrectio cor
porum ſm rem:tamen preſens eſt eis ſm
cognitionē. Spes enim ſic futurū reſpicit
ꝙ priuat tā pſentiā rei ꝙ cognitionis put
ſpes ꝓprie ſumit. Spes enim eſt duplex
ſcꝫ ſuffragij ⁊ prime auctoritas. Prima po
nenda eſt in ſanctis. ſcd̄a in ſolo deo ⁊ hec
eſt triplex ſcꝫ venie. iuxta illud. In te dn̄e
ſperaui nō ꝯfundar in eternū. Alia eſt gra
tie. vñ ps. Sperantem autē in domino mi
ſericordia circūdabit. Alia glorie. Prouer.
xvi. Qui ſperat in dn̄o beatus eſt. et eidꝫ
Eſaie. xxx. Effectus ſpei eſt multiplex a tri
bulatiōe liberat. Pſal. In te ſperauerunt
patres noſtri ⁊ liberaſti eos. Exemplum
de ſuſanna ⁊ Daniele. Dañ. xiij. ⁊ vlt. Spes
confortat. Joſue. i. c. Cofortare ⁊ eſto robu
ſtus ⁊c. mentē eleuat:qui ſperant dn̄o mu
tabunt fortitudinem aſſument pennas a
quile current et non laborabunt: ambula
bunt ⁊ nō deficiēt. Eſa. xl. ſpes ſaluat. ps.
Qui ſaluos facis ſperantes in te. ⁊ Pro
uerbio. xxviij. Qui ſperat in domino ſalua
bitur. ⁊ ad Roñ. ix. Spe enim ſalui facti
ſum9. Spes tpalia miniſtrat. Pſal. Oculi
omniū ſperant in te dn̄e ⁊ tu das illis eſcā
in tempore oportuno. Itē ſpes hoſtes con
fundit. Johan. vi. Confuſi ſunt quia ſpera
ui. Item ſpes preſtat ſecuritatē. ps. In deo
ſperaui non timebo quid faciat mihi hō.

UVA. BHSC. IyR_242

¶ Queritur vtrũ ſpes euacuet in gloria. Solu. Dicēdũ eſt ꝙ ſic ad Rom̄.viij. Spes autẽ que videt nõ eſt ſpes. glo. res ſeparata q̄ videt nõ ē ſpes. Et ſi obijciat illd Sap̄. iij. Spes illoꝝ imortalitate plena eſt. i. indeficiētia. Solu. Spes capit ibi ꝓ re ſeparata. ¶ Nota ꝙ plura aduerſant ſpei. Unum diffidentia de deo ſiue deſperatiõe. De tali deſperatiõe habemus exemplũ in Juda ꝛ cayn ꝛ plures alij. Deſperatio enĩ reddit hoiem infelicem. vnde Eccl.xiiij. Felix qui nõ habuit animi triſticiã ꝛ excidit a ſpe ꝛc. Aliud eſt ꝯfidētia in creatura q̄ eſt triplex Prima eſt preſumptio ſiue confidentia de ſe. Secunda confidentia in hoie. Tertia cõfidentia in re inferiore hoie: vt in diuitijs. De prima dr̄ Prouerb.xxviij. Qui confidit in corde ſuo ſtultus eſt. i. vere ſtultus eſt homo de ſe preſumēs cum homo ex ſe nõ ſufficiat: neq̄ ad ſuſtinendum neq̄ ad bene viuendũ. Ad ſuſtinendum primo homo nõ eſt ſufficens. quia ſm̄ Grego. Eſſe oĩm de nihilo ſuũ in nihilũ tēderet niſi ea oĩm auctor manu regiminis retineret. Itẽ hõ non eſt ſufficiens defendere ſe ab hoſtibꝰ imo a demonibꝰ cito perimeret: niſi a dño ꝓtegeretur. Threñ.iij. Miſericordia dñi ꝙ non ſumus conſumpti. ꝛ Bern̄. Si boni ſp̄s ſe a nobis elõgauerint impetũ maloꝝ ſpirituũ quis poterit ſuſtinere. Itẽ ad bene viuendũ ſi homo eſt inſufficiens primo qꝛ non ſufficit ex ſe bonã vitã inchoare. ij. ad Coꝛ.iij. Non ꝙ ſufficiētes ſumus aliq̄d ex nobis quaſi a nobis cogitare cogitatio primũ opus eſſe videtur. põt homo ꝑ peccatum ſe occidere: ſed nõ põt ſe occiſum ſuſcitare. Sap̄.xvi. Homo ꝑ maliciã occidit aĩam ſuã. Oſee.xiij. Perditio tua iſrael tñ modo ex me auxilium tuũ. Secũdo hõ eſt inſufficiens in bono inchoato ꝑſeuerare. Greg. Cito bonũ amittit niſi a largiēte cuſtodiat. Tertio homo eſt inſufficiēs in bono inchoato ꝑficere. Ber. ſuꝑ illud Cañ.i. Trahe me poſt te dicit in ꝑſona eccl'ie dñe ſcio me nequaq̄ poſſe peruenire ad te niſi gradiendo poſt te: ſed nec hoc quidẽ niſi adiuuar a te. Homo ꝑſumēs de ſe eſt maledictus. Eſa. Ue qui ſapiētes eſtis in oculis veſtris. De ſecunda confidentia que in homine fallax. Hieremi.ix. Unuſquiſq̄ a primo ſuo ſe cuſtodiat ꝛ in om̄i fratre ſuo fiduciam non habeat talibus enim infert maledictio. Hier.xvij. Maledictus homo qui confidit in homine. ꝛ Eſaie.xxxvij. Ue qui deſcendunt in egyptũ ad auxilium ꝛc. ꝛ non ſunt confuſi ſuper ſanctum iſrael: ꝛ dominum non exquiſierunt. ꝛ p̄s. Nolite confidere in principibus neq̄ in filijs hominum. De tertia cõfidentia que eſt in rebus inferioribus in homine. Dicendũ eſt ꝙ eſt nimis periculoſa. Prouer.xi. Qui cõfidit in diuitijs ſuis corruet. ꝛ Eccl'i.xxxi. Beatus diues qui non ſperauit in pecunie theſauris. fatuus ē q̄ in his rebus trãſitorijs vult ſibi capere ſecuritatē: quia ipſam non habent. Eſaie.xxviij. capit. Poſuimus mendacium ſpem noſtram ꝛ mendacio ꝓtecti ſumus. De hoc habetur exemplum. i. Regum.xvij. capit. De Golya qui confidebat in haſta clypeo ꝛ gladio qui promittebant ei victoriam: ꝛ de Dauid qui confidebat in domino ꝛc.

¶ Sequitur de charitate.

VErus amoꝛ dictꝰ eſt
vere maxima virtus.
Qua fit homo gratꝰ
dño tandēq̄ beatus
Conſtat amoꝛ plenus virtutibus
alter egenus.
Nullus habet floꝛem meriti niſi
ſit per amoꝛem.
Ordo ſeruetur vt primo deus ꝑametur.
Poſtea dilige te ſuper omnia ſed
magna mente
Proximus eſt hinc plus peramēdus iuſtus amicus.
Poſtea vult dominus vt ametur
ſic inimicus.
Iniq̄tum bonus eſt ꝛ homo ſꝫ nõ
vt iniquus.
Poſt coꝛpus pꝛopꝛium peramet ꝛ
hinc alienum.
Dilige ſic homines ꝛ eoꝛum crimina vites.
Ut culpas odias hominis non
qui facit ipſas.

UVA. BHSC. IyR_242

Ista littera diuidit in tres partes principales In prima oſtendit quid ſit charitas. In ſecūda parte oſtendit differentiaʒ inter charitatem ⁊ alios amores. In tertia pte oſtendit de ordine charitatis. prima in pn cipio. ſecunda ibi. Conſtat amor plenus. tertia ibi. Ordo ſuetur. In prima pte dicit auctor noſter ꝙ charitas ẜm Apo. i. Thim. Primo eſt finis precepti de corde puro et conſcientia bona ⁊ fide nō ficta: ⁊ ſumitur hic finis ꝯſummationis: q꞉ charitas eſt cō ſummatio ſiue perfectio omnis precepti. Poteſt etiam dici finis terminationis pre ceptorum: quia omnia opera que ſunt in precepto tendunt ad charitatem: vt magis ac magis habeant. Charitas d꞉ bone ope rationis principiū: q꞉ mouet ad illud Grego. Charitas opatur magna ſi ē charitas d꞉ medium: quia opera informat. charitas d꞉ finis: quia opera dirigit ad finem debi tum perducit. Pro quo eſt notandum ꝙ charitas d꞉ finis conſumptionis: q꞉ pecca ta conſumit cōſummationis: q꞉ charitas eſt finis preceptoꝝ: quia illa perficit chari tas eſt finis terminationis quia tam vita eterna ꝙ ipſe deus eſt finis noſtri laboris vnde vita eterna d꞉ eſſe terminus ꝙ quie ſcitur. Deus vero terminus in quo quieſci tur. Item charitas d꞉ forma ꝟtutum mul tipliciter. vno modo q꞉ mouet omnes vir tutes ad opa exteriora p que efficiunt vir tutes ⁊ merent augeri. Scd'o modo d꞉ for ma virtutum: q꞉ omnes ꝟtutes mouēt ad finem charitatis. ſ. ad bonū. Charitas aūt habet bonū p fine ⁊ p obiecto. Alie auteʒ virtutes habent bonū non pro obiecto: ſʒ p fine tm̄: ⁊ ille finis virtutum pfectioneʒ denotat. Tertio modo charitas d꞉ forma virtutuʒ. quia augmentat virtutū dilectio nem: tollit faſtidiuʒ ⁊ alleuat onera ꝓpter eius deſiderium. Quarto modo quia com plet aīam ⁊ pficit non quidem eſſe nature ſed in eſſe gratuito ⁊ meritorio ⁊c. De ex cellentia charitatis eſt notandum ꝙ excel lit alias virtutes in multis. Primo in dei conformitatione. Joh. iiij. Diligamus deū qm̄ ipſe dilexit prior nos. Scd'o in ſpeciali dignitate. vn̄ Rich. Charitas eſt regula ꝟ tutum. Item oſtenditur eius excellentia i ſupportatione laboris. Augu. Omnia gra uia ⁊ imania leuia facit amor. Item excel lit in vigoroſitate. Cāt. vlti. Fortis vt mors eſt dilectio. excellit in vtilitate. Aug. Habe charitatē ⁊ fac quicquid vis. ⁊. i. Cor. xiij. Si linguis hoīm loquar ⁊c. Charitatē aūt non habeā nihil mihi ꝓdeſt. ⁊ Roma. viij. Scimus qm̄ diligentibus deum omnia co operantur in bonum. Item in dulcedine ⁊ dilectione: quia charitas ẜm actum ſuum facit delectari nos in deo: non ſolum in pa tria: ſed etiam in via ⁊c. De corde puro po nitur ꝓ intellectu ⁊ ſumitur hic intellect9 ꝓ actu intelligendi ẜm ꝙ cauſatur motus charitatis. Quanto eīn quis deum intelli git magis tātomagis ipm̄ diligit niſi aliū de impediatur: ⁊ ita iſta ꝓpoſitio denotat cauſam efficientem: conſcientia bona poni tur ꝓ ſpe: quia qui purā hʒ conſciam ſecu re ſperat ⁊ fide nō ficta ponitur ꝓ ſimula ta vel non fragili: ſed inter aduerſa forti. Proſper in libro de vita cōtemplatiua de ſcribit charitateʒ ſic. Charitas eſt vt mihi videtur recta voluntas ab omnibus terre nis prorſus aduerſa iuncta deo inſepara biliter: ⁊ ignata quodam igne ſpūſſancti a quo eſt ⁊ ad quem refertur intenſe. oīnis inquinamēti extranea corruptiōis neſcia nulli vitio mutabilitatis obnexa: ſupra omnia que carnaliter diliguntur excelſat affectionum oīm potiſſima diuine ꝯtēpla tionis auida in omnibus ſemper iniuncta ſumma actionū bonorum ſalus morum fi nis celeſtium preceptoꝝ mors criminū. vi ta virtutum virtus pugnantium palma vi ctorum. ſanctaꝝ mentium arma cauſa bo norum meritorum premiū perfectoꝝ: ſine qua nullus deo placuit cum qua non po tuit aliquis peccare fructuoſa in peniten tibus: leta in ꝓficientibus: glorioſa in pſe uerantibus: victorioſa in martyribus: ope roſa in omnibus fidelibus ex qua quicq̄d eſt boni operis viget. Charitas ẜm magr̄ ſen. in. iiij. q̄tum ad actuʒ diffinitur ſic. eſt dilectio qua diligitur de9 ꝓpter ſe ⁊ p̄xim9 ꝓpter deum ⁊ in deo. ¶ Queritur vtruʒ motus charitatis ſit prior in deum ꝙ in p ximum. Solu. ẜm Bona. Motus charita tis in deum prior eſt dignitate et origine. Charitas eīn facit deuʒ diligi ꝓpter ſe ⁊ p ximum ꝓpter deum. vnde d꞉ Math. xxij. Diliges dn̄m deum tuum ⁊c. ſequitur hoc eſt maximum ⁊ primum mandatum ſecun dum ſimile eſt huic. ſ. diliges p̄ximum tuū ſicut teipm̄. Motus aūt dilectōis in p̄xi mū prior eſt in exercitatiōe ſeu executiōe.

UVA. BHSC. IyR_242

Qui eñi vult perfectus dei amator eſſe pꝰ-
us debet exercere in amore ꝓximi: vnde .i.
Jo.iiij. Qui fratrē ſuū quē videt nō diligit
quō pōt diligere deū quē nō videt. ¶ Seq̄-
tur ſecūda pars ibi Cōſtat amor plenꝰ. vbi
auctor noſter aſſignat differentiā int̄ cha-
ritatē ⁊ alios mores di. ꝙ triplex eſt amor:
ſcꝫ gratuitus: naturalis. ⁊ vicioſus. gratui
tus eſt laudabilis qꝛ ꝟtus habet finē pñ-
cipalē bonū incōmutabile. Et diuidit̄ i ami
citiam ⁊ cōcupiſcentiā. ꝫm amicitiaꝫ diligit
q̄s deū puriſſime nō reſpiciēs vtilitatē ſuā
ſed bonitatē amati. hoc mō plus diligit hō
deū ꝙ ſeipſum ꝫm cōcupiſcentiā diligit q̄s
deum qꝛ remunerationem in eo expectat.
¶ Querit̄ vtrū ſit ꝑfecte charitatis q̄ cupit
diſſolui ⁊ eſſe cū xp̄o. Sol. Si deſideriū eſ-
ſendi cū xp̄o eſt ꝓpter cōtemptū terrenoꝝ
⁊ abūdanteꝫ predeſtinationē celeſtiū tunc
eſt ſignuꝫ ꝑfectionis: qꝛ ꝑfectꝰ amator dei
vix pōt ſuſtinere interpoſitioneꝫ corpalis
parietis inter ſe ⁊ deū. Qui autē cupit eſſe
cū xp̄o ꝓpter rediū maloꝝ pñtium hoc eſt
ſignū imꝑfectionis ꝫm Bon. Amator natu
ralis nec laudabilis eſt nec vituperabilis
et habet finem indigentiā vel vtilitatē pro
priam. Jſte ſilr̄ diuidit̄ in amicitiā ⁊ cōcupi
ſcentiam. ꝫm amicitiā diligimus hoc amo-
re nos ⁊ nr̄am ꝑfectioneꝫ ⁊ nr̄am cōuerſio
nem et magis ea q̄ magis ſunt neceſſaria.
vt caput ꝓ quo totū corpꝰ ſupponimus ꝫꝫ
cōcupiſcentiā diligimus deū: qꝛ neceſſitati
noſtre ſubuenit vel ſubueniet: ⁊ hoc amore
nō diligit̄ res ꝓpter ſe: ſed ꝓpter vſum eiꝰ
vnde hoc mō plus diligit ſed hō dilectiōe
naturali ꝙ deū. Amor vicioſus vitupera-
bilis eſt qꝛ pctm̄ ⁊ habet finē voluntatem
ſiue dilectionē in creatura. Hic amor etiaꝫ
diuidit̄ in amicitiā ⁊ cōcupiſcentiā. ꝫm ami
citiam diligimus hoc amore dilectionem
creature ꝓpt̄ ſe ꝙuis ī nobis nō habeatur
ꝫm cōcupiſcentiā diligimꝰ voluptatē crea-
ture ꝓpter nos. Jtē differētia eſt int̄ amo-
rem dilectionē: ⁊ charitatē. qꝛ amor ꝓprie
eſt nature. ⁊ dꝛ amor quaſi animorū vnio.
hic q̄rit appetitū in re amata. Dilectio eſt
amor ꝓximi. Et dꝛ dilectio q̄ſi duos ligans
ſeu duorū ligatio. ſociat eñi amantē ⁊ ama
tum in amore. ſ. vt mutuo ſe diligant cha-
ritas eſt amor in deuꝫ: hic amicū determi-
nat ⁊ indicat oībus cariorē. vñ dꝛ charitas
quaſi chara vnitas: vel quaſi charū deo fa
ciens. Alia differentia poteſt aſſignari ſcꝫ
ꝙ amamus deū ꝓpter ſe: diligimus eū ſup

oīa. charitas oīa cōplectitur ſcꝫ ꝓpter ſe et
ſuper oīa. Diligere deū in hoc differt a di-
lectione ꝓximi: qꝛ diligere deū eſt velle ei
bonū qđ habet ſcꝫ ꝙ ſit oīpotens ⁊ ſumme
bonus ⁊c. velle eiꝰ precepta ſeruare cū in-
tentione fruendi eo. Jtē velle eū poſſidere
et poſſideri ab ipſo. Jtē voluntatē dei ſue
voluntati preferre. Diligere ꝟo proximuꝫ
eſt velle ſibi ſummū bonū nō per eſſentiaꝫ
ſed per gratiā. Jtē diligere ꝓximū eſt ſuc-
ceſſum bonū ei optare ⁊ querere. Jtē dili-
gere proximū eſt ei velle hoc qđ ſibi. Jtem
differentia eſt inter dilectionē dei ⁊ ꝓximi
qꝛ diligimus deū in ſe ⁊ propter ſe: ꝓximū
diligimus in deo ⁊ ꝓpter deū. quando eñi
dicimus duplicem charitatē: ſcꝫ dei ⁊ ꝓxi-
mi. hec duplicitas nō intelligit̄ ꝙtuꝫ ad ha
bitus ſed ꝙtum ad actꝰ: qꝛ vno habitu cha
ritatis diligit̄ deus ⁊ ꝓximus. Super hoc
eſt notandū ꝙ charitas ideꝫ eſt quandoq̄ꝫ
habitus. Apo. ad Ro. v. Charitas dei diffu
ſa eſt in cordibꝰ vr̄is. per. ſſ. q̄ datus eſt vo-
bis: q̄ñq̄ꝫ charitas idē eſt ꝙ motus. Can. ij.
Ordinauit in me charitatē: q̄ñq̄ꝫ charitas
idē eſt ꝙ ſignū. vnde Jo. xv. Maiorē chari-
tatem nemo habet vt aīam quis ponat ꝓ
amicis ſuis. i. magnū ſignū charitatis. q̄ñ-
q̄ꝫ charitas idem eſt ꝙ tertia ꝑſona in tri-
nitate ſeu ꝫm aliquos. ſſ. vnde. i. Johā. iiij.
Deus charitas eſt. q̄ñq̄ꝫ ſumitur eſſentiali
ter ⁊ ſic tota trinitas dicitur charitas Col.
i. Etranſtulit nos in regnū filij. q̄ñq̄ꝫ ſumit̄
ꝓ feruore charitatis. vnde Lu. vij. dilectio
nis ſue. Augu. exponit. i. ſubſtantie ſue di-
miſſa ſunt ei pctā multa: qꝛ dilexit multū.
De effectu charitatis eſt notandū ꝙ multi
plex eſt eius effectus peccatū expellit. vñ
Dimiſſa ſūt ei pctā multa: qꝛ dilexit multū
Luc. vij. Legē cuſtodit. Apo. Rom̄. xiij. Qui
diligit legē impleuit: deū hoī iungit. i. Jo.
iiij. Qui manet in charitate in deo manet ⁊
deus in eo. mentē virtutibus ornat. Apo.
i. ad Coꝛ. xiij. Charitas patiēs eſt benigna
eſt. ⁊ Prouer. vlti. Byſſus ⁊ purpura indu-
mentum eius: perfectioneꝫ adducit. Apo.
i. ad Coꝛ. xij. Adhuc excellentiorem viā vo
bis dedi. ⁊ Augu. xv. de trinitate gloriā tri-
buit. Jo. xiiij. Si quis diligit me ſermoneꝫ
meum ſeruabit. Dilectione dei dignū effi-
cit. Jo. xiiij. Qui diligit me diligetur a pa-
tre meo: charitas in cordibus noſtris dif-
funditur cum ad proximum dilatatur: ef-
funditur per predicationem ⁊ opera miſe-
ricordie infunditur per illuminationem

UVA. BHSC. IyR_242

gratie: ſuper funditur ꝑ opera perfectio-
nis ⁊ ſue pererogationis. per charitatē ve-
nit deus ad homines incarnatione in ho-
mines in gratie collatione per ipſam cha-
ritatem currſit hoīes ad deū bona opera-
tione ⁊ ꝑueniunt ad deū in glorificatione.
amoris eſt vulnerare: q2 intima cordis pe-
netrat. Can. cap̄. iiij. Uulneraſti charitate
ſupple cor meū. amoris eſt languidū fa-
cere: ⁊ hoc ꝑ deſideriū eſſendi cum amato.
Can. v. Nunciate dilecto: q2 amore lāgueo
Itē inebriare q2 ſic tendit in amatū ꝙ ſui-
ipſius ⁊ oīm rerū preter illū obliuiſcit. ſiſr
nō recordat qñq3 bibere ⁊ comedere. Can.
v. Itē liquefacere. q2 cor in diuina dulcedi-
ne ſic reſoluit ꝙ appetitus cum appetibili
mirabili amicitia vnit. Can. Anima mea li-
quefacta eſt. charitas vim habet diffuſiuā
vt patet in rerū creatione. vim vnitiuā vt i
xp̄i incarnatione vim transformatiuam vt
patet i glorificatione. ¶ Sequit tertia ps
de ordine charitatis. ibi. Ordo ſeruetur.
Pro cuius declaratione eſt no. ꝙ in debito
ordine charitatis deus eſt ſupra oīa diligē-
dus. p̄mo ⁊ principaliter. ⁊ hoc tangit bea-
tus Augu. qñ dicit ꝙ primo debemus dili-
gere qđ ſupra nos eſt ſcʒ deum. Deinde qđ
intra nos eſt ſcʒ aīam. Deinde diligendum
eſt ꝙ iuxta nos eſt ſcʒ proximuʒ. Primo tñ
iuſtus amicus q̄uis cōtineatur ſub noīe ꝓ-
ximi ⁊ de illa materia tractaui in titulo de
elemoſyna. Deinde diligendū eſt corpus ꝓ-
prium. deinde corp’ alienū. deinde diligen-
dus eſt inimicus. ¶ Querit vtruʒ corpa
noſtra ſint diligēda ex charitate. Sol. Oē
illud qđ eſt beatificabile eſt diligenduʒ ex
charitate. Deus aūt eſt beat’ ꝑ eſſentiā ſpi-
ritus rōnalis ꝑ influentiā: corp’ vo eſt bea-
tificabile ꝑ redūdantia inquantū gaudiuʒ
redūdat ꝑ cōiunctionē ſui ad aīam beataʒ.
Et ſi obijciat ꝙ dñs hortat nos ad vitā car-
nalem odiēdā. Io. xij. Qui amat aīam ſuaʒ
i. vitā carnalē in hoc mūdo perdet eā. So.
Dicendū eſt ꝙ in corpore nr̄o eſt bonū na-
ture. ⁊ hoc diligendū eſt ⁊ eſt vicioſitas cō-
cupiſcētie: ⁊ hec eſt odienda: q2 caro nō re-
pugnat ſpūi ꝑ conditioneʒ nature ſed ꝓpt
vicioſitatem cōcupiſcētie contracte. Bona.
Amb. tñ ponit talē ordinē. primo diligend’
eſt: ſecūdo parētes. tertio filij. quarto con-
ſanguinei iuxta gradus ⁊ cognationes. de-
inde illi q̄ nō ſunt de ꝓgenie. deinde inimi-
ci. Deū eñ debemus diligere toto corde. i.
intellectu ſine errore. tota aīa. i. voluntate
ſine cōtrarietate. tota mente. i. memoria ſi-
ne obliuione. De iſta materia tractaui ſatʒ
in caplīs de preceptis ⁊ cōſilijs ⁊ de elemo-
ſyna. Tñ non eſt omittendū ꝙ aliq̄d diligit
magis altero multipliciter maiori affectu
ſic ſuꝑ oīa diligendus eſt de’. inter hoīes
magis ſunt diligendi parētes q̄ filij. dein-
de cōſanguinei ⁊c. maiori effectu plus dili-
gendi ſunt filij q̄ parentes. tñ primū ma-
gis indigenti eſt ſuccurrendū: q̄tuʒ ad ma-
iorem grām ſic magis ſunt diligendi q̄ ma-
gis ſe ad grām habilitant. ad maiorē graʒ
ſic magis ſunt diligendi ſm grad’ partici-
pandi bonū grē. Si obijciat illud Aplī. ij.
ad Cor. xij. c. vbi đr ꝙ filijs debent theſau-
rizare parentes nō ecōuerſo. Dicendū eſt
eñ ꝙ hoc đr de naturali dilectione ſʒ quā
magis inclinat affectus ad filios q̄ ad pa-
rentes. Rō huius eſt q2 natura appetit cō-
ſeruari ſuo ſilīo: ſed ſm ius diuinuʒ magis
tenemur ꝓcurare ſalutē parentū q̄ filioꝝ.
Rō huius eſt: q2 amor gratuitus facit me-
morare cauſe beneficioꝝ. ꝓpterea dñs pre-
cepit honorare parentes: q2 plura benefi-
cia recipimus a parentib’ q̄ a filijs. Suꝑ
hoc notat ꝑ doc. ſuꝑ tertio li. ſentē. ⁊ ꝑ btm̄
Aug. in li. de doctrina xp̄iana ꝙ aliq̄s dicit
magis diligēdus quattuor mōis. Uno mō
maiori affectu. Scđo maiori effectu. Ter-
tio ad maiorē gratiā. Quarto ad maioreʒ
gloriam. Maiori affectu magis diligendi
ſunt parentes q̄ filij cū naturalis rō cōſi-
derat ꝙ tot beneficia ſuſcepit filius a pa-
rentib’ ⁊ ꝙ paſſi ſunt parentes q̄ ꝓ filijs.
Maiori effectu magis diligendi ſunt filij
q2 filij naſcunt paruuli: ⁊ iō magis indigēt
exteriorib’ beneficij exhibitione. vñ in ex-
trema neceſſitate poſitus patre ⁊ filio ce-
teris paribus ſi nō poſſum vtriq3 ſubueni-
re teneor ſubuenire poti’ filio q̄ prī q̄tuʒ
ad maiorē gratiā oēs equaliter ſunt diligē-
di: q̄tum ad maiorē gloriā magis boni di-
ligendi ſunt. Tamē quidē ſunt effectus q̄s
potius debemus exhibere parentibus q̄
filijs: vtputa timor: reuerētia: honor: ⁊ hu-
iuſmodi ⁊c. ¶ Querit vtrū mali paren-
tes ſint preferendi bonis extraneis in dile-
ctione. Soꝝ. Magis debeo ꝓcurare ⁊ deſi-
derare vt pater meus ſit bonus ⁊ in chari-
tate permaneat ⁊ hic amor đr amor beneſi-
cētie: facta tñ patris mei nō debeo appro-
bare q̄diu eſt in ſtatu pcti. ⁊ ſic amore cō-
placentie debeo magis diligere bonū ex-
traneum q̄ patrē meum malū. ¶ Queri

UVA. BHSC. IyR_242

tur vtrum in patria obſeruetur ordo cha‑
ritatis ſicut in via. Solutio. ſm̄ Ancel. In
illa charitate perfecta innumerabiliū an‑
gelorum ⁊ hoīm beatorū vbi nullus min⁹
alium ꝙ̄ ſeipſum diligit. non aliter gaude
bit qſ͛ꝫ ꝓ ſingulis alijs ꝙ̄ ꝓ ſeipſo. ⁊ Aug.
videtur idem ſentire in libꝛ. de di. noībus.
⁊ ſi obijciant̄ ſic. Si quilibet gaudet tm̄ de
bono ꝓximi ſicut de bono proprio fruſtra
aggredit̄ hō opera ꝑfectionis cū tm̄ gau‑
deat ille q̇ non fecit ꝙ̄tum ille q̇ fecit. So.
Dicendū eſt ꝙ ad quantitatē gaudij duo
cōcurrunt ſcꝫ virtus dilectiōis q̄ facit gau‑
dere ⁊ materia de qua q̄s gaudet ꝙ̄tū eſt
ex parte materie equaliter gaudebit qui‑
libet de bono proximi ⁊ ſi eſt ſue equale. et
magis gaudebit ſi maius eſt bonū ꝓximi
ꝙ̄ propriū. Sed ꝙ̄tum ex parte virtutis ꝑ
quā gaudet magis gaudebit qui maiorē
charitatē habebit. vnde nō ſeq̇t̄ ꝙ nō mar‑
tyr tātum gaudeat de bono martyris ꝙ̄
tum ipſemet martyr: q2 merito martyrij
aucta eſt martyrij virtus gaudendi. hō em̄
dilectione naturali magis diligit ſe ꝙ̄ deū
ſed ecōuerſo eſt in dilectiōe gratuita. Tria
em̄ generaliter diligunt̄ vtile delectabile ⁊
honeſtum. ꝓpter primū diligenda eſt tri‑
bulatio: q2 vtilis: ꝓpter ſecundū diligēda
eſt virtus ꝑ amplius q2 honeſta. ꝓpter ter
tium diligendus eſt deus: q2 delectabilis.
īmo ꝓpter hec oīa diligendus eſt deus: q2
ipſum diligere eſt vtile honeſtū ⁊ delecta‑
bile. Quod hoīes mutuo ſe habeāt dilige‑
re. patet ṗmo: q2 ſunt mēbra vnius corꝑis
xp̄i myſtici. ſcḋo q2 vno ſp̄ūſancto viuificāt̄
ſp̄ūaliter. ⁊ vniūtur. tertio q2 vnā fidē hn̄t.
quarto q2 vnū baptiſmū receperūt. q̇nto
q2 vnū habēt patrē ⁊ dn̄m. ſexto q2 ad vnū
tendūt regnū. dilectionē em̄ ꝓximi nobis
ſuadet ius nature. vn̄ Mat. vij. Quecunꝗ
vultis vt faciāt vobis hoīes. ius ſcripture.
Mat. xxij. Diliges dn̄m deū tuū ⁊ ꝓximū
tuū ſicut teipſum. Exemplū creature q2 oē
ſile diligit ſibi ſile. Eccle. xxx. Meli⁹ eſt em̄
diligere ꝙ̄ diligi. Primo q2 ꝙ diligimus ſci
mus: ſed ꝙ diligimur neſcimus: ſed credi‑
mus. Scḋo q2 ꝙ diligim⁹ ꝓpe virtutis eſt.
ſed ꝙ diligimur aliene. Tertio q2 cū diligi‑
mus alios obligamus. cum ꝟo diligimur
alijs obligamur. quarto q2 cū diligim⁹ me
remur nobis. cū autem diligimur alij me‑
rentur ſibi. per dilectionem em̄ ꝓximi effi‑
cimur imitatores xp̄i. Io. xv. Hoc eſt enim
preceptum meum vt diligatis inuicē ſicut
dilexi vos. efficimur ſaluatoris diſcipuli.
Iohā. xiij. In hoc cognoſcent hoīes: q2 mei
eſtis diſcipuli ſi dilectionē habueritis ad
inuicem. Itē per dilectionem efficimur cō‑
templatores dei. i. Io. iiij. Qui diligit fra‑
trem ſuum ex deo natus eſt. ¶ Querit̄
vtrum deus magis diligat angelos ꝙ̄ ho‑
mines. Solutio. Deus dicit̄ diligere crea‑
turas effectu. dupliciter autē eſt effectus
dei reſpectu nature rationalis ſcꝫ effectus
cōditionis ⁊ reparationis: quantū ad effe‑
ctum ꝯditionis plus dilexit angelos: quia
meliora eis contulit naturalia ⁊ magis po
tentes fecit ⁊ magis manifeſtatur ī eis di‑
uina potentia: ꝙ̄tum ad effectū reparatio
nis magis dilexit hoīes. ad Hebꝛ. i. c. Nuſ‑
ꝙ̄ em̄ angelos apprehendit ſed ſemē abra‑
he. Io. xv. Maiorem charitatē nemo habꝫ
ꝙ̄ vt animā ſuā ponat quis ꝓ amicis ſuis.
Et in hoc effectu principaliter manifeſtat̄
diuina mīa. i. vtroꝗ tamen manifeſtatur
diuina ſapientia. Si igitur queratur quī
iſtarū dilectionū magis excedat. R̄ndetur
ꝙ ſi loquamur ꝙ̄tum ad ſtatū preſentē. ſic
magis dilexit angelos. ſi autē loquamur
ꝙ̄tum ad ſtatū finalē videt̄ ſatis rationabī
liter dici ꝙ magis diligat hoīes q2 de plu‑
ribus gaudebit homo in paradiſo vn̄ gra
tus ⁊ deuotus deo exiſtat: tū ꝓpter benefi
cium incarnationis. tū ꝓpter beneficiū re‑
parationis. tū ꝓpter beneficiū eminentis
glorificationis q̄ non tm̄ manifeſtāt erga
nos diuine charitatis magnitudinē: ſed ni
mietatem ſm̄ ꝙ dicitur Eph. ij. Deus q̇ di‑
ues eſt in mīa propter nimiā charitatem
qua dilexit nos. Charitas veſtis nuptialis
eſt. de qua Mat. xxij. Amice quō huc in‑
traſti non habens veſtem nuptialē. quaſi
admiratur dn̄s inueniens aliquem in ec‑
cleſia ſine veſte charitatis cuius admira‑
tionis quinꝗ poſſunt eſſe cauſe. Prima cū
chriſtus dn̄s noſter tantū expendit vt ſpō
ſa ſua eccleſia: hanc veſtem haberet ſcilicꝫ
charitatem cui veſti dedit materiam in
paſſione quaſi de viſceribus cum lateris
ſui apertione ſm̄ Bernar. Amorem ſuum
nobis oſtendit vt eius amore ad eum ten‑
deremus. Secunda cauſa admirationis
eſt ꝙ eccleſia ſcit hanc veſtem ſumme pla‑
cere ſponſo ſuo ſcilicet chriſto que figu‑
rata fuit per veſtem inconſutilem que nō
voluit diuidi. Iohannis. xix. Licet corpus
ſuum permiſerit chriſtus perforari qua‑
re membrum eccleſie permittit hanc ve‑

UVA. BHSC. IyR_242

ſtem a ſe ſeparari. vñ Aug. Tunicā hoīs in cruce pendentis carnifices pylati nō ſunt auſi ſciderer tu niteris charitatē deitimo charitatem que deus eſt ſeparare. Tertia cauſa admirationis eſt ideo ꝙ iſtā veſtem ſcʒ charitatē oſtenſura eſt eccl'ia in illa magna curia ⁊ neſcit qua hora. Math. xxv. et xxiiij. Media nocte clamor factus eſt ⁊c. Et vos eſtote parati qꝛ qua hora nō putatis ⁊c. Sed ſunt plures q̄ tunc primo voluit ordinari hanc veſtē qñ deberet ſuccidi ⁊ ideo decipiunt̄. Eſa. xxviij. Dū adhuc ordirer ſuccidit me. ⁊ p̄s. ⁊ idem. Quarta cauſa admirationis eſt eo ꝙ ſi hec veſtis defuerit turpitudo hoīs illius toti mūdo manifeſtabit̄. Prouer. x. vniuerſa delicta operit charitas. ⁊ Apo. xvi. Beatus q̄ cuſtodit veſtimenta ſua ne nudus ambulet ⁊ videant hoīes turpitudinē eius. Quinta cauſa admirationis eſt iō ꝙ nō licet aliter q̄ cū hac veſte intrare regnū celorū vt patet Mat. xxij. De illo q̄ intrauerat ſine hac veſte qui fuit deiectus ⁊ miſſus in tenebras exteriores. De hoc habet̄ exemplūʒ Heſter. iiij. c. vbi legit̄ ꝙ non licebat intrare aulā regiaʒ regis aſſueri indutū ſacco. ⁊ glo. Eſt ſaccꝰ timor ſeruilis cū quo nemo intrat regnuʒ celorum. iō regina Heſter induit precioſiꝰ veſtimētū ſuū qñ acceſſit ad regē ⁊ placuit regi ⁊c. Charitas veſtis nuptialis dici pōt qꝛ matrimoniū quo filiꝰ dei vnitus eſt humane nature ſorori nr̄e multū requirit vt veſtē charitatis habeamus. Si eñ matrimonia q̄ facit quotidie inimicos amicos effici quare nō illa veſtis q̄ eſt charitas cū ſit q̇d excellentius. patet: qꝛ ꝓpter hanc veſtem ſcʒ charitatē nuptie filij dei: ⁊ hūane nature facte ſunt ⁊c. ¶ Querit̄ q̇d dicendum de dilectione inimicoꝝ ſuper quo eſt notanduʒ ꝙ alia eſt dilectio affectus. alia effectus. Dilectio affectus eſt duplex. quia alia eſt innocentie. alia beneficentie: dilectione innocētie tenemur diligere īimicos qꝛ nō debemus eis optare malū inquātuʒ malum: ſed inquantū eis expediens eſt vel reipublice. Affectus dilectionis beneficentie eſt duplex ſcʒ principalis ⁊ ſecūdarius. principalis eſt velle inimicis ⁊ optare bona ſpūalia ſicut eſt gratia ⁊ gl'ia. hac dilectione ſeu affectu tenemur diligere inimicos. Affectus ſecūdariꝰ eſt optare bona tēporalia īimicis. hoc mō nō tenemur ſemꝑ diligere inimicos qꝛ nō ſemꝑ expedit eis hr̄e bona tꝑalia: eodē mō diſtinguendū eſt de dilectione effectus q̄ ſil'r eſt duplex ſcʒ innocentie ⁊ beneficentie. primo mō tenemur diligere oēs inimicos qꝛ tenemur eis mala nō inferre niſi forte ꝓpter bonū perſone. vel reipublice. dilectio effectus beneficentie eſt diſtinguēda. qꝛ ſi eſt beneficiuʒ ſpūale neceſſariū ad ſalutē: tunc tenemur inimicis illud impēdere ſicut orare ꝓ eis nō quidē in ſpeciali ſed in cōi ita ſcʒ ꝙ non excludamus eos ab orationibus cōibus. ſi vō eſt beneficium tꝑale ad hoc nō tenemur niſi in caſu neceſſitatis. Itē notanduʒ eſt ꝙ duplicē poſſumus habere inimicū. ſ. perſone noſtre vel eccl'ie. inimico perſone benefacere ꝑfectionis eſt niſi inquantū beneficiū ipſi vl' alteri occaſionaliter nociuū eſt: qꝛ in tali caſu ſubtrahere beneficiū vtile eſt. inimico aūt eccl'ie beneficiū ſubtrahere ꝑfectius eſt ⁊ meliꝰ niſi ꝓpt̄ bñficiuʒ ſperet̄ recōciliandus eccl'ie. Ex p̄dictis patʒ ꝙ optare bona tꝑalia inimicis eccl'ie imꝑfectionis eſt niſi ꝑ accidens ſcʒ qñ credunt̄ per hoc cōuertendi. inimicis vō ꝑſone optare bona tꝑalia ꝑfectionis eſt niſi ꝑ accidens ſcʒ qñ putant̄ eis vel alijs eſſe nociua. Itē not. eſt ꝙ lʒ amicum diligere ſit magis debitū. tamē inimicū diligere magis ē remiſſiōis pene meritoriū ⁊ ad multa alia valet: p̄mo qꝛ magis accedit ad ꝑfectioneʒ maioris etiā virtutis eſt qꝛ magis gratuitum. ſcđo qꝛ motus charitatis ad inimicū magis eſt meritorius remiſſionis pene et hoc rōne difficultatis. tertio qꝛ diligere inimicum expreſſius ſignū charitatis eſt. qꝛ cōtra motū nature eſt iccirco valde difficile eſt niſi aſſit gratia ꝑ quā vincat̄ natura. Signa dilectionis ſunt qꝛ amicꝰ amicū libenter audit libēter de illo loq̇t̄ ſpe et ipſe cogitat ſine tedio ſibi obſeq̇t̄ corpus ⁊ res ꝓ illo exponit offenſam cauet: offenſū placat: cō gaudet ꝓſperitati. cōdolet aduerſitati. gaudet de ſua p̄ntia. dolet d' abſētia ⁊c. Signa diuini amoris ſunt cū aliq̇s libēter cogitat de eo. cū aliq̇s libēter eſt in domo dei. cū aliq̇s de deo vel cū deo libēter loq̇t̄ cum q̇s libēter deū audit ⁊ audita retinet memorit̄. cū q̇s libēter dat ꝓ deo. cuʒ q̇s ꝓ deo libēter patit̄. cū mandatis dei libēter q̇s obedit. cum q̇s amat q̄ deo placent et odit ea que diſplicent deo. cuʒ q̇s frigeſcit a ſollicitudine ⁊ amore mūdi. cuʒ aliq̇s magnum honorē exhibet miniſtris dei. Hec in ſumma de virtutibus. ¶ Querit̄ vtrū ordo charitatis attendat̄ penes affectum

UVA. BHSC. IyR_242

vel penes effectū vel penes vtrunq;. Sol. Affectus q̄nq; ſumit̄ ꝓ paſſione: ⁊ hec paſſio dr̄ quedā muliebris cōplacentia. de hoc affectu dr̄. puer. xviij. Vir amicabilis ad ſocietatē magis erit amic⁹ ꝙ̄ frater: ⁊ hūc affectū minime reſpicit ordo charitatis: qꝛ ille affectus plus reſpicit ſenſibilē experiētiam ꝙ̄ rationis eligentiā: ſicut patet cum aliq̄s plus delectat̄ loq̄ cū amico ꝙ̄ cū deo vel cū patre ſuo lꝫ multoplus diligat deū vel patrē ſuū: qḋ patet qꝛ multa maiora faceret ꝓ deo vel ꝓ patre ſuo ꝙ̄ ꝓ amico: ꝙ̄uis autē hic affectus ſit tolerabilis in his q̄ huic mundo dediti ſunt: tn̄ in ſpūalibus quoꝝ eſt experiri ꝙ̄ ſuauis eſt deus ē multum reprehēſibilis. Alio mō accipit̄ affect⁹ ꝓ motu q̄ mot⁹ dr̄ quedā rō elicitiua: ⁊ ille motus eſt duplex vnus a charitate elicit⁹. alius a charitate imperat⁹. Primus eſt q̄ opto alicui ſummū bonū ⁊ ordo charitatꝫ ꝑncipaliter reſpicit hunc ⁊ mihi debeo pl⁹ optare beatā vitā ꝙ̄ patri meo ⁊ ſic de ſingulis. Affectus ſcḋo a charitate imperatus eſt cū q̄s optat alicui bonū tpale qḋ eſt ordinatū ad cōuerſationē nature: ⁊ hūc affectum reſpicit ordo charitatis minus principaliter. Silr̄ ex parte effectus dicendū eſt qꝛ quidā eſt q̄ reſpicit cōem vtilitatē ſicut collatio eccl'iaſtici beneficij. Et hūc minime reſpicit ordo charitatis. qꝛ ibi attendenda eſt meriti dignitas ⁊ parū aut nihil ſanguinis p̄rimitas ne ſub pallio charitatis lateat affectus carnalitatis et dicat̄ de tali ꝑ ꝓphetā. Ue q̄ edificāt ſyon in ſanguinibus. Alius effectus eſt q̄ reſpicit ſingularem perſonā. Et hic eſt duplex qꝛ vnus reſpicit anime ſalutē ⁊ hūc ꝑncipaliter reſpicit ordo charitatis. Alius effect⁹ eſt reuelatio tpalis neceſſitatis: ⁊ hūc reſpicit ordo charitatis minus ꝑncipaliter: qꝛ ſm̄ diuerſas oportunitates debet ⁊ pōt hō magis ⁊ minus beneficio eſſe in collatione alicuius cōmodi tpalis. Boñ.

¶ Queritur qualiter q̄s poteſt ſcire vtrū habeat charitatem. So. Quidā ſciunt ſe nō habere charitatem vt q̄ ſunt in actu peccandi vel in ꝓpoſito: quidā dubitent ſe hr̄e charitatē: qꝛ rōnes hn̄t ꝓ vtraq; parte: vt ſunt illi q̄ incipiunt facere qḋ in ſe eſt: quidā putant ſe hr̄e ſicut q̄ multa bona opa fecerunt ⁊ diu abſtinuerunt a pctō: adhuc tn̄ ſuſtinēt motus tentationū ⁊ ymaginant̄ turpia: quidā experiunt̄ ſe hr̄e charitatē vt illi q̄ guſtant diuinā dulcedinē in q̄bus fere fomes extinctus eſt ⁊ ſemꝑ bona faciūt vel affectant: q̄daꝫ certi ſe hr̄e: vt q̄bus dn̄s reuelauit q̄lis fuit Paulus.

¶ Querit̄ vtrū creature irrōnales ſint diligēde ex charitate. Solu. ſm̄ Boñ. Tripliciter poteſt aliq̄d diligi ex charitate. Uno mō ꝙ charitas ponere faciat affectionē ⁊ finē circa dilectū ⁊ ſic ſol⁹ deus diligit̄ ex charitate. Alio mō ꝙ charitas faciat ponere affectionē circa dilectū nō tn̄ finē ⁊ ſic diligit̄ p̄ximus ex charitate qꝛ circa p̄ximū afficimur affectu charitatis optando ei ſummū bonū nō ꝓpter ipſū ſed ꝓpter deū. Alio mō dr̄ aliq̄s ex charitate diligi itaq; charitas circa illud nō ponit finē nec affectū intuitū ſui ſed ſolum rōne eius ꝓpt̄ qḋ diligitur. ⁊ hoc mō diliguntur creature irrationales in q̄bus de⁹ relucet qꝛ deus diligit̄ in illis ꝑ quē modū dr̄ diligere canē amici ſui. nō qꝛ afficiat̄ circa canem ſpeciali affectione: ſed circa amicū ꝓprie tn̄ loquendo nō ſunt diligende ex charitate: qꝛ charitas q̄ eſt amor dei extendit ſe ad illos qui ſunt nati eſſe ei⁹ filij ꝑ grām adoptionis nō ad creaturas irrationales. vn̄ Aug. Solū ex charitate diligenda ſunt q̄ nobiſcū ſocietate quadā referunt̄ in deū vt eſt hō angelus ⁊c. Nota ꝙ ſeptē ſunt q̄ faciunt vt aliq̄s amet̄ a deo. Primū eſt ſapientia. Sap. vij. Sapientia infinitus theſaurus eſt hoibus quo q̄ vſi ſunt participes facti ſunt amicitie dei. ⁊ in eodē neminem diligit deus niſi eū q̄ cū ſapientia inhabitat. ⁊ puer. xiiij. Acceptus eſt regi miniſter intelligens. Aliud eſt mūdicia q̄ effectus eſt ſapiētie. Iac. iij. Que de ſurſum ſapientia p̄mū q̄dem pudica eſt. i. pudicū faciens ꝓpt̄ mundiciā vocatus eſt. Ioh. diſcipulus quē diligebat ieſus. Iohan. vlti. ⁊ puer. xxij. Qui diligit cordis mūdiciam ꝓpter gratiam labioꝝ ſuorum amicum habebit regem. Tertium eſt manſuetudo. vn̄ Moyſes ꝓpter manſuetudinem fuit ſpecialis amicus dei. Nu. xxij. ⁊ Eccl'i. xlv. Dilectus deo ⁊ hoibus moyſes. Quartum liberalitas que multum aſſimulat deo q̄ ex liberalitate fecit quecūq; fecit. vnde Señ. Qui dat beneficia dn̄m imitatur maxime pauperibus. ideo ſcribit̄. ij. Cor. ix. Hylarē datorem diligit deus. Quintum eſt humilitas. Sextū eſt dilectio. Unde Bernar. in ep'lis. Diligit eīm dn̄s eos q̄ ſe diligūt. alioquin eſſet infidelis. iō nemo ſe amari diffidat qui iam amat. Septimum eſt temporalium cōtemptus. Math. xix. Si vis per

UVA. BHSC. IyR_242

fectus eſſe ⁊c. Gen. Nemo dign⁹ eſt deo q̄
opes nō cōtempſerit. ⁊ Aug. in li. ſoliloq̄oꝝ
qui in bonis ꝓ̄tibilibus amoꝛem ſuū po
nit dei amoꝛe eſt indignus. No. illa q̄ inci-
tant hominē ad amandum ⁊ diſcurre ꝑ oīa
beneficia que deus cōtulit hoī confert ⁊c.
¶ Queritur vtrum demones ⁊ damnati
ſint ex charitate diligendi. Solutio. Si-
cut irrationales creature non ſunt diligen
de ex charitate eliciendo: quia non ſunt oꝛ
dinate ad aſſecutionem illius ſummi bo-
ni ſic etiam demones ⁊ damnati. Chari-
tas enim nullos facit elicitiue diligere ni-
ſi eos quos optat ad futurā beatitudinem
ꝑuenire. Si vero ex charitate diligere acci-
piatur large ꝓut act⁹ diligendi eſt ex cha-
ritate imperante ſic ſunt diligēdi rōne na
ture. ſunt enī ymago dei. ſed odiendi ſunt
ratione culpe. verūtamen qꝛ culpa inſepa-
rabiliter adheret ipſoꝝ nature ⁊ poſſidet
eam. ideo charitas magis affectuz natura
lem habet ad diligendū irrationalia ꝙ de-
mones vel dānatos. ¶ Queritur vtrum
mali hoīes ſint diligendi ex charitate. So.
Odiēdi ſunt ratione inoꝛdinationis culpe.
vnde Pſal. Nonne q̄ oderunt te dñe oderā
ſed ratione nature diligēdi ſunt: quia ſunt
ad beatitudinē oꝛdinati. vñ Sap. xi. Nihil
odiſti dñe hoꝝ que feciſti. ⁊ Mat. vi. Dili-
gite inimicos veſtros ⁊c. cōſtat enī ꝑ inimi
ci iuſtoꝝ ſunt mali. ⁊ hoc eſt qd dicit Gre.
Si indignationem debemus vicijs cōpaſ-
ſionem debemus nature. ⁊ Iſido. Totū xp̄z
non diligit q̄ hominē odit. Bonū eſt nō odi
re naturā: ſed culpaz. vnde glo. ſuper illud
Pſal. Perfecto odio oderā illos. i. iniquita
tes eoꝛum odi non naturā. ¶ Queritur
vtrū oēs teneantur inimicos diligere ꝙtū
ad affectum. So. ſꝫ Bona. Duplex eſt affe-
ctus. Unus a charitate elicitus. Ali⁹ a cha
ritate imperatus. Primo affectu tenemur
oēs diligere etiā ipſo actu inimicātes. glo.
ſuꝑ illud Mat. xxij. Diliges ꝓximum tuuz
ſicut teipſum. ſm beatuz Aug. Noīe ꝓximi
et amici intelligit̄ oīs hō: qꝛ non te ꝑſequit̄
qd fecit deus ſed malicia. Scdo affectu nō
tenemur diligere: ſꝫ ſufficit nō odiſſe hos
duos affectus exprimit Ambro. di. Suffi-
cit ꝙ inimicos diligamus ⁊ nō odio habea
mus. Unde nō ad obediēdū inimicos nec
gaudendum malis eoꝛum oīs tenemur.
Prouer. xv. Cum ceciderit inimic⁹ ne gau-
deas. ⁊ Eccl. ix. Noli de inimico tuo moꝛ-
tuo gaudere: diligere tamē inimicos quo

ad vtrunq̄ affectum perfectionis eſt. Luc.
v. Diligite inimicos veſtros glo. hoc eſt ꝑ
fectoꝛum. Itez glo. ſuper illud Pſal. Reue-
la opera mea nihil mirabilus in manda-
tis ꝙ diligere inimicos. ¶ Querit̄ vtruz
omnes teneantur diligere inimicos ꝙtum
ad effectum. Solutio. ſm Bon. trib⁹ moīs
peccamus cōtra eccleſiam odio. verbo coꝛ
poꝛis cruciatu e cōtra eccleſia tria facit: di-
ligit: benefacit: ⁊ oꝛat diligit inimicos cū ex
hibitione operis exterioꝛis quandocunq̄
ſe offert opoꝛtunitas ⁊ cumulus perfectio
nis: ⁊ ad hoc nō tenemur: ſed diligere cum
effectu quando incūbit neceſſitas hoc eſt
neceſſarie obligationis quia qui habuerit
ſubſtantiā huiuſmodi ⁊ viderit fratrē ſuū
neceſſitatez habere ⁊ clauſerit viſcera ſua
ab eo quō manet charitas dei in eo. i. Ioh.
iij. Itē nota ꝙ dimittere rancoꝛez eſt neceſ
ſitatis: dimittere vero ſigna rancoꝛis nō eſt
neceſſitatis niſi qñ venia nō petitur humi-
liter ⁊ deuote. tamen ſi quis dimittit ſigna
hoc eſt perfectionis qñ venia non petitur.
De dilectione inter virū ⁊ vxoꝛem. Colo. iij.
Uiri diligite vxoꝛes vr̄as ⁊ nolite eſſe ama
ri ad illas ⁊ aſſignant̄ plures cauſe ad hoc
mouentes. vna eſt exemplū xp̄i. Eph. v. Ui
ri diligite vxoꝛes veſtras ſicut ⁊ xp̄s dilexit
eccleſiaz ⁊ ſemetipſum tradidit ꝓ ea. Alia
cauſa qꝛ coꝛpus mulieris eſt ipſius viri. iō
debet amare illud tanq̄ ſuū. i. ad Coꝛ. vij.
Mulier nō habet poteſtatē ſui coꝛpoꝛis ſꝫ
vir. Alia cauſa: qꝛ vir et vxoꝛ ſunt ſicut vna
planta ⁊ ramus q̄ plante inſeritur vnā ar-
boꝛem efficit ⁊ vnū fructum facit ⁊ neuter
illoꝝ ſufficiens eſt ad generandum pꝛolez.
vñ debent amoꝛē inuicē habere ſicut ram⁹
inſitus adheret plante. Mat. xix. Iam nō
ſunt duo ſed vna caro. Alia cauſa quia mu
lier de coſta viri eſt foꝛmata: ⁊ vt vir amaret
ipſam ſicut ſeipſum. Gene. ij. Hoc nunc os
ex oſſibus meis ⁊ caro de carne mea: ⁊ vnde
Ephe. v. Qui vxoꝛem ſuam diligit: ſeipſum
diligit. vxoꝛ autē timeat virū ſuū. Alia cau-
ſa eſt ꝓpter ꝓmiſſionez cū annulū in manu
eius poſuit: ⁊ oſculū in ſignū amoꝛis ⁊ pa-
cis dedit. Alia cauſa eſt: qꝛ cōſanguinei cō-
iugum ꝓpter cōiugiū eoꝝ mutuo ſe amāt: ⁊
ergo foꝛtioꝛi ratione debēt ſe cōiuges mu
tuo amare. Alia cauſa eſt: qꝛ vxoꝛ patrez ⁊
matrem ⁊ alios ꝓpinquos ſuos ꝓpter vi-
rum dimittit et marito adheret: ideo infi-
deliter agit vir ſi hanc nō amet. Hie. ij. di.
Dñs ad ſponſam ſuaz recoꝛdatus ſum tui

UVA. BHSC. IyR_242

miſeratus adoleſcentiam tuã ⁊ charitatẽ de
ſponſationis tue quando ſecuta eſt me in
deſerto. ⁊ Gen̄.ij.c. Relinquet homo patrẽ
et matrẽ ⁊ adherebit vxori ſue. Alia cauſa
eſt: q2 niſi vir et vxor diligant ſe in magna
miſeria erunt. Prouer.xvij. Tecta ſtillãria i
in die frigoris ⁊ litigioſa mulier adinuicez
cõparantur. vnde Philo. Uxor eſt ꝑpetua
le refrigerium aut perhenne tormentum.
Alia cauſa eſt: q2 amor coniugum multum
placet deo ⁊ hoibus. Eccl'.xxv. In tribus be
neplacitum eſt ſpiritu meo q̄ ſunt probata
coram deo ⁊ hoibus. Concordia fratrum
amor proximorũ: vir ⁊ mulier ſibi bene cõ
ſentientes. Alia cauſa: q2 vxor eſt ſolatium
viro a deo datũ. Gene.ij. Non eſt bonũ ho
minem eſſe ſoluz ⁊c. Alia cauſa eſt q2 vxor
eſt quoddã ornamentũ hoſpitij. Eccl.xxi. ſi
cut ſol oriens in mũdo in altiſſimis: ſic mu
lieris bone ſpecies in ornamentuz domus
eius. Alia cauſa eſt: cõdicatio vxoris cũ viro
in ꝓlis ꝓcreatione ⁊ educatione ⁊ hoſpitij
gubernatione in bonorũ tẽporaliũ multi
plicatione ⁊ conſeruatione ⁊ in ſeruatione
vtriuſq3 aĩe. Eccl.xxxvi. Qui poſſidet mu
lierem bonã inchoat poſſeſſionẽ. vbi innui
tur ꝙ quaſi nihil habet q̄ tenet hoſpicium
ſine bona muliere. Alia cauſa eſt ſacramẽ
ti matrimonij dignitas. de quo videatur ĩ
c. de matrimonio. ¶ Queritur vtrũ chari
tas ſemel habita poſſit amitti. Solu. Dicẽ
dum eſt ꝙ ſic. de hoc hr̄ exemplũ de ſaul. d̄
quo dr̄ in libr. Reg. ꝙ nõ erat vir melior in
iſrael. ſilr̄ de Dauid. ſilr̄ habet Mat. vlti.
Luc. vlti. ⁊ Apo.iiij. Jo.vi. ꝙ multi de aplis
dubitauerunt in fide vbi dr̄ habeo aduer
ſum te pauca. q2 charitatẽ tuam primaz re
puliſti. i. Cor.ix.c. Etiaz patet de paruulis
baptizatis qui habent charitatem: ⁊ tamẽ
multi amittunt ꝓceſſu temporis. ergo ⁊c.
¶ Queritur vtrũ cadens a charitate reſur
gat in equali vel maiori vel minori. Solu.
Dicendũ eſt ſm Bon̄. ꝙ poteſt in equali et
maiori ⁊ minori gratia reſurgere: ſ3 ꝙ hõ
magis vel minus peccatũ deteſtatr̄ ⁊ prepa
rat ſe ad gratiã: qd̄ eni reſurgat in equali
patet Malach.iij. Et placebit deo ſacrifi
cium iuda ⁊c. ſicut dies ſeculi ⁊ anni antiq̄
glo. quomõ ĩ principio placuerint ita poſt
peccatum per penitentiã placere ceperũt.
Itẽ Leui.vi. Hec eſt hoſtia ꝓ delicto. gloſa.
eque placet deo virtus iuſtorũ ⁊ penitẽtia
digna peccatorum. Et ſi obijciatur illud
Amos.v. Non adijciet vt reſurgat virgo iſ
rael ⁊c. glo. non negat quin reſurgat. ſed ſi
reportetur humeris paſtoris nõ habet tã
tam gloriam cum eo qui nunq̄ errauit in
telligendo de gloria accidentali qua quis
gloriatur ſe nunq̄ peccaſſe. ꝙ autem quis
reſurgat cum minori patet. quia multi ne
gligentes ⁊ tepidi ſunt ad preparanduz ſe
ad gratiam et deus amplius non dat q̄ ſe
homo diſponit. ꝙ autẽ qs reſurgat in ma
iori patet per exemplũ de Dauid qui poſt
homicidiũ ſurrexit deuotior. Petrus poſt
negationem magiſtri ſui ſurrexit fortior ⁊
ſicut aſſerunt ſancti doct. Nota ꝙ charita
tis tres ſunt gradus. incipiens: ꝓficiens: ⁊
ꝑficiẽs. Augu. ſuper epl̄am Joh. Perfecta
charitas hec eſt vt quis ſit etiã paratus ꝓ
fratribus mori: charitas operibus pieta
tis nutritur: tribulationibus roboratur ⁊
cõſilijs ꝑficitur. Si eni aliquis velit ꝓfi
cere in charitate debet intendere doctrine
q2 ſicut paruulus abſq3 cibi ſumptione nõ
poteſt creſcere. ſic nec anima ſine doctrina
ꝓficere. Item tribulatio iuuat ad ꝓficien
dum in charitate. Greg. in mora. electoruz
deſideria deprimunt aduerſitate. ⁊ ꝓficiũt
ſic ignis flatu premitur vt creſcat: et vnde
quaſi extingui cernit roborat inde. ¶ Que
ritur cũ ſpiritusſanctus ſit charitas et do
num dei: vtruz ſit charitas qua diligimus
deũ ⁊ ꝓximũ. Sol. Dicendũ eſt ꝙ charitas
dr̄ tripliciter effectiue: ⁊ ſic ſpiritusſanctus
dicitur charitas: q2 operatur in nobis ha
bitum ⁊ motum virtutis quo diligim' deũ
et proximum. Alio modo exemplariter: et
ſic ſpiritusſanctus eſt exemplar charitatis
qua diligimus deum ⁊ proximuz. Alio mõ
formaliter hoc eſt per modum inherentie
et ſic eſt habitus virtutis in anima. Item
ſpiritusſanctus dicitur amor tripliciter eſ
ſentialiter cum ipſe cũ patre ⁊ filio ſit vnus
deus qui diligunt ſe amore eſſentiali qui
appropriatur ſpirituiſancto. Perſonaliter
quia ſpiritusſanctus eſt nexus amborum
pater ⁊ filij q̄ diligũt ſe amore ab eis ꝓce
dẽte q̄ nõ eſt pat̄ nec filius ſed ſpiritusſan
ctus. Exemplariter ⁊ ſic non ſolũ eſt cauſa
efficiens amoris noſtri ſed exemplar et fi
nis. ſm Alber. in li. ſui cõpendij. ¶ Que
ritur vtruz charitas euacuetur in patria.
So. Dicendũ eſt ꝙ nõ. i. ad Cor.xiij. Chari
tas nunq̄ excidet: gl'ia nec in hoc ſeculo nec
in futuro: ⁊ ſi opera eius ceſſent. ¶ Que
ritur vtrum charitas in patria debeat di
latari. Solutio. Latitudo charitatis du

UVA. BHSC. IyR_242

pliciter accipit̃ ſm liberalitatis latitudinẽ
et diligendoꝝ multitudinẽ: prima delectat̃
quia creſcit eius bonitatis ꝛ cõicationis li
beralitas: ꝛ amplius inuiſcerabit ſibi cha
ritas oẽs beatos quõ poſſit homo vnũ af-
fectuoſiſſimũ diligere. Q̃tum autem ad ſe-
cundã latitudinẽ charitatis reſtringetur
qꝛ nunc oẽs q̃ ſunt in ſtatu vie ſunt diligen
di ex charitate ſed poſt cõſummationẽ ele
ctorum ipſi tm̃ electi erũt diligendi. Boñ.
¶ Querit̃ vtrũ deus velit oẽs hoĩes ſaluos
fieri. Solutio. In deo duplex eſt voluntas
ſcꝫ añs ꝛ pñs. prima eſt ex ipſo ſolũmodo.
ſcd̃a pendet ex merito noſtro. Uoluntate
ergo antecedẽte vult oẽs ſaluos fieri. volũ
tate añt cõſequente q̃ reſpexit merita fina
lia nõ vult oẽs ſaluos fieri. De hac dicit
magi. ſen. Xp̃s tm̃ electos dilexit ꝛ eoꝝ ſa
lutem optauit. ¶ Querit̃ vtrũ deꝰ eter-
naliter dilexit creaturas. Solu. Dicenduꝫ
eſt ꝙ deꝰ dr̃ diligere creaturas ſeu aliquẽ.
qꝛ actu cõicat ei bonum vel qꝛ ꝓponit cõi-
care. Et qꝛ effectus cõicandi eſt in tp̃e pro-
poſitum cõicandi eſt ab eterno. hinc eſt ꝙ
diligere de deo dr̃ aliquãdo eternalit̃ ali-
quando tp̃aliter. ¶ Queritur vtrũ deus
diligat gñaliter oẽs. Solu. Deus nõ dr̃ di-
ligere creaturã ratione affectionis animi
ſed ratione cõicationis alicuius boni. Cõi-
catio añt diuine bonitatis attendit̃ in du-
plici gñe effectus ſcꝫ nature ꝛ grẽ. Effectꝰ
nature ẽſt oĩbus cõis. Sap. xi. Diligis oĩa
dñe que ſunt ꝛ nihil odiſti eoꝝ que feciſti
Effectus ꝟo gratie nõ eſt oĩbus cõmunis.
et q̃tum ad illũ quoſdam diligit: quoſdaꝫ
odit. Boñ. ¶ Queritur vtrũ deus diligat
oĩa equaliter. Solu. Ex parte actus volen-
di oĩa equaliter diligit ex parte ꝟo boni
voliti non: qꝛ maius bonũ vult vni ꝙ alte-
ri. Huic ſententie videt̃ cõcordare Aug. dr̃
Quis digne exprimet ꝙ deus mẽbra vni-
geniti filij ſui diligit quãto amplius ipſuꝫ
vnigenitum ꝛc.

¶ Seq̃t de virtutibꝰ cardinalibꝰ in ſpãli.

PEr virtutes cardina-
les rectificat̃ anima in ſuis
viribus. Nã prudentia re-
ctificat rationaleꝫ q̃ eſt di-
ſcernere inter bonũ ꝛ malũ
vel inter duo bona qđ melius: vel int̃ duo
mala qđ maius vel peius. Fortitudo recti-
ficat iraſcibilẽ. Tẽperãtia cõcupiſcibilẽ. Ju-
ſticia rectificat oẽs vires ꝑut nomẽ iuſticie
cõprehẽdit nõ ſolũ iuſticiã ſpecialẽ q̃ eſt in
cõicationibus vel diſtributionibꝰ: ſed etiã
iuſticiã legalẽ q̃ eſt oĩs virtus ꝑut eiꝰ actꝰ
ad ꝓximũ ordinat̃ ꝛ iuſticiã gñalem q̃ eſt
oĩs virtus ꝑut eius actꝰ pertinet ad debi-
tam obedientiã preceptoꝝ. Ipſa eñ iuſti
cia cõprehendit ꝟtutes ordinãtes ad pro-
ximum: vt eſt eq̃tas liberalitas ꝛ ordinan-
tes ad ſeipſum: ſicut eſt innocentia ꝛ pueri
cia ꝛ ordinãtes ad deũ: ſicut eſt latria: pie-
tas: ꝛ obedientia ꝓpter hoc iuſticia dr̃ cir-
cuire oẽs vires: nõ tm̃ eñ eſt virtus ſpecia
lis: ſed etiã gñalis cõprehendens totiꝰ aĩe
rectitudinẽ: cũ ipſa dicat̃ rectitudo volũta
tis. ſm cõpẽ. theo. ꝛ in glo. Iſido. ſup Geñ.
ſed qꝛ ſit mentio de iraſcibili ꝛ concupiſci-
bili. Eſt notanduꝫ ꝙ vis motiua ſenſibilis
mouet ſpũaliter ꝛ corporaliter. ſi ſpũaliter
ſic diuidit̃ in iraſcibilẽ ꝛ cõcupiſcibilẽ a qui
bus ꝓcedunt quattuor affectiones: gaudi
um: ſpes: timor: ꝛ dolor. qñ cõcupiſcimꝰ bo
num qđ pñs eſt gaudemus: ꝛ quando ab-
ſens ẽ ſperamꝰ. qñ iraſcimur ꝯtra malũ qđ
pñs eſt dolemus. qñ abſens eſt timemus.
Actus eñ cõcupiſcibilis eſt velle bonũ de-
lectabile. Actus iraſcibilis: eſt aggredi ar-
dua ꝛ ſuſtinere ꝙ eſt difficile ad ſuſtinen-
dum. Iſte eñ due vires ſcꝫ iraſcibilis ꝛ cõ-
cupiſcibilis frenant̃ ratione cui ꝯiungunt̃
etiã regunt̃ virtutibus q̃ in eis ſunt. ſ. tem
perantia in cõcupiſcibili ꝛ fortitudine i ira
ſcibili. qñ autem vis motiua ſenſibilis mo
uet corporaliter. ſic diuidit̃ in virtutẽ natu
ralem: vitalẽ: ꝛ animalẽ. Prima ſitũ habet
in epate. ſecũda in corde. tertia in capite.
Uirtus eñ naturalis eſt motiua humano
rum mediantibꝰ arterijs q̃ radicant̃ in ca-
pite. ſm Galie. ꝛ ſm Ariſto. In corde ꝛ hoc
per ſpiritũ naturalem quiquidẽ ſpiritꝰ na
turalis eſt ſubſtantia ſubtilis ꝛ aerea i cor
de vi caloris generatiua que ſanguinẽ ad
ſingula membra impellit ex quo corpꝰ ve-
getatur. virtus vitalis eſt motiua pulſum
mediantibus arterijs que radicãtur i cor-
de. Uirtus animalis eſt motiua membro-
rum mediantibus neruis qui radicantur
in capite ꝛ hoc per ſpiritum animaleꝫ: per
virtutes cardinales homo in operibus in
ſtruitur ꝛ contra vicia armatur. Primum
fit dupliciter. Nam homo inſtruitur quo
ad ſe per prudentiam. et quo ad proxi-
mum per iuſticiam. Secundum fit etiam
dupliciter: quia homo armatur in proſpe-
ris per temperantiam ꝛ in aduerſis ꝑ for-

UVA. BHSC. IyR_242

titudine: ideo dicit Aug. ꝙ prudētia eſt in
eligēdis: fortitudo in tollerādis: tēperātia
in ꝑtēdis: iuſticia in diſtribuēdis. Alio mō
ſm eundē Augu. Prudētia eſt in ꝑcauēdis
inſidijs: iuſticia i ſubueniēdo miſeris: for/
titudo in ſufferēdis moleſtijs: tēperantia
in coercēdis delectationibus prauis. Iſte
quattuor virtutes vocātur cardinales: qꝛ
ſicut oſtiū vertit̄ cardine: ita his quattuor
ꝟtutibꝰ ꝟtitur. i. regit̄ vita hoīs. Uocātur
etiā pollitice qꝛ hoīem poliūt: ꝛ ea ornāt di/
cūtur etiā humane: qꝛ humano ſtudio ac/
quirūtur. Iſte quattuor ꝟtutes habēt gra
dus perfectiōis ſm quos aliter eas poſſi
dent incipiētes: aliter ꝓficiētes: ꝛ aliter ꝑ
fecti. Dicūtur etiā pollitice ſm qꝺ regūt vi
tam hoīs quo ad opera exteriora ꝓut con
tra vicia ꝛ hoc modo inſipiētiū ſunt. Pur/
gatorie dicūtur ſm ꝙ iam ſunt in victoria
vitiorū ꝛ cōſiſtūt partim extra ꝛ partim in
tra ſunt ꝓficiētiū. Dicitur purgati animi
ſm ꝙ iam deuictuꝫ vicijs quieſcit homo:
ita ꝙ raro primi motꝰ inſurgūt. ꝛ hoc mō
ꝑtinēt ad ꝑfectos. Quod ſint quattuor vir
tutes cardinales habetur Sap. viij. vbi di
citur ꝙ ſapientia docet ſobrietatē: prudē/
tiam: iuſticiā: ꝛ fortitudinē. ꝛ Gen. ij. vbi dr̄
ꝙ fluuius qui egrediebatur habuit quat
tuor capita. per que ſm glo. intelliguntur
quattuor ꝟtutes cardinales. ¶ Querit̄
vtrum virtutes cardinales maneāt in pa
tria. Solu. Quedam virtus manet in pa/
tria: ita ꝙ ipſa ſibimet eſt premiuꝫ que vt
eſt in via imperfecta meriti eſt principiuꝫ
ſed conſummata in patria erit premij cō/
plementum. Quedam ſunt virtutes q̄ ma
nent ꝯtum ad premium: ita ꝙ nec ſunt ſi/
bi premium nec cū premio ſuo ſeipſas cō/
patiuntur: ſicut fides ꝛ ſpes premium eſt
videre deū: ꝛ hoc repugnat fidei: ꝛ premiū
eſt tenere deū ꝛ hoc repugnat ſpei: ꝛ fides
enim eſt de non viſis. ſpes eſt de futuro.
quedaꝫ ſunt virtutes que manent medio
modo: quia manent ꝯtum ad premium ꝛ
cum premio ipſe tamen non ſunt ſibi pre/
miū: ꝛ ſic manēt virtutes cardinales. Oēs
enim actus noſtri erūt: ſicut dicit Aug. for
tes iuſti prudētes et caſti: ita ꝙ iuſticia ex
cludet omnem obliquitateꝫ: prudētia om
nem errorem: fortitudo omnem moleſtiā
temperantia omnem libidinem repugnā
tiam: ꝛ ſic cardinales virtutes excellētiori
modo manebunt in patria ꝙ in via ꝛc.
¶ Sequitur textus de prudentia.

Conſtat iudicis pru/
dentia vera tenendis
Ac diſponēdis ſapiē/
ter rebus agendis.
Preſens diſpone tranſactum mē/
te repone.
Proſpice ventura ſicut prudens
tua cura.
Cum quid vis agere debes bene
primo videre.
An tibi conueniat liceat ſimul vti
le fiat.
Omnia prudenter fac finem cer/
ne frequenter.
Primo metire quid poſſit et inde
venire.

In iſto capitulo auct.
noſter determinat de pru
dentia q̄ eſt vna ꝟtutū car
dinaliū. ¶ Pro quo eſt no/
tandum ꝙ prudentia qn̄ꝙ
ſumit̄ ꝓ eo quod apparet
eſſe prudētia cum nō ſit ſicut ſumitur. ad
Ro. viij. vbi dicitur. prudētia carnis mors
eſt: qn̄ꝙ ſumitur prudentia ꝓ ſapiētia ap/
parente. vnde ſubditur in eodē. c. Sapien/
tia carnis eſt inimica deo. i. ad Chorin. iij.
Sapientia huius mūdi ſtultitia eſt apud
deum. qn̄ꝙ tamen ſapientia dr̄ diuinaruꝫ
atꝙ humanaꝝ rerum cognitio. ſm verbū
Senece in ep̄ſis. ꝛ Tullij in lib. de officijs.
Et illa cognitio diuidit̄ in tres partes: mo
ralē: naturalem: ꝛ rationalem. ſm Senecā
vero prudentia dicitur ſcientia operādoꝝ
Damaſ. dicit ꝙ ſapiētia ꝑtinet ad cōtepla/
tiuā. prudētia vero ad actiuā. tn̄ aliqn̄ vidē
tur capi ꝓ eodem. vn̄ Prouerb. xvi. Qui ſa
piens eſt corde appellabit̄ prudēs. Tamē
ſm cōem modū dicendi ſapientia ſumitur
ꝓ cognitiōe diuinoꝝ ꝛ prudētia humanoꝝ
ſm glo. ſup illud ps. Os meū loqtur ſapiē
tiam ꝛ meditatio cordis mei prudentiam.
Alio modo pōt ſic diffiniri. prudētia eſt co
gnita rerum vitandarum. ſm Grego. ꝛ pōt
eſſe ſumpta illa diffinitio ex verbis Tullij
in libro ꝺ officijs. in libro de requie mētis.
prudentia diffinitur ſic. Prudentia eſt reꝝ

UVA. BHSC. IyR_242

bonarū ⁊ malarū cū alterarū dilectiõe et reliquarū deteſtatiõe ſciētia. ¶ Circa hoc poſſet queri qūo prudētia ſit virt⁹ cum ſit ſciētia. Solu. Prudētia gratuita virtus eſt q2 eſt radi⁹ viuus a ꝟo ſole ꝓcedēs nō ſolū lumē illuminās intellectū: ſ3 calefaciēs affectum. Nō ſolū eñ oſtēdit qūo ⁊ qualiter ſit agendū: ſed etiā mouet volūtatem vt appetat bonū eſt iudiciū vel fugiat malum: ſic prudētia virtus cõſuetudinalis ex frequētia operū relicta nō eſt idē cū ſcientia que eſt cõmuniter de his que ſunt circa operationes volūtarias. vnde non eſt aliquis prudens prudentia ꝟtute: eo ꝙ ſit prudens ſolū intectu: immo oportet ꝙ ſit prudens intellectu affectu ⁊ ope. Differt enim ſcientia ⁊ prudētia ſicut magiſter q̄ legit muſicā in ſcholis neſciēs cantare. differt ab illo in quo nō ſolum eſt relictus habitus ad cantandum ꝗtum ad vim apprehenſiuā. ſed etiā ꝗtum ad vim motiuam ⁊ imperantē motū ⁊ exequentē prudētie eñ pertinet ne aliquid leuiter inchoatur: ⁊ ne inchoatū ante pfectionē de facili relinquat. Seneca ⁊ alibi: ſcito in quibuſdā te debere pſeuerare q̄ incepiſti q̄dā ꝟo nec incipe in qb⁹ pſeuerare ſit noxiū. Itē ꝙ op⁹ āgeli ſit fructuoſum deo gratū. primo lucens per bonum exemplū. prudentia ſm cõpeten. theo. eſt quadruplex purgatoria politica: purgati animi ⁊ exēplaris. Prudētia purgatoria ſm Macro. eſt mundū ⁊ q̄cūq3 in mūdo ſunt diuinoꝝ cõtēplatiõe deſpicere. Omnem anime cognitionē in ſola diuina dirigere. ſeu erigere. Prudētia pollitica eſt ad rationis normā quecūq3 cogitat q̄cunq3 agit vniuerſa ac nihil preter rectum velle vel facere. Prudentia purgati animi eſt ſola diuina noſcere ⁊ ea tāq3 ſi nihil aliud ſit intauri. Prudētia exemplaris eſt ipſa mēs diuina cui nuda omnia ⁊ aperta. Prudentia habet regere omnes virtutes ſm omnes partes philoſophie moralis que ſunt ethica ſiue monaſtica yconomica ⁊ pollititica: ethica regit mores quo ad ſeipſum. yconomica familiam diſponit. pollitica vrbes ⁊ regna regit. Item ſm Tullium prudētie pres ſunt intelligētia: puidētia: ⁊ memoria. Intelligentia eſt p quā anim⁹ reſpicit ea q̄ ſunt. Prouidētia eſt ꝟtus p quā videt aliqđ futurū anteq3 factū ſit. Memoria eſt p quā reperit quis ea q̄ fuerūt. i. recordatur ⁊ reminiſcit. vñ ſi prudēs eſt animus tuus trib⁹ tēporib⁹ diſpēſet pñtia ordina: futura puide. pterita recordare ſm aſit cõpen. theolo. ⁊ Bona. Prudentia vna eſt cordis. alia oris. alia opis. prima eſt in diſpoſitione preſentium: in recogitatione preteritoꝝ ⁊ in premiſſiõe futuroꝝ. Deut. xxxij. Gens abſq3 cõſilio ⁊ ſine prudētia vtinam ſaperēt. ſ. preſentia ⁊ intellegerēt ſc3 preterita ac nouiſſima puiderent ſc3 futura. Scda q̄ eſt oris eſt in moderatiõe ſmonū. Prouer. xvij. Qui moderatur ſmones ſuos doctus ⁊ prudens. ⁊ eodē. x. Qui moderatur labia ſua prudentiſſimus eſt. Tertia que eſt operis conſiſtit in fuga mali et electione boni. ps. Declina a malo ⁊ fac bonū. Sed q2 fit in littera auctoris mētio de iudicijs eſt notandū ꝙ duplex eſt iudiciū rõnis: ſc3 diſcretiuū ⁊ diffinitiuū. Iudiciū diſcretiuū eſt quo ratio iudicat aliquid eē faciendū. Circa tale iudiciū eſt ſcientia et nō virtus. Iudiciū vero diffinitiuū eſt illō quo ratio imperat aliquid fieri vel nō fieri: ⁊ circa illud eſt bene virtus. vñ in pmo iudicio ſe habet ſcētia ad oppoſitiões bonas vt cõſiliarius. In ſecūdo iudicio ſe h3 ꝟtus ⁊ impatoꝛ. Si eñ prudētia defuerit peruertitur iudiciū. Prouer. xxviij. Dux indigens prudentia multos opprimet p calūniam. Ipa eñ prudētia eſt lucerna in viā paradiſi dirigens qui eñ nō habet prudētiam l3 ſit magne ⁊ alte ſcientie ſimilis eſt homini in altum reſpicienti ⁊ vbi pedē ſuū ponat nō videti qui de facili poteſt corruere. Augu. ſuper illud. i. ad Coꝛ. viij. Scientia inflat dicit preponēda eſt prudētie ſcia In ſumma de ꝟtutibus aīalia irrationalia ⁊ minima docēt nos prudentiam vt ſerpentes formice ⁊c. vnde Seneca. Pudeat ab aīalibus exiguis nō trahere mores ſed quia de ſerpete fit mentio. ¶ Notandū ꝙ quinq3 aſtutie reperiūtur in ſerpente quibus prudētia ſanctoꝛum debet aſſimilari. Una aſtutia eſt ꝙ caput ſuū ſumme cuſtodit p eo cetera membra exponēdo nec immerito cū capite illeſo viuat ꝗuis cetera membra ledantur ſic ſancti p xpo qui eſt eoꝝ caput ſe ⁊ ſua exponere nō timēt. Prouer. xij. Qui non negligit dānum p amico iuſtus eſt. nō eſt eñ mirum ſi ſancti p xpo oīa exponūt: q2 eo ſaluo omnia ſunt ſalua Math. x. Capilli capitis noſtri numerati ſunt. Alia aſtutia eſt ꝙ cum vult deponere veterem pellem ſe in arto foramine ponit ſicut predentes in arta via penitētie ſe ponunt vt pellem veteris bonis deponāt. ad

UVA. BHSC. IyR_242

Eube.iiij.Deponite vos ſm priſtinam con
uerſationē veterē hoiem qui corripiūtur
ſm deſideria erroris. Alia aſtutia eſt ꝙ ſer
pens vnam aurem terra obſtruit ⁊ aliam
caudā ne voces incantatoris audiat.iuxta
illud ps. Sicut aſpidis ſurde⁊ obturantis
aures ſuas:ſic viri ſancti vnā aurem obtu
rant memoria mortis:⁊ aliā ꝯſideratione
ꝓprie fragilitatis ne ſuggeſtioni dyaboli
acquieſcant.Eccli.vij.Memorare nouiſſi/
ma tua ⁊ in eternū non pecabis. Alia aſtu
tia eſt ꝙ ſpens calcaneo inſidiatur.Gene.
iij.Sic ſancti viri ſini qui conſequēt opera
carnis inſidiant̄ ex eo oſtēdētes deſideria
carnis fatua eē.Job.ij.Quaſi vna ex ſtult[is]
mulierib⁹ locuta es. ⁊ Aug. Delitie carnis
hic nō ſatiāt:⁊ in futuro dānāt.Hinc Greg.
Qui preſenti ſuauitate capit̄ quaſi ꝑ ame/
na prata ad interitū ducitur. Alia aſtutia
ſerpentis eſt:ꝙ ꝓpter inimicitias quas ha
bet cum hoīe habitet in deſerto vel latet
ſpinis vel herbis ⁊c.:ſic ſancti viri agnoſcē
tes inimicitias quas habet mundus eum
eis fugiūt ad deſerta latebras ⁊ loca aſpe
ra.Exemplum de Johāne baptiſta:Helya:
beato Anthonio ⁊c. ꝙ mundus odio habe
bat ſanctos.habetur.i.Johānis.iij.Nolite
mirari ſi vos mūdus odit quia priorē me
odio habuit.Joh.xv.⁊c.

Sequitur textus de iuſticia.

Eſto vir iuſtus cūctis
reddendo ſuum ius
Redde creatori tibi
maiori:ꝙ minori.
Serua dulcorem iuris moderan/
do rigorem.
Seuit iuſticia niſi ſit pietas tibi
iuncta.
Ut bene ꝓcedas non vera nimis
cito credas.
Te prius informa ne ledas quem
ſine norma
Qui ſubito credit alios et ſe be/
ne ledit.
Qui cito procedit a iuſto ſepe re/
cedit.
Turbant ſepe metus odium dile
ctio munus.
Judicium rectum cur eſt vtrunꝙ
cauendum.
Non licet iniuſtam te cauſam di/
cere iuſtam.
Dicas prudenter ſeruando iura
decenter.

In iſto capitulo auct.
noſter determinat de iuſti=
cia que eſt vna ꝟtutū cardi
naliū dicēs:ꝙ iuſticia eſt cō
ſtans ⁊ ꝑpetua volūtas ius
ſuū vnicuiꝙ tribuēs iſti.de
iuſti.⁊ iur.Unde Auguſt.in lib.de libe.ar:
Quid dicam eſſe iuſticiam niſi virtutē qua
ſua vnicuiꝙ tribuūtur. Querit̄ quare
hic dr̄ iuſticia ꝑpetua.Solu.Juſticitia dici
tur ꝑpetua:q: ꝑpetuatur aīaʒ ſtabiliēdo
eam loco debito.ſcʒ ſub deo ⁊ ſuper corpa
les creaturas. Item dicitur perpetua: q:
manebit in patria.ſm eſſentiaʒ ⁊ ſm vſum
Alie vero cardinales ſi maneant in patria
ſm eſſentiam nō tamen ſm omnem vſum
Nam temperantia non refrenabit motus
illicitos. Prudentia in patria non cauebit
ab inſidijs.Fortitudo nō aggredietur ter/
ribilia ſm compen.theo.ſm beatum Aug.
Juſticie ſunt due ꝑtes: ſcʒ declinare a ma/
lo ⁊ facere bonū.ſm vero Macrobiū par/
tes iuſticie ſunt ſex:ſcʒ religio:pietas:gra/
tia:vindicatio:obſeruantia:⁊ veritas.Re/
ligio eſt cuiuſdam ſuperioris nature quā
diuinam vocant curam cerimoniāꝙ affert
Pietas eſt per quam cōiunctis ſanguine ⁊
beniuolentie officium diligens tribuitur
cultus. Gratia eſt in qua amicitiarū ⁊ offi/
ciorum alterius memoria ⁊ remunerandi
voluntas continetur.Uindicatio eſt ꝟtus
per quam vis iniuria: ⁊ omne quod ob fu
turum eſt defendendo atꝙ vlciſcendo pro
pulſantur. Obſeruātia eſt virtus per quā
hoīes alia dignitate antecedentes cultu
quodam ⁊ honore dignantur. Ueritas eſt
per quam immutata ea que ſunt aut fue/
runt aut futura ſunt dicuntur. Unde dicit
Sen.in lib. de quattuor ꝟtutibus. ꝙ duo
ꝑtinēt ad iuſticiā.ſ.velle oīb⁹ ꝓdeſſe ⁊ nlli
obeſſe. ꝓh dolor iuſticia ꝑuertit̄ plurib⁹
modis.ſ. amore:odio:munere:timore ⁊c.

UVA. BHSC. IyR_242

Iudex em̄ nō debꝫ declinare ad dexteraꝫ
nec ad ſiniſtrā in iudicādo: ſꝫ dꝫ dicere ius
ſeu illud qđ eſt iuridicū ꝛ rōnabile. vnde
Sap̄.vi.Dicite iudices finiū terre: q̄m cuꝫ
eſſetis miniſtri iuſticie nō recte iudicaſtis
ideo iudiciū duriſſimū fiet vobis.Talibus
em̄ iudicibus ꝑuerſis infert dn̄s maledi/
dictionē per os Eſa.v..Ve qui iuſtificatis
impiū ꝓ muneribus.Iuſticia em̄ nobis cō
mendatur ꝑ ſacram ſcripturā in pluribus
paſſibus.i.Sap̄.i.Diligite iuſticiā q̄ iudica
ris terrā.Eccl̄.iiij.Uſq₃ ad mortē certa pro
iuſticia.Eze.xlv.Rapinas intermittite ꝛ iu
dicium iniuſticiam facite. Iuſticia in p̄nti
vita a malo pene cuſtodit.Dan̄.vi.c.Conclu
ſit ora leonū ꝛ nō nocuerūt mihi:q: coram
eo iuſticia inuenta eſt in me ꝛc.Effect⁹ em̄
iuſticie eſt multiplex. Unus q: a malo pe/
ne p̄nti cuſtoditur in auctoritate immedia
te p̄cedente.Tēporalia bona tribuit. Pro/
uerb.xiiij.Iuſticia eleuat egentē.ecōuerſo
iniuſticia reddit egenū.Eccl̄.x.Regnū a gē
te in gentē transfertur ꝓpter iniuſticias.
Iuſticia em̄ beatificat.Math.v.Beati qui
eſuriunt ꝛ ſitiunt iuſticiam.ꝛ.i. pet.iij. Si
q̄d patimini ꝓpter iuſticiā beati. Iuſticia
exaltat.Eccl̄.xx.Qui op̄atur iuſticiā exalta
bit̄ econuerſo dicit p̄s. Propter iuſticias
ſuas humiliati ſunt:hoc dicere ꝙ ſicut iu/
ſticia exaltat: ita iniuſticia humiliat ꝛ ſup
primit.Iuſticia appetitū concupiſcētie re/
frenat.Eſa.xi. Erit iuſticia cingulū lumbo
rū eius.Iuſticia locū deo p̄parat.p̄s.Iuſti
cia ꝛ iudicium preparatio ſedis tue.Iuſti
cia a morte eterna liberat.Prouer.x.Non
ꝓderunt theſauri iniquitatis. Iuſticia ꝟo
liberauit a morte.ꝛ.ij.ad Thim̄.iiij.Repo/
ſita eſt mihi corona iuſticie.Iuſticia remu
nerat.p̄s. Et retribuet mihi dn̄s ſm iuſti/
ciam meam.

¶ Sequitur textus de fortitudine.

Fortis ſis aīo ſemper
peccata cauendo.
Sis conſtās fortis cū
te tētat malus hoſtis
Si ꝗ̄ meſto vixeris fortior eſto.
Nam poſt aduerſa dominus bo/
na dat viceuerſa.
Ut non deficias:conſtans in tur/
bine fias.
Tunc debes eſſe mage fortis quā
do neceſſe.
Semper magnanimus aduerſis
fortior eſt plus.

In iſto capitulo auct.
noſter determinat de forti/
tudine q̄ eſt ꝟtus cardina/
lis. ¶ Pro quo eſt notandū
ꝙ fortitudo alia ē corp̄alis:
ꝛ illa cōſequit̄ naturā. Alia
eſt ſp̄ualis ꝛ illa eſt duplex. Nam quedam
eſt ꝟtus cardinalis. Alia eſt donū ſp̄ūſcti
ſed hic intelligit auctor de fortitudinis vir
tute. Pro q̄ eſt notandū:q: fortitudo ſp̄ua
lis pōt ſumi large ꝓ omni vi ꝛ ſic oīs ꝟtus
hꝫ fortitudinē reſpectu vicij ſibi cōtrarij.
alio modo ſumit̄ nimis large: ꝛ ſic attēdit̄
circa difficilia in paſſiōib⁹:ſiue ſint paſſio/
nes exteriores ſiue interiores. paſſiones
interiores ſunt ille circa quas certamē hꝫ
tēperantia:vt ſapor circa guſtum ꝛc. ſic ac/
cipitur fortitudo ſuꝑ Prouer.vlti. Mulie
rem fortē quis inueniet. mulier fortis ec/
cleſia eſt q̄ ꝓ amore ꝓſpera ɔtēnit ꝛ aduer
ſa fortiter tolerat. Tertio modo ſumit̄ for
titudo ſtrictius ꝓ fortitudine q̄ attenditur
circa ea q̄ ſunt difficilia in paſſiōibus exte
rioribus:ita ꝙ nō cōprehēdit tēperātiaꝫ. ꝛ
ſic ſumit̄ ab Augu.in lib.de morib⁹ eccleſie
ſic dicente. Fortitudo em̄ amor facile tole/
rans oīa ꝓpter illud qđ amat̄.q̄quidē diffi
nitio Augu.cōpetere videt̄ charitati:ſpei:
fidei:ꝛ timori. De fide patet p̄ma Pet.vlt.
Cui reſiſtite fortes in fide. De ſpe patet ad
Heb.vi. Fortiſſimū ſolaciū habeam⁹ q̄ cū
fugim⁹ ad tenēdā ꝓpoſitā ſpem. De chari/
tate Cant.vlt. Fortis vt mors dilectio. De
timore. Iob.iiij. Ubi eſt timor tuus:ibi eſt
fortitudo tua.glo. Fides:ſpes: charitas:ꝛ
timor:taliter faciūt aliquē fortē:ꝛ aliter for
titudo:q: actus illi faciūt a fortitudine ori
ginaliter:ꝛ fortitudo facit fortem formal̄r
ad aggrediendū terribilia ꝛ ſuſtinendum
difficilia. Alio modo fortitudo ſumit̄ ſtri/
ctiſſime ſm ꝙ nō attēditur circa quodcūq₃
difficile in paſſionibus exterioribus:ſꝫ tm̄
circa paſſiones exteriores que corpori in
fliguntur et non extendit ſe ad damna re/
rum. ſic videtur Ariſtote. in ethicis capere
fortitudinem. ſm vero Macrobium. Forti
tudo nihil aliud eſt niſi turpia metuere:
ꝓſpera ꝛ aduerſa fortiter tolerare. ſm ꝟo

UVA. BHSC. IyR_242

glo.ſup illud Math.xiiij. Quattuor milia
hoim qui manducauerunt ⁊c. Fortitudo ē
firmitas animi ꝯ moleſtias ſeculi. Patres
fortitudinis ſunt ſm Tul. q̄ttuor.ſ. magni-
ficentia: fiducia: patiētia: ⁊ perſeuerantia.
Magnificentia eſt magnaꝝ ⁊ excelſarum
rerū cogitatio atq̄ adminiſtratio cū qua-
dam animi ampla ꝓpoſitōne. Fiducia ē v̄tus
per quā in magnis ⁊ honeſtis rebus in ſe
animus ex ſpe certaq̄ fiducia collocatur.
Pacientia eſt honeſtatis ⁊ vtilitatis cauſa
rerum arduarum atq̄ difficiliū volūtaria
atq̄ diuturna ꝑpenſio ſeu ꝑmanſio. Perſe
uerantia eſt v̄tus in rōne bū ꝯſiderata ſta
bilis ⁊ ꝑpetua ꝑmāſio. Alij aſſignāt fortitu
dinis ſex partes.ſ. magnanimitateꝫ: fidu-
ciā: ſecuritatē: patiētiā: ꝯſtantiā: ⁊ magni-
ficentiā. ⁊ illud videt̄ ſatis rōnabile: q̄r for-
titudo expellit debilitatem animi: ⁊ magni
tudinē efficit. Debilitas animi eſt triplex.
prima eſt nimia paſſibilitas a malo futu-
ro q̄ timiditas vocari pōt q̄ diſſuadet̄ nob
Eccl'i.vij. Noli eſſe puſilanimis animo tuo
⁊ Math.viij. Quid timidi eſtis modice fi
dei. Scḋa ē nimia paſſibilitas a malo pn̄-
ti: que eſt quaſi q̄dam teneritudo ⁊ molli-
cies. cuius ſignū eſt facilitas dolendi. Ter-
tia ē ſtabilitas q̄ ſilis ē debilitati v̄ge ſub
tilis q̄ de facili i oēm ꝑtē flectit̄. Cōtrahas
īfirmitates ſūt tres ꝑtes fortitudīs.ſ. ſecuri
tas ꝯ timiditatē: patiētia ꝯ dictā teneritu-
dinē: ꝯſtātia ꝯ inſtabilitatē. Fortitudo inq̄
tum magnitudinē efficit tres hꝫ ꝑtes: ipa
eñ q̄tum ad actus ſuos hꝫ p̄ncipium me-
dium ⁊ finē q̄tum ad p̄ncipium ꝑtinet ad
eā magnanimitas q̄ eſt rōnabilis aggreſ-
ſio terribiliū. ¶ Sup quo eſt no. ꝙ magna
nimitas q̄nq̄ ſumit̄ ꝓ fortitudine ⁊ atten-
dit̄ nō ſolum in aggrediēdo terribilia: ſed
etiam in ſuſtinēdo: ⁊ pertinet ad eā non ſo
lum aggreſſio arduoꝝ: ſed etiā ꝓceſſus et
cōſummatio eoꝝ ſm ſummā de virtutib⁹.
Alio modo dr̄ magnanimitas terribilium
ſpōtanea ⁊ rōnabilis aggreſſio. ⁊ ſic ſumit̄
a Macro. Hō eñ non dr̄ magnanimus ſi
aggrediatur terribilia vel difficilia ꝓpter
cupiditatē vel glorie vanitatem. ſed ꝓpter
cōem vtilitatem vel ꝓpter honeſtatem. vñ
Tul. Nihil tam anguſti animi eſt tanq̄ ꝑui
q̄ amare diuitias. Non eñ dꝫ hō abſq̄ cā
ſe offerre periculo in tranquillo tēpeſtatē
optare demētis eſt tempeſtati aūt cū eue-
nerit ſubuenire ſapiētis eſt. vñ poeta. Uis
conſilij expers mole ſua ruit. ⁊ Sen̄. in lib.
de quattuor virtutibus. Eris magnanim⁹
ſi pericula non apperas vt temerari⁹ nec
formides ⁊ timidus. Magnanimitas vide
tur diſtingui in tres partes.ſ. in cordis al-
titudinē: latitudinē. ⁊ lōgitudinē. Cor altū
eſt quod in aduerſis non deijcit̄: ſꝫ eleuat̄.
Unde Sene. in epiſtolis. Non eſt mirū in
trāquillitate non cōcuti illud mirare.ſ. ibi
extolli aliquem vbi oēs deprimit̄ ibi ſtare
vbi oēs iacent vel cor altū eſt cor deſpiciēs
honores trāſitorios. Cor altū eſt deſpiciēs
latitudinē diuitiaꝝ. Sen̄. in ep̄lis. Ille ingē
tis animi eſt qui diuitias circunfuſas ſibi
multū diuq̄ miratus. vñ venerūt reſpicit
⁊ ridet eas deſpiciēs. Cordis lōgitudo eſt
per quā vincitur tedium longe expectatio
nis vł lōgitudo moleſtie ⁊ laboris. Quātū
ad mediū ad eaꝫ ꝑtinet fiducia q̄ eſt certa
ſpes ꝑducēdi ad finem rem q̄ inchoata eſt
Quantum ad finem ꝑtinet ad eam magni
ficentia q̄ eſt rerum q̄ gerūtur felix ꝯſum-
matio. Securitas eñ ſm Ariſt. in ethicis.
eſt intimiditas mali. vnde Prouer.xxviij.
Juſtus vt leo confidens abſq̄ timore erit
ꝙ leo ſit ſine timore. habetur Prouer.xxx.
Leo fortiſſiſſimus beſtiaꝝ a nullius paue
bit occurſu. Securitas eñ cōmendat̄. Pro
uer.xv. Secura mens quaſi iuge ꝯuiuiū. ⁊
Greg. in moral̄. quaſi cōtinuatio refectōis
⁊ trāquillitas ſecuritatis. Ecōuerſo ſecuri
tas temeraria eſt reprehēſibilis ſicut con-
tingit his qui ita ſecuri ſunt in mari hui⁹
mundi ſicut ſi eſſent in portu. de q̄bus Au
guſt. in libro ꝯfeſſionū. Nemo ſecurus dꝫ
eſſe in iſta vita qui tota tentatio noīatur
De hac reprehenſibili ſecuritate legit̄ Ge-
ne. in pluribus ca. Tēpore diluuij ⁊ deſtru
ctionis ſodome ⁊ gomorre ⁊c. quō hoīes
edebant ⁊ bibebant ⁊ repentinus aduenit
ꝯcuſſus ⁊ periclitati ſunt. ⁊ prime ad Theſ
ſa.v. De illa reprehenſibili ſecuritate dr̄ cū
dixerint pax ⁊ ſecuritas tunc repitin⁹ ſuꝑ
ueniet interitus. Fortitudo eñ cōmendat̄
ſm Tul. q̄r nomē virtutis antiquitus fuit
ſolius fortidinis. Item cōmendat̄ q̄r forti
tudo multum cōperit ſtatui in quo ſum⁹
Mundus eñ iſte locus eſt laboris ⁊ certa
minis ideo in vita preſenti valde neceſſa-
ria eſt nobis fortitudo. ad Gal̄. vi. Dū tem
pus habemus operemur bonum ad omnes
⁊ Ecc. ix. Quodcūq̄ poteſt facere man⁹ tua
inſtanter operare: quia nec opus: nec rōr
nec ſcientia: nec ſapientia erunt apud infe
ros quo tu ꝑperas. vnde Bern̄. In mundo

UVA. BHSC. IyR_242

iſto quaſi in ſtadio certaminis poſiti ſumꝰ Alibi ꝑ Señ. cōmendat dicēs. Facilius eſt gentem vnā ꝙ virū vnū viuere in quo eſt animi fortitudo. Similiter cōmēdat in aggreſſione arduoꝝ. ps. Viriliter age ⁊ ꝯfortetur cor veſtrū. Itē in cōtemptu terrenoꝝ ad Heb. xi. Moyſes negauit ſe filiuz filie pharaonis magis eligens affligi cū pplo dei. Itez i ſuſtinentia tribulationū. Cant. vlti. Fortis eſt vt mors dilectio. Itē in reſiſtentia tentationum. ij. ad Thim. ij. Nemo coronabit niſi legitime certauerit. Itez in impugnatione viciorum. Job. vij. Militia eſt vita hoīs ſuꝑ terraz. Effectus enim fortitudinis eſt multiplex dei hoſtibus triūphat. ij. Macha. xij. Vir fortiſſimus iudas hortabatur populū ſe conſeruare ſine peccato ⁊c. ⁊. ij. Regum. xxij. Accinxiſti me fortitudine ad prelium ⁊ incuruaſti reſiſtentes mihi ſubtus me. Itē homini bona ſua ſeruat. Lu. xi. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum in pace ſunt omnia que poſſidet. Item fortitudo ornat. Prouerb. vltimo. Fortitudo ⁊ decor indumentū eiꝰ. Item hominem ditat. Prouerbioꝝ. xi. Robuſti habebunt diuitias. Et eodem. x. Egeſtatem operata eſt manus remiſſa. Manus autem fortium diuitias parat. De cōſtantia: patientia: ⁊ perſeurantia declarabitur inferius.

¶ Sequitur textus de tēperātia.

VT dño gratus viuas
eſto moderatus.
Non vult ſobrietas
rōnis frāgere metas.
Quando plus poteris in cunctis
⁊ modereris.
Vincere cor ꝓprium magis eſt ꝙ
vincere mundum.
Temperet exceſſus qui non vult
eſſe repreſſus.
Semper adeſt viciū ſi nō ſit temperamentum.
Quanto maior eris moderatior
eſſe teneris.
Nam cito ſtultus eris niſi velle
tuum modereris.

IN iſto capitulo auct. noſter determīat de tēperātia. Pro cuiꝰ declaratione eſt ꝓmittēdū ſm qđ hr̄ ī gl. Mat. xv. c. Tēperātia eſt refrenatio cupiditatꝫ ab his q̄ tēpaliter delectāt. cui ꝯcordat Aug. di. Tēperātia eſt icohercēdis prauis delectationibꝰ. ſm ꝟo Macrob. Tēperantia eſt nihil appetere nō appetēdū in nullū legēti moderatiōis excedere ſub iugo rōnis cupiditatē domare. Et ſunt tēperantie tres ſpēs ſcꝫ ſobrietas: ꝯtinētia: ⁊ modeſtia. Pria cōſiſtit circa guſtū in quo ponit moduz. ſ. ſobrietas. Sobrietas ſm Tulliū eſt refrenatio gule ab exceſſu cibi ⁊ potꝰ. Scđa. ſ. cōtinētia cōſiſtit circa tactū ꝙtū ad vim potētie gn̄atiue ī quo ponit modū caſtitas. hꝫ eñ homo vehementē appetitū cōſeruādi ſe ineſſe indiuidui per nutritiuā ⁊ cōſeruādi ſe ineſſe ſpeciei ꝑ gn̄atiuā. Iſti aūt appetitus reſtringunt ꝑ ſobrietatē ⁊ cōtinētiaꝫ Continentia eſt virtus per quā cupiditas conſilij gubernatione regitur. Tū qꝛ cupiditas habet duas ſpēs. ſ. inordinatū appetitū delectādi ⁊ inordinatū appetitū habēdi. ſic cōtinētia videt habere duas partes vnā q̄ refrenat appetitū voluptatū ⁊ aliā que refrenat appetitū diuitiarū. ſm glo. ſuper ſextū caplm Luc. ⁊c. Tertia. ſ. modeſtia cōſiſtit in dictis ⁊ factis. factū autem ꝓut accipitur ꝑtinet ad tres ſenſus: viſuꝫ auditum: ⁊ olofactū: etiā hoc factum pertinet ad actū. non quidē qui eſt in gn̄atiua ſed ad alios tactus: quoꝝ organa ſunt manus ad ꝑcutiendū vel capiendum ⁊ pedes ad ambulaudū in oībus iſtis modis ponitur modeſtia eſt virtus per quam pudor honeſtus charam: ⁊ ſtabilem comparat auctoritatem. Tullius tū dicit ꝙ clemētia eſt pars temperātie. ideo ſm eundē debet annumerari cum predictis tribus: et eſt clementia ſm eundez virtus per qnam motꝰ animi in odiū alicuius temere concitatus benignitate continet. ſm ꝟo Senecā. Clementia eſt tēperātia animi in poteſtate vlciſcendi vt leuitas ſuperioris aduerſus inferiorem in penis conſtituendis: licet eniꝫ clemētia neceſſaria ſit omnibus: maxime tamen principibus. vñ dñs primū ꝓncipeꝫ populi ſui ꝯſtituit moyſen qui erat vir mitiſſimus. Nume. xij. ⁊. iij. Reg. xx. Legitur ꝙ reges domus iſrael clementes erant

UVA. BHSC. IyR_242

⁊ li. eſter.xiij. Volui nequaꝗ potētē abuti magnitudine: ſed clementia ⁊ leuitate gubernare ſubiectos. Exemplum habemus Math.xxi. de ſaluatore noſtro dicente ꝑ ꝓphetā. alibi. Ecce rex tuus venit tibi manſuetus. in cuius clemētie ſignū inunguntur reges xp̄iani ⁊ eccleſie p̄lati. vn̄ Sen̄. Nullum ex hoībus clementia magis ꝗ̄ regem aut principem decet. Ille em̄ qui preeſt qn̄ ꝗ oꝫ parcere: qn̄ꝗꝫ vltionē capere. De hoc habemus exēpluꝫ Heſter.viij. Quō virga aſſueri regis extēta ſignū erat clementie. non extenta: ſignū erat vltionis. Tēperantia em̄ animaꝫ decorat: q̄ ſicut in naturis forma eſt decentior materia: ſic ⁊ in moribus plus cōmendatur modus ꝗ̄ ipſa actio Oratius. Eſt modus ī rebus ſunt certi deniꝗꝫ fines. Quos vltra citraꝗꝫ nequit conſiſtere rectū. ⁊ alibi poeta. Auro quid meli᷒ iaſpis. quid iaſpide: ſenſus. quid ſenſu: rō. quid ratione: modus. igitur oībus adde modum: modus eſt pulcherrima virtus. Temperātia em̄ ꝓpter hoc cōparatur ſoli ꝗ̄ melius planetaꝝ eſt ⁊ decētior inter oēs Unde Hieron̄. cōmendans tempantiā ait Qui temperātie virtutē habet viuit: vt hō qui vo eam nō hꝫ viuit vt brutum. qui em̄ poſt carnē ambulant in ventrem ⁊ libidinē proni quaſi irrationabilia iumēta reputantur. De continentia viduali: modeſtia: ⁊ ſobrietate plura dicentur inferius.

¶ Sequitur de donis ſpūſſancti ⁊ primo de dono timoris.

Ne cūctꝫ timeas dn̄z ſimul ⁊ reuerere.
Ni dn̄m metuas op᷒ eſt te cuncta timere.
Si dn̄m metuis ꝯ̄ria nlla timebis
Si quis amet dominum ſemper reuerebitur ipſum.
Humano more nō eſt amor abſꝗꝫ timore.
Nō ſibi ſuili ſꝫ amicabili reuerēti
Non timeas hominem nec mundum te tribulantem.
Sed dominuꝫ metue qui regnat ſemper vbiꝗꝫ.
Qui valet in patria te ponere ſiue gehenna.
Si chriſtum metuis ſemper peccare cauebis.
Si metuiſ dn̄z. tibi dōabit ꝑadiſū

In iſto capitulo auc. nr̄ determinat de donis timoris: ſꝫ q̄ fit mētio de donis in rubrica. Eſt ꝑmittendū ꝗ licꝫ oēs habit᷒ poſſint dici gn̄al̄r dona dei: ſpāl̄r tn̄ ⁊ approp̄ate ſūt ſeptē dōa. ſſ. ſ. timor: pietas: ſcia: fortitudo: ꝯſiliū: intellect᷒: ⁊ ſapiā Ubi eſt no. ꝗ dr̄ia eſt inter donū ⁊ datū: q̄ donū cōnotat effectū ī habitū ſic miſicors datū aūt cōnotat ī actu ſic miſator. ſꝫ doc. ſup. xij. di. i. ſen. Iſta em̄ dona dant vt ꝑ ea expellātur ſeptē vicia: ꝑ timorē ſupbia. per pietatē inuidia: ꝑ ſciam ira: ꝑ fortitudinē accidia: ꝑ ꝯſiliū auaricia: ꝑ itellectū gula. ⁊ ꝑ ſapiāꝫ luxuria. ſic ſcribit Eph. iiij. Aſcēdēs xp̄s ī altū captiuā duxit captiuitatē dedit dona hoīb᷒. hec ſeptē dona dicūt ſeptiformis grā. ſſ. ſeu ſeptē effect᷒ ꝗ̄ quidē dona dicūtur dari: ibi in glo. ꝯ̄ ſeptē mala. ſ. ſapia ꝯ̄ ſtulticiā. intellect᷒ ꝯ̄ beatitudinē. ꝯſiliū ꝯ̄ ꝑcipitatōeꝫ: fortitudo ꝯ̄ timorē. ſcia ꝯ̄ ignorātiā. pietas ꝯ̄ duriciā. timor ꝯ̄ ſupbiā Alio mō dn̄r illa ſeptē dona dari ꝓpter expediēdas vires naturales. Nā iraſcibil̄ indiget expediri tā ī ꝓſpis ꝗ̄ in aduerſis. In ꝓſpis ꝗdē ꝑ timorē. ī aduerſis ꝑ fortitudinē ꝯcupiſcibilis indiget expediri ꝗ̄tū ad effectū reſpectu dei qō fit ꝑ guſtū ſapiētē: ēt ꝗ̄tuꝫ ad effectū reſpectu ꝓximi qō fit ꝑ pietatē. rō indiget expediri in ꝟitatis ſpeculatiōe qō fit ꝑ donū intellect᷒ ⁊ ꝟitatis. electione qō fit ꝑ donū ꝯſilij ⁊ i electi executōe: qō fit ꝑ donū ſcie. Itē dicūtur ſeptē dona ꝓpter regimē actiue ⁊ ꝯtēplatiue. Cōtēplatiua debet habere timorem ad reuerentiam maieſtatis. Intellectū ad intelligētiā ꝟitatis. ſapiam ad guſtū bonitatis. Actiua vita oꝫ hr̄e pietatē ad agēdū. ſciam ad directionē pietatꝫ. ꝯſiliū ad directionē fortitudis. fortitudinē in ꝓſperis ⁊ aduerſis recte cōducētis vt dictonū fuit ſupra ī. c. de fortitudine. Plura animi dona ſunt ad intellectum ſpectātia: q̄ lux cognitiōis multū expedit ad dirigendos pedes noſtros in viā rectā di. Greg. em̄ ſup Ezech. ꝗ per ſapientiam ſumus maturi. ꝑ intellectū ꝓuidi. ꝑ ꝯſiliū

UVA. BHSC. IyR_242

cauti p fortitudinē animoſi. p ſciam diſcreti. per pietatem miſericordes. ⁊ per timorem humiles. hec de donis in generali.

¶ Queritur vtrum ſit differentia inter virtutes ⁊ dona. Sol. Grego. ſuper Job dicit ꝙ ſic. quia virtutes ſunt ad agēdum recte habitus donoꝝ ad agēdum expedite. Habitus beatitudinum ad agendum ⁊ patiēdum perfecte.

¶ Sequit̄ in ſpāli de dono timoris.

Timor ſm̄ Augu. ſup Johan. eſt fuga mali ne pdat homo quod amat. ſapiens em̄ timet ⁊ declinat a malo. ſtult⁹ aſit traſilit ⁊ confidit. Prouer. xiiij. ⁊ enumerantur cōmuniter ſex ſpecies timoris. ſ. naturalis: humanus: mundanus: ſeruilis: initialis: ⁊ filialis. naturalis eſt timor quo quilibet timet naturaliter nocumentum nature: ⁊ ille timor nec eſt meritorius nec demeritorius: quia non ſubiacet libero arbitrio. Et dicitur naturalis nō a natura inſtituta: ſ; deſtituta: qꝛ ille timor eſt pena p peccato primoꝝ parentū inflicta. hoc timore xp̄us naturaliter timuit. Math. ix. Cepit ieſus pauere. ⁊ Math. xxvi. eadē ſnia habetur. Pro quo eſt notandum ꝙ duplex volūtas fuit in xp̄o. ſ. increata ⁊ creata. de increata ſuperſedeo. Sed de volūtate creata eſt dicendum ꝙ duplex eſt. ſ. rōnis ⁊ ſenſualitatis. Item voluntas rōnis eſt duplex. ſ. rōnis vt rō eſt: ⁊ voluntas rōnis vt natura ē Voluntate rōnis vt ratio eſt conformauit ſe voluntati increate: ſed voluntate rōnis vt natura eſt: ⁊ voluntate ſenſualitatis voluit aliquid pprium qd̄ non voluit voluntate rōnis vt rō eſt ſcꝫ nō mori: nec in hoc fuerunt ille voluntates contrarie: lꝫ volita fuerint contraria: qm̄ ſm̄ volūtatem diuinam quod iuſtum erat voluit: ſm̄ voluntatem rōnis iuſte conſentit: ſm̄ voluntatem ſenſualitatis penam recuſanit. Et ſic quelibet voluntas quod ſuum erat tenuit. ſcꝫ diuina voluntas tenuit iuſticiā: voluntas rōnis tenuit obedientientiam: voluntas ſenſualitatis tenuit naturaꝫ. ſm̄ Alber. in primo libro ſui compē. theo. ⁊c. Timor humanus eſt qui timet pelli ſue: ⁊ ille timor naſcitur ex nimio amore p̄ſtis vite: ⁊ eſt qn̄ꝗ actus eius mortalis. ſ. cum potius q̄s peccaret mortaliter ꝙ amitteret vitam ſuam. de quo Jo. xij. Qui amat animā ſuā in hoc mūdo pdet eā. Qn̄ꝗ actus iſtius timoris eſt venialis: vt cū q̄s faceret prius veniale pctm̄ ꝙ pmitteret ſe occidi. Mūdanus timor eſt quis timet reb⁹ ſuis ille timor naſcitur ex nimio amore reꝝ tpaliū: ⁊ eſt qn̄ꝗ mortalis: ⁊ qn̄ꝗ venialis vt ſupra. Iſte timor fuit in iudeis qui occiderūt xp̄ꝫ Joh. xi. Si dimittimus eū ſic oēs credēt in eū: ⁊ veniēt romani ⁊ tollēt locū noſtrū ⁊ gentē Timor ſeruilis eſt quo timet q̄s peccare ppter gehennā principaliter. ⁊ iſte timor nō eſt cū charitate. vn̄ Aug. Inaniter putat ſe eſſe victorē peccati q̄ timore nō peccat. Timor initialis eſt quo q̄s timet gehennā et dei offenſaꝫ. Vnd̄ q̄ſi hꝫ duos oculos. vnū ad penā: aliū ad deuꝫ: ⁊ hic vltim⁹ oculus debet eē̄ principalior. Iſte timor eſt cū imperfecta charitate de quo. i. Joh. iiij. Perfecta charitas foras mittit timorē: qm̄ timor penā hꝫ. gloſa timorē illuꝫ. de quo dr̄ Initiū ſapientie timor dn̄i. Eccl̄. i. Quo timet quiſꝗ inſipiēs opa iuſticie ne veniat diſtrictus iudex ⁊ ſe minus caſtigatū damnet. qui em̄ ſic timet nō eſt pfect⁹ in charitate. Et ſi dicat̄ ꝙ ſancti maxime timuerūt gehennā. rn̄detur ꝙ maxime timuerunt ⁊ cauerūt ea que ad gehennā ducūt. Grego. ſup Job. Notādo q̄ ſi perfecta charitas q̄ nō patitur ſecū timorē dicit ꝙ duplex eſt pfectio charitatis: ſcꝫ vna eſt neceſſitatis ⁊ ſufficiētie. Alia eſt pͥuilegiate ſanctitatis ⁊ excellētie q̄s pfectiōes tāgit Proſp lib. iij. d̄ ꝯtēp. vita dicēs. Perfecti ſūt illi q̄ pfecte deū diligūt qui volēdo qd̄ vult deus nullis pctis quibus offendit̄ de⁹ acq̄eſcunt et ſemp ad virtutes diligēdas ⁊ habēdas ſe extendūt. pfectionē neceſſitatis tangit cū dicit̄ quod deus vult. hec pfectio charitatis bene cōpatitur ſecū aliquos timores. Perfectionem excellētie charitatis tangit cum dicit ⁊ ſemp ad virtutes diligēdas et habēdas ſe extendūt: ⁊ hec pfectio charitatis foras mittit oēm timorē. quiquidem timor habet penā: vt ait Aug. ſupius Timor filialis eſt quo quis timet offenſam dei vl̄ ſeparationē a deo. talis em̄ cauet offenſaꝫ patris celeſtis ſicut bonus filius etiā ſi ſciret ex illa offenſa nihil mali ei accidere cū tali timore eſt ſecuritas cum aſſit pfecta charitas. i. Joh. iiij. In hoc pfecta dei charitas eſt nobiſcū. Eſt adhuc alius modus timoris qui dicitur timor reuerētie q̄ ſol⁹ inter alios erit in patria: ſicut dicit ps. Timor dn̄i ſanctus pmanet in ſeculū ſeculi.

UVA. BHSC. IyR_242

Et talis reuerentia eſt reſilitio a cōſidera
ta magnitudine dei in ꝓpriam paruitatē
q2 dictū extitit ꝙ timor eſt fuga mali. Eſt
no.ꝙ malū diuidit in malum pene ⁊ malū
culpe. Timor filialis fugit malū culpe. ſcilꝫ
dei offenſum. Timor naturalis naturalit
fugit malū pene. Fuga mali pene volunta
ria pertinet ad alias quattuor ſpecies ti-
moris. Adhuc malū pene diuidit in penaꝫ
ſenſus ⁊ penā dāni. Et vtraqꝫ diuidit in tpa
lem ⁊ eternā penam. Fuga pene ſenſus tpa
lis ꝑtinet ad timorē humanū. Fuga pene
ſenſus eterne pertinet ad timorē ſeruilem
Fuga dāni tpalis pertinet ad timorē mun-
danuꝫ. Fuga dāni eterni pertinet ad timo-
rem initialē ſm ſummā de ꝟtutibꝯ. Mul-
ta eñ debent nos incitare ad timorē. vnū
eſt cōſideratio culpabilitatis noſtre. Ber.
Qui memor eſt maloꝝ ſuoꝝ ⁊ diuini iudi
cij ſemꝑ triſtis erit. Aliud cōſideratio mīe
quam deus exhibet hoībus in preſenti: et
iuſticie in futuro. vnde Aug. ſm magnitu-
dineꝫ mīe in pñti erit magnitudo iuſticie ī
futuro. Aliud cōſideratio iuſticie quā legit
dñs feciſſe in hoc mundo. Primo de lucife
ro ⁊ ſuis cōplicibus. Luc.x. Videbā ſatha-
nam quaſi fulgur de celo cadērē. De pena
inflicta primis parentibus ꝓ pctō eoꝝ de
diluuio ꝓpter pctm̄ carnis ⁊c. Aliud conſi-
deratio dñice paſſionis. Bernar. ex cōſide-
ratione remedij periculi mei eſtimo quan
titatem. Aliud exemplū ſaluatoris q̄ fleuit
videns ſtatū noſtrū periculoſum. Luc.xix.
Videns ieſus ciuitatem fleuit ſuper illaꝫ.
Aliud cōſideratio diuini iudicij auſterita-
tis. Deut.xxxij. Si arripuerit iudiciū ma-
nus mea: reddā vltionē hoſtibus meis: et
his qui oderūt me. Timor eñ multa bona
facit: peccatū expellit. Eccl.i. Initium ſapi-
entie timor domini. Negligentiam abijcit
Eccle.vij. Qui timet deum nihil negligit.
Mentem ſtabiliuit. Prouer.xvi. In timore
dñi declinatur a malo. Spiritualiter dicat
ps. Non eſt inopia timentibus deū: ⁊ alibi.
Deum timentibus nihil deeſt. Timor bona
opera cumulat. Eccl.xv. Qui timet deū fa-
ciet bona. cor delectat. Eccl.i. Timor dñi de
lectabit cor vitā prolongat. in eodeꝫ. Eccl.
Timor dñi apponit dies: deuotionem irri-
gat. Prouer.xiiij. Timor dñi fons vite. Eter
naliter remunerat. Eccl.i. Timentibꝯ deuꝫ
bene erit in extremis ⁊ in diebꝯ defunctio-
nis ſue benedicentur. Timor enim ſeruilis
donuꝫ ſpūſſancti eſt; nec tamē cū ſpūſſctō
ſicut aurora eſt a ſole: nec tñ eſt cū ſole. Ti-
mor ſeruilis ſic ſpūiſancto locū preparat vt
eum ſicut ſeta filiū introducat. Seta autē
ſic filium introducit vt ipſum precedat: ſed
cū ipſo nō permaneat: ſicut ait Augu. Ti-
mor ſeruilis eſt bonū quo nemo bene vtit
q2 lꝫ habitus timoris ſeruilis ſit bonus in
ſe ſm quē etiā donū ſpirituſſancti. ⁊ tamen
actꝯ eius eſt qñqꝫ pctm̄. Timor ſeruilis duo
facit: preparat viā charitati. retrahit a pec
cato metu pene tantū: ratione primi bonꝯ
eſt: ratione ſecūdi diſtinguit: q2 vſus ſerui
lis timoris eſt duplex: ſed cū quis vtit eſ-
ſentia habitus: vel cū vtit ſeruilitate. Pri-
mo mō vſus eſt bonus. nā eiꝯ vſus eſt ab-
horrere penas eternas qđ bonū eſt: cuꝫ ſit
etiaꝫ in timore initiali. Secundo mō vſus
eius eſt malus: q2 ſic vſus eiꝯ eſt. vitare ma
lum ex coactione per penā: cuiꝯ tñ effectꝯ
haberet in volūtate: ⁊ ſequeret effectus ſi
ſepararet impugnitas. vt ait Aug. dicens.
Timor ſeruilis bonus eſt. Non tñ q̄ timet
ſeruiliter bñ agit: q2 agere bonū eſt ex bo-
nitate facti. Sed agere bene. i. meritorie ē
ex bonitate agentis q̄ agit ex virtute chari
tatis ⁊ grē. Timor initialis ſic dictus: quia
eſt primo incipientiū q̄ adhuc in anguſtia
ſunt ſuꝑ pctō ſuo qđ cōmiſerūt: ſed hec an
guſtia mittit foras qñ ꝯſcientia ſerenatur
ad plenuꝫ. Perfecta dei charitas dr foras
mittere timorē initialem inquantū habet
naturā timoris ſeruilis. ſcꝫ ſm hoc qđ ha-
bet oculū ad penā. Timor eñ initialis ha-
bet duos oculos. vnū ad gloriā q̄ eſt ei eſ-
ſentialis. Alterū oculū habet ad penā qui
eſt ei accidētalis: ſꝫ timori ſeruili eſt eſſen-
tialis. Preterea timor initialis abſtinet a
pctō veniali ꝓpter penā purgatorij q̄ caſu
poteſt cōuenire cū ꝑfecto q̄ etiā timet pe-
naꝫ purgatorij inquantū eſt dilatoria glo
rie ſiue ſeparatiua ad tps. ¶ Pro vlteriori
declaratiōe premiſſoꝝ eſt no. ꝙ duplex eſt
amor ſcꝫ filialis quo deū diligimꝯ ꝓpter ſe
tm̄. Et mercēnarius quo diligimꝯ deū pn-
cipaliter ꝓpter ſe: ⁊ ſecūdario habito reſpe
ctu ad mercedē. Huic duplici amori reſpō-
det duplex timor ſcꝫ filialis ⁊ initialis. Fi-
lialis timor reſpondet filiali amori. Initia
lis timor reſpondet amori mercēnario. Ti-
mor filialis proprie timet offendere deuꝫ
qui etiam ſi propter peccatū nō ſepararetur
a deo: tamē a pctō abſtineret ne ipſuꝫ deū
offenderet. Et in hoc differt filialis timor
ab initiali. Alia differentia eſt quia timor

initialis eſt imperfectorum: ſed timor fi‑
lialis eſt perfectorum. Alia differentia eſt
quia cū in timore pene duo ſunt ſcʒ pūctio
et cautela: ipſa punctio pertinet ad timorē
initialem. Talis enim punctio eſt ex conſci
entia peccati de quo neſcit an ſit dimiſſuʒ.
Cautela ꝟo pertinet ad timorem filialem:
ſicut em̄ perfectus cauet peccatum ꝛ deuʒ
offendere: ita per cōſequens cauet penā: ꝛ
ſed tamen per accidēs. timor enim dei ſeu
filialis eſt ſanctus ꝛ caſtus.

¶ Sequit̄ text⁹ de dono pietatis ꝛ mīe.

SI vis gaudere ſemꝑ
miſeris miſerere
Si pius es miſeris:
pietate dei potieris.
Utilis eſt pietas: pluſq̄ terrena
poteſtas.
Nemo ṗtāte ſaluatur ſe a pietate
Septem corporea fac pauperib⁹
pia facta.
Paſce fameſcentes: pota nimium
ſitientes.
Indue nudatos: redimas de car‑
cere captos.
Egros conforta: peregrinos colli‑
ge porta.
Defunctos ſepeli: ſic ſumes gau‑
dia celi.
Corrige peccantes: ac inſtrue pau
ca ſcientes.
Conſule non doctis: exora pro tri
bulatis.
Conforta meſtos: porta patiens
oneratos.
Offenſas ſpōte: ledendi corde re‑
mitte.

IN iſto capitulo auctor no
ſter determinat de donis pietatꝫ
et mīe. Pro quo eſt notandū ſm
Grego. ſuper Iob. ꝙ pietas ꝓut
eſt vnum de ſeptem donis ſumit̄ pro mīa.
Dicit em̄ pietas opus mīe docet glo. ꝟo ſu
per quintum ca. Mat. videtur velle ꝙ pie
tas ſumatur pro cultu dei ſeu ꝓ veneratio
ne rerum ſacrarum. vnde Greciſmus. Cul‑
turam dn̄i pietatem dicimus eſſe. Qui em̄
pie querit honorat ſancta. vnde Aug. cum
Gre. Pietas hominē ſub iugo dei ſubijcit
tanq̄ animal manſuetum: ꝛ ſic pietas facit
deū coli ꝛ venerari. Tamē ſm veritatē mīa
et veneratio ſanctorū cōmunicent ſe. Mi‑
ſericors em̄ deum veneratur in paupere: ꝛ
miſericors em̄ deum in paupere reſpicit.
Prouer. xiiij. Qui calūniatur egentē expro
brat factori ſuo. Honorat aūt eū q̄ miſera
tur pauperis. Honorant em̄ angeli in pau
peribus cū pauperes honorent̄ ꝓpter an‑
gelos eis ad cuſtodiam deputatos ꝛ ange
li contēnuntur in contemptu pauperum.
Mat. viij. Uidete ne contēnatis vnum ex
his puſillis. Dico em̄ vobis q꜠ angeli eorū
in celis ſemper vident faciem patris mei.
Aliquibus tamen doctoribus videt̄ ꝙ pie
tas ꝓut eſt donū differt a mīa in hoc ꝙ pie
tas reſpicit ſpiritualem neceſſitatem: mīa
reſpicit corporalem neceſſitatem: ꝛ ſumſit
occaſioneʒ talis diſtinctionis ex eo ꝙ dicit
glo. ſuper. i. ad Thim̄. iiij. Pietas ad omnia
vtilis eſt omnis ſumma diſcipline xp̄iane
conſiſtit in pietate ꝛ mīa. ibi pietas et mīa
ꝯnumerantur tanq̄ diuerſa. Aliquibus tn̄
alijs videtur ꝙ pietas releuando miſeriā
proximi ꝓcedat ex principijs fidei. Mīa ꝟo
procedit ex principijs iuris naturalis: mīa
dat pauperi elemoſynam: quia frater no‑
ſter eſt naturalis eiuſdem ſpeciei nobiſcū.
Pietas ꝟo dat elemoſynam: quia fili⁹ dei
eſt per adoptionem vel membrū corporis
xp̄i: vel quia xp̄s reputat ſibi fieri quod fit
pauperibus. Math. xxv. Quandiu feciſtis
vni ex minimis meis mihi feciſtis. Latria
eſt honor deo exhibitus ꝛ que ſoli deo cō‑
petit. glo. ſuper illud Mat. iiij. Dn̄m deuʒ
tuū adorabis ꝛ illi ſoli ſeruies. ꝛ vocatur a
Tullio religio. latria de tali latria ſeu ado‑
ratione legit̄ Lu. xxij. Poſitis genibus ora
uit dicēs ꝛc. ꝛ Mat. vlti. De diſcipulis quō
videntes ieſum adorauerunt eum. ꝛ Apo.
iiij. de. xxiiij. ſenioribus q̄ procedebant āte
ſedentem in throno q̄ adorabant viuenteʒ
in ſecula ſeculoruʒ. Et eodē. xij. Omnes an‑
geli ſtabant in circuitu throni et adoraue‑
runt deum dicentes amen. ꝙ ſoli deo per‑
tinet latria ſeu adoratio ambobus genib⁹
flexis. patet Eſaie. xlij. Gloriam meam alte

UVA. BHSC. IyR_242

rí non dabo. glo. ſuper. xx. c. Exo. vbi dicit non adorabis ea neqꝫ coles. ponit differentiam inter adorare ⁊ colere. nam quis inuitus poteſt adorare adulando regibus idolatris. ſed colere eſt tota animi affectu et ſtudio emācipari. Et reperitur triplex cultus deo debit⁹: cordis: oris: ⁊ operis. Aug. loquēs de theoſobia ſiue pietate eſt cult⁹ dei dicit ꝙ cōſiſtit in cognitione dei ⁊ dilectione cū debita ſubiectione: ⁊ hoc ſpectat ad cultum cordis. Cultus oris eſt vocabulis profeſſio maieſtatis diuine quam fideles faciunt deum. orando: laudando: benedicendo: regratiando ⁊c. Cultus opis eſt qñ aliquis opere recognoſcit ſingulare dominiū dei qd eccleſia recognoſcit. d. xp̄s tu ſolus dñs ⁊c. Ad cultū operis pertinebant animalia quoꝝ imolatione oſtendebant ſe deo ſubiectos ⁊ oſtendebant deum poſſe eos occidere: ſed hodie ſacrificiū deo ſpiritus cōtribulatus. Dulia eſt honor exhibitus creaturis que preſunt vt angelici ſancti ſuperiores qui preſunt ī hoc mūdo ⁊c. Reuerentia ꝟo eſt que debet rebus deo dedicatis vt loco ſacro. tamen ſm aliquos talis reuerentia dicitur timor eo ꝙ reputamus nos indignos. Geñ. xxviij. Terribilis eſt locus iſte nō eſt hic aliud niſi dom⁹ dei ⁊ porta celi. Non legit eñ xp̄m tantam iram oſtendiſſe in hoc mūdo: ſicut quādo eiecit vendentes ⁊ ementes de templo eo ꝙ reuerentia debita tēplo non exhibebat. Mat. xxi. ⁊ Jo. ij. Premiſſis cōcordat cōpē. theolo. dicens ꝙ donum pietatis conſiſtit in tribus. in cultu dei. in veneratione ſacre ſcripture. ⁊ in honore proximi. Cultus dei conſiſtit in profeſſione diuine maieſtatis: hoc eſt theoſobia. veneratio ſacre ſcripture conſiſtit in hoc vt ei firmiter credatur: vt ſollicite cuſtodiatur: vt fideliter diſpenſetur. Honor proximi conſiſtit in reuerentia ſuperiorum. in conformitate equaliū: et in ſubuentione inferiorum. ¶ De mia notandum eſt ꝙ eſt virtus per quam animus ſuper calamitate afflictorum mouet Damaſcenus dicit ꝙ mia eſt triſticia ī alienis damnis. Mia filium dei in mundū fecit deſcendere: et eadem miſericordia homines in celum aſcendere ad ſignificandū hoc: chriſtus a monte oliueti in celum aſcēdit in monte oliueti eminentia miſericordie deſignatur. miſericordia enim ſuperexaltat iudicium. Jaco. ij. Superexaltat mia iudicium. Compaſſio enim eſt magna virtus. vnde Grego. ſuper illud Job. xxx. Cōpatiebatur aīa mea pauperi. dicit ꝙ plus eſt compaſſio ꝙ datum.

¶ Sequitur textus de dono ſcientie.

Multi multa ſciunt et ſe: bñ ſcire relinquūt.
Te met cognoſce dñꝫ: cognoſcere poſſe.
Tu melior fieres ſi te prorſus bene ſcires.
Quam ſi negligeres ⁊ cetera corde teneres.
Diſcere ne ceſſes ſi doctor maximus eſſes.
Nam per doctrinam poteris vitare ruinam.
Non curās ſcire merito quod ſcire tenetur.
Si ſup hoc erret nō excuſat⁹ hētur
Et qſi vile pec⁹ ignoras et qſi cec⁹.
Precipue regere qui debet ſine docere.
Cecus agēs cecum facit ipſuꝫ ſternere ſecum.

In iſto capitulo auct. noſter determinat de dono ſcientie di. ꝙ donum ſcientie eſt ipſum cognoſcere primo. Pro declaratione iſtius eſt pretermittendū ꝙ donū ſcientie eſt idez in eſſe ſicut prudētia: ſed differunt ratione agendi nam prudētia ꝑcedit ex pn̄cipijs iur naturalis: ſciētia ꝟo ex pn̄cipijs fidei. Propꝰ act⁹ doni ſcie eſt docere recte ꝯuerſari in medio praue nationis ⁊ ꝯuerſe. Ad hoc autē ꝙ aliqs cōuerſet in medio praue nationis ⁊ ꝯuerſe tria reqrunt. Primū eſt ꝙ habeat rōnes qbus ſe defendat ab ipugnantib⁹ fidē ſuā. vñ ſcie donum nō tm̄ ſupponit ea q̄ ſcripta ſunt ī li. theo. ſed etiā q̄ ſcripta ſunt in tota philoſophia qbus iuuat ad ꝓbandū fidē. Scdꝫ ē ꝙ a malo abſtineat. Tertiuꝫ ē ꝙ bñ ⁊ prudēter talia admiſtret. Sciētia e ꝑut eſt donū pōt ſic deſcribi. Sciētia eſt huma

UVA. BHSC. IyR_242

narũ reꝝ recognitio ſaluberrime fidei de-
ſeruiẽs. ⁊ ſumit̃ hec diffinitio ex ṽbis Au.
xiiij. de trini. Sapientia ṽo eſt diuinarum
atq; humanaꝝ rerũ ſcientia: vt videbitur.
Ego quoq; ⁊ diuitiaꝝ ⁊ humanaꝝ rerũ ⁊ ſa
pientiã ſciẽtiã dici poſſe nõ nego. Uerũtñ
ſm dictũ apl'i. i. Cor. xij. Alij dat̃ ſermo ſa-
pientie: alij bone ſcientie ⁊c. quare ſuperi-
or diffinitio debet ſic intelligi: videlʒ vt di
uinarũ rerũ cognitio ꝓprie ſapiẽtia nũcu-
petur: humanarũ ṽo ꝓprie cognitio ſcien-
tie nomẽ obtineat. vnde Augu. ſuper illud
i. ad Cor. xij. Sapiẽtia eſt in cõtemplatio-
ne eternoꝝ: ſciẽtia eſt in actione tꝑalium.
Donũ ſcientie eſt habitus infuſus quo hõ
habet iudiciuʒ circa credenda et agenda.
Ad donũ ſcientie ꝑtinet cognoſcere q̃ ſint
vera bona ⁊ mala: ⁊ q̃ ſint vmbre bonoꝝ et
malorũ. Itẽ ad donũ ſciẽtie ꝑtinet diſcerne
re int̃ maiora bona ⁊ minora: maiora ma-
la ⁊ minora ſiue hec mala veuiãt ex parte
anime ſiue corpis ſiue demonũ ſiue proxi-
morũ ſiue rerũ tꝑalium. Donũ ſcientie ꝓ-
prie ꝑtinet ad malũ ⁊ bonũ inquantũ mo-
uent affectũ noſtrũ. Uñ a tali malicia de-
nominat̃ Geñ. ij. Cũ dr̃ lignũ ſciẽtie boni ⁊
mali. eodẽ. iij. c. Eritis ſicut dij ſcientes bo
num ⁊ malũ. Itẽ ad donũ ſcientie pertinet
cognoſcere deceptiones quas bona pñtia
et mala q̃ non ſunt vera bona nec vera ma
la faciunt hoĩbus. Propter has deceptio-
nes capiunt hoĩes nõ vera bona pro veris
bonis ⁊ fugiũt mala pene preſentis q̃ non
ſunt vera mala ꝓ veris malis q̃ ſunt mala
culpe. Aug. Ad donũ ſcientie ꝑtinet agno-
ſcere breuitatẽ preſentis vite q̃ eſt ſicut va
por modicũ parens. Iac. iiij. Itẽ agnoſcere
amaritudinẽ hui' vite pñtis de qua Iob.
xiij. Homo natus de muliere breui viuens
tꝑe replet̃ multis miſerijs. ⁊ Eccl'. xxx. Me
lior eſt mors q̃ vita amara: ⁊ reqͥes eterna
q̃ languor perſeuerans. donuʒ enĩ ſcientie
oſtendit ſpũalem cõpaſſionem preferendã
eſſe corporali ⁊ prius occurrendũ eſſe mo-
leſtijs et dãnis ſpũalibus q̃ corporalibus
prius paſcendas eſſe animas ⁊ veſtiendas
q̃ corpora ⁊c. minima tñ bona ꝓpter hoc
non eſſe negligenda. Mat. xxiij. Hec opor
tuit facere ⁊ illa non omittere. Donũ ſcien-
tie eſt diligere opera ad normam rationis
et ad conformitatem dei. Per illud enim
donuʒ ſcientie ſcitur ne ſub ſpecie boni ma
lum lateat. Scientia enĩ regit pietateʒ ꝓ-
pter quod etiaʒ hec duo dona cõbinantur

Per donum enim ſcientie ſcit homo quid
ſit a quo ſit: ⁊ ad quid ſit. Sed qꝛ in littera
aucto. fit de duobus mentio ſcʒ de adiſcen
do ⁊ ignorantia. intendo hic de vtroq; ali-
quid elucidare. Et primo de his q̃ poſſunt
valere ad hoc vt aliquis adiſcat maxime
ſacram ſcripturam. Unum eſt vt homo be
ne viuat vnde quiſquis veritateʒ ſe cogno
ſcere poſſe putat: ſi adhuc non nequiter vi
uat. Berñ. ⁊ Eccl'. Concupiſcens ſapientiaʒ
ſerua iuſticiam et dñs tibi eam prebebit.
Secundum eſt ꝙ poteſt valere ſcʒ conſide
rare ꝙ ſcientia ſeu ſapientia eſt donuʒ dei.
idõ non eſt ſcientia rapienda violentia ſtu
dij deo irrequiſito. Iaco. i. Si q̃uis veſtrũ
indiget ſapientia poſtulet a deo qui dat
omnibus affluenter. Tertium eſt humili-
tas ⁊ hoc q̃tum ad quattuor ſcʒ ꝙ nullam
doctrinam contennat vt a nullo erubeſcat
doceri vt homo non erubeſcat confiteri ſe
neſcire quod neſcit: vt humilem moduʒ lo
quendi quã habet ſacra ſcriptura non cõ-
tennat. Aug. ⁊ Sene. Quartum principale
eſt vt librorũ eruditionem intendat. Aug.
in lib. de doctrina xp̃iana di. codicib' emẽ-
dandis primitus debet inuigilare ſolertia
eorum qui ſcripturas diuinas noſſe deſi-
derant. Quintum eſt vt hõ adiſcens ſit dili
gens indagando ſcripturas ſacras ad qđ
primo neceſſarius eſt timor dei. Prouer. i.
Timor dñi principium ſapientie. Secundo
ꝙ ſit manſuetus vt cedat auctoritati ſacre
ſcripture. Aug. in lib. de doctrina xp̃iana.
Ante opus eſt dei timore ad cognoſcendã
eius voluntatem. Deinde miteſcere opus
eſt pietate nec contradicere diuine ſcriptu
re. Sextũ principale eſt vt hõ ſit aſſiduus
ſtudendo. Hie. Diuine ſcripture ſemper in
manib' ⁊ iugiter in mente voluant̃. Septi
mum eſt vt de ſapientia a deo accepta adi
ſcens nõ ſit ingratus: ſed datorẽ ſuũ glori-
ficet. Eccl'. vlti. Danti mihi ſapientiã dabo
gloriã. Quantũ ad ſecundũ eſt qđ de igno-
rantia eſt not. ſub breuibus ꝙ ignorantia
quedam eſt ſimplex quam habet ille qui
neſcit quod tenetur ſcire ⁊ laborat vt ſciat̃
et talis ignorantia excuſat non a toto ſed
a tanto. Ignorantia craſſa eſt quaʒ habet
ille qui neſcit quod tenetur ſcire. ⁊ illud ſci
re ſeu adiſcere negligit ⁊ illa eſt bene cul-
pabilis. Alia eſt ignorantia aſtuta: ⁊ illa eſt
duplex ſcilʒ determinata ⁊ indeterminata
Indeterminatam habet ille qui affectat
neſcire qđ tenetur ſcire: ſed eſt determina-

UVA. BHSC. IyR_242

tum apud eum ꝙ teneatur illud ſcire. hec fuit in paulo.i.Thimo.i. Eccleſiam dei perſecutus ſum: ſed miam conſecutus ſum: qꝛ ignorans feci: hec excuſat non a toto ſed a tanto. Determinatã habet ille qui affectat neſcire illud de quo determinatũ eſt apud ipſum ꝙ illud tenetur ſcire: ꝛ talis ignorãtia nullo modo excuſat. Iſte ignorãtie ſunt proprie ignorantie iuris. Ignorantia facti excuſat a toto adhibita debita diligentia ꝛ ſufficientia. vnde non peccant qui ſupponuntur non ſua pro ſuis. Bona. dicit ꝙ ſi tanta ſit ignorãtia ꝙ omnino priuet rationem voluntarij ꝛ rationem contentus ex toto excuſat. Si vero non priuet omnino excuſat a tanto ſed non a toto. iuxta dictum apoſtoli. Miam cõſecutus ſum ꝛc.

¶ Sequitur de dono fortitudinis de quo auctor non fecit textum.

Fortitudo donũ ſpiritusſancti eſt q̃ ſe habet reſpectu mali pene ſm dictamen ſupernaturaliũ pncipiorum legis eterne ſequendo ſpũſſancti ſpecialẽ inſpirationem qua mouent aliq̃ vltro ad ſe offerendum vt ſuſtineant penã. Ex quo pats ꝙ donum fortitudinis eſt habitus exiſtens ĩ voluntate ſicut in ſubiecto inquantũ negociatur circa ardua quo voluntas habilitatur ad volendum mortez ſuſtinere pro defenſione fidei ſm dictamen legis eterne ſequendo ſpiritusſancti motiuaz inſpirationem ꝛ melius ꝙ per aliquã virtutẽ moralem. ꝛ ideo per iſtam fortitudinẽ ſancti fecerunt mira opera fortitudinis ſuper humano modo ſuſtinendo talia cum gaudio ꝛ exultatione: vt patet Actuũ.ij. de beato Petro. ꝛ eodem. vij. de beato Stephano ꝛ eodem quinto vbi habetur: et illi quidem ibant gaudentes a conſpectu conſilij: quoniam digni habiti ſunt pro nomine ieſu cõtumeliam pati. Fortitudo virtus de qua dictum extitit ſe habet reſpectu ardui mali pene ſm dictamen naturaliuz principiorum ꝛ tali fortitudine ſuſtinet homo pericula et leſiones propter bonum virtutis. vt dicit Augu.x.lib. de trinitate.c.xvi. aſſerens ꝙ multi vtilitatez reipublice proprie vite preponebant.

¶ Sequitur textus de dono cõſilij.

Omnia ꝯſilia tua ſint munimine fixa.
Non te precipitas ſi conſilio dñi ſtas
Conſilio tracta natu re: propria facta.
Nam cito peccabis quando nimis accelerabis.
Conſule maiores prudentes ꝛ meliores.
Ut non deficias nec damnoſus tibi fias.
Conſilium verum docet experientia rerum.
Amplior in ſenibus eſt experientia ſenſus.
Si defendendo cauſam ſumas vel agendo.
Hoc fac conſulte ne conſummas bona ſtulte.

In iſto capl'o auct. determinat de dono conſilij. Pro cuius declaratione eſt premittendũ ꝙ ꝯſilium tribus modis dr̃ q̃ncꝫ cõſiliuz dr̃ deliberatio de rebus valentibus ad finem quẽ intendim⁹: ꝛ tale cõſilium pertinet ad prudentiã. Quãdocꝫ cõſilium dr̃ pſuaſio rerũ excellentiũ ad quas nõ tenemur ſm qd̃ dr̃ hoc eſſe cõſiliuz. Si vis perfectus eſſe vade ꝛ vende oĩa que habes ꝛ da pauperibus. Quãdocꝫ dr̃ cõſiliuz prudentia valde exercitata in medio contemplatiuorũ ꝛ actiuorũ donorũ ꝛ deliberatio de operib⁹ arduis ſiue teneat ad ea ſiue nõ. ꝛ ſm hoc ſumit conſilium donuz: ꝛ ita cõſiliũ ꝛ prudẽtia ſunt idem in eſſe: tñ ꝯſiliũ abũdat ſup prudentiã in vno actu. ſ. ꝙ eius eſt etiã imperare. Itẽ ſicut ad donũ ſcientie ptinet reprobare malum ꝛ eligere bonũ ita ptinet ad donũ cõſilij cauere pericula q̃ ſunt in hoc mũdo. Itẽ ſicut donuz ſcientie habet regere pietatẽ: ita donũ cõſilij habet regere fortitudinez. In hoc aũt differũt conſiliũ ꝛ ſciẽtia qꝛ cõſiliũ eſt circa

UVA. BHSC. IyR_242

arduum ⁊ difficile.ſcientia ꝟo circa bonuꝫ et malum. Ad donū cōſilij ſpectat cōſulere an ſit operandū ad donū prudentie qualiter ſit operandū. ¶ Circa cōſilium quinqꝫ ſunt cōmendēda. Primū grā cōſilium reqrendi ꝙ eſt in eo ꝙ non eſt preceps ad operandū Prouer. xix. Qui feſtinus eſt pedib⁹ offendit. Secundū eſt grā conſiliorū eligēdi. Tertiū gratia dandi conſiliū. Quartum gratia cōſiliū examinandi. Quintū gratia acquieſcendi conſilio. De primo legit Tho. iiij. Conſiliū ſemper a ſapiente require. et Prouer. xx. Cognationes.i. ꝓpoſita cōſilij roborant.i.perficiunt.glo.parua foris ſūt arma niſi conſiliū ſit domi.i. Macha. v. In illa die ceciderunt ſacerdotes in bello duꝫ ſine cōſilio exeunt in preliū. ad conſiliariū eligendū monemur. Eccl. vi. Multi pacifici ſint vbi ⁊ cōſiliarius ſit tibi vnus de mille. Tamen ꝓ cōſiliario ante oēs eligendus eſt deus. Thob. iiij. Oīa conſilia tua in ipſo deo ꝑmaneant. Deinde recurrenduꝫ eſt ꝓ cōſilio ad viros bonos. Eccl. xxxvij. Cor boni conſilij ſtatue tecuꝫ nō eſt enī tibi aliud plus illo. Conſilia autē impioꝝ fraudulenta. Prouer. xij. Non enī eſt habendū cōſilium cū hoīe de negocio qđ eū tangit vel de eo quod nimis odit vel nimis diligit. Eccl. xxxvij. Noli cōſiliari cū eo qui ſuſpectū te habet ⁊ ab emulantibus tibi abſconde cōſilium ⁊ cū muliere de his ꝙ emulatur nec cū timido de bello ⁊c. vnde Hiero. ix. Vnuſquiſqꝫ a proximo ſuo ſe cuſtodiat ⁊ ī omni fratre ſuo nō habeat fiduciam. ⁊ Michee vij. Ab ea ꝙ dormit in ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. Itē a iuuenibus cōſilium non eſt requirendū. qꝛ Roboam regnuꝫ ſuū ꝓ magna parte amiſit cōſilio iuuenū acquieſcendo ⁊ relinquendo cōſiliū ſenū. iij. Reg. xij. Quando dicit ſenibus ppłi ꝙ eundem roboam filiuꝫ ſalomonis bene cōſulebant minimus digit⁹ meus groſſior eſt dorſo patris mei. Inſtigatus cōſilio iuuenū ꝙ ſecuꝫ nutriti fuerant. ⁊ reſpondens ſeniorib⁹ populi ꝙ eū rogabant vt deponeret quandaꝫ ſeruitutem quā Salomon pater ei⁹ impoſuerat dixit ꝙ imponeret grauius iugū: et ſic fuit eiectus a regno ⁊c. Gratia dandi cōſilium emendat. Eccl. xxv. ꝙ ſpecioſam caniciē iudiciū ⁊ preſbyteris cognoſcere conſilium. Gratia examinandi cōſiliuꝫ cōmendatur per Sen. dicentē prudentis propriū eſt examinare cōſiliaꝛ non cito facili crudelitate ad falſa prolabi. Gratia acquieſcendi ꝯmendatur. Prouer. xij. Via ſtulti recta in oculis eius qui autem ſapiēs eſt audit cōſilia ⁊ ſupple acquieſcit bonis conſilijs.

¶ Sequitur textus de dono intellect⁹.

Tunc intellect⁹ hominis cōſtat bene rect⁹.
Cum ſup omne deū. timet intelligit ipm.
Ac recte credit ⁊ iuſſib⁹ ei⁹ obedit
Cur intellectum teneas in numine firmū.
Sepe rogans dominum ꝙ cōferat hunc tibi verum.
Hunc non abſcondas in terra ſed bene condas.
Vt tibi donatum reddas dn̄o geminatum.
Sed quia lauderis a chriſto nec reproberis.

In iſto capitulo auct. noſter detminat de dono intellectus. Pro quo notā. eſt ꝙ quinqꝫ precedētia dona pertinent ad vitā actiuā hec autem duo dona. ſcilicꝫ donum intellectus ⁊ ſapientie pertinēt ad vitam cōtemplatiuam vnde Ancel. in libr. de ſimilibus dicit ꝙ poſtꝙ̄ ſpirituſſanctus mentem fecit pauentē per donū timoris ſibiqꝫ cōpatientem per donū pietatis. Ea ꝙ ſunt facienda docet ꝑ donum ſcientie ⁊ illa fortiter exequit per donū fortitudinis. Et de ipſa ſui exemplo facit alijs ſe conſulentem per donū conſilij. poſt. ſſ. accendit mētem ad intelligendū cur hec ⁊ illa fieri debeant ⁊ vltimo ꝙ a ſolo deo remunerationem querant iſtorum. ¶ Pro vlteriori declaratione eſt notan. ꝙ intellectus đꝛ pluribus modis. Vno mō ꝓ aīa intellectiua et ſic dicit in tertio de aīa vbi đꝛ ab Ariſto. ꝙ neceſſe eſt intellectū eſſe ſimmixtum. Scđo capit ꝓ actione ipſius intellectus ſeu aīe intellectiue vt ꝓ intellectione ipſa. Alio mō ꝓ noticia principioꝝ ꝙ habetur ꝑ naturalē inclinationem intellectus. De vi noīs intellectus importat quandam intimam cognitionem: qꝛ intelligere eſt intus legere: ⁊ ſic

UVA. BHSC. IyR_242

intellect⁹ nō eſt donū ꝙuis ſit a ſpūſancto. Alio modo intelllect⁹ dr̄ gratia intelligēdi ſalubre ſignificationes ſignorū naturaliū vel poſitiuorū ⁊ ſunt ſignificationes ſignorum creature. De iſto intellectu loquebatᷣ dn̄s diſcipulis ſuis. Mat.xv.dicēs. Et vos ſine intellectu eſtis: ⁊ ſic eſt donū.ſſ. ⁊ habitus ſupernaturalis principioꝝ ſupernaturalium q̄ ſunt articuli fidei ⁊ ex cōſequenti quarūdam operationū que ordinantᷣ ad fidem quia fides per dilectionem operatur ad Gal.v. Fides eſt que per dilectionem operatur hoc lumen ſupernaturale ſuperadditū intellectui ⁊ datū homini dr̄ donuꝫ intellectus qḋ notat quandā excellentiam cōditionis penetrans vſqꝫ ad intimas reꝝ intelligendarū eſſentias ⁊ veritates: quod non fit ita cōplete ex virtute intellect⁹ naturalis ſicut ex virtute luminis ſupernaturalis ſuperadditi intellectui. de quo intellectu dr̄ libro de ſpiritu ⁊ aīa ꝙ eſt ea vis aīe qua de diuinis ꝙtum homini poſſibile eſt cognoſcitᷣ ad celeſtia archana penetrāda q̄ penetranti nō poſſunt niſi per ſpiritū eius qui etiam profunda dei ſcrutatur. vn̄ i. Coꝝ.ij. dicitur. Nobis autē reuelauit de⁹ per ſpirituꝫ ſuum. ſpiritus eīn oīa ſcrutatᷣ etiam profunda dei. Cū veritates neceſſarie ad ſalutem ſint nobis abſcondite et velate tam in reruꝫ naturis ꝙ̄ ſacris ſcripturis ꝙ̄ etiam in diuinis ſacramentis ⁊ figuris intantum vt intellectus humanus ſine adiutorio ſupernaturalis luminis nō poſſit ad eas apprehendendas plene ꝑtingere neceſſe fuit vt ſpūſanct⁹ intellectui humano ſuperadderet aliquod lumen ſupernaturale quo velamina dictarum veritatū penetraret ⁊c.

¶ Sequitᷣ textus de dono ſapientie.

ESt immortalis ſapiē
tia ſpiritualis
Quāuis mundana
fertur ſapiētia vana.
Chriſtuꝫ diligere ſuper omnia crimina flere.
Mentem deum gerere peccata futura cauere.
Mundum deſpicere celeſtia corde tenere.
Singula ſic ſapere ſicut ſunt ſic ⁊ habere.
Hec eſt ſincera mentis ſapientia vera.
Exoptat ſupera ſapiens ⁊ gaudia vera
Deuitat ſcelera: mundum contēnit ⁊ era.
Omnia diſcernit a prauis omnia cernit.
Omnia vult agere conſulte recta tenere.

IN iſto capitulo auct. noſter determinat de dono ſapientie. ¶ Pro quo eſt no. ꝙ ſapientia ⁊ intellectus differunt. q2 ſapiētia eſt cognitio dei abſolute. Intellect⁹ autē cognitio dei collectiue ſcꝫ in cōparatione ad creaturas. Item alia differentia eſt: q2 intellectu cognoſcitᷣ deus per ſigna: ſapientia xͦo deus cognoſcitur experimento. Itē per intellectū cognoſcimus deuꝫ: ꝑ ſapientiā eius dulcedinē guſtamus. vnde ſapientia dr̄ quaſi ſapor e virtutū cōdita ſcientia. Eccl.vi. Sapientia eīn doctrine ſapida eſt ſcḋm nomē ei⁹: ⁊ nō eſt in multis manifeſta: per intellectū eīn ſumus ꝓuidi: ꝑ ſapientiam maturitatē nō eſt omittenduꝫ ꝙ ſapientia ſumitᷣ plurib⁹ modis: vno modo ꝑ ſapientia mūdana q̄ inimica eſt deo. Jo. iiij. Sapientia terrena animi malis dyabolica eſt illa eīn ſapientia mūdana ſtulticia eſt apud deū. i. ad Coꝝ.iij. Sapientia hui⁹ mūdi ſtulticia eſt apud deū ⁊ eodē.i.c. Perdam ſapientiā ſapientū ⁊ prudentiā prudētum reprobabo. De talibus loquitᷣ Apl̄us ad Ro.i. Dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt. Alia eſt ſapientia increata q̄ eſt vera ſapientia q̄ dicitur filius dei. Ja.iiij. Sapientia de ſurſum eſt ⁊c. Et alibi Apl̄s. Omnia in ſapientia feciſti id eſt in filio. Alia eſt ſapientia creata et illa eſt duplex. vna eſt que eſt per ſtudium humanum acquiſita: et eſt virtus intellectualis ſeu habitus vt ſcribitur in ſexto Ethico. Philoſophia enim habet admirabiles declaratio-

nes vt dr in eodē li. Ethi. Licet ſapor ille nō ſit oleo gratie cōditus. Et ſi talis ſapiētia ꝑ rationis inquiſitionē poſſit hr̄e rectum iudiciū circa aliquas res diuinas hoc eſt incōplete vt ſcribit̄ in. vij. c. celeſtis hierar. Alia ſapientia creata eſt q̄ de ſurſum eſt. Jaco. iij. Deſcendens a patre luminū: hec ſapiētia eſt donū veri ſplendoris ⁊ boni ſaporis: ſplēdor dirigit intellectū ad veri cognitionem. Sopor erigit affectū ad boni ſaporoſam dilectionē. obiectū eīm talis doni ſapientie eſt deus ꝑ̄ncipaliter. nō ſub ratione veri abſolute: ſed ſub ratione veri in relatione ad ratiōnē boni vt eſt exercitatiuum volūtatis ad eius ſaporoſam dilectionem. Actus doni ſapientie eſt cōtemplari deū nō quocūq̄ mō ſed ex dilectione cum quadā experimentali ſuauitate in affectu vñ Aug. xv. li. de trini. c. vij. dicit. Ubi nulla eſt dilectio gratuita ſup. q̄s vllā dicit eſſe ſapientiā: ergo ſapientia a ſapore recte denominat̄. ſm Jſido. in lib. Ethi. Ex q̄bus apparet ꝙ ſapientia eſt habit⁹ ſupnaturalis aīe a ſpū ſancto infuſus ad deū cognoſcendum ⁊ ſaporoſe diligendū. Donū ſapientie nō ſolū docet ſm rectū iudiciū contēplari diuina: ſed etiā docet regulare humanos actus excellētiori mō ꝙ ſcientia q̄ eſt habitus intellectualis cui⁹ ratiōnē aſſignat Augu. li. xij. de trini. di. Superior pars rōnis ſapiētie deputat̄. inferior aūt ſcientie. Jtem ſuperior rō vt ipſe Augu. di. in eodē lib. intendit ſuperius rōnib⁹: ſcʒ diuinis cōſpiciendis ſm ꝙ diuina in ſeipſis cotēplant̄ cōſulendis ſm ꝙ ꝑ diuina iudicat de hūanis ꝑ diuinas regulas dirigēs act⁹ hūanos vt hō nō ſolū aſſimilet̄ deo ſm ymaginē: ſed etiā ſm operationes ꝓut poteſt. De illa ſapientia q̄ eſt donū dicit̄ Prouer. iij. Beatus homo q̄ inuenit ſapientiā ⁊ q̄ affluit prudētia. Melior eſt acq̄ſitio eius negociatione auri ⁊ argenti primi ⁊ puriſſimi. fruct⁹ eius precioſior eſt cunctis operibus ⁊ oīa q̄ deſiderantur huic nō valēt cōparari ⁊c.

¶ Sequit̄ de beatitudinib⁹ in gñali.

Hic auctor noſter agit de beatitudinib⁹. Pro quo eſt premittendum ꝙ beatitudo quedam eſt patrie de qua Boe. de cōſolatio. libr. iij. Beatitudo eſt stat⁹ oīm bonorum aggregatione perfectus. ⁊ Aug. in enchiridion. di. Jlle beatus eſt q̄ omnia que vult habet nec aliquid vult q̄d non decet. Alia eſt beatitudo vie ⁊ illa ſic diffinit̄. Beatitudo eſt gratia non cuicūq̄: ſed vere ſapienti. nota faciens ad ſuauitatem cōſcientie ꝓpinqua glorie: ⁊ ſumit̄ illa diffinitio ex dictī beati Ambroſij in lib. de offi. Dico beatā vitā cōſiſtere in altitudine ſapientie ſuauitate cōſcientie virtutū ſublimitate et de illa beatitudine intelligitur hic. Prima beatitudo eſt plena. Secunda eſt ſemiplena ⁊c. ⁊ enumerātur in generali ſeptē beatitudines ſm diſtinctionem graduū q̄uis ſint octo ſm eſſentiam quas ſaluator ī ſermone de monte enumerat. Mat. v. Beati pauperes ſpiritu ⁊c. ⁊ ſunt iſte. paupertas ſpūs: mititas: ſeu manſuetudo: luctus: eſuries: iuſticia: mīa: cordis mundicia: pax et patientia: harum beatitudinū numer⁹ ſumitur ſm integritatē perfectionis ad quā integritatem tria requirunt̄ ſcʒ receſſus a malo. ꝓceſſus in bonum: ⁊ perfectus ſtat⁹ in optimo. Malū eī procedit aut ex timore ſuperbie: aut ex rancore malicie: aut ex languore concupiſcentie. Contra hec tria ſunt tres beatitudines ſcʒ paupertas: ſpiritus: contra malum tumoris: mititas contra malum rancoris: luctus contra malū libidinis. Jtem ꝑfectus in bono attendit̄ ſm diuinā imitationē que eſt ſm dei vias duas ſcʒ mīam: ⁊ veritatē. de quibus p̄s. Uniuerſe vie dn̄i mia et veritas: ſm iſtas duas vias ſumuntur due beatitudines ſcʒ eſuries iuſticie: ⁊ effect⁹ mie: preterea ſtatus in optimo attenditur in duobus ſcilʒ in limpida cognitione: ⁊ trāquilla affectione: ⁊ ſm hoc ſumuntur due vltime beatitudines ſcʒ mundicia cordis ad deum videndum: ⁊ pax mentis ad perfecte fruendum. per has beatitudines excluduntur ſeptē vicia capita. Paupertas excludit ſuperbiā manſuetudo iram: luctus inuidiam: quia qui luget pro peccatis aliorū non inuidet eis: eſuries iuſticie accidiam: mia auariciam: mundicia cordis gulā: quia cordis mūdicia non ſeruit ventri ad modū bruti animalis: pax excludit luxuriā: quoniam guſtato ſpiritu deſpicit ⁊ deſinit omnis caro luxuriari: ſicut in enumeratione donorum eſt ordo artificialis: quia primo ponuntur digniores: ita ⁊ in beatitudinibus eſt ordo naturalis vt digniores ponant̄ vltimo.

¶ Sequitur textus de prima beatitudine: ſcilicʒ de paupertate.

UVA. BHSC. IyR_242

Paupertas grata vtꝰ
eſt magnificata
Cui ſunt collata celo-
rum regna beata.
Pauperies leta ſtat multa laude
repleta.
Spernit terrena paradiſi querit
amena.
Cor leua ad xp̄m quia mundum
non habet iſtum.
Paruo contenta paupertas non
violenta.
Quāuis induta male ſi ſtat libe-
ra tuta.
De modico leta: viuit ſine lite
quieta.
Uix aliquem ledit humilem men
te quoq; reddit.
Carnem compeſcit quia nō bene
paſta macreſcit.
Numine ditatur diuino fine bea
tur
Ac humilis talis pauper ſit ſpiri-
tualis.
Nonnunq̄ inflatur quare ſuper
aſtra leuatur.

In iſto capitulo auctoꝛ noſter determinat de p̄ma beatitudine.ſ.de paupertate. Pro quo eſt notandum ꝙ triplex reperitur paupertas. quedaʒ coactione ſeu neceſſitate: ⁊ illa reperitur in illis qui ſūt pauperes: ſed vellēt ditari ſi poſſent. Alia eſt paupertas diſſimulatione vt in hypocritis qui fingunt ſe eſſe pauperes vt aliquis eis porrigatur. Alia ē paupertas voluntaria que eſt in affluentia bonoꝝ tēporaliū erga deū humiliari recognitiue ⁊ erga primū largitiē: ⁊ illa eſt meritoꝛia de q̄ Mat.v.Beati pauperes ſpū ⁊c. ⁊ ſumitur hic paupertas ſp̄ūs ꝓ abſtinētia ab amore mundi.i.ab amore carnaliū voluptatuʒ ⁊ diuitiarū ⁊ ꝓprie excellētie hec tria cōplectit̄ ꝑncipalit̄: complectit̄ amorem mundi. vñ dr̄ ſup Lucā. Pauperes ſunt qui nō querūt: illecebroſa.i.delectatiōes carnales ⁊c. ſup Math. No dr̄ ꝙ paup̄es ſunt humiles deum timētes. Alia glo.dicit ꝙ pauperes ſunt qui nihil habēt oīa poſſidēt.pauperū em̄ ſpū eſt regnū celoꝝ: vt ſupra Math.v. Facilitate ſupple acquirendi. Paup̄es em̄ ſunt mundi contēptores ⁊ humiles.q̄ vero contēnunt mūdū habent eum ſub pedibꝰ ⁊ ſunt ſupra mūdū. Humilitas vero eſt q̄ſi clauis regni celoꝝ ꝯ quā non valet aliqua clauſula. Apoc.iij. Ecce dedi oſtiuʒ apertū corā te: q̄d nemo poteſt claudere. ergo facile eſt pauperibus ſpū intrare regnū celoꝝ qui ſunt iam ſupra mūdū ⁊ habent claueʒ tam efficacē. De tali pauꝑtate dicitur Prouerb.i. Fruſtra iacitur rhete ān oculos pēnatoꝝ.glo. pēnati ſunt mundi cōtēptores. illa beatitudo.ſ.pauꝑtas adaptat̄ dono timoris: ⁊ q̄tum ad humilitateʒ: ⁊ q̄tum ad reꝝ tp̄aliū pauꝑtatē volūtariā q: timoꝛ humilitatē introducit.i.Pet.v. Humiliamini ſub manu potenti dei vt vos exaltet in tēpore viſitationis. Timentiū em̄ eſt proijcere q̄cunq; euaſioni ſue obſtant. Ber. Talia aūt ſunt diuitie mūdane. Pauꝑtatē nobis xp̄s inſinuauit in ſuis opibus. Luc.ij. Pannis eū inuoluit mater ſua ⁊ in preſepio eū reclinauit. vñ Treñ.ix. Recordare pauꝑtatis mee abſinthij mei ⁊c. Etiā exēpla oīum ſctōꝝ q̄ abrenunciauerint oībus terrenis.

¶ Sequitur textus de humilitate.

Sis humilis mente v̄
bis factis retinēs te.
Sis hūilis geſtu ſp
meditādo quis es tu
Nullū contēnas ſed te mundum
quoq; ſpernas.
Sperne q; te ſperni noli laudatus
haberi.
His gradibus quinq; referes hu
milis bona vite.
Quāto dignioꝛ es humilis potiꝰ
foꝛe debes.
Qui non eſt humilis confundet̄
quaſi vilis.

UVA. BHSC. IyR_242

Cerne quid es quid eris humilis ſic efficieris.
Uile cadauer eris hoc ergo frequens mediteris.
Subdi maiori decet equaliq́ʒ minori.
Sic humiles grati chriſto ſunt aſſociati.

IN iſto capitulo auct. noſter agit de dono humilitatis. Pro quo eſt notandū ꝙ duplex eſt humilitas: q̄dam ficta ⁊ quedā vera. De ficta humilitate legit͛ Eccl. xix. Eſt qui neq̃ter ſe humiliat ⁊ interiora eius plena ſunt dolo. Uera aūt humilitas eſt humilitas cordis, de qua Mathei. xi. Diſcite a me q̄m mitis ſum ⁊ humilis corde. Humilitatē cordis debet ſequi humilitas exterior ſicut ramus ꝓdit ex radice. i. Pet. v. i glo. Scala em̄ humilitatis habet duo extrema. primū et ſupremū. primū ē timor ſupplicij. ſupremū eſt amor premij Hec ſcala humilitatis habet duo latera. ſ. dextrum ⁊ ſiniſtrū. Dextrum eſt tēperātia in ꝓſperis. Siniſtrū patientia ī aduerſis. Iſta ſcala humilitatis hʒ tres gradus qui ſunt humiles. ſ. amor dī ⁊ abiectio ſui ⁊ cōtēpt⁹ mūdi. Itē aliȷ tres gradus aſſignant͛ q̄ ſunt hūilitas ſufficiēs hūilitas abūdans ⁊ ſuperās. in glo. ſuper illud Mat. iij. Sic decet os implere oēm iuſticiam. i. humilitatem dicit glo. Primus gradus eſt ſubdere ſe maiori ⁊ ſe nō ꝑferre equali. Hec humilitas dr̄ ſufficiens: qr̄ ſufficit ſic aliquē humiliari ⁊ ille gradus omni iuſto eſt neceſſarius. Secūdus gradus eſt ſubdere ſe equali nec preferre ſe minori hec humilitas dr̄ abundans. Tertius gradus eſt ſubdere ſe minori in quo gradu eſt oīs iuſticia. hunc gradum xp̄s impleuit. hec humilitas dr̄ ſupabūdans. Ex p̄miſſis apparet ſm Aug. ꝙ humilitas ꝓprie eſt ex intuitu ꝓprie cōditionis ⁊ ſui cōditoris volūtaria mētis inclinatio ꝙ intuitus ꝓprie cōditionis ſit cauſa talis inclinationis. patet Gene. xviij. de Abraham qui dicebat. Loquar ad dn̄m deum meū cum ſim puluis ⁊ cinis. Humilitatē em̄ cōmendat nobis ſacra ſcriptura ī plurib⁹ paſſib⁹. Eccl. iij. Q̄to maior es in oīb⁹ te humilia ⁊ corā deo inuenies gratiā. Mat. xi. Diſcite a me q̄m mitis ſuʒ ⁊ humilis corde. Ad Philip. ij. Humiliauit ſemetipm fact⁹ obediēs vſq̄ ad mortē. De⁹ em̄ hūiles glorificat. Joh. xxij. Qui hūiliatus fuerit erit in glīa. ⁊ q̄ inclinauerit oculos ſuos ſaluabit. ⁊ in pſ. Ppl'm hūilē ſaluū facies. ⁊ Math. xix. Sinite puulos ad me venire ⁊ nolite ꝓhibere. taliū em̄ eſt regnū celoꝝ. puulos em̄ vocat dn̄s humiles mūdi cōtemptore de ꝓprijs virib⁹ diffidētes vbi em̄ eſt humilitas ibi ſapiā. Prouerbio. xi. Simplicitas iuſtoꝝ diriget eos. eodē. c. Supbia em̄ nō hʒ vbi ſapientiā recipiat. Didimus pb̄s ad Alexā. De⁹ p̄ſto eſt largiri ſapiāʒ: ſʒ nō habes vbi recipias eā. De cauſis humilitatis eſt notādū ꝙ in oībus reb⁹ cās hūilitatis inuenire poſſum⁹ prio in nobis. ſcd̄o infra nos. tertio in eis q̄ ſunt iuxta nos. quarto in eis q̄ ſunt contra nos: q̄nto in eo qd̄ eſt ſupra nos. In nobis inueniūtur cauſe humilitatis ex parte corpis ⁊ aīe. ex pte corpis reſpice originē ſtatū p̄ntem: ⁊ finē. Ber. vide vn̄ veneris ⁊ erubeſce vbi es ⁊ ingemiſce. quo vadis ⁊ cōtremiſce. ⁊ Job. xvij. Putredini dixi pat͛ meus es. homo em̄ quo ad corpus in p̄ncipio eſt ſemē immūdū in medio ſacc⁹ ſtercoruʒ. in fine cibus vermiū. vite per te alias corporis neceſſitates. Ex parte anime hō debet conſiderare plures cās quare dʒ ſe humiliare. primo quia ſi ſciat ſe eſſe pctōrem multū debet hūiliari: qr̄ ſic eſt in inferiori ſtatu ꝙ ſit canis cū ſit debitor duplicis mortis. ſ. tpalis ⁊ eterne: ⁊ duplicis miſerie. ſ. culpe ⁊ pene. Canis ꝟo eſt debitor mortis ⁊ miſerie pene. Si ꝟo neſciat ſe eē in pctō maxime mortali ſit tn̄ ſe q̄nq̄ debitorē fuiſſe mortis eterne ⁊ neſcit vtrū adhuc pctm̄ ſit ſibi dimiſſū. Eccl. ix. Sūt iuſti atq̄ ſapiētes ⁊ opa eoꝝ in manu dei et tn̄ neſcit hō vtrū amore vel odio dign⁹ ſit ſed in futurū oīa ſeruātur incerta. tamen debet homo ſe humiliare. Ad hoc Gregori⁹. Adhuc nobis cuncta de meritis noſtris incerta ſunt vt vnam certam gratiam teneamus humilitatem. Item poſito ꝙ ſcirem⁹ nos eſſe in ſtatu gratie debemus nos humiliare propter negligentiam proficiendi quam in nobis videmus propter difficultatem ſtandi facilitatem cadendi difficultatem reſurgendi. ⁊c. Item debemus nos humiliare ex parte eorum que ſunt infra nos: vt ſunt elementa atte

UVA. BHSC. IyR_242

dendo ꝙ corpus noſtrū in terra reuerſum
eſt. Gen̄.iij. In ſudore vultus tui veſceris
pane tuo donec reuertaris in terrā d̄ qua
ſumptus es attendendo ꝙ terra que nūc
eſt ſub pedibꝰ noſtris in futurū erit ſupra
caput. Item attendendo ꝙ ipa terra miro
modo ꝑducit ex ſe vnde paſcimur aliter fa
me periremus ⁊ frigore ⁊c. In aere attēdē
do ꝙ ſine eo non poſſumus viuere qꝛ niſi
refrigeriū cordis aerē attraherēmꝰ ſuffo-
caremur. In aqua cōſiderando ꝙ ſine ipa
non poſſumus viuere: ſine ea eni terra eēt
ſterilis. In igne attendendo ꝙ ſi non eſſet
fame ⁊ frigore periremus. Itē attendēdo
circa terre naſcentia vt ſunt fructus ⁊c. q̄-
bus indigemus. Itē attēdēdo circa aīalia
bruta quibus indigemus. ⁊ conſiderando
induſtrias eoꝝ quas melius te obſeruāt.
Item attendendo celi luminaria quoꝝ lu-
mine indigemus. Item his qui ſunt iuxta
nos attendēdo ꝙ plures de fratribus no-
ſtris fiunt ceci. alij leproſi. alij mōſtruoſi. ⁊
ſic de alijs difformitatibus ꝙ nobis pōt ſi
militer euenire ⁊c. In his q̄ ꝯ nos ſunt poſ
ſumus inuenire cauſas humilitatis conſi-
derando ꝙ hoſtes inuiſibiles nos ſtrāgu-
larent niſi diuina ꝓtectio hoc impediret.
Tren̄.iij. Miſericordie dn̄i: qꝛ nō ſumus con
ſumpti cui debemus totā ꝟtutē aſcribere
⁊ Io.xli. Non eſt ſuꝑ terrā poteſtas q̄ cōpa
retur ei qui factus eſt vt nullum timeret.
In hoc quod ſupra nos eſt attendēdo dei
oīpōtentiam paratā ad vindictā contra ſu
perbos cui nullus poteſt reſiſtere. i. Pet.
v. Humiliamini ſub potenti manu dei.

¶ Sequitur textus de mititate
ſeu manſuetudine.

Sis animo mitis: vt
odores des q̄ſi vitis.
Eſto māſuetus ⁊ ſim
plex atq̃ quietus.
Hec faciūt hominem ſimilem do-
minoq̃ placentem.
Non reddas prauis malefacta: ſꝫ
eſto ſuauis
Hoc tibi dat meritum: deus autē
punit iniquum.
Cum magis es dignus debes ma
gis eſſe benignus.

Nam fit indignus domini pieta-
te malignus.

In iſto capitulo auct-
noſter determinat de miti
tate ſeu māſuetudine: q̄m
ſinonime ſe habent. vn̄ mā
ſuetudo ſeu mititas ē mo-
deſti animi tranquillitas
q̄ nullā incurrētiū rerum tribulatiōe agi-
tatur ſm peregrinū ſacerdotē. habet eni
ex glo. ſuper Math. ꝙ manſuetus eſt qui
nullam amaritudinē animi habet ſeu ſen-
tit. Ex quo patet ꝙ manſuetudo eſt purga
ti animi. hō eni mitis ⁊ manſuetus hꝫ cuꝫ
proximo pacem ⁊ ſocietatem: ⁊ ſi cum his
qui oderūt eum habet pacem ſic eſt pacifi
cus: quia vir mitis frāgit iram ⁊ impetum
indignationis opponēdo mollitiē reſpon-
ſionis. vn̄ dꝛ Prouer. xv. Rn̄ſio mollis fran
git iram: homo mitis cū deo habet familia
ritatem cuius ſignū pōt eſſe: qꝛ deus libē-
ter exaudit mites eo ꝙ hō mitis deo fit fa
milaris. Judith. ix. Humiliū ⁊ manſuetoꝝ
tibi ſemꝑ placuit deprecatio dn̄e. Secūdū
ſignū eſt ꝙ deus in anima hoīs mitis libē
ter pauſat ⁊ dormit: qꝛ māſuetudo ē ſicut
culcitra mollis in lecto floride cōſciētie:
de quo dicit Cant. i. Ecce pulcher es dile-
cte mi ⁊ decorus lectꝰ noſter floridus. Ter
tiū ſignū eſt ꝙ deus ad videndū ⁊ loquen
dum ſe oſtēdit vel exhibet homini miti: vt
legitur de moyſe. Exod. xxxiij. Qui loq̄bat
cū deo facie ad faciē ſicut ſolet loqui ami-
cus ad amicum ſuū. Cauſa vna inter alias
erat: quia homo mitiſſimus erat vt ſcribit
Nume. xij. Erat moyſes vir mitiſſimus ſuꝑ
oēs hoīes qui morabātur in terra. De mā-
ſuetis loquitur ps. di. Māſueti heredita-
būt terrā: ⁊ delectabūtur in multitudine pa
cis. Māſuetudo eni pōt dici ſpecies forti-
tudinis: mediāte patientia: differūt tn̄ mā
ſuetudo ⁊ patiētia aliquo modo: qm̄ patiē
tia eſt in ſuſtinentia moleſtiaꝝ corꝑalium:
māſuetudo vero in ſuſtinenda cōtumeliaꝝ
⁊ adoptat manſuetudo dono pietatis ſiue
mie vt ſcribit in ſumma ꝟtutum.

¶ Sequit textꝰ de luctu ſeu fletu.

Si vis ſolari debes pri
mo lachrymari.
Qui bene plorabit
deus ipm letificabit.

UVA. BHSC. IyR_242

Fle pro peccatis ꝛ pro miſeris tri-
bulatis.
Pro deſiderio paradiſi flere me-
mento.
Si non des lachꝛymas ipſas optã
do gemiſtas.
Cum decoꝛe venit dominum mox
lachꝛyma fleuit.
Mentem letificant lachꝛyme pec
camina purgant.
Et xp̄m placant paradiſi gaudia
donant.

IN iſto capitulo auct.
noſter deteriat ꝺ luctu ſeu
ꝺ fletu. Pro q̄ eſt notãdũ ꝙ
luctus eſt lugere ꝑ pctõ et
odire ip̄m ita ꝙ inſurgam⁹
ad deſtructionem eius. Lu
gere ꝟo de malo vt fugiam⁹ ip̄ꝫ inꝗ̄tũ ad-
uerterit ab amato eſt ſolius charitas. Lu-
gere de aliquo malo ſpeciali eſt cuiuſlibet
virtus q̄m quelibet virtus luget de ſuo cõ
trario. Luctus ꝑ beatitudine eſt gratia ve
hemẽter dolendi de malo quod accidit vel
de bono quod deficit: et illo modo luctus
ſumptus non eſt in his qui adhuc ſunt in
pctis ſuis Greg. in Moꝛa. Niſi a reatu cul
pe quos nos diligamus miſericoꝛditer di
mittamur ꝑfecte flere non poſſumus. No
ta, ꝙ malũ in deſcriptione luctus poſitum
dꝫ intelligi nõ id maluꝫ quod mundus vo
cat malum. ſ. tp̄ale quod medicinale eſt: ſꝫ
qꝺ ꝟe malum eſt. ſ. malum culpe ꝛ penam
futuram q̄ eius eſt ſequela: bonũ etiã ibi-
dem poſitũ nõ intelligas bonũ ꝑiculoſum
vt eſt pecunia: ſꝫ verũ bonũ. ſ. bonum grẽ
vel gloꝛie: dolor hm̄õi ſignum eſt ſalutis.
Greg. in Moꝛa. Argumentum ſalutis vis
eſt doloꝛis. Luctus em̄ diuiditur in luctuꝫ
bonum in luctum malum ꝛ in luctum in-
differentem: luctus malus eſt vt luctus cu
piditatis de quo metrificatoꝛ. Ploꝛatur la
chꝛymis amiſſa pecunia veris. Item luct⁹
deceptionis. Unde poeta. Ut flerent ocu-
los erudire ſuos. Itẽ luctus in oꝛdine cõ-
paſſionis vt de moꝛte amaſie de quo Aug.
Inquit cogebar. ploꝛare didonem moꝛtuã
que ſe occidit ob amoꝛem cuꝫ interea me
ipſum in his a te moꝛiẽtẽ de⁹ vita mea ſic
cis ferrẽ oculis miſerrim⁹. Itẽ luct⁹ eterne
dãnatiõis. Mat. xxiiij. Ibi erit flet⁹ ꝛ ſtri
doꝛ dẽtiũ ꝛ eo. xiij. Et alibi extrema gaudij
luct⁹ occupat: tũc lachꝛyme nihil ꝓſunt cũ
nõ ſit tp̄s merẽdi. Hie. viij. Trãſit etas fini
ta eſt meſſis ꝛc. Luct⁹ bon⁹ eſt triplex. ſ. cõ
punctiõis cõpaſſiõis ꝛ deuotiõis. de p̄mo
habet̃ i p̄s. Lauabo ꝑ ſinglas noctes lectũ
meũ. gl. cõſciẽtiã meã ꝛ alibi in p̄s. Exitus
aquaꝝ deduxerũt oculi mei. De luctu com
paſſiõis habet̃ Job. xxx. Flebãt q̄dã ſup eo
q̄ afflictus erat: ꝛ cõpatiebat̃ aĩa mea pau
peri. ꝛ Eccl. xxij. Sup moꝛtuũ ploꝛa ꝺfecit
em̄ lux ei⁹: ꝛ ſup fatuũ ploꝛa deficit em̄ ſen
ſu. ꝛ Trenoꝝ. ij. Defecerũt oculi mei pꝛe la
chꝛymis ſup cõtritionem filie populi mei.
Luct⁹ deuotiõis cũ aĩa viri ꝑfecti dei dulce
dinem expta deflet abſentiã ſpõſi quo ad
ſum dulcedinis. talis enim luct⁹ deuotio-
nis ex deſiderio diuine viſiõis. in p̄s. Siti
uit aĩa mea ad deũ fontẽ viuũ ꝛc. Fuerunt
mihi lachꝛyme mee panes die ac nocte. et
alibi in Pſal. Sup flumina babylonis. ſ.
calcando tranſitoꝛiã delectationẽ illic ſedi
mus ꝑ quietã meditationẽ: ꝛ fleuim⁹ ꝓp̄
celeſtis delectationẽ patrie. Dũ recoꝛdare
mur tui ſyon q̄ interp̄tatur viſio pacis ſeu
ſpeculãs ſeu ſpeclatio ſicut ꝑegrin⁹ lachꝛy
mari cogitur cum ſue patrie recoꝛdatur.
Luctus indifferens eſt vt luctus afflictio-
nis tp̄alis vł etiã gaudij. Tho. xi. Fleuerũt
ambo cum gaudio. ꝛ Gene. xliij. Erumpe-
bant lachꝛyme: ꝛ introiens cubiculũ fleuit
Luctus pꝛo peccatis vel ꝑ deſiderio cele-
ſti conſolationẽ meret̃. Alius ꝟo luct⁹ non
Bernar. Luctus eoꝛum qui ꝑſeuerãtiã nõ
habẽt nõ meretur cõſolationẽ. Alios inq̄t
lugentes video: ſed ſi de coꝛde ꝓcederent
lachꝛyme non tam facile illico ſoluerent̃
in riſum Bernar. In omnibus operibus
tuis memoꝛare nouiſſima tua. Idẽ Eccle.
vij. Moꝛtis erroꝛem iudicij diſcrimen val
de tremendum ardentis gehenne metum
ab oculis coꝛdis tui elongari nullatenus
pariaris. Cogita peregrinationis tue mi-
ſeriam. Recogita annos tuos in amaritu
dine aĩe tue. Cogita humane vite pericu-
la. Cogita fragilitatem ꝓpꝛiã. Cogita cele
ſtis regni gł̃iaꝫ. Et in hm̄õi cogitatiõe ſi ꝑ
ſeueraueris dico tibi parum ſenties quic-
quid foꝛis videtur eſſe moleſtum dñ toto
coꝛde circa hec occuperis nec patiet̃ dñs
ſine cõſolatiõe te eſſe: q2 ipſe eſt pater mi-

UVA. BHSC. IyR_242

ſericordiarū ⁊ de⁹ toti⁹ cōſolatiōis ⁊ cōple
bit oīno illō qđ pollicet. Mat. v. Beati qui
lugent qm̄ ↄſolabūtur, ⁊ Luc. vi. Beati qui
nūc fletis qm̄ ridebitis de viſiōe ſupple et
multis alijs modis. De cōmēdatiōe luct⁹
eſt notādū ꝙ luct⁹ aīam mundat in ſcđo et
tertio libris Reg. Aqua lachrymarū eſt la
uatoriū in clauſtro ſpūali. ⁊ Hie. iiij. Laua
a malicia cor tuū hierl'm ⁊ ſalua fias. Dya
bolū ſubmergit in ps. Cōtribulaſti capita
draconū in aq̄s. ⁊ đ hoc exēpluz. Exo. xiiij.
Ubi pharao cū exercitu ſubmergit in ma-
ri rubro. gl. cū exercitu viciorū. Flet⁹ mētē
hūiliat. Prouer. xij. Meror in corde iuſti
hūiliabit eū. A deo hō ꝑ fletū qđ vult im-
petrat. i. Reg. i. c. Cū eſſet anna amaro aīo
orauit dn̄m flens largiter ⁊ exaudita eſt. ⁊
Eſa. xxxvi. Uidi lachrymas tuas ecce adij-
ciā ſup dies tuos. xv. annos ⁊ Tho. iij. Ora
uit Thobias cū lachrymis. ⁊ Sarra filr' et
exaudite ſunt preces amborū. Lachryme
vitā ꝑditā reparāt. Greg. Tpus redimimus
qn̄ ante actā vitā quā laſciuiēdo ꝑdidim⁹.
flēdo reparam⁹. Itē fletū regnū celorū ob
tinet Greg. in quadā omelia. Regnū celor̄
rapi vult nr̄is fletib⁹ qđ noſtris meritis nō
debet ⁊c. Impedimēta lachrymarum ſunt
iſta que ſequūtur. Unū ſupbia q̄ eſt vt ter
ra arens. Joſue. xv. Terrā auſtralē ⁊ arētē
dediſti mihi. ⁊ Judicuz. i. idem ps. Anima
mea ſicut terra ſine aqua tibi. Humilitas
eſt quaſi aqueductus per quem lachryme
veniunt quem dyabolus vult incendere.
Judich. vij. Per quem olofernem de quo
ibidem fit mentio intelligitur dyabolus.
Aliud impedimentum eſt amor terrenor̄
vnde Genes. iiij. Cayn interfecit fratrem
ſuum abel. Cayn enim interpretatur poſ-
ſeſſio Abel vero luctus. tertiuz impedimē
tum eſt duricies ſiue impietas. Gen. xxix.
Os eius ſcilicet putei grandi lapide clau-
debatur. Corda talium ſunt vt petra du-
riſſima Joh. xij. Si continueris aquas om
nia ſiccabuntur. ideo neceſſe eſſet vt virga
dei percuterētur tales vt aqua lachryma
rum inde exiret. Deut. viij. Qui educit ri-
uos viuos de petra duriſſima. Quartum
impedimentum eſt ignorantia quod tan-
git dominus. Luc. xix. Dicens hieruſalem
flendo ſuper illam ſi cognouiſſes ⁊ tu ſup
ple fleres. Et adaptat iſta beatitudo do-
no ſcientie quoniam ſpiritu ſcientie illu-
ſtrantur vt ſciant quibus malis inuoluan
tur ⁊c. in ſumma virtutum ⁊c.

¶ Sequitur in textu de mundicia
cordis virginitate ⁊ caſtitate.

Sis mūdus corde ver
bis factis ſine ſorde.
Ut dn̄i vere poſſis
ſuper aſtra videre.
Mundicie vitam virgo tenet et
benedictam.
Dicitur angelicus in vita virgo
pudicus.
Uirginitas flores virtutum fert
et odores.
Humanos mores tranſcendit et
auget honores.
Propter maiores mūdanos ſper-
nit honores.
Si virgo nō ſis caſtus tamen eſſe
teneris.
Cuiuſcūq̄ ſtatus quiſquis debet
fore caſtus.
Si non ſit caſtus nemo poterit fo
re ſanctus.
Non ſunt fedati: ſed mundi cor-
de beati.

In iſto capitulo auct.
noſter determinat de mūdi
cia cordis dicēs: ꝙ mūdicia
cordis eſt qua clarificatur
cor ⁊ mundatur ad vidēduz
deum ⁊ ardentiſſime diligē
dum: ⁊ accipitur mundicia cordis hic non
ꝓ virtute: ſed pro ſtatu quodā qui eſt pur
gati animi. tamen in illo capitu. auctor nr̄
tria facit principaliter. Primo determinat
de mundicia cordis. ſcđo de mūdicia virgi
nitatis. tertio de mūdicia caſtitatis. prima
in principio. ſecunda ibi. Mundicie vitam
tertia ibi. Si virgo non ſis. Quantum
ad primum eſt notandum ꝙ mundicie eſt
vtriuſq̄ hominis integritas diuini amo-
ris intuitu obſuata. Uel alio modo. Mū-
dicia eſt puritas animi omnem abhorrēs
immūdiciā. Et diuiditur mūdicia qm̄ que
dam eſt mundicia ficta, quedā mūdicia ꝟa

UVA. BHSC. IyR_242

Ficta mundicia eſt mundicia ſuꝑficialis vt
illa phariſeoꝝ de qua Mat.xxiij. Ue vo/
bis ſcribe ⁊ phariſei ⁊ hipocrite qui mun/
datis ꝙ deforis eſt calicis ⁊ ꝑapſidis. intꝰ
pleni eſtis rapina ⁊ immūdicia ⁊ ſubditur
phariſee ecce mūda priꝰ qđ intus eſt cali/
cis ⁊ parapſidis vt fiat ⁊ id qđ deforis eſt
mūdū. Mūdicia xᵃ eſt de puro corde. Et
diuidit in mūdiciā intellectꝰ ⁊ affectus. vñ
Bern. Duo inq̄t ſunt q̄ in nobis purganda
ſūt.ſ.intellectꝰ ⁊ affecꝰ Intellectꝰ vt nouerit
affectus vt velit. Intellectꝰ purgandꝰ eſt a
tribꝰ.ſ.a falſis ⁊ ocioſis ⁊ a vitioſis. Falſi/
tas intellectū obtenebrat: ocioſitas itelle
ctū īpedit. vitioſitas inq̄nat. Affectꝰ purgā
dus ē ſuꝑ aſpſiōe ab infectiōe ⁊ admixtiōe
ſordiū. Suꝑaſpſio ē ī ꝑmis motibꝰ īfectio ī
deſiderio moroſo. admixtio ī amore. amor
eñi ē vnio amātis ad amādū: iđ purgādꝰ ē
affectꝰ ab amore terrenoꝝ. a rubigine ire
odij vel alteriꝰ malicie. Cor eñi mūdanduꝫ
eſt vt ſpeculū vt ſic deo inſpectori faciē ſua
purā reddat. Abluendā enim eſt hoc ſpe/
culū qđ eſt cor. primo aqua ſapientie ſalu/
taris vcꝫ ꝙ hō libēter audiat xbū dei. libē
ter ſtudeat in ſacra ſcriptura. Johā.xiiij.
Uos mundi eſtis ꝓpter ſermonum quē
locutus ſum vobis. illud figurat̄ ꝑ lauato
rium tabernaculi. de quo legitur in exođ.
in quo tabernaculo erāt duo ſpecula exte
rius in quibus egrediētes tabernaculum
immūdiciā ſuā videre poterāt ⁊ intus aq̄
vnde illā maculam lauabāt. Scriptura ſa
cra oſtendit maculā cordis ⁊ ſm̄ hoc dicit̄
ſpeculū. Secūdo ſcriptura ſacra dat aquā
gratie. Prouerb.xiij. Doctrina bona dabit
gratiam. Sapiētie ſtudiū ad mūdiciā va/
let q: tollit ociū qđ eſt occaſio immūdicie.
Ber. Omnium tentationum ⁊ cogitationū
malarum ⁊ inutilium ſentina eſt ocium.
Scđo valꝫ ad mūdiciam cordis ꝯtritio. ex
qua eſt aqua lachrymaꝝ. vñ ꝑs. Lauabo ꝑ
ſinglas noct. ⁊c. Tñ hoc eſt no. ꝙ ad hoc qđ
lachryme faciāt cor mūdū debēt eē calide
ꝑ deuotionē amare ꝑ ꝯtritionē. cinere per
mortis recordationē ſicut appꝫ de aqua
cui adminiſtrātur cineres vt fiat lixiuium
qđ ē efficacit̄ mūdatiuū ſordiū. Aliđ valēs
ad mūdiciā cordis eſt elemoſynarū largi/
tio: Luc.xi. Date elemoſynā. ⁊ ecce omnia
munda ſunt vobis. Itē valet ad hoc ſcopa
ꝯfeſſiōis. i. Mach.iiij. Ubi legit̄ ꝙ iudas q̄
interpretatur ꝯfitēs mūdauit templū. i.
ꝯſciam agentibꝰ. i. vitijs inquinatā. i. ma/

culatā. ⁊. iiij. Reg.v. Uade ⁊ lauare ſepties
in iordane ⁊ recipiet ſanitatē caro tua atq̄
mūdaberis. gloſ. ſepties in iordane lauat̄
qui humiliter ſeptē peccata mortalia ꝯfi/
tetur. Alius valens ad talem mundiciam
eſt vite auſteritas in victu ī veſtitu ⁊c. Si
cut abſtertio cum panno aſpero ſolet vale
re ad mundiciam ciphi ſic vite auſteritas
valet ad mūdiciam ſpūalem. De hac aſpe/
ritate exēplum habemꝰ in Johā. bap. Joh.
iij. Ipe aūt iohānes hēat veſtimētū ꝺ pilis
camelorum ⁊ zonam pelliceam circa lum/
bos ſuos. eſca aūt eius erāt locuſte ⁊ mel
muſcarum ſilueſtrium ⁊c. Aliud valens ad
mūdiciā cordis eſt oratio. ij. Macha.xiiij.
Tu dñe vniuerſoꝝ qui nullius indiges vo/
luiſti tēplum habitationis tue fieri in no/
bis: ⁊ nunc ſancte ſanctoꝝ oīm. dñe ꝯſerua
in eternū domū iſtam impollutam q̄ nuꝑ
mundata eſt. Item ad hoc valet ignis tri/
bulationis. vnde gaudere debet homo cū
videt ſe in igne tribulationis poſitum. Ja/
co.i. Oīe gaudium eſtimate fratres mei
cū intentionibꝰ varijs incideritis ſciētes ꝙ
ꝓbatio fidei veſtre patientiam operatur.
patientia aūt opus factū habet. Ille eñi
qui in igne tribulationis per impatientiā
exurit̄ paleam ſe eſſe oſtendit non auruꝫ
vel argentum ⁊c. Cōtra quas illud Mat.
iij. Paleas comburet igni inextinguibili.
Mundos corde deus recipiet in ſua ſocie
tate ⁊ in preſenti ⁊ in futuro. vnde ꝑs. Do/
mine quis habitabit ī tabernaculo tuo ⁊c.
⁊ ſubditur: qui ingreditur ſine macula. et
Prouerb.xxij. Qui diligit cordis mūdiciaꝫ
ꝓpter gratiam labiorū ſuoꝝ habebit ami
cum regem. ideo ſcribitur Mathei.v. Bea
ti mundo corde. ¶ Sequit̄ de virginitate.
¶ Pro quo eſt notandum ꝙ nomen virgi/
nitatis ſumitur quandoq̄ pro corruptiōe
fidei. ſcđa ad Coꝛ.xi. Deſpondi enim vos
vni viro virginem caſtā exhibere xp̄o. glo.
Auguſt. Uirginitas cordis fides vꝫ incorru
pta. qñq̄ virginitas eſt carnis integritas
vnde Augu. Uirginitas carnis corpus eſt
intactum: qñq̄ ſumitur virginitas ꝓ pu/
diēcia mētis cum integritate carnis ꝯtrū
ad ꝓpoſitum ſeruandi eam: ſic virginitas
māſiſſet in Lucia ſi inuita fuiſſet corrupta
qñq̄ ſumit̄ virginitas ꝓ pudicitia mentis
cum integritate carnis non ſolum in ꝓpo/
ſito ſeruandi eam: ſed in re. ⁊ ſic virginitas
ſumpta excellenter accipitur: ⁊ diffinitur
ſic cōmuniter. Uirginitas eſt in carne cor/

UVA. BHSC. IyR_242

ruptibili perpetua incorruptibilis intētio
id eſt ꝓponit ſeruandi perpetuā incorru-
ptionem. Si inuita aliqua violetur caſti-
tas ei duplicabitur ad coronaz. Corruptio
vero carnis ſiue cuz culpa. vt extra matri
monium ſiue culpa: vt in matrimonio pri
uat anulo aureo ī preſenti ⁊ aureola in fu
turo. Corruptio ỽo mentis ſi per peniten
tiam repata fuerit ⁊ finale ꝓpoſitum ſuā-
di carnis integritatem affuerit non ꝑuat
anulo aureo in preſenti in futuro aureola
Integritas vero carnis in ea q̄ carnis opꝰ
appetit nō ē digna aureola. Hiero. Nihil
ꝓdeſt carnē habere virginem ſi mente q̄s
nupſerit. vnde Aug. in libro. de virginita-
te. Felicior mihi videtur nupta mulier ꝙ̄
nupta virgo. Uirginitas eñi cōmendatur:
quia eſt precioſus theſaurus abſconditus
in agro. Mathei. xiij. in gloſa. Tanta pre-
cioſitas huius theſauri vt ipſe non ſolum
ſit precium glorie eterne cū oībus electis
eſt cōis ſed etiam glorie ſpecialis: quia de
betur ei non ſolum aurea ſed etiaz aureo
la. plura eñi valent ad cuſtodiam virgini-
tatis. vnū ſobrietas in cibo ⁊ potu ꝛc. Geñ.
xix. Loth inebriatus cōmiſit inceſtum cum
duabus filiabus ſuis. vnde Prouerb. xx.
Luxurioſa res eſt vinum. Aliud quod valz
ad cuſtodiam eſt labor: quia quies ⁊ ocio-
ſitas ducunt ad luxuriam. Ezech. xvi. Hec
fuit iniquitas ſodome ſororis tue ſupbia
ſaturitas panis abundantia ⁊ ocium ipſiꝰ
⁊ filiaꝝ eius ⁊ manū egeno ⁊ pauperi nō
porrigebāt. Aliud eſt habitus aſper ⁊ hu-
milis. Nume. xxv. Ubi habeẗ ꝙ populus
iſrael fornicatus eſt cum filiabus moabi-
tarum que ornauerūt ſe ꝛc. Aliud eſt cuſto
dia ſenſuum: viſus: auditus: tactus ꝛc. De
hoc habemus exemplum. Geneſ. xxiiij. De
dina filia Jacob que egreſſa eſt: vt videret
mulieres regiōis illius: corrupta eſt a Si
chen filio Emor. Aliud eſt modeſtia ſermo
nis. Hiero. Sit ſermo ỽginis prudens mo
deſtus ⁊ rarus. ne tam eloquentia precio-
ſus ꝙ̄ pudore. Colloquia eñi mala corrū-
punt bonos mores. i. Cor. xv. Nolite ſedu
ci. Corrūpunt bonos mores colloquia pra
ua. Aliud eſt fuga occaſionū. Eccl'. ix. Noli
circunſpicere in vicijs ciuitatis ne oberra-
ris in plateis illius. ⁊ Bern. Tutius eſt ỽo
morſum fugiendo cauere ꝙ ꝓpe ſerpentē
ꝓcūbere vir' habentē. Uirgo eñi debet eē
modicuz ſilueſtris. Silueſtra enim aīalia
pulchriorē hn̄t pellē ꝙ̄ domeſtica. Oportu

nitas peccādi via eſt ad luxuriam. vt in. c.
de luxuria dictum fuit. Et de hoc exemplū
ij. Reg. xiij. de Thamar q̄ fuit corrupta ab
Amō fratre ſuo: q2 ſola cū ſolo fuit in tha-
lamo ſe conſciam. virgines eñi cātāt ſeq̄n-
tes agnū quocunq3 ierit. Apo. ix. Ubi diciẗ
⁊ nemo poterat dicere canticum illud niſi
illa centum. xliiij. milia qui empti ſunt de
terra hi ſunt qui cum mulieribus nō ſunt
coinquinati virgines eñi ſunt ꝛc. ¶ Sequi
tur de caſtitate ſiue ꝯtinentia viduali: ibi.
Si virgo non ſis ꝛc. ¶ Pro quo eſt notādū
ꝙ talis cōtinētia eſt abſtinētia ab oī coitu
poſt experiētiā carnalis opis. De talibus
ꝯtinētibus loquiẗ Apo. i. Cor. vij. Dico eñi
in nuptijs ⁊ viduis bonū eſt illis ſi ſic pma
neant ꝙ ſi non ſe conitinent nubāt in xpo.
Melius eſt eñi nubere ꝙ̄ vri: ꝓpter talem
eñi ꝯtinentiā cōmēdaẗ. Judich. xv. Confor
tatū eſt cor tuū eo ꝙ caſtitatem amaueris
⁊ poſt virum tuuz alterū neſcieris: iō eris
bn̄dicta in eternū. Ad talē caſtitatē vidua-
lem pōt incitare oppſſio filioꝝ quā ſolent
facere ſecundi mariti ⁊ ſic de mulieribus
reſpectu filioꝝ maritoꝝ ex mortuis vxori-
bus. i. ad Cor. vij. in. glo. Tribulationē car
nis habebunt hmōi. Item aliud quod dz
excitare ad hoc pōt eſſe impedimētū ſuiē-
di deo. eodē ad Cor. Qui ſine vxore eſt ſol
licitus eſt q̄ dñi ſunt cogitat quō placeat
deo: qui aūt cū vxore eſt ſollicitꝰ ē que ſunt
mundi quomodo placeat vxori ⁊ diuiſum
eſt cor eius ⁊ mulier innupta: ⁊ virgo cogi
tat q̄ dñi ſūt vt ſit ſctā corpe ⁊ ſpū. q̄ aūt nu
pta cogitat q̄ ſunt mūdi quō placeat viro
porro dicit poſt btūs Paulus in eodē. Hec
ad vtilitatē veſtrā dico nō vt laqueum vo-
bis initiam: ſed ad id quod honeſtū eſt et
qō facilitatē p̄beat ſine impedimento dño
ſeruiendi. Talis enim caſtitas vidualis ſpe
cialiter cōmentur in iuuene. vnde Hiero.
Perfecte ỽtutis iudiciū eſt renūciare ſubī
to voluptati ⁊ calentis adhuc etatis flam
mas fidei ardore extinguere. quidam eñi
in iuuentute luxurioſe viuētes in ſenectu-
te continentes fieri delectanẗ. ⁊ tūc eligūt
caſtitati ſeruire qñ eos libido ſeruos ha-
bere contempſit. Eſa. Tales eñi qui volunt
viuere caſte debent occaſiones peccandī
fugere. vnde Hieronymꝰ. Parum caſtitati
credo ſine ſuis appendentijs que ſunt tria
principaliter. vnum euagari ſed maneret
vel in templo vel in domo ꝛc. Exemplum
habemus in beata ỽgine. Elizabeth āna ⁊

UVA. BHSC. IyR_242

pluribus alijs. Aliud eſt ciboꝝ aſperitas
i.Thim̄.v.Uidua que in delitijs eſt viuens
mortua eſt in aīa ſupple. Aliud eſt veſtium
humilitatis. Geneſ. xxxviij. Ubi legitur de
Thamar nuru iude que depoſita veſte vi-
duitatis aſſumpſit aliuꝫ habitū qn̄ voluit
carnali opere intendere adaptat mūdicia
dono intellectus.

¶ Sequitur textus de pace.

ESto pacificus pacis
ſemper amicus
Cum cunctis pacem
debes ⁊ habere tenacē
Chriſtus pacificos dixit ſermone
beatos.
Naſcens portauit pacem moriēs
reparauit
Surgens induxit pacem teſtādo
reliquit.
Conſerua triplicem chriſto fratri
tibi pacem.
Eccleſiam placa ſuffragia ſit ſacra
menta.
Hoſtes pacifica ſed a prudenter
iniqua.
Pax cōfert letam vitam menteꝗ̃
quietam.
Sedet rancores fouet ac augmē-
tat honores.

IN iſto capitulo auct.
noſter determinat de pace.
¶ Pro quo eſt notandum
ſm̄ compen. theo. ꝙ pax eſt
ſtatꝰ ꝟtutis in quo eſt decla
ratio in deo ſine ꝯdictione
carnis mundi ⁊ dyaboli. vel ſi eſt aliq̄ inef-
ficax eſt. Unde patet ꝙ pax eſt ſtatus pur
gati animi. Pacificis eñ magis attribuit
eſſe filios dei ꝙ̄ alijs: quia lꝫ miſericordia
maxime aſſimilet hoīem deo ꝙ̄tū ad opa
exteriora: tamen magis aſſimilet pax ꝙ̄tū
ad opera exteriora: ſm̄ ꝙ habetur in ſum-
ma de virtutibus. Pax eſt mentium cōcor
dantium in bono ordinata tranquillitas.
glo. ſuper Math. v. c. dicit ꝙ vera pax eſt
vbi nihil repugnat. Et diuiditur pax: quia
alia eſt pax tēporis: alia pectoris: alia eter
nitatis. De prima. iiij. Regum. xx. Sit pax
et veritas in diebꝰ meis. De pace pectoris
Johā. xiiij. Pacem relinquo vobis: pacem
meaꝫ do vobis. De pace eternitatis. Eſaie
xxxij. Sedebit populus meus i pulchritu-
dine pacis: ⁊ illa diuiſio data eſt de bona
pace. Pax mala eſt triplex: inordīata: ſimu
lata ⁊ inquinata. Inordinata eſt cum ſupe
rior obedit ſuo inferiori: vt ratio ſenſuali-
tati vel prelatus ſubiecto. Prouerb. penul.
c. Per tria mouetur terra ⁊ quartum ſuſti
nere non poteſt. per ſuitium cuꝫ regnare
ceperit. Prouerb. xix. Non decent ſtultum
delitie nec ſeruum dn̄ari principibus per
ſtultum cum ſatiatus fuerit cibo per odio
ſam mulierem cum in matrimonium fue-
rit aſſumpta: ⁊ per ancillam cuꝫ fuerit he-
res dn̄e ſue. Pax illa deterior eſt ꝙ̄ guerra
hanc pacem ſeruauit adam potius obedi
ens vxori ꝙ̄ deo. Gen̄. iij. Pax ſimulata fuit
pax iude. Lu. xxij. Juda oſculo filium hoīs
tradidit. Unde pſ. Loquūtur pacem cum
ꝓximo ſuo: mala autem in cordibus eoꝝ.
Pax inquinata eſt pax eorum qui ſunt in
malo concordes: vt Pylatus ⁊ herodes in
morte xp̄i pacificati ſunt. Luc. xxiij. Adhuc
eſt no. ꝙ q̄drup lex eſt bellū. ſ. inter carneꝫ
⁊ ſpm̄: inter hoīem ⁊ deum: inter hoīem ⁊
āgelū: inter hominem ⁊ hominē. e cōtrario
reperitur quadruplex pax. Pacem inter
carnem ⁊ ſpirituꝫ facit ſubiectio carnis ad
ſpm̄. Gene. xv. vbi legitur ꝙ dictum fuit ꝑ
angelum Agar ancille ſarre. q̄ fugiebat a
facie eiuſdem Sarre domine ſue ꝙ reuer
teretur ad eam Sarram dn̄am ſuam ⁊ hu
miliaret ſe ſub manibꝰ dn̄e ſue. Sarra eñ
erat vxor abrahe. Agar ancilla ⁊c. Per ſar-
ram dn̄am debet intelligi ſpūs. per agar
ancillam caro intelligitur que debet eſſe
ſubiecta ſpiritui. Secundam pacem fecit
iuſticia ex pte nr̄a: ⁊ miſericordia ex pte
dei. vnde pſ. Miſericordia ⁊ ꝟitas obuia-
uerūt ſibi: iuſticia ⁊ pax oſculate ſunt. Ter
tiam pacem fecit incarnatio filij dei. recon
ciliati eñ ſunt angeli homini cum agnoue
runt humanam naturā diuine nature aſſo
ciatam in vna perſona. vnde Eſa. Creaui
fructum labioruꝫ pacem. ſcꝫ pacem ei qui
longe eſt. ſ. homini. pacem ei qui ꝓpe eſt. ſ.
angelo. pacem vocat fructum labiorum
quia predicta erat per ꝓphetas. Ultimā
pacē. ſ. inter hoīem ⁊ hoīem facit patiētia

UVA. BHSC. IyR_242

vel manſuetudo.ad Ro.xij.Si fieri poteſt qđ ex vobis eſt cũ oĩbus hoĩbus pacẽ ha/bentes nõ voſmetipſos defendentes cha/riſſimi ſed date locũ ire.Pacẽ vobis cõmẽ/dat ſcriptura ſacra in pluribus paſſibus. Lu.ij.Gloria in altiſſimis deo ⁊ ĩ terra pax hoĩbus bone voluntatis.⁊ eodẽ.x.In quã/cunq domum intraueritis primuꝫ dicite. Pax huic domui ⁊c.Ad quam pacẽ haben/dam plura requirunt.Unuꝫ vt a pctõ nos remoueamus ⁊ ab eo ꝑ poſſe caueamus. non enĩ poteſt veram pacẽ habere q̃ male viuit.Prouer.xvi.Cum placuerint dño vie hoĩs inimicos eius ꝯuertit ad pacẽ.Aliud eſt conformare voluntatẽ ſuã voluntati di uine.iuxta illud Luc.Et in terra pax homi nibus bone volun.Aliud eſt terrenoꝝ cõ/temptus.nõ enĩ poteſt homo habere verã pacem q̃ continue ſequit quod non poteſt ſequi.Eccl.xxxiiij. In principio vna ſpeci/es ⁊c.Aliud eſt manſuetudo.vñ ps.Man/ſueti hereditabunt terram ⁊c. Pacifici enĩ filij dei vocantur. Math.v.Beati pacifici qm̃ filij dei vocabuntur.Chriſtus enĩ pacẽ attulit in natiuitate.Luc.ij.In teſtamento et iure donationis inter viuos.Jo.xiiij.Pa cem relinquo vobis:pacem meam do vo/bis:⁊ in pluribus alijs paſſibus.Item qñ poſt reſurrectionem dixit diſcipulis ſuis. Pax vobis.Jo.xx.c. Et adaptatur illa bea titudo dono ſapientie.

¶ Sequitur textus de patientia.

Vir patiens eſto nũq ſis corde modeſto.
Nemo ſui dominus fert patiẽs niſi verus
Seruat prudenter animã viuens patienter.
Nam flos cunctorum fertur pa/tientia morum.
Fert mala cum cauſa nemo patit ſine cauſa.
Quãuis hic multa patiat homo ſine culpa.
Hic homo torquetur vt ſic patien do probetur.
Ut mens purgetur ⁊ premia pul chra lucretur
Ne ſublimetur vt chriſto gloria detur.
Ut preſeruetur ne perpetuo cru/cietur.
Ut mala prudenter tua portes ⁊ patienter.
Inſpice maiores aliorum ſepe do lores.

IN iſto capitulo auct. noſter determinat de pa/tientia. ¶ Pro quo eſt not. ꝙ patientia vno mõ dicit equanimus magnoꝝ ꝟ illatorum tollerantia.⁊ ſumit hec deſcriptio ex verbis Grego.ſup illud Luce.xxi.In patientia veſtra poſſidebitis aĩas veſtras.Alio modo dr̃ patiẽtia vt eſt virtus cõtumeliarum:⁊ oĩs aduerſitas i/petus equanimiter portãs.tñ patiẽtia ſu/mitur dupl'r large ⁊ ſtricte.Patiẽtia large eſt circa oẽ difficile ⁊ circa oẽm tẽtationeꝫ. Jaco.i.Beatus vir q̃ ſuffert tẽtationẽ:qm̃ cũ ꝓbatus fuerit accipiet coronã vite quã repromiſit deus diligentib' ſe.Stricte ꝟo ſumit ꝑut eſt circa paſſiones extrinſec' illatas:actus enĩ patiẽtie eſt recipere paſſio/nem:ita ꝙ animus nec ſuccũbat:nec vindi ctam inferẽtis appetat. Ad hoc ei ꝙ ſit pa tientia requirit p̃mo ꝙ ſit volũtaria.Scđo ꝙ ſit cauſa honeſtatis ⁊ vtilitatis. primuꝫ patet:q2 ſi aliquis inuitus patit nõ habet meritum.Scđm patet:vt qs ꝑ fide malit mori ꝙ negando eã ſaluare vitã ſuã ⁊c.etiã cauſa vtilitatis ſue ſaluationis vel gregis ſibi cõmiſſi.Iſtud ſatis patet per exempla martyrũ.Et ſi obijciat ꝙ paſſio exteri' illata non videat eſſe volũtaria:ideo nec me/ritoria.Reſpondet ꝙ quedã ſunt paſſiões illate:tamen ꝑ appreſſionem extrinſeci.bo ni vel mali mouentis:vt gaudium:ſpes:ti mor:dolor. Et he paſſiones poſſunt eſſe a voluntate eius qui patitur tanq̃ a cau/ſa efficiente vel non reſiſtente:⁊ ſic indubi tanter poſſunt eſſe meritorie. Aug.xiiij.li. de ciuitate dei.Recta voluntas bonus eſt amor:peruerſa voluntas malus eſt amor. Quedam ꝟo ſunt paſſiones extrinſecus il late:vt moleſtia corporis verba contume/lioſa et ſimilia. Et he paſſiones non ſunt

UVA. BHSC. IyR_242

voluntarie a voluntate eius qui patiť tan
ꝙ a cauſa efficiente: tñ poſſunt dici volun-
tarie a voluntate conſentiente vel contra-
dicente. Et voluntas ſuſtinendi eas volun
taria eſt. De cõmendatione patientie nota
ea que ſequũtur. Primo illud. i. Theſſal. v.
Patientes eſtote ad omnes. ⁊ ad Eph. iiij.
Obſecro vos ĩ dño vt digne ambuletis vo-
cati eſtis cum omni humilitate ⁊ patiẽtia
ſupportantes inuicem: in charitate per pa
tientiam vincit homo perſecutores demo-
nes ⁊ ſeipſum. De perſecutoribus patet in
beato Vincentio qui dixit dyacono. Vide-
bis me plus poſſe dum torqueor ꝙ poſſis
ipſe qui torques. De demonib⁹ patet quõ
patientia martyrũ eos eiecit de dñio hui⁹
mundi. vnde legitur de quodam ſene mo-
nacho ꝙ cum quidam homo malo ſpiritu
arrept⁹ eũ fortiter in maxilla percuſſiſſet
et ſenex mox alteram prebuiſſet maxillam
dyabolus ſtatim receſſit. homo per patiẽ-
tiam ſeipſum vincit qḋ genus vincendi eſt
rariſſimum ⁊ nobiliſſimuz: eo ꝙ hoſtis ſit
familiariſſimus qui vincitur: ſciꝫ propria
caro que eſt ſecum in eodez caſtro. Hiero.
Sancti maxime videntur delectari in his
et gloriari que ſunt patientie. ad Gal. vlt.
Mihi autez abſit gloriari niſi in cruce dñi
noſtri ieſu chriſti: in hoc eñ patientes aſſi-
milãtur xpo in eccleſiaſtico gloria magna
eſt ſequi dñm. tales eñ patiẽtes ſunt ami
ci dei. Apoca. iij. Ego dilexi te quia ſeruaſti
verbum patientie mee: ego eñ quos amo
et caſtigo. Patientia enim iram dei ⁊ pxi-
mi mitigat. Prouer. xxv. Patientia leniet
princeps. ⁊ eodem. xv. Vir iracundus pro-
uocat rixas: qui patiens eſt mitigat ſuſci-
tatas. Patientia hoĩem quaſi martyrẽ fa-
cit. Grego. Sine ferro vł flãmis martyres
eſſe poſſums ſi patientiã in animo veracit
cõſeruemus: patientia mira facit: qꝛ ſi pa-
tientes mortiferũ qḋ biberint nõ eis noce
bit. Greg. Sermo venenatus quẽ audit cõ
uertetur ei in medicinaz: patienti nox ad-
uerſitatis vt dies illuminať: ita clare videt
patiens in aduerſitate ſicut in proſperita
te. Eſa. xliij. Cũ tranſieris per aquas tecũ
ero ⁊ flumina nõ operiẽt te cũ ambulaue-
ris in igne nõ cõbureris ⁊ flãma nõ arde-
bit in te: qꝛ ego dñs deus tu⁹ ſanct⁹ tu⁹ iſrł
ſaluator tuus ⁊c. Hõ patiens eſt rubus ar
dens ſine leſione. Exod. iij. Hõ patiens eſt
vt pueri quos dñs illeſos obſeruauit ĩ for
nace ĩ babylone. Dañ. iij. Et valet illa aucto

ritas ad cõfirmationem illius cũ ambula-
ueris in igne non cõbureris ⁊c. Patientia
multum cõfert ad ſapientiã. Prouer. xiiij.
Qui patiens eſt multa gubernať ſapiẽtia.
ij. ad Cor. vi. Scribiť in oĩbus exhibeam⁹
noſmetipſos ſicut dei miniſtros in multa
patientia: in tribulationibus: in neceſſita-
tibus: in anguſtijs: in laboribus: in vigilijs
in ieiunijs: in ſcientia: in caſtitate: in chari-
tate non ficta ⁊c. Beatus Paulus eñ ponit
patientiã primo inter ea q̃ ſunt charitas.
i. ad Cor. xiij. dicens. Charitas patiens eſt
benigna eſt ⁊c. Greg. Qui in hac vita abſq̃
patientia eſt quaſi hõ ſine cappa ſeu man-
tello in tẽpore pluuiali. ⁊ ſicut hõ inermis
in medio hoſtiũ ſuoꝝ. Patientia eñ aĩam
perficit. Jaco. i. Patientia opus perfectuz
habet: patientia valde efficax eſt ad acqui
rendũ regnum celoꝝ. Mat. v. Beati q̃ per-
ſecutionez patiunť ꝓpter iuſticiã. qm̃ ipoꝝ
eſt regnũ celorũ. Notanter dꝛ ꝓpter iuſtici
am: qꝛ qui patiunť ꝓpter ſcelera ſua ꝑſecu
tionem vt ꝓpter homicidiũ furtũ ⁊c. nõ di
cuntur beati. i. Pe. iiij. Nemo veſtrũ patiať
quaſi homicida aut fur: aut maledic⁹: aut
alienorũ appetitor. Si aũt vt xpianus non
erubeſcat glorificeť deum in iſto noĩe. Cau
ſa quare tales q̃ patiunť ꝓpter iuſticiam
ſunt beati: qꝛ iuſticia ꝓ eis erit in futuro:
ſicut ipſi modo ſunt pro iuſticia. Non eñ
poterit aliquid dici in extremo iudicio cõ-
tra iuſticiam. Eccł. iiij. Vſq̃ ad mortẽ certa
ꝓ iuſticia: ⁊ deus expugnabit ꝓ te inimicos
tuos. Alia cauſa eſt. qꝛ regnũ celorũ expoſi
tum eſt vim inferentibus. Mat. xi. Regnũ
celoruz vim patiť ⁊ violenti rapiunt illud.
patientes eñ quaſi quadã vi verã ⁊ volun
tariam perſecutionẽ capiunt ⁊ ſuſtinẽt: qꝛ
cõtra voluntatẽ carnis: demonis: ⁊ mundi.
Tertia cauſa eſt: qꝛ patiẽtes per ꝑſecutio-
nem habent preciũ ꝓ quo regnũ celorũ dꝛ
venale. Mat. xx. Calicẽ quẽ ego bibiturus
ſum poteſtis ⁊ vos bibere: ſedere autez ad
dextrã vel ad ſiniſtrã nõ eſt meũ dare vo-
bis: ſed quib⁹ paratũ eſt a patre meo. glo.
vendere potius hoc volebat ꝙ intuitu cõ-
ſanguineitatis eis dare. Alia cauſa eſt: qꝛ
tales ſocietatẽ xpo faciunt in vigilia pre-
ſentis afflictionis: iõ merito erunt ſocij ei⁹
in feſto eterne iocunditatis. ad Rom. viij.
Heredes quidem. coheredes autẽ xpi ſi tñ
cõpatimur vt ſimul ⁊ glorificemur. vñ Lu.
xxij. Vos eſtis q̃ permanſiſtis mecuz in tẽ-
tationibus meis: ⁊ ego diſpono vobis ſicut

UVA. BHSC. IyR_242

diſpoſuit mihi pater regnū vt edatis ⁊ bi-
batis ſuper mēſam meā in regno meo. pa-
tienti eīm oīa nociua ⁊ omnes ſterilitates
agrorū vineaꝝ ⁊c. ¶ Sequit̄ de his que iu-
uant patientiā ⁊ ſunt tria principaliter q̄
iuuare videntur patientiā ſcz ſacra ſcriptu
ra: oratio: ⁊ ſancta meditatio. De ſacra ſcri
ptura in p̄s. Paraſti in cōſpectu meo men-
ſam aduerſus eos q̄ tribulant me: ⁊ mēſam
ſm glo. ſacre ſcripture. puer. xxx. Oīs ſer-
mo dei ignitus clypeus eſt oībus ſperanti
bus in ſe. De oratione. Math. xxvi. Appro-
pinquante tribulatione cōpaſſionis dn̄s
diſcipulos monet ad orandū di. Vigilate ⁊
orate ne intretis in tētationem. ⁊ in p̄s. In
tribulatione inuocaſti me ⁊ liberaui te. et
Iaco. vlti. Triſtat̄ aliq̄s veſtrum oret equo
animo. Sancta meditatio de his q̄ ſunt fi-
dei iuuat: q2 fides et patientia ſociant̄ ad
Hebre. vi. Imitatores eoꝝ qui fide ⁊ patiē
tia hereditabunt ꝓmiſſiones. ⁊ Apoc. xiij.
Hec eſt patientia ⁊ fides ſanctorū. Medi
tatio preparans ad tribulationem diuidi
poteſt in quinq̄ ſpecies. Prima verſat̄ cir-
ca ea q̄ fecimus. tertia circa ea q̄ meruim⁹
quarta circa ꝑſecutiones. quinta circa tri-
bulationes. Prima diuidit̄ in tres partes.
Quarū prima eſt circa malos q̄ tot ⁊ tanta
patiunt̄ vt pctā ſua ꝑficiant qui quotidia-
nis cruciatibus cruciatū merent̄ eternū.
Eccl. xxi. Via peccantiū cōplantata lapidi-
bus ⁊ in fine illorum inferi tenebre ⁊ pene.
Sap. v. ca. Laxati ſumus in via iniquitatis
et perditionis libēter debent ſuſtinere bo
ni ꝓ vita beata q̄ ſuſtinent mali pro morte
eterna. Secunda eſt circa illos qui pro mi-
nimis bonis ſcz tranſitorijs tot ⁊ tanta ſu-
ſtinent. Iac. v. Patientes eſtote fratres vſ-
q̄ ad aduentū dn̄i. ecce agricola expectat
precioſum fructū terre patienter ferēs do
nec accipiat temporaneū ⁊ ſerotinū: ergo
patientes eſtote ⁊ vos confortate corda ve
ſtra: qm̄ aduentus dn̄i appropinquabit.
Tertia eſt circa bonos. Exemplū habem⁹
in thobia cui permiſit deus hanc tentatio
nem euenire: vt poſteris daret̄ exemplum
patientie ei⁹. etiā Iob. ⁊ poſt nō eſt contri-
ſtatus cōtra deū. Greg. Facta prudentius
patrū cōſideremus: ⁊ non erunt grauia q̄
tolleramus. ⁊ inter cetera ſanctorū exem-
pla precipuū eſt exemplū xp̄i. ad Hebr. xij.
Curramus ad ꝓpoſitū nobis certamē aſ-
picientes in auctorē fidei ⁊ conſummatorē
ieſum: qui poſtpoſito ſibi gaudio ſuſtinuit

crucem. Recogitate eīm eū talē q̄ ſuſtinuit
a pctōribus aduerſus ſemetipſum cōtra-
dictionem vt non fatigemini animis vr̄is
deficientes. ad hoc Bern̄. ſuꝑ cantica vtrū-
q̄ es mihi dn̄e ieſu ⁊ ſpeculum patiendi et
premiū patientis. Grego. Si paſſio dn̄i ad
memoriam reuocetur nihil adeo durū qd̄
non equo aīo tolleret̄. Quantū ad ſecundā
ſpeciē que eſt circa ea q̄ fecimus pertinent
v̄ba ſacre ſcripture. Gen̄. xlij. De filijs Ia-
cob q̄ vendiderāt Ioſeph fratrem eorū ſic
dicentibus inter ſe merito hec patimur: q2
peccauimus in fratrē noſtrū vendētes an-
guſtias aīe eius dū deprecaret̄ nos et non
audiuimus. iccirco venit tribulatio ſuper
nos iſta. ⁊ Grego. in moral. Tunc illata con
uicia bene tolleramus cū in ſecreto mētis
ad male ꝑpetrata recurrim⁹. Quantū ad
tertiā ſpeciē q̄ eſt circa ea q̄ meruim⁹. Gre.
Leue quidē videt̄ ꝙ iniuria ꝑcutimur dū
in actione noſtra conſpicimus: ꝙ peius eſt
qd̄ meremur. vnde Abacuch. iij. Ingrediat̄
putredo in oſſibus meis ⁊ ſubtus me ſca-
teat ⁊ requieſcā in die tribulationis. Quā-
tū ad quartā ſpeciē q̄ eſt circa ꝑſecutores
attendēdus eſt ſtatus ꝑſecutoris q̄ eſt q̄ſi
inſanus ⁊ freneticus perſecutor eīm eſt vir
ga patris miaꝝ illis qui patientes ſunt au
rea. impatientes v̄o habebunt eā ferreā q̄
tanq̄ vas figuli confringet eos. Virga illa
aurea ꝑſecutionis oſtendit̄ illis q̄ ſunt filij
dei in ſignū clementie. Vnde nō eſt odiēda
ſed potius amplectenda. Heſter. v. Oſcula
ta eſt Heſter virgā aureā quā extendit ei
aſſuerus: q̄ hanc virgā patienter ſuſtinent
tormentū malicie euadent. Sap. iij. Et nō
tanget illos tormentū malicie. Tollerāda
eſt punctura perſecutorū ad tēpus ꝓpter
iocunditatem que ex ea ſequit̄. Eccl. i. Vſq̄
ad tēpus ſuſtinebit patiens et poſtea erit
redditio iocūditatis. vn̄ Greg. Si illic dul-
cia appetimus neceſſe eſt vt prius hic ama
ra tolleremus. Quantum ad quintam me
ditationem que circa tribulationes eſt no
tandum ꝙ ꝙ tribulatio a deo eſt. Eccle. xi.
Bona ⁊ mala vita ⁊ mors paupertas ⁊ ho-
neſtas a deo ſunt: ⁊ ideo habenda eſt cara.
Tribulatio eſt portio data a ſapientiſſi-
mo: et fideliſſimo medico ideo non eſt ti-
mendum infirmo de exceſſu. i. ad Corin. x.
Fidelis eſt deus qui non patietur vos tē-
tari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet cum
tentatione etiā prouentū vt poſſitis ſuſti
nere. Patientia in ſummo ſcilz in xp̄o fuit

UVA. BHSC. IyR_242

vt ſatis patet in pluribus paſſibus ſacre ſcripture. Itē tribulatio ad ſummū bonū ducit: et iō indubitanť eſt bona. Gre. mala q̄ hic premunt ad deū ire cōpellunt. & Act. xiiij. Per multas tribulationes oportet in trare regnū celorū. Tribulatio em̄ eſt cōdi enda multipliciter. Primo conſideratione eternorū ſuppliciorū hoīes futura mala nō timent: iō dn̄s adhibet pn̄tia mala ꝓpter que velint nolint dolent vt dolor preſentiū introducat timorē futurorū. Grego. Scdo cōſideratione eterni premij. Greg. Cōſideratio premij minuit vim flagelli. Tertio cō ſideratione paſſionis xp̄i. Aug. Magna cō ſolatio mēbris ex capite. ij. ad Thim̄. ij. Si ſuſtinemus & cōregnabimus xp̄s ſociū tri bulationis in ſe cōfidentē nunq̄ patitur a cōione ſua arceri. i. remoueri. exēplū Luc. xxiij. De bono latrone cui dicit dn̄s. hodie mecū eris in paradiſo. Quarto conſideratione vtilitatis multiplicitatis tribulationis: tribulatio em̄ examinat. ps. Igne me examinaſti. glo. Igne tribulationis ad mo dum ignis tribulatio illuminat. Treñ. iij. Ego vir videns paupertatem meam in vir ga indignationis eius. Grego. Oculos q̄s culpa clauſit pena aperit. Dañ. iiij. Septē tempora mutabūtur ſuper te donec ſcias q̄ dominetur altiſſimus ſuper regnū hominum & quicunq̄ voluerit det illud: & ſequitur in fine illius cap. poſt finem dierū ego Nabuchodonoſor oculos meos ad celum leuaui & ſenſus meus redditus eſt mihi & altiſſimo benedixi & laudaui viuentē in ſempiterum & glorificaui. hec illuminatio figurata fuit in illuminatione Thobie qui felle poſito ſuper oculos viſum recepit: Tho. xi. In amaritudine fellis intellige amaritudinem tribulationis. Tribulatio ſtulticiam fugat & veram ſapientiā introducit. Prouerbio. xxij. Stulticia colligata eſt in corde pueri: ſed virga diſcipline fugabit eam. Tribulatio emollit vt ignis ceram. Job. xxiij. Deus moliuit cor meum. & ps. Liquefacta eſt terra ſicut cera. Corda em̄ nō indurata modica tribulatione emolliuntur & vetuſtatem vitiorum deponunt et nouitatem virtutum aſſumunt. corda ꝟo dura non liquefiunt ad ignem tribulationis niſi ſit tribulatio magna mortē inferens vel cōminans tunc recipiunt formā bene viuendi & fit felix cōmutatio cum ſerui dyaboli ſic per tribulationem efficiunt filij dei. Prouerb. xij. Uerte impios et non erunt. tribulatio hominem roborat ſicut ignis laborat laterem quem videtur cōburere. ad Roma. v. Tribulatio patientiam operatur: patientia autem probatio eſt ꝓbatio ꝟo ſpem: ſpes autem non confundit quia charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum qui dat' eſt nobis. tribulatio enim roborat ſanctos vt perſecutores nihil poſſint in eos. glo. ſup illud Pſal. Supra dorſum meum fabricauerūt peccatores. tribulatio anihilat vincula amoris quibus homo ligatur mundo. Exemplum Daniel. iij. De tribus pueris qui ligati miſſi ſunt in fornacem ignis ardentis. vnde ps. Dirupiſti dn̄e vincula mea. cathena illa que nos ligatos tenet eſt amor viuendi: ſm̄ Sene. Grego. Ipſe mundus dum tot amaritudinibus cruciat dū tot calamitates ingeminat. quid aliud niſi vt non ametur clamat niſi tribulationes eſſent homines deum obliuiſcerentur bonis temporalibus contenti. Grego. Electis ſuis deus iter aſperum facit ne dum delectantur in via obliuiſcantur eorum q̄ ſunt in patria. Tribulatio hominē probat. Eccl. xxvij. Uaſa figuli probat fornax & hoīes iuſtos tribulationis tentatio. tribulatio ad modum ignis deſiccat ab aquis delitiarū. et ſic cōſeruat. Grego. In paſtorali cor Salomonis iccirco funditus ſapientiam deſeruit: q̄m ipſum nulla diſciplina exterius cuſtodiuit. Adam enim in delitijs quaſi in aqua dulci computruit. In tribulatione ꝟo quaſi ī aqua ſalſa homo ſeruatur a putrefactione. Grego. Liber homo ſibi per cibum mortem intulit & redditus ad veniā ſub diſciplina meli' viuit. Aug. Si except' es a paſſione flagellorū exceptus es a numero filiorum. Greg. Niſi correptis deus hereditatem dare diſponeret erudire eos per moleſtias non curaret: ergo non queraris de verbere dum neſcis que tibi maneant premia in retributione. Tribulatio in preſenti ex pietate datur. Grego. Deus hic quibuſdam parcit vt eos in perpetuū feriat: quoſdam hic ferit non parcendo vt in eternum parcat. Grego. Continuus ſucceſſus temporalium eſt certum future calamitatis iudicium. Cum tribulatis enim deus eſt. iuxta illud. Cum ipſo ſum in tribulatione. & alibi. Iuxta eſt dn̄s his qui tribulato ſunt corde. Tribulatio virtutem ꝑficit. ij. ad Cor. xij. Uirtus in infirmitate ꝑficitur. Libenter igitur gloriabor in infir

UVA. BHSC. IyR_242

mitatibus meis vt inhabitet in me virtus
chriſti.magna enī eſt dei miſericordia quā
do pro penis futuris reſpicit tribulatio-
nes preſentes qm̄ preſens tribulatio nihil
eſt reſpectu pene future.Ezechi.iiij. Diem
pro anno dedi tibi. Nota ꝙ impugnatio
quam facit dyabolus homini primo certi-
ficari poteſt ex.iij.c.Geñ.Ubi ſerpens mu-
lierem decepit ⁊ dñs ibidem oſtendit im-
pugnationem illam eſſe daturam dicens a
ſerpente inimicitias ponam inter te ⁊ mu-
lierem ⁊ ſemen tuum ⁊ ſemen illius. Scdo
ex lib.Job.i.⁊.ij.ca.vbi ſathan petijt a dño
vt permitteret eum impugnare. Job.vbi
eiuſdem ſeptimo legitur ꝙ militia eſt vita
hoīs ſuper terram.Item Mat.iiij.vbi le-
gitur ꝙ dyabolus chriſtū tentauit.ductus
eſt ieſus a ſpiritu in deſertum vt tentaret
a dyabolo.Et beatus Augu.di. Aſſumpſit
dyabolus formam humanā quod permi-
ſit dñs:vt tētatio nobis certior fieret . etiā
beato Martino legitur dyabolum appa-
ruiſſe in forma humana. Tentatio enī bo-
na eſt dum tamen tentatus vincat:quaſi ſi-
bi in preſenti honorē acquirit ⁊ in futuro
coronam.De primo habet exemplū de bea
to Anthonio qui cum quadam nocte a de-
monibus eſſet laceratus ſubito radius q̄-
dā lucis ⁊ demones ⁊ tenebras effugauit
ſtatimꝙ ſanatus chriſtum preſentē intelli
gens dixit.vbi eras Jeſu bone vbi eras qñ
a principio non affuiſti vt curares vulne-
ra mea:⁊ vox ad eum ait.Anthoni hic erā
ſed expectabā videre certamen tuū:nunc
autē quia viriliter dimicaſti in toto orbe
te faciam nominari.Quo ad ſecundum qđ
eſt in futuro habere coronā.ij.ad Thim.ij.
Nam ⁊ qui certat in agone non coronabit̄
niſi qui legitime certauerit.⁊ Jaco.i.Beatꝰ
qui ſuffert tentationem qm̄ cū probatus
fuerit accipiet coronam vite ⁊c. De modo
tentandi ipſius demonis eſt notandum ꝙ
ſunt quaſi infiniti vt dicit Paulinus epiſco
pus:⁊ etiam beatus Anthonius ſuper q̄-
bus aduideant homines:quia hoſtis inui
ſibilis eſt:ideo nō cognoſcitur niſi oculos
cordis:ſm̄ Grego.in moral. Peccatum ꝑ-
petratur ſuggeſtione per aduerſariū. de-
lectatione per carnem.conſenſu per volū-
tatem ſeu per ſpiritum defenſionis. auda
cia per eleuationem id eſt ſuperbiam ad
repugnandum dyabolo.vnum remedium
eſt conterere caput:id eſt reſiſtere princi-
pio tentationis puta ſuggeſtioni. Geñ.iij.
Ipſa conteret caput tuum. ipſa ſupple hu
militas ſeu ſenſualitas ſubiecta ſpiritui:
vel caput dicitur peccatum cordis anteꝙ
exierit in actū extra. Item multum valet
ſapientia patet de dño noſtro qui paucis
verbis ſacre ſcripture dyabolum confun-
dit.Mat.iiij.cū dicit.Non in ſolo pane vi-
uit homo.⁊.i.Jo.iiij. Nolite chariſſimi oī
ſpiritui credere:ſed probate ſpiritus ſi ex
deo ſunt:qm̄ multi pſeudo ꝓphete exierūt
in mundū:in hoc cognoſcitur ſpiritus dei.
omnis ſpiritus qui confitet̄ ieſum xp̄m in
carne veniſſe ex deo eſt:⁊ oīs ſpūs q̄ ſoluit
ieſū ex deo nō eſt:⁊ hic eſt antixp̄s ⁊c. Itē
multū valet fides.ad Ephe.vlti.In oībus
ſumentes ſcutum fidei in quo poſſitis oīa
tela nequiſſimi ignea extinguere ⁊ galeā
ſalutis aſſumere:⁊ gladiū ſpiritus qđ eſt
verbū dei per oēm orationē ⁊ obſecratio-
nem orantes omni tp̄e in ſpū.⁊c.⁊.i. Pe.v.
Aduerſarius veſter dyabolus tanꝙ leo ru
giens circuit querens quē deuoret cui re
ſiſtite fortes in fide.Itē multū valet fidu-
cia dñi.Hiere.xx.Dñs mecū eſt quaſi bel-
lator fortis:ideo qui pſequunt̄ me cadent.
ad Ro.viij.Si deus ꝓ nobis q̄s cōtra nos
Itē multū valet orõ.Mat.xxvi.Uigilate ⁊
orate ne intretis in tentationē.Item valet
mia.ij.Pe.ij.Nouit deus pios de tentatio
ne eripere:iniquos xͦo in die iudicij reſer-
uare cruciandos ⁊c.Itē gloſa ſuper illud
p̄s.Miſericordia mea:⁊ refugiū meū.dicit
ꝙ nulla re vincitur dyabolus. ita ſicut de
miſericordia.

¶ Sequitur expoſitio de mia. ꝓut eſt
beatitudo:qꝛ nō eſt textꝰ in floreto.

MIſericordia ethymo-
logiſatur tribus modis.
Uno modo quaſi miſeri
cordiam cordis diuidens.
⁊ ſic accipitur in illa aucto
ritate.celi non indigent miſericordia:quia
in eis nulla eſt miſeria:ſic miſericordia ſo-
lummodo eſt in terra. Secūdo dicitur mi-
ſericordia:quaſi mittens deorſum cordis
rigorem:⁊ ſic accipitur in primo. Miſericor
dia ⁊ veritas obuiauerunt ſibi. Nam veri-
tas ſm̄ rigorem precedit. miſericordia ri-
gorem temperat remunerans ſupra meri
tum ⁊ puniens citra condignum:⁊ ſic miſe-
ricordia eſt in celo ⁊ in inferno. Alio modo
dicitur miſericordia ſuauitas rigans cor-
da ſic maxime eſt in celo:quia licꝫ deus ſit

UVA. BHSC. IyR_242

iuſtus ⁊ miſericors: tamen dicitur ꝓprium
ei miſereri plus ꝙ̄ iuſtuꝫ eſſe: quia nulla re
quiruntur ad cōplendum opus miſericor
die: niſi voluntas eius: ſed ad cōplendum
opus iuſticie requirit̄ etiā aliquid ex par-
te hominis ſcꝫ exigentia meritorum. ſꝫ cō
pendiū theo. Ipſa enim mīa eſt interna xp̄i
paſſio ſuprema chriſti lectio: optima chri-
ſti vnctio. ¶ Quantū ad primū notandum
eſt ꝙ duplex fuit crux chriſti ſcꝫ exterior q̄
fuit lignea: ⁊ interior que fuit aurea: exte-
rior fuit paſſionis ⁊ penitētie. interior fuit
paſſionis ⁊ mīe. ideo chriſtus pro nobis di
citur animā poſuiſſe pri⁹ ꝙ̄ carnē. i. Io. iij.
Chriſtus animā ſuā ꝓ nobis poſuit: ⁊ nos
debemus ꝓ fratribus animā noſtram po
nere. Et ſicut dolor paſſionis chriſti nō ha
buit parem: ita dolor cōpaſſionis non ha-
buit ſimilem. Threñ. i. O vos omnes q̄ trāſi
tis per viam attendite ⁊ videte ſi eſt dolor
ſimilis ſicut dolor me⁹. Mia eſt ſuprema
chriſti lectio. vt dicit Ambr. In ſignuꝫ hui⁹
xp̄s in hac lectione pre ceteris examina-
bit ſcholares ſuos i die diſtricti iudicij di.
Eſuriui ⁊ non dediſtis mihi manducare: ſi
tiui ⁊ non dediſtis mihi bibere ⁊c. Math.
xxv. Diſcholi qui neſciunt huius lectionis
verſiculum internuꝫ ſentiant ſine pietate
flagellum: quod dicitur Iaco. ij. Iudicium
ſine mīa fiet illi qui miſericordiā non fecit
Tertio mīa ē optima chriſti vnctio. ¶ Pro
quo eſt notandum ꝙ triplex eſt vnguentū
ſcꝫ contritiōis: deuotiōis: ⁊ cōpaſſionis. de
quibus Bernar. Bonū eſt vnguentū quod
de recordatione peccatoꝝ naſcitur. Meli⁹
quod et deuotione conficitur: porro vtrū
ꝙ̄ vincit compaſſio charitatis vel pietatis
ſeu mīe. Iſta ei debent tria perungi ſcꝫ ca-
put. i. intentio. pedes. i. affectio. et man⁹. i.
operatio. De vnctione capitis. Math. vi.
Unge caput tuū ⁊ faciem tuam laua: ne vi
dearis hoībus ieiunans. De vnctione pe-
dum. Luc. vij. Maria magdalene vnguen
to vngebat pedes ieſu ⁊c. De vnctione ma-
nuum. Cañ. v. Manus mee diſtillauerunt
myrrhā et digiti mei impleti myrrha per
baptiſma. Mia facit hominē decenter cō-
uerſari. nam vir pius ⁊ miſericors benedi
citur per gratie infuſionem. Placet primo
per iuſtam conuerſationē: natat in oleo ꝑ
internā deuotionē. Gene. xxxiij. Benedict⁹
filius aſſer. Quo ad primū placens fratri-
bus. Quo ad ſcd̄m impinguat in oleo ca-
put ſuum. Quo ad tertium mīa prudenter
negociatur. nam de malis aliorū meliora-
tur: de ſordib⁹ lauatur: de paupertate di-
tatur: de infirmitate ſanatur: ⁊ de onere al
leuiatur: ⁊ mīa abundanter remuneratur.
¶ Pro quo eſt notandum ꝙ due virtutes
valde copioſe ⁊ plene veniunt ad iudicium:
ꝓpter quod recipiunt ſalariū valde copio
ſum ſcꝫ charitas ⁊ mīa. charitas aliena bo
na facit ſua. iuxta illud p̄s. Particeps ego
ſum omniū timentium te: ⁊ mīa facit aliena
mala ſua. iuxta illud. ij. ad Cor. i. Scientes
q̄m ſicut ſocij eſtis paſſionū: ſic eritis ſocij
conſolationum. Hec eñi eſt lex fideliū mer
catorum: ſcꝫ ſicut ſunt ſocij in lucro. mīa ei
morienti ſocietatem facit. Ambro. Nō ſunt
bona hominis que ſecū ferre non poteſt:
ſola ꝟo mīa comes eſt defunctoꝝ. ¶ Nota
ꝙ tria ſunt que mouent ad mīam. Primū
nature conformitas. omnes eñi habemus
vnum principiū: ⁊ ex vno patre omnes ſum⁹
geniti: ⁊ omnes ſumus filij dei: ideo debe-
mus inuiceꝫ cōpati ſi eſſemus fratres ger
mani. ⁊ ideo dicit̄ Eſa. lviij. Cuꝫ videris nu
dum operi eum ⁊ carnē tuam ne deſpexe-
ris. Secundū motiuuꝫ eſt ꝓpria indigētia
vel neceſſitas: quia homo qui bene cōſide-
rat propriā miſeriā facilius ⁊ libenti⁹ rele-
uat alienam. Eccl'. xxxi. Ex teipſo cognoſce
que ſunt proximi tui. Tertium motiuum eſt
pietas chriſti ⁊ membrorū ſuoꝝ ſcꝫ paupe
rum amor ⁊ vnitas. Nā chriſtus deo effici
tur ad amoreꝫ pauperū quia quicquid fit
eis reputat ſibi factum. Mat. xxv. Quod
vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis.
Facere eñi mīam ⁊ iudicium magis placet
dño ꝙ̄ victime. Prouer. xxi. Mia bona tē-
poralia multiplicat. Prouerbi. xxviij. Qui
dat pauperi non indigebit. qui ꝟo deſpi-
cit deprecationem ſuſtinebit penuriaꝫ. Ad
hoc Grego. dicit in dyalogo terrene ſubſtā
tie per hoc ꝙ pauperibus diſtribuuntur
multiplicantur. Opera eñi mīe ſunt. xiiij.
vt declaratum extitit in caplo de elemoſy
na. que quicunqꝫ cōpleuerit mīam conſeq-
tur. Math. v. Beati miſericordes quoniaꝫ
ipſi mīam conſequentur. Miſericordes ei
chriſtuꝫ nunc in membris ſuis a miſeria li-
berant: ⁊ ideo viciſſitudinis chriſtus in fu-
turo nos a propria miſeria liberabit. Mi-
ſericordia enim dei ſuꝑ oīa opera eius. p̄s.
Iaco. ij. Mia eñi ſuperexaltat iudicium. ⁊
p̄s. Beatus qui intelligit ſuper egenum et
pauperum: quoniaꝫ in die mala liberabit
eum dñs. ¶ Nota ꝙ qui cibum ſine potu

UVA. BHSC. IyR_242

miniſtrat pauperitale prandium dat dño quale conſueuit dare aſino. Bernar. Qui ei de his que habēt nihil volūt erogare ꝑpauperibus: nihil boni inueniēt in futuro. Io. xx. Diuitias quis deuorauit euomettet de ventre eius extrahet deus eas: propterea nihil remanebit de bonis eius: et venient ſuper eum horribiles tenebre ⁊ deuorabit eum ignis. Ille em̄ eſt vere miſericors qui eſt miſericors de ſuo. Ber. In ſermonibus ſuis ſunt aliqui miſericordes de his q̄ ad ipſos non pertinent qui ſcandaliſantur ꝙ non datur pauperibus abundanter ſic tm̄ vt nihil eos grauet ꝙ ſi miſericordes eēnt de ſuo facere deberent miam. Adaptatur autē mia dono conſilij. quia miſericordiaꝫ precipue conſuluit veritas, Mat. xix. Et in pluribus alijs paſſibus.

¶ De eſurie iuſticie.

Iuſticia hic poteſt ſumi ꝓ rectitudine vite. vnde glo. ſuper illud. Qui edunt me adhuc eſurient ⁊ dicit amatores veri boni ſunt q̄bus nō ſatis eſt ꝙ iuſti ſint ſed ſemper ſitiunt opus iuſticie. Alio mō poteſt dici iuſticia prout ad eam pertinet reddere vnicuiqꝫ quod ſuū eſt. vnde gloſa. Iuſticia eſt ſua cuiqꝫ tribuere ſibi ꝓximis et deo. Alio modo ſumitur ꝓut attenditur in afflictione penaꝝ. vnde Bernar. Alij ꝟo tam vehementer contra alioꝝ delicta zelant vt videri poſſent eſurire: ⁊ ſitire iuſticiam ſi eſſet apud eos. de ſuis quoqꝫ pctis iudiciuꝫ idem. ſed quia pondus ⁊ pondus eſt abhominatio vtrunqꝫ apud deū. Eſuriem iuſticie intelligamus nō quēcunqꝫ amorem iuſticie: ſed amorē valde incēſum. Vñ cōpen. theolo. dicit ꝙ eſuries iuſticie eſt vehemens deſideriuꝫ iuſticie ſiue ſummi boni. Iuſticia em̄ ꝓut hic ſumitur cōprehendit fidem: ſpem: ⁊ charitatē: quia imediate coniungunt nos deo. Eſuries em̄ ꝓprie eſt reſpectu nutrimenti ⁊ refectionis. ideo q̄ eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſticiam. i. vite rectitudinem ſeu bonitatē reficiuntur: q2 ſanabunt in futuro adepto illo quod deſiderāt. glo. ſuper illud Mat. v. Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſticiam: qm̄ ſaturabuntur ⁊ et hoc quo ad primaꝫ acceptionem iuſticie. Quo ad ſecundā acceptionem iuſticie qui eſuriunt ⁊c. tunc ſaturabuntur totaliter deo ſe reddens ceteris ſatiſfactione ſufficiēti preſtita. Quo ad tertiam acceptionem beati qui eſuriunt ⁊c. q2 ſaturabunt: q2 tunc nullum malū relinquetur impunitū: ⁊ tunc implebit illud ps. Letabit iuſt᷒ cū viderit vindictā: ⁊ ꝗ q̄ eſuriūt ⁊ ſitiūt iuſticiā bti. Eſuries iuſticie adaptat dono fortitudinis ne i via laceſcat. et ſic de beatitudinibus.

¶ Sequitur textus de obedientia.

Debet obedire dño q̄cunqꝫ ſubire.
Vult regnuꝫ celi parendo corde fideli.
Qui nō ꝑebit celeſti ſede carebit.
Qui bene parebit paradiſi mun᷒ habebit.
Vt neq̄as ledi maiori ſēꝑ obedi.
Ni tibi conſtaret ꝙ nō licitis onerare.
Non eſt illicitum iuſſum maioris agendum
Eſt ſemper domino parendū cuncta regenti.
Pluſq̄ preſbytero non iuſtuꝫ precipienti.

In iſto capitulo auct. noſter determinat de obedientia. Pro quo eſt notandū ꝙ obedientia eſt obtēperatio ſm regulā ſacre ſcripture maioribus quibuſcunqꝫ debita: ⁊ intellige ſacrā ſcripturā large: ēt ꝓ ſtatutis canonicis ⁊ legalib᷒. Alio mō ſic obediētia ē ſpōtaneū ⁊ rōnabile ꝓpe volūtatis ſacrificiū. Alio mō obediētia ē ꝓ ſtudio ꝓpe volūtatis abnegatio. Abnegatio ꝓpe volūtatis ꝑtinet religioſis ſpālr pio ſtudio. dr ad differētiā illoꝝ q̄ volūtatē ſuā hūane volūtati ſubdūt timore ſeruili. vl ꝓ lucro terreno: pio ꝗ ſtudio. i. vehementi ai applicatione ad cultū dei: vt piū hic dicat a pietate q̄ dr theoſobia. Itē eſt no. ꝙ ſubiectio q̄ ꝑtinet ad obediētiā eſt ſubiectio volūtatis reſpectu aliene volūtatis: ſubiectio hūilitatis reſpecit ꝑſonam ſm ſe. Subiectio obedientie reſpicit᷒ perſonā cui aliq̄s ſubditur inquantū eſt precipiens ⁊ perſonam q̄ ſubditur inq̄ntum eſt agens. Exēpluꝫ iſtarum

UVA. BHSC. IyR_242

duarū ſubiectionū inuenire poſſumus in xp̄o ⁊ in Johanne baptiſta. Mat.iij. Subiectione obediēte ſubiecit ſe iohānes xp̄o qū cōſenſit vt xp̄m baptizaret ꝑut ipſe volebat. vñ dicit ibi glo. Uera eſt humilitas quā non deſerit comes obedientia. Xp̄s ꝟo ſe ſubdit iohanni ſubiectione humilitatis volens a iohanne baptizari. Unde Act.xx. Beatius eſt dare q̄ accipere. ¶ Sequit̄ de cōmendatione obedientie. Obedientia cōmendatur in ſacra ſcriptura in pluribus paſſibus. ad Ro.xiij. Oīs aīa poteſtatibus ſublimiorib⁹ ſubdita ſit. Ad Ephe.vi. Filij obedite parentib⁹ veſtris in dño. ad Col.iij. Obedite prepoſitis vr̄is ⁊ ſubiacete eis ipſi em̄ peruigilāt quaſi rōnem ꝑ aīabus veſtris reddituri. Itē ad obedientiā admonemur exēplo creaturarū inſenſibiliū que vniuerſalit̄ obediūt ſuo creatori. Baruch.iiij. Stelle vocate ſunt ⁊ dixerūt aſſumus. ⁊ Mat.viij. Quis eſt hic ⁊ qꝛ venti et mare obediunt ei. Uñ Ambro. Pudor eſt impio dei inſenſibilia elemēta parere ⁊ hoīes nō obedire q̄b⁹ ſenſus ab ipſo auctore tribut⁹ eſt. Exemplū aliud habem⁹ in Abrahā qui ꝓpter obedientiam egreſſus eſt de patria ſua. Gen.xij. Egredere de terra ⁊c. De circūciſione. Gen.xvij. De filij ſui yſaac imolatione. Gene.xxij. de imolatione filij ſui yſaac ⁊ poſſumus multa ꝯſiderare difficilia. Unū q̄ abraham ꝓpter obedientiā voluit carere ſibi chariſſima. Scd̄m q̄ ꝓpter obediētiam voluit propriū filiū manu ſua occidere. Tertiū q̄ ille filius vnigenit⁹ erat. Quartum q̄ miraculoſe eum habuerat et vxore vetula ⁊ ipſo iam ſene. Quintuꝫ qꝛ magna ꝓmiſſio facta fuerat abrahe de ipſo filio. In ſemine tuo benedicent̄ oēs gentes ⁊c. Et multiplicabo ſemen tuū ſicut ſtellas celi ⁊c. Gen.xxij. ⁊ xvij. ⁊ xviij. Sextū qꝛ ipſe yſaac ſolatiū erat matri ſue: qꝛ yſaac interpretatur riſus: quia dixit mr̄ ſua Sarra: riſum fecit mihi deus. Gen.xxi. Septimuꝫ qꝛ noluit ſolū eū occidere: ſed cū hoc incēderet facere holocauſtū. Octauū qꝛ voluit filiū ducerere ꝑ triduū ad locū imolatōis vt lōgitudine tp̄is. ſm glo. tētatio augeret̄ et creſcentib⁹ tentationib⁹ paterna viſcera cruciarent̄. Nonū qꝛ nō apparebit abrahe aliqua precepti vtilitas: damnū autem manifeſtum erat. Decimum qꝛ non excuſaſſet eum auctoritas precipientis: cū nullus teſtis affuiſſet nec crederetur ei ſi diceret dñm hoc ſibi precepiſſe. Undecimū qꝛ hoc erat rationi contrarium. Duodecimuꝫ qꝛ nō preceſſerat in ſanctis patribus hui⁹ obedientie exemplū. Decimūtertiū: qꝛ oīꝫ ad quoruꝫ noticiam hoc ꝑueniſſet eminebat ſcandalū. Abraham em̄ accepto precepto tam difficili nō ſe excuſauit cauſam precepti nō interrogauit nō ꝓcraſtinauit mandatū exequi nulli cōſiliū cōmunicauit Si em̄ aliqd̄ horū feciſſet forſitan merituꝫ amiſiſſet: qꝛ dn̄s dixiſſet ei. Nolebā q̄ hoc feciſſes: ſed ad probandū te hoc dixi. Item exemplum habemus in ſaluatore noſtro. Mat.xxvi. Non ſicut ego volo ſed ſicut tu et Luc.xxij. Non mea volūtas ſed tua fiat. Mat.xiiij. Sicut mandatū dedit mihi pr̄ ſic facio ⁊ in pluribus alijs locis. Obedientia qd̄ vult a deo impetrat. Greg. Si obedientes fuerimus obediret deus orationibus nr̄is. Melior em̄ eſt obediētia q̄ victime: qꝛ ꝑ victimas aliena caro: ꝑ obediētiaꝫ ꝓpria caro mactat̄. Obedientia ſm Greg. quaſi quoddā martyriū eſt. Religioſus ei q̄ in ſua voluntate nutrit̄ deſtruit̄. Grego. Gradus em̄ obediētie ſunt libenter obedire: ſimplr̄ obtēperare: ſine murmuratione hylariter obedire: humiliter: indeſinanter viriliter adimplere mandatuꝫ ⁊ velociter obedire ⁊c. Nota hic q̄ obedientia eſt duplex: ſcꝫ cōmendabilis: et reprehenſibilis: Obedientia ꝯmendabilis quedā eſt neceſſaria quedā abundās vel ꝑfecta. Neceſſaria eſt cū aliqs obedit in his in q̄bus tenetur obedire. Abūdās ꝟo eſt cū obedit etiā in his in q̄bus nō tenet̄ obedire. Perfecta em̄ obedientia legē neſcit: terris non artatur nec̄ cōtenta anguſtijs ꝓfeſſionis largiori voluntate fert̄ in latitudinē charitatis. Ad perfectionē em̄ obedientie nō ſolū ſpectat facere qd̄ iubetur. ſed etiā ſicut iubetur. Gene.xvij. De abraham legit̄ q̄ circūcidit carnē preputij illa die qua dn̄s preceperat ei. ⁊ Mat.i. Exurgens Joſeph de ſomno fecit ſicut precepit ei angel⁹. Obedire em̄ deo magis oportet q̄ hominibus Actuū.v. Etiam obedientia que debet̄ parentibus. Ephe.v. Ille obedientie ſunt ex natura vel dicuntur eſſe. Alia eſt obedientia que non debetur ex natura: ſed habuit voluntatem principium ſui. vel voluntatē liberam: vel non liberam. Voluntatem nō liberam ſui principiuꝫ habuit obedientia quam debet ſeruus dño. Col.iij. Serui ꝑ omnia obedite dominis veſtris. Voluntatem vero liberam ſui principium habuit.

UVA. BHSC. IyR_242

obediētia quā vxor dꝫ marito ſuo vel quā
debet ſubditus ꝑlato. Ephe.v. Mulieres
ſubdite ſint viris ſuis in oīb⁹. Geñ.iij. Dñs
dixit mulieri ſub viri ptāte eris ꝛ ipſe dñā-
bitur tui. ad Heb.xiij. Obedite ꝑpoſitiſ ve
ſtris ꝛc. Obediētie reꝑhēſibilis tres ſunt
ſpēs. Prima cū aliqs obedit creature infe
riori hoīe vt pecunie. Eccl.x. Pecunie obe
diūt oīa. Scda cū ex remiſſiōe ſupioris et
ceruicoſitate inferioris accidit ꝙ ille obe-
dit q̄ dꝫ iperare Prouer.xxx. Per tria mo-
uetur terra ꝛ quartū ꝙ nō pōt ſuſtinere.
ſcꝫ ſeruum cū regnauerit. Tertia. eſt cū ali
quis ſuo ſupiori in malo obedit. Grego. in
mora. Nūꝗ ꝑpter obediētiā malū fieri dꝫ
Ber. in epl'is. Facere malū quocūqꝫ etiam
iubēte cōſtat nō eſſe obediētiā: ſꝫ poti⁹ in
obediētia. Vñ Grego. Cauebāt ſubditi ne
plus ꝙ expedit ſint ſubiecti vt ſupioꝝ ve-
lint vitia venerari. Vñ Augu. Sic modus
obediētie tenēdus eſt vt bonis ī malo nō
cōſenſeas: nec malis in bono cōtradicas.
Sequitur de his que aduerſantur obediē
tie. Pro quo eſt notandum ꝙ propria vo-
luntas eſt vnuꝫ quod aduerſatur obediē
tie ꝛ nocet multipliciter homini. Ber. ſup
cañ. Non dabit inobedienti copiā ſui xp̄s
tantus obedientie amator qui mori poti⁹
ꝙ non obedire maluit. Propria voluntas
ſubtrahit homini dei beneficia. Gregori⁹
Dignus eſt vt ab eius beneficijs ſit quilꝫ
extraneus qui eius iuſſionibus non vult
eſſe ſubiectus. Propria voluntas hominē
excommunicat. ij. Theſſaloni. tertio. Si
quis non obedit verbo noſtro per Epiſto
ſtolam hunc notate et ne cōmiſceamini cū
illo. Propria voluntas reddit hominē ma
ledictum. Deuterono.xxviij. Si audire no
lueris vocem domini dei tui ꝛc. maledict⁹
eris. Propria voluntas hominē a ſuo do
minio deijcit. i. Regum.xvi. Quia proieci-
ſti ſermonem domini proiecit te dominus
ne ſis rex ſuper iſrael. homini aduerſariū
ſuſcitat. iij. Regum.xi. Fecit Salomon qđ
non placuerat coram domino ꝛ ſuſcitauit
dominus aduerſariuꝫ ſalomoni. Propria
voluntas hominem confundit. Oſee.x. Cō
fundet iſrael in volūtate ſua. In hoc ei cō
fundit oīs q̄ in religiōe ꝓpriā volūtatē ſe
quitur. hominem affligit. vnde Saul ino-
bedientem malignus ſpūs exagitabat. i.
Regum.xvi. Hominē morte tpali in eter-
na dignū efficit. Deut.xvij. Qui ſupbierit
nolēs obedire ſacerdotis imperio morieť

Et eodem.xxi. Si genuerit hō filiū cōtu-
macē qui non audiat patris ꝛ matri impe
rium et obedire contempſerit lapidibus
obruat eum populus ꝛc.

¶ Sequitur textus de cōtēplatione.

Contēplare bona ce-
li poſcens tibi dona.
Iugiter eterna confi
teri ſeda ſuperna.
Ut ſic terrena ſper-
nas pro luce ſerena.
Dicitur actiua bona vita bonum
faciendo.
Contemplatiua melior fit celſa
petendo.
Martha bonā partē ſumpſit do-
mino famulando.
Magdalena tamen meliorē fert
ſpeculando.
Si ſpeculatiuus ſis in domino be
ne viuus.
Sancta gerens opera ſic ſumes
gaudia vera.

Bernardus ſecūdo lib.
de ꝯſideratione diſtinguit
inter ꝯtēplationē ꝛ ꝯſidera
tōēꝫ hiſ vbiſ. Cōſideratōēꝫ
nō id per oīa qđ ꝯtēplatio
nem intelligi volo qꝛ contēplatio ad reruꝫ
certitudinē. conſideratio ad inquiſitioneꝫ
magis ſe habet iuxta quem ſenſum poteſt
contēplatio diffiniri ſic. Contēplatio eſt ve
rus certuſqꝫ intuitus animi de quacunqꝫ
re ſiue apprehēſio rei nō dubia. Cōſidera-
tio aūt intelligenda eſt ad inueſtigandum
deinde diuidit ea: que ſunt tibi ꝯſiderāda
his verbis. Quattuor tibi cōſiderāda reor
te que ſub te que circa que ſupra te. In q̄n
to libro de ꝯſideratione dicit idem Bern̄.
Cōſiderationē peregrinari cū ab his que
ſupra ſunt ad inferiora deflectať. iuxta do
ctrinam pauli ad Rom̄.i. Inuiſibilia dei
ad creaturam mundi per ea que facta ſūt
intellecta conſpiciuntur. Sane hac ſcala
ciues non egent ſed exules. Ciues em̄ vi-
dent verbum ꝛ in verbo facta per verbuꝫ

UVA. BHSC. IyR_242

nec opus habēt ex his ꝙ̄ facta ſunt factoꝝ
noticiā mēdicare. Uñ idē Bernar. aſſignat
quattuoꝛ ſpecies cōtēplatiōis. Pria ⁊ ma-
xima eſt admiratio maieſtatis. Hec requi
rit coꝛ purgatū vita vitijs liberꝝ atqꝫ exone
ratū pctis facile ad ſupna ſe leuet. Scd̃a
ſpēs eſt intuēs iudicia dei quo ſane paui-
do aſpectu dñi vehemētius cōcuti intuētē
fugiat vicia: fundit ꝟtutes: initiat ad ſapi
entiā: hūilitatē ſuat ⁊c. Tertia ſpēs ꝯtēpla
tionis ociať circa memoriaꝫ bñficioꝝ: ⁊ ne
dimittat ingratū: ſollicitat memoriam ad
amorē benefactoris. Quarta ſpecies eſt ꝙ̄
retro ſunt obliuiſcens in ſola requieſcit ex
pectatione promiſſorum que cuꝫ ſit medi
tatio eternitatis ſiquidem: que promittū-
tur eterna ſunt longanimitatem alit et ꝑ
ſeuerātie dat vigorē. Illas quattuoꝛ ſpēs
adaptat Bernar. ꝙ̄ tangit apl's Eph. iij. di.
Ut poſſitis cōprehēdere cū oībus ſanctis
que ſit longitudo: latitudo: ſublimitas et
ꝓfundū. Longitudinem enim apprehēdit
meditatio premiſſorum. Latitudinem re-
cordatio beneficiorum. Sublimitatem cō
templatio maieſtatis. Profundū īſpectio
iudiciorum. Itē in eodē lib. Deus eſt lōgi-
tudo: latitudo ſublimitas: ⁊ ꝓfundū. Res
vana eſt longitudo propter eternitatem.
latitudo propter charitatem: ſublimitas
propter maieſtatem: ꝓfundū ꝓpter ſapiē
tiam. Iſta diſputatio nō comprehendit ſꝫ
ſanctitas. Ric. de ſancto victore dicit con-
templationis ſex eſſe ſpecies ſeu genera.
Primum genus eſt in imaginatione ⁊ ſm
ſolam imaginationeꝫ. Secundū genus in
imaginatione ſm rōnem. Tertiū genus in
ratione ſm imaginationē. Quartū in ra-
tione ⁊ ſm rōnem. Quintū ſupra rōnem ſꝫ
nō pter rōnē. Sextū ſupra rationeꝫ eſt et
videtur eſſe preter rationem. Sic duo ſūt
in imaginatione duo in rōne ⁊ duo in in-
telligentia. In imaginatione enim cuꝫ ob
ſtupeſcentes attendimus corporalia illa
qui ſenſu corporeo haurimus ꝙ ſint mul-
ta: ꝙ magna ꝙ diuerſa ⁊c. Et in his oībus
creaturis illius ſuperne eſſentie: potētiaꝫ
ſapientiā: magnificētiam mirando venera
mur. Tunc contemplatio noſtra in ymagi
natione verſať ⁊ ſm ſolā imaginationē foꝛ
matur qñ nō ſolū argumētando querim'
ſed libere mens noſtra huc illucqꝫ diſcur-
rit. Scd̃m genus qd̃ eſt imaginatione ſm
rationem eſt qñ ad ea que in imaginatio
ne verſamus ⁊ que ad proximum contem
platiōis genus pertinere iam diximus rō
nem ꝙ̄rimus ⁊ inuenimus: imo inuētam ⁊
notam in cōſideratiōe cū admiratione ad
duxim': in primo genere res ipſas. In iſto
genere rerum rōnem: oꝛdinem diſpoſitio-
nem ⁊ vniuſcuiuſqꝫ rei cauſam. modum et
vtilitatem rimamur ſpeculamur: ⁊ mira-
mur. Tertium genus qd̃ eſt in ratione ſm
ymaginationē eſt quando per rerum viſi-
bilium ſimilitudinem in rerum inuiſibiliū
ſpeculationē ſubleuamur. Quartū genus
quod eſt in ratione ⁊ ſm rōnem eſt quan-
do ſemoto omnis ymaginationis officio
illis ſolis animus intendit que ymagina-
tio non nouit: ſed que mens ex ratiocina-
tione colligit vel per rōnem comprehēdit
vel qñ inuiſibilia ꝙ̄ ex intelligētia cupim' ī
ꝯſiderationē adducim' ⁊ eoꝝ ꝯſideratōe in
celeſtiū ⁊ ſuꝑ mūdanoꝝ intellectū ꝯtēpla-
tionē aſſurgimus. Quintū gen' quod eſt
ſupra rōnem: ſed nō preter rōnem eſt quā
do ex ea diuina reuelatione cognoſcimus
que nulla humana ratione plene compre-
hendere ꝙ̄ nulla noſtra ratiocinatione in-
telligere ſeu inueſtigari ſufficimus. Talia
ſunt illa ꝙ̄ ſunt diuinitatis ⁊ illa ꝙ̄ ſimplici
eſſentia credimus ⁊ ſcripturaꝝ auctorita-
te ꝓbamus ſuꝑ rōnem: nec tamen preter
rōnem cenſenda eſt quando ei quod ꝑ in-
telligentie aciem cernitur humana ratio
cotrariari nō poteſt quin potius facile ac
quieſcit. Sextum genus quod eſt ſupra ra
tionem ⁊ preter rationem eſt quando ani-
mus illa ex diuini luminis irradiatione co
gnoſcit atqꝫ conſiderat quibus omnis hu
mana ratio reclinat. Talia ſunt pene oīa
que de perſonarum trinitate credere iube
mur. His ſex contemplationum alia a ter
renis ſuſpendimur ad celeſtia leuamur.
Primum genus contēplationis debet eſſe
incipientium in hoc genere contemplatio
nis homo deum in omnibus operibus ei'
mirabilem: laudabilem: amabileꝫ reperit.
Pſal. Dñe dñs noſter ꝙ admirabile eſt no-
men tuum ⁊c. Ecce mirabileꝫ. A ſolis oꝛtu
vſqꝫ ad occaſum laudabile nomen domini
ecce laudabilem. Iuſtus dñs in omnibus
vijs ſuis ⁊ ſanctus in omnibus operibus
ſuis. ecce amabilem. De hoc genere contē-
plationis loquitur ꝓpheta di. Meditat'
ſum in omnibus operibus tuis ⁊c. Scd̃o
generi contemplatiōis pena tota munda-
na philoſophia materiam miniſtrat laten
tes reꝝ viſibiliū cauſas ſue ſagacitatis in-

UVA. BHSC. IyR_242

ueſtigatione inueniens.tertiū genus con-
templationis diuiditur in quinq̧ gradus
Unus gradus eſt quādo ſimilitudo ſumi
tur ex eo vn̄ ip̄m eſt vel qd̄ ip̄m eſt.Sc̄dus
⁊ tertius gradus ſilr̄itudinē trahunt ex eo
quod in ip̄o eſt. Quartus ⁊ quintus ex eo
qd̄ ꝑ ip̄m eſt.Prim⁹ gradus trahit ex ma-
terie ꝓprietate: vt ibi crura illius colūne
marmore q̄ fundate ſunt ſuper baſes au-
reas.Can̄.v.Sc̄d̄s ⁊ tertius gradus ex rei
qualitate.ſ.ſc̄dus ex qualitate extrinſeca.
quā dicimus formā. terti⁹ ex q̄litate intrin
ſeca quā dicimus naturā. Extrinſeca ꝯſtat
in colore ⁊ figura ⁊ pertinet ad ſolum viſū
queadmodū itrinſeca.q̄litatꝫ ꝑtinet ad ce
teros ſenſus.Ad auditū ꝑtinet illd̄ ad vocē
quā audiui tanq̄ vocē cytharedoꝝ ⁊c.Apo.
xiiij. ad odoratū illud ſicut cynamomū et
balſamū.Eccl̄.xxiiij.ad delitias guſtus il-
lud ſpūs meus ſuper mel dulcis.Eccl̄ eod̄.
Ad delitias tactus illd̄ ſicut vnguētū in ca
pite. Quart⁹ gradus ex eo qd̄ in ip̄a revel
ab ip̄a re ſm̄ motū naturalē vt ibi quomō
deſcēdit ymber ⁊ nix de celo.Eſa.lv.Quin-
tus gradus ex eo q̄ agitur ſm̄ motū artifi
cialem vt ibi ſupedificati ſuꝑ fundamentū
apoſtoloꝝ.Jn quarto genere cōtēplatiōis
Primū eſt q̄ redeas ad teip̄m. Diſcute q̄d
ſis q̄d fueris.q̄d eſſe debueris ⁊ q̄d eſſe po
teris.quid fueris ꝑ naturā. q̄d ſis ꝑ culpā
quid eſſe debueris ꝑ induſtriā. q̄d adhuc
eſſe poſſis.ꝑ grām.p̄s. Meditatus ſuꝫ no
cte cuꝫ corde meo: Nihil recte eſtimat q̄ ſe
ip̄ꝫ ignorat. Neſcit q̄d de ſpū diuino ſenti
re debeat qui ſpm̄ ſuū prius nō guſtat.Si
nōdū ydoneus es intrare ad teipſum quō
ab illa rimāda ydoneus eris q̄ ſunt ſupra
teip̄m.Jn duobus vltimis generib⁹ contē
plationis puto dicit. Richar.de ſancto vi-
cto.q̄ opus eſt intima potius compūctio
ne q̄ ꝓfunda inueſtigatione ſuſpirijs po-
tius q̄ argumentis crebris gemitibus po
tius q̄ copioſis argumentationibus anhe
lare.Studeat ergo cordis mūdicie qui cu
pit deum videre. Math.v .Beati mundo
corde qm̄ ipſi deum videbunt.Richardus
em̄ predictis aſſignat differentiā inter cō
tēplationē meditationē⁊ cogitaionē his v̄
bis.Sciendum eſt eandem materiam ali-
ter per cogitationem intuemur aliter per
meditationem rimamur aliter per contē-
plationem intramur.Cogitatio eſt impro
uidus animi reſpectus ad euagationem
ꝓnus.Miditatio eſt ſtudioſa mentis intē
tio circa aliquid inueſtigandū diligenter
inſiſtens.vel aliter ſic.Meditatio eſt pro-
uidus animi intuitus in veritatis inquiſi
tione vehemēter occupatus. Cōtēplatio ē
libera animi perſpicacitas in ſapiētie ſpe-
culo cum admiratione ſuſpēſa. Nota ea q̄
preparant hoīem ad diuinoꝝ contēplatio
nem. Unū eſt exercitatio in oꝑibus actiue
vite quia nunq̄ cito pctōꝛ deo recōciliat⁹.
dignus eſt videre eius faciem.Exemplum
habemus.ij.Reg.xiiij.de Abſalō filio Da-
uid qui poſt recōciliat⁹ fuit patri ſuo mā-
ſit in hierl̄m dnobus annis anteq̄ vidiſſet
faciem regis.Secundum eſt puritas.Exē-
plum Leui.xvi.Aaron non intrabat in ſan
cta ſctōꝝ niſi prius locut⁹: quia ſoli mūdo
corde deum videbunt.Math.v.Tertium
eſt ſolitudo.Oſee.ij.Adducā eam in ſolitu
dinem ⁊ loquar ad coꝛ ei⁹.⁊ Gen̄.xxxij.Le-
gitur de Jacob q̄ remanſit ſolus ⁊ ecce vir
luctabatur.cum eo vſq̧ mane.Jtem Exod̄.
iij.Apparuit dn̄s moyſi in interioꝛibus de
ſerti. Alid̄ eſt deſolatio. Deut.viij.Affixit
te penuria ⁊ dedit tibi cibum manna.Exē-
plum de Jacob qui timebat multum Eſau
quando vidit viſionem illam pro qua dixit
Uidi dn̄m facie ad faciem.Geneſ.xxxij.Et
ſtephanus in tribulatione poſitus vidit
gloriam dei.Actuum.vij.⁊c.aliud eſt ſilen-
tium.Luce.vij. maria magdalena ſupple
ter phariſeo eam contēnente. ad contēpla
tionem pertinent audire verbum internū
quod in taciturnitate magna vult audiri.
Dauid.audiam quid loquatur in me dn̄s
deus.aliud eſt grāꝝ actio.⁊ vox laudis.in
p̄s.Sacrificiū laudis honorificabit me et
illic iter quod oſtendam illi ſalutare dei.
aliud eſt humilitas.Gen̄.xviij.apꝑuit dn̄s
abrahe in valle mābꝛe quod interp̄tatur
duplex humilitas cordis ⁊ corporis: alid̄
eſt quies quod intelligit̄ ꝑ hoc qd̄ dr̄ ſedē-
ti.Joh.xi.Maria autēꝫ domi ſedebat.illa
quies dr̄ ab impedimento ſecularium actio
num que hoīes impediūt contemplari:et
vbi ſit illa ſeſſio.patet cūſdr̄:in oſtio taber-
naculi.Jn oſtio tabernaculi ſedent q̄ mor-
tem habent in deſiderio ⁊ vitam in patien
tia.Gene.amoꝛ preſentis ſeculi deficere dꝫ
in viris contemplatiuis. aliud eſt feruoꝛ
charitatis quod tangitur cum dicitur in
feruore dei aaron cum igne ⁊ thimiamate
intrat.in ſancta ſanctoruꝫ.aliud eſt cordis
eleuatio que eſt meditando de ſupernis
quod tangitur ibi.Cunq̧ eleuaſſet oculos

UVA. BHSC. IyR_242

chriſtus in monte transfiguratꝰ ē. Math.
xvij. aliud eſt oratio. Luce. iij. Jeſu orante
apertum eſt celuꝫ. Nota differentiā inter
actiuā vitā ꝛ cōtplatiuā. Uita actiua que
ſignatur per martham prior eſt tempore
ꝙ contemplatiua. oportet enim ꝙ homo
primo exerceat ſe in actiua ꝙ aſcendat ad
contemplatiuā. Exemplum habemus Ge-
ne. xxviij. de Lya ꝛ rachel quarum antiquior
ſcꝫ Lya fuit pmo data nuptui. Jacob. ſcd̄a
ſcꝫ racher poſt. Uita enim contemplatiua
que ſignatur per magdalenam meliori in
tendit ſcꝫ deo. Luce. x. Maria optimam p
tem elegit. Actiua vero intendit ꝓximo.
Nam vita actiua eſt que in operibus iuſti
cie ꝛ ꝓximi vtilitate verſatur. Contempla
tiua autem que eſt vacās deo ab omni ne
gocio in ſola dei dilectiōe defigitur. vnde
Jſido. in libro de ſum. bo. Actiua vita mū-
danis rebus bene vtitur. Contemplatiua
vero mundo renūcians ſoli deo viuere de
lectatur. Cōtemplatiua eñ clarius videt
Unde Geneſ. xxix. dr̄ de Lya ꝙ lippis erat
oculis ꝛc. Uita contemplatiua finis videt̄
eſſe actiue. Finis vero melior eſt his que
ſunt ad finem per actiuam trāſitur ad cō-
templatiuam. Jſido. in libr. de ſum. bono.
Qui in hac vita prius ꝓficit bene ad con-
templationem conſcendit. Grego. Qui ad
artem contemplationis aſcendere deſide-
rat prius neceſſe eſt vt in campo actionis
ſe exerceat. De hoc exemplum de Lya que
prius introducta fuit ad Jacob ꝙ Rachel
Geneſis. xxix.

¶ Sequitur textus de verecundia.

Iſto verecundus ſi
vis fore crimine mun
dus.
Erubeas fari res tur
pes ac operari.
Cuſtos virtutum pudor eſt con-
tra mala ſcutum.
Uirtutum florem perdis perden
do ruborem.
Non tamen erubeas tantum ꝙ
commoda linquas
Que debent fieri ſeu crimina cū-
cta fateri.

Nam rubor hic ſtultus eſt crimē
non bona virtus
Sepe rubor generat ſcabiem qua
ſi neſcius extat.

Verecūdia ꝛ erubeſcē-
tia differunt quia verecun
dia eſt timor in turpi facto
erubeſcentia in expectatio
ne conuiuij. Tamen in litte
ra auctoris non videretur
habere diſtinctioneꝫ. De erubeſcentia ſeu
verecundia dicit Johan. Damaſ. ꝙ eſt opti
ma paſſio. Seneca in epiſtolis. Uerecun-
dia in adoleſcente bonū ſignum eſt. ꝛ Tul-
lius d̄ officijs. Sine verecūdia nihil rectū
eſſe poteſt nihilqꝫ honeſtum ꝛc. Bernar. ſu
per Canti. Neſcio ſi quid ꝙ gratius vere-
cundia in moribus hominum deprehēdi
queat. Uerecūdia eſt omniū ornatius eta
tū: ſed in tenera etate ampliꝰ pulchriuſqꝫ
eniteſcit ꝙ pulchra hec: ſcilicet verecūdia
ꝛ ꝙ ſplendida. gemma mox in vultu ado-
leſcētis ꝙ vera ꝛ minime dubia bone ſpei
nuncia bone indolis iudex quid ita turpi
loquij ꝛ omnis deinceps turpitudinis fu-
gitiuum ſoror eſt continentie nullum: eſt
eque manifeſtum ſignum columbine ſim-
plicitatis: ꝛ ideo teſtis eſt innocentie. lam
pas ignorantie: teſtis pudice mentis: ve-
recūdia ſpecialis gloria eſt conſcientie:
fame cuſtos: vite decus virtutis ſedes: vir
tutum primitie: nature laus. inſignium to
tius honeſti. Uerecundia enim eſt duplex
bona ꝛ mala iuxta illud Eccl. iiij. Eſt con-
fuſio adducens peccatum: ꝛ confuſio addu
cens gloriam. Erubeſcētia bona eſt quod-
dam frenum quo aliquid regitur in via
paradiſi. Unde ſapiens erubeſcentia eſt
ſalua res. Uerecundia enim multum lau-
datur in mulieribus. Eccl. vij. Gratia vere
cunde mulieris ſenſate ſuper aurū. Mul
tum eñ placet deo verecundia in peniten
tibus. vnde Bernard. ꝙrum diſplicet deo
impudicitia peccatorum tm̄ placet ei eru-
beſcentia penitentis. Breuiter eñ verecū
multum laudat̄ in his qui male agūt. Eru
beſcentia autem mala eſt quando homo
erubeſcit cōfiteri reſtituere ꝛ facere alios
actus ſalubres ꝛ ꝓpter talem erubeſcen-
tiam omittit ea facere.

¶ Sequitur textus de veritate.

UVA. BHSC. IyR_242

SIs verax ope ſis cor-
deqꜫ verus ⁊ oꝛe.
Verax laudatur: ſed
mendax vituperatur.
Verus doctrina ſis iuſticia quo-
qꜫ vita:
Hec ſemper teneas nec ꝓpter
ſcandala linquas.
Nūq̄ mētiri debes nec falſa tueri
Ut mala vitentur aliquando ve-
ra tacentur.
Sed cū iurabis ꝙ quicquid ſcis
reſerabis.
Verum non celes nunq̄ nec fal-
ſa reueles.

DUplex ē v̄itas increata ⁊ creata. Ueritas increata eſt verbū diuinū in quo ab eterno ſpeculatur: ⁊ illa v̄itas eſt adeq̄tio ſapie diuine ad intellectū diuinū ⁊ ſic d̄r ꝙ fili9 qui eſt ſapia p̄ris eſt eq̄lis patri. Ueritas creata eſt triplex. quedā eſt v̄itas rei ⁊ illa eſt rei entitas. Alia eſt veritas ſigni ⁊ talis ē adeq̄tio ſigni ad ſignatū. Alia ē v̄itas vtēris ſigno: ⁊ hec v̄itas videt̄ eſſe pars iuſticie. Et deſcribit̄ ſic a Tullio in p̄ma rhetorica. Ueritas eſt q̄ imutata ea q̄ ſunt aut añ fuerunt aut futura ſunt dicūtur. A v̄itate eñi nullo mō recedēdū eſt quicūqꜫ inde debeat ſcādalizari. glo. ſup illō Math. xviij. Qui ſcādalizauerit vnū de puſillis ⁊c. dicit inq̄tū pōt ſine pctō debes vitare ſcādalū ꝓximi tui. Uñ Catho. Product9 teſtis ſaluo tñ añ pudoꝛe. Quātūcūqꜫ potes celato crimen amici. qd̄ ſi de v̄itate eſt ꝑ ſcādalo v̄itas relinqui nō dꝫ et intelligas hoc de triplici v̄itate vite iudicij ⁊ doctrine. Ad amoꝛē v̄itatis monemur. Eccl̄. xxxvij. Ante oīa opa verbū verax precedat te. Ad phibendū eñi teſtimoniū veritati venit filius dei in mundū. Joh. xviij. Ego ad hoc veni ī mundū vt teſtimoniū perhibeaꝫ veritati. Sed ꝓh doloꝛ hodie v̄itas odiū parit. ad Gala. iiij. Ego inimicus vobis factus ſum verum dicēs vobis. vnde Dauid. Hodie diminute ſunt veritates a filijs hoim. Veritas hodie a pluribus vili precio venditur Prouer. xxviij. Qui cognoſcit in iudicio faciē nō bene facit vt deſerat v̄itatē. Plures eñi ſunt qui falſitatē p̄ponūt v̄itati. iuxta illud Eſa. lix. Coꝛruit in platea veritas. vix eñi inuenit̄ q̄ velit veritatē dicere. ad Ro. i. Ueritatē in iuſticia detinēt. Ueritatē p̄reponūt veritati amatores tēpoꝛaliū q̄ tēpoꝛalia vana ſunt. ps. Ut quid diligitis vanitatem ⁊ queritis mēdaciū. Quocūqꜫ eñi modo quis mētitur occidit aiam ſuā in. c. nec artificioſa. xxij. q. ij. ⁊ Sap. i. Os qd̄ mētit̄ occidit aiam. ⁊ Aug. in lib. de doc. xp̄ia. Oīs qui mētit̄ inique agit: nemo eñi mētiens in eo qd̄ mentitur ſuat fidē. oīs añt fidei violatoꝛ iniquus eſt: ergo mia ⁊ veritas nō te deſerāt. deſcribe eas in tabulis coꝛdis tui ⁊ īuenies grām ⁊ diſciplinam coram deo ⁊ hoibus. Prouer. iij. c.

¶ Sequitur textus de modeſtia.

CUm ſis infeſtus ī cū-
ctis eſto modeſtus.
Optima res modus
eſt: nam ſemꝑ ad om-
nia ꝓdeſt.
Noli laxari linguam quoniam re-
uocare
Non poteris verbum quod dicis
foꝛſan acerbum.
Coꝛā quo dicas quid quomodo
quando requiras
Dicas dicenda nocte ſileas reti-
cenda.
Sero reſponde pulchꝛe taceas ve-
recunde
Ut ſic placetur quando te maioꝛ
habetur.
Cum de maioꝛe loqueris ſis cau-
tus in oꝛe.
Utere ſermone moderato cum
ratione.
Qui ſpuit in celum ſputum fedat
ſibi velum.

UVA. BHSC. IyR_242

MOdeſtia a Tullio in in prima rhetorica deſcribitur ſic. Modeſtia eſt ꝑ quam pudor honeſtatis puram ⁊ ſtabilem cōparat auctoritatē. In hac deſcriptione innuit cauſa ⁊ effectus modeſtie. Pudor eñ qui eſt timor turpitudinis vel figa rei incidentis declinando indecētiam in exterioribus efficit ordinationē exteriorem q̄ modeſtia eſt ⁊ ſic cōparat auctoritas ſeu gratuitas pura nō hñs admixtionem ſui cōtrarij. ſ. vtilitatis. dicitur ſtabilis: quia non eſt momētanea: ſed ꝑmanēs Et eſt notandū ꝙ ordinatio interior q̄ eſt cum ratio preeſt ⁊ appetitus optēperat ē cauſa exterioris inordinationis. Inordinatio vero interior que eſt cū appetitus nō ſubeſt rationi cauſa eſt exterioris inordinationis. Inordinatio vero exterior ſignū eſt interioris. Eccl'. xix. Amict⁹ corporis riſus dentium ⁊ greſſus hoīs enūciat de eo Grego. in paſtorali. Intus eſt cuſtodia q̄ compoſita ſeruat exterius mēbra q̄ ergo ſtatum mentis perdidit foris in incōſtantiam motionis fluit atq̧ exteriore mobilitate indicat ꝙ nulla interius radice ſubſiſtat. Item notandū eſt ꝙ modus a quo modeſtia dicitur eſt tenere decorē: ⁊ eſt decor ille reſpectu aſpectus hoīm. Unde decorum eſt in homine quod eſt cōſentaneū nature excellenti. aliquid eñ eſt indecens in homine quod non eſſet indecens in bruto. Item aliquid dicitur indecens ꝙ nō eſt de congruentia temporis ſm̄ illud Eccle. xx. Ex ore fatui reprobabat parabola. q: non dicit eam in tempore ſuo. ratione loci etiā aliquid dicitur indecens: vt ſi in ſacro loco aliquid fit indecenter qđ alibi fieret decenter. Modeſtia indecentiam cauet in verbo: in riſu: in motu corporis: in mēbroꝝ ſitu: in habitu: in cultu: in actu. De indecentia in verbo: riſu ⁊ motu tangit Señ. i. lib. de quattuor ꝟtutibus. di: a ꝟbis turpib⁹ abſtineto: q: licētia eoꝝ imprudētiā nutrit ſermones vtiles facetos ⁊ affabiles ama ⁊ rectos interdū miſcebis ſerijs iocios: ſcȝ temperatos ⁊ ſine detrimento dignatiōis ⁊ verecūde. Riſus reprehēſibilis eſt ſi immodatius ſi puerilitter effuſus ſi muliebriter factus. Si eñ tēpus iocos exigit hoc cuȝ dignitate ſapientie. Miere. Et erit grata vrbanitas. Ioci tui fiant ſine vtilitate riſus ſine cachino: vox ſine clamore: inceſſus ſine tumultu. non ſis alioꝝ curioſus ſcrutator neq̧ acerbus reꝑhenſor: ſed ſine reprobatione correctoꝛ: ita vt admonitionem ꝑuenias hilaritate ⁊ errori facile veniam dato nec extollas quem nec deijcias requinenti facile reſponde contendēti facile cede. nec in iurgia execratiōeſq̧ vadas rari ſermonis ſis: ſed loquentiū ſis patiēs circa motū corporis cauēda eſt nimia tarditas ⁊ nimia celeritas. De indecentia in motu corporis vel ſitu membroꝝ tangitur Eſa. ij. Pro eo inq̄t ꝙ eleuate ſunt filie ſyō ⁊ ambulauerunt extento collo ⁊ ⁊ nutibus oculoꝝ ibant ⁊ plaudebant ⁊ ambulabant pedibus ſuis compoſito gradu incedebāt decalcauit dñs verticē filiarū ſyon. ⁊ Prouerb. vi. Sex ſunt q̄ odit dñs ⁊ ſeptimū deteſtatur anima eius oculos ſublimes. Job xv. Concurrit aduerſus dñm erecto collo. De habitu loquitur Señ. dicens. Nō ſplēdeat toga nec ſordeat. i. Thim. ij. Uolo mulieres orare in habitu ornato cum verecūdia ⁊ ſobrietate ornantes ſe. Debent enim iuuenes ſubijcere auctoritati ſenū: ⁊ ſenes veteri cōſilio eoꝝ regi ⁊ exēplo bono informari. ꝑ magi. ſen. xxiiij. diſt. iiij.

¶ Sequiutr textus de fidelitate.

SI vis ī celis fore gaudens eſto fidelis.
Cunctis prefert vir cum legalis habetur
Legalis domino ſis ipſuȝ ſemper amando.
Ac ſi parendo necnon ipſum reuerendo
Et diſpēſando domini bona multiplicando
Legali probior non eſt nec nomine maior.
Taꝫ ꝑfectus legalis ſtat bñ rect⁹.
Non vult fraudare queq̧ nec dānificare.

SEquitur de fide, put fides idem eſt ꝙ fidelitas Et eſt fides ꝟtus qua promiſſa cōplentur. Et eſt notandū ꝙ ſicut veritas ꝑuat hoīeȝ ne aliquem fallat in

UVA. BHSC. IyR_242

verbis.ſic fides ſernat hoīem ne aliquem
fallat in factis.vnde Gn. caſinus. Nā dolus
eſt linguaq; fides facti ſolet eſſe.Fides tū
aliquādo ſumit large ⁊ tunc ad eā ptinet
ſuare hoīem ne fallat aliū vbo aut facto
⁊ ſic ſumit Aug.fidē in lib. de doc.xpīa.di.
Nemo mentiēs in eo q mētitur ſuat fidē.
Hō fidelis cōfidentē de ſe nō fallit. Fides
put eſt virtus theologica diffinita fuit ſu
perius:ſed fides put de eo hic loquitur ē
virtus cui bona nr̄a in pñti credimus ad
hāc v̄tutē mouemur.Apoc.ij. Eſto fidelis
vſq; ad mortē ⁊ tibi dabo coronā vite.Hec
v̄tus cōmēdabilis ē multū.Prouer.xxviij.
Uir fidelis multum laudabitur.Exemplū
de Abraham.Eccl.xliiij.Abraham in tēta-
tione inuētus eſt fidelis Moyſes.Nume.
xij.Moyſes inquit dñs in omī domo mea
fideliſſimus eſt fidelitas virtus eſt valde
cara ⁊ valde rara.Prouerb.xxij.Uirū fide
lem quis inueniet.⁊.i.Cor.iiij.Jam querit
inter diſpēſatores vt fidelis quis inueniat.
querit inq̄ ⁊ vix inuenitur modernis tem-
poribus.Huic virtuti dat dñs augmētum
grē.Luc.xix.Euge ſerue bone quia in mo-
dico fuiſti fidelis: eris ptātē habēs ſuper
decē ciuitates.Jtē huic v̄tuti dat dñs glo-
riā ſuā. Mat.xxv.Q: ſup pauca fuiſti fide
lis ſupra multa te ɔſtituā intra in gaudiū
dñi tui.Eccl.vi.Amico fideli nulla eſt cōpa
rō medicamētū vite eſt cōmēdabilis fide
litas eſt ſuo.Eccl.xxxiij.Si ē ſuus fidelis
ſit tibi q̄ſi aīa tua q̄ſi fratrē ɔcta eū.⁊ Pro
uerbio.xiij. Legatus fidelis ſanitas eſt ei
qui miſit eū. Nota q aliquis debet fidē al-
teri in quattuor:primo in hoc vt eū verbo
nō fallat.Aug.in lib.de doc.xpīa. Oīs qui
mētitur inique facit. Scdō vt archanū ei'
nō denudet.Prouer.xi.Qui ambulat frau
dulenter reuelat archana. qui aūt fidelis
eſt celat amice cōmiſſum. Eccleſiaſt.xxvij.
Qui denudat archana amici perdit fidem
Tertio vt in aduerſis eum non deſerat.Ec
cleſia.xxij. Fidem poſſibile cum amico in
paupertatem illius: vt ⁊ in bonis illius le
teris.in tempore tribulationis illius per-
mane illi fidelis.Quarto vt in adminiſtra
tione bonorum ſibi cōmiſſorum fideliter
ſe habeat. Fidelitas q̄tum ad bona com-
miſſa in quinq; attenditur.Primum eſt vt
ipſa bona ſibi commiſſa nō diſſipet. Secū
dum vt ea ſtudioſe multiplicet. Tertium
vt eum qui tradidit parte lucri que ad eū
pertinet non defraudat, Quartum vt bo-

na ſibi commiſſa pditioſe ſua non faciat.
Quintū vt inimico ei' q ſibi ea cōmiſit illa
non tradat.De p̄mo legit Luc.xvi.Hic dif
famat' eſt apud dñm ſuū eo q diſſipaſſet
bona illius.Tripliciť aūt ſit diſſipatio hec
Uno mō qñ aliq̄s vitā ſuā quā debuit ex-
pēdere ad honorē dei.⁊ vtilitatē aīe ſue ex
pēdit in dei ɔtumeliā ⁊ dānationē aīe cōſu
mēdo eā in ſuitio diaboli. Prouer.v. Non
des alienis honorē tuū.⁊ annos tuos cru
deli.Jtē intelligēdū eſt de his q res ſuas ī
ſeruitio diaboli expēdunt. Scdō qñ aliq̄s
deſiſtit a bono ope incepto ante ɔſumma
tionem eius. Prouer.xviij.Qui mollis eſt
diſſolut' frater eſt ſua opera diſſipantis.
Tertio qñ aliq̄s qđ edificat verbo deſtruit
exemplo.Eccleſia.xxxiij.Unus edificans ⁊
alius deſtruens quid prodeſt illis niſi la-
bor.¶Quantū ad ſcdm qđ eſt circa multi-
plicationē.Eſt notandum q triplex poteſt
eſſe infidelitas.Una cū pecunia dñi abſcō
ditur.vnde Mat.xxv.Reprehendet ſeru'
malus ⁊ piger qui pecuniā dñi ſui abſcon
derit.Secunda infidelitas eſt cum domi-
ni pecunia in merſibus que minoris lucri
ſunt ponitur.Hec infidelitas eſt illis q le-
gem dei per quā aīas lucrari poſſent con-
temnūt ⁊ phiſicā vel leges per quas tēpo
ralia lucrant addiſcūt.ſeru' ſeu nūci' eēt
bene pditor qui poteſt habere ſcharlatā
precio burelli groſſi ſi dimitteret ſcharla-
tam expendet ⁊ pecuniā dñi ſui in panno
burello.Tertia infidelitas poteſt eſſe ī eis
qui merces domini vendūt vbi min' ven-
dibiles ſunt:ſicut accidit his q pariſi' do-
cent vbi doctrina eorum vix auditur. ⁊ ali
bi noluit diſcere vbi doctrina eorum cha-
ra habetur.Circa tertium eſt notādū q lu
crum bonorū operū in tres ptes diuidit.
Prima ps eſt gloria que ad deū ptinet.iux
ta illud apoſtoli ad Ro.xvi.Soli deo ho-
nor ⁊ gloria.Scda pars eſt exemplū bonū
qđ ptinet ad primū.vñ Mat.v. Sic luce-
ant opa veſtra corā hoībus vt videāt opa
veſtra bona.Tertia pars eſt vtilitas mer-
cedis que pertinet ad eum qui operatur
bona dñi:ergo defraudat parte ſua lucri
qui gloriā querit de bonis opib' que agit
Bern.Circa quartū notandū eſt q illi qui
bona ſibi cōmiſſa pditioſe ſua faciūt cum
infideliter ſe habuerint in paucis ipſi nō
conſtituent ſuper multa.vnde Luce.xvi.
Si in alieno fidelis non fuiſtis qđ veſtrū
eſt q̄s dabit vobis.glo.alienū vocat bonū

UVA. BHSC. IyR_242

tranſitoriū veſtrū vocat eternū. ⁊ ibidē qui
fidelis eſt in minimo fidelis eſt ī maiori: ⁊
ꝗ in modico iniqꝰ ē ī maiori iniqꝰ ē. Cir-
ca q̄ntū eſt notādū ꝙ velut caſtrū nr̄e bone
fidei cōmiſſum ē corpus nr̄m ⁊ aīa noſtra.
Uulgariter dicit̄ ꝙ bonū caſtrū cuſtodit ꝗ
corpus ſuum cuſtodit: ſ ʒ melius caſtrū cu-
ſtodit ꝗ aīam ſuā cuſtodit. Hoc caſtrū cor-
poris dyabolꝰ q̄rit ſibi reddi cū pctm̄ car-
nis ſuggerit. Caſtrū vo aīe ſibi reddi q̄rit
qn̄ pctā ſpūalia ſuggerit. qn̄ em̄ nos ſug-
geſtiōi eiꝰ cōſentimꝰ caſtrū nobis a deo cō
miſſum hoſti eiꝰ tāꝙ ꝓditores tradimus
⁊ valde infideles ſumus: ſi nō p̄mittamus
nunciū ad dn̄m nr̄m ꝓ ſuccurſu cū ipe poſ-
ſit nobꝫ ſubuenire ⁊ etiā velit. Nō em̄ vult
exheredītari. i. ad Cor. x. Fidelis deus qui
nō patit̄ vos tentari ſup illud qđ poteſtis
Nūcius vero ꝗ ad dn̄m mittēdus: eſt oro.
Uñ ſup illđ p̄s. Intret in cōſpectu tuo oro
mea. dicit glo. Magna vtus orōnis oñdit̄
que q̄ſi quedā pſona ad deū intrat et illic
mādatū peragit quo caro puenire nequit
ergo inexcuſabilis eſt ꝗ prius caſtrū ſuum
reddit ꝙ ꝓ ſuccurſu miſerit vel ꝗ nō expe-
ctat ſuccurſum ꝓ quo miſit.

¶ Sequitur textus de ingratitudine.

Non ſis ingratꝰ ſi vis
dn̄o fore gratus.
Redde vices dāti plꝰ
ꝗ dat cuncta creanti.
Sumens donatum debes te red
dere gratum.
Grates reddendo verbis: factis
recolendo.
Dicitur ingratus benefactori ma
le gratus.
Obliuiſcendo non rendddo ve
noſcendo.
Debita ſolue cito ne damnum de
tur amato.
Si cito non ſoluis te cito crimine
voluis.
Soluens ſi tardas fieri tibi grata
retardas

Ingratitudo ſʒ Ber.
Eſt ventus vrēs ſiccans ſibi
fontē pietatis rorē mīe flu
enta gratie gratitudo irre
cognitio eſt beneficioꝝ ⁊c.
⁊ econtra. Gratitudo eſt re
cognitio beneficiorū acceptoꝝ. oēs em̄ te-
nemur ad gratiarū actiōes ṗncipaliter et
precipue deo deinde ceteris bn̄factoribus
⁊ ad hoc octo ſunt ꝗ mouēt nos. Primum
ammonitio ſacre ſcripture. Bern̄. Diſce in
referēdo gratias nō eſſe tardus: diſce ad
ſingula dona gratias agere: diligēter conſi
dera ꝗ tibi apponūtur vt nulla dona dei
debita gratiarū actōe fruſtrētur. Tho. iiij.
Omni tempore benedic dn̄m. ad Colo. iij.
Omne quodcūqꝫ facitis in vbo aut in ope
omīa in noīe dn̄i noſtri ieſu xpi facite gra
tias agētes deo ⁊c. Scđm eſt ammonitio
creaturarū ꝗ inceſſanter nos inuitant ad
gratiarū actōes. beneficiū em̄ alicui datū
inuitat eū vt dāti gratias agat: ergo cum
omnia que videmus homini data fuerint
ſm illud Gene. i. Faciamꝰ hoīem ad yma-
ginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā: ⁊ preſit piſcibus
maris ⁊ volatilibꝰ celi ⁊ beſtijs terre vni-
uerſe creature oīa que videmꝰ ad gratia-
rum actiōes nos inuitāt. Tertiū eſt ipſum
tēpus in quo ſumus: ſcʒ tempꝰ gratie cui
nulla opatio magis cōgruere videt̄ ꝙ gra
tiarū actio: ideo valde bonū videt̄ gratia
rum actioni inſtare. Prouer. xv. Augu. Ad
ſanctū aureliū. Quid melius aīo geramꝰ ⁊
ore promamus ⁊ calamo exprimamus ꝙ
deo gratia. Quartū eſt qr gratiarū actio
operatio eſt que exercetur in paradiſo in
p̄s. Miſericordias dn̄i in eternū cātabo:
hoc canticū ſm glo. Erit gratiarum actio.
Unde bonum eſt aſſueſcere huic opationi
quā in futuro exercebimꝰ. Quintū eſt vti-
litas multiplex ꝗ ex hoc ſequit̄: ipa em̄ ho
minē in tribulatiōe cuſtodit deū ſibi adeſ-
ſe faciēs: qđ figuratū ē. Daniel. iij. In pue
ris qui in fornace poſiti gratias agentes
deo ab igne leſi nō fuerūt: ⁊ quartꝰ appa-
ruit eis ſimilis filio dei. Gratia ꝗ diuinam
largitatē ꝓuocat ad dandū. Prouerb. xi.
Aīa qua benedicetur impinguatur. ⁊ Eccl.
xliiij. Bn̄dicentes dn̄m exaltate illū ꝙtum
poteſtis exaltātes aūt replebimini vtute.
Tertiū ē qr hec opatio ſcilʒ gratiarū actio
multū placet deo. adeps em̄ dr̄ ſpiritualis
Leui. iij. Oīs adeps dn̄i erit iure ꝑpetuo.

UVA. BHSC. IyR_242

Quartū eſt q2 īgratitudo q̄ gratiarūactio-
ni cōtraria eſt ruſticitas eſt magna. Ruſti-
citas eſt ſi q̄s non regratiet̄ illi q̄ potum vi
ni ſibi dedit: ergo maior ruſticitas eſt non
agere gratias illi q̄ neceſſanter nobis tri-
buit bona. ſ. deo. vn̄ Gre. Dignū eſt ſꝑ grās
agere: q2 deus nunꝗ̄ ceſſat benefacere. Ul
timum eſt multiplex malū qd̄ ꝓuenit ex in
gratitudine. Primū malū vel vnum eſt: q2
bona iā a deo accepta auferri facit. Augu.
ſuper illud. Ro. i. Qui cū deū cognouiſſent
dicit ꝙ deus dederat gratis tulit ingratis
Scd̄m malū eſt q2 ingratitudo impedit ne
deinceps aliq̄d det̄. Greg. Nō eſt dign9 dan
dis q̄ non agit grates deo datis. Tertium
malū eſt q2 ingratitudo nō ſolū priuat ho
minē bonis. imo etiā penā addit. vn̄ Ezech.
Punitus eſt de ingratitudine. cū em̄ dediſ
ſet ei dn̄s triumphū ⁊ ꝑcuſſiſſet. clxxxv. mi
lia ī caſtris ſennacherib: nō tn̄ digne grās
egit ⁊ canticū nō cantauit ſicut in hmōi pa
tres conſueuerant facere. Et id̄ egrotauit
ad mortē. Eſa. xxxviij. Deo em̄ debem9 gra
tiarūactiones referre. vn̄ Ber. Agam9 fra-
tres grās factori noſtro bn̄factori noſtro:
redēptori noſtro: remuneratori nr̄o. Scd̄o
q2 deus patienter pctōres expectat ad pe-
nitentiā. Itē ꝓpter iuſtificationē qn̄ diu ex
peccatos cōuertit infundendo ſuā gratiā.
Item q2 cōuerſos in bono ſtatu cōſeruat:
ſic bene debet homo mirari diuinaȝ miam
q̄ tot ⁊ tāta bona ſibi fecit. Item debet hō
cogitare ad q̄ta bona deus elegit hoīem
videlicet ad regnū eternuȝ vbi plenitudo
oīm bonoꝝ. Itē quō deus cōſeruat hoīem
a dyabolo cui hō debilis eſt reſiſtere de ſe
vnde Job. de dyabolo nō eſt poteſtas ſuꝑ
terrā que ei cōparetur. Joh. xi. ⁊ Gene. iij.
Serpens erat callidior cūctis animantib9
terre. Itē debet deo regratiari de euaſio-
ne periculoꝝ q̄ ſunt infinita in hoc mun-
do ⁊c. Ingratitudineȝ q̄ eſt gratie cōtraria
enumerat. Apo. ij. Thim. iij. Inter magna
mala q̄ erunt nouiſſimis tꝑibus dicens.
Hec ſcio ꝙ in nouiſſimis diebus inſtabūt
tꝑa periculoſa ⁊ erunt hoīes ſeipſos amā-
tes cupidi: electi: ſuperbi: blaſphemi: parē
tibus non obidientes: ingrati. Si em̄ vo-
lueris grat9 eſſe p̄mo caue ne obliuiſcaris
beneficij. vn̄ Sene. Ingratus eſt q̄ benefi-
cij accepti eſt immemor. ⁊ Catho. Beneficij
accepti memor eſto: ꝓpter em̄ ingratitudi
nem hō traditur tortoribus puniendus.
Math. xviij. De illo ſeruo cui dn̄s dimiſe-
rat vniuerſum debitū: ⁊ q2 noluit cōſeruis
ſuis miſereri ſicut dn̄s eius ſui miſert9 fue
rat: ꝓpter ingratitudinem ſuā fuit tradit9
tortori puniendus quouſq; redderet vni-
uerſum debitum.

¶ Sequitur textus de diſcretione.

Virtutū nutrix diſcre
tio dicitur eſſe
Inſuper eſt tutrix q̄
re non debet abeſſe.
Eſto diſcret9 rerum libamine fre-
tus.
Non bene diſcernes niſi te ratio-
ne gubernes.
Omnia diſcerne que ſunt bona
vel mala cerne.
Elige que bona ſunt: ſed reſpue q̄
bona non ſunt.
Sis circūſpectus vt nunꝗ̄ ſis ma
le rectus.
Et ſint directa per ⁊ que ſunt ma-
le recta.

In iſto capitulo auct.
noſter tractat de diſcretio-
ne. Pro quo eſt no. ꝙ diſcre
tio dicit̄ a diſcerno nis. q2
diſcretus debet diſcernere
inter bonū ⁊ malū. veruȝ et
falſum ⁊ eligere bonū ⁊ verū. cetera abijci
endo q̄ ſunt nociua. Diſcret9 em̄ debet p̄mo
cōſiderare ea q̄ ſit: ⁊ ex quo ſit: q̄d ſit: q̄d fue-
rit: q̄d erit: ⁊ ad q̄d diſcernat ſingula et re-
mouetur circa ea cōtemplet̄ celeſtia refle-
ctat ſe ad inferiora ⁊ circūſpiciat q̄ fecit: q̄
facit: ⁊ q̄ facturus ſit: vt cōſona ſint rōni et
regulata matura deliberatione volūtatis
bene inſtitute ⁊ diuine volūtati q̄tum poſ
ſibile eſt cōformia q̄ bona ſunt bene conti-
nuando. q̄ vero mala atq; damnabilia ſi ꝑ-
petrata fuerint emendando. ſi xo ꝑpetra-
ta minime fuerint euitādo. Co. i. ergo con-
ſideret diſcret9 a quo ſit ⁊ inueniet ꝙ a deo
Gene. i. Creauit deus hoīem ad ymagineȝ
et ſimilitudinē ſuam. Super quo eſt notā-
dum ꝙ duplex eſt hō ſm Iſido. de ſum. bo.
ſcȝ interior ⁊ exterior. Interior homo dicit̄
anima exterior homo ⁊ interior ſimul dicit̄

UVA. BHSC. IyR_242

animal rationale ſcʒ corpus ⁊ aīa vtrunqʒ tangit. Gen. ij. c. vbi dr̄. Formauit deus hominē de limo terre ⁊ inſufflauit ſeu inſpirauit in faciē eius ſpiraculū vite. Ex his apparet ex quo ſit homo. q2 de terra quo ad corpus. de ſubſtantia ſpūali quo ad aīam. Item ex hoc apparet q̄d ſit q2 corpus ⁊ aīa patet per diffinitionē eius. Hō eſt animal rationale. Homo em̄ q̄tum ad aīaʒ eſt nobilis ſubſtantia cū ipſa aīa dicat̄ in. iij. di. primi ſentē. ymago trinitatis. Quantū ad ad corpus eſt ſubſtātia fragilis multis de dita miſerijs: vt patet ꝑ experientiam ⁊c. Quid fuerit primo ſm generationē ſpma vile ⁊ fetidū in vili hoſpicio locatū ibidem fetulenter nutritū ⁊c. q̄d erit cibus vermium ⁊c. ad q̄d ad poſſidendum paradiſum. Mat. xxv. Venite benedicti patris mei ꝑcipite regnū ⁊c. Iccirco diſcretus hō debet facere opera ſalubria ꝑ que mereat̄ habere premium eternum. Iaco. i. Cuʒ ꝓbatus fuerit accipiet coronam ⁊c.

¶ Sequit̄ textus de prouidentia.

Prouideas cura vigilanti ſepe futura.
Ne noceant cura ꝙ precaueas nocitura.
Ac bona procura non ſpectans tēpora dura.
Ne tibi q̄d deſit ꝓuiſio ꝓuida ꝑſit
Qui de venturis non prouidet: erit inermis.
Non confundetur qui premunitus habetur.
Neſcit ꝓdeſſe q̄ neſcit ꝓuid⁹ eſſe.
Prouidus eſt plenus: improuid⁹ extat egenus.

In iſto capitulo auct. noſter determinat de prouidentia. Pro quo eſt notandum ꝙ prouidentia dicitur a procul ⁊ video vides quaſi procul videns. Et licʒ oīa ſubijciantur diuine prouidentie: tamē circa contingentia operabilia que per hoīeʒ poſſunt cōſiderari. propter finem poteſt verſari prouidentia. Preterea em̄ in neceſſitatem quandā tranſeunt: q2 impoſſibile eſt nō eſſe quod factū eſt. ꝑ Ariſto. i. Peryarmenias. preſentia em̄ inquantuʒ hmōi neceſſitatem quandam habent neceſſe eſt em̄ ſortem ſedere dum ſedet per Ariſto. loco preallegato. Omne quod eſt duʒ eſt neceſſe eſt eſſe ⁊c. hoc tamen large capiendo ergo apparet ꝙ futura ſunt contingentia ſm ꝙ ſunt per hominē in finē humaue vite ordinabilia: ⁊ circa iſta proprie verſat̄ prouidentia. Et dicitur pars ꝓuidentie principalior ſm beatū Tho. ſcda ſcde in recta ordinatione ad fineʒ que includit̄ in ratione ꝓuidētie importat̄ rectitudo cōſilij iudicij et precepti ſine quibus recta ordinatio in finem eſſe nō poteſt. vnde Bern̄. Qui nihil de futuro premeditat̄ in oīa incautus decidit. Prouidētia autē vel mala futura vitat vel temperat ſm Sen̄. Unde minus feriſit iacula que preuident̄. De hoc habemus exemplū Ge. xli. Quomodo Ioſeph expoſito ſomnio regis Pharaonis ꝓuidit toti patrie egypti ſepteʒ anis futuris ne maceraretur fame populus egypti ⁊c. Ad ꝓuidentiam nos mouent bruta aīalia vt hericius gliſ: formica ⁊c. q̄ in eſtate ꝓuident ſibi de victualibus pro hyeme. Prouerb. vi. Uade ad formicam o piger ⁊ cōſidera vias ei⁹ et diſce ſapientiā q̄ cū non habeat ducē neqʒ preceptorē parat eſtate cibū ſibi ⁊ congregat i meſſe q̄d comedat hyeme ſupple ⁊c. Deus em̄ dimiſit hoīem in manu cōſilij ſui in q̄tum cōſtituit eū actuū ꝓuiſorem. Eccł. xv. Appoſuit tibi deus aquā ⁊ igneʒ ad q̄d volueris porrige manū tuam. nā deus ab initio conſtituit hoīem ⁊ reliquit eū in manu cōſilij ſui: tamen prouidentia hominis de ſuis actibus nō excludit diuinā ꝓuidentiam de eiſdeʒ que eſt ipſa diuina ratio in ſummo omniū principe cōſtituta q̄ cuncta diſponit ſm Boe. in. iiij. lib. de cōſo. Sicut nec virtutes actiue creaturarū excludunt virtutē actiuā diuinā ſʒ beatū Tho. in. ij. ij. Non enim ſoluʒ ꝓuidentia eſt in ꝓuiſione tpalium bonorū: ſed etiā ſpūalium vt precipue homo ꝓuideat anime ſue taliter ꝙ dn̄s inueniat eam paratam dum venerit. Math. xxiiij. Eſtote parati: quia qua hora non putatis filius hominis ventur⁹ eſt ⁊c. ꝓuideat ergo homo anime. deinde corpori debito modo ſine exceſſu ſeu ſuperabūdantia. i. ad Thimo. vi. Eſt enim queſtus magnus pietas cum ſufficientia quoniaʒ ſufficientia non abundantia ditat hominem. Gregorius.

¶ Sequit̄ textus de largitate.

UVA. BHSC. IyR_242

Sis largus parcus nō veſtator:nec auarus.
Stat medio virtus:extrema tenet vitioſ⁹
Prodigus eſt dando nimium cupidus retinendo.
Largus dans danda:parcus retinens retinenda.
Prodig⁹ ĩanis ꝯſumit cur ſit ĩanis
Qui ſua conſumit eget:⁊ poſt vndiq̄ ſumit.
Prodig⁹ ē prau⁹ ſʒ peioꝛ fert auar⁹
Nam quaſi ſemper obeſt alijs nū ꝙ ſibi prodeſt.
Quilibet exceſſus malus eſt cur ſit bene preſſus.
Tu medium retine modus eſt ſeruandus vbiq̄
Serua mēſurā ſp multū valiturā.
Da cito gaudēter gratis iuſte ſapienter.
Nam donum decorant hec:⁊ meritum meliorant.

In iſto capitulo auctoꝛ noſter dettminat de largitate. Pro quo eſt notandum ꝙ largitas: parcitas:prodigalitas: ⁊ auaricia differunt.nam largitas eſt virtus que eſt inter prodigalitatem et auariciam ⁊c. Largitas eñ attenditur dando danda. et parcitas retinendo retinenda. prodigalitas exponendo vltra modum.auaricia retinendo vltra modum ſeu citra modū. De prodigalitate loquitur Catho dicens.Qui ſua cōſumunt cuʒ deeſt aliena ſequuntur. Et facetus.Qui plus expēdit ꝙ lucri ſumma rependit.Non admiretur ſi paupertate grauetur.De largitate.Luce.xvi.Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis ⁊c. ⁊ Deut.xv.Precipio tibi vt aperias manuʒ tuam egeno ⁊ pauperi.De parcitate patet ꝙ homo debet retinere pro ſua neceſſitate ⁊ non erogare:quia in iſto caſu nemo ſibi ſecundus.De auaricia videatur in capitulo ſuo in principio libri.Auarus eñ ceteris eſt deterioꝛ.quia agit cōtra omnē legē vt in.c.de auaricia.Omnia eñ debent fieri mediante modo ſine quocunq̄ exceſſu: quare prodigalitas et auaricia vicia ſunt cum non teneant mediuʒ. Hora. Eſt mod⁹ in reb⁹ ſunt certi deniq̄ fines.Quos vltra citraq̄ nequit cōſiſtere rectum. Cetera videantur in cap lo de auaricia ⁊ elemoſyna Sed qꝛ fit mentio de medio virtutis queritur vtrū virtus ſit in medio. Et reſpōdetur cum diſtinctiōe tali. Uirtutes ſunt triplices:morales:intellectuales:⁊ theologice.Morales cōſiſtunt in medio. Pro quo eſt notandū ꝙ in virtutib⁹ moralibus pōt reperiri duplex medium. Nam in virtutibus moralibus que ſunt circa paſſiones: mediū accipit ſm dictamen recte rationis ⁊ ſic habent mediū rationis ⁊ non rei.patʒ per exemplū:qꝛ prouidemus ad proſequēdum ſuperabundãtias delectationuʒ que ſunt circa tactum ⁊ guſtū.ideo recta ratio iudicat ꝙ virtus obſeruans medium circa delectationes p̄dictas magis deberet elōgari a ſuperabundantia ꝓſecutionis talium delectationū ꝙ a defectu taliū.Silr qꝛ difficile eſt aggredi terribile ⁊ proni ſum⁹ ad reſiliendum.ideo recta ratio iudicat ꝙ mediū quod ſeruat fortitudo circa terribilia debet magis elōgari a timore ꝙ ab audacia ꝓpter ꝙ philoſophus diffiniens virtutem moralem in ſcdo Ethi.ponit hoc ſcʒ in medio cōſiſtens quo ad nos determinata ratione: vt dicit Linconien.ſis ibi ꝙ illa clauſula in medio ꝯſiſtens q̄ ad nos ponit ad differentiam medij ſm rem: ⁊ ibidē dī. philoſophus ꝙ omnis ſciens.i.prudens ſuperabūdantiam ⁊ defectum fugit: medium autēʒ querit ⁊ hoc deſiderat ſeu eligit:ſcʒ mediū non rei quo ad nos ponitur pro iudicio recte rationis.tamen non tota bonitas virtutis moralis eſt ratione ſed magis a voluntate in hoc ꝙ voluntatis poteſtate eſt ſe conformare menſure recte que eſt deus et generare in ſe virtutes ſm dictamen recte rationis.etiam in eius poteſtate eſt ſe auertere ad generare i ſe viciuʒ et peccatum ⁊c.Circa virtutes intellectuales eſt notandum ꝙ quedam ſunt practice quedam ſpeculatiue. Practice ſunt ars et prudentia.Speculatiue vt ſciētia ſapiētia et intellect⁹:⁊ rō ſe hʒ aliter i his ſpeculatiuis ⁊ i practicꝭ qꝛ materia practicaꝝ ſūt paſ-

UVA. BHSC. IyR_242

ſiones opationes humane vel ipſa artifi-
ciata. Materia aūt virutū ſpeculatiuaruz
ſunt ipē res in mente. mō ita eſt ꝙ circa ea
q̄ ratio operat̄ ſicut ī practicis rō eſt regu-
la ⁊ menſura. Ad ea autē q̄ ſpeculant̄ ſe ha
bet rō vt menſuratū ⁊ regulatū ad menſu-
ram ⁊ ad regulā qꝛ res ſcibiles ſunt men-
ſura ſcientie. bonū ei intellectus noſtri eſt
verū qđ bonū cōſequit̄ qñ cōformat̄ rei et
adequat̄ ei. Sicut ergo virtutes morales ī
appetitu cōſiſtunt in medio determinata
rōne ita prudētia q̄ eſt virtus intellectua-
lis. Practica circa mortalia hꝫ illud ꝓ me-
dio determinato qđ habet virtus moralis
ſed differunt: qꝛ illud mediū eſt prudentie
vt preſtituentis ⁊ determinantis ⁊ ponen-
tis mediū recte cōſiliando appetitui. et eſt
mediū virtutis moralis ſicut illius qđ pre
ſtituit̄ ⁊ determinat̄ a recta rōne agibiliū.
Silr̄ reſpectu artis mediū eſt idē artis et
artificijs. ſed huius vt preſtituētis ⁊ impri
mentis mediū artificiato: ⁊ illius. i. artifi-
ciati ſicut illius cui impreſſum eſt. De ſpe-
culatiuis dico ꝙ mediū in ipſis erit ipꝫ ve
rum quod quidē verū cōſiderat̄ in eis ſm
ꝙ attingunt ſuā menſurā ⁊ cōformat̄ ei ſcꝫ
ipſi rei ineſſe. qđ quidē mediū nō eſt medi
um inter aliquā ꝗtitatē q̄ ſit ex parte mē
ſure. Contraria eñi inter q̄ accipit̄ mediuꝫ
virtutis non ſunt ex parte menſure: ſed ex
parte menſurati ſm qđ excedit vel deficit
a menſura. Quāuis eñi res cōtrarie nō ha
beant verā contrarietatē in aīa qꝛ vnū eſt
ratio cognoſcendi alterū ſm qđ dicit cōmē
tator in. vi. Metha. tñ in intellectu eſt con
trarietas affirmationis ⁊ negociationis q̄
ſunt cōtraria: vt dicit in fine primi Peryar
menias: ꝗuis eñi eſſe ⁊ nō eſſe ſint contra
ria: ſed cōtradictorie oppoſita: ſi ꝯſideran
tur ipſa ſignificata ꝓut ſunt ī rebus: quia
alterū eſt ens alterū pure nō ens: tñ ſi re-
ferant̄ ad actū anime vtrūq; ponit aliquid
vnde eſſe ⁊ nō eſſe ſunt ꝯtradictoria: ſꝫ opi
nio qua opinamur quo bonū eſt. bonū eſt
cōtraria illi q̄ opinamur ꝙ bonū nō eſt bo
num: ⁊ inter hmōi contraria ſunt virtutes
intellectuales ſpeculatiue: ⁊ ſic inter affir-
mationes ⁊ negationes oppoſitas accipit̄
medium in intellectualib⁹ virtutib⁹ ſpecu
latiuis. De virtutib⁹ theologicis eſt notan
dum ꝙ mediū accipit̄ in ipſis ꝑ cōformita
tem ad ſuā regulā ⁊ menſurā ſm ꝙ ꝯuenit
ipſam tranſcēdere vel ab ea deficere. Vir-
tutis ei thelogice pōt accipi duplex mēſu-
ra. Vna q̄dē ſm ipāꝫ rōneꝫ virtutꝭ ⁊ ſic mē-
ſura ⁊ rl̄a ꝟtutis theologice ē ipſe de⁹. Fi-
des ei nr̄a regulat̄ ſꝫ veritatē diuinā. Cha
ritas aūt ſꝫ bonitatē diuinā. Spes autē ſꝫ
magnitudinē oīpotentie eius: ⁊ illa eſt mē
ſura excellens ⁊ excedēs oēm facultateꝫ hu
manaꝫ. vnde nunꝗ poteſt hō diligere deū
ꝗtum diligi debet. nec tm̄ credere aut ſpe
rare in ipſum ꝗtum debet: ⁊ ſic multomi-
nus poteſt ibi eſſe exceſſus ⁊ ſic bonum ta
lis virutis nō conſiſtit in medio: ſed meli⁹
eſt ꝗtomagis accedit ad ſummū. Alia re-
gula eſt menſura virtutis theologice ⁊ eſt
ex parte noſtra: quia ⁊ ſi non poſſumus in
deum ferri ꝗtum debemus: debemus tñ
ferri in ipſum credendo: ſperando: ⁊ amā-
do ſm menſuram noſtre conditionis vnde
poteſt actus in virtute theologica cōſide-
rare mediū ⁊ extrema ex ꝑte noſtra ſicut
ſpes eſt mediū inter preſumptionē ⁊ deſpe
rationem ex parte noſtra: ſcꝫ inquantū ali
quis ꝑſumere dr̄ ex eo qđ ſperat a deo bo-
num excedit ſuā conditionē vel non ſperat
quod ſm ſuā conditionē ſperare poſſet qđ
non poteſt eſſe ſuperabundantia ex parte
dei cuius bonitas eſt infinita: ⁊ ſic dicitur
deſperare. Similiter fides dr̄ media inter
duas hereſes cōtrarias inquantū ipſa opi
nio humana eſt media inter cōtrarias opi
niones ⁊c. cōpen. theolo. Sub paucis ver-
bis dicit ad iſtā queſtionē ꝙ mediū virtu-
tis ꝯſiſtit in tribus agendis ſcꝫ inter citra
et ſupra modū vt habēdis ſcꝫ inter ſuper-
fluum ⁊ indigentiā. In ſuſtinēdis ſcꝫ inter
eleuari in ꝓſperijs. ⁊ deijci in aduerſis ⁊c.

¶ Sequit̄ tex. de ꝑdicatione ⁊ doctrina.

Ut valeas eſſe doctor
bonus iſta neceſſe.
Sūt tibi precipue q̄
debes corde tenere.
Sitq; decens vita bona lingua ſci
entia prudens.
Conueniensq; modus: intētio ſit
tibi chriſtus.
Commoda dic verbaq; ſcientia le
ge probata.
Sint vt ab errore doctor caueaſq;
pudore.

UVA. BHSC. IyR_242

Sancta fides culpa virtus et glo-
ria pena.
Hec ſunt precipue per te ſermone
docenda.
Sermo tuus gratus ſit verax pre
meditatus.
Clare prolatus bona cernens et
moderatus.
Utilis ornatus atq; ſit congruus
atq; probatus
Non tamen elatus ſit nec nimiū
phaleratus
Semper ſermones fac iuxta con-
ditiones.
Illorum qui ſunt preſentes nam
mage proſunt.
Uerba dei recita documentis fa
cta merita.
Prodeſt doctor ita ſi cōſtet ei bo-
na vita.

DUodecim requirunt q̄ videtur facere ad hoc ꝙ aliq̄s debito modo doceat maxime doctrinā ſalubrez Primū eſt vt ip̄e laudabiliter viuat. Augu. in lib. de doctrina xp̄iana Non libenter ſeu obedienter auditur qui ſeip̄m non audit. Grego. in Morali. Cum imperio docet qđ prius agitur ꝙ dr. nam doctrine ſubtrahit quis fiduciā qn̄ cōſcientia prepedit linguā. vita em̄ dz iuuare doctrinā nō impedire. Et primo dz qui docet ſe informare in doctrina poſtea alios. Prouerb. v. Bibe aquam de ciſterna tua ⁊ fluē ta putei tui. Et ſubdit poſt diruētur fōtes tui foras. Secundum eſt vt auctoritatem magiſterij deo, non ſibi attribuat. Auguſt. i li. de doctri. xp̄ia. Qm̄ xp̄s ſeminat ego q̄ ſum vix cophinus ſeminantis in meip̄o ponere dignatur quod velit ſpargere. Nolite ergo attendere ad vtilitatem cophini: ſed ad charitatem ſeminis ⁊ ptātem ſeminatoris. idez Augu. in eo. chriſtus eſt qui docet cathedram in celo habens. ſchola ei9 in terra eſt: ſchola ipſius corp9 eſt ei9; caput docet mēbra ſua: lingua loquit̄ pedibus ſuis Sup cap̄. ſequēs de predicatione ⁊ doctrina nota ꝙ appetitus magiſterij eſt culpabilis pluribus de cauſis. Una ꝓpter ignorantiā. Jaco. iij. Nolite plures magiſtri fieri fratres mei; Glo. niſi tm̄ diſcreti ⁊ in ſcripturis docti. Secūda culpabilis eſt ꝓpter inhoneſtā vitā. Greg. Indignū eſt celeſtem doctrinā eſſe in vaſe imundo. ⁊ alibi idem. Qui verbū dei loquit̄ p̄us ſtudeat qualiť viuat ⁊ poſt ex actu colligat q̄ et qualiter dicat: q2 dicens eſt magnū id cōplere ope qđ dicit ore: q2 ille q̄ aliud dicit ꝙ facit multum deo diſplicet vt legit̄ Math. xxi. De ficulnea cui maledixit dn̄s. glo. Ficulnea habens ſola folia ſine fructu: p̄dicator eſt habens verba ſine bonis opibus. Un̄ Greg. Cuius vita deſpicit̄ neceſſe eſt vt ei9 predicatio cōtemnat̄. Ipſa etiā veritas ſuſpecta reddit̄ hoibus cū contrariū videāt in operibus. Itē culpabilis eſt: q2 ſoli deo ꝯpetit vt legit̄ Mat. xxiij. Nolite vocari rabbi vn9 eſt magiſter veſter xp̄us. Alia cauſa q2 hō appetit eſſe ſuperior illo quā natura ſibi genuit equalē. vn̄ Augu. Hoiem hoi ſubdi nō natura eſt hois inſtituti: ſed pena dānati. Alia cauſa eſt ſi ꝓpter vanā gloriā appetatur: ſicut faciebant ſcribe et phariſei. de quibus Mat. xxiij. Amant primos recubitus in cenis: ⁊ primas cathedras i ſynagogis ⁊ ſalutationes in foro ⁊ volūt ab hominibus vocari rabbi. Tertiuz eſt vt or̄onem doctrine premittat. Augu. Oratione meli9 ſoluunt̄ dubia ꝙ alia inq̄ſitione. Idē Aug. in libr. p̄allegato. Si regina heſter pro ſue gentis tēporali ſalute loqueret̄ apud regē orauit vt in os eius congruū ſermonē dn̄s daret: ꝙto magis orare debet: vt tale munus accipiat q̄ ꝓ eterna hoim ſalute i verbo ⁊ doctrina laborat̄. Quartū eſt vt ſcientiam ſeu ſententiam plus amet ꝙ verba. Aug. Bonoꝝ ingenioꝝ inſignis eſt indoles in verbis verū amare nō verba. Quid prodeſt clauis aurea ſi aperire qđ volum9 nō poteſt. quid obeſt lignea ſi poteſt qn̄ nihil querimus. niſi patere quod clauſum eſt. Quintum eſt vt in ſcripturis auctorū ſenſus requirat̄. Aug. in lib. de doctrina xp̄ia. loquens de illo qui aliud in ſcripturis ſentit ꝙ ille qui ſcripſit. dicit ea tamen ſententia deceptus eſt q̄ edificat charitatē. ⁊ ſeq̄tur per eundē Aug. Titubabit fides ſi diuinarum ſcripturarum vacillet auctoritas. Sextum eſt vt in ſcriptura ſacra non vbiq;

UVA. BHSC. IyR_242

myſterium requirat. Aug. xvi. li. de ciuita.
dei. Non ſane omnia q̄ geſta narrant etiaꝫ
ſignificare aliquid putāda ſunt ſed ꝓpter
que aliquid ſignificant ⁊ ea q̄ nihil ſignifi
cant atterunt ſolo vomere terra ꝓſcindit:
ſed vt etiam fieri poſſit cetera aratri mē-
bra ſunt neceſſaria. Et ſoli numeri ī cytha-
ris ⁊ in ſimilibus aptantur ad cantum: ſed
vt aptari poſſint inſunt ⁊ cetera que nō p-
cutiuntur a canentibꝰ: ſed ea que percuſſa
reſonant his connectunt: ita in prophetica
hyſtoria dicuntur aliqua que nihil ſignifi-
cant: ſed quibus adherent ea que ſignifi-
cant ⁊ quodāmodo religent. Septimū eſt
diuidendo mediocritas ſeruetur. vn̄ Sen̄.
Comprehendite queādmodū maxima illa
minima difficile eſt. Octauū eſt vt docēdo
veritatem nō deſerat. Aug. in li. de doctri-
na xp̄iana. Uera dicātur ⁊ multa exemplo
ſaluatoris noſtri qui veritatem ſemꝑ pre-
dicauit ⁊ docuit. Nonū vt doctrina facilis
ſit ⁊ aperta. Aug. in eo. li. Quid prodeſt lo-
cutionis integritas quā nō ſequit audien-
tis intellectus. Loquendi eñi nulla eſt cau
ſa ſi id quod loquit nō intelligant hi ꝓpt
quos loquimur. ꝙ debeat eſſe facilis patꝫ
Prouer. xix. Doctrina prudentium facilis.
Eccl. iiij. Quod debeat eſſe aperta patet.
i. ad Cor. xiiij. Non abſcondas ſapientiaꝫ.
Ambro. Melius eſt vt vos intelligant po-
puli ꝙ vt cōmendent grāmatici. Decimum
eſt vt doctrina ſit breuis. Eccl. xxi. Uerba
ſapientū ſtatera ponderabunt. Horatius.
Quicquid precipies eſto breuis vt cito di-
cta percipiant animi dociles teneantꝗ fi-
deles. Omne ſuperuacuū pleno de pecto-
re manat. Undecimum vt doctrina ſit vti-
lis. Sen̄. in epiſtol. etiā multū eſſet etatis
parce diſpenſandū erat vt ſufficeret neceſ-
ſarijs nunc quedam dementia eſt ſuꝑua-
cua dicere in tēporis egeſtate. Doctor eniꝫ
in doctrina ſua debet attēdere ad tria. de-
bet attēdere vt inſtruat vt placeat: ⁊ vt ad
agendum moneat. vnde Aug. in. iiij. lib. de
doctrina xp̄iana. Docendi neceſſitas in re-
bus eſt ꝯſtituta quas diſcimus. ideo dicit
ꝙ docere eſt neceſſitatis. Alia duo ſcꝫ doce
re vt placeat ⁊ delectet: ⁊ vt moneat taliter
ꝙ adiſcens flectetur ſunt in modo quo di-
cimus. Duodecimum eſt doctor ſacre ſcri-
pture nō ſit timidus vel remiſſus. Aug. in
libr. de diſci. xp̄i. Qui timuerit ne ſemē ca-
dat ī terrā malā nō ꝑueniet ad bonā: tiacra-
mus ſeminat: ſpargimus ſemina ſunt q̄ cō-
temnunt: ſunt q̄ apprehendūt: ſunt q̄ irri-
dent iſtos ſi nos timuerimꝰ nihil habemꝰ
ſeminare: ⁊ ſic in meſſe habemus eſuriem.
ij. ad Thi. iiij. Predica verbū: inſta oportu-
ne: importune argue obſecra increpa in oī
patientia ⁊ doctrina. erit eñi tp̄s cū ſanam
doctrinā nō ſuſtinebūt, ſed ad ſua deſide-
ria coaceruabūt ſibi magiſtros prurientes
auribus. tu autem vigila in oībus labora:
opus fac euangeliſte: miniſteriū tuū iple.
Mat. ix. Circuibat ieſus oēs ciuitates ⁊ ca
ſtella docens in ſynagogis eoꝝ. ⁊ Luce. xi.
Et erat quotidie docens in templo.

¶ Sequitur textus de correctione.

FRatrē corripere pec-
cantē quiſꝗ tenetur:
Ut careat ſcelere: niſi
qn̄ per illa timetur.
Deterior fieri vel non correctꝰ ha
beri.
Uel ſi ſperetur ꝙ proximus inde
grauetur.
Aut ſi tardetur ꝙ nonduꝫ tēpus
habetur.
In ſimili peccans publice ſuꝑ his
prohibetur.
Ut bene corrigere valeas te corri
ge vere.
Ut ſic correctus poſſis reprehen-
dere rectus.
Qui non corrigitur alioruꝫ facta
videndo
Corriget vt legitur alios malefa-
cta ſequendo.
Prauos corrigere virtus eſt maxi
ma vere.
Juſti vexantur niſi praui corripi-
antur.

COrrectio eſt per meliora-
tionis ſpe caſtigatio: ad quā cor
rectionem inuitamur faciendā:
Math. xviij. Si peccauerit in te
frater tuus: corripe eū inter te ⁊ ipſuꝫ ſolū

UVA. BHSC. IyR_242

ad Gala.vi. Si preoccupatus fuerit hõ in aliquo delicto vos qui ſpirituales eſtis in ſtruite hunc. Eccl.vij. Filij tibi ſunt ⁊ erudi illos ⁊ curua illos a pueritia illoꝝ. ad Eph. vi. Educate filios veſtros in diſciplina et correctione dñi. Itẽ mouet ad correctionẽ ſaluatoris nr̃i exemplũ ⁊c. Itẽ mouet nos ad correctionẽ faciendã vtilitas ꝓueniens ex correctiõe. Prouer.xxvij. Melior ẽ manifeſta correctio ꝙ amor abſconditus: ⁊ in eodẽ. Meliora ſunt vulnera diligentis ꝙ fraudulenta odientis oſcula. et eodẽ.xxviij. Qui corripit hoĩes gratiã poſtea inueniet apud eũ magis ꝙ ꝗ per lingue blandimen ta decipit. Eccl.xxx. Qui diligit filiũ aſſidu at illi flagella vt letet̃ in nouiſſimo ſuo. Ue xatio dat intellectũ. Eſa.xxviij. Itẽ mouet nos ad hoc malũ ꝓueniens ex defectu correctionis: cuꝫ dr̃ ſuſcitabo aduerſum hely oĩa ꝗ locutus ſum ſup domũ eius: eo ꝙ no uerat indigne agere filios ſuos ⁊ nõ corri puit eos. Eccl.xxxij. Cõfuſio patris eſt de fi lio indiſciplinato. ⁊ eodẽ.xli. De pr̃e impio cõquerunt̃ filij: qm̃ ꝓpter eũ ſunt in tormẽ tum. Eſa.xiiij. Sperare filios eius occiſioni in iniquitate patrũ eorũ. De modo faciendi correctionẽ nota ꝙ fieri debꝫ ex amo re. Apoc.iij. Ego quos amo arguo ⁊ caſti go. Itẽ correctio debet fieri ex cõpaſſione. Greg. Nequaꝙ iacentẽ erigit niſi ꝗ ſtatus ſui certitudinẽ per cõpaſſionem flectit. Itẽ debet fieri correctio cũ manſuetudine. ps. Superuenit manſuetudo ⁊ corripiemur. Itẽ correctio debet fieri ſecreto ſi culpa ſit occulta. Mat.xviij. Si peccauerit in te fra ter tuus corripe eũ inter te ⁊ ipſum ſolum Si ũo ſit manifeſta culpa correctio poteſt fieri manifeſte. i. ad Thi.v. Peccantẽ coraꝫ oĩbus argue vt ceteri timorẽ habeãt. ⁊ Iſi dorus. Manifeſta peccata nõ ſunt occulta purgatione purganda ſed manifeſta: vt ꝑ hoc ſanent̃ hi ꝗ eos imitando deliquerũt. Dum eñ vnus corripit̃ plurimi emendant̃ Itẽ attendendus eſt ſtatus perſonaꝝ que corrigunt̃: cum veterano partius agenduꝫ eſt. vt Sene. ait. i. Thi.iiij. Seniorem ne in crepaueris. ſed obſecra vt patrem ⁊c. Iteꝫ nota ꝙ delinquentes debent libenter reci pere correctionẽ. Unde ps. Apprehendite diſciplinam nequãdo iraſcat̃ dñs ⁊c. Eccl. xix. Qui odit correctioneꝫ minuet̃ vita tri plici nature gratie glorie ⁊c. ¶ Nota ꝙ eſt vna diſciplina ꝓprij corporis: vt ieiuniũ: ⁊ aſperitas veſtiũ: duricies lectoꝝ: ꝑegrinatio: vigilie: diſciplina vberuꝫ ⁊c. Eſt alia diſciplina: ꝗ pertinet ad eos ꝗ pſunt: ⁊ illa eſt duplex. Quedã eſt ſpũalis cũ delinquẽtes feriunt̃ gladio ſpũali que ſpecialiter pertinet ad prelatos eccleſie. Alia eſt tpãlis ſeu materialis cũ delinquentes feriun tur gladio materiali. ¶ Sequit̃ de correctione dei. Pro quo eſt notandum ꝙ dei correctio eſt egritudo corporis ꝗ cum gau dio recipienda eſt: q2 multũ debilitat hoſtem familiarẽ ſcꝫ corpus: ⁊ ſubdit ſpiritui. ij. Cor.xij. In infirmitate experitur homo virtuteꝫ animi ſui. Legit̃ eñ in vitaſpatrũ ꝙ cũ quidaꝫ peteret a Johanne heremita vt ſanaret eũ a terciana. Reſpondit: rẽ tibi neceſſariam cupis abijcere. Anima eñ lan guoribus et caſtigationibus purificatur. Egritudo corporis citatio eſt de pace faci enda cum deo ſi fuerit ad mortẽ pemptoria. ſi ũo fuerit ad mortem dilatoria: gaudere enim debet qui infirmatur de hoc ꝙ vilis domuncula eius incipit deſtrui cum ſpiritus habeat domum regiam in celis. ij. ad Corinth.v. Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hui' habitationis diſſoluatur ꝙ edificatione ex deo habemus domum non manufactam: ſed eternam in celis. Infirmitates enim veniunt aliquando vt numerus meritorum per patientiã iuſtis augeatur. vt Iob.ij. Secundo ad cu ſtodiaꝫ virtutũ: vt in Paulo.ij. ad Cor.xij. Tercio ad corigenda peccata. Numer.xij. Quarto ad gloriam dei: vt in celo nato. Jo. ix. Quinto ad initium pene vt in herode. Act.xij.⁊c. Unde reſiduum in capitulo de elemoſyna.

¶ Sequit̃ textus de perſeuerantia.

Si vis regnare ſtudeas bona cõtinuare.
Fac bona cõtinue: poteris ſic viuere recte.
Omnes virtutes currunt querẽdo ſalutes.
Continuans curſum ſcandit conſtantia ſurſum.
Incipiunt multi non perficiũt bona ſtulti.
Stultus mutatur: vt luna cito variatur.

UVA. BHSC. IyR_242

Quolibet a vento giratur ſicut arundo.
Sed prudens conſtat vt ſol ſua lumina preſtat.
Quod bene cepiſti comple: nam premia donat.
Chriſtus vincenti: finis nõ pugna coronat.

PErſeuerãtia eſt ꝑmanentia ſicut et conſtantia: tñ differunt q2 conſtantia eſt permanentia in propoſito: ꝑſeuerantia ṽo ꝑmanentia in bono ſiue continuatio boni. Conſtantia cauet leuẽ tranſitum a ꝓpoſito vno in aliud. perſeuerantia ṽo cauet diſcontinuationẽ ſiue defectũ debiti finis. Et deſcribit̃ ſic ꝑſeuerantia. Perſeuerantia eſt ſm̃ Tulliũ in prima rethorica: in re bene cõſiderata rõ ſtabilis ⁊ ꝑpetua manſio. ⁊ reperit̃ duplex perſeuerãtia ſcz generalis ⁊ ſpecialis. generalis attenditur in cõtinuatione boni ⁊ circuit omnem virtutẽ. ſpecialis ṽo attendit̃ circa terribilia ⁊ difficilia ad ſuſtinendũ q̃ ledunt naturam. ⁊ hec pertinet ad fortitudinẽ ad quaꝫ mouemur. ad Hebr. xij. in diſciplina perſeuerante. Itẽ ꝑſeuerantia eſt duplex ſcz finalis ⁊ nõ finalis. Non finalis eſt qñ aliq̃s longo tp̃e ꝑſeuerat in bono: tñ poſtea cadit per mortale. Finalis ṽo perſeuerantia dupliciter dr̃. Nam quedaꝫ eſt finalis in ꝓpoſito: alia finalis in actu. Finalis in ꝓpoſito fit finalis actu in his q̃ permanẽt in bono. De perſeuerãtia finali actu dicit Aug. ꝙ multi eã habere poſſunt: nullus autem amittere. Incipit eñ eſſe finalis actu i termino vite. Perſeuerantia eñ dat̃ hoĩ ꝑ bona merita. Unde glo. ſuper illud pſ. Retribuet mihi ſm̃ iuſticiã meaꝫ ꝓ fide ⁊ ſpe ⁊ et alijs bonis operibus reddet de⁹ perſeuerantiam: ideo dicit̃ regulariter ꝙ virtutes cõiter primo dantur in aliqua qualitate. ſecundo per bona opera merent̃ augeri et tandẽ perfici. chriſto tamen date ſunt oẽs virtutes in ſtatu perfectionis q̃ neq̃ augẽtur neq̃ intenduntur. Ad cõmendationem perſeuerantie valet ammonitio ſacre ſcripture. Judith. xviij. Nolite negligere: nolite ceſſare. ⁊ Apo. ij. Id quod habetis tenete donec veniam. Secundo valet ꝓmiſſio que fit ꝑſeuerantibus. Apo. ij. Eſto fidelis vſq̃ ad mortem ⁊ dabo tibi coronam vite. ⁊ Mat. x. Deniq̃ nõ qui ceperit: ſed qui ꝑſeuerauerit vſq̃ in finem hic ſaluus erit. ⁊ idem Math. xxiiij. Berñ. in ep̃lis. Scias dyabolum ſemꝑ ſoli inſidiari ꝑſeuerantie quam ſolũ virtutũ nouit coronari. Tertio valet cõminatio q̃ fit ꝑſeuerantibus ſcilꝫ ablatio corone. Apo. iij. Tene quod habes vt nemo accipiat coronam tuã. Quarto facit ad hoc exemplũ dei. Geñ. ij. Qui cõpleuit die ſeptimo opus ſuum. Quinto exemplũ xp̃i hoĩs. Jo. xvij. Op⁹ cõſummaui qđ dediſti mihi. Sexto exemplũ ſanctoꝝ. Job xxvij. Juſtificationẽ meã quã accepi tenere. ij. Thi. iiij. Bonũ certamen certaui: curſum cõſummaui. Item perſeuerãtia cõmendat̃ a ſuis effectib⁹. Primo q2 a deo impetrat quicquid vult. Luce. xi. Si perſeuerauerit pulſans ⁊c. dabit ei quotquot habent neceſſarios. Tho. iij. Sarra in oratione perſiſtens ⁊ cũ lachrymis deũ deprecans exaudita eſt. Et apoſtoli ꝑſeuerantes in orõne ſ̃. acceperũt. Act. ij. Perſeuerãtia bona acquiſita cuſtodit ſicut i perſeuerãtia deſtruit. Prouer. xix. Qui mollis ⁊ diſſolutus frater eſt ſua opera diſſipãtis. Aug. Perſeuerantia magnũ dominij dei eſt quo cetera dona cõſeruantur. Perſeuerãtia difficilia et aſpera facilia ⁊ ſuauia facit. Bernar. in epiſtolis. Subito procedenti de vmbra ad ſolem: de ocio ad laborem graue cernitur omne id quod incipit: ſed poſtq̃ ab his diſſueſcere ⁊ ad illa pauliſper aſſueſcere ceperit vſus: tollit difficultatem quam inuenit quia facile eſt quod impoſſibile eſſe putauit. Perſeuerantia meretur apprehendere premium. i. Corinth. ix. Un⁹ accipit brauium ſcilꝫ perſeuerans. Perſeuerantia eſt filia ſummi regis finis virtutum ⁊ cõſummatio. Bernar. vnde Chriſoſtomus. Tolle perſeuerantiam nec obſequium mercedeꝫ habet nec beneficium gratias: nec laudeꝫ fortitudo. qui ṽo perſeuerauerit ſaluus erit. Incipere multorum eſt finire: ſaltem bene paucoruꝫ. Delectatio eſt in principio in fine probatio. Bernardus. Aſſueuerunt multi initio feruentes eſſe in fine remiſſi et diſſoluti: quare dicit Gre. Incaſſũ bonũ agitur ſi ante vite terminum deſerat̃. Fruſtra eñ velociter currit qui priuſq̃ ad me-

UVA. BHSC. IyR_242

tas veniat deficit. tunc eſt enim veſtis vſq̃ talos id eſt perfecta ſi perſeuerātia affuerit ſine qua perſeuerantia veſtis eſt inhoneſte deturpata. glo. ſuper illud Math. x. Qui perſeuerauit. ꝛ ſuper cap. Leuiti. vbi cauſa beſtie iubebatur aufferri ⁊c. Sꝫ qꝛ de conſtantia fit mentio eſt notandum ꝙ conſtātia eſt animi ſtabilitas firma in propoſito perſeuerans. Ad conſtantiam enim requiritur ſtabilitas intellectus his in q̄ ſunt fidei. i. ad Coꝛ. vlt. Vigilate ꝛ ſtate in fide. vnde Thob. ij. Vitā illaꝫ expectamus quam dn̄s deus noſter daturus eſt his q̄ fidem ſuam nunq̃ immutant ab illo. Alia eſt ſtabilitas circa ea que deſiderantur. Senec. in ſuis epiſtolis. Ante oīa hoc cura vt conſtet tibi quotiens experiri voles an aliquod ſit actum obſerua. Ante ea velis que haberi ſemper mutatio voluntatis indicat animum vacare ſeu vacari atq̃ alibi apparere ꝓut tulit ventus. Alia eſt ſtabilitas loci. Bern̄. ad fratres de mōte. Impoſſibile eſt hominem fideliter figere in vno animū ſuū qui non prius alicui loco perſeueranter affixerit corpus ſuum. Inſtabilitas ꝗrum ad locum deo diſplicet homini eſt dānoſa ꝛ periculoſa. Hiere. xiiij. Dilexit mouere pedes ſuos ꝛ nō quieuit ꝛ dn̄o non placuit: ꝛ intelligatur niſi ſit cauſa legitima. Alia ſtabilitas qua homo ſit ꝯſtās contra tentationes: ita ꝙ nō agitetᷣ vento tentationum. Mathei. xi. ꝛ Luce. vi. Quid exiſtis in deſertum videre arundinē vento agitatam ⁊c.

¶ Sequitur de cuſtodia quinq̃ ſenſuum in generali. ꝛ primo de viſu: tibi noli reſpicere.

Viſus olfactus auditus viſio tactus
Per te claudātur ne ſordes ingrediantur.

¶ De viſu.

Noli reſpicere q̄ poſſint viſa nocere.
Vertas viſum tibi ne tollat paradiſum.
Intrat mors animas per viſus ſepe feneſtras.
Cur clauſis portis euita vulnera mortis.

¶ De auditu.

Verbis vanis mendacib' atq̃ ꝓphanis.
Aures auertas ipſas ad commoda vertas
Audi ſmones horas miſſas rōes
Sic te diſpōes ad rect as ꝯditōes

¶ Sequitur de odoratu.

Non ſit odorat' vnq̃ tuus immoderatus.
Chriſtus odoꝛ tibi ſit cū pluſq̃ cetera ꝑſit.

¶ Sequitur de guſtu.

Stringe tuuꝫ guſtū q̄ vult cōſumere multū
Plurima guſtare vl't vētrem ſepe grauare
Si guſtum ſequeris nunq̃ bene proficieris.
Si ſibi credideris non ſub ius efficieris.

¶ Sequitur de tactu.

Sic compeſce man' ne tactus ſit tibi vanus.
Tangēs imūda man' exhinc eſt male mūda
Ut vites penas res non tangas alienas
Non aliquid tangas male ꝑ quo poſtea plangas.
Sic pedes cohibe ne vadant ad mala prompte.
Non ad rixandum vadas nec dāmificandum.
Non ad cernendum varias res nec rapiendum.

UVA. BHSC. IyR_242

Ad dominum greſſus diſpone tuoſq; regreſſus.
Et quia de facili nequeunt aſſueta relinqui.
Non ſumas vſum qui gignere poſſit abuſum.

Hic auctor noſter de-
terminat de temperantia:
que regit hominē circa de-
lectatiōes ſenſuū particu-
larium. ¶ Pro quo eſt no.
ꝙ duo.ſ. guſtus ⁊ tactus ꝑ
tinent ad eſſe. alij tres pertinent ad bene
eſſe. Iſtud ꝓbatur: quia mediante guſtu
aſſumitur quod per vim nutritiuã corpo
ri vnitur: ⁊ ſic conſeruatur eſſe indiuidui.
Mediãte vero tactu per vim generatiuã
transfunditur quod erat in vno corpore
in aliud corpus. ⁊ ſic fit multiplicatio indi
uiduoꝝ ⁊ ſaluatur eſſe ſpeciei in multis in
diuiduis quod nō poſſet ſaluari in vnico
indiuiduo: cum indiuiduū ſit corruptibile
Item tactus ⁊ guſtus ſunt principales ſen
ſus: alij tres vero ordinati ad illos ſunt vi
ſus: odoratus: ⁊ auditus quibus nutrimē
tum a lōge cognoſcitur ꝙ guſtu de prope
cognoſcitur. vnde dicitur in lib. de natura
aīaliū. ꝙ auis rapax eſt acuti viſus: q̄m in
diget vt cibū videat a remotis. Viſu etiã
auditu ⁊ odoratu cognoſcit de lōge deſtru
ctiuum corporis vel delectabile quod ſm
actum de ꝓpe cernitur. prius vidit mulier
ꝙ bonum eſſet lignū ad veſcendū ꝙ̄ de illo
guſtaret. Geñ. iij. Et prius vidit Dauid mu
lierem lauantem. ſ. Berſabee vxorem Urie
ꝙ̄ adulterium cum ea cōmitteret. ij. Reg.
xi. Item ſicut dr̄ in libr. de natura aīalium
ſenſus tactus in homine ſubtilis eſt pluſq̄
alij ſenſus ⁊ poſt ipm̄ guſtus ceteri ſenſus
in homine ſunt ebetiores ꝙ̄ in alijs aīali
bus. Item dr̄ in eodem lib. ꝙ ſenſus viſus
in omnibus aīalibus eſt ſupra auditum: ⁊
ſub his odoratus tactus guſtus opãtur
ſm ꝓpinquitatem obiecti: alij vero ſm di-
ſtãtiam. Unde delectationes que ſunt cir-
tactum ⁊ guſtū maiores ſunt ꝙ̄ que ſunt
circa alios tres ſenſus: ⁊ ꝓnitas ad opatio
nes ⁊ delectationes ſm illos duos ſenſus
maior ē ꝙ̄ ſm alios tres: ⁊ vicia q̄ ſunt cir-
ca opationes ⁊ delectationes illoꝝ duorū
ſenſuū magis ſunt periculoſa: ideo ꝟtutes
que ſunt ꝯtra illa vicia magis ſunt neceſſa
rie ⁊ magis note: ⁊ habēt ſpãlia noīa q̄ ſūt
ſobrietas: quo ad guſtū. ⁊ cōtinentia: quo
ad tactum. Quãtum ad primum qđ eſt ſo-
brietas eſt notandum ꝙ ſobrietas ſumit̃
quadrupliciter. Uno modo large ꝓ tēpe-
rantia que eſt vna quattuor ꝟtutū cardi
naliū. Sap. viij. Sobrietatē ⁊ prudētiã do-
cet ⁊ iuſticiã ⁊ virtutē quibus vtilius eſt in
vita hoīb9 nihil. ad Tith. ij. Sobrie ⁊ iuſte
⁊ caſte ⁊ pie viuamus in hoc ſeculo ⁊c. Se-
cundo modo ſumit̃ tēperantia pro tēperã-
tia que eſt generalis. Unde Salomon. Iu
uenes hortare vt ſobrij ſint in oīb9. Tertio
modo ſumit̃ ꝓ temperãtia que eſt circa po
tum ⁊ cibum: vt ad Titum. ij. Adoleſcentu-
las vt viros ſuos amēt filios ſuos diligãt
prudentes caſtas ſobrias. glo. in potu ⁊ ci
bo. Quarto modo ſumit̃ ꝓ tēperãtia q̄ eſt
circa potum tantū ⁊ ſic ſobrietas ei oppo-
nitur. Eccl. xxxi. Equa vita hoībus vinū in
ſobrietate ſi bibas illud moderate eris ſo
brius q̄ eſt vita q̄ minuit̃ vino: ſed in pñti
capi. ſumitur tēperantia circa potū ⁊ cibū
⁊ ſic ſumitur hic tertio modo: vel circa de-
lectationes q̄ ſunt circa guſtū. Ad cōmēda
tionē ſobrietatꝭ facit quod ſuadet natura
in modicitate oris humani: ⁊ quia hō in cō-
paratione ſui corporis paruioris eſt ꝑ qđ
nobis deſignatur ſobrietas in ſumptione
cibi ⁊ potus. Ariſtoteles in lib. de natura
aīalium. ⁊ Señ. idem dicunt de paruitate
humani oris ⁊c. vñ Bernar. Huius tã mo-
dice partis. ſ. gutturis tam exigua declara
tio quanta parat̃ ſollicitudine quãtã dein
de moleſtiam parit. Huic ⁊ morbi varij ge
nerant̃. Itē nimiã ſumptionē cibi ⁊ potus
diſſuadet nobis corruptio cibi ⁊ potus q̄
fit poſtq̄ in ſtomachū deſcendūt. Iohel. i.
Expergiſcimini ebrij ⁊ flete ⁊ vlulate oēs
qui bibitis vinū in dulcedine perijt vero
ex ore veſtro. Non ſic eſt in alijs ſenſibus
non enī corrūpitur res pulchra q̄ videtur
cum ſemel viſa fuerit: nec res odorifera cū
ſemel odorem9 aliquis perceperit. Natu-
rales apetitus aīe non ſunt delitiaꝝ. Eccl.
xxix. Initium vite hoīs panis ⁊ aqua ⁊ ve-
ſtimentum ⁊ domus tegens turpitudinē
eandē eſcã aſſignauit dñs hoībus ⁊ brutis
Geñ. i. Ecce dedi vobis oēm herbã afferē-
tem ſemen ſuper terrã: ⁊ vniuerſa ligna q̄
habent in ſemetipſis ſementē ſui generis
vt ſint vobis in eſcã ⁊ cūctis aīantibus ter
re. Ad hoc Señ. Conſidera tecū ꝙ̄tū natus

UVA. BHSC. IyR_242

ra poſcat ⁊ ꝙtum cupiditas expectat. Na
tura em̄ modico contētatur: cupiditas nec
ſuo nec alieno cōtētatur. Sacra ſcriptura
ſuadet nobis ſobrietatē in pluribus paſſi
bus. i. Pe. v. Sobrij eſtote ⁊ vigilate. ⁊. i. ad
Theſſa. v. Uigilemus ⁊ ſobrij ſimus. Itē ſo
brietatē ſuadent nobis exempla ſanctoꝝ.
Dan̄. i. de Dāiele. Miſac Sydrac ⁊ abdena
go qui dixerunt ꝑpoſito eunuchoꝝ regis
babylonie. Dent nobis legumina ad veſcē
dum ⁊ aq̄ ad bibendū cibo regio contēpto
⁊ Dan̄. x. Ego Daniel lugebā triū ebdoma-
darum diebus panem deſiderabilē nō co
medi. carnes ⁊ vinum non intrauerunt os
meū. ⁊ Math. iij. de beato Johāne bapti-
ſta cuius eſca erat mel locuſtarū ⁊ muſcaꝝ
ſilueſtriū: poma ſilueſtria ⁊ aqua ꝓ potu.
Unde Luc. i. Uinū ⁊ ſicerā nō bibet. ⁊ Ber-
nardꝰ. ſuper cantica. Abſtinebo a carnibus
nedum carnem nutriāt ſimul ⁊ vicia carne
generent. Ad idem Salo. Eccl'ia. ij. Ut me
traſſerā ad ſapiam cogitaui a vino abſtine
re carnē meā. Panē aūt cū menſura ſtude-
bo ſumere ne onerato ventre ſtare ad ſtu-
dendum atqꝫ orandū tedeat. Item legitur
de ſobrietate exēplo beati Nicolai qui ie-
iunabat quarta atqꝫ ſexta feria. Om̄is em̄
creatura ſobrietatē ſuadet: quia in omni
creatura eſt modus vel menſura ſm illud
Sap̄. xi. Omnia in menſura ⁊ numero ⁊ pō
dere diſpoſuiſti. Sobrietas em̄ valet ad
ſanitatem corporis ⁊ anime. Eccl'. xxxi. Sa
nitas eſt anime ⁊ corporis ſobrius potus.
Sobrietas valet ad vite diuturnitatem.
Eccli. xxxvij. Qui abſtinēs eſt adijciet vitā.
Item valet ad iocūditatem ſpūalem ⁊ cor
poralem. eodem. xxxi. Exultatio anime et
corporis vinū moderate potatum. Homo
ſobrius delectabiliter viuit dormiendo et
vigilando. eodem. Sōnus ſanitas in hoīe
parco dormiet vſqꝫ ad mane ⁊ anima ipiꝰ
cum ipō delectabit. Homo ſobrius differt
comedere donec eſuriat: ⁊ tunc panis ⁊ aq̄
delectabiliter ei ſapiunt. Augu. ⁊ Bern̄. ad
fratres de monte dei. Panis furfureus et
ſimplex aqua olera vel legumīa ſimplicia
nequaꝙ̄ res delectabiles ſunt: ſꝫ in amore
xp̄i ⁊ deſiderio eterne beatitudinis ventri
bene morigerato grataīter ex his ſatiſſa
cere poſſe valde delectabile eſt. Hi vero q̄
in deſiderijs ⁊ luxurijs vitam ducunt reſo
luta quidam corpora ⁊ om̄i cera molliora
circumferunt atqꝫ infirmitatibus repleta
quibus ad cumulum malorum podagre
tremor ⁊ immatura ſenectus accedit: ⁊ eſt
eis vita ſemper in medicis ⁊ medicamen-
tis: ſenſus autem tardi graues ⁊ obtuſi ⁊
quodāmodo iam ſepulti. Chryſ. Idē conſi
dera egros qui faſtidio perurgentur quo
modo ꝙuis ſuaues ⁊ lauti cibi apponant
eis horroris magis ſunt ꝙ̄ voluptati: ſic
eſt cum per abundātiam cupiditas fuerit
extincta pariter ⁊ voluntas ⁊ iocunditas
perimitur: quia non tam ciborum gratia
ꝙ̄ deſiderij gignit ſatiſfactio voluptatem
Unde anima ſatiata calcabi fauū. anima
vero eſuriens amarum etiam ꝓ dulci ſu-
met. Prouer. xvij. Diuitum enim menſe ex
ecrabiles ⁊ horride ſunt ⁊ morborum con
taminatione plene in quibꝰ moleſta ſunt
hec que delectabilia videntur. Sobrietas
primum congreſſum habet in bello ſpūa-
li: ſine ipſa cetere virtutes fruſtra pugnāt
glo. ſuper. iiij. ca. Math. Niſi gula priꝰ re-
frenetur fruſtra contra alia vicia laborat
Sobrietas diabolum in arido ponit et ex
tra caſtrū: ꝓputa corporis ſobrij hominis
Math. xij. Cum exierit immundus ſpiritꝰ
ab homine ambulat per loca arida q̄rens
requiem ⁊ non inuenit. Homo incontinēs
⁊ ſine ſobrietate opprimet egeſtate. Pro-
uer. xxi. Qui diligit epulas in egeſtate erit
⁊ qui amat vinum in pinguia non ditabit
Ex premiſſis apparet ꝙ officium ſobrieta
tis conſiſtit in duobus: ſcꝫ in cauēdo exceſ
ſum in cibo. ⁊ exceſſum in potu. vnde Luc.
xxi. Attendite vobis ne forte grauētur cor
da veſtra crapula ⁊ ebrietate. cetera vide-
antur in. c. de gula. ¶ Seq̄tur de delectati
onibus circa tactum. Pro quo eſt notādū
ꝙ delectationum circa tactum quedā eſt
in ſuauitate veſtium. quedam in ſuauita-
te lectorum. quedam in ſuauitate vnguen
torum. quedam in ſuauitate balneorum
quedam in carnalis contactu que eſt du-
plex. Nam quedam eſt pertinens ad mem
bra generationi deputata. quedam perti
nens ad cetera membra. Seq̄tur de tem-
perantia delectationum que fit ſm viſum
auditum et odoratum. ¶ Pro quo eſt no-
tandum ꝙ cum viſus ſit ſupra auditum ⁊
ſub viſu odoratus vt legitur in libro de na
tura animalium perículoſior videtur eſſe
viſus niſi refrenetur ꝙ̄ auditus et audi-
tus ꝙ̄ odoratus. Ideo ſcriptura multum
nobis ſuadet refrenationem viſus. Eccle-
ſiaſtici nono. Ne reſpicias mulierem mul
tiuolam. et in eodem. Uirginem ne cir-

UVA. BHSC. IyR_242

cunſpicias ne ſcandalizeris in decore illiꝰ.
⁊ in eodē. Noli circunſpicere invicis ciuita
tis ne oberraueris in plateis illius. ⁊ eo-
dem. xxv. Ne reſpicias mulieris ſpeciem ⁊
ne cōſpicias mulierē in ſpecie. ꝓpter ſpēm
mulieris multi perierūt. Eccľ. ix. Eodeꝫ in
xli. Ne reſpicias mulierem alieni viri ⁊ ne
ſcruteris ancillā eius. De refrenatione vi-
ſus ⁊ auditus habeť Eſa. xxxiij. Qui ambu
lat in iuſticijs ⁊ loquiť veritatē q̄ ꝓijcit aua
riciā ex calūnia ⁊ excutit manꝰ ſuas ab om
ni munere q̄ obturat aures ſuas ne audi-
at ſanguinē ⁊ claudit oculos ſuos ne vide
at malū iſte in excelſis habitabit. Viſus ⁊
auditꝰ videnť habere curioſitatē q̄ſi inſa-
tiabilē. Eccľ. i. Nō ſatiať oculꝰ viſu nec au-
ris auditu impleť. Auditus multis eſt tē-
perandus a multis inſtrumētis. Job. xxi.
Tenent tympanū ⁊ cytharam ⁊ gaudent a
ſonitu organi: ducūt in bonis dies ſuos: ⁊
in puncto ad inferna deſcendunt. ⁊ Eſa. v.
Cythara ⁊ lyra ⁊ tympanū ⁊ tibia ⁊ vinuꝫ
in conuiuijs veſtris: ⁊ opus domini nō re
ſpicitis: nec opera manuum eius cōſidera
tis. ꝓpterea ductus eſt populus meus ca
ptiuus: quia non habuit ſcientiam ⁊ nobi
les eius interierunt fame ⁊ multitudo eiꝰ
ſiti exaruit: ꝓpterea dilatauit infernꝰ ani
mam ſuam ⁊ aperuit os ſuū abſqꝫ vllo ter
mino. Antigonus alexandri pedagogus
cytharā eius fregit adiecitqꝫ dicēs. Etati
tue iam regnare conuenit pudeat ergo in
corpore regis voluptatem luxurie dn̄ari.
Item cauendum eſt a laſciuo cantu et col
loquio mulierum. Unde Eccle. ix. de ſalta
trice dicitur. Ne audias illam nec aſſiduꝰ
ſis cum ea ne forte pereas in efficacia illiꝰ
⁊ eodem. c. dicitur Colloquium eius quaſi
ignis exardeſcet. vnde Bernar. de contem
ptu mundi. Colloquium quarum nihil eſt
niſi virus amarum. Prebens ſub mellis
dulcedine pocula fellis. Item refrenādus
eſt auditus a malis proximi. Eccle. xxviij.
Sepe aures tuas ſpinis ⁊ noli audire lin
guam nequam et ori tuo facito hoſtia et
ſeras auribus tuis. Aurum et argentum
tuum confla et verbis tuis facito ſtaterā
et frenos tuo ori rectos et attende ne for-
te labaris in lingua et cadas in conſpectu
inimicorum inſidiantium tibi: et ſit caſus
tuus inſanabilis in mortem. Item cauen-
dum eſt ne aliquis audiat adulationes ⁊
diffamationes ⁊c. Olofactus ſeu odora-
tus eſt temperandus a ſuauitate odoruꝫ

cum ſcriptum ſit Eſaye tertio. Erit pro
ſuaui odore fetor: vna pena infernalis. Re
ſiduum declarabitur in conſtructione lit-
tere auctoris.

¶ Sequitur textus de vigilia.

PRudenter vigila ne
fallat mors neqꝫ culpa
Sunt promiſſa bona
vigilātibꝰ atqꝫ corona
Se bene ditabit meritis bene
qui vigilabit.
Sunt dormitantes reprobati nō
vigilantes.
Mathei. xv. cap̄. Serue male ⁊ piger ſcie-
bas: quia meto vbi non ſeminaui ⁊c. Tolle
talentum ab eo ⁊ inutilem ſeruum eijcite
in tenebras exteriores ⁊c. Ex eodem. xxvi.
dixit dominus petro. Non potuiſti vna ho
ra vigilare mecum.
Chriſtus ad orandū monuit nos
et vigilandum.
Mathei. xxiiij. Vigilate quia neſcitis qua
hora dominus venturus ſit. ⁊ eodem. xxv.
Vigilate itaqꝫ ⁊ orate quia neſcitis diem
neqꝫ horam. ⁊ eodem. xxvi. Vigilate ⁊ ora-
te ne intretis in tentationem.
Ut cum tentamur in illo decipia-
mur.
Nam venit abſqꝫ mora mors qua
non credimus hora.
Debes vitare nimium ſero vigi-
lare
Nā vigilare nimis ſero plus quā-
doqꝫ ſit ignis.
Quippe ſitim generat in verbis
tempora vaſtat.
Corpus ſepe grauat animū quan
doqꝫ moleſtat.
Surgere mane vetat ⁊ craſtina fa
cta retardat.
Noli dormire nimis aut pauſan-
do pigrere.

UVA. BHSC. IyR_242

Somnus enim nimis eſt valde ſepe nociuus
Corpus enim reddit pigreſcens renuata nutrit.
Vulnerat ⁊ mentem ſic ociavana ſequentem
Tempus perdendo vicijs alimenta gerendo
Dat laſciuire carnem faciendo perire.
Cum vis dormire debet crux ſctā preire.
Te ſic commendes domino reuerenter et ores.
Me tibi commēdo ſemper deus alme petendo.
Ut me pauſantem conſerues et vigilantem.
Me tibi virgo pia ſemper cōmēdo maria.
Ut mihi ſaluatrix ſis ſemper et auxiliatrix.
Angele qui meus es cuſtos pietate ſuperna
Me tibi commiſſum salua: defende guberna.
Sic eadem facies de ſomno quando reſurges.

Sequitur textus de honeſtate ⁊ conuerſatione vite.

Sit tua mens munda ſemp meditando ſctā
Actio ſit iuſta necnō intentio recta.
Commoda ſint verba ſit conuerſatio fama.
Sit placidus geſtus greſſus maturus honeſtus.
Congrua ſit veſtis socijs ſocieris honeſtis.
Compoſitos mores habeas laudabiliores.
Inſpice maiores mediocres atq͡ minores.
Collige ſic flores virtutum commodiores
Cum quibus orneris ſalueris et auxiliaris
Sic ſis moroſus ad impia facta moroſus
Nobilitas morum plus prodeſt q͞p genitorum.
Sis bene diſcretus inter cōuiuia letus.
Tunc parce comede mage parce pocula ſume.
Et parce loquere ſocios large reuerere.
Non ſis ad riſum pronus niſi ſit tibi riſus.
Qui bene conueniat ⁊ honeſtate tunc tibi fiat.
Tunc homo deridet que multum vel cito ridet
Non diſcurrendo procedas vel ſaliendo.
Non vadas nocte vel ſaltim bene docte.
Si poſſis tende ſociatus ſemper honeſte.
Signa mali fugias ne ſuſpectus male fias.
A praua ſpecie debet ſe quiſq͡ cauere.
Non habeas ſtultos ſocios ſed dogmate fultos

UVA. BHSC. IyR_242

Cum ſanctis dicta que ſunt pueri lia vita.
Elige conſortem qui ſanctam det tibi ſortem
Elige ductorem qui te faciat me- liorem
Qui bene vult agere qui vilia fa- cta cauere.
Prauorum fugere debet conſor- tia vere.
Si ſanctos ſequeris ſanctus ſic ef ficieris.
Sed peruerteris ſi peruerſos co- miteris.
Pomum corruptum cito corrum- pit ſibi nectum.
Omnia contracta denigrat pix calefacta.
Sic maculat cunctos prauus ſo- cios ſibi iunctos.
Non ad taxilos ludas nam ius vetat illos
Ludi vitentur aut plurima dãna ſequentur
Ludens diſperdit res: famam: tẽ- pora perdit.
Fraudem committit mendacia ſcandala nutrit.
Se male ditare cupit ac alios ſpo liare.
Clamat: blaſphemat: ⁊ iurat ſe ma le damnat.
Infert litigia: periuria: verbera: furta.
Eccleſiã ſpernit: nocet huic huic qui ludere cernit
Languet macreſcit dolet amitten do caleſcit.
Perdens inſanit male ſtando cor pus inanit.
Quãuis letetur modicum ſi forte lucretur.

¶ Sequit textus de fama.

Vir bone ſemper ama ꝙ ſit tibi ſplendida fama.
Nomen habere bo- num ferturꝗ dei fore donum.
Quiſquis habens vitam non de- bet ſpernere famam.
Sancta tibi vita prodeſt alijs tua fama.
Si propriam famam fieri vis ſem per honeſtam:
Crimina deuita nam famam dat bona vita.
Nam ſic per crimen poſſes amit- tere nomen.
Sed male per ſigna fiet tua fama maligna.

¶ Sequitur textus de diſpoſitione domus.

Deperdes ſubito do- mui diſponere cito.
Sic tua diſpone fac omnia cum ratione
Sic vt portare valeas ſumptus moderare.
Qui nimis expendit: alienum poſtea prendit.
Vt bene ſufficias ſeruare ſtatum ſapienter
Sumptus non facias niſi iuxta poſſe libenter.
Nec plures teneas famulos incõ uenienter.
In vicijs caue vaſtare ꝙd ĩſipiẽter

UVA. BHSC. IyR_242

Ac ibi prouideas de rebus ſuffi-
cienter.
In cunctis habeas menſuram cō-
uenienter
Diſcrete videas que ſunt facien-
da frequenter.
Et cito expedias ꝓut expedit ipā
decenter.
Quotidie multa nobis naſcūtur
agenda
Cur ſunt iam nata velocius expe-
dienda.
Aut aliter plura remanebūt per-
ficienda.
Cum tibi ſint cura patrare nego-
cia plura
Id primo cura cuius mora plus
nocitura.

¶ Sequitur textus de prima ratione ho-
minis moriendi.

Ordet mors cuncta
q̄ naſcūtur ſine cūcta.
Que prius invita ſol
uit feriendo ſagitta.
Nemo vitare mortem valet aut
ſuperare.
Nam clauſis portis intrans loca
ſingula fortis
Nocte die cuīqꝫ mors inſidiatur
vbiqꝫ.
Sepe necans ſubito multos gla-
dio feriendo.
Quāuis incipias bonus in me-
dio ſic fineqꝫ fias.
Si bene non finis malus hic fert
ad mala finis.

¶ Statutum eſt omni homini ſemel mori.
ad Hebreos.ix. Mors reſecat: mors omne
necat quod carne creatur. Per nullam for-
tem poteris depellere mortem. Nullus tā
fortis cui parcant vincula mortis. Et Flo-
retus in capitulo de modo vitandi pecca-
ta. Cerne diem mortis que pulſat ad oſtia
fortis. ⁊ Catho. Quocunqꝫ ingrederis ſeq̄-
tur mors corporis vmbram. Et Floretus
Conſidera quot quanti ſubito moriuntur
ſepe memento. Idcirco dicebat ſaluator
noſter Math.xxiiij. Vigilate quia neſcitꝫ
qua hora dominus veſter venturus ſit ⁊c.
Cauſa finalis eſt precipua cauſarum: ideo
ab ipſa denominatur: vt habetur in quin-
to Metaphi.ij. Phiſicoꝝ. ⁊ pluribus alijs
paſſibꝰ. Ideo dicebat ſaluator noſter Ma-
thei.x.ca. Deniqꝫ non qui ceperit: ſed qui ꝑ-
ſeuerauerit vſqꝫ in finem hic ſaluus erit.
Et Gregorius. In caſſum bonum agitur ſi
ante vite terminum deſeratur: ergo finis
coronat.

Cur bene credendo peragens bo-
na perficiendo.

Pſal. Declina a malo ⁊ fac bonum.

Ne ſis damnatus ſis ſemper obe-
dire paratus.

Augu. Stultum eſt homini viuere in ſtatu
in quo non audet mori.

Viuere coneris bene nam bene
ſic morieris.

Unde Bernar. Juſtum eſt vt hinc hic exeat
qualiter vixit.

Vix bene viuentem vidi praue
morientem.

Qui me audierit abſqꝫ terrore requieſcet
⁊ abundantia perfruetur malorum timo-
re ſublato. Prouerbio.i. Juſti in perpetuū
viuent: ⁊ apud dominum eſt merces eorū
ideo accipiunt regnū decoris ⁊ dyadema
ſpeciei de manu domini. Sap.v.

Non eſt mors ſubita quam conſo-
ciat bona vita.

Juſtus ſi morte preoccupatus fuerit in re-
frigerio erit. Sap.iiij. ⁊ Apoc.xiiij. Opera
enim illorum ſequuntur illos ⁊ ps. Relin-
quent alienis diuitias ſuas.

Sis animo fortis inſtante turbi-
ne mortis.

Señ. Facilius eſt vnam gentem vincere q̄
vnum hominē in quo eſt animi fortitudo.

UVA. BHSC. IyR_242

Sis bene contritus confeſſus mē
tecꝫ punctus.
Ut dictum fuit in capitulo de penitentia.
Corpore cōiūctus chriſti mēbriſcꝫ
perunctus.
Eccl.xxix. Elemoſyna viri gratiā eius q̄ſi
pupillam conſeruabit.
Cunctis ignoſce veniam tribui ti-
bi poſce.
Math.vi. Si nō dimiſeritis nec pater ve
ſter celeſtis dimittet vobis. Si vero dimi
ſeritis dimittetur vobis ꝛc.
Mundū poſtponas nec amicos
corde reponas.
Bern. Hec tibi ſint cure res ad nihilum re
diture. ꝛ Luc.ix. Nemo mittēs manū ſuaꝫ
ad aratrū ꝛ aſpiciēs retro apt⁹ eſt regno
dei. vnde in.c. Nemo deſperādus: de peni
ten.diſt.vij. Circa medium eius habet quē
morbus viget ꝛ pena terret ad veram vix
veniet ſatiſfactionē maxīe cū filij quos il-
licite dilexit ſint preſentes vxor cōtriſtans
ꝛ mundus illecebrans. Unde Ber. Noli cō
fundi miſera dulcedine mundi ꝛc.
Summa tibi cura q̄ mens tibi ſit
bene pura.
Mat.v. Beati mundo corde quoniam ipi
deum videbunt ꝛc.
Chriſtum laudare ſatagas ꝛ ſepe
rogare.
Ut tibi condonet tua crimina te-
cꝫ coronet.
Jacobi vlti. Oratio fidei ſaluabit infirmū
ꝛ alleuiabit eū dn̄s. Et ſi in peccatis ſit di-
mittetur ei. Multum enim valet oratio iu
ſti aſſidua. ꝛ Eccle.vij. Humilia valde ſpm̄
tuū: q̄m vindicta carnis impij ꝛ vermis ꝛc.
Si iuſtus quidem vix ſaluabitur impius
peccator vbi parebit.
Subde volūtati domini te corde
libenti.
voluntas enim creati debet eſſe cōformis
voluntati diuine q̄tum poteſt.
Eſt v⁹ facere gratꝫ faciēda neceſſe
Ut bn̄dicaris ꝛ deuote moriaris
Tanq̄ catholicus ꝛ chriſti verus
amicus
Sic domino ſpera fidens in virgi
ne vera.
Nullus ſperauit in eo ꝛ cōfuſus eſt. Eccl.
ij. ꝛ Prouerbi.xxix. Qui ſperat in domino
ſubleuabitur.
Orans deuote velit intercedere
pro te.
Bernar. Securum habes acceſſuꝫ ꝛ pecca
tor ad deum. ibi enim habes filium ante
patrem ꝛ matrem ante filium. Filius oſtē
oſtendit patri lat⁹ ꝛ vulnera. Mater oſtē
dit filio pect⁹ ꝛ vbera. ꝛ ideo nulla poterit
eſſe repulſa vbi tot charitatis occurrunt
inſignia. vnde cantat mater eccleſia. Ora
p̄ nobis ſancta dei genitrix. Sentiant oēs
tuum iuuamen quicunq̄ celebrant tuam
cōmemorationem ꝛc.
Mortem commemorans chriſt
tunc iugiter orans
Te cruce ſignando verāq̄ fidem
recitando.
Ad Philip.ij. Hoc ſentite i vob qd ꝛ in xp̄o
ieſu qui humiliauit ſemetip̄m factus obe
diens vſq̄ ad mortem: mortem aūt crucis
ꝛ Treū.i. Audite obſecro vniuerſi populi ꝛ
videte dolorem meum. ꝛ alibi legit. Non
lꝫ eīm hoīem mori niſi in cruce: grandi con
tritione de peccatis commiſſis: ꝛ cilitio. i.
memoria dn̄ice paſſionis ꝛc. ꝛ recitando fi
dem p̄ut cōtinetur in ſymbolo ꝛc.
Commendans aīam domino qui
condidit illam.
Sed ne ſis victus caueas tunc de
monis ictus
Nam tunc conatur plus demon
et inſidiatur.
Sciens dyabolus q̄ poſt mortem non ſit
tempus tentandi. Bernar.
Ut deſperare faciat quem vult
cruciare
Sed ſibi ne credas nec ab his q̄
dico recedas.
Nunq̄ deſeres de diuina pietate
Sicut fecit Cayn dicens. Maior ē iniq̄tas
tas mea q̄ vt veniam merear. Genes. iiij.

UVA. BHSC. IyR_242

Miſerationes eius ei⁹ ſup oia opa ei⁹. pſ.
Ne p pa ſperes fieri ſalu⁹ p bitate
Uñ apls. nō ſunt ꝯdigne paſſiones huius
ſeculi ad futurā gloriā: igit̃ nō ſolū ꝓprijs
meritis ſed dei mia ſalui ſumus.
Te potius firmes ſaluatoris bo-
nitate.
Qui bene contritos ſperantes in
deitate.
Saluat clementer miſerendi ferti
litate.
Uiuo ego dicit dñs. Nolo mortē pctōris vl̃
ipſi⁹: ſed vt ꝯuertat̃ impi⁹ a via ſua ⁊ viuat.
Eze. xxxiij. ⁊ ꝓuer. xvi. Qui ſpat i dño btūs
Quantuncunq̄ malus fueris po
teris fore ſaluus.
Si bn̄ contereris in fine libenſq̄
fateris.
Si nequeas ore tunc ſaltem corde
fatere.
Pectus tundendo ſignumq̄ cru-
cis faciendo.
De pnia diſt. vij. c. Nemo deſperand⁹. Per
magi. ſen. xxi. diſt. iiij. ſen. ⁊. xxvi. q. vi. c. Si
aliq̄s. vñ Aug. in lib. cōfeſſionū alloquens
deū patrē merito mihi ē ſpes valida i deo
q̄ curauit oēs lāguores meos p eū q̄ ſedet
ad dexterā ſuā ⁊ iterpellat ꝓ nobis: alioq̄n
deſperarē. Multi ei ⁊ magni ſunt languo
res mei: ſed maior eſt medicina tua.
In cruce pendentē latronez mox
morientem.
Chriſtus ſaluauit q: ꝯpatiēdo ro-
gauit.
Lu. xxiij. Dñe memēto mei dū veneris i re-
gnū tuū. cui dñs ieſ⁹. Amē dico tibi: hodie
mecū eris in paradiſo ⁊c. Tñ ſcribit̃ Exod.
xxxiij. Miſerebor cui voluero: et clemens
ero in quem mihi placuerit.
Ergo fide firma te xp̄i noie firma
Qui nūq̄ ſpernit quos contritos
bene cernit.
Pſal. Cor ꝯtritū ⁊ hūiliatū de⁹ nō deſpicies
¶ Sequit̃ textus de penis inferni.

POſt mortē pena ſeq̄
tur vel gloria plena
Pena tñ purgās eſt
vna ſed altera dānās
Mortali vicio moriēs mors mer-
gitur orcho.
Sēp paſſur⁹ penas nūq̄ reditur⁹
Nam ſunt indigni reſidētes mor-
te maligni.
Nō ſūt ſaluati q: ſūt mltū mackati
Quāuis ſpectati ſpreuerunt eſſe
leuati.
Cur ſūt dānati iuſte ſemp cruciati
Et velut igrati nūq̄ ſūt ide leuati
Uermes cum tenebris ⁊ verbera
frigus ⁊ ignis.
Demonis inſpectus ſcelerum cō-
fuſio luctus.
Fetor ſerpētes lāguor ſine fineq̄
perpes.
Prauos torquebūt ſempq̄ q̄ete
carebunt.
Eſuriēt ſitiēt difformes corpe fiēt
In terre cētro ꝑcuſſit turbie tetro
Nō ē orādū ꝓ dānatis neq̄ dādū
Nā ſupportari nō pn̄t ſiue leuari.

POſtq̄ auct. noſter de
terminauit de mō moriēdi
Hic detmiat de ſeq̄la mor-
tis di. q̇ poſt mortē ſequit̃
vel glia vel pena. De glia
tractabit ibi. Qui mūdus
orit̃. De pena facit hic. ſ. ibi. Pena tñ ⁊c. di-
ſtinctionē dicit q̇ q̄dam eſt pena purgans
alia dānans. De pena purgāte determina-
bit. inferi⁹ ibi. Qui ſine mortali. De pena dā
nante determinat auctor hic. Mortali vi-
cio. vbi videt̃ tria facere. Prio oñdit q̄d ſit
pena dānans quō ⁊ vbi. Scdo oñdit ſpēs
pene dānātis. Tertio remouet dubium qđ
poſſet oriri circa dānatos. Prima ibi. Mor
tali vicio. ſcda ibi. Uermes cum tenebris.

UVA. BHSC. IyR_242

Tertia ibi. Nõ eſt orandū. Declaratio duo-
rum primoꝝ verſuū ptꝫ ꝑ predicta ⁊ etiam
littera eſt de ſe clara. ſed declaratio illius
partis Mortali vicio reſtat ad pñs tractā
da. vbi auctor noſter dicit ꝙ pena dãnans
ſequit̃ illū q̄ i pctõ mortali decedit. Et ſub
dit locū cū dicit orcho. i. inferno. ¶ Querit̃
vtrū poſſibile ſit ſaluari aliquē decedentē
in pctõ mortali. So. ſm Bona. Diuina potē
tia poſſet talez ſaluare: ſed diuina iuſticia
iuſte ⁊ rõnabiliter oppoſitū decreuit. Et ſi
alicui in pctõ mortali decedēti vnꝗ̄ dedit
deus ſaluari iſte nõ erat dãnatus ꝑ ſniam
diffinitiuā. ¶ Pro maiori declaratione lr̃e
auctoris premittendū ꝙ ſicut patꝫ diuina
potentia in creãdo. ſapiētia in gubernãdo
et clemētia in reparãdo: ſic patebit eius iu
ſticia in puniēdo. Dignū eſt em̄ vt nõ rema
neat dedecus pcti ſine decore iuſticie: lꝫ ei
pctm̄ ſit trãſitoriū: tñ pena erit eterna ſeu
ꝑpetua pluribꝰ rõnibus. Una q2 hõ pecca
uit in ſuo eterno: iõ puniet̃ eternal̃r. Alia
rõ eſt: q2 materia ignis infernalis eterna
eſt ſcꝫ pcti maculatiõ: pena debet eſſe ꝑpe
tua. Alia rõ eſt: q2 pctm̄ cõtra illū q̄ eſt infi
nitus: iõ pena debet eſſe infinita. nõ q̄dem
acerbitate ſed duratione. vñ Chriſo. Oīs
iniuria talis eſt qualis fuit ꝑſona patiens
iniuriã. Tñ nulla actio dei ad extra eſt infi
nita ꝓpe quare non punit ex extremo ſue
potētie. etiã patiēs cū ſit finitū nõ ſuffice-
ret accipere illã actionē dei ſi i infinitū pu-
niret ⁊c. quare circa cõdignū punit ⁊ vltra
cõdignū premiat̃. Alia rõ quare pena erit
ꝑpetua attendit̃ ex ipõ ſtatu peccãtis mor
taliter q̄ ꝑ pctm̄ gr̃a priuat̃. Uñ cū ſine gr̃a
nõ poſſit fieri remiſſio culpe ſi i pctõ mor-
tali decedat ſemꝑ culpa in eo remanebit
cū vlterius nõ ſit gr̃e ſuſceptibilis: manen
te aūt culpa ſemꝑ eſt obnoxiꝰ pene. al̃s re-
maneret aliq̄d inordinatū in vniuerſo. ⁊ iõ
talis in perpetuū puniet̃. Alia rõ eſt: q2 hõ
per pctm̄ perimit in ſe bonū qđ poſſet eſſe
eternū. Alia rõ eſt: q2 mala volũtas repro-
borum eterna eſt. Uellēt em̄ in pctõ ſi poſ-
ſent ꝑpetuo delectari: iõ ꝑpetuo debēt pu
niri. De iſtis rationibꝰ ⁊ aliĳs quas omitto
cauſa breuitatis tractat̃ per docto. ſuper
xlvi. diſtin. iiĳ. ſen. ⁊ in cõpen. theolo. li. vĳ.
Unde Greg. in dyalogo ad magnã iuſticiã
iudicantis pertinet vt nunꝗ̄ careant ſup-
plicio qui nunꝗ̄ carere voluerūt pctõ. De
h̄ em̄ poſſunt dari plura exēpla. Uidemꝰ ei
ꝙ vulneratio momētanea inducit mortez

perpetuã. Itē caſus in foueã tēporalis eſt
et tm̄ detentio perpetua eſt. Itē crimē leſe
maieſtatis tp̄ale eſt ⁊ tm̄ detentio eſt per-
petua ſcꝫ ſeruitus. Itē emptio momenta-
nea eſt ⁊ tm̄ dat ius poſſidendi in perpetuū
Itē plaga illata alicui eſt tp̄is. ⁊ tm̄ cicatrix
eſt perpetua. ¶ Querit̃ vtrū in deo mĩa
et iuſticia ſint idē. So. Dicendū eſt ꝙ iuſti-
cia ⁊ mĩa in deo eſt vnus ⁊ idem actus for-
maliter ⁊ realiter ⁊ reſpiciēs primo dei bo
nitatē: ſed induunt duas rõnes formales
in ordine ad extra: q2 per eūdē actū inꝗ̄tū
eſt iuſtus deus vult recte dare vnicuiꝗ̄ qđ
ſuū eſt ⁊ inꝗ̄tum eſt miſericors deus vult
miſerū liberari a ſua miſeria nec eſt incon
ueniens eodē actu voluntatis formaliter
deū ferri ſupradicta obiecta ſecūdaria et
penes vnū ferri dei iuſticiã. ⁊ penes alium
ferri mĩam ptꝫ in ſil̃r: q2 eodē actu volendi
deus vult bonis premiū ⁊ malis ſuppliciū
ſm Lãdul. in lib. ſen. ſub. xlvi. di. iiĳ. ¶ Que
ritur vtrū in punitiõe malorū ex parte dei
cõcurrat mĩa. Et videt̃ ꝙ nõ. Ja. ĳ. Judiciū
ſine mĩa fiet illi q̄ nõ fecit mĩam. Oppoſitū
eſt Pſal. vbi d2. Uniuerſe vie dñi mĩa ⁊ ve-
ritas. vbi dicit Caſſiodo. ꝙ in oībus opibꝰ
dei relucet pietas miſerationis ⁊ ꝟitas iu
ſticie. So. Dicendū eſt ꝙ in punitione con-
currit duplex iuſticia. ſcꝫ diſtributiua ⁊ cõ
mutatiua. diſtributiua q2 decet deū ſic di-
ſtribuere al̃s nõ eſſet iuſtus. Cõmutatiua
q2 ꝓportionabiliter dat̃ tormentū ꝓ culpa
Deteriꝰ eſt em̄ malos eſſe impunitos ꝙ eē
punitos q2 ſuꝑ bonū nature addit bonum
iuſticie in punitione. Tūc qñ querit̃ vtrū in
punitione maloꝝ cõcurrat mĩa. tenet̃ cõi-
ter ꝙ ſic. Ponit̃ tm̄ talis rõ. Quantū agens
agit tm̄ patiēs patit̃: q2 ſunt ꝓportionata
ꝑ Ariſto. v. methaphiſice. Deus eſt agens
infinitū: ꝗ̄ agit ꝗ̄tum eſt de ſe actionē infi-
nitam. ⁊ ꝑ cõſequens videt̃ ꝙ paſſio corpo
ris deberet eſſe infinita. ſed in dãnatis nõ
eſt paſſio infinita: ꝗ̄ iſta rõ quadrupliciter
deficit. Primo q2 nulla actio dei ad extra
eſt infinita. q2 vltra ſuã volitionē nõ eſt: ni
ſi vel reſpectu rõnis. vel ſit aliquid reale
erit creatū non infinitū. Scđo q2 poſito ꝙ
eſſet actio infinita ⁊ paſſio finita. non eſſet
ex mĩa ſed ſolū q2 paſſum non poteſt plus
recipere cū ſit finitū. Tertio q2 finita paſ-
ſio poteſt reſpondere finite culpe. ſm ſtri-
ctam iuſticiaꝫ ſine mĩa: ergo non procedit
ex mĩa ꝙ inſtigatur paſſio finita. Quarto
q2 cū omnes paſſiones ſint finite oēs pene

UVA. BHSC. IyR_242

ſunt equales.ſi ex eo ꝙ finite procedūt ex miſa ab infinito agente. Infinitū eñi vt infinitū infligit paſſionē tñ ꝗtum poteſt recipere:ideo dicendū eſt ꝙ in punitiõe malorum ſemper concurrit mīa qꝛ ſemꝑ deus remittit aliquid de pena ⁊ punit citra condignum.⁊ tunc implet illud. Iaco.ij. Miā ſuperexaltat iudicium.ſm Landul. ſuper xlvi.di.iiij.ſen. Aliter eſt bonis in punitione maloꝝ:qꝛ reperitur mīa relaxans. qꝛ deus punit citra condignū. non autē liberans:quia ſine mīa liberante fiat iudiciū. Malach.ij.Iudiciuꝫ ſine mīa fiet his qui miam non fecerunt.⁊ idē Iaco.ij.Quantuꝫ ad ſcđam partē de ſpeciebus penaꝝ dānatorū i inferno:ibi.Uermes cū tenebris ⁊c. Eſt notandū ꝙ plures ſunt tenebre infernales ⁊ cauſa eſt:qꝛ ſm diuerſitatē pctōꝝ debet eſſe diuerſitas penaꝝ. Unde cum in peccato ſit auerſio a creatore ⁊ conuerſio ad bonū ꝯmutabile:⁊ deordinatio voluptatis contra dictamen rationis merito pena variabit̃ ꝓpter iſta. Hinc eſt ꝙ ꝓpt̃ auerſionem erit carentia viſionis diuine ꝓpter cōuerſionem erit pena materials incendij ꝓpter inordinationem rationis ⁊ voluntatis erit pena vermis q̃ conſiſtit in afflictione varia:acerba ⁊ interna. Ignis infernalis nō oēs equaliter cruciabit:qꝛ alij plus minus torquebuntur:ſm ꝙ plus vel min⁹ peccauerunt ſicut ab eodem igne alit̃ vrit̃ palea ⁊ aliter lignum. Et ſi querat̃ vtrum ille ignis ſit corporeus:⁊ ſi corporeus quo modo poteſt agere in animā. So. Dicendū eſt ꝙ ille ignis agit in creaturā ſpiritualeꝫ vt in ſacr̃m deiꝫ iuſticie ꝗuis adhuc ſit corporeus. vnde magi.ſen.xliiij.di.iiij.recitās Iulianuꝫ tolletane eccleſie epm̄ Gregorij dicta ſequentē ſic ait. Si viuentis hoīs incorporeus ſpirit⁹ tenet̃ in corpore cur non poteſt mortem etiā corporeo igne teneri. teneri autē ꝑ igneꝫ ſpiritū dicim⁹:vt in tormento ignis ſic videndo atqꝫ ſentiendo ꝙ aīa tormentū ignis patiat̃ nō ſolū vidēdo ſed etiā experiendo:colligit̃ ex dicto euangelio Luc.xvi.c. De malo diuite ꝙ ignis infernalis corporeus ſit ꝓbatur ꝑ Greg. dicentem ignem infernalē corporalē eſſe nō ambigo.⁊ idem dicit Baſilius ſub tali verborū forma.ignis materialis cedet ad punitionem dānatorum ꝗtum ad illud quod ardoris habet. ¶ Queritur vtrum ignis infernalis ſit corporum conſumptiuus. Solutio.ſm Bonauē.ſupra quartū libruꝫ ſenten.iuxta finem. Sicut videmus ſalamandram in igne viuere ⁊ non deficere ſic affliguntur mali:nec conſummuntur:⁊ ſicut aurū ab igne inflammat̃ nec conſumit̃ et ſicut montes cecilie eſtuant ignem:et tñ integri perſeuerant:: ſic ignis infernalis affliget corpora:ſed non conſumet. Unde Bernar. Et ſit flamma furens illos ſine fine perurens.⁊ Eſaie.xxxiij. Quis ex vobis poterit habitare cū ardoribus ſempiternis. Alia pena eſt vermis non materialis ſeu corporalis:ſed ſpiritualis qui dicitur remorſus conſcientie inꝗtum mali ſimul omnia peccata memorabuntur vt cōtinue torqueantur. Uermis eñ dicit̃ comparatiue loquendo inꝗtum oritur ex putredine peccati ⁊ animam affligit ſicut corporalis vermis affligit corpus. ꝙ vermis ille non ſit corporalis patet:qꝛ poſt diē iudicij mūdo innouato non remanebit aliquod animal preter homineꝫ. Premiſſa probantur fore vera per beatum Tho. ⁊ alios doctores ſupra.iiij.ſenten. in fine vbi habetur: Uermis eorum non morietur:⁊ ignis non extinguetur ⁊ erunt vſqꝫ ad ſocietatem viſionis omni carni.i.electis.⁊ ideꝫ habetur Eſaie.vlti.c.⁊ in cōpendio theolo.libr.vij. Alia pena infernalis erit tenebre. Infern⁹ eñ eſt locus tenebroſus cum ſit locus triſticie. Lumen eñ eſt delectabile:tamen lumen ingerit triſticiam per accidens ſcilicꝫ inꝗtum oſtendit aliquid triſte vnde in inferno erit aliquid obſcuri luminis quo dānati videre poſſunt ⁊ poterunt videre. vñ doleant non vnde letentur ſm beatū Aug. et cōpen.theo.lib.vij. Mali eñ in inferno patientur ⁊ patiūtur tenebras exteriores et interiores. quia tormentorum exteriorum ⁊ interiorum doloribus a deo afficiū tur vt penitus ſint extra luceꝫ corporalem et ſpiritualem ſm magi.ſenten.xlix.di.iiij. et Mat.xxij. Ligatis manibus ⁊ pedibus ꝓijcite eū in tenebras exteriores. et pſ. Ibunt in progenies patrum ſuorum:⁊ vſqꝫ in eternum nō videbūt lumen. vnde Ber. ſ. Quid tunc theſauri q̃d aceruus ꝓderit auri cum peccatores mittentur in inferiores inferni latebras. Circa hoc ſm Bonauen. Lucis corporalis triplex eſt actus ſcꝫ manifeſtare:dirigere:⁊ delectare:⁊ iſta poſſūt reperiri in luce ſpirituali. Si loquamur ꝗtum ad primuꝫ actum qui eſt manifeſtare verum eſt ꝙ damnatis manifeſtabūtur illa ſolum que ſunt ad cumulū pene ſm ꝙ

y ij

dicit Jſid. Si loquamur ꝙtū ad ſcdm actū
q̄ eſt dirigere: ſic dānati oīno ſunt extra lu
cē nec pñt dirigi: qꝛ ſicut dr Eccl. ix. Quod-
cūq̄ pōt facere man⁹ tua inſtāter operare qꝛ
nec op⁹ nec rōne nec ſcia nec ſapīa erūt apd
inferos q̄ tu ꝓperas. Si ꝟo loq̄mur q̄tum
ad tertiū actuꝫ q̄ eſt delectare dānati ſunt
oīno extra lucē: qꝛ ibi abſorbent̄ a penis ta
liter ꝙ nō lꝫ eis aliq̄d delectabile cogitare
¶ Querit̄ hic vtrū bti ꝛ dānati ſe mutuo co
gnoſcant. So. Dicendū ē ꝙ bti añ iudiciū ꝛ
poſt vidēt penas dānatoꝝ, vt dicit Boñ. in
ſpeculo ꝛ in deo. vñ ps. Letabit̄ iuſt⁹ cū vi
derit vindictā. dānati ꝟo añ iudicium non
agnoſcūt beatos intuitu pñtie: ſꝫ ꝑ ꝯſide-
ratione itelligētie. vñ Gre. Infideles i imo
poſiti. fideles ſupra ſe attēdūt. Exēplū ha-
bem⁹ Lu. xvi. De malo diuite. Poſt iudiciū
ꝟo reproboꝝ pena intēdit̄ vt etiā nō liceat
eis gloriā beatoꝝ attēdere in mēte: tñ ha-
bebūt ſemꝑ ei⁹ amiſſionē ꝛ carentiā vt inde
triſtent̄. btūs Tho. ſup. vlti. di. iiij. ſen. dicit
ſub tali verboꝝ forma. Dānati añ diē iudi
cij videbūt bonos in gl'ia: nō hoc mō ꝙ glo
riaꝫ eoꝝ q̄lis ſit cognoſcant: ſed ſolūmō co
gnoſcūt eos eſſe in gl'ia: ꝛ ex hoc turbabūt̄
tū ꝑpt̄ inuidiā aliene felicitatis: tū ꝑpt̄ ca
rentiā talis btitudinis quā amiſerūt. vñ dr
Sap. v. de nuptijs. Videtes turbabunt̄ ti-
more horribili: ſed poſt diē iudicij oīꝫ btoꝝ
viſione ꝑuabunt̄: nec tñ eoꝝ pena ꝑpt̄ hoc
minuet̄: ſꝫ augebit̄ qꝛ i memoria habebūt
gloriā beatoꝝ quā viderūt. ¶ Querit̄ vtꝝ
glia ſctoꝝ minuat̄ viſa pena reproboꝝ. So.
ſm magi. ſen. in vlti. di. iiij. ibi alle. Grego.
Apud aīm iuſtoꝝ nō fuſcat btitudinē aſpe
cta pena reproboꝝ: qꝛ vbi iā cōparatio non
erit miſerie minuere leticiā btoꝝ nō vale-
bit: ꝛ lꝫ iuſtis ſua gaudia ſufficiāt ad maio
rem tñ gl'iaꝫ vidēt penas maloꝝ q̄s ꝑ grāꝫ
euaſerūt. ¶ Querit̄ vtrū dānati ſciāt q̄d
agat̄ in viuos ſeu viatores. So. btūs Aug.
queſtionē iſtā ꝑpe nō ſoluit. tñ veriſile ē ꝙ
ſi aliq̄ ſciāt hoc eſt relatiōe eoꝝ q̄ deſcēdūt
ad inferos ꝛc. Alia pena eſt verberū: vnde
Berñ. i quodā ſermōe mallei ꝑcutiētes ꝛc.
et in lib. de cōtemptu mūdi. Difformes ni-
gri nec ſunt ad ꝟbera pigri. tñ ſup hoc vi-
deat ꝑit⁹ lector. Alia pena eſt frig⁹. vnde
Greg. In inferno erit aq̄ cōgelās frigus in
ſupportabile ꝛc. ꝛ Job. xxiiij. Trāſeat ad ca
loreꝫ nimiū ab aq̄s niuiū ꝛ vſq̄ ad inferos
pctm̄ illi⁹. Alia eſt pena demonū aſpectus.
iuxta illō. xlvij. di. iiij. ſe. Illos habebūt tor
tores i pena q̄s habuerūt icētores i culpa
vñ Berñ. Sūt ibi tortores ſerpētib⁹ horri-
diores ꝛc. Difformes nigri ꝛc. vñ Job. Vbi
null⁹ ordo ſꝫ ſempitern⁹ horror inhabitās
Poſt diē ꝟo iudicij ceſſabit oīs ꝑlatio. per
magi. ſen. xlvij. di. iiij. Vbi recitantē paulū
i. ad Cor. xv. Xps euacuabit oē ꝑncipatum
ꝑtātem ꝛ virtutē. ¶ Querit̄ quoꝝ miniſte
rio iſta pena infligat̄: ꝛ videt̄ ꝑ iaꝫ dicta ꝙ
miniſterio demonū cū dr: illos habebūt tor
tores ꝛc. De illa queſtione ſunt opiniones.
Quidā ei dixerūt ꝙ miniſterio demonum
iuxta ꝑdicta. Gre. in ſuo dyalogo di. ꝙ aīe
ordinatione diuina ꝑ ſe deſcēdūt ad infer-
num vł ad purgatoriū. Alij aūt tenēt ꝙ de
mones deportāt aīas dānatoꝝ ad infernū
ꝛ eas torquēt. nō aūt deportāt aīas ad pur
gatoriū qđ ꝓbāt plurib⁹ rōnib⁹. Prima. rō
ne ſic. Demones abhorrēt purgationē ꝛ li
berationē aīaꝝ: g̃ eā nō adminiſtrāt. Item
Aug. Si dyabol⁹ cognouiſſet patiētiā Job
ꝛ ꝙ ei⁹ tētatione debuiſſet Job ꝑficere ne-
quaq̄ ipꝫ tētaſſet: g̃ cū aīe meliorēt ex pur-
gatione dyabolus eas nō purgat. Nō ei vi
det̄ ꝓbabile ꝙ illud fiat miniſterio demo-
num cū ibi purget̄ pcti ſcoria: quā dyabol⁹
nō vult purgari. Nō etiā videt̄ ꝓbabile ꝙ
hoc fiat miniſterio angeloꝝ q̄uis Jacob le
ſus fuerit ab angelo cū emarcuit neru⁹ fe
moris ei⁹: qꝛ illud magis fuit ad repreſſio-
nem cōcupiſcētie ꝙ ad grauē afflictionem
Vix ei aut nūq̄ legit̄ bonos āgelos bonos
hoīes vexaſſe: ꝛ iō videt̄ ꝙ nec boni nec ma
li angeli puniāt aīas in purgatorio ſꝫ ꝙ bo
ni angeli deducāt aīas bonas ad purgato
riū: ꝛ purgatione facta eas ducūt ad para
diſum: ꝛ ꝙ in purgatorio purgant̄ diuina
ordinatione. Tūc ad illā auctoritatē q̄ ar-
guit illos habebūt tortores in pena ꝛc. Di-
cendū eſt ꝙ intelligit̄ de dānatis eternalit̄
ꝛ nō de illis q̄ ſūt i purgatorio. Ex ꝑmiſſio-
ne ei diuia demones i hac vita q̄nq̄ bonos
affligūt vt ptꝫ de Job btō Anthonio ꝛ plu
ribus alijs. ꝛ iō ē qꝛ i pñti durat pugna int̄
hoīes ꝛ demones. Vñ aer iſte caliginoſ⁹ eſt
aſſignat⁹ demonib⁹ magis ꝑpt̄ officiuꝫ tē-
tandi ꝙ ꝑpt̄ ſuppliciū: ꝛ hoc ad nr̄m mai⁹
meritū ſi vincam⁹ ꝛc. Alia pena eſt pctoꝝ cō
fuſio. Nauꝫ. iij. Reuelabo pudēda tua ꝛ in
facie tua oſtendā gentib⁹ nuditatē tuā ꝛ re
gnis ignominiā tuā. Ad h̄ cōcordat Bona.
di. Mala maloꝝ patebūt malis: nec erit
ſolatiū hr̄e ſocios penaꝝ: ſed magis ꝯfuſio
Itē patebūt bonis mala maloꝝ. vñ Greg.

UVA. BHSC. IyR_242

Unius mens ab alterius oculis nõ abſcon
detur. ⁊ Aug. In futuro vno aſpectu vide-
bimus oĩʒ cogitationes. Alia pena erit fle-
tus. Mat. xxij. Ibi ſcʒ in inferno erit flet⁹ ⁊
ſtridoꝛ dentiũ. ⁊ Bern. Tũc flens ⁊ triſtis q̃
penis traditᷓ iſtis. Mallet preterite ꝙ in
oĩ tpe vite Paupꝑ vixiſſet ꝙ̃ diuitias habuiſ
ſet. ¶ Circa hoc queritᷓ vtrũ iſte flet⁹ ſit coꝛ
poꝛalis vel ſpũalis. So. ꝺm beatũ Tho. ſu-
pra. iiij. ſen. circa finẽ. In fletu coꝛpali duo
inueniuntᷓ quoꝝ vnũ eſt lachꝛymaꝝ reſolu
tio ⁊ ꝙ̃tum ad hoc flet⁹ coꝛpalis in damna
tis eſſe nõ põt: qꝛ poſt diẽ iudicij q̇eſcente
motu pᷓmi mobilis non erit aliqua gñatio
nec coꝛruptio. In lachꝛymarũ aũt reſolu-
tione opʒ eſſe illi⁹ humoꝛis gñatione q̇ ꝑ
lachꝛymas diſtillat quare aliud qꝺ inueni
tur in fletu coꝛpali eſt quedã cõmotio ⁊ ꝑ-
turbatio capitis ⁊ oculoꝝ: ⁊ ꝙ̃tum ad hoc
fletus coꝛpalis in dãnatis eſſe poterit poſt
reſurrectionẽ: qꝛ coꝛpa dãnatoꝝ nõ ſolum
ab exterioꝛi affligentᷓ: ſed etiã ab interioꝛi
ꝺm ꝙ coꝛpus immutatᷓ ad paſſionẽ aĩe. et
idẽ dicit Bona. ⁊ cõpen. theo. Alia pena in
fernalis eſt fetoꝛ. vñ Baſilius ſupra finem
iiij. ſen. ait ſic. In vltima mũdi purgatione
fiet q̃daʒ ſeparatio in elemẽtis: vt quicq̇d
eſt purũ ⁊ nobile remaneat ſuperi⁹ ad glo
riam beatoꝝ. Quicq̇d ꝟo ignobile ⁊ feculẽ
tum inferius ꝓijcitᷓ ad penã dãnatoꝝ: vñ ꝫ in
inferno erit fetoꝛ intollerabilis. ad hoc ꝑs
Pluet ſupꝑ pctõꝛes laqueos ignis ſulphur
et ſpũs ꝓcellaꝝ pars calicis eoꝝ. Alia pena
erit dãnũ irreparabile: qꝛ dãnati amiſerũt
deũ ⁊ oĩa bona tã gratie ꝙ̃ glĩe: ⁊ nõ ſolũ in
re: ſed etiã in ſpe. vñ Eſaie. xxx. Nõ inuenie
tur in fragmẽtis eius teſta in qua poꝛtetᷓ
igniculus charitate ſupple: de incẽdio aũt
hauriatᷓ parũ aq̃ de fouea diuine mĩe ſup:
vbi eſt not. ꝙ pena eſt duplex. ſ. pena ſenſ⁹: ⁊
et pena dãni. Pena ſenſus ⁊ pena dãni pu-
niuntᷓ dãnati in inferno ſine ſpe liberatio-
nis. Pena dãni illi puniuntᷓ q̇ ſunt ĩ lymbo
tenebroſo ⁊ iſta pena dᷓ: carẽtia viſionis di
uine. In iſto lymbo tenebroſo in parte in-
ferioꝛi ſunt paruuli infanti nõ baptizati q̇
ſunt ſine ſpe ſaluationis. In ꝑte ſuperioꝛi
fuerũt antiq̇ pr̃es cũ expectatione glĩe q̇ ⁊
ſinus abrahe dicebatᷓ ꝺm Boñ. Dolebũt ei
dãnati: qꝛ amiſerũt bona tꝑalia. vñ ꝑs. Cũ
interierit hõ nõ ſumet oĩa neqꝫ deſcendet
cũ eo glĩa domus ei⁹. Dolebũt dãnati qꝛ ꝑ-
diderunt tꝑs. vñ Hiere. viij. Tranſijt eſtas
finita eſt meſſis ⁊ nos ſaluati nõ ſum⁹. Do
lebunt dãnati qꝛ viſionẽ ⁊ glĩam dei amiſe
runt. vñ Chriſo. Oẽs gehẽne ſuperat cru-
ciatus carere bonis q̇bus in ſua ptãte hõ
habebat qꝺ poterat frui. Alia pena infer-
nalis erit vincula. vñ Mat. xxij. Ligatis ma
nib⁹ ⁊ pedib⁹ mittite eũ in tenebras exte-
rioꝛes. ¶ Queritᷓ hic vtrũ aĩe a ſuis re-
ceptaculis aliqñ exeant. Solᷓ. ꝺm Boñ. Ad
iudiciũ gñale ⁊ bone ⁊ male aĩe venient: ⁊
ſic exibunt a ſuis receptaculis ad recipien
dum retributionẽ ꝺm merita vlᷓ demerita
ſ. ad Coꝛ. v. Oẽs eñ nos manifeſtari opʒ
añ tribunal xp̃i vt referat vnuſq̇ſqꝫ ꝓpria
coꝛpoꝛis ꝓut geſſit ſiue bonũ ſiue malum
Beati eñ q̇ poſſunt nos iuuare reuocãdo: ⁊
cõfoꝛtando: docẽdo: liberando. Aliquãdo
exeunt: vt pʒ in legendis ſanctoꝛum. Et ſi
obijciatᷓ illud ꝑs. Spũs vadens ⁊ nõ redi-
ens. Reſpondetᷓ ꝙ intelligitᷓ ad illũ ſenſuʒ
ꝙ hõ ꝓpa volũtate põt cadere a ſtatu grẽ
in ſtatũ pctĩ: ſed nõ poteſt ꝑ ſe releuare ni-
ſi mediãte dei adiutoꝛio ⁊ eius grã cõcur-
rente. Alio mõ poteſt intelligi ꝙ ſpũs non
exit a ſuo receptaculo niſi ex grã ſpeciali
ſibi collata. Damnati ꝟo ſunt ligati ⁊ exire
nõ ſinuntᷓ. qꝛ pena ipſa depẽdẽtia loco. Glo
ria ꝟo nõ depẽdet a loco ſed a deo q̇ vbiqꝫ
eſt nec eſt de demonibus ſimile: qꝛ illi non
ſunt ligati: imo ſunt ⁊ erunt vſqꝫ in diẽ iu-
dicij hoĩm viatoꝝ tentatoꝛes ad hoĩm ma
ius meritũ ſi vincant. Et ſi reperiatᷓ ꝙ dã-
nati aliqñ apparuerint viuis hoc ꝓcedit ex
ꝑmiſſione diuina cã ſpecialis inſtructiõis
aliquoꝝ viatoꝝ. Alia pena erit ignominia
vñ tã ignominioſuʒ erit coꝛp⁹ dãnati ꝙ aĩa
reſumẽs ip̃m ſtupebit qñ illud videbit ꝺm
cõpen. theo. lib. vij. Alia pena erit exilium
patꝫ qꝛ dãnati exulabunt a patria ſine ſpe
reditus. iuxta illud. Exulabit ſine ſpe re-
dit⁹ patrieqꝫ reiqꝫ. Alia pena eſt moꝛs eter
na vel lãguoꝛ ꝑpes. ad Ro. vi. Stipendia
pctĩ moꝛs. ſ. pctĩ moꝛtalis moꝛs eterna. et
Apo. xxiij. Pars illoꝝ erit in ſtagno ardẽti
igne ⁊ ſulphure qꝺ eſt moꝛs ſcꝺa. i. eterna
ꝺm doct. vñ Berñ. Nec venit ad metas moꝛ
tis miſerabilis etas. Sempꝑ ad ima cadit
illi moꝛs obuia vadit. Neſcia finiri ſempꝑqꝫ
videtᷓ oꝛiri. ꝫ eterna. Tñ eñ erit ſuppliciũ
dãnatoꝝ ꝙ moꝛtẽ q̃ eſt finis terribiliũ et q̃
a cũctis moꝛtalib⁹ ſumme timetᷓ deſidera-
bunt: ſed eã nõ inuenient: qꝛ eterna. Apo. ix.
Querẽt hoĩes moꝛtẽ ⁊ nõ inuenient eã. deſi-
derabũt moꝛi ⁊ moꝛs fugiet ab eis. Unde
Grego. Ibi moꝛs ſempꝑ viuit. ⁊ Math. xxv.

UVA. BHSC. IyR_242

Ibſit hi.ſ.dānati in ſupplicīū eternū. Juſti
autē in vitā eternā⁊ ergo mors eterna dā/
natis ſicut vita eterna btīs. Alia pena erit
ſeruitus. Treñ.i. Princeps ꝓuinciaꝝ facta
eſt ſub tributo. vñ Apoſto. Qui facit pctm̄
ſeruꝰ eſt pcti. Dānati eīm ſm̄ Greg. Sub tri
buto penaꝝ ſemꝑ ſeruiēt ⁊ nūꝗ̄ ꝑſoluent⁊
ergo ſeruitꝰ eterna. Alia pena erit ſtridor
dentiū. Mat.xxij. Ibi erit fletus ⁊ ſtridor
dentiū ex nimio calore ꝓcedēdo ad nimiū
frigus. Alia pena erit fumꝰ. Uñ Eſaie.lxv.
Iſti.ſ.damnati fumus erūt in furore meo
ignis ardens tota die. Alia pena erit cla/
morꝛ iō dꝛ quedā furia infernalis herinis
aberis. qđ eſt lis latine et naſcor ſceris. qꝛ
ibi ſemꝑ naſcunꝰ lites. Eccꝉ.xli. De pr̄e ipſo
cōquerunꝰ filij impij. qm̄ ꝓpter ipſum ſūt
in opprobriū⁊ ergo in inferno eſt clamor va
rijs anguſtijs agitatꝰ. Alia pena eſt ⁊ erit
vituperiū qm̄ damnati magnā habebunt
cōfuſionē et denudatione ſuorū malorum
operū. Nauꝫ.iij. Oſtendā gentibꝰ nuditatē
tuā ⁊c. Et glo. ſuꝑ illud Job.viij. Qui ode/
runt te induenꝰ cōfuſione ⁊ tabernaculū
impiorū non ſubſiſtet dicit ſic. Uiſo iudice
oīa mala ante oculos oīm verſanꝰ. Et alibi
liber ſcriptus ꝓferetur.i. cōſcientia publi/
cabitur vbi totū cōtinetꝰ ⁊c. Alia pena eſt fa
mes ⁊ ſitis iuxta litteraꝫ auctoris eſurient
ſitient. vñ Eſaie.lxv. Ecce ſerui mei come/
dent ⁊ vos eſurietis. ſerui mei bibēt ⁊ vos
ſitietis dicit dñs. Alia pena erit carcer ptꝫ
de vi nois quaſi carens cernere⁊ qꝛ infernꝰ
ſm̄ Greg. et Aug. Locus eſt ſubterraneꝰ iđ
obſcurus. vñ Ebrarđ. Dicitꝰ infernus⁊ qꝛ ſit
niger atꝗ̄ ꝓfundus. Notandū tñ eſt hic ꝙ
infernus poteſt dici dupliciter. vno modo
ꝓ pena. alio modo ꝓ loco pene ſm̄ primaꝫ
acceptationē dicunꝰ demones ſecū ſemper
portare infernū ſm̄ ſcđaꝫ acceptationē ꝙo
ſumitur hic infernus ſcꝫ ꝓ loco totius vi/
litatis ⁊ miſerie. Alia pena eſt timor. vnde
Sap̄.v. Uidentes turbabunꝰ timore horri
bili ⁊c. Alia pena erit dolor ineſtimabilis⁊
triſticia vt poteſt ſatis apparere teſtimo/
nio ſcripturaꝝ. vñ Berñ. Iſti ſcꝫ beati gau/
debunt⁊ ⁊ illi ſcꝫ damnati ſine fine dolebūt
ſm̄ Gre. In loco ſummo ſumma eſt leticia
in loco infimo ſola triſticia. in loco medio
ſcꝫ in mundo illa ſunt permixta. animaꝝ
receptacula aut ſꝫ merita bona⁊ ⁊ ſic eſt lo
cus celeſtis⁊ aut ſm̄ pctā et hoc tripliciter⁊
qꝛ aut peccata ſunt venialia ⁊ his debetur
locus purgatorius⁊ aut originale⁊ huic de
betur lymbus⁊ aut talia pctā ſūt mortalia
et his debetur infernus ⁊ ſatis probabile
eſt ꝙ iſta loca ſe habeant per ordineꝫ. Alia
pena erit inuidia. vnde beatus Tho. ſupra
finem.iiij. ſenten. Dicit ꝙ ſicut in beatis in
patria erit perfectiſſima charitas⁊ ita ī dā
natis erit perfectiſſima inuidia et odium⁊
ita ꝙ magis eligunt torqueri cū multis ꝗ̄
cum vno ſolo ꝗ̄uis ex damnatorum multi
tudine pena ſingularis vnuſcuiuſꝗ̄ augea
tur damnatorum. ¶ Queritur vtrū dā/
nati in inferno vellent omnes eſſe damna
tos. Solu. Dicendū eſt ſꝫ Bona. ꝙ multos
ita diligunt quin vellent eos eſſe dānatos
hoc pacto ꝙ nullus eſſet beatus⁊ tñ minus
inuident propinquis ꝗ̄ alijs⁊ vt habetꝰ de
diuite. Luc.xvi. Alia pena erit difformitas
iuxta illud Berñ. Difformes nigri ⁊c. et in
littera aucto. difformes corpore fiant. Uñ
Bonauen. Corpori damnatorū nō tolletur
tarditas nec paſſibilitas nec difformitas⁊
et in hoc manifeſtabitur dei ſapientia ⁊ qꝛ
reformat ſꝫ formā quā natura dedit in ge/
neratione primaria ⁊ dei iuſticia⁊ qꝛ qui in
turpi corpore peccauit in eius turpitudine
debet cruciari. De hoc loquitꝰ Augu. dicēs.
Nulla debet eſſe queſtio de pulchritudine
vbi eſt certitudo de dānatione. In inferno
enim erit carentia diuine viſionis⁊ ablatio
ſpei oīs ſalutis. Et ſm̄ beatuꝫ Diony. Pro/
terua fantaſia demonū. cōcupiſcentia de/
mens⁊ et furor iraſcibilis. vñ Berñ. in quo/
dam ſermone. O gehēnalis regio fugien/
da vbi ignis ardens. frigus vigens. ꝟmis
immortalis. fetor intollerabilis. mallei ꝑ/
cutientes⁊ tenebre palpabiles⁊ cōfuſio pec
catorum⁊ inundatio vinculoꝛuꝫ⁊ horribilis
aſpectus demonū totus tremor ad huius
regionis memoriā. ¶ Queritꝰ vtrū punitio
gehēnalis ſit ſine intermiſſione. So. Dicen
dum eſt breuiter ꝙ ſic. qꝛ cū nō ſit intercal
catio in culpa non erit in pena⁊ ſm̄ qđ dicitꝰ
Apoc.xiiij. Aſcēdet fumus tormentoꝝ eoꝝ
in ſecula ſeculoꝝ. ⁊ nō habebūt requiē die
ac nocte. Et ſi arguatꝰ de illo qđ dicitꝰ Job
xxiiij. Tranſibunt ad calorē nimiuꝫ ab aq̄s
niuiū ⁊c. Reſpondetꝰ ꝙ ibi nō loquitur de
trāſitu ſucceſſiue facto ita ꝙ in medio intꝰ
terminū a quo ⁊ terminū ad quē ſit relaxa
tio pene ſed in tali tranſitu notatꝰ varietas
penarum cum cōfuſione. ¶ Quantum ad
tertiam partem que eſt ibi. Non eſt oran/
dum ⁊c. auctor noſter remouet vnū dubiū
qꝛ aliquis poſſet dubitare vtrū ſit orandū

UVA. BHSC. IyR_242

pro damnatis. di. ꝙ ꝓ damnatis nullo mō eſt orandū: nec eccłia intendit orare ꝓ ipſis et de hoc viſuz fuit ſuperiꝰ in.c. de ieiunijs ⁊ ſi obijciat̃ de illo qđ dicit Aug. in enchiridion ⁊ qđ magi. recitat. xlv. di. iiij. ſen. dic. q̇bus ꝓſunt ſuffragia. proſunt ad hoc vt ſit plena remiſſio. vel certe vt tollerabilior ſit ipſa dānatio. Ad hoc reſpondet̃ ſm Bona. q̇ illud nō intelligit̃ de dānatis i inferno: q: ibi nulla eſt redēptio: ſed vult dicere ꝙ illis q̇ ſunt in purgatorio dupl'r ꝓſunt ſuffragia. vel liberando illos qui parum habent de cremali vel mitigando penaz purgatorij illis qui multū habent de cremali. ¶ Queritur vtruz dānati vellent non eſſe. So. Dicendū eſt ꝙ nō eſſe poteſt dupl'r cōſiderari. Uno mō ſm ſe. ⁊ ſic nullo mō pōt eſſe acceptabile cū nō habeat aliquam rationem boni: cū ſit boni pura ꝑuatio. alio modo poteſt cōſiderari nō eſſe inꝙtuz eſt ablatiuum miſerie. ⁊ ſic nō eſſe accipit rationem boni. Nā carere malo eſt quoddaz bonū: vt dicit Philo. in moral'. et per hunc vltimū modū melius eſt dānatis nō eſſe ꝙ̄ miſeros eſſe ⁊ ſic damnati poſſunt eligere nō eſſe ſm ratiōnē deliberatiuam. De illa materia legit̃ Hiere. xx. Ubi dr maledicta dies in qua natus ſum dies in qua peperit me mater mea nō ſit benedicta. Maledictus vir q̇ annūciauit patri meo dicens. Natus eſt tibi puer maſculus et quaſi gaudio letificauit eū: ſit homo ille vt ſunt ciuitates quas ſubuertit dñs ⁊ nō penituit eū audiat clamorē mane ⁊ vlulatū in tpe meridiano q̇ me non interfecit a vulua. vt fieret mihi mater mea ſepulchruz. ⁊ vulua eius conceptus eternus. Quare de vulua egreſſus ſum vt viderē laborē ⁊ dolorem ⁊ cōſummarent̃ cōfuſione dies mei. ⁊ Mat. xxvi. Bonum erat illi ſi natus nō fuiſſet hō ille. ¶ Querit̃ vtrū oīs volūtas damnatorum ſit mala. Solu. Dicendū eſt ſm btm̄ Tho. ſupra finem. iiij. ſen. ꝙ duplex eſt voluntas ſcʒ naturalis ⁊ deliberatiua. Naturalis eīm nō eſt eis ex ſeipſis. ſed ex auctoritate nature. q̇ in natura hanc inclinationem poſuit q̄ naturalis voluntas dicitur. Unde cuz natura in eis remaneat ſm hoc bona poterit eis eſſe voluntas naturalis. Uoluntas autē deliberatiua eſt eis ex ſe ipſis ſic ꝙ in poteſtate eorū eſt inclinari ꝑ affectū ad hoc vel ad aliud: et talis voluntas in eis eſt ſolū mala. vñ ⁊ ſi aliqđ bonuz velint nō tamen bene volunt. ¶ Querit̃ vtrū damnati vellent ſe peccaſſe. Sol'. ſm Bona. Uoluntatem peccandi habent in habitu: q: vt dicit Aug. Bonam voluntatē habere nullatenus poſſunt: ſed dolor penaꝝ impedit ne mala volūtas exeat in actū volendi. Et ſm hoc dicit̃ Sap. v. Intra ſe gementes ⁊ pniam agentes nō ꝙ diſpliceat eis peccatū: niſi ꝙ diſplicet eis pena iuſta. ¶ Queritur vtrū dānati peniteant. Solu. Dicendū ſm beatuz Tho. ſupra. iiij. ſenten. ꝙ penitere de peccato poteſt dupl'r intelligi. Uno modo per ſe. Alio mō per accidēs per ſe quidez de peccato penitet qui pctm̄ in eo ꝙ eſt peccatuz abhominatur. Per accidens vero penitet q̇ peccatū nō abhominatur niſi ratione alicuiꝰ adiuncti vtpote pene: ideo dānati non penitent per ſe loquendo de peccatis. quia voluntas malicie peccati in eis remanent: ſed penitent per accidens inꝙtum affliguntur de pena quam ꝓ peccatis ſuſtinent. Unde magi. ſenten. in fine. iiij. Apparet reprobos in inferno: ſed penitentiam geſturos vt per eam prauaz voluntatem non deſerant: et illa maligna voluntas erit eis ad cumulum pene ꝑ quā tamen non merebuntur: q: nullus meret̃ niſi in hac vita.

¶ Sequit̃ textus de penis purgatorij.

Qui ſine mortali moritur tū in veniali.
Uel nondū facta plena de crimine pena.
Carcere ſeruatur et ibi grauiter cruciatur.
Donec purgatꝰ aſcendat ad aſtra beatus.
Nos ſupportare nos poſſumꝰ atꝙ iuuare.
Ut cito purgentur ac inde cito releuentur.
Proſunt defunctis purganti carcare punctis.
Miſſa preceps dona proſunt ieiunia prona.
Ac per eos facta propere legata ſoluta.

UVA. BHSC. IyR_242

Ista littera diuiditur in tres ptes. In prima pte auctor nr̄ oſtēdit q̄ ſunt illi q̄ patiunt̄ i purgatorio. In ſcd̄a pte oſtendit quāto tpe patiunt̄. In tertia pte oſtē-dit quō ꝑ alios poteſt ſubueniri ⁊ ꝑ q̄. Pri-ma in principio. ſcd̄a ibi. Donec purgatus. tertia ibi. Nos ſupportare nos poſſumus cū̄ ſequētibus. In prima parte dicit auctor nr̄ ꝙ q̄ moriunt̄ ſine mortali pctō: tñ̄ habēt aliqua venialia q̄bus pena debet̄: ⁊ illi qui in hac vita nō cōpleuerūt pniam nec fece-runt ſatiſfactionē condignā ſunt illi qui in purgatorio cruciant̄. Circa hoc querit̄ vtꝝ ſit purgatoriū. So. Dicendū̄ eſt ꝙ ſic. ꝙ ꝓ-batur qꝛ ecclia q̄ non errat nec aliq̄d facit fruſtra orat ꝓ fidelib⁹ defunctis: nō ꝓ illis q̄ ſunt in paradiſo qꝛ nō egēt nec ꝓ illis q̄ ſunt in inferno: qꝛ ipſis ſuffragia nō ꝓſunt vt viſum extitit ſuperi⁹: ḡ ſuffragia fiūt ꝓ illis q̄ ſunt in purgatorio. Et ſi obijciat̄ de illo qd̄ hr̄ Apo. xiiij. Ut requieſcāt a labori-bus ſuis. Dicendū̄ eſt ꝙ illud intelligit̄ de labore q̄ eſt in operādo nō de labore q̄ eſt i patiēdo: qd̄ pꝫ. qꝛ ſequit̄ opa illoꝝ ſequūt̄ illos. Ad hoc Greg. Dogma veritatis teñ-tis credimus purgatoriū̄ poſt hācvitā eſſe purgādis: hoc etiā vniuerſalis ecclia tenꝫ exorans vt a pctis ſoluant̄: ⁊ qd̄ nō pōt niſi de illis q̄ ſunt in purgatorio intelligi vt di-ctum extitit. Ecclie aūt auctoritati q̄cunq̱ reſiſtit hereſim incurrit. ⁊ idē Aug. ⁊ btūs Tho. ſupra. iiij. ſen. ꝙ purgatoriū̄ ſit ꝓbat̄ rōnibus. Prima qꝛ ſicut i ſumma bonitas nō patit̄ ꝙ bonū̄ remaneat irremuneratū̄ ita ſumma iuſticia nō patit̄ ꝙ malū̄ rema-neat ipunitū̄. Scd̄a rōne ſic: diuine lucꝫ tā-ta eſt dignitas ꝙ eā ſoli mūdo corde cerne-re debent ⁊ nō alij: vñ̄ opꝫ ꝙ q̄ꝗ veniat ad mundiciā baptiſmalē anteq̄ꝫ ꝯſpectui dei p̄ſentet̄. Tertia rōne ſic: culpa eſt offenſiua diuine maieſtatis ⁊ dānoſa ecclie vt in no-bis difformatiua ymaginis diuine: ⁊ ſꝫ offē-ſa req̄rit punitionē: ⁊ dānum req̄rit ſatiſfa-ctionē ⁊ difformatio req̄rit expurgationeꝫ ꝓpt̄ hoc neceſſarie eſt ꝙ pctō pena vel hic vel alibi correſpōdeat. Quarta rōne ſic cō-traria cōtrarijs curant̄ ſed pctm̄ orit̄ ex de-lectatione ⁊ libidine. ideo deleri hꝫ ꝑ penā Quinta rōne ſic. Nulli dꝫ negligētia ſuffra-gari ſed ſi nō fieret punitio in futurū̄ vide-ret̄ cōmoduꝫ reportare de negligētia pnie

dilate. ḡ ⁊c. Sexta rōne ſic. Iuſtū̄ eſt vt ſpi-ritus q̄ cōtempto ſummo bono ſe ſubiecit infimo. i. pctō ſubijciat̄ poſtea iferiorib⁹. i. penis. Et qꝛ hic fit mētio de penis purga-torij eſt no. ꝙ in purgatorio duplex eſt pe-na ſcꝫ pena dāni et pena ſenſus. pena dāni eſt carētia viſionis diuine. pena ſenſus eſt afflictio penalis varia. ⁊ ſm̄ cōpen. theolo. q̄ꝫtum ad vtrāq̱ penā. Minima pena pur-gatorij maior eſt maxima pena mūdi. Uñ̄ Aug. Ignis ille durior erit q̄ꝫ quicq̄d i hoc ſeculo penaꝝ aut videre aut ſentire aut co-gitare q̄s poſſit. Iſtud de pena dāni pꝫ: qꝛ affectus quo deſiderat̄ ſummū̄ bonū̄ poſt hancvitā ab aīabus ſanctis intenſior eſt q̄ꝫ aliq̄s affectus rei tꝑalis in vita illa maxi-me cū̄ iam tps habendi aduenerit. idō carē-tia ei⁹ moleſtius tolerat̄. De pena ſenſus patet qꝛ cū̄ dolor nō ſit eſſentialiter ip̄a le-ſio. ſed leſionis ſenſus: ⁊ tantomagis dolet aīa q̄ꝫtomagis ſentit ſenſitiuū̄ aliqd̄. idō ab igne in ipſam agente maxime affligit̄. Et intellige noīe ignis oēm afflictionē. Ignis eī inter ceteras penas ſepius exprimit̄ eo ꝙ eſt maxime afflictiuus ꝓpter hoc ꝙ abū̄-dat virtute actiua. Ratio acerbitatis pene purgatorij eſt qꝛ deus plus pōderat in pe-nitentia virtutē bone volūtatis q̄ꝫ penam afflictionis. Uñ̄ plus ponderat deus mo-dicam penā voluntariā in p̄n̄ti q̄ꝫ magnaꝫ penā nō ita voluntariā in futuro. idō opor-tet ꝙ illud qd̄ deficit in volūtate ſuppleat̄ in acerbitate. Sed qꝛ de igne facta fuit mē-tio modicū̄ aū̄ quō purgat aīas. Eſt notan-dum ꝙ duplr̄ poteſt conſiderari. Uno mō q̄ꝫtum ad illd̄ qd̄ primo affligit ⁊ ſic eſt cor-poreus. Alio mō q̄ꝫtum ad id qd̄ ꝓximo af-fligit ⁊ imediate ⁊ ſic eſt incorporeus. Prio mō dr̄ ignis vere. Scd̄o mō dr̄ ignis ſimili-tudinarie: ⁊ vtrunq̱ tangit Greg. qñ̄ dicit in eo ardent cū̄ ardorē vident. Itē iſte corpo-reus duplr̄ pōt cōſiderari. Uno mō vt in-ſtrumentū̄ nature: ⁊ ſic agere pōt in corp⁹ et nō in aīam. Alio mō vt eſt inſtrumentū̄ di-uine iuſticie: ⁊ ſic agit in aīam imprimēdo illi ſpeciē ſuā ꝑ quā affligit: ⁊ qꝛ violēter illa ſpē informat̄: ſicut eñ̄ aīa ſm̄ ordinē natu-re vnit̄ corpi: vt inſtituat vitā: ſic merito ſꝫ ordinē iuſticie vnit̄ igni a q̄ ſuſcipit penaꝫ. Ignis eñ̄ ille magis vel min⁹ cruciat ſꝫ qd̄ q̄ſq̱ plus vel min⁹ de cremabili ſecū̄ tulit. ¶ Predicta ꝯo diuerſitas pene nō eſt ex di-uerſitate ignis agētis ſꝫ ſubiecti patiētis: ſicut ſub eodē ſole plus vn⁹ eſtuat et alter

UVA. BHSC. IyR_242

min⁹.vt dicit Greg.in cōpē.theo.lib.vi.Ne
ceſſe ē aūt vt ait Aug.ꝙ tm̄ vrat dolor ꝙ̄tū
heſerat amortrāto em̄ q̄ſcꝫ torquet̄ diuti⁹
ꝙ̄to affect⁹ ei⁹ venialib⁹ adherebat forti⁹
¶ Querit̄ vtrū pena purgatorij ſit volūta
ria.So.ſm Bon.pena dr̄ triplr̄ volūtaria.
Uno modo q: ſumit̄ a volūtate imperāte
ſicut pena penitētialis. Alio mō dr̄ volūta
ria q: ſuſtinet̄ a voluntate acceptāte ſicut
pena martyrū q̄ adeo placet eis ꝙ ab ea
liberari nō vellēt. Alio mō dr̄ pena volūta
ria q: ſuſtinet̄ a volūtate tolerante: ſicut
aliq̄s infirmās ſuſtinet patiēter infirmita
tem tanꝙ̄ penā diuinitus inflictā.attamē
ab ea liberari ꝓcurat ⁊ hoc minime hꝫ rō
nē voluntarij:hoc mō pena purgatoria eſt
volūtaria.Uehemēter aūt deſiderāt alios
ſibi auxilium ꝑbere ⁊ ad patriam venire.
¶ Querit̄ vbi ſit purgatoriū. So.Dicēduꝫ
eſt ꝙ vnus eſt infernus dānatoꝝ in quo ē
pena ſenſus ⁊ pena dāni. Supra illum eſt
lymbus puerorū q̄ deceſſerūt ſine baptiſ
mo: ⁊ ibi eſt pena dāni ⁊ nō ſenſus.Super
hūc lymbū eſt purgatoriū in quo eſt pena
ſenſus ⁊ dāni ad tēpus ⁊ ſūt ibi tenebre ex
teriores ⁊ nō interiores:q: grām hūt. Su
premus locus eſt lymbus ſctōrum patrū:
vbi fuit pena dāni ⁊ nō ſenſus: ⁊ ibi fuerūt
tenebre exteriores ⁊ nō interiores:q: non
ꝑuabātur grā ⁊ ad hūc locū deſcēdit xp̄s.
Tn̄ ſm diſpenſationē ſpālem purgātur aīe
in diuerſis locis in quibus peccauerūt: et
hoc ſit ꝓpter aliquā ſuā releuationē ꝑ ſuf
fragia eorū q̄b⁹ apparēt i illis locis:vel ēt
ꝓpter aliquā viuentiū edificationē vt pōt
videri in legenda aurea.Et ſi q̄rat̄ vtrū ſit
idē ignis infernalis ⁊ purgatorius.Rn̄det
idē Greg.ꝙ idē eſt ignis quo electus pur
gatur ⁊ reprobus dānat̄: ſꝫ in purgatorio
eſt certitudo ſaluationis.in inferno auteꝫ
nulla redēptio.nec eſt aliqua ſpes ſalua
tionis.¶ Querit̄ vtrū in purgatorio ſit mi
nor certitudo dei glīa ꝙ̄ in via.So.Omiſ
ſis alijs opinionib⁹ dicēdū eſt ꝙ in purga
torio eſt certitudo expectatiōis ⁊ euacua
tio timoris:q: ſic ſe ſciūt peccare nō poſſe
In via vero eſt certitudo mixta timori: q:
quilibet labi pōt dū eſt viator. In pr̄ia eſt
certitudo tētatōis euacuās timorē ⁊ expe
ctatiōeꝫ ſm Bon.¶ Sequit̄ ſcd̄a ps ibi.Do
nec purgat⁹ ⁊c.vbi auctor oſtēdit ꝙ aīe in
purgatorio detinebūtur quouſcꝫ fuerint
reducte ad illā innocētiā ⁊ puritatē in qua
erāt imediate poſt baptiſmū.Oportet em̄

priuſꝙ̄ dei facies videat̄ ꝙ lignū fenū ⁊ ſti
pula.i.maiora mediocria ⁊ minima venia
lia ⁊c.ꝑ crematōeꝫ ꝯſumāt̄ totalr̄.Deinde
poſtꝙ̄ aīe ſufficiēter in igne fuerīt purga
te ſtatim euolāt ad glīam.Et hoc pōt ꝓba
ri multiplici rōne.Pr̄ia q: poſt purgatōeꝫ
nulla remanet i aīa diſſilitudo ad glīaꝫ.iō
illi merito debet iungi. Secunda ratione
q: ianua celi ſemꝑ illis eſt aꝑta qui obſta
culū nullū habēt. Tertia rōne:q: neceſſe ē
illos ſpūs in q̄bus eſt charitas ſurſum ele
uans ⁊ nihil oīno retardās ad glīaꝫ eleua
ri.Quarta rōne: q: cū de⁹ ſit ꝓnior ad mi
ſerandū quā ad puniendū merito dꝫ purga
tos cōiungere glīe quos purgādos ſubie
cit pene ⁊ tribulatiōe.Quinta rōne:q: de⁹
nō punit bis in idipſum. Ideo cū aliq̄s ſuf
ficiēter ſatiſfecerit in penis iuncta diuina
mia nō debet amplius puniri in dilatione
premioꝝ. Sexta rōne:q: poſt purgationē
talis purgat⁹ nō dꝫ eſſe in purgatorio.h
eſt ſatis notū.Nec in lymbo: q: non eſt de
numero illoꝝ puerorū:nec in inferno q: nō
hꝫ mortale: ergo oportet ipm̄ eſſe in celo:
q: poſt mortē nō ſunt talia receptacl'a aīa
rum.Septima rōne:q: efficacior eſt chari
tas ꝙ̄ iniq̄tas: ſꝫ iniquitas ſtatim ducit ad
ſuppliciū: g̊ charitas ſtatim dꝫ ducere ad
ꝑmiū:cū iam obſtaculū ſit remotuꝫ ꝑ pur
gationē purgatorij. Octaua rōne:q: ſicut
ceſſante impedimēto grauia corpa ferunt̄
deorſum: ⁊ leuia ſurſum: ſic ſpūs maloruꝫ
remoto carnis onere ferunt̄ ſtatim ad lo
cū ſupplicioꝝ ꝓpter peccati grauitatem.
Spūs vero bonoꝝ ſi nō ſit impedimētum
alicui⁹ culpe venialis vel pene debite pro
pctīs ꝯfeſſis ſtatim ferūtur ad locū ꝑmio
rū. ¶ Querit̄ vtrū vnus añ aliū liberetur.
Solu.btūs Aug.dicit ad iſtā q̄onem ſicut
ſequit̄.poſt vitā incredibile nō ē nōnullos
fideles ꝙ̄tomagis minus de bona pereun
tia dilexerūt: tāto citius tardiuſcꝫ ſaluari.
In illo em̄ igne purgatorij citius purgat̄
vnus ꝙ̄ alius: q̄ em̄ plura dꝫ maiorē ſuſti
nebit penā.Sequit̄ tertia pars: ibi. Hos
ſupportare nos poſſum⁹ ⁊c.vbi auctor nr̄
oñdit quō ꝑ alios pōt exn̄tib⁹ in purgato
rio ſubueniri dicēs ꝙ nos viatores poſſu
mus iuuare exiſtētes in purgatorio ⁊ rele
uare a penis purgatorij vel in ꝑte vel in
toto:ſicut em̄ ſpectat ad ſeueritatē diuine
iuſticie ꝓpter venialia bonos in purgato
rio puniri.Iteꝫ ꝑtinet ad bonitatē diuine
mie eoſdē ꝑ ſuffragia poſſe releuari. Pro

UVA. BHSC. IyR_242

ſunt eſt̃ ſuffragia defunctis fidelibus nõ ad meritū vite eterne: ſꝫ ad abſolutionem pene: ⁊ hoc vel ad penaꝝ mitigationē vel ad celeriorē liberatiōes. ¶ Sequit̃ ꝑ q̄ pōt eis ſubueniri in lr̃a auctoris: ibi ꝓſunt defunctis vbi dr̃ ꝙ ꝑ miſſas: ꝑ orōnes: elemoſynas: ieiunia ⁊c. pñt releuari aīe q̄ detinētur in purgatorio vt viſum fuit in.c. de penitētia in fine. ¶ Querit̃ vtrū indulgentie papales proſint defunctis in purgatorio. So. Dicēdū eſt ꝙ ſic ſm Bonā. ⁊ cōpē. theo. Patet q2 crux dat̃ aliqñ ꝓ duabus vel tribus vel q̄ttuor aīab⁹. i. q̄ hꝫ claues theſauri eccl'ie vt ſummus pōtifex eſt ꝓ neceſſitatib⁹ eccl'ie pōt diſpēſare ſicut vult. ¶ Querit̃ vtrū papa poſſit abſoluere defunctos a pena purgatorij. Solu. Dicēdū eſt ꝙ non ꝓprie ꝑ modū iuriſditionis: ſꝫ q̄ſi ꝓ eis de cōi theſauro eccl'e ſoluit. Sicut aliter liberat creditor debitorē dn̄ a debito eū abſoluit: ⁊ aliter amicus debitoris dn̄ ꝓ eo debitū ſoluit: ſꝫ viuētes vtroqꝫ modo ſoluit papa. ¶ Querit̃ vtrū illis quib⁹ dat̃ indulgētia pñt eā alijs dare ſiue viuis ſiue defunctis. So. Dicēdū eſt ſm cōpē. theo. ꝙ nō. Pͥmo: q2 indulgētia nō eſt donū collatiuum gr̃e: ſed ꝑuatiuū pene. ꝑuatio aūt cū nihil ſit alijs cōicari nō pōt. Scđo q2 dare indulgentiā auctoritatis ⁊ iuriſditiōis eſt quaꝫ nō hñt laici. Vñ nō pñt impēdere alijs indulgētiā ꝑ auctoritatē. Sꝫ ſolūmodo boni op̄is ſui ſuffragiū ꝑ charitatē. Papa vero vtroqꝫ mō pōt. De illa materia indulgētiarū viſum fuit ſupius in fine. c. de ieiunio.

¶ Sequit̃ textus de gaudijs paradiſi.

QUi mūdus morit̃ penit⁹ mox pace potit̃
Gaudens in dñō cuꝫ ſanctis in paradiſo.
Non decet orare pro ſanctis imo rogare.
Debemus dare necnon ip̄os celebrare.
Deni ſunt celi reſerēdi ſine fideli
Luna ſtat in primo ſtat mercurius qꝫ ſecundo
Ac venus in tertio ſol vult lucere quaterno.
Mars nitet in quinto: ſꝫ iupiter ordine ſexto
Saturnus celo ſepteno ſiſtit̃ alto
Octauo celo tibi ſtellas eſſe reuelo.
Stat cryſtallinum ſuper ipſos luce ſerenum
Fulget ⁊ empyreo ſummo paradiſus olympo.
In quo ſunt iuncta ſine defectu bona cuncta.
Hic deitas trina regnat ſuper omnia digna.
Aſtat regina ſibi mater virgo benigna.
Inde hierarchia triplici ſūt agmina nona.
Dat cherubin ſeraphin thronos diſtinctio ſumma.
In medio dominans princeps ſimul atqꝫ poteſtas.
Virtutes ſubſtant archangelus angelus atqꝫ
His hoīes grati dño ſūt aſſociati
Iuxta promerita: preſente ſibi data vita
Secum laudantes: dñm ſemper ſpeculantes
Cernit amatqꝫ deuꝫ: ſanctus fruitur tenet ipſum.
Sic gaudet pſallit: laudat ſine fine quieſcit
Diues honoratus tutus liber ſatiatus.
Clarus ſubtilis agilis non poſſibilis ſit.
O q̄ ditati ſunt celi ſede beati
Semper honorati: ſumme ſunt

UVA. BHSC. IyR_242

gloꝛificati.
Ergo mundanis ⁊ rebus ſpꝛetis
quaſi vanis.
Celica poſcamus ⁊ ſurſum coꝛ te-
neamus.
Ut deus a penis pꝛotectos atqꝫ
chathenis.
Poſt mundi curſum: faciat nos
ſcandere ſurſum
Et velis optamus: ibi ſemper euꝫ
videamus.
Qui dat cuncta bona det nobis
hec pia dona.

IN iſto capitulo auct.
nr̄ deteriat d̄ gaudijs padi
ſi diuidēs ſuū ca. in. v. ptes.
In pma pte oñdit auctoꝛ q̄
ſunt illi q̄ ſcādūt ſurſum. ſ.
ad padiſum ſubdēdo ꝙ ꝓ
talib⁹ nō eſt oꝛādū. In ſcda pte enumerat
celos. In tertia pte oñdit oꝛdinē btōꝝ i ce-
lo empyreo. In q̄rta pte oñdit officia act⁹
⁊ dotes btōꝝ. In. v. pte facit quādā exhoꝛ-
tationē. pꝛia in pn. ſcda ibi. Deni ſunt celi
tertia ibi. Hic deitaſ trina. q̄rta ibi. Cernit
amatqꝫ deū. q̄nta ibi. Ergo mūdanis reb⁹
ſpꝛetis ⁊c. In pꝛima pte dicit auc. nr̄ ꝙ illi
aſcēdūt ad padiſum q̄ moꝛiſitur mūdi in q̄
padiſo gaudēt inenarrabilr̄ ꝓ q̄bus nullo
mō eſt oꝛādū cū ſint in ſumma leticia: ſꝫ a
nob̄ viatoꝛib⁹ ſunt honoꝛandi ⁊ ſepiſſime
rogādi vt ꝓ nobis q̄ varijs cōcutimur pe-
riculis dignent̄ itercedere. De illa materia
viſum fuit in fi. c. de pnia. Sequit̄ ſcda ps
ibi. Deni ſunt celi ⁊c. vbi auctoꝛ nr̄ enūerat
celos di. ꝙ decē ſunt celi. vn̄ celū ſm philo
ſophū in. ij. de celo eſt coꝛp⁹ pꝛimū natura
ſimpliciſſimū: coꝛpe ſolidiſſimū: ſubtiliſſi
mū eēntie: q̄ntitate maximū: q̄litate lucidū
dyaphanite pſpicuū: materia puriſſimū: fi
gura ſpericū: locati ſitu ſupmū creaturaꝝ
i ſe ꝯtētiuū. Et diuidit̄ celū i decē celos iux̄
lrām auctoꝛis. Sꝫ ꝓ habēdo aliquā decla-
rationē pmiſſoꝝ eſt notandū ꝙ coꝛpoꝛalis
machina mundi conſiſtit in natura elemē-
tari ⁊ celeſti. Natura elementaris cōſiſtit
in quattuoꝛ ſperis. ſ. in ſpera terre: aque:
aeris ⁊ ignis. vt recitat̄ p Ariſt. in lib. Me
tha. Natura celeſtis diuidit̄ in tres celos
pncipales. ſ. empyreū: criſtallinū: ⁊ firma-
mētū: itra firmamētū. Quidā eſt celū ſtel-
larū in q̄ ꝯtinētur ſeptē oꝛbes: ſeptē plane
tarū q̄ ſunt incipiēdo ab inferioꝛi ꝑte: lūa
mercuri⁹: venus: ſol: mars: iupiter: ſatur-
nus. Noīe aūt celi cryſtallini itelligit̄ illa
ps materie pme q̄ foꝛmata eſt in duos oꝛ
bes. quoꝝ ſupioꝛ eſt pmū mobile. Celū vo
ēpyreū ē decimū ⁊ ſupmū: vbi ſunt multe
māſiōes q̄ꝛ habitaculū beatoꝝ. Vn̄ ſalua-
toꝛ noſter. In domo patris mei māſiones
ſunt multe: vt declarabit̄ inferi⁹. Oēs em̄
celi ſeu oꝛbes mouent̄ pter celū empyreū
qd̄ quietū eſt ⁊ immobile. Celū em̄ ē nobi-
lius coꝛpib⁹ inferioꝛib⁹: ꝓpter hoc debet̄
ei mot⁹ nobilioꝛ. ſ. circularis. ſm pħm in li
bꝛo de celo. Oēs planete in aſtrologia di-
cuntur tropici: q̄ꝛ retrograditur a motu
pmi mobilis: q̄ quidē mot⁹ tāto deſiderio
eſt ꝙ oēs alias ſperas ſecū reuoluit. Mo
tus em̄ q̄ dr̄ reuolutio pmi mobilis ē mo-
tus ꝓpꝛius planetarum. Et ſi querat̄ q̄re
ſpere planetarū mouent̄ ꝯtra inceſſuꝫ pꝛi
mi mobilis. Rn̄det̄ ꝙ hoc fit ad retardan-
dum motū pmi mobilis: q̄ꝛ niſi retardare
tur nō pn̄t illa inferioꝛa fructificare p̄ ni-
mia velocitate ſui mot⁹: ꝑ cōmentatoꝛē ſu
pꝛa ſcdꝫ de celo. Coꝛpa em̄ celeſtia nobilio
ra ſunt coꝛpib⁹ inferioꝛib⁹: iō altioꝛ locus
eis debet̄. Itē eis debet̄ nobilioꝛ foꝛma. ſ.
ſperica ſiue rotūda. Itē ꝓpter nobilitateꝫ
eoꝝ agūt in illa inferioꝛa influēdo v̓tuteꝫ
motiuā: vegetatiuā: ꝓductiuā gn̄abilium.
Itē coꝛpa celeſtia diuidunt̄: q̄ꝛ quoddā eſt
coꝛp⁹ lucēs: vt ſol q̄ ſol⁹ inter ſydera lucet
Alia coꝛpa celeſtia ſunt nō lucētia: vt ſtelle
⁊ planete q̄ lumē ſuū a ſole mēdicāt: q̄dam
ſūt coꝛpa dyaphana: vt oēs ſpere celeſtes
¶ Querit̄ vtꝝ coꝛpa ſupioꝛa poſſint influe
re ſup liberū arbitriū. So. Dicēdem eſt ꝙ
nō: nec habēt virtutē mutandi hoīs volū-
tatem: ſed bene immutāt ⁊ diſponūt hoīs
cōplexionem: hoc eſt inclinare ad hoc vel
ad illud. ſed cogere nō poſſunt. ideo dicit̄
ratio dominatur in aſtris. Luna enim infi
ma eſt inter planeras eclypſim patitur et
efficit. maculas habet ꝓpter cōiunctoꝛia
cū inferioꝛib⁹. Coꝛnicula interdū apparet
ex eo ꝙ pars eius illuminata a nobis ab-
ſcondit̄ quia de ſe eſt coꝛpus tenebꝛoſum
ſed lumen recipit a ſole. Mercuri⁹ ſemꝑ
cū ſole gradit̄ nec ab eo āpli⁹ trigita gra-

UVA. BHSC. IyR_242

dibus diſtãs. Uenus eſt lucifer qñ p̃cedit
ſolem ⁊ veſperus qñ ſequitur: idõ ſemper
cõcomitatᷓ ſolẽ. Sol eñ in medio planeta-
rũ ↄſiſtit ſolus p ſe lucens octies maioꝛ to
ta terra. calidus ꝟtualr̃ eo ꝙ influẽtia ⁊ lu
mine fit ꝓductiuus caliditatis. Notãter dꝛ
ꝟtualr̃: qꝛ caliditas formalr̃ nõ fundatᷓ ni
ſi in cõpoſito habẽte materiã ſubiectã cor-
ruptioni ſeu ↄrietati. Sol ꝟo ⁊ alia corpa ce
leſtia ſunt incorruptibilia: vt pꝫ p cõmẽta
torẽ in. i. de celo. Eclypſim patitᷓ ꝓpter int
poſitionẽ orbis lune. ¶ Queritᷓ hic q̃ dr̃ia ẽ
inter calidũ formalr̃ ⁊ virtualr̃. Solu. ſm
pħm in. i. de celo drñt qꝛ calidũ formalr̃ ẽ
calefactiuũ p ↄtctũ. Calidũ vero ꝟtualr̃ nõ
ſꝫ in luīe vel influẽtia. Scdõ drñt qꝛ calidũ
formalr̃ in agẽdo repatitᷓ vel põt repati et
alterari a ſuo ↄrio: calidũ aũt ꝟtualr̃ non.
Tertio differũt: qꝛ calidũ formalr̃ impedi
tur p interpoſitiõem. calidũ virtualr̃ non
impeditᷓ in calefaciẽdo niſi ↄtctũ ad actionẽ
quã hꝫ p lumẽ ⁊ nõ quã facit p influentiaꝫ
⁊c. Mars igneus apparet: qꝛ calidus ⁊ ſic
eius hoĩes ⁊ ꝓprietatibus ſuis ꝓuocãs ad
bellũ: ſed interpoſitiõe veneris ⁊ iouis no
ciuitas reprimitᷓ. Jupiter clarus eſt in qua
litatibus influxiuis bene temperatus ⁊c.
Saturnus eſt ſupioꝛ planetarũ frigus et
ſiccus nõ formalr̃ vt debet teneri in oĩbus
ſed effectiue. Firmamẽtũ eſt illud celũ in
quo ſtelle ſup̃me figũtur: ⁊ cũ illo ſemper
mouẽtur: illuĩationis a ſole receptatiue.
planete eñ nõ ſunt in firmamẽto: imo ſũt
ſydera inter celũ ſcꝫ firmamentũ ⁊ ſperaꝫ
elementoꝝ exiſtentia. Celũ eñ cryſtallinũ
eſt ſup firmamentũ de quo viſum fuit: ⁊ ſu
pra celũ cryſtallinũ celũ empyreũ vbi ſunt
habitacula beatoꝝ. ¶ Sequitur tertia
ps ibi. Hic deitas trina. vbi auctoꝛ noſter
docet ordinẽ beatoꝝ ĩ celo empyreo dicẽs
ꝙ in ſublimioꝛi loco ẽglorioſa trinitas ⁊c.
Ad dexterã filij eſt virgo maria mater ſal
uatoris noſtri ieſu xp̃i exaltata ſup omnes
choros angeloꝝ vt credit ſancta mater ec-
cleſia cui non eſt derogandum. Deinde de
celeſti hierarchia que diuiditᷓ in ſuperiorẽ
mediam ⁊ inferiorem. Superioꝛ continet
ordines: ſeraphin cherubin ⁊ thronos pri
mi conſiderant bonitatẽ. ſecundi dei veri-
tatẽ. tertij equitatẽ. In primis de⁹ amat vt
charitas. In ſecũdis noſcit vt veritas. In
tertijs ſedet vt equitas. Propriũ eñ eſt ſe
raphin ĩ amore dei ardere: ⁊ ad alios incẽ-
dium diuini amoris ꝓmouere. Cherubin

ꝟo ꝓprie eſt relucere diuini luminis ra-
dio ꝓ eo ꝙ vicin⁹ p̃me ꝟitati iſigunᷓ reſpe
ctu inferioꝝ ⁊ hoĩes ꝓmouere ⁊ exercitare
ad diuinã cognitionẽ. Throni dicũtur eo
ꝙ in eis dñs ſedeat ⁊ iuſticia ſua decernat
in his p̃cipue relucet rectitudo diuini iu-
dicij. Media hierarchia cõtinet dñatiões
p̃ncipat⁹ ⁊ ptãtes: quoꝝ p̃mi officia regũt
angeloꝝ. Hi eñ ꝟtutẽ dei quã ſup ſe reci-
piũt inferioꝛib⁹ trãſfundũt. ſm Greg. Do-
miationũ officiũ eſt ĩ bello ſpũali inſtrue
re qualr̃ oportcat p̃latiõis officiũ exerce-
re: ⁊ qualr̃ ſubditis debẽt dñari ſecũdi: ſcꝫ
p̃ncipat⁹ ſm cõpen theo. capitib⁹ p̃ſunt po
puloꝝ. ⁊ ſꝫ Greg. Subditis angelis p̃ſunt
⁊ eos ꝓ diuino miſterio explẽdo diſponũt
Ad hoc ſm Diony. ptinet vniuerſale regi-
mẽ vni⁹ regni vel gẽtis in cõducẽdo ad dei
volũtatẽ ↄtrũ dñt. ſm autẽ alios doctores
officiũ eoꝝ eſt docere hoĩes: exhibere re-
uerẽtiã vnicuiqꝫ ſm gradũ ſuũ. Hoꝝ etiaꝫ
officiũ eſt ꝓmouere hoĩes vt nõ ꝓptervti
litatẽ ꝓpriã: ſed ꝓpter ſoli⁹ dei amorẽ ⁊ ho
norẽ faciãt iuſticiam. Ultimi. ſ. poteſtates
poteſtatẽ cohercẽt demonũ. poteſtatibus
eñ aduerſe ꝟtutes ſubiecte ſunt ne mun-
do tñ noceãt quãtũ cupiũt nocere. ſm cõ
pen. theo. ſm beatum Grego. Horum offi
cium eſt illos qui in ſpirituali certamine
deſudant cõfortare ⁊ ne regimen ſpiritua
le amittãt defendere ſm beatũ Dionyſiuꝫ
ad ipſos ſpectat angelos inferiores infoꝛ
mare. In primis de⁹ dñatur vt maies. In
ſecundis regit vt principatus. In vltimis
tuetur vt ſalus. Inferioꝛ hierarchia conti
net tres ordines virtutes archangeloruꝫ
⁊ angelorum. Ad primos ſpectat miracu-
lorum operatio. Uirtutes enim ſunt infa-
tigabiles ad executionẽ faciendorum: ⁊ ro
buſti ad perceptionem munerum. Horuꝫ
officium ſm Dionyſium eſt docere p̃latos
vt facile ⁊ perſeueranter que ad officium
prelationis pertinent exequantur ⁊ ipſi⁹
onera ſuſtineant patienter. Ad archange-
los ſpectat magnorum negociorum denũ
ciatio. Iſti eñ ſummi nuncij nũcupantur:
quia ſumma nunciant. Horum officiũ ſm
Grego. eſt de illis qui pertinent ad ꝓmo-
tionẽ fidei: vt de natiuitate xp̃i ⁊ factis ei⁹
expedire homines ⁊ demones ab hoĩbus
remouere ſm Dionyſium vero officiũ eo-
rum eſt ꝓphetias reuelare. Iſti eñ reue-
lationes q̃s a ſupioꝛib⁹ ſuſcipiunt inferio
rib⁹ annũciãt: ⁊ p eoſdẽ nobis. Ad tertios

UVA. BHSC. IyR_242

ſcꝫ angelos ptinet humane cuſtodie ſollici
tudo. Angeli ſunt vltimi ⁊ hoībus magis
ꝓpinqui iſti minora annūciant ⁊ hoīes ad
diuinā cognitionē ducūt: ⁊ vt iuſte viuant
inſtruūt. Hi ſurſum extēdūtur ꝑ dilectōeꝫ
dei i ſemetipis firmātur ꝑ cuſtodiā ſui ſub
ſe ꝓgrediuntur ad auxiliū ꝓximi. In pmis
deus opatur vt ṽtus. In ſcd̄is reuelat vt
lux. In tertijs nutrit vt inſpirās. tū ſm bea
tū Dyoñ. ṽtutes ſunt medi⁹ ordo ſcd̄e hie
rarchie ⁊ pncipat⁹ primus ordo tertie hie
rarchie. Nos ei debem⁹ ſimilari ſeraphin
ꝑ charitatē. cherubin per cognitionē: thro
nis ꝑ equitatē. dñationib⁹ ꝑ carnis ſubiu
gationē: pncipatibus reuerētiā nr̄is maio
ribus exhibēdo. poteſtatib⁹ tētationibus
dyabolicis reſiſtēdo. ṽtutib⁹ ꝑ cōpaſſionē
archāgelis ꝑ inſtructionē: angelis ꝑ obſe-
quij exhibitionē. Hierarchia eñi continet
nouem ordines ſeu choros angeloꝝ. Item
q̄libet ordo ſeu chorus ꝯtinet ſex milia ſex
centū ſexaginta ſex legiones. q̄libet legio
cōtinet ſex milia ſex centū. lxvi. angelos.
¶ Querit̄ q̄d dicēdū de prelationib⁹ ange-
loꝝ. So. Dicendū eſt ꝙ q̄dā angeli preſunt
regiōib⁹: vt dr̄ Dañ. x. Cū eñi egrederet̄ ap
paruit pnceps grecoꝝ ecce nunc reuertar
vt ꝓlier aduerſum pncipē pſaꝝ. Quidam
angeli pſunt eccl̄ijs. Apoca. ij. Et angelos
epheſi eccl̄ie ſcribe. hec dicit dñs ⁊c. Qui-
dā pſunt hoīb⁹. Act. xij. de btō petro āgel⁹
eius eſt dixerūt illi q̄ orabat ꝓ btō Petro
dū teneret̄ in carcerib⁹ herodis: qū eis nū
ciauit quedā ancilla ꝙ btūs petrus pulſa
ret ad oſtiū poſtq̄ dei adiutorio ⁊ angeli
miniſterio exiuit carceres herodis. Silr̄
ſpūs malignoꝝ aliqui dicūtur pēſſe aliq̄b⁹
vicijs. Alij aūt alijs: q2 quidā dicūtur ſpūs
luxurie: quidā ſupbie ⁊c. Que aūt ꝑlatōes
maneāt vel q̄ ceſſent poſt hāc vitā ſciēdum
eſt ꝙ hierarchie ſemꝑ ſtabūt q̄tū ad eſſen
tiā beatitudinis q̄tū ad gradū dignitatis
⁊ nobilitatē doni gratuiti ⁊ nature. Ceſſa
būt aūt ꝑlatiōes angelice ſuꝑ hoīes ⁊ an-
gelos q̄ ad actū regiminis ſꝫ gubernatio-
nē mūdi. ⁊ elemētoꝝ ſm viā ad patriā. Pre
latio aūt in demonib⁹ q̄ ad officiū inſultā
di ⁊ irritandi. ſm ꝙ vnus ꝓuocat alterum
in malicia nō deſtruet̄. vñ pſ. Supbia eoꝝ
qui te oderūt dñe aſcendit ſemꝑ. Ceſſabit
aūt eoꝝ ꝑlatio quo ad officiū tētandi eos
qui ſunt in via. In hoībus etiā prelatiōes
euacuabūtur q2 nō erūt decani cēturiōes
⁊ hmōi. In alijs creaturis ceſſabit. ſilr̄ pre
latio: q2 ſuꝑiora nō mouebūt ⁊ ſic inferiora
ſicut modo. hoc tenet Bona. cōpē. theolo.
¶ Querit̄ quid dicēdū eſt de cognitiōe an-
geloꝝ. Sol. Angeli cognitionē hñt matuti
nam: hoc eſt cognitionē rerū in ṽbo. Item
hñt cognitionē veſptinā. i. cognitionē rerū
in ſe. Itē hñt cognitionē meridianā. i. aptā
dei viſionē. Etiā alia cognitio: q2 maiores
angeli indicāt minoribus illa q̄ ꝑ diuinas
theophania recepert. Vñ theophania eſt
oſtēſio alicui⁹ cognoſcibilis ꝑ illuminatio
nē a deo veniētē: ⁊ hoc pōt eſſe vel in ſym-
bolis vl̄ facie ad faciē. Angelus eñi cogni
tiōe rerū in ꝓpria natura cognoſcit ſimul
plura habitu: non aūt in actu. Circa eñi in
carnationē ⁊ paſſionē xp̄i ſciuerunt angeli
ſubſtātiā facti. ſꝫ nō oēs circūſtātias. Ange
li eñi cognoſcūt remota ſicut ꝓpinqua: q2
cognitio eoꝝ nō eſt ꝑ ſenſum: ſꝫ ꝑ intellectū
¶ Querit̄ q̄d dicēdū eſt de motu angeloꝝ.
Pro quo eſt notādū ſm Diony. ꝙ mot⁹ an-
geloꝝ diſtinguit̄ tripl̄r: ſcꝫ circularis rect⁹
⁊ obliquus. Circularis ab eodē in idē ⁊ cir
ca idē centrū imobile. Hūc motū habēt an
geli: q2 imediate recipiunt illuminationes
a deo ⁊ ꝑ illā reuertunt̄ ad deū. Iſtud aūt
ꝯuenit ſuꝑiori hierarchie tm̄. Motu recto
mouētur qū ꝓcedūt ad ꝓuidētiā ſubiecto
rum recte oīa trāſeuntis ⁊ ibi nō reuertū
tur ab eodē idē. ſꝫ de vno ad aliud. Itē mo
uētur motu obliquo angeli qū cognitiōeꝫ
inferioꝝ quibus ꝓuidēt reflectūt in deum
pncipiū ⁊ finem pulchri ⁊ boni. ¶ Querit̄
vtrū ſint plures angeli ſub vna ſpecie ſicut
ſunt plura indiuidua ſub vna ſpecie. Sol.
Dicendū eſt ſm cōmentatorē ſupra duode
cimū Metha. ꝙ non: q2 nō differūt ꝑ ma
teriā ſicut ſortes ⁊ plato: q2 in angelis nō
eſt talis materia nec differūt ꝑ quātitatē:
quia illā non habent que ſit principiū mul
titudinis ſeu multiplicationis: ergo relin-
quit̄ ꝙ differūt ꝑ formam ⁊ ꝑ conſequens
patet manifeſte ꝙ ſub vna ſpecie non ſunt
plura ſuppoſita: ſed vnū ſolum ſuppoſitū
¶ Queritur quid dicendū de cuſtodia an-
geloꝝ. Solu. Dicendū ꝙ angeli ad noſtraꝫ
cuſtodiam deputati tenent nos ſtātes ne
cadamus ⁊ cadentes nos adiuuant vt ſur
gamus: nec vnq̄ nos deſerant etiā peccan
tes quin ſuꝑſint pati auxilari ſi velimus.
Hoc tamen fallit in obſtinatis a quoꝝ cu-
ſtodia deſiſtit angelus actualr̄. Paratus
tamen eſt cuſtodire ſi redire voluerit: q2
nunq̄ deſerit homo ex toto ab angelis vt

UVA. BHSC. IyR_242

recitatur in cõpen. theo. libro. ij. Tamē Bo-
nauen. dicit ꝙ bonus angelus non derelin
quit vſqꝫ ad mortem quin defendat ab ad
uerſario ne occidatur. niſi qñ ſententia di-
uini iudicij aliter exigit: ⁊ quin retrahat
illum quē cuſtodit a malo. Et ſi ſubijciat̃ il
lud Hiere. li. ca. In gloſa. curauimus baby
lonem ⁊ nõ eſt curata. Dicēdū eſt ꝙ medici
ſunt angeli quos a nobis repellimus cum
eorum cõſilio non acquieſcimus. Itē dicit
alia glo. Caue neqñ derelinquat te medicꝰ
Item Dañ. xi. In gloſa dr̃ antixp̃s carebit
angelorum preſidio. Solu. Ad hec oīa ſm
Boñ. illa intelligūtur ad illū ſenſum ꝙ an-
gelus nõ deſerit oīno obſtinatos ſꝫ nõ con
ſeruat eos nec ꝓducit ad bonū ſicut facit
illos q̃ nõ ſunt obſtinati. ¶ Querit̃ vtrum
antixp̃s. habebit bonū angelū deputatuꝫ
ad ſui cuſtodiā. So. Cõpē. theo. dicit ꝙ ſic:
⁊ ſubdit quēquidē angelū lꝫ ꝓpter nimiaꝫ
obſtinationē ſuā nõ ſit habiturus ad ꝓmo
tionē tñ habebit ad accuſationē. ¶ Querit̃
quis ſit effectus cuſtodie angelice. Solu.
ſm Boñ. ⁊ cõpend. theo. Cuſtodie angelice
multiplex eſt effectꝰ. vnꝰ effectꝰ eſt impedi
mēto boni ⁊ occaſiones peccādi remouere
in Exo. Mittam angelū meū percuſſorem
qui eijciat iebuſeum. ⁊ Gene. xxxij. Tetigit
angelus neruū femoris Jacob ⁊ emarcuit
vbi notatur repreſſio cõcupiſcētie. Secun-
dus effectus eſt tētatiões mitigare. Dañ.
iij. Angelus dñi deſcēdit cū Azaria ⁊ ſocijs
eius in fornacē ⁊ excuſſit flāmā ignis. Ter-
tius effectus eſt contra hoſtes viſibiles iu
uare. iiij. Reg. vi. c. Porro orauit Eliſeꝰ ad
dñm dicens. Percute gentē hanc: percuſſit
hoſtes regis iſrael dñs. ⁊ Eſa. xxxvij. Egreſ
ſus eſt autē angelus dñi ⁊ percuſſit in ca-
ſtris aſſyriorum. clxxxv. milia ⁊c. Quartus
effectus ē orōnes nr̃as ⁊ elemoſynas deo
preſentare ⁊ ꝓ nobis orare. Thob. xij. Qñ
orabas cum lachrymis ⁊ ſepeliebas mor-
tuos ego obtuli orationē tuā dño: et quia
acceptus eras deo neceſſe fuit vt tentatio
ꝓbaret te. Quintus effectus angelice cu-
ſtodie eſt ducere cõducere ⁊ reducere ⁊c.
Thob. v. dicit angelus Thobie ſeniori. Ego
ducā ⁊ reducā eū. ſ. filium tuū ſanū ad te.
Sextus effectꝰ eſt agēdis docere. Dañ. ix.
dixit angelus Danieli ſic. Daniel nūc egreſ
ſus ſum vt docerem te ⁊ intelligeres. ⁊ Za
cha. vi. de angelo q̃ inſtruxit eū de q̃ttuor
quadrigis. Septimus effectus eſt ſeipm
⁊ alia ſecreta reuelare. Thob. xij. Ego ſum

ſum raphael angelus vnus ex ſeptē q̃ aſta
mus coram dño. ⁊ Geñ. xviij. Tres angeli
miniſteriū trinitatis ⁊ vnitatis expreſſerunt
Octauus effectus eſt a peccatis excitare
Act. xij. Surge velociter. Nonus effectus
eſt ad feruorē charitatē excitare. iij. Reg.
xix. Dictum fuit Helye per angeluꝫ ſurge
comede grādis enī tibi reſtat via. Decimꝰ
effectus eſt cõſolari ⁊ in viā dei cõfortare.
Thobie. v. Forti animo eſto in ꝓrimo eſt vt
a deo cureris dixit angelus ſeniori Thobie
⁊c. Undecimus effectus eſt de peccato in-
crepare. Judicuꝫ. ij. dixit angelus populo
iſrael cur hoc feciſti. Duodecimus effectꝰ ē
poteſtates cõtrarias cohercere ne tm̄ no-
cere poſſunt q̃tum velle. Thob. viij. qualr̃
angelus Aſmodeuꝫ ligauit ne noceret ⁊c.
¶ Queritur vtrū xp̃s habuerit angelū de-
putatū ad ſui cuſtodiā. Solu. Dicendū eſt
ꝙ non: quia xp̃s ſuperior erat omni ange-
lo. Itē dyabolus nõ poterat opp̃mere cor-
pus vnitū diuinitati nec ſeducere intelle-
ctum a verbo plenarie illuſtratū nec blan-
ditias allicere affectum: plenitudine gra-
tie cõfirmatū. Et ſi obijciat̃ illud ps. ⁊ euā-
gelij. Angelis ſuis mādauit de te ⁊c. Dicen
duꝫ eſt ꝙ hoc intelligit̃ de capite rõne mē-
brorum. Item ſi obijciat̃ illud Luc. xxij. Ec
ce apparuit ei angelus de celo cõfortans
eum. Rñdetur ſm glo. Bede ſit in teſtimo
nium vtriuſqꝫ nature: ⁊ angelus eū confor
taſſe: ⁊ angelus ei miniſtraſſe deſcribit̃ nõ
ꝙ confortaret eum confortatione poteſta
tiua: ſed ſolum miniſteriali: ſicut armiger
ſtrēnuū militē confortat. ¶ Queritur vtrū
xp̃s habuerit angelum ad tentandū ſicut
ceteri hoim habent. Solu. glo. ſupra illud
Thob. v. Piſcis volebat deuorare Thobiaꝫ
dum lauaret pedes. videtur dicere ꝙ dya
bolus ſecutus eſt xp̃m vſqꝫ ad crucem: ta-
men tentatio dyaboli fuit ſolum exterius
ad dignitatis xp̃i manifeſtationē ⁊ aduer-
ſarij confuſionem: ⁊ noſtram inſtructionē.
¶ Queritur vtrum ſinguli angeli ſingulis
hoibus: an vnus pluribus ad cuſtodiam
vel exercitium deputatus ſit. Solu. tex. xi.
diſt. ij. ſen. dicit ſic. Cū electi tot ſint quot
⁊ boni angeli ſunt plures cõſtat eſſe ſimul
bonos ⁊ malos hoies q̃ boni angeli ſint
cū tot q̃t ſunt angeli boni: ⁊ āgeli boni plu
res ſint q̃ mali pluresqꝫ ſint homines ma-
li q̃ boni. Non eſt ambiguum plures bo-
nos homines eſſe q̃ ſint mali angeli ⁊ plu-
res eſſe malos hoies q̃ ſint mali āgeli vel

UVA. BHSC. IyR_242

boni. ideo dici oportet vnū eūdē angelū bonū vel malū plurib' hoīb' deputari ad cuſtodiā vel exercitiū ſiue eodē tpe ſiue diuerſis tpib'. ideo aūt dicim' eodē tpe vel diuerſis tpibus: qꝛ videt̃ quibuſdam ꝙ oēs homies q̄ ſunt ſimul in aliquo tpe ſinguli ſingulos angelos habere poſſunt bonos vel malos qꝛ lꝫ maioꝛ ſit numerus hoīm in vnū cōputatis oībus q̄ fuerūt ſunt ꝛ futuri ſunt ꝙ numer' angeloꝝ tn̄ qꝛ homies decedētibus hoībus ſuccedūt: ideo nunq̄ ſimul ſunt in hac vita. Angeli quoq̄ nunq̄ decedūt: ſꝫ ſimul ſunt oēs: ꝛ eſſe pōt vt ſinguli hoīm qui in hac vita ſunt ſingulos habeāt angelos bonos vel malos ad cuſtodiam vel exercitiū deſtinatos. Ceteruꝫ ſiue ita ſit ſiue nō: nō eſt dubitandū vnūquēq̄ habere angelū ſibi deputatū ſiue plurib' ſimul deſtinatus ſit ſiue vni ſingl'r. nec eſt mirandū vnū angeluꝫ plurib' hoībus ad cuſtodiā deputari: cū vni homini pluriuꝫ cuſtodia deputet̃: ita vt eoꝝ quiſq̄ ſuū dicatur habere dn̄m vel epiſcopū vel abbatē. ¶ Sup hoc arguit̃ ꝫm beatū Tho. in p̄ma pte ſue ſumme inferioꝛa reducūtur ī deuꝫ ꝑ media: vt dicit Dyoñ. ergo vn' ſol' angelus eſt q̄ imediate cuſtodit homies. Scdo ſic. angel' fortioꝛ eſt ꝙ hōīs vn' homo ſufficit ad cuſtodiā multoꝛum hoīm: ergo multo magis vn' angel' pōt multos homines cuſtodire: ꝛ qꝛ angelus ſubito hic eſt ſubito alibi. Sed cōtra eſt qd̄ Hieroñ. exponit ſup illō Math. xviij. Angeli eoꝝ vidēt faciē patris mei ꝛc. Magna eſt dignitas aīaꝝ vt vnaquēq̄ habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiā ſui angelū delegatuꝫ Cōcluſio tn̄ beati Tho. eſt ꝙ ſingulis hominib' ſinguli angeli ad cuſtodiā deputātur. Cui' ratio eſt: qꝛ angeloꝝ cuſtodia eſt quedā executio diuine ꝓuidētie circa homines. Decet eñ dulcedinē diuine miſericordie vt homini q̄ hꝫ aduerſariū impugnantē daret angelū auxiliātē: vt qꝛ homo fragilis eſt ꝛ indigēs ſuſtētet̃ ab angelo q̄ eſt fortis ꝛ potēs: qꝛ pauci eſſent qui poſſint vincere diabolū niſi ꝑ angelū ꝑſidiuꝫ Magna dilectio creatoꝛis ad hoiem ꝛc. Angeli eñ ſeruiūt nobis ꝑpter tria. ſ. propter ruine ſue reparationeꝫ. Hoīes enim ſaluādi intrabūt locū angeloꝝ qui ceciderunt. Itē ꝑpter meriti accidētalis cumulatiōeꝫ qd̄ auget̃ in eis vſq̄ in diē iudicij. Itē ꝑpter amoꝛis erga nos demōſtrationem: vt recitat̃ in. ij. lib. cōpen. theo. ¶ Circa hec queritur vtrum ex beatificatione cuſtoditi angelo cuſtodienti amplificetur gaudium. Solutio ꝫm Bonauenturā. Gaudium in quo conſiſtit premiū ſubſtantiale quod eſt de bono increato nullo modo accreſcit angelis: quia q̄ntum ad illud perfecte beati ſunt: ſed gaudium quo conſiſtit premium accidentale poteſt creſcere non ſolum extenſiue quod eſt quando quis de pluribus gaudet: ſed etiam intēſiue quod eſt quando affectus de aliquo copioſius gaudet: ꝛ quia angeli miniſtrādo alijs bona opera faciunt premium accidētale merentur: ꝛ etiam cōciues ſuos ad beatitudinem perducunt ſuper quibus gaudent. Creſcit ergo eis gaudium de beatificatione hominum: ꝛ multo fortius de conuerſiōe peccatorum. Luce. xv. Gaudium eſt angelis ſuper vno peccatore penitentiam agente ꝛc. ¶ Queritur vtrum ex dānatione cuſtoditi incurrat angelis aliquod detrimētum. Solutio ꝫm Bonauen. Dicendum eſt ꝙ non: quia deſiderium angeli nō fruſtrat̃ quia ſub conditione appetit cuſtoditū ſaluari ſi fideliter velit adherere xp̄o. Et licꝫ ex noſtra ſaluatione creſcat angeloꝝ premium vt dictum extitit, tamen ex dānatione cuſtoditi non incurret detrimentū: nec reſpectu rei habite: nec reſpectu rei habēde: ꝛ q̄ntum ad gaudium qd̄ habet in deo ꝛ quod habet in ſeipo. Gaudebit eñ de bonis operibus que circa ipſum fecit quem cuſtodiuit. Nullum etiam incurrit dānum quod habet in alio: quia vnus cadit alius coronam accipiet. Item ex damnatione cuſtoditi angeli gemitum non concipiunt: ꝛ nec habent compaſſionem erga reprobos Unde Gregorius. Iuſtorum anime ꝛ ſi nature ſue bonitate miſericordiam habent iam non auctoris ſui iuſticie coniuncti tanta rectitudine conſtringuntur vt nulla ad reprobos cōpaſſione moueantur. ¶ Queritur vtrum omnes angeli mittantur ad homines ꝛc. Solutio ꝫm Bonauenturam Dicendum eſt ꝙ duplex eſt miſſio: ſcilicet exterior et interior. Exterior enim eſt ad nos: et ſic non mittuntur niſi inferiores: quia dicit Dionyſius. Superna illa agmina ab intimis nunq̄ recedunt. Qui enim preeminent vſum exterioris officij nunq̄ habent. Miſſio enim interior eſt qua ſuperiores mittūtur ad medios ꝛ medij ad infimos: ꝛ ſic omnes mittuntur. Unde ad Heb. i. Oēs ſūt adminiſtratorij ſpūs miſſi

UVA. BHSC. IyR_242

ꝓpter eos q̄ hereditatē capiūt ſalutis: nō
dicit ad eos ſ; ꝓpter eos. Et ſi obijciat̃ illō
Eſa. vi. Volauit ad me vnꝰ de ſeraphin et
in manu eiꝰ calculus quē forcipe tulerat d̄
altari ⁊ tetigit os meū ⁊ dixit. Ecce tetigi
labia tua ⁊c. Dicēdū eſt ſm Dioñ. ꝙ ille an-
gelus nō erat d̄ ordine ſeraphin: ſ; dicebat̃
de illo ordine: quia mittebatur incēdere la-
bia eius: ideo ⁊c. ¶ Querit̃ vtrum angeli
accedāt affectū noſtrū. Solu. Dicēdū eſt ꝙ
affectꝰ nr̄ nō pōt inflāmari tāq̄ a p̄ncipali
agēte vel efficiēte niſi a ſolo d̄o. pōt tñ affe
ctus nr̄ inflāmari ab āgelo ſicut ab excitā-
te ⁊ iuuante. Angelus eīm nō illuīat intelle
ctū efficiēdo cognitionē in aīa: q2 nō pōt in
intellectu nouā ſpēm imprimere: nec habi
tū noui luīs dare nec eiꝰ intētionē q̄ vult cō
uertere. Tria eīm req̄runtur ad hoc ꝙ intel
lectꝰ nr̄ aliq̄d intelligit. ſ. ſpēs q̄ cognoſcat
lumē in quo cognoſcat: ⁊ intētio q̄ ꝯuertat
ſe intellectꝰ ſup ſpeciē. Vñ d̄ria eſt inter im
mittere cognitōez ⁊ incēdere ⁊ mētē illuia
re: q2 cognitionē imittere eſt creare ⁊ face-
re cognitionē. Incēdere v̄o eſt cognitionez
iam factā inflāmare. Illuīare v̄o eſt dare
reuelationē de aliquo occulto intelligibi
li. ¶ Querit̃ q̄d dicēdū de locutiōe āgeloꝝ
Sol. Dicēdū eſt ꝙ v̄bū eſt triplex. mentis:
oris: ⁊ opis. Verbo mētis loquit̃ deus an-
gelo ⁊ angelꝰ deo. Itē loq̄tur deꝰ aīe ⁊ econ
uerſo: v̄bo aūt oris loq̄tur hō hoī ⁊ angelꝰ
hoī in corꝑe aſſūpto. V̄bo opis loq̄tur deꝰ
dyabolo ⁊ āgelus dyabolo ⁊c. De locutiōe
eīm angeloꝝ notā. eſt ꝙ āgelus loquit̃ deo
cū motu admiratiōis ex viſis aſſurgit vel
affectꝰ ſuos ei p̄ſītat: quos tñ eis latere nō
minime dubitāt angeli. Angelꝰ v̄o loquit̃
āgelo mētis ſue ſpēs oſtēdēdo mediāte q̄dā
illuīatiōe ſpūali irradiāte ab ip̄o. Itē ange
lus facit aliq̄d corā alio āgelo: q̄ facto intel
ligit qd̄ añ nō intelligebat. ⁊ ſic loquūtur
oēs oībꝰ ſiue maiores inferioribꝰ ſiue ecō-
uerſo. Itē loquit̃ angelꝰ angelo ꝑ coīūctio-
nē diuini luīs inſtruēdo: ſic nō loquūt̃ oēs
oībus nec oīa: ſ; tm̄ ſuꝑiores inferioribus
de his q̄ ꝑ theophanias ꝑceperūt. Loquit̃
aūt angelꝰ hoī dupl'r. Vno mō v̄bo vocali
ī aſſumpto corꝑe: ſ; t ſic ſicut nō ꝓfert ſolū
in organis materialibꝰ: ſ; naturā ita nunc
circulariter īmutat mediū queadmodū ē
in voce rōnali. vñ non audit̃ niſi ab illo ad
quē ordinat̃. Et ſile ē in appitiōe angeloꝝ
quos q̄dē vident ⁊ alij eq̄ ꝓpinq̄ nō vidēt.
vt appet in Helyſeo ⁊ filio eiꝰ. Tñ ſuꝑ hoc
quidā dicūt ꝙ angelꝰ nunq̄ apparet vel lo
quit̃ homini in ſubſtātia corꝑea: ſ; intētio
nē ſiue ſimilitudinē vocis ponit in oculo ſi
ue aure illiꝰ: ⁊ ibi recipit ſenſus cōis ſpēs
illas: ⁊ deinde ꝑueniūt ad imaginationez
poſt hoc ad intellectū: ⁊ hoc eſt qd̄ d̄r an-
gelos vel apparere vel loq̄ hoibus. Scd̄o
modo d̄r angelꝰ loq̄ homini ꝑ impſſionem
rerū ſenſualiū imaginatiōis inſtrumento
⁊ ſic loq̄tur angelus vigilātibus ⁊ dormiē
tibus. De diabolo eīm dicendū eſt ꝙ loqui
tur homini dupliciter. Vno mō ſenſum imu
tando ⁊ hoc ꝑ imaginationē alicuiꝰ rei im
primēdo inſtrumēto viſus vel obijciēdo vi
ſui ſimilitudinē alicuiꝰ rei: ⁊ ſic de alijs ſen
ſibus. Scd̄o modo loq̄tur diabolus homi
ni ꝑ impſſionē rerū ſenſualiū inſtrumēto
imaginatiōis: ⁊ hoc facit q̄nq̄ vigilātibus
q̄nq̄ dormiētibꝰ: ⁊ ſic immittit cognitiōez
mali. Cognitionē eīm malā nō pōt imitte-
re q̄ tm̄ ꝑ cōſenſum fit mala. Aīa eīm loqui
tur deo ꝑ deſideriū cuiꝰ affectiones nude
ſunt dei oculis ⁊ aperte. Aīa loquit̃ ange-
lo ꝑ voces corꝑis quas bñ ꝑcipit angelus
ſicut ⁊ alia ſenſibilia. Vñ aīa exiſtēs in cor
pore alia ſpeciali poteſtate loquēdi ad an
gelos nō indiget: ſed hēbit exuta a corꝑe
Itē aīa loq̄tur diabolo: q2 ſimilitudīes af
fectionū imprimūtur ſenſibꝰ vbi diabolus
legit eas. ¶ Queritur vtrū angeli poſ-
ſint aſſumere corꝑa. Solu. Dicendū eſt ꝙ
ſic. nō ꝙ indigeāt ipſis corporibus ad ſui
perfectionē maiorē habendā: ſed volūta-
rie aſſumunt q̄nq̄ corꝑa ſm vim admini
ſtratiuā qua manifeſtāt ſe nobis ⁊ nos le-
tificāt ⁊ cōfortāt: ſm vim aūt ꝯtemplatiuā
cōuertuntur ad deū: ⁊ ſic nō indigēt ſola-
tio corporis aſſumpti. ¶ Sciendū tñ eſt ꝙ
nec boni nec mali angeli ſumūt vera cor-
pora humana. ¶ Querit̃ vtrū corpꝰ qd̄
aſſumit angelꝰ fiat de natura celeſti aut
elemētari. Sol. dicēdū ē ꝙ aſſumūt corꝑa
ex natura elemētari: nō ſimpl'r nec plene
cōmixta: ſ; medio modo vtpote ex aere va
porali. Et ſicut angelus ſua v̄tute effigiat
corpus illud qd̄ aſſumit: ſic ꝓtegit ⁊ cōſer
uat: q2 q̄uis formatio corpis fiat ex adiu
torio nature: tñ principaliter eſt a v̄tute
ſpūalis ſubſtantie ꝓpter hoc ꝙ effigies il
lius corꝑis plus eſt artificialis q̄ natura-
lis ⁊ angelo deſerēte corpꝰ illō redit in p̄ia
centē materiā. ¶ Querit̃ vtrū angeli in
corporibꝰ aſſumptis exerceāt oꝑationes
potētie vegetatiue. Sol. ſm Boñ. dicēdus

UVA. BHSC. IyR_242

eſt ꝙ non: qꝛ nõ habent vim nutritiuã nec generatiuã: habẽt tñ opationes his cõfoꝛmes lꝫ nõ plene. Angelus em̃ bonus cibuꝫ ſumit vere ⁊ cõſumit. Gene. xviij. qđ auteꝫ đꝛ Thob. xij. Ego videbar vobis comedere exponit̃ ſic ſcꝫ ex neceſſitate videbar vobiſcum comedere ⁊ bibere: ſed ego cibo ⁊ potu inuiſibili vtoꝛ. Unde Aug. Poteſtate comedebant angeli nõ ex neceſſitate. iđ talis cibatio eſt ex potẽtia ⁊ nõ ex indigẽtia. Uñ beatus Aug. Sicut aliter abſoꝛbet aquaꝫ terra ſitiens ⁊ aliter radius calefaciẽs: ſic aliter cõuenit cibatio hoi viatori: ⁊ aliter angelo ⁊ beato. Silr̃ dicendũ eſt in actu gñationis: ꝙ ſpũs aſſumens coꝛpus cõfoꝛmat̃ vero coꝛpoꝛi in aliquo: ⁊ in aliquo nõ. Exẽplum patet in incubis demonibus q̇ licꝫ ſemen poſſint ſuſcipere ⁊ trãſfundere: nõ tñ poſſunt alimentũ in verũ ſemen ꝓpꝛia virtute cõuertere. ẜm Bonauẽ. ¶ Queritur in quo differt viſus angeli ab eius auditu. Solu. Uidere ⁊ audire in angelo eſt intelligere: ſed tunc videt cũ ex motu ꝓpꝛio aliquis intelligit. qñ ꝟo ab alio intelligit: tũc đꝛ audire ẜm Bona. ¶ Querit̃ vtrũ angelus qui operat̃ hic poſſit ſimul operari in bꝛitãnia. Solu. ẜm docto. ſup. ij. lib. ſenten. Angelus qui operat̃ hic realiter circa me non pōt ſimul operari in bꝛitãnia nec manens hic poteſt aliq̃d facere vel intelligere in bꝛitãnia. Loquẽdo de intelligẽtia matutina qua videt res in verbo poteſt intelligere oia pñtia ⁊ futura ꝑ voluntate ſpeculi ſiue verbi in quo ſpeculo nõ videt̃ niſi q̃tum voluerit manifeſtare Apo. iiij. ⁊ Eſa. xxij. Et ſi obiiciat̃ de dicto Ariſto. in lib. de aia di. ꝙ intellectꝰ intelligit ſine hoc. ⁊ nũc dicendũ ꝙ eſt verum de intelletu aie exiſtẽtis in coꝛpoꝛe: qꝛ ꝑ ſpecies reruꝫ intelligit res: nõ ꝑ preſentiã. ſed oia exuta a coꝛpoꝛe vt angelus nõ intelligũt ꝑ ſpecies reruꝫ: ſꝫ ꝑ rerũ preſentiã. Unde intellectus eoꝝ đꝛ viſus: ſed in quanta diſtantia videant non audiui determinari. ¶ Querit̃ vtrũ angelus ſit in loco. So. Dicendũ eſt ꝙ ſic ẜm eſſentiaꝫ: ⁊ hoc mõ foꝛte plures angeli pñt eſſe ſimul in minimo coꝛpoꝛali loco. Item angeli ſunt in loco ẜm operationẽ que debitam diſtantiaꝫ exigit. ⁊ hoc modo ſi duo poſſint eſſe in eodeꝫ loco: nõ tamen mille: qꝛ non poſſent exercere ſuas operationes Et ſi queratur quare ergo celum factũ eſt tanti ambitus. Solu. Ad gaudendum: ad laudandum: ad mirandum. ¶ Queritur vtrum boni angeli omnia ſciant. Solutio. ẜm Bona. Dicendum eſt ꝙ nõ: quia angeli multa adiſcunt: ſiue per ipſum verbũ: ſiue per alios angelos: ſiue per experientiam. Et ad illud Grego. Quid eſt quod non vident qui videntem oia vident. Dicendũ eſt ꝙ intelligitur ad illum ſenſum ꝙ ille qui videt deũ dicit̃ videre oia: nõ ꝙ ipſe vidẽs deũ ſit oĩm poſſeſſoꝛ: ſed qꝛ videt illud vnũ cui nõ poſſunt equiparari. ¶ Queritur vtrum angelus naturali dilectione magis diligat ſuperioꝛem angelum vel pareꝫ vel inferioꝛem. Solu. ẜm Bona. Magis diligere aliquid poteſt tripliciter conſiderari Uno modo ratione boni optati. Alio mõ ratione affectus intenſi. Alio modo ratione effectus impenſi. Ratione boni optati vnus angelus magis diligit ſuperioꝛeꝫ: qꝛ ex iudicio recte rationis nollet eum excellere: ⁊ plus boni habere q̃ deus voluit oꝛdinare. Sed angelus inferioꝛis oꝛdinis recipit illuminationes a ſuperioꝛi: ſicut dicit Diony. quare inferioꝛ angelus diligit ſuperioꝛem ad maius bonuꝫ: ſicut em̃ angelus per naturã inſtitutã deuꝫ ſuper oia diligebat: ſic etiã plus diligebat angelum ſuperioꝛis oꝛdinis pro eo ꝙ deo ſimilioꝛ erat. Ratione ꝟo affectus intenſi magis diligit angelum eiuſdem oꝛdinis: ſicut đꝛ aliquis aliũ plus diligere quando plus de eius ſocietate conſolat̃: ſicut videt̃ inter cõpatriotas ⁊ hoies eiuſdem ꝓfeſſionis vbi confoꝛmantur in moꝛibꝰ ⁊ inuidia nõ interuenit. Unde Eccl̃. xiiij. Oẽ animal diligit ſibi ſile. Ratione ꝟo effectus ſiue beneficij impẽſi angelus diligit magis angelũ inferioꝛẽ qꝛ plura bona ei impẽdit q̃ ſuperioꝛi vel pari. Et ratio eſt cõſideratio indigentie: ſicut mater magis fouet filiũ tenellũ q̃ adultũ et infirmũ pluſq̃ ſanũ. Et ſic ꝓbatum dilectionis exhibitio eſt operis. ¶ Queritur vtruꝫ angeli fuerint creati in beatitudine Solu. ẜm Bona. Dicendũ eſt ꝙ beatitudo dicit̃ dupliciter. Uno mõ dicit̃ ſtatus perfectus plenitudine oĩs boni: ⁊ hec beatitudo ponit viſionem dei claram. Et hoc mõ angeli nõ ſunt creati in beatitudine. Alio mõ dicit̃ beatitudo ſtatus perfectꝰ priuatione oĩs mali. et in tali beatitudine ſunt creati. angeli: quia innocentes ⁊ impaſſibiles ⁊c. et huic opinioni concoꝛdat beatus Aug. ¶ Queritur vtrũ angeli fuerint creati in gratia. Solutio. Dicendum eſt ꝙ gratia dicitur tripliciter pro preſenti q̃ſtione.

UVA. BHSC. IyR_242

Uno mõ dicit̃ gratia quicquid naturalib⁹
eſt adiectū. Naturalibus inq̃ que ſunt de
generali cõſtitutione rei: ſicut dicit̃ gr̃a bo
num ingenium. bene cantare ⁊c. Alio mõ
dr̃ gratia illud quod ſuperadditū eſt libe-
ro arbitrio ad rectitudinẽ faciens ⁊ diſpo
nens. ſicut innocentia ⁊ pietas: mititas ⁊c.
Alio modo dr̃ gratia illud quod ſuperad-
ditum eſt tanq̃ rectificans ⁊ cõplens ⁊ ele
uans. ⁊ hec gr̃a dr̃ gratia gratū faciens: q̄r
facit hoīem deo acceptabilẽ. Tunc ad que-
ſitum dr̃ ꝙ angeli fuerunt creati in gratia
primo ⁊ ſcd̃o modo accepta. iuxta illd̃ Aug.
Creauit deus angelos ſimul in eis condẽs
naturã ⁊ largiens gr̃am. non aūt fuerunt
creati in gr̃a tertio mõ accepta. Cõmunis
eñi opinio eſt doctorū ꝙ oēs angeli creati
fuerunt tm̄ in naturalibus ⁊c. ¶ Querit̃
vtrū angelus ꝓ cognitionẽ naturalem di-
uinam eſſentiã cognouerit in ſeipſa. Sol.
Dicendū eſt ꝙ nõ: q̄r hec cognitio eſt p̄mū
premium: quo habito mens creata q̄eſcit
perfecte: hac aūt nemo obtinet niſi gratui
ta dei influentia: q̄r diuina lux eſt marceſſi
bilis viribus oīs nature create. ⁊ ideo per
quandam benignitatis cõdeſcenſionē fa-
cit ſe cognoſci. ita ꝙ in illa cognitione co-
gnoſcẽs multo plus agitur q̃ agat. illa aūt
cõdeſcenſio bonitatis nõ dicit diuine eſſen
tie humiliationem: q̄r minorari nõ poteſt:
ſed dicit alicuius radij immiſſionẽ. ſ; Bon.
ſupra. ij. ſen. ¶ Querit̃ vtrū data ſit an-
gelis future glorificatiõis preſentia. Sol.
Dicendū eſt ꝙ nõ: q̄r talis cognitio magis
ſpectat ad ſtatū premij q̃ meriti. ⁊ ideo de
bet dari qñ creatura in tali actu ponit̃ a q̃
nõ poteſt cadere: ſed angeli erant in ſtatu
tu meriti: ideo nõ eſt eis data preſentia fu
ture glorificationis: ⁊ huius ſignum eſt ꝙ
deus pauciſſimis q̃tumcūq; dilectis reue-
lat certitudinaliter beatificari. ¶ Querit̃
q̃d dicendū de cõfirmatione angelorum. Sol.
Dicendū eſt ꝙ cõuerſionem bonorū ange-
lorum inchoauit volũtas libera: ſed cõfir-
mauit gr̃a ſm̄ Bona. cõpen. ꝟo theo. in. ij.
lib. dicit ꝙ cõfirmationem habet angelus
bonus ex tribus ſc; ex natura: ex gratia: ⁊
ex gloria. Ex natura: q̄r natura ſp̄ualis tm̄
ſemel vertibilis eſt in bonū vel malū niſi
ex vnione eius cū alio impedimentū cauſe
tur ſicut p̄; de aīa q̃ dū eſt in corpore põt
mutari ſepius de bono i malū: ⁊ ecõuerſo.
ſoluta ꝟo nõ. Huius rõ eſt: q̄r natura pure
ſp̄ualis ꝓpter ſimplicitatẽ ſuã totã ſe con-
uertit ad illud qd̃ elegit quod nõ facit na-
tura vnita: q̄r corpus habet retrahens. Ex
gratia habet confirmationẽ: q̄r qñ aliquid
conuertit̃ ſtabili eterno vinculo perpetuo
illa cõnexio ſemper manet: mõ angeli colli
gati ſunt ſtabili eterno ſc; deo: ⁊ hoc vincu
lo indiſſolubili charitatis. vñ Ap̄s. Chari
tas nūq̃ excidit. Ex gloria habet angelus
confirmationẽ: q̄r cū deū habent angeli ꝑ
gl̃iam q̃ eſt forma cõpleta angelici deſide-
rij nõ vagant̃ extra ipſum vt querant q̄cq̃
illo deo melius vel deſiderabil⁹. Nihil eñi
in creaturis inueniunt qd̃ poſſit eos a fon
te dulcedinis auertere. igit̃ tenendū eſt ꝙ
angeli boni ex libertate arbitrij ad deum
conuerſi ſtatim fuerunt per gr̃am ⁊ gl̃iā
immobilitate cõfirmati fideles ac felices ef-
fecti taliter illuminati vt nõ ſolū cognoſce
rent res in ꝓprio genere ſed etiã in verbo
acceperunt inſuper perfectionẽ in virtute
op̄atiua: ſiue exequãt illã ex aſſumpto cor-
pore ſiue al̃s. acceperūt itaq; perfectionē
in virtute contẽplatiua qua quocunq; mit
tantur fruunt̃ ⁊c. ¶ Sequit̃ illa particula
textus. His hoīes grati: vbi auctor nr̃ dicit
ꝙ hoīes deo grati poſt mortẽ aſſociantur
his ordinibus angelorū iuxta eorum merita
vbi cū hierarchijs facie ad faciẽ deum con
templãtes inceſſanter collaudant. Ex qua
lr̃a apparet ꝙ angelorum ruina reparabit̃ ꝑ
beatos hoīes vtriuſq; ſex⁹. Sup hoc tamẽ
ſunt aliq̃ opiniones. nã dicit btūs Aug. ꝙ
tot hoīes ſaluabunt̃ q̄t angeli ceciderunt.
Greg. di. ꝙ tot hoīes ſaluabunt̃ q̄t angeli
ꝑſtiterunt ſeu remanſerūt in celo. Alij di-
cunt ꝙ ruina angelorum reparabit̃ ꝑ ꝟgines
⁊ ſic ſicut ex quolibet ordine aliqui ceciderūt
ita ad quẽlibet ordinẽ exaltabunt̃ ꝟgines
ſm̄ gradus ſuorum meritorū. ⁊ ex alio latere
erūt hoīes vtriuſq; ſexus tot erūt angeli ⁊
virgines ex alia pte ſil̄r ſm̄ gradus ſuorū
meritorum q̄cq̃d ſit hm̄oi determinationẽ re-
mitto diuine diſpoſitioni dicit Anſelm⁹. et
Landul. Sequit̃ l̃rra ps ibi Cernit amat ⁊c.
vbi auct. nr̃ docet act⁹ beatificos et dotes
btõrum di. cernit amatq; deū ⁊c. Pro declara-
tione iſtius lr̃e eſt not. ꝙ vnū qd̃q; tãto ꝑ-
fecti⁹ eſt q̃to magis cõiungit̃ eſſendi p̄nci-
pio. hõ aūt q̃ perfectū eſſe expectat dupli-
cem h; finẽ in intẽrione. q̄r expectat glorifi
cationẽ aīe ⁊ corporis. q̃ quidẽ gl̃ificatio dr̃
beatitudo q̃ eſt ſtatus ꝑfect⁹ cõgregatiõe
oīm bonorum ſm̄ Aug. vñ Eccl̃. i. Altitudinē
celi ⁊ latitudinẽ terre: q̄s dimenſus eſt. Ta

UVA. BHSC. IyR_242

lis eñ glorificatio aie ꝛ corporis in patria
eſt quedā doratio large capiendo. Dos ei
ꝑprie in patria eſt illud qḋ immediate et
ꝓmo deo aiaꝫ iungit vt eſt viſio dilectio cō
prehenſio. Sunt eñ quedā dona patrie ſi-
cut eſt ſapientia ꝛ intellectus ꝙ lꝫ aiaꝫ deo
coniungāt nō tñ ſine habitu medio: ꝛ ꝑpt
hoc non dicunt ꝑprie dotes. ſed aie ꝓmia-
tiones. Dotes eñ ſunt duplices. ſ. corpis ꝛ
aie. Dotes ei a parte aie ſunt ꝗbus deo tā-
ꝙ principio vite ſue ſine habitu medio cō-
iungit ꝑ quas tranſducit in amplexus ſpō
ſi in diſſolutiones ꝛ fruitiones. fruitio eñ
eſt ſm Aug. in lib. de ciui. dei. Amore alicui
rei inherere ꝑpt ſe. ꝛ ſic ſolo deo fruimur.
Dotes eñ ex parte corpis ſunt ꝗbus ipſuꝫ
corpus aie ſubijcit tanꝙ principio vite ſue
ne ꝑ ipſuꝫ aia ab actu glie retardet. Dotes
eñ aie ſunt de primo ſubſtātiali. Dotes ei
corporis ſunt de ꝓmo accidentali. xp̄s eñ
dotes nō habet: qꝛ ſponſus eſt. Dos auteꝫ
poſſeſſio ſponſe eſt ꝙ vſum eiuſdē habebit
poſt mortē viri. Silr angeli nō dicunt ha-
bere dotes: qꝛ cū i nuptijs fit ꝯſenſus aiorꝫ
et vnio naturarū nō dicunt habere dotes:
qꝛ nō poſſunt dici ſponſe. Dos eñ proprie
eſt donatio ſponſe ex parte patris: et hoc
ad vſum ſponſi ꝑpt onera matrimonij: ſed
ad poſſeſſionē ſponſe. In diuinis deus pat
dat ſponſe dotē ad poſſidendū: ſed ſponſo
xp̄o ad gliam ꝛ honorē ꝛ nō ad vſum: quia
bonorū noſtroꝝ nō eget. Donatio ꝟo id qḋ
ꝑpter nuptias a ſponſo dat ſponſe: ꝛ hoc ē
in futuro gaudiū qḋ habebit aia in viſiōe
xp̄i hoīs. paraferna ꝟo eſt qḋ ſponſa ꝑter
dotē: ſicut ſunt munera ꝙ dant ſibi ab ami
cis. Iſtud erit in patria ꝑ gaudiū qḋ habe
bitur de ſocietate bonorū ꝛ de cōgratula-
tione felicitatis eoꝝ. Dotes aie ſunt tres
ſcilꝫ cognitio: dilectio ꝛ inheſio: ſiue tentio
vel fruitio. Iſte numerus accipit ex parte
virtutū theologicarū: qꝛ cognitio ſuccedit
fidei: dilectio charitati: cōprehenſio ſpei.
Uel poteſt capi iſte nūerus ex parte potē-
tiarum anime. Cognitio eñ poteſt appro-
priari intellectiue: dilectio voluntati: com
prehenſio memorie: poteſt etiā iſte nume-
rus accipi ſm tria que appropriant trib⁹
ꝑſonis. Cōprehēſio eñ reſpicit potētie pa-
tris: cognitio ſapientiā filij: dilectio boni-
tateꝫ ſpūſſancti. Cognitio ei ponit rei viſe
pn̄tiam. Cōprehenſio ponit rei cōtingenti
am. Dilectio ponit amātis ad rem amatā
colligentiaꝫ. Prima dos aie eſt cognitio ꝙ
diuina eſſentia videbit ab oībus tota ſed
nō totaliter. i. ꝑut eſt infinita. Uidebit tñ
diuina eſſentia lympidi⁹ ab vno ꝙ ab alio
ꝛ ille defectus erit ex parte videntis ꝛ non
ex parte viſi: qꝛ idē erit viſuꝫ. Beatitudo ei
cōſiſtit in perfecta operatione potētie al-
tiſſime. ſ. intellectiue ꝛ circa obiectū altiſſi
mum. ſ. deū. Ex parte obiecti cū ſit vnū ſim
pliciſſimū nulla poteſt eſſe diuerſitas ſed
ex parte potentie. Trib⁹ modis eñ cogno-
ſcitur aliq̇d ſcꝫ ꝙ eſt ſicut eſt. ꝛ q̇d eſt. Pᵒ
modo cognoſcit deus in via etiaꝫ a malis.
Scḋo modo videbit in patria a bonis. vñ
i. Joh. iij. Similes eñ erimus qñ videbim⁹
eū ſicuti eſt in ſuā maieſtatem claritatē bo
nitatem ꝛc. Tertio mō nec a bonis videbit
nec a malis nec in via nec in patria: qꝛ fini
tum nunꝙ capiet infinitū. Cognoſcere aūt
ieſum in ſua eſſentia eſt viſio meridiana
Cognoſcere ꝟo creaturas i verbo eſt viſio
matutina. Cognoſcere creaturas in ſe hoc
eſt in ꝑprio gn̄e appellat viſio veſpertina.
Uidebit eñ vnuſquiſq; cognitiones alteri
us ꝑut voluerit. vñ Greg. Uniuſcuiuſq; mē
tem alterius oculis corpulentia nō abſcō-
det. Uidebunt itaq; iuſti deū: vt gaudeant
videbunt gloriam ſanctoꝝ pariter vt gau
deant. videbunt penas reproborum vt de
periculorum euaſione gratias agant. Ad
ſciendum quomodo videatur deus ꝛ qua-
liter ſine medio eſt notanduꝫ ꝙ triplex eſt
medium ſcilꝫ deferens: obnubilans: ꝛ diſ-
ponens. Sine medio deferente videbitur
deus quia dei viſio non eſt per diſtantiaꝫ
ſed per preſentiam cum ipſe deus eſſentia
liter ſit vbiq;. Uidebitur etiam ſine medio
obnubilante: quia tollit ſpeculuꝫ ꝛ enigma
que ambo ſunt in via. Cum enim viſus no
ſter i preſenti non poſſit propter debilita-
tem in tam excellenti luce figi neceſſe eſt
habere medium ſcilicet ſpeculum creatu-
re: quia ꝟo infinita eſt diſtantia inter ſpe-
culum ꝛ rem viſam propter hoc obſcure re
lucet ibi ſimilitudo. Unde videmus in eni
gmate. i. obſcure. videbitur ſine medio ſi-
mulachri qꝛ deus cognoſcetur a ſeipſo et
non per aliquam abſtractam ſimilitudinē
alꝭ creatura eſſet termin⁹ ꝛ deus nō eſſet
vere finis oīm. Non autem videbitur de⁹
ſine medio diſponente quod eſt gratia et
gloria: oportet enim proportionem eſſe in
ter viſibile ꝛ viſum. Hec autem diſpoſitio
erit ex parte videntis ꝛ non rei viſe. Me-
dium enim eſt multiplex. Nam quod-

UVA. BHSC. IyR_242

dam eſt medium peccati. Unde Eſaie. lix.
Peccata noſtra diuiſerunt inter nos ⁊ deũ
noſtrũ ⁊ abſconderunt faciẽ eius a nobis
ne exaudiret nos. Illud eſt mediũ impiorꝫ.
Scḋm mediũ eſt creature. Apo. ad Ro. i.
Inuiſibilia dei a creatura mundi ꝑ ea que
facta ſunt intellecta conſpiciuntur hoc eſt
medium philoſophorum. Aliud eſt mediũ
figure. Apoſt. i. ad Corꝫ. x. Oīa in figura cō
tingebant eis. Iſtud fuit medium patriar
charũ ⁊ ꝓphetarꝫ. Aliud eſt mediũ ſcriptu
re. Pſal. Declaratio ſermonũ tuorꝫ illũinat
⁊ intellectũ dat paruulis. Et illḋ medium
eſt theologorꝫ. Quintũ mediũ eſt mediũ fi
dei. Apo. ij. Eſto fidelis vſqꝫ ad mortem ⁊c.
hoc eſt mediũ fideliũ quo tanqꝫ in enigma
te vident deũ. Secũda dos eſt dilectio. vñ
differentia eſt inter dilectionẽ virtutẽ ⁊ di
lectionem dotem: vna differentia eſt ſꝫ ha
bitum: qꝛ virtus eſt id ꝓprie quod tranſit
de ſtatu gratie in ſtatuꝫ glorie. Dos ꝟo eſt
illud quod ſupra meritũ datur ſpōſe. Alia
differentia eſt penes obiectum: qꝛ licꝫ ob
iectum vtrobiqꝫ ſit deus non tamen ſm ꝙ
deus: ſed eſt obiectuꝫ virtutis inqꝫtum eſt
ſumma bonitas ⁊ obiectũ dotis inqꝫtuꝫ eſt
vnibilis in vnũ ſpiritũ. Nota ſuper premiſ
ſis ꝙ fides ⁊ ſpes ſm rem euacuabunt i pa
tria. Charitas ꝟo nec ſm rem nec ſm actũ
eius euacuabit: ſed ſolũmodo ſm modum
qꝛ imperfectio eiꝰ tollet. Fidei enĩ ſm btm̃
Augu. Succedit ſpes quã videbimus. ſpei
ſuccedet beatitudo ad quã peruenitur ſu
mus. Charitas nihil ſuccedet: qꝛ potiꝰ au
gebitur. Tertia dos aīe erit cōprehenſio q̄
eſt tentio viſi ⁊ amati boni ⁊ veri et primi.
et ſumitur hic cōprehendere ꝓ attingere ⁊
nō circũplecti diuinã eſſentiã ⁊c. Dotes cor
poris ſcꝫ charitas: impaſſibilitas: ſubtili
tas: ⁊ agilitas. vnde vna queqꝫ pars perfe
ctius habet eſſe in ſuo toto ꝙ per ſe. vnde
ſicut aīa nunc a corpore corruptibili ſepa
rata perfectiꝰ habet eſſe ꝙ ei coniuncta: ſic
in futuro recōiuncta corpori incorruptibi
li ꝑfectius habebit eſſe quã modo ſepara
ta: qꝛ tunc nō impediet a corpore ſicut bo
no. Quod ſint quattuor dotes corporis pꝫ
nã ad hoc ꝙ corpꝰ ꝑfecte ſit ſubiectum aīe
nec eã impediat in oꝑibus glīe q̄ttuor req̄
runtur quorꝫ duo pertinēt ad ſenſum. alia
duo ꝑtinent ad motũ. Quo ad ſenſuꝫ duo
req̄runt. Unũ vt ſit facile receptabile ſpe
cierũ ſenſibilium ad qḋ diſponit claritas.
Alterũ eſt vt nō ſit receptabile paſſionum
ignobilium: ad qḋ diſponit impaſſibilitas
Quo ad motũ duo requirunt. vnũ eſt ꝙ ꝑ
contrariam inclinationem nō reſiſtat ſuo
motori: ad quod diſponit agilitas. Aliud
eſt vt corpora ꝑ que mouet nō reſiſtant ei
ad qḋ diſponit ſubtilitas. Alio modo pōt
accipi nũerus predictarũ dotiũ ſm ꝓprie
tates q̄ ſunt in elementis: ſcꝫ penes aque
tranſparentiam ſumit claritas: penes ter
re ſoliditateꝫ ſumit impaſſibilitas: penes
ſimilitudinē ignis ſumitur ſubtilitas: pe
nes mobilitatē aeris ſumit agilitas. Alio
mō poſſunt ſumi ille dotes ſꝫ quattuor de
fectus quos habet corpus humanũ a q̄t
tuor elementis q̄bus cōponitur. Habet eñ
corpus humanũ ab igne caliditateꝫ: a ter
ra groſſiciem: ab igne aere paſſibilitatem
ab aqua frigiditatē: ⁊ inde tarditatē. Sed
illa tollunt ꝑ quattuor dotes corporis: xp̄s
enĩ vt recitat Hugo de ſctō victore. Aſſum
pſit quattuor dotes corporis añ paſſioneꝫ
ſuam: claritatem in tranſfiguratione: et agi
litatem qñ ambulauit ſupra mare: ſubtili
tatem in natiuitate: qꝛ ſalua virginali in
tegritate matris natus fuit: impaſſibilita
tem aſſumpſit in cena qñ corpus ſuuꝫ ſuis
diſcipulis dedit manducandũ. Prima dos
corporis eſt claritas. Duo ei ſunt que cau
ſant nunc obſcuritatem in corpore hũano
Unũ eſt materie impuritas: alterũ eſt lu
minis paucitas. tunc ꝟo tollet vtrũqꝫ. Iu
ſti enĩ fulgebunt ſicut ſol. Mat. xiij. Tamē
corpora ſanctorũ nō equaliter erunt clara
qꝛ melior anima corpus habebit lucidum
Unde Apoſt. i. Corꝫ. xv. Stella differt a ſtel
la in claritate: hoc eſt ꝙ ſancti plus vel mi
nus lucent ſm differentiã meritorũ. Clari
tas ꝟo puerorꝫ q̄ poſt baptiſmũ moriũtur
antequã ꝑueniant ad annos diſcretionis cō
parari poteſt lumini lune: qꝛ ſicut luna nō
habet lumē a ſe ſed a ſole: ita iſti non ha
bent glīam ex merito ꝓprio ſed ex merito
xp̄i. Baptiſmus enĩ ex paſſione xp̄i habet
efficaciã. Scḋa dos corporis eſt ſeu erit. i
paſſibilitas que reſultat ex virtute anime
ſuũ corpus potenter cōtinuentis. ita vt a
nullo exteriori agente valeat imutari. ꝙ
uis enĩ corpora ſint cōpoſita ex contrariis
illa tamē cōtrarietas erit ad omnimodam
equalitatē redacta. Differentia enĩ eſt int
impaſſibilitatē ſanctorũ ⁊ ade in ſtatu in
nocentie ⁊ puerorũ in lymbo: qꝛ impaſſibi
litas ſanctorꝫ erit nō poſſe pati. Impaſſibi
litas ade fuit poſſe non pati. Impaſſibili

UVA. BHSC. IyR_242

tas ꝟo puerorū in lymbo erit nihil pati. et
hoc nō eſt ex potentia reſiſtendi leſioni in-
trinſece quā nō habebūt. ſed ex ordinatio-
ne diuine mie q̄ nō permittit eis aliq̄d ad-
hiberi ꝑ quod poſſent ledi. Ex quo ſequit̄
ꝙ ſi tales pueri poſt reſurrectionē ponerē-
tur in igne lederent̄ ab eo. Secꝰ eſt de cor-
poribus glorificatis q̄ ſi etiā ponerent̄ in
inferno nō ſentirent ex hoc aliquā leſionē.
Tertia dos corporis eſt ſubtilitas q̄ aufert
groſſiciem corpis. tanta em̄ erit ſubtilitas
ꝙ poterit ſubintrare corpus ſolidū ⁊c. Si-
cut em̄ in corporibus non glorioſis in ipſa
groſſicies īpedit ne duo corpa in eodē poſ-
ſint eſſe eo ꝙ vnū alteri reſiſtit: ita groſſi-
cies illa ꝑ glie ſubtilitatē tollit̄ a deo ꝙ cor-
pus nō glioſum nō poſſit reſiſtere glioſo.
Sic ḡ apparet ꝙ corpa glioſa ꝑmanebunt
alia corpora nō illa diuidēdo. ſed ſubintrā-
do manēte diſtinctione dimenſionū vtriuſ-
ꝙ corpis. Quarta dos eſt ſeu erit agilitas
q̄ tanta erit ſicut ait beatꝰ Aug. ꝙ ꝓtinus
vbi voluerit ſpūs erit ⁊ corpus. verūtamē
ſicut melior aīa corpus habebit lucidiꝰ ſic
⁊ agilius: ita tñ ꝙ volūtas ſanctoꝝ erit oī-
no cōiuncta rōni. vñ volūtas nunꝙ vult ꝙ
non debet. ¶ Querit̄ q̄re corpa mō ſunt
tarda ⁊ tunc agilia. So. q̄ nūc in corpe du-
plex eſt motus ſ. natura elemēti predomi-
nans q̄ mouet ad determinatū locū ⁊ volū-
tas aīe q̄ mouet indifferenter ad quēlibet
locū. nūc igit̄ corpa tarda ſnnt in cōtraria
inclinatione nature ad voluntatē q̄ terra
predominans naturaľr deorſum trahit. in
futuro aūt natura erit totalit̄ ſubdita vo-
luntati. vnde corpus mouebitur ad impe-
rium ſpiritus.

¶ Sequitur de aureolis.

Aureola eſt mētis ſpe-
ciale gaudiū veniēs ex ope-
re excellēti ⁊ priuilegiato.
Pro quo eſt ſciendū ꝙ ſicut
ex gaudio eſſentialis p̄mij
qđ eſt aureū redūdat in corpore q̄dam de-
cor q̄ eſt gloria corporis: ita ex gaudio au-
reole reſultat aliq̄s decor in corpore: ⁊ vt ſic
aureola principaľr ſit in mēte ſed ꝑ quan-
dam redundantiā fulget etiā in carne q̄re
ſciendū eſt ꝙ decor cicatricū q̄ in martyrū
corporibus apparebit nō pōt dici aureola
q̄ aliqui martyres cicatrices nō habebūt
vtputa illi q̄ ſunt ſubmerſi vľ famis ī edia
vel tentatione diutina carcerū ⁊ interēpti:
tamen iſti habebūt aureolā. Tribꝰ eī gene-
ribus hoīm debet̄ aureola: qđ patz multi-
plici rōne. p̄ma ex opibus excellentiſſimis
triū aīe potentiarū. Excellentiſſimū eī opꝰ
rationaľr potētie eſt predicatio ꝟitatis. ex-
cellentiſſimū opus cōcupiſcibiľr eſt obſer-
uatio caſtitatis virginalis. Excellentiſſimū
opus iraſcibilis eſt perpeſſio mortis. Vñ
patet ꝙ predicatoribꝰ martyribꝰ ⁊ virgini-
bus debet̄ aureola. Hoc em̄ ſatis patet ex
hoſtibus q̄s vincimus q̄ ſunt mūdus: caro
demonia. martyres em̄ vincūt mundū. vir-
gines carnē. predicatores dyabolū. nō ſolū
de ſe ſed expellunt de corporibꝰ alioꝝ. Alio
mō patet per victoriā triplicium paſſionum
ſunt em̄ paſſiones innate: illate: ⁊ in cordi-
bus alienis. paſſiones innatas vincunt vir-
gines: illatas martyres. Illas ꝟo q̄ ſunt in
alienis cordibꝰ vincunt ꝑdicatores. Itē iſte
aureole pñt ꝓbari exēplo xp̄i q̄ fuit doctor
q̄ veritatē mundo manifeſtauit. Fuit mar-
tyr q̄ paſſionez ſuſtinuit. Fuit virgo q̄ pu-
ritatem ſeruauit. Itē poſſunt ſumi aureo-
le ſm̄ prefigurationē in veteri teſtamento.
Legit̄ em̄ in Exod. ꝙ tria habebant aureo-
las. ſ. altare incenſi: archa federis: ⁊ menſa
ꝓpoſitionis. Prima ſignificat aureolā mar-
tyrum q̄ corpora ſua ſuper altare paſſio-
nis imolauerunt. Scđa ſignificat aureolā
virginū q̄ ſicut archa federis auro fuit in-
tus ⁊ extra decorata: ita virginitas mentē
et corpus ornat. Tertia ſignificat aureolā
predicatorū q̄ ſicut menſa ꝓpoſitionis mi-
niſtrant panes doctrine. Aureola diminu-
tiue đr ⁊ hoc in cōparatione ad aureā. Pro
quo eſt notandū ꝙ differentia eſt inter au-
ream: aureolā: ⁊ palmā. Nā aurea eſt pre-
mium ſubſtātiale quo metaphorice đr co-
rona. tñ ex parte meriti q̄ nō reſpōdet ge-
neri opis ſed radici charitatis: tñ ex parte
premij: q̄ ꝑ hoc efficit̄ homo particeps di-
uinitatis ⁊ ꝑ ꝯñs regie poteſtatis: tñ etiā rō-
ne ꝑfectionis qđ ſignificat figura circula-
ris. aureola ꝟo eſt premiū accidentale: nō
tñ quodlibet accidētale ſed illud qđ reſpō-
det operi excellenti ⁊ ꝑuilegiato ſcz marty-
rio virginitati: ⁊ predicationi. Palma eſt
premiū accidētale quoddam ꝙ nec radici
nec opi debet̄: ſed volūtati. Tale premiū ha-
buit btūs Martinꝰ ex eo ꝙ martyriū deſi-
derauit licz opus nō fuerit ſubm. Vñ can-
tatur de ipſo qđ ⁊ ſi gladiꝰ ꝑſecutoris non
abſtulit: tñ palmā martyrij nō amiſit. Hec
em̄ palma nec aurea: nec aureola dici đz.

UVA: BHSC. IyR_242

¶ Sequitur de aureolis in ſpeciali.

Aureola prima debetur martyrib⁹ in q̄bus ꝑfectiſſima victoria eſt de impugnatiōe exteriori. ⁊ hec ꝑfectio victorie cōſideraṫ ex duob⁹. ꝑmo ex magnitudine paſſiōis: q2 inter oēs paſſiōes illatas exterius ꝑcipue mors tenet locū. Secūdo cōſideraṫ ex cauſa pugne q̄ xp̄us eſt. Martyrē eñ nō facit pena: ſꝫ cā. i. mors ſuſcepta ꝓpter xp̄m. ¶ Sciēdū tñ eſt ꝙ martyrio nō debeṫ premiū ſm hoc ꝙ exteri⁹ infligitꝛ: ſed ſm hoc ꝙ volūtarie ſuſtinetꝛ: q2 nō meremur niſi ꝑ ea q̄ ſunt in nobis: ⁊ nō ꝑ ea q̄ ſūt extra nos: ſicut nec demeremur niſi ꝑ ea q̄ ſunt intra nos: ꝙto aūt. i. q̄ ſuſtinet volūtarie difficili⁹ eſt volūtari ſuſtinere. tāto volūtas que ꝓpter ip̄m id ſuſtinet oſtēditur firm⁹ in xp̄o fixa: ⁊ ideo excellentius ei ꝑmiū debeṫ. ¶ Aureola ſcḋa debeṫ v̄ginib⁹ ꝓpter ſingularē victoriā quaꝫ de carne obtinuerūt ꝯtra quā bellū continue geritꝛ: ꝙuis eñ vidue pugnēt ꝯtra carnem ꝑfectius tñ v̄gines triūphant q2 nobiliſſimū gen⁹ eſt victorie nūq̄ hoſti ceſſiſſe. Illis v̄ginib⁹ debeṫ tm̄modo aureola q̄ ꝓpoſitum habuerūt v̄ginitatē ꝑpetuo ꝯſeruādi: ⁊ꝫ hoc ꝓpoſitū fuerit interruptū cogitatiōe: dū tñ remaneat carnis integritas: q2 v̄ginitas mentis reparari pōt: ſed non v̄ginitas carnis ſi corrūpaṫ ſeu amittaṫ. Si aūt aliqua ſit v̄go etiā ſi ꝓpoſitum nō habuit ſeruādi ꝑpetuo v̄ginitatē: non eſt dubiū q̄n habitura ſit ſp̄ale gaudiū de incorruptiōe corpis ſup eſſentiale gaudiuꝫ ſicut etiā innocētes de hoc gaudebūt ꝙ imunes a pc̄ō fuerūt ꝙuis peccandi oportunitatē nō habuerint. ¶ Queriṫ q̄d dicendum de illa q̄ corrūpiṫ violēter. So. dicendum eſt ꝙ nō admittit aureolā v̄ginitatis vñ dicebat btā lucia ſi inuitā me corruperis merces mihi duplicabiṫ coronā. qḋ nō eſt intelligēdū de aureola duplicata. ſꝫ q2 duplex ꝑmiū reportabit: vnū ꝑ v̄ginitate cuſtodita: ⁊ aliō ꝑ iniuria quam paſſa eſt. Fruct⁹ eñ cēteſim⁹ debeṫ v̄ginib⁹ q2 vitaꝫ celeſtē ducūt. Viduis debeṫ fruct⁹ ſexageſim⁹ q2 tales exercere ſe debēt in opib⁹ mie Cōiugatis debeṫ fruct⁹ triceſim⁹: q2 talib⁹ ſufficit ip̄lere decalogū i fide trinitatꝭ. Aureola tertia debeṫ ꝑdicatorib⁹: q2 ꝑfectiſſima victoria ꝯ diabolū obtineṫ qū aliq̄s nō ſolū diabolo ip̄ugnāti nō ceditꝛ: ſꝫ etiā euꝫ de regno ei⁹ expellit ⁊ nō ſolū a ſe ſꝫ etiam aliꝗs. Iſta eñ aureola debeṫ ſolū illis q̄ licite exercēt actū ꝑdicādi: ſcꝫ ꝑlatis qb⁹ cōpetit ex officio ꝑdicare ⁊ docere nō debeṫ hec aureola niſi actu ꝑdicēt q2 aureola nō debeṫ habitui ſꝫ actui pugne. iuxta illud Apo. ij. ad Thi. iij. Nō coronabiṫ niſi q̄ legitime certauerit. Predicare eñ ⁊ docere cū ſint act⁹ mie inter ſp̄uales elemoſynas cōputātur. Btōꝝ gaudia ſub epylogo numerātur in fine cōpē. theo. nō ſingula q̄d generꝫ ſꝫ ſinguloꝝ gn̄a. tot eñ gaudia particularia. Quilibet btūs hꝫ in ſe vel in aliꝗs quot ea ſoli⁹ dei noticia cōprehēditꝛ: ⁊ illi quos ſumma ſapiētia voluit ea ſcire tātū. Nāq3 gaudebit q̄ſq3 ꝺ bono alteri⁹ q̄tū de bono ꝓpo qḋ tñ nō eſt intelligēdū de intēſiōe gaudij ſꝫ de nūero gaudioꝝ. Tot eñ ⁊ tāta ſunt ibi ſumma gaudia ꝙ oēs ariſmetici hui⁹ mūdi nō poſſent ea oīno numerare. oēs geometre meſurare: grāmatici. logici: rhetorici nō poſſent illa ſermōib⁹ explicare: q2 qḋ ocul⁹ nō vidit nec auris audiuit: nec in cor hoīs aſcēdit ꝑparauit de⁹ diligētibus ſe. i. ad Coꝝ. ij. Gaudebūt eniꝫ ſancti ſupra ſe de viſiōe. infra ſe de celi angeloꝝ hoīm ⁊ aliaꝝ creaturaꝝ pulchritudine ⁊ aſſociatiōe. intra ſe de corpis ⁊ aīe glorificatiōe. De⁹ eñ oēs ſenſus ſp̄uales ineffabili delectatiōe reficiet: cū ip̄e obiectum oīm ſenſuū ſp̄aliū ſit futur⁹. Erit de⁹ nāq3 ſpeculū viſui: cythara auditui: mel guſtui balſamū olofactui: ſlos tactui: ibi erit candor lucis īeſtimabilis: amenitas vernalis abūdātia autūnalis: reqēs hyemalis. vñ btūs Aug. Fulget qḋ non capit loc⁹: ſonat qḋ nō capit tp̄s: olet qḋ nō ſpargit flatus ſapit qḋ minuit edacitas. heret qḋ non diuellit ſocietas. Ibi de⁹ videbiṫ ſine fine: ⁊ ſine faſtidio amabiṫ: ſine fatigatiōe laudabitur: nihil eñ eſt extra qḋ appetaṫ: nihil intra qḋ faſtidiat. vñ idē Aug. in lib. de corporis ⁊ aīe miſeria vita. O caro illā vitā amplecti debuiſti: vbi vita ſine morte: vbi iuuētus ſine ſenectute: vbi lux ſine tenebris vbi gaudiū ſine triſticia: vbi pax ſine diſcordia: vbi volūtas ſine iniuria: vbi regnū ſine cōmutatiōe. ⁊ idē Augu. Id qḋ ꝑmittit deus ſine non capit: ſpe nō attingiṫ: charitate nō cōprehēdiṫ: deſideria ⁊ vota tranſcēdit: acq̄ri pōt extimari nō pōt. ibi erit ꝑſentia oīs boni: ⁊ abſentia omis mali. Et beatus Berū. ad idē dicit. Merces ſctōꝝ

UVA. BHSC. IyR_242

tam magna eſt ꝙ nõ põt numerari: ita copioſa ꝙ nõ põt finiri: ita precioſa ꝙ non põt eſtimari ꝛc. ¶ Summarie glorie enumerantur cõiter duodecim fruct⁹. Primus ſanitas ſine infirmitate. vnde ps. Qui ſanat oẽs infirmitates tuas. Scđs fructus iuuẽtus ſine ſenectute. vñ ps. Renouabitur vt aquila iuuẽtus tua: q2 in etate xpi ſcilicet xxxiij. annoꝝ ſemꝑ manebunt ſcđm vt dicit apl's ad Ephe. iiij. Donec occurram⁹ oẽs in veritatẽ fidei ꝛ agnitiõis filij dei in virum ꝑfectũ ꝛ menſurã etatis plenitudinis xpi. Tertius fructus eſt ſacietas ſine faſtidio. vñ ps. Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Quartus fruct⁹ eſt libertas ſine ſeruitute vñ ad Ro. viij. Creatura liberabit a ſeruitute corruptiõis in libertate glorie filioꝝ dei. Quintus fruct⁹ eſt pulchritudo abſq3 difformitate. vnde ad Philip. iij. Reformabit corpus humilitatis nr̃e ꝯfiguratũ corpori claritatis ſue. Sextus fruct⁹ erit impaſſibilitas ſeu immortalitas Eſaie. xxv. Precipitabit dñs mortẽ in ſempiternum. Septim⁹ fruct⁹ eſt abũdantia ſine indigẽtia. vnde Deut. viij. Rerũ oĩm abũdãtia ꝑfrueris. Octauus fruct⁹ eſt pax abſq3 ꝑturbatiõe. Nonus fruct⁹ eſt ſecuritas ſine timore. De his duobus Eſa. xxxij. Sedebat populus meus in pulchritudine pacis et in tabernaculis fiducie: et in reqe opulẽta Decimus fructus eſt cognitio abſq3 ignorantia. vñ Apo. i. ad Cor. xiij. Uidem⁹ nũc per ſpeculũ in enigmate: tũc aũt facie ad faciẽ: nũc cognoſco ex ꝑte: tũc cognoſcã ſicut ꝛ cognitus ſum. Undecimus fructus eſt gloria ſine ignominia. vñ Apo. ad Col. iij. Cũ eñi xps appuerit vita nr̃a: tũc ꝛ vos apparebitis cũ ipſo in glĩa. Duodecimus fruct⁹ eſt gaudiũ ſine triſticia. Eſa. li. Tunc qui redẽti ſunt a dño reuertẽtur ꝛ veniẽt in ſyon laudãtes deũ ꝛ leticia ſempiterna ſupra capita eoꝝ. Gaudiũ ꝛ leticiã obtinebũt: ꝛ fugiet dolor ꝛ gemit⁹. ꝛ Math. xxv. Intra in gaudiũ dñi tui. ꝛ Joh. xv. Gaudebit cor veſtrũ ꝛ gaudiũ veſtrũ nemo tollet a vobis. Iſti eñ fruct⁹ figurant̃ ꝑ. xij. fructus ligni vite q̃ erãt in medio paradiſi. vñ Apo. vl. Or. Beati q̃ lauãt ſtolas ſuas i ſanguine agni vt ſit poteſtas eoꝝ in ligno vite ꝛ per portã intrẽt in ciuitatẽ ꝛc. ¶ Queritur vtrum electi memorantur maloꝝ que ꝑpetrauerũt ꝛ a q̃bus liberati ſunt. So. ſcđm Boñ. Propter oſtẽſionẽ diuine iuſticie in retribuendo rememorabũtur oĩa bona ꝛ mala in q̃bus homĩes ꝑmãſerũt finaliter: q2 iſta ſola ſunt digna retributiõe Propter ĩo oſtẽſionẽ diuine mĩe de ꝑteri to rememorabũtur mala a q̃bus ſunt miſericorditer ꝛ liberati hoc generabit in eis leticiã. vnde beatus Augu. Uis diuina aderit qua fiet vt oĩa ad memoriã reuocẽtur Huic concordat magi. ſen. xliij. diſt. iij. di. Sepe leti triſtiũ meminimus ſine dolore ꝛ inde amplius leti ꝛ grati ſum⁹. Ex quib⁹ apparet ꝙ ſi prioꝝ maloꝝ memoriã ſancti habeãt in futuro nõ erit eis ad penam vel glorie derogationẽ: ſed ad gratiarum actionẽ ſcđm eundẽ magi. di. preallegata. ¶ Queritur vtrũ peccata q̃ fecerũt electi in iudicio ꝑdeant in noticiã oĩm ſicut mala dãnatoꝝ. Sol. magi. xliij. diſt. iiij. Talis enim ratiõabiliter putari põt peccata hic penitẽtiam deleta ꝛ tecta illic etiam tegĩ alijs. Alia vero peccata que non ſunt deleta ſicut peccata damnatoꝝ cũctis ꝑpalari ¶ Sequitur quinta pars ibi. Ergo mundanis ꝛc. vbi auctor noſter exhortat vnũquẽq3 rebus mundanis ſpretis tendere ad illam ciuitatẽ celeſtẽ in qua ſunt tot ꝛ tanta ineſtimabilia gaudia. Text⁹ eſt de ſe clar⁹. Sed q2 glorificatio corpis ꝓſupponit reſurrectionẽ eorũdẽ. Idcirco intẽdo hic aliq̃d dicere de reſurrectiõe ꝛ extremo iudicio generali. Anteꝙ veniet dñs ad iudiciũ regni romani fiet defectio. Nã ſicut dicit glo. ſupra Apoc. pri⁹ erit diſceſſio a romano imperio: quia impleta aderit antixps hic ex parẽtũ ſemine cõcipiet: ſed poſt conceptum deſcendet ſpiritus malignus in matris vterum cum virtute ꝛ operatiõe. Deinde puer naſcet̃ ablactabit̃ adoleſcet ꝓpter q̃d ꝛ filius perditionis dicetur. Naſcetur eñi in babylone de tribu dan. ſicut dicit glo. ſupra Apoc. Poſt hec venit in hieruſalẽ ꝛ circũcidet ſe dicens iudeis ſe eſſe xpm ſeu meſſiam illis ꝑmiſſum. Uñ plebs iudaica ſpecialiter adherebit ei ſicut dicit glo. ſupra Apoca. et idem tenet compẽ. theolo. in fine. donec Enoc ꝛ Helya predicantibus reuertantur ad xpm. Angelus bonus deputabitur ad cuſtodiam antixpĩ ſed quãdo ita obſtinabit̃ in peccato ꝙ dicet ſe eſſe deũ ꝛ extollet ſe ſupra omne illđ quod dicitur deus: aut colitur ſicut legit̃. ij. ad Theſſal. ij. c. vbi dicit̃ de antixpo qui aduerſatur et extollitur ſupra omne illđ quod dicitur deus aut quod colitur: ita vt in tẽplo dei ſedeat oẽſtdens ſe tanꝙ ipſ

UVA. BHSC. IyR_242

ſe ſit deus. tūc angelus bonus deſeret euꝫ
ex toto nec habebit eū poſtmodū ad ꝓmo
tionē ſed ad accuſationē. Antixp̄s erit luxu
rioſus⁊ in cōcupiſcētijs feminaꝝ. Dan̄. xi. c.
In aperto tm̄ ꝑ hypocriſim ſimulabit ſe ſan
ctum ⁊ iuſtuꝫ vt facili⁹ decipere poſſit. Cor
ſuū ꝑ ſuperbiā magnificabit. ⁊ ſicut habet
Dan̄. xi. Eleuabit aduerſus oēm deū ⁊ ma
gnificabit ⁊ aduerſus deū deorū loquetur
magnifica. Cōtra principē principū cōſur
get. i. ꝯtra deū. Dan̄. viij. Et ſicut dicit glo.
ſupra Dan̄. vij. c. In tantā eleuabit ſupbiaꝫ
vt leges et cerimonias mutare conetur et
tp̄is curſum. Tante ei preſumptionis erit
ꝙ nō putabit ſe a deo puniendū ꝓpter hoc
ꝙ iudiciuꝫ differt. vn̄ p̄s. Auferent iudicia
tua a facie eius. Antixp̄s em̄ erit blaſphe
mus. vt dꝛ Apo. xiij. vn̄ Dan̄. viij. Sermonē
cōtra excelſum loquet. ¶ Ad maiorē em̄ cō
tumeliaꝫ faciet ymaginē ſuā adorari ⁊ oēs
ſuos caractere ſignari i manu dextra et in
frontibus ſuis ſicut hr̄ Apo. xiij. Ut ne q̇s
poſſit emere vel vendere niſi q̇ habeat ca
racterem noīs beſtie. ſ. antixp̄i. Confitebit
em̄ ſe verū dei filiū ⁊ filiū hoīs: ita vt in tē
plo faciat ſe adorari vt deus. Judei quoqꝫ
templū qḋ romani deſtruxerunt reedifica
bunt. Itē antixp̄s affirmabit an̄ ſe nullum
fuiſſe xp̄ianum ſed oēs antixp̄os fuiſſe. Di
citur em̄ in glo. ad Theſſa. ij. ꝙ ſicut in xp̄o
oīs plenitudo diuinitatis habitauit: ita in
antixp̄o oīs plenitudo iniq̄tatis: q꞉ in ipſo
erit caput oīm maloꝝ. ſ. dyabolus. merito
cōparat antixp̄s in Apoc. Ceraſti q̄ eſt ſer
pens cornutus: q꞉ antixp̄s quattuor corni
bus armabit. ſ. callida ꝑſuaſione ⁊ miracu
loꝝ ꝑatione: donoꝝ largitione: tormēto
rum exhibitione. Primus mod⁹ ſubuerten
di hoīes erit callida ꝑſuaſio. Predicabit ei
legē nouā prauā eſſe ⁊ legē xp̄i ꝓ poſſe de
ſtruet. Predicatores quoqꝫ ſui diſcurrēt ꝑ
diuerſas partes mundi ⁊ impediēt ne ſcri
ptura ſacra a fidelibus audiat. ipſi em̄ bo
nos ſe ſimulabūt eſſe: ⁊ tm̄ mala ſuadebūt.
Scḋs mod⁹ ſubuertendi erit ꝑ falſa mira
cula: q꞉ ꝑ magicā artē faciet illa. vn̄ glo. ſu
pra Apoc. xiij. Magica arte faciet ſtatuaꝫ
loq̇ et futura predicare ſeu dicere. Faciet
etiā ſicut dꝛ Apoc. eodē. c. Ignem de celo in
terrā deſcēdere. glo. i. malignū ſpm̄ faciet
ſupra ſuos deſcēdere vt loquant varijs lin
guis. Sp̄s em̄ malignus deſcēdet in eos
in cōſpectu hoīm ſicut ſp̄ūſſanctus deſcen
dit in ap̄los xp̄i. Unde iactabunt ſe eē me
liores apoſtolis qui ſpiritū ſanctū accepe
runt. Itē per artē magicaꝫ ſimulabit ſe eſſe
mortuū ⁊ putabit ab oībus reſurrexiſſe q̄
prius mortuus ꝑ triduū putabat: ⁊ tūc mi
rabuntur populi ⁊ adorabunt eū atqꝫ lau
dabunt. Eccleſia xp̄o tunc nō faciet miracu
la. De hoc decipiendi mō dicit p̄s. Inſidiat
in abſcondito quaſi leo in ſpelūca ſua. glo.
recte antixp̄s cōparatur leoni exn̄ti in ſpe
lunca: q꞉ in eo vis ⁊ dolus ꝑabitur. Uis eſt
per leonē. Dolus ꝑ ſpeluncā intelligit. ꝓpt
hoc dicit Greg. Penſemus q̄ erit humane
mentis illa tētatio qn̄ prius martyr corp⁹
tormentis ſubijcit: ⁊ tm̄ tortor ante oculos
eius miracula facit. Sicut em̄ antixp̄s fin
get ſe a mortuis reſurgere: ita ſe finget ad
celum aſcendere. Apoc. xiij. Et plaga mor
tis eius cauda eſt. glo. arte magica aſcen
det antixp̄s in aera ferentibus eū demoni
bus. Faciet quoqꝫ ſubito arbores florere ⁊
areſcere. etiā mortuos in cōſpectu oīm ſu
ſcitabit. Tertius modus decipiendi erit ꝑ
munera. Ipſe em̄ antixp̄s inueniet theſau
ros abſconditos per quos diuites huius
ſeculi ad ſe attrahet. ⁊ tunc eorum falſam
felicitatem ad decipiendum aliquos oſtē
tabit. Quartus modus decipiēdi erit per
minas ⁊ tormenta quos aliter vincere nō
poterit. Tanta em̄ ſicut ait dn̄s in euange
lio Math. xxiiij. Tunc erit tribulatio vt in
errorem ducantur. ſi fieri poſſet etiam ele
cti. ⁊ hoc tangitur in Apoc. in. ij. ca. Pedes
eius ſiles auricalco ſicut in camino ardēti
Per pedes vltima xp̄i mēbra: ꝑ caminū ar
dentem tribulatio vehemens deſignat. Ex
hibebit em̄ antixp̄s cuncta genera tormen
toꝝ q̄ in p̄cedentib⁹ martyrib⁹ īpleta ſunt
⁊ in illis regionib⁹ fideles vehemēti⁹ ſunt
vexādi vbi fuit dn̄s crucifix⁹. Et ſicut dicit
glo. ſupra Apoc. Illa tribulatio nō ꝑtes ſꝫ
ſimul totū mūdū examinabit. Soluent ei
demones q̄ modo ligati ſunt nec pn̄t noce
re ꝙtum vellent. Fideles illo tp̄e nō predi
cabunt: q꞉ tanqꝫ excōicati habebunt tunc
boni. nec vēdet eis nec emet ab eis q̄cqꝫ niſi
habeāt caracterē. i. ſignū quoddā ad lr̄am
vt adherētes ſibi cognoſcant ⁊ alij interfi
cient. Sicut ei antixp̄s crudelior erit oīb⁹
ꝑſecutorib⁹ ita ſancti tūc tp̄is erūt fortio
res oībus an̄ martyrib⁹. Cauda ei⁹ trahe
bat tertiā partē ſtellaꝝ celi ⁊ miſit in terrā
Apoca. xij. Trahet malos per munera: bo
nos per tormenta: ſimplices ꝑ predicatio
nem ⁊ miracula q̄ em̄ ſancti ⁊ iuſti videbā

UVA. BHSC. IyR_242

tur ꝛ credebātur adherebūt ei pro ſue vo-
luntatis arbitrio. Habebit ſecū magos et
maleficos reges ꝛ principes. vñ Apoc.xiij.
Uidi de mari beſtiam aſcendentē.glo. id ē
antixp̄m hñtem capita ſeptem id eſt prin-
cipes vniuerſos: ꝛ cornua decem.i.eos qui
impugnant decalogū. Antixp̄s eñ primo
veniet in ſimplicitate benignitate ꝛ mira-
culoꝝ operatione: ꝛ tunc a iudeis ſuſcipiet
qui ſpāliter vt dixi ſuperiꝰ adherebūt ei.
Ad quoꝝ cōuerſionē veniēt Enoc ꝛ Helyas
Et tunc antixp̄s in aptam ꝑſecutionē ꝯſur
get. De Goc ꝛ Magoc. dicūt quidā ꝙ ſunt
decē tribus vltra mōtes caſpios clauſe: ta
men nō ita clauſe quin bene poſſent exire
ſi ꝑmitterent: ſʒ nō ꝑmittūt a regina ama
zonū ſub cuius iuriſditione ſunt et viuūt.
Has tribꝰ hñt iudei in fine ſeculi exituras
ꝛ vēturas in Hieruſalē ꝛ cū ſuo meſſia: ſcʒ
antixp̄o.ſ.dei eccleſiā deſtructuras. Alij di
cūt ꝙ ꝑ Goc ꝛ Magoc intelligit exercitus
antixp̄i q̄ in fine ſeculi veniet expugnare
eccleſiā. Per Goc ſʒ glo. intelligūtur illi ꝑ
quos latēter diabolꝰ ꝑſequit fideles: per
Magoc aūt intelligūtur illi ꝑ quos apte
diabolꝰ ꝑſeq̄tur eccleſiā: vel ꝑ Goc deſigna
tur occulta ꝑſecutio xp̄i. Et ꝑ Magoc deſi
gnat manifeſta antixp̄i ꝑſecutio ſm autē
beatū Aug. Goc refert ad gētes. Magoc
ad diabolū: qꝛ Goc interp̄tat domꝰ ꝛ Ma
goc detectio. Inter occultū aduentū anti
xp̄i q̄ erit ꝑ natiuitatē ꝛ manifeſtū eius ad
uentū q̄ erit ꝑ predicationē ꝛ aptā ꝑſecuti
onem venient Helyas ꝛ Enoc ꝛ cōuertent
ſicut dicitur Malachie vltimo. Corda pa
trum ad filios glo.i.inſtructionē poſterio
rum de fide ſaluatoris in quē ipſi credide
runt ꝛ corda filiorū ad patres eorū.gloſa.
¶ Quia ſuſcipiēt fidē quā illi habuerunt.
De eorū predicatione ꝛ ſancta cōuerſatio
ne legitur. Apocalip.xi. Dabo duobus te-
ſtibus meis ſcʒ Helye ꝛ Enoc. Et ꝓpheta-
bunt diebꝰ mille.cclxvi.gloſa p̄ma. Tribꝰ
annis cum dimidio ſicut ipſe xp̄s predica
uit amicti ſaccis.glo. Predicātes pñiam ꝛ
exemplū penitentes. Hi.ſ. Enoc ꝛ Helyas
ſunt due oliue ſpūſancto vncti ꝛ duo can-
delabra.glo. Dātes lumen alijs. Tandem
antixp̄s faciet īterfici Enoc ꝛ Heliā in Hie
ruſalē ꝛ iacebūt corpora eoꝝ in plateis tri
bus diebus ꝛ tribus noctibꝰ cū dimidio: ꝛ
quia nullus audebit corpora eorū ſepeli-
re ꝓpter metū antixp̄i. Apoca.x. Corpora
eorum nō ſinentur poni in monumento.
Occiſores eoꝝ erūt valde leti ꝓpter mor-
tem illorū: poſt dies tres ꝛ dimidiuʒ ſpūs
vite a deo intrabit in eos ꝛ ſuper pedes
ſuos ſteterūt ꝛ timor magnus cecidit ſuꝑ
eos qui viderūt eos ꝛ audierūt vocē ma-
gnam dicentē illis. Helya ꝛ Enoc aſcēdite
huc: ꝛ aſcēderūt in celū in nube: ꝛ viderunt
illos inimici eorum ꝛ in illa hora factꝰ eſt
terremotus magnus et decima pars ciui
tatis cecidit ꝛ occiſi ſunt in terremotu ſe-
ptem milia hominum ꝛ reliqui in timore
miſſi ſunt ꝛ dederunt deo gloriā celi. Apo
calip.xi. Antixp̄s vero regnabit poſt mor-
tem illorum.xv.diebus. Regnabit eñ an-
tichriſtus ſicut dicit glo.ſupra Apoca. Tri
bus annis cū dimidio. vnde Danie.xij. Iu-
rauit angelꝰ ꝑ viuentē in eternum: quia in
t̄pe vniꝰ anni ꝛ t̄pa.ſ.duoꝝ annoruʒ ſpacio
ꝛ dimidij t̄pis et dimidij anni hoc eſt ſm
glo. Spacio trium annorum cuʒ dimidio
durabit deſolatio ſub antixp̄o: niſi aut ab
breuiati fuiſſent dies illa non fieret ſalua
omnis caro. Math.xxiiij. Sed ꝓpter ele-
ctos breuiabuntur dies illi. Unde Grego-
rius. Quia ꝛ ſuperbos nos ꝛ infirmos
reſpicit deus dies quos ſingulariter ma-
los intulit miſericorditer breuiatos dicit
Ex illa glo.ſupra Math. Dicitur ꝙ hec tri
bulatio ꝓ ceteris grauior: tanto breui-
tatis moderatior. Poteſtate ſua interfici-
et dominus antichriſtum ſicut dicit gloſa
ſupra Apoca. ſiue per ſe ſiue per michalē
Occidetur autē in monte oliueti in papi-
lione ꝛ in ſolio ſuo ꝛ in loco illo circa queʒ
dominus aſcendit. Interfecto antichriſto
non ſtatim dominus veniet ad iudicium
ſed ſm glo.ſuper Danie. concedentur qua
dragintaquinq̄ dies ad refrigerium ſan-
ctorum et ad penitentiam ſubuerſorum.
Quantum autem ſit ſpacium inter illos
quadragintaquinq̄ dies ꝛ finē mundi ne
mo ſit. Miniſtri autē antichriſti poſt mor
tem illius gaudebūt ducentes vxores ꝛ di
centes. Licet princeps noſter mortuus ſit:
tamen habemus pacem ꝛ ſecuritatem. Et
hoc vel talia dixerint repētinus eis ſuꝑue
niēt interitus. Iudei vero tunc conuerten
tur ad fidem ꝛ ſancta eccleſia vſq̄ ad finē
mundi pacificata cōquieſcet: quia extunc
fraudulentia ꝛ ſeuitia diaboli penitus de
ficiet. Anteq̄ dominus noſter ieſus xp̄us
veniat ad iudicium generale precedēt.xv.
ſigna: vt recitat beatus Ber. Beatus Hie-
ronymus in hyſtorijs hebreorum dicit ſe

UVA. BHSC. IyR_242

recepiſſe illa ſigna ⁊ plures alij famoſi do
cto. dicūt ſic. In pͥma die. xv. dieꝝ añ aduē
tum dñi ad iudiciū mare eleuabit. xl. cubi
tis ſup montes excelſos extra ſuū ꝓprium
locū nō efflueñs. Scd̃a die mare ꝓſternet
baſſe et vix poterit videri. Tertia die ma
re veniet ad ſuū antiquū ſtatum ſicut fue
rat naturalr̃ ab exordio. Quarta die oēs
belue maris leuabūt ſe ſupra pelagus et
mugient more cōntentiōis ⁊ neſciēt hoies
quid cogitent ſed deus. Quinta die volati
lia congregabūtur in cāpis vnūqdꝙ gen⁹
in ordine ſuo ⁊ erũt quaſi plorātia ⁊ nō gu
ſtātia: ſʒ aduētū iudicis timētia. Sexta die
flāma ignea cōſurgēt ab occaſu ſolis ꝯtra
faciē firmamēti vſꝙ ad ortū ꝯcurrētia. Se
ptima die ſydera errantia et ſtadionaria
ſpargent ex ſe comas igneas. Octaua die
terremot⁹ erit magnus: ita vt null⁹ poſſit
ſtare: ſʒ ad terrā oīa aīalia ſternentur. No
na die oēs lapides tā parui ꝙ magni ſcin
dētur in q̄ttuor pres: ⁊ vnaqueꝙ ps colli
det alterā. Decima die oīa ligna ſilauaruꝫ
⁊ olera herbaꝝ ſanguinē fluēt rorē. Unde
decima die oēs mōtes ⁊ colles ⁊ oīa edifi
cia hūana arte ꝯſtcta cadēt. Duodecima die
oīa aīalia terre veniēt ad cāpos de ſiluis ⁊
mōtibus mugiētia: nec tū guſtabūt aliqd̃
viaticum. Decimatertia die oīa ſepulchra
ab ortu ſolis vſꝙ ad occaſum patebunt ca
daueribus ſurgentibus vſꝙ ad orificiū ſe
pulchri. Decimaq̄rta die om̄e humanū ge
nus qd̃ inuētū fuerit de habitaculis exibit
nō loquēdo nec aliq̄d intelligendo ſʒ mitē
tia. Decimaquinta die oēs q̄ tūc erūt viui
morientur: vt reſurgāt cū mortuis lōge añ
defunctis. ¶ Querit hic q̄d de illis q̄ in ad
uētum xp̄i reperiētur viui. So. ſm magi.
ſen. xliiij. diſt. iiij. recitātē aplm. i. ad Coꝝ.
xv. Oēs quidā reſurgemus. ſ. tam boni ꝙ
mali: ſʒ nō oēs imutabimur. ſ. in ſolēnitate
reſurrectionis. Huic cōcordat ambr. ibidē
ꝑ magi. allegatū dicēs in ipſo raptu eoꝝ q̄
viui reperiētur mors erit ⁊ reſurrectio vt
aīa quaſi ꝑ ſoporē egreſſa de corpore eidē
in momēto reddat. Tn̄ idem magiſter ſen.
diſt. preallegata ſubdit. Uellē de his poti⁹
audire doctores: qꝛ hoc diffinire nō eſt hu
mani iudicij. Itē aplus. i. ad Theſſa. iiij. di
cit. Mortui q̄ in xp̄o ſunt reſurgēt primi.
Deinde nos qui viuimus q̄ relinquimur ſi
mul rapiemur cū illis in nubibus obuiam
xp̄o. Ignis em̄ p̄cedet faciē iudicis ꝓmaxi
mus: qꝛ ꝟtute diuina nō ſolū ignis qui eſt
in ſpera ſua. ſʒ etiā oēs ignes q̄ in terra et
ſup terrā ſunt cōcurrēt ad mundi ꝯflagra
tōez. Iſte em̄ ignis habebit officiū q̄ttuor
igniū. ſ. ignis infernal' reprobos puniēdo
ignis purgatorij bonos a venialib⁹ purgā
do: ignis terreſtris vegetabilia et ſenſibi
lia ꝯſumēdo ⁊ oīm corpora incinerādo. Et
ignis elemētaris elemēta ſubtiliādo ⁊ ad
innouationē diſponēdo. Per illū em̄ igneꝫ
ita terre facies exuret ꝙ figura huius mū
di ꝑibit ſicut olim factū fuit ꝑ diluuiū. Uñ
mag. ſen. xlvij. diſt. iiij. Peribit celū ⁊ terra
nō ſolū ſm ſubſtātiā: ſed ſm ſpēm q̄ imuta
bit. glo. celū aereum nō ethereū. Merito
em̄ primū iudiciū dei fuit ꝑ aquā cōtra ar
dorē luxurie q̄ nunc enormiter viguit. vlti
mū ꝟo iudiciū erit ꝑ ignē cōtra tepiditatē
charitatis q̄ nūc q̄ſi ſeneſcēte mūdo refri
geſcit. Actio em̄ illi⁹ ignis erit ſucceſſiua
habebit em̄ initiū medium ⁊ finē precedet
nāꝙ iudicis aduētū. Et quaſi ſimul fiet ꝑ
illū ignē purgatio iuſtoꝝ ⁊ punitio maloꝝ:
⁊ incineratio corporū cū cōſumptione ter
re naſcētium quo facto ſtatim erit reſur
rectio corpoꝝ cū aduētu iudicis ad iudiciū
⁊ tūc inflāmabit totus mūdus ꝑ circuitū.
Deus ſicut eſt potētiſſim⁹ in ꝯſtitutiōe na
turaꝝ ita eſt clemētiſſim⁹ in collatiōe grā
rū: ⁊ iuſtiſſim⁹ in retributiōe ſtipēdioꝝ q̄m
ergo hō meruit vel demeruit in aīa ſimul
corpe puniet: vel p̄miabit in vtroꝙ. Unde
in eiſdem opꝫ ipm̄ reſurgere. Ad vocē em̄
tube reſurgent mortui: ſicut dicit Apl's. i.
ad Theſſa. iiij. Quoniam ipſe dominus iuſſi
nuet in voce archangeli ⁊ in tuba dei de
ſcendet de celo ⁊ mortui qui in xp̄o ſunt re
ſurgēt primi: ⁊ ꝑ magi. xlvij. diſt. iiij. ſentē.
ad iudiciū veniēte dño emittet vox illa ma
gna q̄ reſurgēt oēs mortui. Dupl'r aūt p̄t
intelligi illa vox. Uno mō dr̃ eſſe imperiū
xp̄i reſurgere imperātis. Alio mō p̄ōt dici
illa vox manifeſta xp̄i apparitio. vñ Greg.
Tubā ſonare nihil aliud ꝙ mūdo iudicem
filiū demōſtrare. Reſurgēt ḡ oēs nulla in
eis exñte dr̃ia q̄tū ad ordinē tp̄is: ſʒ mag
erit dr̃ia q̄tū ad ordinē dignitat̃. Nā mali
reſurgēt difformes ⁊ paſſibl'es. In bōis ꝟo
natura ſaluabit ⁊ vicia detrahēt. Oēs em̄
tā bōi ꝙ mali reſurgēt integro corpe debi
ta ſtatura ſm etatē plenitudinis xp̄i. Grā
huius q̄rit qualis etas vel ſtatura aſſigne
tur reſurgentib⁹. So. ſm Boñ. In diſpoſi
tione iuuenilis etatis reſurgēt: ⁊ ad q̄titatē
autem ſtature nec fiet additio nec ſubſtra

UVA. BHSC. IyR_242

ctiorita tamen ſi fuerit ſalua integritas et
pfectio nature q̄ hꝫ determinatos termi/
nos ſiue in ꝓportiōe ſi in magnitudine in/
ter quos ſtatura xp̄i mediū tenere credit
tanq̄ pfectiſſimatſed in corpe vicij defor/
mato tſic oportet addivel diminui vſq̄ ad
debitā q̄titatē. Uñ mag. ſen. xliiij. diſt. iiij.
Oēs em̄ in eadē etate reſurgēt in qua xp̄s
mortuus fuit ꝛ reſurrexit cuiuſcū̄q etatis
mortui fuerintt ſed nō oēs eādem ſtaturā
corporis obtinebūt: imo vnuſquiſq̄ ſuam
recipiet menſurā corporis quā habuit vel
erat habiturus ſi puenifſet ad etatē qua
xp̄s fuit mortuus. Hoc dicit Aug. in libro
de ciui. dei. Etas vero xp̄i ſm mag. ſen. diſ.
preallegata erat circa. xxxij. annos cū tri/
bus menſibus. ¶ Queritur vtrū gygātes
ꝛ alia monſtra reſurgāt. Solu. ſm Bona.
Nō reſurgēt in ſtatura gygātes magnitu/
dinis eo q̄ nō eſt ibi veritas naturetſed er
rortū aliqui tenēt ꝯrium. Bimēbres ſ̄o ſi
habuerint diſtinctionē in mēbris p̄ncipali
bus ibi tunc ſunt due anime ꝛ ſic reſurgēt
duo corpora. Si vero habeāt diſtinctionē
in mēbris non principalibus reſurget vnū
corpus. Item hermofroditus reſurget in
ſexu qui dn̄atur p naturā. Monſtrum ēt ū
qd̄ ptim eſt homo ptim beſtia ſi principa/
les ptes fuerint hoīs reſurget homo. Et
huic ſn̄ie ſatis concordant doctores ſupra
xliij. diſt. iiij. ſentē. ſm cōpen. theo. Reſur/
rectio tria corrigit in natura ſ. defectum ſi
cut in pueriſꝛ in mutilatis ſiue in diminu
ta natura mēbroꝝ. Corriget ſupfluū. ſ. ꝟgi
nū criminū ꝛ hmōi. Corriget horrorē ſicut
in monſtruoſitate mēbroꝝ. Boñ. dicit ſi ali
qua mēbra plus habent de materia q̄ con
ueniens ſit forme mēbri illa pars diſpget
per totum corpus vt vnū mēbrū nō abun/
det ab altero niſi q̄tū debet. al's vnūqd̄q̄
mēbrum ex ſua ꝓpria materia reformabit
ita tamen q̄ ille vicioſitates que non ſunt
de veritate humanetſed per errorem cōti/
gerunt nequāq̄ reſurgēt. vñ Aug. Aberit
ab electorum corporibus oīs diſformitas
vicia detrahentur natura ſeruatur. Gra/
tia huius vltime partis. ¶ Queritur vtrū
capilli vngues humores inteſtina et ſpūs
ꝛc. reſurgāt. Solu. ſm Bona. Oia que hn̄t
cōiunctionē cum vita reſurgent. Sꝫ aūt ali
quid viuere tripliciter aut qꝛ recipit influ
entiā vitetꝛ hoc mō viuit ſubſtantia corpo
ralis ſeu carotaut qꝛ diſponit ad vitam et
ſic ſpūs ꝛ humoresꝛaut qꝛ ortū ꝛ ꝯſuatio/
nē habet ex actu vite ꝛ ſic capilli ꝛ vngues
ꝛ ſic oia reſurgent que faciūt ad cōplemē/
tū ꝛ decorem hoīs. Math. x. Ueſtri capilli
capitis oēs numerati ſunt. Huic ſn̄ie con/
cordat mag. ſent. xliiij. diſt. iiij. Ubi dicit q̄/
rēdo vtrū capilli ad capillos ꝛ vngues ad
vngues redeāt: q̄cq̄d eoꝝ pierat mutabit
in carnem ꝛ in partes alias corporis reuo
cabitur curāte artificis ꝓuidentia. Indeco
rum quippe aliquid nō erit ibi. Uñ beat9
Tho. ſupra eadē diſt. inteſtina nō erūt ple/
na ſuperfluitatibus turpibus: ſꝫ nobilib9
humoribus. ¶ Querit vtrum reſurrectio
erit oīm ſimul an ſucceſſiue. Solu. ſm Bo/
na. Dicēdū eſt q̄ ſimultꝛ huius ſunt ſex rō/
nes. Una ſeueritas diuini iudicij q̄ inflixit
penam dāni corporibus vſq̄ ad ſecūdū ad
uentū filij dei ſicut penā viſionis dei vſq̄
ad primū. Scd̄a ratio meritū fidei ī credē/
do nos remunerari. Tertia eſt vnitas cor/
poris myſticitqꝛ oēs ſumus corpus in xp̄o
ideo neceſſe eſt q̄tum ad gl'iam corporis
ſimul reſurgamus. Quarta rō eſt q̄tū ad
gl'iam aīetqꝛ ſi differetur hoc eſſet impor/
tabile dānum qꝛ ſancti dū ſua deſiderant
corpa vehemētius ſalutē noſtrā deſiderāt
ad Heb. xi. in gl. Quinta rō ē manifeſtatio
diuine iuſticietvt ſimul cū parentibus ma
nifeſtetur q̄ta iuſticia dānet malos ꝛ ſal/
uet bonos. Sexta rō eſt cōſummatio gl'iet
qꝛ āgeli ſuutviatores q̄tum ad miniſteriū
q̄diu hoīes viuūt ꝛ gaudiū eoꝝ accidētale
ſemp creſcit ſm multitudinē electorūtideo
nō debuit pfecta gl'ia ꝯſummari niſi in oī/
bus ſimul. Xp̄s aūt reſurrexit aū ī adiuto
rium fidei nr̄e q̄ oēs reſurgēt ptꝫ Joh. v.
Oēs qui in monumētis ſunt audient vocē
filij ꝛ ꝓcedent qui bona fecerūt in reſurre
ctionem vitet qui vero mala egerūt in re/
ſurrectionē iudicij. ꝛ. i. ad Corinh. xv. Oēs
quidem reſurgemustſed non omnes īmu
tabimur. Item beatus Tho. ſupra. xliiij.
diſtin. iiij. Ponit talem rōnemtreſurrectio
ad hͦ eſt dicta vt reſurgētes recipiāt pme
ritis penā vel premiū: ſed oīb9 debet pena
vel premiū ꝓmerito ꝓprio ſic adultis vel
alieno ſic puulis: ḡ oēs ſimul reſurgemus
ꝛ hoc tenet magi. ſen. in littera. ¶ Querit
vtrum angeli operētur in illa generali re/
ſurrectiōe. So. ꝓut ſcribi. i. ad Theſſa. iiij.
Dn̄s in voce archangeli deſcendet de celo
ꝛ mortui reſurgent. Uñ dicit btūs Aug. in
iij. de tri. q̄ ſicut corpa craſſiora ꝛ inferio/
ra p ſubtiliora ꝛ potētiora quodā ordine

UVA. BHSC. IyR_242

regſiturꝛ ita oĩa corꝑa regunť a deo ꝑ ſpm̄
vite rõnalē. ⁊ hoc etiã Grego. tangit in. iiij.
dyalo. Vñ in oĩb⁹ q̄ corꝑalr ſiūt a deo vtiť
de⁹ miniſterio angeloꝝ. In reſurrectione
aūt eſt aliq̄d qđ ad trãſmutationē corpoꝝ
ꝑtinet. ſ. collectio cineꝝ ⁊ eoꝝ ꝓparatio ad
reparationē corporis humani. Vñ q̄tū ad
hoc in reſurrectiõe vtiť de⁹ miniſterio an
geloꝝ: ſꝫ aĩa ſicut a deo ĩmediate creata ē:
ita ĩmediate a đo corpi iteꝝ vniet ſine aliq̄
opatiõe angeloꝝ ſilr gl̄iam corꝑis ipe de⁹
faciet abſq̄ miniſterio ãgeloꝝ ſicut ⁊ aĩam
ĩmediate glorificat. Et hoc dicit btũs Tho.
ſupra. xviij. diſt. iiij. vbi đr. Mitte angelos
cum tuba ⁊ ꝯgregabūt electos a quattuor
ventis. i. q̄ttuor ꝑtibus mūdi. Etiã de hoc
legiť Math. xiij. Mittet filius hoĩs ange
los ſuos qui colligēt de regno ſuo ſcanda-
la ⁊c. Reſurgēt ergo corꝑa eadē numero q̄
prius erant ex eodem puluere quem reda
cta fuerãt: ⁊ ad eandē aĩam q̄ prius fuerat
Vñ. b. Tho. ſupra. xliiij. diſt. iiij. Nõ eñi re-
ſurrectio dici põt niſi eadē aĩa q̄ prius ad
idem corpus redeat: q2 reſurrectio eſt ite-
rata ſurrectio: iđ ſi non eſſet idē corpus ꝙ
aĩa reſumit nõ diceret reſurrectio: ſed ma-
gis noui corporis aſſumptio. Queriť vtrū
reſurget idē hõ numero. Sol. ſm. b. Tho.
ſupra diſt. prealleg. Idē homo numero re
ſurget cū eadē aĩa numero idē corpus nu-
mero reſumit: de neceſſitate erit eadē hu-
manitas numero. Huic ꝯcordat Job. xix.
Quē viſurus ſum egoipe ⁊ nõ alius. ⁊ loq̄-
tur ibi de viſiõe poſt reſurrectionē. Ad idē
beatus Aug. in. viij. lib. de trini. di. Reſur-
gere nihil aliud eſt ꝙ reuiuiſcere: niſi aūt
idē homo rediret ad vitã q̄ mortu⁹ eſt nõ
diceretur reuiuiſcere: ergo nec reſurgere
qđ eſt cõtra fidē. ¶ Queriť vtrū femine
reſurgēt: cū aplus dicit. ad Ephe. iiij. Do-
nec occurramus oēs in virū ꝑfectū. Solu.
Dicēdū eſt ꝙ ſm Boñ. ꝙ ibi vir nõ đr a ſexu
ſed a v̄tute nõ corꝑis ſed mētis: per quem
modū mulier ſancta vir eſt. beat⁹ Tho. di
ſtin. ꝓallegata. iiij. ſen. dicit ꝙ ſicut hoĩes
reſurgēt in diuerſis ſtaturis ita in diuer-
ſis ſexib⁹ tū ſexui nõ deerit ꝯfuſio viſiõis: q2
aberit libido incitãs ad turpes act⁹ q̄bus
cõfuſio cauſať vñ dñs. Mat. xxij. In reſur
rectõe ei nõ nubēt neq̄ nubentꝛ: ſꝫ ſunt ſic̄
angeli dei in celo. Tũc ad aplm̄ đr ꝙ ꝑuirū
ꝑfectū intellexit v̄tutem animi ⁊ nõ ſexꝯ
virilē ⁊c. ¶ Queriť vtrū reſurrectio ſit na-
turalis an miraculoſa. So. ſm Boñ. in re-

ſurrectione tria ſunt. ſ. corꝑis ex pulueribꝰ
reſuſcitatio: ⁊ hoc eſt cõtra ſolitū curſum
nature cui⁹ eſt ꝑfecta deſtruere nõ deſtru-
cta reꝑare. Scđm erit ipſi corꝑi reforma-
to aĩe vnio. ⁊ hoc erit aliqualiter ſm natu
rã: q2 aĩa deſiderat vniri ſuo corꝑi ſaltem
ſctã aĩa. Tertiū erit corꝑis ⁊ aĩe vnitoꝝ inſe
parabilis colligatio: ⁊ hoc erit ſupra natu
ram. ſ. ꝙ ex corruptibili fiat incorruptibľe
nõ ſeparabile ⁊ ſic reſurrectio erit partim
naturalis: ꝑtim ꝯ naturã: ⁊ ꝑtim ſupra na-
turã. Reſurgēt eñi hoĩes vt ptꝫ ꝑ predicta
q̄tum ad eſſe: q̄tum ad integrū eſſe: ⁊ q̄tū
decorū eſſe. Suꝑ hoc eſt notãdū ꝙ duplex
eſt mors. ſ. aĩe ꝑ culpam ⁊ corꝑis ꝑ penam
Et his reſpondet duplex reſurrectio. ſ. aĩe
ꝑ grãm ⁊ corporis ꝑ gl̄iam. Et ſicut in pri-
mis parētibus mors culpe intulit morteꝫ
pene: ita reſurrectio aĩe ꝑ grãm cauſabit
reſurrectionē corꝑis ꝑ gl̄iam. In reſurre-
ctiõe eñi cõcurrēt quattuor cauſe: efficiēs
ſ. ipe de⁹ materialis. ſ. ipi pulueres. forma
lis. ſ. cõiūctio corꝑis ⁊ aĩe. finalis. ſ. vt reci-
piat vnuſq̄ſq̄ ꝓut geſſit in corꝑe ſiue bonū
ſiue malū. ij. ad Coꝝ. v. Iſta eñi reſurrectio
erit iuſta q̄tum ad dñm ꝑfecta q̄tū ad re-
ſurgētes. miraculoſa q̄tū ad ipam reſurre
ctionē. Queriť vtrū tp̄s reſurrectionis ſit
occultū. So. ſm Boñ. Dicēdū eſt ꝙ toti tri
nitati ⁊ homini xp̄o ſeu homini aſſumpto
tp̄s reſurrectionis ⁊ hora note ſunt oĩbus
aūt alijs ignote. Et ſi obijciatur illđ Johã.
xv. Oĩa quecūq̄ audiui a patre meo nota
feci vobis. rñdetur ꝙ hoc intelligiť de ne-
ceſſarijs ad ſalutē. Itē ſi obijciať illud q̄d
eſt quod non vident qui videntem omnia
vident. Solu. Dicendū eſt ꝙ illud intelligi
tur đ his q̄ ſunt de ſubſtãtia beatitudinis
⁊ intelligitur ꝙ tempus reſurrectionis eſt
occultum niſi reuelatione deregeretur.
Unde beatus Thomas in. xlv. diſtin. iiij. re
citans Auguſt. Etas vltima humani gene
ris que incipit a domini aduentu vſq̄ in
finem ſeculi quibus generationib⁹ compu
tetur incertum eſt huius ratio eſt. quia de
terminatus numerus futuri temporis ſci
ri non poteſt niſi per reuelationem. Tem-
pus enim quod erit vſq̄ ad reſurrectionē
numerari non poteſt nnturali ratione: q2
ſimul erit reſurrectio et finis motus celi.
ex motu autem accipitur numerus omniū
que determinato tempore per naturalem
rationem futura preuidentur. ex motu au
tem celi non poteſt cognoſci finis eius: q2

UVA. BHSC. IyR_242

cũ circularis ſit ex hocipſo h3 ꝙ ſm naturã
ſuã poſſit imppetuũ durare. de reuelatiõe
aũt nõ eſt allegandũ nimis ꝓfunde: qꝛ ſal
uatoꝛ noſter noluit reuelare ap̃lis. iuxta
illḋ Act.i. Nõ eſt veſtrũ noſſe momẽta ꝛ tẽ
poꝛa q̃ deꝰ poſuit in ſua ptãte. Uñ.b. Aug.
xviij. de ciui. dei di. ꝙ cũ deꝰ ap̃lis noluit
indicare nec alijs reuelabit: iõ oĩm de hac
materia calculãtiũ digitos reſoluit ꝛ q̃eſce
re iubet. ¶ Queritur vtrũ media nocte ſit dñs
vẽturus ad iudiciũ: qꝛ dr̃ Math.xxv. Me
dia nocte factus eſt clamoꝛ. Ecce ſpõſus ve
nit ꝛc. Sol. di. magi. ſen. xliij. diſt.iiij. Me
dia nocte dr̃ vẽturus nõ p hoꝛa tp̃is: ſ3 qꝛ
tũc veniet cũ nõ ſperat, ꝛ ibidẽ Aug. idem
dicit: iõ dicit ap̃ls.i. ad Theſ.v. Dies dñi ſi
cut fur in nocte ita veniet. ꝛ idẽ Lu.xij. Itẽ
reſurrectio dñi exẽplar eſt noſtre reſurre
ctionis: ſ3 reſurrectio dñi fuit in nocte: vt
di. Greg. in omel. paſchali. ſ3 btũs Tho. ſup
hoc di. ꝙ determinata hoꝛa tp̃is q̃ fiet re
ſurrectio p certo ſciri nõ põt. Tñ in aliq̃bꝰ
dr̃ ꝙ reſurrectio erit in crepuſculo ſole exñ
te in oꝛiẽte ꝛ luna in occidẽte: qꝛ i tali diſpo
ſitiõe ſol ꝛ luna dicũtur creati: vt ſic eoꝛu3
circulatio cõpleat penitꝰ p reditũ ad idem
pũctũ: tñ reſurrectio ꝓpꝛie nõ erit in tp̃e:
ſ3 in termino: qꝛ in eodẽ inſtã
ti in q̃ ceſſabit motus celi erit moꝛtuoꝝ re
ſurrectio. Poſt reſurrectionẽ ſtatim vẽiet
dñs ad iudiciũ. Luc.xxi. Tũc videbũt filiũ
hoĩs veniẽtem in nube cũ ptãte magna et
maieſtate. ¶ Queritur vbi erit iudicium
So. Locus extremi iudicij erit in valle io
ſaphat. Johel.iij. Cõſurgẽt ꝛ aſcẽdẽt gẽtes
in valle ioſaphat: qꝛ ibi ſedebo vt iudicem
oẽs gẽtes in circuitu. Et idẽ recitat p mag.
ſen.xlviij. diſt.iiij. Nõ in terra ſ3 in ſpacio
huius aeris ſedebit ꝯtra locũ mõtis oliue
ti ex quo aſcendit in valle ioſaphat in iudi
ciũ dñi cõgregabũtur oẽs impij: iuſti autẽ
non deſcendent in vallem iudicij.i. dãnatio
nis: ſed eleuabuntur in nubibus obuiam
xp̃o. Quod locus iudicij gñalis fiet in val
le ioſaphat. ptꝫ triplici pſuaſione. Pr̃ia qꝛ
locꝰ iudicij gñalis d3 eẽ cõis: mõ hierl̃m ꝛ
terra adiacẽs videt eẽ cõis cũ ſit locus q̃ſi
medius nr̃e habitatiõis. Scõa rõne qꝛ lo
cus ille famoſiſſimꝰ ꝑpt opa nr̃e redẽptio
nis q̃ ibidẽ geſta ſunt. Tertia rõne negocij
qꝛ ibi eſt tractandũ de opibus mĩe ꝛ iuſti
cie. Mons aũt oliueti qui eſt apud valle3
illa3 deſignat miam. Joſaphat aũt qui in
terpꝛetat iudiciũ deſignat iuſticiã. Ipſum

cũ iudiciũ p̃cedet trina mõitio. p̃ma fuit
p ꝓphetas. Uñ Prouer.i. Uocaui ꝛ renui
ſtis. Scõa monitio ſeu citatio fuit p xp̃3 ꝛ
apoſtolos ꝛ predicatoꝛes. Luc.xiiij. Miſit
ſeruũ ſuũ hoꝛa cene dicere inuitatis vt ve
nirẽt. Tertia citatio erit p vltimã vocẽ tu
be. ꝛ hec citatio erit pemptoꝛia.i. ad Theſ
ſa.iiij. Qm̃ ipſe dñs in iuſſu deſcẽdet d̃ celo
ꝛc. Scd̃m cũ doc. multiplex eſt iudicium.
Primũ eſt vniforme: hoc eſt iudiciũ pñtis
eccl̃ie. q̃ nõ iudicat niſi d̃ ſola q̃litate retri
butionẽ in gñe tm̃ tribuẽdo: ſc3 ꝙ bõa bo
nis ꝛ mala malis reddãtur: ſ3 numerũ re
tributionũ neſcit nec q̃litates in pticulari.
Scd̃m iudiciũ dr̃ multiforme: ſc3 ꝙ q̃libet
expitur in moꝛte accipiẽdo ſniam de oibꝰ
bonis ꝛ malis q̃ geſſit: ſ3 non oĩa bona vel
mala ſtatim recipit: qꝛ recipit in aĩa tm̃: ſ3
nõ in coꝛpe nec recipit ea cũ manifeſtatõe
ꝛ ſolẽnitate q̃ erit i vltimo iudicio. Tertiũ
iudiciũ.ſ. vltimũ erit omiforme qñ ſm nu
merũ ꝛ q̃litatẽ recipiet q̃ſq3 bona vel mala
in coꝛpe ꝛ aĩa. Iſtud vltimũ iudiciũ erit ex
omĩ parte hoꝛribile: ſm btm̃ Aug. ꝛ alios
doc. ſupꝛa erit iudex ſtrẽnuus: ſubtꝰ infer
nus patẽs: intus ꝯſciẽtia remoꝛdẽs: extra
mũdus ardẽs: a dextris pctã accuſantia:
a ſiniſtris demõia terrẽtia. Circa illos ma
los erũt boni angeli in infernũ ꝓpellẽtes
ibidẽ oẽs ſcti ſniam approbãtes ꝛ oẽs.ſ. bo
ni ꝛ mali pctã dãnadoꝝ cognoſcẽtes ꝙ ta
le iudiciũ ſit hoꝛribile. ptꝫ Luc.xxi. vbi dr̃.
Uirtutes celoꝝ mouebũtur ꝛc. nõ q̃dẽ me
tu dãnatiõis: ſ3 q̃dã admiratiõe eoꝝ q̃ vi
debũt. ꝛ Job.xxvi. ſcribit. Colũne celi ꝯtre
miſcũt ꝛ pauẽt aduẽtũ eiꝰ. Iſtud vltimum
iudiciũ erit ineuitabile: vt ptꝫ.ij. ad Coꝝ.v.
Oẽs nos manifeſtari op3 añ tribunal xp̃i
Ultimũ iudiciũ erit inexoꝛabile. Prouer.
xxi. Qui obturat aurẽ ſuam ad clamoꝛem
paupis clamabit ꝛ nõ exaudiet: tũc inuo
cabũt me ꝛ nõ exaudiã. Prouer.i.c. Tanta
cũ erit ſeueritas tũc iudicis ꝛ inflexibili
tas ꝙ ſi btã ṽgo ꝛ oẽs angeli ꝛ ſcti genua
flecterẽt ꝛ cũ lachꝛymis p caſu3 poſitũ ro
garent p aliquo damnando ſeu q̃ in moꝛ
tali deceſſit iudex eos nõ exaudiret: ideo
ſcribit Prouer.vi. zelus ꝛ furoꝛ viri nõ par
cet in die vindicte ſc3 in die iudicij ne acq̃e
ſcet cuiuſq3 precibus nec ſuſcipiet p redẽ
ptione dona plurima. Unde ad hoc p̃s.
Quis nouit poteſtatẽ ire ſue ꝛ Eſa.xlvij.
Ultionem capiam ꝛ non reſiſtet mihi ho
mo, ideo dicebat Job.xxxi. Quid faciã cu3

UVA. BHSC. IyR_242

ſurrexit ad iudicandū deus: ⁊ cuꝫ quieſce rit q̄d reſpōdebo ei. Ultimū iudicium erit erubeſcibile p̄mo modo in veniēdo ad iu dicium: q2 mali hēbūt corpa pōderoſa: ita ꝙ ſm aliquos oportebit illos portari per angelos ad iudiciū: ſicut Abachuch porta tus fuit ad locū leonū in babylone. Dan. xiiij. Alio modo erit erubeſcibile ꝓ dānatis in ſtādo corā iudice q2 pctā eoꝝ erūt oībus manifeſta. vn̄. Nau. iij. Reuelabo pudēda tua. i. pctā tua in facie tua ⁊ oſtēdā cunctis gētib⁹ nuditatē tuā ⁊ regnis ignominiam tuā. Nō ſolū ſm ptātem diuinā: ſed etiam in forma hūana iudicabit xp̄s iuriſditiōe ordinaria iudicabit vt de⁹ cū tota trinita te. Juriſditōe delegata iudicabit vt homo Joh. v. Omē iudiciū dedit filio. ⁊ Math. vltimo. Data eſt mihi oīs ptās in celo ⁊ in terra. ¶ Circa hoc eſt notādū ꝙ q̄nqꝫ ſunt ſeu reperiūtur modi iudicādi. Prim⁹ erit prime auctoritatis quo iudicabit tota tri nitas. Secundus erit ſecunde auctorita tis quos iudicabit chriſtus homo. Terti⁹ erit aſſeſſorie dignitatis quo iudicabunt apoſtoli ⁊ viri perfecti qui cum iudice emi nentius reſidebunt tanꝗ melius ſcientes leges ⁊ conſuetudines regni: quibus to taliter implendis ⁊ ſciendis operā dede runt. Quartus modus erit approbatiōis quo iudicabunt omnes ſancti ⁊ angeli ⁊c. Quintus modus erit iudicandorum ſeu damnandorum culpas manifeſtare: ſic etiam mali iudicabunt: quia ſe conſcios ⁊ culpabiles reddent. Jn primo aduentu chriſtus venit ad iudicandum paſſiue. Jn ſecundo aduentu veniet ad iudicandum actiue: ⁊ hoc ſm Bonauē. ⁊ compen. theo. in primo aduentu venit in forma ſerui. Jn ſecundo ad aduentu apparebit in glorio ſa forma ſaltim ſanctis. Juſti enim vide bunt chriſtum in natura deitatis ⁊ in na tura humanitatis: a malis autem nullo modo forma diuina videri poterit. Et hoc duplici ratione. Prima propter defectum diſpoſitionis in ipſo vidente quia natura ſine gratia non ſufficit ad dei viſionem. Secunda ratione propter meritum dele ctationis que eſt in viſione diuinitatis: q2 videre deum ſm beatuꝫ Johannez in ſuo canonē: Eſt vita eterna que non poteſt communicari reprobis. Uidebunt mali humanitatem chriſti vt timeant et non di uinitatem ne gaudeant ſm magiſtruꝫ ſen tentiarū quadrageſima. viij. diſtinc. quar ti. Boni aūt vtrāqꝫ xp̄i naturā videbūt. Ql dictū extitit pauloante ꝙ in ſcſo aduentu apparebit in forma glorioſa ſaltē iuſtis ¶ Queritur vtrū in iudicio illa forma hu mana apparebit glorioſa ſicut nuc eſt: an apparebit infirma ſicut in paſſione extitit Solu. Magi. ſenten. xlviij. diſt. iiij. dicit ꝙ quidā putauerunt ⁊ adhuc putāt a malis talem videri qualē crucifixerūt. ſ. infirmā vt videāt in quē pupugerūt. Aug. aūt dicit ꝙ apparebit in forma ſerui glorificata et bonis ⁊ malis. Et ad illud Eſa. xxvi. Tollat impius ne videat gloriā dei. Rūdet glīam dei. i. charitatē q̄ deus eſt quā ſoli mundi corde videbūt. Math. v. Et ſicut dr̄ ꝙ xp̄s in forma humana iudicabit: ita ꝙ in illa forma dr̄ ſuſcitaturus mortuos ꝙuis cum v̄tute diuinitatis ſit ſuſcitaturus. Et ratio quare in forma humana: q2 in humanita te ſuſcepit qd̄ eſt cauſa noſtre reſurrectio nis. ſ. paſſionē reſurrectionē ⁊c. huic ſentē tie cōcordat. b. Aug. xp̄s eū apparebit blā dus iuſtis ſicut dicit Greg. ⁊ terribilis in iuſtis. vn̄ Malach. iij. Quis poterit cogita re diē aduētus eius aut quis ſtabit ad vi dendū eum. Jſtud figuratuꝫ eſt in colūna nubis i die ⁊ ignis i nocte. Xp̄s eū ſtigma ta mōſtrabit in iudicio: ⁊ inſignia paſſiōis ſcꝫ crucē clauos lanceam coronā ſpineā. vn̄ Chryſo. Angeli deferent ante eū ſignū cru cis. vnde Mat. xxiiij. Tūc apparebit ſignū filij hoīs in celo. Sedebit xp̄us ſupra in lo co eminētiori cū ſanctis. Eſa. iij. Dn̄s ad iu dicium veniet cū ſenioribus populi ſui. Et in lib. Sap. Nobilis in portis vir eius qn̄ ſederit cum ſenatoribus terre. Hoc etiam tenet magi. ſentē. xlvij. diſt. iiij. Mali vero erūt ſubt⁹ in terra quā dilexerūt: ſuperi⁹ expoſui. xp̄s eū noſcit oīa merita ⁊ deme rita. Jn ipo eū ſunt oēs theſauri ſapiētie et ſciē dei: q2 ipe deus. Jtē ipe xp̄us nō eſt reus de aliquo eoꝝ ſup quibus iudicabit. Non enim fecit peccatum nec eſt inuētus dol⁹ in ore ei⁹: ⁊ hec p̄cipue decēt iudicē: ⁊c. Jn iſto iudicio erūt quattuor ordines. qui dam eū iudicabūtur ⁊ dānabuntur: vt illi quoꝝ merita dānabilia permixta ſunt ali quibus bonis: ſicut ſunt illi qui habuerūt fidē ſine opibus. quidaꝫ iudicabūtur ⁊ ſal uabūtur: vt quoꝝ merita bona permixta ſunt aliquibus malis venialibus. quidam nō iudicabūtur ⁊ dānabūtur: vt quoꝝ ma la merita oīno ꝓmixta ſunt bonis: vt ſunt illi qui caruerunt fundamento fidei. qui

UVA. BHSC. IyR_242

dam non, iudicabuntur: ſed iudicabunt et ſaluabuntur: vt quorum merita bona impermixta ſunt malis: ſicut perfectorum pauperũ xp̃i. de quibus Math.xx. Uos q̇ ſecuti eſtis me in regeneratione cum ſede rit filius hoīs in ſede maieſtatis ſue ſede bitis ⁊ vos iudicãtes duodecim trib' iſrl̃. ¶ Circa premiſſa notãdũ eſt ꝙ oẽs hoies nõ iudicabũtur iudicio retributionis: ſed nõ iudicio diſceptationis. Infideles eñi quia nõ fuerũt ciues ciuitatis dei: tanꝙ hoſtes ſine vlla meritoꝝ diſcuſſione aut audiẽtia puniẽtur. Fideles ṽo mali tanꝙ ciues cuꝫ meritoꝝ diſcuſſione ⁊ audiẽtia puniẽtur. Iuſti autẽ nõ iudicabũtur: ideo vt merita eoꝝ de nouo diſcutiãtur an bona vel mala ſint: ſcꝫ vt eoꝝ bonorũ preeminẽtia oĩbus maniſtet̃ ⁊ vt circa malos appareat iuſta ſententia dãnatis. ſcꝫ ipis malis dãnatis. In hoc eñi iudicio due ferentur ſententie. vna erit pro bonis alia erit contra malos Sententia ꝑ bonis ꝯtinet ſeptem clauſulas. In prima clauſula tangit̃ amabilis vocatio: cum dr̃. Uenite. In ſcd̃a benigna nominatio: cum dicitur benedicti. In tertia tangit̃ paterna dilectio: cuꝫ dicitur patris mei. In quarta tangit̃ remunerationis retributio: cum dr̃ ꝑcipite. In quinta loci precioſi aſſignatio: cum dr̃ regnũ. In ſexta glorie preparatio: cum dr̃ q̇ vobis paratum. eſt. In ſeptima tangit̃ eterna predeſtinatio: cum dr̃ ab origine mundi. ¶ Queritur vtrum ſenſus in patria habebũt ſuos act' Solu. ſm Bona. Uiſus ⁊ tactus habebunt ſuos actus: q2 eorum obiecta erũt in p̃ria. Corpus eñi glorioſum reſurget cũ luminoſitate ⁊ cũ leuitate vt vnum corpus poſſit aliud videre ⁊ amplexari: guſtus ⁊ odoratus non erunt in patria: quia obiecta ipoꝝ non ſunt ꝓprietates corporis abſolute: ſed emanationis: ſcilꝫ odor ⁊ ſapor. De auditu vero relinquitur in dubio ſicut de laude vocali in patria. ¶ Queritur vtrum corpus glorificatũ ſit palpabile. Solu. ſm Bona. Cum corpus glorificatũ ſit verum corpus non fantaſticũ poteſt tangi: q2 põt impellenti reſiſtere ⁊ hoc eſt ꝑ ṽtutẽ nature. Item latere põt ⁊ hoc ꝑ ṽtutẽ ſpũalis potentie. Uñ Greg. d̃ corpore xp̃i in omel̃. Palpabile fuit per veritatẽ nature ⁊ ſubtile per effectum ſpũalis potẽtie. Sententia contra malos cõtinet ſex clauſulas. In primũ tangitur ſeparationis iuſſio: cum dicitur ite. In ſecunda tangitur terribilis nominatio: cum dicitur maledicti. In tertia tongitur incarcerationis incluſio: cum dr̃ in. In quarta tangitur pene actiue acerbitas: cum dicitur ignem. In quinta tãgitur liberationis deſperatio: cum dr̃ eternum. In ſexta tangitur demonũ aſſociatio: cum dr̃. qui paratus eſt dyabolo ⁊ angelis eius ⁊c. ¶ Terminato iudicio, tota caliditas illi' ignis de quo ſupra exequetur ſententiam iudicis inuoluet peccatores dãnatos miſerabiles ⁊ trahet in infernum. Et ita apparet ꝙ ignis de quo ſupra aduentũ iudicis precedet concomitabitur ⁊ ſequet̃. ¶ Poſt predicta fiet mundi innouatio que non cõplebit̃ ꝙdiu pctõr erit ĩ mũdo niſi quouſq; detrudantur in infernuꝫ ⁊c. Sicut eñi ille ignis maximus elementa purgabit cum habeat ṽtutem expulſiuam forme extrinſece: ſic mundum innouabit cum habeat virtutem ſubtiliatiuam: tamen inter purgationem et mundi innouationem multiplex eſt differẽtia. Una quia purgatio erit penalium qualitatũ detractio: innouatio aũt erit pulchrioris forme inductio. Alia differẽtia erit: q2 purgatio erit elementoꝝ ab impuritate quam hobent ex cõmixtione ad puritatem mutatio. Innouatio vero erit celorum a ſtatu veteri in ſtatum nouũ cõmutatio. ⁊ hoc per ceſſationem a motu. In celis enim ꝓpter impermixtionẽ nulla impuritas eſt ſed tantum impefectio motus. vnde non erit in eis purgatio ꝑ ignem ſed ceſſatio a motu. innouatio eñi in illis duo requirit. ſcilicet motus ceſſationem: ⁊ ſplendoris claritatem ampliorem quãdo ſtabit ſol in oriẽte: et luna in occidente vt creati ſunt. Unde Eſa.xxx. Erit lux lune ſicut lux ſolis: et lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptẽ dieꝝ nec tẽdent ad occaſum ſed ſtabunt ordine quo creati fuerunt. ſm Iſidorum. et ſm magiſtrum ſententiarũ xlviij. diſtinctione tertij. Huius ratio poteſt eſſe quia corpora ſuperiora ſunt ad vſum hominis dupliciter. Uno modo propter neceſſitatem corporis: ſcilicet ad ſtatum generationis ⁊ corruptionis: et ideo ceſſante illo ceſſabit mot'. Alio mõ ꝓpter delectationẽ in pulchrytudine creaturarũ ⁊ ꝓpter cognitionẽ dei in illis. ideo lux eorum nõ ceſſabit ſed augebit̃. Sic igit̃ purgabũtur elemẽta ꝙ preſcindet̃ ab igne ei' cõbuſtibilitas: ab aere obſcuritas: ab aq̃ glatialꝭ frigiditas: a terra ḡuitas ⁊ opacitas Mũdũ eñi innouari ſeu pulchriorẽ formã

UVA. BHSC. IyR_242

inducere debere oſtendit multiplici rõne.
Primo qꝛ ſicut dignũ fuit ꝙ elemẽta pur-
garentur eo ꝙ infecta fuerãt ꝓpter pctm̃
hoīs: dignũ erit vt mũdus innouet̃ ꝓpter
glorificationẽ hoīs. Scd̃a rõne vt creatu-
re remunerẽtur ꝓ labore quo homini ſer
uierunt. Tertia rõne vt totus mũdus ꝓut
poſſibile eſt cõformetur homini glorifica-
to. Quarta rõne quia mũdus factus eſt vt
homo nũc per ſpaciũ creature deũ cogno-
ſcat quem in ſua natura videre nõ poteſt.
Unde in futuro oportet ſpeculũ purgari
in pulchrytudine creaturaꝝ vt amplus re
luceat ſpecies creatoris. Hoc aũt non erit
ad neceſſitatẽ quaſi deus: aliter videri nõ
poſſit ſicut modo ſꝫ hoc erit ad iocũditatẽ
vt delectationi viſioni intellectualis adda
tur delectatio viſionis ſenſualis. ¶ Circa
elementa notandum eſt ꝙ terra erit ſicut
cryſtallus et planabitur. Aer erit clarior:
nec habebit impreſſiones quas habet mo
do: quia nec erit nubes nec venti nec plu-
uie: nec ros: nec grando: nec nix: nec toni
trua: nec fulgura ⁊c. Ignis ⁊ aqua fiēt pu-
riores ⁊ manebũt nõ solũ ſm̃ ſubſtãtiã: ſꝫ
etiam ſm̃ ſuas qualitates quas habebãt:
q̃tum ad habitum ſꝫ nõ q̃tum ad vſum: qꝛ
cum in his elementis eis magis vigeant
qualitates actiue: ſcꝫ frigiditas in aqua et
caliditas in igne magis ſunt generationis
⁊ incorruptionis principium. Et talis effe-
ctus ipſorum non erit amplius: ⁊ ꝓpter hoc
dicitur interire. vel dicitur ideo interire
hec duo elementa: qꝛ dñs tunc intercidet
in illis. teſte Baſilio: Uox dñi intercidẽtis.
ita ꝙ calidum vſtiuũ ⁊ frigidũ glatiale tẽ-
dent inferius. Perſpicuũ aũt in aqua: ⁊ lux
in igne manebũt: qꝛ de omnibus elemẽtis
ignobile tẽdet deorſum: ſicut groſſum ter
reſtre opacum tenebroſum ⁊ hmõi. Ex pre
miſſis patet elementoꝝ tranſmutationes
terminari. ſcꝫ generationem animalium
plantarum ⁊ ſimilium: qꝛ cauſe iſtoꝝ ceſſa
bunt. Hac de cauſa dicitur elementa inte
rire: non q̃tum ad ſubſtantiam eorum: ſed
q̃tum ad actionem ⁊ paſſionem. Corpora
vero celeſtia habita quiete et lumine cla-
riori dicuntur remunerari.

¶ Explicit liber Floreti Anno dñi
Milleſimo.ccccc.ix.die
No.x.mẽſis Januarij
Impreſſum.
Lugduni.

¶ Sequitur tabula.

UVA. BHSC. IyR_242

Incipit tabula Floreti ſm ordinem minorum alphabeti.

Auxilij diuini imploratio. Folio. ij.
Articulos fidei credere explicite ⁊ credere implicite quid ſit. iij.
Articuli fidei ſunt. xij. iuxta ſymbolum apoſtolorum iij.
Articulus quid ſit iij.
Aurticulus primus vbi queritur cum tria ſint q̄ appropriantur tribus pſonis: quare dr articul⁹ id quod appropriat̄ prī ⁊ nō id qđ apropriat̄ filio ⁊ ſpirituiſancto iij.
Articulus ſecunds vbi notat̄ duplex emanatio iiij.
Articulus tertius iiij.
Articulus quartus vbi eſt hyſtoria iude ⁊ pylati vi.
Aptio ianue padiſi quō intellegit̄ ix.
Articulus quint⁹ vbi notāt̄ cauſe q̄re xp̄s deſcēdit ad inferna eodem.
Articulus ſext⁹ vbi oñdit̄ reſurrectio vera xp̄i multis pbationibus eodem.
Articulus ſerptimus eodem.
Aſcenſio aſſumptio et euolatio ſeu eleuatio differunt eodem.
Aſcenſio xp̄i vtrū fuerit motus naturalis ⁊ ſm quā naturā xp̄s deſcendit ⁊ aſcendit ⁊ quot circūſtant aſcenſiōi. x.
Aſcenſionis xp̄i plurime ſunt cauſe eodē.
Aſcenſionis xp̄i modus eodem.
Aſcendit xp̄s die quadrageſima xi.
Articulus octauus vbi querit̄ ſuper illud ps. Impij nō reſurgūt in iudicio eodem.
Articulus nonus vbi notatur ꝙ ſpūſſctūs pcedit a patre ⁊ filio eodem.
Articulus decimus vbi querit̄ quare non dicitur in vnam ſanctam eccleſiam ſicut dr credo in ſpiritum eodem.
Articulus vndecimus xij.
Articulus duodecimus eodem.
Articulis fidei ſm aliq̄s ſunt q̄ttuordecim vbi queſitur quare dantur tres articuli d deo cum vnus ſit deus eodem.
Accidie diffinitio xxvi.
Accidie ſpecies eodem.
Accidiā plura ſequunt̄ incōueniētia xxvi.
Accidie remedia eodem.
Auaricie diffinitio xxxv.
Auariciā plura ſequunt̄ incōueniētia. eo.
Auaricie remeida xl.
Angeli vtrum poſſint baptizare lvi.
Angelus vtrum poſſit videre corpus xp̄i ſub ſacramento. cxvij.
Affinitas quid ſit. cxxx.
Affinitas vtrū impediat matrimoniū. eo.
Abilitatio ad gratiam. cxxxi.
Anime damnatorum vtrum aliquando a ſuis receptaculis exeant. clxxi.
Angelorum prelationes. clxxv.
Angelorum cognitio. eodem.
Angelorum motus. eodem.
Angeli vtrum ſint plures ſub vna ſpē. eo.
Angelorum cuſtodia. eodem
Antichriſtus vtrum habebit bonum angelum cuſtodem. eodem.
Angelice cuſtodie quis ſit effectus. eodez.
Angelus vtruz incurrat aliquod detrimētum ex damnatione cuſtoditi. clxxvi.
Angeli vtrū accendant affectū noſtrū. eo.
Angeli vtrum poſſint aſſumere corpora ⁊ vtrū corpora q̄ aſſumūt fiant de natura celeſti. eodem.
Angeli vtrum in corporibus aſſumptis exerceant operationē potentie vegetatiue eodem.
Angeli viſus quomodo differt ab eius auditu. eodem.
Angelus vtruz poſſit operari ſimul in pluribus locis. eodem
Angelus vtrum ſit in loco. eodē.
Angeli boni vtrum ſciant omnia. eo.
Angelus vtrum diligat plus ſuperiorē ꝙ inferiorem ⁊ econuerſo. eodem.
Angeli vtrum fuerint creati in beatitudine. eodem.
Angeli vtrum fuerint creati in gratia. eo.
Angelus vtrum cognouerit diuinam eſſentiam in ſeipſa per naturalem cognitionem. eodem.
Angelis vtrum ſit data preſcientia future glorificationis. eodem
Aureola in generali: ⁊ ibi multa clxxix.
Aureole diffinitio eodem
Aureola in ſpeciali ⁊ ibi multa eodem.
Antixp̄s ⁊ eius mala vita clxxxi.
Antichriſti modus decipiendi: ⁊ ibi multa notantur eodem.
Antichriſti perſecutionis duratio eodem
Antichriſti mors eodem.
Angeli vtrum operentur in reſurrectione generali clxxxij.
Angeli quomodo deferent ante chriſtum ſtigmata: ſcilicet crucem: clauos: lanceam: coronam ſpineam ⁊c. eodem.

UVA. BHSC. IyR_242

Baptiſmi diffinitio. liiij
Baptiſmus fit tribus modis eodem.
Baptiſmi materia lv.
Baptiſmus nunquid pōt fieri cū qualibet aqua. eo.
Baptiſmus quare fit cum aqua potius ꝙ cum alio elemento eodem.
Baptiſmi forma eodem.
Baptizo me nũqd pōt dici eodem.
Baptizans nonne poteſt dicere baptizo te in nominibus. eodem.
Baptizans nōne poteſt baptizare in noīe genitoris ⁊ geniti ⁊ flaminis. eodem.
Baptiſmus nunquid pōt fieri dicendo in nomine patria ⁊ filia ⁊c. et ibi de ſubtractione. diminutiōe. additione. interpauſatione. ⁊ pluribus alijs. eodem.
Baptizans nunquid poteſt dicere baptizo vos ſi ſint plures: vel ſi ſit princeps. eod.
Baptizans nunquid poteſt dicere lauo vł intingo vel madefacio ſicut baptizo. eod.
Baptizans nunquid poteſt baptizare ī nomine trinitatis. eodem.
Baptizare quis pōt vbi queritur vtrū angeli poſſint baptizare ⁊ vtrū dyabolus in ſpecie humana poſſit baptizare. lvi.
Baptizans dicendo in noīe patris ⁊c. ſi intelligat diabolum queritur qd iuris. eod.
Baptiſmi miniſter non credens caracterē imprimi vtrum baptizaret. eod.
Baptizantis intentio qualis dʒ eē. eodē
Baptiſmus vtruʒ equaliter recipiatur ab omnibus paruulis. lvij.
Baptiſmi effectus eſt multiplex. eodem
Baptizandus inungitur in quattuor locis. eodem.
Baptiſmi ſacramentum quando fuit inſtitutum. eodem
Baptiſmi plures ſunt queſtiones in hoc libro ſi vis eas inuenire recurre ad litterā F. circa finem.
Bellum iuſtum ⁊ iniuſtum. ⁊ ibi de diffidatione. clxxi.
Beatitudines in generali. cxlviij.
Beati et damnati vtrum mutuo ſe videant. clxx.
Btōꝝ ordo ī epireo. clxxiiij
Cauſe quattuor iſti⁹ libri. ij.
Credere deo: credere deū ⁊ credere in deuʒ quomodo differunt. iij.
Crucis xp̄i tituli interpretatio viij.
Crucis brachia quid ſignificant eodē.
Crucis ligna fuerunt quattuor ⁊ ibi quid ſignificant. eodem.
Clauſio ianue pādiſi quō intelligit ix.
Cauſe quare xp̄s deſcēdit ad inferna. eod.
Corpora ſanctorum que cum xp̄o ſurrexerunt quod poſtea deuenerunt eodem
Cruci xp̄i vtrū debeat latrie cultus xiij.
Conſilia ſaluatoris ſunt duodecim xvi.
Cōfirmationis ſacramentum lviij.
Cōfirmationis materia et forma eodem.
Confirmationis diffinitio eodem.
Confirmationis miniſter eodem
Confirmandus debet teneri a quocunq; quando ab epiſcopo inungitur eodem.
Cōfirmatiōis effect⁹ eſt multiplex: vbi notat ꝙ inter illū qui tenet cōfirmādū ⁊ confirmatū oritur conſanguinitas eodem
Confirmatiōis ſacramento quare xp̄s nō fuit vſus in baptiſmo eodem.
Confeſſio quando fuit inſtituta lxij.
Confitendi modus lxiij.
Conditiones vere confeſſionis eodem.
Cotritio ſola vtrum ſufficiat ſine ſolennitatibus eodem.
Circunſtantie peccata aggrauātes. lxiiij.
Cōfeſſio vtrū ſit neceſſaria a ſalutē eodē
Confeſſio vtrū ſit de iure naturali. lxv.
Confiteri an quilibet teneatur eodē.
Confeſſoris cōditiones lxvi.
Confeſſor vtrū teneatur reuelare crimen ei confeſſum ep̄o excōmunicante oēs ſcios eiuſdē criminis niſi reuelēt ꝟitatē. eodē.
Confeſſio cui ſit faciēda eodem.
Confiteri laico in caſu neceſſitatis vtrum quis poſſit lxvij.
Confitens vtrum teneatur dicere peccatū quod non fecit lxix.
Confitens vtrum teneatur nominare perſonam cum qua peccauit eodem
Cōfeſſio vtrū ſit ſtatim faciēda poſt pctm̄ ꝯmiſſum. Et ibi de impedimētis pn̄ie. eod.
Cōfeſſio nūqd poſſit fieri per nūciū. lxx.
Cōfeſſio nūqd poſſit fieri ꝑ interp̄tē. eod.
Cōfeſſio qn̄ ⁊ in qb⁹ caſib⁹ ē iterāda. Et ſi remittat penitēs ad ſupiorē vtrū debeat ꝯfiteri oīa pctā vł ſolū illō ꝑ q̄ remittit. lxxix.
Cōfeſſio ī pctō mortali fctā vtꝝ valeat. eo.
Cōfeſſor vtrū debeat iniūgere tm̄ pniam cōfiteti quātā meruit. ⁊ ibi plura alia. lxxxiiij
Cognatio vtꝝ impediat mr̄imoniū. cxxxiij.
Cognatio eſt triplex. ⁊ ibi plura notan. eo.
Clandeſtina matrimonia q̄ ſunt. eodem.

UVA. BHSC. IyR_242

Charitatis diffinitio. ⁊ ibi plura querunt
⁊ ſoluūtur. Folio. cxxxi. cū q̄ttuoꝛ folijs ſe.
Contemplatio. clvij.
Contemplationis diffinitio. eodem.
Coꝛrectio clxiij.
Cōuerſatio ⁊ honeſtas vite clxvij.
Celi quot ſunt. clxxiiij.
Celi quō ſituātur. ⁊ ibi de planetis. ⁊ vtrū
coꝛpa ſupceleſtia poſſint influere ſup libe
rū arbitriū. ⁊ ibi q̄ drā eſt inter calidū foꝛ
mal'r ⁊ ꝟtual'r. Fo. clxxiiij. ꝑ totum capl'm.
Coꝛpus gl'ificatū vtrū ſit palpabile. eod.
Diſcipuli poti⁹ cognouerunt xp̄m in fractiōe pa
nis q̄ in alio actu. x.
Diſcipuli poti⁹ cognouerūt
xp̄m in domo q̄ in via. eo.
Dulia ⁊ latria differūt xiij.
Demones vtrū timētur ſecreta coꝛdiū. liij.
Dyabolus in ſpecie humana vtrum poſſit
baptiʒare lvi
Defectus qui poſſunt contingere circa ce
lebrationē miſſe cxvi.
Dona in generali cxliij.
Donum timoꝛis cxliiij.
Donum pietatis ⁊ mie cxlv.
Donū ſcientie ⁊ ibi de ignoꝛātia cxlvi.
Donum foꝛtitudinis cxlvij.
Donum conſilij eodem.
Donum intellectus eodem.
Donum ſapientie cxlviij.
Diſcretio eodem.
Doctrina ⁊ predicatio clxij.
Domus diſpoſitio clxvij.
Dānati vtꝝ ſciāt q̄d agat inter viuos. clxx.
Doloꝛ inferni eodem.
Damnati in inferno vtrum vellent omnes
eſſe damnatos clxxi.
Damnati vtrū vellēt nō eſſe clxxij.
Dānatoꝝ volūtas vtrū ſit mala. eodem.
Damnati vtrum vellent ſe peccaſſe. eodē.
Damnati vtrum peniteant eodem.
Emanatio in diuinis
eſt duplex. iiij.
Excōicatiōis diffō. xlviij.
Excōicationis plura ſequū
tur incōuenientia. eodem.
Excōicato ꝑticipans incur
rit minoꝛē excōicationē. ⁊ ibi ponuntur ca
ſus excepti in q̄bus participandum eſt cū
excommunicatis. eodem.
Excōmunicato filio vel ſeruo an pater vel
dn̄s poſſit ꝑticipare ſine periculo. xlix.
Excōicare quis poſſit ⁊ vtrū quilibet ſacer
dos poſſit excōicare: ⁊ vtrum aliq̄s poſſit
ſeipſum excōmunicare xl.
Excōicatus vtrū poſſit ſepi⁹ excōicari. eod.
Excōicat⁹ q̄n ōs dꝛ ſan a tpe receptiōis lrāꝝ
an a tempoꝛe conceſſionis. xl.
Excōicat⁹ vtꝝ ſit vitād⁹ añ denūciatiōes. l.
Et ibi vtrū aliq̄s debeat excōicari. eodem.
Excōicatus vtrū poſſit excōicare. eodem.
Excōicat⁹ vtrū poſſit abſolui inuit⁹. eodē.
Excōicatus pluribus excōicationibus vtꝝ
poſſit abſolui ab vna aliis remanētib⁹. eo.
Exceptiones ꝑpter quas penitentes non
debent remitti ad ſuperioꝛem. lxxviij.
Excōicatus vtrū prius debet abſolui ab
excōicatōe q̄ a pctō: cū excōicatio ſeparet
hoīem a ſacramentis. lxxix.
Excōicat⁹ vtrū poſſit abſolui poſt moꝛtem
vel nō excōicat⁹ excōicari. ⁊ plura alia. eo.
Excōicatus vtꝝ poſſit inuit⁹ abſolui a ſnīa
excōica. vtꝝ poſſit inuit⁹ abſolui a pctō. eo.
Elemoſyna quid ſit. lxxxv.
Elemoſyna quotuplex eſt eodem
Elemoſyna vtrū ſit dāda de precepto. eo.
Elemoſyna quomodo ſit danda eodem.
Elemoſyne effectus eodem.
Elemoſyna quibus ſit danda eodem
Elemoſyne gradus eodem.
Elemoſyna nūq̄d eſt dāda malis. eodem.
Elemoſyna de quo eſt ſiēda: ⁊ ibi quot mo
dis aliquid dꝛ male acquiſitum. eodem.
Elemoſynā erogare vtrū poſſint vxoꝛ filij
monachi ſerui: ⁊ ſimiles q̄ ſunt alieno iuri
ſubiecti ſine licētia ſuoꝝ ſupioꝝ. lxxxvij.
Elemoſyna ē dāda pncipal'r amoꝛe dei. eo.
Elemoſyna quando debet dari eodem
Elemoſynā faciēs dꝫ diligēter attēdere q̄s
petit eam quid petit ⁊ ad quid. eodem.
Elemoſynam dando vtrū ieiunium redi
mi poſſit xcv.
Euchariſtie ſacramentum quando fuit in
ſtitutum. c.
Euchariſtie ſpecies eodem.
Euchariſtie diffinitio ⁊ vnde dicatur. eodē
Euchariſtie ſacr'm xp̄s inſtituit in fine ſue
pdicatōis: ⁊ baptiſmū inſtituerat i pnc. eo.
Euchariſtie ſacramenti plures fuerunt fi
gure vbi queritur quare nō ſit mentio de
ſacrificio aaron ⁊ noe eodē.
Euchariſtie ſacramentum quare debuit
habere figuras eodem.
Euchariſtie ſacri duplex eſt ſignificatio. ci
Euchariſtie materia eſt panis ⁊ vinum et
ibi plura notantur. eodem

UVA. BHSC. IyR_242

Euchariſtie inſtitutionis cauſa fuit multiplex. eodem.
Euchariſtiam inſtituendo in cena vtrum xps manducauerit ſeipſum: ⁊ vtrum dederit corpus ſuū iude ⁊ quare dedit ei eod
Extreme vnctiōis ſacrī q̄s miniſter cxx.
Extreme vnctionis tria ſunt generat: et ibi plura notantur. eodem.
Extreme vnctiōis forma ⁊ materia eodē.
Fides eſt neceſſaria ad ſalutem iij.
Fidei articuli iij.
Fides ſumitur pluribus modis xi.
Fidei diffininitio xiij.
Fidei effectus eodem.
Fides ficta ⁊ nō ficta magna ⁊ pua eod.
Fides eſt multipltriplex. eodem.
Fides explicita ⁊ implicita: viua et mortua. eodem.
Furtū vtrū cōmittatur accipiendo rem alterius occulte auctoritate iudicis lxx.
Furtum vtrū cōmittat accipiendo occulte rem ꝓpriam ab alio detentam eodem
Furtum quid ſit eodem
Furtū ⁊ rapina quō differunt eodem.
Fortitudo quid ſit cxlij.
Fidelitas clix.
Fama clxvij.
Femine vtrum reſurgēt in vltimo iudicio cum apoſtolus dicat: donec occurramus in virum perfectum clxxxij.
Gule diffinitio. xxvij.
Gule ſpecies eodem.
Gulam plura ſequuntur incōuenientia eodem.
Gule remedia xxviij.
Gaudia paradiſi. clxxiiij.
Goc ⁊ magoc qui ſint clxxxi.
Gygātes ⁊ alia mōſtra vtrū reſurgēt. clxxxij
Homicida quomodo debet puniri lxxiiij.
Humilitas cxlix.
Honeſtas vite ⁊ conuerſationis. clxvij.
Helyas ⁊ Enoc. clxxx.
Interpretatio iſti⁹ nominis Floretus ij.
Incarnationis opus attribuit patri ⁊ filio ⁊ ſpūiſctō diuerſis reſpectibus iiij.
Incarnatōis p̄cipua cā. iiij.
Incarnatio filij quare fuit poti⁹ ꝙ patris vel ſpirituſſancti iiij.
Incarnationē filij dei quare angelica annunciatio preceſſit iiij.
Jude hyſtoria vi.
In redemptione noſtra fuit mira gratia pluribus modis viij.
Ire quadruplex eſt differentia viij.
Inferni nomē ſumit dupliciter eodem
Infernus dicitur quadrupliciter eodem.
Ire diffinitio xxxi.
Ire ſpecies eodem.
Irā plura ſequunt incōueniētia xxxij.
Ire remedia xxxiij.
Inuidie diffinitio xxxiiij.
Inuidie ſpecies eodem
Inuidiā plura ſequūtur incōueniētia eod.
Inuidie remedia eodem.
Impedimēta pnīe primo. c. de pnīa. lxix.
Juſticia vtrū ſit in deo lxxxvij.
Juſticie diffinitio eodem.
Jeiuniū quid ſit xcv.
Jeiuniū vtrū cadat ſub precepto eodem.
Jeiunans q̄ hora dꝫ comedere eodem.
Jeiunium vtrum poſſit redimi dando elemoſynam. eodem.
Jeiunium eſt duplex eodem.
Jeiunij effectus ⁊ vtilitates eodem.
Jeiunandi modus eodem.
Indulgētie vtrū ꝓſint penitētibus xcviij.
Indulgentias quis pōt cōferre eodem.
Indulgētia vtrū ꝓſit voluntatē habēti: ſed nō poteſtatem adimplendi opus propter quod talis indulgentia cōfert. xcix.
Indulgentie vtrum valeant prelato eas conferenti. eodem.
Indulgētie vtrū valeāt tātū ꝙtū ſonāt. eo.
Indulgentie vtrum equaliter valeant diuiti ⁊ pauperi eodem.
Indulgētie vnde ſumpſerūt originē: ⁊ ibi in fine querit quid iuris ſi papa concedat indulgētiā plenariā a culpa ⁊ a pena dūtaxat in articulo mortis: ⁊ ille q̄ cōceſſit vſus fuerit pluries iſta gratia credens ſe eſſe in articulo mortis eodem.
Impedimēta ⁊ defect⁹ q̄ pn̄t cōtingere circa celebrationē miſſe: ⁊ ibi plura alia cxvi.
Impedimēta matrimonij. cxxvij.
Juſticia quid ſit cxlij.
Juſticie eſuries clvi.
Ingratitudo clx.
Inferni pene clxix.
Juſticia ⁊ mīa i deo vtrū ſint idē codē.
Infernalium penaruꝫ ſpecies: ⁊ ibi multa

UVA. BHSC. IyR_242

notantur ꝛ queruntur eodem.
Ignis pena eodem.
Ignis infernalis vtrum ſit corporum conſumptiuus clxx.
Ignis infernalis vtrū ſit corporeus. eodē.
Ignis purgatorij ꝛ ignis infernalis vtrum ſint idem. eodem.
Indulgētie papales vtrū ꝓſint defūctis. eo.
Ignis q̄ ꝑcedet faciē xp̄i in iudicio. clxxxi.
Iudiciū generale vbi erit clxxxij.
Iudiciū quare erit in valle Joſaphat. eod.
Iudicij trina erit monitio ſeu citatio. eodē.
Iudicium erit multiplex eodem.
Iudicij vltimi terrorꝫ ꝛ ibi plura notāt. eo.
Iudicij executio poſt ſententiam latam cōtra damnatos. clxxxiij.

Liber preſens recte nūcupatur Floretus ꝓpter tria. ij.
Latria vtrū debeatur matri xp̄i xi.
Latrie cultus vtrū poſſit exhiberi dyaboli ſi transfiguraret ſe in ſīlitudinē xp̄i ꝛ cum dulia debeat angelo bono q̄re ꝓhibuit ſe adorari a beato Johāne xiij.
Luxurie diffinitio xxix.
Luxurie ſpecies eodem.
Luxuriā plura ſequūtur incōueniētia. eo.
Lingue pctī plures ſunt ſpecies. xliij.
Linguam refrenādi modus ꝛ remedia cōtra peccatum lingue xliij.
Luctus ſeu fletus eodeꝫ
Largitas clxij.

Meritum dicitur pluribus modis viij.
Marie matri xp̄i vtrū debeatur latria xij.
Mod⁹ vitādi pctā ꝛ ibi de libro vite ſpeculo exēplari ymagine. li.
Modus vincendi peccata eodem.
Mulier vtrum poſſit confiteri ſacerdoti cum quo peccauit lxx.
Mercatores vtrū teneantur ad reſtitutionem ſi cōmittent fraudem vendendo vel emendo lxxij.
Modus penitendi eodem.
Miſericordia vtrum ſit in deo. lxxxvij.
Miſſam dicēdi modus ꝛ ibi plura notant ꝛ q̄runtur. Item de veſtimētis ꝛ de officio magne ebdomade tangūtur plura. cxvi.
Modus ꝓcedendi in miſſa. eodē.
Matrimoniū quid ſit cxx.
Matrimoniū vbi ſit inſtitutū eodem.
Matrimonij cauſa eſt quadruplex. eodeꝫ
Matrimoniū quare fuit inuētum. eodem
Matrimonij cōmendatio eodeꝫ
Matrimonium cotrahendi modus q̄tus ad intentionem eodem
Matrimoniū quomodo contrahit. eodeꝫ
Matrimonij impedimenta cxxviij.
Mulier credēs maritū ſuū eſſe mortuum vtrū poſſit alteri copulari ꝛ vtrum ꝑmus vir teneatur recipere vxorē q̄ ſic contraxit cum ſecundo viro cxxxi.
Mrīmoniū clādeſtinū quid ſit eodem
Mulier vtrum poſſit dimittere virū ſuuꝫ fornicantem cxxxij.
Meritum vnde cauſetur cxxxiij.
Miſericordia put eſt beatitudo clv.
Modeſtia clix.
Mūdi inouatio poſt iudiciū ꝛ ibi de drīa inter innouationē ꝛ purgationē ꝛ ibi plura notantur de elementis clxxxiiij.

Natiuitas chriſti eſt triplex iiij.
Nūq̄d vnus poteſt puerū tenere ꝛ baptizare lvi.
Non baptizatus vtrū pōt tenere puerum ad ſacrum fontem ꝛ ad cōfirmationem eodem.
Nūq̄d pōt dici baptizatus puer in mortis articulo ꝓiectus in puteum dicēdo verba ꝛ habēdo intentionē ꝛ ibi de iudeo. eodeꝫ.

Oratio xp̄i fuit decēs ꝓpter quattuor vij.
Opera bona facta in peccato mortali vtrum ſint meritoria lxxx.
Opa bona in pctō mortali facta vtrū ꝑ ſequētē pn̄iaꝫ reuiuiſcent. eo.
Opa bona in charitate facta vtrū ꝑ pctm̄ mortale ſequēs mortificētur lxxxiij.
Opera bona mortificata vtrū poſſint ꝑ penitentiam viuificari eodem.
Oratio quid ſit lxxxviij.
Orationis diffinitio eodem
Orationis multiplex acceptio eod.
Oratio ꝛ deprecatio differunt eodem.
Orationis preeminentia reſpectu ieiunij ꝛ elemoſyne eod.
Orō vtrū debeatur ſoli deo. ꝛ ibi de multiplici interpellatione ſctōꝝ eod.
Orōnis triplex attentio xciij.
Orōnis ꝑparatoria q̄ dꝫ eā ꝑcedere. eod.
Orōnis impedimenta eodem.
Oratio q̄n dꝫ fieri ꝛ vbi eodem ꝛ iij.

UVA. BHSC. IyR_242

Orando quid ſit petandum eod.
Orans vtrũ debet petere temporalia. eod
Orãs vtr̃ debeat aliq̃d deteriate petẽ. eo.
Ordinis ſacramentum cxxij.
Ordines ſunt ſeptem. ⁊ ibi plura notãtur
queruntur ⁊ etiam ſoluũtur cxxiij.
Opa bona ſunt tria meritoria cxxxiij.
Obedientia. clv.
Ordo btõr in celo empireo clxxiiij.

PRoteſtatio auctoris
huius libri. ij.
Primi hominis quinq̃ fue-
runt ſtatus iiij.
Pilati hyſtoria vi.
Paſſio xp̃i cõmendat̃ ꝑ patiẽtiã in oper ꝑ
humilitatẽ in mõr ⁊ ꝑ charitatẽ in cã. v.
Paſſiõis xp̃i effectus eſt multiplex vij.
Paſſiõis xp̃i ſeptẽ ſuauitates vij.
Paſſio chriſti vtrum liberauit nos a pote-
ſtate dyaboli viij.
Precepta legis ſunt decem xv.
Preceptor alia ſunt affirmatiua: alia ne-
gatiua xv.
Peccata in generali xviij.
Peccati originalis mortalis ⁊ venialis dif-
ferentia eod.
Peccati diffinitio codẽ
Pctm̃ multis noibus nñcupatur xix.
Peccatuz originale vbi auctor ponit reme
dium purgatorij codez.
Pctm̃ veniale quattuor modis dr̃. eo.
Peccatum mortale quid ſit eodem
Primi motus vtrum ſint peccata codẽ.
Peccata mortalia in generali xviij.
Peccati mortalis diffinitio xx.
Pctm̃ vnũ dr̃ maius alio plurib⁹ mõis. eo.
Pctm̃ ade vtrũ fuerit maximũ. eodem.
Peccati mortalis effectus eodem.
Penitẽtia vtrũ reſtituat homini bona opa
q̃ mortificata ſunt ꝑ culpam lxiij
Peccata mortalia in ſpeciali xxi.
Pcti in ſpm̃ſctm̃ ſex ſunt ſpecies xlij.
Peccatum lingue xliij.
Pcti lingue plures ſunt ſpecies. eodem.
Peccati venialis diffinitio ⁊ iuterpretatio
huius nois veniale xlvi
Pcti venialis moroſa delectatio xlviij.
Peccati venialis effectus: de conſcientia
erronea. codẽ.
Peccata venialia quõ delentur eodem.
Pater aut mater vtrũ poſſit baptzare pue
rum ſuũ in caſu neceſſitatis lvi.
Penitẽtie ſacramentum lxix.
Penitentia quare fuit inuenta: ⁊ de duplici
naufragio eodem.
Pñie multiplex acceptio eodem.
Penitentie effectus lx.
Pñie materia ⁊ forma: ⁊ ibi tria attendun-
tur ſicut in peccato mortali eodem.
Pñia ſola vtrũ tollit pctm̃ mortale. eodẽ.
Penitentie vere diffinitio eodem.
Prudentia quid ſit cxli.
Paupertas cxlix.
Pax clij.
Patiẽtia ⁊ eius cõmẽdatio: ⁊ qui iuuãt pa
tiẽtiã: ⁊ ibi de modo tẽtãdi demonis. cliij.
Prouidentia clxi.
Perſeuerantia clxiij.
Pene inferni fo. clxix. cũ trib⁹ folijs. ſeq.
Penar infernaliũ ſpecies: ⁊ ibi multa no-
tantur ⁊ queruntur eodem.
Pena ignis eodem.
Pena vermis eodem.
Pena tenebrar ⁊ ibi de tenebris extiorib⁹
intiorib⁹ ⁊ de triplici actu lucis corpal̃. eo.
Pena verberum eodem.
Pena frigoris eodem.
Pena aſpectus demonum eodem.
Pena inferni quorum miniſterio inſligat̃
⁊ ibi plures opiniones eodem.
Pena cõfuſiõis pctõrum eodem.
Pena fletus eodem.
Penarum damna irreparabilia: et ibi de
multiplici dolore eodem.
Pena vinculorum eodem.
Penã inferni aie ſuſtinentes vtrum aliq̃ñ
exeant a ſuis receptaculis eodem.
Pena ignominie eodem.
Pena exilij eodem.
Pena mortis eterne codez.
Pena ſeruitutis eodem.
Pena ſtridoris dentium eodem.
Pena fumi eodem.
Pena clamoris eodem.
Pena vituperij eodem.
Pena famis eodem.
Pena carceris eodem.
Pena timoris eodem.
Pena doloris eodem.
Punitio gehennalis vtrum ſit ſine inter-
miſſione clxxij.
Pena purgatorij vbi querit̃ qui ſunt illi
qui patiãtur in purgatio eodem.
Purgatorij pena eſt duplex eodem.
Purgatorij ignis quõ purgat aïas codez.
Purgatorij pena vtrum ſit voluntaria: et
ibi de voluntate eodem

UVA. BHSC. IyR_242

Purgatoꝛium vbi ſit eodem
Purgatoꝛij ignis ⁊ infernalis vtrum ſint idem eodem
Papa vtruʒ poſſit abſoluere defunctos a purgatoꝛio eodem

Q[V]edam ſunt antecedentia ad fidẽ: quedam ſequẽtia: ⁊ q̄dã ꝯcurrẽtia. iij.
Quare de⁹ d̄r omnipotẽs cuʒ non poſſit peccare nec facere ſibi equalem iij.
Quare xp̄s tm̄ diſtulit incarnari v.
Quinqꝫ fuerunt ſtatus pꝛimi hominis et de quol[ib]et xp̄s aſſumpſit aliquid. iiij.
Quõ i[ntell]igit̄ illud apoſtoli factū ſub lege cū in ſymbolo dicat̄ genitū nõ factū. v.
Quare chꝛiſtus oꝛauit cum ſciret ſe non exaudiri viij.
Queritur vtrū paſſio triſtitie vel ire fuerit in xp̄o vbi notatur duplex ira. viij.
Quomodo intelligitur illud Johã. bapti. Math. xi. Tu es qui venturus es an aliuʒ expectamus: ⁊ ibi de dubitatiõe ix.
Quid intelligitur per verba ſedet ad dexteram dei patris. xi.
Quattuoꝛ oꝛdies erūt i futuro iudicio. xi.
Querit̄ cū paſſus crucifix⁹ moꝛtu⁹ ⁊ ſepultus ſint quattuoꝛ actus: quare nõ faciunt quattuoꝛ articulos ſicut concipi ⁊ naſci duos. xij.
Quare deus plaſmauit homineʒ quẽ ſciebat peccaturum. xix.
Queritnr vtruʒ duo homines poſſint vnū puerū baptiſare: ita ꝙ vnus q: mutus eſt teneat: ⁊ alter q: mãc⁹ eſt ꝓferat v̄ba. lvi.
Quot ſufficiūt ad leuandū pueꝝ de ſacro fonte eodem.
Quot annoꝝ dʒ eẽ ille qui tenet eodem.
Quid iuris ſi ſacerdos ex ignoꝛãtia vel improuidẽtia baptiſet maſculū quem credit femellam eſſe eodem.
Querit̄ q̄d iuris ſi ĩfans batiſandus emittat ſupflua nature i fontẽ baptiſmalẽ eo.
Quid agẽdum ſi mulier moꝛtua fuerit et credat puerum viuere eodẽ.
Queritur ſi infans reperiatur moꝛtuus nūquid ſepeliẽdo cū matre eodem
Querit̄ nūquid põt [p]artus in vẽtre mr̄is baptiſari. eodem
Quid ſit fiẽdū ſi appeat vna ps pueri. eo.
Querit̄ vtruʒ ptus mõſtruoſus poſſit baptiſari. eodem
Queritur nunquid põt laicus rebaptiſare cauſa dubitatiõis eodem
Querit̄ ſi defunctus reſuſcitet̄ nunq̄d põt rebaptiſari. ⁊ ibi de caractere. eodem
Queritur vtrū paruuli iudeoꝛum poſſint cõpelli ad baptiſmum eodem
Quoties baptiſand⁹ dʒ immergi eodem
Querit̄ vtrū adultus ficte accedẽs ad baptiſmū ſit baptiſatus eodem
Querit̄ vtrū omnes adulti equalit[e]r recipiant baptiſmū lviij.
Queritur vtrum ſanctificatus in vtero teneatur ad baptiſmū eodem
Quot ſunt de eẽntia baptiſmi: ⁊ ibi de exoꝛciſmo cathecimo ⁊ pluri b⁹ alijs eodem.
Querit̄ vtrū ſine pe[ni]tẽtia pc̄tõꝛ poſſit cõſequi remiſſioneʒ lxiij.
Queritur vtrum interpꝛes teneatur celare confeſſionem lxx.
Querit̄ vtrū adultū accedentẽ ad baptiſmum neceſſe ſit ante ſacramentū penitentie accipere ſi ſit in pc̄tõ moꝛtali peccato ꝙ ſacramentum baptiſmi eodeʒ
Querit̄ ſi mulier q̄ p adulteriū ꝯcepit puerum ⁊ dedit marito ſuo vt ſuū. vtrū teneatur ad reſtitutionem. lxxv.
Quidã pꝛecidit vena in fundo ſuo p quas deriuabat̄ aqua ad puteuʒ vicini ſui talit̄ ꝙ aqua impedit̄ a curſu ſuo: q̄ritur nūq̄d tenet̄ ad reſtitutionẽ eodem
Querit̄ vtꝝ oẽs teneãt̄ ieiunare i ieiunijs ab ecclīa inſtitutis: ⁊ ibi plura. xcv.
Querit̄ q̄d iurʒ ſup diſpẽſatõe ieiunioꝝ eo.
Querit̄ vtꝝ pauptas excuſet a ieiunio eo.
Que tp̄a ſint ieiunãda: ⁊ ibi plura eodẽ
Que cibari ſunt comedẽda dieb⁹ ieiunalibus ⁊ de hoꝛa comedẽdi. xcv.
Querit̄ q̄d ſit dicẽdū d̄ ſuitoꝛib⁹ dñoꝝ eo.
Queritur vtrum ſumptio medicinarū ieiunium ſoluat. eodem
Querit̄ vtꝝ q̄s poſſit ieiunare p aliū eod.
Querit̄ q̃ñ intelligit̄ illd̄. iiij. ſen. ꝙ ieſus coꝛpus ſuū dedit iude ad pnicíẽ cij.
Quale coꝛpus adminiſtrauit xp̄s diſcipulis ſuis pꝛidie ꝙ pateretur eodẽ
Querit̄ vtꝝ coꝛp⁹ ſub pixide poſitū in die cene in craſtino moꝛeret̄ in cruce eodeʒ
Quare papa i altari frãgit ſpẽs coꝛpis xp̄i poſtea ad ſedẽ ſuã vadit ⁊ ibidẽ ſumit eo.
Querit̄ in q̄ ſtatu dʒ eẽ ille q̄ vult pcipere coꝛp⁹ dñi: ⁊ q̄ quãta dʒ meditari cxvi.
Querit̄ vtꝝ iuſtis ſit meli⁹ frequẽtare ſacramẽtū euchariſtie ꝙ tarde accedere eo.
Querit̄ vtꝝ peccatoꝛ ſumendo coꝛpus xp̄i ſemper peccet moꝛtaliter eodeʒ

UVA. BHSC. IyR_242

Querit̃ vtrũ q̃s vidēs ſe incõtritũ debeat abſtinere a cõmunione hui' ſacramẽti: et ibi plura notantur eodē
Querit̃ vtrũ mãducare corp' dñi indigne ſit maius peccatũ quod ſit eodem
Querit̃ vtrũ heretic' mãducãs corp' xp̃i minus peccet q̃ fidelis peccator cxix.
Qualiter ſit accedẽdũ ad cõmunionē eo.
Qui [illegible] aliq̃s peccator occult' impenitens a ſacerdote euchariſtiam in die paſche cum alijs petat cxx.
Quid faciendũ ſi quis petat ꝛ loco euchariſtie ei panis miniſtretur eodem
Queritur vtrũ [illegible] fuerit q̃ beata virgo nupſerit cxxv.
Queritur cũ beata [illegible] erit de tribu ſacerdotali qualiter nupſit ioſeph q̃ erat de tribu iuda cxxvi.
Querit̃ vtrũ virginē glorioſam decuit vouere virginitatem eodē.
Querit̃ de illis qui ſunt muti ꝛ de illis qui inuicē ſe nõ intelligũt quomodo poſſunt contrahere matrimoniũ eodem
Queritur vtrũ per verba aliorũ q̃ nubentiũ poſſit effici matrimoniũ eodez
Queritur vtrum furioſi ꝛ amētes ꝛc. poſſint contrahere matrimonium. eodē.
Queritur vtrũ cõſenſus cõditionat' faciat matrimonium: ꝛ ibi plura eodez
Queritur vtrum carnalis copula ſit de eſſentia matrimonij eodem.
Querit̃ vtrũ alter cõiugũ teneat̃ alteri reddere debitũ. ꝛ an ſemp ꝛc. eodez
Queritur vtrũ vir teneat̃ reddere debitũ vxori non petenti eodem
Queritur vtrum viro leproſo petenti debitum teneatur vxor reddere eodem.
Querit̃ vtrũ a muliere mẽſtruoſa vir debeat petere debitum an ipſi reddere. et ibi plura alia eodem.
Querit̃ vtrũ liceat viro petere debitum a muliere pregnante eodem.
Querit̃ vtꝝ parentes poſſint dare nuptui filias ꝛ filios inuicem cxxvij.
Querit̃ vtꝝ liber ſine iudicio eccl'ie poſſit dimittē ancillã quã credebat [illegible] a eo.
Querit̃ vtrũ ſeru' poſſit cõtrahere matrimoniũ abſq; cõſenſu dñi ſui eodē
Querit̃ vtrũ vir poſſit ſe ſeruũ facere inuita vxore eodem
Quid iuris ſi ſeru' generet filiũ vtꝝ ſequatur cõditiones patris an matris eodē
Quid iuris de maleficio. Et ibi de differētia inter frigiditatē ꝛ maleficiũ ꝛ vnde procedit maleficium eodē
Querit̃ vtrũ vir poſſit ſemp vxorē fornicantem dimittere cxxxij.
Quinq; ſenſuũ cuſtodia clxv.
Queritur vtrum in purgatorio ſit minor certitudo glorie q̃ in via clxxij.
Querit̃ q̃uſq; aīe detinēt̃ i purgatorio eod
Querit̃ vtꝝ vna aīa añ aliã ĩde liberet̃ eo.
Querit̃ vtrũ exiſtẽtes in purgatorio poſſint a nobis iuuari ꝛ per que eodem
Qui ſunt illi qui ſcandũt ad paradiſum pro non eſt orandum eodem
Quid dicẽdũ de locutiõe angelorũ. clxxiij.
Quid dicẽdũ de ꝯfirmatõe angelorũ. clxxv.
Quindecim ſigna q̃ p̃cedēt diē iudicij. clxxvi.
Querit̃ q̃d de illis q̃ in aduẽtu xp̃i reperient̃ vi[illegible] clxxvi.
Quõ i iudicio erũt q̃ttuor ordīes ꝛ de quibus ſentẽtijs q̃ ferēt̃ i illo iudicio. clxxvij.

Reſurrectio xp̃i oſtendit vera m'tis p̃batiõib'. vbi q̃rit̃ q̃re tertia die xp̃s reſurrexit. ꝛ ibi de cõputatiõe triũ dierũ x.
Reſurrectio dñi qua hora fuit eodem
Reſurrectio xp̃i eſt cã ꝛ figura noſtre reſurrectionis eodem.
Reſurretio eſt duplex eodem.
Reſurretio p̃fecta ꝛ impfecta: ficta et nõ ficta: ꝛ quid quelibet ſignificat eodem
Reſtitutio quid ſit lxx.
Reſtitutio vtꝝ ſit de neceſſitate ſalutis eo.
Reſtitutio eſt triplex. Et ibi notant̃ illi q̃ tenentur ad reſtitutionem lxxi.
Reſtitutio vtrũ debeat fieri in furto: ꝛ rapina ꝛ huiuſmodi eodem.
Rapina vtrũ ſit grauius pctm̃ furto eodē
Rapina quomodo ſit lxxiiij.
Raptores alienorũ q̃ ſint. Et ibi magna diſtinctio eodem.
Raptores: dilapidatores: ꝛ alienatores q̃ ſunt eodem.
Remiſſio cl'pe ꝛ ĩfuſio g'r̃e vtꝝ ſint vi[illegible] ſimpliciter mutatio. ꝛ ibi plura. lxxxiij.
Reuerẽtia euchariſtie exhibẽda ĩ. c. de euchariſtia. Folio. c. cum ſequentibus.
Reſurrectio generalis clxxxi.
Reſurgentium differentia eodem
Reſurgentium etas ꝛ ſtatura eodem
Reſurrectio vtꝝ erit oīum ſimul ꝛ ibi plures rationes. eodem
Reſurrectio vtꝝ ſit naturalis an miraculoſa. clxxxij

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

UVA. BHSC. IyR_242

607

FLORET.

Tractat.

Moral.

Biblioteca de Santa Cruz

IyR 242

UVA. BHSC. IyR_242